

ƏZİZ OXUCULAR!

Sizə təqdim etdiyimiz “Əlamətdar və tarixi günlər təqvimi” 1961-ci ildən nəşr edilir. 1970-ci ilin oktyabr ayından “Kitabxana işçisinə kömək” adı ilə çap olunan vəsaitin nəşri 1992-ci ildə dayandırılmış, 2005-ci ildən isə “Əlamətdar və tarixi günlər təqvimi” adı ilə yenidən çap olunmağa başlanmışdır.

Bu illər ərzində təqvim daha da təkmilləşdirilmiş, mövzu üzrə bölmələrin sayı artırılaraq həcmi genişləndirilmiş, əhatəli məlumat mənbəyi kimi formalaşmışdır.

Təqvimin əsas məqsədi geniş oxucu kütləsinə və kitabxanaçı-mütəxəssislərə respublikanın ictimai-siyasi, iqtisadi, mədəni, elmi həyatında baş verən ən mühüm hadisələri, kitabxana işi haqqında və başqa dəqiqləşdirilmiş məlumatları çatdırmaqdır.

Mədəniyyət işçiləri, müəllimlər, ziyalılar, kütləvi informasiya vasitələri və əsasən də kitabxana işçiləri üçün nəzərdə tutulan bu vəsaitin hər buraxılışının müqəddiməsində nəşrin məzmunu, forması geniş şəkildə açılır.

Təqvimin bu sayı böyük Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri, anadilli Azərbaycan poeziyasının banilərindən biri İmadəddin Nəsiminin (1369-1417) 650 illiyinə həsr edilmişdir. O, Azərbaycan dilində ilk divanlar (şeir toplusları) yazmaqla, türkdilli Azərbaycan ədəbiyyatını farsdilli və ərəbdilli poeziyanın səviyyəsinə qaldırmış, Azərbaycan dilini klassik Şərq poeziyasının əsas dillərindən birinə çevirmişdir. Onun ana dilindən başqa ərəb və fars dillərində də yaratmış olduğu divanlar şairin adının öz vətəninə çox-çox uzaqlarda, bütün Yaxın Şərqdə şöhrətlənməsinə səbəb olmuşdur. Nəsimi sufiliyin hürufi qolunun fəlsəfəsini təbliğ edən lirik və mistik şeirlərin müəllifidir.

Nəsimi irsinin və bütövlükdə klassik Azərbaycan mədəniyyətinin daha əhatəli araşdırılması istiqamətində mühüm addımlar atılmışdır. İmadəddin Nəsiminin adı həqiqət naminə, fikir azadlığı yolunda qəhrəmanlığın rəmzi kimi əbədiləşib, əsrlərdən bəri Şərq xalqlarının yaddaşında yaşamaqdadır.

Təqvimdə İmadəddin Nəsiminin həyat və yaradıcılığı, xatirəsinin əbədiləşdirilməsi üçün görülən işlər haqqında məlumatlar öz əksini tapmışdır.

2019

KBT 225
UOT (059)

Elmi redaktor: **Kərim Tahirov,**
professor,
Əməkdar mədəniyyət işçisi

Məsul katib: **Nailə Alısova**

Redaktor: **Gülbəniz Səfərəliyeva,**
Əməkdar mədəniyyət işçisi

Əlamətdar və tarixi günlər təqvimi
- 2019 / Elmi red. K.Tahirov;
red. G.Səfərəliyeva; məsul katib
N.Alısova.- Bakı, 2018.- 520 s.

ISBN 978 9952 476 91 0

© Azərbaycan Milli Kitabxanası, 2018.

Təqvim - 2019

Təqvimdə 2019-cu ildə yubileyləri qeyd olunacaq görkəmli şəxsiyyətlər, müəssisə və təşkilatlar haqqında məlumatlar və əlamətdar hadisələr aşağıdakı bölmələr üzrə verilmişdir:

Milli ədəbiyyat; Folklor; Dünya ədəbiyyatı; Rəssamlıq. Heykəltəraşlıq. Memarlıq; Musiqi. Opera. Balet; Teatr. Kino; Milli Qəhrəmanlar; Siyasət. Hərbi iş; Tarix; Fəlsəfə. İqtisadiyyat. Hüquq; Mədəniyyət. Maarif. Təhsil; İdman; Coğrafiya. Geologiya; Riyaziyyat. Fizika. Astronomiya; Kimya. Biologiya. Tibb; Texnika; Kitabxanasünaşlıq. Biblioqrafiya; Digər tarixi hadisələr.

Təqvimə milli və dünya ədəbiyyatının, incəsənətin, elmin, texnikanın və müxtəlif elm sahələrinin ən görkəmli nümayəndələri, eləcə də tarixi hadisələr haqqında məlumatlar daxil edilmişdir.

Hər bir məlumatda yubileyi qeyd olunacaq şəxsin doğulduğu gün, ay, il, əlamətdar hadisənin başvermə tarixi göstərilmişdir.

2019-cu ildə qeyd olunacaq, lakin tarixi dəqiq bilinməyən yubileylər haqqında “Əlavələr” bölməsindən məlumat əldə etmək olar.

Oxucuların təqvimdən istifadəsini asanlaşdırmaq məqsədilə hər ayın ilk səhifəsində mündəricat verilmiş, təqvimin sonunda isə ***köməkçi əlifba göstəricisi*** tərtib edilmişdir.

Təqvim materialları üçün ədəbiyyat seçilərkən Milli Kitabxananın fondunda mühafizə edilən ən yeni və məzmunca uyğun kitablara, jurnal və qəzet məqalələrinə, ən çox müraciət olunan internet resurslarına üstünlük verilmişdir.

Nəşrlə bağlı rəy və təkliflərini bildirən mütəxəssislərə və oxuculara əvvəlcədən minnətdarlığımızı bildirir, təklif və iradlarını Azərbaycan Milli Kitabxanasına göndərmələrini xahiş edirik.

Ünvan: AZ-1000 Bakı şəh., Xaqani küç. 57;

E-mail: metodik@anl.az

Donuz İli

Yaponiyada və digər Şərqi ölkələrində qəbul edilmiş təqvimə əsasən 12 illik dövr daxilində hər il müəyyən heyvan işarəsi altında keçir. Bu təqvimə əsasən, 2019-cu il *Sarı Torpaq donuz ili* üzərində təhvil olacaq.

Bu il ərzində çox münaqişələr həll ediləcək. İnsanlar bir-birini anlamağı daha yaxşı öyrənəcəklər.

Şərqi fəlsəfinə əsasən hər il yalnız simvol deyil, rəng də dəyişir.

Sarı torpaq Donuz ili yanvar ayının 1-də deyil, Çin Yeni ilinin gəlməsilə - 2019-cu il 5 fevral tarixində başlanacaqdır.

2019-cu - Donuz ilində dünyaya gələcək körpələr son dərəcə sülhsevər və xeyirxah olacaqlar. Onları sadələvh adlandırmaq olmaz, amma bəzən sadələvhlik onlara qoyulmuş hədəflərə çatmağa mane olacaq.

Donuz ilində anadan olanlar çox tərs olurlar. Yaponlar belə hesab edirlər ki, donuz ilində dün-

yaya gələnlər həyatlarını təmizlik bayrağı altında keçirməlidirlər. Onların çirkliliyə meyli həmişə məqsədlərindən asılı olmayaraq problem yaradır. Donuzlar həmişə çirkablığa can atırlar. Bu daxili hiss o qədər böyükdür ki, onların qarşısında heç kim dura bilmir. Öz böyük dözümlülüyü ilə donuz heç vaxt yolundan dönmür.

Onların dostları çox az olur, buna baxmayaraq donuz həmişə öz dostlarının qədrini bilir və onların yolunda çox şeydən keçməyə qadirdir. Donuz ilində dünyaya gəlmiş insanla dostluq böyük uğurdur.

Onlar çox qapalı, nadir hallarda danışdırlar, yox əgər onların yanında kimsə öz həddini bilməsə, onda hər şeyi üzə deyirlər.

Bu insanları digər illərin insanlarından ayıran ən böyük fərq cəsur olmalarıdır. Bəzən dinməzcə canlarını belə qurban verməkdən qorxmurlar. Bir işi öhdələrinə götürürlər və bütün qüvvələri ilə irəli gedirlər. Onlar yalnız düz yol tanıyır, düz yolla gedirlər. Çox dürüst və çalışqan insan olurlar. Dostlarını heç vaxt darda qoymurlar.

Meymun ilində doğulanlar kimi, donuz ilində doğulanlar da intellektualdırlar. Onlarda elmə qarşı böyük meyil olur. Çox mütaliə edən, çox maraqlanan olurlar. Hirsli olurlar, amma savaşı, mübahisəni sevmirlər.

Ə d ə b i y y a t

Donuz ili // Ulduzlar və talelər.- Bakı, 2010.- S.144-145.

İ n t e r n e t d ə

<http://ikisahil.az/?page=9&newsId=94000&lang=aze>

<https://legendarywomanastrology.wordpress.com/2016/11/09/%E2%80%8Bdonuz-burcu-ili-1911192319351947-1959-1971-1983-1995-2007-2019/>

22 dekabr-
20 yanvar
Oğlaq bürcünün
ünsürü torpaq,
planeti Saturn,
düşərli günü
çərşənbə axşamı,
şənbə, düşərsiz
günü bazar ertəsi,
cümə axşamı,
metali dəmir,
uğurlu rəngi tünd-
yaşıl, qara, göy,
uğursuz rəngi ağ,
uğurlu daşı rubin,
oniks, enerji verən
çiçəyi ağ qərənfil,
qara lalə, uğurlu
rəqəmi isə 3 və
5-dir.

Ç.A.	1
Ç.	2
C.A.	3
C.	4
Ş.	5
B.	6
B.E.	7
Ç.A.	8
Ç.	9
C.A.	10
C.	11
Ş.	12
B.	13
B.E.	14
Ç.A.	15
Ç.	16
C.A.	17
C.	18
Ş.	19
B.	20
B.E.	21
Ç.A.	22
Ç.	23
C.A.	24
C.	25
Ş.	26
B.	27
B.E.	28
Ç.A.	29
Ç.	30
C.A.	31

- Yeni il (01.01)
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının yaradılmasınının (03.01.1999) 20 illiyi
- Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev "Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında" Sərəncam vermişdir (12.01.2004)
- Ümumxalq hüzn günü (20.01.1990)

650 il İmadəddin Nəsimi 1369-1417

Böyük Nəsiminin 600 illiyini keçirəndə, onun heykəlini qoyanda, onun əsərlərini yayanda və onun məzarını Suriyanın Hələb şəhərində ziyarət edəndə, yenə də məhz Azərbaycanın milli mədəniyyətinin nə qədər zəngin olduğunu bir daha dünyaya göstərmək məqsədi daşımışdım.

Heydər Əliyev, ümummilli lider

Milli ədəbiyyat

- Əməkdar incəsənət xadimi, şair, tərcüməçi Məsimov Baba Vəzir oğlunun (Baba Vəziroğlu) (10.01.1954) anadan olmasının 65 illiyi **9**
- Nasir Qasımov Ənvər Yusif oğlunun (15.01.1914-04.03.1989) anadan olmasının 105 illiyi
- Şair, dramaturq Kazımzadə Səməd Hacı Əhməd oğlunun (Səməd Mənsur) (31.01.1879-03.01.1927) anadan olmasının 140 illiyi **10**
- Əməkdar incəsənət xadimi, şair Cavadzadə Əli Qulu oğlunun (Əli Tudə) (31.01.1924-26.02.1996) anadan olmasının 95 illiyi **11**

Folklor

- Əməkdar incəsənət xadimi, aşığı Nəsimov Ədalət Məhəmmədəli oğlunun (Aşığı Ədalət) (27.01.1939-14.09.2017) anadan olmasının 80 illiyi **12**

Dünya ədəbiyyatı

- Alman dramaturqu Lessinqin (Gothold Efraim) (20.01.1729-15.02.1781) anadan olmasının 290 illiyi
- Şotlandiya şairi Berns Robertin (25.01.1759-21.07.1796) anadan olmasının 260 illiyi

Musiqi.Opera.Balet

- Əməkdar incəsənət xadimi, opera müğənnisi Ağdamski (Bədəlbəyli) Əhməd Bəşir oğlunun (05.01.1884-01.04.1954) anadan olmasının 135 illiyi **13**
- Xalq artisti, bəstəkar Axundova Şəfiqə Qulam qızının (21.01.1924-26.07.2013) anadan olmasının 95 illiyi **14**
- Xalq artisti, dirijor Həsənov Əşrəf Həsən oğlunun (24.01.1909-09.08.1983) anadan olmasının 110 illiyi

Teatr.Kino

- Xalq artisti, aktyor Əhmədov İlham Namiq Kamal oğlunun (09.01.1949) anadan olmasının 70 illiyi **15**
- Xalq artisti, aktyor İsmayılov Hacı Məcid oğlunun (22.01.1944) anadan olmasının 75 illiyi **16**

Milli Qəhrəmanlar

- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Quliyev Mətləb Kamran oğlunun (09.01.1959-31.08.1992) anadan olmasının 60 illiyi **17**
- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Quliyev Mirzə Məcid oğlunun (11.01.1974) anadan olmasının 45 illiyi **18**
- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əliyev Vasili Əhməd oğlunun (15.01.1959-19.10.1992) anadan olmasının 60 illiyi **19**
- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Abdullayev Rövşən Əbdülhüseyn oğlunun (16.01.1969-13.09.1993) anadan olmasının 50 illiyi **20**
- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Həsənov Səyavuş Həsən oğlunun (20.01.1964-25.06.1992) anadan olmasının 55 illiyi **21**
- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Muradov Hikmət Oqtay oğlunun (23.01.1969-29.10.1991) anadan olmasının 50 illiyi **22**

Siyasət.Hərbi iş

- Hərbi xadim, general-leytenant Naxçıvanski İsmayıl xan Ehsan xan oğlunun (05.01.1819-10.02.1909) anadan olmasının 200 illiyi
- Siyasi xadim Qurbanlı Mübariz Qəhrəman oğlunun (07.01.1954) anadan olmasının 65 illiyi **23**
- Azərbaycan sovet partiya və dövlət xadimi Vəlibəyov Bahadır Qasım oğlunun (12.01.1894-17.02.1940) anadan olmasının 125 illiyi **24**
- İctimai xadim, psixologiya elmləri doktoru, professor Seyidov Səməd İsmayıl oğlunun (18.01.1964) anadan olmasının 55 illiyi
- Azərbaycanın ilk hüquqşünas professoru, ictimai xadim Vəkilov Mustafa ağa Məmməd ağa oğlunun (25.01.1899-30.04.1943) anadan olmasının 120 illiyi
- Görkəmli siyasi və dövlət xadimi Rəsulzadə Məhəmməd Əmin Axund Hacı Molla Ələkbər oğlunun (31.01.1884-06.03.1955) anadan olmasının 135 illiyi **25**

Tarix

- AMEA-nın müxbir üzvü, tarix elmləri doktoru, Azərbaycanın ilk epigrafcı qadın alimi Nemətova Məşədixanım Sədulla qızının (05.01.1924-26.12.2016) anadan olmasının 95 illiyi **26**

Mədəniyyət.Maarif.Təhsil

Filologiya elmləri doktoru, professor, ədəbiyyatşünas Vəliyev Vaqif Əli oğlunun (01.01.1924-24.05.1998) anadan olmasının 95 illiyi
Əməkdar elm xadimi, AMEA-nın müxbir üzvü, filologiya elmləri doktoru Qurbanov Afad Məhəmməd oğlunun (10.01.1929-26.09.2009) anadan olmasının 90 illiyi
Dilçi, türkoloq, tənqidçi, siyasətçi Məmmədov Aydın Mirsaleh oğlunun (16.01.1944-19.04.1991) anadan olmasının 75 illiyi

27

İdman

Əməkdar bədən tərbiyəsi və idman xadimi, Əməkdar məşqçi Abbasov Teymur Tofiq oğlunun (11.01.1924-21.02.2005) anadan olmasının 95 illiyi

Kimya.Biologiya.Tibb

Kimya elmləri doktoru, professor Məmmədova Svetlana Həmid qızının (24.01.1939-20.01.1990) anadan olmasının 80 illiyi
Əməkdar elm xadimi, AMEA-nın müxbir üzvü, biologiya elmləri doktoru, professor Hacıyev Dəmir Vahid oğlunun (29.01.1929-20.06.1999) anadan olmasının 90 illiyi

28

Kitabxanaşünaslıq.Biblioqrafiya

Lənkəran rayon MKS yaradılmışdır (01.01.1979)

Digər tarixi hadisələr

Yeni il (01.01)
Azərbaycanda ərəb əlifbasından latın qrafikalı əlifbaya keçid başlanmışdır (01.01.1929)
Rus qoşunları tərəfindən Gəncənin işğal olunmasının (03.01.1804) 215-ci ildönümü

29

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının yaradılmasının (03.01.1999) 20 illiyi
Azərbaycanla Vatikan dövləti (ölkəmizin müstəqilliyini 1992-ci il mayın 23-də tanıyıb) arasında diplomatik münasibətlər qurulmuşdur (09.01.1994)
Azərbaycan Latviya və Slovakiya ilə diplomatik münasibətlər qurmuşdur (11.01.1994)
Dünya Qoruqları və Milli Parklar Günü (11.01.1997)
Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev "Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında" Sərəncam imzalanmışdır (12.01.2004)
SSRİ Ali Sovetinin rəyasət heyəti "Azərbaycan SSRİ-nin Dağlıq

30

Qarabağ Muxtar vilayətində xüsusi idarə formasının tətbiq edilməsi
barədə” Fərman vermişdir (12.01.1989)

Ümumxalq hüzn günü (20.01.1990)

31

Ucar rayonunun yaradılmasının (24.01.1939) 80 illiyi

32

Dünya Ekoloji Təhsil Günü (26.01.1973)

Tərtər rayonunun yaradılmasının (27.01.1934) 85 illiyi

33

Leninqradın (indiki Sankt-Peterburq) 900 günlük mühasirəsi başa
çatmışdır (27.01.1944)

Gömrük İşçiləri Günü (30.01.1992)

Baba Vəzir oğlu Məsimov (Baba Vəziroğlu) 1954-cü il yanvar ayının 10-da İsmayılı rayonunun Mollaisaqlı kəndində anadan olmuşdur.

Həmin rayonun Hacatamlı kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra "Pravda" kolxozunda işləmiş, oradan 1971-1972-ci illərdə ADU-nun (indiki BDU) hazırlıq fakültəsinə göndərilmişdir. 1972-1977-ci illərdə universitetin jurnalistika fakültəsində təhsil almışdır. Azərbaycan LKGİ MK RTİD qərargahında ədəbi işçi, 1979-cu ildə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında Bədii ədəbiyyatı təbliğ bürosunda təlimatçı, 1979-1991-ci illərdə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında məsləhətçi işləmişdir. "Molla Nəsrəddin" jurnalının baş redaktoru olmuşdur. 1991-ci ildə Azərbaycan Yazıçılar Birliyi İdarə Heyətinin üzvü seçilmişdir.

Ədəbi fəaliyyətə 1976-cı ildə "Ulduz" jurnalında çap etdirdiyi "Bir yaz axşamı", "Mağaziç Dadaş" hekayələri ilə başlamışdır. Həmin vaxtdan dövrü mətbuatda şeir və nəsr əsərləri ilə fəal çıxış etmişdir. Klassik rus şairlərindən tərcümələr etmişdir. Əsərləri xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur.

1981-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. 1982-ci ildə Sovet nümayəndə heyətinin tərkibində Bolqarıstanda tərcüməçilərin beynəlxalq müşavirəsində iştirak etmiş, 1983-cü ildə İ.Karacalenin "İtirilmiş məktub" dram əsərini Azərbaycan dilinə müvəffəqiyyətlə tərcümə etdiyinə görə SSRİ Mədəniyyət Nazirliyi və Ümumrusiya Teatr Cəmiyyətinin diplomuna

layiq görülmüşdür. 1984-cü ildə Yazıçılar İttifaqının dəvəti ilə Almaniya Demokratik Respublikasında yaradıcılıq ezamiyyətində olmuşdur. 1984-cü ildə gənc yazıçıların Moskvada keçirilən VIII Ümumittifaq müşavirəsində nümayəndə heyətinin üzvü kimi iştirak etmişdir. 1985-ci ildə Moskvada M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunun nəşr şöbəsini qiyabi bitirmişdir.

1993-1994-cü illərdə "Yurd" jurnalının məsul katibi işləmiş, 1994-cü ildən "İstedad" jurnalının baş redaktoru müavini olmuşdur. 1997-1998-ci illərdə "Mir" Dövlətlərarası Teleradio Şirkətində redaktor, 1998-2002-ci illərdə Azərbaycan Kinematoqrafçılar İttifaqında baş redaktor olmuş 2002-ci ildən isə idarə heyətinin katibidir.

"Səhər qatarı", "Yaddan çıxan görüş", "Ocaq", "Yol", "Dünya dəyməz göz yaşına" kimi kitabları ədəbiyyatımıza dəyərli töhfə olmuşdur.

Bir çox şeirlərinə mahnı bəstələnmişdir.

Uzun illər televiziya verilişi aparıcısı kimi çalışmış, "Həsən Seyidbəyli", "Yeri boş qalan adam" (Rəşid Behbudov haqqında), "Sənsiz və ya ömrün son axşamı" (Həsən Turabov haqqında), "Haradan başlanır vətən", "Elegiya" (Zərifə Əliyeva haqqında), "Beş nəğməlik ömür" (Oqtay Kazımov haqqında) və s. sənədli filmlərin ssenari müəllifi olmuşdur.

Baba Vəziroğlu 1988-ci ildə "Respublika komsomolu" mükafatı laureatı olmuş, 2000-ci ildə "Humay" mükafatına, 2005-ci ildə isə "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Ə d ə b i y y a t

Dünya dəyməz göz yaşına / Baba Vəziroğlu.- Bakı, 1998.- 144 s.

Ocaq: [povestlər] / Baba Vəziroğlu; red. Z.Əsgərova.- Bakı: Gənclik, 1989.- 280 s.

Yol: povestlər və hekayələr / Baba Vəziroğlu.- Bakı: Yazıçı, 1992.- 352 s.

"Kamım ürəyimdə qaldı..." / Baba Vəziroğlu; müsahibəni apardı: Güllər // Ekspres.- 2017.- 11 yanvar.- S.13.

"Maraqlı ömür yaşamışam": Baba Vəziroğlu: "Heç nəyə arxayın olmayın, heç kimdən heç nə ummayın" / Baba Vəziroğlu; müsahibəni apardı A.Asımqızı // Kəsp.- 2017.- 27 yanvar.- S.12.

"Nağıllara inana-inana yaşayırıq" / Baba Vəziroğlu; müsahibəni apardı Ü.Fərzəliyeva // Tibb qəzeti.- 2017.- 30 sentyabr.- S.10-11.

Ə d ə b i y y a t

Birinin bayramı, birinin matəmi / Səməd Mənsur; top. və tərt.: Əliabbas Müznib; red.: Məmməd Adilov; AMEA, M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tu.- Bakı: Nurlan, 2003.- 70 s.

Həpsi rəngdir: şeirlər / Səməd Mənsur; tərt. ed. və ön söz müə. Anar.- Bakı: Nicat, 1993.- 32 s.

Əsərlər / Səməd Mənsur; AMEA, M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tu; nəşrə haz. və ön söz. müə. S.Xəyal.- Bakı: Nurlan, 2008.- 144 s.

Seçilmiş əsərləri / Səməd Mənsur; tərt. ed.: Ə.Hüseynov, T.Hüseynova, A.Abdullayev.- Bakı: Şərq-Qərb, 2006.- 248 s.

Cəfərov, N. Səməd Mənsurun poeziyası / Nizami Cəfərov; elmi red. K.Tahirov; red. D.Osmanlı; Azərbaycanada Atatürk Mərkəzi.- Bakı: Elm və təhsil, 2017.- 79, [1] s.

Rəhimli, İ. Səməd Mənsur / İlham Rəhimli // Azərbaycan Teatr Ensiklopediyası: 3 cildə.- Cild 3.- Bakı, 2017.- S.182.

Rəhimli, İ. Unudulmayanlar: İkinci yazı / İlham Rəhimli // Ədəbiyyat qəzeti.- 2018.- 3 fevral.- S.10-11.

Səməd Hacı Əhməd oğlu Kazımzadə (bəzən Mənsurov da yazılıb) (Səməd Mənsur) 1879-cu il yanvar ayının 31-də Bakıda anadan olmuşdur. Türk-rus məktəbində təhsil almışdır. Ərəb və fars dillərini mükəmməl bildiyinə görə klassik Şərq poeziyasını ətraflı mütaliə etmişdir. Bir müddət özü də müəllimlik etmiş, sonralar “Səfa” məktəbində çalışmışdır. Onun təşkilatçılıq, inzibətçilik və aktyorluq fəaliyyəti “Səfa” Mədəni-Maarif Cəmiyyəti ilə bağlıdır.

Müəyyən vaxtlarda “Nicat” Cəmiyyətinin truppasında və “Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy Hacıbəyov qardaşlarının müdiriyyəti” teatr dəstəsinin tamaşalarında da rol alan Səməd Mənsur müxtəlif xarakterli səhnə obrazları yaratmışdır.

“Bəsirət”, “İqbal”, “Tuti”, “Səfa”, “Molla Nəsrəddin” kimi dövrün tanınmış mətbu orqanlarında “Səməd Mənsur” imzası ilə satirik şeirləri nəşr edilmişdir. Səməd Mənsurun şairlik fəaliyyəti satira və romantika olmaqla iki xətt üzrə davam etmişdir. Satirik şeirlərində şair M.Ə.Sabirin yolunu tutaraq ictimai bəlaları, köhnə münasibətləri qamçılamağa çalışmışdır. “İçkilər, oflar”, “Ey həkim”, “Qarabağlı”, “Qələmim” belə şeirlərdəndir.

Səməd Mənsur yaradıcılığının ikinci dövrü 1918-1920-ci illərə təsadüf edir. Şair Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti (AXC) dövründə daha məhsuldar işləmiş, o dövrdə nəşr edilən “Zənbur” və “Şeypur” satirik jurnallarının ərsəyə gəlməsində daha çox əməyi olmuşdur. 1918-1919-cu illərdə Bakıda çap olunan mütərəqqi fikirli “Şeypur” jurnalının naşiri olmuş, “Molla Nəsrəddin”də ədəbi parçalar, “Bəsirət” və “Tuti”də şeirlər çap etdirmiş, xırda pyeslər yaz-

mışdır. Səməd Mənsur AXC dövründə nəşirliklə də məşğul olmuş, çox böyük maddi çətinliklər bahasına “Turan” elektrik mətbəəsində bu işə başlayaraq burada 1920-ci ilin may ayınadək çalışmışdır.

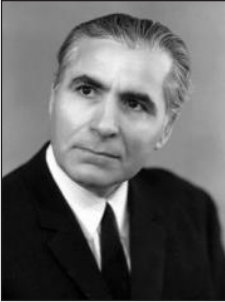
Ən güclü lirik və satirik şeirlərindən sayılan, poeziyamızın qızıl fonduna daxil edilən “Naz et”, “Sən mənim olsan”, “Həpsi rəngdir” və digər əsərlərini də elə bu vaxt yazmışdır.

Şairin yaradıcılığının üçüncü - sonuncu dövrü 1920-1926-cı illəri əhatə edir. Bu dövrdə daha çox səhnə əsərləri yazmağa üstünlük verən ədib məşhur “Satir-aqit” səhnə əsəri ilə yanaşı, yeddi pyesini də bu illərdə qələmə almışdır.

Səməd Mənsurun milli teatr tariximizdə də özünəməxsus izi vardır. O, aktyorluq fəaliyyəti ilə yanaşı, pyeslər yazmış, tamaşalar hazırlamış, tərcüməçilik etmişdir. “Köhnə və təzə il”, “Aktyor”, “Dərviş” pyesləri müxtəlif truppalarda, Bakı Azad Türk Tənqid və Təbliğ Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. Şəmsəddin Saminin “Dəmirçi Gavə”, “Əhdə vəfa, yaxud arnaudlar” dramlarını Azərbaycan türkcəsinə çevirmiş, onun “Gavəyi-Ahəngər” əsərini təbdil etmişdir. Əsər uzun illər səhnədən düşməmişdir. Ömrünün sonlarında Xalq Komissarları Sovetində ümumi idarə müdiri vəzifəsində çalışmışdır.

Səməd Mənsur 1927-ci il yanvar ayının 3-də vəfat etmişdir.

2010-cu ildə Bakı şəhərinin Suraxanı rayonunda Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi və Suraxanı Rayon İH-nin birgə təşəbbüsü ilə Səməd Mənsurun xatirə lövhəsinin açılışı olmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

Bakının işıqları / Əli Tudə; [red. N.Cavadzadə; rəssam N.Rzaquliyev]. - Cild 2. - Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 2014. - 326, [2] s.

Əsərləri / Əli Tudə; [red. N.Cavadzadə; rəssam N.Rzaquliyev]. - C.3: Tarixin bir səhifəsi. - Bakı: Azərbaycan, 2015. - 340, [3] s.

Yarımqıç dastan / Əli Tudə; tərt. ed. N.Cavadzadə; red. E.Cavadzadə. - Bakı: Azərbaycan, 2004. - 576 s.

Xəyal, S. Əli Tudə: yaradıcılığı əsasında: [Kitab Əli Tudənin yubileyinə ithaf olunur] / Sona Xəyal; red. N.Cavadzadə; ön söz. müəll. S.Nəbioğlu. - Bakı: [MBM], 2011. - 99, [1] s.

Əhmədov, T. Əli Tudə / Teymur Əhmədov // Azərbaycan yazıçıları XX-XXI yüzillikdə: ensiklopedik məlumat kitabı / T.Əhmədov. - Bakı, 2011. - S.276.

Fərəcov, S. Bir şair ömrünün üfüqləri: Əli Tudə - 90 / Savalan Fərəcov // Mədəni həyat. - 2014. - № 2. - S.52-53.

Əli Qulu oğlu Cavadzadə (Əli Tudə) 1924-cü il yanvar ayının 31-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Burada 150 saylı orta məktəbin yeddinci sinfini bitirmiş, ailəliklə Cənubi Azərbaycana köçdüklərindən təhsil ala bilməmişdir. Lakin şəxsi müəllimi, ədəbiyyata güclü meyli onda yazıb-yaratmaq həvəsi oyatmışdır.

Sovet Ordusunun döyüş hünərindən bəhs edən ilk şeirini 1944-cü ildə "Vətən yolunda" qəzetində "Əli Tudə" imzası ilə çap etdirmişdir. Təbrizin şairlər məclisində ona "Tudə" - yəni "Xalq" təxəllüsü verilmişdir. 1944-1946-cı illərdə şeirləri Ərdəbildə çıxan "Ziddi-faşist", "Cövdət" qəzetlərində, ədəbi almanaxlarda, Təbrizdə çıxan "Vətən yolunda", "Azərbaycan" qəzetlərində, "Şəfəq", "Azərbaycan" məcmuələrində, "Şairlər məclisi" almanaxında müntəzəm çap olunmuşdur. 1944-cü ildə o, "Hizbitdəyi İran" partiyasının üzvü olmuşdur. Bir ildən sonra, 1945-ci il sentyabrın 3-də Təbrizdə yaranan Azərbaycan Demokrat Firqəsi sıralarına daxil olmuş, 1944-1945-ci illərdə İran Xalq Partiyası Ərdəbil Vilayət Komitəsində təbliğatçı, 1945-1946-cı illərdə Milli hökumət yarandıqdan sonra Təbrizdə Maarif Nazirliyi Tədris şöbəsinin müdiri, 1946-cı ildə Təbriz Dövlət Filarmoniyasının direktoru vəzifələrində çalışmışdır. Milli demokratik hökumətin süqutundan sonra, Bakıda mühacirət etmiş, "Ədəbiyyat qəzeti" redaksiyasında ədəbi işçi vəzifəsində işləmişdir.

1947-1952-ci illərdə ADU-nun (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almış və universiteti fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir.

1952-1962-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında redaktor, Ali Partiya Məktəbində müavin, "Azərbaycan" qəzetində (Azərbaycan

demokratik firqəsinin orqanı) ədəbi şöbə müdiri olmuşdur.

"Cənub nəğmələri" adlı ilk şeirlər kitabı "Azərnəşr" tərəfindən 1950-ci ildə buraxılmışdır. 1951-ci ildə "Azərnəşr" tərəfindən "Vətən sevgisi", 1952-ci ildə "Uşaqgəncnəşr"də "Məhbusların son sözü" adlı poeması, 1953-cü ildə "Azərnəşr" tərəfindən "Şimal həsrəti" adlı kitabı, 1954-cü ildə "Arazın o tayında" poeması, 1955-ci ildə "Şeirlər", 1956-cı ildə "Şairin düşüncələri", 1960-cı ildə "Qəzəb", 1964-cü ildə "Buludlar", 1968-ci ildə "Seçilmiş əsərlər"i, 1973-cü ildə "Sevinc", 1974-cü ildə "Şələlə" adlı şeirlər kitabı, 1978-ci ildə "Həyat sınağı", 1983-cü ildə "Günəşli baharın yarpaqları", 1988-ci ildə "Gecikmiş vüsal", 1990-cı ildə "Mənə elə baxma" adlı kitabları nəşr olunmuşdur.

1958-ci ildə Yazıçılar Birliyinin üzvü, 1960-cı ildən Birliyin İdarə Heyətinin üzvü seçilmişdir.

1962-ci ildə Vilyam Şekspirin "Seçilmiş əsərlər"ini, "Şıltaq qızın yumşalması"nı, 1963-cü ildə Rabindranat Taqorun "Seçilmiş əsərlər"ini tərcümə etmişdir.

Moskvada Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənəti ongünlüyündə, Tbilisidə SSRİ Yazıçılar İttifaqının plenumunda və s. ümumittifaq tədbirlərində iştirak etmişdir.

Şair 1946-cı ildə "21 Azər", 1959-cu ildə "Əməkdə fərqlənməyə görə" medalları, 1984-cü ildə Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif olunmuşdur. 1986-cı ildə "Əmək veteranı", 1987-ci ildə "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Əli Tudə 1996-cı il fevral ayının 26-da Bakıda vəfat etmiş, II Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

“Yaxşı tar da ifa edirdim, amma məni sakitləşdirmir” / Aşıq Ədalət: müsahibəni apardı Tahirə // Şərq.- 2017.- 28 yanvar.- S.13.

Sazın Ədalət dünyası / Tərt.

E.Məhəmmədoğlu.- Bakı: Azər nəşr, 1999.- 443 s.

Anar: Çan kiminçün çalınır, saz kiminçün çalınır?: “Səhər-səhər” rubrikasında / Anar // 525-ci qəzet.- 2017.- 23 sentyabr.- S.11.

Aşıq Ədalətin xatirəsi yad edilib // Mədəniyyət.- 2017.- 25 oktyabr.- S.15.

Bünyadov, T. Sındı sədəfli saz... / Teymur Bünyadov // 525-ci qəzet.- 2017.- 16 sentyabr.- S.19.

Əyyub, M. Qara sazın mahir ifaçısı / Mahmud Əyyub // Palitra.- 2017.- 17 noybar.- S.15.

Qazi, V. İmiş yaddaşların kodu - Aşıq Ədalətin ölüm xəbərindən doğan yazı / Vahid Qazi // 525-ci qəzet.- 2017.- 14 oktyabr.- S.12.

Ədalət Məhəmmədli oğlu Nəsimov (Aşıq Ədalət) 1939-cu il yanvar ayının 27-də Qazax rayonunda anadan olmuşdur. Qazax şəhər 1 nömrəli orta məktəbini bitirmişdir.

İlk dərslərini atası Məhəmmədli kişidən almış, daha sonra Aşıq Ələsgərin qardaşı Məşədi Salehin nəvəsi Aşıq Əlinin yanında şəyirdlik etmişdir. Gənc yaşlarından saz ifası üzrə fitri istedadla malik olmuş, Aşıq Ələsgərin, Hüseyn Bozalqanlının, Hüseyn Şəmkirlinin, Molla Cumanın və başqalarının ən yaxşı ənənələrini, xalq tərəfindən daim sevilən və yayılan sənətkarlıq xüsusiyyətlərini həvəslə öyrənmişdir. Xalq şairi Səməd Vurğun onun çalğısının vurğunu olmuşdur. O, “Qaytarma”, “Baş sarıtel”, “Ruhani”, “Yanıq Kərəmi” və başqa saz havalalarının bənzərsiz ifaçısı olmuşdur.

Saz ustasının yaradıcılığı təkcə müxtəlif havaları ifa etməklə, saz havalalarında yenilik yaratmaqla məhdudlaşmamış, yaradıcı aşıq kimi “Arzu”, “O bağa məni”, “Gəlmişəm”, “Gözəl”, “Aşıq” rədifli qoşmaları və onlarca başqa şeirlər onun qələmindən çıxmışdır.

O, 50-dən çox xarici dövlətdə qastrol səfərində Azərbaycan sazının qüdrətini, şöhrətini bütün dünya xalqlarına çatdırıb bilməmişdir.

1970-ci ildə “Yeddi oğul istərəm”, 1971-ci ildə “Ədalət”, 1972-ci ildə “Aşıq Ələsgər”, 1992-ci ildə “Prima”, 2007-ci ildə “Tanrı payım, telli sazım”

kimi filmlər onun şöhrətini daha da artırmışdır.

Qazax aşıqlarının xor lirikasında yüksək peşəkarlıq göstərmələrində Aşıq Ədalət Nəsimovun və Aşıq Şəadət Gülməmmədovun əvəzsiz xidmətləri olmuşdur. Onlar dövlət tədbirlərində xor ansamblının daha mütəşəkkil şəkil almasında yeniliklər edərək, özəlliklər yaratmışlar. Bilindiyi kimi, hər havacatda xor lirikası təşkil etmək mümkün olmadığı üçün bu həddi qoruyub saxlamaqda ustad Aşıq Ədalət Nəsimovun böyük rolu olmuşdur.

Dəqiq ifası, oxunuşu, aydın tələffüzü ilə yanaşı dastançılığı yüksək səviyyədə olan Ədalət Nəsimov hələ həyatda ikən el-oba içində “Dədə” titulu qazanan sənətkarların sırasına qoşulmağı bacarmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1990-cı il 24 iyul tarixli Sərəncamı ilə “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına, 1997-ci il 10 oktyabr tarixli Sərəncamı ilə Prezident təqatüdünə layiq görülmüşdür.

Aşıq Ədalət 2017-ci il sentyabr ayının 14-də Bakı şəhərində vəfat etmiş, vəsiyyətinə görə Qazax rayonunun Ağköynək qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur.

135
illiyiƏhməd Ağdamski
1884-1954

Opera müğənnisi

Ə d ə b i y y a t

Çəmənli, M. Əhməd Ağdamski / Mustafa Çəmənli; [burax. məsul S.İsmayılova]. - Bakı: Şərq-Qərb, 2017.- 166, [2] s.

Ağdamski, T. Əhməd bəy Ağdamski: Qadın rollarının məşhur kişi ifaçısı: Professor Telman Ağdamski: "Atam dahi Üzeyir bəyin doğma xalası oğludur" / Telman Ağdamski, müsahibəni apardı İ.Hacıxanoğlu // Ekspres.- 2014.- 8-10 fevral.- S.12.

Ağdamski, T. Xatirələrin işığında: Əhməd Ağdamski - 130 / Telman Ağdamski // Azərbaycan.- 2014.- 16 yanvar.- S.6.

Çəmənli, M. Səhnə fədaisi: Görkəmli opera müğənnisi Əhməd Ağdamskinin ömür yolu Sənədli povest / Mustafa Çəmənli // Azərbaycan.- 2018.- № 3.- S.21-69.

Rəhimli, İ. Əhməd Ağdamski / İlham Rəhimli // Azərbaycan teatr ensiklopediyası: 3 cildə.- Cild 1.- Bakı, 2016.- S.328.

Əhməd Bəşir oğlu Bədəlbəyli (Əhməd Ağdamski) 1884-cü il yanvar ayının 5-də Şuşa şəhərində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. İlk təhsilini Ağdamda almış və Bakıda "Realnı" məktəbdə oxumuşdur. Hələ kiçik yaşlarında ikən teatra çox böyük maraq göstərmiş, 1910-cu ildə "Nicat" Xeyriyyə Cəmiyyətinin teatr truppasında səhnə fəaliyyətinə başlamışdır. Teatrda çalışdığı illərdə o, H.Sarabski, H.Ərəblinski M.Əliyev, H.Hacıbababəyov və sair sənət fədailəri ilə dostluq, əməkdaşlıq etmişdir. Tariximizdə ilk Leyli rolunu Əbdürrəhman Fərəcov ifa etmiş, lakin qadın obrazı olduğu üçün o, ikinci dəfə bu rolu oynamaqdan imtina etmişdir. Ü.Hacıbəyov yeni aktyor axtarışına çıxmış, bu aktyor isə Əhməd Ağdamski olmuşdur. "Realnı" məktəbində təhsil alan Əhməd bəy tanınmasın deyə, adını "Miri" yazdırmış, sonralar isə səhnə təxəllüsü olaraq özünə "Ağdamski" fəmiliasını götürmüşdür.

Onun çıxışı Ü.Hacıbəyovun xoşuna gəlmiş və sonralar Əhməd Ağdamski bəstəkarın əsərlərində baş rolların ifaçısına çevrilmişdir. Beləliklə o, inqilabdan əvvəlki Azərbaycan Opera və Musiqili Komediya Teatrı səhnələrində ilk dəfə qadın rollarının ifaçısı kimi tanınmışdır. O, qadın rollarını elə artistlik məharətilə ifa edirdi ki, hətta tamaşadan sonra qadın kimi ona çiçək göndərənələr də az olmurdu. Onun oynadığı qadın rollarının hamısı xarakter etibarilə bir-birindən fərqlənirdi. Bu obrazların hər birini ta-

mam ayrı səpkidə oynayırdı. Tək oyun tərzii yox, hətta səsi də dəyişilirdi. O, düz 12 il səhnəyə qadın qiyafəsində, qadın geyimində çıxmışdır.

Ü.Hacıbəyovun "Leyli və Məcnun" operasında Leyli, "Əsli və Kərəm"də Əsli, "O olmasın, bu olsun"da Gülnaz, "Arşın mal alan"da Gülçöhrə, "Ər və arvad"da Minnət, "Rüstəm və Söhrab"da Təhminə, "Şah Abbas və Xurşudbanu"da kəndli qızı və s. onun əsas rolları kimi opera tarixinə düşmüşdür. Hətta o, 1917-ci ildə "Arşın mal alan" filminə çəkilməmiş, Gülçöhrə rolunu canlandırmışdır.

Əhməd bəy Ağdamski 1920-ci illərin əvvəllərində doğma Qarabağa qayıdaraq Ağdamda yaşamağa başlamışdır. Burada 1923-cü ildə teatr truppası yaratmış, bir çox tamaşaların rejissoru olmuş, musiqili əsərləri ilə yanaşı, dram əsərlərində də bir müğənni-aktyor kimi çıxış etmişdir. 1934-cü ildə Ağdaş rayonuna göndərilmiş, orada Üzeyir Hacıbəyovun dəstəyi ilə musiqi məktəbi açmışdır. Həmin məktəbdə tar müəllimi kimi çalışan Ağdamskinin məşhur tələbələrindən biri də Həbil Əliyev olmuşdur. 1936-cı ildə isə şəhər musiqi məktəbinə direktor təyin olunmuşdur.

1943-cü ildə "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Əhməd Ağdamski 1954-cü il aprel ayının 1-də Ağdaş rayonunda vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

Əmirxanov, S. *Bəstəkar Şəfiqə Axundova / Sabir Əmirxanov, M.S.Əmirxanova, N.Ə.Əsgərbəyli; elmi red. V.X.Əliyev. - Bakı: Mars-Print, 2000. - 70 s.*

Hümmətova, N. *Şəfiqə Axundova yaradıcılığının üslub xüsusiyyətləri: sənətin. üzrə fəls. d-ru e. də: al. üçün təq. ol. dis-nin avtoreferatı: 6213.01 /N.Ə.Hümmətova; AR Təhsil Nazirliyi, Ü.Hacıbəyli ad. Bakı Musiqi Akademiyası. - Bakı, 2016. - 27 s.*

Qafarova, Z. *Şəfiqə Axundova / Zəfira Qafarova; red. H.Babayeva; [baş red. S.Bektaş; burax. məsul S.İsmayılova; dizayner K.Məhdəvi]; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi. - Bakı: Şərq-Qərb, 2015. - 31, [1] s.*

Bahadırsoy, O. *Qoca Şərqin nəğməli qızı - Şəfiqə Axundova /Orxan Bahadırsoy // Bizim yol. - 2015. - 24 yanvar. - S.15.*

Şəfiqə Qulam qızı Axundova 1924-cü il yanvar ayının 21-də Şəki şəhərində anadan olmuşdur.

İlk təhsilinə Şəki şəhərindəki 6 saylı orta məktəbdə başlamışdır. Lakin atasının işi ilə əlaqədar olaraq ailəsi Bakıya köçmüş və təhsilini 6 saylı orta məktəbdə davam etdirmiş, musiqi təhsili almışdır. “Röya” və “Qəlbimiz” adlı ilk mahnılarını yeddinci sinifdə oxuduğu dövrdə bəstələmişdir.

1943-1944-cü illərdə A.Zeynallı adına Bakı Musiqi Məktəbində oxuyarkən Üzeyir Hacıbəyovdan dərslər almışdır.

1956-cı ildə Ü.Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında bəstəkarlıq ixtisası üzrə B.Zeydmanın sinfini bitirmişdir.

Konservatoriyada oxuduğu illərdə bir çox instrumental əsərlər, mahnı və romanslar yazmışdır. Onlardan Nizami Gəncəvinin sözlərinə “Nə gözəl” və “Cahanda”, Məhəmməd Füzulinin sözlərinə “Fəqan etməz idim” romansları, “Zəfər marşı”, “Zəfər bizimdir”, “Ana Vətən” mahnılarının və s. musiqilərin adını çəkmək olar.

Şəfiqə xanım 1956-cı ildən 1982-ci ilə kimi Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda (indiki ADMİU) müəllim kimi fəaliyyət göstərmişdir.

Bəstəkar mahnı yazmaqla kifayətlənməmiş, mürəkkəb, eləcə də çətin bir janra müraciət edərək 1972-ci ildə “Gəlin qayası” operasını yazmış və

Şərqdə ilk opera yazan qadın kimi tarixə düşmüşdür. Əsərdəki klassik musiqi ilə şifahi ənənəvi klassik muğamın qovuşması Üzeyir Hacıbəyov üslubunun saxlanması təsdiq edir. Qəhrəmanların ariya və ariozaları ifa etməsilə yanaşı, muğam parçalarının da səslənməsi bəstəkarın xalq musiqisini çox mükəmməl bilməsindən irəli gəlir və əsərə uğur qazandırır.

Bu yorulmaz bəstəkarın həyat və yaradıcılığı haqqında çoxsaylı kitablar yazılmışdır.

Şəfiqə xanım həm də bir sıra gözəl mahnıların (“Leyla”, “Bəxtiyar ellər” və s.), “Ev bizim, sirr bizim” operettasının (1965), simli kvartet üçün pyeslərin, dramatik teatr üçün “Aydın”, “Əlvida Hindistan!”, “Nə üçün yaşayırısan?” və s. tamaşaların, “Təlxəyin nağılı”, “Dovşanın ad günü” və s. kimi uşaq tamaşalarının musiqisinin müəllifidir.

Azərbaycan musiqi sənətindəki xidmətlərinə görə 1998-ci ildə “Xalq artisti” fəxri adına layiq görülmüşdür. 2004-cü ildə “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir.

Şəfiqə Axundova 2013-cü il iyul ayının 26-da vəfat etmişdir.

70
illiyiİlham Namiq Kamal
1949

Aktyor

Ə d ə b i y y a t

Xalq artisti İlham Namiq Kamal: "Xoşbəxt insanam ki, tələbələrimlə çiyin-çiyinə işləyirəm" / İlham Namiq Kamal // Türkiyə.- 2017.- 4-10 aprel.- S.13.

Nəzarət altında saxlanılan şagird / İlham Namiq Kamal; müsahibəni apardı L.Musaqızı // Kaspi.- 2017.- 31 mart.- S.12.

Rəhimli, İ. İlham Namiq Kamal / İlham Rəhimli // Azərbaycan Teatr Ensiklopediyası: 3 cildə.- Cild 2.- Bakı, 2017.- S.124-126.

Səməndər, R. İlham Namiq Kamal: Bir aktyorun teatri / Rafiq Səməndər; red. V.Quliyev; təsisçi "İlham" Miniatur Teatri.- Bakı: Azərbaycan, 1998.- 136 s.

Yusifli, V. Teatr - məhəbbətim mənim...: İlham Namiq Kamal-60 / V. Yusifli; təsisçi "İlham" miniatur teatri; red. L.Əlizadə; dizayn H.Çingizoglu.- Bakı: [Qələm], 2009.- 116 s.

İlham Namiq Kamal oğlu Əhmədov 1949-cu il yanvar ayının 9-da Bakıda anadan olmuşdur. 1966-cı ildə M.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun (indiki ADMİU) dram və kino aktyorluğu fakültəsinə daxil olmuşdur. SSRİ Xalq artisti Adil İsgəndərovun və Azərbaycanın Xalq artisti Rza Təhmasibin kursunda təhsil almışdır. Tələbə vaxtı fransız ədibi Jan Batist Molyerin "Jorj Danden" satirik komediyasının tamaşasında baş qəhrəmanın rolunu uğurla oynamışdır. 1968-1971-ci illərdə institutun Tədris teatrının aktyor truppasına qəbul edilmişdir. Bu kollektivdə Mirzə Cavad ("Aydın", Cəfər Cabbarlı), Şvitter ("Meteor" Fridrix Dürrenmatt), Lomov ("Elçilik", A.P.Çexov), Rekrutçu ("Sahildə bir ev", Stefan Sveyq) və s. rolları oynamışdır. 1971-ci il noyabrın 25-dən 1972-ci il fevral ayının 2-dək Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrında, fevralın 3-dən isə Akademik Milli Dram Teatrında çalışmışdır. 1989-cu ildə Gənclər Teatrında aktyorluğa başlamışdır. Dövlət Gənclər Teatrında işləməklə yanaşı, 1989-1991-ci illərdə paralel olaraq Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrında fəaliyyət göstərmişdir. 1993-cü ildə özünün "İlham" Miniatur Teatrını yaratmışdır. Direktor və bədii rəhbər olduğu bu teatrda həm quruluşçu rejissor, həm də aktyor kimi çalışmışdır. 1995-ci ildən Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində dərs deyir, Musiqili teatr aktyoru kafedrasının müdiridir.

İlham Namiq Kamal 1998-ci ildən,

həmçinin Akademik Milli Dram Teatrının yüksək dərəcəli aktyorudur. Onun oynadığı Altay Məmmədovun "Kişilər" (Hüseyn Ağbacı), Karlo Qaldoninin "Mehmanxana sahibəsi" (Markiz), İslam Səfərlinin "Göz həkimi" (Talibov), Anarın "Evləri köndələn yar" və "Evləri göydələn yar" (Paşa Paşayev), Aqşin Babayevin "Nekroloq" (Sadıqov), Rüfət Əhmədovun "Bu, mənəm, mən deyiləm?", "Onu yazma", "Yumoristik parodiyalar" silsiləsində (Aparıcı tiplər), Cahangir Aslanoglundun "Mənim tanışlarım" (Tiplər) monoloqlarının, Bernard Şounun "Kənd elçiliyi" (kişi), Nikolay Qoqolun "Evlənmə" (Podkolyosin), Mövlud Süleymanlının "Bəylik dərəsi" (İbn Qubad) pyeslərinin tamaşaları Dövlət Televiziyasının daimi fondunda saxlanılır.

2005-ci ildən Azərbaycan Dövlət Musiqili Teatrında aktyor-rejissor vəzifəsində çalışır.

2009-cu ildə professor elmi adını almışdır.

İlham Namiq Kamal Azərbaycan teatr sənətinin inkişafındakı xidmətlərinə görə bir çox dövlət mükafatlarına - 1982-ci ildə "Əməkdar artist", 2002-ci ildə "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüşdür. 2004-cü ildən 2012-ci ilədək Prezident mükafatçısı olmuşdur. 2012-ci ildə fərdi Prezident təqaüdcüsü olmuşdur. 2013-cü ildə "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir.

2000-ci ildə "Qızıl Dərviş" mükafatı laureatı olmuş, 2014-cü ildə ona Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının təsis etdiyi "Sənətkar" ordeni təqdim edilmişdir.

Ə d ə b i y a t

“Bizim sənət asılı sənətdir” /Hacı İsmayılov; müsahibəni apardı Məmmədqızı Tahirə //Şərq.- 2017.- 23 sentyabr.- S.13.

“Elələri var ki, məni ümumiyyətlə aktyor saymırlar”: Hacı İsmayılov; “Xalq artisti adını aldığım gün qardaşım dünyasını dəyişdi” /Hacı İsmayılov // Bizim yol.- 2015.- 22 yanvar.- S.15.

“Kinoya çəkilmək istərdim”: Hacı İsmayılov “Hələlik təklif yoxdur, mən də ümidimi üzümürəm” /Hacı İsmayılov; müsahibəni apardı Tahirə //Şərq.- 2017.- 5 avqust.- S.13.

Mən bu taleyi seçməmişəm, tale məni seçib: Hacı İsmayılov: “Təsəvvür edə bilmirəm ki, aktyor sənəti qədər şərəfli sənət olsun” /Hacı İsmayılov; müsahibəni apardı Rəqsana //Üç nöqtə.- 2015.- 20 yanvar.- S.13.

Kazimov, A. Hacı - Mustafa və başqaları / Ağakəşi Kazimov //Azad Azərbaycan.- 2018.- 20 yanvar.- S.7.

Rəhimli, İ. Hacı İsmayılov / İlham Rəhimli // Azərbaycan Teatr Ensiklopediyası: 3 cildə.- Cild 2.- Bakı, 2017.- S.47-49.

Hacı Məcid oğlu İsmayılov 1944-cü il yanvar ayının 22-də Bakıda, İçərişəhərdə anadan olmuşdur.

190 nömrəli orta məktəbdə təhsil almışdır. Orta məktəbi 1961-ci ildə bitirərək bir il tütün fabrikində fəhlə, bir il isə Gənc Tamaşaçılar Teatrında işıqçı işləmişdir.

1963-1967-ci illərdə Mirzağa Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun (indiki ADMİU) dram və kino aktyorluğu fakültəsində oxumuşdur. 1967-ci ilin əvvəllərində İrəvan Dövlət Azərbaycan Dram Teatrını (1949-cu ildə bağlanıb) yenidən bərpa etmək məqsədilə İrəvana göndərilən son kurs tələbələrindən biri də Hacı İsmayılov olmuşdur.

Bakıya qayıdaraq 1967-1968-ci illərdə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda səhnə danışıqı kafedrasında müəllim işləmişdir. Sumqayıt Dövlət Dram Teatrına aktyor işləməyə dəvət olunmuş və 1968-ci il sentyabr ayının 2-də truppada fəaliyyətə başlamışdır. Yeni teatr pərdələrini 1969-cu il mart ayının 14-də Mirzə Fətəli Axunzadənin “Müsyö Jordan və dərviş Məstəli şah” komediyası ilə açmış, bu tamaşada Məstəli şah rolunu ifa etmişdir. Bundan sonra Con Patrikin “Qəribə missis Səvic” dramında Cefi, Aramaşot Papayanın “Bəli, dünya dəyişib” komediyasında Səməndər, Cəfər Cabbarlının “Sevil” pyesinin tamaşasında Məmmədəli bəy rollarında çıxış etmişdir.

1970-ci il fevral ayının 16-dan taleyini Akademik Milli Dram Teatrı ilə bağlamışdır. Elə ilk gündən Hüseyn Ca-

vidin “Xəyyam” faciəsindəki İkinci Qulam rolunu almışdır. “Azərbaycanfilm” kinostudiyasında ilk dəfə “Ad günü” filminə Mustafa rolunda çəkilmişdir. Bu rola görə böyük uğur qazanmış və 1980-ci ildə Respublikanın Dövlət mükafatı laureatı olmuşdur.

Hacı İsmayılov Azərbaycan Dövlət Televiziyasında hazırlanmış Vaqif Səmədoğlunun üçhissəli “Yaşıl eynəkli adam” (Qafar), Mövlud Süleymanlının “Fatehlərin divanı” (Qazı), Üzeyir bəy Hacıbəylinin felyetonları əsasında işlənmiş “Ordan-burdan” (Qoçu Gülbala), İlyas Əfəndiyevin “Atayevlər ailəsi” (Mustafa), “Ad günü” (Xuduş), Altay Məmmədovun “Kişilər” (Səməndər), “Alov” (Bədəl), Anarın “Nigarançılıq” (Kəblə Qasım) teletamaşalarında oynamışdır.

“Azərbaycanfilm” kinostudiyasında “Bağlı qapı arxasında” (Alik), “Dante nin yubileyi” (Əlikram), “Yol əhvalatı” (Mürşüd), “Ölsəm, bağışla” (Tağı), “Özgə həyat” (Qasimov) və digər bədii filmlərə çəkilmişdir.

Hacı İsmayılovun yaradıcılığı və fəaliyyəti dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmiş, o, 1989-cu il may ayının 17-də “Əməkdar artist”, 2000-ci il dekabr ayının 19-da isə “Xalq artisti” fəxri adlarına layiq görülmüşdür. Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının təsis etdiyi “Sənətkar” ordeni ilə təltif olunmuşdur. Prezident təqaüdcüsüdür.

2014-cü ildən Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının yaradıcılıq üzrə sədr müaviniidir.

Milli Qəhrəmanlar

60
illiyi **Mətləb Quliyev**
1959-1992

Milli Qəhrəman

Mətləb Kamran oğlu Quliyev 1959-cü il yanvar ayının 9-da Beyləqan rayonunda anadan olmuşdur.

İbtidai təhsilini 3 saylı pambıqçılıq sovxozundakı orta məktəbdə almışdır. Sonra ailəsi Sumqayıt şəhərinə köçmüş və o, təhsilini səkkizinci sinfə qədər buradakı 13 saylı orta məktəbdə davam etmişdir. Sonra C.Naxçıvanski adına hərbi məktəbə daxil olmuş, hərbi məktəbi bitirdikdən sonra müxtəlif müəssisələrdə fəaliyyət göstərmişdir. Ordu sıralarına çağırılmış, hərbi xidməti Ukraynada keçmişdir.

Ordudan tərxis olunan il Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutuna (indiki ADPU) daxil olmuşdur. İnstitutda "Təhsil əlaçısı" döş nişanı ilə təltif edilmişdir. 1985-ci ildə leytenant rütbəsi ilə Dövlət Pedaqoji İnstitutunu bitirmiş, Sumqayıt şəhəri 3 saylı orta məktəbdə hərbi hazırlıq müəllimi kimi çalışmağa başlamışdır. 1992-ci ildə daxili işlər orqanlarında işləməyə başlamış, bir za-

bit kimi Vətəni qorumaq üçün cəbhə bölgəsinə yollanmışdır.

1992-ci il avqust ayının 31-də Ağdam bölgəsində ağır döyüşlərdə fəal iştirak etmiş, düşməni böyük itkiyə uğradaraq geri çəkilməyə məcbur etmişdir. Qızgın döyüşdə Mətləbin gülləsinin qurtardığını gören düşmən hücumu keçmiş və bu döyüşdə Mətləb Quliyev qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 noyabr 1992-ci il tarixli 290 sayılı Fərmanı ilə baş leytenant Quliyev Mətləb Kamran oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

Bakı şəhərinin Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir.

Sumqayıt şəhərindəki 3 saylı orta məktəb onun adını daşıyır. Məktəbin önündə büstü qoyulmuşdur. Yaşadığı binanın önünə xatirə lövhəsi vurulmuş, adına bulaq tikilmişdir.

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan Respublikası Daxili işlər orqanlarının əməkdaşlarına "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Quliyev Mətləb Kamran oğlu – alay komandiri – Azərbaycan Respublikasının suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidliyə və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 19 oktyabr 1992-ci il // Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1992.- № 21.- S.27.- (Ölümündən sonra).

Əliyev, T. Sonuncu uçuş: (Sənədlə povestlər, oçerklər) / Tofiq Əliyev; red. və ön sözün müəll. Ə.Veysəlli.- Bakı: Gənclik, 1998.- 74 s.

Əsgərov, V. Quliyev Mətləb Kamran oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.122-123.

Məhərrəmov, V. Milli Qəhrəmanın xatirəsinə həsr olunmuş voleybol turniri başa çatıb / Vahid Məhərrəmov // Azərbaycan ordusu.- 2016.- 12 noyabr.- S.8.

Nazim, N. Quliyev Mətləb Kamran oğlu / N.Nazim // İstiqlal ulduzları.- Bakı, 1995.- S.98-99.

Seyidzadə, T. Şəhid olanlar Cənnətə gedir / Tofiq Seyidzadə // Azad Azərbaycan.- 2017.- 25 fevral.- S.7.

45
illiyiMirzə Quliyev
1974

Milli Qəhrəman

Quliyev Mirzə Məcid oğlu 1974-cü il yanvar ayının 11-də Bərdə rayonunun Saatlı kəndində anadan olmuşdur.

1991-ci ildə Saatlı kənd orta məktəbini bitirmiş, həmin ildə Mingəçevir şəhərindəki 39 sayılı texniki peşə məktəbində qaynaqçı peşəsinə yiyələnmişdir. 1980-1991-ci illərdə burada təhsil almışdır.

1992-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmış, Naxçıvan MR-nın Sədərək rayonu ərazisində RDM-da tuşlayıcı-atıcı kimi döyüşə başlamış, Batabat ərazisində gedən döyüşdə vuruşmuşdur.

1993-cü il iyul ayının 28-də Ağdam bölgəsinə göndərilmiş, döyüşlərdə iştirak etmişdir. Daha sonra Füzuli, Ağdərə, Tərtər bölgələrində gedən döyüşlərdə iştirak etmişdir. PDM-lə düşmənin bir neçə tankını və canlı qüvvəsini məhv etmişdir.

Öz vətənpərvərlik borcunu layiqincə yerinə yetirmiş M.Quliyev 1995-ci il yanvar ayının 15-də Prezidentin Fərmanı ilə "Hərbi xidmətə görə" me-

dalı ilə təltif olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 sayılı Fərmanı ilə Quliyev Mirzə Məcid oğlu döyüşlərdə göstərdiyi rəşadətə görə daha yüksək ada "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adına layiq görülmüşdür.

M.Quliyev 1995-ci ildə Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyi Polis Akademiyasının qiyabi şöbəsinə daxil olmuşdur. 1996-cı ilin oktyabr ayında çavuş rütbəsi ilə Milli Ordu sıralarından azad edilərək, daxili işlər orqanlarına işə göndərilmişdir.

1997-ci ildə Bakı şəhər Baş Polis İdarəsinin Çevik Polis Alayında polis nəfəri kimi fəaliyyətini davam etdirmişdir. 1998-ci ildə "Qızıl Ulduz" medalını almışdır. 2003-cü ildə M.Quliyevə leytenant rütbəsi verilmişdir.

Hazırda DİN-in Nəsimi rayonu 20-ci bölməsində Cinayət axtarışı üzrə baş əməliyyat müvəkkili vəzifəsində kapitan rütbəsində çalışır.

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan Respublikasının hərbi qulluqçularının və polis işçilərinin bir qrupuna "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Quliyev Mirzə Məcid oğlu – Müdafiə Nazirliyi, sırası – Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, dövlət quruluşunun müdafiəsi, onun müstəqilliyinin qorunub saxlanması və dövlət çevrilişi cəhdinin qarşısının alınması zamanı şəxsi qəhrəmanlıq və şücaət göstərdiyinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 4 aprel 1995-ci il //Azərbaycan.- 1995.- 5 aprel.

Əsgərov, V. Quliyev Mirzə Məcid oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.239.

Seyidzadə, M. Quliyev Mirzə Məcid oğlu / M.Seyidzadə // Milli qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.130.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.milliqahramanlar.az/hero/240>

<http://veten-ugrunda.az/milliqehremanlar/266-quliyev-mirz-mcid-olu.html>

60
illiyiVasili Əliyev
1959-1992

Milli Qəhrəman

Vasili Əhməd oğlu Əliyev 1959-cu il yanvar ayının 15-də Qubadlı rayonunda anadan olmuşdur.

1966-1976-cı illərdə orta təhsil almış, 1977-ci ildə rayon Hərbi Komissarlığı tərəfindən ordu sıralarına çağırılmışdır. Daxili qoşunlarda xidmət V.Əliyevin polis peşəsinə həvəsini daha da gücləndirmişdir. Ordudan tərxis olunaraq mühafizə bölməsinə gözətçi, 1980-ci ildə isə rayon DİŞ-ə polis nəfəri kimi işə qəbul olunmuşdur.

Əla xidmətinə görə DİN tərəfindən "Polis əlaçısı" döş nişanı ilə təltif edilmişdir.

1988-ci ildən başlayaraq V.Əliyev mütəmadi olaraq döyüş meydanlarında əhalinin təhlükəsizliyinin təmin olunmasında xidmət göstərmişdir.

1989-cu ildə Qafan rayonunun Novruzlar kəndi yaxınlığında qurulmuş

düşmən toplarının məhv edilməsində Vasilinın də xidmətləri olmuşdur.

1992-ci il oktyabr ayının 19-da Qaraqaya yüksəkliyi uğrunda yenidən döyüş başlamış, qeyri-bərabər döyüşdə qəhrəmanımız xüsusi rəşadət nümayiş etdirmişdir. Düşmənin xeyli canlı qüvvəsini məhv etmiş, özü isə qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 11 may 1993-cü il tarixli 599 sayılı Fərmanı ilə Əliyev Vasili Əhməd oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

Qubadlı rayonunun Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir.

Qubadlı rayon Mədəniyyət evi və Diləli-Müskanlı kənd orta məktəbi qəhrəmanın adını daşıyır.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikası Daxili işlər orqanlarının əməkdaşlarına "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilməsi haqqında: [Əliyev Vasili Əhməd oğlu – sırası – Azərbaycan Respublikasının suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 11 may 1993-cü il //Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1993.- № 9.- S.55.- (Ölümündən sonra).

Əliyeva, A. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Vasili Əliyevin xatirəsi ehtiramla anılıb / Aygün Əliyeva // Respublika.- 2015.- 18 yanvar.- S.7.

Əsgərov, V. Əliyev Vasili Əhməd oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.60.

Seyidzadə, M. Əliyev Vasili Əhməd oğlu / M.Seyidzadə // Milli qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.52.

Tofiq, H. Vətən qəhrəman oqulları ilə fəxr edir / Hacı Tofiq // Azad Azərbaycan.- 2017.- 17 yanvar.- S.7.

İ n t e r n e t d ə

<http://avciya.az/aliyev-vasili-ahmed-oglu/>

<http://veten-ugrunda.az/milliqehremanlar/235-lyev-vasl-hmd-olu.html>

50
illiyi**Rövşən Abdullayev**
1969-1993*Milli Qəhrəman*

Rövşən Əbdülhüseyn oğlu Abdullayev 1969-cu il yanvar ayının 16-da Lerik rayonunda anadan olmuşdur. Məktəbi burada başa vurduqdan sonra ailəsi ilə birlikdə Lənkərana köçmüşdür. Rövşən 1987-ci ildə Sankt-Peterburq Ali Hərbi-Siyasi məktəbinə daxil olmuşdur.

1991-ci ildə ali məktəbi əla qiymətlərlə leytenant rütbəsi ilə bitirmiş və onun təyinatını Rostov şəhər DİŞ-nə vermişlər. Lakin o, təkidlə təyinatını Azərbaycana dəyişdirmişdir. Azərbaycana qayıdan kimi DİN-in əməkdaşı olaraq daxili qoşunların tərkibinə qatılmışdır. Gənc zabıt bir müddət sonra Zəngilana göndərilmişdir. Rövşən 70 nəfərdən ibarət tağımın komandiri təyin edilmişdir.

13 sentyabr 1993-cü il Rövşənin son döyüşü olmuş, qəhrəman zabıt Zəngilan rayonunun Qazançı kəndi uğrunda gedən döyüşdə igidlik göstərərək həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 yanvar 1995-ci il tarixli 262 sayılı Fərmanı ilə leytenant Abdullayev Rövşən Əbdülhüseyn oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

Lənkəran şəhər qəbiristanlığında dəfn edilmişdir.

Lənkəran şəhərində abidəsi qoyulmuşdur. Lerikdə mədəniyyət evi və küçə qəhrəmanın adını daşıyır.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikasının bir qrup hərbi qulluqçusuna və polis işçilərinə "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Abdullayev Rövşən Əbdülhüseyn oğlu – Daxili İşlər Nazirliyi, leytenant – Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, Vətənimizin torpaqlarının erməni işğalçılarından müdafiə edilməsində gedən döyüşlərdə qəhrəmanlıqla vuruşaraq göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə, öz müqəddəs əsgəri və xidməti borcunun şəraitə yerinə yetirilməsindəki misilsiz xidmətlərinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 15 yanvar 1995-ci il //Azərbaycan.- 1995.- 17 yanvar.- S.1.- (Ölümündən sonra).

Behbud, G. O bir Qəhrəman... / Gülşən Behbud; lay. rəhb. X.Rza.- Bakı: Yazıçı, 2015.- 193, [3] s.

Əsgərov, V. Abdullayev Rövşən Əbdülhüseyn oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.11.

Seyidzadə, M. Abdullayev Rövşən Əbdülhüseyn oğlu / M.Seyidzadə // Milli qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.16.

Seyidzadə, T. Başımızı uca tutun, şəhid anaları / Tofiq Seyidzadə // Azad Azərbaycan.- 2016.- 21 dekabr.- S.7.

İ n t e r n e t d ə

<http://avciya.az/abdullayev-rovsen-ebdulhuseyn-oglu/>

<http://veten-ugrunda.az/milliqehremanlar/45-abdullayev-rvn-bdlhseyn-olu.html>

Səyavuş Həsən oğlu Həsənov 1964-cü il yanvar ayının 20-də Şərur rayonunun Yengicə kəndində anadan olmuşdur.

Səkkizinci sinfi kənd məktəbində bitirdikdən sonra, təhsilini 54 sayılı texniki-peşə məktəbində davam etdirmiş və rəngsaz peşəsinə yiyələnmişdir. Bir neçə ay Bakı Baş Tikinti İdarəsinin nəzdindəki Evtikmə Kombinatında işləmiş və sonra hərbi xidmətə yola düşmüşdür. Stavropol-da xidmətini başa vurduqdan sonra, yenidən əvvəllər işlədiyi kombinata qayıtmışdır.

1990-cı il yanvar ayının 20-də Bakıya daxil olan ordunun qarşısını almaq üçün Xalq hərəkətinə qoşulmuşdur. Qarabağı qorumaq üçün könüllü müdafiə batalyonu yarananda ona ilk

qoşulanlardan biri də Səyavuş olmuşdur.

1992-ci il iyun ayının 18-də Ağdərə bölgəsinə yola düşən dəstə bir çox kəndlərin geri alınmasında böyük şücaət göstərmişdir.

1992-ci il iyun ayının 25-də gedən döyüşdə qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 21 iyul 1992-ci il tarixli 69 sayılı Fərmanı ilə Həsənov Səyavuş Həsən oğluna ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adı verilmişdir.

Bakı şəhərinin Şəhidlər Xiyabanasında dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Həsənov Səyavuş Həsən oğluna “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Milis starşınası – Azərbaycan Respublikasının suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 21 iyul 1992-ci il //Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1992.- № 14.- S.47.- (Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. Həsənov Səyavuş Həsən oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.81-82.

Seyidzadə, M. Həsənov Səyavuş Həsən oğlu / M.Seyidzadə // Milli qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.87.

Hüseynov, F. “Şəhid, səndən başlayır Vətən”: Milli Qəhrəman haqqında sənədli film təqdim olundu / Fariz Hüseynov // Mədəniyyət.- 2016.- 6 iyul.- S.14.

Seyidzadə, T. Allah şəhidliyi Öz dostlarının üzünə açır... / Tofiq Seyidzadə // Azad Azərbaycan.- 2017.- 31 yanvar.- S.7.

İ n t e r n e t d ə

<http://veten-ugrunda.az/milliqehremanlar/98-hsnov-syavu-hsn-olu.html>

http://faktxeber.com/_h47008.html

<http://milliqehremanlar.blogspot.com/p/syavus-hsn-oglu-hsnov.html>

50
illiyi**Hikmət Muradov**
1969-1991*Milli Qəhrəman*

Hikmət Oqtay oğlu Muradov 1969-cu il yanvar ayının 23-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

1976-cı ildə 190 sayılı məktəbi bitirmişdir. Həmin ildə Krasnokutsk Mülki Aviasiya Məktəbinə daxil olmuş, 1991-ci ildə məktəbi fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Sonra isə Kiyev Ali Mülki Aviasiya İnstitutunun qiyabi şöbəsinə daxil olmuşdur.

O, Yevlax Hava Yollarında 2-ci pilot kimi fəaliyyətə başlamışdır. 1991-ci il oktyabr ayının 29-da xüsusi tapşırıqla xidmət borcunu yerinə yetirərkən Xocalı rayonunun Xanabad kəndi ərazisində onun idarə etdiyi AN-2 təyyarəsi şiddətli raket atəşi

nəticəsində zədələnmişdir. Təyyarəni və ekipajı təhlükəsiz yerə çatdırmaq istəsə də, düşmən atəşinə tuş gəlmiş və qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 25 noyabr 1992-ci il tarixli 337 sayılı Fərmanı ilə Muradov Hikmət Oqtay oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

Bakı şəhərinin Şəhidlər Xiyabanasında dəfn edilmişdir.

Vaxtilə oxuduğu 190 sayılı orta məktəbdə barelyefi vurulmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

"Azərbaycan Hava Yolları" Dövlət Konserninin əməkdaşlarına "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Muradov Hikmət Oqtay oğlu – AN-2 təyyarəsinin ikinci pilotu – Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 25 noyabr 1992-ci il //Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1992.- № 22.- S.68.- (Ölümündən sonra).

Daşdəmirli, Ə. Vətən bölünməzdir,şəhidlər ölməz / Ədalət Daşdəmirli // Azad Azərbaycan.- 2016.- 3 dekabr.- S.7.

Əsgərov, V. Muradov Hikmət Oqtay oğlu / V.Əsgərov //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Sumqayıt, 2010.- S.156.

Seyidzadə, M. Muradov Hikmət Oqtay oğlu / M.Seyidzadə // Milli qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.162.

Seyidzadə, T. Vətənin müdafiəsi hər birimiz üçün ən müqəddəs zirvədir / Tofiq Seyidzadə // Azad Azərbaycan.- 2017.- 17 mart.- S.7.

İ n t e r n e t d ə

<http://veten-ugruna.az/milliqehremanlar/124-muradov-hkmt-oqtay-olu.html>

<http://avciya.az/muradov-hikmet-oqtay-oglu/>

<http://maxe.az/herbci-heyati/123-hikmt-muradov-azrbaycann-milli-qhrman-qaraba-mharibsi-hidi.html>

65 Mübariz Qurbanlı illiyi 1954

Siyasi xadim

Mübariz Qəhrəman oğlu Qurbanlı 1954-cü il yanvar ayının 7-də Şəmkir rayonunun Koltəhnəli kəndində anadan olmuşdur.

Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) tarix fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. 1978-1982-ci illərdə Şəmkir rayon Koltəhnəli kənd orta məktəbində müəllim işləmişdir.

1982-1985-ci illərdə Bakı Dövlət Universitetinin aspiranturasında əyani təhsil almışdır. Aspiranturada təhsilini başa vurduqdan sonra Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində müəllim, baş müəllim, dosent, kafedra müdiri, prorektor vəzifələrində çalışmışdır.

1995-2010-cu illərdə birinci, ikinci, üçüncü və dördüncü çağırış Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə deputat seçilmişdir. Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü, Hesablayıcı Komissiyanın sədri olmuşdur.

1996-2014-cü illərdə Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Parlament Məclisində Azərbaycan

nümayəndə heyətinin üzvü və komitə sədrinin müavini kimi fəaliyyət göstərmişdir.

Yeni Azərbaycan Partiyası Siyasi Şurasının və İdarə Heyətinin üzvü, partiyanın icra katibinin müavini.

18 iyul 2014-cü ildən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondunun Himayəçilik Şurasının üzvüdür.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 21 iyul 2014-cü il tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasının Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri təyin edilmişdir.

Respublikanın ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakına görə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 07 yanvar 2014-cü il tarixli Sərəncamı ilə “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir.

Mübariz Qurbanlı tarix üzrə fəlsəfə doktorudur. Çoxsaylı elmi, elmi-publisistik, nəzəri, politoloji məqalələrin və bir neçə kitabın müəllifidir.

Ə d ə b i y a t

Sülhə gedən yol / Mübariz Qurbanlı; red. N.Məmmədov.- Bakı: Ozan, 2000.- 114 s.

Azərbaycançılıq ideyasının banisi: Azərbaycanın özü qədər əbədi 1923-2016 / Mübariz Qurbanlı // Azərbaycan.- 2016.- 7 may.- S.1, 5.

Cəmiyyətdə qarşılıqlı hörmət və tolerantlıq mühitinin yaradılması və qorunması yolları / Mübariz Qurbanlı // Səs.- 2016.- 14 may.- S.4.

Mübariz Qurbanlı: Azərbaycanda milli-mənəvi dəyərlərin qorunması, təbliği istiqamətində mühüm işlər görülür və görüləcək / Mübariz Qurbanlı // Azərbaycan.- 2015.- 4 iyun.- S.9.

Mübariz Qurbanlı: İmkan vermərik ki, Azərbaycanda təriqətlər və məzhəblər arasında təfriqə yaradılsın: Səfəyar Musayev - 80 / Mübariz Qurbanlı // Yeni Azərbaycan.- 2015.- 17 iyul.- S.5.

Zəfərin bayraqdarı / Mübariz Qurbanlı // Azərbaycan.- 2017.- 24 dekabr.- S.1-2.

125
illiyi**Bahadır Vəlibəyov**
1894-1940*Dövlət xadimi*

Bahadır Qasım oğlu Vəlibəyov 1894-cü il yanvar ayının 12-də Şuşa qəzasının Çəmənli kəndində anadan olmuşdur. 1912-ci ildə Bakıda gimnaziyanı bitirdikdən sonra Kiyev Universitetinin hüquq fakültəsinə daxil olmuş və burada inqilabi fəaliyyətə başlamışdır. 1913-cü ildə inqilabi hərəkata qoşulduğu üçün universitetdən xaric edilmiş, sonradan sosial-demokrat partiyasının 3-cü dumasının tələbinə əsasən hüquq fakültəsinə bərpa olunmuşdur.

1918-ci ildən Rusiya Kommunist (bolşeviklər) Partiyasının (sonradan Sov.İKP) sıralarında olmuş, Oktyabr inqilabından sonra Minsk quberniyasının milis kommissarı, Minsk Vilayət Soveti İcraiyyə Komitəsinin üzvü, Smolensk Qızıl qvardiya qərargahı hərbi-təsərrüfat idarəsinin komissarı işləmişdir. Bahadır bəy Tambov quberniyasında qolçomaq qiyamçılara qarşı vuruşmuş, 1919-cu ildə RK(b)P Qafqaz Ölkə Komitəsinin tapşırığı ilə Batum, Gəncə və Qarabağda partiya işi aparmışdır. 1920-1937-ci illərdə AK(B)P Naxçıvan Ölkə Komitəsinin katibi, Azərbaycan SSR Maarif Komissarının müavini, Ədliyyə komissarı, Naxçıvan MSSR MİK sədri, Vilayət Partiya Komitəsinin Birinci Katibi, Gürcüstan K(b)P Borçalı Qəza Komitəsinin Katibi, Azərbaycan SSR Baş Prokuroru, SSRİ Elmlər Akademiyasının Azərbaycan filialının sədr müavini olmuşdur.

21 iyul 1937-ci ildə Vətənə xəyanətdə günahlandırılaraq Azərbaycan SSR Xalq Daxili İşlər

Komissarının müavini, Dövlət Təhlükəsizlik İdarəsi 4-cü şöbəsinin rəisi DT baş leytenantı Qriqoryanın imzaladığı qərarla həbs olunmuşdur. B.Vəlibəyovun həbs olunmasına səbəb Azərbaycan XDİK DTN-nin 4-cü şöbəsinin arayışı idi. Arayışda göstərilmişdir ki, Vəlibəyovun Azərbaycanın milli əksinqilabi təşkilata aid olması bu təşkilatın fəal iştirakçısı Böyükağa Talıblının izahatı ilə təsdiq edilmişdir. Bahadır Vəlibəyov istintaq müddətində 4 dəfə dindirilmiş, 3 nəfərlə üzləşdirilmişdir (Talıblı, Səfərov, Bünyadzadə). 8 dekabr 1938-ci ildə istintaqın başa çatması elan olunarkən o, yenə də təkidlə bildirmişdir ki, özünü günahkar hesab etmir. Belə olan halda Vəlibəyovun işi 25 dekabr 1938-ci ildə sona çatmış, Atakişiyev və Markaryan tərəfindən imzalanmış ittihamla və Azərbaycan SSR prokurorunun müavini Seliverstovun qərarı ilə SSRİ XDİK-nin nəzdindəki xüsusi müşavirəyə göndərilmişdir. 21 iyun 1939-cu ildə SSRİ XDİK xüsusi müşavirəsi Vəlibəyovun işinə baxıb qərara almışdır: “Bahadır Vəlibəyovun işi müzakirədən çıxarılsın və əlavə istintaqa verilsin. Məhbus Vəlibəyov SSRİ XDİK istintaq hissəsinin sərəncamına göndərilsin”. 16 fevral 1940-cı ildə SSRİ Ali Məhkəməsi Hərbi Kollegiyasının qapalı iclasında Vəlibəyov ən ağır cəzaya, ölüm hökmünə məhkum edilmiş və 1940-cı il fevralın 17-də hökm dərhal icra edilmişdir.

Ə d ə b i y a t

Vəlibəyov Bahadır Qasım oğlu // Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası.- II cild.- S. 462.

Чингизоглы, А. Потомки Гаджи Велибек (Велибековы) / Анвар Чингизоглы.- Баку: Сой, 2009.- С. 10-27.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Bahadır_Vəlibəyov

<http://www.azeribalasi.com/showthread.php/69433-bahadir-velibeyov>

https://wikivisually.com/lang-az/wiki/Bahad%C4%B1r_V%C9%99lib%C9%99yov

<http://anaveusaq.az/tarixde-bu-gun/1356-tarixde-bu-gun-12-fevral.html>

Məhəmməd Əmin Rəsulzadə 1884-1955

Dövlət xadimi

Ə d ə b i y a t

Əsərləri / Məmməd Əmin Rəsulzadə; tərt., translit., ön söz. müəl. Ş.A.Hüseynov; translit. red.: M.Qarayev, M.H.Müsəddiq; AR Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi / red. M.Əvəzqızı.- II nəşri.- C.I.-480 s.; C.II.- 528 s.; C.III.- 616 s.; C.IV.- 416 s.; C.V.- 440 s.- Bakı: Təhsil, 2014.

Azərbaycan Cümhuriyyəti / Məmməd Əmin Rəsulzadə; tərt. Y.S.Türkel.- Bakı, 2015.- 152 s.

Məktublar. Şəfəbəçilik / Məmməd Əmin Rəsulzadə; tərt. ed., ön sözün və izahların müəl. A.Balayev.- Bakı: [Kitab Klubu], 2017.-195 s.

Yağublu, N. Mehmet Emin Resulzade Ansiklopedisi / Nesiman Yağublu.- Ankara: Azərbaycan Kültür Derneği, 2015.- 502 s.

Балаев, А. Мамед Эмин Расулзаде – основатель идеологии азербайджанизма / Айдын Балаев.- Баку: Бакинский “Книжный клуб”, 2015.- 104 с.

Məhəmməd Əmin Axund Hacı Molla Ələkbər oğlu Rəsulzadə (Məhəmməd Əmin Rəsulzadə) 1884-cü il yanvar ayının 31-də Bakının Novxanı kəndində ruhani ailəsində anadan olmuşdur. O, ev tərbiyəsi görmüş, heç bir xüsusi təhsil almamışdır. Ancaq bir neçə il texniki (sənət) məktəbdə oxumuşdur. Əmək fəaliyyətinə “Kaspi” qəzetində mürəttib kimi başlamış və burada həyat məktəbi keçmişdir. “Muxəmməs” adlı ilk əsəri 1903-cü ildə Tiflisdə Məmməd ağa Şaxtaxtinskiyin nəşr etdirdiyi “Şərqi Rus” qəzetində çap olunmuşdur. Ə.Rəsulzadənin Əli bəy Hüseynzadənin redaktor olduğu “Füyuzat”, həmçinin Əhməd bəy Ağayevin redaktorluğu ilə çıxan “İrşad” və “Tərəqqi” qəzetlərində müxtəlif mövzularda məqalələri çap olunmuşdur.

1904-cü ilin axırlarından “Hümmət” təşkilatında, 1908-1910-cu illərdə İran inqilabında fəal iştirak etmiş, 1908-ci ildə İran tarixində ilk dəfə nəşr olunan “İrani new” (“Yeni İran”) adlı gündəlik qəzet buraxdırmış və qəzetin baş redaktoru olmuşdur. 1911-ci ildə M.Ə.Rəsulzadə İstanbula getmək məcburiyyətində qalmışdır. Həmin illərdə Əli bəy Hüseynzadə, Əhməd Ağaoğlu və Yusif Akçüralı da İstanbula idilər. 1913-cü ildə elan edilən siyasi amnistiyadan istifadə edən M.Ə.Rəsulzadə Bakıya qayıtmışdır.

Burada Müsavat partiyasına daxil olmuş və partiyanın rəhbərliyini əlinə almağa çalışmışdır. 1915-ci ildə nəşr etdirdiyi “Açıq söz” qəzetində türkçülük ideyasını irəli sürmüşdür.

1917-ci il inqilabı zamanı Bakıda toplanan Müsavat partiyasının qurultayında M.Ə.Rəsulzadə partiyanın lideri seçilmişdir. Həmin ildə par-

tiyanın proqramında Azərbaycanın muxtariyyəti nəzərdə tutulurdu. Rusiyada bolşeviklər hakimiyyəti ələ aldıqdan sonra üç respublikadan (Azərbaycan, Gürcüstan, Ermənistan) ibarət Zaqafqaziya Seymi yaradılmışdır. Bu qurumda M.Ə.Rəsulzadə çox fəallıq göstərmiş, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaradılmasında xüsusi xidmətlər göstərmişdir.

O, 28 may 1918-ci ildə Azərbaycanın müstəqilliyini elan etmiş və Milli Şuranın sədri olmuşdur. 1920-ci il aprelin 27-də Azərbaycan Qızıl Ordu tərəfindən işğal edildikdən sonra M.Ə.Rəsulzadə bir çox siyasi xadimlərlə birlikdə həbs olunmuşdur. Bu zaman Stalin Bakıya gəlmiş, Məhəmməd Əmini həbsdən azad etdirmiş və onu Moskvaya aparmışdır. M.Ə.Rəsulzadə iki il Moskvada yaşadığından sonra 1922-ci ildə Moskvadan Finlandiyaya qaçmış və oradan da İstanbula gəlmiş və onun bundan sonrakı ömrü mühacirətdə keçmişdir. O, 1931-ci ildə Polşaya köçmüş və 1947-ci ilin sentyabrına qədər müxtəlif Avropa ölkələrində yaşayan M.Ə.Rəsulzadə həmin il yenidən Türkiyəyə dönmüş və ömrünün axırına qədər Ankarada yaşamışdır.

M.Ə.Rəsulzadə 1955-ci il mart ayının 6-da Ankarada vəfat etmiş və Əzri qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur.

1993-cü ildə ulu öndər Heydər Əliyev M.Ə.Rəsulzadənin anadan olmasının 110 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında, 2013-cü il noyabr ayının 22-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev “Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin 130 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında” Sərəncamlar imzalamışlar.

Məşədixanım Nemətova 1924-2016

Epiqrafçı alim

Ə d ə b i y a t

Azərbaycanda pirlər / M.S.Nemət; red. V.Quliyeva. - Bakı: Elm və təhsil, 2010. - 209, [3] s.

İlahi qisməti: tarixçi alim Məşədixanım Nemətla müsahibə / M.Nemət // İqtisadiyyat. - 2012. - 7-15 mart. - S.6.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, tarix elmləri doktoru, "Şöhrət" ordenli, Məşədixanım Nemətin həyat və elmi yaradıcılığına həsr olunmuş elmi-praktiki konfrans: məqalələr toplusu / Elmi red. V.Quliyeva. - Bakı: Elm və təhsil, 2016. - 171, [1] s.

Azəri, L. Əsrin daş yaddaşında mənim də sözüm qaldı / Lalə Azəri // Mədəniyyət. - 2014. - 19 fevral. - S.10.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.xalqqazeti.com/az/news/culture/79666>

<http://science.gov.az/forms/skanchavshiesya-chlenyikorrespondenty/2892chlenyikorrespondenty/2892chlenyikorrespondenty/2892>

<https://az.wikipedia.org/wiki/>

[Məşədixanım Nemətova ?page=address&id=568](https://az.wikipedia.org/wiki/M%C3%A9%C5%97adixan%C4%97m_Nem%C4%97atova?page=address&id=568)

Məşədixanım Sədulla qızı Nemətova 1924-cü il yanvar ayının 5-də Bakıda anadan olmuşdur. 1941-ci ildə orta məktəbi, 1948-ci ildə isə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) Şərqsünaslıq fakültəsini bitirmişdir. 1954-cü ildə namizədlük, 1968-ci ildə isə doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmişdir. 1951-ci ildə AMEA Tarix İnstitutunda elmi işçi kimi fəaliyyətə başlamış görkəmli alim 1970-ci ildə AMEA Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun "Epiqrafika" şöbəsinin müdiri vəzifəsinə təyin olunmuşdur. 2001-ci ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü seçilmişdir.

Məşədixanım Nemətova 60 illik elmi fəaliyyəti dövründə Azərbaycanın bütün tarixi ərazisini - indiki Ermənistan, Dağıstan və Gürcüstanı addım-addım gəzərək, ərəb qrafikasının çətin oxunan kufi kitabələrini araşdırıb oxumuş və onların tarixi əhəmiyyətini müəyyənləşdirmişdir. O, xüsusilə 1961-ci ildə Zəngəzurun Urud kəndindəki XIV-XVII əsrlərə aid qoç heykəllərinin və sənduqə formalı məzar daşlarının üzərindəki yazıları oxumaqla tarixən Zəngəzurdə alban tayfalarının yaşadığını və onların İslamı qəbul etməsini elmi dəlillərlə sübut etmişdir.

Məşədixanım Nemətova İlisu sultanlarının məzar daşlarında olan kitabələrə əsasən onların Əlibəy Şami (Suriya) övladları olmalarını sübut etmişdir.

Məşədixanım Nemətova Azərbaycanın tarixi ərazisi olmuş Cənubi Dağıstanın Dərbənd daxil olmaqla, epiqrafik abidələrini tədqiq etmiş və buna əsasən Azərbaycanın Samur çayına qədər tarixi ərazisini müəyyənləşdirmişdir. Zəngəzur, Laçın, Kəlbəcər, Gürcüstanda Armazisxevidə, Qobustan tərəfdəki Qarabağ və başqa qəbiristanlıqlarda aşkar etdiyi XIV-XIX əsrlərə aid at və qoç heykəlli və

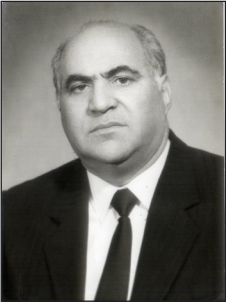
başdaşı formalı məzar daşlarında türk tayfalarına məxsus tamqaların, şamanların təsvirləri əsasında Cənubi Qafqazda türk tayfalarının yayılma arealını və beləliklə, Azərbaycanın tarixi ərazisini müəyyənləşdirmişdir. O, XIII-XIV əsrlərə aid Abşerondakı (Buzovna, Şağan, Yeni Suraxanı) üç xristian abidəsi əsasında xristian Suriya nəsrənələrinin Abşeronda yaşamalarını, türkləşmələrini və Azərbaycan xalqının təşəkkülündə iştirak etmələrini sübut etmişdir.

Məşədixanım Nemətova elmi fəaliyyətin nəticəsi kimi 12-dən artıq monoqrafiya, 200 elmi məqalə, o cümlədən, 6 cildlik "Azərbaycanın epiqrafik abidələrinin toplusu" nu nəşr etdirmişdir. Məşədixanım Nemətova sənətsünaslıq tarixində elmə məlum olmayan bədii daşyonma sənəti məktəblərini, onun əsasını qoymuş ustaları, onların davamçılarını, fəaliyyətlərinin xronoloji ardıcılığını və əsərlərinin yayıldığı sahələri müəyyənləşdirmişdir. Onun epiqrafika elminin, ümumiyyətlə, Azərbaycan tarixinin müxtəlif mərhələlərinin öyrənilməsində böyük xidmətləri olmuşdur.

Görkəmli tarixçi 2009-cu ildə "Azərbaycanda epiqrafik irsin tədqiqi sahəsində xüsusi xidmətlərinə görə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 mart 2009-cu il tarixli Sərəncamı ilə "Şöhrət" ordeninə layiq görülmüşdür.

Azərbaycanın ilk epiqrafçı qadın alimi 2011-ci ildə Türkiyənin Qars şəhərində keçirilmiş "Uluslararası Kaşgardan Endülüse Türk-İslam Şehirleri Sempozyumları Qazi Kars Şehir Şehringizleri" toplantısında "Türk-İslam mədəniyyətinə xidmətinə görə" mükafatına layiq görülmüşdür.

Məşədixanım Nemətova 2016-cı il dekabrın 26-da vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan dili: təlim rus dilində olan məktəblərin 11-ci sinfi üçün dərslik / A.Qurbanov; elmi red. Ə.Abbasov.- Bakı: XXI-Yeni Nəşrlər Evi, 2012.- 111 s.

Azərbaycan dilinin onomalogiyası: ali məktəb üçün vəsait / A.Qurbanov; rəyçi. M.Ş.Şirəliyev; elmi red. T.İ.Hacıyev.- Bakı: Maarif, 1988.- 595 s.

Müasir Azərbaycan dilçiliyi məsələləri / A.M. Qurbanov; [elmi red. N.Xudiyev; red. Z.Məmmədov]; AMEA, Nəsimi ad. Dilçilik İn-tu.- Bakı: Elm, 2003.- 72 s.

Akademik Afad Qurbanov: monoqrafiya / [T.Bünyadov; İ.Həbibbəyli].- Bakı: [s.n.], 2005.- 175. [1] s.

Afad Qurbanov / AMEA, AR Təhsil Nazirl., AR AAK; [baş red. B.Budaqov, T.Bünyadov, F.Qasımzadə; red. Ə.Tanrıverdi; tərt.: V.İsrafilov, M.Soltanov.- Bakı: Elm, 2010.- 392 s.

rticle&id=42%3Aafad-qurbanovun-hyat-yolu&atid=3%3Anewsflash&Itemid=94&lang=az

Afad Məhəmməd oğlu Qurbanov 1929-cu il yanvar ayının 10-da Borçalının Qızıl Şəfəq kəndində anadan olmuş, orta təhsilini Ermənistanın Qızıl Şəfəq və İlməzli məktəblərində almışdır. 1945-ci ildə Qızıl Şəfəq yeddiillik məktəbinin direktoru və Azərbaycan dili müəllimi təyin edilmişdir. 1946-1948-ci illərdə Gürcüstan Müəllimlər İnstitutunda təhsil almışdır. Təhsilini davam etdirmək üçün Bakıya gəlmiş və V.İ.Lenin adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU) Dil və ədəbiyyat fakültəsinə daxil olmuşdur. 1951-ci ildə təhsilini fərqlənmə diplomu ilə başa vuraraq 1956-cı ildə həmin institutun Azərbaycan dilçiliyi kafedrasında aspiranturaya daxil olmuş, 1959-cu ildən Azərbaycan dilçiliyi kafedrasında assistent, müəllim, 1965-ci ildən dosent vəzifələrində çalışmışdır. 1962-ci ildə namizədlik, 1968-ci ildə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmişdir. 1967-1981-ci illərdə 1 il institutun filologiya fakültəsinin dekan müavini, 1981-1989-cu illərdə rektoru vəzifəsində çalışmış, Filologiya və pedaqogika elmləri üzrə Müdafiə Şuralarının sədri olmuşdur. Azərbaycan SSR Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyinin və Maarif Nazirliyinin Azərbaycan dili üzrə Tədris-Metodiki Şuralarının sədr müavini, sonralar Təhsil Nazirliyinin Elmi-Metodiki Şurasının və Təhsil Problemləri üzrə Elmi-Metodik Mərkəzin fəal üzvü olmuşdur. 1970-ci ildə professor elmi adına layiq görmüşdür. 1979-cu ildən həyatının sonuna kimi ADPU-da kafedra müdiri işləmiş, "Azərbaycan toponimlər lüğəti" ensiklopedik nəşrinin, "Dil və ədəbiyyat" məcmuəsinin, "Elm və həyat", "Təhsil" və "Türkologiya" jurnallarının redaksiya heyətinin üzvü, "Dilçilik" elmi-linqvistik və "Onomastika" elmi-onomastik jurnallarının təsisçisi, baş redaktoru olmuşdur. 1980-ci ildən bir çox

komissiyaların, o cümlədən Azərbaycan Əlifba Komissiyasının sədri (1990), Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Terminologiya Komitəsinin, Adlar və Soyadlar üzrə Xüsusi Komissiyanın, Dövlət dili haqqında qanun layihəsinin hazırlanması üzrə Komissiyanın, Əlaqələndirmə Şurasının, Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunda Elmi və Müdafiə Şuralarının, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü kimi (2001) gərgin və səmərəli fəaliyyət göstərmişdir.

1981 və 1987-ci illərdə Bakı şəhər Sovetinin, 1990-1995-ci illərdə isə Azərbaycan Parlamentinin deputatı olmuşdur.

1983-1989-cu illərdə "Bilik" cəmiyyətinin Natiqlik və Mühazirəçilik Məharəti Komissiyasının sədri və Azərbaycan Ali Məktəbləri Rektorlar Şurasının Rəyasət Heyətinin üzvü olmuşdur. 1984-1989-cu illərdə SSRİ EA Sovet Türkoloqları Komitəsinin üzvü, Tədris-metodiki bölməsinin sədri, Türk Onomastikası Bölməsi Bürosunun üzvü, sonralar həmin komitənin sədr müavini, 1992-2009-cu illərdə Azərbaycan Dilinin Onomalogiyası Problemləri Laboratoriyasının müdiri vəzifəsində çalışmışdır.

1992-2000-ci illərdə Azərbaycan Milli Yaradıcılıq Akademiyasının, Beynəlxalq Pedaqoji Elmlər Akademiyasının, Rusiya Pedaqoji və Sosial EA-nın, Nyu-York Akademiyasının akademiki, Türk Dil Qurumunun şərəfli üzvü, Sürəkli Türk Dili Məclisinin həqiqi üzvü, Belçika Onomastika cəmiyyətinin, Finlandiyanın Fin-Uqor cəmiyyətinin və digər təşkilatların həqiqi və ya fəxri üzvü seçilmişdir.

1981-ci ildə "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüş, 1991-ci ildə Dövlət mükafatı laureatı olmuşdur.

Afad Qurbanov 2009-cu il sentyabr ayının 26-da vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

Biologiya: praktik məşğələlər: Azərbaycan Tibb Universiteti tələbələri üçün dərs vəsaiti / Dəmir Hacıyev, S.D.Əliyev, R.Ə.Əliyev; ixtisas red. F.C.Əmirova. - Bakı: Maarif, 1991. - 360 s.

Parazitizmin bioloji əsasları: Tibb institutu tələbələri üçün dərs vəsaiti / Dəmir Hacıyev, R.Ə.Əliyev, S.D.Əliyev; red.: A.S.Eyvazova. - Bakı: Maarif, 1989. - 316 s.

Tibbi biologiya: Azərb. Tibb Universiteti tələbələri üçün dərslik / Dəmir Hacıyev, S.D.Əliyev, R.Ə.Əliyev; rəyçilər: T.K.Mikayılov, E.M.Axundova; elmi red.: U.K.Ələkbərov, Ə.Ə.Mehrəliyev. - Bakı: Maarif, 1993. - 464 s.

Tibbi biologiyanın əsasları: Azərbaycan Tibb Universiteti tələbələri üçün dərslik / D.V.Hacıyev, Ə.Ə.Mehrəliyev, R.Ə.Əliyev [və b.]. - Bakı, 2005. - 598 s.

Dəmir Vahid oğlu Hacıyev 1929-cu il yanvar ayının 29-da Qax rayonunun İlisu kəndində anadan olmuşdur.

O, Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) biologiya fakültəsini və Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunu fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. 1954-cü ildə AEA-nın H.Zərdabi adına Təbiət tarixi muzeyinə dəvət edilmiş və burada kiçik elmi işçi, elmi katib və böyük elmi işçi vəzifələrində çalışmış, aparılan elmi-tədqiqat və çöl ekspedisiyalarında fəal iştirak etmişdir.

1961-ci ildə "Eldar bozqırımının üst sarmat hipparion faunası" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müdafiə edərək biologiya üzrə elmlər doktoru elmi dərəcəsinə layiq görülmüşdür. 1963-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin Onurğalılar zoologiyası kafedrasında professor vəzifəsinə seçilmiş, 1964-cü ildə professor elmi adını almışdır. 1964-cü ildə Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun Ümumi biologiya kafedrasının müdiri vəzifəsinə seçilmiş və həmin ildən institutun elmi işlər üzrə prorektoru, Səhiyyə Nazirliyinin Elmi-Tibbi Şurasının sədri vəzifələrində çalışmışdır. 1968-1970-ci illərdə Geologiya İnstitutunun (indiki Geologiya və Geofizika İnstitutu) Paleobiologiya sektoruna, 1971-ci ildən isə Təkamül paleontologiyası laboratoriyasına rəhbərlik etmişdir. 1972-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının (AEA) müxbir üzvü seçilmişdir.

D.Hacıyev Avrsiyada Miosen epoxasında yaşamış hipparion faunasını tədqiq edən görkəmli mütəxəssis olmuşdur. 1996-cı ildə Ali Attestasiya Komissiyasında (AAK) Biologiya üzrə İxtisaslaşdırılmış şuranın sədri vəzifəsində çalışmışdır.

1960-cı illərdə M.M.Hüseynov tərəfindən Dağlıq Qarabağın cənubunda aşkar edilmiş qədim insan məskəninin öyrənilməsində, dünya miqyasına qaldırılmasında Dəmir Hacıyevin böyük rolu olmuşdur. O, AZIX mağarasının 5-ci təbəqəsində aşkar edilən daş alətlərin Orta Aşel mədəniyyətinə mənsub olduğunu söyləmişdir. Alimin təsdiqinə görə, həmin təbəqədə tapılan ibtidai insanın alt çənəsi isə 20-22 yaşlı qadına məxsusdur. Tapıntı Azərbaycan Dövlət Tarix Muzeyinin Qızıl fondunda saxlanılır. Paleontoloqun dərin tədqiqatları nəticəsində Azərbaycanda qədim məməlilərin yeni cins və növləri ilk dəfə təsvir olunaraq, dünya elminə daxil edilmişdir. O, 120 elmi əsərin, o cümlədən 12 monoqrafiya və dərsliyin müəllifi olmuşdur. Dəmir Hacıyevin rəhbərliyi ilə 3 elmlər doktoru və 12 fəlsəfə doktoru yetişdirilmişdir.

Dəmir Hacıyev bir sıra xarici akademiyaların və elmi cəmiyyətlərin üzvü olmuşdur. 1970-ci ildə "Fədakar əməyə görə" medalı, 1971-ci ildə "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni ilə təltif olunmuş, 1972-ci ildə "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür. 1983-cü ildə "Akademik N.İ.Vavilov" adına qızıl medal, 1996-cı ildə ekologiya üzrə "Akademik H.Ə.Əliyev" adına diplom və mükafatla təltif edilmişdir.

Dəmir Hacıyev 1999-cu il iyun ayının 20-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Yeni il

Ə d ə b i y a t

Hərbi hissələrdə bayram konsertləri təşkil edilib // Mədəniyyət.- 2018.- 5 yanvar.- S.6.

Heydər Əliyev Fondu uşaqlar üçün ənənəvi bayram şənliyi təşkil edib // İki sahə.- 2017.- 30 dekabr.- S.4.

Hüseynov, F. Dünyanın Yeni ili / F.Hüseynov // Mədəniyyət.- 2013.- 29 dekabr.- S. 14.

İmanquliyev, B. Yeni il - Tokiodan Londona, yanvardan dekabra kimi / B.İmanquliyev // Azərbaycan.- 2017.- 31 dekabr.- S.3-4.

Mustafayev, O. Dünya xalqlarının yeni il ənənələri / O.Mustafayev // Azərbaycan müəllimi.- 2012.- 28 dekabr.- S.12.

"Yeni il gəlir, xoş gəlir": Heydər Əliyev Sarayında uşaqlar üçün Yeni il şənliyi keçirilib // Mədəniyyət.- 2018.- 5 yanvar.- S.5.

Yeni il bayramı ilin sonuncu gündən növbəti təqvim ilinə keçid ilə əlaqədar keçirilən bir bayramdır. Bu günü bayram etməklə insanlar belə hesab edirlər ki, bütün uğursuzluq və kədərli anlar köhnə ildə qalır, yeni il yeni arzular və ümidlər gətirir.

Bu bayramın yaranmasının ən azı 25 əsrlik tarixi var. Bəzi fərziyyələrə görə, Yeni ili ilk dəfə qədim çinlilər qeyd ediblər. Digər mənbələrdə bu bayram qədim german və romalılarla bağlıdır. Başqa bir mənbəyə görə isə Yeni il bayramla qarşılamaq ənənəsinin əsası eramızdan əvvəl üçüncü minillikdə Mesopotamiyada qoyulmuşdur.

Hər bir xalq yeni il üçün tarixi və ya mifik hadisə ilə bağlı öz tarixi günlərindən istifadə edib.

Eramızdan əvvəl misirlilər hər bir sülalənin hakimiyyətə gəlməsini ilin başlanğıcı hesab ediblər.

Qədim Romada Günəş Tanrısı Mitranın doğum günü kimi qeyd edilən yanvarın 1-i Işıqın Qaranlıq üzərində qələbəsi günü kimi səciyyəlidir. Başqa bir mənbədə romalılar bu günə Yanus allahının adını veriblər.

Bizim istifadə etdiyimiz təqvim miladi təqvim adlanır. Bu təqvimə əsasən yeni il yanvarın 1-dən başlanır. Yeni ilin əsas atributları Şaxta baba və Qar qızı hesab olunur. Yeni il bayramını al-əlvan, bərli-bəzəkli şam ağaclarısız təsəvvür etmək qeyri-mümkündür. Çoxları şam ağacları

bəzəmək ənənəsini də xristian dini ilə əlaqələndirir. Əslində isə, hələmilərdən çox-çox əvvəl qədim Misirin sakinləri dekabrın ən qısa günlərində yaşıl palma ağaclarını evlərinə gətirmişlər. Bu, həyatın ölüm üzərində qələbəsinin rəmzi sayılmış, küknar ağacları rəngli kağızlar, meyvələr və şirniyyatlarla bəzədilmiş.

Yer üzündə ilk olaraq Yeni ili Fici arxipelaqının 160 adasının sakinləri qarşılayır. Dekabrın 31-i gecəsi insanlar bayram süfrəsi ətrafında toplaşır. Artıq həmişəlik vidalaşdıqları ilin son anlarında musiqini dayandıraraq sükut içərisində saat 12.00-ı gözləyirlər.

Yeni il Yer kürəsinin bütün guşələrində dini etiqadlarından asılı olmayaraq müxtəlif xalqlar tərəfindən geniş qeyd olunan ən məşhur bayramlardandır. Dünyanın hər yerində bütün insanlar Yeni il eyni ümidlərlə - xoş möcüzələr, yeni uğurlar, xoşbəxtlik arzusuyla gözləyərlər də, bayramı hələ öz adət-ənənəsinə uyğun qarşılayır.

1991-ci ildən Azərbaycanda dekabrın 31-i Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik günü kimi qeyd olunduğundan Yeni il bayramı azərbaycanlılar üçün ikiqat bayramdır.

20
illiyi

Dövlət İdarəçilik Akademiyası yaradılmışdır 1999

Ə d ə b i y a t

Dövlət müdrikçilik məktəbi: "Heydər Əliyev və dövlət idarəçiliyi: nəzəriyyə və təcrübə" mövzusunda 3-4 may 2000-ci il tarixdə Bakıda keçirilmiş elmi-praktik konfransın materialları / Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası; red.: R.Mehdiyev, S.Qəndilov.-Bakı: Çarşıoğlu, 2000.- 215 s.

Qəndilov, S. Dövlət İdarəçilik Akademiyası Heydər Əliyev düşüncəsinin bəhrəsidir / S.M.Qəndilov; elmi red. Ə.Həsənov; rəyçilər: N.Cəfərov, V.Həbiboglu.- Bakı: Çarşıoğlu, 2005.- 444 s.

İ n t e r n e t d ə

<http://dia.edu.az/az/content/242>

https://az.wikipedia.org/wiki/Azərbaycan_Respublikasının_Prezidentinin_yanında_Dövlət_İdarəçilik_Akademiyası
Akademiyası
Rdar%C9%99%C3%A7il
ik_Akademiyası%C4%B1

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 3 yanvar 1999-cu il tarixli 60 sayılı Fərmanı ilə yaradılmış və Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericiliyinə və akademiyanın nizamnaməsinə müvafiq fəaliyyət göstərən ali peşəkar təhsil-tədris statuslu elm və təhsil ocağı kimi fəaliyyətə başlamışdır.

Akademiyanın fəaliyyəti dövlət qulluqçularının, onları əvəz etmək üçün ehtiyat kadrların hazırlanmasına, yenidən hazırlanmasına və ixtisasların artırılmasına dair dövlət sifarişi, habelə təhsil verilməsi haqqında dövlət hakimiyyəti orqanları ilə bağlanacaq müqavilələrin, elmi tədqiqatların və analitik-informasiya işlərinin aparılması barədə müqavilələrin əsasında həyata keçirilir.

Akademiya dövlət idarəçiliyi və dövlət kadr siyasəti sahəsində elmi tədqiqatlar aparır və eyni zamanda dövlət idarəçiliyi məsələləri üzrə dövlət hakimiyyəti orqanlarının analitik-informasiya təminatını həyata keçirir, dövlət qulluqçularının təhsil sisteminin lazımı metodik və proqrammetodik təminatını işləyib hazırlayır. Akademiya profilinə uyğun beynəlxalq elmi yenilikləri müşayiət edir, elmi mərkəzlər və xarici ölkə universitetləri ilə əlaqələr quraraq beynəlxalq layihələrin və təhsil proqramlarının iştirakçısı olur.

Akademiyanın elmi fəaliyyətinin əsas hissəsini elmi-tədqiqat işləri təşkil edir. Elmi-tədqiqat fəaliyyəti Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının rəhbəri ilə ra-

zılaşdırılan və təsdiq olunan perspektiv və cari planlara uyğun olaraq həyata keçirilir.

Elmi-tədqiqat işləri bir istiqamətə - "Azərbaycanda dövlət idarəçiliyi sisteminin təkmilləşdirilməsi" istiqamətinə yönəldilmişdir və iki problemi - "Azərbaycanda dövlət idarəçiliyi sistemində innovativ inkişafın aktual problemləri" və "Azərbaycan Respublikasının müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində yeri və rolu" problemlərinin tədqiqi istiqamətlərində aparılır.

Dövlət İdarəçilik Akademiyasında təhsil çoxpilləli sistem əsasında aparılır: tələbələr bakalavr pilləsi üzrə 4 il, magistr pilləsi üzrə 2 il təhsil alırlar. Həmçinin təhsildə Boloniya sisteminin tətbiqinə başlanılmışdır. Tələbələrin biliyinin qiymətləndirilməsi çoxballı sistemə əsaslanır.

DİA-da həmçinin, vətəndaşların qiymətli yolla ikinci ali təhsil almaları və ixtisaslarının artırılması üçün də imkan yaradılmışdır.

Akademiya Elmi təşkilat şöbəsi, Regional İqtisadi və Sosial Araşdırmalar İnstitutu, Siyasi Araşdırmalar İnstitutu, "Sorgu" Sosial-Siyasi Araşdırmalar İnstitutu, İnsan Hüquqları, Demokratiya və Sülh Problemləri üzrə YUNESKO Mərkəzi, Mətbuat və İnformasiya Xidməti, Nəşriyyat, Beynəlxalq əlaqələr, Aspirantura və doktorantura, Tədris və Ümumi şöbələr, Elektron tədris və qiymətləndirmə sektoru, Elmi kitabxana, yataqxana, professor-müəllim və tələbələr üçün sahəsi 700 kv.m. olan iki zal və 4 otaqdan ibarət yeməxana, idman zalı mövcuddur. Akademiyada həmçinin, Böyük Elmi Şura, fakültələrdə Elmi-metodik Şuralar fəaliyyət göstərir.

Ümumxalq hüzn günü 1990

Ə d ə b i y a t

Bünyatov, Ş. 20 Yanvar hadisəsi və aprel döyüşlərinin milli ruhumuzun inkişafındakı rolu / Ş.Bünyatov; elmi red. S.Talıblı; [Azərbayc. Respub. Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası; 20 yanvar fondu]. - Bakı: [Zərdabi LTD MMC], 2017.- 298, [4] s.

20 yanvar şəhidləri [İzomaterial]: kataloq / AMEA, [Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi]; elmi red. N.Vəlixanlı; tərtibat və mətn S.Əhmədov, E.Dadaşov, İ.Muradəliyeva; kataloqun haz. iştirak etmişlər G.Abdulova [və b.]; eksportların fotosu M.Nəsirov.- Bakı: Elm, 2018.- 209, [1] s.

Nəbibəyli, Z. 20 yanvar 1990-cı il faciəsi və fəxarəti / Z.Nəbibəyli [ön söz]; baş red. T.Əhmədov; red. İ.Məmmədli.- Bakı: [Adiloğlu], 2018.- 55 [1] s.

Şıxlar, N. Dünyamızın 20 Yanvar Faciəsi / H.N.Şıxlar; red. R.Əsgər.- Bakı: Müəllim, 2011.- 92 s.

1990-cı il yanvar ayının 20-si Azərbaycan xalqının tarixinə ən faciəli günlərdən biri kimi daxil olmuşdur. 29 il əvvəl doğma yurdunun, xalqının azadlığını, şərəf və ləyaqətini hər şeydən uca tutan vətənpərvər Azərbaycan övladları həmin müdhiş gecədə canlarından keçərək şəhidlik zirvəsinə ucalmışlar.

Bədnam M.Qorbaçov başda olmaqla, SSRİ rəhbərliyinin Azərbaycana qarşı qərəzli, ermənipərəst siyasətinə, əzəli torpaqlarımıza iddia edən Ermənistanın təcavüzkar hərəkətlərinin açıq-aşkar dəstəklənməsinə və o zamankı respublika rəhbərliyinin xəyanətkar mövqeyinə etiraz əlaməti olaraq ayağa qalxmış geniş xalq kütlələrinə qarşı sovet ordusunun iri hərbi birləşmələrinin yeridilməsi Azərbaycanda, xüsusilə Bakıda misli görünməmiş faciəyə gətirib çıxarmışdı, böyük itkilərlə, günahsız insanların ölümü ilə nəticələnmişdi. Nəticədə 170 nəfər həlak olmuş, 400-ə yaxın insan yaralanmışdı. Bunların arasında gənclər, uşaqlar, qocalar, qadınlar hətta hərbi qulluqçular da var idi.

Buna baxmayaraq, Azərbaycanın o vaxtkı səriştəsiz, kölə psixologiyalı rəhbərlərinin əksinə olaraq, həmin vaxt Moskvada yaşayan xalqımızın dahi oğlu Heydər Əliyev həyatını təhlükədə qoyaraq, faciənin ertəsi günü Azərbaycanın Moskvadakı Da-

imi Nümayəndəliyinə gələrək, Qanlı Yanvar qırğını törədənləri pisləyən kəskin bəyanatla çıxış etmiş, xalqımızın başına gətirilən və beynəlxalq ictimaiyyətdən ciddi şəkildə gizlədilən müsibətin dünyaya çatdırılmasına nail olmuşdur. Bununla da ulu öndərimiz cəsarətini, mərdliyini, xalqının sədaqətli oğlu olduğunu bir daha sübut etmişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyinə yenidən qayıdırdan sonra, 1994-cü ildə 20 Yanvar hadisələrinə siyasi-hüquqi qiymət verilmişdi və cinayəti törədənlərin adları ictimaiyyətə çatdırılmış, 20 Yanvar - Ümumxalq hüzn günü elan edilmişdir.

Bakının ən uca nöqtələrindən birində hər bir azərbaycanlı üçün müqəddəs and yerinə çevrilmiş bir yer var. Bu, 20 Yanvar qurbanlarının və Ermənistanın hərbi təcavüzünə qarşı döyüşlərdə həlak olanların dəfn edildiyi Şəhidlər Xiyabanıdır. Hər il yanvar ayının 20-də on minlərlə insan vətənin azadlığı və suverenliyi uğrunda canlarından keçmiş Azərbaycanın oğul və qızlarının əziz xatirəsini ehtiramla yad etmək üçün buranı ziyarət edirlər. Nəsillər dəyişəcək, lakin Vətən oğullarının xatirəsi ürəklərdə əbədi yaşayacaqdır.

Ucar rayonunun yaradılması
1939

Ə d ə b i y y a t

Ucar rayonu və onun toponimiyası: qısa ensklopedik dərgi /Nazim Tapdıqoğlu; elmi red.: T.Bünyadov; B.Budaqov.- Bakı: Təhsil, 2005.- 120s.

Hüseynov, F. Mədəniyyət ocaqlarından turizm baxımından da səmərəli istifadə olunmalıdır /F.Hüseynov // Mədəniyyət.- 2016.- 13 aprel.- S.5.

Məşəl 36-cı səfəri: Məşəl Ucar və Göyçayda alovlandı //Azərbaycan.- 2015.- 22 may.- S.7.

Ucar rayonunun Ucar-Gəraybəyli-Rəstəcə avtomobil yolunun tikintisi ilə bağlı tədbirlər haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 26 iyul 2017-ci il // Azərbaycan.- 2017.- 29 iyul.- S.1.

İ n t e r n e t d ə

<http://ucar-ih.gov.az/page/10.html>

Rayonun adı, yaranma tarixi haqqında müxtəlif fikirlər söylənir. Ərəb coğrafiyaşünası Əl-Sitəkrinin “Məmləkətlərin yolları” kitabında Ucar Azərbaycanda orta əsr şəhəri kimi qeyd olunur. XV əsrdə yaşamış Azərbaycan şairi Bədr Şirvaninin yazılarında da Ucar sözünə rast gəlinir. Bəzi mülahizələrə görə rayonun adı Azərbaycan dilindəki “Uçar” sözündən əmələ gəlmişdir. Digər mülahizələrdə rayonun adının qədim Şirvanda yaşamış “Uçar” tayfasının adından götürüldüyü iddia olunur. Vaxtilə Şirvanşahların paytaxtı Şamaxı şəhərindən ən ucqar ərazidə yerləşdiyinə görə adının “Ucçar” sözündən götürüldüyü də ehtimal edilir.

Ucar rayonunun ərazisi keçmişdə Şirvan bəylərbəyliyyəsinin, sonralar Şamaxı xanlığının, daha sonra 1840-cı ilin 10 aprelində keçirilən inzibati islahata əsasən Kaspi vilayətinin, 1846-cı ildə isə Şamaxı quberniyasının tərkibində olmuşdur. 1859-cu ildə Şamaxı zəlzələ nəticəsində dağılandan sonra quberniyanın mərkəzi Bakıya köçürülmüşdür. 1867-ci ilin dekabrında Bakı quberniyasının tərkibində Göyçay qəzası yaradılmışdır. Bu zaman Ucar rayonu Göyçay qəzasının tərkibində olmuşdur. 1930-cu ildə qəza bölgüsü ləğv edilmiş və rayon inzibati ərazi bölgüsünə keçilmiş, Ucar rayonu Göyçay rayonunun tərkibində saxlanılmışdır. 1939-cu il yanvarın 24-də Ucar Göyçay rayonunun tərkibindən

ayrılaraq müstəqil rayon kimi təşkil olunmuşdur.

1963-cü ildə Ucar rayonunun ərazisində dəyişiklik edilmişdir. Belə ki, 1963-cü ildə Zərdab rayonu ləğv edilərək, onun ərazisi, yəni 856 kv km sahəsi ilə birlikdə Ucar rayonuna verilmişdir. 1965-ci ildə Zərdab rayonu yenidən müstəqil rayon kimi bərpa olunarkən Ucardan ayrılmışdır. Ərazisi 853 kvadrat kilometrdir. Əhalinin sayı 01 iyul 2017-ci il tarixə 87099 nəfər olmaqla, 43462 nəfəri kişi, 43637 nəfəri qadındır. Əhalinin orta sıxlığı 1 kvadrat kilometrə 102,1 nəfərdir.

Ucar rayonu ilə Bakı şəhəri arasındakı məsafə 234 kilometrdir. Rayonun tabeliyində 1 şəhər, 15 kənd ərazi vahidi vardır. Kəndlərin sayı 29-dur. Rayonun mərkəzi Ucar şəhəridir. Ucar rayonu 24 yanvar 1939-cu ildə müstəqil rayon kimi təşkil olunana qədər Göyçay rayonunun tərkibində olmuşdur. Əsas sənaye müəssisələri Pambıq, Konserv, Asfalt zavodlarıdır. XX əsrin əvvəllərində Ucarda pambıq emalı zavodu və Biyan zavodu fəaliyyət göstərmişdir. Əsas məşğuliyyət sahələri əkinçilik, maldarlıq, ticarətdir. 2016-cı ildə rayon əhalisinə rayon Mədəniyyət Mərkəzi, 2 Diyarşünaslıq evi, 5 Folklor evi, 9 Mədəniyyət evi, 7 klub, 1 Diyarşünaslıq klubu, 40 kitabxana, Heydər Əliyev Mərkəzi, 1 Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyi, 1 Uşaq İncəsənət Məktəbi vasitəsilə mədəni xidmət göstərilmişdir.

85
illiyi**Tərtər rayonunun yaradılması
1934**

IX-XIII əsrlərdə cənubi rus çöllərində və Şimali Qafqazda yaşamış qıpçaq tayfalarından olan tərtərlilər 1280-1323-cü illərdə Bolqarıstanda hökmdarlıq sülaləsinə başçılıq etmişlər. Tərtərlilərin bir qisminin erkən orta əsrlərdə Azərbaycana gəlmələri ehtimal olunur. Bəzi tədqiqatçılara görə Tərtərçay hidronomi tərtərlilərlə bağlıdır.

1920-ci ilin aprel ayında Cavanşir qəzası təşkil edilmişdir. 1922-ci ildə isə adı dəyişdirilərək Cavanşir sahəsi adlandırılmışdır. 7 iyul 1923-cü ildən 1929-cu ilin aprelinə kimi Ağdam qəzasının inzibati tabeliyində, 8 aprel 1929-cu ildən 8 avqust 1930-cu ilə kimi Qarabağ dairəsinin tabeliyində olmuşdur.

Tərtər rayonu 27 yanvar 1934-cü ildə təşkil olunmuşdur.

1940-cı ildə Mirbəşir Qasımovun vəfatından sonra onun xatirəsini əbədiləşdirmək məqsədilə rayonun tarixi adı dəyişdirilərək Mirbəşir qoyulmuşdur. 1947-1949-cu illərdə rayonun mərkəzi şəhər tipli qəsəbəyə çevrilmişdir. 1963-cü ildə rayon statusu ləğv edilərək ərazisi Bərdə rayonuna birləşdirilmişdir. 1965-ci ildə yenidən müstəqil olmuşdur.

Tərtər rayonu Kiçik Qafqazın şimal-şərq ətəklərində və Qarabağ düzündə, Tərtər çayının sahilində, Kür-Araz ovalığının qərb hissəsində yerləşir. İnzibati rayon kimi 1934-cü ildə təşkil edilmişdir. Mərkəzi Tərtər şəhəridir. Bakı şəhərindən 332 km məsafədə yerləşir. Ərazisi 960 kvadrat kilometrdir.

Rayonda 2 şəhər, 1 qəsəbə və 74 kənd yaşayış məntəqəsi var.

Tərtər rayonu şimaldan Yevlax, şimal-qərbdən Goranboy, qərbdən Kəlbəcər, cənub və cənub-qərbdən Ağdam, şərqdən və cənub-şərqdən Bərdə rayonları ilə həmsərhəddir. Kiçik Qafqaz sıra dağlarının ətəklərində yerləşən Tərtər rayonu qərbdən şərqə doğru meyillidir, dəniz səviyyəsindən 227,1 metr hündürlükdə yerləşir. Rayonun səthi şimal-şərqində düzənlik, cənub-qərbində dağlıqdır. Dağlıq sahədə Yura, Təbaşir, düzənlikdə Antropogen çöküntüləri yayılmışdır. Rayon neft, daş kömür, tikinti materialları, səpinti qızıl və s. faydalı qazıntılarla zəngindir.

2017-ci ildə rayon əhalisinin sayı 103.2 min nəfər olmuş, əvvəlki illə müqayisədə əhalinin sayı 734 nəfər və ya 0.7 faiz artmışdır.

Ə d ə b i y a t

Cəbrayılloğlu, E. *Bizim Tərtər - bizim səngər* /Etibar Cəbrayılloğlu //Ədalət.- 2016.- 23 dekabr.- S.3.

"Ordum varsa, yurdum var" // Mədəniyyət.- 2016.- 29 iyun.- S.4.

Rzayev, M. "Multikultural və tolerant dəyərlərimiz: tarixilik, varislik, müasirlik" mövzusunda tədbir /Maarif Rzayev // Respublika.- 2016.- 1 noyabr.- S.7.

Sultanov, Z. *Durna qatırı kimi...* /Ziyəddin Sultanov //Xalq qəzeti.- 2017.- 2 may.- S.9.

21 yanvar-
18 fevral

Dolça - nişanı havadır. Saturn və Uranın himayəsindədir. Günəşin Dolça bürcündən keçdiyi dövrdə doğulanlar xaraktercə emosional, təbiətə həssas olurlar.

Ç.	1
Ş.	2
B.	3
B.E.	4
Ç.A.	5
Ç.	6
C.A.	7
C.	8
Ş.	9
B.	10
B.E.	11
Ç.A.	12
Ç.	13
C.A.	14
C.	15
Ş.	16
B.	17
B.E.	18
Ç.A.	19
Ç.	20
C.A.	21
C.	22
Ş.	23
B.	24
B.E.	25
Ç.A.	26
Ç.	27
C.A.	28

- Naxçıvan MR-nın yaradılmasının (09.02.1924) 95 illiyi
- Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndi işğal olunmuşdur (17.02.1992)
- Beynəlxalq Ana Dili Günü (21.02.1999)
- Xocalı soyqırımı günü (26.02.1992)

650 il İmadəddin Nəsimi 1369-1417

İmadəddin Nəsimi Azərbaycan xalqının ümumbəşər mədəniyyətinə bəxş etdiyi qüdrətli söz ustalarındandır. O, Şərqi zəngin mədəni-mənəvi sərvətləri üzərində ucalmış və bədii söz sənətinin son dərəcə qiymətli incilərini meydana gətirmişdir. Mütəfəkkir şairin dərin poetik fikirlərlə fəlsəfi görüşlərin vəhdətində olub, dövrün elmi-fəlsəfi düşüncəsinin aydın ifadəçisinə çevrilmiş müstəsna əhəmiyyətli ədəbi irsi qədim köklərə və çoxəsrlik ənənələrə malik Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində xüsusi mərhələ təşkil edir.

Nəsimi irsinin Azərbaycan xalqının mənəviyyət xəzinəsində layiqli yerini tutması ötən əsrin 70-ci illərində öz geniş fəaliyyəti sayəsində tarixi-mədəni dəyərlərimizə münasibətdə əsaslı dönüş yaratmış ümummillə lider Heydər Əliyevin adı ilə bilavasitə bağlıdır. Məhz ulu öndərin təşəbbüsü ilə Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən ilk dəfə Nəsiminin 600 illik yubileyi YUNESKO-nun tədbirləri siyahısına daxil edilmiş və 1973-cü ildə beynəlxalq miqyasda qeyd olunmuşdur.

İlham Əliyev, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Milli ədəbiyyat

Yazıçı-dramaturq, ictimai xadim Məmmədquluzadə Cəlil Məmmədqulu oğlunun (22.02.1869-04.01.1932) anadan olmasının 150 illiyi

40-41

Yazıçı-publisist Əhmədov Yusif Yaqub oğlunun (22.02.1939-27.03.2012) anadan olmasının 80 illiyi

42

Nasir, publisist İsmayılova Svetlana Rəhim qızının (26.02.1939) anadan olmasının 80 illiyi

Dünya ədəbiyyatı

Fransız yazıçısı Rable Fransuanın (04.02.1494-09.04.1553) anadan olmasının 525 illiyi

Rus yazıçısı Qolikov Arkadi Petroviçin (Arkadi Qaydar) (22.02.1904-26.10.1941) anadan olmasının 115 illiyi

Rəssamlıq.Heykəltəraşlıq.Memarlıq

Xalq rəssamı, heykəltəraş Əliyev Hüseynqulu Əli oğlunun (03.02.1949) anadan olmasının 70 illiyi

43

Xalq rəssamı, Əməkdar incəsənət xadimi, heykəltəraş Mirqasımov Mirələsgər Mirəsədulla oğlunun (09.02.1924-09.11.2003) anadan olmasının 95 illiyi

Xalq rəssamı Müfəzadə Cəmil Mir Yusif oğlunun (24.02.1934) anadan olmasının 85 illiyi

44

Musiqi.Opera.Balet

Əməkdar incəsənət xadimi, musiqişünas Tağızadə Aida Zeynal qızının (05.02.1934) anadan olmasının 85 illiyi

45

Əməkdar artist, müğənni Talışinskaya Cahan Rza qızının (09.02.1909-01.03.1967) anadan olmasının 110 illiyi

46

Əməkdar artist, xanəndə Abdullayev Süleyman Cümşüd oğlunun (14.02.1939) anadan olmasının 80 illiyi

47

Xalq artisti, bəstəkar, pedaqoq Ələsgərov Süleyman Əyyub oğlunun (22.02.1924-21.01.2000) anadan olmasının 95 illiyi

48

Əməkdar artist, müğənni Məmmədova Nəzakət Əli qızının (28.02.1944-21.10.1980) anadan olmasının 75 illiyi

49

Əməkdar incəsənət xadimi, musiqişünas, sənətsünaslıq doktoru, professor Məmmədov Tariyel Aydın oğlunun (28.02.1949) anadan olmasının 70 illiyi

50

Teatr.Kino

Xalq artisti, aktyor Qasimov Tariyel İsgəndər oğlunun (04.02.1939) anadan olmasının 80 illiyi

51

Xalq artisti, aktrisa Şərifova Firəngiz Abbasmirzə qızının (06.02.1924-20.02.2014) anadan olmasının 95 illiyi

52

Xalq artisti, kinorejissor Tağızadə Tofiq Mehdiqulu oğlunun (07.02.1919-27.08.1998) anadan olmasının 100 illiyi

53

Xalq artisti Veysəlova Rəmziyyə Osman qızının (11.02.1914-22.08.1993) anadan olmasının 105 illiyi

54

Əməkdar incəsənət xadimi, aktrisa Qaziyeva Xədicə Bahəddin qızının (15.02.1909-07.06.1991) anadan olmasının 110 illiyi

Xalq artisti, aktyor Avşarov Muxtar Həsən oğlunun (15.02.1914-06.12.2004) anadan olmasının 105 illiyi

55

Xalq artisti, aktyor Mərdanov Mustafa Haşım oğlunun (28.02.1894-12.12.1968) anadan olmasının 125 illiyi

56

Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Tağıyev Şahin Talıb oğlunun (03.02.1949) anadan olmasının 70 illiyi

57

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Ağayev Bəylər Tapdıq oğlunun (03.02.1969-06.08.1992) anadan olmasının 50 illiyi

58

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Xəlilbəyli Təbriz Xəlil Rza oğlunun (12.02.1964-31.01.1992) anadan olmasının 55 illiyi

59

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Çirinqov Ramazan Heybullah oğlunun (15.02.1969-03.09.1995) anadan olmasının 50 illiyi

60

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Məmmədov Sahil Ələmdar oğlunun (25.02.1964) anadan olmasının 55 illiyi

61

Siyasət.Hərbi iş

Türkiyə Respublikasının 12-ci prezidenti, Ədalət və İnkişaf Partiyasının sədri Rəcəb Tayyib Ərdoğanın (Recep Tayyip Erdoğan) (26.02.1954) anadan olmasının 65 illiyi

Tarix

Akademik, Əməkdar elm xadimi, millət vəkili, tarixçi alim Mahmudov Yaqub Mikayıl oğlunun (10.02.1939) anadan olmasının 80 illiyi

62

Akademik, Əməkdar elm xadimi, tarixçi alim Köçərli Tofiq Qasım oğlunun (11.02.1929-31.10.2007) anadan olmasının 90 illiyi

63

Mədəniyyət.Maarif.Təhsil

- Ədəbiyyatşünas, tənqidçi, professor Vəzirova Fəridə Şamil qızının (15.02.1924-06.09.1986) anadan olmasının 95 illiyi **64**
- Ədəbiyyatşünas, filologiya elmləri doktoru, professor Rüstəmli Asif Heydər oğlunun (16.02.1954) anadan olmasının 65 illiyi **65**
- Ədəbiyyatşünas, filologiya elmləri doktoru, tənqidçi Bayramov Adilxan Hüseynəli oğlunun (19.02.1949) anadan olmasının 70 illiyi **66**
- Akademik, Əməkdar elm xadimi, ədəbiyyatşünas Araslı Həmid Məmmədtağı oğlunun (23.02.1909-20.11.1983) anadan olmasının 110 illiyi **67**
- Görkəmli ictimai xadim, publisist, tərcüməçi Hüseynzadə Əli bəy Molla Hüseyn oğlunun (24.02.1864-17.03.1940) anadan olmasının 155 illiyi **68**

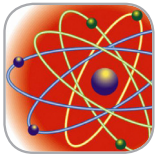
Fəlsəfə.İqtisadiyyat

- AMEA-nın müxbir üzvü, torpaqşünas, professor Ələkbərov Kazım Əbdülmanaf oğlunun (17.02.1909-12.09.1987) anadan olmasının 110 illiyi **69**

Coğrafiya.Geologiya

- Akademik, Əməkdar elm xadimi, neftçi-geoloq Abramoviç Mixail Vladimiroviçin (08.02.1884-05.06.1965) anadan olmasının 135 illiyi **70**
- Akademik, Əməkdar elm xadimi Əlizadə Akif Ağa Mehdi oğlunun (25.02.1934) anadan olmasının 85 illiyi **71**

Fizika.Riyaziyyat.Astronomiya

- AMEA-nın müxbir üzvü, fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor Hüseynov Vəli Allahverdi oğlunun (01.02.1964) anadan olmasının 55 illiyi **72**
- AMEA-nın müxbir üzvü, fizika-riyaziyyat elmləri doktoru Abdinov Övsat Bəhram oğlunun (23.02.1944-29.10.2016) anadan olmasının 75 illiyi **73**

Kimya.Biologiya.Tibb

- Rus alimi, pedaqoqu Mendeleyev Dmitri İvanoviçin (08.02/27.01.1834-02.02/20.01.1907) anadan olmasının 185 illiyi **74**
- Əməkdar elm xadimi, tibb elmləri doktoru, professor İsayev İbrahim İsa oğlunun (10.02.1954) anadan olmasının 65 illiyi **75**
- Akademik, biologiya elmləri doktoru Talıbov Tariyel Hüseynəli oğlunun (22.02.1949) anadan olmasının 70 illiyi **76**
- Əməkdar elm xadimi, Əməkdar həkim Əfəndiyev Fuad Ələddin oğlunun (23.02.1909-19.10.1963) anadan olmasının 110 illiyi **77**

Texnika.Mühəndis işi

AMEA-nın müxbir üzvü, fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor Əmənzadə Yusif Əmən oğlunun (08.02.1914-11.03.1982) anadan olmasının 105 illiyi

AMEA-nın müxbir üzvü, texnika elmləri doktoru, professor Əkbərov Sürxay Cabbar oğlunun (08.02.1954) anadan olmasının 65 illiyi **78**
Akademik, fizika-riyaziyyat elmləri doktoru Paşayev Arif Mir Cəlal oğlunun (15.02.1934) anadan olmasının 85 illiyi **79-80**

Kitabxanaşünaslıq.Bibliografiya

Pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru Ağayeva Xuraman Telman qızının (22.02.1959) anadan olmasının 60 illiyi **81**

Pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Mehraliyeva Nailə Müzəffər qızının (22.02.1959) anadan olmasının 60 illiyi **81**

Digər tarixi hadisələr

Gənclər Günü (02.1997) **82**

Türkiyə hökuməti Ceyhan terminalına Heydər Əliyevin adının verilməsi barədə qərar qəbul etmişdir (02.02. 2004)

Ümumdünya Xərçənglə Mübarizə Günü (04.02.2005)

Mingəçevir Su Elektrik Stansiyası (SES) istifadəyə verilmişdir (04.02.1954)

Beynəlxalq Təhlükəsiz İnternet Günü (07.02.2004) **83**

Naxçıvan MR-nın yaradılmasının (09.02.1924) 95 illiyi **84**

Hirkan Milli Parkı yaradılmışdır (09.02.2004)

Regionların sosial-iqtisadi inkişafına dair Dövlət Proqramının qəbul edilməsinin (11.02.2004) 15 illiyi

Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələri Günü (14.02.1992)

Beynəlxalq Kitab Bağışlama Günü (14.02.2013) **85**

Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndinin işğalı günü (17.02.1992) **86**

Ümumdünya Su Məməlilərinin Mühafizəsi Günü (19.02.1986)

Beynəlxalq Ana Dili Günü (21.02.1999) **87**

Milli Məclis “Xocalı soyqırımını günü haqqında” qərar qəbul etmişdir (24.02.1994)

Xocalı soyqırımını günü (26.02.1992) **88**

Naxçıvan Konservatoriyasının yaradılmasının (27.02.1998) 20 illiyi

QAN YADDAŞIMIZ!

Vətən torpaqları bizi gözləyir!

1988-ci ilin fevral ayından Ermənistanın Azərbaycan Respublikası ərazisinə qarşı təcavüzünə, Azərbaycan torpaqlarının erməni silahlı qüvvələri tərəfindən işğalına başlanmışdır. Ermənistan Respublikası “Hərbi münafişlər zamanı mədəni sərvətlərin qorunması haqqında” Haaqa Konvensiyasının və “Mədəni sərvətlərin qeyri-qanuni dövriyyəsi haqqında” Paris Konvensiyasının müddəalarını kobudcasına pozaraq Azərbaycanın mədəni sərvətlərini talamaqla məşğuldur.

Ermənistan Respublikasının hərbi təcavüzü nəticəsində Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ ərazisi və onun ətrafındakı 7 inzibati rayon işğal edilmişdir.

Beləliklə, Azərbaycan ərazilərinin 20 faizi işğal edilmiş, 20 mindən çox insan qətlə yetirilmiş, 50 mindən artıq adam yaralanmış və şikəst olmuşdur. Bir milyondan artıq insan 25 ildən çoxdur ki, qaçqın və məcburi köçkün şəraitində yaşayaraq Ermənistanın azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə və soyqırım siyasətinin qurbanı olmuş, elementar insan haqlarından məhrum edilmişdir.

İşğal nəticəsində 900-dən artıq yaşayış məntəqəsi talan edilmiş, yandırılmış və dağıdılmış, 6 min sənaye, kənd təsərrüfatı müəssisəsi və digər obyektlər məhv edilmiş, ümumi yaşayış sahəsi 9 mln m²-dən artıq olan 150 min yaşayış binası dağıdılmış, 4366 sosial mədəni obyekt, 695 tibb ocağı məhv edilmişdir.

İşğal edilmiş ərazilərdə kənd təsərrüfatı sahəsi, su təsərrüfatı, hidrotexniki qurğular, bütün nəqliyyat və kommunikasiya xətləri tam sıradan çıxarılmışdır. Dağıntılar nəticəsində iqtisadiyyata 60 milyard ABŞ dollarından artıq ziyan dəymişdir. Hərbi təcavüz zamanı ələ keçirilmiş Azərbaycan ərazilərində 927 kitabxana, 464 tarixi abidə və muzey, 100-dən çox arxeoloji abidə, 6 dövlət teatri və konsert studiyası dağıdılmışdır. Talan edilmiş muzeylərdən 40 mindən çox qiymətli əşya və nadir eksponat oğurlanmışdır. Belə ki, Kəlbəcər Tarix Diyarşünaslıq Muzeyi yerlə yeksan olunduqdan sonra muzeyin ekspozisiyasına daxil olan nadir qızıl və gümüş zinət əşyaları, ötən əsrlərdə toxunmuş xalçalar Ermənistanı daşınmışdır. Şuşadakı Tarix Muzeyinin, Ağdamdakı Çörək Muzeyinin, Zəngiləndəki Daş Abidələr Muzeyinin də aqibəti belə olmuşdur. Oğurlanmış və məhv edilmiş bu tarixi-mədəni sərvətlərin dəyərini müəyyənləşdirmək, pulla qiymətləndirmək mümkün deyildir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul edilmiş 822, 853, 874, 884 sayılı qətnamələrində Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün tanınmasına və işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərinin qeyd-şərtsiz azad edilməsi tələblərinə baxmayaraq, Ermənistan Respublikası bu gün də işğalçılıq siyasətini davam etdirir.

1988-1993-cü illərdə işğal edilmiş Azərbaycan əraziləri:

Dağlıq Qarabağ: işğal tarixi – 1988-1993-cü illər, ərazisi 4,4 000 km²

- Xankəndinin işğal tarixi - 28 dekabr 1991-ci il (ərazisi - 12 km², əhalisi-53.300)*
- Xocalının işğal tarixi - 26 fevral 1992-ci il (ərazisi - 926 km², əhalisi-27500)*
- Şuşanın işğal tarixi - 8 may 1992-ci il (ərazisi - 289 km², əhalisi-32800)*
- Laçının işğal tarixi - 17 may 1992-ci il (ərazisi – 1835 km², əhalisi 73 100)*
- Xocavəndin işğal tarixi - 2 oktyabr 1992-ci il (ərazisi - 1458 km², əhalisi-42 871)*
- Kəlbəcərin işğal tarixi - 2 aprel 1993-cü il (ərazisi - 1936 km², əhalisi-53962)*
- Ağdərənin işğal tarixi - 7 iyul 1993-cü il (ərazisi - 1705 km², əhalisi-44.4)*
- Ağdamın işğal tarixi - 23 iyul 1993-cü il (ərazisi - 1 154 km², əhalisi-197700)*
- Cəbrayılın işğal tarixi - 23 avqust 1993-cü il (ərazisi - 1049.8 km², əhalisi- 76600)*
- Füzulinin işğal tarixi - 23 avqust 1993-cü il (ərazisi - 1386 km², əhalisi-125400)*
- Qubadlının işğal tarixi - 31 avqust 1993-cü il (ərazisi - 802 km², əhalisi-40,2000)*
- Zəngilanın işğal tarixi - 29 oktyabr 1993-cü il (ərazisi - 707 km², əhalisi-42707)*

150
illiyiCəlil Məmmədquluzadə
1869-1932

Yazıçı-dramaturq

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri: 2 cildə / Cəlil Məmmədquluzadə; tərt. İ.Həbibbəyli; red. V.Məmmədov.- Naxçıvan: Əcəmi, 2009.- 1 cild.- 605, [3] s.

Seçmə hekayələr / Cəlil Məmmədquluzadə; tərt. E.Astanbəyli; rəssam E.Cabarov.- [Bakı]: [Altun kitab], [2015].- 223, [1] s.

Cəlil Məmmədquluzadə: bibliografiya / İsa Həbibbəyli; elmi red. İ.Cəfərli; red. V.Məmmədov.- Bakı: Elm, 2005.- 160 s.

Həbibbəyli, İ. Cəlil Məmmədquluzadə mihiti və müasirləri / İsa Həbibbəyli; elmi red. Y.Axundlu.- Naxçıvan: Əcəmi, 2009.- 421, [3] s.

Orucova, A. Cəlil Məmmədquluzadənin şeir yaradıcılığı: [monoqrafiya] / Aygün Orucova; elmi red. İ.Həbibbəyli.- Naxçıvan: [Əcəmi], 2017.- 191, [1] s.

Cəlil Məmmədqulu oğlu Məmmədquluzadə 1869-cu il fevral ayının 22-də Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. İlk təhsilini əvvəlcə mollaxanada, sonra Naxçıvan şəhər məktəbində almışdır. 1887-ci il iyun ayının 7-də Zaqafqaziya Müəllimlər Seminariyasını (Qori) bitirmiş, 1887-1897-ci illərdə İrəvan quberniyasının kəndlərində müəllimlik etmişdir. İlk məlum bədii əsəri sayılan “Çay dəsgahı” alleqorik pyesini və “Danabaş kəndinin əhvalatları” povestini bu dövrdə yazmışdır.

1895-ci ilin yayında Moskva və Sankt-Peterburqa getmiş, bu şəhərlərin mədəni həyatı ilə tanış olmuşdur. 1904-cü ildən Tiflisdə nəşr edilən “Şərqi-Rus” qəzetinin redaksiyasında işləmişdir. Onun yazıçı və jurnalist kimi püxtələşməsində “Şərqi-Rus” qəzetinin və onun redaktoru M.Şahtaxtlının mühüm rolu olmuşdur.

1904-cü ilin noyabrından Cəlil Məmmədquluzadə “Şərqi-Rus” qəzetinin müvəqqəti redaktoru olmuşdur. 1905-ci ilin əvvəllərində qəzet bağlananda jurnalist Ömər Faiq Nemanzadə və maarifpərvər tacir M.Bağırzadə ilə birlikdə bu qəzetin mətbəəsini alıb ona “Qeyrət” adı vermişdir. 1905-1907-ci illərdə ilk kitabçaları (“Poçt qutusu”, “Usta Zeynal”, “Qurbanəli bəy”, “İranda hüriyyətlər”) bu mətbəədə nəşr olunmuşdur. Həmin ildə Cəlil Məmmədquluzadə Tiflisdə azərbaycanlı uşaqlar üçün məktəb və pansion açmışdır.

1906-cı il aprel ayının 7-də, Tiflisdə

“Molla Nəsrəddin” jurnalının ilk nömrəsi çapdan çıxmışdır. Müəyyən fasilələrlə nəşr olunan jurnal 1906-1918-ci illərdə Tiflisdə, 1920-1921-ci illərdə 8 nömrə ilə Təbrizdə, 1922-1931-ci illərdə isə Bakıda nəşr olunmuşdur. “Molla Nəsrəddin” jurnalının nəşrinə başlamaqla Cəlil Məmmədquluzadə Azərbaycanda, eləcə də Yaxın Şərqdə satirik jurnalistikanın əsasını qoymuşdur. Cəlil Məmmədquluzadə “Yeni yol” qəzetinin redaktoru, Ümumittifaq Mərkəzi Yeni Əlifba Komitəsinin üzvü, Bakı Azad Tənqid-Təbliğ Teatrının təşkilatçılarından olmuş, “Maarif və mədəniyyət”, “Yeni kənd”, “Şərq qadını” və s. mətbuat orqanlarında fəaliyyət göstərmişdir.

Onun “Poçt qutusu”, “Usta Zeynal”, “İranda hüriyyətlər”, “Qurbanəli bəy” kimi hekayələri, məşhur “Ölülər” komediyası Azərbaycan realizmi və satirası tarixində şərəfli yer tutur. Yaradıcılığında milli şüur (“Anamın kitabı”, 1919), məktəb tərbiyəsi, ümumiyyətlə xalq maarifi (“Danabaş kəndinin məktəbi”, 1921) problemlərinə geniş yer verilmişdir. “Dəli yığıncağı” (1936-cı ildə nəşr olunmuş, 1977-ci ildə tamaşaya qoyulmuşdur) pyesində feodal-patriarxal münasibətlər, din və fanatizm kəskin tənqid atəşinə tutulmuşdur.

Nasir, dramaturq Cəlil Məmmədquluzadə, eyni zamanda, dövrünün istedadlı, fəal, məşhur publisisti idi. İlk məqaləsini 1902-ci ildə “Kaspi” qəzetində nəşr etdirən ədib bu sahədə

otuz il çalışmışdır. Onun bədii yaradıcılığı kimi, publisist irsi də janr və forma cəhətdən orijinal, rəngarəngdir. Məmmədquluzadə dühası burada müxtəlif, bir-birindən uğurlu, bir-birindən təsirli və ibrətamiz məzmun çalarları, üslub xüsusiyyətləri almışdır. O, dərin məzmunlu, məzəli, zarafatyana, düşündürücü, qəmli felyetonları, süjetli oçerkləri, kəsərli, işgüzar məktubları, kiçik miniatürləri, sual-cavab şəklində yazıları ilə dövrünün Azərbaycan milli publisistika məktəbinin ən görkəmli siması olmuşdur. O, yeni dövrün Azərbaycan Molla Nəsrəddini idi.

C.Məmmədquluzadənin qələmindən çıxmış “Bayramlar”, “Qorxmayanlar”, “Rus məxrəci”, “Millətlər”, “Azadiyi-viddan”, “Qondarma bəylər” kimi felyeton və məqalələri, xüsusilə, çox məşhurlaşan “Azərbaycan” publisist əsəri də ədibin fəaliyyətinin leytmotivlərinə aiddir.

Cəlil Məmmədquluzadənin yaradıcılığı sənətkarlıq cəhətdən novator və demokratik mahiyyətindədir. O, publisistikası, nəsr və dram əsərləri ilə Azərbaycan ədəbiyyatını yalnız məzmunca deyil, formaca da zənginləşdirmişdir. Cəlil Məmmədquluzadə, xüsusilə kiçik hekayə janrının misilsiz ustadıdır. Onun ən yaxşı hekayələri çox mühüm sosial mətləbləri son dərəcə yığcam bir şəkildə, məharətlə əks etdirmək baxımından dünya ədəbiyyatının kamil nümunələri ilə bir sırada durur.

Cəlil Məmmədquluzadə tərcümə yaradıcılığı ilə də məşğul olmuşdur. Böyük ədib Lev Tolstoyun “Zəhmət, ölüm və naxoşluq” (“Şərqi-Rus”, 21 yanvar 1904, №7) əsərini, Xanzadənin “Arvad” (“Şərqi-Rus”, 30 may, 2 iyun 1904, №63-64) hekayəsini rus dilindən, Marağalı Zeynalabdinin “Səyahətnameyi – İbrahim bəy” romanından “Ağalar” (“Molla Nəsrəddin”, 1906, №17) sərlövhəli bir parçanı fars dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə edərək bu sahədə də öz xidmətini göstərmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyev böyük Mirzə Cəlil və onun «Molla Nəsrəddin»inə belə dəyər vermişdir: «Biz Cəlil Məmmədquluzadəyə sadəcə bir ədəbiyyatçı kimi, yazıçı kimi, publisist kimi yox, eyni zamanda böyük ictimai xadim və böyük siyasətçi kimi yanaşmalıyıq. Cəlil

Məmmədquluzadə öz yaradıcılığı ilə Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatının inkişafında, milli ruhun yüksəlməsində böyük rol oynamışdır. Bu, təkcə ədəbiyyatda, mədəniyyətdə deyil, siyasətdə də, ictimai həyatımızda da böyük xidmətdir».

Cəlil Məmmədquluzadənin həyatı, yaradıcılığı, “Molla Nəsrəddin” jurnalında fəaliyyəti, realizmi, satirası, dili, üslubu, sosioloji fikrin, teatr sənətinin, milli poliqrafiyanın, nəşriyyat işinin inkişafında rolu, müasirləri ilə münasibətləri və s. məsələlər haqqında Azərbaycan, İran, Türkiyə, Rusiya, Qərbi Avropa və ABŞ-da zəngin elmi, tənqidi, publisist, kütləvi, bibliografik ədəbiyyat nəşr edilmiş, pyes, film, musiqi, təsviri sənət, heykəltəraşlıq əsərləri, televiziya verilişləri yaranmışdır. Bu çoxcəhətli mövzular üzərində dövlət xadimlərindən N.Nərimanov, S.Ağamalıoğlu, H.Əliyev, alimlərdən Ə.Nazim, M.Arif, Ə.Şərif, M.Cəfər, Mir Cəlil, M.Rəfili, Ə.Sultanlı, C.X.Hacıyev, Ə.Mirəhmədov, İ.Həbibbəyli, K.Talibzadə, M.Qasimov, M.Əlioğlu, F.Hüseynov, X.Əlimirzəyev, N.Babayev, H.İsrafilov, Ə.Hüseynov, T.Həsənzadə, S.Əmirov, İ.Ağayev, E.Qasimova, yazıçılardan E.Sultanov, Ə.Nəzmi, M.İbrahimov, Həmidə xanım, Q.Məmmədli, Mehdi H., Anar, B.Vahabzadə, S.Dağlı, Ş.Qurbanov, sənətsünaslardan M.Məmmədov, İ.Axundov, Ə.Hacıyev, A.İsgəndərov, R.Təhmasib, xarici müəlliflərdən A.Benniqsən, H.Brandes, M.Tərbiyyət və b. çalışmışlar.

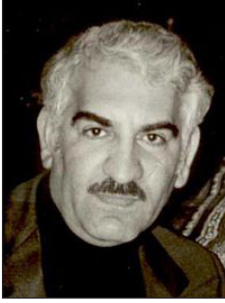
Əsərləri bir sıra dillərə tərcümə edilmişdir.

Cəlil Məmmədquluzadə 1932-ci il yanvar ayının 4-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir. Məzarı Fəxri Xiyabandadır.

Bir sıra küçə və mədəni-maarif müəssisəsinə Cəlil Məmmədquluzadənin adı verilmişdir. Keçmiş Astraxan rayonu və şəhəri 1967-ci ildə onun şərəfinə Cəlilabad, vaxtilə müəllimlik etdiyi Baş Nəraşen kəndi isə Cəlilkənd adlandırılmışdır. Naxçıvanda və Cəlilabadda heykəli qoyulmuşdur. Bakıda və Naxçıvanda ev-muzeyləri, Nehrəm və Cəlilkənd kəndlərində xatirə muzeyləri açılmışdır.

80
illiyiYusif Əhmədov
1939-2012

Yazıçı-publisist

Ə d ə b i y y a t

Topxana meşəsində görüş: hekayələr / Yusif Əhmədov; red. H.Əbdülhəlimov.- Bakı: Planet-Press, 2006.- 424 s.

Ürək bağıqlamır: Şerlər, hekayələr, miniatürlər / Yusif Əhmədov.- Sumqayıt, 1998.- 190 s.

Zamanın nəbzi / Yusif Əhmədov; red. Ə.Həsən.- Bakı: [Af-Poliqraf], 2009.- 392 s.

Zülmətdən işığa doğru: publisistik qeydlər, kiçik hekayələr / Yusif Əhmədov.- Bakı: Ünsiyyət, 2002.- 264 s.

Yarımqıç şikəstə / Yusif Əhmədov // Ədəbiyyat qəzeti.- 2013.- 12 aprel.- S.6-7.

Əhmədov, T. Yusif Əhmədov / Teymur Əhmədov // Azərbaycan yazıçıları XX-XXI yüzillikdə: ensiklopedik məlumat kitabı / T.Əhmədov.- Bakı, 2011.- S.999.

Aydın Xan. Dedektiv ədəbiyyat: zamanın ədəbi tənqidçisi / Aydın Xan // Ədəbiyyat qəzeti.- 2014.- 30 may.- S.7.

Əhmədov Yusif Yaqub oğlu 1939-cu il fevral ayının 22-də Füzuli rayonunda anadan olmuşdur.

1958-1963-cü illərdə N.Nərimanov adına Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun (indiki ATU) stomatologiya şöbəsində təhsil almışdır. Təyinatla 1963-1967-ci illərdə Tacikistanın Düşənbə şəhərinin 1 saylı Stomatoloji poliklinikasında və Əfqanıstanın Pənc şəhərində müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. 1967-1998-ci illərdə Bakıya qayıtmış, burada şəhər səhiyyə şöbəsinin 4 saylı poliklinikasında həkim-stomatoloq, şöbə müdiri və baş həkimin müalicə işləri üzrə müavini işləmişdir.

“Kommunist”, “Həqiqətlər və faktlar”, “Ülfət”, “Carçı”, “Stomatoloq” qəzetlərinin baş redaktoru olmuşdur.

1989-cu ildə Ümumittifaq həkimlər qurultayında iştirak etmişdir.

Bədii yaradıcılığa XX əsrin 60-cı illərində orta məktəbdə oxuyarkən başlasa da, mətbu hekayə və şeirləri 60-cı illərin ortalarından çap olunmağa başlamışdır. On dörd yaşında ikən ilk şeiri “Araz” qəzetində çap olunmuşdur. 1961-1963-cü illərdə, tələbəlik illərində institutun “Şəfqət” qəzetində şeir və məqalələrlə müntəzəm çıxış etmişdir. “Gənc qələmlər” ədəbi birliyinin üzvü olmuş, “Gənclik” nəşriyyatının buraxdığı “Yaşıl yarpaq”, “Yeni səs” və s. ədəbi-bədii toplularında hekayə və mənsur şeirləri çap

olunmuşdur.

1990-cı ildə “Ruhların qayıtması” povesti “Ülfət” qəzeti səhifələrində hissə-hissə çap olunmuşdur. Burada 1990-cı ilin 20 Yanvar hadisələri fonunda ağır ictimai dərdlərimizdən, uzun sürən Qarabağ münaqişəsinin acı nəticələrindən bəhs edilir.

1994-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və Jurnalistlər Birliyinin üzvü olmuşdur.

1965-ci ildə Tacikistan Respublikasının Ali Soveti tərəfindən Fəxri Fərman və medalla təltif edilmişdir.

Ön cəbhədən yazdığı publisist məqalələrinə görə 1994-cü ildə Azərbaycan Birləşmiş Həmkarlar təşkilatının mükafatına layiq görülmüşdür.

1998-ci ildə “Mikayıl Müşfiq” ədəbi-xatirə mükafatı, 1999-cu ildə “Qızıl qələm” mükafatı laureatı, 2003-cü ildə “Əsrin həkimi” fəxri adı və “Ustad sənətkar” ali jurnalistika diplomu, “Araz” ədəbi mükafatı ilə təltif edilmişdir.

2008-ci ildə “Torpağa tökülən qan” romanına görə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin “Yaddaş” Milli mükafatına layiq görülmüşdür.

Yusif Əhmədov 2012-ci il mart ayının 27-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

70 illiyi Hüseynqulu Əliyev 1949

Rəssam

Hüseynqulu Əli oğlu Əliyev 1949-cu il fevral ayının 3-də Ordubad rayonunun Bist kəndində anadan olmuşdur.

1971-1975-ci illərdə Ə.Əzimzadə adına Bakı rəssamlıq məktəbində, 1977-1982-ci illərdə M.A.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun (indiki ADMİU) dekorativ tətbiqi sənət fakültəsində təhsil almışdır.

1982-1988-ci illərdə Naxçıvan Dövlət Rəsm Qalereyasında işləmişdir. 1989-cu ildən C.Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrının baş rəssamı işləyir. Naxçıvan Dövlət Universitetinin təsviri incəsənət kafedrasının müdürüdür.

1986-cı ildən Azərbaycan Rəssamlar Birliyinin üzvüdür.

“Koroğlu”, “Bəhruz Kəngərli” heykəllərini (Naxçıvan şəhəri), “Ana abidəsi”ni (Şəhidlər Xiyabanı), Şəhidlər abidəsini (Vənənd və Nəhrəm kəndləri), C.Məmmədquluzadənin büstünü (1985) yaratmışdır.

Rəngkarlıq, qrafika, karikatura janrlarında əsərləri var. C.Məmmədquluzadənin portreti (1990), “C.Məmmədquluzadə və H.Cavid” (1990), “C.Məmmədquluzadə oğlu Midhətlə” (1990), “C.Məmmədquluzadənin oğlu Ənvərin ailə üzvlərinin portreti” (1994), “Qurbanəli bəy” hekayəsi mövzusunda barelyef (1989), “Saqqallı uşaq” (1989), “Konsulun arvadı” (1989) əsərlərinə illüstrasiyalar çəkmişdir.

Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Te-

atrı üçün 1988-1989-cu illərdə “Ölülər” tamaşasının geyim eskizlərini hazırlamışdır.

Teatr dekorasiyası sənəti sahəsində də fəaliyyət göstərmişdir. Teatrda işlədiyi müddətdə Ü.Hacıbəylinin “O olmasın, bu olsun”, “Arşın mal alan”, S.Ələsgərovun, Ş.Qurbanovun “Özümüz bilərik”, İ.Səfərlinin “Xeyir və Şər”, G.Xuqayevin “Arvadımın əri”, Z.Hacıbəylinin “50 yaşında cavan”, S.Rüstəmovun “Beş manatlıq gəlin”, H.Arzulunun “Mərhəmət məhəbbət deyil” və s. tamaşalara səhnə tərtibatı vermişdir.

Rəssamlıqda üstünlük verdiyi janrlar portret, mənzərə, natürmort, tematik tablolar, süjetli kompozisiyalardır.

Heykəltəraş olaraq monumental, dəzgah (büst-portretlər, barelyef, barelyef-pannolar), monumental-dekorativ və dekorativ heykəltəraşlıq (kiçik ölçülü plastika) növlərinə müraciət edərək dəyərli sənət nümunələri ərsəyə gətirmişdir.

1988-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikasının “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına, 1999-cu ildə Azərbaycan Respublikasının “Əməkdar rəssam”, 2002-ci ildə isə “Xalq rəssamı” fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Ə d ə b i y y a t

Əliyev Hüseynqulu Əli oğlu // Cəlil Məmmədquluzadə ensiklopediyası. - Bakı: Şərq-Qərb, 2008. - S.103.

Əliyev Hüseynqulu Əli oğlu // Naxçıvan ensiklopediyası. - Bakı, 2002. - S.143.

Sadıxova, S. Əlvan rənglər dünyası (Xalq rəssamı Hüseynqulu Əliyev təsviri sənətin müxtəlif sahələrində özünü ustad sənətkar kimi təsdiqləyib) / Səyyarə Sadıxova // Mədəniyyət. - 2011. - 25 may. - S.12

Veysəlli, Ü. Hüseynqulu Əliyevin yaradıcılığında janr və üslub müxtəlifliyi / Ülkər Veysəlli // Musiqi dünyası. - 2011. - № 2/47. - S.107-108.

İ n t e r n e t d ə

http://calilbook.musigidunya.az/ye/aliyev_huseynqulu.html

Ə d ə b i y y a t

Dünyanın 4/5: [fotoalbom] / Cəmil Müfidzadə.- Bakı: [TimePrint MMC], 2015.- 611, [1] s.

Ofort: [Dərslük] / Cəmil Müfidzadə; red. R.Əfəndiyev; rəyçilər: Y.İ.Hüseynov, C.İ.Həsənzadə; dizayner R.Pürzadə.- Bakı: Oskar, 2007.- 144 s.

Cəmil Müfidzadə "Cizgilərə hopan ömür" sərginin kataloqu [İzomateryal]: [Azərbaycan xalq rəssamı, professor Cəmil Müfidzadənin 80 illik yubileyinə həsr olunur] / [mətnin müəll. Z.Əliyev; dizayn V.Əli].- Bakı: [s. n.], 2014.- 27, [1] s.

Əliyev, Z. Cizgilərə hopan ömür... / Ziyadxan Əliyev // Ədəbiyyat qəzeti.- 2016.- 18 iyun.- S.30.

Əmiraslanov, M. "Qara qızıl"ın bədii tərənnümü: Cəmil Müfidzadənin neft mövzulu əsərlərinin çalarları / Musa Əmiraslanov // Kəsp. - 2017.- 20 sentyabr.- S.15.

Cəmil Mir Yusif oğlu Müfidzadə 1934-cü il fevral ayının 24-də Ordubad şəhərində anadan olmuşdur.

1955-ci ildə Ə.Əzimzadə adına Rəssamlıq məktəbini (indiki Azərbaycan Rəssamlıq Akademiyası) və 1962-ci ildə Xarkov Rəssamlıq İnstitutunu bitirmişdir. Əsasən qrafik rəssam kimi tanınan Müfidzadə bu sahədə bir sıra silsilə əsərlərin "Abşeronun tacı", "Bakı-neft paytaxtıdır", "Polad meşə", "Neftayırma zavodu", "Bakı krujevası", "Neft məbədi və s. əsərlərin müəllifidir. Kitab illüstrasiyası və ekslibris sahəsində də çalışmışdır.

Rəssamın məşhur "İçərişəhər" silsiləsi onun yeni bədii tapıntılarının başlanğıcı olmuşdur. Orijinal ifadə vasitələri, emosionallığı ilə seçilən cizgilər əsərlərin sərt sınağına dəyanətlə duruş gətirən möhtəşəm tikililərin özünəməxsusluğunu göstərməyə imkan vermişdir. Onun "Türbə", "Şirvanşahlar sarayı", "Köhnə Bakı", "Qız qalası" və digər əsərlərində rəssamın obrazlı görünüşü xüsusilə güclüdür.

Xınalığa həsr olunmuş lövhələrdə enerjili təsvir dili və mürəkkəb rəqəmlər əsl mənada daş evləri donuq vəziyyətdən çıxarmışdır. Dağlar qoyunda qərar tutan bu qəribə məkanın bənzərsizliyini göstərmişdir. "Əsərlərin görüşü", "Axırncı tikan", "Naməlum səs" və s. əsərləri var.

1957-ci ildən respublika, 1961-ci ildən isə ümumittifaq və beynəlxalq sərgilərin iştirakçısıdır. Bakıda,

Təbrizdə, Moskvada, İstanbulda, habelə Polşa və Fransada 9 fərdi sərgisi olmuşdur. 80-dən çox beynəlxalq sərgidə (Avstriya, Kanada, Kuba, Fransa, Yaponiya, İtaliya, AFR, ərəb ölkələri və s.) iştirak etmişdir. Əsərləri Köln (Almaniya), Moskva (Rusiya), Ulan-Bator (Monqolustan) və s. şəhərlərin muzeylərində nümayiş etdirilir. 15 ölkənin (ABŞ, Fransa, Yaponiya, İtaliya, Türkiyə, AFR, İran, Finlandiya və s.) şəxsi kolleksiyalarında əsərləri var.

Rəssam illər uzununu tez-tez yaradıcılıq səfərlərində olmuşdur. "Şimal", "Xınalıq", "Monqolustan torpağında", "Buhenvald", "Xirosima", "Misir" və s. silsilələri belə səfərlərdən sonra yaranmışdır.

Vaxtaşırı çəkdiyi əsərlər yüksək dəyərləndirilmiş, dəfələrlə müsabiqələrin mükafatçısı olmuşdur. Neft silsiləsinə görə Beynəlxalq Tələbələr İttifaqının iki mükafatından birinə layiq görülmüşdür.

Milli təsviri sənətimizin inkişafındakı xidmətlərinə görə 1982-ci ildə "Əməkdar rəssam", 2002-ci ildə "Xalq rəssamı" fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Hazırda yaradıcılıq axtarışlarını davam etdirməklə yanaşı, Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasında gənc rəssamlara sənətin sirlərini aşılamaqla məşğuldur. Professor C.Müfidzadə Qrafika kafedrasının müdürüdür.

Musiqi.Opera.Balet

85
illiyiAida Tağızadə
1934

Musiqişünas

Ə d ə b i y y a t

Cövdət Hacıyev: dərs vəsaiti / Aida Tağızadə (son söz); red. E.Hüseynova; Azərb. Resp. Təhsil Nazirliyi, Ü.Hacıbəyli ad. Bakı Musiqi Akad.- Bakı: Mütərcim, 2015.- 143 s.

XX əsr Azərbaycan musiqisi: məqalə, oçerk, esse toplusu / Aida Tağızadə; red. K.Nəsirova, İ.Pazıçeva; ön söz. F.Əliyeva; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi; Ü.Hacıbəyli ad. BMA; Azərb. Bəstəkarlar İttifaqı.- Bakı: Elm və təhsil, 2011.- 369, [3] s.

Musiqi ədəbiyyatı: uşaq musiqi məktəblərinin VII sinfi üçün dərslik / Aida Tağızadə, F.Əliyeva; red. L.Hüseynova; rəyçilər N.Mehdiyeva, S.Ələsgərov.- Bakı: [E.L.], 2009.- 100 s.

Soltan Hacıbəyov: Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının 90 illiyinə həsr olunur / Aida Tağızadə; red. E.Hüseynova, C.Həsənova; Ü.Hacıbəyli ad. BMA.- Bakı: Mütərcim, 2011.- 179, [1] s.

Fərəcov, S. Professor Aida Tağızadənin 80 illik yubileyi qeyd edildi / Savalan Fərəcov // Mədəniyyət.- 2014.- 14 fevral.- S.7.

Aida Zeynal qızı Tağızadə 1934-cü il fevral ayının 5-də Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. Bakı şəhəri 150 sayılı orta məktəbdə, daha sonra isə A.Zeynallı adına Musiqi Kollecinə təhsil almış, təhsilini qırmızı diplomla bitirərək Ü.Hacıbəyli adına Konservatoriyaya daxil olmuşdur. Əvvəlcə fortepiano üzrə ifaçılıq şöbəsində oxumuş, iki ildən sonra musiqişünaslıq şöbəsində təhsilini başa vurmuşdur.

1958-ci ildən Bakı Musiqi Akademiyasında Musiqi tarixi kafedrasının müdiri kimi fəaliyyət göstərmişdir. Öz təşkilatçılıq bacarığını göstərə bilmiş, onun rəhbərliyi və iştirakı ilə kafedranın əksər üzvləri namizədlik dissertasiyalarını müdafiə etmişlər. Pedaqoji işlə yanaşı, Azərbaycanın bir çox görkəmli bəstəçiləri və ifaçıları haqqında monoqrafiyaların, kitabçaların, oçerk və məqalələrin müəllifidir.

1985-ci ildə “Yazıçı” nəşriyyatında çap olunmuş kitabı görkəmli bəstəkarımız S.Hacıbəyovun yaradıcılığına həsr edilmişdir. 1969-cu ildə müdafiə etdiyi namizədlik dissertasiyası da istedadlı sənətkarımızın əsərlərinin təhlililə bağlıdır. Həmin monoqrafiyada bəstəkarın “Gülşən” baleti, simfonik janrda yazılan əsərləri, onun üslubu üçün səciyyəvi bir çox xüsusiyyətlər yüksək səviyyədə araşdırılmışdır.

Alimin sonrakı tədqiqat nümunəsi müasir musiqi sənətimizin görkəmli nümayəndələrindən A.Əlizadənin yaradıcılığına həsr olunmuş monoqrafiyadır. Burada “Kənd süitəsi”, o dövrdə yazılan simfoniya, özünəməxsus xor və kamera-instrumental əsərləri təhlil olunaraq, bəstəkarın müasir Azərbaycan musiqi mədəniyyətində tutduğu uğurlu və hətta “yenilikçi” mövqeyi şərh olun-

muşdur.

Müxtəlif qəzet və jurnallarda 100-ə yaxın məqaləsi çap olunmuşdur. Bunlardan çoxu yerli mətbuatda, bəziləri isə respublikadan kənar mətbu orqanlarda nəşr olunmuşdur. Məqalələrin əsas mövzuları Ü.Hacıbəyli, Q.Qarayev, F.Əmirov, A.Məlikov və başqa böyük sənətkarların yaradıcılığı, bədii üslubunun özəllikləri, yeni əsərlərin təhlilidir.

Aida Tağızadə Azərbaycan milli musiqi sənətimizin bir çox xarici ölkələrdə təbliğində də böyük əmək sərf etmişdir. Professional ifaçılıq sənətimizə xüsusi diqqət ayırmış, öz yazılarında M.Maqomayev, Fidan və Xuraman Qasımov bacıları, S.Qəniyev, E.Səfərova, F.Quliyeva, A.Abdullayeva kimi sənətkarların yaradıcılığına geniş yer vermişdir.

Aida Tağızadə 1986-cı ildə professor elmi adını almışdır.

1996-2007-ci illərdə fəaliyyətini Türkiyənin Ankara Bilkənd Universitetində davam etdirmişdir. Türkiyədə fəaliyyət göstərdiyi illərdə o, Azərbaycan və onun musiqi həyatı ilə əlaqələrini kəsməmiş, 1997-ci ildə işıq üzü görmüş və Ü.Hacıbəylinin 110 illiyinə həsr olunmuş “XX əsr Azərbaycan musiqisi” məqalələr toplusunun II cildini hazırlamışdır. Dahi bəstəkarın yaradıcılığına həsr olunmuş bu kitabda onun zəngin irsi geniş şəkildə işıqlandırılmışdır.

Türkiyədə işləyərkən A.Tağızadə Bakıda nəşr olunan kitab və qəzetlər üçün Azərbaycan musiqisi ilə bağlı bir sıra məqalələr yazmış, uğurla müdafiə olunmuş iki namizədlik dissertasiyasının elmi rəhbəri olmuşdur.

Aida Tağızadə 1987-ci ildə “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür.

110 illiyi Cahan Talışinskaya 1909-1967

Müğənni

Ə d ə b i y a t

Çəmənli, M. *Bir adın ünvanı ilə / Mustafa Çəmənli // Sənət hekayələri.* - Bakı, 2014. - S.361-368.

Fərəcov, S. *Bakıdan Orta Asiyaya yayılan zərif səs / Savalan Fərəcov // Mədəniyyət.* - 2018. - 12 yanvar. - S.15.

Oktay. *Qeyri-adi qadın haqqında xatirələr: Cahan Talışinskaya xalq mahnılarının və muğamların gözəl ifaçısı idi / Oktay // Xalq cəbhəsi.* - 2012. - 16 mart. - S.13.

Talışinskaya Cahan Rza qızı // *Muğam ensiklopediyası / Heydər Əliyev Fondu; baş red. M.Əliyeva; red. hey. A.Babayev [və b.]; haz.: G.Abdullazadə [və b.].* - Bakı, 2008. - S.191.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.musiqi-dunya.az/new/added>.

<http://profliqa.blogspot.com/2012/09/cahan-talinskaya.html> 1%C5%9Finskayaasp?action=print&txt=117

Cahan Rza qızı Talışinskaya 1909-cu il fevral ayının 9-da Lənkəran şəhərində anadan olmuşdur. 1918-ci ildə ailəsi Bakıya köçmüş, burada Qızlar Seminariyasına daxil olmuşdur. Xüsusi musiqi savadı olmadan o, pianoda və tar-da gözəl ifa edə bilirdi. Seminariyada oxuduğu illərdə Ə.Bayramov adına klubun nəzdində təşkil olunmuş bədii özfəaliyyət dərnəyində iştirak etməyə başlamışdır. 1927-ci ildən Bakı şəhərinin radio şəbəkəsində işə daxil olmuş, sonra Dövlət estradası və nəhayət 1934-cü ildən Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının solisti olmuşdur.

“Qatar” muğamı onun ifa etdiyi şah əsəri idi. Çox vaxt onu belə də adlandırırdılar – Qatar Cahan.

1930-cu illər repressiyasının qara yelləri ondan da yan keçməmişdir. Ona NKVD ilə gizli əməkdaşlıq təklif olunmuş, ancaq o, razılıq verməmişdir. Buna görə 1938-ci ildə Moskvada keçirilən ilk Azərbaycan incəsənəti ongünlüyündə iştirak edə bilməmişdir. Lakin sonra, 1939-cu ildə estrada artistlərinin I Ümumittifaq müsabiqəsinə qatılmış və laureat olmuşdur. Bütün bunlara baxmayaraq, qara kölgələr ondan əl çəkməmiş, 1942-ci ildə 14 yaşlı oğlu ilə birlikdə həbs olunaraq “xalq düşməni” adı altında Qazaxıstanın Petropavlovsk rayonuna sürgün edilmiş, oradan isə Özbəkistana köçməsinə icazə verilmişdi.

Müğənninin Azərbaycana qayıtmasına bir təsadüfi hadisə kömək etmişdir. SSRİ Xalq Komissarları Soveti nəzdində musiqi idarələrinin rəhbəri V.Surin 1943-cü ildə Daşkəndə gəlmiş, Ümumittifaq estrada artistlərinin müsabiqəsində

tanıdığı Cahan xanımın Tiflis şəhərində incəsənət işləri üzrə idarədə çalışmasına təyinat vermiş və beləliklə, Cahan xanım Tbilisi şəhərində Azərbaycan teatrının səhnəsinə qayıtmışdır. Burada o, Leyli (“Leyli və Məcnun”), Telli (“Arşın mal alan”), Əsli (“Əsli və Kərəm”), Şahsənəm (“Aşıq Qərib”) rollarında iştirak etmiş və məşhurlaşmışdır. Lakin Bakıda NKVD təşkilatı Tbilisiyə məktub göndərərək Cahan xanımın yenidən Orta Asiyaya sürgün edilməsi məsələsini qaldırmış, onu bu dəfə keçmişdə Bakıda yaşamış Zaqafqaziya hərbi şurasının üzvü, SSRİ deputatı Xavər Vəliyev xilas etmişdir. Cahan xanım Tiflisdə qalmış və bir çox xahişdən sonra, nəhayət, Vətənə qayıda bilmişdir. Həmin dövrdə Musiqi teatrının direktoru və bədii rəhbəri Şəmsi Bədəlbəyli onu teatra dəvət etmişdir.

1949-cu ildə Cahan Talışinskaya oğlu ilə birlikdə yenidən Daşkəndə sürgün edilmişdir. Yalnız 1954-cü ildə, İ.Stalinin ölümündən və M.Bağırovun həbsindən sonra Cahan xanım və oğlunun azad olunması barədə qərar qəbul olunmuşdur. Lakin Cahan xanım Bakıya dönməmiş, Daşkənddə qalmışdır.

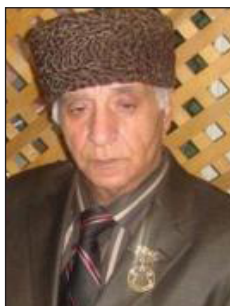
1940-cı ildə Cahan Talışinskaya “Əməkdar artist” fəxri adı verilmişdir.

1966-cı ildə Daşkənddə olan güclü zəlzələ nəticəsində yaşadıkları ev dağıldığına görə Bakıya qayıtmışlar. Uzun illərin təqibi və ağır məhrumiyyətlər bu kübar xanımı vaxtından əvvəl qocaltırmışdı.

Cahan xanım Talışinskaya 1967-ci il mart ayının 1-də Bakıda vəfat etmişdir.

80
illiyiSüleyman Abdullayev
1939

Xanəndə

Ə d ə b i y a t

“Əllərimi göyə açıb deyərdim, Allah, sənə min şükür!”: 80 yaşın qapısını döyən görkəmli xanəndə Süleyman Abdullayev in indi bircə arzusu var: Doğma Qarabağa qovuşmaq! / Süleyman Abdullayev; müsahibəni apardı Ağaoğlu Mirmehdi //525-ci qəzet.- 2018.- 15 fevral.- S.7.

Muğam da Qurani-Kərim kimi sirlidir / Süleyman Abdullayev; müsahibəni apardı Ə.Mədətoğlu //Ədalət.- 2017.- 17 iyun.- S.4.

Abdullayev Süleyman Cümşüd oğlu // Muğam ensiklopediyası / Heydər Əliyev Fondu; baş red. M.Əliyeva; red. hey. A.Babayev [və b.]; haz.: G.Abdullazadə [və b.]- Bakı, 2008.- S.10-11.

Çəmənli, M. Yurd həsrətli nəğməkar / Mustafa Çəmənli // Sənət hekayələri.- Bakı, 2014.- S.497-502.

Mirzəyev, Ə. Dədə Süleyman / Ələvsət Mirzəyev // Ədalət.- 2016.- 12 oktyabr.- S.4.

Süleyman Cümşüd oğlu Abdullayev 1939-cu il fevral ayının 14-də Füzuli rayonunun Qoçəhmədli kəndində anadan olmuşdur.

1959-cu ildə istedadlı musiqiçilər sorağıyla Füzuli rayonuna gələn böyük xanəndə Seyid Şuşinski Süleyman Abdullayevin səsini yüksək qiymətləndirmiş və o, professional təhsil almaq üçün Bakıya dəvət edilmişdir.

1960-1964-cü illər ərzində S.Abdullayev Bakı Musiqi Texnikumunda Seyid Şuşinskinin sinfində bütün muğam dəsgahlarını tam şəkildə öyrənmişdir.

1964-cü ildən Süleyman Abdullayev Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının solisti kimi fəaliyyətə başlamış, xalq çalğı alətləri ansamblları ilə çalışmışdır.

1969-cu ildə Türkiyənin İstanbul şəhərində keçirilən ümumdünya festivalının qalibi olmuşdur.

Seyid Şuşinskinin ənənələrini yaşadan xanəndə, eyni zamanda, özünəməxsus ifaçılıq üslubu, oxuma tərzini, bir çox muğamların yaddaqalan təfsiri ilə tanınır. Süleyman Abdullayev zəngin tembrli, yüksək tessituralı səsə malik xanəndədir. O, ifa etdiyi muğamda sözün düzgün tələffüzünə, qəzəlin mənasının dinləyiciyə çatdırılmasına çalışır.

Onun yanıqlı və məlahətli səsindən eşidilən neçə-neçə mahnılar (“Qarabağ”, “Aşıqəm”, “Səni qəmli görəndə”), muğam üstə oxuduğu qəzəllər sənətsevərlərin yaddaşına əbədi həkk olunmuşdur.

Süleyman Abdullayevin ifasında “Segah”, “Dəşti”, “Çahargah”, “Şur” muğam dəsgahlarının lent yazıları AzTV-nin Fonduna daxil olmuşdur. Xanəndə oxuduğu muğamlarda klassik şairlərin – Füzulinin, S.Ə.Şirvaninin, Vahidin qəzəllərinə müraciət edərək, xüsusilə vətən haqqında şeirlərə üstünlük verir. Öz sənəti ilə böyük bir elin müdrik ağsaqqalı kimi sevilən xanəndə xalq tərəfindən “Dədə Süleyman” deyə çağırılır.

Qarabağ muğam ənənələrinin davamçısı olan sənətkar 1998-ci ildən Prezident təqaüdçüsüdür.

2005-ci ildə Həsən bəy Zərdabi adına Dünya Azərbaycanlıları Xeyriyyə Cəmiyyətinin “Qızıl səs” medalına layiq görülmüşdür.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 14 sentyabr tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafındakı xidmətlərinə görə Abdullayev Süleyman Cümşüd oğluna “Əməkdar artist” fəxri adı verilmişdir.

95 Süleyman Ələsgərov illiyi 1924-2000

Bəstəkar

Ə d ə b i y a t

Qafarova, M. Bəstəkar Süleyman Ələsgərov və xalq çalğı alətləri orkestri: dərs vəsaiti / Maya Qafarova; ixt. red. R.Zöhrabov; rəyçi. F.Bədəlbəyli [və b.].- Bakı: ADPU, 2012.- 227, [1] s.

Görkəmli bəstəkarın xatirəsinə həsr olunmuş konsert // Mədəniyyət.- 2018.- 23 fevral.- S.13.

Xədicə. Süleyman Ələsgərov yad edildi / Xədicə // 525-ci qəzet.- 2018.- 24 fevral.- S.13.

Xəlilzadə, F. Şuşa "konservatoriya"sının unudulmaz məzunu: Onun bütün əsərləri Azərbaycan musiqisinin inciləri sayılır / Flora Xəlilzadə //Kaspi.- 2018.- 22 fevral.- S.15.

Mahmudova, Ş. Milli ənənələri yaşadan bəstəkar (Süleyman Ələsgərov) / Ş.Mahmudova // Musiqi palitrası / Ş.Mahmudova.- Bakı, 2014.- S.33-36.

Şahbəddinov, S. Süleyman Ələsgərovun tar üçün konserti / Samir Şahbəddinov //Qobustan: sənət toplusu.- 2016.- № 1.- S.46-47.

Süleyman Əyyub oğlu Ələsgərov 1924-cü il fevral ayının 22-də Şuşa şəhərində anadan olmuşdur.

Musiqiyə olan hədsiz həvəsi onu Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına gətirib çıxarmışdı. Gənc bəstəkar 1943-cü ildə Ü.Hacıbəylinin zəmanəti ilə Bəstəkarlar İttifaqına qəbul olunmuşdur. III kursda təhsil alarkən simfonik orkestr üçün "Bayram uvertürası"nı, violonçel, fortepiano və simfonik orkestr üçün ikili "Konsert"ini, nəhayət, diplom işi olan "Vətən" simfoniyasını bəstələmişdir.

Məşhur pedaqoq Zeydmanın sinfini fərqlənmə diplomu ilə bitirən S.Ələsgərov 1948-1949-cu illərdə Bakı Orta İxtisas Musiqi Məktəbinə rəhbərlik etmişdir.

1949-1951-ci illərdə Azərbaycan SSR Kinematografiya Komitəsi orkestrinin bədii rəhbəri, 1951-1952-ci illərdə M.Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının mahnı və rəqs ansamblının rəhbəri, 1954-1956-cı illərdə Azərbaycan SSR Mədəniyyət Nazirliyinin İncəsənət məsələləri üzrə idarə rəisi, 1956-1958-ci illərdə Azərbaycan xalq çalğı alətləri orkestrinin dirijoru, 1958-1960-cı illərdə Televiziya və Radio Yayımları üzrə Respublika Komitəsinin bədii rəhbəri, 1960-1971-ci illərdə Ş.Qurbanov adına Musiqili Komediya Teatrının direktoru və baş dirijoru olmuşdur.

1958-ci ildən pedaqoq kimi fəaliyyət göstərmiş, 1968-ci ildən Dövlət Konservatoriyasının dosenti kimi çalışmış, fasilələrlə Xalq çalğı alətləri kafedrasına rəhbərlik etmişdir.

1970-ci ildən Azərbaycan SSR Təhsil Nazirliyinin musiqi-estetik tərbiyə üzrə tədris-metodik şurasına

rəhbərlik etmişdir.

1976-cı ildə professor elmi adını almışdır.

1972-2000-ci illərdə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının Qarabağ filialının rəhbəri, 1991-2000-ci illərdə öz təşəbbüsü ilə yaradılmış Konservatoriyanın Şuşa filialının rektoru olmuşdur.

Yaradıcılığında operetta janrı əsas yer tutur. "Ulduz" (1948), "Özümüz bilərik" (1962), "Olmadı elə, oldu belə" (1964), "Milyonçunun dilənçi oğlu" (1966), "Hardasan, ay subaylıq" (1968), "Sevindik qız axtarır" (1970), "Həmişəxanım" (1971), "Məhəbbət gülü", "Subaylardan görəsiz", "Gurultulu məhəbbət" operettaları Azərbaycan Musiqili Komediya Teatrının səhnəsində bu gün də oynanılır.

Bundan başqa, onun "Bahadır və Sona", "Solğun çiçəklər" operaları, bir neçə kantata, "Gənclik" və "Vətən" simfoniyaları, "Bayatı-Şiraz" simfonik muğamı, simfonik poema və süitaları, 3 tar üçün konserti, 200-ə qədər mahnı və romansları (22 sözsüz mahnı), "Tarantella", "Rəqs-tokkata", "Rondo", "Aşıqvari", qanun aləti üçün yazdığı "Poema" ("Rapsodiya") və digər əsərləri Azərbaycan musiqisinin incilərindəndir.

Bəstəkarın yaradıcılığı yüksək qiymətləndirilmiş, ona 1960-cı ildə "Əməkdar incəsənət xadimi", 1974-cü ildə "Xalq artisti" fəxri adları verilmişdir. 1967-ci ildə Azərbaycan SSR Dövlət mükafatı laureatı adını almışdır.

Süleyman Ələsgərov 2000-ci il yanvar ayının 21-də vəfat etmişdir.

75
illiyi**Nəzakət Məmmədova**
1944-1980*Müğənni*

Nəzakət Əli qızı Məmmədova 1944-cü il fevral ayının 28-də Gəncə şəhərində anadan olmuşdur. Uşaq yaşlarında atasını itirmişdir. Valideynləri onu müəllim görmək istəyirdilər. Onların bu istəyini nəzərə alan gənc qız Bakıya gələrək Xarici Dillər İnstitutuna (indiki ADU) daxil olmuşdur. Amma gözəl səsi olan gənc Nəzakət musiqidən ayrı yaşaya bilməyəcəyini anlamış və təhsilini yarımçıq qoyaraq 1966-cı ildə Asəf Zeynallı adına Bakı Musiqi Texnikumuna daxil olmuşdur.

Onun səsinə ilk qiyməti görkəmli sənətkarlar Əhməd Bakıxanov və Hacıbaba Hüseynov vermişdilər. Onların qarşısında "Bayatı-Qacar" oxuyan gənc qız hər iki sənətkarın diqqətini cəlb etmişdir. Sonralar təhsilini Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda (indiki ADMİU) davam etdirən Nəzakət Məmmədova bir müddət "Lalə" qızlar ansamblında çalışmışdır.

1968-ci ildə Opera və Balet Teatrına işləməyə dəvət olunmuş, 1971-ci il yanvarın 2-də Nəzakət Məmmədova Leyli, Baba Mahmud oğlu Məcnun rolunda səhnəyə çıxmışdılar.

Nəzakət Məmmədova opera müğənnisi kimi parlaq istedadını nü-

mayış etdirmişdir. Sürəyya Qacar, Həqiqət Rzayeva, Gülxar Həsənova kimi sənətkarlardan sonra Nəzakət Məmmədova da Leyli obrazları arasında yeni bir səhifə açmışdır.

O, "Rast", "Qatar", "Şahnaz", "Segah" və digər muğamların, mahnı və təsniflərin mahir ifaçısı kimi tanınmış, sevilmişdir.

Azərbaycan musiqi sənətinin incəliklərini gözəl və məlahətli səsi ilə vətənindən çox-çox uzaqlara da apara bilmiş, Türkiyə, İran, Əfqanıstan, Almaniya, Belçika, İtaliya və s. ölkələrdə qastrol səfərlərində olaraq səsinin gözəlliyinə bələnən mahnıları əcnəbilərə də sevdirə bilmişdir.

Repertuarı muğamlardan, təsniflərdən, bəstəkar və xalq mahnılarından ibarət idi. Onun ifasında "Qatar", "Rast", "Şahnaz", "Segah" muğamları, "Sarı bülbül", "Qaragilə" xalq mahnıları AzRT Fondunda saxlanılır.

Müğənni 1974-cü ildə "Əməkdar artist" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Nəzakət Məmmədova 1980-ci il oktyabr ayının 21-də Soçi şəhərində, uğursuz plastik əməliyyat nəticəsində vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

Məmmədova Nəzakət Əli qızı // *Muğam ensiklopediyası /Heydər Əliyev Fondu; baş red. M.Əliyeva; red. hey. A.Babayev [və b.]; haz.: G.Abdullazadə [və b.].- Bakı, 2008.- S.130-131.*

Xudubəyli, M. *Musiqimizin Nəzakətli Günləri / M. Xudubəyli // Nəğməli, muğamlı dünyam / M.Xudubəyli.- Bakı, 2012.- S.163-167.*

Topçuoğlu, N. *Taleyini oxuyan sənətkar: Nəzakət Məmmədova - 70 / N.Topçuoğlu // Mədəni həyat.- 2014.- № 2.- S.19-22.*

İ n t e r n e t d ə

http://enene.musiqi-dunya.az/m_simalarda_xanende.html

[https://az.wikipedia.org/wiki/Nəzakət_Məmmədova_\(müğənni\)BC%C4%9F%C9%99nni](https://az.wikipedia.org/wiki/Nəzakət_Məmmədova_(müğənni)BC%C4%9F%C9%99nni)

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan psixoloji fikir tarixində şəxsiyyət problemi: ən qədim dövrlərdən XV əsrə qədər: [monoqrafiya] / Tariyel Məmmədov; elmi red. F.Rüstəmov. - Bakı: Mütərcim, 2011. - 551, [1] s.

Koroğlu aşiq havaları / Tariyel Məmmədov; red. C.Həsənova; rəssam. A.Cahangirova; Azərb. Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi; Azərb. Musiqi Xadimləri İttifaqı. - Bakı: Apostrof, 2010. - 375, [1] s.

"Aşiq sənətini notla öyrənmək istənilən nəticəni verməz" / Tariyel Məmmədov; müsahibəni apardı S.Fərəcov // Mədəniyyət. - 2016. - 21 oktyabr. - S.15.

Məmmədov Tariyel Aydın oğlu // Muğam ensiklopediyası / Heydər Əliyev Fondu; baş red. M.Əliyeva; red. hey. A.Babəyev [və b.]; haz.: G.Abdullazadə [və b.]. - Bakı, 2008. - S.132.

İ n t e r n e t d ə

http://musicacademy.edu.az/enenemusicshisi-kf-muallimler/273-mamedov-iyel.9%99mm%C9%99dov

Tariyel Aydın oğlu Məmmədov 1949-cu il fevral ayının 28-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

1974-cü ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını tarix və musiqi nəzəriyyəsi ixtisası üzrə bitirmişdir.

1983-cü ildə SSRİ Mədəniyyət Nazirliyinin Ümumittifaq Elmi Araşdırmalar Sənətsünaslıq İnstitutunda "Koroğlu dastanında epik nəğmələri yaradıcılığı" mövzusunda sənətsünaslıq üzrə namizədlik, 1989-cu ildə isə "Azərbaycan aşıqlarının ənənəvi nəğmələri" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş, musiqi elmində ilk Azərbaycan sənətsünaslıq doktoru elmi adına layiq görülən musiqişünaslardan biri olmuşdur.

1996-cı ildən Bakı Musiqi Akademiyasının Azərbaycan xalq musiqisinin tarixi və nəzəriyyəsi kafedrasında çalışmışdır. 2004-cü ildə professor elmi adını almışdır. 2006-2009-cu illərdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının Ekspert Şurasının üzvü olmuşdur.

Tariyel Məmmədov 37 monoqrafiya, dərslik, elmi-publisistik kitabların müəllifidir. Onun 100-dən artıq elmi məqaləsi beynəlxalq və respublika nəşrlərində çap olunmuş, alim bir sıra beynəlxalq konfrans və simpoziumlarda ölkəmizi layiqincə təmsil etmişdir.

Tariyel Məmmədov pedaqoji və elmi-tədqiqat sahəsində göstərdiyi fəaliyyətlə yanaşı, ölkə mətbuatının inkişafında da böyük xidmətləri olan yaradıcı insandır. Belə ki, məhz Tariyel

Məmmədovun rəhbərliyi ilə 1999-cu ildən etibarən Azərbaycanda ilk musiqili elmi-pedaqoji, tənqidi-publisistik, mədəni-maarif beynəlxalq mətbu orqan olan "Musiqi Dünyası" jurnalı nəşr edilməyə başlanmışdır.

"Musiqi dünyası"nın yaradıcı qrupu 2005-ci ildə Azərbaycan Mədəniyyətinin Dostları Fondu ilə birgə bütün dünyada geniş təbliğ olunan "Qarabağ xanəndələri" layihəsini müvəffəqiyyətlə həyata keçirmişdir. Layihənin müəllifi və rəhbəri Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, UNESCO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, Heydər Əliyev Fondunun, Azərbaycan Mədəniyyətinin Dostları Fondunun Prezidenti Mehriban xanım Əliyeva, koordinatoru isə professor Tariyel Məmmədov olmuşdur.

2008-ci ildə nəşr olunmuş "Muğam ensiklopediyası"nın da məsul redaktoru Tariyel Məmmədovdur.

T.Məmmədov 2007-ci ildə Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin müasir texnologiyalar vasitəsi ilə təbliğinə görə "Humay" mükafatını almışdır. 2008-ci ildə ölkə Prezidentinin fərmanı ilə "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının üzvüdür.

2016-cı ildən Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının Azərbaycan xalq musiqisinin tarixi və nəzəriyyəsi kafedrasının müdiri vəzifəsində çalışır.

80
illiyiTariyel Qasimov
1939

Aktyor

Ə d ə b i y a t

İnam: poema: [Ulu öndərimiz Heydər Əlirza oğlu Əliyevin əziz xatirəsinə və qarşından gələn 90 illik yubileyinə həsr edilir] / Tariyel Qasimov; red. və ön söz müəl. S.Əhmədli.- Bakı: Adiloğlu, 2012.- 79, [1] s.

"İndikilər bizi bəyənmişlər" / Tariyel Qasimov // Ədalət.- 2015.- 1 may.- S.8.

"Önəmli olan görünüş və ruhun gəncliyidir": "Ən böyük arzum odur ki, dünyadan köçəndə cənazəm teatrın səhnəsindən götürülsün" / Tariyel Qasimov // Üç nöqtə.- 2016.- 10 fevral.- S.13.

Əziz, A. "Məktəbdə "3"-ü atamın hesabına alırdım" / Aygün Əziz // Kaspi.- 2016.- 8 aprel.- S.12.

İdrisoğlu, A. Tarielin keşməkeşli həyat yolu / Ağalar İdrisoğlu // Azad Azərbaycan.- 2015.- 5 may.- S.7.

Rəhimli, İ. Tariyel Qasimov / İlham Rəhimli // Azərbaycan Teatr Ensiklopediyası: 3 cildə.- Cild 3.-Bakı, 2017.- S.296-297.

Tariyel İsgəndər oğlu Qasimov 1939-cu il fevral ayının 4-də Ağstafa rayonunun Köçəsgər kəndində anadan olmuşdur.

Orta məktəbi 1956-cı ildə bitirərək Bədən Tərbiyəsi İnstitutuna (indiki ADBİA) daxil olmuşdur. Təhsil aldığı illərdə müxtəlif dram dərnəklərində həvəskar aktyorluq etmişdir. 1958-ci ildə Həsən Seyidbəyli onu Gənc Tamaşaçılar Teatrında hazırlanan bir tamaşada idman müəllimi rolunu oynamağa dəvət etmişdir.

Teatr müdiriyyətinin məktubu ilə 1960-cı ildə Tariyel Qasimov köçürmə yolu ilə Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun (indiki ADMİU) aktyorluq fakültəsinə keçirilmişdir. Ali məktəbi bitirəndən sonra təyinatla Milli Akademik Dram Teatrına göndərilmişdir. Tələbə ikən tamaşalarda epizodik rollar oynamışdır.

1964-cü ildə Gənc Tamaşaçılar Teatrına dəvət olunmuşdur.

1967-ci ildə, on səkkiz illik fasilədən sonra "Sevil" tamaşası ilə fəaliyyəti bərpa edilən İrəvan Dövlət Dram Teatrında işləmişdir. Bir müddət sonra Naxçıvan DMDT-də işləmiş, bir il burada fəaliyyət göstərərək Bakıya qayıtmış və "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında rejissor assistenti vəzifəsində çalışmışdır.

Tariyel Qasimov 1971-ci ildən yenə Gənc Tamaşaçılar Teatrının truppasında, 1997-1998-ci illərdə Qazax Dövlət Dram Teatrında, 1999-cu ildə Dərbənd Dövlət Azərbaycan Teatrında direktor və bədii rəhbər işləmişdir. "Azərbaycanfilm"də, Almaniyada və

Tacikistanda müxtəlif bədii filmlərə çəkilmişdir.

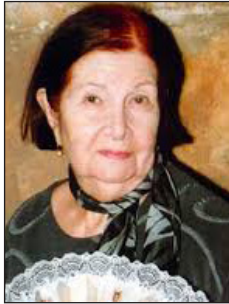
Tariyel Qasimovun Gənc Tamaşaçılar Teatrının səhnəsində ifa etdiyi - Cəfər Cabbarlı ("Aydınlığa doğru", Seyfəddin Dağlı), Cəlal, Bəxtiyar, Söhrab, Məşədi Əzizbəyov ("Komsomol poeması", "Söhrab və Rüstəm" və "Komissarlar", İsgəndər Coşqun), İmran və Oruc ("Tamahkar" və "Qaraca qız", Süleyman Sani Axundov), Məlik Məmməd ("Məlik Məmməd", Əyyub Abbasov), Zaur ("Yadımdamı?", Altay Məmmədov), Kazım ("Məhəbbət novellası", Şamil Xurşid və Əşrəf Hacıyev), Səfər ("Kiçik təpə", Nəbi Xəzri), Qədim, Həsənzadə ("Büllur sarayda" və "Sən həmişə mənimləsən", İlyas Əfəndiyev), Pərviz ("Sən nə üçün yaşayırsan?", Həsən Seyidbəyli və İmran Qasimov), Artur ("Ovod", Etil Vöyniç), Ədalət ("Gəl qohum olaq", İsi Məlikzadə), Rəcəb ("Şirinbala bal yığır", Salam Qədirzadə), Polad ("Təzə şagird", Qılman İlkin), Antonio ("Sükut divarı", Poalo Messina), Əşrəf bəy və Mahmud ("Hacı Qəmbər", Nəcəf bəy Vəzirov), Kuzminski ("Zəng səsləri", Ramiz Heydər), Senya koqan ("İnqilab naminə", Mixail Şatrov) kimi rolları ilə məşhurlaşmışdır.

Aktyor fəaliyyət göstərdiyi teatrlarda bir neçə tamaşaya quruluş vermişdir.

Tariyel Qasimov teatr sahəsindəki səmərəli fəaliyyətinə görə 1979-cu ildə "Əməkdar artist", 1991-ci ildə "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

95
illiyiFirəngiz Şərifova
1924-2014

Aktrisa

Ə d ə b i y y a t

Cəfərzadə, K. Ömrün və sənətin zirvəsində / Kəmalə Cəfərzadə // 525-ci qəzet.- 2014.- 6 fevral.- S.7.

Firəngiz Abbasmirzə qızı Şərifova // Azərbaycan.- 2014.- 21 fevral.- S.4.

Həmkarları Firəngiz Şərifovanı anıblar // Xalq cəbhəsi.- 2017.- 7 fevral.- S.16.

Rəhimli, İ. Firəngiz Şərifova / İlham Rəhimli // Azərbaycan teatr ensiklopediyası: üç cildə / Layih. rəhb. Ə.M.Qarayev [ön söz]; red. hey.: T.İ.Əfəndiyev [və b.]; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Cild 1.- Bakı, 2016.- S.403-404.

Rəhimli, İ. Ülvüyyət əbədiyyəti / İlham Rəhimli // Mədəniyyət.- 2014.- 28 mart.- S.12.

Seyidzadə, T. Nüfuzlu ailənin şərafli övladı: Firəngiz Şərifova / Tofiq (hacı) Seyidzadə // Azad Azərbaycan.- 2018.- 13 fevral.- S.7.

Firəngiz Abbasmirzə qızı Şərifova 1924-cü il fevral ayının 6-da Bakı şəhərində böyük səhnə ustaları Abbasmirzə Şərifzadə və Mərziyyə Davudovanın ailəsində anadan olmuşdur.

1931-1941-ci illərdə orta məktəbdə oxuyarkən Bakı Xoreoqrafiya Məktəbində də təhsil almışdır.

1941-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına (indiki Bakı Musiqi Akademiyası) daxil olmuş, 1947-ci ildə həmin ali məktəbin vokal fakültəsini bitirmişdir.

Firəngiz Şərifova əmək fəaliyyətinə 1947-1949-cu illərdə Azərbaycan Musiqili Komediya Teatrında (indiki Azərbaycan Dövlət Musiqili Teatrı) aktrisa kimi başlamışdır.

1949-1961-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrında, 1961-1965-ci illərdə isə Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında çalışmışdır. 1965-ci ildə yenidən Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrına qayıtmış və 2014-cü ilədək taleyini bu sənət ocağı ilə bağlamışdır.

Firəngiz Şərifova teatrımızın səhnəsində Gülçöhrə ("Arşın mal alan", Üzeyir bəy Hacıbəyli), Durna ("Durna" Süleyman Rüstəm və Səid Rüstəmov), Ulduz ("Ulduz", Sabit Rəhman və Süleyman Ələsgərov), Keto ("Keto və Kote", Vladimir Dolidze), Bayadera ("Bayadera", İmre Kalman), Perdita ("Qış nağılı", Uilyam Şekspir), Həcər ("Qaçaq Nəbi", Süleyman Rüstəm),

Ket ("Gözəllik və sevgi adası", Aleksis Parnis), İvanovna ("Palata", Samuil Alyoşin), Gülgün ("Od gəlini" Cəfər Cabbarlı), Ayşa ana ("Fudziyama dağında qonaqlıq", Çingiz Aytmatov və Kaltay Məhəmmədcanov), Pəri ("Sən nə üçün yaşayırsan?", İmran Qasimov və Həsən Seyidbəyli), Kraliça ("Qarlar kraliçası", Hans Xristian Andersen), Dorotti ("Tom dayının koması", biçer Stou) və s. rolları ilə yadda qalmışdır.

"Azərbaycanfilm" kinostudiyasında "Qaraca qız" (Yasəmən), "Qum üzərində bağ evi" (Ana), "Bayquş gələndə" (Nənə), "Qərib cinlər ölkəsində" (Tükəz), "Uzun ömrün akkordları" (Zərdabinin arvadı), "Qətl günü" (Nənə) bədii filmlərinə çəkilmişdir.

Firəngiz Şərifovanın Azərbaycan teatr və kino sənətinin inkişafı sahəsindəki xidmətləri yüksək qiymətləndirilmiş, o, 1960-cı ildə "Əməkdar artist", 1969-cu ildə "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüşdür. 2007-ci ildə Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının "Qızıl Dərviş" mükafatı laureatı olmuş, İttifaqın "Teatr xadimi" qızıl medalını almışdır. 2009-cu ildə "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmiş, Prezident təqaüdçüsü olmuşdur.

Firəngiz Abbasmirzə qızı Şərifova 2014-cü il fevral ayının 20-də vəfat etmiş, II Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

100
illiyiTofiq Tağızadə
1919-1998

Kinorejissor

Ə d ə b i y y a t

Abbaslı, T. Tofiq Tağızadə / Tofiq Abbaslı // Mədəniyyət.- 2017.- 25 avqust.- S.13.

Abdullayeva, T. "Görüş"lə başlanan uğurlu sənət yolu / Türkan Abdullayeva // 525-ci qəzet.- 2015.- 10 fevral.- S.7.

Cansail, Y. Böyük sənətkar, böyük rejissor / Y.Cansail // Mədəniyyət.- 2009.- 19 iyun.- S.11.

Xəlilzadə, F. Kinomuzun şərafi səhifəsi / Flora Xəlilzadə // Azərbaycan.- 2009.- 8 fevral.- S.6.

Milli kino salnaməmizin Tofiq Tağızadə səhifəsi // 525-ci qəzet.- 2018.- 9 fevral.- S.7.

Mükərrəmoğlu, M. Sənətdə yeri görünən adam / M.Mükərrəmoğlu // Xalq qəzeti.- 2014.- 6 fevral.- S.7.

Yusifli, V. Ona "Azərbaycan kinosunun patriarxi" deyirdilər / Vaqif Yusifli // Ədalət.- 2015.- 24 noyabr.- S.7.

Zümrüd. Azərbaycan kinosunun ən nadir filmlərinin rejissoru / Zümrüd // Səs.- 2010.- 27 avqust.- S.12.

Tofiq Mehdiqulu oğlu Tağızadə 1919-cu il fevral ayının 7-də Bakıda müəllim ailəsində anadan olmuşdur. Orta məktəbdə oxuduğu illərdə 5 il musiqi təhsili də almışdır. Məktəbi bitirdikdən sonra Energetika Texnikumuna, 1938-ci ildə indiki Azərbaycan Neft və Sənaye Universitetinə daxil olmuş, lakin II Dünya müharibəsinin başlanması ilə əlaqədar təhsilini yarımqıq qoyaraq müharibəyə yollanmışdır. Döyüslərdə ağır yaralandıqdan sonra ordudan tərxis olunmuş və məsul vəzifədə çalışmışdır.

Məşhur rus kinorejissorları S.Yutkeviç və L.Kuleşovdan dərslər alan Tofiq Tağızadə 1953-cü ildə Moskvada Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya İnstitutunun kinorejissorluq fakültəsini uğurla başa vuraraq təyinatını "Mosfilm" kinostudiyasına almışdır. Ancaq gənc rejissor Vətəndə yaşayıb işləməyi üstün tutmuş, 1954-cü ildə Bakıya qayıtmış və "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında fəaliyyətə başlamışdır.

Kinorejissor Tofiq Tağızadə 1955-ci ildə özünün ilk filmi - "Görüş" kinokomediyasını çəkmişdir. İlk işindən ruhlanan rejissor 1958-ci ildə Azərbaycan kino tarixində əhəmiyyətli yer tutan məşhur "Uzaq sahillərdə" filminə quruluş vermişdir. Film Kiyevdə keçirilən Ümumittifaq kinofestivalında diploma layiq görülmüş, bəstəkar Qara Qarayev filmə yazdığı musiqiyə görə mükafat almışdır. Bundan sonra Tofiq Tağızadə müxtəlif illərdə "Əsl dost" (1959), "Mateo Falkone" (1961), "Arşın mal alan" (1965), "Mən ki, gözəl deyildim" (1968, A.Quliyev və R.Əsgərovlə birgə), "Yeddi oğul istərəm" (1970, Azərbaycan komsomolu mükafatı),

"Qızıl qaz" (1972), "Dədə Qorqud" (1975), "Evin kişisi" (1978), "Babamızın babasının babası" (1981), "Bağ mövsümü" (1985), "O dünyadan salam" (1992), "Köpək" (1994) və s. filmlərini çəkmişdir.

Tofiq Tağızadə "Anlamaq istəyirəm", "Bəxt üzüyü", "O dünyadan salam" və s. kinofilmlərdə aktyor kimi də çıxış etmişdir.

O, yaratdığı filmlərlə kino aləmində istedadını nümayiş etdirmiş və çəkdiyi hər bir film Azərbaycan kinosunun qızıl fonduna daxil olmuşdur.

Tofiq Tağızadə uzun illər respublikamızda kino işinin təşkilində və milli kadrların hazırlanmasında əvəzsiz xidmət göstərmişdir. Kinematografçılar İttifaqında katib vəzifəsində işləmiş, dəfələrlə Azərbaycanın və keçmiş Sovetlər birliyinin deputatı kimi üzərinə düşən vəzifələri layiqincə yerinə yetirməyə çalışmışdır.

1959-cu ildə "Şərəf nişanı" ordeni, "Oktyabr inqilabı" ordeni ilə təltif edilmiş, 1960-cı ildə Azərbaycan SSR-in və 1964-cü ildə M.Esambayevə həsr edilmiş "Əmək və qızılgül" filminə görə Çeçen-İnqış ASSR-in "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adına, 1976-cı ildə "Xalq artisti" fəxri adına layiq görülmüşdür. 1979-cu ildə Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif edilmişdir.

Ömrünün son illərində xüsusi studiya yaratmış, lakin ömrü vəfa etməmişdir.

Tofiq Tağızadə 1998-ci il avqust ayının 27-də vəfat etmişdir.

2015-ci ildə T.Tağızadənin həyat və yaradıcılığında bəhs edən "Filmlərim həyatımın mənasıdır..." adlı sənədli film çəkilmişdir.

105
illiyiRəmziyyə Veysəlova
1914-1993

Aktrisa

Rəmziyyə Osman qızı Veysəlova 1914-cü il fevral ayının 11-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

1922-1929-cu illərdə Bakıda yeni tipli qız məktəbində yeddiillik təhsil almışdır. 1929-1932-ci illərdə M.F.Axundzadə adına Bakı Teatr Məktəbinin aktyorluq fakültəsində oxumuşdur.

Təhsil aldığı müddətdə sənət müəllimlərinin tövsiyəsi ilə Bakı Türk İşçi Teatrının yardımçı heyətinə qəbul olunmuş, kütləvi səhnələrə çıxmış, tamaşalarda iştirak edərək epizodik rollar oynamışdır. Musiqili səsi, mürəkkəb məqamlarda da canlı və plastik hərəkətli səhnə davranışı, güclü texnika vərdisləri, iti yaddaşı, emosional cazibə qüdrəti vardı.

1932-ci ilin sonlarında ailə vəziyyəti ilə əlaqədar Aşqabad şəhərinə köçmüşdür. Aktrisa orada üç ilə yaxın "Rəmziyyə" və "Rəmziyyə Əfəndiyeva" kimi çıxış etmiş, müəyyən təcrübə toplamış və az müddətdə teatrın aparıcı aktrisaslarının cərgəsinə çıxmışdır.

1934-1935-ci il teatr mövsümündə Bəhram Əfəndiyev (həyat yoldaşı) və Rəmziyyə xanım Gəncə şəhərinə gəlmiş və hər ikisi Gəncə Dövlət Dram Teatrının kollektivinə qəbul olunmuşlar.

Aktrisa altmış iki illik fəaliyyəti dövründə Ceyran ("Özgə uşağı", Vasili Şkvarkin), Almaz, Solmaz, Mariya Timofeyevna, Sitarə ("Almaz", "Od

gəlini", "1905-ci ildə" və "Nəsrəddin şah", Cəfər Cabbarlı), Gülnar və Xuraman, Məryəm ("Vaqif" və "Fərhad və Şirin", Səməd Vurğun), Kəmalə, Sənubər ("Toy" və "Xoşbəxtlər", Sabit Rəhman), Huri ("Məhəbbət", Mirzə İbrahimov), Balisa, Marsela ("Kələkbaz sevgili" və "Nə yardım do-yur, nə əldən qoyur", Lope de Veqa), Natella ("Vətən namusu", Georgi Mdivani), Dilşad, Nəzakət, Nurcahan xanım ("Atayevlər ailəsi", "Sən həmişə mənimləsən" və "Mənim günahım", İlyas Əfəndiyev), Tükəz ("Hacı Qara", Mirzə Fətəli Axundzadə), Xumar və Nina, Sədabə ("Şeyx Sənan" və "Səyavuş", Hüseyn Cavid), Ayışə ("Şikayət qəbul olunmur", Toktobolat Əbdülmöminov), Rəxşəndə ("Kişilər", Altay Məmmədov), Məhsəti xanım ("Nizami", Mehdi Hüseyn), Həkim ("Göz həkimi", İslam Səfərlisi) və s. kimi rolları ifa etmişdir.

Gəncə Dövlət Dram Teatrının görkəmli aktrisaslarından olmuş Rəmziyyə Veysəlova 1955-ci ildə "Əməkdar artist", 1958-ci ildə isə "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüş, 1981-ci ildə Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Fəxri Fərmanı ilə təltif edilmişdir.

Rəmziyyə Veysəlova 1993-cü il avqust ayının 22-də Gəncə şəhərində vəfat etmiş, Bağbanlardakı Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Rəmziyyə Veysəlova.-
Bakı: Işıq, 1982.- [6] s.

Rəmziyyə Veysəlova: [İzo-
material] / Azərbaycan
Teatr Cəmiyyəti.- Bakı:
Işıq, 1974.- [1] qat. v.

Rəhimli, İ. Rəmziyyə
Veysəlova / İlham
Rəhimli // Azərbaycan
teatr ensiklopediyası: üç
cildə; layihənin rəhb.
Ə.M.Qarayev [ön söz];
red. hey.: T.İ.Əfəndiyev
[və b.]; Azərb. Resp.
Mədəniyyət və Turizm Na-
zirliyi.- Bakı: [Azərənşr],
2016.- C.3.- S.126-128.

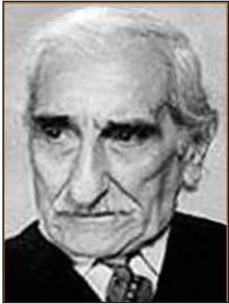
Rəhimli, İ. Rəmziyyə
Veysəlova / İlham Rəhimli
// Azərbaycan teatr tarixi.-
Bakı, 2005.- S.376-378.

Rəmziyyə Veysəlova - 100
// Mədəni həyat.- 2014.-
Nö2.- S.26.

İ n t e r n e t d ə

[https://az.wikipedia.org/
wiki/Rəmziyyə_Veysəlova](https://az.wikipedia.org/wiki/Rəmziyyə_Veysəlova)

[https://wikivisually.com/
lang-az/wiki/Rəmziyyə_
Veysəlova](https://wikivisually.com/lang-az/wiki/Rəmziyyə_Veysəlova)

Ə d ə b i y y a t

Cəfərov, Ş. Muxtar Avşarov - 90 / Ş. Cəfərov. - Bakı: Adiloğlu, 2004. - 96 s.

Muxtar Avşarov: sənətdə, həyatda, xatirələrdə / Tərt. R. Avşar; red. S. Nəzərli. - Bakı: Apostrof, 2009. - 103 s.

Kazımzadə, A. Belə qısa-uzun ömür / Aydın Kazımzadə // Kaspi. - 2015. - 25 iyun. - S.13.

Qiyas, X. Unudulmaz Avşarov: Kiçik rolları böyükdən ustad aktyor; Muxtar Avşarov - 100 / H. Quliyev; müsahibəni apardı Xədicə Qiyas // Ekspress. - 2014. - 15-17 fevral. - S.21.

Muxtar Avşarov // Xatirələr qoymunda. - Bakı, 2006. - S.49-52.

Muxtar Avşarov - 100 // Mədəni həyat. - 2014. - № 5. - S.17.

Sənətdə keçən ömür: Xalq artisti Muxtar Avşarovun 100 illik yubileyi qeyd olunub // Mədəniyyət. - 2015. - 6 may. - S.11.

Muxtar Həsən oğlu Avşarov 1914-cü il fevral ayının 15-də İrəvan şəhərində anadan olmuşdur. 1922-ci ildə Gəncədəki Dəmiryol məktəbində oxumuş və IX sinfi bitirdikdən sonra Bakıya gələrək sənət məktəbində təhsil almağa başlamışdır.

1933-cü ildə sənət məktəbini bitirib Gəncəyə qayıdan Muxtar Avşarov Gəncə paravoz deposunda maşinist köməkçisi işləməklə yanaşı, Dəmiryolçuların Gəncə Tamaşaçıları Teatrında aktyor kimi fəaliyyətini davam etdirmişdir. 1936-cı ildə yeni yaradılmış Siyasi şöbə tərəfindən Moskvaya iki aylıq mədəni maarif kursuna göndərilmiş və oranı bitirdikdən sonra Gəncə Mədəniyyət Evinə kütləvi işçi vəzifəsinə təyin edilmişdir. Bir müddətdən sonra onu Gəncə Dövlət Dram Teatrına dəvət etmişlər. 1968-ci ildə Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrına dəvət edilən sənətkar 1990-cı ilin sonlarına qədər burada çalışmış, yüzlərlə tamaşada müxtəlif xarakterli obrazlar yaratmışdır.

1992-ci ildə Xalq artisti Amaliya Pənahova Bakı Bələdiyyə Teatrını yaratmış və qocaman aktyoru həmin teatra dəvət etmişdir.

1996-cı ildə Mədəniyyət Fondu nəzdində "Sönməyən ulduzlar" Teatrı fəaliyyətə başlamış və teatrın rejissoru Məmmədkamal Kazımov Muxtar Avşarovu teatra dəvət etmişdir. "Solğun çiçəklər" (C. Cabbarlı) pyesindəki Əbdül əmi rolu ona həvalə olunmuşdur.

Aktyorun kinodakı fəaliyyəti 40 illik bir dövrü əhatə edir. Kinoya 41

yaşında gəlmiş aktyor 90 yaşınadək filmlərə çəkilməmişdir. "Yenilməz batalyon" (1965), "Dəli Kür" (1969), "Sevil" (1970), "Yoxlanılmış, inanılmış..." (1971), "Ulduzlar sönmür" (1971), "Gün keçdi" (1971), "Axırını aşırım" (1971), "Gilas ağacı" (1972), "Xatirələr sahili" (1972), "Qatır Məmməd" (1974), "Tütək səsi" (1975), "Ad günü" (1977), "Arxadan vurulan zərbə" (1977), "Sarıköynəklə Valehin Nağılı", "Yollar görüşəndə" (1979), "Qızıl uçurum" (1980), "Gözlə məni" (1980), "Babamızın babasının babası" (1981), "Birisi gün, gecəyarısı" (1981), "Qara gölün cəngavərləri" (1984), "Cin mikrorayonda" (1985), "Qanlı zəmi" (1985), "Qəm pəncərəsi" (1986), "İşarəni dənizdən gözləyin" (1986), "Qəm pəncərəsi" (1986), "Kişi sözü" (1987), "Qətl günü" (1990), "Etiraf" (1992), "Hacı Qara" (2002), "Güllənmə təxirə salınır" (2003) və s. filmlərə çəkilməmişdir.

Muxtar Avşarovun yaradıcılığı və fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilmiş, o, 1960-cı ildə "Əməkdar artist", 2002-ci ilin dekabr ayında isə Bakı Bələdiyyə Teatrının 10 illik yubileyi ilə əlaqədar olaraq "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüşdür. 2002-ci il oktyabr ayının 2-dən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdcüsü olmuşdur. 2004-cü ilin may ayında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir.

Muxtar Avşarov 2004-cü il dekabr ayının 6-da vəfat etmişdir.

125
illiyiMustafa Mərdanov
1894-1968

Aktyor

Ə d ə b i y y a t

50 il Azərbaycan səhnəsində: xatirələrim / Mustafa Mərdanov; [red. R.Əyyubov; rəss. H.A.Ağayev].- Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1959.- 168, [3] s.

Xatirələrim / Mustafa Mərdanov; [red. C.Səfərov].- Bakı: Azərənəşr, 1964.- 231, [3] s.

Mənim müasirlərim / Mustafa Mərdanov; [red. A.Babayev]; Azərb. Teatr Cəmiyyəti.- Bakı: Azərənəşr, 1973.- 158, [2] s.

Rəhimli, İ. Mustafa Mərdanov / İlham Rəhimli; [burax. məsul S.İsmayilova; red. T.Rüstəmov; dizayner Z.Abbasov; baş red. G.Cəfərova].- Bakı: Şərq-Qərb, 2017.- 174, [2] s.

Abbaslı, T. Sənətə həsr olunmuş ömür: "heç bir rol oynamamış" (əslində, qıyılmamış) Mustafa Mərdanov da fenomen!.. / Tahir Abbaslı // Mədəniyyət.- 2015.- 27 fevral.- S. 13.

Baxşəliyeva, Ş. Yaddaşdan bir yarpaq / Şəlalə Baxşəliyeva // Mədəniyyət.- 2014.- 16 aprel.- S.13.

Mustafa Haşım oğlu Mərdanov 1894-cü il fevral ayının 28-də Cənubi Azərbaycanda, Mərənddə anadan olmuşdur. Hələ uşaqkən ailəsi ilə Tiflisə köçmüş, 1924-cü ilə qədər burada yaşamışdır.

Azərbaycan xalqının qabaqcıl ziyalılarının qayğısı sayəsində istedadlı sənətkar Mustafa Mərdanov böyük səhnəyə qədəm qoymuşdur. 1917-ci ildə gimnaziyanı bitirdikdən sonra Rostova getmiş, Tibb Universitetinə daxil olmuşdur. Ancaq bu sənət Mustafanın urəyincə olmadığı üçün atasından icazə almış, tibb təhsililə yanaşı, həm də Rostovda dram studiyasında çalışmışdır.

1910-cu ildən səhnədə çıxış edən Mustafa Mərdanov 1918-ci ildə Tiflisə qayıtmış, müsəlman dram dərnəklərində fəaliyyət göstərmiş, 1921-1922-ci illərdə Tiflis Azərbaycan Dövlət Teatrının direktoru vəzifəsində çalışmışdır. Təhsilini davam etdirmək üçün Moskvaya, Dövlət Teatr Sənəti İnstitutuna getmişdir.

1924-cü ildə Bakıya gəlmiş və burada Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında öz fəaliyyətini davam etdirmişdir. A.M.Şərifzadə, S.Ruhulla, A.Gəraybəyli, Ə.Ələkbərov və onlarla sənət korifeylərindən öyrəndikləri aktyorun sənət yoluna işıq salmış, onu yeni yaradıcılıq axtarışlarına ruhlandırmışdır.

"Hacı Qara"da Kərəməli, "Yağışdan çıxdıq, yağmura düşdük"də Qəmbər, "Nadir şah"da Ədhəm kimi rolları Tiflis teatrında yaradan aktyor, Bakı teatrında daha ciddi rollar oynamalı

olmuşdur.

O, kino sənətində də ölməz obrazlar yaratmışdır. Mustafa Mərdanov teatrda işlədiyi vaxtlar tez-tez filmlərdə də çəkilməyə dəvət almışdır. Muzdur Qulu ("Bismillah" - film, 1925) onun kinoda ilk rolu olmuşdur. Səssiz kinomuzun dəyərli nümunələrindən olan bu filmdə Mustafa Mərdanov maraqlı rol ifa etmişdir. 1930-cu illərin əvvəllərində çəkilmiş əksər filmlərdə - "O olmasın, bu olsun", "Əhməd haradadır?", 1968-ci ildə isə "Qanun naminə" filmində çəkilmişdir.

Ömrünün sonuna kimi teatra bağlı olmuş, teatr səhnəsindən düşməmişdir. Əbədiyyətə qovuşan günədək 6000 dəfə səhnədə çıxış etmiş, 300-ə yaxın rol oynamışdır.

1959-cu ildə onun "50 il Azərbaycan səhnəsində xatirələrim" kitabı, ölümündən sonra, 1973-cü ildə isə "Mənim müasirlərim" xatirə kitabı nəşr edilmişdir.

Məşhur aktyor 1962-1968-ci illərdə Azərbaycan Teatr Cəmiyyətinə (bugünkü Teatr Xadimləri İttifaqı) rəhbərlik etmişdir.

Onun uzun illik yaradıcı əməyi yüksək qiymətləndirilmiş, 1935-ci ildə "Əməkdar artist", 1943-cü ildə "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüş, "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni və medallarla təltif edilmişdir.

Mustafa Mərdanov 1968-ci il dekabr ayının 12-də vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Milli Qəhrəmanlar

70
illiyi

Şahin Tağıyev
1949

Milli Qəhrəman

Şahin Talib oğlu Tağıyev 1949-cu il fevral ayının 3-də Tərtər rayonunda anadan olmuşdur.

İlk təhsilini 1956-cı ildə Bakının Bülbülə qəsəbəsində 208 sayılı orta məktəbdə almış, 12 sayılı internat məktəbində isə təhsilini başa vurmuşdur.

1969-cu ildə Bakı Energetika Texnikumunu bitirmiş və təyinatla Udmurt Vilayətinə göndərilmişdir. Gənc mütəxəsis kimi o, Udmurt vilayətinin İjevski şəhərindəki neft mədənlərinin birində əmək fəaliyyətinə başlamışdır. Elə oradan da ordu sıralarına çağırılmışdır. O, Hərbi xidmətini Novosibirskdə keçirmiş, burada raket-artillerya qoşun zabitlik kursunu bitirmişdir. Raket-artillerya qoşun hissələrində xidməti ona böyük təcrübə qazandırmışdır. Ordu sıralarından tərxis olunduqdan sonra Bakı Mayesiz Transformator-

lar Zavodunda işləmiş, sonra tikintidə mühəndis kimi çalışmışdır.

1992-ci ildə yenidən yaradılmış “Qurtuluş” batalyonunun tərkibinə qatılmışdır. Tərtər, Seysulan, Yarımcı, Levonarx döyüşlərində iştirak etmişdir.

1992-ci ilin mart ayında “Qurtuluş” batalyonuna komandir təyin edilmişdir. Polkovnik-leytenant Şahin Tağıyev torpaqlarımızın azadlığı uğrunda fədakarlıq göstərənlərdən biri olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 23 iyun 1992-ci il tarixli 6 sayılı Fərmanı ilə Tağıyev Şahin Talib oğluna “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adı verilmişdir.

Hazırda Qarabağ Azadlıq Təşkilatının sədr müavini kimi fəaliyyət göstərir.

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri hərbi qulluqçularına “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Tağıyev Şahin Talib oğlu – kapitan – Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 23 iyun 1992-ci il // Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1992.- №12.- S.35.

Axundov, M. Elimizin qartal oğlu: [Kitabda xalqımızın qeyrətli oğlu, Azərbaycanın Milli qəhrəmanı Şahin Tağıyevin həyatından və şöhrətli döyüş yolundan söhbət açılır] / Musa Axundov; Red. Kamil Vəli Nərimanoğlu.- Bakı: Təbib, 1995.- 40 s.

Aslan, Q. Vətəni vətən oğlu qoruyur / Q.Aslan // Goranboy qartalları.- Bakı, 1994.- S.70.

Əsgərov, V. Tağıyev Şahin Talib oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.247.

Seyidzadə, M. Tağıyev Şahin Talib oğlu / M.Seyidzadə // Milli qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.215.

Tağıyev Şahin Talib oğlu // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.199.

Milli Qəhrəmanlar

50
illiyi

Bəylər Ağayev
1969-1992

Milli Qəhrəman

Bəylər Tapdıq oğlu Ağayev 1969-cu il fevral ayının 3-də Qubadlı rayonunun Qaraağac kəndində anadan olmuşdur. 1985-ci ildə qonşu Qaracallı kənd orta məktəbini bitirmişdir.

1987-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır. O, hərbi xidmətini 1989-cu ildə Almaniya Demokratik Respublikasında başa çatdıraraq doğma kəndlərinə qayıtmışdır.

1990-cı ildə Azərbaycan Dövlət İnşaat Mühəndisləri Universitetinə daxil olmuşdur. 1992-ci ildə təhsilini yarımçıq qoymuş, könüllü olaraq ordu sıralarına yazılmışdır. Onun yüksək bacarığı ilk günlərdən diqqəti cəlb etmiş və bölmə komandiri təyin edilmişdir. Bəylər Ağayev Laçın rayonu ərazilərinin erməni işğalından təmizlənməsində fəal iştirak etməklə Səfiyan, Yuxarı və Aşağı

Fərəcan, Mazutlu, Türklər, Suarası kəndlərində düşmənin xeyli canlı qüvvəsinin və hərbi texnikasının darmadağın edilməsində əsl qəhrəmanlıq nümunəsi göstərmişdir.

1992-ci il avqust ayının 6-sı Xanalar kəndi uğrunda düşmənin xeyli canlı qüvvəsini və hərbi texnikasını məhv edərək qəhrəmanlıqla həlak olmuşdur. Subay idi.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 dekabr 1992-ci il tarixli 350 sayılı Fərmanı ilə Ağayev Bəylər Tapdıq oğluna ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adı verilmişdir. Qaraağac kənd orta məktəbi onun adını daşıyır.

Qaraağac kəndindəki Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir. Bu kənd hazırda erməni işğalı altındadır.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyinin hərbi qulluqçularına “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Ağayev Bəylər Tapdıq oğlu – bölmə komandiri – Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 7 dekabr 1992-ci il //Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1992.- №24.- S.50. (Ölümündən sonra).

Ağayev Bəylər Tapdıq oğlu // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.24.

Cahangir, T. Ağayev Bəylər Tapdıq oğlu / Tariyel Cahangir // Vətən oğul istəyəndə / Red.: H.Sadıqova.- Bakı: Günəş, 1998.- S.26-27.

Daşdəmirli, Ə. Azərbaycanın milli qəhrəmanları Abdullayev Namiq; Ağayev Bəylər; Ağayev Faiq; Ağayev Eldar / Ədalət Daşdəmirli // Təhsil.- 2014.- № 3.- S.82-83.

Əsgərov, V. Ağayev Bəylər Tapdıq oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.13.

Seyidzadə, M. Ağayev Bəylər Tapdıq oğlu / M.Seyidzadə // Milli qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.19.

Seyidzadə, T. Şəhidlərimizin ruhu şad olsun! / Tofiq (Hacı) Seyidzadə // Azad Azərbaycan.- 2016.- 13 dekabr.- S.7.

Milli Qəhrəmanlar

55
illiyi
Təbriz Xəlilbəyli
1964-1992

Milli Qəhrəman

Təbriz Xəlil Rza oğlu Xəlilbəyli 1964-cü il fevral ayının 12-də Bakı şəhərində, Xalq şairi Xəlil Rza Ulutürk-ün ailəsində anadan olmuşdur.

1981-ci ildə Bakı şəhəri M.Müşfiq adına 18 sayılı orta məktəbi bitirmişdir.

1982-ci ildə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutuna daxil olmuşdur. Təhsilini qiyabi davam etdirərək, həm də C.Cabbarlı adına “Azərbaycanfilm” kinostudiyasında işiqçi işləmişdir.

1991-ci ilin sonunda könüllü olaraq cəbhəyə yollanmış, Xromord və Naxçıvanik kəndləri uğrunda gedən döyüşlərdə qəhrəmanlıq nümunəsi göstərmişdir. Döyüş şücaətinə görə DİN-nin “Boz qurd” mükafatına layiq

görülmüşdür.

1992-ci il yanvar ayının 31-də Təbriz Xəlilbəylinin son döyüşü olmuş, o, qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264 sayılı Fərmanı ilə Xəlilbəyli Təbriz Xəlil Rza oğluna ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adı verilmişdir.

Bakı şəhərinin Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir.

Bakı şəhərindəki küçələrdən biri onun adını daşıyır. Yaşadığı evin qarşısına xatirə lövhəsi vurulmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

Təbriz Xəlil Rza oğlu Xəlilbəyliyə “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Sıravı – Azərbaycan Respublikası suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə] Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 8 oktyabr 1992-ci il // Azərbaycan.- 1992.- 10 oktyabr.- S.1. (Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. Xəlilbəyli Təbriz Xəlil Rza oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.96.

Xəlilbəyli Təbriz Xəlil Rza oğlu // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.98-101.

Qəhrəman Təbrizim / Tərtib ed. M.R.Xəlilbəyli; Red. Z.Şahsevənli, T.Rüstəmov.- Bakı: Gənclik, 1994.- 356 s.

Nazim, N. Xəlilbəyli Təbriz Xəlil oğlu: (1964-1992) / N.Nazim // İstiqlal ulduzları.- Bakı, 1995.- S.75-76.

Seyidzadə, M. Xəlilbəyli Təbriz Xəlil Rza oğlu / M.Seyidzadə // Milli qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.102.

50
illiyi**Ramazan Çirinqov**
1969-1995*Milli Qəhrəman*

Ramazan Heybullaha oğlu Çirinqov 1969-cu il fevral ayının 15-də Balakən rayonunun Meşəşambul kəndində anadan olmuşdur.

1986-cı ildə Meşəşambul kənd orta məktəbini bitirmiş, Balakən Rayon Hərbi Komissarlığı tərəfindən hərbi xidmətə çağırılmışdır. Hərbi xidmətini Əfqanıstanda keçirən Ramazan, göstərdiyi şücaətə görə SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı və “Beynəlmiləl döyüşçüyə” döş nişanı ilə təltif edilmişdir.

1989-cu ildə ordudan tərxis olunaraq, Balakən rayon Daxili İşlər Şöbəsinə polis nəfəri kimi əmək

fəaliyyətinə başlamışdır.

1995-ci il sentyabr ayının 3-də Balakən rayonunda cinayətkar dəstəni zərərsizləşdirərkən qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 26 dekabr 1995-ci il tarixli 424 sayılı Fərmanı ilə Çirinqov Ramazan Heybullaha oğluna ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adı verilmişdir.

Meşəşambul kəndində dəfn edilmişdir. Balakən şəhərindəki küçələrdən biri qəhrəmanın adını daşıyır.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin bir qrup əməkdaşına “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Çirinqov Ramazan Heybullaha oğlu – polis starşınası – Azərbaycan Respublikasının dövlətçiliyinin qorunmasında, əmin-amanlığın təmin edilməsində, qeyri-qanuni silahlı dəstələrin zərərsizləşdirilməsində, mütəşəkkil cinayətkarlığa, banditizmə və digər cinayətlərə qarşı mübarizədə öz xidməti borcunu şərəflə yerinə yetirərkən şəxsi qəhrəmanlıq və şücaət göstərdiyinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 26 dekabr 1995-ci il //Azərbaycan.- 1995.- 27 dekabr.- S.1. (Ölümündən sonra).

Çirinqov Ramazan Heybullaha oğlu // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.47.

Əsgərov, V. Çirinqov Ramazan Heybullaha oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.39.

Qarayev, R. Balakənin qəhrəman oğlu / R.Qarayev // Xidməti borcunu yerinə yetirərkən....- Bakı, 2000.- S.21-27.

Seyidzadə, M. Çirinqov Ramazan Heybullaha oğlu / M.Seyidzadə // Milli qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.46.

Milli Qəhrəmanlar

55
illiyi

Sahil Məmmədov
1964

Milli Qəhrəman

Sahil Ələmdar oğlu Məmmədov 1964-cü il fevral ayının 25-də Qərbi Azərbaycanın Uluxanlı (Masis) rayonunun Yuxarı Necili (Nizami) kəndində anadan olmuşdur.

1981-ci ildə Bakıxanov qəsəbəsindəki 96 sayılı məktəbi bitirmişdir.

1982-ci ildə ordu sıralarına çağırılmışdır. 1983-cü ildə Moskva vilayətinin Krasnoqorsk şəhərində hərbi xidmətdə olarkən rəhbərlik tərəfindən SSRİ DİN-nin Sankt-Peterburq şəhərindəki Ali Siyasi Məktəbinə oxumağa göndərilmişdir.

1987-ci ildə təyinatla Ukrayna Respublikasının Çerniqov, sonra isə Kiyev şəhərlərinə göndərilmişdir. Daxili Qoşun Hərbi Birləşmələrinin tərkibində rota komandirinin siyasi işlər üzrə müavini vəzifəsində çalışmağa başlamışdır. 1991-ci ilin oktyabrında Sovet Ordusu sıralarından tərxis olunmuşdur.

1992-ci il yanvarın 2-də Azərbaycan Respublikası DİN-nin Daxili Qoşunlar

İdarəsinin hərbi polis alayında rota komandirinin müavini kimi fəaliyyətə başlamışdır. Daha sonra Sahil Məmmədov Ağkənd, Dərəli, Qazançı kəndlərində zastava rəisi təyin edilmişdir.

1994-cü ildən polkovnik-leytenant Sahil Məmmədov DİN-nin Pasport, Viza və Qeydiyyat İdarəsində baş inspektor vəzifəsində çalışmışdır.

Sahil Məmmədov torpaqlarımızın bütövlüyü uğrunda qəhrəmanlıqla mübarizə aparmış, böyük şücaət göstərmişdir. O, 1992-ci il iyun ayının 2-də Zəngilan rayonunun Qazançı kəndində gedən döyüşdə ağır yaralanmış, bir ayağını itirmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264 sayılı Fərmanı ilə Məmmədov Sahil Ələmdar oğluna “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adı verilmiş və ulu öndər Heydər Əliyev şəxsən “Milli Qəhrəman” vəsiqəsini və medalını qəhrəmana təqdim etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikası Daxili işlər orqanlarının bir qrup əməkdaşına “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Məmmədov Sahil Ələmdar oğlu – polis baş leytenantı – Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 8 oktyabr 1992-ci il //Azərbaycan.- 1992.- 9 oktyabr.- S.1.

Ənsər, B. Xalqın sevimlisi Sahil: [Həyatı, təhsili və döyüş şücaəti haqqında] / B.Ənsər // Ağrıdağın qəhrəmanları.- Bakı, 2004.- S.41-45.

Əsgərov, F. Yurd həsrəti, Vətən sevgisi: [sənədli povest] / F.Əsgərov.- Bakı: Azərbaycan Dövlət Kitab Palatası, 1997.- 44 s.

Məmmədov Sahil Ələmdar oğlu // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.144-145.

Munis, G. Sahilin arzuları, arzuların sahili / Gülarə Munis; red. R.Duyğun.- Bakı: [MBM], 2015.- 215, [1] s.

Seyidzadə, M. Məmmədov Sahil Ələmdar oğlu / M.Seyidzadə // Milli qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.148.

Yaqub Mahmudov
1939

Akademik

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan xalqının İrəvan və ətrafındakı torpaqlara tarixi varislik hüququ bərpə olunmalıdır / Yaqub Mahmudov; rus dilinə tərc. ed. İ.Niftəliyev; ingilis dilinə tərc. ed. S.Alməmmədova; elmi red.: V.Qafarov, İ.Niftəliyev, N.Məmmədzadə.- Bakı: [Elm], 2017.- 67, [1] s.

Azərbaycan tarixində Heydər Əliyev şəxsiyyəti / Y.Mahmudov; elmi red. Ə.M.Həsənov.- Bakı: Təhsil, 2002.- 328 s.

Real tarix və "Böyük Ermənistan" uydurması / Yaqub Mahmudov; elmi red. A.Əlimirzəyev; dizayn M.Xanbabayeva.- Bakı: [Elm], 2017.- 143, [1] s.

Gözəlova, Y. Tarix elmində Yaqub Mahmudov məktəbi / Yeganə Gözəlova.- Bakı: Təhsil, 2013.- 647, [1] s.

Bəhramov, C. Milli Azərbaycan tarixinin təəssübkeşi: Yaqub Mahmudov – 75 / Cəbi Bəhramov // Xalq qəzeti.- 2014.- 8 fevral.- S.5.

Şahsuvanlı, T. Yaqub Mahmudov və xəlifənin qara qarğaları / Taleh Şahsuvanlı // Olaylar.- 2016.- 18 oktyabr.- S.10.

Yaqub Mikayıl oğlu Mahmudov (Mahmudlu) 1939-cu il fevral ayının 10-da Şəki rayonunun Baş Göynük kəndində anadan olmuşdur. 1956-cı ildə Balakən rayonunun Sarıbulaq kənd orta məktəbini bitirmişdir. 1957-1962-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) tarix fakültəsində təhsil almışdır.

1962-1966-cı illərdə aspiranturada təhsilini davam etdirmiş və "Ağqoyunlu dövlətinin Venesiya Respublikası ilə qarşılıqlı əlaqələri (XV əsrin 60-70-ci illəri)" mövzusunda namizədlik, 1989-cu ildə M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universiteti Tarix fakültəsinin Elmi Şurasında "Ağqoyunlu və Səfəvi dövlətlərinin Qərbi Avropa ölkələri ilə qarşılıqlı əlaqələri (XV əsrin II yarısı-XVII əsrin əvvəlləri)" mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmişdir.

1966-1981-ci illərdə Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasının Tarix redaksiyasında elmi redaktor, böyük elmi redaktor, redaksiya müdiri, baş redaktorun elmi işlər üzrə müavini, 1974-cü ildən indiki ADPU-da baş müəllim, dosent, 1981-ci ildən BDU-da dosent, kafedra müdiri, tarix fakültəsi dekanının müavini, dekan olmuşdur.

1991-ci ildə professor elmi adı almışdır. 1992-ci ildən Azərbaycan Respublikası Ali Attestasiya Komissiyası sədrinin müavini, "Azərbaycan Ensiklopediyası" Nəşriyyat-Poliqrafiya Birliyinin baş direktoru vəzifələrində çalışmışdır.

1986-2004-cü illərdə ADU tarix fakültəsinin dekanı olmuşdur. 2004-cü ildən AMEA-nın Tarix İnstitutunun direktoru-
dur.

2007-ci ildən AMEA-nın müxbir üzvü, 2017-ci ildən isə həqiqi üzvüdür.

2000, 2005, 2010, 2015-ci illərdə II, III, IV, V çağırış Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Heraldika Şurasının, "Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla iş üzrə Dövlət Komissiyası"nın, YAP Siyasəti Şurasının üzvü, Milli Məclisin Əmək və Sosial Siyasət Komitəsinin, Toponimiya Komitəsinin üzvüdür. Azərbaycan Xorvatiya parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupunun rəhbəri, Azərbaycan-İtaliya, Azərbaycan Özbəkistan parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qruplarının üzvüdür.

Təhsil Nazirliyi Elmi-Metodik Şurası Tarix bölməsinin sədri, Azərbaycan Milli Ensiklopediyası Baş Redaksiya Şurasının, Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi Elmidini Şurasının, Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının üzvüdür. Dünya üzrə XXI əsrin məşhur elm adamlarının siyahısına daxil edilmişdir

Y.Mahmudov uzun illərdir ki, BDU-da və Tarix İnstitutunda "Vətən tarixi" və "Ümumi tarix" ixtisasları üzrə İxtisaslaşdırılmış Müdafiə Şularına rəhbərlik edir. Hazırda Tarix Elmləri üzrə Əlaqələndirmə Şurasının sədridir. 700-dən çox elmi əsərin və elmi publisistik məqalənin müəllifidir. Lütfi Zadə adına Beynəlxalq Müasir Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvüdür.

Xidmətlərinə görə "Yusif Məmmədəliyev", "Rəsul Rza", "Qızıl qılınc", "Qızıl qələm" mükafatları laureatı, Azərbaycanın və Dağıstanın "Əməkdar elm xadimi" fəxri adlarına layiq görülmüş, 1999-cu ildə "Şöhrət", 2009-cu ildə "Şərəf" ordeni ilə təltif edilmişdir.

2012-ci il may ayının 25-də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə ona Dövlət mükafatı verilmişdir. 2013-cü ildə "Ataman Anton Qolovaty" ordeni, "Kraliça Viktoriya" diplomu və medalına, 2016-cı ildə AMEA-nın "Abbasqulu ağa Bakıxanov" mükafatına layiq görülmüşdür.

Tofiq Köçərli
1929-2007

Akademik

Ə d ə b i y a t

Erməni saxtakarlığı / Tofiq Köçərli.- Bakı: Şərq-Qərb, 2002.- 80 s.

Qarabağ: [Qarabağ tarixinin saxtalaşdırılması əleyhinə] / Tofiq Köçərli; red. O.Məmmədov (Qəbəlali); AMEA İctimai-siyasi tədqiqatlar və İnformasiya İnstitutu.- Bakı: Elm, 2002.- 472 s.

Qarabağ: Yalan və həqiqət / Tofiq Köçərli; red. R.Əliyev; AzEA, İctimai-Siyasi Tədqiqatlar və İnformasiya İnstitutu; "İrşad" İslam araşdırmaları mərkəzi.- Bakı: Əbilov, Zeynalov və oğulları, 1998.- 244 s.

Tarixi saxtalaşdıranlar əleyhinə / T.Köçərli; red. N.Bağirov.- Bakı: Azərnaşr, 1972.- 181 s.

Qədirlə, E. Onun yeri insanların ürəyindədir: Keçdiyi həyat yolu akademik Tofiq Köçərliyə söz demək, nəyin yaxşı, nəyin pis olduğuna qiymət vermək səlahiyyəti qazandırmışdır / Elman Qədirlə // İki sahil.- 2014.- 11 fevral.- S.7; 525-ci qəzet.- 2014.- 11 fevral.- S.2.

Tofiq Qasım oğlu Köçərli 1929-cu il fevral ayının 11-də Gədəbəy rayonunun İsalı kəndində anadan olmuşdur.

Orta məktəbi bitirdikdən sonra ali təhsilini 1945-1950-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsində almışdır.

1951-1952-ci illərdə Moskva Dövlət Universitetində ixtisasartırma kurslarının müdavimi olmuşdur.

Əmək fəaliyyətinə 1950-1951-ci illərdə Quba Müəllimlər İnstitutunda müəllim kimi başlamış, 1952-1953-cü illərdə Ağdam Müəllimlər İnstitutunda kafedra müdiri, 1953-1956-cı illərdə Həsən bəy Zərdabi adına Gəncə Pedaqoji İnstitutunda müəllim, baş müəllim və dosent işləmişdir.

Tofiq Köçərli 1955-ci ildə Moskva Dövlət Universitetində namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmiş, 1966-cı ildə isə tarix elmləri doktoru elmi dərəcəsinə almışdır.

Tofiq Köçərli 1957-1965-ci illərdə Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi yanında Partiya Tarixi İnstitutunda baş elmi işçi, 1965-1972-ci illərdə Bakı Ali Partiya Məktəbinin kafedra müdiri, 1972-1990-cı illərdə rektoru, 1990-1991-ci illərdə isə professoru olmuşdur.

O, 1993-2001-ci illərdə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının İctimai-siyasi Tədqiqatlar İnstitutunun elmi işçisi, 2002-ci ildən ömrünün sonunadək Azərbaycan Milli Elmlər Akademi-

yasının Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun baş elmi işçisi vəzifəsini tutmuşdur.

1980-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, 1989-cu ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdir.

Tofiq Köçərli müasir Azərbaycan tarixinin aktual problemlərinin araşdırılması ilə ardıcıl məşğul olmuşdur. O, 250 məqalənin, 8 monoqrafiyanın müəllifidir. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin təşkili və fəaliyyətinin öyrənilməsi, Naxçıvan və Qarabağ tarixinin ən mühüm məsələlərinin tədqiqi onun əsas elmi nailiyyətləri sırasındadır.

Tofiq Köçərli bir neçə dəfə Azərbaycan Respublikası Ali Sove-tinin deputatı seçilmiş, 1992-ci ildən Azərbaycan Respublikası Milli Şurasının üzvü olmuşdur.

Tofiq Köçərlinin elmi və ictimai fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilmiş, bir sıra orden və medallarla, o cümlədən "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni ilə təltif olunmuş, Azərbaycan SSR-nin "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına, 2006-cı ildə "Ambassador for Peace" (Sülh Səfiri) Beynəlxalq Sülh Federasiyasının mükafatına layiq görülmüşdür.

Tofiq Qasım oğlu Köçərli 2007-ci il oktyabr ayının 31-də vəfat etmişdir.

Mədəniyyət. Maarif. Təhsil

95
illiyiFəridə Vəzirova
1924-1986

Ədəbiyyatşünas

Ə d ə b i y y a t

Cəfər Cabbarlı yaradıcılığında sosializm realizmi / Fəridə Vəzirova; [red. C.Xəndan]; Azərb. SSR Nazirlər Sovetinin Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyi, S.M.Kirov ad. ADU.- Bakı: ADU, 1960.- 111, [4] s.

Ədəbi qeydlər, tədqiqlər / Fəridə Vəzirova; red. A.Hüseynov.- Bakı: Yazıçı, 1985.- 187, [5] s.

Məmməd Səid Ordubadi: monoqrafiya / Fəridə Vəzirova; [red. Z.Qarayev].- Bakı: Gənclik, 1970.- 121, [3] s.

Çingizoğlu, Ə. Fəridə xanım Şamil qızı / Ə.Çingizoğlu // Sərdarlı kəndi Teymurazbəyovlar / Ə.Çingizoğlu, O.Mahmudov.- Bakı, 2005.- S.127-128.

Əliyeva, İ. Ölümündən sonra... / İfrat Əliyeva // Vəfa.- 2004.- №6.- S.32-33.

Quliyeva, Z. Fəridə Vəzirova anıldı / Zəkura Quliyeva // Azərbaycan.- 2004.- 15 may.- S.8.

Məmmədova, Ş. Unutma ki, unudulmayasan... Fəridə Vəzirova - 90 / Şərqiyyə Məmmədova // 525-ci qəzet.- 2014.- 5 aprel.- S.14; 20.

Fəridə Şamil qızı Vəzirova 1924-cü il fevral ayının 15-də Qaryagin (indiki Füzuli) rayonunun Sərdarlı kəndində anadan olmuşdur. O, Bakı şəhərindəki 171 sayılı orta məktəbi bitirdikdən sonra, 1940-cı ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinə daxil olmuşdur.

1942-ci ildə, universitetin ikinci kurs tələbəsi olarkən komsomolçuların “Vətən naminə” çağırışına qoşularaq cəbhəyə yollanmış, orduda sırası döyüşçü, rabitəçi kimi fəaliyyət göstərmişdir.

1944-cü ildən Sov.İKP üzvü seçilmişdir. 1945-ci ilin oktyabrında ordudan tərxis olunduqdan sonra təhsilini davam etdirmiş, Stalin təqaüdü almış, universiteti fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir.

Fəridə Vəzirova 1948-1949-cu illərdə “Azərbaycan müəllimi” qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi kimi işləmiş, 1949-1952-ci illərdə ADU-nun aspiranturasında təhsil almışdır. Onun ilk ədəbi tənqidi məqaləsi Mədinə Gülgünün “Təbrizin baharı” kitabına yazdığı eyniadlı məqaləsi olmuşdur.

1952-1953-cü illərdə “Azərbaycan” jurnalında tənqid şöbəsinin müdiri işləmiş, daha sonra ADU-nun filologiya fakültəsində Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi kafedrasında baş müəllim, dosent, 1980-ci ildən professor olmuşdur.

1956-cı ildə görkəmli

ədəbiyyatşünas alim, akademik M.A.Dadaşzadənin rəhbərliyi ilə “Cəfər Cabbarlının yaradıcılığında sosializm realizmi” mövzusunda namizədlik dissertasiyasını uğurla müdafiə edərək filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır.

1963-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olmuş, 1981-ci ildən Əmək veteranı adını almışdır.

Azərbaycan Qadınlar Şurasının üzvü idi. Eyni zamanda filologiya fakültəsi Qadınlar Şurasının İdarə Heyətinin üzvü kimi tələbə qızların həyata düzgün istiqamətlənmələrində, onlarda yüksək əxlaqi və mənəvi dəyərlər tərbiyə edilməsində fədakarlıq göstərirdi. Azərbaycan qadınlarının III qurultayına nümayəndə seçilmişdir.

Əmək və müharibə cəbhəsində fəaliyyətinə görə 8 - II dərəcəli “Böyük Vətən Müharibəsi” ordeni, “Almaniya üzərində qələbəyə görə”, “Qafqazın müdafiəsinə görə”, “Yaponiya üzərində qələbəyə görə” və s. medallarla təltif edilmişdir.

Fəridə Vəzirova 1986-cı il sentyabr ayının 6-da Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Cəfər Cabbarlı: Həyatı və mühiti / Asif Rüstəmli; elmi red. B.Nəbiyev; rəyçilər İ.Ağayev, N.Qəhrəmanlı; AMEA, Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tu.- Bakı: Elm, 2009.- 416, [24] s.

Ədəbi istiqlalımız / Asif Rüstəmli; red. İ.Ağayev; AMEA, Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tu.- Bakı: Elm, 2004.- 384 s.

Ədəbi redaktənin əsasları: tarixi, nəzəriyyəsi, təcrübəsi: [Dərs vəsaiti] / Asif Rüstəmli; elmi red. A.Babayev; rəy.: E.Mehrəliyev, Ə.Əliyev.- Bakı: Gənclik, 2018.- 216 s.

Həbibbəyli, İ. Varislik haqqı, fədakarlıq yolu: Asif Rüstəmli və onun "Cəfər Cabbarlı: həyatı və mühiti" əsəri / İsa Həbibbəyli // Kredə.- 2014.- 15 fevral.- S.1.

Yusifli, V. Axtarışlara həsr olunan ömür / Vaqif Yusifli // 525-ci qəzet.- 2014.- 29 yanvar.- S.7.

Asif Heydər oğlu Rüstəmli 1954-cü il fevral ayının 16-da Ağcabədi rayonunun Qiyaməddinli kəndində anadan olmuşdur.

1982-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetini (indiki BDU) bitirmişdir.

1988-ci ildə Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutuna müsabiqə yolu ilə daxil olmuş, baş laborantlıqdan baş elmi işçi, şöbə müdiri vəzifəsində yüksəlmiş, 1991-1995-ci illərdə Folklor Sarayı elmi-mədəni mərkəzinin (indiki AMEA Folklor İnstitutunun) direktoru, 1995-1999-cu illərdə Elmi nəşrlər bölməsinin müdiri vəzifələrində işləmiş, hazırda isə Mətbuat tarixi və publisistika şöbəsinin müdürüdür.

1994-cü ildə elmlər namizədi, 2009-cu ildə dosent elmi adını, 2011-ci ildə elmlər doktoru elmi dərəcəsinə almışdır.

1996-cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, 2003-cü ildən AMEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun Elmi Şurasının üzvü, 2012-ci ildən ADMİU-nun professoru, 2013-cü ildən BDU nəzdində fəaliyyət göstərən Dissertasiya Şurasının üzvü, 2015-ci ildən AYB tərkibində Cəfər Cabbarlı Komissiyasının sədridir.

2010-2017-ci illərdə İnstitut Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin sədri vəzifəsində çalışmışdır.

11 kitabın, 250-dən çox elmi, publisistik məqalənin və məruzənin müəllifi, 15 kitabın tərtibçisi, 2 kitabın tərcüməçisi, çoxsaylı kitabların redaktoru və rəyçisi olmuş, onlara ön söz yazmışdır. Elmi məqalələri xarici ölkələrdə türk, fars, rus, polyak və macar dillərində çap olunmuşdur.

Ssenariləri əsasında "Günəş Şərqdən doğur", "İstiqlal fədaisi", "Nurlu gələcək naminə" sənədli filmləri çəkilmiş,

Moskvanın "Kinoprodukt" Studiyasının çəkdiyi "Əfsanənin əks üzü" seriyasından "26 Bakı komissarı" sənədli filmi- nin elmi məsləhətçisi olmuş və filmdə çıxış etmişdir. 1992-1996-cı illərdə Azərbaycan Televiziyası ilə gedən "Yaddaş", "Tarix bizə nə deyir" verilişlərinin ssenari müəllifi və aparıcısı olmuşdur.

1996-cı ildən ADMİU-da mətnşünaslıq, redaktənin əsasları fənlərini tədris edir. Bir sıra namizədlik dissertasiyalarının opponenti olmuşdur.

Ankara, Bağdad, Tehran, Təbrizdə, Bəsrə, Urmiya, Varşava, Tomsk, Elazığ, Budapeşt, Diyarbəkir və Astanada keçirilən beynəlxalq elmi konfransların, simpoziumların iştirakçısı olmuşdur.

A.Rüstəmli Ankaradakı Azərbaycan Kültür Dərnəyinin mükafatı (1994), C.Cabbarlı Mükafatı Komissiyasının "Xüsusi diplom"u (2001), "Qılnc və qələm" beynəlxalq ədəbi mükafatı (2004), Varşava Universitetinin "Sertifikat"ı (2007), Elazığ (Türkiyə) valisinin xüsusi mükafatı (2010), "Cəfər Cabbarlı mükafatı" (2010), İstanbulda fəaliyyət göstərən Türk Ədəbiyyatı Vəqfinin "Türk Ədəbiyyatına Xidmət Baratı" (2013), AMEA Rəyasət Heyətinin "Fəxri fərman"ı (2014), Türk Dünyası Araşdırmaları Uluslararası İlimlər Akademisinin "Türk edebiyatına xidmət" Uluslararası Ödülü (2014), L.N.Qumilyev adına Avroaziya Milli Universitetinin Sertifikatı (2014), Azərbaycan – Türkiyə Dostluq Dərnəkləri Federasiyasının mükafatı (2014), "Ağa Musa Zirvəsi" mükafatı (2015), AMEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun "İlin Alimi" (2017) mükafatı ilə təltif edilmişdir.

Asif Rüstəmli 2014-2015-ci illərdə Prezident təqaüdçüsü olmuşdur.

Mədəniyyət.Maarif.Təhsil

70
illiyiAdilxan Bayramov
1949

Ədəbiyyatşünas

Ə d ə b i y y a t

Səməd Vurğun: ömür yolu və yaradıcılığından səhifələr / Adilxan Bayramov; red. R.Nəbioğlu.- Bakı: [Vətənoğlu], 2015.- 251, [5] s.

Sənət, sənət məbədləri, sənət fədailəri / Adilxan Bayramov; red. T.Vəliyev; rəssam A.Həsənov.- Bakı: Vətənoğlu, 2015.- 333, [3] s.

Tariximiz, yaddaşımız, sərvətimiz / Adilxan Bayramov; elmi red. R.Tağıyeva; Az. Res. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Bakı: [E.L. NPS], 2007.- 140 s.

Molla Pənah Vəqif və "Vəqif" pyesi: II yazı / Adilxan Bayramov // Mədəniyyət.- 2017.- 22 fevral.- S.12.

Ələsgərli, Ç. Sənət məbədləri və fədailəri haqqında dəyərli tədqiqat / Çingiz Ələsgərli // Mədəniyyət.- 2016.- 6 yanvar.- S.13.

Adilxan Hüseynəli oğlu Bayramov 1949-cu il fevral ayının 19-da Gürcüstanın Marneuli rayonunun Sadaxlı kəndində anadan olmuşdur. 1966-cı ildə Sadaxlı kənd orta məktəbini gümüş medalla bitirmiş, 1966-1971-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində ali təhsil almışdır.

1971-1979-cu illərdə Sadaxlı 2 sayılı kənd orta məktəbində tərbiyə işləri üzrə direktor müavini, Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi, 1979-1980-ci illərdə Səməd Vurğunun ev-muzeyində elmi işçi, şöbə müdiri vəzifələrində işləmişdir.

1980-2007-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyində böyük inspektor, aparıcı inspektor, baş inspektor, baş idarənin rəis müavini, baş idarənin rəisi, aparatın rəhbəri vəzifələrində çalışmışdır. 2007-ci ildən Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi Mədəniyyətşünaslıq üzrə Elmi-Metodiki Mərkəzinin direktor müavini vəzifəsində çalışır.

Adilxan Bayramov 1990-cı ildə "Səməd Vurğun yaradıcılığında xalqlar dostluğu" mövzusunda namizədlik, 2007-ci ildə "Səməd Vurğun yaradıcılığında insan: millilik və ümumbəşəriyyət" mövzusunda doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmişdir. O, S.Vurğunun həyatı və fəaliyyəti ilə bağlı radio-televiziya verilişlərinin, çoxsaylı məqalələrin və kitabların müəllifidir.

A.Bayramov ədəbi tənqid və ədəbiyyatşünaslıqla yanaşı, həm də muzey işi, teatr sənəti, təsviri incəsənət, etnoqrafiya və Azərbaycan xalçası

ilə bağlı araşdırmalar aparır. "Heydər Əliyev və muzeylərimiz" (1999), "Tariximiz, yaddaşımız, sərvətimiz" (2007), "Sənət, sənət məbədləri, sənət fədailəri" (2015) kitablarının, "Ədəbi-xatirə muzeyləri", "Tarix-diyarşünaslıq muzeyləri", "Teatr sənətimizin inkişafında Tiflis Azərbaycan teatrının rolu (1900-1920-ci illər)" adlı metodik vəsaitlərin müəllifi, Azərbaycan və rus dillərində bir neçə dəfə nəşr olunmuş "Üzeyir Hacıbəyov ensiklopediyası"nın müəlliflərindən biridir.

O, bədii tərcümə ilə də məşğul olur. Bir sıra səhnə əsərlərini, o cümlədən məşhur rus yazıçısı M.Bulqakovun "Morfi" hekayəsi əsasında səhnələşdirilmiş "Tövbə" pyesini rus dilindən Azərbaycan dilinə çevirmişdir. Mətbuatda vaxtaşırı "A.Bayramqullu" və "A.Bayramquluoğlu" imzaları ilə bədii yazılarla çıxış edir.

Azərbaycan Aşıqlar Birliyi İdarə Heyətinin, Beynəlxalq Muzeylər Şurası Azərbaycan Milli Komitəsi Rəyasət Heyətinin, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin, Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının üzvü, "Müasir mədəniyyətşünaslıq" jurnalının baş redaktorunun müavini, "Qarapapaqlar" (Gürcüstan) dərgisi redaksiya heyətinin üzvüdür.

Adilxan Bayramov "Səməd Vurğun-90" fəxri xatirə diplomuna, "Səməd Vurğun mükafatı"na, digər fəxri fərman və mükafatlara layiq görülmüş, "Fəxri mədəniyyət işçisi" döş nişanı ilə təltif edilmişdir.

Mədəniyyət.Maarif.Təhsil

110
illiyiHəmid Araslı
1909-1983

Akademik

Ə d ə b i y a t

Xaqani Şirvani / Həmid Araslı; red. Q.Kəndli.- Bakı: Yazıçı, 1982.- 62 s.

İmadəddin Nəsimi: həyat və yaradıcılığı / Həmid Araslı; [red. M.Quluzadə].- Bakı: Azər nəşr, 1972.- 73, [3] s.

Elm aləmində dünya hadisəsi: Həmid Araslı - 105: Həmid Araslı Nizami Muzeyi əməkdaşlarının xatirələrində / Tərt. ed. V.Məmmədova; red. F.Əliyeva.- Bakı: Adiloğlu, 2016.- 55, [1] s.

Həmid Məmmədağlı oğlu Araslı: bibliografiya / AMEA, Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tu; tərt.ed. Ə.Əfəndiyev, Z.Əliyeva; elmi məs. N.Araslı; red. Ə.Əfəndiyev.- Bakı: Elm, 2009.- 301,[3] s.

Elcanlı, S. Həmid Araslı həqiqəti / Sadiq Elcanlı (İbrahimov Sadiq Qurbanqulu oğlu) // Ədəbiyyat qəzeti.- 2017.- 18 fevral.- S.18.

Nəcəfzadə, Ə. Həmid Araslı Nizamının türklüyü və türklüyə münasibəti haqqında / Əzizəğa Nəcəfzadə // Dil və ədəbiyyat. Beynəlxalq elmi- nəzəri jurnal.- 2013.- №3(87).- S.191-194.

Həmid Məmmədağlı oğlu Araslı 1909-cu il fevral ayının 23-də Gəncə şəhərində ruhani ailəsində anadan olmuşdur. 1915-1920-ci illərdə Şah Abbas məscidi nəzdindəki mədrəsədə təhsil almışdır. 1920-ci ildə Gəncə Darülmüəllimlər seminariyasına qəbul olmuşdur.

Həmid Araslı Nəbiəğalı kənd (İndiki Göygöl rayonunun Sabir kəndi) yeddiillik məktəbinə müəllim, sonra direktor təyin edilmiş, Gəncə qəzasının ictimai-siyasi və mədəni həyatında fəal çalışmışdır. 1924-1925-ci illərdə orta məktəb şagirdləri üçün ədəbiyyat dərniyi açmış, 1927-1928-ci ildə Nəbiəğalı kənd və dairə sovetinə deputat seçilmişdir. 1928-ci ildə Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU) Dil və Ədəbiyyat fakültəsinə təhsilini davam etdirməyə göndərilmişdir.

1931-ci ildə Bakıda Həmkarlar Məktəbində müəllim işləmiş və institutu vaxtından əvvəl, iki ilə bitirmişdir.

Görkəmli ədib 1932-ci ildə Gəncə şəhər Maarif müdirinin müavini təyin edilmiş, 1932-1935-ci illərdə burada savadsızlığın ləğv edilməsi işini yaxşı təşkil etdiyinə görə fəxri tərifnamə ilə təltif olunmuş, aspiranturaya göndərilmişdir. Pedaqoji İnstitutda aspiranturada oxuduğu müddət ərzində assistent, dosent əvəzi, eyni zamanda Elmlər Akademiyasının Azərbaycan filialı kitabxanasında Şərq şöbəsinin müdiri işləmişdir. O, Şərq Əlyazmaları Fondunu yaratmışdır. 1938-1939-cu illərdə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında ədəbi-bədii şöbənin redaktoru, həm də Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun baş elmi işçisi, 1938-ci ildə şöbə müdiri olmuşdur. Nizami adına

Ədəbiyyat Muzeyini təşkil etmək, dahi şairin yubileyi münasibətilə hazırlıq işlərinə rəhbərlik etmək üçün muzeyə elmi katib təyin olunmuşdur.

1943-cü ildə namizədlik, 1954-cü ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş, bir il sonra professor elmi adını almışdır. 1958-ci ildə Azərbaycan EA-nın müxbir üzvü, 1968-ci ildə həqiqi üzvü seçilmişdir.

1944-1962-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetində Yaxın Şərq Ədəbiyyatı kafedrasının müdiri vəzifəsində işləmişdir. 1954-1955-ci illərdə Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat və Dil İnstitutunun Mətnşünaslıq şöbəsinin müdiri olmuşdur. 1960-1968-ci illərdə Nizami adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin direktoru, 1968-1970-ci illərdə Azərbaycan EA Yaxın və Orta Şərq Xalqları İnstitutunun Ədəbiyyat şöbəsinin müdiri, 1970-ci ildən isə həmin institutun direktoru vəzifəsində işləmişdir.

ADU-nun filologiya fakültəsində orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatından mühazirələr oxumuşdur. 1966-cı ildən Türkiyə Dilçilik Cəmiyyətinin Fəxri üzvü, 1971-ci ildən İraq Respublika Akademiyasının Fəxri akademiki seçilmişdir.

1968-ci ildə Özbəkistanın, 1979-cu ildə Azərbaycanın "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür. 1951-ci ildə "Şərəf nişanı", 1979-cu ildə "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordenləri və bir neçə medallarla təltif olunmuşdur.

Həmid Araslı 1983-cü il noyabr ayının 20-də Bakıda vəfat etmişdir. Bakıdakı küçələrdən biri onun adını daşıyır.

Ə d ə b i y a t

Seçilmiş əsərləri / Ə.Hüseynzadə.- Bakı: Çaştoğlu, 2007.- 640 s.

Aşırılı, A. Əli bəy Hüseynzadə: Olduğu kimi / Akif Aşırılı // Bakı xəbər.- 2018.- 24 yanvar.- S.5; 25 yanvar.- S.5.

Böyük ədib və mütəfəkkir Əli bəy Hüseynzadə: [məqalələr toplusu] / AMEA, Nizami adına Ədəbiyyat İn-tu; tərtibçi. və çapa hazırl.: N.Cabbarlı, Ş.Vəliyev; elmi red. İ.Həbibbəyli.- Bakı: [Elm], 2015.- 483, [1] s.

Əli bəy Hüseynzadənin 91 ildən sonra Azərbaycana gətirilən arxivi // Türkün-tan.- 2017.- 24 oktyabr - 6 noyabr.- S.8.

Yıldırım, İ. Feyzavər Alpsar: "Sağ olsun sayın Aliyev, bunu Türk Kültürünün böyük mütəfəkkiri atam için sevinclə qarşıladım": Ali bəy Hüseynzadə və Son Yadıgarı Feyzavər Turan Alpsarın Asaleti və Liyakat Nişanı / İbrahim Yıldırım // Ədəbiyyat qəzeti.- 2018.- 31 mart.- S.3.

Əli bəy Molla Hüseyn oğlu Hüseynzadə 1864-cü il fevral ayının 24-də Salyan şəhərində anadan olmuşdur.

İlk təhsilini Tiflisdə Qafqaz Şeyxülislamının ruhani məclisi yanında altı sinifli dini mədrəsədə almışdır. 1875-1885-ci illərdə Tiflis şəhər gimnaziyasında rus, alman, latın dillərinə yaxından bələd olması ona Avropa mədəniyyətini öyrənməyə imkan yaratmışdır.

1885-1890-cı illərdə Sankt-Peterburq Universitetinin fizika və riyaziyyat fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir. Tələbəlik illərində qafqazlı gənclərlə inqilabi hərəkata qoşulmuşdur. Təqib olunduğu üçün universiteti yarımçıq buraxaraq Türkiyəyə getmiş, İstanbul Darülfünunun hərbi-tibbiyyə fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir. 1895-ci ildə İstanbul Darülfünunu dermatoloq ixtisası və təbib yüzbaşı rütbəsi ilə bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə başladığı ilk illərdə həkimliklə yanaşı, elmi, ədəbi-bədii yaradıcılıqla da ciddi məşğul olmuşdur.

1897-ci ildə Türkiyə-Yunanıstan müharibəsi dövründə Hilali-əhmər (Qırmızı aypara) heyəti tərkibində İtaliyaya göndərilmişdir.

1900-cü ildə müsabiqə yolu ilə İstanbul Darülfünunun hərbi-tibbiyyə fakültəsinin Dəri və zöhrəvi xəstəlikləri kafedrasına professor köməkçisi seçilmişdir. Həkim M.Rəfi ilə yazdığı "Vəba və mikrobu" (1900) tibbi-səhiyyə kitabını, prof. Dr. Kamal Berksayla tərtib etdiyi "Ensiklopedik tibbi lüğət"i (1902), "Sifilis" (1903) əsərini nəşr etdirmişdir.

İctimai-siyasi məzmunlu publis-

tik məqalələri "Əli Turan", "Əli Hüseyn Turan", "Əli bəy Hüseynzadə", "Əli Hüseynzadə" "Səlyani", "Ə.H." imzaları ilə dərc olunmuşdur.

Təqib olunduğuna görə doğma vətəni Azərbaycana qayıtmışdır. 1905-ci ildə Ə.Ağayevlə birlikdə "Həyat" qəzetinə, 1906-cı ildə isə "Füyuzat" jurnalına redaktorluq etmiş, "Molla Nəsrəddin" jurnalında öz rəsmləri ilə çıxış etmişdir.

1910-cu ildə Türkiyəyə köçmüş, ömrünün sonunadək mühacirətdə yaşamışdır.

1926-cı ildə Bakıda I Ümumittifaq türkoloji qurultayında iştirak etmişdir.

Əli bəy Hüseynzadə 1940-cı il mart ayının 17-də, 76 yaşında İstanbulda vəfat etmiş, Qaracəhməd qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur.

1991-ci ildə Salyan rayon Tarix-Diyarşünaslıq muzeyinə adı verilmiş, 1994-cü ildə Salyanda abidəsi ucaldılmışdır.

2014-cü il yanvar ayının 21-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev "Əli bəy Hüseynzadənin 150 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında" Sərəncam imzalamışdır.

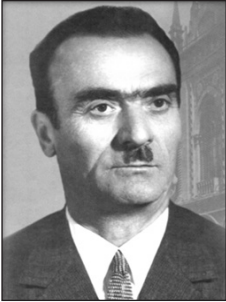
2017-ci ildə qızı Feyzavər xanım Alpsar atasının sənət əsərlərindən, foto-sənədlərindən və şəxsi əşyalardan ibarət arxivini Azərbaycan İstiqlal Muzeyinə hədiyyə etmişdir. 161 əsər - 37 təsviri sənət əsəri, 48 fotosəkil, 53 şəxsi əşya, 22 orden, medal və nişanlar, eləcə də ipək üzərində çap olunmuş "Həyat" qəzeti Azərbaycana gətirilmiş, bu əsərlərin 61 ədədi Azərbaycana gətiriləndən sonra bərpa olunmuşdur. 7 ədəd şəxsi möhürü də bu siyahıya daxildir.

Fəlsəfə.İqtisadiyyat

110
illiyi

Kazım Ələkbərov
1909-1987

Alim

Ə d ə b i y y a t

Kolxoz sahələri torpaqlarının öyrənilməsi / Kazım Ələkbərov; [red. M.Ə.Salayev]; Azərb. SSR EA, Aqrəkimiya və Torpaqşünaslıq İn-tu.- Bakı: AzSSR EA, 1947.- 61, [3] s.

Torpağın eroziya-dan mühafizəsi / Kazım Ələkbərov; red. Ə.Qasımov.- Bakı: Azərənşir, 1967.- 71, [1] s.

Əfgərov, Q. Görkəmli torpaqşünas-eroziyaçı alim, elmi-tədqiqat eroziya bölməsinin banisi / Qinyaz Əfgərov; elmi red. B.Q.Şəkuri; Azərb. Resp. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Aqrar Elm Mərkəzi, Elmi-Tədqiqat Eroziya və Suvarma İn-tu.- Bakı: Araz, 2009.- 51, [1] s.

Kazım Əbdulmanaf oğlu Ələkbərov - 100 il: bibliografiya, xatirə və sənədlər / tər. B.Şakuri, R.Ağabəyli; red. B.Budaqov; ön söz. M.Musayev; AMEA.- Bakı: Təhsil, 2009.- 200, [15] v. Mətn Azərb., rus, ingilis dillərində verilmişdir.

Kazım Əbdulmanaf oğlu Ələkbərov 1909-cu il fevral ayının 17-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1920-1929-cu illərdə Bakı şəhəri 33 nömrəli orta məktəbdə təhsil almışdır. 1929-1930-cu illərdə Azərbaycan Politexnik İnstitutunun (indiki ATU) Kənd Təsərrüfatı fakültəsinin tələbəsi və eyni zamanda Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı fakültəsinin Botanika kafedrasının əməkdaşı olmuşdur.

1932-ci ildə Tiflis şəhərində Zaqafqaziya Yeni Lifli Bitkilər İnstitutunu bitirdikdən sonra torpaqşünas işləmiş, Azərbaycan SSR Xalq Torpaq Komissarlığının kolxoz kurslarında dərs demişdir.

1934-1939-cu illərdə Azərbaycan SSR Xalq Torpaq Komissarlığının Kimyalaşma Stansiyasının elmi işçisi, 1941-1943-cü illərdə SSRİ EA Azərbaycan Filialının Torpaqşünaslıq sektorunun kiçik elmi işçisi vəzifələrində çalışmışdır.

1944-1950-ci illərdə Azərbaycan SSR EA Torpaqşünaslıq və Aqrəkimiya İnstitutunun böyük elmi işçisi, 1950-ci ildən Azərbaycan SSR EA Torpaq Eroziya Stansiyasının direktoru vəzifəsində çalışmışdır. 1961-1963-cü illərdə Azərbaycan SSR EA Eroziya Elmi-Tədqiqat Sektorunun rəhbəri olmuşdur.

Kazım Ələkbərov 1943-cü ildə elmlər namizədi, 1959-cu ildə doktorluq alimlik dərəcələrini almışdır. 1960-cı ildə professor elmi adına layiq görülmüşdür. 1968-ci ildə Azərbaycan SSR EA-nın müxbir üzvü seçilmişdir.

Görkəmli alim 1963-1974-cü illərdə

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyində rəhbər vəzifələrdə çalışmış, Elmi-Tədqiqat Əkinçilik İnstitutuna başçılıq etmiş, 1974-1987-ci illərdə AMEA-nın Coğrafiya İnstitutunda Təbiəti mühafizə və təbii ehtiyatlardan səmərəli istifadə şöbəsinin müdiri olmuşdur.

Bir çağırış Bakı şəhəri Nərimanov rayonunun deputatı seçilmişdir.

Kazım Ələkbərov 55 ilə yaxın elmi yaradıcılıqla məşğul olmuş, 100-ə yaxın elmi əsər, 3 monoqrafiya, 8 kitab, 5 kitabça çap etdirmiş, müxtəlif məzmunlu xəritələr tərtib etmiş, 21 əsəri xaricdə çap olunmuşdur. Onun rəhbərliyi ilə 25 namizədlik, elmi məsləhətçiliyi ilə 1 doktorluq işi müdafiə edilmişdir.

Azərbaycanın torpaq, SSRİ-nin torpaq və torpaq-eroziya xəritələrinin çəkilişində fəal iştirak etmiş, Azərbaycanın çapdan çıxmış 1:2500000 miqyasda torpaq-eroziya, 1:600000 miqyasda torpaq-eroziya və torpaqların mühafizəsi və təbiətin mühafizə xəritələrinin tərtibçisi olmuşdur.

Xidmətlərinə görə 1945-ci ildə "1941-1945 illər Böyük Vətən müharibəsində rəşadətli əməyə görə", 1952-ci ildə "Rəşadətli əməyə görə" medalı, 1966-cı ildə "Şərəf nişanı" ordeni, 1969-cu ildə Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı, 1971-ci ildə "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni, 1977-ci ildə "Əmək veteranı" medalı, iki dəfə SSRİ XTNS-nin böyük gümüş medalı və Fəxri Fərmanı ilə təltif edilmişdir.

Kazım Ələkbərov 1987-ci il sentyabr ayının 12-də vəfat etmiş, II Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

135
illiyi**Abramoviç Mixail Vladimiroviç**
1884-1965**Akademik****Ə d ə b i y a t**

Neft və qaz yataqlarının axtarışı və kəşfiyyatı: [tədris vəsaiti] / M.V.Abramoviç; red. A.S.Bayramov; [tərc. ed. S.H.Salayev].- Bakı: Azərneftnəşr, 1955.- 347, [1] s.

Azərbaycanın geoloq və geofizik alimləri=Azerbaijan geologists and geophysicists=Ученые геологи и геофизики Азербайджана / tərt. ed. S.B.Axundova; red. A.C.İsmayilzadə, Ş.A.Balakişibəyli, Ə.Ə.Feyzullayev; ön söz. A.Əlizadə; AMEA, Geologiya İn-tu.- Bakı: Nafta-Press, 2004.- 358 s.

Поиски и разведка залежей нефти и газа: учебник для техникумов нефтяной промышленности / M.V.Абрамович; ред. А.А.Ализаде.- Баку: Азнефтеиздат, 1945.- 280 с.

İ n t e r n e t d ə

<https://az.wikipedia.org/wiki>
<http://www.polonia-baku.org/az/abramowicz.phtml>
<http://science.gov.az>

Abramoviç Mixail Vladimiroviç 1884-cü il fevral ayının 8-də Bakıda polyak əsilli mühəndis-texnoloq ailəsində anadan olmuşdur. 1910-cu ildə Peterburq Dağ-mədən İnstitutunu bitirmişdir.

O, Azərbaycanın geologiya elminin əsasını qoyanlardan biri olmuşdur. D.V.Qolubyatnikovla birlikdə Abşeron yarımadasının ilk irimiqyaslı xəritəsinin tərtibində iştirak etmişdir. Neft yataqlarının səmərəli kəşfiyyatı və işlənilməsi üçün elmi əsaslar işləyib hazırlamışdır. Respublikada bir sıra ilk neft yataqlarının açılması onun adı ilə bağlıdır.

Dünya geologiyası təcrübəsində ilk dəfə olaraq neftli qatların ritmik quruluşunu, neftin xüsusiyyətlərinin dəyişməsi ilə neftli layların yatım şəraiti arasında əlaqəni müəyyən etmiş, neft mədənləri sularının təsnifatını vermiş, neft yataqlarının əmələ gəlməsində tektonik faktorların rolunu təyin etmiş, neft və qazın proqnoz ehtiyatlarının hesablanması üçün işləyib hazırlamış, yod və brom hasil etmək üçün neft sularını xammal kimi təklif etmiş, neft yataqları sularının kimyəvi tərkibinə görə təsnifatını neft mədənlərində tətbiq etmişdir. O, quyularda açılmış layların qazlılığını müəyyən etmək üçün qaz karotaj-fizikimyəvi üsulunu ilk dəfə olaraq təklif etmişdir.

İlk dəfə neft yataqlarında suyun paylanması üzrə Palmer sistemini tətbiq etmişdir.

1920-ci ildən 1930-cu ilə qədər “Azneft” Birliyinin Geologiya

İdarəsinə rəhbərlik etmişdir.

1932-ci ildən ömrünün axırına qədər Azərbaycan Sənaye İnstitutunda (indiki ADNSU) Neft və Qaz yataqlarının axtarışı və kəşfiyyatı kafedrasında professor və kafedra müdiri işləmişdir.

1935-1937-ci illərdə SSRİ Elmlər Akademiyasının Azərbaycan Filialının geologiya sektorunun rəhbəri olmuşdur.

1938-ci ildən İ.M.Qubkin adına neft-geologiya laboratoriyasına rəhbərlik etmişdir. Neft hasilatında təkrarı üsulların geoloji tətbiqi layihəsinin, Respublikada neft yataqlarında ehtiyatların hesablanması və yüksək ixtisaslı geoloq kadrların hazırlanmasında böyük rol oynamışdır.

1941-ci ildə ona elmi-tədqiqat işlərinə görə geologiya-minereologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi verilməmişdir. 1955-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü seçilmişdir.

Mixail Abramoviç 100-dən çox elmi işin, o cümlədən 6 monoqrafiyanın müəllifidir.

1943-cü ildə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülmüş, “Qırımızı Əmək Bayrağı” ordeni və bir sıra medallarla təltif olunmuşdur.

Mixail Vladimiroviç Abramoviç 1965-ci il iyun ayının 5-də vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

Geologiya İnstitutu Azərbaycanın müstəqilliyinin 20 ili ərzində / A.Əlizadə; AMEA, Geologiya İn-tu.- Bakı: [Nafta-Press], 2011.- 112 s.

Qədim dənizlərin temperaturu / A.Əlizadə, S.Əliyev; red. Ş.Mehdiyev; AzSSR EA, Akad. İ.M.Qubkin ad. Geologiya İn-tu.- Bakı: Elm, 1986.- 106 s.

Misin ekoloji təbiəti / A.Əlizadə, S.Əliyev; elmi red. T.Qayıbov.- Bakı: Azər nəşr, 1992.- 88 s.

Kərimli, T. Akademik Akif Əlizadə: İstedadla enerjinin harmoniyası / Teymur Kərimli; red. İbrahim Quliyev.- Bakı: Nafta-Press, 2004.- 248 s.

Zümrüd. Akademik Akif Əlizadəyə ADUSU-nun fəxri professoru diplomu təqdim olunub / Zümrüd // Səs.- 2018.- 26 aprel.- S.10.

Заплетин, Г. Академик Акиф Ализаде - жизнь, отданная науке / Георгий Заплетин; ред. И. Гулиев.- Баку: [Нафта-Пресс], 2004.- 261 с.

Akif Ağa Mehdi oğlu Əlizadə 1934-cü il fevral ayının 25-də Bakıda ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Azərbaycan Sənaye İnstitutunun (indiki ADNSU) geoloji-kəşfiyyat fakültəsini bitirmişdir.

1957-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Geologiya İnstitutuna işə qəbul edilmişdir. 1960-1970-ci illərdə “Cənub-Şərqi Qafqazın alt təbaşir belemnitləri və onların stratigrafik əhəmiyyəti” mövzusunda namizədlik, 35 yaşında isə “Azərbaycanın təbaşir belemnitləri” mövzusunda doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmiş alim, SSRİ-də ən gənc yüksəkixtisaslı mütəxəssislərdən biri və AEA sistemində ən cavan direktor müavini olmuşdur.

Bir alim kimi Akif Əlizadənin elmi maraq dairəsi regional geologiya, təbaşir çöküntülərinin stratigrafiyası, təbaşir dövrünün mollüska faunası kompleksini haqqında təlim, Aralıq dənizi vilayətinin təbaşir onurğasızlar faunasına görə paleobiocoğrafiyası, müxtəlif mollüska qruplarının ümumi təkamül yollarının bərpası kimi problem məsələləri əhatə etmişdir.

1960-cı ildən Ümumittifaq Paleontoloji Cəmiyyətin üzvü, Qafqaz Regional Stratigrafik Komissiyanın sədri, SSRİ EA Biosfera Problemləri üzrə Elmi Şuranın üzvüdür. Onun orijinal tədqiqatlarının nəticələri yüksək qiymətləndirilmiş, onların çox hissəsi dərslik və dərs vəsaitlərinə daxil edilmişdir. Elm aləmi Azərbaycan aliminin xidmətlərinə yüksək qiymət vermiş, belemnitlərin yeni ailəsi (“Akifibelidlər”) onun adıyla adlandırılmışdır.

Akademik 1976-cı ildən 2013-cü

ilədək AMEA Geologiya İnstitutunun direktoru vəzifəsində çalışmışdır. 255 elmi əsər, 9 monoqrafiyanın və bir sıra kitabların müəllifi olan Akif Əlizadənin rəhbərliyi ilə yaradılmış və nəşr edilmiş səkkizcildlik unikal fundamental əsərlər - “Azərbaycan geologiyası”, habelə ensiklopedik “Azərbaycanın mineralları” atlası öz elmi və maarifləndirici əhəmiyyətini on illərlə qoruyub saxlayacaqdır.

Akif Əlizadə 1989-cu ildə Azərbaycan EA-nın həqiqi üzvü seçilmişdir. 1991-ci ildə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür.

1970-ci ildə “Fədakar əməyə görə” medalı, 1986-cı ildə “Şərəf nişanı” ordeni ilə təltif edilmiş, 1991-ci ildə Dövlət Mükafatı laureatı olmuşdur. 2004-cü ildə “Şöhrət”, 2008-ci ildə “Şərəf”, 2014-cü ildə “İstiqlal” ordenləri ilə təltif edilmişdir.

2014-cü ildə Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyasının xarici üzvü seçilərək “Elm və mədəniyyət fədakarı” Fəxri nişanı ilə təltif edilmişdir. 2018-ci ildə Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin fəxri professoru seçilmişdir.

Akif Əlizadə 2013-cü ildən AMEA-nın prezidentidir, eyni zamanda Azərbaycan Geoloqlarının Milli Komitəsinin prezidenti, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondunun Himayəçilik Şurasının sədri, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi Himayəçilik Şurasının, AR Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondunun və AR Dövlət Neft Şirkətinin Elm Fondunun himayədarlar şurasının üzvüdür.

55 illiyi Vəli Hüseynov 1964

Alim

Ə d ə b i y y a t

Kvant elektrodinamikası: dərslük / Vəli Hüseynov; elmi red. Ş.M.Nağıyev; rəyçilər S.A.Hacıyev, İ.H.Cəfərov, S.Q.Abdullayev.- Bakı: Şərq-Qərb, 2012.- 233 s. Böyük adron kollarideri fizikası və müasir fəlsəfə qarşısında duran məsələlər / Vəli Hüseynov // Unikal. Beynəlxalq ictimai fənlərərsası elmi-tədqiqat jurnalı.- 2015.- №2.- S.22-27.

Vəli Hüseynov: bibliografiya /tərt. ed. və çapa haz. V.A.Hüseynov; red. M.Qocayev.- Bakı: Adiloğlu, 2012.- 55, [1] s.

Hacıyev, S. Azərbaycanada nəzəri fizika məktəbinin layiqli nümayəndəsi / Sabir Hacıyev // Elm.- 2011.- 28 fevral.- S.9.

Şükürov, A. Azərbaycanlı alim beynəlxalq mükafata layiq görülmüşdür / Ağahüseyn Şükürov // Azərbaycan.- 2010. - 13 mart.- S.8.

Possible existence of new neutral boson at a mass around 140 GeV / V.A.Huseynov. Journal of Qafqaz University. Physics, 2014.- vol.2.- №2, pp.103-106.

Vəli Allahverdi oğlu Hüseynov 1964-cü il fevral ayının 1-də Ordubad rayonunun Behrud kəndində anadan olmuşdur.

1988-ci ildə M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin fizika fakültəsini, 1994-cü ildə isə MDU-nun fizika fakültəsinin nəzəri fizika ixtisası üzrə əyani aspiranturasını bitirmişdir.

1994-cü ildə Moskva Dövlət Universitetində namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək fizika-riyaziyyat elmləri namizədi alimlik dərəcəsinə almışdır. Elə həmin ildən də Naxçıvan Dövlət Universitetində pedaqoji fəaliyyətə başlamış, əvvəlcə müəllim, sonra dosent vəzifələrində çalışmışdır.

2003-cü ildə Naxçıvan Dövlət Universitetinin Ümumi və nəzəri fizika kafedrasının müdiri seçilmiş və həmin ildə Bakı Dövlət Universitetində “Xarici maqnit sahəsində lepton prosesləri” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə edərək fizika-riyaziyyat elmləri doktoru elmi dərəcəsinə almışdır.

2003-2010-cu illərdə Naxçıvan Dövlət Universitetinin elmi işlər üzrə prorektoru olmuşdur.

2004-2010-cu illərdə həmçinin AMEA Naxçıvan Bölməsinin Təbii Ehtiyatlar İnstitutunun Fiziki tədqiqatlar laboratoriyasının rəhbəri kimi fəaliyyət göstərmişdir.

2007-ci ildə AMEA-nın müxbir üzvü seçilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 23 fevral 2010-cu il tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının sədr müavini təyin olunmuşdur.

Bakı Dövlət Universitetinin Nəzəri

fizika kafedrasında və Qafqaz Universitetinin Fizika kafedrasında professor vəzifələrində çalışmışdır.

AMEA-nın müxbir üzvü Vəli Hüseynov 2017-ci ildən 2018-ci ilin sentyabr ayına kimi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının sədr əvəzi vəzifəsini icra etmişdir.

70-dən çox elmi əsərin müəllifi olan alimin elmi məqalələri Azərbaycan, ABŞ, Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığı, Yaponiya, Almaniya, İtaliya, Rusiya, Bolqarıstan, Türkiyə, Sinqapur və digər ölkələrin elmi jurnal və məcmuələrində, o cümlədən, “Physical Review D”, “Journal of physics G: Nuclear and Particle physics”, “Yadernaya fizika” kimi nüfuzlu beynəlxalq elmi jurnallarda dərc olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 16 oktyabr 2007-ci il tarixli Sərəncamı ilə “Əməkdar müəllim” fəxri adına layiq görülmüş, 2008-ci ildə elmi xidmətlərinə görə “Akademik Həsən Abdullayev” adına mükafatla təltif olunmuşdur.

2009-cu ildə İngiltərənin Kembric şəhərindəki Beynəlxalq Bioqrafiya Mərkəzi tərəfindən elementar zərrəciklər fizikası və astrofizika sahəsindəki elmi nailiyyətlərinə görə “Beynəlxalq Eynşteyn Mükafatı”na layiq görülmüşdür.

Müxtəlif illərdə TEMPUS, İntas, Beynəlxalq Astronomiya Birliyi, Beynəlxalq Təmiz və Tətbiqi Fizika Birliyi, Alman Tədqiqat Birliyi, Rusiya Fundamental Tədqiqatlar qrantını qazanmışdır.

75
illiyiÖvsat Abdinov
1944-2016

Alim

Ə d ə b i y a t

Böyük Adron Kollayderi, ATLAS kollaborasiyası: ilk nəticələr / Övsat Abdinov // Elm.- 2013.- 17 may.- S.24.

Qrid gələcəyin texnologiyalarıdır / Övsat Abdinov // Elm və həyat.- 2011.

Görkəmli alim haqqında vida sözü: [professor Övsat Abdinovun vəfatı haqqında] // Elm.- 2016.- 4 noyabr.- S.8.

Məmmədov, N. Axtarışlara səsləyən örnək / N.Məmmədov, F.Xəlilzadə // Elm.- 2016.- 18 noyabr.- S.7-8.

Исследование зависимости поперечных импульсов и парциальных коэффициентов неупругости заряженных пионов от множественности протонов в пион-углеродных взаимодействиях при 5 Гэв/с. / О.Б.Абдинов, А.А.Байрамов, А.А.Машилов; АН Азерб. ССР, Ин-т Физики.- Баку: [б. и.], 1985.- 9, [1] с. Серия Препринт №137

Корреляции по углу разлета в рождении кумулятивных протонов в пион-углеродных взаимодействиях при импульсе 40 Гэв/с. / О.Б.Абдинов, Г.Н.Агакишиев, Р.Р.Мехтиева, М.К.Сулейманов; АН Азерб. ССР, Ин-т Физики.- Баку: [б. и.], 1984.- 6 с.

Övsat Bəhram oğlu Abdinov 1944-cü il fevral ayının 23-də Balakən şəhərində anadan olmuşdur. 1966-cı ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) fizika fakültəsini bitirmişdir.

1972-ci ildə fizika elmləri namizədi, 1986-cı ildə fizika elmləri doktoru elmi dərəcəsinə almışdır.

1973-1975-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin Nəzəri fizika kafedrasında baş müəllim vəzifəsində çalışmış, 1975-ci ildən Elmlər Akademiyasının Fizika İnstitutunun Yüksək enerjilər fizikası laboratoriyasının rəhbəri olmuş, 1993-2002-ci illərdə Birləşmiş Nüvə Tədqiqatları İnstitutunda (Dubna şəhəri) baş elmi işçi vəzifəsində işləmişdir.

Elmi fəaliyyətlərinin əsas istiqamətləri adron-adron, adron-nüvə və proton-proton toqquşmalarında elementar zərrəciklərin və atom nüvələrinin xassələrinin tədqiqi olmuşdur.

Professor Övsat Abdinov xarici və yerli elmi jurnallarda dərc edilən 600-dən artıq məqalənin müəllifi və həmmüəllifi olmuş, rəhbərliyi ilə 2 fəlsəfə doktoru hazırlanmışdır.

2008-ci ildə Övsat Abdinovun təşəbbüsü və rəhbərliyi altında AMEA Fizika İnstitutunun rəhbərliyi altında Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Fizika İnstitutunun Yüksək enerjilər fizikası laboratoriyası bazasında, Rəbitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyinin, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının və Azərbaycan Milli Elmlər

Akademiyası Fizika İnstitutunun dəstəyi ilə Azərbaycanda ilk milli GRID seqmenti yaradılmışdır. O, müasir təcrübələrin aparılması, təmin edilməsi və fiziki analizinin aktiv iştirakçısı və səlahiyyətli icraçısı olmuşdur.

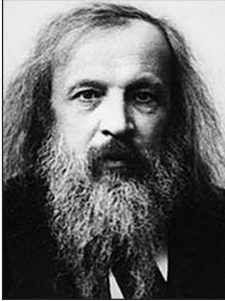
Rəhbərliyi altında SSRİ-nin iki Dövlət proqramı, RFFİ-nin iki qrantı, STCU-nun qrantı, Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondunun qrantı başa çatdırılmışdır. Bir sıra beynəlxalq konfransların təşkilat komitəsinin üzvü və sədri olmuşdur.

Övsat Abdinov müxtəlif illərdə ADU və Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetində pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuş, BNTİ-nin və AMEA Fizika İnstitutunun Elmi Şuralarının üzvü, fəlsəfə və elmlər doktorluğu elmi dərəcələrinin verilməsi üzrə ixtisaslaşmış şuraların və AAK-ın Fizika üzrə Ekspert Şurasının üzvü olmuşdur. Birləşmiş Nüvə Tədqiqatları İnstitutunda Azərbaycanın təmhüquqlu nümayəndəsinin müavini və Elmi Şurasının üzvü olmuşdur.

1997-ci ildən Avropa Nüvə Tədqiqatları Mərkəzinin ATLAS kollaborasiyasında Azərbaycanın kordinasiyaçısı, ATLAS kollaborasiyasının üzvü olmuşdur.

2014-cü ildə AMEA-nın müxbir üzvü seçilmişdir.

Övsat Bəhram oğlu Abdinov 2016-cı il oktyabr ayının 29-da vəfat etmişdir.

185
illiyi**Dmitri İvanoviç Mendeleev**
1834-1907*Rus alimi***Ə d ə b i y a t**

Kurbatov, V. Mendeleev / V.Kurbatov; [tərc. ed. C.Zülfüqarov; red. H.Qasımzadə].- Bakı: Uşaqgənçəşir, 1951.- 85, [3] s.

С думою о благе российском: избранные экономические произведения / Дмитрий Иванович Менделеев; отв. ред. С.В.Казанцев.- Новосибирск: Наука, 1991.- 229, [3] с.

Дмитрий Иванович Менделеев. Диалог с эпохой: [сборник статей] / сост. Н.В.Успенская.- Москва: Октопус, 2010.- 270, [1] с.

Кедров, Б.М. Мировая наука и Менделеев / Б.М.Кедров.- Москва: Просвещение, 1983.- 193 с.

Фигуровский, Н.А. Дмитрий Иванович Менделеев / Н.А.Фигуровский.- Москва: Наука, 1983.- 287 с.

Dmitri İvanoviç Mendeleev 1834-cü il fevral ayının 8-də (bəzi mənbələrdə yanvar ayının 27-də) Rusiya Federasiyasının Tobolsk şəhərində anadan olmuşdur. 1841-ci ildə Tobolsk gimnaziyasına daxil olmuş, 1855-ci ildə Sankt-Peterburq İnstitutunun fizika-riyaziyyat fakültəsinin təbiət elmləri bölməsini qızıl medalla bitirmişdir.

1857-ci ildə Mendeleev Peterburq Universitetinin dosenti, 1865-ci ildən isə professoru olmuşdur.

1859-1861-ci illərdə Fransa və Almaniyanın müxtəlif universitetlərində elmi təcrübələr keçmiş, 1859-cu ildə mayelərin sıxlığını müəyyən etməyə imkan verən cihazı - piknometri yaratmışdır.

1860-cı ildə mayelərin mütləq qaynama - kritik temperaturunu kəşf etmiş, 1863-cü ildə "Üzvi kimya" kitabı çapdan çıxmış və tezliklə Demidov mükafatına layiq görülmüşdür. 1864-cü ildə Peterburq Texnologiya İnstitutunun kimya professoru seçilmişdir.

Mendeleev digər ali məktəblərdə də dərs demişdir. Böyük alim 70-ə yaxın akademiyanın və elmi cəmiyyətlərin üzvü olmuşdur.

1865-ci ildə "Spiritin su ilə birləşməsi" mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmiş, elmi işində o, özünün məhlullar nəzəriyyəsinə dair təliminin əsaslarını işıqlandırmışdır. Elə həmin il "Kimyanın əsasları" klassik kitabını yazmağa başlamışdır. Bu kitab Mendeleevin sağlığında Rusiyada 8 dəfə, 5 dəfə isə ingilis, alman və fransız dillərində çap olunmuşdur.

1869-cu ildə tərtib edilmiş Mendeleevin dövrü qanunu - kimya elminin əsas qanunlarından biri sayılır. Mendeleevin sağlığında elementlərin sayı 63 idi. Onun ölümündən bir il sonra onların sayı 86-ya çatmışdır. 1955-ci ildə amerikalı fiziklər sintez yolu ilə əldə etdikləri elementə dahi alimin şərəfinə "mendelevium" adını vermişdilər.

Görkəmli alim müxtəlif illərdə "I dərəcəli müqəddəs Vladimir", "II dərəcəli müqəddəs Vladimir", "Müqəddəs Aleksandr Nevski", "I dərəcəli müqəddəs Anna", "II dərəcəli müqəddəs Anna", "I dərəcəli müqəddəs Stanislav", "Fəxri legion" ordenləri ilə təltif edilmişdir.

Dmitriy İvanoviç Mendeleev 1907-ci il fevral ayının 2-də (bəzi mənbələrdə yanvar ayının 20-də) vəfat etmiş və Peterburq şəhərində dəfn olunmuşdur.

1984-cü ildə YUNESKO tərəfindən Dmitriy Mendeleev bütün dövrlərin və xalqların ən böyük alimi elan olunmuşdur.

Dahi alimin xatirəsini əbədiləşdirmək məqsədilə Rusiyada və Rusiyadan kənar ölkələrdə muzeylərə, institutlara, küçələrə adı verilmiş, abidəsi ucaldılmış, poçt markalarında təsviri verilmişdir.

Alimin heykəltəraş, Əməkdar rəssam Elmira Hüseynova tərəfindən hazırlanmış heykəli Mirzə Fətəli Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının lojasında qoyulmuşdur.

65 illiyi İbrahim İsayev 1954

Alim

İbrahim İsa oğlu İsayev 1954-cü il fevral ayının 10-da Qərbi Azərbaycanın Hamamlı rayonunun Saral kəndində anadan olmuşdur. 1961-1971-ci illərdə Saral kənd orta məktəbində təhsil almış, 1972-ci ildə N.Nərimanov adına Azərbaycan Tibb İnstitutunun (indiki ATU) pediatriya fakültəsinə daxil olmuşdur. 1978-ci ildə ali təhsilini başa vurduqdan sonra bir neçə il Əzizbəyov (Xəzər) rayonunun tibb müəssisələrində praktiki səhiyyə sahəsində çalışmış və təcrübə qazanmışdır.

1983-cü ildə Azərbaycan Tibb Universitetinin Uşaq xəstəliklərinin propedevtikası kafedrasında aspiranturaya daxil olmuşdur. Aspiranturayı bitirdikdən sonra ardıcıl olaraq həmin kafedrada baş laborant, assistent, dosent kimi fəaliyyət göstərmişdir.

1987-ci ildə namizədlik, 1995-ci ildə isə doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmişdir.

1995-ci ildə Uşaq xəstəliklərinin propedevtikası kafedrasının müdiri olmuşdur. 2000-2013-cü illərdə ATU-nun elmi katibi vəzifəsində çalışmış, 2013-cü ildən universitetin elmi işlər üzrə prorektorluğu vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Elmi fəaliyyətinin əsas istiqaməti uşaq kardiorevmatologiyasının aktual problemlərinə həsr edilmişdir. İlk dəfə olaraq praktiki sağlam uşaqlarda exokardioqrammanın tam parametrlərini yaşdan və cinsdən asılı olaraq müəyyən etmiş, submaksimal fiziki yük sınağı zamanı və ondan sonrakı bərpa dövründə intrakardial, mərkəzi hemodinamikanın və miokardın funksional göstəricilərinin xüsusiyyətlərini öyrənmişdir.

2012-ci ildə Azərbaycan Respubli-

kasının Prezidenti yanında Elmin İnkişaf Fondunun keçirdiyi müsabiqənin qalibi olmuşdur.

O, 250-dən artıq elmi məqalə, 3 dərslik, 2 dərs vəsaiti, 6 tədris-metodik vəsait, 2 ixtira, 4 səmərələşdirici təklifin müəllifidir.

Professor İbrahim İsayev ilk dəfə olaraq Tibb Universitetinin tələbələri üçün Azərbaycan dilində "Uşaq xəstəliklərinin propedevtikası" fənnindən dərslik hazırlayaraq tələbə və gənc həkimlərin istifadəsinə vermişdir.

Onun rəhbərliyi ilə 10 nəfərdən artıq tibb üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə yiyələnmişdir.

Alim dəfələrlə Almaniya, Türkiyə, Kipr, Rusiya, Qazaxıstan, Qırğızıstan və s. ölkələrdə keçirilən beynəlxalq elmi konfranslarda iştirak etmiş, məruzələri ilə respublikamızı layiqincə təmsil etmişdir.

Azərbaycan Tibb Universitetinin Elmi Şurasının, AMEA-nın Biologiya elmləri bölməsinin Əlaqələndirmə Şurasının, Tibb üzrə Problem Şurasının elmi katibi, o cümlədən ATU-nun nəzdində fəaliyyət göstərən Dissertasiya Şurasının, MDB ölkələri Kardiorevmatoloqlar Assosiasiyasının, Azərbaycan Respublikası Kardioloqlar Assosiasiyasının, Türkdillil ölkələrin Pediatriya Assosiasiyasının üzvüdür.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə 2000-ci ildə "Əməkdar həkim", 2010-cu ildə isə "Əməkdar elm xadimi" fəxri adlarına layiq görülmüşdür. O həm də, işlədiyi Azərbaycan Tibb Universiteti rəhbərliyi tərəfindən müxtəlif təltif və təşəkkürlərlə mükafatlandırılmışdır.

Ə d ə b i y y a t

Pediatriya: ali məktəblər üçün dərslik / İbrahim İsayev, S.Q.Xanməmmədova, R.R.Məmmədova, N.Q.Hüseynov. - Bakı: Elm və təhsil, 2017. - 482, [2] s.

Uşaqların morfofunksional inkişafına və sağ-lamlıq səviyyəsinə müxtəlif coğrafi amillərin təsirinin öyrənilməsi / İ.İ.İsayev, M.Ə.Əgəyev // Azərbaycan təbabətinin müasir nailiyyətləri. - 2015. - №2. - S.11-19.

İ n t e r n e t d ə

[https://az.wikipedia.org/İbrahim_İsayev_\(alim\)](https://az.wikipedia.org/İbrahim_İsayev_(alim))

<http://amu.edu.az/az/pages/3267>

<http://doctoraz.az/>

[hekim/ler/imiz/705/wiki/%C4%B0brahim_%C4%B0sayev_\(alim\)](http://hekim/ler/imiz/705/wiki/%C4%B0brahim_%C4%B0sayev_(alim))

70
illiyiTariyel Talıbov
1949

Akademik

Ə d ə b i y a t

Naxçıvan Muxtar Respublikasının dərman bitkiləri / AMEA, Naxçıvan Bölməsi, Bioresurslar İn-tu; tərt. ed. T.H.Talıbov [və b.]; elmi red. E.M.Qurbanov; [ön söz T. Talıbov].- Naxçıvan: [Əcəmi NPB], 2014.- 431, [1] s.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qırmızı Kitabı / tərt. ed. T.H.Talıbov, Ə.Ş.İbrahimov; Azərb.Resp. AMEA Naxçıvan bölməsinin Bioresurslar İn-tu., Naxçıvan MR Ekologiya və təbii sərvətlər Nazirliyi.- Naxçıvan: [Əcəmi], 2010.- C.2. Ali sporlu, çıxpaqtoxumlu və örtülüttoxumlu bitkilər.- 676, [2] s.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında meyvəçilik və tərəvəzçilik: imkanlar və perspektivlər / Tariyel Talıbov // AMEA-nın Naxçıvan bölməsinin xəbərləri: Təbii və texniki elmlər seriyası.- 2015.- C.11.- №4.- S.55-62.

İbadullayeva, S. Tariyel Talıbov - 65 / Səyyarə İbadullayeva // AMEA-nın Xəbərləri. Biologiya və tibb elmləri.- 2013.- C.68.- № 3.- S.218-219.

Tariyel Hüseynəli oğlu Talıbov 1949-cu il fevral ayının 22-də Naxçıvan MR Şərur rayonunun Siyaqut kəndində anadan olmuşdur. 1966-cı ildə Siyaqut kənd onbirillik orta məktəbi, 1973-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) biologiya fakültəsini bitirmişdir.

1974-cü ildə Naxçıvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki Naxçıvan Dövlət Universiteti) Kimya-biologiya kafedrasında baş laborant, Biologiya kafedrasında müəllim, baş müəllim, Botanika kafedrasında dosent vəzifələrində çalışmış, 1989-2002-ci illərdə universitetin Botanika kafedrasının müdiri vəzifəsində işləmişdir.

2003-cü ildə AMEA Naxçıvan Bölməsinin Bioresurslar İnstitutunun direktoru vəzifəsinə təyin edilmiş və hal-hazırda həmin vəzifədə çalışır.

1978-ci ildə Azərbaycan EA Genetika və Seleksiya İnstitutunun aspiranturasına daxil olmuş, 1986-cı ildə namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək biologiya elmləri namizədi elmi dərəcəsi almışdır.

2003-cü ildə AMEA Botanika İnstitutunda "Naxçıvan MR-in flora biomüxtəlifliyi, onun səmərəli istifadəsi və qorunması" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə edərək "Botanika" ixtisası üzrə biologiya elmlər doktoru elmi dərəcəsi almışdır.

2007-ci ildə professor elmi adı almışdır.

2006-2009-cu illərdə Ümumdünya Təbiəti Mühafizə Fondunun (WWF) Qafqaz Ekoregional Şurasının

üzvü, AMEA Botanika İnstitutunda fəaliyyət göstərən Dissertasiya Şurasının sədr müavini olmuşdur.

2007-ci ildə "Botanika" ixtisası üzrə AMEA-nın müxbir üzvü, 2014-cü ildə həqiqi üzvü seçilmişdir.

160 əsərin, o cümlədən, 31 kitab, metodik vəsait, proqram və xəritələrin müəllifidir.

Tariyel Talıbov bir çox beynəlxalq simpozium və konfransların iştirakçısı olmuşdur.

Tariyel Talıbovun çoxillik elmi, elmi təcrübə və təşkilatçılıq fəaliyyəti dövlətimiz tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin Sərəncamı ilə ona 2009-cu ildə "Əməkdar elm xadimi" fəxri adı verilmiş, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin, AMEA Rəyasət Heyətinin "Fəxri fərman"ları, Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illiyi ilə əlaqədar Naxçıvan Muxtar Respublikasının Yubiley qızıl medalı, 2015-ci ildə Bioresursların tədqiqi ilə bağlı fundamental və tətbiqi elmi əsərlərinə görə "Həsən bəy Zərdabi" adına mükafat ilə təltif edilmişdir.

12 sayılı Şərur seçki dairəsindən III, IV və V çağırış Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinə deputat seçilmişdir. 2000-ci ildən Yeni Azərbaycan Partiyasının üzvüdür.

110 illiyi Fuad Əfəndiyev 1909-1963

Alim

Ə d ə b i y a t

Qan köçürmək və donorluq / F.Əfəndiyev; red. Ə.Əliyev; Azərb. SSR Xalq Səhiyyə Komissariatının Respublika Qan Köçürmək Stansiyası və Mərkəzi Sanitariya Maarifi Metod Stansiyası.- Bakı: Azərnaşr; 1943.- 31 s.

Məmmədov, Ş. Nəsilərə örnək olan işıqlı insan / Ş.Məmmədov // Səs.- 2016.- 9 noyabr.- S.12.

Rzayev, N. Yaşatmaq yanğısı / N.M.Rzayev; ön söz B.Vəhabzadə, X.Məmmədov; [red. V.Nəşib].- Bakı: Gənclik, 1981.- 166, [2] s.

Piriyeva, S. Əfəndiyev Fuad Ələddin oğlu. tibb e.d-ru, prof. 1909-1963 / S.Piriyeva // Türk dünyası və Ata yurdum Ahıska.- Bakı, 2003.- S.198.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Fuad_Əfəndiyev

Fuad Ələddin oğlu Əfəndiyev 1909-cu il fevral ayının 23-də Tiflis quberniyasının Axaltsix qəzasının Atsxuri kəndində anadan olmuşdur.

1928-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) tibb fakültəsini bitirmişdir.

1934-cü ildə tibb elmləri namizədi, 1942-ci ildə isə tibb elmləri doktoru elmi dərəcəsini, 1943-cü ildə professor elmi adını almışdır.

1944-1963-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun 2-ci fakültativ cərrahiyyə (indiki Cərrahi xəstəliklər) kafedrasının müdiri, 1960-cı ildə ET Hematologiya və Qan köçürmə İnstitutu direktorunun müavini, Respublika Qan köçürmə stansiyasının direktoru, Elmi Tədqiqat Vərəm İnstitutunun Ağciyər cərrahiyyəsi şöbəsinin müdiri, 1943-1952-ci illərdə Azərbaycan SSR Səhiyyə Nazirliyinin baş cərrahı, 1946-1963-cü illərdə 4-cü Baş İdarəsi Cərrahiyyə şöbəsinin müdiri olmuşdur.

1957-ci ildə onun təşəbbüsü ilə 4 saylı klinikada Köks cərrahlığı şöbəsi yaradılmışdır.

1959-cu ildə Azərbaycan SSR EA-nın müxbir üzvü seçilmişdir.

1961-ci ildə Azərbaycan Eksperimental və Klinik Tibb İnstitutunun təşkilatçısı və ömrünün sonunadək onun direktoru olmuşdur.

Hematoloqların Beynəlxalq Cəmiyyətinin, Beynəlxalq Cərrahlar Assosiasiyasının üzvü olmuş, iki dəfə Bakı Şəhər Sovetinin, 4 çağırış

Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin deputatı seçilmişdir.

Fuad Əfəndiyev köks cərrahiyyəsi problemləri, qan köçürmə və periferik damarların patoloji hematologiyasından bəhs edən 160-dan çox elmi əsərin, 3 monoqrafiyanın müəllifidir.

Onun məsləhətçiliyi və rəhbərliyi altında 9 elmlər doktoru, 14 fəlsəfə doktorluğu dissertasiyası müdafiə edilmişdir.

“Qırmızı Əmək Bayrağı”, “Qırmızı Ulduz” ordenləri, “Qafqazın müdafiəsi uğrunda”, “1941-1945-ci illərdə Böyük Vətən müharibəsində fədakar əməyə görə” medalları və “SSRİ Səhiyyə Əlaçısı”, “SSRİ Sanitar Müdafiə Əlaçısı” döş nişanları ilə təltif edilmişdir.

1942-ci ildə Azərbaycan SSR-in “Əməkdar həkim”, 1956-cı ildə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Fuad Əfəndiyevin monoqrafiya şəklində dərc olunan elmlər doktorluğu dissertasiyası, eləcə də böyük nəzəri və praktiki əhəmiyyətə malik olan hemorakslar zamanı təklif etdiyi “ekspres” metod SSRİ Tibb Elmləri Akademiyası tərəfindən 1949-cu ildə “Akademik N.N.Burdenko” adına mükafata layiq görülmüşdür.

Fuad Ələddin oğlu Əfəndiyev 1963-cü il oktyabr ayının 19-da Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

4 saylı Bakı Şəhər Xəstəxanası Fuad Əfəndiyevin adını daşıyır.

65 illiyi Surxay Əkbərov 1954

Alim

Ə d ə b i y y a t

Stability Loss and Buckling Delamination: Three-Dimensional Approach for Elastic and Viscoelastic Composites / S.D. Akbarov. - Springer, Heidelberg / New-York / Dordrecht / London, 2012, 440p

Əkbərov Surxay Cabbar oğlu // Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar: qısa bioqrafik məlumat kitabçası / tərt. M.Bağiyeva (ön söz); red. E.Qədirov, Y.Quluzadə. - Bakı: Papirus NP, 2016. - S.127-128.

Zamanov, A. Mücərrəd təməldən ali mükafata doğru. Dövlət Mükafatına təqdim olunmuşdur / A.Zamanov; S.Əliyev // Respublika. - 2014. - 13 may. - S.10.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.science.gov.az/forms/chlenyikorrespondentyi/76>

http://mechmath.bsu.edu.az/az/content/surxay_cabbar_olu_kbrov

Surxay Cabbar oğlu Əkbərov 1954-cü il fevral ayının 8-də Qərbi Azərbaycanın Masis rayonunun Zəhmət kəndində anadan olmuşdur.

1976-cı ildə Azərbaycan Dövlət Universitetini (indiki BDU) mexanika ixtisası üzrə bitirmişdir. 1978-ci ildə Azərbaycan SSR EA-nın Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunun əyani aspiranturasına daxil olmuş və Ukrayna SSR EA-nın S.P.Timoşenko adına Mexanika İnstitutuna ezam edilmişdir. 1981-ci ildə həmin institutda “Əyilgən matrisada iki lifin dayanıqlılığının bu dayanıqlılıq itirilən zaman onların qarşılıqlı təsiri nəzərə alınmaqla tədqiqi” mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir.

Surxay Əkbərov 1983-1985-ci illərdə S.P.Timoşenko adına Mexanika İnstitutunda elmi təcrübə keçmişdir. 1988-ci ildə “Əyilmiş strukturlu kompozit materiallarda gərgin vəziyyət. “Hissə-hissə bircins cism modeli” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir.

1976-1993-cü illərdə AEA Riyaziyyat Mexanika İnstitutunda laborant, aspirant, kiçik elmi işçi, baş elmi işçi, şöbə müdiri işləmiş, 2000-ci ildən bu günədək ictimai əsaslarla aparıcı elmi işçi vəzifəsində çalışmışdır.

1993-cü ildə professor elmi adını almış, 2001-ci ildə AMEA-nın müxbir üzvü seçilmişdir. Onun rəhbərliyi ilə Azərbaycanda 3 fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, 29 fəlsəfə doktoru müdafiə etmişdir.

Professor bir sıra beynəlxalq elmi-texniki jurnalların (“International

Applied Mechanics”, “Mechanics of Composite Materials”, “Pure and Applied Mathematics” və s.) redaksiya şuralarının üzvüdür.

O, həmçinin “Elsevier”, “Spinger” və digər dünya şöhrətli nəşriyyatlarda dərc olunan “International Journal Solids and Structures”, “Journal Sound and Vibration”, “International Journal Mechanical Science”, “European Journal of Mechanics A/Solids”, “Applied Mathematical Modelling”, “Composites: Part B, Engineering”, “International Journal of Engineering Sciences”, “CMES: Computer Modelling in Engineering Sciences”, “CMC: Computers, Materials & Continue”, “International Applied Mechanics”, “Mechanics of Composite Materials” və s. kimi jurnallarda dərc edilən çoxsaylı məqalələrin rəyçisi və müəllifidir.

Surxay Əkbərov 300-dən çox məqalənin müəllifidir. Bu məqalələrin 160-dan çoxu annotasiyası “Science Citation Index”də verilən və yüksək impakt-faktorlara malik olan jurnallarda dərc olunmuşdur.

O, həmçinin “Əyilmiş strukturlu materialların mexanikası” (Naukova Dumka, 1995), “Mechanics of Curved Composites” (Kluwer Academic Publishers, 2000), “Stability Loss and Buckling Delamination: Three-Dimensional Approach for Elastic and Viscoelastic Composites” (Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2013) və s. monoqrafiyaların müəllifi və həmmüəllifidir.

Surxay Əkbərov hal-hazırda Türkiyədə yaşayır. 1993-cü ildən Yıldız Texniki Universitetinin professorudur.

Texnika.Mühəndis işi

85
illiyi

Arif Paşayev
1934

Akademik

Ə d ə b i y a t

NANO materiallar, tədqiqat üsulları, cihazlar: dərs vəsaiti / A.Paşayev; "Azərbaycan Hava Yolları" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti, Milli Aviasiya Akademiyası.- Bakı, 2012.- 329, [2] s.

Təbii mexanika: dərslik / Arif Paşayev, Ə.X.Canəhmədov, R.Ə.Kəbirli; red. A.M.Paşayev.- Bakı: "Apost-roff", 2014.- 510, [2] s.

Arif Mir Cəlal oğlu Paşayev: bibliografiya / AMEA, Mərkəzi Elmi Kitabxana; tərt. müə. A.Əliyeva-Kəngərli, Ə.Həzərhanov.- Bakı: Şərq-Qərb, 2011.- 239 s.

"Arif Paşayev dünyada tanınan və Azərbaycana şöhrət qazandıran alimdir": Akademik Arif Paşayev N.E.Jukovski adına Milli Aerokosmik Universitetinin fəxri professoru adına layiq görülüb // Azərbaycan.- 2018.- 31 may.- S.1.

Əlizadə, A. Dünyada tanınan və Azərbaycana şöhrət gətirən nəslin görkəmli nümayəndəsi: Arif Paşayev - 80 / Akif Əlizadə // Azərbaycan.- 2014.- 14 fevral.- S.4.

Arif Mir Cəlal oğlu Paşayev 1934-cü il fevral ayının 15-də Bakıda ziyalı ailəsində anadan olmuşdur.

1951-1954-cü illərdə Moskva Elektrotexnika Rabitə İnstitutunda təhsil almış, 1954-1957-ci illərdə təhsilini Odessa Elektrotexnika Rabitə İnstitutunda davam etdirmiş və radiofizik ixtisasına yiyələnmişdir.

1959-cu ildən AEA-nın Fizika İnstitutunda elmi fəaliyyətə başlamış, yarımkeçirici materialların elektrofiziki parametrlərini kontaktsiz ölçmək üçün cihazlar, maşınqayırma məmulatına nəzarət üçün cərəyan burulğanlarından istifadə edən qurğular, mikrominiatur dəqiq çeviricilər yaradaraq seriya ilə istehsal buraxmışdır.

1971-ci ildən 1996-cı ilədək AEA Fizika İnstitutunun "Zədəsiz ölçmə və nəzarətin fiziki üsulları" laboratoriyasına rəhbərlik etmişdir. Bu müddət ərzində o, böyük elm təşkilatçısı olduğunu dəfələrlə sübuta yetirmiş, Fizika İnstitutunun elmi istiqamətlərinin müəyyənəşdirilməsində fəal iştirak etmişdir.

1960-1964-cü illərdə Moskva-da Dövlət Nadir Metallar İnstitutunun aspirantı olmuş, 1966-cı ildə isə "Yüksək və ifratyüksək tezliklərdə yarımkeçiricilərin parametrlərini ölçmək üçün kontaktsiz üsul və cihazların işlənməsi" mövzusunda namizədlik, 1978-ci ildə isə "Yarımkeçiricilərin tədqiqində qeyri-dağıdıcı üsulların fiziki əsasları, inkişaf prinsipləri və təbii

perspektivləri" mövzusunda doktorluq dissertasiyalarını müvəffəqiyyətlə müdafiə etmişdir.

Akademikin 400-dən çox elmi əsəri dərc olunmuşdur. O, 30-dan artıq kitab və monoqrafiyanın müəllifidir. Akademik Arif Paşayev 60-dan artıq ixtira üçün müəlliflik şəhadətnaməsi və sənaye nümunələri almışdır.

1989-cu ildə Azərbaycan SSR EA-nın müxbir üzvü, 2001-ci ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü seçilmişdir.

1998-2002-ci illərdə Beynəlxalq Nəqliyyat, Beynəlxalq Mühəndislik, Beynəlxalq Ekoenergetika, Beynəlxalq Elmlər, Beynəlxalq İnformatizasiya akademiyalarının akademiki seçilmişdir.

2005-ci ildə təsis edilmiş Azərbaycan Mühəndislik Akademiyasının, 2009-cu ilin iyul ayında təsis edilmiş "Elmi Təminatlı İnnovasiya Assosiasiyası" İctimai Birliyinin prezidentidir. "Azərbaycan Mühəndislik Akademiyasının xəbərləri" beynəlxalq elmi-texniki jurnalının baş redaktorudur. Dövlətlərarası Aviasiya Komitəsinin nəzdində fəaliyyət göstərən aviasiya mütəxəssislərinin hazırlanması üzrə Koordinasiya Şurasına üzv seçilmişdir. Tbilisi Texniki Universitetində Ərazi Şurasının üzvü, Azərbaycan MEA Cihazqayırma üzrə Elmi Şuranın sədridir.

1996-cı ildən indiyədək "Azərbaycan Hava Yolları" Dövlət

Konserni Milli Aviasiya Akademiyasının rektoru-
dur. O, Azərbaycanda ilk dəfə olaraq müasir dün-
ya standartlarına uyğun, təhsil, elm və istehsalatın
vəhdətini nəzərdə tutan ali təhsil ocağı yaratma-
ğa nail olmuşdur. Milli Aviasiya Akademiyasının
“Elmi məcmuələr” jurnalının baş redaktorudur.

Arif Paşayev 1988-1990-cı illərdə SSRİ Elmlər
Akademiyasının “İfratkeçirici elektronika” Elmi
Şurasının xüsusi mükafatına layiq görülmüşdür.

1991-ci ildə “Avtonom hidroakustika informa-
siya sisteminin yaradılması sahəsində kompleks
işlərinə görə” Azərbaycan SSR Dövlət Mükafatına,
fizika sahəsindəki yüksək nailiyyətlərinə
görə “SSRİ-nin ixtiraçısı” medalına və Yusif
Məmmədəliyev adına medala layiq görülmüşdür.

1999-cu ildə İngiltərə Beynəlxalq Bioqrafiya
mərkəzinin qızıl medalına layiq görülmüşdür.

2003-cü ildə “Vektor” - Beynəlxalq Elm Mərkəzi
Mükafat Komissiyasının qərarı ilə “Azərbaycanın
tanınmış alimləri” beynəlxalq layihəsinin qalibi
olmuş və “XXI əsrin tanınmış alimi” beynəlxalq
diplomu ilə təltif edilmişdir.

2004-cü ildə elm və təhsilin inkişafındakı böyük
xidmətlərinə görə Beynəlxalq Elmlər Akademiya-
sının Elmi İnkişaf Beynəlxalq Şurasının qərarına
əsasən Nobel mükafatı laureatı Pavlov adına “Qı-
zıl döz nişanı” ilə təltif edilmişdir. Ümumdünya
Əqli Mülkiyyət Təşkilatının Ali mükafatına – “Qı-
zıl medal”ına layiq görülmüşdür.

2005-ci ildə Azərbaycan və dünya
mədəniyyətinin inkişafına, demokratiyaya, sülh və
vətəndaş cəmiyyəti mədəniyyəti tərəqqisinə verdi-
yi mühüm töhfəyə görə “Mədəniyyət səfiri” fəxri
adına layiq görülmüş, “Dədə Qorqud” Milli Fon-
dunun “Dədə Qorqud” mükafatı və “Azərbaycan
dünyası” jurnalının təsis etdiyi “Vətən övladı” qı-
zıl medalı ilə təltif edilmişdir.

Eyni zamanda Rusiya Təbiət Elmləri Akade-
miyasının Fəxri akademiki seçilmiş və bununla
əlaqədar ona Vernadski adına Qızıl döz nişanı
verilmişdir. 2006-cı ildə poliefiruretan əsaslı lak-
kompaund texnologiyasının işlənilməsi hazırlanma-
sına görə elm nominasiyasında alimin layihəsi
“İntellekt-2006” ilin layihəsi mükafatına layiq
görülmüş, alimin özü isə Beynəlxalq Mühəndislik
Akademiyasının “Qızıl medal”ı ilə təltif edilmiş-

dir.

29 fevral 2008-ci il tarixində Dövlətlərarası
Aviasiya Komitəsinin sədri Tatyana Anodina aka-
demik Arif Paşayevə “Aviasiya mütəxəssislərinin
hazırlanması işindəki xüsusi xidmətlərinə və tədris
prosesinin nümunəvi təşkilinə görə” Qızıl medal
təqdim etmişdir. 2009-cu ildə Ukrayna Milli Avi-
asiya Universitetinin fəxri doktoru diplomu və
Ukrayna ağsaqqalları adından “Şərəf və ləyaqət”
qızıl ulduzu ilə təltif olunmuş, Vyana Beynəlxalq
Universitetinin fəxri professoru seçilmişdir. Rusiya
Elmlər Akademiyasının fəxri üzvü seçilməsi ilə
bağlı akademik diplomuna, P.L.Kapitsa adına “Qı-
zıl medal”a layiq görülmüşdür.

Gürcüstanın Aviasiya Universitetinin fəxri dok-
toru diplomu, Beynəlxalq Mühəndislik Akademi-
yasının Beynəlxalq mükafat laureatı diplomu və
Böyük Qızıl medalı ilə təltif olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Təhsil nazirinin əmri
ilə akademikə “Azərbaycanın qabaqcıl təhsil işçi-
si” diplomu və medalı təqdim olunmuşdur. 2010-
cu ildə Kosmik Məsələlər üzrə Şuranın sədri seçil-
miş, Ukrayna Milli Aviasiya Universiteti tərəfindən
“Böyük Qələbə” ordeninə layiq görülmüşdür.
Həmin ilin mart ayında Bakı şəhər Gənclər və İd-
man Baş İdarəsi tərəfindən “İlin ən fəal rektoru”
fəxri diplomu ilə təltif edilmişdir.

2011-ci ildə akademik “İlin elm adamı” fəxri
adına layiq görülmüşdür. Beynəlxalq Mühəndislik
Akademiyasının vitse-prezidenti seçilmiş və BMA-
nın ən yüksək mükafatı - “Mühəndislik şöhrəti”
ordeni ilə təltif edilmişdir. 2016-cı ildə Beynəlxalq
Mühəndislik Akademiyasının “Fəxri Qızıl Nişanı”
fərqlənmə nişanı və Diplomu ilə təltif olunmuş,
2018-ci ildə N.E.Jukovski adına Milli Aerokosmik
Universitetinin fəxri professoru adına layiq görülmüşdür.

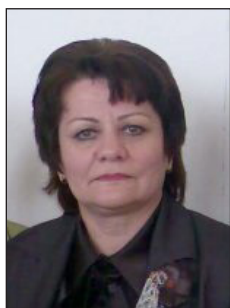
Görkəmli akademiklərin milli elmin inkişafı
sahəsindəki misilsiz xidmətləri ölkə rəhbərliyi
tərəfindən də layiqli qiymətini almışdır. Azərbaycan
Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin
müvafiq Sərəncamları ilə akademik Arif Mir Cəlal
oğlu Paşayev 2004-cü ildə “Şöhrət” ordeni, 2005-
ci ildə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adı, 2009-cu
ildə “Şərəf” ordeni, 2014-cü ildə “İstiqlal” ordeni
ilə təltif edilmişdir.

Kitabxanaşünaslıq.Biblioqrafiya

60
illiyi

Xuraman Ağayeva
1959

Biblioqrafiyaşünas

Xuraman Telman qızı Ağayeva 1959-cu il fevral ayının 22-də Qax rayonunda anadan olmuşdur.

1976-1983-cü illərdə BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində təhsil almışdır. 1985-1987-ci illərdə M.Ə.Sabir adına Bakı şəhər Kitabxanasında kitabxanaçı, 1987-1992-ci illərdə BDU-nun Biblioqrafiyaşünaslıq kafedrasında laborant, 1992-2012-ci illərdə Biblioqrafik informasiya-axtarış sistemləri tədris laboratoriyasının müdiri işləmişdir.

2002-2007-ci illərdə BDU-nun dissertantı olmuşdur. 2009-cu ildə "Azərbaycanda pedaqoji elmlərin biblioqrafik informasiya təminatı: tarixi, müasir vəziyyəti və təkmilləşdirilməsi

yolları" mövzusunda dissertasiya işini müdafiə edərək pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almışdır.

2011-ci ildən Biblioqrafiyaşünaslıq kafedrasının müəllimi, eyni zamanda fakültə Elmi Şurasının elmi katibidir.

Dosent əvəzi Xuraman Ağayeva "Kitabxanada biblioqrafiya işinin təşkili və metodikası", "Azərbaycanın biblioqrafik ehtiyatı", "Pedaqoji ədəbiyyatın biblioqrafiyası", "İncəsənətin biblioqrafiyası", "Xüsusi elmi kitabxanalarda mütəxəssislərə biblioqrafik xidmət", "Kitabxana biblioqrafiyası" və s. fənləri tədris edir. Bir çox respublika və beynəlxalq seminar, simpozium və konfranslarda iştirak etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Ağayeva Xuraman Telman qızı // Azərbaycan Kitabxana ensiklopediyası: AKE /Azərbayc. Respub. Mədəniyyət və Turizm Naz., Azərbaycan Milli Kitabxanası; lay. rəh. Ə.Qarayev; baş red. K.Tahirov; elmi red. A.Xələfov; red. h. X.İsmayılov və b.- Bakı, 2015.- S.17.

22

60
illiyi

Nailə Mehrəliyeva
1959

Kitabşünas

Nailə Müzəffər qızı Mehrəliyeva 1959-cu il aprel ayının 22-də Füzuli rayonunda anadan olmuşdur.

1985-ci ildə BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsini bitirmişdir.

1985-1994-cü illərdə Azərbaycan Dillər Universitetində kitabxanaçı, 1994-1995-ci illərdə Bakı Humanitar Kollecinə (keçmiş Əhməd Cavad adına Mədəni-Maarif Texnikumu) müəllim, 1995-1998-ci illərdə BDU-nun Kitab-

şünaslıq və nəşriyyat işi kafedrasında saathesabı müəllim işləmişdir.

1998-ci ildən Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi kafedrasının müəllimidir.

2003-cü ildə "Yeniyyətlərin mənəvi tərbiyəsində məktəb kitabxanalarının rolu" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmiş, pedaqoji elmlər namizədi (pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru) alimlik dərəcəsi almışdır. 2007-ci ildən dosentdir.

Ə d ə b i y y a t

Mehrəliyeva Nailə Müzəffər qızı // Azərbaycan Kitabxana ensiklopediyası: AKE /Azərbayc. Respub. Mədəniyyət və Turizm Naz., Azərbaycan Milli Kitabxanası; lay. rəh. Ə.Qarayev; baş red. K.Tahirov; elmi red. A.Xələfov; red. h. X.İsmayılov və b.- Bakı, 2015.- S.409.

Digər tarixi hadisələr

Gənclər Günü 1997

2 fevral tarixinin Gənclər Günü kimi qeyd olunması ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ümummillə liderin 1995-ci ildə irəlilə sürdüüyü Gənclər Forumu ilə bağlı təşəbbüsündən sonra 1996-cı ildən başlayaraq Azərbaycan gənclərinin forumları keçirilmişdir. Forumlarda ulu öndər Heydər Əliyevin proqram xarakterli nitqlərində gənclərin qarşısında duran vəzifələr müəyyənləşdirilmiş, gənc nəslin hərtərəfli inkişafı, problemlərinin həlli sahəsində tədbirlərin görülməsi əlaqədar təşkilatların qarşısında mühüm vəzifə kimi qoyulmuşdur. 1996-cı il fevralın 2-də keçirilən I Forumda Heydər Əliyev gənclər qarşısında tarixi bir vəzifə qoydu: “Hər bir Azərbaycan gənci hər şeydən çox müstəqil Azərbaycanın bugünü, gələcəyi haqqında düşünməlidir”. Bu forum Azərbaycanda gənclər hərəkatının vüsət almasına təkan verdi. İndiyədək gənclərin 5 forumu keçirilmişdir. Ulu öndər gənclərlə aparılan işin nəzərəcarpacaq dərəcədə canlandığını nəzərə alaraq, 1997-ci ildə imzaladığı sərəncamla tədbirin keçirildiyi gün - fevralın 2-ni Azərbaycan Gənclər Günü elan etmişdir. II forumda gənclərə müraciət edən ümummillə liderimiz demişdir: “Biz müstəqil Azərbaycanın taleyini gələcəkdə sizə tapşıracağıq. Ona görə də Azərbaycanı, Azərbaycan dövlətini yaşatmaq, inkişaf etdirmək üçün hazır olun!” Ulu öndərin gənclərlə bağlı imzaladığı bir çox sənədlər isə respublikanın ictimai-siyasi həyatında gənclərin daha da fəal iştirakı üçün şərait yaratmış, gənclər siyasətinin məqsəd, prinsip və istiqamətlərini, təşkilati-hüquqi əsaslarını müəyyən etmişdir. Bütün bunlar Heydər Əliyevin gənclərə böyük qayğısının sübutu idi. Azərbaycanda hər il Gənclər Günündə bütün istiqamətlər üzrə fəaliyyət göstərən gənclər yekun hesabat verirlər.

Əsası Ulu Öndər Heydər Əliyev

tərəfindən qoyulan siyasi kurs bu gün ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən dövlət gənclər siyasəti Azərbaycan gəncliyinin inkişafına təkan vermiş, onların özlərini cəmiyyətdə təsdiq etməsində mühüm rol oynamışdır. Prezident 2005-ci il avqustun 30-da “Azərbaycan Gəncliyi Dövlət Proqramının (2005-2009-cu illər) təsdiq edilməsi haqqında” Sərəncam imzaladı. Proqram çərçivəsində görülən işlər gənclərin potensialından ölkənin mənafeyi naminə tam və düzgün istifadə olunması, onların faydalı məşğulluğunun təmin edilməsi, dövlət idarəçiliyi sistemində iştirakının gerçəkləşdirilməsi yönündə ciddi irəliləyişə gətirib çıxardı. 2011-ci ilin 6 aprel tarixində prezidentin “Azərbaycan gəncliyi 2011-2015-ci illərdə” Dövlət Proqramı haqqında Sərəncamı ölkəmizdə gənclər siyasətini daha da inkişaf etdirmək, gənclərin menecment sahəsində fəal iştirakına şərait yaratmaq, gənc mütəxəssislərin işlə təminatı və digər sosial-iqtisadi problemlərinin həllini təmin etmək idi. Gənclərin hərtərəfli inkişafını, cəmiyyətin həyatında fəal iştirakını bir qədər də stimullaşdırmaq məqsədi ilə Prezident İlham Əliyev 19 dekabr 2011-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Gənclər Fondunun yaradılması barədə sərəncam verdi. Fondun qarşısında gənclər siyasəti ilə bağlı elm, təhsil, mədəniyyət və digər sosial sahələrə yönəlmiş ictimai və sosial əhəmiyyətli, o cümlədən beynəlxalq səviyyədə həyata keçirilən layihə və proqramları qrant şəklində maliyyələşdirmək məqsədi qoyuldu. Prezident İlham Əliyevin gənclərə dəstək yönündə verdiyi mühüm və əlamətdar qərarlardan biri də ölkədə ilk dəfə “Gənclər üçün Prezident Mükafatı”nın təsis edilməsi oldu.

Ə d ə b i y a t

Azərbaycanın gənclər siyasəti dünyada örnək və uğurlu model kimi qəbul olunur // İki sahil.- 2016.- 3 fevral.- S.11.

Hüseynov, F. Gənclik millətin gələcəyidir // Mədəniyyət.- 2016.- 3 fevral.- S.3.

Qasımova, M. Gənclər müstəqil dövlətimizin gələcəyi və qarantıdır // Palitra.- 2016.- 2 fevral.- S.13.

Təşəbbüskar gənclər ölkənin gələcəyidir // Mədəniyyət.- 2016.- 3 fevral.- S.5.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Gənclər_günü

<http://www.anl.az/down/meqale/ses/2010/fevral/105754.htm>

Beynəlxalq Təhlükəsiz İnternet Günü 2004

Beynəlxalq Təhlükəsiz İnternet Günü (International Safer Internet Day) Avropa Komissiyasının qərarı ilə 2004-cü ildə təsis edilmişdir. Bu əlamətdar hadisə dünyanın 60-dan çox ölkəsində müxtəlif şüarlar altında (“İnternet və uşaqlar”, “Qlobal şəbəkədə kibercinayət: qanunsuz kontentlərdən müdafiə” və s.) qeyd olunur. Tədbirlər qeyri-hökumət təşkilatı olan INSAFE (European Safer Internet Network - Avropa Təhlükəsiz İnternet Şəbəkəsi) tərəfindən koordinasiya edilir.

INSAFE - Avropa Komissiyasının iştirakı ilə yaradılan milli təşkilatlar şəbəkəsidir. Təşkilatın əsas missiyası təhlükəsiz İnterneti təbliğ etmək, xüsusən də gələcək nəsilləri qlobal şəbəkədəki mövcud təhdidlərlə bağlı məlumatlandırmaq, maarifləndirmə işləri aparmaqdır. INSAFE təşkilatı Avropanın 26 ölkəsinin təhsil nazirlikləri nümayəndələrinin daxil olduğu European Schoolnet konsiliumu tərəfindən idarə edilir.

Ənənəvi olaraq hər il fevral ayının ikinci həftəsinin çərşənbə axşamı günündə təşkil edilən və bu il “İnternet adi bir oyun vasitəsi deyil, İnternet bizim həyatımızdır” sloqanı ilə keçirilən müxtəlif səpkili tədbirlərdə - konfrans, elmi seminar, dəyirmi masa, forum, sərgi, kiberməkanda təhlükəsizlik məsələlərinə həsr edilmiş saytların təqdimatı və müsabiqələrdə informasiya texnologiyaları sahəsi

üzrə mütəxəssis və alimlər, gənc nəslin nümayəndələri bir araya gəlir, “Təhlükəsiz İnternet - mədəniyyət: uşaq və yeniyetmələr üçün pozitiv və təhlükəsiz İnternet”, “Təhsil və informasiya təhlükəsizliyi”, “Təhlükəsiz İnternetin yaradılmasında peşəkar cəmiyyətlərin rolu”, “İnternetdə neqativ kontentdən texniki müdafiə metodları”, “İnternet məhdud fiziki imkanlı insanlar üçün” və s. mövzularda məruzələr dinlənir, müzakirələr aparılır, müxtəlif fikirlər səsləndirilərək təklif və tövsiyələr bildirilir. Həmin gün televiziya və radiolarda verilişlərin qayəsini də məhz bu səpkidə olan mövzular təşkil edir.

Aqressiv İnternet-kontentin cəmiyyət tərəfindən qəbul edilməməsi, qlobal şəbəkənin təhlükəsizliyinin mühafizəsi, uşaqlara rəqəmsal dünyanın imkanlarından təhlükəsiz istifadə qaydalarının aşılınması ilə bağlı məsələlərə həsr edilmiş 7 fevral Beynəlxalq Təhlükəsiz İnternet Günü ölkəmizdə də müvafiq qurum, elmi müəssisə və təşkilatlarda geniş şəkildə qeyd olunur və bütün istifadəçilərə təhlükəsiz interneti tərənnüm edən qlobal aksiyadır.

2004-cü ildən qeyd olunan bu gün Avropa İttifaqı tərəfindən dəstəklənir.

Ə d ə b i y y a t

Ələkbərova, İ. İnformasiya müharibəsi texnologiyaları / İ.Ələkbərova; elmi red. T.Kazımov; AMEA, İnformasiya Texnologiyaları İn-tu.- Bakı: [İnformasiya texnologiyaları], 2012.- 107 s.

Gündüz, O. İnternet. Azərbaycanın İnternet Resursları: İnternet haqqında ümumi məlumat. Azərbaycan İnterneti / O.Gündüz; red. C.Məmmədli.- Bakı: Multimedia Mərkəzi, 2004.- 200 s.

İ n t e r n e t d ə

<https://cert.gov.az/az/news-view/186>

https://azertag.az/xeber/Bu_gun_Beynəlxalq_Təhlükəsiz_Internet_Gumudur-1134538

<http://az.baku-art.com/index.php?newsid=9428#.W0NLK9Uzbcc>

Digər tarixi hadisələr

95 illiyi Naxçıvan Muxtar Respublikası yaradılmışdır 1924

Naxçıvan Yaxın Şərqi ən qədim mədəniyyət mərkəzlərindən biridir. Beş min il bundan əvvəl Naxçıvan şəhər mədəniyyətinin formalaşması Azərbaycanın bu qədim torpağında sivilizasiyanın inkişafının ən mühüm göstəricisi hesab olunur.

Naxçıvan, həm də Azərbaycanın dövlətçilik tarixinə mühüm töhfələr vermişdir. Azərbaycan türkləri min illər boyu burada ardıcıl həyat sürmüş, böyük dövlətçilik ənənələrinin əsasını qoymuşlar. X əsrdə “Naxçıvan şahlığı”, XII əsrdə Azərbaycan Atabəylər dövləti yaranmış, XVIII-XIX əsrlərdə “Naxçıvan xanlığı”, XX əsrin əvvəlində Araz-Türk Respublikası fəaliyyət göstərmişdir.

1924-cü ildə yaradılan Naxçıvan Muxtar Respublikası Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsidir. Ümummilli lider Heydər Əliyevin müəllifi olduğu Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına (1995-ci il) əsasən Naxçıvan Muxtar Respublikası Azərbaycan Respublikasının tərkibində muxtar dövlətdir.

Naxçıvanın muxtariyyət tarixi 1921-ci ildə imzalanən 2 mühüm beynəlxalq sənəddə - Moskva və Qars müqavilələrində öz əksini tapmışdır. Moskva müqaviləsinin 3-cü, Qars müqaviləsinin isə 5-ci maddəsində muxtariyyətin əsasları, eyni zamanda Naxçıvan MR-nın ərazisi təsdiq olunmuşdur.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisi 5,5 min kvadrat kilometr, əhalisi 450 min nəfərdir (1 iyun 2017).

Naxçıvan Muxtar Respublikası paytaxt Naxçıvan şəhərindən və 7 inzibati rayondan təşkil olunub. 5 şəhəri, 8 qəsəbəsi, 206 kəndi vardır.

Naxçıvan MR-nın sərhəddi Türkiyə Respublikası ilə 14 kilometr, İran İslam Respublikası ilə 204 kilometr, Ermənistanla 246 kilometr təşkil edir.

Naxçıvan MR-nın ali qanunverici hakimiyyət orqanı 45 deputatdan ibarət olan Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisidir. Ali Məclisin səlahiyyət müddəti 5 ildir. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası və Naxçıvan Muxtar Respublikası Konsti-

Bəktaş, M. Naxçıvan: Maarif tariximizi vərəqləyərkən Arxivimizdən / M.Bəktaş // Azərbaycan məktəbi: Elmi-nəzəri, pedaqoji jurnal.- 2017.- №3.- S.103-106.

Əkbərov, Q. Heydər Əliyev və Naxçıvan Muxtar Respublikasında milli-mənəvi dəyərlər məsələsi: tarix üzrə fəls. d-ru e. dər. al. üçün təq. ol. dis.: 5503.02 / Q.İ.Əkbərov; AMEA, Naxçıvan bölməsi, Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya İn-tu.- Naxçıvan, 2016.- 142 s.

tusiyasına əsasən muxtar respublika Ali Məclisinin Sədri Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali vəzifəli şəxsidir. İcra hakimiyyətini Nazirlər Kabineti, məhkəmə hakimiyyətini isə muxtar respublikanın məhkəmələri həyata keçirirlər.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında 3 ali təhsil müəssisəsi - Naxçıvan Dövlət Universiteti, “Naxçıvan” Universiteti və Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Naxçıvan bölməsi, 3 orta ixtisas məktəbi, Heydər Əliyev adına Hərbi Lisey, 5 peşə məktəbi və 216 ümumtəhsil məktəbi fəaliyyət göstərir.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev deyirdi: “Naxçıvan Azərbaycan xalqının qədim tarixini əks etdirən müqəddəs bir torpaqdır. Naxçıvan Azərbaycan xalqının tarixini əks etdirən abidələri özündə cəmləşdirən bir diyardır”.

Naxçıvan antik və orta əsrlər dövrünə aid türk-islam mədəniyyəti nümunələri və tarixi abidələrlə - qədim yaşayış yerləri, şəhərlər, möhtəşəm qalalar, xatirə memarlığının ən mükəmməl nümunələri olan türbələr və təkrarsız təbiət abidələri ilə zəngindir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədri “Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisindəki tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması və pasportlaşdırılması işinin təşkili haqqında” 2005-ci il 6 dekabr tarixli Sərəncamına əsasən muxtar respublika ərazisindəki 1200-dən çox dünya, ölkə və yerli əhəmiyyətli tarixi abidə qeydə alınaraq pasportlaşdırılmışdır.

İslam mədəniyyətinin çoxəsrlik nailiyyətlərini özündə yaşadan Naxçıvan Muxtar Respublikasında milli və mənəvi dəyərlərə hörmətlə yanaşılır, dini dəyərlər və adət-ənənələr qorunub saxlanılır, abidələr bərpa olunur. Bütün bunlar nəzərə alınaraq İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv dövlətlərin mədəniyyət nazirlərinin 2009-cu ilin oktyabrında Bakı şəhərində keçirilmiş altıncı konfransında Naxçıvan şəhəri 2018-ci il üçün İslam mədəniyyətinin paytaxtı elan olunmuşdur.

Beynəlxalq Kitab Bağışlama Günü 2013

Ə d ə b i y a t

“Beynəlxalq kitab bağışlama günü” münasibətilə tədbirlər: Bilik Fondu uşaqlara və gənclərə kitablar hədiyyə edib // Mədəniyyət.- 2017.- 17 fevral.- S.15.

Kitab bağışla - kitab qazan...: Beynəlxalq kitab bağışlama günü ölkəmizdə də qeyd edilib // Mədəniyyət.- 2018.- 14 fevral.- S.7.

Müsfiq, Ş. Beynəlxalq Kitab bağışlama Günü qeyd edildi / Şahənə Müsfiq // 525-ci qəzet.- 2018.- 15 fevral.- S.8.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/down/meqale/medeniyyet/2017/fevral/529320.htm>

https://azertag.az/xeber/Fevralin_14_u_Beynəlxalq_kitab_bağışlama_gunudur-1136583

14 Fevral - Beynəlxalq kitab bağışlama günü (International Book Giving Day) – təqvimdə ən gənc bayramlardandır.

Bu gün uşaqlara kitab bağışlayan və onlarda kitaba məhəbbət yaradan bütün insanları birləşdirir. 2012-ci ildə meydana gələn bu bayram ABŞ-da məşhur Delightful Children’s Books uşaq kitabı saytının yaradıcısı Emmi Brodmoorun adı ilə bağlıdır. Bu ideyanı ona balaca oğlu vermişdir. O, anasından soruşmuşdur ki, niyə insanların bir-birinə kitab bağışladığı xüsusi gün yoxdur.

2011-ci ildə Amerikanın Minesota əyalətində yaşayan 6 yaşındakı Jack Broadmoore adlı kiçik qız “Kitap Vermə Günü” adlı bir bayram uydurmuşdur. Bütün dostlarını və ailə üzvlərini də bu bayramda bir birləri ilə kitab dəyişdirməyə məcbur etmişdir. Tam bir il sonra 2012-ci ildə Jackin anası Amy Broadmoore, uşaq kitabları bloqunda bütün kitabsevərləri, uşaqlara kitab hədiyyə edərək “Kitap Vermə Günü”nü qeyd etməyə dəvət etmişdir.

2013-cü ildə də Cənubi Afrikadan Braziliyaya, Sinqapurdan İngiltərəyə, Hindistandan Yeni Zelandiyaya qədər çox fərqli ölkədən bloqqerlər birlikdə hərəkət edərək insanları o günü “uşaqlara kitab vermə günü” olaraq qeyd etməyə çağırılmışlar. Deməli o gündən bəri dünyanın bir çox ölkəsində 14 fevral “Dövlətlərarası Kitab Vermə Günü”

olaraq qeyd olunmağa başlamışdır. Mövcud olduğu ildən bu təşəbbüs bütün dünyada dəstək qazanır və indi də yeni iştirakçılar cəlb etməkdə davam edir.

Bu əlamətdar günün yayılmasında məşhur müəlliflərin, bloqqerlərin və uşaq yazıçılarının dəstəyi mühüm rol oynamışdır.

Hər il minlərlə həm oxunmuş, həm də yeni kitablar dünyanın bütün istiqamətlərinə yola düşür və uşaqlarda kitaba məhəbbət, böyüklərdə isə bağışlamaq, hədiyyə etmək sevinci yaradır.

İlk olaraq evdə oxuduğumuz və bir daha oxumayacağımızı düşündüyümüz kitablarımızı ayıraq.

Ətrafımızdakı kitablarla maraqlanan insanlara bu kitabları verək.

Bir uşağa kitab alaq.

Dostlarımızla kitablarımızı dəyişək.

Kitablarımızı kitabxanaya, uşaq evlərinə, xəstəxanalara və ya kitab kampaniyalarına bağışlayaq.

Uzun səyahətlər zamanı oxuyub bitirdiyimiz kitabları avtovağzallara, hava limanlarına və ya başqa yerlərə qoyaq.

Digər tarixi hadisələr

Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndinin işğal günü 1992

Qaradağlı kəndinin işğalı Xocalı qətliamına qədər Azərbaycanın yaşadığı ən faciəli hadisə, erməni işğalçı dəstələrinin törətdiyi müdhiş bir qırğın idi. Ermənilər Xocalı soyqırımına son “hazırlığı”, həmin qətliamın “baş məşqini” məhz Qaradağlı kəndində keçmişdilər.

1988-ci ildən mənfur qonşularımızın torpaq-ərazi iddiası başlayan dövrdən etibarən Qaradağlı kəndinin dinc sakinləri hər gün ermənilərin hücumuna məruz qalmışdır. Erməni təxribatçıları tərəfindən törədilmiş terror aktları nəticəsində 1991-ci ilin 28 iyun tarixində 3 nəfəri qadın olmaqla 6 nəfər diri-diri yandırılmış, 1991-ci ilin sentyabr ayında sərnişin avtobusunun gülləbaran edilməsi nəticəsində 8 nəfər öldürülmüş, çoxlu sayda insan yaralanmış, güllə yarası alanlardan 5 nəfəri sonradan dünyasını dəyişmişdir. 17 fevral 1992-ci il tarixində erməni hərbi birləşmələri tərəfindən keçmiş SSRİ Silahlı Qüvvələrinin 366-cı motoatıcı alayının hərbi texnikasının və canlı qüvvəsinin dəstəyi ilə Dağlıq Qarabağ bölgəsindəki mühüm yaşayış məntəqələrindən biri -

Xocavənd (Martuni) rayonunun Qaradağlı kəndi işğal edilmişdir. 118 nəfər əsir götürülmüş, 33 nəfər ermənilər tərəfindən güllələnmiş, öldürülən və yaralı halda olanları bir yerdə təsərrüfat quyusuna tökərək üzlerini torpaqlamışlar. Əsirlikdə saxlanılanlara qarşı vəhşi, vandalizm hərəkatları ilə davranılması, insanların başlarının kəsilməsi, diridi basdırılması, dişlərinin çəkilməsi, ac-susuz saxlanması, döyülərək öldürülməsi insanlığa qarşı törədilmiş cinayət hadisəsi idi. 140-a yaxın uşaq yetim qalmışdır. Ümumilikdə Qaradağlı kəndində 91 nəfər, kənd sakinlərinin hər 10 nəfərindən biri qətlə yetirilmişdir.

Öldürülənlərdən 10 nəfəri qadın, 8 nəfəri məktəbli olmuşdur.

İşğal nəticəsində kənddə 200 ev, 1 mədəniyyət evi, 320 yerlik orta məktəb binası, 25 çarpayılıq xəstəxana binası və digər obyektlər dağıdılmışdır. Kəndin 800 nəfərə yaxın sakini məcburi köçkün düşmüşdür.

İşğal altında olan başqa torpaqlarımız kimi Qaradağlı kəndi də azad olunacağı günü gözləyir.

Ə d ə b i y a t

Abdullayeva, N. *Qaradağlı faciəsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması üçün üç sənədli film çəkilib* / Nigar Abdullayeva // *Palitra*.- 2017.- 18 fevral.- S.11.

Əli. *Qaradağlı faciəsindən 25 il ötdü* / Əli // *Xalq cəbhəsi*.-2017.- 18 fevral.- S.9.

Qaraca, B. *Qaradağlıdan başlayan faciələr: Qaradağlı faciəsindən 23 il keçir* / B.Qaraca // *Azərbaycan*.-2015.- 17 fevral.- S.5.

Qocayev, Ş. *Qaradağlı soyqırımının dəhşətləri* / Ş.Qocayev // *Azad Azərbaycan*.-2015.- 18 fevral.- S.4.

Quliyev, L. *Unudulmayan dərdlər: Qaradağlı faciəsindən 23 il keçir* / L.Quliyev // *Azərbaycan*.-2015.- 17 fevral.- S.5.

Mədətoğlu, Ə. *Dağlar dağımdı mənim* / Əbülfət Mədətoğlu // *Ədalət*.- 2014.- 28 iyun.- S.6.

Beynəlxalq Ana Dili Günü 1999

Hər il fevral ayının 21-i dünyada Beynəlxalq Ana Dili Günü kimi qeyd edilir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 1999-cu ilin noyabrında Banqladeş səfirinin təşəbbüsü əsasında belə bir tarixi qərar qəbul etməsi ötən əsrin ortalarında Pakistanda benqal dilinin sıxışdırılması zəminində baş verən hadisələrlə bağlı olmuşdur. 1952-ci il fevralın 21-22-də Pakistanda benqal dilinin qadağan edilməsinə etiraz əlaməti olaraq keçirilmiş dinc kütləvi aksiyada qətlə yetirilmiş 4 nəfərin xatirəsinə ehtiram olaraq Banqladeş nümayəndələri fevralın 21-i tarixinin Beynəlxalq Ana Dili Günü kimi qeyd olunması barədə məsələ qaldırmışlar. BMT-nin ali mədəniyyət qurumu olan UNESCO-nun 1999-cu ilin noyabrında keçirilmiş baş konfransında fevralın 21-i Beynəlxalq Ana Dili Günü elan olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Azərbaycan dilinin daha da inkişaf etdirilməsi yolunda geniş üfüqlər açılmışdır. Xalqımız 1995-ci il noyabr ayının 12-də referendum yolu ilə mövqeyini nümayiş etdirərək Azərbaycan Respublikasının dövlət dilinin Azərbaycan dili olması müddəasına tərəfdar çıxmışdır. Beləliklə, dilimizə qarşı edilmiş haqsızlıq aradan qaldırılmış, onun hüquqları qorunmuş, cəmiyyətdəki mövqeləri bərpa edilmişdir.

Ana dilinə həmişə xüsusi diqqətlə yanaşan, dilimizin dərin bilicisi olan Heydər Əliyev yeni inkişaf dönməsində yaranmış vəziyyəti nəzərə alaraq 2001-ci il iyun ayının 18-də “Dövlət dilinin tətbiqi işinin təkmilləşdirilməsi haqqında” fərman imzalamışdır. Fərmanda dilimizin tarixi inkişafı boyu əldə etdiyi uğurlarla yanaşı, yaşadığımız dövrdə

Ə d ə b i y a t

Beynəlxalq Ana Dili Günü müxtəlif tədbirlərlə qeyd olunub //Mədəniyyət.- 2017.- 22 fevral.- S.11.

“Əsrlərin yadigarı ana dilin” Beynəlxalq Ana Dili Günü qeyd olunub //Mədəniyyət.- 2016.- 19 fevral.- S.12.

Salmanlı, R. Dilimizi qorumaq müqəddəs borcumuzdur: 21 fevral Beynəlxalq Ana Dili Günüdür //Azərbaycan.- 2017.- 21 fevral.- S.7.

Salmanlı, R. Dilimiz milli varlığımızdır: 21 fevral Beynəlxalq Ana Dili Günüdür //Azərbaycan.- 2016.- 21 fevral.- S.7.

dövlət dili sahəsində mövcud problemlər də geniş təhlil edilmiş, onların həlli yolları göstərilmişdir. 2001-ci ildə latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasına keçidin reallaşması ulu öndər Heydər Əliyevin dilimizin inkişafı baxımından göstərdiyi misilsiz xidmətlərdəndir. Ümummilli liderin 2001-ci il 9 avqustda imzaladığı “Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili gününün təsis edilməsi haqqında” fərmana əsasən, hər il avqust ayının 1-i ölkəmizdə Azərbaycan əlifbası və dili günü kimi geniş qeyd edilir. 2003-cü ilin yanvar ayının 2-də isə Heydər Əliyevin fərmanı ilə “Azərbaycan Respublikasında Dövlət dili haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu qüvvəyə minmiş, qanunda dövlətin ana dilinə qayğısı sahəsindəki əsas vəzifələr dəqiq şəkildə göstərilmişdir.

Prezident İlham Əliyevin ana dilinə qayğı siyasətinin yeni mərhələdə uğurla davam etdirilməsi bütövlükdə qloballaşma şəraitində xalqın milli-mənəvi dəyərlərinin qorunmasından xəbər verir. Prezident İlham Əliyev 2018-ci il noyabr ayının 1-də Azərbaycan dilinin saflığının qorunması və dövlət dilindən istifadənin daha da təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında fərman imzalamışdır. Fərmanda Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə Azərbaycan Respublikasının dövlət dilinin tətbiqinə nəzarət edən, kütləvi informasiya vasitələrində, internet resurslarında və reklam daşıyıcılarında ədəbi dil normalarının qorunmasını təmin edən, dövlət büdcəsindən maliyyələşən “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Dil Komissiyası yanında Monitoring Mərkəzi” publik hüquqi şəxs yaratmaq tapşırılmışdır.

Xocalı soyqırımı günü 1992

Dünya tarixində insanların kütləvi qətləmə ilə bağlı soyqırımlar çox olub. Amma onların içərisində Xocalı soyqırımı xarakteri və qəddarlığı ilə fərqlənir. Azərbaycanlılar tək Xocalıda deyil, 1905-1907, 1918-ci illərdə, soydaşlarımızın Qərbi Azərbaycandan deportasiya edildiyi dövrlərdə, 1988-ci ildə daşnak qəddarlığının qurbanı olublar....

Xocalı soyqırımını tanıyan Pakistan, Kolumbiya, Meksika kimi digər ölkələrdə də ictimaiyyətə çatdırılır ki, 26 fevral 1992-ci ildə yer üzündən silinən bu şəhərin 106 nəfəri qadın, 63 nəfəri uşaq, 70 nəfəri ahıl olmaqla 613 sakini qətlə yetirilmiş, 487 nəfər şikəst olmuş, 1275 nəfər ermənilər tərəfindən əsir götürülmüş, təhqirlərə məruz qalmışdır. Onların 150 nəfərinin taleyi barədə bu günədək xəbər yoxdur. 24 uşaq hər iki valideynini itirmiş, 130 körpə isə bir valideynindən məhrum olmuşdur. Soyqırım qurbanlarından 56 nəfəri amansız vəhşiliklə qətlə yetirilmişlər.

Dəhşətli soyqırımlara imza atan ermənilər, keçmiş sovetlərin 366-cı alayının əsgər və zabıtları Xocalıda qətlə yetirdikləri azərbaycanlıları soyqırım qurbanı kimi görmək istəmirlər. Amma 1915-ci ildə Osmanlı dövründə satqınlığı və dövlətçiliyə qarşı göstərdiyi xəyanətləri üzündən öldürülən daşnakları guya soyqırım qurbanları kimi tanımaq üçün min cür hiyləyə əl atırlar. İndi bütün dünya ictimaiyyəti bilir ki, 1992-ci ildə erməni faşizminin azərbaycanlılara qarşı növbəti qətləmə olan Xocalıda görünməmiş dəhşətlər yaşanıb.

Ötən əsrdə ermənilərin azərbaycanlılara qarşı yönəlmiş soyqırımına ilk siyasi qiyməti 26 mart 1998-ci ildə (1918-ci il mart hadisələrinin 80-ci ildönümü ərəfəsində) imzaladığı fərmanla verən ümummilli lider Heydər Əliyev daha bir tarixi missiyanı yerinə yetirdi.

Prezident İlham Əliyevin səyi, Azərbaycanın artan nüfuzu, uğurlu diplomatiyası sayəsində dünya ictimaiyyətinə çatdırıldı ki, Ermənistanın idarə olunan siyasətinin əsasında terrorçuluq və işğalçılıq dayanır. Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə beynəlxalq səviyyədə aparılan ideoloji təbliğatın əsas prioritetləri Dağlıq Qarabağ haqqında həqiqətləri, Xocalı soyqırımını dünya ictimaiyyətinə çatdırmaqdır.

57 ölkənin gənclər təşkilatlarını birləşdirən İƏT-in Gənclər Forumu İdarə Heyətinin sessiyasında qurumun mədəniyyətlərarası və sivilizasiyalararası dialoq məsələləri üzrə baş əlaqələndiricisi, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlanmış, bütün dünya birliyi tərəfindən dəstəklənən “Xocalıya ədalət” kampaniyasını genişləndirməkdə də məqsəd ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdiyi soyqırımı barədə həqiqətləri dünya ictimaiyyətinə çatdırmaqdır. “Leyla Əliyeva: Xocalıya ədalət” (Beynəlxalq erməni terroruna qarşı yeni strateji model) kitabı da “Xocalıya ədalət” beynəlxalq təbliğat və məlumatlandırma kampaniyasının 5 illiyi münasibətilə nəşr olunmuşdur.

Xocalı soyqırımının ildönümü günlərində Avropa və Qərb dövlətlərində keçirilən aksiyalarda iştirak edənlərin sayının artması, Xocalı faciəsinin İsveçdə yaradılmış və virtual aləmdə geniş təbliğ olunan “Beynəlxalq Müharibə Qurbanları Memorialı”na daxil olunması da Azərbaycana dəstək kampaniyasının nümunəsidir. İstanbul Taksim meydanında Xocalı qurbanlarının xatirəsinə həsr olunmuş aksiyalarda 1 milyondan artıq insanın iştirakı Azərbaycanla həmrəylik nümunəsi olmaqla insanlığa qarşı törədilən bütün qətləmələrin pislənilməsi deməkdir.

MART

19 fevral- 20 mart

Balıq Nişanı
sudur. Yupiter
və Neptunun
himayəsindədir.
Günəşin Balıqlar
bürcündən keçdiyi
dövrə doğulanlar
incə intuisiyalı
olmaqla yanaşı,
daim bir narahatlıq
hissi də keçirirlər.

C.	1
Ş.	2
B.	3
B.E.	4
Ç.A.	5
Ç.	6
C.A.	7
C.	8
Ş.	9
B.	10
B.E.	11
Ç.A.	12
Ç.	13
C.A.	14
C.	15
Ş.	16
B.	17
B.E.	18
Ç.A.	19
Ç.	20
C.A.	21
C.	22
Ş.	23
B.	24
B.E.	25
Ç.A.	26
Ç.	27
C.A.	28
C.	29
Ş.	30
B.	31

650 il İmadəddin Nəsimi 1369-1417

- Milli Teatr Günü (10.03.2013)
- Ermənistanın xüsusi xidmət orqanlarının təşkilatçılığı ilə Bakı metropoliteninin “20 Yanvar” stansiyasında terror aktı törədilmişdir (19.03.1994)
- Beynəlxalq Novruz Günü (21.03.2010)
- Azərbaycanlıların soyqırımı günü (31.03.1998)

Azərbaycan şairi, mütəfəkkiri Seyid Əli Seyid Məhəmməd oğlu İmadəddin Nəsimi (1369, Şamaxı - 1417, Hələb) Şamaxıda anadan olmuşdur. “İmadəddin Nəsimi” adı ilə məşhurdur. İlk təhsilini Şamaxıda almış, dinlərin tarixini, məntiq, riyaziyyat və astronomiya elmlərini öyrənmişdir.

Nəsimi ilk şeirlərini “Hüseyni” təxəllüsü ilə yazmışdır. XIV əsrin sonlarında Azərbaycanda geniş yayılmış hürufiliyin banisi Fəzlullah Nəiminin görüşlərini mənimsəyərək, bu təriqətin fikirlərini təbliğ edən fəal üzvlərindən biri olmuş, şeirlərini Nəiminin təxəllüsü ilə həmahəng səslənən “Nəsimi” təxəllüsü ilə yazmağa başlamışdır.

1394-cü ildə Nəimi edam edildikdən sonra onun “Vəsiyyətnamə”sinə əsasən Nəsimi onun varisi seçilmiş, bu təriqətin yayılmasının təbliği sahəsində geniş iş aparmışdır. Təbrizə, oradan da Anadoluya (Türkiyə) getmiş, hürufilik fikirlərini yaydığı üçün dəfələrlə zindana salınmışdır. Ömrünün son illərini Hələbdə (Suriya) yaşamışdır. Ruhanilərin fitvası ilə orada həbs olunmuş, “kafir”, “dinsiz” elan edilərək Misir sultanının əmri ilə diri-diri dərisi soyulmuşdur.

Nəsimi mürəkkəb yaradıcılıq yolu keçmişdir. Yaradıcılığa aşiqanə şeirlərlə başlayan Nəsimi sonralar dövrün siyasi, ictimai, əxlaqi mövzularında əsərlər yazmış, Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində ana dilində yaranan fəlsəfi qəzəlin banisi olmuşdur.

Milli ədəbiyyat

- Şair, filologiya elmləri doktoru Qasimov Dəmir Müseyib oğlunun (Dəmir Gədəbəyli) (19.03.1939) anadan olmasının 80 illiyi **95**
- Əməkdar incəsənət xadimi, yazıçı, dramaturq Cabbarlı Cəfər Qafar oğlunun (22/20.03.1899-31.12.1934) anadan olmasının 120 illiyi **96**
- Xalq yazıçısı Hüseynov Mehdi Əli oğlunun (Mehdi Hüseyn) (22.03.1909-10.03.1965) anadan olmasının 110 illiyi **97**
- Xalq yazıçısı Şıxlinski İsmayıl Qəhrəman oğlunun (İsmayıl Şıxlı) (22.03.1919-26.07.1995) anadan olmasının 100 illiyi **98**
- Əməkdar incəsənət xadimi, şair, dramaturq Xəlilov Zeynal Rza oğlunun (23.03.1914-11.08.1973) anadan olmasının 105 illiyi **99**
- Şair və tərcüməçi, ictimai-dövlət xadimi Əliyev Teymur Süleyman oğlunun (Teymur Elçin) (28.03.1924-19.03.1992) anadan olmasının 95 illiyi **100**

Folklor

- Əməkdar mədəniyyət işçisi, aşıq Zeynalov Mikayıl Cabbar oğlunun (aşıq Mikayıl Azaflı) (21.03.1924-10.10.1990) anadan olmasının 95 illiyi **101**

Dünya ədəbiyyatı

- Ukrayna şair və yazıçısı Şevçenko Taras Qriqoryeviçin (09.03.1814-26.02/10.03.1861) anadan olmasının 205 illiyi **102**
- Rus yazıçısı, dramaturq, şair, tənqidçi, publisist Qoqol Nikolay Vasilyeviçin (20.03/01.04.1809-21.02/04.03.1852) anadan olmasının 210 illiyi **103**

Musiqi.Opera.Balet

- Xalq artisti, tar ifaçısı Haşımova Ceyran Əsəd qızının (08.03.1934) anadan olmasının 85 illiyi **104**
- Xalq artisti, xanəndə Hüseynov Hacıbaba Hüseynəli oğlunun (19.03.1919-24.10.1993) anadan olmasının 100 illiyi **105**
- Xalq artisti, opera müğənnisi, aktyor, rejissor, pedaqoq, teatr xadimi Rzayev Hüseynqulu Məlik oğlunun (Hüseynqulu Sarabski) (20.03.1879-16.02.1945) anadan olmasının 140 illiyi **106**
- Xalq artisti, xanəndə Qəhrəmanov Səfa Hüseyn oğlunun (30.03.1949-05.05.2008) anadan olmasının 70 illiyi **107**

Teatr. Kino

- Xalq artisti, aktyor Heydərzadə (Vəlixanlı) Məmmədəli Hacı Heydər oğlunun (13.03.1899-12.04.1969) anadan olmasının 120 illiyi **108**
- Xalq artisti Quliyev Məmməd Allahverdi oğlunun (15.03.1914-11.09.2001) anadan olmasının 105 illiyi **109**
- Əməkdar incəsənət xadimi, rejissor Şərifov Niyaz Səttar oğlunun (16.03.1914-15.05.1982) anadan olmasının 105 illiyi **110**
- Xalq artisti Sadıqov Hüseynağa Ələsgər oğlunun (21.03.1914-23.02.1983) anadan olmasının 105 illiyi **111**
- Xalq artisti Abdullayev Lütfuli Əmir oğlunun (22.03.1914-09.12.1973) anadan olmasının 105 illiyi **112**

Milli Qəhrəmanlar

- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Seryoqin Viktor Vasilyeviçin (23.03.1944-28.01.1992) anadan olmasının 75 illiyi **113**
- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Təhməzov Paşa Qurban oğlunun (23.03.1949-23.08.1993) anadan olmasının 70 illiyi **114**
- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı İsmayılov İlqar Sədi oğlunun (29.03.1959-01.10.1992) anadan olmasının 60 illiyi **115**
- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı İsmayılov Etibar Bəylər oğlunun (29.03.1964-04.01.1994) anadan olmasının 55 illiyi **116**
- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Qəhrəmanov Fariz Çoban oğlunun (29.03.1974) anadan olmasının 45 illiyi **117**

Siyasət.Hərbi iş

- Dövlət xadimi Qafarova Elmira Mikayıl qızının (01.03.1934-01.08.1993) anadan olmasının 85 illiyi **118**
- Hərbi xadim, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ordusunun zabiti Qacar Seyfulla Mirzə Bəhmən Mirzə oğlunun (06.03.1864-1926) anadan olmasının 155 illiyi **119**
- İctimai-siyasi xadim Vəkilov Məmmədrza Hacı Mənsur oğlunun (08.03.1864-30.12.1944) anadan olmasının 155 illiyi **120**
- Hüquqşünas Seyidov Ənvər Cümşüd oğlunun (29.03.1949) anadan olmasının 70 illiyi

Fəlsəfə.İqtisadiyyat.Hüquq

- Neftçi Quliyev Piri Dostməmməd oğlunun (Usta Piri) (02.03.1869-05.08.1951) anadan olmasının 150 illiyi
- Akademik, Əməkdar elm xadimi, iqtisadçı alim Nadirov Asəf Abbasqulu oğlunun (13.03.1929-14.03.2014) anadan olmasının 90 illiyi **121**

Mədəniyyət.Maarif.Təhsil

Dilçi-alim, professor Əfəndiyeva Türkan Əşrəf qızının (07.03.1929) anadan olmasının 90 illiyi

122

Filologiya elmləri doktoru, professor Qəhrəmanlı Nazif Ələkbər oğlunun (10.03.1949-18.08.2012) anadan olmasının 70 illiyi

Ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, mətnşünas, filologiya elmləri doktoru, professor Beqdeli Qulamhüseyn Fətulla xan oğlunun (15.03.1919-16.08.1998) anadan olmasının 100 illiyi

123

Əməkdar elm xadimi, filologiya elmləri doktoru, professor Sadıqov (Sadıqlı) Murtuz Zeynal oğlunun (21.03.1929-24.04.1997) anadan olmasının 90 illiyi

124

Ədəbiyyatşünas, şair, filosof, fəlsəfə elmləri doktoru, professor Səbri Təbrizi Qulamrza Hacı Məhəmmədəli oğlunun (Qulamrza Səbri Təbrizi) (21.03.1934) anadan olmasının 85 illiyi

125

Pedaqoq, maarif xadimi, publisist və şair Səfərov Məhəmməd Tağı Kərbəlayi Səfər oğlunun (Məhəmməd Tağı Sidqi) (22.03.1854-09.12.1903) anadan olmasının 165 illiyi

126

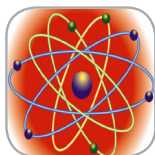
İdman

Əməkdar bədən tərbiyəsi və idman xadimi, Əməkdar məşqçi Baxşəliyev Rza İbrahim oğlunun (22.03.1899-30.01.1992) anadan olmasının 120 illiyi

Coğrafiya.Geologiya

Əməkdar mühəndis, geologiya-minerologiya üzrə fəlsəfə doktoru Bayramova Gülarə Əşrəf qızının (08.03.1939) anadan olmasının 80 illiyi

Riyaziyyat.Fizika.Astronomiya

Fizika-riyaziyyat elmləri doktoru Sultanov Qeys Cəmşid oğlunun (09.03.1939) anadan olmasının 80 illiyi

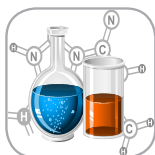
Fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor İbrahimxəlilov İbrahimxəlil Şıxəhməd oğlunun (10.03.1934-29.05.2016) anadan olmasının 85 illiyi

127

Akademik, Əməkdar elm xadimi Tağıyev Bahadır Hüseyn oğlunun (13.03.1934) anadan olmasının 85 illiyi

Fizika-riyaziyyat elmləri doktoru Hüseynov Emil Kamil oğlunun (16.03.1939) anadan olmasının 80 illiyi

AMEA-nın müxbir üzvü, fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor Cavadov Mais Həbib oğlunun (22.03.1929-28.09.1992) anadan olmasının 90 illiyi

Kimya.Biologiya.Tibb

AMEA-nın müxbir üzvü, Əməkdar elm xadimi, biologiya elmləri doktoru, professor Qasimov Əbdül Hüseynəli oğlunun (05.03.1929-31.01.2005) anadan olmasının 90 illiyi

128

Əməkdar elm xadimi, tibb elmləri doktoru, professor Nəsirov Məmməd Yəhya oğlunun (05.03.1939) anadan olmasının 80 illiyi	129
Əməkdar həkim, Səhiyyə əlaçısı Ələsgərova Şamama Məmmədkərim qızının (08.03.1904-02.04.1977) anadan olmasının 115 illiyi	130
Tibb elmləri doktoru, professor Axundov Nazim Yusif oğlunun (20.03.1934-23.05.2008) anadan olmasının 85 illiyi	130
Əməkdar elm xadimi, tibb elmləri doktoru, professor, allerqoloq Əyyubova Amaliya Abdulla qızının (26.03.1934) anadan olmasının 85 illiyi	
Kimya elmləri doktoru, professor Ağahüseynova Minirə Məhəmməd Əli qızının (26.03.1949) anadan olmasının 70 illiyi	
Əməkdar elm xadimi, AMEA-nın müxbir üzvü, kimyaçı alim Səmədova Fəzilə İbrahim qızının (29.03.1929) anadan olmasının 90 illiyi	131

Texnika.Mühəndis işi

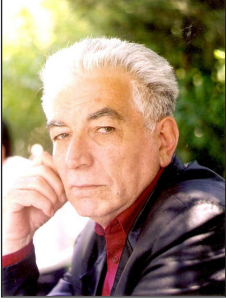
AMEA-nın müxbir üzvü, energetik Əlizadə Ağasəməd Əbdülhüseyn oğlunun (08.03.1909-1990) anadan olmasının 110 illiyi	132
Dünyada ilk kosmonavt Qaqarin Yuri Alekseyeviçin (09.03.1934-27.03.1968) anadan olmasının 85 illiyi	133
Alman fiziki Eynşteyn Albertin (14.03.1879-18.04.1955) anadan olmasının 140 illiyi	134
Fəxri mühəndis, radionun ixtiraçısı Popov Aleksandr Stepanoviçin (16/04.03.1859-13.01.1906/31.12.1906) anadan olmasının 160 illiyi	135
İlk azərbaycanlı təyyarəçi qadın Seyidməmmədova Züleyxa Həbib qızının (22.03.1919-1999) anadan olmasının 100 illiyi	136

Digər tarixi hadisələr

Dmitri Mendeleev kimyəvi elementlərin onların atom çəkisinə və kimyəvi uyğunluqlarına görə dövrü cədvəlini tərtib etmişdir (01.03.1869)	
Ümumdünya Mülki Müdafiə Günü (01.03.1972)	137
Azərbaycanın BMT-yə qəbul olunması günü (02.03.1992)	138
Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü (05.03.2005)	139
Azərbaycanda ilk Dövlət Bankının yaradılmasının (07.03.1919) 95 illiyi	
Beynəlxalq Qadınlar Günü (08.03.1910)	
Qızıl Aypara Günü (10.03.2009)	
Milli Teatr Günü (10.03.2013)	
Daxili Qoşunlar Günü (12.03.1995)	
Ümumdünya İstehlakçılar Günü (15.03.1983)	
“Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına əlavələr və dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Referendumu keçirilmişdir (18.03.2009)	
<i>Ermənistanın xüsusi xidmət orqanlarının təşkilatçılığı ilə Bakı metropoliteninin “20 Yanvar” stansiyasında terror aktı törədilmişdir (19.03.1994)</i>	
Naxçıvan MR-da Kəngərli rayonu yaradılmışdır (19.03.2004)	140

Novruz bayramı (20-22.03)	141
Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qərarı ilə Əlifba islahatı komissiyası yaradılmışdır (21.03.1919)	
İrqi ayrı-seçkiliyin (diskriminasiyanın) ləğv edilməsi uğrunda Beynəlxalq Mübarizə Günü (21.03.1966)	
Beynəlxalq Poeziya Günü (21.03.1999)	
Beynəlxalq Novruz Günü (21.03.2010)	
Ümumdünya Meşələr Günü (21.03.2012)	
Ümumdünya Su Günü (22.03.1992)	
Azərbaycan Respublikası Ekvador ilə diplomatik əlaqələr qurmuşdur (22.03.2004)	
Ümumdünya Meteorologiya Günü (23.03.1961)	142
Beynəlxalq Teatr Günü (27.03.1961)	
Azərbaycanda ilk Milli Təhlükəsizlik Orqanının yaradılmasının (indi Azərbaycan Respublikasının Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti) (28.03.1919)	
100 illiyi	143
Milli Təhlükəsizlik Orqanları İşçilərinin Peşə Bayramı Günü (28.03.1997)	
Azərbaycanda Nobel Qardaşları şirkətinin fəaliyyətə (29.03.1879) başlamasının 140 illiyi	
<i>Azərbaycanlıların soyqırımı günü (31.03.1998)</i>	144-145

Dəmir Müseyib oğlu Qasımov (Dəmir Gədəbəyli) 1939-cu il mart ayının 19-da Gədəbəy rayonunun Ataxal kəndində müəllim ailəsində anadan olmuşdur.

1946-1956-cı illərdə Qaramurad kənd orta məktəbində təhsil almış, 1956-1961-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir.

Əmək fəaliyyətinə 1961-1969-cu illərdə Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətinin Xarici verilişlər baş redaksiyasında müxbir kimi başlamış, 1970-1971-ci illərdə Ədəbi-dram verilişləri baş redaksiyasında, 1971-1984-cü illərdə “Gənclik” baş redaksiyasında redaktor, 1984-1991-ci illərdə “Azərbaycan televiziya və radiosunun proqramları” həftəliyində məsul katib, 1991-1993-cü illərdə Azərbaycan Turizm Agentliyi nəzdində “Azərtural” şirkətində direktor vəzifələrində işləmiş, 1993-1995-ci illərdə “20 Yanvar” qəzetinin baş redaktoru, 1996-cı ildə Təfəkkür Universitetində jurnalistika fakültəsinin dekanı olmuşdur.

1975-ci ildə “Azərbaycan sovet po-

eziyasında qoşma janrı” mövzusunda namizədlik, 1987-ci ildə “Azərbaycan xalq dastanlarının poetikası” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir.

Ədəbi fəaliyyətə 1965-ci ildə Gədəbəy rayon qəzetində dərc edilmiş “Məktəb” şeir ilə başlamışdır.

Dəmir Qasımov SSRİ və xarici ölkə xalqları ədəbiyyatından tərcümələr etmişdir. Onun üç yüzdən artıq şeirinə mahnılar bəstələnmişdir. 1974-cü ildə “Molodaya qvardiya” jurnalında silsilə şeirləri çap edilmiş, “Muzıka” nəşriyyatında “Qeyri adi meşə” kitabı kütləvi tirajla nəşr edilmişdir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.

“Sınaqlar”, “Baba ocağı”, “Daşlar, gözlər, məhəbbət”, “Ayrılığın əlində”, “Abdaloğlu”, “Qeyrət qalası”, “Ellərin əziz qızı”, “Xatirələrdə yaşayan illər”, “Xalqın Heydər babası”, “XX əsrin Nyutonu”, “Tuğ harayı”, “Türk qızı”, “Atatürkün əsgəri”, “Türk ana”, “Türk generalı”, “Acılı, ağırlı dünya”, “Oyun dünya”, “Ellər vurğunu” və s. kitabları çap olunmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan yaraları / Dəmir Gədəbəyli; red. A.Dəmir; [ön söz İ.Pirməmmədov].- Bakı: Nurlan, 2011.- 141, [3] s.

Şöhrətli 100 il: [poema] / Dəmir Gədəbəyli.- Bakı: Təhsil, 2013.- 103, [1] s.

Tuğ harayı: poema və şerlər / Dəmir Gədəbəyli; ön söz müəl. M.Qacar.- Bakı: Təfəkkür, 2001.- 60 s.

“Ellər vurğunu”: Dəmir Gədəbəylinin növbəti kitabı işıq üzü görüb // Şərq.-2010.- 10 avqust. - S.8.

Əhmədov, T. Dəmir Gədəbəyli / Teymur Əhmədov // Azərbaycan yazıçıları: XX-XXI yüzillikdə ensiklopedik məlumat kitabı.- Bakı, 2011.- S.173-174.

Quliyeva, G. Dəmir Gədəbəyli / Gülarə Quliyeva // Yeni Mədəni-maarif.- 2009.- № 4.- S.75.

Ə d ə b i y y a t

Əsərləri: 4 cildə / Cəfər Cabbarlı; tərt. ed., ön sözü və şərhlərin müə. A.Rüstəmli.- Bakı: Şərq-Qərb, 2005.- I Cild.- 328 s.

Cabbarlı, S. Onu kim unudar / Sona Cabbarlı; red. D.Əhməd; lay. rəhbəri Ş.Sadiq; nəşir M.Xan; mətn tərtibatı R.Yerfi; dizayn və qrafika T.Fərzi; rəssam V.Səftərov.- [Bakı]: Hədəf nəşrləri, [XAN], [2014].- 112 s.

Cəfər Cabbarlının tərcümələri / Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi; tərt. Q.Bağirova; red. B.Abbasov.- Bakı: Şərq-Qərb, 2013.- 487, [1] s.

Anar. Cəfər Cabbarlını xatırlayarkən / Anar // 525-ci qəzet.- 2017.- 25 noyabr.- S.11-12.

Əbdülrəhmanlı, N. Cəfər Cabbarlı və ekran sənəti / Nəriman Əbdülrəhmanlı // Aydın yol.- 2016.- 29 iyul.- S. 11.

Qaraoğlu, F. Tarixdə iz buraxanlar: Cəfər Cabbarlı / Fazil Qaraoğlu // Bakı xəbər.- 2017.- 27 dekabr.- S.14.

Cəfər Qafar oğlu Cabbarlı 1899-cu il mart ayının 22-də (bəzi mənbələrdə 20 mart) Xızı kəndində (indiki Xızı rayonu) anadan olmuşdur.

İlk təhsilini Bakıda molla məktəbində almış, 1905-ci ildə 7 saylı türk-rus (rus-tatar), 1908-ci ildə Bakıda Alekseyev adına 3-cü ali-ibtidai məktəbdə oxumuşdur. İlk müəllimləri görkəmli pedaqoq-yazıçı Süleyman Sani Axundov, Abdulla Şaiq, Rəhim bəy Şıxlinski, Əliməmməd Mustafayev olmuşdur.

1990-cı ilin əvvəllərinə qədər belə hesab edilirdi ki, Cabbarlının ilk mənzuməsi 1915-ci il aprel ayının 3-də "Məktəb" jurnalının 6-cı nömrəsində çap olunmuş "Bahar" şeiridir. Lakin dramaturqun əsərlərini son illərdə tədqiq edən tədqiqatçı-alim Asif Rüstəmli C.Cabbarlının ilk lirik və satirik şeirlərinin "Həqiqəti-Əfkar" qəzetinin 5 noyabr 1911-ci il 2-ci nömrəsində dərc edilmiş "Eşidənlərə" və "Şücaətim" şeirləri olduğunu qeyd etmişdir.

1915-1920-ci illərdə Bakı Politexnik Məktəbinin elektro-mexanika şöbəsində təhsil almış, 1920-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) tibb fakültəsinə daxil olmuş, lakin bu sənət onu maraqlandırmadığından ərizə yazıb həmin fakültədən çıxmışdır.

1923-cü ilin sentyabrından səhnə aləmi və teatr tarixi ilə yaxından tanış olmaq məqsədilə Bakı Türk Teatr Məktəbində mühazirələrə qulaq asmağa başlamışdır. Eyni zamanda 1924-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) Şərq fakültəsinin tarix şöbəsində də təhsilini davam etdirmişdir.

1920-ci ilin ikinci yarısından "Komunist" (indiki "Xalq qəzeti") qəzetində ədəbi işçi və tərcüməçi vəzifələrində çalışmış, 1929-cu ildə isə Milli Dram Teatrında ədəbi hissə müdiri işləmişdir.

C.Cabbarlı Azərbaycan dramaturgiyasında realizmin banisi sayılır. O, "Vəfalı Səriyyə, yaxud göz yaşları içində gülüş" (1915), "Bakı müharibəsi" (1918-1919), "Aydın" (1919), "Oqtay Eloğlu" (1922), "Sevil" (1928), "Almaz" (1930), "1905-ci ildə" (1931), "Yaşar" (1932) və s. dramalarını yazmışdır.

C.Cabbarlının "Əfqanıstan" və "İncə" adlı tamamlanmamış pyesləri də vardır. Dramaturq kiçikhəcmli, bərpərdəli "Bozbaş qazanı" (1924), "Təzə peşə" (1925), "Yaylağa gedir" (1925), "Doktor gedə bilməz" (1925), "2000 pərdə" və "2000 gecə" (iki-si də 1927-ci ildə yazılmışdır) vodevil, məsxərə və pyeslərini də yazmışdır.

Yazıçı Reynqold Qliyerin "Şahsənəm", Anton Mailyanın "Səfa" operalarının librettolarını, "Hacı Qara", "Sevil", "1905-ci ildə", "Almaz", "Ölülər" kinossenarilərini yazmış, özünün hekayəsi əsasında işlədiyi "Sitarə" opera librettosu isə yarımçıq qalmışdır.

1933-cü ildə Azərbaycan SSR-nin "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Cəfər Cabbarlı 1934-cü il dekabr ayının 31-də ürək çatışmazlığından vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

Bakıda və Xızıda ev muzeyləri, müxtəlif şəhərlərdə adına küçələr, kinoteatrlar var. Azərbaycan Dövlət Teatr Muzeyi, İrəvan Dövlət Dram Teatrı, Gəncə Dövlət Dram Teatrı, "Azərbaycanfilm" kinostudiyası, Respublika Gənclər Kitabxanası Cəfər Cabbarlının adını daşıyır. Heykəltəraş Mirəli Mirqasımov tərəfindən vəğzalyanı meydana dramaturqun abidəsi ucaldılmış, adını daşıyan metro stansiyası istifadəyə verilmişdir.

Cəfər Cabbarlı ev-muzeyinin layihəsi əsasında ilk dəfə 2001-ci ildə "Cəfər Cabbarlı Mükafatı" təsis olunmuşdur.

110
illiyiMehdi Hüseyn
1909-1965

YAZIÇI

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri: üç cildə / Mehdi Hüseyn; tərt. Z.Hüseynova.- Cild 3.- Bakı: Avrasiya Press, 2005.- 312 s.

Cəfərov, N. Mehdi Hüseynin tənqidçi üslubunda tənqidin tənqidini / Nizami Cəfərov // Ədəbiyyat qəzeti.- 2016.- 8 oktyabr.- S.14.

Xəlilzadə, F. Azadlığı və azad sözü sevən Mehdi Hüseyn / Flora Xəlilzadə // Kəsp. - 2016.- 27 oktyabr.- S.14.

Niyazov, X. Sabahla bağlı arzuların gerçəkləşdiyi məkandır bura: Sadəcə, Mehdi Hüseyn, 1 / Xəlil Niyazov // Kəsp. - 2016.- 4 noyabr.- S.6.

Ostrovski, N.A. Ostrovskinin Mehdi Hüseynə məktubu: "Ədəbiyyat qəzeti"nin arxivindən...23 dekabr 1935-ci il №30 (50) / N.Ostrovski // Ədəbiyyat qəzeti.- 2017.- 17 iyun.- S.13.

Rəsulova, Ə. Mehdi Hüseynin yaradıcılığına nəzər salarkən / Ədalət Rəsulova // Olaylar.- 2018. - 11 yanvar.- S.12; 12 yanvar.- S.13; 13-15 yanvar.- S.13.

Mehdi Əli oğlu Hüseynov (Mehdi Hüseyn) 1909-cu il mart ayının 22-də Qazax rayonunun Şıxlı kəndində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. İlk təhsilini doğma kəndində almış, daha sonra Qazax Seminariyasında oxumuşdur. Pedaqoji texnikumu bitirdikdən sonra, 1926-1931-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) pedaqoji fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir. Daha sonra 1938-ci ildə Moskvada Dövlət Kinematografiya İnstitutu yanında akademiya tipli kinossenarist kursunu bitirmişdir.

Azərbaycan Proletar Yazıçıları Cəmiyyətinin məsul katibi, 1930-1934-cü illərdə Azərbaycan Sovet Yazıçıları İttifaqı Təşkilat Komitəsinin məsul katibi, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin birinci katibi, 1958-1965-ci illərdə SSRİ Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin katibi olmuşdur.

Ədəbi yaradıcılığa seminariyanın II kursunda oxuyarkən başlamış, ilk yazısı Tiflisdə çıxan "Yeni fikir" qəzetində çap edilmişdir. "Qoyun qırxımı" adlı ilk hekayəsi 1927-ci ildə "Şərq qadını" jurnalında dərc olunmuşdur.

1930-1933-cü illər ərzində Mehdi Hüseynin yaradıcılığında qəti bir dönüş yaranmışdır. Ədib xırda hekayə - novella formasından epik janra, povest və romana keçməyə, öz yaradıcılıq istedadını yeni sahədə təcrübədən keçirməyə nail olmuşdur. Vətəndaş müharibəsi mövzusunda yazılmış "Daşqın" romanı buna misal ola bilər.

1930-cu illərdə Mehdi Hüseyn "Nuruoğlu" (1933), "Toy" (1935), "Kin" (1935), "Çarpayı" (1936), "Quzu"

(1938), "Konsert" (1938), "Şair" (1939) kimi hekayə, povest və kino dram əsərləri çap etdirmişdir. Mehdi Hüseyn "Daşqın", "Kin", "Fəryad", "Komissar" povestlərinin, "Tərən", "Abşeron", "Qara daşlar", "Səhər", "Yeraltı çaylar dənizə axır..." romanları, "Nizami", "Şöhrət", "Şeyx Şamil", "Cavanşir", "Alov" dramlarının və s. "Şair", "Fətəli xan", "Səhər"... ssenarilərinin də müəllifidir.

Bakı Sovetinə, Azərbaycan və SSRİ Ali Sovetinə deputat seçilmiş, 1943-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, 1958-1965-ci illərdə Azərbaycan KP MK-nın üzvü olmuşdur.

Mehdi Hüseynin səmərəli ədəbi-ictimai fəaliyyəti xalq tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir.

1947-ci ilin sonunda Mehdi Hüseynin "İnqilab və mədəniyyət" jurnalında çap edilmiş "Abşeron" romanı ədəbi hadisəyə çevrilmiş, bu romana görə müəllif 1950-ci ildə Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür. Əsər rus, ingilis, fransız, alman, polyak, ərəb, hind, çin, bolqar, macar, rumin və başqa dillərə tərcümə edilmiş, haqqında nəinki yerli, eləcə də dünya mətbuatında məqalələr dərc olunmuşdur.

1950-ci ildə "Stalin mükafatı" laureatı olmuş, 1964-cü ildə "Xalq yazıçısı" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Mehdi Hüseyn 1965-ci il mart ayının 10-da vəfat etmişdir.

İsmayıl Qəhrəman oğlu Şıxlinski (İsmayıl Şıxlı) 1919-cu il mart ayının 22-də Qazax rayonunun II Şıxlı kəndində müəllim ailəsində anadan olmuşdur.

Kosalar kəndində ibtidai məktəbi bitirdikdən sonra, 1933-1936-cı illərdə Qazax Pedaqoji Məktəbində təhsil almışdır. 1937-1941-ci illərdə APİ-nin (indiki ADPU-nin) dil və ədəbiyyat fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir. 1941-1942-ci illərdə Kosalar kəndində dərslər hissə müdiri işləmiş, lakin ikinci dünya müharibəsi başladıqda Sovet ordusunun tərkibində ön cəbhələrdə - Şimali Qafqazda, Krimda, III Belorusiya cəbhəsində, Şərqi Prussiya hissəsində sırası əsgər kimi vuruşmuşdur. Müharibədən tərxis edildikdən sonra altı ay Kosalar kənd məktəbində tədris hissə müdiri işləmişdir.

İsmayıl Şıxlı 1946-1949-cu illərdə APİ-nin filologiya fakültəsinin aspirantı olmuş, müəllim, baş müəllim, Xarici ölkələr ədəbiyyatı kafedrasının müdiri kimi fəaliyyət göstərmişdir.

O, 1954-cü ildə filologiya elmləri namizədi elmi dərəcəsinə almışdır. 1949-cu ildən Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü, 1965-1968-ci illərdə İttifaqın katibi, 1976-1978-ci illərdə "Azərbaycan" jurnalının baş redaktoru, 1981-1987-ci illərdə AYİ-nin I katibi, 1981-1987-ci illərdə SSRİ Yazıçılar İttifaqının katibi kimi çalışmışdır. 1986-cı ildə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının sədri seçilmişdir.

1986-1990-cı illərdə Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin deputatı, 1991-ci ildə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Ağsaqqallar Şurasının sədri seçilmişdir.

Ədəbi yaradıcılığa "Quşlar" şeiri ilə başlamış, lakin tez bir zamanda yaradıcılığını nəslə davam etdirmişdir. O,

ard-arda "Konserv qutuları", "Həkimin nağılı", "Səhəri gözləyirdik", "Kerç sularında", "Haralısən, ay oğlan?", "Raykom katibi", "Daşkəsən" oçerklərini, "Ayrılan yollar", "Dəli Kür", "Ölən dünyam" romanlarını yazmışdır.

Xalqın yaratdığı əfsanə və rəvayətlərin motivləri əsasında "Məni itirməyin", "Sapı özümüzdəndir", "Sənə aslanım deyən", "Dəvəçi", "Şahın oğlu", "İlgim", "Ruzu", "Keçəçi", "Bəs zınqırovu kim asacaq?", "Xasiyyətimdir", "Xoruzbeçə", "Belə məmləkətdə" əfsanə və rəvayətlərini yazmışdır.

İsmayıl Şıxlı 1970-ci ildə nəşr edilən "XVIII əsr xarici ədəbiyyat tarixi", 1974-cü ildə "XX əsr xarici ədəbiyyat tarixi" adlı dərslər vəsaitlərinin müəllifidir.

O, tərcümə ədəbiyyatına da xüsusi fikir verərək 1964-cü ildə "XIX əsr xarici ədəbiyyat tarixi"ni, 1980-ci ildə XIX əsr fransız yazıçısı Gi de Mopassanın hekayələrini rus dilindən, 1988-ci ildə Əziz Nesinin "Taxtalıköydən məktublar" sərlövhəli satirik hekayəsini türk dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə edərək çap etdirmişdir.

Yazıçı xidmətlərinə görə 1945-ci ildə "Qızıl ulduz", 1971-ci ildə "Şərəf nişanı", 1973-cü ildə Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Fəxri Fərmanı, 1976-cı ildə "Azərbaycan komsomolu mükafatı" laureatı olmuş, 1979-cu ildə "Qırmızı əmək bayrağı", 1985-ci ildə "II dərəcəli Böyük Vətən müharibəsi" ordeni və medalları ilə təltif olunmuşdur.

1984-cü ildə Azərbaycanın "Xalq yazıçısı" fəxri adına layiq görülmüşdür. 1991-ci ildə "M.F.Axundov adına ədəbi mükafat" laureatı olmuş, 1994-cü ildə "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir.

İsmayıl Şıxlı 1995-ci il iyul ayının 26-da vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri:
2 cildə / İsmayıl
Şıxlı; tərt. ed. E.Şıxlı;
ön sözlər müəll.
İ.Qasımlı.- Cild
1.- Bakı: Şərq-Qərb,
2005.- 408 s.

Dəli Kür: [roman] /
İsmayıl Şıxlı; red. hey.
N.Cəfərov və b.; məsul
red. İ.Akifqızı.- Bakı:
Pedaqogika, 2004.-
352 s.

Ölən dünyam: [roman]
/İsmayıl Şıxlı.- Bakı:
Qanun, 2011.- 208 s.

*Xəlilov, B. İsmayıl
Şıxlı: müəllim haq-
qında müəllim sözü /*
Buludxan Xəlilov; elmi
red. Ə.Ağayev.- Bakı:
Bakı Çap evi, 2015.-
106, [2] s.

*Salamoğlu, T. İs-
mayıl Şıxlının bədii
nəsrli: monoqrafiya /*
T.Salamoğlu; elmi red.
Ə.Tanrıverdi; ön söz
V.Yusifli, Ə.R.Xələfli.-
Bakı: E.L. NPŞ MMC,
2014.- 170, [6] s.

105 Zeynal Xəlil illiyi 1914-1973

Şair, dramaturq

Zeynal Rza oğlu Xəlilov (Zeynal Xəlil) 1914-cü il mart ayının 23-də Gəncə şəhərində papaqçı ailəsində anadan olmuşdur. Gəncədəki yeddiillik məktəbi bitirdikdən sonra pedaqoji fəhlə fakültəsində, daha sonra 1932-ci ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunda (indiki ADPU) təhsil almışdır. Ali məktəbi bitirdikdən sonra Qasım İsmayılov rayonunun (indiki Goranboy) Goranboy kəndində orta məktəb müdiri vəzifəsində çalışmışdır.

“Yeni kənd” adlı ilk mətbu şeiri 1936-cı ildə “Hücum” adlı jurnalda, daha sonra şeirləri “Gənc işçi”, “Ədəbiyyat qəzeti” və “Hücum” jurnallarında dərc olunmuşdur. “İstək” adlı şeirlər məcmuəsi 1936-cı ildə ildə nəşr olunmuşdur.

1941-1942-ci illərdə cəbhədə vuruşmuş, ağır yaralandıqdan sonra vətənə qayıtmışdır.

1938-1939-cu illərdə İncəsənət Muzeyinin direktoru, 1939-1945-ci illərdə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının Rəyasət Heyətinin məsul katibi, 1945-1948-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının müdiri, 1947-1950-ci illərdə isə Azərbaycanın Xarici Ölkələrlə Mədəni Əlaqələr Cəmiyyətində sədr müavini, 1950-1951-ci illərdə Azərbaycan SSR Siyasi və Elmi Bilikləri Yayan Cəmiyyətin redaktoru, sonra məsul katibi, 1951-1952-ci illərdə Azərbaycanın SSR Radio Komitəsində bədii verilişlər üzrə məsləhətçi, 1956-1958-ci illərdə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında dramaturgiya üzrə məsləhətçi, 1960-1963-cü illərdə Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyi İncəsənət İşləri İdarəsinin rəisi, 1963-cü ildən ömrünün sonuna kimi Azərbaycan Dövlət Kinematoqrafiya

Komitəsində baş redaktor vəzifəsində çalışmışdır.

İstedadlı şair, dramaturq və tərcüməçi kimi tanınmış Zeynal Xəlilin ədəbi irsi zəngindir. Onun yüzlərlə lirik şeiri, 14 poeması, 1 mənzum romanı, 5 dramı, ədəbiyyat və sənətin müxtəlif məsələlərinə dair tənqidi-publisistik məqalələri, rus və dünya ədəbiyyatı klassiklərindən tərcümələri vardır.

Sağlığında 22 kitabı işıq üzü görmüşdür. 1940-cı ildə “Qılınc” poeması, 1941-ci ildə “Qatır Məmməd”, 1942-ci ildə “Tatyana”, 1943-cü ildə “Düşüncələr”, 1947-ci ildə “Etibar”, 1949-cu ildə “Arzular”, “Qələbə”, 1954-cü ildə “Gənc ustalar”, 1955-ci ildə “Lalə”, 1956-cı ildə “Bənövşə”, 1972-ci ildə “Günəş, dəniz və insan” adlı kitabları çap olunmuşdur.

“Qatır Məmməd” pyesi motivləri əsasında 1974-cü ildə bədii film çəkilmişdir.

Vəfatından sonra 3 kitabı - 1975-ci ildə “Dünya, ey gözəl dünya”, 1978-ci ildə “Əsrim, taleyim mənim” adlı şeirlər kitabı və 2004-cü ildə Prezidentin sərəncamı ilə çap edilmişdir. 2000-ci ildə Tehranda “Əsrim, taleyim mənim” adlı şeirlər kitabı latın qrafikası və əski əlifba ilə Azərbaycan dilində nəşr olunmuşdur.

1941-1942-ci illərdə göstərdiyi rəşadətə görə “Qafqazın müdafiəsinə görə”, “1941-1945-ci illər ikinci Dünya müharibəsində fədakar əməyə görə”, “Almaniya üzərində qələbəyə görə” medalları ilə təltif olunmuşdur. “Şərəf nişanı” ordeni ilə təltif olunmuş, 1964-cü ildə “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Zeynal Xəlil 1973-cü il avqust ayının 11-də vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / Zeynal Xəlil; tərt. Z. Xəlilova.- Bakı: Öndər, 2004.- 264 s.

Bənövşə: şeirlər və nəğmələr / Zeynal Xəlil; [red. Ə.Ziyatay].- Bakı: Azərənşr, 1956.- 65, [3] s.

Dünya, ey gözəl dünya / Zeynal Xəlil; [red. Ə.Salahzadə].- Bakı: Gənclik, 1975.- 203, [1] s.

Ulduzlar: [roman şeirlər ilə] / Zeynal Xəlil; [red. Ş. Abasov].- Bakı: Azərənşr, 1961.- 200, [4] s.

Xəyal, S. Zeynal Xəlil: yaradıcılığı əsasında / Sona Xəyal; red. T.Həsənzadə; ön sözün müəl. K.Kələntərli.- Bakı: [MBM], 2010.- 91, [1] s.

Azəri, L. “Bircə sən yoxsan, əzizim...”: Zeynal Xəlil - 100 / Lalə Azəri // Mədəniyyət.- 2014.- 12 sentyabr.- S.12.

Xəlilzadə, F. Söz karvanının ağır yükü: Zeynal Xəlil bu yükü ləyaqətlə daşımağı bacaran və millətinin aşığı olan böyük şair idi / Flora Xəlilzadə // Kaspi.- 2016.- 27 iyul.- S.7.

95 illiyi Teymur Elçin 1924-1992

Şair, tərcüməçi

Ə d ə b i y y a t

Babalar, nənələr, nəvələr
/ Teymur Elçin; red.
Hidayət.- Bakı: Gənclik,
1995.- 22 s.

*Balaca Aytən / Teymur
Elçin.- Bakı: Gənclik,
1983.- [14] s.*

*Mənim kiçik ulduzla-
rım: [şeyrlər; nəğmələr
] / Teymur Elçin; [red.
M.Namaz].- Bakı:
Gənclik, 1985.- 349,
[3] s.*

*Əliyeva, T. Azərbaycan
uşaq ədəbiyyatı: Teymur
Elçin. [dərs vəsaiti] /
Tənzilə Əliyeva.- Bakı:
[s. n.], 2017.- 153, [1] s.*

*Teymur Elçin: (Tey-
mur Süleyman oğlu
Əliyev): bibliografiya
/ Azərbaycan Res-
publikası Mədəniyyət
və Turizm Nazirliyi,
Azərbaycan Milli Kitab-
xanası; tərt. M.Vəliyeva,
M.İbrahimova,
S.Əsədova; ön söz. müə.
Elçin; red. və burax.
məsul K.Təhrov.- Bakı:
[Azərbaycan Milli Ki-
tabxanası], 2014.- 246,
[2] s.*

Teymur Süleyman oğlu Əliyev (Teymur Elçin) 1924-cü il mart ayının 28-də Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. 1931-ci ildə ailəsilə birgə Bakıya köçmüş, burada 132 nömrəli orta məktəbdə təhsil almışdır. 1941-ci ildə orta təhsilini başa vurduqdan sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinə qəbul olunmuş, lakin 1943-1945-ci illərdə Böyük Vətən müharibəsinin iştirakçısı olduğundan təhsili yarımçıq qalmışdır. O, Zaqafqaziya cəbhəsində kursant, alay komsomol təşkilatçısı, hazırlıq kurslarının müdavimi olmuşdur. Cəbhədən qayıtdıqdan sonra ali təhsilini davam etdirmiş və 1948-ci ildə universiteti bitirmişdir.

İlk mətbu əsəri Bakı Mərkəzi Pionerlər Evinin 1938-ci ildə nəşr etdiyi "Şeyrlər məcmuəsi"ndə dərc olunan "Azərbaycan" şeiridir. Məktəb illərində dövrü mətbuatda ("Kommunist", "Yeni yol" və "Azərbaycan pioneri" qəzetlərində) dərc edilən yazıları "Teymur Əlizadə" imzası ilə çıxmışdır.

Teymur Elçinin milli uşaq ədəbiyyatının təşəkkül tapıb formalaşmasında mühüm xidmətləri olmuşdur. Ədib "Qar qız", "Sözlər, nəğmələr, nağıllar, laylalar", "Laylalar", "Xoruzbanı gedirəm", "Torağayın nəğməsi", "Babalar, nənələr, nəvələr" və s. uşaqlara həsr olunmuş şeirlər, "Balalarımız üçün", "Pişik və sərçə", "Toğrul babanın nağıl ağacı", "Pekin zəngi", "Boz sərçəylə boz siçanın dostluğu" və s. mənzum nağıllar yazmışdır.

Onun yaradıcılığının bir hissəsini tərcümə sahəsi əhatə etmiş və başqa xalqların folklorundan çoxlu sayda uşaq folklor nümunələrini Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir. Teymur Elçinin "Qar qız" mənzum pyesi 1983-cü ildə Gənc Tamaşaçılar Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur.

Tələbə ikən "Gənc işçi" qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, 1941-1943-cü

illərdə ictimai əsaslarla Azərbaycan Radio Komitəsində ictimai-siyasi verilişlər baş redaksiyasında ştatdankənar müxbir, diktör, redaktor, məsul redaktor vəzifələrində çalışmışdır. Teymur Elçin 1945-1946-cı illərdə Komsomol Komitəsinin katibi, 1946-1948-ci illərdə Azərbaycan LKGI Bakı Şəhər Komitəsinin I katibi, 1948-1949-cu illərdə Azərbaycan LKGI MK Təbliğat və Təşviqat şöbəsinin müdirinin müavini, 1949-1950-ci illərdə Azərbaycan LKGI Bakı Komitəsinin katibi, 1950-1952-ci illərdə Azərənəşrin Siyasi-ictimai ədəbiyyat şöbəsinin müdiri, 1952-1953-cü illərdə Azərbaycan Nazirlər Soveti yanında Radio Məlumat Komitəsinin sədrinin müavini, 1957-1964-cü illərdə Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsinin sədri, 1975-1988-ci illərdə Azərbaycan Mədəniyyət Nazirinin müavini vəzifələrində işləmişdir.

1958-ci ildə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinə üzv seçilmişdir.

Teymur Elçin Azərbaycan Ali Sovetinin (V, VI, VII, VIII çağırış) deputatı olmuşdur.

Görkəmli şairin sözlərinə xeyli mahnı bəstələnmişdir. Vəlif Adıgözəlovla birgə "Qarabağ şikəstəsi" oratoriyasının musiqisi və sözlərinə görə 1990-cı ildə Azərbaycan Respublikasının Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür.

Ədəbi və ictimai fəaliyyəti dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmiş, xidmətlərinə görə Sovet Sülhü Müdafiə Komitəsinin Fəxri Fərmanı (1959, 1964, 1969), "Qırmızı Əmək Bayrağı Ordeni" (1971), "Şərəf nişanı" ordeni (1979), Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə (1974, 1978, 1984) təltif edilmişdir.

Görkəmli şair, publisist Teymur Elçin 1992-ci il mart ayının 19-da vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Mikayıl Azafılı
1924-1990

Aşıq

Ə d ə b i y a t

Qoca Azaftıyam / M.Azaftı; tər.ed.və ön söz. Q.Paşayev, M.Azaftı; red. M.Qasımlı, G.Azaftı.- Bakı: Nurlan, 2008.- 758, [3] s.

Qoca qartal: Şeirlər / M.Azaftı; red. M. Şükür.- Bakı: Yazıçı, 1987.- 166, [1] s.

Özüm ölsəm, sözüm ölməz: [Şeirlər] / M.Azaftı; Red. Q.Əcaib; Tərtibçi. M.Quliyev.- Bakı: Şur, 1994.- 167 s.

Abbaslı, T. Uca qəlbli "Qoca Qartal": Poeziyanın da, Vətənin də, millətin, haqq-ədalətin də bənzərsiz aşığı - aşıq Mikayıl Azaftı... / Tahir Abbaslı // Mədəniyyət.- 2016.- 12 oktyabr.- S. 15.

Nəbioğlu, M. Ustad aşıq - zamanədən gileyli şair / Musa Nəbioğlu // Ədalət.- 2017.- 22 iyul.- S.6.

Paşayev, Q. Mikayıl Azaftı: Azərbaycanın qoca qartalı / Qəzənfər Paşayev // 525-ci qəzet.- 2018.- 17 mart.- S.14.

Mikayıl Cabbar oğlu Zeynalov (Mikayıl Azaftı) 1924-cü il mart ayının 21-i Tovuz rayonunun Azaftı kəndində anadan olmuşdur.

Erkən yaşlarında "Coşğun" təxəllüsü ilə şeirlər yazan aşıq-şair az sonra doğma kəndinin adını, "Azaftı"nı təxəllüs götürmüşdür.

Aşığın yaradıcılığında bir-birindən gözəl gəraylılar, təsniflər, qoşmalar, müxəmməslər, divanilər, vücudnamələr, cahannamələr, sicilləmələr, ustadnamələr, ithaflar, nəzirələr, bağlama-qıfılbənd deyişmələr, şeirlə məktublaşmalar, bayatılar, hətta rübai və qəzəllər, poema və dastanlar geniş yer tutur.

Türkiyəli tədqiqatçı Mikayıl Azaftıya həsr etdiyi namizədlik dissertasiyasında və sanballı monoqrafiyasında ustad sənətkarı "Müasir Azərbaycan aşıqlarının bayraqdarı" adlandırmış, professor Əzizə Cəfərzadə isə onu "Çağdaş aşıq sənətinin ən ulu aşıq şairi" hesab etmişdir. Onun yaratdığı "Azaftı dübeyti", "Azaftı gözəlləməsi", "Azaftı sənəti", "Azaftı dünyası", "Azaftı gəraylısı", "Azaftı himni", "Mikayılı", "Azaftı dağları", "Azaftı bəhri", "Azaftı müxəmməsi", "Şah sarayı" kimi saz havaları dillər əzbəridir.

Mikayıl Azaftının rəhbərliyi ilə "Koroğlu" dastanının 4 qolu - "Koroğlunun Dərbənd səfəri" (Mikayıl Azaftı), "Durna teli" (Əkbər Cəfərov), "Toqat səfəri" (Mahmud Məmmədov), "Koroğlu və Bolu bəy" (Əlixan Nifta-

lıyev) vala köçürülmüşdür.

İlk dəfə sənətkar 1954-cü ildə festivalda iştirak etmiş və medalla təltif olunmuşdur.

Aşıqların IV Qurultayında (mart, 1984) sənətkara ehtiram göstərərək çıxış etmək təklif olunmuşdur. Azaftı məruzə səviyyəli çıxışında çoxillik təcrübəsi əsasında aşıq sənətinin incəliklərindən, çatışmazlıqlardan, qarşıda duran vəzifələrdən söz açmışdır.

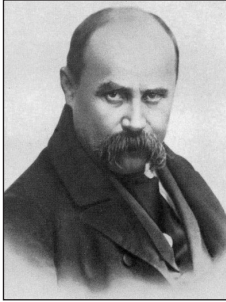
Qurultayda Azaftının aşıq sənətinin inkişafında göstərdiyi fədakarlıq və xidmətləri xüsusi qeyd edilmişdir. O, Aşıqlar Birliyinin sədr müavini seçilmişdir.

Ümumittifaq Musiqi Cəmiyyətinin Rəyasət Heyətinə üzv seçilmiş sənətkar Novruz bayramı şənliklərində Dədə Qorqud obrazını canlandırmışdır.

1987-ci ildə "Qoca qartal" kitabı Bakıda çap edilmiş, daha sonra 1988-ci ildə Türkiyədə, 1993 və 2003-cü ildə İranda nəşr olunmuşdur.

1989-cu il may ayının 17-də Mikayıl Azaftı ədəbiyyat və incəsənətin inkişafında böyük xidmətlərinə görə "Əməkdar mədəniyyət işçisi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Mikayıl Azaftı 1990-cı il oktyabr ayının 10-da vəfat etmiş, öz doğma kəndi Azaftıda dəfn olunmuşdur. Ölümündən sonra Tovuz şəhərində bir küçəyə aşığın adı verilmiş və Azaftı kəndində oxuduğu məktəbin önündə büstü qoyulmuşdur.

205
illiyi**Taras Qriqoryeviç Şevçenko**
1814-1861*Ukrayna şair və yazıçısı***Ə d ə b i y y a t**

Əkizlər. Rəssam: povestlər / T.Q.Şevçenko; tərc. Z.Abbas; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi. - Bakı: Aspoliqraf, 2014. - 214, [2] s.

Arzumanlı, V. Taras Şevçenko irsinin tədqiqi / Vaqif Arzumanlı // Ədəbiyyat qəzeti. - 2014. - 21 fevral. - S.6-7; Respublika. - 2014. - 23 fevral. - S.6.

Лірика: пер. с укр. / Тарас Шевченко; [сост. Л. Новиченко]. - Москва: Худож. лит., 1984. - 136 с.

İ n t e r n e t d ə

https://ru.wikipedia.org/wiki/Шевченко,_Тарас_Григорьевич

<https://russian.rt.com/science/article/509215-taras-shevchenko-ukraina>

Taras Qriqoryeviç Şevçenko 1814-cü mart ayının 9-u Ukraynada təhkimli kəndli ailəsində anadan olmuşdur.

O, ilk təhsilini kənd keşişindən almış, 1831-ci ildə sahibi ilə Peterburq şəhərinə gəlmişdir.

İlk kitabı “Kobzar” 1840-cı ildə nəşr olunmuşdur. Yazıçı 1842-ci ildə “Kor qadın”, 1845-ci ildə “Muzdur qadın”, 1848-ci ildə “Marina” adlı romanlarını, 1838-ci ildə “Taras gecəsi” adlı tarixi poema yazmışdır.

Əsərləri Ukrayna ədəbiyyatında siyasi lirika və satira janrlarının inkişafında mühüm rol oynamışdır.

1847-ci ildə xəyanət nəticəsində həbs edilmiş, Orsk qalasına sürgün edilmişdir. 10 il (1847-1857) sürgündə qalan Şevçenko yalnız I Nikolayın ölümündən sonra azad edilmişdir. Sürgün illərində rus dilində avtobioqrafik səciyyəli “Çalğıcı”, “Bədbəxt”, “Kapitan arvadı”, “Əkizlər”, “Rəssam” və s. realist povestlərini yazmışdır.

Ukrayna ədəbiyyatının inkişafında Şevçenkonun müstəsna xidmətləri olmuşdur. Əsərləri dünya xalqları dillərinə tərcümə edilmişdir.

Öz ədəbi-bədii fəaliyyəti ilə xalqın ictimai və milli şüurunun oyanmasında, inkişafında mühüm rol oynayan görkəmli inqilabçı-demokrat Ukrayna ədəbiyyatı tarixinə yeni nəfəs, yeni vüsət, yeni həyat gətirmişdir. T.Şevçenko həm milli, həm də beynəlmiləl ədib olmuşdur.

Şevçenko yazıçılıqla yanaşı, həm də rəssam kimi məşhurdur. O, 1838-1845-ci illərdə Peterburq Rəssamlıq Akademiyasında oxumuş, K.P.Brullovdan dərs almışdır.

Realist meyillər Şevçenkonun erkən yaradıcılığında meydana gəlmiş, sürgündə yaratdığı rəsmlərində kəskin ifşaedici qüvvə kəsb etmişdir. Sürgündən qayıtdıqdan sonra Şevçenko çoxlu qravyyuralar yaratmış, 1860-cı ildə mis üzərində qravyyuralarına görə akademik adı almışdır.

Şevçenkonun 1860-cı ildə yaratdığı “Çimən Virsaviya” əsəri Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyində saxlanılır.

Görkəmli ictimai xadim Taras Şevçenko 1861-ci fevral ayının 26-da (bəzi mənbələrdə 10 mart) vəfat etmiş, vəsiyyətinə görə Kaver yaxınlığında, Dnepr sahilindəki Çerneçyada dəfn edilmişdir.

T.Q.Şevçenko irsi Azərbaycanda geniş tədqiq edilmiş, əsərləri ukrayna dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə edilmişdir. 2014-cü ildə isə Azərbaycanda “Şevçenko ili” elan edilmişdir.

Bakıda adına küçə və məktəb vardır. Paytaxtın Azadlıq prospektində görkəmli şair Taras Şevçenkonun abidəsi ucaldılmışdır. Abidənin müəllifi ukraynalı heykəltəraş İqor Qreçanikdir.

210
illiyi**Nikolay Vasilyeviç Qoqol**
1809-1852*Rus yazıçısı*

Nikolay Vasilyeviç Qoqol 1809-cu il mart ayının 20-də (bəzi mənbələrdə 1 aprel) Poltava quberniyasının Mirqorod qəzasında Velikiye Soroçinski adlanan ucqar bir kənddə, mülkədar ailəsində anadan olmuşdur. Uşaq-lıq illəri valideynlərinin Vasilyevka malikanəsində - əfsanələr, rəvayətlər, nağıllar diyarı olan Dikanka kəndi yaxınlığında keçmişdir. İncəsənətin qızğın pərəstişkarı, teatr həvəskarı, şeirlər və komediyalar müəllifi atasının, Vasili Afanasyeviçin gələcək yazıçının tərbiyəsində mühüm rolu olmuşdur.

Qoqol Vasilyevka kəndində ilk ibtidai ev təhsili aldıqdan sonra 1818-ci ildə təhsilini artırmaq üçün Poltavaya getmişdir. 1821-ci ildə Nejinə açılmış Ali Elmlər Gimnaziyasına daxil olmuş, burada skripkada çalmağı, tamaşalarda oynamağı və əsasən komik rollar ifa etməyi öyrənmişdir.

1828-ci ildə Nejin gimnaziyasında təhsilini başa vurduqdan sonra Peterburqa getmişdir. Lakin özünə iş tapa bilməmiş, ilk ədəbi cəhdləri də boşa çıxmış, nəhayət, kiçik məmur işinə düzələ bilmişdir.

1830-cu ildə "Oteçestvenniye zapiski" jurnalında "Basavryuk" adlı ilk povesti işıq üzü görmüşdür. Sonralar bu povest əlavə və dəyişikliklərlə "İvan Kupala ərəfəsində axşam" adı ilə yenidən nəşr edilmişdir. 1831-ci ildə Qoqol Qadın Vətənpərvərlik İnstitutunda müəllim kimi çalışmışdır.

1830-1831-ci illərdə Peterburqda yaşadığı zaman görkəmli rus yazıçıları ilə, E.Jukovski, S.A.Puşkin, P.Pletnyov, Delviq, İ.A.Krılov, V.Ödoyevski kimi dövrünün tanınmış ziyalıları, yazıçı və şairləri ilə, o cümlədən Puşkinlə yaxından tanış və dost olmuşdur. Bu tanışlıq gənc yazıçının ictimai baxışlarının və ədəbi istedadının formalaşmasına müsbət təsir göstərmişdir. Yazıçının 1831-1832-ci illərdə Ukray-

na həyatından bəhs edən iki kitabdən ibarət "Dikanka yaxınlığındakı xutorda axşamlar" əsəri çapdan çıxmışdır.

1834-cü Peterburq Universitetinin Ümumi tarix kafedrasında orta əsrlər tarixi üzrə professor vəzifəsinə təyin edilmiş, 1835-ci ildə universiteti tərk edərək bütün qüvvəsini yaradıcılıq işinə həsr etmişdir. "Portert", "Neva prospekti", "Dəlinin qeydləri" əsərlərini yazmış, "Viy", "İvan İvanoviçin İvan Nikiforoviçlə dalaşması haqqında povest", "Taras Bulba" kimi əsərlərini toplayaraq "Mirqorod" adı ilə çap etdirmişdir.

Qoqol yalnız nəsr sahəsində deyil, dramaturgiya sahəsində də öz yaradıcılıq məharətini göstərmişdir.

1836-cı ilin aprel ayında onun məşhur "Müfəttiş" komediyası birinci dəfə tamaşaya qoyulmuş və böyük müvəffəqiyyət qazanmışdır.

Böyük ədib 1836-cı ildə Qərbi Avropa ölkələrinə - Almaniyaya, Fransaya, İsveçrəyə və İtaliyaya səyahətə çıxmış, səyahətdən qayıtdıqdan sonra "Ölü canlar" əsərini yazmış və 1842-ci ildə I cildini nəşr etdirmişdir.

Nəriman Nərimanov onun "Müfəttiş" komediyasını Azərbaycan dilinə tərcümə etmiş və ilk dəfə olaraq 1896-cı ildə noyabr ayının 28-də teatr səhnəmizdə tamaşaya qoyulmuşdur. 1908-ci ildə "Müfəttiş" komediyası məşhur aktyorumuz Hüseyn Ərəblinskinin quruluşu ilə tamaşaya qoyulmuş və tamaşa daha böyük müvəffəqiyyət qazanmışdır. Pyes həmin quruluşda 1912, 1914 və 1915-ci illərdə Bakıda və Tiflisdə oynanılmış, indiyə qədər də səhnəmizdə oynanılmaqdadır.

N.V.Qoqol 1852-ci il fevral ayının 21-də böyük əziyyətlər içində (bəzi mənbələrdə 4 mart) Moskvada vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / N.V.Qoqol; ön söz. müəl. G.Manafova; [tərc. ed. S.Rəhman, İ.İbrahimov, Ə.Ağayev, M.Rzaquluzadə]; red. A.Dadaşov; bədii tərtibat və dizaynın müəl. T.Qorçu.- Bakı: Şərq-Qərb, 2009.- 332, [2] s.

Müfəttiş / N.V.Qoqol; tərc. S.Rəhman.- Bakı: Qanun, 2018.- 127 s.

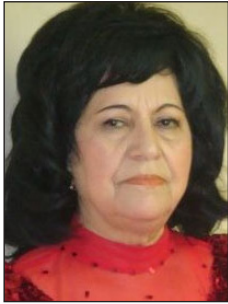
Qismət, A. Fobiyalı yazıçılar / Azər Qismət // Ədəbiyyat qəzeti.- 2018.- 10 fevral.- S.23.

Вечера на хуторе близ Диканьки / Н.В.Гоголь; художник Н.В.Доценко.- Москва: Центрполиграф, 2003.- 314 с.

Гоголь и русское общество: [монография] / Е.И.Анненкова; Рос.Гос. педагогический ун-т им. А.И.Герцена Анненкова, Елена Ивановна.- Санкт-Петербург: Росток, 2012.- 750, [2] с.

85
illiyiCeyran Haşımova
1934

Tar ifaçısı

Ceyran Əsəd qızı Haşımova 1934-cü il mart ayının 8-də Bakı şəhərində musiqiçi ailəsində anadan olmuşdur.

Orta təhsilini şəhər 32 nömrəli məktəbdə başa vurduqdan sonra Asəf Zeynallı adına Bakı Musiqi Məktəbinin tar sinfinə qəbul edilmişdir.

1952-ci ildə texnikumu fərqlənmiş diplomu ilə bitirmiş, daha sonra Ü.Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında təhsil almışdır.

1958-ci ildə Səid Rüstəmovun rəhbərlik etdiyi xalq çalğı alətləri orkestrində "Saz" qrupunun konsertmeysteri olmuşdur.

Ömrünün 50 ildən çoxunu milli mədəniyyətimizin inkişafına, eləcə də musiqimizin təbliğinə həsr edən Ceyran Haşımova bir müddət müəllimlik etmişdir.

Bu orkestrin tərkibində 1959-cu ildə Moskvada keçirilmiş Azərbaycan mədəniyyəti ongünlüyündə iştirak etmiş, Bülbül, Şövkət Ələkbərova, Sara Qədimova, Xan Şuşinski kimi görkəmli sənətkarları müşayiət etmişdir.

1964-cü ildə "Lalə" Qızlar Ansamblını yaratmışdır. Ansamblı bir çox məşhur müğənnilər - Raziyyə Şirinova, Zöhrə Abdullayeva, Təranə Vəlizadə, Mahrux Muradova, Nisə Qasımoğlu, Nəzakət Məmmədova, Ruhəngiz Allahverdiyeva, Suğra İbrahimova, Kəmalə Rəhimli, Firuzə İbadova, Xalidə Gözəl, Rəhilə Bəndəliyeva və başqaları, həmçinin, musiqi alətləri ifa-

cıları fəaliyyət göstərmişlər. Ansambl Türkiyə, İran, Çexoslovakiya, keçmiş SSRİ məkanında və bir çox başqa xarici ölkələrdə qastrol səfərlərində olmuşdur.

"Lalə" qızlar ansamblı 1966-1971-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Komitəsinin nəzdində fəaliyyət göstərmişdir. Radioda ilk dəfə olaraq 1966-cı il fevral ayının 23-də canlı yayımla Ələkbər Tağıyevin "Xızı dağları" və Tofiq Quliyevin "Sənə də qalmaz" mahnılarını ifa etmiş, televiziya da isə həmin il mart ayının 8-də Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibəti ilə də keçirilən "Mavi işıq" gecəsində çıxış etmişdir.

Qastrollara çıxmaq üçün kollektiv 1971-ci ildən Dövlət Filarmoniyasının nəzdində fəaliyyət göstərməyə başlamış, 1978-ci ildə Dövlət Konsert Birliyi yaranandan sonra isə kollektiv bu qurumun tərkibində (1992-ci ilədək) yer almışdır.

Ceyran Haşımova 1987-ci ildə "Əməkdar artist", 2006-cı ildə "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüşdür. 2002-ci ildən Prezident təqaüdçüsüdür.

Ə d ə b i y y a t

"Köhnə bolşeviklər kimi çox sərt xasiyyətim var" / Ceyran Haşımova // Ekspress.- 2014.- 5-7 aprel.- S.21.

Zeynalova, T. Azərbaycanın solmayan lalələri / T.Ə.Zeynalova; red.: Ş.Səlimbəyli; ön söz. müəl. Ş.Axundova.- Bakı: Avropa, 2004.- 200 s.

Dünyamalıoğlu, F. Nağılabənzər ömür yolu / Fərahim Dünyamalıoğlu // Mədəniyyət.- 2009.- 6 mart.- S.4.

Nizamiqızı, H. Çiçək ömründən çox uzun Və ya 48 il solmayan "Lalə" / Həmidə Nizamiqızı // Mədəniyyət.- 2012.- 7 mart.- S.12.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Ceyran_

https://azertag.az/xeber/XALO_ARTISTI_Ceyran_HASIMOVA-NIN_YUBILEY_GECASI_KECHIRILMISDIR-454458

Hacıbaba Hüseynov
1919-1993*Xanənda*

Hacıbaba Hüseynəli oğlu Hüseynov 1919-cu il mart ayının 19-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

Məktəbdə oxuduğu müddətdə cəmi beş sinif təhsil alsa da, klassik ədəbiyyata, ilahiyyata dərinlən yiyələnmiş, güclü hafizəyə, qaynar təbə, yüksək hazırcavablığa, bədii-yaradıcı təxəyyül imkanlarına malik bir insan olmuşdur. Uşaqlıqdan böyük ailələrini saxlamaq üçün atasına kömək etmiş, ağır işlərdə çalışmış, məşhur "Paris kommunası" adına zavodda tornaçı olmuşdur. Silah-sursat hazırlayan zavodda çalışdığına görə Böyük Vətən müharibəsi başlayarkən cəbhəyə yollanmamış, işinin yüksək peşəkari kimi arxa cəbhədə saxlanmışdır.

Erkən yaşlarından güclü hafizəsi sayəsində eşitdiyi dini musiqi nümunələrini, muğamları dərinlən mənimsəmiş, əruz vəznində qəzəllər yazmağa başlamışdır. Xanəndənin zəhmətsevərliyi və sənət axtarıları nəticəsində əldə etdiyi ifaçılıq texnikası, poeziya və muğamı yüksək bədii zövqlə uzlaşdırma qabiliyyəti muğam biliciləri və musiqisevərlər tərəfindən yüksək dəyərləndirilmişdir. Əvvəlcə nağaraçı olmuş, virtuoz qavalçalan kimi məşhurlaşmışdır. Tədrisən muğam və təsniflər oxumağa başlamışdır. Ustadın xanəndə kimi yetişməsində, milyonların sevimlisinə çevrilməsində Mütəllim

Mütəllimov, Yaqub Məmmədov, Seyid Şuşinski, Zülfü Adıgözəlov, Xan Şuşinski, Əhməd Bakıxanov, Cahangir Cahangirov, Bəhram Mansurov, Əhsən Dadaşov, Sara Qədimova kimi məşhur sənətkarların böyük təsiri olmuşdur. O, muğam ustadlarının ənənələrindən bəhrələnərək bu sənətdə öz dəsti-xəttini yaratmağa nail olmuşdur. Hacıbaba Hüseynov otuz ildən artıq müddətdə Asəf Zeynallı adına Bakı Musiqi Məktəbində xanəndəlik sənətindən dərs demiş, xanəndələr yetişdirmişdir.

Onun üç yüzdən artıq qəzəli, mütəlliməsi, təcnisi, çoxsaylı təsnifləri çap olunmasa da, hələ sağlığında xanəndələrin dillər əzbəri olmuş və muğam ifaçılığında geniş yayılmışdır.

Bir sıra xarici ölkələrə - İraq, Türkiyə, Fransa, İsveçrə, Hollandiya, Belçika və İrana səfərlər etmişdir.

Hacıbaba Hüseynovun yaratdığı təsniflər mürəkkəb ritm duyğusu ilə aşılınmış melodiyaları və zövqlə seçilmiş mətnlərinə görə dinləyicilərin yaddaşına hopmuşdur.

1989-cu ildə Azərbaycan Respublikasının "Əməkdar artist", 1990-cı ildə "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Xalqın sevimlisi, görkəmli xanəndə Hacıbaba Hüseynov 1993-cü il oktyabr ayınının 24-də vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Elsevər, S. Haqqı gözləyən ustad: Hacıbaba Hüseynov ilk dəfə televiziya ekranında görünəndə təqribən qırx yaşı varmış / Seymur Elsevər // Kaspi.- 2016.- 25 oktyabr.- S.15.

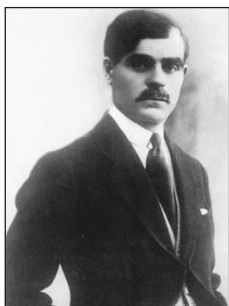
Hüseynov, R. Dünya nədən tərs dolanmır? / Rafael Hüseynov //Xalq qəzeti.- 2010.- 10 aprel.- S.7.

İbişova, R. Çox zillərdən yuxarı bəm / Ruzə İbişova // Palitra.- 2010. - 23 iyun. - S.13.

İsaq, İ. Bəxti 70 yaşında gülən xanəndə - İradə İsaq yazır: Ömründə bir dəfə də olsun, xaricə qastrola göndərilməyən məşhur muğam ustası Hacıbaba Hüseynov bu tilsimi necə qırdı? /İradə İsaq // Həftə içi.- 2015.- 3 mart.- S.6.

140
illiyiHüseynqulu Sarabski
1879-1945

Opera müğənnisi, aktyor

Ə d ə b i y a t

Köhnə Bakı / Hüseynqulu Sarabski; tərt. ed. A.Sarabski. Bakı: Yazıçı, 1982.- 251, [5] s.

Qərənfilşən, butasan / Hüseynqulu Sarabski; nəşrə haz. və ön sözü müəll. Q.Vaqifqızı; red. M.Məmmədova; AMEA, Məhəmməd Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tu.- Bakı: Elm və təhsil, 2013.- 111, [1] s.

Bəhmənli, V. Hüseynqulu Sarabski: [sənədli-publisistik povest] / V.Bəhmənli; [burax. məsəl. S.İsmayılova; dizayner Z.Abbasov; baş red. G.Cəfərova].- Bakı: Şərq-Qərb, 2017.- 174 s.

Bəhmənli, V. Məcnun özü: [Teatr xadimi, qüdrətli sənətkar Hüseynqulu Sarabskiyə həsr olunmuş povest] / Vaqif Bəhmənli // Azərbaycan: Ədəbi-bədii jurnal.- 2017.- №10.- S.18-94.

Şuşinski, F. Hüseynqulu Sarabski // Firidun Şuşinski. Azərbaycanın musiqi xəzinəsi.- Bakı.- 2015.- S.448-463.

Zümrüd. Hüseynqulu Sarabski /Zümrüd //Səs.- 2014.- 1 fevral.- S.12.

Hüseynqulu Məlik oğlu Rzayev (Hüseynqulu Sarabski) 1879-cu il mart ayının 20-də Bakıda, İçərişəhərin Yeddilər məhəlləsində anadan olmuşdur. İçərişəhərdəki Şah məscidinin yanında ibtidai dini təhsil almışdır. Mələhətli avazı olduğuna görə şəbih tamaşalarında iştirak etmişdir.

1897-ci ildə H.Z.Tağıyevin açdığı kursda rus dilində oxumuş və növbəti il H.Mahmudbəyovun məktəbinin ikinci sinfinə qəbul olunmuşdur.

H.Sarabskini teatra həvəskar aktyorlar Murad Muradov və Mehdişəh Cabbarlinski cəlb etmişlər. O, ilk dəfə 1902-ci il iyul ayının 1-də səhnəyə çıxmış, ilk rolu N.Nərimanovun "Nadanlıq" dram tamaşasında Rəsul obrazı olmuşdur.

1906-cı ildən 1919-cu ilin payızına qədər "Müsəlman dram cəmiyyətində", "Nicat", "Səfa" mədəni-maarif cəmiyyətlərinin dram dəstələrində, özünün təşkil etdiyi "Müsəlman opera truppası"nda, "Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy Hacıbəyli qardaşlarının müdirliyi"ndə, A.Şərifzadənin rəhbərliyindəki "Müsəlman artistləri ittifaqı"nda aktyorluq və rejissorluq etmişdir.

1919-cu ilin 24 oktyabrından "Hökumət Türk Teatrosunda" (indiki AMDT) aparıcı aktyorlarından olmuşdur. 1925-ci ildə opera truppası Akademik Teatrın nəzdindən ayrılaraq "Rus operası" adlanan kollektivin nəzdinə keçmiş və həmin dəstənin öncüllərindən biri H.Sarabski olmuşdur. O, "Leyli və Məcnun" əsərinin ilk və ən qabaqcıl aktyorlarından biri olmuşdur. 1906-cı ildə "Axtaran tapar", "Cəhalət", "Nə doğrarsan aşına, o da çıxar qaşığına" adlı üç dram əsərinin müəllifidir.

Xatirələrdən və adət-ənənələrdən bəhs edən "Köhnə Bakı" kitabını yaz-

mışdır.

1920-1940-cı illərdə mədəni-quruculuq sahəsindəki fəaliyyəti çoxcəhətli olmuşdur. O, əvvəllər Xalq Maarif Komissarlığının İşlər İdarəsində baş təlimatçı vəzifəsində çalışmışdır. 1925-ci ildən 1932-ci ilə kimi "Şərq orkestri"nin tərkibində muğam və mahnı ifaçısı kimi dinləyicilərin rəğbətini qazanmışdır. Onun repertuarında "Şüştər", "Hicaz", "Bayatı-Şiraz", "Segah", "Şikəsteyi-fars" kimi minor muğamlar, "Qalalı", "Üçtelli durna", "Sona bülüllər", "Ləbuləb" xalq mahnıları da olmuşdur. Bir çox mahnılar - "Muğan", "Dağlar", "Layla" və s. bəstələmişdir.

1926-cı ildə H.Sarabski Şərq orkestri ilə birlikdə Moskva, Leninqrad, Minsk şəhərlərində konsertlər vermişdir.

1932-ci ildə Respublika Xalq Yarıdıcılıq Evinin təşkilində onun əməyi olmuş, ömrünün sonunadək ora rəhbərlik etmişdir. 1934-cü ildə Azərbaycan Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin üzvü, 1938-ci ildə isə Respublika Ali Sovetinin deputatı olmuşdur.

Səsi qrammofon valına yazılmasa da bizə yeganə olaraq müğənninin 1940-cı ildə "Səbuhi" kinofilmində məşhur xanəndə Səttar rolunda ifası yadigar qalmışdır.

Böyük sənətkar pedaqoji fəaliyyət də göstərmiş, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında muğamatdan dərs demiş, A.Zeynallı adına Musiqi Məktəbində vokal sinfinə başçılıq etmişdir.

Teatr sahəsindəki xidmətlərinə görə 1932-ci ildə "Xalq artisti" fəxri adına layiq görülmüş, 1938-ci ildə "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni ilə təltif edilmişdir.

Hüseynqulu Sarabski 1945-ci il fevral ayının 16-da vəfat etmişdir.

70
illiyi**Səfa Qəhrəmanov**
1949-2008*Xanəndə*

Səfa Hüseyn oğlu Qəhrəmanov 1949-cu il mart ayının 30-da Ağcabədi rayonunun Minaxorlu kəndində anadan olmuşdur. Hələ uşaqlıqdan musiqiyə həvəsi olmuş, Tibb Texnikumunda təhsil alarkən respublika üzrə keçirilən musiqi müsabiqələrində iştirak etmişdir.

1970-ci ildə Yaşıl Teatrda keçirilən “Qızıl payız” muğam festivalının iştirakçısı olmuş, Xan Şuşinski, Əhməd Bakıxanov, Sahib Şükürov, İslam Rzayev, Adil Gəray kimi sənətkarların qarşısında çıxış edərək müsabiqədə qalib gəlmişdir. Bundan sonra o, Əhməd Bakıxanovun ansamblına dəvət almış, bir müddət sonra isə hərbi xidmətə yollanmışdır.

1978-ci ildə Asəf Zeynallı adına Bakı Musiqi Texnikumunun xanəndəlik şöbəsinə, 1990-cı ildə isə Mirzağa Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun (indiki ADMİU) mədəni-maarif işi fakültəsini bitirmişdir. Muğam ustası Nəriman Əliyevin tələbəsi olmuşdur.

Hələ Musiqi Texnikumunda təhsil alarkən səhnə fəaliyyətinə başlayan Səfa Qəhrəmanov milli muğamlarımızı, xalq və bəstəkar mahnılarını məharətlə ifa etmişdir. 1975-ci ildə ilk dəfə olaraq peşəkar xanəndə kimi Əhsən Dadaşovun rəhbərlik etdiyi xalq çalğı alətləri ansamblı ilə televiziya “Mirzə Hüseyn segahı”nı ifa etmişdir.

Səfa Qəhrəmanov 1992-ci ildən

həm də Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının muğam bölməsinin solisti olmuş, opera səhnəsində Qəndab Quliyeva ilə “Leyli və Məcnun” operasında Məcnun rolunda çıxış etmişdir. Teatrda on altı illik fəaliyyəti ərzində bir sıra milli operalarda - Üzeyir Hacıbəylinin “Leyli və Məcnun” operasında Məcnun, İbn Səlam, Məcnunun atası, Müslüm Maqomayevin “Şah İsmayıl” operasında Şah İsmayıl, Z.Hacıbəylinin “Aşıq Qərib” operasında Şeyx, V.Adıgözəlovun “Natəvan” operasında Qarabağ xanəndəsi, R.Mustafayevin “Vaqif” operasında xanəndə, Niyazinin “Rast” baletində xanəndə kimi obrazlar yaratmışdır.

Səfa Qəhrəmanov həm də müəllimlik fəaliyyəti ilə məşğul olmuşdur. 1999-cu ildən A.İsgəndərov adına Mədəniyyət Sarayında muğam sinfində dərs demiş, Mirzağa Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun müəllimi olmuşdur. Bu illər ərzində onun ifasında xalq mahnıları və muğamlar lentə alınaraq qızıl fonda daxil edilmişdir.

Səfa Qəhrəmanov 2000-ci ildə “Əməkdar artist”, 2006-cı ildə isə “Xalq artisti” adına layiq görülmüşdür.

Görkəmli xanəndə Səfa Qəhrəmanov 2008-ci il may ayının 5-də vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Vahid, T. Onun ürəyi musiqi ilə döyünürdü / T.Vahid // Mədəniyyət. - 2012. - 30 mart. - S.6.

Vahid, T. Səs xəzinəmizin nadir səsi / T.Vahid // Mədəniyyət. - 2013. - 29. mart. - S.6.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Səfa_Qəhrəmanov

<https://haqqinda.az//Bəstəkarlar+Və+Muəllimlər/4108-Səfa+Qəhrəmanov.html>

https://wikivisually.com/lang-az/wiki/Səfa_Qəhrəmanov

120
illiyi**Məmmədəli Vəlixanlı**
1899-1969**Aktyor**

Məmmədəli Hacı Heydər oğlu Heydərzadə (Vəlixanlı) 1899-cu il mart ayının 13-də Bakının Fatmayı kəndində anadan olmuşdur. “Vəlixanlı” aktyorun səhnə təxəllüsüdür.

Baqqallıqla məşğul olan atası onu təhsil almaq üçün “Səfa” mədəni-maarif cəmiyyəti nəzdindəki məktəbə qoymuşdur. İlk dəfə səhnəyə realist aktyor məktəbinin banisi Cahangir Zeynalovun 1912-ci ildə quruluş verdiyi Mirzə Fətəli Axundzadənin “Hacı Qara” komediyasının tamaşasında Bədəl rolunda çıxmışdır.

1920-ci ildə Milli Dram Teatrının xor heyətinə işə qəbul olunmuş, “Leyli və Məcnun”, “Əsli və Kərəm”, “Şah İsmayıl” operalarında xorda oxuyan Məmmədəli tədrisən dram tamaşalarında da kiçik rollarda səhnəyə çıxmışdır.

Teatrda işləyə-işləyə 1927-1930-cu illərdə Bakı Teatr Texnikumunda ixtisas təhsili almışdır. 1920-1969-cu illərdə Akademik Milli Dram Teatrının truppasında çalışmışdır.

Aktyor Tuğ kəndlisi, Vəzir (“Hacı Qara” və “Lənkəran xanının vəziri”, Mirzə Fətəli Axundzadə), Hacı Qəmbər (“Hacı Qəmbər”, Nəcəf bəy Vəzirov), Əmrah, Kəndxuda Rəcəb, Namaz (“Pəri cadu”, “Köhnə dudman” və “Baba yurdunda”, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev), Robinzon (“Cehizsiz qız”, Aleksandr Ostrovski), Vurm (“Qaçaqqlar”, Fridrix Şiller), Qolçomaq (“Tufanlı il”, Aleksey Kapler) və s. rolları ifa etmişdir.

Azərbaycan Dövlət Musiqili Ko-

mediya Teatrında Ü.Hacıbəylinin “Məşədi İbad” (Məşədi İbad), “Ər və arvad” (Kəblə Qubad), Z.Hacıbəylinin “Evliykən subay” (Kəblə Hacı) operetalarının tamaşasında oynamışdır.

“Azərbaycanfilm”də istehsal olunmuş 1955-ci ildə “Görüş” (Çayçı), 1957-ci ildə “Mahnı belə yaranır” (Bədirxan) bədii filmlərinə çəkilməmişdir.

Məmmədəli Vəlixanlı milli xarakter yaratmaqda, xalq teatr tamaşaları estetikasını səhnədə yaradıcılıqla realizə etməkdə mahir ustad idi.

Teatr sənətimizin inkişafındakı xidmətlərinə görə 4 dekabr 1938-ci ildə “Əməkdar artist”, 21 iyul 1949-cu ildə “Xalq artisti” fəxri adlarına layiq görülmüşdür. 1957-ci ildə Moskvada epizodik obraza görə laureat olmuşdur.

Məmmədəli Vəlixanlı Sabit Rəhmanın “Əliqulu evlənin” tamaşasının premyerasından (9 mart 1961-ci il) az müddət sonra qəfildən, 62 yaşında iflic xəstəliyinə düşər olaraq bir daha səhnəyə çıxmamış, 8 il yataq xəstəsi qalaraq 1969-cu il aprel ayının 12-də vəfat etmişdir. Bakıda İkinci Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Kazımov, T. M.Ə.Vəlixanlı //red. Ə.Hüseynov; Azərbaycan Teatr Cəmiyyəti.- Bakı, 1961.- 60 s.

Rəhimli, İ. Məmmədəli Vəlixanlı (13.3.1899-12.4.1969) //İlham Rəhimli //Azərbaycan teatr tarixi.- Bakı: Çarşıoğlu, 2005.- S.136.

Rəhimli, İ. Məmmədəli Vəlixanlı //İlham Rəhimli //Azərbaycan teatr ensiklopediyası.- Bakı, 2017.- C.II.- S.282-284.

Azəri, L. Bir aktyorun sənət yolu: Məmmədəli Vəlixanlı - 115 //Lalə Azəri //Mədəniyyət.- 2014.- 14 mart.- S.11.

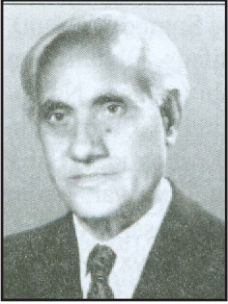
Yusifli, V. Vəlixanlılar //Vaqif Yusifli //Kaspi.- 2015.- 6 noyabr.- S.12; Ədalət.- 2015.- 17 noyabr.- S.7.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Məmmədəli_Vəlixanlı

105 illiyi Məmməd Quliyev 1914-2001

Aktyor

Məmməd Allahverdi oğlu Quliyev 1914-cü il mart ayının 15-də Naxçıvanda anadan olmuşdur. Gözəl və ürəyəyatımlı səsi olmuşdur. Orta məktəbdə oxuyarkən Səməd Mövləvi onu teatra dəvət etmişdir. O, əsasən, opera və operetta tamaşalarında xorda oxumuş, epizodik rollarda səhnəyə çıxmışdır. Opera artisti olmaq arzusu ilə orta məktəbi bitirdikdən sonra Bakıya gələrək Asəf Zeynallı adına Musiqi Məktəbinə (indiki Azərbaycan Milli Konservatoriyası nəzdində Musiqi Kolleci) daxil olmuşdur. Təhsilini başa vurduqdan sonra bir müddət Opera və Balet Teatrında işləmiş, müxtəlif tamaşalarda ikinci dərəcəli partiyalar ifa etmişdir.

Məmməd Quliyev əsl səhnə fəaliyyətinə 1943-cü ildə Naxçıvan teatrında başlamışdır. Yaradıcılığının ilk illərində dram və operetta tamaşalarında çıxış etmişdir. Aktyor teatrda işlədiyi müddətdə onlarla müxtəlif xarakterli bədii obraza səhnə həyatı vermişdir. Bunların arasında ayrı-ayrı janrlarda hazırlanmış və müxtəlif bədii xarakterli obrazlar var.

Dərviş, Müller, Rüstəm Zal (“Şeyx Sənan”, “Şeyda” və “Səyavuş”, Hüseyn Cavid), Pirqulu, Həmzə, Belakurov (“Aydın”, “Vəfalı Səriyyə” və “Yaşar”, Cəfər Cabbarlı), İbrahim xan (“Vaqif”, Səməd Vurğun), Qurban (“Pəri cadu”, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev), Naib ağa (“Dəli yığıncağı”, Cəlil Məmmədquluzadə), Əlimərdan (“Eşq

və intiqam”, Süleyman Sani Axundov), Mirzə Cəlil (“Sizi deyib gəlmişəm”, Anar), Kral (“Sevilya ulduzu”, Lope de Veqa), Naçalnik (“Qaçaq Nəbi”, Süleyman Rüstəm), Gəray bəy (“Komsomol poeması”, İsgəndər Coşqun), Şahbazov (“Göz həkimi”, İslam Səfərli), Pristav (“Qatır Məmməd”, Zeynal Xəlil), Balvazov (“Həmyerlilər”, Altay Məmmədov), Gəncə hökmdarı (“Məhsəti”, Kəmalə Ağayeva), Salmanov (“Toy”, Sabit Rəhman), Şahmar (“Vətən”, Abdulla Şaiq) rolları Məmməd Quliyevin yaradıcılığının başlıca mahiyyətini xarakterizə edən rollardır.

Səsinin tərəvəti uzun illər itməyən aktyor müxtəlif quruluşlarda Üzeyir bəy Hacıbəylinin “Leyli və Məcnun” (Nofəl və Məcnunun atası), “Əsli və Kərəm” (Keşiş) operalarında, “Məşədi İbad” (Sərvər), “Arşın mal alan” (Əsgər) operettalarında, Süleyman Rüstəm və Səid Rüstəmovun “Durna” (Murad), Məmməd Səid Ordubadi və Səid Rüstəmovun (“Beş manatlıq gəlin” (Qiyas) musiqili komediyalarında solist-aktyor kimi çıxış etmişdir.

Aktyor yaradıcılığındakı uğurlarına görə 1965-cü il iyun ayının 21-də “Əməkdar artist”, 1974-cü il iyun ayının 1-də “Xalq artisti” fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Məmməd Quliyev 2001-ci il sentyabr ayının 11-də Naxçıvanda vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

Məmməd Quliyev /Naxçıvan MSSR Mədəniyyət Nazirliyi.-Bakı: [s.n.], 1981.- [3] qat. v.

Quliyev Məmməd Allahverdi oğlu // Naxçıvan Ensiklopediyası: 2 cildə / AMEA Naxçıvan bölməsi; Bur. məs. V.Talıbov.- Naxçıvan, 2005.- C.1.- S. 351.

Rəhimli, İ.Məmməd Quliyev /İlham Rəhimli // Azərbaycan Teatr Ensiklopediyası: üç cildə; layihənin rəhb. Ə.M.Qarayev [ön söz]; red. hey.: T.İ.Əfəndiyev [və b.]; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Cild 2.- Bakı, 2016.- S.287-288.

İ n t e r n e t d ə

[https://az.wikipedia.org/wiki/Məmməd_Quliyev_\(aktyor\)](https://az.wikipedia.org/wiki/Məmməd_Quliyev_(aktyor))

105 illiyi Niyaz Şərifov 1914-1982

Teatr rejissoru

Niyaz Səttar oğlu Şərifov 1914-cü il mart ayının 16-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

O, Bakıda B.Bədəlbəylinin məktəbində birinci dərəcəli pillədə dörd il, ikinci dərəcəli təhsil pilləsində isə beş il oxumuşdur. 1929-1932-ci illərdə Mirzə Fətəli Axundzadə adına Bakı Teatr Məktəbində təhsil almışdır. Tələbəlik illərində Bakı-Türk İşçi Teatrının və Milli Dram Teatrının tamaşalarında iştirak etmişdir.

1930-1932-ci illərdə İşçi Teatrında, 1933-1938-ci illərdə müxtəlif mədəniyyət ocaqlarında işləmişdir. Böyük Vətən müharibəsində iştirak etmişdir.

1938-ci ildə Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrı yaradılarda orada əvvəlcə texniki rejissor, sonra isə quruluşçu rejissor kimi çalışmışdır. Müəyyən fasilələrlə ömrünün sonuna qədər bu kollektivdə işləmişdir.

Naxçıvan, Gəncə, Lənkəran, Quba və digər rayon teatrlarında tamaşalar hazırlamışdır. Musiqili Komediya Teatrında “Qızılgül” (Məhərrəm Əlizadə

və Soltan Hacıbəyov), “Beş manatlıq gəlin” (Məmməd Səid Ordubadi və Səid Rüstəmov), “Gözün aydın” (Məhərrəm Əlizadə və Fikrət Əmirov), “Kəndimizin mahnısı” (Kərim Kərimov ilə Ənvər Əlibəyli və Zakir Bağirov), “Səndən mənə yar olmaz” (Məhərrəm Əlizadə və Əşrəf Abbasov), “Ev bizim, sirr bizim” (Novruz Gəncəli və Şəfiqə Axundova), “Qaynana” (Məcid Şamxalov və Zakir Bağirov), “Axırı yaxşı olar” (Rəfiq Zəka Xəndan və Ramiz Mustafayev), “Dağlar qoynunda” (Ədil İsgəndərov və Əşrəf Abbasov), “Evlilik subay”, “Əlli yaşında cavan”, (Zülfüqar bəy Hacıbəyli), “Nazxanım naz eləyir” (Məhərrəm Əlizadə və Nazim Əliverdibəyov), “Durna” (Süleyman Rüstəm və Səid Rüstəmov), “Gurultulu məhəbbət” (Salam Qədirzadə və Süleyman Ələsgərov) tamaşalarına quruluş vermişdir.

1974-cü il aprel ayının 3-də “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Niyaz Şərifov 1982-ci il may ayının 15-də vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Rəhimli, İ. Niyaz Şərifov (16.3.1914 -15.5.1982) / İlham Rəhimli // Azərbaycan teatr tarixi.- Bakı: Çarşıoğlu, 2005.- S.343-344.

Rəhimli, İ. Niyaz Şərifov (16.3.1914-15.5.1982) / İlham Rəhimli // Azərbaycan teatr ensiklopediyası.- Cild 3.- Bakı, 2017.- S.65.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Niyaz_Şərifov

<https://wikivisually.com/lang-az/wiki/>

http://azteatr.musigi-dunya.az/file?id=93&dt=216Niyaz_%C5%9E%C9%99rifovNiyaz_%C5%9E%C9%99rifov

Hüseynağa Sadıqov
1914-1983

Aktyor

Ə d ə b i y y a t

Rəhimli, İ. *Hüseynağa Sadıqov (21.3.1914, Bakı - 23.2.1983, Bakı) / İlham Rəhimli // Azərbaycan teatr ensiklopediyası. - Cild 2. - Bakı, 2017. - S.84-86.*

Azəri, L. *Səhnədə gülüş - efürdə hikmət / Lalə Azəri // Mədəniyyət. - 2014. - 23 may. - S.5.*

Kazımzadə, A. *Piri babanın nağılları: Hüseynağa Sadıqov - 100 / Aydın Kazımzadə // Mədəni həyat. - 2014. - № 4. - S.76-79.*

Fərəcov, S. *Tamaşaçını öz seyrində saxlayan aktyor / Savalan Fərəcov // Mədəniyyət. - 2017. - 22 fevral. - S.15.*

Xalq artisti Hüseynağa Sadıqov anılıb // 525-ci qəzet. - 2017. - 16 mart. - S.7.

Mükərrəmoğlu, M. *Görkəmli sənətkar, parlaq istedad sahibi: Hüseynağa Sadıqov - 100 / M.Mükərrəmoğlu // Xalq qəzeti. - 2014. - 25 may. - S.7.*

Hüseynağa Ələsgər oğlu Sadıqov 1914-cü il mart ayının 21-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Hələ orta məktəbdə oxuyarkən həvəskar teatr truppalarına maraq göstərmişdir. O, müsabiqə ilə 1930-cu ildə Gənc Tamaşaçılar Teatrının aktyor truppasına sınaq müddətinə qəbul olunmuş, 1931-ci ildən isə tam ştata keçmişdir. 1941-1945-ci illərdə Böyük Vətən müharibəsində iştirak etmişdir. Döyüslərdə ağır yaralanan sonra ordudan tərxis olunmuş və yenidən Gənc Tamaşaçılar Teatrında aktyor işləməyə başlamışdır. Lakin aktyor xüsusi teatr təhsili almamışdır.

Uşaqların sevimli səhnə personajları - ayı, tülkü, xoruz rolundan tutmuş, el qəhrəmanlarına qədər ən mürəkkəb obrazların ifasında uğurlar qazana bilmiş, “Xoruz baba”, “Piri baba” obrazları ilə uşaqların sevimlisinə çevrilmişdir.

Hüseynağa Sadıqov Gənc Tamaşaçılar Teatrında 50 ildən çox aktyorluq etmişdir. O, Məşədi Cabbar, Tarverdi (“Molla İbrahimxəlil kimyagər” və “Xırs quldurbasan”, Mirzə Fətəli Axundzadə), Trufaldino (“İki ağanın bir nökrəri”, Karlo Qoldoni), Aptekçi, Spid (“Romeo və Cülyetta” və “İki veronalı” Uilyam Şekspir), Jiront (“Skapenin kələkləri”, Jan Batist Molyer), Cəbi və Qıdı Kirvə, Əhməd (“Hacı Qəmbər” və “Ağakərim xan Ərdəbili”, Nəcəf bəy Vəzirov), Babaşov (“Sağlıq

olsun”, İsi Məlikzadə) kimi əsas dramatik və komik rollar ifa etmişdir.

Uşaq əsərlərində isə Əyyar (“Aqıl və Sərvinaz”, Əyyub Abbasov), Pitli (“Əfilər”, Rabindranat Taqor), Şir, Tülkü (“Meşədə futbol, qol!” və “Tülkü məhkəməyə gedir”, İgəndər Coşqun), Kikel (“Hünərli Kikel”, Boris Qamrekeli və Georgi Naxutstışvili), Qambo (“Sehrli güvəc”, Pavel Malyarevski), Kirpi (“Dovşanın ad günü, Xanımana Əlibəyli”), Xoruz (“Xoruz”, Firidun Ağayev) nağıl və alleqorik janrlı tamaşalarda çıxış etmişdir.

Hüseynağa Sadıqov “Azərbaycanfilm” kinostudiyasında “Səhər”, “Yenilməz batalyon”, “Yeddi oğul istərəm”, “O qızı tapın”, “Sehrli xalat”, “Telefonçu qız”, “Babamın babasının babası”, “Alma almaya bənzər”, “Ələddinin sehrli çırağı” bədii kinolentlərində epizod rollara çəkilmişdir.

Hüseynağa Sadıqov 1956-cı il iyul ayının 1-də “Əməkdar artist”, 1979-cu il fevral ayının 9-da “Xalq artisti” fəxri adları ilə təltif olunmuşdur. “Komsomol poeması” tamaşasında oynadığı Mirpaşa roluna görə 1967-ci ildə Respublika Lenin komsomolu mükafatına layiq görülmüşdür.

Hüseynağa Sadıqov 1983-cü il fevral ayının 23-də vəfat etmişdir.

105
illiyi**Lütfəli Abdullayev**
1914-1973**Aktyor**

Lütfəli Əmir oğlu Abdullayev 1914-cü il mart ayının 22-də Şəki şəhərində anadan olmuşdur.

Oradakı yeddi illik məktəbi bitirdikdən sonra, 14 yaşında ikən Şəkidə fəhlə-gəncilər klubunun dram dərnəyində çıxış etmişdir.

1928-1929-cu illərdə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının valturn sinfinin məşğələlərində iştirak etmiş, vokal sinfinə marağı olduğuna görə paralel olaraq Beraqskinin kursunda ifaçılıqla məşğul olmuşdur.

1930-cu ildə yaşının az olmasına baxmayaraq Azərbaycan Dövlət Opera Teatrının xor heyətinə qəbul olunmuşdur. Teatrın hazırladığı operettalarda epizod rollarda oynamışdır. İlk böyük rolu 1936-cı ildə Üzeyir bəy Hacıbəylinin “Arşın mal alan” operettasında Vəli obrazı olmuşdur.

Lütfəli Abdullayevin yaradıcılığının əsas dövrü Musiqili Komediya Teatrı ilə bağlıdır. O, 1938-1949 və 1956-1973-cü illərdə bu teatrın truppasında çalışmışdır. Musiqili Komediya Teatrı müvəqqəti bağlandıqdan sonra, 1949-1952-ci illərdə Milli Dram Teatrında və 1952-1954-cü illərdə Filarmoniyada, 1954-1956-cı illərdə rejissor Soltan Dadaşovun rəhbərliyi ilə iki il fəaliyyət göstərmiş, dövlət statusu olmayan Musiqili Komediya Teatrında işləmişdir.

O, Vəli və Soltan bəy, Hambal və Məşədi İbad (“Arşın mal alan” və “Məşədi İbad”), Üzeyir bəy Hacıbəyli, Qulu, Kəblə Heydər, Aşıq Vəli (“Əli

yaşında cavan”, “Evlilikən subay” və “Aşıq Qərib”, Zülfüqar bəy Hacıbəyli), Qoşun (“Toy kimindir?”, Məhərrəm Əlizadə və Ağası Məşədibəyov), Qüdrət Səda (“Hardasan, ay subaylıq?”, Salam Qədirzadə və Süleyman Ələsgərov), Məmmədəli (“Məmmədəli kurorta gədir”, Atif Zeynallı və Tofiq Bakıxanov ilə Nəriman Məmmədov), Mitoş (“Hicran”, Sabit Rəhman və Emin Mahmudov (Sabitoğlu)) rollarını ifa etmişdir.

Akademik Milli Dram Teatrında isə (“Rəqs müəllimi”, Lope de Veqa), Oddamdı (“Od gəlini”, Cəfər Cabbarlı), Nadir (“Çiçəklənən arzular”, Məmməd Hüseyin Təhmasib) rollarını oynamışdır.

“Azərbaycanfilm” kinostudiyasında istehsal olunmuş “Əhməd haradadır?” (Zülümov), “Ulduz” (Məhəmməd), “Qatar əhvalatı” (Kefcillov) bədii filmlərinə çəkilmişdir.

“Arşın mal alan” filmindəki Vəli roluna görə 1946-cı ildə “Stalin mükafatı”na (sonralar SSRİ Dövlət mükafatı adlanır) layiq görülmüş, 1943-cü il iyun ayının 17-ə “Əməkdar artist”, 1960-cı il may ayının 24-də “Xalq artisti” fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Lütfəli Abdullayev 1973-cü il dekabr ayının 9-da vəfat etmiş, Bakıda İkinci Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Bakıdakı küçələrin birinə adı verilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Mükərrəmoğlu, M. Onu hamı sevirdi: Lütfəli Abdullayev - 100 / M.Mükərrəmoğlu // Xalq qəzeti. - 2014. - 17 aprel. - S.6.

Rəhimli, İ. Lütfəli Abdullayev (22.3.1914, Şəki - 9.12.1973, Bakı) / İlham Rəhimli // Azərbaycan teatr ensiklopediyası. - Cild 2. - Bakı. - 2017. - S.238-240.

Sarıyeva, İ. Lütfəli Abdullayev sənətinə dövlət qayğısı... / İradə Sarıyeva // Bakı xəbər. - 2015. - 5 noyabr. - S.15.

Süleymanova, A. Doğma səs: (Lütfəli Abdullayev - 100) / A.Süleymanova // Kaspi. - 2014. - 4 aprel. - S.12.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Lütfəli_Abdullayev

75
illiyi**Viktor Vasilyeviç Seryogin**
1944-1992*Milli Qəhrəman*

Viktor Vasilyeviç Seryogin 1944-cü il mart ayının 23-də Gürcüstan Respublikasının Tbilisi şəhərində doğulmuşdur. 1986-cı ildə Kremençuq Mülki Aviasiya Məktəbini bitirdikdən sonra Zabrat Əlahiddə Aviasiya Dəstəsinə məxsus Mİ-2 vertolyotuna pilot təyin edilmişdir. Azərbaycanın Hərbi Hava Qüvvələrinin yaradılmasında onun böyük xidməti olmuşdur. Dəfələrlə ordenlərlə təltif olunmuşdur.

Qarabağ müharibəsində adı hər kəsə məlum olan Viktor sərrast atəşlərlə erməni işğalçıların zirehli texnikalarını sıradan çıxarmış, erməni yaraqlılarının postlarına od ələmişdir. Dəfələrlə atəşə tutulmasına baxmayaraq vertolyotu təmir etmiş, yeni uçuşlar həyata keçirmişdir. Viktor Ağdərə, Şuşa, Ağdam səmasında özünəməxsus izlər qoymuş, dinc sakinləri dəfələrlə

xilas edərək təhlükəsiz əraziyə daşımışdır.

1992-ci il yanvar ayının 28-də dinc sakinləri təhlükəsiz yerə apararaq Ağdam-Şuşa istiqamətində hərəkət etmiş, erməni yaraqlıları qəfil vertolyotu atəşə tutmuş, Viktor alova bürünmüş vertolyotu kənara yönəldərək insanların tələf olmasının qarşısını ala bilmişdir. Viktor Seryogin heyətlə birlikdə qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 25 noyabr 1992-ci il tarixli 337 sayılı Fərmanı ilə Seryogin Viktor Vasilyeviç ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

Bakı şəhərinin Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

"Azərbaycan Hava Yolları" Dövlət Konserinin əməkdaşlarına "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Seryogin Viktor Vasilyeviç - Mİ-8 vertolyotunun komandiri - Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 25 noyabr 1992-ci il // Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1992.- № 22.- S.68.- (Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. Seryogin Viktor Vasilyeviç / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.197.

Seryogin Viktor Vasilyeviç (1944-1992) // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.184-185.

Seyidzadə, M. Seryogin Viktor Vasilyeviç / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.206.

Seyidzadə, T. Şəhidlər Vətənimizin fəxridir / Tofiq (Hacı) Seyidzadə // Azad Azərbaycan.- 2017.- 21 aprel.- S.7.

Şərifli, B. Qarabağ səmasında qalan iz / Bəşir Şərifli // Azərbaycan.- 2014.- 15 yanvar.- S.5.

Paşa Təhməzov
1949-1993*Milli Qəhrəman*

Paşa Qurban oğlu Təhməzov 1949-cü il mart ayının 23-də Lənkəran şəhərində anadan olmuşdur. 1964-cü ildə 6 saylı orta məktəbin səkkizinci sinfini bitirmiş, orta təhsilini fəhləgəncələr məktəbində davam etdirmişdir.

Əmək fəaliyyətinə Əhaliyə Məişət Xidməti İstehsalat Kombinatında usta köməkçisi kimi başlamışdır.

1993-cü il avqust ayının 23-də Azərbaycanın cənub bölgəsində vəziyyət gərginləşəndə Paşa Təhməzov silaha sarılıaraq "Talış Muğan Respublikası" adı ilə baş qaldıran daxili çəkişmələrin qarşısını almağa yollanmışdır. Paşa Təhməzov dövlətçiliyimizin qorunması uğrunda

öz canını əsirgəməmiş, cinayətkar dəstə ilə baş verən qarşıdurma nəticəsində qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 24 avqust 1993-cü il tarixli 740 sayılı Fərmanı ilə Təhməzov Paşa Qurban oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir. Lənkəran şəhərinin Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir.

Lənkəran şəhərindəki küçələrdən biri onun adını daşıyır. Yaşadığı binanın önünə xatirə lövhəsi vurulmuş, "23 Avqust" meydanında büstü qoyulmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

Paşa Qurban oğlu Təhməzova "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Lənkəran şəhər Əhaliyə Məişət Xidməti idarəsinin işçisi Azərbaycan Respublikasının dövlətçiliyinin, müstəqilliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, Azərbaycan xalqına təcavüz edən cinayətkar ünsürlərə qarşı mübarizədə göstərdiyi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 24 avqust 1993-cü il // Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1993.- №16.- S.19. (Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. Təhməzov Paşa Qurban oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.213.

Seyidzadə, M. Təhməzov Paşa Qurban oğlu / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.217.

Təhməzov Paşa Qurban oğlu (1949-1993) // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.201.

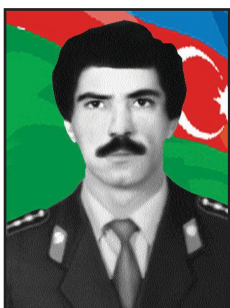
Zeynalov, R. Təhməzov Paşa Qurban oğlu: (1949-1993) // R.Zeynalov. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 1996.- S.111.

Milli Qəhrəmanlar

60 illiyi
İlqar İsmayılov
1959-1992

Milli Qəhrəman

İlqar Sədi oğlu İsmayılov 1959-cu il mart ayının 29-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

Orta təhsilini Nərimanov rayonundakı 45 saylı orta məktəbdə almış, 1976-cı ildə Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi İnstitutuna daxil olmuşdur.

1981-ci ildə institutu bitirmiş, həmin il həqiqi hərbi xidməti Bakı Ordu İdman Klubunda yerinə yetirmişdir. 1986-cı ilə qədər "Dinamo" İdman Klubunda məşqçi işləmiş, sonralar leytenant rütbəsi ilə DİN-nin Sabunçu rayon Daxili İşlər Şöbəsinə əməliyyat müvəkkili vəzifəsində çalışmışdır.

İlqar İsmayılov 1991-ci ilin dekabrından başlayaraq döyüş bölgələrinə ezam olunmuşdur. O, Şuşanın

Malibəyli, Meşəli kəndlərində və Ağdam rayonunun ərazilərində gedən döyüşlərdə iştirak etmişdir.

1992-ci il oktyabrın 1-də Laçın rayonunun Mazutlu kəndi yaxınlığında Qızartı yüksəkliyi uğrunda gedən döyüşdə qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Bakı şəhərindəki Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 19 oktyabr 1992-ci il tarixli 273 sayılı Fərmanı ilə kapitan İsmayılov İlqar Sədi oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Bakı şəhərində küçələrdən biri onun adını daşıyır, 45 saylı orta məktəbin önündə büstü qoyulmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər orqanlarının əməkdaşlarına "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [İsmayılov İlqar Sədi oğlu - polis kapitanı Azərbaycan Respublikasının suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidliyə və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 19 oktyabr 1992-ci il // Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1992.- №20.- S.19. (Ölümündən sonra).

İsmayılov İlqar Sədi oğlu (1959-1992) // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.107-108.

Əsgərov, V. İsmayılov İlqar Sədi oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.105.

Quliyev, D. Onlar Vətən uğrunda canlarını əsirgəmədilər Vətənpərvər oğullar heç vaxt unudulmayacaq / Dilqəm Quliyev // Olimpiya dünyası.- 2014.- 28-30 yanvar.- S.3.

Seyidzadə, M. İsmayılov İlqar Sədi oğlu / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.110.

Seyidzadə, T. Şəhidlərin xatirəsi daim yaşayacaq / Tofiq (Hacı) Seyidzadə // Azad Azərbaycan.- 2017.- 14 fevral.- S.7.

55
illiyiEtibar İsmayılov
1964-1994

Milli Qəhrəman

Etibar Bəylər oğlu İsmayılov 1964-cü il mart ayının 29-da Ağcabədi rayonunun Hindarx kəndində anadan olmuşdur.

1981-ci ildə orta məktəbi bitirmiş və çilingər kimi əmək fəaliyyətinə başlamışdır. Ağdamdakı özünümüdafiə batalyonuna daxil olmuş, torpaqlarımızın müdafiəsində fəal iştirak edərək igidlik göstərmişdir. O, Naxçıvanik, Şelli kəndlərinin müdafiəsində şəxsi nümunə göstərmişdir. Xocavənd rayonunun ərazisində erməni hücumlarının dəf etmiş, Ağcabədidə yaradılan özünümüdafiə taboruna qoşulmuşdur.

1994-cü ildə Xocavənd rayonunun Qarakənd istiqamətində aparılan

əməliyyatlar zamanı döyüşdə yoldaşlarının mühasirədən çıxarılmasında igidlik göstərmiş, özü isə qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 5 yanvar 1994-cü il tarixli 86 sayılı Fərmanı ilə İsmayılov Etibar Bəylər oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

Hindarx kənd orta məktəbi onun adını daşıyır. Məktəbin önündə qəhrəmanın büstü qoyulmuşdur. Milli qəhrəmana həsr olunmuş "Vətənə etibarlı oğul" və "Vətən mənə oğul desə" filmləri çəkilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Etibar Bəylər oğlu İsmayılova "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Taqım komandiri - döyüş dostlarının həyatını xilas etmək üçün tank əleyhinə qumbara ilə düşmən tankının altına atılaraq onu məhv etdiyinə, Azərbaycan Respublikasının suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunmasında xüsusi igidlik və şücaət göstərdiyinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 5 yanvar 1995-cü il // Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1995.- №1.- S.12. (Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. İsmayılov Etibar Bəylər oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.104.

İsmayılov Etibar Bəylər oğlu (1964-1993) // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.106-107.

Seyidzadə, M. İsmayılov Etibar Bəylər oğlu / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.109.

45
illiyi **Fariz Qəhrəmanov**
1974

Milli Qəhrəman

Fariz Çoban oğlu Qəhrəmanov 1974-cü il mart ayının 29-da Bərdə rayonunun Xəsili kəndində anadan olmuşdur.

Orta təhsilini 1991-ci ildə doğma kəndlərində almış, sonra 47 sayılı texniki-peşə məktəbində təhsilini davam etdirmişdir.

1992-ci ildə Milli Orduya çağırılmış, 776 sayılı hərbi hissədə xidmətə başlamışdır. Ağdam, Ağdərə, Füzuli, Kəlbəcər və Tərtər rayonları uğrunda gedən ağır döyüşlərdə iştirak etmişdir.

1994-cü ildə Ağdərənin müdafiəsi uğrunda gedən döyüşdə yaralanmışdır. Bir müddət müalicə aldıqdan sonra yenidən cəbhəyə qayıtmışdır. 1995-ci ildə dövlət çevirilişinə cəhdin qarşısı-

nın alınmasında xidmət göstərmişdir. 1995-1996-cı illərdə Türkiyə Respublikasında Jandarm və Komanda məktəbini bitirmiş, 1999-cu ildə sənədlərini Ali Birləşmiş Komandanlıq məktəbinə vermiş və motoatıcı qoşunlar komandiri ixtisası üzrə orada kursu tam olaraq başa vurmuşdur. Kapitan rütbəsinə qədər yüksəlmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 sayılı Fərmanı ilə Qəhrəmanov Fariz Çoban oğluna “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adı verilmişdir.

Hal-hazırda kapitan rütbəsində Vətənin keşiyindədir.

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan Respublikasının hərbi qulluqçularının və polis işçilərinin bir qrupuna “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Qəhrəmanov Fariz Çoban oğlu - Müdafiə Nazirliyi, çavuş-Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, dövlət quruluşunun müdafiəsi, onun müstəqilliyinin qorunub saxlanması və dövlət çevrilişi cəhdinin qarşısının alınması zamanı şəxsi qəhrəmanlıq və şücaət göstərdiyinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 4 aprel 1995-ci il // Azərbaycan.- 1995.- 5 aprel.

Əsgərov, V. Qəhrəmanov Fariz Çoban oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.235.

Qəhrəmanov Fariz Çoban oğlu (1974) // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.118.

Seyidzadə, M. Qəhrəmanov Fariz Çoban oğlu / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.122.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.milliqahramanlar.az/hero/237>

http://faktxeber.com/milli-qhrmanlarmz---qhrmanov-fariz-oban-olu_h432523.html

85
illiyi**Elmira Qafarova**
1934-1993**Dövlət xadimi**

Elmira Mikayıl qızı Qafarova 1934-cü il mart ayının 1-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

23 nömrəli orta məktəbdə təhsil almış, 1958-ci ildə isə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Daha sonra aspiranturada təhsilini davam etdirmiş, 1961-ci ildə dissertasiya müdafiə edərək filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır.

Elmira Qafarova 1961-1970-ci illərdə Azərbaycan KP MK-nın təlimatçısı, Azərbaycan Lenin Kommunist Gənclər İttifaqı MK-nın katibi və birinci katibi, 1970-1980-ci illərdə Azərbaycan KP MK Mədəniyyət şöbəsinin müdir müavini, Bakı Şəhər Partiya Komitəsinin katibi işləmişdir. 1980-ci ildə Xalq Maarifi naziri təyin edilmiş, 3 il bu vəzifədə çalışmışdır.

Respublika üzrə müxtəlif elmi-praktik konfransların təşkilində, məktəblərdə pedaqoji mühitin yaxşılaşdırılmasında xüsusi fəallıq göstərmişdir.

Elmira Qafarovanın təşəbbüsü ilə Estetik tərbiyə üzrə Respublika Tədris-Metodik Mərkəzi yaradılmış, bununla bağlı nazirliyin işçiləri Zaqafqaziyanın mərkəzi şəhərlərinə dəfələrlə ezamiyyəyə göndərilmiş və nəhayət, mərkəzin səmərəli fəaliyyəti təmin olunmuşdur.

Elmira Qafarovanın fəaliyyəti dövründə xarici ölkələrlə təhsil sahəsindəki əlaqələr də xeyli canlanmış, xaricdə işləməyə gedən azərbaycanlı gənclərin sayı artmışdı.

Azərbaycana Polşadan, Macarıstandan, Vyetnamdan, Bolqarıstandan, Finlandiyadan və başqa ölkələrdən

nümayəndələr səfər edirdi.

O, qadınların rəhbər vəzifələrə irəli çəkilməsinə də müsbət yanaşırdı. Həmin illərdə Sabirabad, Balakən, Yevlax, Xaçmaz, Naftalan və respublikanın digər rayonları, həmçinin Bakının Səbail və Nərimanov rayonlarında xalq maarifi şöbələrinə qadınlar müdir təyin olunmuşdur.

1983-cü ildə Azərbaycanın Xarici işlər naziri təyin edilən Elmira Qafarova 4 ilə yaxın bu vəzifədə çalışmışdır.

1987-1989-cu illərdə Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin sədr müavini vəzifəsinə təyin edilmişdir. SSRİ Ali Sovetinin və bir neçə çağırış Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı olmuşdur.

AKP MK-nın üzvü olan Elmira Qafarova AKP-nin XXXI qurultayında AKP MK-nın büro üzvü seçilmişdir.

Dağlıq Qarabağ hadisələrinin regionda ciddi ziddiyyətlər doğurduğu bir zamanda Elmira Qafarova Azərbaycan Respublikası Ali Səvəti Rəyasət Heyətinin sədri seçilmiş, 1990-1992-ci illərdə Azərbaycan SSR Ali Sovetinin sədri vəzifəsində çalışmışdır. 26 noyabr 1991-ci ildə təşkil edilən Azərbaycan Respublikası Ali Soveti Milli Şurasının tərkibinə daxil edilmişdir.

Elmira Qafarova SSRİ-nin bir sıra orden və medalları, o cümlədən iki dəfə "Qırmızı əmək bayrağı" və "Şərəf nişanı" ordenləri ilə təltif edilmişdir.

Elmira Qafarova 1993-cü il avqust ayının 1-də vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Elmira Qafarova // Azərbaycanın Təhsil Nazirləri / Azərb. Resp. Təhsil Nazirliyi; layih. rəhb. M.Mərdanov; red. B.Hüseynzadə; tərt. ed. B.Məmmədov, Ş.Məmmədov, Ə.Daşdəmirov, E.Əbdülov; rəs. M.Hüseynov.- Bakı, 2010.- S.110.

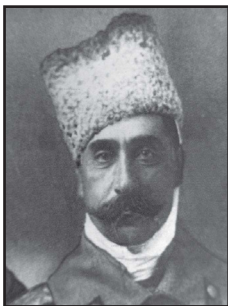
Qurban, T. Ən yaxın tarix: İlk və yeganə qadın spiker /Teyyub Qurban // Ekspress.- 2014.- 18-21 yanvar.- S.15; 1-3 fevral.- S.15; 8-10 fevral.- S.15.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Elmira_Qafarova

<http://www.moderator.az/news/208917.html>

http://wikipedia.anarim.az/?q=Elmira_Qafarova

155
illiyi**Seyfulla Qacar**
1864-1926*Hərbi xadim*

Qacar Seyfulla Mirzə Bəhmən Mirzə oğlu 1864-cü il mart ayının 6-da Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. Seyfulla Qacar Azərbaycanın Qacarlar nəslindəndir.

O, Tiflis Ədadiyə məktəbinin tam kursunu bitirmişdir. 1886-cı il avqustun 30-da isə Tiflisdəki birinci dərəcəli yunkerlər məktəbini qurtaran podporuçik Seyfulla Mirzə 152-ci Vladiqafqaz alayında hərbi xidmətə başlamışdır.

Rusiyanın müxtəlif şəhərlərində, süvari diviziyalarındakı əla xidmətinə görə həmişə fərqlənmişdir.

Birinci Cahan Müharibəsi illərində Qərb cəbhəsində batalyon və alay komandiri olmuşdur. İvanoqorod şəhəri uğrunda gedən döyüşlərdə yaralanmışdır.

1916-cı ildə Amur sərhəd alayının komandiri təyin edilmiş və polkovnik rütbəsi almışdır. Seyfulla Mirzə Qacar Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Hərbi Nazirliyi yarandıqdan sonra Milli Orduya qoşulan ilk Azərbaycan zabitlərindən biri olmuşdur.

Hərbi Nazirliyin 1918-ci il 15 noyabr tarixli əmri ilə o, qərargahda Ləvazimat İdarəsinin rəisi, 1919-cu ilin əvvəlindən isə 3-cü Gəncə piyada alayının komandiri təyin edilmişdir.

Sovet dönməsində, 1920-ci ildən 1921-ci ilədək Konvoy nizamı hissəsinin rəisi vəzifəsini icra etmişdir. Keçmişinə görə işdən çıxarılmışdır.

Ağır ehtiyac içərisində yaşayan polkovnik Seyfulla Mirzə Qacar 1924-cü ilin martında məktubla

Azərbaycan SSR Hərbi Komissarlığından maddi kömək istəmişdir. Məktubda deyilirdi: “Azərbaycanda sovetləşmədən sonra bir neçə hərbi xidmət veteranı qalıb ki, yaşlarının keçməsi ilə ağırlaşan çətin maddi vəziyyətlərinə iltifat göstərərək, hökumət onları ömürlük təqaüdlə təmin edib. Bütün gəncliyimi Rusiyada hərbi xidmətdə keçirmişəm. Birinci Dünya Müharibəsində əvvəldən axıradək iştirak etmişəm. Sizə məlum olduğu kimi, Azərbaycanın sovetləşməsinin birinci gündən fasiləsiz olaraq hərbi idarələrdə və o cümlədən son bir il yarımında Azərbaycan proletar hərbi məktəbində müəllim vəzifəsində çalışıram. Lakin pozulmuş sağlamlıq (60 yaşım var) mənim işləməyimə son qoyub və mən ötən ilin sentyabr ayından hər cür yaşamaq imkanlarından məhrumam. Ailəmlə birlikdə dərin maddi ehtiyac keçirirəm. Bu vəziyyətdə yeganə ümidim odur ki, mən, Sizin iltifatınızla yardımla təmin olunacağam və veteran yoldaşlarımla bir sırada qoyulacağam.”

Seyfulla Mirzə Qacar şücaətinə görə “Müqəddəs Anna” (qılınc və bantla birlikdə), “Müqəddəs Stanislav”, “3-cü dərəcəli Müqəddəs Vladimir” ordenləri, “Georgi silahı” ilə təltif olunmuşdur.

Seyfulla Qacar 1926-cı ildə vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Bəhmənililər (Qacarlar, Bəhmənovlar, Bəhmənilər) / Ə.Çingizov // Qacarlar və Qacar kəndi / Elmi red. M.Qacar; rəyçi B.Məmmədli, T.Nəcəfli. - Bakı, 2008. - S.80-81.

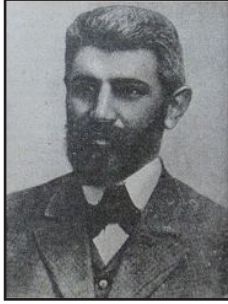
Nəzirli, Ş. Polkovnik şahzadə Seyfulla Bəhmən Mirzə oğlu Qacar / Şəmistan Nəzirli // Qacarlar / Ş.Nəzirli. - Bakı, 1995. - S.40-41.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Seyfulla_mirzə_Qovanlı-Qacar

<http://static.bsu.az/w8/Tarix%20ve%20onun%20problem/2013%20%20%201/seh.59-62.pdf>

<http://azkurs.org/emstan-nezrl.html?page=19>

155
illiyi**Məmmədrza Vəkilov**
1864-1944*İctimai-siyasi xadim***Ə d ə b i y y a t**

Turan, F. Məmmədrza Vəkilov / Fəriz Turan // Yurdumuz: doğma evdən başlanı Vətən / elmi red., məsl. və [ön söz] N.Cəfərov.- Bakı, 2014.- S.366.

Umudlu, İ. Doktor Məmmədrza ağa Vəkilov / İsmayıl Umudlu // Vəkiloğulları: Tarixi bioqrafik araşdırma / Məsləhətçi: A.Vurğunqızı.- Bakı, 2003.- S.365-387.

Umudlu, İ. Doktor Məmmədrza ağa Vəkilov / İsmayıl Umudlu // Vəkiloğulları: əsilzadə soyun tarixi və şəcərəsi / İsmayıl Umudlu.- Bakı, 2016.- S.401-426.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Məmmədrza_ağa_Vəkilov

https://wikivisually.com/lang-az/wiki/Məmmədrza_ağa_Vəkilov

Məmmədrza Hacı Mansur oğlu Vəkilov 1864-cü il mart ayının 8-də Qazax qəzasının Yuxarı Salahlı kəndində anadan olmuşdur. İlk təhsilini doğma kəndindəki məktəbdə almış, təhsilini davam etdirmək məqsədilə Tiflisə getmişdir. 1876-cı ildə I Tiflis Klassik Gimnaziyasında təhsilini başa vurmuş, 1885-ci ildə Tiflis Klassik Oğlanlar Gimnaziyasını bitirmişdir.

1887-1893-cü illərdə Xarkov Universitetinin tibb fakültəsində təhsil almışdır.

1893-cü ildə Tiflisdə Mixaylovsk xəstəxanasında həkimlik fəaliyyətinə sırasıvə həkim kimi başlamış, üç ildən sonra 1896-cı ildə o vaxtlar çəkilişi gedən Qars dəmiryolunun tikintisində fəaliyyət göstərən 50 yerlik stasionarın müdiri vəzifəsinə təyin edilmişdir.

1900-cü ildə Qafqaz İmperator Tibb Cəmiyyətinə həqiqi üzv seçilmişdir. Bakıda 1901-ci ildə onun təşəbbüsü ilə ilk poliklinika açılmış və oranın baş həkimi vəzifəsinə təyin edilmişdir.

1902-ci ilin əvvəllərində o, Bakı şəhər Dumasına “Bakı şəhərində xəstəxanadan kənar tibbi xidmətin təşkilində islahatlar” adlı layihə təqdim etmişdir. Layihənin əsas məğzi tibbi strukturu dəyişməkdən, həm də xəstəliklərin yayılmasına imkan yarıdan səbəbləri aradan qaldırmaqdan, sadə insanların müraciət edə bilməsi üçün şəhərin müxtəlif hissələrində müalicəxanalar açmaqdan ibarət ol-

muşdur.

Məmmədrza Vəkilov Bakı Şəhər Tibb Cəmiyyəti, Şəhər Duması qarşısında müalicəxanaların artırılması barədə dəfələrlə məsələ qaldırmış və öz məqsədinə nail olmuşdur. Bakı şəhərində 10 poliklinika açmışdır. Həmin poliklinikalar bu gün də Bakı şəhərində fəaliyyət göstərir. Onlardan biri Bakı şəhər 2 nömrəli poliklinikasıdır. M.Vəkilov iyirmi il bu poliklinikaya rəhbərlik etmiş, sonra isə 1944-cü ilə qədər burada sahə həkimi işləmiş, ümumiyyətlə, M.Vəkilov 50 il həkimliklə məşğul olmuşdur. Yaşlı nəsil hələ indi də 2 nömrəli şəhər poliklinikasını “Vəkilovun poliklinikası” adlandırır.

Məmmədrza Vəkilov 1915-ci ilədək Şəhər Dumasının üzvü və 1914-1917-ci illərdə Bakı şəhər qradonaçalnik yanında neft işləri daimi komissiyasının üzvü olsa da, siyasi cərəyanlardan uzaq dayanmış, əsasən səhiyyə və marifçilik işləri ilə məşğul olmuşdur.

1917-ci il fevral ayının 14-də yaradılmış Zaqafqaziya Seyminin 44 müsəlman deputatı arasında Məmmədrza ağa Vəkilov da demokrat bitərəf kimi yer almışdır.

Məmmədrza ağa Vəkilov 1944-cü il dekabr ayının 30-da Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

90
illiyiAsəf Nadirov
1929-2014

Akademik

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan iqtisadiyyatının daima yüksələn müstəqillik dövrü / Asəf Nadirov; elmi red. Ə.X.Nuriyev.- Bakı: [s. n.], 2012.- 359, [1] s.

Müstəqillik illərində Azərbaycan iqtisadiyyatının ümumi inkişaf mənzərəsi / Asəf Nadirov // Xalq qəzeti.- 2014.- 28 yanvar.- S.3.

Uğurlu gələcəyə aparan yol Sabaha doğru / Asəf Nadirov // Xalq qəzeti.- 2009.- 10 iyul.- S.4.

Asəf Abbasqulu oğlu Nadirov // Azərbaycan.- 2014.- 15 mart.- S.4.

İ n t e r n e t d ə

<http://science.gov.az/forms/skonchavshiesya-deystvitelnyie-chleniyi/2620>

<https://news.day.az/society/474386.html>

https://az.wikipedia.org/wiki/Asaf_Nadirov

<http://www.aqra.az/az/akademik-as%C9%99f-nadirov-85/>

Asəf Abbasqulu oğlu Nadirov 1929-cu il mart ayının 13-də Naxçıvan MR-nın Şərur rayonunun Cəlilkənd kəndində anadan olmuşdur.

1946-1951-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) geologiya-coğrafiya fakültəsində iqtisadi coğrafiya ixtisası üzrə ali təhsil almışdır. 1952-ci ildə Azərbaycan EA-nın aspiranturasına daxil olmuş, 1956-cı ildə Moskva şəhərində SSRİ EA Coğrafiya İnstitutunun aspiranturasını bitirmiş və həmin ildə namizədlik, 1968-ci ildə isə doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmiş, 1970-ci ildə professor elmi adı almışdır.

Asəf Nadirov əmək fəaliyyətinə 1951-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Rəyasət Heyətinin aparatında məsləhətçi kimi başlamışdır.

1956-1958-ci illərdə Coğrafiya İnstitutunun İqtisadiyyat bölməsində kiçik elmi işçi və baş elmi işçi, 1958-1964-cü illərdə şöbə müdiri, 1964-1981-ci illərdə elmi işlər üzrə direktor müavini işləmişdir.

1966-1981-ci illərdə AMEA-nın İqtisadiyyat seriyası "Xəbərlər" jurnalının baş redaktorunun müavini, sonra baş redaktoru təyin olunmuşdur.

1981-ci ildə AEA Rəyasət Heyətinin üzvü və baş elmi katibi, 1990-1997-ci illərdə baş akademik katibi və yenidən Rəyasət Heyətinin üzvü seçilmişdir. 1997-ci ilədək AEA Rəyasət Heyətinin baş elmi katibi və akademik-katibi, 1997-2000-ci illərdə isə müşaviri kimi məsul vəzifələr icra etmiş, 2000-2007-ci illərdə AMEA Rəyasət Heyətinin üzvü olmuş və 2007-ci ildə yenidən müşaviri təyin edilərək ömrünün sonuna qədər bu vəzifədə çalışmışdır.

O, 1980-ci ildə Azərbaycan EA-nın

müxbir üzvü, 1989-cu ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdir.

1987-ci ildə Umumittifaq "Bilik" cəmiyyətinin idarə heyətinin üzvü, 1988-ci ildə SSRİ EA Regional İqtisadi Problem üzrə şuranın üzvü seçilmiş, 2003-cü ildə Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komitəsinin Rəyasət Heyətinin üzvü olmuşdur.

2012-ci ildə Bakıda keçirilən İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (ECO) XII Sammitində təşkilatın mükafatını alan ilk və tək Azərbaycanlı kimi tarixə düşmüşdür.

800-dən çox monoqrafiya, dərslik, irihəcmli elmi məqalələrin müəllifidir. Əsərləri Türkiyədə, Rusiyada, Almaniyada, Fransada, Yunanıstanda və s. ölkələrdə nəşr olunmuşdur. Müxtəlif dünya ölkələrində keçirilmiş beynəlxalq, həmçinin ittifaq əhəmiyyətli konqres və simpoziumlarda məruzə etmişdir.

Asəf Nadirovun rəhbərliyi ilə 6 nəfər doktorluq, 60 nəfərdən artıq namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir.

Xidmətlərinə görə Sovet İttifaqının "Xalqlar Dostluğu" ordeni, "Əmək igidliyinə görə" medalı, Sovet Sülh Müdafiə Fondunun fəxri medalı, bir sıra nüfuzlu elmi mərkəzlərin fəxri diplomları və fərmanları ilə təltif olunmuşdur. Akademik Asəf Nadirov "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüş, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının xüsusi elmi mükafatını almışdır. 2004-cü ildə "Şöhrət", 2009-cu ildə "Şərəf" ordeni ilə təltif edilmişdir.

Asəf Nadirov 2014-cü il mart ayının 14-də vəfat etmişdir.

90
illiyiTürkan Əfəndiyeva
1929

Dilçi-alim

Türkan Əşrəf qızı Əfəndiyeva 1929-cu il mart ayının 7-də Bakı şəhərində ziyalı ailəsində, Qori Seminarıyasının məzunu olan, tanınmış maarifpərvər Əliəşrəf Yunis oğlu Hacıyevin ailəsində anadan olmuşdur. Atası vaxtilə APİ-də (indiki ADPU) Fizika kafedrasının müdiri, qiyabi Pedaqoji İnstitutun direktoru, BDU-nun prorektoru vəzifələrində çalışmış, 1938-ci ildə həbs edilmişdir. Dostları onun həbsdən azad olunmasına nail olsa da, iftira və böhtanlara tab gətirməyərək 1945-ci ildə vəfat etmişdir.

Türkan Əfəndiyeva 1946-cı ildə Şəkidə orta məktəbi, 1951-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir.

1952-ci ildə SSRİ EA Dilçilik İnstitutunda aspirant olmuş, 1959-cu ildə Moskvada "Müasir Azərbaycan ədəbi dilində felin keçmiş zaman formalarının sistemi" mövzusunda namizədlik, 1973-cü ildə "Azərbaycan dilinin leksik üslubiyatı (bədi üslub)" mövzusunda doktorluq dissertasiyaları müdafiə etmiş və respublikada dilçilik sahəsində üçüncü qadın elmlər doktoru olmuşdur.

Əmək fəaliyyətinə BDU-nun Rus dili kafedrasında laborant kimi başlamışdır. Elmi-tədqiqat institutlarında işləmiş, BDU-da, ADMİU-da kafedra müdiri, ADPU-da professor vəzifələrində çalışmışdır.

1989-1996-cı illərdə İstanbul, Kayseri, Ankara, Bodrum şəhərlərində Uluslararası Türk Dil Konqresində, XI Türk Tarix Konqresində məruzələrlə çıxış etmiş, ölkəmizi layiqincə təmsil etmişdir.

1992-1993-cü illərdə İstanbulun Mərmərə Universitetinin dəvəti ilə orada çalışmış, Azərbaycan dili və ədəbiyyatından mühazirələr söyləmiş, rus dilindən dərs demişdir.

T.Əfəndiyevanın "Azərbaycan dilinin ifadə vasitələri", "Azərbaycan ədəbi dilinin üslubiyat problemləri", "Azərbaycan dilinin leksik üslubiyatı", "Azərbaycan - bədi dilinin üslubiyatı" və s. kitabları Azərbaycan dilinin üslubiyat, bədi üslub, bədi söz yaradıcılığı, sözün estetikası, ifadəlilik imkanları məsələlərinə həsr olunmuşdur.

Professor Türkan Əfəndiyeva V.Z.Veliçkonun "Qafqaz və qəbilələrarası münasibətlər" kitabını türkcəyə tərcümə etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan dilinin leksik üslubiyatı: bədi üslub: [monografiya] / Türkan Əfəndiyeva; red. A.Axundov; [ön söz müəl. İ.O.Məmmədli]; AMEA, Nəsimi ad. Dilçilik İn-tu.- Bakı: Elm və təhsil, 2011.- 351, [1] s.

İlahi nurun işığı: söz, sənət / Türkan Əfəndiyeva // Kredo.- 2014.- 27 sentyabr.- S.1.

Aranlı, S. Cavan qalmaqın sirri /S.Aranlı //Ədəbiyyat qəzeti.- 2009.-10 aprel.- S.4.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Türkan_Əfəndiyeva

https://www.gender-az.org/index_az.shtml?id_main=19&id_sub=76&id_sub_sub=113

Ə d ə b i y y a t

Müdrük sözlər / Tərt. ed.: Qulamhüseyn Beqdeli, Q.Süleymanzadə, Ç.Sasani; red. Ə.Mirəhmədov.- Bakı: Yazıçı, 1979.- 186, [6] s.- Bakı: Lider, 2004.- 288 s.

Şəhriyarla görüş / Qulamhüseyn Beqdeli.- Tehran: [s.n.], 1979.- 90 s.

Şərq ədəbiyyatında "Xosrov və Şirin" mövzusu / Qulamhüseyn Beqdeli; red. M.Quluzadə; Azərbaycan EA, Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tu.- Bakı: Elm, 1970.- 368, [4] s.

Klassik ədəbiyyatımızın kamil bilicisi // Cənubi Azərbaycan: ədəbi şəxsiyyətlər, portretlər: [portret oçerklər] / Pərvanə Məmmədli; elmi red. T.Əhmədov.- Bakı, 2015.- Hissə 1.- S.67-75.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Qulamhüseyn_Beqdeli

http://www.azerbaijans.com/content_1095_az.html

Qulamhüseyn Fətulla xan oğlu Beqdeli 1919-cu il mart ayının 15-də İranın Tehran şəhərində anadan olmuşdur. Burada orta və ali hərbi məktəbləri bitirmiş, İran şah ordusunun zabiti olmuşdur. İran xalq partiyasına daxil olmuşdur. Siyasi fəaliyyətinə görə həbs edilərək Kirmana göndərilmişdir. 6 aydan sonra sürgündən qayıdaraq Güney Azərbaycanda demokratik hərəkata qoşulmuş, azadlıq ordusu tərkibində kapitan rütbəsinədək yüksəlmişdir.

Demokratik hərəkatın süqutundan sonra, 1946-cı ildən ailəlikcə siyasi mühacir kimi Şimali Azərbaycanda yaşamışdır.

1947-ci ildən Bakı Ali Partiya Məktəbinə daxil olmuşdur. Sovet təhlükəsizlik orqanlarının uydurduğu saxta ittihamla həbsə alınmış, 10 il azadlıqdan məhrum edilib Uzaq Şərqə, Kobmaya sürgün edilmişdir. Lakin ona 7 ildən sonra bəraət verilmişdir. Təhsilini davam etdirmiş, 1958-ci ildə Bakı Ali Partiya Məktəbini bitirmişdir.

1958-ci ildən Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda böyük elmi işçi işləmişdir. 1960-cı ildə "Marağalı Əvhədinin həyat və yaradıcılığı" mövzusunda namizədlik, 1968-ci ildə "Nizaminin "Xosrov və Şirin" poeması və bu mövzunun Yaxın və Orta Şərq ədəbiyyatında işlənməsi" mövzusunda doktorluq dissertasiyası

müdafiə etmişdir. 1970-ci ildə professor elmi adını almışdır.

1979-cu il İran İslam İnqilabından sonra professor Həmid Nitqi, Məhəmmədəli Fərzanə, Kərim Məşrutəçi (Sönməz), Mənzuri Xamneyi, Səməd Sərdarniya, Həsən Məcidzadə Savalan və Tehrandə nəşr olunan "Varlıq" jurnalının təsisçisi Cavad Heyət ilə birlikdə həmin jurnalın işıq üzü görməsində böyük rol oynamışdır.

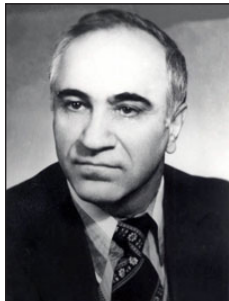
Qulamhüseyn Beqdeli klassik Azərbaycan ədəbiyyatının tədqiqatçısı kimi tanınmışdır. Ümumiyyətlə təriqət ədəbiyyatı, təsəvvüf və ədəbiyyat problemi onun yaradıcılığının əsas istiqamətləri olmuşdur. Nizami, Qətran Təbrizi, Əvhədi, Nəvai əsərlərindən tərcümələr etmişdir. Məhəmmədhüseyn Şəhriyar poeziyasının ilk tədqiqatçısı və təbliğatçılarından olmuşdur.

Klassik şairlərin həyatı və yaradıcılığı barədə külli miqdarda elmi məqalələri dərc olunmuşdur.

Qulamhüseyn Beqdeli 1998-ci il avqust ayının 16-da İranın Kərəc şəhərində vəfat etmişdir.

90
illiyiMurtuz Sadıqov
1929-1997

Ədəbiyyatşünas

Ə d ə b i y y a t

Qan yaddaşı: (Qanlı-qadalı 1937-ci ilin qurbanları haqqında sənədli povest) / Murtuz Sadıqov; ön söz. M.Oruc.- Bakı: Yazıçı, 1991.- 208 s.

M.F.Axundov: oçerk / Murtuz Sadıqov; [red. F.Bakıxanova].- Bakı: Yazıçı, 1987.- 71, [1] s.

Əhmədov, T. Murtuz Sadıxlı / Teymur Əhmədov // Azərbaycan yazıçıları: XX-XXI yüzillikdə ensiklopedik məlumat kitabı.- Bakı: Nurlar, 2011.- S.661-662.

Sadıqov Murtuz // Naxçıvan Ensiklopediyası / AMEA.- Bakı, 2002.- S.488.

Ответ тебе даст история...: Геноцид азербайджанцев в цифрах, фактах, документах - XX век / Муртуз Садыклы.- Баку: Муртаджим, 1995.- 381, [3] с.

Память крови: (Документальная повесть) / Муртуз Садыклы; ред. С.Султанова; художник. Х.Мирзоев.- Баку: Азернешр, 1995.- 176 с.

Murtuz Zeynal oğlu Sadıqov (Sadıqlı) 1929-cu il mart ayının 21-də Naxçıvan MR Ordubad rayonunun Nüsnüs kəndində fəhlə ailəsində anadan olmuşdur. 1937-ci ildə ailəsi repressiyaya məruz qalaraq Qazaxıstana sürgün edilmiş, orta təhsilini orada almışdır. Orta məktəbi bitirdikdən sonra 1951-ci ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU) dil və ədəbiyyat fakültəsinin rus bölməsini bitirmişdir.

1951-1957-ci illərdə C.Məmməd-quluzadə adına Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunda Ədəbiyyat kafedrasının baş müəllimi, H.Zərdabi adına Gəncə Dövlət Pedaqoji İnstitutunda müəllim, Balakən rayon Maarif şöbəsində Metodiki kabinənin müdiri, məktəb direktoru olmuşdur.

1959-1967-ci illərdə M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunda (indiki Bakı Slavyan Universiteti) müəllim, baş müəllim, dosent, dekan kimi fəaliyyət göstərmiş və 1972-ci ildən ömrünün axırınadək orada Klassik rus ədəbiyyatı kafedrasının müdiri vəzifəsində işləmişdir.

1960-cı ildə namizədlik, 1971-ci ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş, 1973-cü ildə professor elmi adını almışdır.

O, ədəbi-tənqidi və ədəbiyyatşünaslıq fəaliyyətinə 1950-ci ildə "Molodyoj Azerbaydjana" qəzetində çap etdirdiyi oçerklə başlamışdır. Müxtəlif janrlarda əsərlərini dövrü mətbuatda çap etdirmişdir. 1987-ci ildə "M.F.Axundov" kitabçası ərəb, fars, rus, ingilis, alman dillərində kütləvi tirajla çap olunmuşdur.

Tədqiqatları xarici mətbuatda

rəğbətlə qarşılanmışdır. İnstitutda Metodoloji Seminarın, Təşkilati-metodik Komissiyanın, Nəsimi rayon Kitabsevərlər Cəmiyyətinin sədri, "Literaturnı Azerbaydjan" jurnalının redaksiya heyətinin, SSRİ Maarif Nazirliyinin Metodika Şurası Rəyasət Heyətinin üzvü olmuşdur.

1980-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, 1989-cu ildən "Vicdan" Komissiyasının təsisçisi və sədri olmuşdur.

XX əsrdə azərbaycanlıların soyqırımına həsr olunmuş 1995-ci ildə nəşr olunmuş "Tarix cavab verəcək" adlı publisist toplusunun tərtibçisi və müəlliflərindəndir. Bədii yaradıcılıqla da məşğul olmuş, "Qan yaddaşı" sənədli-publisistik povestində repressiyaya məruz qalmış soydaşlarımızın məşəqqətli taleyi təsvir olunmuşdur.

Murtuz Sadıqov ümumittifaq səviyyəli konfrans, müşavirə və ədəbi görüşlərdə, 1981-ci ildə Polşada və 1989-cu ildə Fransada keçirilən qarşılıqlı mədəni əlaqələrə həsr edilmiş simpoziumlarda iştirak etmişdir.

Onun elmi-pedaqoji fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilmişdir. 1982-ci ildə "Əməkdə fərqlənməyə görə" medalı ilə təltif edilmiş, 1989-cu ildə "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür. 1994-cü ildə "Qızıl qələm" mükafatı laureatı olmuşdur.

Murtuz Sadıqov 1997-ci il aprel ayının 24-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Seçmə şeirlər / Qulamrza Səbri Təbrizi; tərt. ed., nəşrə hazırl., red. V.Sultanlı.- Bakı: Şirvanəşr, 2002.- 252 s.

Pozulmamış dünya / Təbrizi Qulamrza Səbri; nəşrə hazırl. və red. V.Sultanlı; ön söz. müəll. Q.Namazov.- Bakı: Azərənəşr, 2010.- 216, [2] s.

Güney Azərbaycanın iki xalq şairi: Balas Azəroğlu, Qulamrza Səbri Təbrizi / tərt. ed. və red. V.Sultanlı.- Bakı: Azərənəşr, 2010.- 262, [2] s.

Mənsimoğlu, T. Qulamrza Səbri Təbrizi / Teyyub Mənsimoğlu; elmi red. V.Sultanlı.- Bakı: Şirvanəşr, 2002.- 88 s.

Şahsevənlı, Z. Qulamrza Səbri Təbrizi: "Getdiyim hər yerdə Azərbaycanın "səfiri" olmuşam" / Zülfüqar Şahsevənlı // Respublika.- 2014.- 23 sentyabr.- S.6.

Qulamrza Hacı Məhəmmədəli oğlu Səbri Təbrizi 1934-cü il mart ayının 21-də Cənubi Azərbaycanda Təbriz şəhərinin Şəkili məhəlləsində anadan olmuşdur.

1940-1944-cü illərdə ibtidai dini məktəbdə, 1945-1946-cı illərdə Təbrizdəki Elmiyyə Məktəbində təhsil almışdır. 1944-1953-cü illərdə Məhəmmədiyyə, Nizami və Firdovsi mədrəsələrini bitirmişdir. 1953-1958-ci illərdə Təbriz Universitetinin Fars, ingilis dili və pedaqogika fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir. 1959-cu ildə İstanbul şəhərində Bayazid Universitetinin İngilis dili və ədəbiyyatı fakültəsinə magistr qəbul edilmiş, 1959-1963-cü illərdə London Universitetinin Kinqs Kolləcində magistr təhsili almışdır.

Tələbəlik dövrü orta məktəblərdə müəllimliklə yanaşı, 1956-1958-ci illərdə Amerikanın İrandakı hərbi idarəsində tərcüməçi işləmişdir. London BBC radiostansiyasında Şərq və Orta Asiya üzrə ədəbi və siyasi icmalçı, 1960-1963-cü illərdə "Nəzər saati"nin aparıcısı kimi fəaliyyət göstərmişdir.

Edinburq Universitetinin İngilis dili və Ədəbiyyatı Departamentinə doktoranturaya daxil olmuş, "Vilyam Bleykin dialektik fikirləri" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş, 1963-1969-cu illərdə fəlsəfə elmləri doktoru elmi dərəcəsi almışdır. Bu müddətdə Edinburq Universitetinin Şərqşünaslıq İnstitutunda, eləcə də dünyanın bir sıra ali məktəblərində məruzələrlə çıxış etmişdir.

İran İslam İnqilabı dövründə Təbrizdə elmi-pedaqoji və siyasi fəaliyyətini davam etdirmiş, lakin din xadimlərinin təqibinə məruz qaldığın-

dan Böyük Britaniyaya qayıtmış, 1978-1995-ci illərdə televiziya şirkətlərində icmalçı olmuşdur. 1989-1990-cı illərdə türk və fars dillərində "Odlar ölkəsi" adlı aylıq qəzet nəşr etdirmişdir. 1994-cü ildə Böyük Britaniyanın Edinburq Universitetinin professoru, 1995-ci ildə isə Universitetdə akademik məsləhətçi olmuşdur. 1997-ci ildə Azərbaycan Dillər Universitetinin fəxri professoru seçilmişdir. 1997-2003-cü illərdə Azərbaycanın ali məktəblərində XIX-XX əsrlər ingilis ədəbiyyatı, Şekspir və Bleykin yaradıcılığı mövzusunda mühazirələr oxumuşdur.

Bədii yaradıcılığa tələbəlik dövründən başlamışdır. Elmi-kütləvi məqalələri, şeirləri, müsahibələri ingilis, türk, rumin dillərində çap olunmuşdur.

1973-cü ildə "Vilyam Bleyk cənnəti və cəhənnəmi" monoqrafiyası London və Nyu-Yorkda, 1989-cu ildə "İran: bir uşağın xatirəsi, böyüyün xatirəsi" kitabı ingilis dilində Nyu-Yorkda, "Vətən həsrəti", "Mənim iki dünyam", "Fikir dalğaları", "Həyat fəlsəfəsi", "Baxışlar, düşüncələr, arzular", "Sönməz ocaq", "Seçmə şeirlər", "Ümid çırağı", "Qürbət harayı" adlı kitabları Bakıda nəşr olunmuşdur.

2001-ci ildə Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin Malmö şəhərində keçirilən V qurultayının iştirakçısı olmuşdur. Həmin il Dünya Azərbaycanlılarının Bakıda keçirilən qurultayında məruzə ilə çıxış etmiş, Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının sədr müavini seçilmişdir.

2003-cü ildə Kipr, Balkanlar və Avrasiya Türk Ədəbiyyat Qurumunun "Türk dilinə xidmət" ödülünə layiq görülmüşdür.

Ə d ə b i y a t

Əsərləri / Məhəmməd Tağı Sidqi; red. Ə. Qədimov; topl., tərt. ed. və müqəd. müəll. İ. Həbibbəyli. - Bakı: Çarşıoğlu, 2004. - 280 s.

Məhəmməd Tağı Sidqi: taleyi və sənəti / Tərt. ed. F. Xəlilov; elmi red. Ə. Quliyev. - [Naxçıvan]: [Əcəmi], [2015]. - 183, [1] s.

Əliyeva, İ. "Məktəbi-tərbiyə" yaratmaqla "xalq müəllimi" adını qazandı: Məhəmməd Tağı Sidqi - 160 / İ. Əliyeva // Azərbaycan. - 2014. - 30 dekabr. - S. 11.

Həbibbəyli, İ. Böyük maarifçi ədib və müasirlik: Məhəmməd Tağı Sidqi - 160 / İsa Həbibbəyli // Azərbaycan. - 2015. - 14 yanvar. - S. 10.

Rəhimli, İ. Məhəmməd Tağı Sidqi / İlham Rəhimli // Azərbaycan teatr ensiklopediyası. - Cild 3. - Bakı, 2017. - S. 267.

Məhəmməd Tağı Kərbəlayi Səfər oğlu Səfərov (Məhəmməd Tağı Sidqi) 1854-cü il mart ayının 22-də Naxçıvanda anadan olmuşdur. İlk təhsilini Ordubadda molla Məhəmməd Tağı Axundun yanında almış, sonra Hüseyn Soltan mədrəsəsində oxumuşdur. Bir müddət İranda Xorasan, Səbzivar, Nişapur şəhərlərində yaşamış, təhsilini davam etdirmiş və ticarətlə məşğul olmuşdur. 1885-ci ildə Vətənə qayıtmış, fəhləlik etmişdir. Ailəsini yaşatmaq niyyətilə açdığı çayxana qısa müddətdə yerli ziyalılarının əsas yığıncaq yerinə çevrilmişdir. Burada Türkiyə, İran və Rusiyadan gətirilmiş qəzetlər, Şərq klassiklərinin əsərləri, habelə Sidqinin fəal üzvü olduğu "Əncümənü-şüəra" ədəbi məclisi üzvlərinin şeirləri oxunub müzakirə olunurdu. Sidqi 1892-ci ildə Ordubadda maarifçi ziyalı Hüseyn Sultan Kəngərli ilə birgə "Əxtər", 1894-cü ildə isə Naxçıvanda "Tərbiyə" ("Məktəbi-Tərbiyə") məktəbini təsis etmişdir.

Sidqi yaradıcılığa klassik üslubda qəzəllər yazmaqla başlamışdır. Əlyazmaları AMEA M. Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda saxlanılır. Elmi-pedaqoji dəyərə malik yeddi dərslinin ("Nümuneyi-əxlaq", "Töhfe-yi-bənat, yəinki Qızlara hədiyyə", "Müxtəsər coğrafiyarisaləsi" və s.) müəllifidir.

Sidqi müntəzəm surətdə bədii yaradıcılıqla da məşğul olmuşdur. Ordubadda fəaliyyət göstərən "Əncümənü-şüəra" ədəbi məclisininin fəal üzvlərindən

idi. Pedaqoji fəaliyyəti ilə bilavasitə bağlı olan ədəbi irsi 300-dən çox qəzəldən, "Məsnəviyyati-mənəviyyə" adlı irihəcmli mənzumədən, "Kəbb Nəsir" mənzum hekayətindən, "Heykəli-insanə bir nəzər" ədəbi-fəlsəfi traktatdan (1912-ci ildə kitab halında çap edilmişdir), 20-dən çox hekayədən ibarətdir.

Sidqi Azərbaycan uşaq nəsrinin ilk yetkin nümunələrini yaratmışdır. "Məktəb hekayələri" kimi tanınan bu əsərlərdə ("Məktəbə davam", "Gözütöx uşağın hekayəti", "Yalançı uşaq", "Səxavətli uşaq" və s.) o, özünün maarifçilik ideyalarını, pedaqoji görüşlərini, yüksək mənəvi-əxlaqi keyfiyyətləri bədii şəkildə təbliğ etmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi sədrinin "Görkəmli pedaqoq, maarifçi və şair Məhəmməd Tağı Sidqinin 150 illik yubileyinin keçirilməsi və xatirəsinin əbədiləşdirilməsi haqqında" 11 mart 2004-cü il tarixli Sərəncamı ilə Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrına Məhəmməd Tağı Sidqinin adı verilmiş, 160 illiyi ilə əlaqədar 17 sentyabr 2014-cü il tarixli qərarı ilə Məhəmməd Tağı Sidqinin Ordubad şəhərində anadan olduğu qədim binada ev-muzeyi yaradılmışdır.

Görkəmli pedaqoq, publisist və şair, maarifpərvər ziyalı Sidqi Məhəmməd Tağı 1903-cü il dekabr ayının 9-da vəfat etmişdir. Məzarı Naxçıvan şəhərindədir.

85
illiyi**İbrahimxəlil İbrahimxəlilov**
1934-2016

Alim

İbrahimxəlil Şıxəhməd oğlu İbrahimxəlilov 1934-cü il mart ayının 10-da Qusar rayonunun Əniq kəndində anadan olmuşdur. 1952-ci ildə Əniq kənd orta məktəbini bitirmişdir.

1952-1954-cü illərdə ikiillik Quba Müəllimlər İnstitutunun Fizika-riyaziyyat fakültəsində, 1954-1959-cu illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) Riyaziyyat fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir.

1958-1959-cu illərdə Bakı şəhərinin 129 və 66 sayılı orta məktəblərində riyaziyyat müəllimi işləmişdir. 1959-1960-cı illərdə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının (indiki AMEA) Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunda, 1960-cı ildən isə EA-nın Hesablama Mərkəzində kiçik elmi işçi vəzifəsində çalışmışdır.

1960-cı ildə T.Q.Şevçenko adına Kiyev Dövlət Universitetinin “Ehtimal nəzəriyyəsi və riyazi statistika” ixtisası üzrə məqsədli aspiranturaya daxil olmuşdur.

1964-cü ildə Ukrayna SSR EA-nın Riyaziyyat, Kibernetika, Baş Astronomik Observatoriyası İnstitutlarının birləşmiş Elmi Şurasında “Təsadüfi kəmiyyətlərin paylama parametrlərini qiymətləndirmək üçün bəzi üsullar” mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müvəffəqiyyətlə müdafiə etmişdir. 1968-1970-ci illərdə D.Bünyadzadə adına Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutunun (indiki ADİÜ) Ali riyaziyyat kafedrasında baş müəllim vəzifəsində işləmişdir.

1977-ci ildə Ukrayna Elmlər Akademiyasının Riyaziyyat İnstitutunun Elmi Şurasında “Qauss paylamaları sinfinin parametrləri üçün mötəbər qiymətlər” mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə edərək, elmlər doktoru elmi dərəcəsinə almışdır. Görkəmli alim Ehtimal nəzəriyyəsi və riyazi statisti-

ka sahəsində Respublikamızda birinci elmlər doktoru və professordur.

O, 1978-ci ildən Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin Ali Riyaziyyat kafedrasının professoru olmuşdur. Bundan əlavə, Bakı Dövlət Universitetində, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində, Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetində və başqa ali məktəblərdə işləmişdir.

Dəfələrlə ABŞ-ın Miçiqan Dövlət Universitetinə dəvət olunmuşdur.

“Təsadüfi proseslərin parametrlərinin mötəbər qiymətlərinin dəyanətliyi” adlı ilk kitabı 1980-cı ildə Kiyevdə çap olunmuşdur.

İbrahimxəlil İbrahimxəlilov 1988-ci ildə Daşkənddə keçirilən “Bernuli adına riyazi statistika və ehtimal nəzəriyyəsi I Ümumdünya Konqresi”ndə “Qauss prosesləri statistikasının bir problemi haqqında” adlı elmi məruzə ilə çıxış etmişdir. O, bir çox beynəlxalq konfranslarda iştirak etmiş və elmi məruzələrlə çıxış etmişdir.

Riyazi statistika üzrə monoqrafiya, elmi-metodiki vəsaitlər, 100-dən artıq elmi-kütləvi məqalənin müəllifidir, o cümlədən 40-a qədər əsəri xarici ölkələrdə çap olunmuşdur.

O, dəfələrlə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxtəlif institutlarının ixtisaslaşdırılmış elmi şuralarının üzvü, həmçinin Bakı Dövlət Universitetinin Mexanika-riyaziyyat fakültəsinin və Təbii-riyaziyyat fakültəsinin Elmi Şuralarının üzvü olmuşdur.

Anadan olmasının 75 illiyi münasibətilə Təhsil Nazirliyinin “Qabaqcıl təhsil işçisi” döş nişanı ilə təltif edilmişdir.

İbrahimxəlil İbrahimxəlilov 2016-cı il may ayının 29-da vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

Təsadüfi proseslərin parametrlərinin mötəbər qiymətlərinin dəyanətliyi / İbrahimxəlil İbrahimxəlilov.- Kiyev, Dumka, 1980.-190 s. (Rus dilində).

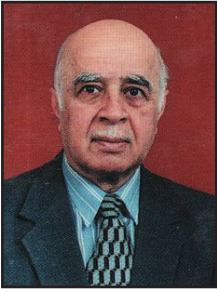
Ələsgərov, B. Riyaziyyatçı alim / Bəybala Ələsgərov // İqtisadiyyat.- 2004.- 26 sentyabr.- S.5.

Ələsgərov, B. Ömrünü rəqəmlərə həsr edən alim / Bəybala Ələsgərov // Həftə.- 2004.- 4 aprel.- S.5.

Ələsgərov, B. Ömrün 80-ci baharı / Bəybala Ələsgərov // İqtisadiyyat.- 2014.- 11-17 aprel.- S.4.

İ n t e r n e t d ə

<https://www.alamjurnal.com/584-dahi-alim/>

90
illiyi**Əbdül Qasimov**
1929-2005*Alim***Ə d ə b i y y a t**

Xəzər dənizi / Əbdül Qasimov; rəyçilər. O.Q.Mironov, Y.İ.Starobogatov, Q.N.Bujinskaya.- Bakı: Elm, 1999.- 208 s.

Xəzər dənizi planktonunun ekologiyası / Əbdül Qasimov; rus dilindən tərcümə ed. A.R.Əliyev; rəy. M.Ə.Salmanov; AMEA, Zoologiya İnstitutu.- Bakı: Adiloğlu, 2004.- 550 s.

Su hövzələri, su canlıları və onların mühafizəsi üzrə məlumat kitabı / Əbdül Qasimov, A.Ə.Abdullazadə; Azərbaycan EA.- Bakı: Elm, 1993.- 136 s.

Xəzərin vurğunu olan görkəmli alim: Hidrobioloq Əbdül Qasimov // Azadlıq.- 2013.- 14 fevral.- S.14.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Əbdül_Qasimov%C3%BCL_Qas%C4%B1mov

Əbdül Hüseyinli oğlu Qasimov 1929-cu il mart ayının 5-də Lənkəran rayonu Kənarmeşə kəndində anadan olmuşdur. O, 1946-1950-ci illərdə Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunda təhsil almışdır.

1950-ci ildə Azərbaycan SSR EA Zoologiya İnstitutunda aspiranturaya daxil olmuşdur. Sonra Leninqrada (indiki Sankt-Peterburq), SSRİ EA Zoologiya İnstitutuna göndərilmişdir.

1954-cü ildə Azərbaycan SSR EA Zoologiya İnstitutunun Hidrobiologiya laboratoriyasında kiçik elmi işçi, 1956-cı ildən baş elmi işçi vəzifəsində işləmişdir. 1959-cu ildən başlayaraq Xəzər dənizinin faunasını və onun bioloji məhsuldarlığını fasiləsiz öyrənməklə məşğul olmuşdur.

Əbdül Qasimov 1954-cü ildə namizədlik dissertasiyası, 1963-cü ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1969-cu ildə professor elmi adını almış, 1980-ci ildə Azərbaycan EA-nın müxbir üzvü seçilmişdir.

1960-cı illərdə Şimali Qafqazda SSRİ EA Gölsünəslük İnstitutunun əməkdaşları ilə birlikdə Kuma çayı hövzəsində yerləşən bir sıra su tutarlarını və həmçinin "Otkazni" su anbarının hidrobioloji rejimini də öyrənmişdir. Bundan başqa, 60-cı illərdə Mingəçevir və Varvara su anbarlarına mizid və yanüzən xərçənglərini köçürmüşdür.

XX əsrin 70-ci illərinə qədər apardığı tədqiqatların nəticələri olaraq 1965-ci ildə "Aşağı Kürün və Mingəçevir su anbarının hidrofaunası" və 1972-ci ildə "Qafqazın şirin su faunası" monoqrafiyaları nəşr olunmuşdur. Bu dəyərli monoqrafiya indi də Qafqazın şirin su heyvanları aləminə həsr olunmuş yeganə elmi ədəbiyyat, balıqçılıq təsərrüfatı işçiləri üçün qiymətli vəsait və fauna tədqiqatçılarının stolüstü kitabı kimi istifadə edilir.

Əbdül Qasimov 1982-ci ildə elmi-

tədqiqat "Elm" gəmisində Sakit və Hind okeanlarının, eləcə də Aralıq dənizinin heyvanlar aləminin öyrənilməsi üzrə təşkil etdiyi ekspedisiyaya rəhbərlik etmişdir. O, Xabarovskda inşa edilmiş "Elm" gəmisini Xəzər dənizinə gətirmişdir.

Alim 1988-2005-ci illər üçün Azərbaycanın şirin su tutarlarında balıqçılıq təsərrüfatlarının inkişafı sxemini, o cümlədən 2005-ci ilə qədərki dövrdə süni göl - balıqçılıq təsərrüfatlarının respublikada yerləşməsi və inkişafı xəritəsini tərtib etmişdir.

Əbdül Qasimovun bir sıra elmi işləri xarici ölkələrin nüfuzlu nəşrlərində dərc olunmuşdur. O, SSRİ məkanında Ümumittifaq Hidrobioloqlar Cəmiyyətinin Rəyaset Heyətinin üzvü, Azərbaycan Hidrobioloqlar Cəmiyyətinin sədri, "İnsan və biosfer" proqramı üzrə Respublika Komitəsi sədrinin müavini, Azərbaycan EA-nın "Xəbərlər", "Azərbaycan təbiəti" jurnallarının və ASE-nin redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur.

Alim bir çox xarici ölkələrdə keçirilən beynəlxalq konqreslərdə və digər elmi məclislərdə məruzələrlə çıxış etmişdir.

Görkəmli alim milli elmi kadrların hazırlanmasına da xüsusi diqqət göstərmişdir. Onun rəhbərliyi və məsləhəti ilə hidrobiologiyanın müxtəlif sahələri üzrə 5 doktorluq və 22 namizədlik dissertasiyası hazırlanmış və uğurla müdafiə olunmuşdur.

Əbdül Qasimov 362 elmi işin - 21 monoqrafiyanın, 16 elmi-populyar kitabın müəllifidir. Tədqiqatçı alim 45 ilə yaxın Hidrobiologiya laboratoriyasına rəhbərlik etmişdir.

1992-ci ildə "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Görkəmli alim Əbdül Qasimov 2005-ci il yanvar ayının 31-də vəfat etmişdir.

80
illiyiMəmməd Nəsirov
1939

Alim

Ə d ə b i y a t

Hərbi-səhra cərrahiyyəsi: [dərslük] / Məmməd Nəsirov, Z.Ə.Salahov; red. H.A.Sultanov; [ön söz B.A.Ağayev, V.Q.Verdiev]. - Bakı: Elm və təhsil, 2017.- 607, [1] s.

Peritonitin müalicəsində endolimfatik limfostimulyasiya: monoqrafiya / Məmməd Nəsirov, Z.İ.Rzayev.- Bakı: [s.n.], 2006.- 150 s.

Şəkərli diabetin aşağı ətraflarda irinli-nekrotik ağırlaşmalarının kompleks müalicəsi: monoqrafiya / M.Y.Nəsirov, G.T.Israfilova.- Bakı: [s.n.], 2007.- 143, [1] s.

Beynəlxalq əlaqələr genişlənilir: Azərbaycan Tibb Universiteti - 80 / M.Nəsirov // Azərbaycan. 2010.- 2 sentyabr. - S.7.

Azərbaycan tibb elminin fəxri / M.Nəsirov, Ş.Əliyev // Xalq qəzeti.- 2016.- 5 avqust.- S.7.

Məmməd Yəhya oğlu Nəsirov 1939-cu il mart ayının 5-də Sabirabad rayonunun Ulacalı kəndində anadan olmuşdur. 1962-ci ildə Azərbaycan Tibb Universitetini bitirmişdir. 1962-1967-ci illərdə Türkmənistan Respublikasında cərrah işləmiş, 1967-1973-cü illərdə Azərbaycan Səhiyyə Nazirliyinin Klinik və Eksperimental Təbabət İnstitutunda kiçik elmi işçi, 1973-cü ildən ATU-nin Cərrahi xəstəliklər kafedrasında, 1967-1977-ci illərdə AR Səhiyyə Nazirliyinin nəzdində cərrahiyyə ixtisası üzrə Attestasiya Komissiyasının elmi katibi işləmişdir. 1970-ci ildə tibb elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır. 1972-ci ildə “Ali dərəcəli cərrah” adına layiq görülmüşdür. 1973-1984-cü illərdə assistent, 1984-1986-cı illərdə dossent, 1986-cı ildə Moskva şəhərində SSRİ TEA-nın Ümumittifaq Onkoloji Elmi Mərkəzində dissertasiya müdafiə edərək tibb elmləri doktoru elmi dərəcəsinə layiq görülmüş, 1987-ci ildə professor elmi adı almışdır.

1980-1982-ci illərdə Azərbaycan Tibb İnstitutunun I müalicə-profilaktika fakültəsində dekan müavini, 1987-1988-ci illərdə II müalicə-profilaktika fakültəsində dekan, 1991-ci ildən Azərbaycan Tibb Universitetinin Cərrahi xəstəliklər kafedrasının müdiri, 1993-1995-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elm və Texnika Komitəsi nəzdində Tibb və Biologiya Elmi Şurasının sədr müavini və sədri işləmişdir.

1994-1997-ci illərdə ATU-nin nəzdində İxtisaslaşmış Doktorluq Müdafiə Şurasının həmsədri, 1994-2000-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Elmi-Tibbi Şurasının sədri, 1995-1997-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin cərrahiyyə üzrə baş mütəxəssisi vəzifəsini icra etmişdir. 1996-cı ildən 2013-cü ilə kimi Azərbaycan Tibb Univer-

sitetinin Xarici əlaqələr üzrə prorektoru vəzifəsində çalışmış, 2006-cı ildən 2016-cı ilə kimi Azərbaycan Tibb Universitetinin nəzdində fəaliyyət göstərən İxtisaslaşmış Doktorluq Müdafiə Şurasının sədr müavini kimi fəaliyyət göstərmişdir.

Professor 350-dən artıq elmi əsərin, 3 dərslinin, 8 tədris vəsaitinin, 10 monoqrafiyanın, 13 səmərələşdirici təklifin, 15 metodik tövsiyənin, 2 əsərlər toplusunun, 2 ixtiranın və 3 tibbi danışq kitabının müəllifidir. Əsərləri həm respublikamızda, eləcə də bir çox xarici ölkələrdə dərc edilmişdir. Azərbaycan, rus, fransız və türkmən dillərini sərbəst bilir.

Professor Məmməd Nəsirovun rəhbərliyi altında 5 doktorluq və 14 namizədlik dissertasiyası müdafiə edilmişdir. AR Səhiyyə Nazirliyinin, SSRİ Səhiyyə Nazirliyinin, Əlcəzair Xalq Demokratik Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinin fəxri fərmanları və “SSRİ Səhiyyə əlaçısı” döş nişanı ilə təltif edilmişdir. 1997-ci ildən Avropa Cərrahlar Assosiasiyasının fəxri üzvüdür. 2000-ci ildə Azərbaycan Respublikasının “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülmüş, 2001-ci ildə Azərbaycan Respublikasının tanınmış alimləri siyahısına daxil edilmiş, 2006-cı ildə İran İslam Respublikasının Azad Universitetinin Fəxri diplomu ilə təltif edilmiş, 2006 və 2009-cu illərdə Beynəlxalq Elm Mərkəzi tərəfindən “XXI əsrin Azərbaycan ziyalısı” seçilmişdir. 2010-cu ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə “Tərəqqi” medalı ilə təltif olunmuşdur.

“Kimya, biologiya, Tibb” jurnalının redaksiya heyətinin üzvü kimi fəaliyyət göstərmişdir. Hazırda “Cərrahlıq” jurnalında baş redaktor müavini, “Azərbaycan Tibb Jurnalı”nın, “Sağlamlıq”, Şərqi Avropa “Cərrahlıq” və “Hepar” jurnallarının redaksiya heyətinin üzvüdür.

115 illiyi Şamama Ələsgərova 1904-1977

Həkim

Şamama Məmmədkərim qızı Ələsgərova 1904-cü il mart ayının 8-də İrəvan quberniyasında anadan olmuşdur. 1936-1941-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunda (indiki ATU) təhsil almışdır.

1939-cu ildə Kommunist Partiyası sıralarına qəbul edilmişdir. Azərbaycan SSR Ali Sovetinin 9-cu çağırış deputatı olmuşdur.

SSR Səhiyyə Nazirliyinin Kadrlar şöbəsinin müdiri olmuş, daha sonra Bayılda yerləşən qospital doğum evinə, qadın məsləhətxanasına çevrilmiş və Şamama xanım oranın rəhbəri olmuşdur.

Fəaliyyəti dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Qəhrəmanov, B. Doktor Şamama: oçerk / Baxış Həsən oğlu Qəhrəmanov.- Bakı: Azərnaşr.- 1981.- 70 s.

20 illiyi 85 Nazim Axundov 1934-2008

Alim

Nazim Yusif oğlu Axundov 1934-cü il mart ayının 20-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

1954-1960-cı illərdə N.Nərimanov adına Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunda (indiki ATU) təhsil almışdır. 1960-cı institutun Uşaq cərrahlığı kafedrasının ordinatoru, 1962-ci ildən həmin kafedranın aspirantı olmuşdur.

1965-ci ildə namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1967-ci ildə Uşaq cərrahlığı kafedrasının dosenti və Pediatriya fakültəsinin dekan müavini vəzifəsinə seçilmişdir. 1967-ci ildə Eksperimental cərrahiyyə elmi-tədqiqat laboratoriyasına rəhbərlik etmişdir.

1969-cu ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş, Pediatriya fakültəsinin dekanı seçilmiş və Uşaq cərrahlığı kafedrasına müdir əvəzi təyin edilmişdir.

Professor Nazim Axundov 1969-cu ildə Argentina-da keçirilən Uşaq Cərrahlarının Ümumdünya konfransında Kardiocərrahların Beynəlxalq Assosiasiyasının üzvü və Argentina Elmlər Akademiyasının Fəxri üzvü seçilmişdir. 1974-cü ildə N.K.Krupskaya adına Elmi-

Ə d ə b i y y a t

İsgəndərzadə, E. Axundov fenomeni / Elçin İsgəndərzadə; red. N.Cəfərov; ingilis dilinə çevirən və ing. mətninin red.-ru A.Qədiməliyeva; rus dilinə çevirən və rus mətninin red.-ru S.Abbasova.- Bakı: Adiloğlu, 2002.- 150 s.

К вопросу лечения гемангиом ритмической локализации у детей / Nazim Axundov // Azərbaycanca Pediatriyanın aktual problemləri. Elmi əsərlər toplusu, Bakı, 2000.- S.106.

rilmiş, 1958-ci ildə “Səhiyyə əlaçısı”, 1960-cı ildə “Əməkdar həkim” fəxri adına layiq görülmüş, 3 dəfə SSR Ali Sovetinin fəxri fərmanı ilə və “Şərəf nişanı” ordeni ilə təltif edilmişdir.

AHİMS-in plenum üzvü, Asiya-Afrika Ölkələri ilə Sovet Həmrəylik Komitəsinin üzvü olmuşdur. 1969-cu ildə ona “Lenin ordeni” və “Qızıl Ulduz” medalı təqdim edilməklə “Sosialist Əməyi Qəhrəmanı” adı verilmişdir.

Şamama Ələsgərova 1977-ci il aprel ayının 2-də vəfat etmişdir.

Tədqiqat Ana və Uşaq Mühafizəsi İnstitutuna (indiki Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Pediatriya İnstitutu) baş elmi işçi və Bakı şəhərinin Baş uşaq cərrahı vəzifələrinə təyin edilmişdir.

Nazim Axundov bir çox xarici ölkələrdə cərrahiyyə üzrə keçirilmiş beynəlxalq qurultay, simpozium, konfrans və konqreslərin iştirakçısı, bəzi konfransların işə təşkilatçısı olmuşdur.

Professor Nazim Axundov dünyanın müxtəlif nüfuzlu elmi nəşrlərində çap olunmuş 100-dən çox elmi əsərin müəllifidir. Onun rəhbərliyi ilə 10 namizədlik dissertasiyası müdafiə edilmişdir.

1994-cü ildə İsrail-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin üzvü, 2002-ci ildə Nyu-York Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü (akademiki) seçilmişdir.

Professor 1999-cu ildə humanist əməllərinə və xeyriyyəçilik fəaliyyətinə görə “H.Z.Tağıyev adına mükafat”a layiq görülmüşdür.

Nazim Axundov 2008-ci il may ayının 23-də vəfat etmişdir.

90 illiyi Fəzilə Səmədova 1929

Alim

Fəzilə İbrahim qızı Səmədova 1929-cu il mart ayının 29-da Şamaxı şəhərində anadan olmuşdur.

1951-ci ildə Azərbaycan Sənaye İnstitutunu (indiki ADNSU) bitirərək, kimya-texnoloq mühəndisi diplomu almışdır. 1951-1952-ci illərdə Yeni Bakı Neftayırma zavodunda mühəndis vəzifəsində işləmişdir.

Fəzilə Səmədova 1952-1955-ci illərdə Qubkin adına Moskva Neft İnstitutunun aspiranturasında təhsil almış, 1956-cı ildə Moskva Neft İnstitutunda “Sürtkü yağlarının kimyəvi tərkibinin onların istismar xassələrinə təsiri” mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmiş, 1973-cü ildə “Bakı parafin neftlərindən yüksək iqtisadi səmərəli texnologiya ilə distilat və qalıq yağlarının alınması, tədqiqi və istehsalının Azərbaycanda təşkilinin perspektivləri” mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək texnika elmləri doktoru alimlik dərəcəsi, 1987-ci ildə “Yanacaq və qazın kimyəvi texnologiyası” ixtisası üzrə professor elmi adı almışdır.

1956-1960-cı illərdə Azərbaycan Sənaye İnstitutunda Neftin kimyası və texnologiyası kafedrasında assistent, dosent vəzifələrində çalışmışdır. 1960-1981-ci illərdə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Y.H.Məmmədaliyev adına Neft Kimya Prosesləri İnstitutunda Yağların kimyası və texnologiyası laboratoriyasında baş elmi işçi işləmiş, 1982-ci ildə Neftlərin tədqiqi və yağların texnologiyası laboratoriyasının müdiri vəzifəsinə təyin edilmişdir.

1995-ci ildə Nyu-York Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, 2001-ci ildə AMEA-nın müxbir üzvü seçilmişdir.

16 kitabın, 70 ixtira və patentin müəllifidir.

Dəfələrlə həm Azərbaycanda, həm də ölkə xaricində elmi şuraların və ixtisaslaşdırılmış elmi komitələrin üzvü seçilmişdir.

1964-cü ildən başlayaraq mütəmadi olaraq, Almaniya, İraq (bu ölkədə 3 ay məsləhətçi kimi fəaliyyət göstərmişdir), Türkiyə, Çin, Pakistan, Fransa, Böyük Britaniya, Macarıstan, İtaliya, Çexoslovakiya, Belçika, Avstriya və Rusiyanın bir çox şəhərlərində beynəlxalq elmi konfrans və simpoziumlarda iştirak etmişdir.

1977-1992-ci illərdə AEA-nın Aşqarlar Kimyası İnstitutunun Dissertasiya Şurasının üzvü, 1991-ci ildə SSRİ Neft Kimya Sənayesi Nazirliyinin Dövlət Elm və Texnika Komitəsinin Əlaqələndirici Şurasının üzvü, 1994-1996-cı illərdə NKPI nəzdində 02.00.13 “Neft kimyası” və 05.17.07 “Yanacaq və qazın kimyəvi texnologiyası ixtisasları üzrə D.01.031 Dissertasiyaların müdafiəsi üzrə Şuranın sədri və 1977-ci ildən bu günə kimi üzvü seçilmişdir.

“Azərbaycan Neft Təsərrüfatı”, “Neft kimyası və neft emalı prosesləri” jurnallarının redaksiya heyətinin üzvüdür.

1970-ci ildə “Rəşadətli əməyə görə”, 1996-cı ildə Akademik Y.H.Məmmədaliyev adına, 1980-ci ildə “Əməkə də fərqlənməyə görə” medalı ilə, 2005-ci ildə Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının (ƏMT) mükafatı; ARDNŞ-in fəxri fərmanı, 2012-ci ildə “Avropanın fəxri alimi” və “Aleksandr Humboldt” medalı ilə təltif edilmişdir.

Elmin inkişafında və elmi kadrların hazırlanmasındakı xidmətlərinə görə 1991-ci ildə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülmüş, 2004-cü ildə “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir.

Ə d ə b i y a t

Neft yağlarının istehsalı proseslərinin nəzəri əsasları /Fəzilə Səmədova; red. M.İ.Rüstəmov; rəyçi. B.A.Dadaşov; Azərbaycan EA Y.Məmmədaliyev adına Neft-Kimya Prosesləri İnstitutu.- Bakı: Elm, 1992.- 180 s.

Əliyev, R. Səmədova Fəzilə İbrahim qızı / Rəcəb Əliyev //Azərbaycanın kimya sənayesi və görkəmli kimyaçıları: Orta məktəbin kimya müəllimləri və yuxarı sinif şagirdləri üçün vəsait / Elmi red.: Z.Ş.Qarayev.- Bakı, 2002.- 202 s.

Азербайджанские нефти новых месторождений и их гетероатомные соединения: [монография] / Фазиле Ибрагим кызы Самедова.- Баку: Элм, 2009.- 323 с.

110
illiyiAğasəməd Əlizadə
1909-1990

Alim

Əlizadə Ağasəməd Əbdülhüseyn oğlu 1909-cu il mart ayının 8-də Şamaxı şəhərində anadan olmuşdur.

1931-ci ildə Azərbaycan Sənaye İnstitutunun Energetika fakültəsini bitirmişdir.

Ağasəməd Əlizadə 1938-1940-cı illərdə SSRİ EA-nın Azərbaycan Filialının çöl ekspedisiyasında ildırım boşalmaları cərəyanının əsas parametrlərini tədqiq etmişdir.

1941-1944-cü illərdə Bakı şəhəri İcra Hakimiyyəti sədrinin birinci müavini, 1944-1948-ci illərdə Azərbaycan SSR Xarici İşlər nazirinin müavini vəzifələrində işləmişdir. 1948-1950-ci illərdə SSRİ EA Energetika İnstitutunda tədqiqatçı, 1950-1954-cü illərdə böyük elmi işçi, 1954-1958-ci illərdə Azərbaycan Politexnik İnstitutunda kafedra müdiri, 1959-1962-ci illərdə Azərbaycan Energetika İnstitutunda (AzET və LAEI) şöbə müdiri, 1962-1980-ci illərdə direktor, İldırım boşalmaları və ildırımdan mühafizə laboratoriyasının müdiri vəzifələrində işləmişdir.

1940-cı ildə texnika elmləri namizədi, 1948-ci ildə texnika üzrə elmlər doktoru, 1949-cu ildə professor elmi adını almış, 1968-ci ildə AEA-nın müxbir üzvü seçilmişdir.

Ağasəməd Əlizadənin əsas elmi istiqaməti təbii şəraitdə ildırım boşalmalarının əsas parametrlərinin və inkişaf mexanizminin kompleks tədqiqinə, dayaqlara və xətt hissələrinə ildırım zərbələri zamanı ildırım cərəyanı amplitudunun və cəbhəsinin dikliyinin ölçülməsinə və ildırımdan mühafizənin təbiiyə həsr edilmişdir.

Texnika sahəsində Azərbaycanın ilk fəlsəfə doktoru və elmlər doktorudur.

Respublikanın su və külək enerji ehtiyatlarının tədqiqi ilə də məşğul olmuşdur. SSRİ-də ildırım boşalmalarının inkişafı və ildırım cərəyanı parametrlərinin geniş şəkildə çöl şəraitində öyrənilməsinin ilkin təşəbbüsçülərindən biri olmuşdur. Çöl şəraitində tədqiqatları bunun üçün xüsusi yaradılmış laboratoriyalarda, 1960-1968-ci illərdə Şamaxı rayonunda N.Tusi adına Rəsədxananın yaxınlığında, 1969-1981-ci illərdə Şuşa şəhərinin yaxınlığında, həmçinin 1964-1976-cı illərdə "Azərenerji"nin 110, 220 və 330 kV EVX-də, Zaqafqaziya ərazisində yerləşən radioteleviziya qüllələrində və bu kimi başqa yerlərdə aparılmışdır. Respublikamızda alternativ enerji mənbələrindən istifadə sahəsində Dövlət proqramında tikintisi nəzərdə tutulan külək elektrik stansiyalarının layihələndirilməsində A.Əlizadənin apardığı tədqiqatların nəticələrindən istifadə olunmuşdur.

A.Əlizadə SSRİ EA Energetika İnstitutunda işlədiyi müddətdə 400 kV-lıq Kuybişev-Moskva hava xəttinin və dövlət əhəmiyyətli bir sıra xüsusi obyektlərin ildırımdan mühafizə işlərinin yerinə yetirilməsində bilavasitə iştirak etmişdir.

220-dən çox elmi əsərin, 6 monoqrafiyanın və 10-dan artıq ixtiranın müəllifidir. Rəhbərliyi altında 20-dən artıq fəlsəfə və elmlər doktoru hazırlanmışdır.

Ağasəməd Əlizadə iki dəfə "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni ilə təltif edilmiş, SSRİ-nin "Fəxri energetiki" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Ağasəməd Əlizadə 1990-cı ildə Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

İldırım və ondan mühafizə tədbirləri: oxunmuş mühazirənin stenogramı / Ağasəməd Əlizadə; red.

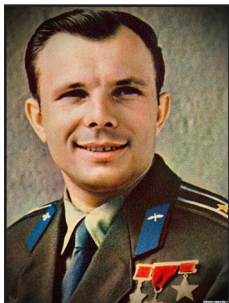
A.Ələkbərov; Azərb. Siyasi və Elmi Bilikləri Yayın Cəmiyyəti. - Bakı: Azərbaycan Siyasi və Elmi Bilikləri Yayın Cəmiyyəti, 1956.- 47, [1] s.

Külək mühərrikləri və onların kənd təsərrüfatında tətbiqi / Ağasəməd Əbdülhüseyn oğlu Əlizadə, V.İ.Yesman, K.X.Səfərov; [red. A.Ələkbərov]. - Bakı: Azərnaş; 1962.- 222, [6] s.

Механизм развития молнии и методы ее изучения / Ага Самед Ализаде; ред. А.А. Спирин; Академия Наук СССР, Азербайджанский Филиал Сектор Энергетики. - Баку: Изд. АзФАН, 1940.- 111, [1]

85
illiyiYuri Alekseyeviç Qaqarin
1934-1968

ilk kosmonavt

Ə d ə b i y a t

Obuxova, L. *Öncə yer vardı: Yuri Qaqarin haqqında xatirə povest / Lidiya Obuxova; tərc. ed. V.Bəhmənli.- Bakı: Nağil evi, 2010.- 252 s.*

Fəzani fəth edən Qaqarin / N.İxtiyarqızı // *Həftə içi.- 2012.- 14-16 aprel.- S.16.*

Губарев, В. Тайны Гагарина: мифы и правда о первом полете / В.Губарев.- Москва, 2011.- 316 с.

Данилкин, Л. Юрий Гагарин / Лев Данилкин.- Москва: Молодая гвардия, 2011.- 509, [3] с.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Yuri_Qaqarin

<https://kayzen.az/blog/dahil%C9%99r-maraql%C4%B1/3386/yuri-qaqarin-ilk-kosmonavt.html>

Yuri Alekseyeviç Qaqarin 1934-cü il mart ayının 9-da Rusiyanın Smolensk vilayətinin Qoatski rayonunun Klüşino kəndində kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur.

Doğma kəndində natamam orta məktəbi bitirdikdən sonra 1951-ci ildə Lyubertsi şəhərində sənət məktəbinə daxil olmuşdur. Sənət məktəbini bitirdikdən sonra Saratov Sənaye Texnikumuna daxil olmuş, texnikumda təhsilini davam etdirməklə bərabər, Saratov aeroklubuna kursant qəbul edilmişdir. Qaqarin kosmosa doğru ilk addımını məhz Saratovda atmışdır. 1955-ci ildə təhsilini əla qiymətlərlə başa vuraraq Yak-18 təyyarəsində ilk dəfə sərbəst uçuş etmişdir. Qısa müddətdə 196 dəfə havaya qalxmış və 42 saat 23 dəqiqə uçuş keçmişdir. Elə həmin ilin payızında hərbi xidmətə çağırılmış və Orenburqda xidmət etməyə başlamışdır. Təyyarəni sərbəst idarə edə bildiyi üçün Qaqarini Orenburqdakı Hərbi Aviasiya Məktəbinə oxumağa göndərmişlər.

1957-ci ildə Çkalov adına hərbi aviasiya məktəbini, 1968-ci ildə isə N.Y.Jukovski adına Moskva Hərbi Hava Mühəndisləri Akademiyasını bitirmişdir. 1957-ci ildən Qırmızı Bayraqlı Şimal Donanmasının aviasiya hissələrinin birində qırıcı-təyyarəçi kimi xidmət etməyə başlayan Qaqarini 1960-cı ildə kosmonavtlar dəstəsinə qəbul etmişlər. Dünyada ilk kosmo-

navt kimi Yuri Qaqarin 1961-ci il aprel ayının 12-də “Vostok” gəmisində kosmosa uçmuş, yer ətrafında 1 saat 48 dəqiqə dövr edib geri qayıtmışdır.

1961-ci il aprel ayının 14-də “Sovet İttifaqı Qəhrəmanı” adına layiq görülmüşdür.

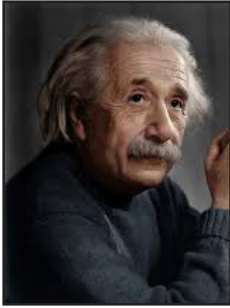
SSRİ-nin ilk təyyarəçi-kosmonavtı, polkovnik, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Qaqarin Yuri Alekseyeviç 1968-ci il mart ayının 27-də təyyarədə təlim uçuşu zamanı qəza nəticəsində həlak olmuşdur. Sınaq uçuşu 20 dəqiqə nəzərdə tutulmuşdu, lakin havaya qalxdıqdan 10 dəqiqə sonra Yuri Qaqarin yerə enmək üçün icazə istəmiş və bundan sonra təyyarə ilə əlaqə kəsilmişdi. Əvvəlcə, bunu heç kəs faciə kimi qiymətləndirmək istəməmiş, lakin bir müddətdən sonra həyəcan signalı verilmiş və itən təyyarənin axtarışına başlanmışdır. Yalnız 3 saatlıq axtarışdan sonra təyyarənin qalıqlarını uçuş-sınaq mərkəzindən 85 kilometr aralı, Novoselovo kəndi ətrafında tapmışlar.

Yuri Qaqarin Moskvada Kreml divarında dəfn olunmuşdur.

Vəfatından sonra Qaqarinin xatirəsi əbədiləşdirilmiş, Qjatsk rayonu Qaqarin adlandırılmış, Moskvada və SSRİ-nin hər yerində onun adına küçələr və parklar salınmışdır.

140
illiyiAlbert Eynşteyn
1879-1955

Alman fiziki

Albert Eynşteyn 1879-cu il mart ayının 14-də Almanyanın Ulm şəhərində mühəndis ailəsində anadan olmuşdur.

1893-cü ildə Eynşteyn İsveçrəyə köçmüş, 1900-cu ildə Sürix Politexnik İnstitutunu bitirmişdir.

1902-1909-cu illərdə Bern patent bürosunda üçüncü dərəcəli ekspert vəzifəsinə təyin olunmuşdur.

1909-1911-ci illərdə Sürix İnstitutunun professoru, 1911-1912-ci illərdə Praqadakı Alman Universitetinin Nəzəri-fizika kafedrasının müdiri, 1914-cü ildə Berlin Universitetinin Fizika İnstitutunun direktoru vəzifələrində çalışmışdır.

Eynşteynin mühüm əsərləri molekulyar fizika, statistik fizika, kvant nəzəriyyəsi, nisbilik nəzəriyyəsi sahələrinə aiddir. A.Eynşteyn broun hərəkətinin nəzəriyyəsini vermiş və bu nəzəriyyə sonralar materiyanın atomistik quruluşunu təsdiq edən təcrübələr aparmağa imkan yaratmışdır. O, işığın kvant (foton) nəzəriyyəsini yaratmış və onun əsasında fotoeffektin, lüminesensiyanın və fotokimyəvi proseslərin qanunauyğunluqlarını izah etmişdir.

Eynşteynin ən mühüm elmi nailiyyəti nisbilik nəzəriyyəsidir. Bu ona dünya şöhrəti qazandırmışdır. İstedadlı alim ümumi nisbilik nəzəriyyəsini inkişaf etdirərək vahid sahə nəzəriyyəsini yaratmağa cəhd göstərmişdir. Xüsusi nis-

bilik nəzəriyyəsi müasir elementar zərrəciklər nəzəriyyəsində və nüvə fizikasında, ümumi nisbilik nəzəriyyəsi isə astronomiyaya və kosmologiyaya aid problemlərin həllində mühüm rol oynayır.

Almaniyada Hitler hakimiyyət başına gəldikdən sonra Eynşteyn ABŞ-a köçmüş və ömrünün axırına kimi Prinstdakı Fundamental Tədqiqatlar İnstitutunda işləmişdir.

Hitler rejiminə etiraz əlaməti olaraq Eynşteyn Prussiya EA üzvlüyündən imtina etmişdir. O, Sülh uğrunda fəal mübariz, atom enerjisindən hərbi məqsədlər üçün istifadə etməyin əleyhinə çıxmışdır.

Çalışmaları nəticəsində “Kopli Nişanı” (1925) və “Franklin Nişanı” (1935) kimi bir çox mükafatlar almışdır.

1913-cü ildə Prussiya EA-nın üzvü, 1927-ci ildə keçmiş SSRİ EA-nın fəxri üzvü seçilmişdir.

1921-ci ildə Nobel mükafatı laureatı olmuşdur.

Albert Eynşteyn 1955-ci il aprel ayının 18-də ABŞ-ın Princeton şəhərində vəfat etmişdir.

1999-cu ildə “Time” jurnalının keçirdiyi səs sorğularına əsasən “Əsrin adamı” və tanınmış fiziklər arasında keçirilmiş sorğulara görə isə “Bütün dövr və xalqların ən böyük fiziki” adlarına layiq görülmüşdür.

Ə d ə b i y a t

Mən dünyanı necə başa düşürəm? / Albert Eynşteyn // Kaspi.- 2014.- 25-27 yanvar.- S.17.

Abbaslı, T. Eynşteyn!.. / Tahir Abbaslı // Mədəniyyət.- 2018.- 27 aprel.- S.13.

İxtiyarqızı, N. "Düvanə alim" - Albert Eynşteyn / Nigar İxtiyarqızı // Həftə içi.- 2012.- 5-7 may.- S.16.

Как изменить мир к лучшему / Альберт Эйнштейн; оформ. Б.Протопопова.- Москва: Алгоритм, 2013.- 270, [2] с.

Перси, А. Правила жизни от Альберта Эйнштейна / Аллан Перси; пер. с исп. С.В.Гоманенко.- Москва: Эксмо, 2015.- 219, [5] с.

Чертанов, М. Эйнштейн / Максим Чертанов; [ред. Е. В. Смирнова].- Москва: Молодая гвардия, 2015.- 395, [5] с.

160 illiyi Aleksandr Stepanoviç Popov 1859-1906

İxtiraçı

Aleksandr Stepanoviç Popov 1859-cu il mart ayının 16-da (bəzi mənbələrdə 4 mart) Sverdlovsk vilayətinin Krosnoturinsk şəhərində anadan olmuşdur.

A.S.Popov 1873-cü ildə Yekaterinburqun ruhani məktəbinin ən yüksək tam kursunu bitirmiş, 1873-1877-ci illərdə Perm İlahiyyat seminariyasında, 1877-1882-ci illərdə Sankt-Peterburq Universitetinin fizika-riyaziyyat fakültəsində təhsil almışdır.

1890-cı ildə Kronştatda Dənizçilik Departamentinin Texniki Məktəbində fizika müəllimi vəzifəsinə dəvət almış, eyni zamanda, 1889-1898-ci illərdə Nijni Novqorod Sərgisinin əsas elektrik stansiyasına rəhbərlik etmişdir.

Rus fiziki və elektrotexniki, məftilsiz elektrik rabitəsinin (radio rabitəsinin) ixtiraçısıdır. 25 aprel 1895-ci ildə Rusiya Fizika-Kimya Cəmiyyətinin Fizika bölməsinin iclasında Popov yaratdığı radiorabitə sistemini nümayiş etdirmişdir. Popovun rentgen şüalarının öyrənilməsinə dair işləri də bu dövrə aiddir. Popovun qəbuledicisi 1900-cü ildə Parisdə Ümumdünya sərgisində Böyük qızıl medala layiq görülmüşdür.

A.S.Popov 1901-ci ildən İmperator III Aleksandr adına Elektrotexnika İnstitutunda fizika professoru adına layiq görülmüşdür. Həmçinin, 1899-cu ildə Fəxri Elektrik Mühəndisi və 1901-ci ildə Rusiya Texniki Cəmiyyətinin, 1902-ci ildə İmperator Rusiya Texniki Cəmiyyətinin fəxri üzvü, 1905-ci ildə fizika bölməsinin sədri və Rusiya Fizika-Kimya Cəmiyyətinin prezidenti seçilmişdir.

1895-ci ildə "III dərəcəli Müqəddəs Anna", 1897-ci ildə "Müqəddəs Stanislav", 1902-ci ildə "II dərəcəli Müqəddəs Anna" ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Aleksandr Stepanoviç Popov 1906-cı il yanvar ayının 13-də (bəzi mənbələrdə 31 dekabr 1905) vəfat etmiş, Peterburq şəhərində dəfn edilmişdir.

Ölümündən sonra xatirəsinə əbədiləşdirmək məqsədilə Rusiyada və xaricdə 18-dən artıq abidəsi və büstü qoyulmuş, muzeylər açılmış, institut, təhsil müəssisələrinə, küçəyə, gəmiyə alimin adı verilmiş, şəərəfinə mükafat, diplom, "Qızıl medal" təsis edilmişdir. 1945-ci ildə SSRİ Nazirlər Sovetinin qərarı ilə 7 may Radio Günü elan olunmuşdur.

Ə d ə b i y a t

Popov A.S. // Böyük rus alimləri / Y.Məmmədov, R.Hüseynov, Ş.Mehdiyev, N.Kəramov.- Bakı, 1950.- S.16-20.

Александр Степанович Попов в характеристиках и воспоминаниях современников / сост. М. И. Радовский - М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1956. - 454 с.

Бренев, И.В. Изобретение радио А.С.Поповым / И.В.Бренев. - М.: Изд-во "Советское радио", 1965.- 111 с.

Изобретение радио А.С.Поповым: документы и материалы / под ред. А. И. Берга. - М.: Изд-во "Наука", 1966. - 283 с.

Züleyxa Seyidməmmədova
1919-1999

Təyyarəçi

Züleyxa Həbib qızı Seyidməmmədova 1919-cu il mart ayının 22-də Bakı şəhərində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur.

1935-ci ildə Bakı aeroklubunu, 1936-cı ildə keçmiş M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Sənaye İnstitutunu (indiki Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti), 1941-ci ildə isə N.Y.Jukovski adına Hərbi Hava Akademiyasını bitirmişdir.

İkinci Dünya müharibəsində qırıcı təyyarəçi və qadınlardan ibarət 586-cı Qırıcı aviasiya polkunun komandir müavini olmuş, öz qırıcı təyyarəsi ilə Moskva, Stalinqrad, Kursk səmalarında, habelə Volqa sahillərindən Vyanaya qədər 500 dəfədən çox döyüş uçuşu etmişdir.

Təyyarəçilər aramsız uçuşlarla düşmənin yerləşdiyi ərazilərdə aerodromları, ordu hissələrini və texnikanı bombalayıb məhv etməklə qələbəni

təmin etmişdilər.

O, 1946-1952-ci illərdə komsomol və partiya komitələrində məsul vəzifələrdə, 1951-1952-ci illərdə Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin aparatında rəhbər vəzifədə çalışmış, 1952-1975-ci illərdə keçmiş Azərbaycan SSR-in İctimai Təminat naziri olmuşdur.

Züleyxa Seyidməmmədova göstərdiyi misilsiz xidmətlərinə görə "Lenin ordeni", "2-ci dərəcəli Vətən müharibəsi", iki "Qırmızı Əmək Bayrağı" və iki "Şərəf nişanı" ordenləri və bir çox medallarla təltif edilmişdir. 1975-ci ildən Azərbaycanın Xarici Ölkələrlə Dostluq və Mədəni Əlaqə Cəmiyyəti Rəyasət Heyəti sədrinin müavini işləmiş, Azərbaycan SSR Ali Sovetinin (2,6 və 8-ci çağırış) deputatı olmuşdur.

Züleyxa Seyidməmmədova 1999-cu ildə vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Azadi, S. İlk azərbaycanlı hərbi təyyarəçi qadın: Faşizm üzərində qələbədə azərbaycanlı pilotların, xüsusilə cəsur təyyarəçi qızlarımızın böyük xidmətləri olmuşdur / Sevinc Azadi // İki sahil.- 2015.- 7 may.- S.30.

Bayramqızı, Ə. Alman zabiti diz çökdürən Azərbaycanlı qız / Əfsanə Bayramqızı // Xalq qəzeti.- 2015.- 24 may.- S.11.

Dünyaminqızı, Q. Müsəlman aləmində ilk təyyarəçi qadın: Züleyxa Seyidməmmədovanın maraqlı və keşməkeşli həyat yolu olub / Qərənfil Dünyaminqızı (Quliyeva) // Kaspi.- 2016.- 29 sentyabr.- S.15.

Səma qızı // Ağır sınaq illəri: Sənədlə oçerklər toplusu / Red. hey. B.M.Hüseynov və b.- Bakı, 1995.- S.39-45.

Zeynalli, S. Züleyxa Seyidməmmədova / S.Zeynalli // Tarix yazan xanımlarımız: keçmişdən bugüünədək / S.Zeynalli.- Bakı, 2017.- S.287-288.

Züleyxa Həbib qızı Seyidməmmədova // Azərbaycanın Mülki Aviasiya tarixi: 1910-1980: dərs vəsaiti / layih. rəhb. A.C.Paşayev; tərt. F.Hüseynova; red. E.Hüseynqulu oğlu; Azərb. Hava Yolları, Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti, Milli Aviasiya Akad., Mülki Aviasiya Muzeyi.- Bakı, 2012.- 152, [1] S.53-54.

Ümumdünya Mülki Müdafiə Günü 1972

Ə d ə b i y a t

Mülki müdafiə haqqında: Azərbaycan Respublikasının Qanunu / Red. heyəti: Ə.Babayev, T.Kuzmina, K.Şükürov.-Bakı: Biznesmenin bülleteni, 1998.-13 s.

Ocaqov, H. Fövqəladə hallarda həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi: mülki müdafiə: [mühafizə]: ali məktəblər ucun dərslik / H.O.Ocaqov.- Bakı: Casıoğlu, 2010.- 387, [1] s.

Cəfərov, Ş. "Mülki müdafiə və əhəlinin fəlakət riskinin qarşısının alınmasına hazırlanması" mövzusunda tədbir / Ş.Cəfərov // Azərbaycan müəllimi.- 2013.- 8 mart.- S.10.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Ümumdünya_Mülki_Müdafiə_Günü

http://azertag.az/xeber/1_Mart_Umumdunya_Mulki_Mudafie_Gunudur-513817

Beynəlxalq Mülki Müdafiə Təşkilatının (BMMT) tarixi 1931-ci ildən başlayır. Tibb xidmət generalı, fransız Corc Sent Pol tərəfindən yaradılmışdır. O, Parisdə "Cenevrə regionu assosiasiyası"nı təşkil etmişdir ki, sonralar bu assosiasiya Ümumdünya Mülki Müdafiə Təşkilatına (ÜMMT) çevrilmişdir.1972-ci ildən etibarən isə Təşkilatın Baş Məclisinin qərarı ilə hər il martın 1-i Ümumdünya Mülki Müdafiə Günü kimi qeyd olunur.

Hazırda bu təşkilata dünyanın 55-ə yaxın ölkəsi qoşulub. BMMT-nin əhatə etdiyi dövlətlərdə məqsəd dinc əhəlinin mühafizəsi sahəsindəki təcrübəni ümumiləşdirib yaymaq, habelə təbii fəlakətlər və iri qəzalar zamanı dövlətlərarası qarşılıqlı yardımını təşkil etməkdir. Belə ki, əhəlinin mühafizəsi - mülki müdafiənin başlıca vəzifəsidir. Mühafizənin əsas üsul və vasitələri isə adamların mühafizə qurğularında daldalandırılması, təhlükəli yerlərdən köçürülüb az təhlükəli, yaxud təhlükəsiz yaşayış məntəqələrində yerləşdirilməsi, fərdi mühafizə vasitələrindən hamının istifadə etməsidir. Havadan basqın, zəhərlənmə və digər təhlükələr barədə vaxtında xəbərdarlıq, mühafizə üsul və qaydalarının əhaliyə öyrədilməsi də bu vəzifənin yerinə yetirilməsində vacib şərtidir.

Əhəlinin mühafizəsini, fəvqəladə hallardan mühafizə sahəsində əhəlinin

hazırlığını təmin etmək mülki müdafiə orqanları qarşısında bir nömrəli vəzifə kimi durur.

Azərbaycan Respublikası 1993-cü ildə bu humanitar təşkilatın üzvlüyünə qəbul edilmiş və onun keçirdiyi bütün tədbirlərin fəal iştirakçısıdır.

Beynəlxalq Mülki Müdafiə Təşkilatı 1995-ci ildən başlayaraq təşkilata üzv olan dövlətlərdə hər il konkret bir mövzuya həsr olunan kütləvi tədbirlərin keçirilməsini təşkil edir

Qeyd edək ki, silahlı qüvvələrdə ilk dəfə belə imkan I Dünya müharibəsi zamanı (1914-1918-ci illər) yaranmışdır. Almanlar döyüş şəraitində aviasiya tətbiq etmişlər və bu amil böyük şəhərlərin hava zərbələrindən müdafiəsi zəruriliyini yaratmışdır. Qoşunlarla bərabər bu prosesə mülki əhəli də cəlb olunmağa başlamışdır.

Bu günün hər il keçirilməsində məqsəd ictimaiyyətin diqqətini bu təşkilatın vacibliyinə və həyatı əhəmiyyətinə cəlb etmək, mülki müdafiə işçilərinin işini və fədakarlıqlarını lazımcına qiymətləndirməkdir.

Azərbaycanın BMT-yə qəbul olunması günü 1992

Azərbaycan Respublikası müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra 1991-ci il oktyabrın 29-da Birləşmiş Millətlər Təşkilatına üzv olmaq məqsədilə BMT-nin Baş Məclisinə və dünya dövlətlərinə müraciət etmişdir.

BMT Baş Məclisinin 1992-ci il martın 2-də keçirilmiş 46-cı sessiyasında Azərbaycanın bu təşkilata üzv olması ilə bağlı qətnamə qəbul edilmişdir. BMT-nin Nyu-Yorkdakı iqamətgahı qarşısında təşkilatın 181-ci üzvünün - Azərbaycanın dövlət bayrağı qaldırılmışdır.

Azərbaycanın BMT-yə üzv kimi qəbul olunması Ermənistanın ölkəmizə qarşı təcavüzünün genişləndiyi bir vaxtda beynəlxalq birliyin diqqətinin münafişə bölgəsində baş verən hadisələrə cəlb edilməsi və dünya ictimaiyyətində obyektiv rəyin formalaşdırılması istiqamətində vacib rol oynamışdır.

1992-1993-cü illərdə Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzünün genişlənməsi ilə əlaqədar Təhlükəsizlik Şurası sədrinin 6 bəyanatında, eləcə də qurumun 822, 853, 874 və 884 sayılı qətnamələrində Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, suverenliyi və sərhədlərinin toxunulmazlığının zəruriliyi bildirilmişdir. İşğalçı ölkənin silahlı qüvvələrinin zəbt olunmuş Azərbaycan ərazilərindən dərhal çıxarılması, atəşkəsin təmini və münafişənin danışıqlar yolu ilə həlli tələb edilmişdir.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev bir neçə dəfə BMT Baş Məclisinin iclaslarında iştirak etmiş, bu universal beynəlxalq

təşkilatın tribunasından ölkəmiz ilə bağlı, xüsusilə Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü və Dağlıq Qarabağ problemi haqqında həqiqətləri dünya ictimaiyyətinə çatdırmışdır.

2011-ci il oktyabrın 24-də Azərbaycanın həyatında çox əlamətdar və tarixi hadisə baş vermişdir. BMT Təhlükəsizlik Şurasına seçkilərdə Azərbaycan bu mötəbər təşkilatın üzvü seçilmişdir. Azərbaycan müstəqillik tarixində ilk dəfə bu ali qurumun üzvü kimi beynəlxalq gündəlikdə duran ən aktual məsələlər üzrə müxtəlif səviyyələrdə müzakirələrin aparılmasının və qərarların qəbul edilməsinin bilavasitə iştirakçısı olmuşdur. Beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə əməl olunması, qanunun aliliyi, münafişələrin qarşısının alınması və həll edilməsi, münafişəli vəziyyətlərdə mülki əhalinin müdafiəsi, terrorçuluqla mübarizə, BMT və regional təşkilatlar arasında əməkdaşlıq mövzuları ilə yanaşı, Yaxın Şərq sülh prosesi, Suriya, Əfqanıstan və Afrikanın bir sıra dövlətlərində vəziyyət BMT Təhlükəsizlik Şurasına iki illik üzvlüyü müddətində ölkəmizin böyük əhəmiyyət verdiyi məsələlər sırasında olmuşdur.

Azərbaycan beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsi və qorunmasında, davamlı inkişaf və demokratikləşmə prosesində BMT-nin vacib rol oynadığını qəbul edir. Eyni zamanda, rəsmi Bakı BMT-nin XXI əsrdə dünyanı narahat edən təhdid və problemlərə qarşı mübarizə apara bilməsi üçün qurum çərçivəsində islahatların həyata keçirilməsi ideyasını dəstəkləyir.

Ə d ə b i y y a t

Cəfərli, R. Haqq səsimizi dünyaya çatdıran global platforma Azərbaycanın BMT-yə üzv qəbul olunmasından 24 il ötür / Rəşad Cəfərli // Azərbaycan.- 2016.- 2 mart.- S.4.

Hacalıyev, E. Uğurlu əməkdaşlıq modeli: Azərbaycanın BMT-yə üzv qəbul olunmasından 25 il ötür / Elnut Hacalıyev // Azərbaycan.- 2017.- 1 mart.- S. 4.

Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü 2005

5 mart ölkəmizdə Bədən Tərbiyəsi və İdman Günüdür. Bu tarix Prezident İlham Əliyevin “Bədən tərbiyəsi və idman günü”nün təsis edilməsi haqqında 4 mart 2005-ci il tarixli Sərəncamına əsasən qeyd edilir. Azərbaycanda Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü'nün martın 5-də qeyd olunması təsadüfi deyil. Məhz 1995-ci il martın 5-də ulu öndər Heydər Əliyev Bakı İdman Sarayında dünya və Avropa çempionatlarının qalibləri və mükafatçıları ilə görüşmüş, İdman Fondunu təsis etmiş, bədən tərbiyəsi və idmanın inkişafında yeni strategiyanın təməlini qoymuşdur.

Prezident İlham Əliyevin 1997-ci ildə Azərbaycan Milli Olimpiya Komitəsinə rəhbər seçilməsindən sonra ölkəmizdə idmana və bədən tərbiyəsinə diqqət daha da artmış, dövlətimizin başçısının idmana qayğısı, idmançılara xüsusi həssaslıqla yanaşması, yeni Olimpiya İdman komplekslərinin və idman bazalarının yaradılması haqqında qərarları ölkəmizdə idmanın kütləviləşməsinə əlverişli şərait yaratmışdır. İndi nəinki paytaxt Bakıda, demək olar ki, ölkəmizin bütün bölgələrində müasir Olimpiya İdman kompleksləri fəaliyyət göstərir. Son illərdə Azərbaycanda 50-dək yeni Olimpiya İdman kompleksi, bir sıra müxtəlif idman növləri üçün möhtəşəm arenalar istifadəyə verilmişdir. Bir-birinin ardınca istifadəyə verilən Olimpiya idman kompleksləri bölgələrdə idmanın inkişafında da mühüm rol oynayır. Ölkəmizdə idmanın maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi istiqamətində ardıcıl və sistemli şəkildə həyata keçirilən tədbirlər, idmançıların peşəkar səviyyədə hazırlanmasına göstərilən dövlət qayğısı tezliklə öz müsbət nəticəsini göstərmişdir.

Azərbaycanda idmanın inkişafını Olimpiya Oyunlarında qazınan medalların sayından da açıq şəkildə görmək olar. 1996-cı ildə Atlanta Olimpiadasında gənc Azərbaycan Respublikasının yığma komandası cəmi 1 medal, Sidney Olimpiadasında

3 medal qazandığı halda, Afinada idmançılarımızın qazandıqları medalların sayı 5-ə çatmışdı. 2008-ci ildə Pekin Yay Olimpiya Oyunlarında Azərbaycan idmançıları 7 medal qazanmış və dünyanın 200-dən çox ölkəsi arasında 38-ci yeri tutmuşdu. İdmançılarımız London Olimpiadasında rekord sayda – 10 medal, o cümlədən 2 qızıl, 2 gümüş və 6 bürünc medal qazanmışdılar.

London Olimpiadasında Azərbaycan paralimpiyaçıları da yüksək nəticələr göstərmişlər. Pekin paralimpiadasında cəmi 2 qızıl medal qazanmış paralimpiyaçılarımız Britaniya paytaxtından vətənə 12, o cümlədən 4 qızıl medalla qayıtmışlar.

Ölkəmiz “Bakı-2015” birinci Avropa Oyunlarına yüksək səviyyədə ev sahibliyi etmişdir. Avropa Olimpiya Komitəsinin tarixdə ilk dəfə keçirilən bu mötəbər yarışa ev sahibliyi hüququnu ölkəmizə həvalə etməsi Azərbaycanın dünyada güclü idman dövləti kimi tanınmasının parlaq göstəricisi idi. Oyunlara hazırlıq üçün cəmi 2,5 il vaxt ayrılmasına baxmayaraq, Azərbaycan dünyanı heyran qoyaraq qısa müddətdə ən müasir standartlara cavab verən, bir-birindən möhtəşəm idman arenalarını inşa etməklə, yarışları yüksək səviyyədə keçirməklə Avropa Oyunlarının standartlarını müəyyənləşdirdi. Bu mühüm uğuru Azərbaycan idmançılarının qələbələri daha da zirvəyə çatdırdı. Atletlərimiz birinci Avropa Oyunlarında 18-i qızıl, 18-i gümüş, 20-si isə bürünc olmaqla 56 medal qazandılar. Azərbaycan komanda hesabında 50 ölkə arasında ikinci yeri tutdu.

Sonrakı ildə ölkəmiz “Formula-1” Avropa Qran-pri yarışını, Ümumdünya Şahmat Olimpiadasını və digər beynəlxalq yarışlarını, IV İslam Həmrəylik Oyunlarını böyük uğurla təşkil etdi.

2020-ci ildə isə Azərbaycan futbol üzrə Avropa çempionatının final mərhələsinin oyunlarına ev sahibliyi edəcək.

15 illiyi Kəngərli rayonunun yaradılması 2004

Kəngərli rayonu 2004-cü il mart ayının 19-da rayon kimi təşkil olunmuşdur. Cənub və cənub-qərbdə İran, şimal və şimal-şərqdə Ermənistanla həmsərhəddir. Bir hissəsi Şərur rayonunun, digər hissəsi isə Babək rayonunun ərazilərinə aid olan bu qədim kəngərlilər yurdunun sakinləri Muxtar Respublikanın ərazi bütövlüyünün qorunmasında fəal iştirak etmiş, ümummilli lider Heydər Əliyevin Naxçıvanda yaşayıb fəaliyyət göstərdiyi dövrdə böyük şəxsiyyətin ideyalarının həyata keçirilməsinə öz töhfələrini vermişlər.

1995-ci ildən başlayaraq muxtar respublikada aparılan islahatlar regionda ərazi idarəetmə strukturlarının da təkmilləşdirilməsinə öz təsirini göstərmiş və nəticədə, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin Naxçıvan MR-da Kəngərli rayonunun yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanununu imzalaması ilə Kəngərli rayonu təşkil edilmişdir. Qanuna görə, Naxçıvan MR-nın Babək rayonunun Böyükdüz, Çalxanqala, Xıncab, Şərur rayonunun isə Qarabağlar, Xok, Qıvraq, Qabıllı, Yurdçu, Şahtaxtı və Yeni Kərki kəndlərini əhatə edən ərazi vahidləri bu rayona daxil edilmişdir. Qıvraq kəndinə qəsəbə statusu verilərək rayon mərkəzinə çevrilmişdir. Ərazisi 704,89 kvadrat kilometr, əhalisi 31,4 min nəfərdir (01.01.2016). Rayon ərazisi Dərələyəz dağ silsiləsi və Kəngərli düzündən ibarətdir. Ən yüksək zirvəsi Keçəltəpə (2744 m) dağıdır. Kontinental iqlim tipi hakimdir.

Rayon ərazisindən Lizbirt və Cəhri çayları axır. Əsasən kənd təsərrüfatı rayonudur. Rayonda 12 ümumtəhsil məktəbi, 4 məktəbdənkənar tərbiyə müəssisəsi, 12 kitabxana, 13 klub müəssisəsi, 1 muzey, 2 uşaq musiqi məktəbi, mərkəzi xəstəxana, sahə xəstəxanası, 4 həkim ambulatoriyası, 5 feldşer-mama məntəqəsi, Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzi və s. təşkilatlar vardır.

Naxçıvan-Sədərək magistral yolunun üzərində yerləşən Kəngərli rayonu 1 qəsəbə və 10 kəndi özündə birləşdirir. Rayon mərkəzində tikilən müasir inzibati binalar, mədəniyyət və istirahət parkı, gözəl memar-

lıq quruluşuna malik mədəniyyət evi Kəngərlinin simasına xüsusi yaraşır verir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev də ötən dövr ərzində Kəngərli rayonunda görülmüş işləri yüksək dəyərləndirmiş, rayona səfərləri çərçivəsində bir sıra quruculuq ünvanlarının açılışında iştirak etmişdir. 2010-cu ildə Naxçıvan-Sədərək magistral yolunun Kəngərli rayonundan keçən hissəsinin və rayon mərkəzində ucalan ümummilli lider Heydər Əliyevin abidəsinin açılış mərasimində ölkə başçısı sakinlərlə görüşərək burada həyata keçirilən tədbirləri yüksək qiymətləndirmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin “Naxçıvan Muxtar Respublikasının Culfa və Kəngərli rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair əlavə tədbirlər haqqında” 2011-ci il 2 sentyabr tarixli Sərəncamına uyğun olaraq, yenidən qurulan yollar yaşayış məntəqələri arasında daha tez, asan və təhlükəsiz nəqliyyat əlaqəsinin qurulmasına öz töhfəsini vermişdir. Uzunluğu 39 kilometr olan və 13 min nəfərdən çox əhalinin yaşadığı 5 kənd yaşayış məntəqəsini birləşdirən Naxçıvan-Sədərək magistralı - Təzəkənd-Çalxanqala-Qarabağlar-Yurdçu-Qıvraq (Xıncab da əlavə yolla birləşməklə) dairəvi avtomobil yolu adı çəkilən kəndlərə gediş-gəlişi xeyli asanlaşdırmışdır.

Ötən müddətdə mədəniyyətə göstərilən dövlət qayğısı Kəngərli rayonunun mədəni inkişafına da zəmin yaratmışdır. Rayonda rayon mədəniyyət evi, 5 kənd mədəniyyət evi, 5 kənd klubu, Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemi, 2 uşaq musiqi məktəbi və Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyi fəaliyyət göstərir. Eyni zamanda dünya əhəmiyyətli Qarabağlar türbəsi, qədim Şahtaxtı hamamı və Şahtaxtinskilər Muzeyi də Kəngərlinin maraqlı ünvanlarındanır. Rayon mərkəzində yerləşən mədəniyyət evi, Heydər Əliyev Mədəniyyət və İstirahət Parkı, rayon Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyi, Şahtaxtı kəndində yerləşən Şahtaxtinskilər Muzeyi yeni mədəniyyət müəssisələrindəndir. Rayonda quruculuq tədbirləri bu gün də davam etdirilir.

Ə d ə b i y a t

*Hacıyev, C. XXI əsrin rayonu Kəngərli sürətli inkişaf yolundadır / C.Hacıyev // İki sahil. - 2014. - 24 may. - S.19.
Kəngərli rayonunun Yurdçu kəndində kompleks quruculuq işləri aparılıb // İki sahil. - 2016. - 15 yanvar. - S.6.*

Novruz bayramı

Ə d ə b i y a t

Azərbaycanın xalq bayramı Novruz: bələdçi kitab / layih. rəhb. Ə.Qarayev; mətnin müəll. Ə.Vəliyev, V.Bəhmənli.-Bakı: Təhsil, 2011.-208 s.

Azərbaycanda Novruz .- Bakı: Çıraq, 2012.- 271 s.

Novruz: ənənə və müasirlilik: Novruz bayramına həsr olunmuş Elmi Konfransın materialları: (17 mart 2001-ci il) / hazırl. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti; Tələbə Elmi Cəmiyyəti; elmi red. və tərt. ed. M.Süleymanlı; burax. məsul İ.Hüseynov.- Bakı: Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2001.- burax.1-96 s.

Novruz bayramı ensiklopediyası: xalq bayramı / tərt. ed. B.Abdulla, T.Babayev; elmi red. M.Qasımlı.- Bakı: Şərq-Qərb, 2008.- 207 s.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Novruz_bayramı

<https://www.bbc.com/azeri/azerbaijan-39266969>

Novruz bayramı baharın gəlişi şərafinə qeyd edilir və yeni ilin qarşılanmasını bildirir. Baharın ilk günü təqvimdə Günəşin illik dövr etməsinin başa çatdığını göstərir.

Novruz bayramının tarixi kökləri çox qədim dövrlərə - Zərdüş peyğəmbərin zamanəsinə aiddir. Bu isə təqribən 3700-5000 il deməkdir.

Ən qədim yazılı abidələrdən məlum olur ki, Novruz bayramı bizim eradan əvvəl 505-ci ildən qeyd edilməyə başlanmışdır.

Novruz ruhun təmizlənməsi rəmzidir. Novruzdan əvvəlki axır çərşənbə ərəfəsində tonqallar yandırılır və yaşıdan, cinsindən asılı olmayaraq, hər kəs bu bərəkətli odun üstündən yeddi dəfə, ya da yeddi tonqalın hərəsinin üstündən bir dəfə tullanırdı. Bu ritualı yerinə yetirərkən “Mənim sarılığım sənə, sən qızartın mənə keçsin” demək lazımdır. Novruz tonqalının üstünə heç vaxt su tökmürlər. Tonqal özü sönəndən sonra oğlanlar və qızlar onun külünü yığıb evdən uzağa aparırlar. Bu o deməkdir ki, bütün pisliklər həmin külə qarışaraq gedir.

Su ilə təmizlənmə suyun təmizləyici qüvvəyə malik olması barədə təsəvvürlərlə bağlıdır. Novruz günlərində arx üstündən tullanmaq ötən ildə edilmiş günahları yumaq deməkdir. Belə bir adət də var: ilin son gecəsində adamlar bir-birinin üstünə su çiləyirlər. Xalq inamına görə, axır çərşənbə gecəsi

çaylar və arxlar dayanır, hamı və hər şey, hətta ağaclar da yerə əyilərək suya təzim edirlər. Yeni il axşamında kim bu sudan içərsə, o, xəstələnməz.

Qədimdən yaranmış ənənələrə görə, həmin vaxtda Novruzun şərafinə toplardan və tüfənglərdən atəş açırlar. Novruz süfrəsində adları “S” hərfi ilə başlayan yeddi xörək, habelə sumax, sirkə, süd, səməni, səbzi və sair olmalıdır. Süfrəyə güzgü və şamlar, güzgünün qabağına boyanmış yumurtalar qoyulur. Bütün bunların hər birinin rəmzi mənası var: şam – insanları bədnəzərdən qoruyan od, işıq, güzgü isə aydınlıq deməkdir.

Ənənəyə görə, bayramın birinci günündə hər kəs öz evində olmalıdır. Xalq içində deyirlər: “Əgər Novruzun birinci günündə öz evində olmasan, yeddi il evinə həsrət qalacaqsan”. Keçmişdə Novruz bayramı günündə evin bayır qapısı, bir qayda olaraq, bağlanmışdır. Novruzun birinci günü bütün gecə işıq yanır, çünki işığın sönməsi bədbəxtlik əlamətidir.

Ənənəyə görə, Novruzun birinci günü bahar, ikinci günü yay, üçüncü günü payız və dördüncü günü qış hesab edilir. Əgər birinci gün hava küləksiz və aydın olsa, deməli, il məhsuldar olacaqdır.

Novruz - Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərini özündə əks etdirən bayramdır.

Ümumdünya Meteorologiya Günü 1961

Hər il mart ayının 23-də Ümumdünya Meteorologiya Təşkilatında (ÜMT) və onun üzvü olan 188 ölkədə Ümumdünya Meteorologiya Günü qeyd edilir.

Azərbaycan 1993-cü il sentyabrın 3-dən bu beynəlxalq qurumun üzvüdür. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev Azərbaycanın Ümumdünya Meteorologiya Təşkilatına üzv olmasını yüksək qiymətləndirərək demişdir: “Azərbaycanın Ümumdünya Meteorologiya Təşkilatının sıralarına qoşulması təbiidir, çünki biz özümüzü dünyanın bir hissəsi hesab edirik”.

1961-ci ildə Ümumdünya Meteorologiya Təşkilatı 23 mart tarixini Ümumdünya Meteorologiya Günü kimi qeyd etməyi qərara almışdır. Bu günü qeyd etməkdə məqsəd – əhəlinin sağlamlığının təminatında meteorologiya və meteoroloji xidmətin mühümlüyünə diqqəti cəlb etməkdir. Hər il bu gündə insanlara 38 meteoroloji xidmətin mənasını başa salan təzə şüar seçilir.

Bu gün dünya üzrə hidrometeoroloji fəaliyyəti əlaqələndirən ÜMT-nin əsas vəzifələrindən biri onun üzvü olan dövlətlərin müvafiq qurumları ilə sıx əlaqədə işləmək, ayrı-ayrı ölkələrdə hidrometeoroloji sistemin inkişafına kömək göstərmək, bununla hidrometeoroloji proseslərdən dəyən zərərləri minimuma endirməkdir.

Azərbaycanda ilk hidrometeoroloji müşahidələr XIX əsrin birinci yarısında başlanmış, 1830-cu ildə Xəzərin səviyyəsini müşahidə etmək üçün Bakı buxtasında meteoroloji stansiya qurulmuşdur. Belə qurğular Naxçıvanda, Şuşada, Gəncədə, Zaqatalada və Şəkidə də işə salınmışdır. 1861-ci ildən başlayaraq Kür çayında müşahidələr

aparılmışdır.

Hidrometeoroloji xidmətin respublikada geniş vüsət alması isə keçən əsrin 1970-ci illərinə təsadüf edir ki, bu da həmin dövrdə respublikaya rəhbərlik edən ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında bütün sahələrdə olduğu kimi, aqrar sənaye kompleksində də sürətli inkişaf ilə bağlı idi.

2001-ci il mayın 23-də Azərbaycan Prezidentinin Fərmanı ilə Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi yaradılmışdır və digər struktur bölmələri ilə yanaşı, Milli Hidrometeorologiya Departamenti də onun tərkibində fəaliyyət göstərir.

Hazırda ölkənin hidrometeoroloji şəbəkəsi özündə 83 hidrometeoroloji və radiometeoroloji stansiyası, 141 hidroloji, aviometeoroloji, dəniz, aqrrometeoroloji, aeroloji müşahidə məntəqəsini birləşdirir. 13 meteoroloji stansiya qlobal və regional müşahidə sisteminə, 18 stansiya isə iqlim üzrə qlobal müşahidə sisteminə cəlb edilmişdir.

Son illərin statistikasını göstərir ki, MDB ölkələrində hidrometeoroloji stansiyaların sayı azalır. Ancaq ölkəmizdə əksinə, yeni stansiyaların açılması hesabına hidrometeoroloji şəbəkə genişlənilir. Sahənin inkişafına dövlət səviyyəsində diqqət və qayğı göstərilir. Prezident İlham Əliyevin 2004-cü il 28 yanvar tarixli Sərəncamı ilə təsdiq olunmuş “Azərbaycan Respublikasında hidrometeorologiyasının 2004-2010-cu illərdə Milli İnkişaf Proqramı” buna əyani sübutdur. Proqramın həyata keçirilməsi üçün fəal iş aparılır, müşahidə şəbəkəsi genişləndirilir, yeni cihaz və avadanlıq, o cümlədən avtomat meteoroloji stansiyalar alınır.

Ə d ə b i y a t

Gül, Q. *Meteorologiya və iqlimşünaslıq: [dərs vəsaiti] / Q.K.Gül; burax. məsul V.Bəhmənli; red. Ə.Əsədzadə; [red. Ş.Kərimov]; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Azərb. Milli Kitabxanası.- Bakı: “Renessans-A”, 2014.- 293, [1] s.*

Hüseynov, N.Ş. *Sinoptik meteorologiya / N.Ş.Hüseynov; elmi red. A.M.Paşayev, V.Z.Sultanov; rərcilər R.N.Mahmudov, X.Ş.Rəhimov, Ə.S.Məmmədov; Azərb. Resp. Təhsil Nazirliyi.- Bakı: Səda, 2011.- 315 s.*

Mahmudov, R. *Azərbaycanda təhlükəli hidrometeoroloji hadisələr / R.N.Mahmudov; red. U. Tağıyeva.- Bakı: [Ziya], 2014.-130, [2] s.*

100
illiyi

Azərbaycanda ilk Milli Təhlükəsizlik Orqanının yaradılması 1919

1919-cu il mart ayının 28-də Azərbaycanda ilk milli təhlükəsizlik orqanı yaradılmışdır. Azərbaycan Demokratik Respublikasının təhlükəsizliyinin təmin edilməsi missiyasını da ilk zamanlar ordu öz üzərinə götürmüş və Xalq Cümhuriyyətinin Hərbi naziri Səməd bəy Mehmandarovun 157 sayılı əmri ilə nazirlik tərkibində kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat bölməsi (kvartirmeyster) təşkil edilmişdir. General-kvartirmeyster idarəsinin tapşırıqlar üzrə ober-zabiti, kornet (Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə süvari hissələrdə ilk zabıt rütbəsi) Ağalarov kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat bölməsinin rəisi təyin edildi. Yeni fəaliyyətə başlamış bölmə ölkədə kəşfiyyat və əks-kəşfiyyatın təminatına məsuliyyət daşıyırdı. Bolşeviklər, erməni-daşnak casusları, denikinçilər və s. barədə toplanmış əməliyyat məlumatları Hərbi Nazirliyin rəhbərliyinə, eləcə də Azərbaycan Hökumətinə təqdim olunurdu. Həmin məlumatlar ölkənin müxtəlif ərazilərini, hərbi birləşmələrin dislokasiya yerlərini əhatə edirdi. Baş qərargahın general-kvartirmeyster idarəsinin kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat bölməsi fəaliyyətini 1919-cu iyunun 11-dək davam etdirmişdir. Həmin gün ölkədə ancaq əks-kəşfiyyatın təminatı ilə məşğul olacaq qurum - Əks-inqilabla Mübarizə Təşkilatı (ƏTM) yaradılmış, kəşfiyyat işi isə general-kvartirmeyster idarəsinin tərkibində saxlanılmışdır. Əks-kəşfiyyatla məşğul olan şəxslər də ƏMT-nin sərəncamına verilmişdi. Əks-inqilabla Mübarizə Təşkilatı ölkədə əks-kəşfiyyat təminatını yerinə yetirən qurum kimi böyük səlahiyyətlərə malik idi. ƏMT öz fəaliyyətini "Azərbaycan Respublikası əks-kəşfiyyat xidmətinin hüquq və vəzifələri haqqında" Əsasnaməyə uyğun qurmuşdu. "Əks-inqilabla mübarizə təşkilatı"na Məmmədbağır Şeyxzamanlı, sonra onun

qardaşı Nağı Şeyxzamanlı rəis təyin edilmişdir. Sovetləşmədən sonra təşkilatın üzvləri repressiyalara məruz qalmış, Məmmədbağır Şeyxzamanlı başda olmaqla əksər rəhbər heyət güllələnmiş, Nağı Şeyxzamanlı Türkiyəyə mühacirət etmişdir.

Sovet dövründə qurum əvvəlcə Fövqəladə Komissiya (ÇK) adlanmış, bir müddət Daxili İşlər Xalq Komissarlığının (NKVD) tərkibində fəaliyyət göstərmiş, sonra Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi təşkil olunmuşdur. 1967-ci ilədək respublikanın təhlükəsizlik orqanlarına qeyri-azərbaycanlılar rəhbərlik etmişlər. Həmin il general Heydər Əliyev Azərbaycan DTK-nin sədri təyin olunmuşdur. Respublika təhlükəsizlik orqanlarında milliləşmə və tarixi ədalətin bərpa edilməsi, repressiyaya məruz qalmış bir çox insanların hüquqi və mənəvi bəraət alması istiqamətində xeyli işlər görüldü. Bu proses bilavasitə ömrünün böyük bir hissəsini təhlükəsizlik orqanlarına həsr etmiş görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

Hazırkı Azərbaycan Respublikası Azərbaycan Demokratik Respublikasının varisi hesab olunduğundan, Dövlət Təhlükəsizlik Xidməti də ilk milli xüsusi xidmət orqanının varisi olmaqla əsasını bu bölmədən götürmüşdür. Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra, 1991-ci il noyabrın 1-də Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi yaradılmışdır. Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin əsasında cənab İlham Əliyevin 2015-ci il 14 dekabr tarixli Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti və Azərbaycan Respublikasının Xarici Kəşfiyyat Xidməti yaradılmışdır.

Ulu öndər Heydər Əliyevin 1997-ci il 23 mart tarixli Fərmanına əsasən 28 mart tarixi Milli Təhlükəsizlik Orqanları İşçilərinin Peşə Bayramı Günü elan olunmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

Xüsusi xidmət və təhlükəsizlik orqanları // Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ensiklopediyası: 2 cildə / baş red. Y.Mahmudov; red. heyəti İ.Ağayev, T.Babayev (məsul katib), A.Bağirov [və b.].- Cild 2.- Bakı, 2014.- S.30-32.

Abbasov, İ. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə Milli Təhlükəsizlik orqanlarının təşkili və fəaliyyəti / İlham Abbasov // Respublika.- 2014.- 20 mart.- S.4; 30 mart.- S.3.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Azərbaycan_Respublikası_Milli_Təhlükəsizlik_Nazirliyi

Azərbaycanlıların soyqırımını günü 1998

“Tarixi yaddaşsızlıq və unutqanlıq xalqımıza baha başa gələ bilər. Azərbaycanlılara qarşı zaman-zaman törədilən bu ağır cinayətləri unutmamaq, böyüyən nəsli bədxah qüvvələrin məkrli niyyətlərinə qarşı ayıq-sayıqlıq ruhunda tərbiyə etmək mühüm vəzifədir”.

Heydər Əliyev, ümummilli lider

Keçən əsrin ikinci onilliyində ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri 1918-ci il soyqırımını daha geniş miqyas almış və daha amansız olmuşdur. Özlərini dünyaya ictimaiyyətinə “yazıq millət”, “əzabkeş xalq” kimi qələmə verərək azərbaycanlılara qarşı bu vəhşiliyi, amansız soyqırımını Bakıda, Qubada, Şamaxıda, Lənkəranda, Salyanda, Göyçayda və b. onlarca Azərbaycan ərazilərində bolşevik adı ilə pərdələnmiş S.Şaumyanın rəhbərlik etdiyi Bakı Kommunası hökumətinin əli ilə həyata keçirdilər.

Bakı qırğınında Y.Korqanov və Petrovla birlikdə azərbaycanlı qanına susamış A.Mikoyanın, Hamazaspın, Avetisyanın, Lalayanın quldur dəstələri xüsusi fəallıq göstərmişlər. Bakıda erməni daşnakları dinc əhaliyə üç gün divan tutmuş, 12 min azərbaycanlını məhv etmiş, müsəlman məhəllələrini talayıb-çapmış, “İsmailiyyə” binasını yandırmış, bir neçə qəzet və jurnal redaksiyalarını dağıtmışlar. A.Mikoyanın “Qızıl qvardiyası”nın

vəhşiliyi nəticəsində İçərişəhərdə yaralılar yatan xəstəxanaya od vurulmuş, 2 minədək xəstə yandırılmış, qaçanlar isə güllələnmişdir. Bakı şəhərində soyqırımını bolşevizm bayrağı altında həyata keçirilirdi. Guya bolşeviklər hökumətə qarşı çıxış edən qüvvələrə divan tuturdular. Əslində isə bolşevik adı ilə pərdələnənlərin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri milli qırğın idi. Bakı ilə yanaşı, ermənilər Azərbaycanın digər şəhərlərində – Qərbi Azərbaycanda, Naxçıvanda, Zəngəzurda, azərbaycanlılar yaşayan başqa bölgələrdə onlara qarşı tarixdə görünməmiş qəddarlıq etmiş, azərbaycanlılara divan tutmuşlar.

1918-1920-ci illərdə azərbaycanlılara qarşı soyqırımını həm miqyası etibarlı ilə, həm də vəhşiliyi ilə heyrət doğurur. Azərbaycanlıların yaşadıkları elə ərazi yox idi ki, orada erməni vəhşiliyi özünü göstərməsin. Erməni quldurları Bakıdakı milli qırğınla kifayətlənməyib, 1918-ci ilin yazında Şamaxıda, Quba-Xaçmaz bölgələrində, Salyanda, Lənkəranda və başqa yerlərdə də azərbaycanlılara

qarşı soyqırımı törətdilər.

Şamaxıda qırğın törətmək üçün 1918-ci ilin əvvəllərində oraya 2 min nəfər erməni və 65 araba silah göndərilmiş, ermənilər tam silahlandırılmışdılar. Lalayan və Əmiryanın başçılıq etdikləri erməni quldurları 15 minlik əhalisi olan Şamaxı şəhərini və qəzanın 58 kəndini dağıtmış, 12 mindən artıq soydaşımızı qətlə yetirmişlər.

Quba qəzasında ermənilərin apardıqları soyqırımı millətçi “Daşnaksütyun” partiyası rəhbərlik edirdi. Hələ mart hadisələrindən qabaq S.Şaumyanın göstərişilə Hamazaspın dəstəsi cəza məqsədilə Quba şəhərinə göndərilmişdi. Quba-Xaçmaz bölgəsində Hamazaspın quldur dəstəsi 8,5 milyon rubl qızıl pul və 25 milyon rubl məbləğində müxtəlif mallar qarət etmişdi. Əhaliyə 100 milyon rubl maddi zərər dəymişdi. Gəncə quberniyası üzrə mart soyqırımı zamanı 115 kənd dağıdılmış, bu kəndlərdə kişili-qadın 10.066 nəfər azərbaycanlı öldürülmüş və şikəst edilmişdi.

1918-ci ilin mart-aprel aylarında Bakı, Şamaxı, Quba, Muğan və Lənkəranda ermənilər tərəfindən 50 min azərbaycanlı qətlə yetirmiş, 10 minlərlə insan öz torpaqlarından qovulmuşdur. 1918-1920-ci illərdə ermənilər Bakı quberniyasında 229, Gəncə quberniyasında 272, İrəvan quberniyasında 211, təkcə Zəngəzurdada 115, Qarabağda 157, Qars əyalətində 92, İğdır və Eçmiədzin qəzalarında 60, Göyçə quberniyasında 22, Sürməli qəzasında 96, Yeni Bəyaziddə 84, Şərurdada 76, Vedibasarda 118, Dərələyəzdə 74 kəndi yerlə-yeksan etmiş, yandırmış və əhalisinin çoxunu qırılmışdılar. Daşnaklar həmin illərdə Qərbi Azərbaycanda (indiki Ermənistanda) qədim ata-baba yurdlarında yaşayan 565 min azərbaycanlıyı məhv etmişdilər. And-

ranik Ozanyan Qarabağ, Şuşa, Zəngəzur, Cavanşir və Cəbrayıl qəzalarında azərbaycanlıları kütləvi surətdə qırmış, qılıncdan keçirmişdi.

Ümumiyyətlə, araşdırmalar nəticəsində sübut olunmuşdur ki, erməni hərbi birləşmələri 1914-1916-cı illərdə Azərbaycanın cənubunda 150 min, Şərqi Anadoluda, tarixən həmişə Azərbaycan türklərinin yaşadıkları bölgədə 200 min, 1918-1920-ci illərdə Azərbaycanda 250 min, Qərbi Azərbaycanda 132 min azərbaycanlıyı vəhşicəsinə qətlə yetirmişlər.

1918-ci il iyulun 15-də Azərbaycan Demokratik Respublikasının yaratdığı Fövqəladə Təhqiqat Komissiyası bu qırğınlarla bağlı çoxsaylı sənədləri toplayaraq hökumətə təqdim etmiş, 1919-cu ildə Azərbaycan parlamenti 31 Mart tarixinin Azərbaycanlıların Soyqırımı günü kimi qeyd olunması barədə qərar qəbul etmişdir.

1919 və 1920-ci ilin mart ayının 31-i iki dəfə Azərbaycan Cümhuriyyəti tərəfindən matəm günü kimi qeyd edilmişdir. Lakin Cümhuriyyətin süqutu o dövrdə yaradılan fəvqəladə istintaq komissiyasının işini başa çatdırmağa imkan verməmişdir. Müstəqil Azərbaycan Respublikası Azərbaycan Cümhuriyyətinin varisi kimi ermənilər tərəfindən xalqımıza qarşı həyata keçirilən bütün soyqırım faciələrinə hüquqi-siyasi qiymət verilməsi missiyasını öz üzərinə götürdü. Məhz həmin missiyadan çıxış edərək ümummilli lider Heydər Əliyev 26 mart 1998-ci il tarixli Fərmanı ilə 31 mart Azərbaycanlıların soyqırımı gününü elan etmişdir.

Hər il mart ayının 31-i Azərbaycanlıların soyqırımı günü kimi Azərbaycanda və onun hüdudlarından kənar qeyd edilir.

Ə d ə b i y a t

1918-ci il azərbaycanlıların soyqırımının 100 illiyi haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 18 yanvar 2018-ci il // Xalq qəzeti.- 2018.- 19 yanvar.- S.1.

Abışov, V. Bakıda Azərbaycan xalqına qarşı 1918-ci i - mart soyqırımı / V.Ş.Abişov; layihənin rəh. və ön söz müəll. Y.Mahmudov; AMEA, A.A.Bakıxanov adına Tarix İn-tu.- Bakı: [Elm], 2017.-216, [2] s.

Azərbaycan xalqına qarşı 1918-ci il soyqırımları: AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutu və Azərbaycan Respublikası Hərbi Prokurorluğunun birgə layihəsi /lay. müəll.: Y.Mahmudov (elmi red. və ön söz müəll.), X. Vəliyev.-Bakı: [Azərbaycan Tarixçiləri İctimai Birliyi], 2016.-407 s.

Иманов, К. “Армянский геноцид” или армянский террор? /К.С.Иманов; Бакинский международный центр мультикультурализма, Агентства по авторским правам Азербайджанской Республики.- Баку, 2016.- 64 с.

21 mart - 20 aprel

Qoç bürcünün nişanəsi oddur. Marsın himayəsindədir. Günəşin Qoç bürcündən keçdiyi dövrdə doğulanlar qüvvətli və çevik olurlar.

- *Kəlbəcər rayonunun işğalı günü (02.04.1993)*
- *Aprel döyüşləri və ya Dördgünlük müharibə (02-05.04.2016)*
- *Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü (02.04.1953)*
- *Beynəlxalq Mədəniyyət Günü (15.04.1935)*
- *Beynəlxalq Kitab və Müəllif Hüquqları Günü (23.04.1996)*
- *ADNA-da terror hadisəsinin 10-cu ildönümü (30.04.2009)*

650 il İmadəddin Nəsimi 1369-1417

B.E.	1
Ç.A.	2
Ç.	3
C.A.	4
C.	5
Ş.	6
B.	7
B.E.	8
Ç.A.	9
Ç.	10
C.A.	11
C.	12
Ş.	13
B.	14
B.E.	15
Ç.A.	16
Ç.	17
C.A.	18
C.	19
Ş.	20
B.	21
B.E.	22
Ç.A.	23
Ç.	24
C.A.	25
C.	26
Ş.	27
B.	28
B.E.	29
Ç.A.	30

YUNESKO-nun qərarı ilə 1973-cü ildə anadan olmasının 600 illiyi dünya miqyasında qeyd olunmuş, Azərbaycanda və Moskvada keçirilən yubiley təntənələrində dünyanın bir çox ölkəsindən gəlmiş nümayəndələr iştirak etmişdir. Hər yerdə - Şərqdə də Qərbdə də mütərəqqi bəşəriyyətə öz sözünü demiş şairin dövrü, həyatı, əsərləri tədqiq olunmuş, müxtəlif dillərdə səslənmişdir. Yubiley ilində respublikamızın nəşriyyatları tərəfindən kitabları, haqqında elmi tədqiqat əsərləri, bibliografiya (M.F.Axundov adına Azərbaycan Respublika Dövlət Kitabxanası tərəfindən) nəşr olunmuş, əsərləri başqa dillərə - ingilis, fransız dillərinə tərcümə edilmiş, SSRİ Xalq rəssamı Mikayıl Abdullayevin çəkdiyi şairin əlvan portreti olan plakatlar kütləvi tirajla çap edilmiş, yubiley sərgiləri açılmışdır.

İmadəddin Nəsiminin anadan olmasının 600 illiyinə həsr edilən yubiley şənliklərinin iştirakçılarını, Moskvadan, Leninqraddan, digər sovet respublikalarından gəlmiş yazıçıları, elm xadimlərini, xarici qonaqları, Azərbaycanın yazıçılarını, elm və mədəniyyət xadimlərini qəbul edən Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi H.Ə.Əliyev çıxışında demişdir: "Bu günlər qədim Azərbaycan torpağında böyük bayramdır, poeziya bayramı, ədəbiyyat bayramı, bədii söz bayramıdır, ürəklərə sevinc bəxş edən sənət bayramıdır. Bu bayram böyük Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri İmadəddin Nəsiminin anadan olmasının 600 illiyi ilə əlaqədardır.

Öz nəsilərinə gözəl bir irs qoyub getmiş bu müdrik insanın anadan olduğu vaxtdan 600 il keçmişdir. Budur, indi onun vətəninə nəsilələr şairin fərəhli yubileyini dərin minnətdarlıq hissi ilə qeyd edirlər.

Bu gün Nəsimi bütün dünya qarşısında bütün əzəməti ilə ucalır. O, elə bir insan idi ki, hələ uzaq keçmişlərdə cəhalətpərəstlərdən qorxmayıb zülmə, riyakarlığa, dini mövhumata etiraz səsinə ucaldı, çox-çox irəliyə nəzər salırdı".

Milli ədəbiyyat

- Əməkdar mədəniyyət işçisi, şair, publisist Nəcəfov Qəşəm Mirzə oğlunun (01.04.1959) anadan olmasının 60 illiyi **151**
- Xalq yazıçısı, hüquq elmləri doktoru Abdullayev Çingiz Akif oğlunun (07.04.1959) anadan olmasının 60 illiyi **152**
- Yazıçı-dramaturq Vəzirov Nəcəf bəy Fətəli bəy oğlunun (11.04./02.04.) 1854-12.07.1926) anadan olmasının 165 illiyi **153**
- Əməkdar incəsənət xadimi, şair Mütəllibov Tofiq Mütəllib oğlunun (13.04.1929-30.10.1992) anadan olmasının 90 illiyi **154**
- Yazıçı, ədəbiyyatşünas, filologiya elmləri doktoru, professor, Əməkdar incəsənət xadimi Hüseynov Çingiz Həsən oğlunun (20.04.1929) anadan olmasının 90 illiyi **155**
- Nasir, publisist Ağayev Səməd Əhməd bəy oğlunun (Səməd Ağaoğlu) (23.04.1909-06.08.1982) anadan olmasının 110 illiyi **156**
- Xalq yazıçısı, Əməkdar incəsənət xadimi Musayev Qılman İsabala oğlunun (Qılman İlkin) (28.04./11.04.)1914-06.11.2009) anadan olmasının 105 illiyi **157**

Dünya ədəbiyyatı

- İngilis dramaturqu və şairi Şekspir Vilyamın (26.04.1564-23.04.1616) anadan olmasının 455 illiyi **158**

Musiqi.Opera.Balet

- Xalq artisti, müğənni Babayev Abdulla Murtuz oğlunun (01.04.1924-10.03.2015) anadan olmasının 95 illiyi **159**
- Bəstəkar Zeynallı Asəf Zeynalabdin oğlunun (05.04.1909-27.10.1932) anadan olmasının 110 illiyi **160**
- Xalq artisti, xanəndə Mustafayev Teymur Ağaxan oğlunun (10.04.1939) anadan olmasının 80 illiyi **159**
- Əməkdar artist, bəstəkar, pianoçu, orqan ifaçısı Mirzəyev Arif Abdulla oğlunun (10.04.1944) anadan olmasının 75 illiyi
- Xalq artisti, xanəndə Şuşinski Seyid Mir Möhsün Ağa Seyid İbrahim oğlunun (12.04.1889-01.11.1965) anadan olmasının 130 illiyi **161**
- Xalq artisti, bəstəkar Mirişli Ramiz Aqil oğlunun (16.04.1934-17.04.2015) anadan olmasının 85 illiyi **162**
- Əməkdar incəsənət xadimi, bəstəkar Hacıbəyli Zülfüqar Əbdülhüseyn oğlunun (17.04.1884-30.09.1950) anadan olmasının 135 illiyi **163**

Teatr.Kino

- Xalq artisti, Əməkdar incəsənət xadimi, kinorejissor, professor İsmayılov Tofiq Hüseyn oğlunun (06.04.1939-25.03.2016) anadan olmasının 80 illiyi **164**
- Xalq artisti Quliyev Qabil Əzizulla oğlunun (Qabil Mehdixanlı) (19.04.1949) anadan olmasının 70 illiyi **165**
- Xalq artisti, rejissor Təhmasib Rza Abbasqulu oğlunun (20.04.1894-14.02.1980) anadan olmasının 125 illiyi **166**
- Xalq artisti Nərimanova Zemfira Əli qızının (20.04.1959) anadan olmasının 60 illiyi **167**
- Xalq artisti Cavadov Ağahüseyn Xəlil oğlunun (22.04.1894-20.07.1981) anadan olmasının 125 illiyi **168**
- Xalq artisti Bürcəliyev Məmməd İsmayıl oğlunun (25.04.1914-25.11.1994) anadan olmasının 105 illiyi **169**
- Xalq artisti, SSRİ Xalq artisti, Azərbaycan və Türkmənistanın Əməkdar incəsənət xadimi, kinorejissor İbrahimov Əjdər Mütəllib oğlunun (29.04.1919-20.09.1993) anadan olmasının 100 illiyi **170**

Milli Qəhrəmanlar

- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Atakişiyev İntiqam Vahid oğlunun (07.04.1974) anadan olmasının 45 illiyi **171**
- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Abdullayev Şövqiyar Cəmil oğlunun (13.04.1969-27.08.1992) anadan olmasının 50 illiyi **172**
- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Hüseynov Tofiq Mirsiyab oğlunun (19.04.1954-26.02.1992) anadan olmasının 65 illiyi **173**
- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Həbibov Rəfəel Hacı Şərəfət oğlunun (20.04.1964-07.07.1992) anadan olmasının 55 illiyi **174**
- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Aqarunov Albert Aqarunoviçin (25.04.1969-08.05.1992) anadan olmasının 50 illiyi **175**

Siyasət.Hərbi iş

- Dövlət xadimi Cəfərov Vaqif Cəfər oğlunun (18.04.1949-20.11.1991) anadan olmasının 70 illiyi **176**

Tarix

- Tarix elmləri doktoru, professor Muxtarova Əsməd İmamməmməd qızının (03.04.1944) anadan olmasının 75 illiyi

Mədəniyyət.Maarif.Təhsil

- Filologiya elmləri doktoru, professor Xudiyev Nizami Manaf oğlunun (01.04.1949) anadan olmasının 70 illiyi **177**
- Azərbaycan əsilli Türkiyə dilçisi, ədəbiyyatşünas Cəfərzadə Əhməd İsmayıl oğlunun (Əhməd Cəfəroğlu) (17.04.1899-06.01.1975) anadan

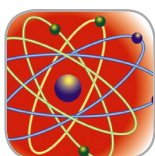
olmasının 120 illiyi **178**
AMEA-nın müxbir üzvü, filologiya elmləri doktoru, professor
Budaqova Zərifə İsmayıl qızının (28.04.1929-07.11.1989) anadan
olmasının 90 illiyi **179**

Filologiya elmləri doktoru, professor Abıyev Aydın Müstəcəb oğlunun
(Aydın Abi Aydın) (28.04.1939) anadan olmasının 80 illiyi

Coğrafiya.Geologiya

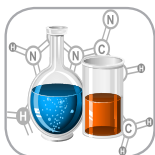

AMEA-nın müxbir üzvü, texnika elmləri doktoru, professor, neft-
qaz yataqlarının işlənilməsi sahəsində alim Abbasov Zöhhak Yaqub
oğlunun (10.04.1939) anadan olmasının 80 illiyi **180**
Geologiya-mineralogiya elmləri doktoru Xəlilov Elçin Nüsrət oğlunun
(26.04.1959) anadan olmasının 60 illiyi

Riyaziyyat.Fizika.Astronomiya

Fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor, Avropa Elmlər
Akademiyaşının (AEA) həqiqi üzvü Allahverdiyev Kərim Rəhim
oğlunun (01.04.1944) anadan olmasının 75 illiyi **181**
Fizika-riyaziyyat elmləri doktoru Məmmədov Tofiq Səfərəli oğlunun
(05.04.1944) anadan olmasının 75 illiyi

Kimya.Biologiya.Tibb

Tibb elmləri doktoru, Səhiyyə əlaçısı Əsgərov Vasif Fətulla oğlunun
(15.04.1929) anadan olmasının 90 illiyi
Tibb elmləri doktoru, professor Şahxatinskaya Adilə İsasultan qızının
(17.04.1894-30.03.1951) anadan olmasının 125 illiyi **182**
Tibb elmləri doktoru, professor, Əməkdar elm xadimi Abasquliyev
Əhməd Əlibala oğlunun (20.04.1919-20.06.2008) anadan olmasının
100 illiyi **183**

Digər tarixi hadisələr

Eldəgizlər dövlətinin hökmdarı Məhəmməd Cahan Pəhləvanın
hakimiyyətə gəlməsinin (01.04.1174) 845 illiyi
Ümumdünya Gülüş Günü (01.04.1564)
Beynəlxalq Quşlar Günü (01.04.1901)
Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü (02.04.1953)
Kəlbəcər rayonunun işğal günü (02.04.1993) **184**
Aprel döyüşləri və ya dördgünlük müharibə (02-04.04.2016) **185-186**
Dünya Autizm Məlumatlandırma Günü (02.04.2008)
Azərbaycan Çad və Şərqi Timor dövlətləri ilə diplomatik münasibətlər
qurmuşdur (05.04.2004)
Ümumdünya Sağlamlıq Günü (07.04.1950)
VI Ümumazərbaycan Sovetlər qurultayının qərarı ilə Azərbaycanda

yeni ərazi-inzibati vahidlər-dairələr yaranmışdır (08.04.1929)	
Bakıda Atatürk Mərkəzinin açılışı olmuşdur (10.04.2004)	
Ümumdünya Aviasiya və Kosmonavtika Günü (12.04.1962)	
Azərbaycan parlamenti Hərbi məhkəmənin və alay məhkəmələrinin yaradılması haqqında qanun vermişdir (14.04.1919)	
Beynəlxalq Mədəniyyət Günü (15.04.1935)	187
Beynəlxalq Ekoloji Bilik Günü (15.04.1992)	
Ümumdünya Hemofiliya Günü (17.04.1964)	
Tarixi Abidələrin Mühafizəsi Günü (18.04.1983)	188
Parklara Yürüş Günü (19-24.04.1995)	
Azərbaycan Respublikası Paraqvay ilə diplomatik əlaqələr qurmuşdur (20.04.2004)	
Dünya Elektron Kitabxanası saytının rəsmi açılışı olmuşdur (21.04.2009)	
Göygöl şəhəri (indiki Göygöl rayonu) alman kolonistləri tərəfindən Yelenendorf (alm. Helenendorf) adı altında salınmışdır (22.04.1819)	
Ümumdünya Yer Günü (22.04.1970)	188
Azərbaycan Respublikası Əlcəzair ilə diplomatik əlaqələr qurmuşdur (22.04. 1994)	
Beynəlxalq Kitab və Müəllif Hüquqları Günü (23.04.1996)	189
Beynəlxalq Əqli Mülkiyyət Günü (26.04.2000)	
Elm Günü (27.03.2019)	
Ümumdünya Əməyin Mühafizəsi Günü (28.04.2003)	
Beynəlxalq Rəqs Günü (29.04.1982)	
<i>Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetində (keçmiş ADNA) terror hadisəsinin (30.04.2009) 10-cu ildönümü</i>	190

60
illiyiQəşəm Nəcəfzadə
1959

Şair, publisist

Ə d ə b i y y a t

Adı Qəşəm: şeirlər /
Qəşəm Nəcəfzadə; red.
E.İsgəndərzadə; ön söz müəl.
V.Yusifli.- Bakı: Vektor, 2014.-
94, [4] s.

Oğlum qapını aç, qapı-
da bir külək ölüür / Qəşəm
Nəcəfzadə; red. Mənsurə.-
Bakı: Şirvannəşr, 2009.- 130,
[2] s.

Ölülər bizə gülür: şeirlər
toplusu / Qəşəm Nəcəfzadə;
köçürən S.Mahmudoğlu;
çapa haz. S.Muğanı.- Tehran:
[Yaşmaq yayınlayan], 2008.-
132 s.

Şeir in içindəki adam:
məqalələr, esselər; haqqında
məqalələr, müsahibələr, ithaf
şeirlər haqqında / Qəşəm
Nəcəfzadə; red. M.Qaçayqızı.-
Bakı: Yazıçı, 2010.- 402, [2]
s.

Ucalıq: (Ətraf Sərrafın
- Allah aşiqinin şeirləri
haqqında) / Qəşəm Nəcəfzadə
// Ədalət.- 2018.- 23 fevral.-
S.5.

Məmməd, Z. Şeirə aid:
[Qəşəm Nəcəfzadə haqqında]
/ Zakir Məmməd // Ədalət.-
2015.- 4 aprel.- S.6; 8 aprel.-
S.5.

Qəşəm Mirzə oğlu Nəcəfzadə 1959-cu il aprel ayının 1-də İmişli rayonunun Əliqulular kəndində anadan olmuşdur.

1976-cı ildə İmişli rayon Əliqulular kənd orta məktəbini bitirmiş və Kirovabad Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki Gəncə Dövlət Universiteti) ədəbiyyat fakültəsinə daxil olmuş, 1981-ci ildə oranı bitirmişdir.

Pedaqoji fəaliyyətə İmişli rayon Ağaməmmədli kənd orta məktəbində müəllim kimi başlamış, daha sonra 1982-1991-ci illərdə Əliqulular kənd məktəbində müəllim işləmişdir.

1992-1994-cü illərdə İmişli rayon Tədris İstehsalat Kombinatında direktor müavini, 1995-1999-cu illərdə İmişli rayonu 1 saylı orta məktəbdə müəllim, 1999-2003-cü illərdə Bakı şəhəri 51 saylı orta məktəbdə dil-ədəbiyyat müəllimi işləmişdir.

2003-2005-ci illərdə “Mədəniyyət” qəzetində məsul katib olmuşdur. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin “Azərbaycan” jurnalında Poeziya söbəsinin müdiri, Uşaq ədəbiyyatı bölməsinin rəhbəri, Azərbaycan Respublikası Milli Radio və Televiziya Şurasının ekspert şurasının və Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.

Ədəbi fəaliyyətə XX əsrin 80-ci illərindən başlamışdır. Şeirləri “Azərbaycan”, “Ulduz”, “Göyərçin”

jurnallarında, “Yaşıl budaqlar”, “Vətən nəğməsi” və s. almanaxlarda çap edilmişdir.

Qəşəm Nəcəfzadənin şeirləri Azərbaycanda və xarici ölkələrin mətbuat orqanlarında müntəzəm çap olunur. Əsərləri türk, rus, gürcü, ingilis, polyak, özbək, alman və başqa dillərə tərcümə edilmişdir.

Şairin indiyə kimi 26 şeir, 1 hekayə və 2 elmi-publisistik kitabı işıq üzünə görmüşdür. Şairin Hollandiyada ingilis və holland, Tehranda fars və Azərbaycan (ərəb qrafikası ilə), Türkiyədə türk və Kolumbiyada ispan dillərində kitabları nəşr olunmuşdur.

Tənqidçilər onun yaradıcılığını realist üsluba aid edirlər. Şairin son illər yaradıcılığında epik, modern və metafizik şeirlər də üstünlük təşkil edir.

2007-ci ildə Avropada keçirilən 38-ci Beynəlxalq Poeziya Festivalının iştirakçısı olmuş, eyni ildə şeirləri beynəlxalq “Rəsul Rza” mükafatına, uşaq şeirlərinə görə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin “Tofiq Mahmud adına mükafat”ına layiq görülmüşdür.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə 2018-ci il 27 may tarixində Qəşəm Nəcəfzadə “Əməkdar mədəniyyət işçisi” fəxri adına layiq görülmüşdür.

60
illiyiÇingiz Abdullayev
1959

Yazıçı

Ə d ə b i y y a t

Alqış sədələri altında ölüm: [roman] / Ç.Abdullayev;

rus dilindən tərc.

K.Kərimli].- [Bakı]: TEAS Press, [2017].-239, [1] s.

Transilvaniya səfəri / Çingiz Abdullayev; ruscadan tərc. C.Əliyeva.- [Bakı]: [Qanun], [Əli və Nino], [2014].- 299 s.

Çingiz Abdullayevin on kitabı Azərbaycan dilində nəşr olunub // Xalq qəzeti.- 2017.-10 iyun.- S.7.

Dəmirçioglu, N. Dünya ədəbiyyatında detektiv və Çingiz Abdullayev // Ədəbiyyat qəzeti.- 2018.- 12 may.- S.25.

Идеальная мишень:

[эту партию переиграть невозможно] /

Ч.А.Абдуллаев; ил. и пер. В.Коробейникова.- Москва: Эксмо, 2015.- 379, [2] с.

Мрак под солнцем:

[роман] / Чингиз

Абдуллаев; [отв. ред.

Н.Прокофьев].- Москва:

Изд-во "Э", 2017.- 381,

[1] с.

Çingiz Akif oğlu Abdullayev 1959-cu il aprel ayının 7-də Bakı şəhərində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Orta təhsilini 189 sayılı şəhər məktəbində almış, 1976-cı ildə ADU-nun (indiki BDU) hüquq fakültəsinə daxil olmuşdur.

1981-ci ildən Bakı İstehsalat Birliyində hüquq məsləhətçisi, böyük hüquq məsləhətçisi və şöbə rəisi kimi çalışmışdır.

1988-ci ildə hüquq elmləri namizədi, 1991-ci ildə hüquq elmləri doktoru elmi dərəcəsinə almışdır.

1990-cı ildən H.Z. Tağıyev adına Xeyriyyə Cəmiyyətinin sədri və Azərbaycan PEN-klubunun prezidentidir.

Ədəbi fəaliyyətə tələbəklik dövründən başlamışdır. Yazıcının kitabları dünyanın bir çox dillərinə tərcümə edilmiş, Almaniya, İrlandiya, Fransa, Rusiya və b. ölkələrdə kütləvi tirajla buraxılmışdır. Bütün bu kitablar onu siyasi detektiv janrında yazan ən görkəmli müasir yazıçı kimi tanıtmışdır. Xalq yazıçısı cənub-şərqi Asiyadan tutmuş Latın Amerikasınadək geniş bir ərazini əhatə edən "Mavi mələklər" romanını yazmaqla dünya detektiv ədəbiyyatında yeni "qlobal siyasi detektiv" janrının əsasını qoymuş və bütün dünyada bu janrın ustası kimi şöhrət qazanmışdır. Onun "İnsan ovu", "Qanın üç rəngi", "Əfsanə hüququ", "Cəhənnəmdən keçid", "Geri dönməmək", "Öz dünyanı yarat", "Unudulmuş yuxu", "Məhkumların cənnəti", "Eramızın əvvəlin-dəki sui-qəsd", "Alqış sədələri altında ölüm", "Transilvaniya səfəri" və s. romanları çağdaş siyasi və tarixi detektiv janrının zirvələridir.

1989-cu ildən SSRİ və Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü seçilmişdir. 1989-cu ilin fevral ayından Azərbaycan SSR Yazıçılar İttifaqının katibi, 1991-2014-cü illərdə ittifaqın İdarə Heyətinin katibi olmuşdur.

2014-cü ilin iyun ayından AYB-nin ka-tibidir.

2003-cü ildən "Beynəlxalq Ədəbiyyat

Fondu"nun həmsədri, 2005-2015-ci illərdə AR Prezidenti yanında YUNESKO üzrə Milli Komissiyanın, 2011-ci ildən "Dünya Azərbaycanlılarının Koordinasiya Şurasının" üzvü, 2013-cü ildən AR Elm, Texnologiya, Memarlıq, Mədəniyyət və Ədəbiyyat üzrə Dövlət mükafatları Komissiyasının üzvü, 2014-cü ildən İnterpolun fəxri səfiri, AR Prezidenti yanında Heraldika Şurasının üzvü, 2015-ci ildən Azərbaycan Beynəlxalq Ukrayna İttifaqının fəxri üzvü, "Neftçi" Futbol Klubunun Müşahidə Şurasının sədri, 2016-cı ildə "Dünya Azərbaycanlıları Mədəniyyət Mərkəzi"nin prezidenti seçilmişdir.

1989-cu ildən Krakov (Polşa) Universitetinin fəxri professoru, 2014-cü ildən Bolqarıstan Universitetinin fəxri doktorudur. Beynəlxalq Yazıçılar İttifaqının üzvü, Beynəlxalq Ədəbiyyat Fondunun həmsədridir. Azərbaycan Demokratik Ziyalılar İttifaqı nəzdində olan Milli Akademiyanın fəxri doktorudur.

2009-cu ildə yaradılmış Beynəlxalq Qara dəniz və Xəzər dənizi Əməkdaşlıq və Tərəfdaşlıq Fondunun təsisçilərindən biri, 2015-ci ildə həmin fondun prezidenti olmuş, 2017-ci ildən Beynəlxalq Dayanıqlı Sülh və İnkişaf Fondunun (IFSPD) təsisçisi, vitse-prezidenti və İdarə Heyətinin üzvüdür.

14-dən artıq beynəlxalq mükafata 2001-ci ildə Latviyanın "Grand master", 2004-cü ildə Rusiyanın "Şərəf və ləyaqət", Frankfurt mükafatına, Rumıniyanın Tudor Argezi mükafatına layiq görülmüşdür.

Xidmətlərinə görə akademik Yusif Məmmədliyəv adına "Qızıl medal", 2004-cü ildə "Humay", Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının "Qızıl qələm", 2013-cü ildə "Platin qələm" mükafatları ilə təltif edilmişdir.

2005-ci ildə "Xalq yazıçısı" fəxri adına layiq görülmüş, 2009-cu ildə "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir.

165
illiyiNəcəf bəy Vəzirov
1854-1926

Dramaturq

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / N.Vəzirov; tərt. ed. X.Məmmədov.- Bakı: Maarif, 2002.- 292 s.

Əsərləri / N.Vəzirov; tərt. ed. D.Məmmədova.- Bakı: Şərq-Qərb, 2005.- 424 s.

Palud / N.Vəzirov; nəşrə hazırl. M.Q.Məmmədova (ön söz); red. A.Quliyev; AMEA, M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tu.- Bakı: Elm və təhsil, 2013.- 90 s.

Ələkbərova, Ə. Nəcəf bəy Vəzirovun arxivinin təsviri / Əzizə Ələkbərova; red. M.Teymurov; AMEA, M.Füzuli ad. Əlyazmalar İnstitutu.- Bakı: MK, 2012.- 116 s.

Nəcəf bəy Vəzirov: bibliografiya / AMEA, M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tu; tərt. və ön söz müəll. Ə.H.Ələkbərova; elmi red. P.Kərimov.- Bakı: Elm və təhsil, 2014.- 50 s.

Dünyaminqızı, Q. Sovetlərin "xoşbəxt sənətkar"ı: Ağır güzəran onu bu dünyanın "Dərvişinə" çevirdi / Qərənfil Dünyaminqızı // Kəsp. - 2017.- 31 yanvar.- S.15.

Qaraoğlu, F. Tarixdə iz buraxanlar / Fəzil Qaraoğlu // Bakı xəbər.- 2017.- 14 dekabr.- S.15.

Nəcəf bəy Fətəli bəy oğlu Vəzirov 1854-cü il aprel ayının 11-də (bəzi mənbələrdə 02.04) Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. İlk təhsilini dini məktəbdə almışdır. Bir il oxuduqdan sonra Şuşa şəhərindəki mülkiyyə məktəbinə getmiş, bu məktəbdə də təhsilini yarımçıq qoyaraq 1868-ci ildə Bakıya gəlmiş, real gimnaziyanın ikinci sinfinə daxil olmuşdur. Gimnaziya oxuyarkən N.Vəzirov böyük Azərbaycan alimi Həsən bəy Zərdabi ilə tanış olmuşdur. 1874-cü ildə N.Vəzirov real gimnaziyanı qurtarıb təhsilini davam etdirmək üçün Rusiyaya getmişdir. O, Moskvada Petrovski-Razumovski Meşə və Təbiətşünaslıq Akademiyasının meşəçilik şöbəsinə daxil olmuş, 1878-ci ilin iyun ayında akademiyanı bitirərək təyinatla Qafqaza göndərilmişdir. Elə həmin ildə H.Zərdabinin təşəbbüsü ilə "İmdadiyyə" adlı dərnək təşkil etmişdir.

N.Vəzirov XIX əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində siyasi etibarsızlıqda günahlandırılıb meşəbəyi vəzifəsindən azad edilmişdir. 1895-ci ildə Bakıya köçmüş, burada lazımı imtahanları verib vəkillik vəsiqəsi almış və məhkəmələrdə çalışmışdır. O, burada "Yağışdan çıxdıq, yağmura düşdük", "Müsibəti-Fəxrəddin", "Pəhləvani zəmanə" kimi klassik əsərlərini yaratmışdır. "Müsibəti-Fəxrəddin" əsəri ilə yazıçı Azərbaycan ədəbiyyatında faciə janrının əsasını qoymuşdur. "Daldan atılan daş topuğa dəyər" (1890), "Sonrakı peşmançılıq fayda verməz" (1890), "Adı var, özü yox"

(1891) adlı pyesləri yazıçıya şöhrət qazandırmışdır. O, pyeslərilə yanaşı 1875-ci ildə ilk nəsr əsərini - "Ağıcı" hekayəsini yazmışdır.

Əxlaq və ailə-məişət mətləbləri, ənənəvi nadanlıq və ona qarşı mübarizə mövzusu, Şərqdə və Rusiyada milli-ictimai hərəkət, beynəlmillik və xalqlar dostluğu ideyası, qadın azadlığı məsələsi yazıçının əsərlərinin əsas mövzusunı təşkil edirdi.

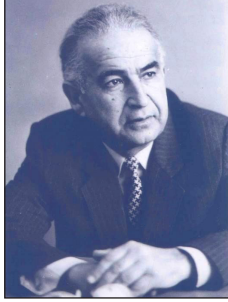
N.Vəzirov 1903-cü ildə Bakı dumasına katib seçilmişdir. Az sonra isə şəhər maarif şöbəsi rəisinin müavini təyin edilmiş və keçmiş müəllimi Həsən bəy Zərdabi ilə birlikdə yeni məktəblərin, müxtəlif tərbiyə ocaqlarının açılması işində yaxından iştirak etmişdir.

1905-ci il inqilabı yazıçının ədəbi-ictimai fəaliyyətinin genişlənməsi üçün münbit zəmin yaratmışdır. Maarifpərvər ədib Bakıda çıxan "Həyat", "İrşad", "Tazə həyat", "Açıq söz" və s. qəzetlərdə "Dərviş" imzası ilə "Balaca mütəfərriqələr" başlığı altında felyetonlar yazmış, Azərbaycanda teatr sənətinin inkişafı, aktyor nəslinin yetişməsi üçün yorulmadan fəaliyyət göstərmişdir. Daha sonra o, Bakıda Kənd təsərrüfatı texnikumunda müəllim işləmişdir.

Nəcəf bəy Vəzirov 1926-cı ilin yayında təcrübə məşğələləri aparmaq üçün tələbələr ilə birlikdə Şamaxıya – Çuxuryurda getmiş və iyul ayının 12-də orada ürək çatışmazlığından vəfat etmiş və Bakıda Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

Tofiq Mütəllibov
1929-1992

Şair

Ə d ə b i y y a t

Əbədi mahnı: seçilmiş əsərləri / Tofiq Mütəllibov; dizayn SS Production; red. T.Həmid.- Bakı: Çarşıoğlu, 2013.- 791, [1] s.

Durnalar qanadında / T.Mütəllibov.- Bakı: Gənclik, 1992.- 205 s.

Kim islandı yağışda: [4-7 yaşlı uşaqlar üçün] / T.Mütəllibov; rəsm və dizayn: E.Cabbarov, S.Eyvazova.- Bakı: Altun Kitab, 2012.- 11 s.

Abbaslı, T. Tofiq Mütəllibov: Otuzuncu kitabındakı üç minədən çox şeirindən üç yüzə qədərində mahnı yazılmış şair... / T.Abbaslı // Mədəniyyət.- 2016.- 13 aprel.- S. 12.

Xəlilzadə, F. Ədəbiyyat ünvanının əbədi sakini: O, məsuliyyət və tələbkarlıqla Azərbaycan poeziyasının keşiyini çəkirdi / Flora Xəlilzadə // Kəsp.- 2017.- 4 oktyabr.- S.9.

Pənah, G. Qısa ömürlü sənətkar / Gülxani Pənah // Kred.- 2016.- 6 aprel.- S.5; 10 aprel.- S.5; 15 aprel.- S.5; 22 aprel.- S.6.

Tofiq Mütəllibov oğlu Mütəllibov 1929-cu il aprel ayının 13-də Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. 1958-1963-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetində (indiki BDU) təhsil almışdır.

Onun 1946-cı ildə “Zəfər” adlı ilk şeiri “Azərbaycan pioneri” qəzetində çap olunmuşdur. O, “Pioner” jurnalında məsul katib, Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində redaktor, böyük redaktor, “Azərbaycan pioneri” qəzetində şöbə müdiri vəzifələrində çalışmışdır. Sonra ömrünün sonuna kimi “Azərbaycan gəncləri” qəzetində işləmişdir.

1968-1990-cı illərdə SSRİ Yazıçılar İttifaqının Uşaq və Gənclər ədəbiyyatı şurasının üzvü olmuşdur. 1970-ci ildə SSRİ-Çexoslovakiya Dostluğu Cəmiyyəti Azərbaycan şöbəsi İdarə Heyətinin üzvü seçilmişdir. 1955-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olmuşdur. 1986-cı ildə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı Təftiş Komissiyasının üzvü, 1988-ci ildə “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzeti redaksiya heyətinin üzvü seçilmişdir.

XX əsrin 50-ci illərindən şair kimi diqqət çəkən T.Mütəllibov 30-a yaxın kitabın müəllifidir. “Görüş”, “Şeirlər”, “Bəxtiyar balalar”, “Gözəllikdən doymur ürək”, “Sənin xətrinə”, “Danışan çiçəklər”, “Mənim əzizlərim”, “Görüş yerimiz” və başqa kitabları ilə oxucu rəğbətini qazanan Tofiq Mütəllibovun pərəstişkarlarına

son töhfəsi ölümündən bir qədər əvvəl çap edilən “Sevənlərin ürəyi” adlanır. Azərbaycanın məşhur bəstəkarlarının əksəriyyəti şairin yaradıcılığına müraciət etmiş, onun sözlərinə bəstələnən mahnılar sevilə-sevilə dinlənilmişdir.

Tofiq Mütəllibov bəstəkar Qənbər Hüseynli ilə birlikdə 60-dan çox yaşlı olan “Cücələrim” mahnısını milli musiqi xəzinəsinə töhfə etmişdir. Mahnının mətni bir çox xalqların dillərinə tərcümə olunaraq ifa edilmişdir. Tofiq Mütəllibov uşaqların psixologiyasını çox yaxşı bildiyinə görə qələmindən çıxan uşaq şeirləri dillər əzbərinə çevrilmişdir.

Əsərləri bir sıra teatrlarda səhnələşdirilmişdir. 1981-ci ildə Abdulla Şaiq adına Azərbaycan Dövlət Kukla Teatrında “Meşənağılı” (1982), “Danışan qayalar” pyesləri, 1984-cü ildə Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçı Teatrında isə “Cücələrim” alleqorik pyesi tamaşaya qoyulmuşdur.

Azərbaycan ədəbiyyatının və mədəniyyətinin inkişafında göstərdiyi xidmətlərə görə 1989-cu ildə “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına layiq görülmüş, bir neçə dəfə Azərbaycan SSR-nin Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir.

Görkəmli şair Tofiq Mütəllibov 1992-ci il oktyabr ayının 30-da vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Fətəli fəthi / Ç.H.Hüseynov; [red. M.Süleymanlı].-Bakı: Yazıçı, 1986.-709, [3] s.

Ermənilərin bizdən birca fərqi odur ki... / Çingiz Hüseynov // Olaylar.- 2017.- 13 dekabr.- S.12.

Rüstəmzadə, A. Çingiz Hüseynovun romanlarında insan və mühit problemi / A.Rüstəmzadə // Dil və ədəbiyyat. Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal.-2015.- №1(93).- S. 243-245.

Мерадж: роман о пророке Мухаммеде / Чингиз Гусейнов.- [Баку]: Ганун, 2008.- 564 с.

Мухаммед / Чингиз Гусейнов; [ред. А.А.Юрьев].- Москва: Молодая гвардия, 2017.- 491, [5] с.

Фатальный Фатали: [роман] / Чингиз Гусейнов; [отв. за выпуск Т. Бердикова].- [Москва]: Академия, [2011].- 510, [2] с.

Çingiz Həsən oğlu Hüseynov 1929-cu il aprel ayının 20-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinə daxil olmuş, ikinci kursdan Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinə dəyişilmiş, 1952-ci ildə oranı müvəffəqiyyətlə bitirmişdir. SSRİ Elmlər Akademiyasının Şərqsünaslıq İnstitutunun aspiranturasında təhsil almış, burada namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1955-1972-ci illərdə SSRİ Yazıçılar İttifaqında milli ədəbiyyatlar üzrə məsləhətçi işləmişdir. Sov.İKP MK nəzdindəki İctimai Elmlər Akademiyasında sosialist mədəniyyəti kafedrasının müdir müavini olmuşdur. İlk mətbu əsəri 1955-ci ildə “Bakinski raboçi” qəzetində işıq üzü görmüşdür. Bundan sonra, ədəbi yaradıcılıqla müntəzəm məşğul olmuş, əsərlərini iki dildə - Azərbaycan və rus dillərində yazmışdır.

1959-2014-cü illərdə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olmuşdur. 1979-cu ildə filologiya elmləri doktoru, 1980-ci ildə professor elmi adını almışdır.

Ç.Hüseynov 30-dan artıq romanın müəllifidir. “Əriyən heykəl”, “Çətin yoxuş”, “Novruzgülü”, “Adını demədi”, “Məhəmməd, Məmməd, Məmiş”, “Adalar”, “Fətəli fəthi”, “Ailə sirri”, “Canlı fenomen” və s. kitabları işıq üzü görmüş, ədəbi ictimaiyyət tərəfindən maraqla qarşılanmışdır.

O, 1960-cı illərin əvvəllərindən davamlı şəkildə gündəlik yazmış və 50 ilə yaxın bir müddətdən sonra - 2009-

cu ilin yayında həmin gündəliklər əsasında Moskvada “Ötən günlərin görüşünə” adlı xatirə kitabını nəşr etdirmişdir.

Əsərləri keçmiş SSRİ və xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə edilmiş nasir bədii tərcümə ilə də ciddi məşğul olmuşdur. Türkiyə, Belçika, İngiltərə, Fransa və digər ölkələrə səfərlər etmişdir.

Professor Çingiz Hüseynov uzun illər Rusiyada yaşamış, hal-hazırda isə İsraildə yaşayır. Xarici ölkədə yaşasa da, ruhən mənsub olduğu Azərbaycan xalqının taleyüklü problemləri onu daima narahat etmişdir. Neçə müddətdən bəri “Azərros”, “Azərbaycan konqresi” qəzetlərində çap etdirdiyi, tariximizlə, Qarabağ problemiylə, 20 Yanvar, Xocalı faciələriylə, Azərbaycan torpaqlarının işğalıyla, milli və dini bayramlarımızla bağlı çoxsaylı məqalələri onun vətənimizə, millətimizin qayğılarına əsla biganə qalmadığını, milli mövqedə dayandığını bir daha sübut edir. Çingiz müəllim “rusdilli yazıçı” adlandırılsa da, ilk 5 kitabı Azərbaycan dilində çap olunmuşdur.

2012-ci ildə Moskva şəhərində, “Millətlər evi”nin böyük zalında yazıçının Azərbaycan və rus dilində çap etdirdiyi “Fətəli fəthi” romanının yeni nəşrinin təqdimat mərasimi keçirilmişdir.

Çingiz Hüseynov 1988-ci ildə Azərbaycan Respublikasının “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür.

110
illiyiSəməd Ağaoğlu
1909-1982

Nasir, publisist

Ə d ə b i y y a t

Atamın dostları: [memuarlar toplusu] / Səməd Ağaoğlu; türk dilindən çevirmə, müqəd., şərhlər və bioqr. məlumat V.Quliyev; red. G.Nəsib; [üz qabığının tərtibatı A.Əmrəhov]. - Bakı: Azərb. Resp. Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə Mərkəzi, 2016.-371, [5] s.

Əhməd, D. 56 il sonra ata evində: Səməd Ağaoğlunun Şuşa xatirələri / Dilqəm Əhməd // Türkünstan.- 2014.- 16-22 noyabr.- S.16.

Əhməd, D. Səməd Ağaoğlunun ədəbiyyat xatirələri Səbahəddin Əli ilə üz-üzə / Dilqəm Əhməd // Ədəbiyyat qəzeti.- 2015.- 12 sentyabr.- S.5.

Zakirqızı, A. Böyük nəslin görkəmli övladı: Səməd bəy Ağaoğlu atasının layiqli davamçısı idi / Aytək Zakirqızı // Kaspi.- 2017.- 27 sentyabr.- S.11.

İ n t e r n e t d ə

<https://dilqemehmed.wordpress.com/tag/samed-agaoglu/>

Səməd Əhməd bəy oğlu Ağayev (Səməd Ağaoğlu) 1909-cu il aprel ayının 23-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Atasının Türkiyəyə mühacirətə getməsi nəticəsində ilk təhsilini orada Bəyazit Feyziyyə məktəbində almışdır.

1926-cı ildə Ankara liseyini, 1931-ci ildə Ankara Hüquq fakültəsini bitirmişdir.

“Strasburq xatirələri” müəllifin ilk hekayələr kitabıdır. Daha sonra “Böyük ailə”, “Məhəlləyə dönüş”, “Öyrətmən Qafur”, “Hücrədəki adam”, “Onlardan bəziləri” və digər hekayələr yazmışdır.

Səməd Ağaoğlu türk nəsrində ilk dəfə ədəbi istedadı və fitri müşahidə qabiliyyəti sayəsində bədiiliklə memuar ədəbiyyatı ünsürlərini məhərətlə sintez etmiş, iki janrın qovşağında bir sıra orijinal, yaddaqalan əsərlər yaratmışdır. Onun ədəbi-tənqid, siyasi-hüquqi araşdırmalar, xatirələr və səyahətnamələrdən ibarət “Tanış üzlər” (1965), “Dostum Menderes” (1967), “Sovet Rusiya imperatorluğu”, “İki partiya arasında fərqlər”, “Demokrat partiyasının doğuluş və yüksəliş səbəbləri”, “Qüvveyimilliyə ruhu”, “Mərməradə bir ada” (1972), “İlk mərhələ” (1978), “Həyat bir macərə” (1981) kitabları müasir Türkiyədə memuar janrının örnək əsərləri sayılır. Atası Əhməd bəy Ağaoğlu haqqında xatirələri əks olunmuş “Atamı xatırlarkən” (1940) və “Atamın dostları” (1957) adlı iki kitabdan ibarət əsərləri bu gün Azərbaycan ədəbi-nəzəri fikri üçün mühüm aktu-

allıq kəsb edir.

Ədəbiyyatla məmurluğu bir müddət yanaşı sürdürən Səməd Ağaoğlu 1946-cı ildə həyatını kəskin dəyişdirmiş, dövlət xidmətindən uzaqlaşmış, özünü tamamilə siyasi fəaliyyətə həsr etmiş, Demokrat Partiyasının qurucuları sırasında yer almışdır.

1950-ci ildə təmsilçisi olduğu bu siyasi partiyanın iqtidara gəlməsi nəticəsində Adnan Menderesin rəhbərlik etdiyi hökumət kabinetində 1950-1952-ci illərdə Baş nazirin müavini, 1952-1954-cü illərdə sənaye naziri, 1954-1958-ci illərdə ticarət naziri kimi mühüm vəzifələr tutmuşdur.

1950, 1954 və 1957-ci illərdə üç dəfə Manisa vilayətindən Türkiyə Böyük Millət Məclisinə millət vəkili seçilmişdir.

1960-cı il 27 may hərbi çevrilişi nəticəsində Menderes hökuməti devrilmiş və Səməd Ağaoğlu ömürlük həbs cəzasına məhkum olunmuş, lakin 1964-cü ildə əfv olunaraq azadlığa buraxılmışdır.

Səməd Ağaoğlu 1967-ci ildə vətəni Azərbaycana səfər etmiş, Bakıda, Gəncədə, Şuşada olmuşdur.

Yazıçı, publisist və Türkiyənin dövlət və siyasi xadimi Səməd Ağaoğlu 1982-ci il avqust ayının 6-da vəfat etmiş və Türkiyədə dəfn olunmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri: 2 cildə / Q.İlkin; tərt. ed. A.Musayev; ön söz. Ş.Salmanov.- Bakı: Avrasiya Press, 2006.- C.1.- 232 s.; C.2.- 408 s.

Köhnə Bakını tanıyırsanmı? / Q.İlkin; red. A.İsabayli.- Bakı: Şirvanşəhr, 2004.- 116 s.

Tovuz lələyi: hekayələr / Q.İlkin; red. A.İsabayli.- Bakı: Şirvanşəhr, 2001.- 72 s.

Türk ordusu Bakıda: xatirələr / Q.İlkin; elmi red. H.Məmmədov; red. S.Nəzərli.- Bakı: AzAtaM, 2003.- 46 s.

Türk yazıçıları Bakıda / Q.İlkin; red. D.Osmanlı; Azərbaycanın Atatürk Mərkəzi.- Bakı: AzAtaM, 2007.- 40 s.

Qılman İlkin: nekroloq // Azərbaycan.- 2009.- 7 noyabr.- S.4.

Sarıyeva, İ. Xalq yazıçısı Qılman İlkinin xatirəsinə dövlət qayğısı... / İradə Sarıyeva // Bakı xəbər.-2015.- 23 oktyabr.- S.15.

Yusifli, V. Bakı tarixi, dəniz mavisi, şimal küləyi: Qılman İlkin - 100 / Vaqif Yusifli // Azərbaycan: jurnal.- 2014.- № 3.- S.163-167.

Qılman İsabala oğlu Musayev (Qılman İlkin) 1914-cü il aprel ayının 28-də (bəzi mənbələrdə 11.04.) Mərdəkanda anadan olmuşdur. 1926-1929-cu illərdə şəhər Pedaqoji Texnikumunda oxumuş, 1932-1936-cı illərdə Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun dil-ədəbiyyat fakültəsində ali təhsil almışdır.

Əmək fəaliyyətinə Xaçmaz rayonunun Əhmədoba kəndində məktəb müəllimi kimi başlamış, 1931-1932-ci illərdə "Gənc işçi" qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, 1938-ci ildən isə "Uşaqgəncnəşr"də məsləhətçi, baş redaktor və direktor vəzifələrində çalışmışdır.

İkinci Dünya müharibəsində iştirak etmiş, keçmiş Sovet Ordusunun tərkibində Qafqaz cəbhəsində və İranda hərbi qəzetlərdə müxbir kimi çalışmışdır.

O, bədii yaradıcılıqla yanaşı 1960-1963-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatının, 1963-1967-ci illərdə "Azərbaycan" jurnalının baş redaktoru, 1967-1971-ci illərdə isə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında direktor vəzifələrində çalışmışdır.

Müasir Azərbaycan nəsrinin tanınmış nümayəndələrindən olan Qılman İlkin ədəbi yaradıcılığa 1943-cü ildən etibarən başlamışdır.

Onu bir nasir kimi tanıdan ilk əsər "Həyat yollarında" povestidir. O, altmış ildən artıq bir dövr ərzində çox sayda hekayə, povest və romanlar qələmə almışdır. Tarixilik, vətənpərvərlik və tərbiyəvi mövzular onun yaradıcılığında aparıcı yer tutmuşdur.

Son illər "Sən Bakını tanıyırsanmı?", "Bakı və bakılılar", "To-

vuz lələyi" kitabları kütləvi tirajla dəfələrlə nəşr olunmuşdur.

Yazıçı Azərbaycanın kino salnaməsinə daxil olmuş bir neçə bədii filmin və televiziya tamaşalarının ssenari müəllifi kimi də tanınmışdır. Onun ssenariləri əsasında "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında "Yenilməz batalyon", "Kölgələr sürünür" filmləri çəkilmişdir. "Cərrahlar", "Tayqa nağılı", "Əsgər müharibədən qayıdırdı", "Geriyə yol yoxdur", "Baba və nəvə" televiziya pyesləri uzun müddət mavi ekranda göstərilmiş, "Təzə şagird" pyesi tamaşaya qoyulmuşdur. Əsərləri xarici dillərdə çap edilmiş, 30-a qədər kitabı işıq üzü görmüşdür.

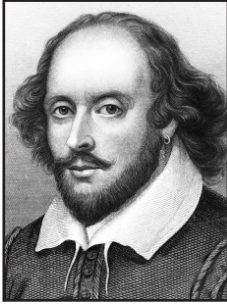
Azərbaycan ədəbiyyatı və mədəniyyətinin inkişafındakı xidmətlərinə görə "Qırmızı Əmək Bayrağı", "II dərəcəli Böyük Vətən müharibəsi" ordenləri, iki dəfə Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı və medallarla təltif olunmuşdur. 1967-ci ildə Dövlət mükafatı laureatı olmuş, 1989-cu ildə "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

2002-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdçüsü olmuş, 2003-cü ildə "Xalq yazıçısı" fəxri adını almışdır. Qafqaz xalqları Ali Dini Şurasının "Paklıq" mükafatına layiq görülmüşdür.

Qılman İlkin 2009-cu il noyabr ayının 6-da vəfat etmiş, II Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

455
illiyiVilyam Şekspir
1564-1616

İngilis dramaturqu

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / V.Şekspir; ing. dilindən tərc. ed. S.Mustafa.- Bakı: Şərq Qərb, 2009.- 773, [3] s.

Xəlilli, Ş. Şekspirin sonetləri: dərs vəsaiti / Ş.Xəlilli; Azərb. Resp. Təhsil Nazirliyi ADU.- Bakı:Mütərcim, 2009.- 247 s.

Əlixanlı, V. İngilisin dünya səfiri: Vilyam Şekspir - 450 // Qobustan: sənət toplusu.- 2014.- № 2.- S.5-6.

Şnakenberq, R. Böyük yazıqların sirli həyatı: Uilyam Şekspir / Robert Şnakenberq // Ədəbiyyat qəzeti.- 2017.- 13 may.- S.28-29.

Гамлет, принц Датский / У.Шекспир; пер. с англ. Э.Линецкий, Т.Щепкин-Куперник, Мих. Донский, Б.Пастернак, С.Маршак.- Москва, 2007.- 880 с.

Ромео и Джульетта / У.Шекспир; [пер. с англ. Т.Щепкиной-Куперник, М.Чайковского.- Москва: ОЛМА Медиа Групп, 2012.- 302, [2] с.

Сонеты / У.Шекспир.- Москва: ОЛМА Медиа Групп, 2012.- 303 с.

Vilyam Şekspir 1564-cü il aprel ayının 26-da İngiltərənin Stratford şəhərində anadan olmuşdur. Orada “Qrammatika məktəbində” (ing. “Grammar school”) təhsil almışdır. 1585-ci ildə Londona köçmüş, burada teatrda suflyor, aktyorlar üçün rolların üzünü köçürən, rejissor köməkçisi, yazıçı və teatr şirkətinin təsisçilərindən biri kimi fəaliyyət göstərmişdir. 1595-ci ildən Şekspir “Lord Çemberlənin truppası”nın pay sahiblərindən biri olmuş, 1899-cu ildən “Qlobus” teatrının, 1608-ci ildən isə “Dominikan” teatrının sahiblərindən birinə çevrilmişdir.

Şekspir ali təhsil almağa da fransız, italyan, latın dilini, İngiltərənin tarixini yaxşı bilmiş, hüquq, musiqi, botanika, təbabət, hərbi və dəniz işini mənimsəmiş, ingilis dilinə 3200 yeni söz bəxş etmişdir. Yunan-roma mifologiyasını, ədəbiyyatı və tarixini öyrənmiş, təkcə tərcümədən deyil, orijinaldan da istifadə etmişdir.

Şekspir bədii yaradıcılığa teatrda çalışarkən, 1590-cı ildə başlamışdır. Əsərlərinin əksəriyyətini 1590-1612-ci illər ərzində yazmışdır. O, həm komediya, həm də faciə janrlarında eyni dərəcədə uğurlu əldə edə bilən nadir dramaturqlardan sayılır. “Hamlet”, “Otello”, “Romeo və Culyetta”, “Maqbet”, “Kral Lir” kimi əsərləri dünya ədəbiyyatının nadir inciləri sırasındadır.

Dünya ədəbiyyatının ən məşhur dramaturqlarından biri olan Şekspir 17 komediyanın, onlarla tarixi pyesin, 11 faciənin və 154 sonetin müəllifi ol-

muşdur.

Antik teatr ənənələrindən bəhrələnən Şekspir, əsərlərində sadəcə qəhrəman deyil, özünəməxsus xarakteri, məziyyət və qüsurları olan canlı insan yaradıb. Nəcib, daim tərəddüd içində olan Hamlet; azgün və şayiələrə inanan Otello; şöhrət düşkünü Maqbet; təkəbbürlü və xalqa nifrət edən Koriolan; ürəyi məhəbbətlə çırpınan Culyetta, sədaqətli və xəyalpərvər Romeo... Tamaşaçı bu personajların hər birində öz xarakterinə uyğun cəhətlər tapa bilər. Bəlkə də elə buna görə Şekspirin əsərləri artıq 400 ildir dünyanın teatr səhnələrindən düşmür.

Azərbaycan teatrının inkişafında da Şekspir əsərlərinin tamaşaya qoyulması müstəsna rol oynamışdır. Şekspirin əsərləri dünyanın bir çox dillərinə tərcümə olunmuş, görkəmli Azərbaycan yazıçı və dramaturqları da onun faciə və komediyalarını Azərbaycan türkcəsinə çevirmişlər.

Şekspirin aforizmə çevrilmiş fikirləri də olmuşdur: “Kitablarım mənə çatacaq qədər böyük bir kralıqdır”, “Kitab mənim üçün, tacdan qiymətlidir”, “Heç bir miras doğruluq qədər zəngin deyildir”.

Görkəmli ingilis yazıçısı, dünya şöhrətli Vilyam Şekspir 1612-ci ildə doğma şəhəri Stratforda qayıtmış və 1616-cı il aprel ayının 23-də vəfat etmişdir.

95
illiyi**Abdulla Babayev**
1924-2015*Müğənni***Ə d ə b i y y a t**

Babayev Abdulla Murtuz oğlu // Naxçıvan Ensiklopediyası /AMEA; red. hey. C.Ə.Əliyev, A.A.Əlizadə, İ.Ə.Həbibbəyli [və b.].- Bakı: AMEA, 2002.- S.52.

Abdulla Murtuz oğlu Babayev 1924-cü il aprel ayının 1-də Naxçıvan Muxtar Respublikasının Babək rayonunun Tumbul kəndində anadan olmuşdur.

O, 1941-ci ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra 1959-cu ilə qədər Naxçıvan dəmiryol sahəsində müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. Abdulla Babayev 1959-2011-ci illərdə Naxçıvan Dövlət Mahnı və Rəqs Ansamblının solisti kimi fəaliyyət göstərmişdir. O, öz repertuarını daim zənginləşdirmiş, Azərbaycan muğamlarının, xalq və bəstəkar mahnılarının mahir ifaçısı kimi böyük tamaşaçı rəğbəti qazanmışdır.

Repertuarına “Qatar”, “Zabul-Segah” muğamları, təsniflər, xalq mahnıları və Azərbaycan bəstəkarlarının mahnıları və s. daxildir. Onun ifasında səslənən “Naxçıvan”, “O Naxçıvan-

dır”, “Təki, sən səslə məni” mahnıları bu gün də sevilə-sevilə dinlənir. Abdulla Babayev Rusiya, Qazaxıstan, Özbəkistan, Tacikistan, Gürcüstan və Türkiyədə qastrol səfərlərində olmuş, Azərbaycan musiqisinin təbliği və yaşadılması istiqamətində mühüm xidmətlər göstərmişdir.

Abdulla Babayevin xidmətləri dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmiş, 1970-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikasının “Əməkdar artist”, 1998-ci ildə isə Azərbaycan Respublikasının “Xalq artisti” fəxri adlarına layiq görülmüş, 1996-cı ildə “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir. Prezident təqaüdçüsü idi.

Abdulla Murtuz oğlu Babayev 2015-ci il mart ayının 10-da, ömrünün 91-ci ilində vəfat etmişdir.

80
illiyi**Teymur Mustafayev**
1939*Müğənni***Ə d ə b i y y a t**

Çobanoğlu, F. Gedin deyən xan çobana... / F.Çobanoğlu // Ədalət.- 2017.- 18 oktyabr.- S.7.

Teymur Ağaxan oğlu Mustafayev 1939-cu il aprel ayının 10-da Cəlilabad rayonunda anadan olmuşdur. Azərbaycan Dövlət Musiqi Məktəbində təhsil almışdır.

Sənət müəllimləri Seyid Şuşinski, Əhməd Bakıxanov olmuşdur. Sonra isə Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində təhsilini davam etdirmişdir.

1964-cü ildən Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının solistidir.

1978-ci ildən Azərbaycan Dövlət Konsert Birliyində, 1998-ci ildən Muğam Teatrında fəaliyyət göstərir. Teymur Mustafayevin repertuarı muğam və təsniflərdən, xalq və bəstəkar mah-

nılarından ibarətdir.

Onun ifa etdiyi muğam və təsniflər AzTR Fondunda saxlanılır. Bir çox xarici ölkələrdə (Avropa ölkələri, Rusiya, Türkiyə, İran, Əfqanıstan, Ərəb ölkələri) qastrol səfərlərində olmuşdur.

Mustafayev “Teymur əmi” (2002), “Muğanın Sarvanı” (2002), “Bitməyən ömür” (2013) filmlərində iştirak etmişdir.

Teymur Mustafayev 2005-ci ildə Azərbaycanın “Xalq artisti” fəxri adına layiq görülmüşdür. 2003-cü ildən Prezident təqaüdçüsüdür.

Musiqi.Opera.Balet

110
illiyiAsəf Zeynallı
1909-1932

Bəstəkar

Ə d ə b i y a t

Romanslar: fortepiano ilə oxumaq üçün / A.Zeynallı; [red. Ş.Hüseynova; tərc. S.Nevedova [və b.]; ön söz. Z.Stelnik]. - Bakı: Işıq, 1984.- 29 s.: notlar

Uşaq süitəsi [Notlar]: fortepiano üçün / A.Zeynallı.- Bakı: Işıq, 1981.- 9 s.

Asəf Zeynallı: Anadan olmasının 100 illiyinə həsr olunur: dərs vəsaiti / N.Kazımov; elmi red. G.Abdullazadə; rəy.

A.Məlikov, V.Əbdülqasimov; Azərb. Respub. Təhsil Nazirliyi, Azərb. Milli Konservatoriyası.- Bakı: Elm və Təhsil, 2009.- 108, [4] s.

Hüseynov, M. Asəf Zeynallı: musiqiyə həsr olunmuş ömür / M.Hüseynov.- Bakı: Nur, 2011.- 133 s.

Abbashlı, T. Yarımçıq ömür; bütöv sənət...: Azərbaycan musiqisinə ilk... ən qocaman "roman"- romans bəxş etmiş nakam gənc - 23 yaşlı Asəf Zeynallı / T.Abbashlı // Mədəniyyət.- 2017.- 25 oktyabr.- S.13.

Asəf Zeynalabdin oğlu Zeynallı 1909-cu il aprel ayının 5-də Dərbənd şəhərində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini Dərbənd realni məktəbində almışdır. 1920-ci ildə ailəsi ilə birgə Bakıya köçmüşdür. 1926-cı ildə konservatoriyaya daxil olmuş, əvvəlcə orkestr fakültəsində (truba) oxumuş, sonra isə bəstəkarlıq fakültəsinə keçmişdir. Onun müəllimləri Ü.Hacıbəyli, L.P.Yablonko, V.V.Karagiçev olmuşdur. Konservatoriyada təhsil aldığı illərdə fortepiano üçün "Çahargah", "Durna", skripka üçün "Muğamsayağı" pyesini, xalq mahnısı əsasında iki violençel və fortepiano üçün "İki fuqa" əsərini yazmışdır. XX əsrin 20-ci illərinin sonlarında o, Azərbaycan "Tənqid-təbliğ" Teatrının Musiqi şöbəsinin müdiri vəzifəsinə təyin olunmuşdur. XX əsrin 20-30-cu illərində Zeynallı ən məşhur əsərlərini - "Ölkəm", "Sual", "Seyran", "Çadra", "Sərhədçi" romanslarını yazmışdır. 1930-cu illərin əvvəlində o, konservatoriyanın Yaradıcılıq bölməsinə rəhbərlik etmiş, Azərbaycan Proletar Musiqiçiləri İttifaqının (APMİ) başçısı olmuşdur. O, C.Cabbarlının "Sevil", Yanovskinin "Qəzəb", Kirşonun "Şimal küləyi", C.Xəndanın "Gizli əl", Ə.B.Hamidin "Hind qızı", S.Rüstəm və H.Nəzərlinin "Yanğın" və s. pyeslərinə musiqi yazmışdır. 1931-ci ildə Leninqrad (indki Sankt-Peterburq) gedib orada Azərbaycan bəstəkarlarının əsərlərindən ibarət konsert təşkil etmiş və konsert zamanı Azərbaycan musiqisi haqqında məruzələrlə çıxış etmişdir. İlk milli fortepiano musiqi əsərlərinin

meydana çıxmasında onun müstəsna xidməti olmuşdur.

İlk dəfə milli folklor yaradıcılığından əməli şəkildə istifadə edərək klassik Avropa fortepiano musiqisinin ənənələri ilə Azərbaycan xalq musiqisinin səciyyəvi cəhətlərini birləşdirmişdir. A.Zeynallı Azərbaycan musiqi mədəniyyəti tarixində bir sıra yeni janrın (milli romans və s.) yaradıcısı kimi tanınmış, simfonik, kamera, vokal və instrumental əsərlər bəstələmişdir. Bəstəkarlardan: Q.Qarayev, S.Hacıyev, T.Quliyev, Z.Bağirov onun sinfində oxumuşlar. A.Zeynallı "İbtidai not savadı" dərsliyinin müəlliflərindəndir. Forteplano yaradıcılığında ən maraqlı əsərlərdən biri 6 pyesdən - "Kuklaların marşı", "Uşaq və buz", "Oyun", "Rəqs", "Qoyunlar", "Mübahisə"dən ibarət "Uşaq süitəsi"dır. O, bu pyesləri ilə Azərbaycanda uşaq fortepiano miniatürünün əsasını qoymuşdur. Xalq musiqisinin toplanması, nota köçürülməsi və işlənməsi sahəsində də faydalı işlər aparmış, 50 xalq mahnısını nota almışdır.

Görkəmli bəstəkar Asəf Zeynallı 1932-ci il oktyabr ayının 27-də Bakıda vəfat etmişdir.

Xidmətlərini yüksək qiymətləndirərək 1953-cü il dekabr ayının 31-də Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin qərarı ilə Bakı Orta İxtisas Musiqi Məktəbinə (indiki Asəf Zeynallı adına Azərbaycan Dövlət Musiqi Kolleci) və paytaxt küçələrindən birinə onun adı verilmişdir.

130
illiyiSeyid Şuşinski
1889-1965

Xanəndə

Ə d ə b i y a t

Şuşinski, F. *Seyid Şuşinski: monoqrafiya / F.Şuşinski; red. Q.Aslanov.- Bakı: İşıq, 1991.- 352 s.*

Təhmirazqızı, S. *Seyid Şuşinski / Səadət Təhmirazqızı; [burax. məsul S.İsmayılova; dizayner Z.Abbasov].- Bakı: Şərq-Qərb, 2017.- 143, [1] s.*

Abbaslı, T. *Böyük məqam-muğamgah haqda - balaca bir vurğunluq "rəngi", ərzi-agah "təsnif"i... / T.Abbaslı // Mədəniyyət.- 2014.- 11 aprel.- S. 11.*

Qaraca, B. *Dünya şöhrətli xanəndə: Seyid Şuşinski - Şuşalı Seyidin 125 yaşı tamam olur / Bəxtiyar Qaraca // Azərbaycan.- 2014.- 12 aprel.- S.6.*

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/download/meqale/medeniyyet/2014/aprel/362403.htm>

Mir Möhsün ağa Seyid İbrahim oğlu Şuşinski (Seyid Şuşinski) 1889-cu ildə aprel ayının 12-də Şuşa qəzasının Horadiz kəndində (indiki Füzuli rayonu) anadan olmuşdur. Gənc Seyid ilk təhsilini Horadiz mədrəsəsində almış, oranı bitirdikdən sonra dərzilik sənəti ilə məşğul olmuşdur. Lakin buna baxmayaraq, hərdən dini mərasimlərdə və xalq şənliklərində muğamlar ifa etmişdir. Seyidin peşəkar bir xanəndə kimi yetişməsində Azərbaycanda xanəndəlik sənətinin beşiyi olan Qarabağın və dahi xanəndə Cabbar Qaryağdıoğlunun çox böyük təsiri olmuşdur. Böyük sənətkar şuşalılar qarşısında ilk dəfə olaraq 1908-ci ildə çıxış etmişdir.

Seyid Şuşinski həm də istedadlı bir səhnə ustası idi. 1916-1919-cu illərdə Bakıda, Şuşada, Tiflisdə, Vladıqafqazda, Batumda, Mahaçqalada və Dərbənddə səhnəyə qoyulan opera tamaşalarında müvəffəqiyyətlə çıxış etmişdir. O, 1916-cı ilin əvvəllərində Bakıda Cəlil Məmmədquluzadənin eyniadlı pyesi əsasında səhnələşdirilmiş "Ölülər" tamaşasının fasilələrində oxumuş, bununla da Bakı şəhərində ilk çıxışı ilə böyük şöhrət qazanmışdır.

Tiflis Azərbaycan Teatrında Üzeyir Hacıbəylinin "Leyli və Məcnun" operasında İbn Salam, "Arşın mal alan" operettasında Əsgər, "O olma-

sın, bu olsun" operettasında Sərvər rollarında səhnəyə çıxmış və tamaşacılar tərəfindən razılıqla qarşılanmışdır. Hətta S.Şuşinski 1924-1926-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrının artisti olmuşdur. O, teatr tamaşalarında bir çox rollarda çıxış etməklə, səhnə sənətinin inkişafına böyük kömək göstərmişdir.

1926-cı ildə Bakı şəhərində "Böyük Şərq konserti" təşkil edilmişdir. Bu konsertdə Cabbar Qaryağdıoğlu, Bülbül, Əli Zülalov, Qurban Pirimov, Saşa Oqanezaşvili, Eloğlu İsmayıl ilə birlikdə Seyid Şuşinski də çıxış etmiş, "Mahur" və "Mani" muğamlarını böyük məharətlə ifa etmişdir. Böyük sənətkar həm də görkəmli pedaqoq idi. Azərbaycan xanəndələrinin böyük bir nəslini onun tələbəsi olmuşdur.

Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafı tarixindəki xidmətlərinə görə xanəndəyə Azərbaycan SSR "Xalq artisti" fəxri adı verilmiş, "Şərəf nişanı" ordeni və bir sıra medallarla təltif edilmişdir. Böyük xanəndə Azərbaycan SSR-nin "Əməkdar müəllimi" fəxri adına da layiq görülmüşdür.

Seyid Şuşinski ömrünün son günlərində öz gözəl sənəti ilə xalqına sədaqətlə xidmət etmiş, 1965-ci il noyabr ayının 1-də vəfat etmişdir.

Ramiz Mirişli 1934-2015

Bəstəkar

Ə d ə b i y a t

Analar və laylalar: fortepiano və səs üçün / R.Mirişli; söz. T.Elçin; red. N.Mirişli; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Bakı: E.L. MMC, 2009.- 21, [3] s.; 30 sm.

Kamança məktəbi: dərs vəsaiti / R.Mirişli, N.Mirişli; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Bakı: Elm və təhsil, 2009.- 202, [6] s.

Konsert tar və simfonik orkestr üçün partitura [Notlar] / R.Mirişli; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Bakı: E.L. MMC, 2009.- 134, [2] s.

Oynasın: [Notlar] / R.Mirişli; söz. Sadiq.- Bakı: 2014.- 6 s.

Bünyadov, T. Ay nəğməkar bəstəkar!...: Ramiz Mirişlinin xatirəsinə / Teymur Bünyadov // Xalq qəzeti.- 2016.-20 aprel.- S.6.

Hüseynov, F. 81 il və bir gün: Görkəmli bəstəkar, Xalq artisti Ramiz Mirişli dünyasını dəyişdi / Fəriz Hüseynov // Mədəniyyət.- 2015.- 22 aprel.- S.4.

Məhərrəmov, T. Nəğməkar bəstəkar: "Ramiz Mirişlinin yaradıcılığı ölməzdir, çünki o, sevginin dilində, ruhunda musiqi yaradan, sevgini dilləndirən bəstəkardır" / T.Məhərrəmov // Kəsp.- 2018.- 17 aprel.- S.12.

Ramiz Aqil oğlu Mirişli 1934-cü il aprel ayının 16-da Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. 1937-ci ildə Üzeyir Hacıbəylinin təşəbbüsü ilə Naxçıvanda açılan ilk musiqi məktəbində kamança sinfində təhsil almış, məktəbi bitirdikdən sonra Bakıda Asaf Zeynallı adına Orta İxtisas Musiqi məktəbinin Xalq Çalğı Alətləri şöbəsinin birbaşa II kursuna qəbul olunmuşdur.

O, 1957-ci ildə Ü.Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında Cövdət Hacıyevin sinfində bəstəkarlıq şöbəsində təhsil almışdır. Bu dövrlərdə bəstəkar fortepiano üçün prelyüdlər, sonatino, simfonik poema, simli kvartet, romanslar bəstələmişdir. 1964-cü ildə o, keçmiş SSRİ Bəstəkarlar İttifaqına üzv qəbul olunmuşdur. R.Mirişli uzun illər F.Əmirov adına Azərbaycan Dövlət Mahnı və Rəqs Ansamblının bədii rəhbəri olmuşdur.

Azərbaycanda ilk dəfə olaraq mahnı janrında yallı rəqs ritminə müraciət etmiş və 1964-cü ildə "Bayram axşamlarında" mahnısını yazmışdır. O, ən sevimli janrı olan mahnı janrında 300-dən çox mahnı yazmışdır. Muğamlarımıza dərinlən yiyələnən R.Mirişli mürəkkəb ladlarımızdan istifadə edib "Oxu tar", "Oxu bül-bül" kimi vokal əsərlərini, "Gəl qohum olaq" operettasını, 1981-ci ildə C.Məmmədovun librettosu əsasında "Qaçırılmış qız" operettasını yazmışdır. R.Mirişli teatr və kino janrlarına da müraciət etmiş, respublikamızın 10-a yaxın teatrında səslənən 40-dan çox tamaşaya musiqi yazmışdır. Azərbaycan Akademik Milli Dram Teatrında Qeybullar Rəsulovun "Qa-

rabağ əfsanəsi", Teymur Elçinin "Qar qız", İsi Məlikzadənin "Şadlıq olsun", Gəncə Dövlət Dram Teatrında Cəfər Cabbarlının "Almaz", eləcə də Sumqayıt, Lənkəran, Şəki, Mingəçevir Dövlət Dram teatrlarında səhnələşən bir çox tamaşalara musiqi yazmışdır. Ramiz Mirişli C.Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında A.Babayevin "Alma alma-ya bənzər", T.Tağızadənin "Evdə kişi var", E.Qasimovun "Köhnə bərə", Ş.Əkbərovun "Səhrasız gecə" kinofilmlərinə, S.Rüstəm, Naxçıvan Muxtar Respublikası, T.Mütəllibov haqqında filmlərə, "Bacarıqlı əllər" adlanan sənədli filmə, uşaqların sevə-sevə baxdıqları "Tıq-tıq xanım", "Dost axtarıram", "Kirpi və alma" və s. cizgi filmlərinə musiqi bəstələmişdir. Nizami Gəncəvinin qəzəlinə solist, xor və simfonik orkestr üçün "Peyğəmbərin tərif" (1997) vokal poemasını yazmış, "Qəzəlخان" bədii filminə musiqi bəstələmişdir.

Bəstəkar pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olmuşdur. O, 1986-cı ildən dosent, 1993-cü ildən isə professor olmuşdur.

Musiqi mədəniyyətimizin inkişafındakı xidmətlərinə görə R.Mirişli 1974-cü ildə Naxçıvan Muxtar Respublikasının "Əməkdar incəsənət xadimi", 1982-ci ildə Azərbaycan Respublikasının "Əməkdar incəsənət xadimi", 1990-cı ildə "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüş, "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir. Prezident təqaüdçüsü idi.

Görkəmli bəstəkar 2015-ci il aprel ayının 17-də vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

135
illiyiZülfüqar Hacıbəyli
1884-1950

Bəstəkar

Zülfüqar Əbdülhüseyn oğlu Hacıbəyli 1884-cü il aprel ayının 17-də Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini doğma şəhəri Şuşada almışdır. Azərbaycanda musiqi teatrının təşkilində fəal iştirak etmiş, Azərbaycan Musiqili Komediya Teatrının banilərindən biri, musiqi teatrımızın tərəqqisində böyük xidmətləri olmuş Zülfüqar Hacıbəyli ilk Azərbaycan operettası - "50 yaşında cavan"ın (1910) müəllifidir. Bu Azərbaycan səhnəsində məzhəkə janrının ilk nümunəsi sayılır. Mətni də, musiqisi də Zülfüqar Hacıbəyliyə məxsus olan bu əsərin ilk tamaşası 1911-ci il aprel ayında Tiflisdə Gürcü Zadəganları Teatrında olmuşdur. Sonralar tamaşa Naxçıvanda, İrəvanda, Bakıda, Şuşada göstərilmişdir.

Zülfüqar Hacıbəylinin "On bir yaşlı arvad" (1911), "Evliyəkün subay" (1911) musiqili komediyaları, "Aşiq Qərib" (1915) operası ona böyük şöhrət gətirmişdir. Azərbaycan bəstəkarlarının yaradıcılığına yeni bir cərəyan gətirən, ilk Azərbaycan operasından 7 il sonra yazılmış "Aşiq Qərib" operasında xalq rəvayətinin obrazlarına musiqi təcəssümünü ilk dəfə Zülfüqar Hacıbəyli vermişdir. O, 1932-ci ildə "Kölə qadınların rəqsi" adlı simfonik pyes bəstələmiş, Niyazi ilə birgə ilk səsli Azərbaycan bədii filmlərindən olan "Almaz" (film, 1936) filminə musiqi yazmışdır.

Zülfüqar Hacıbəyli yaradıcılığının əhəmiyyəti həm də qədim Azərbaycan musiqi ənənələrinin yenilənmə, zənginləşmə və inkişafı prosesini sürətləndirməsində olmuşdur.

Onun fortepiano ilə simfonik orkestr üçün yazdığı "Azərbaycan qadınının rəqsi", bəstəkar Zakir Bağirovla birgə işlədiyi son əsəri olan "Kantata" uzun illər ictimai zövq meyarı kimi səsləndirilmişdir.

Musiqi sənətinin bir çox janrlarına müraciət etməsi bu sahədə yeni janrların yaranmasına rəvac vermişdir. O, XX əsrin 20-ci, 30-cu illərinin məşhur mahnıları olan "Kənd qızı", "Çoban qız", "Əsgər nəğməsi" kimi ilk bəstəkar mahnılarının da müəllifidir.

Bəstəkarın şəxsi arxivində "Onda elə, indi belə", "Yarış", "Evlənirəm", "Mən ağlaram, o gülər" və s. adlı operettalarının librettoları, "Üç aşiq və ya Məlikməmməd" adlı fantastik süjetə malik bir opera və musiqi eskizləri saxlanılır.

Bəstəkarın arxivində onun Nizaminin "İsgəndərnamə" poemasının motivləri əsasında Abdulla Şaiqin librettosuna, "Nüşabə" operasına aid çoxlu materiallar qalmışdır. Külli miqdarda musiqi materialları, yarımçıq qalmış işlər göstərir ki, bəstəkar ömrünün sonlarında belə maraqlı və geniş yaradıcılıq planları ilə yaşamışdır.

Görkəmli bəstəkar Z.Hacıbəyli 1943-cü ildə "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adına layiq görülmüş, 1944-cü ildə "Qafqazın müdafiəsi uğrunda", 1945-ci ildə "Böyük Vətən müharibəsində rəşadətli əməyə görə" medalları ilə, 1946-cı ildə "Şərəf" nişanı ordeni ilə təltif edilmişdir.

Zülfüqar Hacıbəyli 1950-ci il sentyabr ayının 30-da vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Nəsirova, F. Hacıbəylilər dühası: Zülfüqar Hacıbəyli-130 / Fidan Nəsirova // Azərbaycan.- 2014.- 18 aprel.- S.6.

Nəsirova, F. Zülfüqar Hacıbəyovun bir neçə əlyazması haqqında / F.Nəsirova // Mədəniyyət.- 2018.- 11 may.- S.15.

Nəsirova, F. Zülfüqar Hacıbəyov folklorçu kimi / F.Nəsirova // Musiqi dünyası.- № 1/62.- 2015.- S.78-80.

Zülfüqar Hacıbəyov // Azərbaycan musiqi tarixi / AMEA, Memarlıq və İncəsənət İn-tu; layihə. rəhb. və elmi red. Z.Səfərova.- Cild 2.- Bakı, 2017.- S.238-285.

80 illiyi Tofiq İsmayılov 1939-2016

Kinorejissor

Tofiq Hüseyn oğlu İsmayılov 1939-cu il aprel ayının 6-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 190 sayılı orta məktəbdə təhsil almış, 1962-ci ildə M.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun (indiki ADMİU) aktyorluq və teatr rejissoru fakültəsini bitirmişdir. Asudə vaxtını dram dərnəyində keçirmiş, aktyorluq sənətinin sirlərini öyrənmişdir. Gənc Tamaşaçılar Teatrının səhnəsində epizodik rollar oynamışdır.

1964-1970-ci illərdə “Azərbaycanfilm” kinostudiyasında zəngin kinorejissor təcrübəsi qazandıqdan sonra Moskvaya ali rejissor təhsili almağa getmiş, kinorejissor və kinossenaristlərin ikiillik ali kurslarında təhsil almışdır. O, “Ananın çırağı” adlı ilk filmini 1970-ci ildə, Moskvada ali rejissor təhsili alarkən çəkmişdir.

1960-cı ildə Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsində rejissor, 1967-ci ildə “Azərbaycanfilm” kinostudiyasında quruluşçu rejissor vəzifəsində işləmişdir.

Tofiq İsmayılov 1971-ci ildən M.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun rejissorluq kafedrasında çalışmış, 1988-1994-cü illərdə ADMİU-nun Bədii kino və televiziya rejissoru kafedrasına rəhbərlik etmişdir. 1992-ci ildə professor elmi adını almışdır.

1994-cü ildən Türkiyənin Memar Sinan adına Gözəl Sənətlər Universitetinin professoru, eyni zamanda İstanbul Böyükşəhər Bələdiyyəsində mədəniyyət işləri üzrə müşavir olmuşdur. Uzun illər ərzində türk dünyasının kino festivallarının, ədəbiyyata, opera sənətinə dair konsertlərin təşkilində yaxından iştirak etmişdir. Türkiyənin qəzet və jurnallarında 50-yə yaxın elmi-publisistik məqalə dərc etdirmiş, 18 seriyalı “Əfv et məni, hocam” telefilmində çəkilmiş, qırğız yazıçısı Ç.Aytmatovun “Əsrə bərabər gün” romanı əsasında “Manqurt” və qazax şairi M.Şahanovun “Çingiz xanın sirri”

mənzum romanı əsasında eyniadlı tamaşanı İstanbul bələdiyyə teatrının sifarişilə səhnələşdirmiş, üçcildlik “Türk cümhuriyyətlərinin sinema tarixi” kitabını yazmışdır. 2007-ci ildən ADMİU-da dərs demişdir.

İstedadlı rejissor 50 illik rejissorluq fəaliyyəti dövründə 25 tam, 6 qisametrajlı, onlarla sənədli filmlər çəkmişdir. Azərbaycan kino sənətində özünəməxsus yer tutan “Ananın çırağı” (1970), “Oxuyur Müslüm Maqomayev” (1971), “Bizim məhəllənin oğlanları” (1973), “Mən mahını bəstələyirəm” (1978), “Əzablı yollarla” (1982), iki seriyalı “Fövqəladə vəziyyət” (1985), “Yay günlərinin xəzan yarpağı” (1987), “Sürəyya” (1989), “Son tamaşa” (1990), “Maestro”, “Gəl” kimi filmlərin müəllifidir.

Sənədli və elmi-kütləvi filmlər sahəsində də, rəqqasə Ə.Dilbazi haqqında “Prima”, bəstəkar T.Quliyev haqqında E.Quliyevlə birgə çəkdiyi “Nəğməli ömür” (Özüm və zaman haqqında, 1992), “Sənətkarlarımızın portreti” silsiləsindən G.Həsənova, X.Mirzəzadə, M.C.Ruminin 800 illiyi şərəfinə YUNESKO-nun keçirdiyi yubiley ərəfəsində “Gəl, Rumi” sənədli və elmi-kütləvi filmləri ərsəyə gətirmişdi.

T.İsmayılov ədəbi fəaliyyətə ötən əsrin altmışıncı illərində başlamışdır. İlk hekayəsi “Ağ dəsmal”ı 1962-ci ildə yazmış, sonralar “Qonşular”, “Sevincin yuxusu”, “Şəkil - teatr”, “Şəkil - kino”, “Diş ağrısı” kitabları işıq üzünə görmüşdür. Uşaqlar üçün yazılmış nağıl və hekayələrdən ibarət 5 kitabın, bir çox ssenarilərin müəllifidir. Əsərləri xarici dillərdə nəşr olunmuşdur. 1993-cü ildə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olmuşdur.

1987-ci ildə “Əməkdar incəsənət xadimi”, 2008-ci ildə “Xalq artisti” fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Tofiq İsmayılov 2016-cı il mart ayının 25-də vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Kinoya gedən pişik: hekayələr və pyeslər / Tofiq İsmayılov; ön söz müəllifi N.Cəfərov; red. D.Osmanlı.- Bakı: Nurlan, 2011.- 359, [1] s.

Türk xalqlarının kino sənəti / Tofiq İsmayılov; [ön söz müəll. N.Cəfərov; elmi red. T.Əfəndiyev; red. D.Osmanlı]; Azərbaycanca Atatürk Mərkəzi.- Bakı: Çapı-oğlu, 2008.- 160 s.

Elm və təhsil fədaisi / Tofiq İsmayılov // 525-ci qəzet.- 2015.- 9 sentyabr.- S.4.

Aydın, D. Tofiq İsmayılov nağılları / D.Aydın // Qobustan: sənət toplusu.- 2014.- № 2.- S.41-44.

Tofiqqızı, A. Rejissor taleyinin zirvə məqamları / Aygül Tofiqqızı (Hüseynova) // 525-ci qəzet.- 2017.- 6 aprel.- S.7.

70
illiyiQabil Mehdixanlı
1949

Aktyor

Qabil Əzizulla oğlu Quliyev (Qabil Mehdixanlı) 1949-cu il aprel ayının 19-da Cəlilabad rayonunun Tahirli kəndində anadan olmuşdur. İlk təhsilini 8 illik kənd məktəbində, orta təhsilini Cəlilabad 1 sayılı şəhər orta məktəbində almışdır. 1966-1968-ci illərdə Bakı Neft Sənayesi Məktəbində oxumuş, 1968-1972-ci illərdə M.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun (indiki ADMİU) dram və kino aktyorluğu fakültəsində təhsil almışdır. Azərbaycanın Xalq artistləri Əliheydər Ələkbərov və professor Rza Təhmasibin sinfində oxumuşdur. Tələbəlik illərində Akademik Milli Dram Teatrının tamaşalarında kütləvi səhnələrdə və epizodik rollarda çıxış etmişdir. 1972-1973-cü illərdə Moskvada “Mosfilm” kinostudiyasının hərbişəkilənmiş kino-bazasında hərbi xidmətdə olmuşdur. O burada kütləvi səhnələrin çəkilişlərində iştirak etmiş, kaskadyorluq sənətinin sirlərinə yiyələnmişdir. Bir ildən sonra hərbi xidmətini başa vurub vətənə qayıtmış və 1973-cü ildən N.B.Vəzirov adına Lənkəran Dövlət Dram Teatrında aktyor kimi çalışmışdır. 100-dən artıq tamaşada rol almış, bir neçə bədii filmə çəkilmişdir.

Lənkəran Dövlət Universitetində 12 il etika, estetika və kulturologiyadan dərslər demişdir.

Teatrda 150-dən çox rol oynamış-

dır. Aktyor Frans Fok, Xan (“Xırs quldurbasan” və “Lənkəran xanının vəzirli”, Mirzə Fətəli Axundzadə), Divanxana mirzəsi, Əhməd (“Dələduz” və “Müsibəti Fəxrəddin”, Nəcəf bəy Vəzirov), Təhmas (“Nadir Şah”, Nəriman Nərimanov), Oqtay (“Oqtay Eloğlu”, Cəfər Cabbarlı), Qacar, Xosrov (“Vaqif” və “Fərhad və Şirin”, Səməd Vurğun), İsgəndər (“Ölülər”, Cəlil Məmmədquluzadə), Poliksen (“Qış nağılı”, Uilyam Şekspir), Xirin (“Yubiley”, Anton Çexov), Zemlyanik (“Müfəttiş”, Nikolay Qoqol), Qoca Moor (“Qaçaq”, Fridrix Şiller), Kamalov (“Alov”, Mehdi Hüseyn), Möhsünzadə, Həsənalı, Ədalət (“Unuda bilmirəm”, “Mahni dağlarda qaldı” və “Məhv olmuş gündəliklər”, İlyas Əfəndiyev), Şamxal (“Şəhərin yay günləri”, Anar) və s. rollarını yaratmışdır.

“Azərbaycanfilmə” istehsal olunmuş “Cavad xan” (Gürcü Aleksandr rol) filminə çəkilmişdir.

Qabil Mehdixanlı 1979-cu il may ayının 2-də “Əməkdar artist”, 2000-ci il oktyabr ayının 28-də “Xalq artisti” fəxri adlarına, 2012-ci ildən bəri, demək olar ki, hər il Prezident mükafatına layiq görülmüş, 2009-cu ildə Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının “Şərəf” mükafatı ilə təltif edilmişdir.

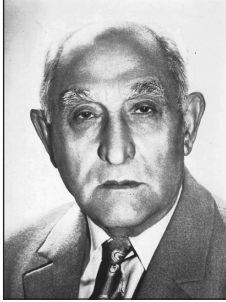
Ə d ə b i y a t

Babayev, A. Səhnədən deyilən söz təsirli olur: Teatrlarımız: [Lənkəran Dövlət Dram Teatrının aktyoru, Xalq artisti Qabil Mehdixanlı haqqında] / Ağadın Babayev // Azərbaycan.- 2017.-10 sentyabr.- S.5.

Rəhimli, İ. Qabil Mehdixanlı / İlham Rəhimli // Azərbaycan Teatr Ensiklopediyası: 3 cildə; layih. rəhb. Ə.M.Qarayev; red. hey.: T.İ.Əfəndiyev [və b.]; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Cild 2.- Bakı, 2017.- S.187-188.

125 illiyi Rza Təhmasib 1894-1980

Aktyor, rejissor

Rza Abbasqulu oğlu Təhmasib 1894-cü il aprel ayının 20-də Naxçıvanda anadan olmuşdur. İlk təhsilini 1901-1906-cı illərdə M.T.Sidqinin “Məktəbi-tərbiyə” məktəbində almış, həmin illər ərzində rus dilini mükəmməl öyrənmişdir. Rza Təhmasib 1909-cu ildə H.Cavidlə tanış olmuş və evində açdığı məktəbdə təhsilini davam etdirmişdir.

Səhnədə ilk dəfə 1907-ci ildə rusca hazırlanmış N.Qoqolun “Ölü canlar”ında Çiçikov rolunda çıxış etmişdir. 1910-cu ildə Tiflis Ticarət məktəbinin dördüncü sinfinə daxil olmuş, şəhərdəki Azərbaycan teatr həvəskarları dərnəyinə üzv yazılmışdır.

1915-ci ildə işləmək üçün Bakıya göndərilmiş, müxtəlif idarə işlərində çalışmış, həm ayrı-ayrı adamlara fərdi dərslər demiş, həm də “Səfa” mədəni-maarif cəmiyyətinin məktəbində müəllimlik etmişdir. 1922-1924-cü illərdə Akademik Milli Dram Teatrında direktor və bədii rəhbər olmuş, 1937-1938, 1953 və 1959-cu illərdə bu teatrda direktor işləmişdir. Azərbaycan Teatr Cəmiyyətinin (indiki Teatr Xadimləri İttifaqı) sədri olmuşdur. Əvvəllər Bakı Teatr Məktəbində, 1946-cı ildən ömrünün sonunadək Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunda aktyor və rejissor sənətindən dərslər demiş, 1947-ci ildən professor elmi adı almışdır.

O, C.Cabbarlının dramlarında Aydın və Dövlət bəy (“Aydın”), Elxan və Əbu Übeyd (“Od gəlini”), Balas (“Sevil”), Hacı Əhməd (“Almaz”), İmamyar (“Yaşar”), General-qubernator (“1905-ci ildə”), H.Cavidin faciələrində İblis və Arif (“İblis”), Şeyx Sənan (“Şeyx Sənan”), Orxan (“Topal Teymur”), Keykavus (“Səyavuş”), Knyaz (“Knyaz”), digər dramaturqların əsərlərində Fəxrəddin və Rüstəm bəy (“Müsibəti Fəxrəddin”), Nəcəf bəy Vəzirov, İsgəndər və Hacı Həsən ağa

(“Ölülər”, Cəlil Məmmədquluzadə) və s. rolları ifa etmişdir.

Akademik teatrda H.Cavidin “Şeyx Sənan” (İ.Hidayətzadə və R.Darablı ilə birgə), V.Şkvarkinin “Özgə uşağı”, M.İbrahimovun “Madrid”, Gəncə teatrında R.Rzanın “Vəfa”, Gəncə Tamaşaçıları Teatrında A.Yanın “Ağ dəre” pyeslərinin quruluşçu rejissoru olmuşdur.

Rza Təhmasibin yaradıcılığının bir qolu da kino sənəti ilə bağlı idi. 1927-ci ildə Bakıda Azərbaycan Foto-Kino İdarəsində (AFKİ) kino aktyorluğu sənətkarlığı kursunu bitirmiş, daha sonra Moskvada Kino Akademiyasında təhsil almışdır. Kino rejissoru kimi ilk dəfə 1937-ci ildə “On birdən biri” (“Sovet Azərbaycanı”) sənədli filmi çəkmişdir. Müştərək çəkilmiş “Bir ailə”, “Səbuhi”, “Bakının işıqları”, “Mahını belə yaranır” filmlərində rejissorlardan biri olmuşdur. 1957-ci ildə isə “Onu bağışlamaq olarmı?” bədii filmi lentə almışdır.

“Hacı Qara” (Həkim), “Fətəli xan” (Ağası xan), “Bakının işıqları” (Mir Cəfər Bağırov), “Qanun naminə” (Qaloş) bədii filmlərində yaddaqalan obrazlar yaratmışdır. P.Nikolay “Dağıstan qartalları”, F.Dmitriy “Çapayev”, C.Londonun “Qarlar qızı”, V. Tatişvili “Məcnunun gözləri: yolüstü yazılar” və s. əsərlərini tərcümə etmişdir.

“Arşın mal alan” filminin rejissorluğuna görə 1946-cı ildə “Stalin mükafatı” (sonralar SSRİ Dövlət mükafatı adlandırılmışdır) ilə təltif edilmişdir. 1943-cü il iyun ayının 17-də “Əməkdar incəsənət xadimi”, 1964-cü il iyun ayının 29-da “Xalq artisti” fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Rza Təhmasib 1980-ci il fevral ayının 14-də vəfat etmiş, II Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Azəri, L. *Azərbaycan xalqının qonaqpərvərliyini, fədakarlığını göstərən ekran əsəri: “Bir ailə” bədii filminin 75 ildən sonra böyük ekranda təqdimat mərasimi keçirildi / Lalə Azəri // Mədəniyyət.- 2018.- 2 mart.- S.2.*

Əşrəf, S. *Sergey Eyzens-teynin Moskvada saxlamaq istədiyi sənətkar - Rza Təhmasib... / Samirə Əşrəf // Ədəbiyyat qəzeti.- 2017.- 29 iyul.- S.30-31.*

Kinorejissor, aktyor, pedaqoq... // *Mədəniyyət.az.- 2015.- № 4.- S.51.*

Rəhimli, İ. *Rza Təhmasib / İlham Rəhimli // Azərbaycan Teatr Ensiklopediyası: 3 cildə / layih. rəhb. Ə.M.Qarayev; red. hey.: T.İ.Əfəndiyev [və b.]; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Cild 3.- Bakı, 2017.- S.149-150.*

Zemfira Əli qızı Nərimanova 1959-cu il aprel ayının 20-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1976-cı ildə Bakının Nərimanov rayonundakı 220 sayılı orta məktəbi bitirmiş, 1976-1980-ci illərdə M.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun (indiki ADMİU) dram və kino aktyorluğu fakültəsində təhsil almışdır.

1980-ci il avqust ayının 26-dan Akademik Milli Dram Teatrının truppasındadır. O, Kleopatra (“Kölgələrin oyunu”, Y.Edils), Sofi (“Yad adam”, L.Frank), Marta (“Ağlasığmaz qətl”, A.Kamyu), Biatris (“Körpüdən mənzərə”, A.Miller), Kəviz (“Atabəylər”, N.Həsənzadə), Nastya (“Həyatın dibində”, M.Qorki), Rəna və Qaraçı (“İblis”, H.Cavid), Kleya (“Məhəbbət və azadlıq”, “Tülkü və üzüm”), G.Fiqeyredü, Banuçiçək, Arzu (“Özümüzü kəsən qılınc” və “Kimdir haqlı?” B.Vahabzadə), Dudan (“Sokratı anma gecəsi” və yaxud “Eşşək dərisi üzərində məhkəmə”, Ç.Aytmatov və M.Şahanov), Çiçək (“Torpağa sancılan qılınc”, N.Xəzri), Moruq Cenni (“Üç quruşluq opera”, B.Brext və K.Vayl), Paolina (“Kəllə”, N.Hikmət), Qadın (“Sizi deyib gəlmişəm...”, Anar), Nübar (“Məhəbbət yaşadır”, N.Hacızadə), Şeyda (“Yastı təpə”, Ə.Əylisli), Xumar, Təhminə, Südabə (“Sevgililərin

cəhənnəmdə vüsalı”, “Xurşid banu Natəvan” və “Dəlilər və ağıllılar”, İ. Əfəndiyev), Mariya (“Biganələrəteli”, R.İbrahimbəyov), Kama (“Kərgədan buynuzu”, M.İbrahimbəyov), Ayna xanım (“Yayda qartopu oyunu”, V.Səmədoğlu), Qadın (“Hərdən mənə mələklər də deyirlər...”, K.Abdulla), Qəmər (“Nişanlı qız”, S. Rəhman), Nisə xanım və Şölə xanım (“Lənkəran xanının vəziri”, M.F.Axundzadə), Züleyxa, Xanım (“Ah, Paris... Paris!...” və “Mənim ərim dəlidir”, Elçin) və s. rollarda iştirak etmişdir.

Zemfira Nərimanova Azərbaycan Dövlət Televiziyasında hazırlanmış bir sıra tamaşalarda oynamış, “Azərbaycanfilm” kinostudiyasında “Beş çərək” (Gülya), “Torpaq” (Qız), “Girişmə, öldürər” (Zemfira) bədii filmlərinə çəkilmişdir.

Aktirsa Zemfira Nərimanovanın xidmətləri dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmiş, o, 1991-ci il may ayının 22-də “Əməkdar artist”, 2000-ci il oktyabr ayının 28-də “Xalq artisti” fəxri adlarına layiq görülmüşdür. Səhnə fəaliyyəti ilə bağlı aktrisyaya 2012-ci ildən etibarən demək olar ki, hər il Azərbaycan Respublikası Prezidentinin mükafatları verilmişdir.

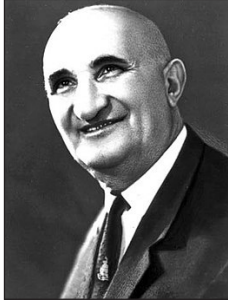
Ə d ə b i y y a t

Rəhimli, İ. Zemfira Nərimanova / İlham Rəhimli // Azərbaycan Teatr Ensiklopediyası: 3 cildə / layih. rəhb. Ə.M.Qarayev; red. hey.: T.İ.Əfəndiyev [və b.].; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi. - Cild 3. - Bakı, 2017. - S.400-401.

İ n t e r n e t d ə

<https://www.kino-teatr.ru/kino/acter/w/post/12061/bio/>

<https://news.milli.az/culture/218427.html>

125
illiyi**Ağahüseyn Cavadov**
1894-1981**Aktyor****Ə d ə b i y y a t**

Ağahüseyn Cavadov:
[Izomaterial] / Azərbaycan
Teatr Cəmiyyəti.- Bakı:
[İşıq], 1974.- [1] qat. v.

*Babayev, A. Ağahüseyn
Cavadov / Adil Babayev;*
[red. C. Səfərov]; Azərb.
Teatr Cəmiyyəti.- Bakı: İşıq,
1976.- 41, [3] s.

*Abbaslı, T. Ağahüseyn
Cavadov: Sənətin "epizo-
dik", həyatın qədirsizlik
kölgəliklərində qalan
parlaqlarımızdan... / Tahir
Abbaslı // Mədəniyyət.-
2017.- 19 aprel.- S.13.*

*Kazımzadə, A. Mahir kome-
diya ustası / A.Kazımzadə //
Kaspi.-2014.- 19-21 aprel.-
S.22-23.*

*Rəhimli, İ. Ağahüseyn
Cavadov / İlham Rəhimli //
Səhnəyə qovuşan cığırılar;
Azərb. Resp. Mədəniyyət
və Turizm Nazirliyi.- Bakı,
2013.- S.152-155.*

Ağahüseyn Xəlil oğlu Cavadov 1894-cü il aprel ayının 22-də Bakı şəhərinin Xırdalan qəsəbəsində anadan olmuşdur. O, ilk təhsilini mollaxanada almış, daha sonra "Səadət" məktəbini bitirmişdir. Tələbəlik illərində teatr sənətinə maraq göstərmiş, bəzi tamaşalarda epizodik rollarda çıxış etmişdir. 1920-ci ilin iyun ayında Azərbaycan Hərbi Komissarlığının Siyasi İdarəsi tərəfindən təşkil edilən Sıdqi Ruhullanın rəhbərlik etdiyi teatr bölməsinə daxil olmuşdur. Burada Ə.Haqqverdiyevin "Bəxtsiz cavan", "Ac həriflər", S.M.Qənizadənin "Xor-xor", "Dursunəli və ballıbad", M.Kazımovskinin "Molla Cəbi", "Daşım-daşım" pyes və vodevillərinin tamaşalarında oynamışdır.

Ağahüseyn Cavadov yeni təşkil olunmuş Türk Azad Tənqid və Təbliğ Teatrında 13 noyabr 1921-ci ildə göstərilən ilk tamaşada "Çərxi fələkdə" Piri Fani rolunu oynamışdır. Sonralar bu teatrın adı bir neçə dəfə dəyişdirilmiş, 1932-ci ildə isə Gəncə şəhərinə köçürülmüş, 1933-cü ildə Gəncə Dövlət İşçi Dram Teatrı kimi fəaliyyətini davam etdirmişdir.

Moskvada keçirilən Azərbaycan incəsənəti dekadasından sonra 1938-ci ildə Bakıda Musiqili Komediya Teatrı yaradılmış və Ağahüseyn Cavadov həmin teatra dəvət almışdır. 1942-ci ildə Azərbaycan Milli Dram Teatrının truppasına qatılmış və ömrünün sonunadək burada işləmişdir. O, Dram Teatrının səhnəsində Ocaqqulu, Xosrəmməd, Həməzə, İmamverdi, Oddamdı ("Almaz", "Dönüş", "Solğun çiçəklər", "1905-ci ildə", "Od gəlini" Cəfər Cabbarlı), Platon, Məzarçı

("Şeyx Sənan", "Xəyyam" Hüseyn Cavid), Cəlal, Soraq kişi, Məmişov ("Həyat", "Yaxşı adam", "Məhəbbət" Mirzə İbrahimov), Qənimət ("Cavanşir", Mehdi Hüseyn), Mürsəl ("Qaçaq Nəbi", Süleyman Rüstəm), Usta Murad ("İldırım", Cabbar Məcnunbəyov), Bəbir Bəbiroviç, Qoşqar baba ("Yadigar", "Yol ayrıcında", İslam Səfərli), İmran ("Əcəb işə düşdük", Şıxəli Qurbanov), Savalan ("Dağlar qızı", Adil Babayev), Almurad ("Mənim günahım", İlyas Əfəndiyev) rollarını məharətlə oynamışdır.

Ağahüseyn Cavadov Azərbaycan kino tarixində də yaddaqalan obrazlar yaratmışdır. O, "Bəxtiyar" (Rza), "Görüş" (Əbülfəz), "Qızmar günəş altında" (Pirioglu), "Bir qalanın sirri" (Rəmmal), "Əhməd haradadır?" (Əhməd), "Səhrli xalat" (Baş Vəzir), "Şərqli çörək" (İsmayıl baba), "O, olmasın, bu olsun" (Bəy), "İstintaq davam edir" (Həsən), "Bizim Cəbiş müəllim" və digər filmlərə çəkilməmişdir. Böyük aktyor satirik rollar oynayarkən qroteskdən həssaslıqla bəhrələnmişdir. 1955-ci ildə çəkilən "Bəxtiyar" və "Görüş" kinokomediyalarında yaratdığı obrazlar buna ən yaxşı nümunədir.

Aktyor SSRİ-nin "Qırmızı Əmək Bayrağı", "Şərəf nişanı" (2 dəfə) ordenləri və müxtəlif medallarla təltif edilmiş, 1931-ci il aprel ayının 19-da "Əməkdar artist", 1938-ci il dekabr ayının 4-də "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Böyük sənətkar Ağahüseyn Cavadov 1981-ci il iyul ayının 20-də vəfat etmişdir.

105
illiyi**Məmməd Bürcəliyev**
1914-1994**Aktyor**

Məmməd İsmayıl oğlu Bürcəliyev 1914-cü il aprel ayının 25-də Şəki şəhərində anadan olmuşdur. 5 il Şəki şəhərində orta təhsilini başa vurduqdan sonra 1932-ci ildə təhsilini davam etdirmək məqsədi ilə Karl Lipknixt adına fabrik-zavod məktəbinə daxil olmuşdur.

Sabit Rəhmanın dəvəti ilə 1932-ci ildə Şəki Dövlət Dram Teatrında aktyor kimi fəaliyyətə başlamış, 1932-1935-ci illərdə teatrda maraqlı və rəngarəng obrazlar qalereyası yaratmışdır. 1935-ci ildən ömrünün sonunadək Gəncə Dövlət Dram Teatrında çalışmışdır. 1967-1968-ci illərdə N.K.Krupskaya adına Moskva Dövlət İncəsənət Universitetinin teatr aktyoru və rejissoru fakültəsini bitirmişdir. 1948-ci ildə M.Bürcəliyev "Yadigar" adlı bir dram əsəri qələmə almış, pyes Gəncə Dövlət Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. "Yadigar" pyesi 1948-ci ildə keçmiş SSRİ-də keçirilmiş "Müasir dramaturqların əsərlərinə baxış" festivalında 3-cü dərəcəli mükafata layiq görülmüşdür. M.Bürcəliyev respublikada çapdan çıxan qəzet və jurnallarda 75-dən artıq məqalə, reseenziya və oçerkin müəllifidir.

Məmməd Bürcəliyev Gəncə Dövlət Dram Teatrının səhnəsində 300-dən artıq maraqlı obrazlar yaratmışdır. "Od gəlini"ndə Altunbay, "Aydın"da Səlim, "Nəsrəddin şah"da

Cavad xan, "1905-ci ildə"də Qubernator, "Almaz"da Şərif, "Səyavuş"da Kərşivaz, "Fərhad və Şirin"də Azər baba, "Qəribə dilənçi"də Qeyza Qaliba və s. obrazları onun yaradıcılığının əsasını təşkil etmişdir. O, bu teatrda 11 pyesə quruluşçu rejissor kimi səhnə həyatı bəxş etmişdir. Onlardan Cəlil Məmmədquluzadənin "Ölülər", Teymur Məmmədovun "Ürək yanarsa", Altay Məmmədovun "Həmyerlilər" və "Bəraət", Sabit Rəhmanın "Əliqulu evlənir", Şəfayət Mehdiyevin "Mirzə Fətəli", Rəsul Həmzətovun "Dağlı qızı", Yusif Əzimzadənin "Anacan", Abdulla Şaiqin "Tülkü həccə gedir" və başqalarını göstərmək olar.

O, bir neçə filmə - "Dəli Kür" filmində Allahyar, "Qəm pəncərəsi" filmində Rəşid bəy, "O dünyadan salam" filmində Hacı Baxşəli və s. yadda qalan obrazlar yaratmışdır.

Görkəmli aktyor 1944-1945-ci illərdə Fikrət Əmirov ilə birgə ilk dəfə olaraq Gəncə Dövlət Filarmoniyasını yaratmış və orada direktor vəzifəsində çalışmışdır.

1955-ci ildə "Əməkdar artist", 1958-ci ildə isə "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Məmməd Bürcəliyev 1994-cü il noyabr ayının 25-də Gəncə şəhərində vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Bürcəliyev, A. Əsl el adamı: Monoqrafiya / A.Bürcəliyev; red. A.Qasımova.- Bakı: Günəş, 1998.- 112 s.

Bürcəliyev Məmməd / [red. C.Səfərov].- Bakı: Azərbaycan teatr cəmiyyətinin nəşri, 1961.- [1] qat. v.

Məmməd Bürcəliyev.- Bakı: İşıq, 1982.- [6] s.

İ n t e r n e t d ə

http://anl.az/el/emb/TEATR/aktyorlar/Memmed_burceliyev.htm

<https://101.az/439-bu-gun-gorkemli-senetkar-memmed-burceliyevin-dogum-gumudur.html>

100
illiyiƏjdər İbrahimov
1919-1993

Kinorejissor

Əjdər Mütəllim oğlu İbrahimov 1919-cu il aprel ayının 29-da Aşqabadda anadan olmuşdur.

1940-cı ildə Aşqabad Teatr Məktəbini, 1952-ci ildə Moskvada Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya İnstitutunun kinorejissorluq fakültəsini bitirmişdir. İkinci Dünya müharibəsinin iştirakçısı olmuşdur.

1952-ci ildə gənc rejissor yenidən Aşqabada - "Türkmənfilm"ə qayıtmış, "Füruzə", "Xəzərin şərqində" sənədli filmlərə quruluş vermişdir.

1954-cü ildə o, Bakıya gəlmiş, elə həmin il Lətif Səfərovun quruluş verdiyi "Mahnı belə yaranır" və Tofiq Tağızadənin 1955-ci ildə çəkdiyi "Görüş" filmlərində ikinci rejissor işləmişdir.

Bakı Kinostudiyasında quruluşçu rejissor kimi ilk müstəqil işini 1957-ci ildə reallaşıdır bilmişdir. "Mosfilm"lə bu studiyanın birgə ekranlaşdırdığı "Bir məhəlləli iki oğlan" filminə quruluş vermək Əjdər İbrahimovla İ.Turinə həvalə olunmuşdur. Nazim Hikmətlə Anna Bəgiçevanın birgə yazdığı ssenari əsasında çəkilmiş bu ekran əsərində Şərq ölkələrindən birində sülh və istiqlaliyyət uğrunda aparılan mübarizədən bəhs edilir.

1958-ci ildə isə Əjdər İbrahimov sərbəst şəkildə öz böyük filmi - "Onun böyük ürəyi"ni yaratmışdır. Bu filmin ssenarisini yazıçı İmran Qasımov qələmə almış, rejissor özü də Rəsulov rolunda çəkilmişdir. Daha sonra Əjdər İbrahimovun bədii rəhbərliyi ilə "İki əsgər", "Açgöz quş", "Bir payız günündə", Nəriman Nərimanovun həyat və fəaliyyətini əks etdirən "Ulduzlar sönmür" tarixi kino əsəri yaranmışdır.

Ə.İbrahimov sonralar "Mosfilm"də rejissor kimi öz fəaliyyətini davam etdirmişdir. Onun "Ürək əhvalatları", "Məhəbbətim mənim, kədərim mənim" ("Azərbaycanfilm"lə birgə) filmləri rejissorun şöhrətini daha da artırmışdır.

O, bir neçə kitabın da müəllifidir. "Vyetnamda gördüklərim" (1964), "Günəş ağlayır", (1971) "Döyüşən Vyetnamın kino sənəti" (1968), "Tai qəbiləsindən olan qız" (1970) kitabları oxucuların dərin marağına səbəb olmuşdur.

Onun yaradıcılığı və fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilmiş, 1959-cu ildə Azərbaycanın və Türkmənistanın "Əməkdar incəsənət xadimi", 1971-ci ildə Azərbaycan SSR-in "Xalq artisti", 1991-ci ildə SSRİ-nin "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüşdür. SSRİ-nin "Qırmızı Əmək Bayrağı", "Xalqlar Dostluğu" və "Şərəf nişanı" ordenləri, eləcə də Vyetnam Demokratik Respublikasının "Əmək ordeni" ilə təltif edilmişdir.

Əjdər İbrahimov 1993-cü il sentyabr ayının 20-də vəfat etmiş, Bakıda Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

1996-cı il noyabr ayının 1-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Ə.İbrahimovun xatirəsinin əbədiləşdirilməsi haqqında Sərəncam imzalamış, sərəncama əsasən Moskva şəhərində yaşadığı evin qarşısında xatirə lövhəsi vurulmuşdur.

2005-ci ildə "Yaddaş" Sənədli Filmlər Studiyasında rejissor haqqında "Narahat adam" adlı sənədli film çəkilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Əjdər Mütəllim oğlu İbrahimovun xatirəsinin əbədiləşdirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının prezidentinin sərəncamı; 1 noyabr 1996 // Azərbaycan.- 1996.- 2 noyabr.

Günəş ağlayır: [Vyetnam hekayələri] / Əjdər İbrahimov; [red. İ.Hüseynov].- Bakı: Gənclik, 1971.-100, [3] s.

Vyetnamda gördüklərim / Əjdər Mütəllim oğlu İbrahimov; [red. İ.Hüseynov].- Bakı: Azərənşr, 1964.- 116, [3] s.

Kazımzadə, A. Azərbaycan kino sənətinin yorulmaz təbliğatçısı: Əjdər İbrahimov - 95 / Aydın Kazımzadə // Kəsp. - 2014.- 31 iyul.- S.15.

Mükərrəmoğlu, M. Türkmən və Vyetnam kinosunun yaranmasında xidmətləri olan azərbaycanlı rejissor: Əjdər İbrahimov - 95 / M.Mükərrəmoğlu // Xalq qəzeti. - 2014.- 9 avqust.- S.7.

Milli Qəhrəmanlar

45
illiyi

İntiqam Atakişiyev
1974

Milli Qəhrəman

İntiqam Vahid oğlu Atakişiyev 1974-cü il aprel ayının 7-də Qəbələ rayonunun Tüntül kəndində anadan olmuşdur.

1981-1991-ci illərdə Qəbələ rayonunun Tüntül kənd orta məktəbində, 1991-1992-ci illərdə isə Bakı şəhəri 61 sayılı texniki peşə məktəbində təhsil almışdır.

1992-ci ildə Milli Ordu sıralarına çağırılmışdır. İntiqam Atakişiyev 1992-1995-ci illərdə Müdafiə Nazirliyinin 776 sayılı hərbi hissəsində müddətli həqiqi hərbi xidmətdə olarkən atıcıdan təqım komandirinin müavini vəzifəsində kə qalxmışdır.

O, 1995-ci ildə Bakı Ali Birləşmiş Komandirlər Məktəbinin nəzdində təqım komandirləri məktəbini, 1997-ci ildə isə Türkiyə Respublikasının Jandarma Komandirləri məktəbini bitirmişdir.

İ. Atakişiyev 1995-ci ildən 2004-cü ilədək “N” sayılı hərbi hissədə təqım komandiri vəzifəsindən hərbi hissə komandirinin müavini vəzifəsində kə yüksəlmişdir.

1992-1994-cü illərdə Qubadlı, Laçın, Ağdam, Füzuli, Ağdərə və Tərtər bölgələrində erməni işğalçılara qar-

şı döyüşlərdə iştirak etmiş, Murovdağ döyüşlərindən birində yaralanmasına baxmayaraq silahı yerə qoymamış, Mingəçevirdə müalicə aldıqdan sonra yenidən cəbhəyə dönmüşdür. 1995-ci ilin mart ayında dövlət çevrilişi etmək istəyən qüvvələrin zərərsizləşdirilməsində şəxsi igidlik və şücaət göstərmişdir.

İ. Atakişiyevin dövlətin qorunmasında xidmətləri yüksək qiymətləndirilmiş və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1995-ci il 4 aprel tarixli Fərmanı ilə İntiqam Vahid oğlu Atakişiyev “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Polkovnik-leytenant İntiqam Atakişiyev hazırda Sərhəd Qoşunlarında xidmət edir, vətənpərvərlik, sərhədsevərlik nümunəsi göstərir.

O, xeyirxah bir insan, vətəndaşlıq mövqeyi ilə seçilən bir hərbcı kimi tanınır.

Təhsil aldığı məktəbin önündə şəhidlərimizin xatirəsini əbədiləşdirmək üçün abidə qoyulmasının təşəbbüskarı olmuş, bu işdə maddi və mənəvi köməyini əsirgəməmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikasının hərbi qulluqçularının və polis işçilərinin bir qrupuna “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Atakişiyev İntiqam Vahid oğlu-Müdafiə Nazirliyi, kiçik leytenant-Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, dövlət quruluşunun müdafiəsi, onun müstəqilliyinin qorunub saxlanması və dövlət çevrilişi cəhdinin qarşısının alınması zamanı şəxsi qəhrəmanlıq və şücaət göstərdiyinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 4 aprel 1995-ci il // Azərbaycan.- 1995.- 5 aprel.

Atakişiyev İntiqam Vahid oğlu (1974) // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kiabxanası; tərt. ed. H. Həmidova.- Bakı, 2008.- S.32.

Əsgərov, V. Atakişiyev İntiqam Vahid oğlu / V. Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.226.

Seyidzadə, M. Atakişiyev İntiqam Vahid oğlu / M. Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.31.

Şövqiyar Cəmil oğlu Abdullayev 1969-cu il aprel ayının 13-də Göyçə mahalının Basarkeçər rayonunun Nərimanlı kəndində anadan olmuşdur. 1986-cı ildə Nərimanlı kənd orta məktəbini əla qiymətlərlə bitirmiş, Azərbaycan Dövlət Politexnik İnstitutuna (indiki Azərbaycan Dövlət Texniki Universiteti) qəbul olunmuşdur.

Şövqiyar 1989-cu ildə Monqolustanda hərbi xidmətini tank qoşunları tərkibində başa vuraraq Bakıya qayıtmışdır. 1992-ci il mart ayının 3-də ali təhsilini yarımçıq qoyub könüllü surətdə ordu sıralarına daxil olmuş, Ağdamda təşkil edilmiş tank briqadasında ekipaj komandiri təyin edilmişdir. O, Papravənd, Pircamal, Aranzəmin və digər kəndlər uğrunda gedən döyüşlərdə fəal iştirak etmişdir. 1992-ci il avqust ayının 23-də Ağdamda Drambon kəndinin müdafiəsinə kömək üçün göndərilmiş, qısa müddətdə Drambon kəndi erməni-rus birləşmələrinin müqavimətindən azad edilmiş, çox sayda piyada döyüşçülərimiz mühasirə halqasından çıxmışdır.

Həmin döyüşdə Ş.Abdullayevin

tankı vurulmuş və igid döyüşçü hər iki ayağından qəlpə yaraları almışdır. O, Ağdamdakı hərbi hospitala çatdırılmış, həkimlər ona ayaqlarına çatdırılmış, həkimlər ona ayaqlarına dolmuş qəlpələri təmizləmək üçün Bakıya getməyi məsləhət görmüş, müvəqqəti sarıq qoymuşlar. Şövqiyar isə xəstəxanadan qaçaraq döyüş bölgəsinə gəlmiş, öz komandiri olduğu tanka qalxaraq son nəfəsinə qədər Vətən, yurd, torpaq uğrunda döyüşmüş, canını doğma torpağa qurban vermişdir.

1992-ci il avqust ayının 27-də Drambon döyüşündə qəhrəmancasına həlak olan Abdullayev Şövqiyar Cəmil oğlu avqust ayının 29-da müqəddəs Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir. Onun təltif olunduğu Azərbaycanın Milli Qəhrəmanının Qızıl ulduzunu ulu öndər Heydər Əliyev qəhrəmanın valideynlərinə təqdim etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 5 fevral 1993-cü il tarixli Fərmanı ilə Abdullayev Şövqiyar Cəmil oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyinin hərbi qulluqçularına "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Abdullayev Şövqiyar Cəmil oğlu-starsına - Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində şəxsi igidlik və şücaət göstərdiyinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 5 fevral 1993-cü il // Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1993.- №3.- S.11.- (Ölümündən sonra).

Asena, N. Şövqiyar / N.Asena (Hacıyeva); red. H.Məlikzadə.- Bakı: Qanun, 2012.- 213, [3] s.

Abdullayev Şövqiyar Cəmil oğlu (1969-1992) //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kiabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.21-22.

Əsgərov, V. Abdullayev Şövqiyar Cəmil oğlu /V.Əsgərov //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.12.

İsmayılov, R. Düşmənin qorxulu rəyastı: Milli Qəhrəman Şövqiyar Abdullayev bu gün də hörmətlə anılır

/ Rufik İsmayılov // Kaspi.- 2016.- 26 fevral.- S.7.

Mədətoğlu, Ə. Şəhidlər Xiyabanı - Ölümsüzlüyün ünvanı / Əbülfət Mədətoğlu

// Ədalət.- 2017.- 30 avqust.- S.3; 31 avqust.- S.3; 2018.- 12 yanvar.- S.7; 13 yanvar.- S.4.

Milli Qəhrəmanlar

65
illiyi

Tofiq Hüseynov
1954-1992

Milli Qəhrəman

Tofiq Mirsiyab oğlu Hüseynov 1954-cü il aprel ayının 19-da Xocalı şəhərində anadan olmuşdur.

1961-1971-ci illərdə Xocalıda orta məktəbdə təhsil almışdır. Ağdam şəhərindəki Kənd Təsərrüfatı Texnikumunda Mexanizasiya fakültəsini bitirdikdən sonra 1974-cü ildə Sovet ordu sıralarına çağırılmış, Qazaxıstan Respublikasının Alma-Ata şəhərində hərbi xidmət keçmişdir.

1976-cı ildə ordudan tərxis olunmuşdur. Xocalı şəhər orta məktəbində hərbi hazırlıq müəllimi işləmiş, 1991-ci ildə Xocalıda yaradılmış özünümüdafiə taborunun yaradıcılarından olmuş, daha sonra komandir təyin edilmişdir. Onu Xocalıda "Mixaylo" adlandırırdılar. Ermənilər Naraguğ kəndindən Xocalını tez-tez top atəsinə tuturdular. Tofiq bu ərazini müəyyənləşdirib ermənilərin qurğularını məhv etmişdir. Daha sonra Mehdi kənd kəndində yerləşən erməni quldurlarının artilleriyası olan "Alazan" qurğusu partladılmış, ferma dar-

madağın edilmişdir. Tofiq burada on erməni yaraqlısını əsir götürmüş, el oğlunun adı cəbhə boyu dolaşmışdı. Bu əməliyyatdan sonra ona mayor rütbəsi verilmişdir.

T.Hüseynovun sonuncu döyüşü Xocalıda fevral ayının 26-da olmuş, əsrin ən dəhşətli soyqırımlarından olan Xocalı soyqırımını törədilən zaman o, neçə-neçə dinc sakini təhlükəsiz yerə çıxara bilmişdir. Son nəfəsinə, sonuncu gülləsinə qədər vuruşan Tofiq onlarla erməni quldurunu məhv etmiş, son anda sonuncu qumbarasını sinəsinə sıxaraq özü ilə bərabər yaxınlığında olan erməni faşistlərini də partlatmış və qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 iyul 1992-ci il tarixli 833 sayılı Fərmanı ilə Hüseynov Tofiq Mirsiyab oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Bakı şəhərinin Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyinin hərbi qulluqçularına "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Hüseynov Tofiq Mirsiyab oğlu - baş leytenant - Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 7 iyun 1992-ci il // Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1992.- № 13.- S.25.- (Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. Hüseynov Tofiq Mirsiyab oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.93.

Hüseynov Tofiq Mirsiyab oğlu (1954-1992) // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.92-93.

Seyidzadə, M. Hüseynov Tofiq Mirsiyab oğlu / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.99.

Seyidzadə, H.T. Şəhidlər qürür mənbəyimizdir / Tofiq Seyidzadə // Azad Azərbaycan.- 2017.- 8 fevral.- 7

Məmmədova, R. Xocalının "Mixaylosu" / Ruyiyə Məmmədova // Respublika.- 2017.- 24 fevral.- S.6.

55
illiyiRəfael Həbibov
1964-1992

Milli Qəhrəman

Rəfael Hacı Şərafət oğlu Həbibov 1964-cü il aprel ayının 20-də Əli Bayramlı şəhərində (indiki Şirvan) anadan olmuşdur. 1981-ci ildə buradakı 14 sayılı orta məktəbi bitirmişdir. Rəfael təhsil illərində özünü bacarıqlı bir şagird kimi göstərmiş, yoldaşlarının və müəllim kollektivinin dərin hörmətini qazanmışdır.

O, hərbi xidmətini 1984-cü ildə Baltik qoşunlarında başa vuraraq, Leningradda (indiki Sankt-Peterburqda) Kaunas Gizirlər Məktəbinə daxil olmuşdur. Məktəbi bitirdikdən sonra Kutaisi ətrafındakı hərbi hissələrdən birinə göndərilmişdir. 1986-cı ildə hərbi xidmətini Əfqanıstanda davam etdirərək orada gedən döyüşlərin birində yaralanmış, 1988-ci ildə Bakıya qayıtmışdır.

Respublikamızın ərazi bütövlüyünün qorunmasında iştirak etmək məqsədilə 1992-ci ildə Qarabağa göndərilmiş, ilk günlərdən təcrübəli zabit kimi döyüşlərə atılmışdır. Təzəkənd, Narıncılar, Zodqızıl, Mədəni Ala Qala, Ağdaban, Çörəkdar,

Çapar və s. kəndlər uğrunda gedən gərgin döyüşlərdə iştirak etmişdir. Bu kəndlərin çoxu erməni quduzlarından azad edilmişdir. R.Həbibov Kəlbəcər uğrunda gedən döyüşlərdə böyük qəhrəmanlıq göstərmiş, mühasirəyə düşən kəşfiyyatçıları xilas edərək düşmənlə qarşı-qarşıya çıxmış və düşmənin PDM-24 maşınıni heyəti ilə birlikdə məhv etmişdir.

1992-ci il iyul ayının 6-da Çörəkdar və Tozlukörpü istiqamətində cəbhədə həlak olanların cəsədlərini gətirmək üçün yoldaşları ilə yola düşmüşdür. Döyüşdə aldığı yaradan 1992-ci il iyul ayının 7-də gözlərini əbədi yummuşdur. Şirvan şəhər qəbristanlığında dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 16 sentyabr 1994-cü il tarixli 202 sayılı Fərmanı ilə leytenant Həbibov Rəfael Hacı Şərafət oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

Təhsil aldığı 14 sayılı orta məktəb qəhrəmanın adını daşıyır.

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyinin hərbi qulluqçularına "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Həbibov Rəfael Hacı Şərafət oğlu - leytenant - Azərbaycan Respublikasının suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, Vətənimizin torpaqlarının erməni işğalçılarından müdafiə edilməsində gedən döyüşlərdə qəhrəmanlıqla vuruşaraq göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə, öz müqəddəs əsgəri və xidməti borcunun şərafətlə yerinə yetirilməsində göstərdiyi misilsiz xidmətlərinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 16 sentyabr 1994-cü il // Azərbaycan.- 1994.- 21 sentyabr.- S.1.- (Ölümündən sonra).

Həbibov Rəfael Hacı Şərafət oğlu // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kiabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.80.

Rzayev, A. Əli Bayramlının Milli Qəhrəmanları / Alik Rzayev; məsləhətçi: Z.Əliyev.- Bakı: Təbriz, 1996.- 12 s.

Seyidzadə, M. Həbibov Rəfael Hacı Şərafət oğlu / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.83.

Albert Aqarunoviç Aqarunov 1969-cu il aprel ayının 25-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Suraxanı rayonundakı 154 sayılı məktəbin səkkizinci sinfini bitirərək peşə məktəbində sürücü-mexanik vəzifəsinə yiyələnmişdir. 1987-ci ildə hərbi xidmətə çağırılan Albert xidməti vəzifəsini Gürcüstanda yerinə yetirmiş və tank komandiri olmuşdur. Daha sonra Bakıya dönərək Suraxanıda Maşınqayırma zavodunda işləmişdir.

Qarabağ müharibəsi başlayarkən Albert Aqarunov könüllü olaraq cəbhəyə yollanmışdır. O, tank komandiri təyin edilmiş və Şuşa cəbhəsinə getmişdir. Albert Xankəndi, Daşaltı, Cəmilli istiqamətində gedən döyüşlərdə erməni işğalçılarının xeyli canlı qüvvəsini və zirehli texnikasını məhv etmişdir.

Albert igidliyi ilə Qarabağ müharibəsində əfsanəyə çevrilmiş,

hətta ermənilər onun başına pul mükafatı qoymuşdular.

1992-ci il may ayının 8-də Şuşa uğrunda gedən döyüşlərdə snayper gülləsinə tuş gəlmiş və döyüş meydanında həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 iyun 1992-ci il tarixli 833 sayılı Fərmanı ilə Aqarunov Albert Aqarunoviç ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Bakıda Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir. Təhsil aldığı 154 sayılı məktəb onun adını daşıyır. Məktəbin önündə büstü qoyulmuşdur. 2017-ci il sentyabr ayının 28-də Qırmızı Qəsəbədə Albert Aqarunovun adını daşıyan küçədə Milli Qəhrəmanın xatirə lövhəsi qoyulmuşdur.

Qəhrəman haqqında Yefim Abramovun rejissorluğu ilə "Dostuma məktub" filmi çəkilmişdir.

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyinin hərbi qulluqçularına "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Aqarunov Albert Aqarunoviç - tank komandiri - Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 7 iyun 1992-ci il // Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1992.- № 13.- S.25.- (Ölümündən sonra).

Aqarunov Albert Aqarunoviç (1969-1992) // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.25-26.

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Albert Aqarunovun xatirəsi əbədiləşdirilib // Azərbaycan.- 2017.-29 sentyabr.- S.6.

Dünyamalı, K. Vətən elin evidir / Kərim Dünyamalıyev; [burax. məs. və red. N.Nəcəfov; red. R.Babayev].- Bakı, 2007.- 139, [1] s.

Əsgərov, V. Aqarunov Albert Aqarunoviç / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S. 18.

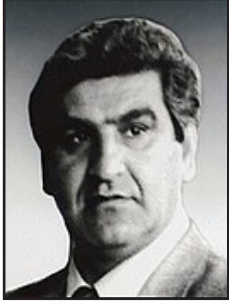
Hüseynova, L. "Albert Şuşanın fəxri vətəndaşdır": Qırmızı qəsəbədə Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Albert Aqarunovun xatirəsi əbədiləşdirilib / Lalə Hüseynova // Azərbaycan ordusu.-2017.- 30 sentyabr.- S.7.

Seyidzadə, M. Aqarunov Albert Aqarunoviç / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.34.

Milli Qəhrəmana həsr edilmiş filmin təqdimatı keçirilib // Mədəniyyət.- 2017.-14 iyul.- S.15.

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Albert Aqarunov ölümündən sonra "Həzi Aslanov" ordeni ilə təltif olunub // Azərbaycan.- 2016.- 7 may.- S.10.

70
illiyi**Vaqif Cəfərov**
1949-1991*Dövlət xadimi*

Vaqif Cəfər oğlu Cəfərov 1949-cu il aprel ayının 18-də Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. 1966-cı ildə Şuşa şəhəri 1 saylı orta məktəbi, 1972-ci ildə M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunun energetika fakültəsini bitirmişdir.

1973-ci ildə ordudan tərxis olunaraq, Şuşaya qayıtmış, müəyyən dövrlərdə "Şuşa" qəzeti redaksiyasında şöbə müdiri, DQMV Komsomol Komitəsi təşkilat şöbəsində təlimatçı, 1974-1976-cı illərdə Ağdərə rayon komsomol komitəsinin II katibi vəzifəsində işləmişdir. 1980-ci ilədək Azərbaycan Kommunist Partiyasının Şuşa rayon Komitəsinin təlimatçısı olmuş, eyni zamanda ictimai əsaslarla partiya komissiyasının sədri vəzifəsində çalışmışdır.

1980-1982-ci illərdə Bakı Ali Partiya Məktəbinin dinləyicisi olmuşdur. 1988-ci ilədək Azərbaycan Kommunist Partiyasının Dağlıq Qarabağ Vilayət Komitəsində lektor, təlimatçı, şöbə müdirinin müavini, İnzibati orqanlar və maliyyə-ticarət şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışmışdır.

1988-ci ilin avqust ayından 1991-

ci ilin oktyabr ayınadək Vaqif Cəfərov Şuşa rayon Partiya Komitəsinin I katibi vəzifəsində çalışmışdır.

1991-ci ilin oktyabr ayında Azərbaycan Respublikasının Tikinti-Sənaye nazirinin müavini vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Vaqif Cəfərov SSRİ Ali Sovetinin 12-ci çağırışının deputatı olaraq bir çox işlər görmüş, Şuşaya şəhər statusu vermək üçün təşəbbüs qaldırmış və tezliklə bu məqsədinə nail olmuşdur.

Vaqif Cəfərovun təşəbbüsü ilə ali məktəblərin fakültələri və eyni zamanda əvvəllər Şuşa şəhərində fəaliyyət göstərməyən bir neçə texnikumların şöbələri açılmışdır.

1991-ci il noyabr ayının 20-də Qarabağda Qarakənd səmasında erməni quldurları tərəfindən vurulmuş Mi-8 vertolyotunda bir çox görkəmli dövlət xadimləri ilə birlikdə Vaqif Cəfərov də şəhid olmuşdur.

Xatirəsini əbədiləşdirmək məqsədilə Ağcabədi rayonundakı məktəblərin birinə və Xəzər Dəniz Gəmiçiliyinin nəzdində olan gəmilərdən birinə Vaqif Cəfərovun adı verilmişdir.

Ə d ə b i y a t

Həlak olanların nurlu xatirəsi. Nekroloq // Azərbaycan.- 1991.- 22 noyabr; Xalq qəzeti.-1991.- 22 noyabr

Nəzakət. Qarakənd faciəsindən 26 il ötür / Nəzakət // Səs.- 2017.- 17 noyabr.- S.7.

Şirinova, A. Qarakənd diyyünü / Arzu Şirinova // Xalq cəbhəsi.- 2015.- 20 noyabr.- S.6.

70
illiyiNizami Xudiyev
1949

Dilçi alim

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan ədəbi dili tarixi: ali məktəblər üçün dərslik / Nizami Xudiyev; elmi red. T.Hacıyev.- Bakı: Elm və təhsil, 2018.- 630, [2] s.

Azərbaycan radio və televiziya inkişaf yollarında: seçilmiş əsərləri / Nizami Xudiyev; elmi red. F.Əsgərlı.- Cild 13.- Bakı: Elm və təhsil, 2017.- 435, [1] s.

Xalqın tarixi haqqı: dilimiz, varlığımız; Cənubi Azərbaycanda ədəbi dilimizin dünəni və bu günü / Nizami Xudiyev; elmi red.: T.Hacıyev, Əli Rza Xələfli.- Bakı: Elm və təhsil, 2014.- C.8.- 571, [1] s.

Qədim türk yazılı abidələrinin dili: dərslik / Nizami Xudiyev; elmi red. Ə.Quliyev.- Bakı: [Elm və təhsil], 2015.- 596, [1] s.

Axtarışda keçən ömür: Professor Nizami Xudiyev / Tərtib edənlər: A.Əhmədova, M.Çobanlı; red. F.Şahbazlı.- Bakı: Elm, 2002.- 400 s.

Nizami Manaf oğlu Xudiyev 1949-cu il aprel ayının 1-də Naxçıvan Muxtar Respublikasının Şahbuz rayonunda anadan olmuşdur. 1966-cı ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır.

Nizami Xudiyev Elmi Şuranın qərarı ilə 1970-ci ildən Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan dilçiliyi kafedrasında müəllim kimi fəaliyyət göstərmişdir. O, 1978-ci ildə “Abdulla Şaiqin nəsr dili” mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək filologiya üzrə elmlər namizədi elmi dərəcəsi almışdır. 1981-ci ildən kafedranın dosenti kimi fəalliyət göstərməyə başlamışdır. 1990-cı ildə “Azərbaycan ədəbi dili lüğət tərkibinin inkişaf qanunauyğunluqları” mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək filologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsi, eyni ildə professor elmi adı almışdır. 1994-1996-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin rektoru olmuş, 1996-2006-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin sədri vəzifələrində çalışmışdır.

60-dan çox kitabın, 300-dən çox məqalənin müəllifidir.

Nizami Xudiyev Moskva, Nalçik, Bişkek, Ufa, Aşqabad, Daşkənd, Gülcstan, Alma-Ata, Ankara, Konya, İstanbul, İzmir, Adana və başqa şəhərlərdə keçirilən mötəbər elmi

konfranslarda, qurultay və simpoziumlarda dərin elmi məzmunlu məruzələri ilə çıxış etmiş, elmi əsərləri nəinki Azərbaycanda, eləcə də dünyanın müxtəlif ölkələrində dəfələrlə dərc edilmiş, elmi ictimaiyyətin diqqət mərkəzində olmuşdur.

Dilçi alim birinci, ikinci və üçüncü çağırış (1995-2010-cu illərdə) Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı olmuşdur.

Nizami Xudiyev hal-hazırda Yeni Azərbaycan Partiyası Siyasi Şurasının və İdarə Heyətinin üzvü, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin kafedra müdürüdür.

Professor 1981-ci ildə Azərbaycan SSR Ali Sovetinin fəxri fərmanı ilə təltif olunmuş, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və Jurnalistlər İttifaqının üzvü, dünya şöhrətli alim Lütfi Zadə adına Amerika Beynəlxalq Müasir Elmlər Akademiyasının, Nyu-York Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü seçilmişdir. İngiltərənin Kembric Beynəlxalq Bioqrafiya Mərkəzi tərəfindən 2001-ci il üçün “İlin beynəlxalq ziyalı” adına və “Qızıl medal”a, 2002-ci ildə yenə həmin mərkəz tərəfindən “XXI əsrin intellektuali” adına layiq görülmüş, adı “XXI əsrin böyük ziyalıları” kitabına daxil edilmişdir. “Qızıl qələm” mükafatı laureatıdır.

Nizami Xudiyev 2001-ci ildə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülmüş, 2009-cu ildə “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir.

Mədəniyyət.Maarif.Təhsil

120
illiyi

Əhməd Cəfəroğlu
1899-1975

Türkoloq-alim,
ədəbiyyatşünas

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / Ə.Cəfəroğlu; elmi red. K.Abdulla; tərt., çevir. müqəd. və şərh. müəl. V.Quliyev; BSU.- Bakı: Mütərcim, 2008.- 408 s.

Ənsərli, M. Gəncəli professor Əhməd Cəfəroğlu / Mirzə Ənsərli; elmi red. və ön söz. müəl.: H.Məmmədov (Qaramanlı); AEA Milli Münasibətlər İn-tu.- Bakı: Qartal, 1996.- 80 s.

Əhmədli, B. Əhməd Cəfəroğlu / Bədirxan Əhmədli // Azərbaycan mühacirət ədəbiyyatı: təşəkkülü, problemləri, şəxsiyyətləri: [monoqrafiya] / B.Əhmədli; elmi red. Ş.Alışanlı.- Bakı, 2017.- S.243-258.

Fərəcov, S. Türkologiyada Əhməd Cəfəroğlu imzası / Savalan Fərəcov // Mədəniyyət.- 2016.- 6 aprel.- S.15.

Quliyev, V. Əhməd Cəfəroğlu / Vilayət Quliyev // Tarixdə iz qoyan Azərbaycanlılar / V.Quliyev.- Qum, 2002.- S.227-249.

Əhməd İsmayıl oğlu Cəfərzadə (Əhməd Cəfəroğlu) 1899-cu il aprel ayının 17-də Gəncə şəhərində anadan olmuşdur. 3 yaşında atasını itirmiş, anasının himayəsində qalmışdır. 1905-ci ildə erməni-müsəlman davasında ailəsi ilə birlikdə Səmərqəndə köçmüş, ilk təhsilini burada almışdır. 1909-cu ildə yenidən Gəncəyə qayıtmış, 1909-1916-cı illərdə Gəncə gimnaziyasında təhsilini davam etdirmişdir.

1916-cı ildə Kiyev Ali Ticarət İnstitutunun iqtisadiyyat fakültəsinə daxil olsa da, burada cəmi 18 ay oxumuş, təhsilini yarımçıq qoyaraq Gəncəyə qayıtmış, könüllü olaraq Nuru Paşanın komandanlıq etdiyi Qafqaz İslam ordusuna yazılmış və 1918-ci il sentyabrın 15-də Bakının daşnak və bolşevik işğalından azad edilməsində kiçik zabit kimi iştirak etmişdir.

1919-cu ildə Bakı universitetinin tarix-filologiya fakültəsinin Şərq bölməsinə daxil olmuş, lakin təhsili yarımçıq qalmışdır.

ADR süqut etdikdən sonra əvvəlcə Gürcüstana, oradan da Türkiyəyə getmiş, İstanbul Universitetinin dil-ədəbiyyat fakültəsinə daxil olmuş, məşhur türkoloq M.F.Köprülüdən dərs almışdır. 1925-ci ildə universiteti bitirmişdir.

O, İlahiyyat fakültəsinin kitabxanasında işləməklə bərabər, Türkologiya İnstitutunda assistent kimi çalışmış, 1925-ci ilin sonlarında Almaniya Xarici İşlər Nazirliyinin təqaüdcüsü kimi əvvəlcə Berlin, sonra isə Breslau Universitetində türkoloji təhsil almışdır. 1929-cu il may ayının 15-də “Gəncə dialektində Azərbaycan bayatısının dil baxımından təhlili” mövzusunda dissertasiya işini müdafiə etmiş, monoqrafiyası Berlində nəşr olunmuşdur.

Görkəmli alim 1929-cu ildə İstanbul Universitetində Türk dili tarixi kafedrasının dosenti, professoru, 1946-cı ildən - M.F.Köprülünün vəfatından sonra isə ka-

fedra müdiri kimi fəaliyyət göstərmişdir. Universitetin nəzdində Türkiyyat İnstitutuna rəhbərlik etmişdir.

1923-1969-cu illərdə müxtəlif ölkələrdə və dillərdə 350 əsəri dərc olunmuş, Avropanın aparıcı universitetlərində türk dilinə və türkologiyaya dair mühazirələr oxumuş, bir müddət Roma universitetində çalışmış, dünyanın ən məşhur elmi cəmiyyətlərinin, akademiyaalarının üzvü olmuşdur.

Avropada, xüsusilə Türkiyədə azərbaycanşünaslıq elminin təməlini qoyanlardan biri olmuş, İstanbulda “Azərbaycan Yurd Bilgisi” adlı jurnal nəşr etdirmiş, 40-a yaxın məqaləsi həmin jurnalda çap olunmuşdur. Müxtəlif illərdə “Türk amacı” dərgisinin, “Türk dili və ədəbiyyatı məcmuəsinin” redaktoru olmuşdur. Uzun illər Azərbaycan siyasi mühacirətinin fəal üzvü kimi “Azərbaycanın böyük matəmi-27 nisan”, “28 mayıs 1920”, “Tarixin ilk Türk Cümhuriyyəti Azərbaycan” və s. adlı məqalələr dərc etdirmişdir.

Ə.Cəfəroğlu ötən əsrin 30-cu illərində Türkiyənin elmi həyatında fəal rol oynamış, 1932-ci ildə təşkil edilən Türk Dil Qurumunun yaradıcılarından biri və ömrünün sonuna qədər bu qurumun həqiqi üzvü olmuşdur.

Polşa Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, Macarıstanın Beynəlxalq Dilçilik Cəmiyyətinin, Beynəlxalq Dialektologiya Mərkəzinin və Ural-Altay Cəmiyyətinin, Argentinanın Beynəlxalq Tural Cəmiyyətinin fəxri üzvü seçilmişdir. Beynəlxalq Onomastika Cəmiyyətinin həqiqi üzvü olan alim İspaniya hökuməti tərəfindən 1955-ci ildə “De Alfonso El Sabio” ordeni ilə təltif edilmişdir.

Əhməd Cəfəroğlu 1975-ci il yanvar ayının 6-da vəfat etmişdir. Onun ölümü Türkiyənin elmi ədəbi ictimaiyyəti tərəfindən böyük hüznə qarşılanmışdır.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan dili / Zərifə Budaqova, T.Hacıyev; Azərbaycan EA Nəsimi ad. Dilçilik İn-tu.- Bakı: Elm, 1992.- 200 s.

Azərbaycan dilində durğu işarələri / Zərifə Budaqova; red. M.Ş.Şirəliyev; Azərbaycan SSR EA, Nəsimi ad. Dilçilik İn-tu.- Bakı: Elm, 1977.- 85, [3] s.

Allahverdiyev, C. Zərifə Budaqova / Cəlal Allahverdiyev // İrəvan pedaqoji məktəbi / C.Allahverdiyev, C.Cəfərov.- Bakı, 2015.- S.62.

Ələddinqızı, N. Zərifə Budaqova - 85: Azərbaycan dilçiliyinin inkişafına töhfələrini verən alim / Nəzakət Ələddinqızı // Səs.- 2014.- 23 aprel.- S.10.

Şəymən. İlk Azərbaycanşünas qadın alim: Akademik Zərifə Budaqova Azərbaycan dilçiliyinin fundamental əsaslarını yaradıb / Şəymən // Şərq.- 2014.- 23 aprel.- S.11.

Zərifə İsmayıl qızı Budaqova 1929-cu il aprel ayının 28-də İrəvan şəhərinin Dəmirbulaq məhəlləsində anadan olmuşdur. 1943-cü ildə Ermənistan SSR Pedaqoji Texnikumunda, 1945-ci ildə Ermənistan SSR Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan dili və ədəbiyyatı fakültəsində təhsil almışdır. 1948-ci ildə tarixi Azərbaycan torpağı olan indiki Ermənistan ərazisindəki azərbaycanlıların böyük qisminin deportasiya edilməsi nəticəsində Z.Budaqovanın da ailəsi Bakı şəhərinə köçmüş və o, 1948-1949-cu illərdə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan dili və ədəbiyyatı fakültəsində təhsilini davam etdirərək oranı fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. 1949-1953-cü illərdə Moskva şəhərində keçmiş SSRİ EA Dilçilik İnstitutunun Türk dilləri sektorunun aspiranturasında oxumuş, 1953-cü ildə “Azərbaycan dilində feilin tərz kateqoriyası” mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1953-1955-ci illərdə Azərbaycan EA Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda (o zaman bu institutlar birləşmişlər) böyük elmi işçi vəzifəsində çalışmış, 1955-ci ildən ömrünün sonunadək Dilçilik İnstitutunun Müasir Azərbaycan dili şöbəsinə rəhbərlik etmişdir. 1963-cü ildə “Azərbaycan ədəbi dilində sadə cümlə” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1968-ci ildə “Türk dilləri” ixtisası üzrə professor elmi adı almış, 1980-ci ildə Azərbaycan EA-nın müxbir üzvü seçilmişdir. Dilçi alim 1984-1988-ci illərdə Azərbaycan EA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun direktor müavini, 1988-

1989-cu illərdə direktoru vəzifəsində çalışmışdır.

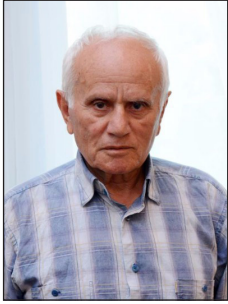
Z.Budaqova azərbaycanlı qadınlar arasında filologiya elmləri namizədi və elmlər doktoru elmi adı almış ilk alim və Dilçilik İnstitutunun ilk qadın direktoru olmuşdur.

Zərifə xanım həmişə elmi ictimaiyyətin və dövrü mətbuatın diqqət mərkəzində olmuş, dilçinin özü və tədqiqatları barəsində yüzlərlə məqalələr çap edilmişdir. Onun səmərəli elmi fəaliyyəti və əsərlərinin əhəmiyyəti Azərbaycan qadınının müvəffəqiyyəti kimi qiymətləndirilmişdir.

Azərbaycan dilinin morfolojiyası, sintaksisi, orfoqrafiyası, üslubiyatı, eləcə də türkologiyanın müxtəlif problemlərinə dair 100-dən artıq elmi əsərin, 8 kitabın (“Azərbaycan dilinin sintaksisi”, “Azərbaycan dilinin morfolojiyası”, “Müasir Azərbaycan bədii dilinin üslubiyatı”, “Azərbaycan dilinin durğu işarələri”, “Müasir Azərbaycan ədəbi dilində sadə cümlə” və s.) müəllifidir. Rus dilində yazdığı “Qrammatika azərbaydjanskoqo yazıka” monoqrafiyası bir sıra xarici dillərə tərcümə edilib.

O, bir çox beynəlxalq, ümumittifaq və respublika miqyaslı simpozium, konfrans, müşavirə və elmi sessiyalarda iştirak edərək Azərbaycan Elmlər Akademiyasını təmsil etmişdir. Dilçi alim 20-dən çox elmlər namizədi və elmlər doktoru yetişdirmişdir.

Zərifə Budaqova 1989-cu il noyabr ayının 7-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

80
illiyi**Zöhhak Abbasov**
1939*Alim***Ə d ə b i y a t**

Qazkondensat yatağının istismar mərhələsindən asılı olaraq quyudibi zonaya təsir göstəricilərinin eksperimental öyrənilməsi / Z.Abbasov // AMEA-nın Xəbərləri. Yer Elmləri.- 2011.- №2.- S.25-31.

Lay şəraitini nəzərə almaqla qazkondensat sisteminin differensial kondensasiyasının tənliyi / Z.Abbasov // ANT.- 2011.- №9.- S.22-25.

Statistik metodlardan istifadə etməklə neftin fraksiyalarının böhran parametrlərinin təyini / Z.Abbasov, R.C.Qasımova, T.A.Səlimova // AMEA-nın Xəbərləri. Yer Elmləri.- 2012.- №3.

Zöhhak Yaqub oğlu Abbasov: bibliografiya.- Bakı: Elm, 2011.- 96 s.

Багиров, Б. Известному ученому-нефтянику, члену-корреспонденту НАНА, доктору технических наук, профессору З.Я.Аббасову - 75 лет / Б.Багиров, Г.Джалалов // Известия Академии Наук. Научи о земле.- 2014.- № 1-2.- С.98-99.

Zöhhak Yaqub oğlu Abbasov 1939-cu il aprel ayının 10-da Goranboy rayonunun Sarov kəndində anadan olmuşdur. 1952-ci ildə Sarov kəndindəki 7 illik məktəbi bitirdikdən sonra, 1952-1956-cı illərdə Gəncə şəhərindəki Neft texnikumunun geoloji-kəşfiyyat fakültəsində, 1956-1961-ci illərdə isə Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasında “Dağ mühəndis-geoloqu” ixtisası üzrə təhsil almışdır.

Zöhhak Yaqubov 1961-1965-ci illərdə “Xəzəryanı geoloji-kəşfiyyat ekspedisiyasında” (Qazaxıstan SSR) operator, dərin qazma üzrə böyük geoloq və 1965-ci ildə qazma idarəsinin baş geoloqu vəzifəsində işləmişdir. 1965-1975-ci illərdə “Qaradağneft” Neftçixarma İdarəsinə məxsus Elmi-Tədqiqat və İstehsalat Sexində (ETİS) mühəndis, böyük və baş mühəndis, ETİS-in rəisi vəzifəsində çalışmışdır.

1973-cü ildə “Su-neft emulsiyalarının yaranma mexanizminin və onların fiziki xassələrinin tədqiqi” mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək “Neft, qaz və qazkondensat yataqlarının işlənilməsi və istismarı” ixtisası üzrə texnika elmləri namizədi elmi dərəcəsinə almışdır.

1975-ci ildən başlayaraq AMEA-nın Dərin Neft-Qaz Yataqları Problemləri İnstitutunda böyük elmi işçi, “Neft-qaz hasilatı texnikası” şöbəsinin müdiri və 1995-2003-cü illərdə institut direktorunun elmi işlər üzrə müavini vəzifəsində çalışmışdır.

1989-cu ildə “Quyuda aerozol struktur qaz-maye qarışıqların hərəkətinin qazohidrodinamik əsasları” mövzu-

sunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş və “Neft-qaz yataqlarının quyu ilə işlənilməsi” üzrə texnika elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almışdır.

2001-ci ildə “Neft-qaz yataqlarının işlənilməsi” ixtisası üzrə AMEA-nın müxbir üzvü seçilmişdir. 2003-cü ildə “Neft-qaz hasilatı texnikası” şöbəsinə müdir vəzifəsinə təyin olunmuşdur.

Azərbaycanda və xaricdə 200-ə yaxın elmi məqalə, bir neçə monoqrafiya, dərslik və dərs vəsaitinin, beş ixtira, iki Azərbaycan və bir Rusiya patentinin müəllifidir. Elmi-pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olur, səriştəli kadrların, gənc mütəxəssislərin hazırlanması istiqamətində də fəaliyyət göstərir.

Onun iki ixtirası NQÇİ-də “Saratovneft”də sınaqdan çıxarılmış, bir ixtirasına müəllifin adı (Z.Abbasovun qazlift qurğusu) verilmişdir.

Beynəlxalq və xarici ölkələrin elmi qurumlarında da məhsuldar fəaliyyət göstərmiş, 1997-ci ildən ABŞ “Neftçi mühəndislər” cəmiyyətinin üzvü və bu təşkilatın Azərbaycan bölməsinin yaradıcılarından biri olmuşdur. 1997-1998-ci illərdə bu təşkilatın vitse prezidenti vəzifəsində çalışmışdır. 2016-cı ildə Nyu-York Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü seçilmişdir.

Görkəmli alim “Əmək veterani”, “SSRİ ixtiraçısı” nişanı ilə mükafatlandırılmışdır.

Azərbaycan elminin inkişafındakı xidmətlərinə görə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2008-ci il 18 mart tarixli Sərəncamı ilə “Tərəqqi” medalı ilə təltif edilmişdir.

75
illiyi**Kərim Allahverdiyev**
1944*Alim***Ə d ə b i y a t**

Динамические и статические нелинейные эффекты в слоистых кристаллах типа селенида галлия / К.Р.Аллахвердиев, Е.И.Салаев.- Баку, 1993.

Пикосекундная спектроскопия свободных экситонов в "чистых" и легированных кристаллах селенида галлия / К.Р.Аллахвердиев, Н.Б.Мустафаев, М.М.Тагиев.- Баку: ИФАН АЗССР, 1988.- 80 с.

Allahverdiyev Kərim Rəhim oğlu // Azərbaycan Milli Ensiklopediyası.- Cild 1.- Bakı, 2009.- S.334.

Керим Аллахвердиев, доктор физико-математических наук: «Если какой-то важный прибор невозможно купить, его надо создать» / Керим Аллахвердиев; интервью провела Г.Алиева // Азербайджанские известия.- 2015.- 5 ноября.- С.1, 3.

Kərim Rəhim oğlu Allahverdiyev 1944-cü il aprel ayının 1-də Qərbi Azərbaycanda anadan olmuşdur.

Rusiyada P.N.Lebedev adına Fizika İnstitutunu bitirdikdən sonra 1967-ci ildən AMEA-nın Fizika İnstitutunda çalışmışdır.

Kərim Allahverdiyev 1969-1972-ci illərdə aspiranturanı bitirmiş, 1972-ci ildə namizədlik, 1981-ci ildə isə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmişdir.

1974-1975-ci illərdə Böyük Britaniya Oksford Universitetinin Clarendon laboratoriyasında çalışan alim 1992-1995-ci illərdə Ankarada Ortadoğu Texniki Universitetinin fizika fakültəsində professor kimi fəaliyyət göstərmişdir. 1995-ci ildən etibarən TUBİTAK Mərmərə Araşdırma Mərkəzində şöbə müdiri, 2002-ci ildən AMEA Fizika İnstitutunun aparıcı elmi işçisidir.

Bütün bu illər ərzində alimin 40-dan artıq universitet və araşdırma mərkəzi ilə elmi əlaqələri mövcud olmuşdur. Bu qurumlar arasında Moskva Dövlət Universiteti (Rusiya), məşhur Oksford, Kembriç, Şeffild, London, İmperial universitetləri (Böyük Britaniya), MPI FKF, Ştutqart, Axen, Hamburq universitetləri (Almaniya), ABŞ Hava Qüvvələri "Laboratoriyası, Kolorado Əyalət Universiteti, Cincinatti Universiteti, Tsukuba Universiteti (Yaponiya) və Madrid Universitetini (İspaniya) və digər nüfuzlu universitetlərin adlarını çəkmək olar. 11 ildən artıq

yarımkəçiricilər fizikası sahəsində çalışan alim bir sıra mühüm elmi nəticələr əldə etmişdir. Son 20 il ərzində isə lazer və lazer spektroskopiyası ilə işləyir. Bu mövzuda ilk məqaləsi 1970-ci illərdə nəşr olunmuşdur.

Professor Kərim Allahverdiyev 295 elmi məqalənin, 2 kitabın və 5 patentin müəllifidir. Onun rəhbərliyi altında 15-dən artıq elmlər namizədi hazırlanmış, 3 doktorluq dissertasiyası müdafiə edilmişdir.

Professor Kərim Allahverdiyev bir çox mükafatlara, orden və medallara layiq görülmüş, nüfuzlu beynəlxalq elmi təşkilatların üzvü seçilmişdir. 1988-ci ildə alim Azərbaycan Dövlət mükafatı, 1989-cu ildə Axen Texniki Universitetinin "Elmə açılan pəncərə" ("Window-on-Science") mükafatı, 1987-1989-cu illərdə Avropa Aerokosmik tədqiqatları ofisi tərəfindən ziyarətçi professor olaraq Krallıq Cəmiyyəti mükafatına, əldə etdiyi nailiyyətlərinə görə SSRİ Elmlər Akademiyası tərəfindən "İlin ən önəmli alimi" fəxri adına layiq görülmüşdür. Nyu-York Elmlər Akademiyası (1998), Azərbaycan Milli Yaradıcılıq Akademiyası (1988), A.M.Proxorov adına Rusiya Mühəndislik Akademiyasının, Avropa Elmlər Akademiyasının (2008), eləcə də Türkiyənin "Fizika" jurnalının Redaksiya Heyətinin üzvüdür.

2013-cü ildə qeyri-xətti optik sahəsindəki işə görə ABŞ Hava Qüvvələrinin mükafatına layiq görülmüşdür.

125 Adilə Şahtaxtinskaya illiyi 1894-1951

Alim

Adilə İsasultan qızı Şahtaxtinskaya 1894-cü il aprel ayının 17-də Tiflis şəhərində publisist və kollec müşaviri İsasultan Şahtaxtinskının ailəsində anadan olmuşdur.

O, 1912-ci ildə Tiflisdə II qız gimnaziyasını bitirmişdir.

Adilə xanım H.Z.Tağıyevin birincirus müsəlman qız məktəbində əvvəlcə müəllim, sonra müdir olmuş, ikiillik qadın pedaqoji kursunda dərslər demişdir.

1919-cu ildə Tiflisdə Tibb institutuna qəbul olunmuş, ancaq ali tibb təhsilini 1922-ci ildə Bakı darülfünunda tamamlamış və Azərbaycanın ilk qadın həkimlərindən biri olmuşdur.

1930-cu ildə Azərbaycan Sovet mama-ginekoloqu, tibb elmləri doktoru, 1933-cü ildə Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun (indiki Azərbaycan Tibb Universiteti) mamalıq və ginekologiya kafedrasının müdiri olmuş, 1936-cı ildə professor elmi adını al-

mışdır. Adilə xanım tibb elmləri doktoru, professor adını alan və qadın kafedra müdirlərindən ilk azərbaycanlı qadın olmuşdur. Adilə Şahtaxtinskaya Azərbaycanda tədqiqatları, əsasən, qadın gigiyenasına, kəsilib götürülmüş uşaqlığın yumurtalıqlara təsirinə, eklampsiyaya həsr olunmuşdur.

1937-ci ildə “Xalq düşməninin arvadı” kimi sürgün edilmiş, Mordvanın Potma rayonundakı qadın həbs düşərgəsində 5 il əzab-əziyyət çəkdikdən sonra azadlığa buraxılmışdır.

Adilə Şahtaxtinskaya 1951-ci il mart ayının 30-da (bəzi mənbələrdə ölüm tarixi 1949-cu il göstərilmişdir) Tiflisdə vəfat etmişdir. Tiflisin köhnə müsəlman qəbiristanlığında, indiki botanika bağının ərazisində yerləşən Görkəmli Azərbaycanlılar panteonunda dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y a t

Gəncəli, S. Adilə xanım Şahtaxtinskaya / Sabir Gəncəli // Hər sətirdə bir tarix...: “Hər sətirdə bir tarix” ensklopedik - topla / S.Gəncəli; red. Ş.Əbülfəzqızı; ön söz. müəll. Z.Verdiyeva.- Bakı, 1994.- S.135-136.

Gəncəli, S. Əsrin əvvəllərində parlayan ulduzlar: [Naxçıvanın ilk ziyalı xanımları Nazlı xanım Tahirova-Nəcəfova, Sofiya xanım və qızları Leyla, Adilə Şahtaxtinskayalar haqqında] / Sabir Gəncəli // Naxçıvan.- 1997.- 8 mart.- S.3.

100
illiyi**Əhməd Abasquliyev**
1919-2008*Alim, psixiatr*

Əhməd Əlibala oğlu Abasquliyev 1919-cu il aprel ayının 20-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

1941-ci ildə N.Nərimanov adına Azərbaycan Tibb İnstitutunun (indiki ATU) müalicə işi fakültəsini bitirmişdir. Könüllü olaraq Böyük Vətən müharibəsində həkim kimi ön cəbhədə xidmət etmişdir.

1947-ci ildə Azərbaycan Tibb Universitetinin Psixiatriya kafedrasında böyük laborant, daha sonra assistent, dosent, professor, 1960-1990-cı illərdə Psixiatriya kafedrasının müdiri vəzifələrində çalışmışdır.

1949-cu ildə Bakıda namizədlik dissertasiyası, 1959-cu ildə Tbilisidə “Şizofreniyanın patogenezinə ekzogen faktorların roluna dair materiallar” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1961-ci ildə professor adını almışdır. Əhməd Abasquliyev psixiatriya sahəsində doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş və professor adı almış ilk azərbaycanlı alimdir.

1960-cı ildə Respublikanın baş psixiatri, 1962-1996-cı illərdə Azərbaycan Psixiatriya Assosiasiyasının sədri vəzifələrində çalışmışdır.

1973-cü ildən S.S.Korsakov adına

ümumittifaq “Nevropatologiya və psixiatriya” jurnalının redaksiya heyətinin tərkibinə daxil olmuşdur.

Onun yaxından iştirakı ilə Azərbaycanın 8 rayon və şəhərində psixonevroloji dispanser və xəstəxanalar təşkil olunmuşdur. Əsas tədqiqat sahəsi şizofreniyanın patogenezi problemi ilə bağlıdır. Onun rəhbərliyi ilə 12 namizədlik, 2 doktorluq dissertasiyası müdafiə edilmişdir. Ölkədə və xaricdə dərc olunmuş 150 elmi əsərin, o cümlədən 3 monoqrafiyanın müəllifidir.

Bir sıra beynəlxalq elmi təsisatın üzvü olmuşdur. 1989-cu ildə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülmüş, “II dərəcəli Vətən müharibəsi”, “Qırmızı Ulduz” ordenləri və medallarla, 2000-ci ildə Azərbaycan Respublikasının “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir.

1999-cu ildə Gürcüstan Psixiatriya Assosiasiyasının qərarı ilə akademik A.Zurabişvilinin yubiley medalı ilə təltif edilmiş və akademik A.D.Zurabişvili adına Gürcüstan Psixiatriya Assosiasiyasının fəxri üzvü seçilmişdir.

Əhməd Abasquliyev 2008-ci il iyun ayının 20-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

Alkoqolizmin tibbi-sosial aspektləri / Ə.Ə.Abasquliyev, M.S.Məmmədov.- Bakı: Azərnaşr, 1979.-148, [3] s.

Abasquliyev Əhməd Əlibala oğlu // Azərbaycan Milli Ensiklopediyası.- Cild 1.-Bakı, 2009.- S.8.

Иммуногенетические аспекты патогенеза и полиморфизма шизофрении / А.А.Абаскулиев, Н.В.Исмаилов и др.- Баку, 1995.- 245 с.

К истории судебной психиатрии / Ахмед Абаскулиев // Azərbaycan Psixiatriya Jurnalı.- Bakı, 2000.- № 3.- S.7-9.

Султанов, А. Книга посвящена 85-летию юбилею почетного президента Азербайджанской психиатрической ассоциации, заслуженному деятелю науки, профессору Ахмеду Абаскулиеву / А.Султанов, Н.Исмаилов; отв. ред. А.Султанов, Н.Исмаилов.- Баку: [МВМ], 2004.- 142, [2] с.

Kəlbəcər rayonunun işğal günü 1993

Kəlbəcər rayonu 1993-cü il aprel ayının 2-də Ermənistan təcavüzkarları tərəfindən işğal olunmuşdur. Kəlbəcər rayonunun ərazisi 1936 km², əhalisinin sayı isə 53962 nəfərdir. Rayon sakinləri hazırda Azərbaycanın müxtəlif rayonlarında məskunlaşmışdır.

Kəlbəcərin işğalı nəticəsində 511 nəfər həlak olmuş, 321 nəfər itkin düşmüş və girov götürülmüş, rayona 761 milyon ABŞ dolları məbləğində ziyan dəymişdir. Ermənistan hərbi birləşmələrinin martın 27-də başlanan genişmiqyaslı hücumu Kəlbəcər rayonunun işğalı ilə başa çatmışdır. Kəlbəcər Azərbaycanın işğal olunmuş rayonları arasında ərazicə ən böyüyüdür. İşğal nəticəsində rayon mərkəzi, 150-yə yaxın kənd, həmçinin onlarla tarixi-mədəniyyət abidəsi, bir muzey, “İstisu” sanatoriyası və s. Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən məhv edilmişdir. Kəlbəcər rayonunun işğalı o vaxt üçün Qarabağ müharibəsində Azərbaycanın ən böyük hərbi-strateji məğlubiyyəti idi. Kəlbəcərin süqutu ermənilərin sonrakı işğalçılıq planlarının həyata keçməsinə - Azərbaycanın ayrılmaz, əzəli torpağı olan Dağlıq Qarabağ və onun ətrafındakı digər rayonların - Ağdam, Cəbrayıl, Füzuli, Qubadlı və Zəngilanın, ümumən 17 min kvadrat kilometr ərazidə ən məhsuldar torpaqlarımızın Ermənistan Silahlı qüvvələri tərəfindən zəbt olunmasına şərait yaratmışdır. Dağlıq Qarabağın Ermənistana birləşdirilməsi faktiki olaraq başa çatmışdı.

Kəlbəcərin işğalından sonra 3205 sayılı iclasda BMT Təhlükəsizlik Şurası 822 sayılı Qətnamə qəbul etmiş, qətnamədə bütün işğalçı qüvvələrin Kəlbəcər və Azərbaycanın digər işğal olunmuş rayonlarından dərhal çıxarılması tələb olunmuşdur. Lakin indiyədək həmin qətnamədən irəli gələn hər

hansı öhdəlik yerinə yetirilməmişdir. Sonradan BMT Təhlükəsizlik Şurasının Ağdam rayonunun azad edilməsi ilə bağlı 854-cü, Füzuli rayonunun azad edilməsi ilə bağlı 874-cü və digər işğal edilmiş rayonların azad edilməsi ilə bağlı 884-cü qətnamələri qəbul edilmiş, lakin həmin qətnamələr kağız üzərində qalmaqdadır. BMT-nin və ATƏT-in prinsiplərinə zidd olaraq 1999-cu ildən Kəlbəcər rayonu ərazisində ermənilərin məskunlaşdırılmasına başlanılmışdır. Ermənistan beynəlxalq sənədlərdə təsbit olunmuş müddəaları kobudcasına pozaraq, bütün dünyanın gözü qarşısında Azərbaycanın bənzərsiz mədəni sərvətlərini talamaqda, kütləvi şəkildə məhv etməkdə davam edir.

İki Cənubi Qafqaz ölkəsi arasında münaqişə 1988-ci ildə Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiası irəli sürməsi zəminində yaranmışdır. Azərbaycan torpaqlarının iyirmi faizi, yəni Dağlıq Qarabağ ərazisi və bu əraziyə daxil olan yeddi rayon Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin işğalı altındadır. 1994-cü ildə tərəflər atəşkəs rejiminə dair razılaşma əldə etmiş və o vaxtdan bəri ATƏT-in Minsk qrupunun himayəsi altında, Rusiya, Fransa və ABŞ-in həmsədrliyi ilə hələ də nəticəsiz sülh danışıqları aparılır.

BMT Təhlükəsizlik Şurasının Dağlıq Qarabağ və ətraf rayonların azad edilməsinə dair qəbul etdiyi dörd qətnaməni Ermənistan bu günə qədər yerinə yetirməmişdir.

Ermənistanın yürütdüyü bu işğalçılıq və terrorçuluq siyasəti uzun illərdən bəri dünya ictimaiyyətinin gözü qarşısında baş verir. Halbuki beynəlxalq hüququn normalarına və prinsiplərinə əsasən dövlətlərin sərhədlərinin toxunulmazlığına hörmət edilməli, ərazi bütövlüyünün, suverenliyin pozulmasına yol verilməməlidir.

Digər tarixi hadisələr

Aprel döyüşləri və ya dördgünlük müharibə 2016

Erməni təcavüzkarlarının növbəti atəşkəs rejimini pozmaq cəhdi 2016-cı il aprel ayının 1-dən 2-nə keçən gecə baş vermişdir. Gün ərzində Azərbaycanın cəbhəboyu mövqeləri və yaşayış məntəqələri erməni silahlı qüvvələri tərəfindən güclü artilleriya atəsinə məruz qalmışdır. Nəticədə 2 dinc sakin ölmüş, 10 nəfər yaralanmış, infrastruktur obyektləri zədələnmiş, evlər dağıdılmış, əhalinin şəxsi təsərrüfatına və əmlakına xeyli ziyan dəymişdir. Azərbaycan tərəfindən bu hücumun qarşısının alınması, mülki əhalinin təhlükəsizliyinin qorunması məqsədilə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin komandanlığı tərəfindən Ağdərə-Tərtər-Ağdam və Xocavənd-Füzuli istiqamətində təxirəsalınmaz cavab tədbirləri həyata keçirilmiş, Goranboy rayonu və Naftalan şəhərinə təhlükə yarada biləcək Talış kəndi ətrafındakı yüksəkliklər, Seysulan məntəqəsi və Füzuli rayonu istiqamətində yerləşən “Lələtəpə” adlandırılan yüksəklik düşməndən azad edilmişdir. Döyüşlər nəticəsində Azərbaycan Silahlı Qüvvələri Ağdərə-Madagiz istiqamətində yolların nəzarətdə saxlanılmasını təmin etmişdir.

Məlumata görə hərbi əməliyyatlar zamanı ermənilərə məxsus 30 tank, 15-dək artilleriya qurğusu və möhkəmləndirilmiş mühəndis qurğuları məhv edilmiş, 320 döyüşçüsü öldürülmüş və 500-dən artıq döyüşçüsü yaralanmışdır.

Aprelin 5-də saat 12.00-dan etibarən Azərbaycan-Ermənistan qoşunlarının təmas xəttində tərəflərin razılığı ilə əməliyyatlar dayandırılmışdır. Razılaşma Rusiyanın paytaxtı Moskva şəhərində Azərbaycan və Ermənistan silahlı qüvvələrinin baş qərargah rəisləri arasında əldə edilmişdir. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin bölmələri azad edilmiş torpaqlarda möhkəmləndirmə işlərini həyata keçirmişlər.

Azərbaycan Ordusunun həyata keçirdiyi uğurlu əks-hücum hərbi əməliyyatı nəticəsində erməni işğalından azad edilmiş Cəbrayıl rayonunun Cocuq Mərcanlı kəndində insanların təhlükəsiz yaşaması mümkün olmuşdur. Bununla da, tarixən burada yaşamış dinc əhalinin öz doğma yurdlarına qayıtması üçün Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin tam nəzarətinə keçmiş həmin ərazilərdə əsaslı yenidənqurma işlərinin başlanmasına şərait yarandırmışdır. Bu məqsədlə ölkə başçısı cənab İlham Əliyev 24 yanvar 2017-ci il tarixində “İşğaldan azad edilmiş Cəbrayıl rayonunun Cocuq Mərcanlı kəndinin bərpası ilə bağlı tədbirlər haqqında” Sərəncam imzalamışdır. Sərəncama əsasən birinci mərhələdə 50 fərdi yaşayış evinin, məktəb binasının və müvafiq infrastrukturun tikintisi üçün Azərbaycan Respublikasının 2017-ci il dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ehtiyat fondundan Azərbaycan Respublikasının Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinə ilkin olaraq 4,0 (dörd) milyon manat ayrılmışdır.

Tarixə “Dördgünlük müharibə” adı ilə düşən aprel döyüşləri gənclərin hərbi vətənpərvərlik ruhunu daha da yüksəltdi. Aprel döyüşlərində qazanılan qələbə xalqımızın orduya olan inamını artırdı. Ermənilər Azərbaycan əsgərinin qarşısında diz çöküb məğlub oldular.

Bu gün əli silah tutan hər kəs vətən uğrunda döyüşməyə hazırdır. Son döyüşlər bir daha göstərdi ki, ordumuzun potensialı böyükdür. Bu uğurlu döyüşlər Silahlı Qüvvələrimizin gələcəkdə qazanacağı qələbələrin yalnız başlanğıc nöqtəsidir. Hərbi əməliyyatlar zamanı Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin 88 hərbi qulluqçusu həlak olmuş, 1 Mi-24 helikopteri vurulmuş və 1 tank mina partlayışı zamanı sıradan çıxmışdır.

Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün qorunub saxlanması, erməni işğalçılarının 2016-cı il aprelin 2-dən 5-dək qoşunların təmas xəttində törətdikləri silahlı təxribatların qarşısının alınması və düşmənin dinc əhaliyə hücumlarının dəf edilməsi zamanı göstərdikləri qəhrəmanlıq və igidliyə görə Azərbaycan hərbiçilərinin xüsusi fərqlənən bir qrupu 2016-cı il aprelin 19-da Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq

sərəncamları ilə yüksək fəxri ada layiq görülmüş, orden və medallarla təltif olunmuşdur.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin həmsədrilərlə görüşdə səsləndirdiyi fikirlər münafiqənin həllində yol xəritəsi rolunu oynayır. Onun gözardı edilməsi münafiqə zonasında yeni gərginliklərə səbəb ola bilər: “Biz bir neçə dəfə bildirmişik ki, məsələnin sülh yolu ilə siyasi həllinin tərəfdarıyıq. Biz yalnız onu istəyirik ki, məsələ həll olunsun. Biz bu gün də danışıqlar prosesinə hazır olduğumuzu bəyan edirik.

Ümid edirik ki, bu danışıqlar məsələnin həllinə gətirəcək. Məsələnin həlli isə çox sadədir - erməni silahlı qüvvələri işğal olunmuş Azərbaycan torpaqlarından çıxmalı, Azərbaycan vətəndaşları öz torpaqlarına qayıtmalıdır. Bundan sonra sülh və təhlükəsizlik təmin oluna bilər. Xalqların öz taleyini həll etməsinə gəlincə, o, ölkənin ərazi bütövlüyünü pozmamalıdır. Məhz bu ifadələr Helsinkidəki yekun aktda öz ifadəsini tapıb. Bütün münafiqələr ölkənin ərazi bütövlüyü çərçivəsində həll olunmalıdır.”

Ə d ə b i y a t

Bahadurqızı, Y. Hay ver mənə, cənab leytenant... / Y.Bahadurqızı; [ön söz Q.Nəsimov]. - [Bakı]: Çarşıoğlu, [2017]. - 168 s.

Bünyatov, Ş. 20 Yanvar hadisəsi və aprel döyüşlərinin milli ruhumuzun inkişafındakı rolu / Ş.Bünyatov; elmi red. S. Talıblı; [Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası; 20 yanvar fondu]. - Bakı: [Zərdabi LTD MMC], 2017. - 298, [4] s.: portr., rəngli fotosəh., 22 sm.

Əliyev, E. Murov qartalı: əfsanəvi kəşfiyyatçı polkovnik-leytenant Raquf İbrahim oğlu Orucov / müəllif və tərt.: E.Əliyev, E.Salahov; məsləhətçilər: İ.Əhmədov, X.Məmmədov; red. M.Həsənov. - Bakı: [Azərbaycan Universiteti], 2017. - 199, [1] s.

Hərbi vətənpərvərlik tərbiyəsinin təbliğində Aprel döyüşlərinin rolu: metodik tövsiyələr / Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası; Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. S.Quliyeva; ixtisas red. və burax. məsul K.M.Tahirov; red. A.Abdullayeva. - Bakı: [M.F.Axundov ad. Azərbaycan Milli Kitabxanası], 2017. - 35, [1] s.

Qarabağ dünən, bu gün və sabah: [15-ci elmi-əməli konfransının materialları toplusu: 26 may 2016-cı il] / [red. hey. Ə.Abasov [və b.]] “Qarabağ dünən, bu gün və sabah”, elmi-əməli konfrans (15; 2016 Bakı). -Bakı: [s. n.], 2016. - 213 s.: 20 sm.

Aprel döyüşləri Azərbaycan cəmiyyətinin vətənpərvərlik ruhunu gücləndirdi // Olaylar. - 2016. - 17 avqust. - S.7.

“Aprel döyüşləri bizim şanlı hərbi qələbəmizdir” // Palitra. - 2017. - 1 aprel. - S.3.

Məmmədov, S. Azərbaycan Ordusu ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpası yolunda qarşıda duran vəzifəni şəərəflə yerinə yetirməyə hazırdır! : Aprel döyüşləri - şanlı tariximizin möhtəşəm səhifəsi / S.Məmmədov // Xalq qəzeti. - 2017. - 5 aprel. - S.4.

Prezident İlham Əliyev: Aprel döyüşləri dövlətimizin, xalqımızın, ordumuzun gücünü göstərən qələbədir! // Xalq qəzeti. - 2017. - 2 aprel. - S.1.

Süleyman. Aprel döyüşləri: Azərbaycanın şərəf tarixi / Süleyman // Olaylar. - 2018. - 3 aprel. - S.9.

Beynəlxalq Mədəniyyət Günü 1935

Ə d ə b i y y a t

*Mehparə. 15 aprel
Beynəlxalq Mədəniyyət
Günüdür: "Dünya
mədəniyyətinə hörmət hər
bir xalqın öz mədəniyyətinə
münasibətindən başla-
yır" /Mehparə //
Mədəniyyət.- 2015.- 15
aprel.- S.10.*

*Nərimanoğlu, M. Xalqları
bir-birinə yaxınlaşdıran
vasitə / M.Nərimanoğlu
// Azərbaycan.- 2016.- 15
aprel.- S.8.*

*Sultanova, M.
Mədəniyyətimiz dünya
üçün çox anlaşılıqdır /
M.Sultanova // Ekran-efir.-
2015.- 17 aprel.- S.7.*

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/down/meqale/medeniyyet/2015/aprel/430842.htm>

http://www.anl.az/down/meqale/ekran_efir/2015/aprel/431976.jpg

http://senet.az/bu-gun-beyn%C9%99lxalq-C9%99niyy%C9%99t-gunudur/azertag.az/.../Beynəlxalq_Medeniyyet_gunu_silsile_tedbirler

Hər il aprelin 15-i Beynəlxalq Mədəniyyət Günü kimi qeyd olunur. Bu tarix 1935-ci il aprelin 15-də Vaşinqtonda "Bədii, elmi müəssisə və tarixi abidələrin mühafizəsi və qorunması haqqında" imzalanmış müqavilə ilə əlaqədardır. Bu gün beynəlxalq hüquq təcrübəsində Rerix paktı kimi də tanınır. Ümumdünya Mədəniyyət Günü qeyd olunmasını ilk dəfə 1931-ci ildə Belçikanın Brügge şəhərində keçirilən konfransda rəssam Nikolay Rerix təklif etmişdir. O vaxtdan etibarən dünyanın bir çox ölkəsində 15 aprel - Beynəlxalq Mədəniyyət Günü kimi qeyd olunur. 2008-ci ilin dekabrında Rusiya, İtaliya, İspaniya, Argentina, Meksika, Kuba, Latviya və Litvanın ictimai təşkilatlarının təşəbbüsü ilə 15 aprelin dünya bayrağı altında Ümumdünya Mədəniyyət Günü kimi təsdiqi üçün beynəlxalq hərəkət yaradılmışdır.

Azərbaycan qədim zamanlardan dünya mədəniyyətinin zəngin bir parçası kimi tanınmış və bəşəriyyətin mədəni inkişafına öz töhfələrini vermişdir. Azərbaycan xalqının tarixən özünəməxsusluğu həm də çoxmədəniyyətliliklə bağlıdır. Tarixən müxtəlif dinə, etnik mənsubiyyətə malik xalqlar Azərbaycanda tolerant şəkildə yaşamışlar. Dünyaya örnək olan bu birgəyaşayış ölkəmizdə problemlərlə, qarşıdurmalarla deyil, mədəni zənginliklə müşayiət olunmuşdur. Bu gün Azərbaycan malik olduğu

zəngin mədəni irslə beynəlxalq aləmdə məşhurdur. Həmçinin, ölkəmiz dünyanın ən böyük mədəniyyət təşkilatı olan YUNESKO ilə sıx əməkdaşlıq edir, Azərbaycanın mədəni dəyərləri bu qurum vasitəsilə dünyada təbliğ olunur. YUNESKO-nun müvafiq siyahılarında çox sayda maddi və qeyri-maddi mədəni irs nümunəmiz yer alır.

Mədəni irsimizin qorunması, gələcək nəsillərə çatdırılması və dünyada tanındılmasında Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyevanın misilsiz xidmətləri var. Heydər Əliyev Fondu Azərbaycan mədəniyyəti ilə yanaşı, dünya mədəni irsinin qorunması və bərpasına da öz töhfələrini verir. Bu da onu göstərir ki, Azərbaycan mədəniyyət məfhumuna qlobal kontekstdə yanaşır, bir bütün olaraq qəbul edir. Bu, eyni zamanda özünü hər il ölkəmizdə təşkil edilən beynəlxalq festivallarda, rəngarəng mədəni layihələrdə daha aydın göstərir. Dünyaca məşhur incəsənət xadimləri ölkəmizə gələrək həm öz mədəniyyətlərini nümayiş etdirirlər, həm də Azərbaycandakı mədəni çeşidliliklə tanış olurlar.

Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycan mədəni ideyalara, beynəlxalq konvensiyalara qoşulmaqla qalmır, eyni zamanda onların gerçəkləşməsinə real dəstək verir.

Tarixi Abidələrin Mühafizəsi Günü 1983

Ə d ə b i y y a t

Abidələrimizin hər bir daşı tariximizin bir parçasıdır: Onların üzərində Azərbaycan tarixinə dair zəngin informasiyalar var // Üç nöqtə.- 2016.- 11 noyabr.- S.5.

Nərimanoğlu, M. Məddi mədəniyyət nümunələrinin minilliklərinin yadigarlarıdır: 18 Aprel Tarixi Abidələrin Mühafizəsi Günüdür / M.Nərimanoğlu // Azərbaycan.- 2016.- 17 aprel.- S.8.

Bu tarix YUNESKO-nun abidələrin və diqqətəlayiq yerlərin mühafizəsi məsələləri üzrə Beynəlxalq Şurasının 1983-cü ildə qəbul edilmiş qərarı əsasında qeyd olunur. Məqsəd dünya ictimaiyyətinin diqqətini maddi-mədəniyyət abidələrinin qorunmasına yönəltməkdir.

Hər bir ölkənin tarixi qədimliyi onun maddi-mədəniyyət yadigarlarının çoxluğu və qədimliyi ilə ölçülür. Bu cəhətdən ölkəmizin bəxti gətirmişdir. Qobustan, İstisu qayaüstü təsvirləri, Əlincə, Gəlersən-Görərsən kimi qalalarımız, Möminə Xatun, Şah Abbas məscidi, Təzəpir məscidi kimi dini ibadətgahlarımız, Şirvanşahlar, Şəki xan sarayı kimi nadir memarlıq abidələrimiz bu qəbildəndir.

Hazırda işğal altında olan dünyada əhəmiyyətli mədəni-tarixi

abidələrimiz - Azıx və Tağlar mağaraları dünyanın ən qədim insan yaşayan məskənlərindəndir. YUNESKO-nun siyahısına düşmüş bu mağaralardan tapılmış maddi mədəniyyət nümunələri hələ 1981-ci ildə Parisin İnsan Muzeyində "Avropanın ilk sakinləri" adlı sərgidə nümayiş etdirilmişdir.

2002-ci ildə respublikamız Abidələrin Bərpa və Tədqiqi Beynəlxalq Mərkəzinə üzv qəbul olunmuşdur. Azərbaycan tarixində ilk dəfə olaraq Şirvanşahlar saray-kompleksi və Qız qalası da daxil olmaqla İçərişəhər Dövlət Tarixi-memarlıq kompleksi YUNESKO-nun "Dünya mədəniyyəti irsi" siyahısına daxil edilmişdir.

Ümumdünya Yer Günü 1970

İ n t e r n e t d ə

www.anl.az/download/meqale/azerbaycan/2011/aprel/170238.htm

Əsası C.Sterlinq Mortan tərəfindən qoyulan Yer gününün bayram edilməsi XIX əsrin 40-cı illərindən başlamışdır.

1872-ci ildə C.Morton Nebraska ştatının il ərzində bir günün ətraf ərazinin yaşıllaşmasına həsr edilməsi təklifi ilə çıxış etmiş və birinci ağacəkmə günü milyona yaxın ağac əkilmişdir.

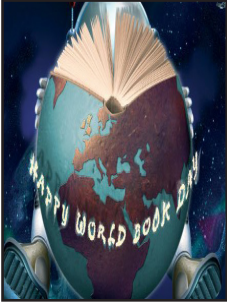
1882-ci il 22 aprel tarixindən başlayaraq "Ağac günü" Nebraska hökuməti tərəfindən ştatın rəsmi bayramı kimi qeyd olunur.

1970-ci ildən başlayaraq ətraf mühitin əhəmiyyətinin təbliği, onun ilkin

formada qorunub saxlanması, planetin təbii ehtiyatlarının tükənməsi və s. sahələri əhatə etməsi ilə əlaqədar olaraq bayram "Yer günü" adlandırılmışdır.

Qeyd edək ki, 2014-cü ilin noyabr ayından ölkəmizin bütün guşələrində Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, Ətraf Mühitin Mühafizəsi üzrə Beynəlxalq Dialoq Təşəbbüsünün təsisçisi Leyla xanım Əliyevanın layihəsi əsasında ağacəkmə kampaniyasına start verilib. Artıq 5 ildir ki, aksiya çərçivəsində ölkə miqyasında xeyli ağac və gül kolları əkilmişdir.

Beynəlxalq Kitab və Müəllif Hüquqları Günü 1996

Ə d ə b i y a t

Nərimanoğlu, M. Kitab məhəbbət və oxu mədəniyyəti: 23 Aprel Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüquqları Günüdür / M.Nərimanoğlu // Azərbaycan.- 2016.- 23 aprel.- S.7.

Salmanlı, R. Əqli mülkiyyətin qorunması müstəsna əhəmiyyət kəsb edir: 23 Aprel Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüquqları Günüdür / R.Salmanlı // Azərbaycan.- 2015.- 23 aprel.- S.7.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/download/meqale/azerbaycan/2015/aprel/432152.htm>

Müəllif hüquqları anlayışı ilk dəfə Almaniyada geniş vüsət almışdır. Əvvəllər yalnız ədəbiyyat sahəsinə aid edilən bu ifadə 1870-ci il iyun ayının 11-dən imperatorun verdiyi qanunla mülkiyyətin bütün formalarını özündə birləşdirmişdir. Yaxın xaric hesab edilən Rusiyada isə bu anlayış indinin özündə də daha çox ədəbiyyat sahəsinə ehtiva edilir. YUNESKO-nun 1996-cı il tarixli qərarı ilə hər il bütün dünyada 23 aprel Beynəlxalq Kitab və Müəllif Hüquqları Günü kimi qeyd edilir. YUNESKO məhz bu günü dünya şöhrətli dramaturqlar Vilyam Şekspirin (1564-1616), Migel de Servantesin (1547-1616) və yazıçı-tarixçi İnka Qarsilaso de la Veqanın (1539-1616) şərəfinə müəyyənləşdirmişdir. Belə ki, hər üç yazıçını 23 aprel 1616-cı il - onların ölüm tarixi birləşdirir.

Azərbaycanda “Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında” Qanun 8 oktyabr 1996-cı il tarixindən qüvvədədir. Azərbaycanın bugünkü müəllif hüququ müasir informasiya, ilk növbədə rəqəmli texnologiya və multimedia kompyuter sisteminə əsaslanır. İlk dəfə olaraq Azərbaycan müəlliflərinə könüllü olaraq öz əsərlərini əlyazmasından başlayaraq CD ROM-lara qədər hər hansı maddi daşıyıcıda qeydiyyatdan keçirmək, Dövlət reyestrinə daxil etmək, kompyuterdə saxlamaq və arxivləşdirmək imkanını yaradılmışdır. Əsərlərini qeydiy-

yatdan keçirən müəlliflərə “Qeydiyyat haqqında Şəhadətnamə” verilir. Agentliyin kompyuter-TV-video-akustik sistem-skaner şəklində kompleksləşdirilmiş multimediyaya sistemi radio-televiziya efirinin monitorinqini həyata keçirməyə, intellektual mülkiyyətin statistikasını və müəllif hüquq pozuntularının diaqnostikasının müxtəlif məsələlərini həll etməyə imkan verir. Son illər Azərbaycan rəhbərliyinin uzaqgörən daxili və xarici siyasəti nəticəsində müəllif hüquqları sahəsində ölkəmizin beynəlxalq əlaqələri genişlənmiş, bir sıra Konvensiya və beynəlxalq təşkilatların üzvü olmuşdür.

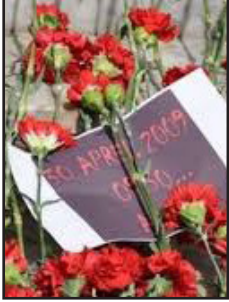
Azərbaycan 1996-cı ildən Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının üzvüdür. Ədəbi-bədii əsərlərin qorunması haqqında Bern Konvensiyasına və Müəllif hüququ haqqında Ümumdünya Konvensiyasına daxil olmuşdur. Bir sıra digər ikitərəfli və çoxtərəfli müqavilələrin iştirakçısıdır.

Dünyada “Ümumdünya kitab və müəllif hüquqları günü” mövzusunda tədbirlər 1996-cı ildən, Azərbaycanda isə 2001-ci ilin 23 aprel tarixindən keçirilir.

Digər tarixi hadisələr

10
ili

Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetində terror hadisəsi 2009

Aprel ayının 30-da Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetində (keçmiş ADNA) baş vermiş silahlı hücumdan on il ötür. Həmin qanlı tarixdə Universitetin 2-ci tədris binasında cəmiyyətin müxtəlif təbəqələrindən olan şəxslər güllələnmişdir. Universitetə süd məhsulları gətirən qadından tutmuş elmin yüksək dərəcəsinə çatmış professor qədər... Ağllarına belə gətirməzdilər ki, onların alın yazıları məhz bu yerdə qanla yazılmışdır.

Səhər saatlarında Dilarə Əliyeva küçəsi 227 ünvanında, Qaz neft mədən və Neft mexanikası fakültələrinin yerləşdiyi binada baş vermiş gözlənilməz hadisə universitetdə olanları təşvişə salmışdır. Hadisədən xəbər tutan hər kəs auditoriyaların qapılarını arxadan bağlayıb qatilin əlindən canını qurtarmaq üçün binanın pəncərələrindən boylanaraq qışqıraraq kömək istəyirdi. Təhsil ocağının giriş pilləkənindən tutmuş yuxarı mərtəbələrində hər yer qan içində idi. Dəhlizdə yaralılar və cansız bədənlər var idi.

Silahlı terrorçunun atdığı güllələr müəllim və tələbələrin əsasən baş və boyun nahiyəsindən dəymişdi. Gülləyə tuş gələnlərin içərisində akademiyanın professoru, laborantları, tələbələri, dosenti, müəllimləri var idi.

Aşağı mərtəbələrdə olan yaralılar binadan çıxarılan zaman məlum olmuşdur ki, ələ keçəcəyini görən terrorçu 6-cı mərtəbədə baş nahiyəsindən bir dəfə atəş açmaqla özü-özünü öldürmüşdür. Gicgah nahiyəsindən aldığı güllə yarasından yerindəcə keçinən şəxsin 1980-ci il təvəllüdü Gürcüstan vətəndaşı Qədirov Fərda Əsəd oğlu olduğu müəyyənləşmişdir. Fərda Qədirovun üzərindən isə "Makarov" tipli tapança, habelə hər biri 40 güllə tutumlu və içərisində 71 güllə olan xüsusi üsulla hazırlanmış 3 ədəd patronaşa, 2 tapança sandıqçası aşkar edilərək götürülmüşdür. Təhlükə tam olaraq sovuşandan sonra isə universitetin auditoriyalarında gizlənmiş tələbə və müəllim heyəti binadan evakuasiya olunmuşdur.

Hadisə nəticəsində 25 nəfər zərər çəkmiş, onlardan 13 nəfərin həyatını xilas etmək mümkün olsa da, 12-si dünyasını dəyişmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev 2009-cu il 1 may tarixində "Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetində aprelin 30-da baş vermiş faciəli hadisə nəticəsində həlak olanların ailələrinə və ağır xəsarət alanlara maddi yardım ayrılması haqqında" Sərəncam imzalamışdır.

Ə d ə b i y y a t

Günəş, R. On səkkiz günün gəlininin acı taleyi: Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasında terror zamanı həyatını itirən Şəfa Məmmədovanın anası Xuraman xanımla söhbət / Rüşanə Günəş // Azərbaycan müəllimi. - 2015. - 2 may. - S.10.

İsmayılqızı, X. Terror qurbanlarının xatirəsi yad edildi / Xuraman İsmayılqızı // İki sahil. - 2017. - 21 fevral. - S.20.

MAY

21 aprel-
21 may

Buğa bürcünün
Nişanı Yerdır.
Veneranın
himayesindedir.
Güneşin Buğa
bürcündən
keçdiyi dövrdə
doğulanlar
təbiətce
emosional
olurlar.

Ç.	1
C.A.	2
C.	3
Ş.	4
B.	5
B.E.	6
Ç.A.	7
Ç.	8
C.A.	9
C.	10
Ş.	11
B.	12
B.E.	13
Ç.A.	14
Ç.	15
C.A.	16
C.	17
Ş.	18
B.	19
B.E.	20
Ç.A.	21
Ç.	22
C.A.	23
C.	24
Ş.	25
B.	26
B.E.	27
Ç.A.	28
Ç.	29
C.A.	30
C.	31

- Əlillərin Hüquqlarının Beynəlxalq Müdafiəsi Günü (05.05.1992)
- Şuşanın işğalı günü (08.05.1992)
- Faşizm üzərində Qələbə Günü (09.05.1945)
- Heydər Əliyev Fondunun yaranmasının (10.05.2004) 15 illiyi
- Beynəlxalq Ailə Günü (15.05.1994)
- Laçın rayonunun işğalı günü (17-18.05.1992)
- Respublika Günü (28.05.1990)

650 il İmadəddin Nəsimi 1369-1417

İmadəddin Nəsiminin xatirəsi Azərbaycanda əbədləşdirilmiş, elm və təhsil ocaqlarına, rayon, küçə, meydanlara, metro stansiyasına onun adı verilmiş, abidələri ucaldılmışdır.

Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyevin təşəbbüs və səyləri nəticəsində hələ SSRİ dövründə Bakının mərkəzində şairin əzəmətli heykəli (heykəltəraşlar T.Məmmədov, İ.Zeynalov) ucaldılmışdır.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Dilçilik İnstitutuna Nəsiminin adı verilmişdir.

Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənətində Nəsiminin yaddaqalan obrazı yaradılmışdır. Xalq şairi Qabil 1980-ci ildə "Nəsimi" poemasını yazmış, Fikrət Əmirov "Nəsimi dastanı" baletini yazmışdır.

1973-cü ildə yubileyi münasibətilə görkəmli rəssam Mikayıl Abdullayev tərəfindən gözəl portreti çəkilmiş, SSRİ poçt markası buraxılmışdır.

Milli ədəbiyyat

- Yazıçı Məlikzadə İsi Abbas oğlunun (01.05.1934-12.05.1995) anadan olmasının 85 illiyi **196**
- Yazıçı Əkbərov Məhəmməd Həməzə oğlunun (05.05.1909-11.11.1974) anadan olmasının 110 illiyi
- Əməkdar incəsənət xadimi, şair Əfəndiyev Hikmət Ziya oğlunun (Hikmət Ziya) (13.05.1929-02.08.1995) anadan olmasının 90 illiyi **197**
- Xalq yazıçısı İbrahimov Hüseyn Məhəmmədəli oğlunun (23.05.1919-10.04.2008) anadan olmasının 100 illiyi **198**
- Şair Mehdizadə Abbasqulu Əlabbas oğlunun (Abbas Səhhət) (24.05.1874-11.07.1918) anadan olmasının 145 illiyi **199**
- Yazıçı, tənqidçi Kazımov Məmməd İsrəfil oğlunun (Məmməd Kazım) (25.05.1934-10.03.2018) anadan olmasının 85 illiyi
- Xalq yazıçısı, Əməkdar incəsənət xadimi Əfəndiyev İlyas Məhəmməd oğlunun (26.05.1914-03.10.1996) anadan olmasının 105 illiyi **200**

Folklor

- Aşıq-şair Mirzalıyev Xaspolad Salman oğlunun (aşiq Xaspolad Gülablı (Coşqun)) (24.05.1919-03.07.2000) anadan olmasının 100 illiyi **201**
- Şair, folklorşünas Kəmal Əli Əkbər oğlunun (24.05.1944-01.08.1999) anadan olmasının 75 illiyi

Dünya ədəbiyyatı

- İngilis yazıçısı Voyniç Etel Lilianın (11.05.1864-28.07.1960) anadan olmasının 155 illiyi **202**
- Fransız yazıçısı Onore de Balzakın (20.05.1799-18.08.1850) anadan olmasının 220 illiyi **202**
- Rus şairi Aleksandr Sergeyeviç Puşkinin (26.05.(06.06).1799-29.01.(10.02).1837) anadan olmasının 220 illiyi **203**
- Rus yazıçısı Leonov Leonid Maksimoviçin (31.05.1899-08.08.1994) anadan olmasının 120 illiyi **204**

Rəssamlıq. Heykəltəraşlıq. Memarlıq

Əməkdar incəsənət xadimi, rəssam, qrafik Hacıyev Əmir Səhliəli oğlunun (05.05.1899-21.08.1972) anadan olmasının 120 illiyi

Musiqi. Opera. Balet

Xalq artisti, bəstəkar, musiqişünas-alim, professor Zöhrabov Ramiz Fərzulla oğlunun (02.05.1939-23.04.2017) anadan olmasının 80 illiyi **205**

Xalq artisti, bəstəkar Hacıbəyov Soltan İsmayıl oğlunun (08.05.1919-19.09.1974) anadan olmasının 100 illiyi

Xalq artisti, rəqqasə, xoreoqraf-baletmeyster Cəlilova Roza İsmayıl qızının (17.05.1929) anadan olmasının 90 illiyi **206**

Xalq artisti, baletmeyster Məmmədov Maqsud Davud oğlunun (30.05.1929) anadan olmasının 90 illiyi

Xalq artisti, Əməkdar incəsənət xadimi, bəstəkar Zülfüqarov Oqtay Qədir oğlunun (31.05.1929-31.08.2016) anadan olmasının 90 illiyi **207**

Teatr. Kino

Xalq artisti, aktrisa Mütəllimova Firəngiz Bəhər qızının (01.05.1959) anadan olmasının 60 illiyi **208**

Xalq artisti, aktyor Cəfərzadə Rza Rüstəm oğlunun (Rza Əfqanlı) (15.05.1899-09.11.1973) anadan olmasının 120 illiyi **209**

Aktyor Anarlı (Məmmədov) Əbülhəsənin (22.05.1894 -1921) anadan olmasının 125 illiyi

Xalq artisti Yusupova Şükufə Mühəddin qızının (30.05.1954) anadan olmasının 65 illiyi **210**

Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Cəfərov Faiq Əliqulu oğlunun (01.05.1974-19.08.1999) anadan olmasının 45 illiyi **211**

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Abdullayev Namiq Vahid oğlunun (10.05.1974-09.02.1993) anadan olmasının 45 illiyi **212**

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Hacıyev Fikrət Əli oğlunun (19.05.1964-05.05.1992) anadan olmasının 55 illiyi **213**

Siyasət. Hərbi iş

Hərbi xadim, polkovnik Məmmədov İsmayıl Məmməd Rəhim oğlunun (04.05.1909-29.11.1981) anadan olmasının 110 illiyi

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Allahverdiyev Müseyib Abdulla oğlunun (05.05.1909-19.05.1969) anadan olmasının 110 illiyi **214**

Dövlət xadimi Sultanov Xosrov bəy Paşa bəy oğlunun (10.05.1879-07.01.1943) anadan olmasının 140 illiyi **215**

İctimai və dövlət xadimi Hüseynova Züleyxa İsmayıl qızının

(29.05.1924-24.05.1996) anadan olmasının 95 illiyi **216**

Mədəniyyət. Maarif. Təhsil

Əməkdar elm xadimi, filologiya elmləri doktoru, professor Seyidov Yusif Mirəhməd oğlunun (02.05.1929-18.11.2013) anadan olmasının 90 illiyi **217**

Akademik Cəfərov Məmməd Zeynalabdin oğlunun (Məmməd Cəfər) (09.05.1909-11.05.1992) anadan olmasının 110 illiyi **218**

Filologiya elmləri doktoru, professor Qurbanov Şamil Dünyamalı oğlunun (10.05.1934-01.01.2004) anadan olmasının 85 illiyi **219**

Ədəbiyyatşünas, mətnşünas Əsgərov Salman Məmmədəmin oğlunun (Salman Mümtaz) (20.05.1884-06.09.1941) anadan olmasının 135 illiyi **220**

Ədəbiyyatşünas, filologiya elmləri doktoru, professor Həkimov Mürsəl İsmayıl oğlunun (20.05.1929-15.04.2006) anadan olmasının 90 illiyi

Görkəmli teatr xadimi, ictimai-siyasi xadim, publisist, aktyor Hacinski Mehdi bəy Süleyman oğlunun (24.05.1879-18.06.1941) anadan olmasının 140 illiyi **221**

Ədəbiyyatşünas, publisist, professor Xulufu Vəli Məmmədhüseyn oğlunun (26.05.1894-13.10.1937) anadan olmasının 125 illiyi **222**

İdman

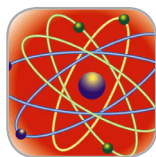

Əməkdar bədən tərbiyəsi və idman xadimi Nərimanov Bəhram Əhməd oğlunun (06.05.1934-10.06.2010) anadan olmasının 85 illiyi **223**

Əməkdar məşqçi Ramazanov Emin Ramazan oğlunun (09.05.1934) anadan olmasının 85 illiyi

Əməkdar idman ustası İbrahimov Samir Həsən oğlunun (12.05.1964) anadan olmasının 55 illiyi

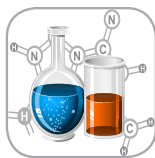
Riyaziyyat.Fizika.Astronomiya

Fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor Abutalıbov Hacıbala İbrahim oğlunun (13.05.1944) anadan olmasının 75 illiyi

Fizika üzrə elmlər doktoru, professor Barxalov Barxal Şaban oğlunun (15.05.1944) anadan olmasının 75 illiyi

Kimya. Biologiya. Tibb

Tibb elmləri doktoru Haqverdiyeva Tahirə Həbib qızının (02.05.1949) anadan olmasının 70 illiyi

Əməkdar elm xadimi, tibb elmləri doktoru, professor Nəsrullayeva Həcər Məhəmməd qızının (12.05.1924-2005) anadan olmasının 95 illiyi

Texnika.Mühəndis işi

Əməkdar mühəndis, SSRİ dövlət mükafatı laureatı Ləmbəranski Əliş

Cəmil oğlunun (10.05.1914-01.05.1999) anadan olmasının 105 illiyi **224**

Kitabxanaşünaslıq.Bibliografiya

Kitabxanaçı, publisist Ələsgərov Bəybala Aydabala oğlunun (09.05.1954) anadan olmasının 65 illiyi **225**

Kitabşünas alim, yazıçı-publisist, filologiya elmləri doktoru Cəfərov Əliağa Qafar oğlunun (16.05.1954) anadan olmasının 65 illiyi **226**

Digər tarixi hadisələr

Beynəlxalq Söz və Mətbuat Azadlığı Günü (03.05.1993) **227**

Beynəlxalq Günəş Günü (03.05.1994)

Əlillərin Hüquqlarının Beynəlxalq Müdafiəsi Günü (05.05.1992) **228**

“Xalçaçı günü” peşə bayramı (05.05.2017)

Ümumdünya Qırmızı Xaç və Qızıl Aypara Günü (08.05.1953)

Şuşa rayonunun işğal günü (08.05.1992) **229**

Faşizm üzərində Qələbə Günü (09.05.1945)

Heydər Əliyev Fondunun yaradılmasının (10.05.2004) 15 illiyi **230-231**

Ermənistanla-Azərbaycan arasında atəşkəs elan edilməsinin 25 illiyi (12.05.1994) **232**

“Dinc dağlar” Beynəlxalq ekspedisiyasının üzvü Mursaqulov Səridanən Azərbaycanın dövlət bayrağını dünyanın ən uca zirvəsi olan Everestə sancmışdır (12.05.1999)

Beynəlxalq İqlim Günü (15.05.1992)

Beynəlxalq Ailə Günü (15.05.1994)

Ümumdünya İnformasiya Cəmiyyəti Günü (17.05.2006)

Beynəlxalq Elektronrabitə Günü (17.05.2006)

Beynəlxalq Muzeylər Günü (18.05.1977)

Laçın rayonunun işğal günü (17-18.05.1992) **233**

Ümumdünya Metrologiya Günü (20.05.1875)

Azərbaycan Respublikası ilə Malavi dövləti arasında diplomatik münasibətlər qurulmuşdur (20.05.2004)

Ümumdünya Dialoq və İnkişaf Uğrunda Mədəni Müxtəliflik Günü (21.05.2003) **234**

Beynəlxalq Bioloji Müxtəliflik Günü (22.05.2000)

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi Əməkdaşlarının Peşə Bayramı Günü (23.05.2007)

Respublika Günü (28.05.1990) **235**

Azərbaycan Respublikası Keniya ilə diplomatik əlaqələr qurmuşdur (28.05.2004)

Ümumdünya Tütünlə Mübarizə Günü (31.05.1987)

İsi Abbas oğlu Məlikzadə 1934-cü il may ayının 1-də Ağcabədi rayonunda anadan olmuşdur. Xəlfərəddin kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra, 1952-1957-ci illərdə M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Sənaye İnstitutunun (indiki ADNSU) neft-kimya fakültəsində təhsil almışdır.

1957-1961-ci illərdə “Əzizbəyov-neft” mədənlər idarəsində operator, yerüstü avadanlıq ustası, 1961-1966-cı illərdə Azərbaycan Kommunal Təsərrüfatı Nazirliyi Baş Qaz İdarəsində böyük mühəndis, şöbə rəisinin müavini vəzifələrində çalışmışdır. 1966-1973-cü illərdə “Ulduz” jurnalı redaksiyasında Publisistika şöbəsinin müdiri, məsul katib, 1974-1976-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında redaktor, C.Cabbarlı adına “Azərbaycanfilm” kinostudiyasında ssenari redaksiya heyətinin üzvü, 1976-1980-ci illərdə “Azərbaycan” jurnalı redaksiyasında Nəsr şöbəsinin müdiri, 1980-1981-ci illərdə “Ulduz” jurnalı redaksiyasında Nəsr şöbəsinin müdiri, 1981-1983-cü illərdə “Mozalan” satirik kinojurnalında böyük redaktor, 1983-1985-ci illərdə C.Cabbarlı adına “Azərbaycanfilm” kinostudiyasında baş redaktor vəzifələrində işləmişdir.

1968-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olmuşdur.

1988-1990-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrında ədəbi hissə müdiri işləmişdir.

1994-cü ildən ömrünün sonunadək “Azərbaycan” jurnalında Publisistika şöbəsinin müdiri, 1990-cı ildən Azərbaycan Mədəniyyət Fondunun

Qarabağ filialının sədri vəzifələrində çalışmışdır.

Ədəbi fəaliyyətə XX əsrin 60-cı illərindən başlamış İsi Məlikzadənin “Baxmadı getdi” adlı ilk hekayəsi 1960-cı ildə, “Həsrətin sonu” adlı ilk kitabı isə 1964-cü ildə çap olunmuşdur.

Ədəbiyyatımıza yeni qəhrəman tipi gətirmiş, “60-cılar” ədəbi nəslinin nümayəndəsi olan İsi Məlikzadə “Küçələrə su səpmişəm”, “Dədə palıd”, “Gümüşgöl əfsanəsi”, “Günəşli payız”, “Yaşıl gecə”, “Bir günün qonağı” povestlərinin, “Qırmızı yağış” romanının müəllifidir. Müstəqillik illərində yazıcının “Şehli çəmənlərin işığı” hekayələr kitabı və “Dolaşaların Novruz bayramı” povesti çap edilmişdir.

Azərbaycan bədii nəsrinin XX əsrdə yetirdiyi söz ustalarından olan, ədəbiyyatda heç kimə bənzəməyən, özünəməxsus fərdi deyim tərz, yolu və üslubu olan, gözəl hekayələr müəllifi, müasir Azərbaycan povestinin yaradıcılarından biri, bədii nəsrində ən doğru həqiqətləri sənət dililə ifadə edən, XX əsr Azərbaycan ziyalısının, kəndlisinin obrazlarını yaradan ustad nasir “Evin kişisi” (1978), “Evlənmək istəyirəm” (1983), “Kişi sözü” (1987), “Güzgü” (1990), “Pəncərə” (1991), “Ağ atlı oğlan” (1995), “Vətən mənə oğul desə” (1996) “Güllələnmə təxirə salınır!...” (2002), “Hərənin öz payı, öz tayı” (2006) və b. filmlərin ssenari müəllifi olmuşdur.

Görkəmli yazıçı İsi Məlikzadə 1995-ci il may ayının 12-də vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / İ.Məlikzadə.- Bakı: Şərq-Qərb, 2005.- 336 s.

Qırmızı yağış: roman / İ.Məlikzadə; nəşrin red. M.Rəfiyev.- [Bakı]: Gənclik, 2013.- 151, [1] s.

Ağa, M. Qırmızı yağışlar nə zaman yağır və ya “Qırmızı yağış” haqqında bəzi qeydlər... / M. Ağa // Ədəbiyyat qəzeti.- 2017.- 13 may.- S.3.

Ağabalayeva, S.A. Kölgə-adam İsi Məlikzadə-80 / S.Ağabalayeva // Azərbaycan.- 2014.- № 5.- S.126-129.

Yusifli, V. İsili, İsisiz dünya... İsi Məlikzadə - 80 / V.Yusifli // Azərbaycan.- 2014.- № 5. - S.123-125.

Hikmət Ziya oğlu Əfəndiyev 1929-cu il may ayının 13-də Nuxada (indiki Şəki şəhərində) anadan olmuşdur. Sonra valideynləri ilə Ağdam şəhərinə köçmüş, burada 1 sayılı orta məktəbdə oxumuş, 1947-1952-ci illərdə ADU-nun (indiki BDU) filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsil almışdır.

1952-1969-cu illərdə “Azərbaycan pioneri” qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, Ədəbiyyat və incəsənət şöbəsinin müdiri, 1969-1984-cü illərdə “Göyərçin” jurnalı redaksiyasında Poeziya şöbəsinin müdiri, 1984-cü ildə məsul katib vəzifələrində işləmişdir.

Ədəbi yaradıcılığa 1952-ci ildə “Azərbaycan pioneri” qəzetində çap edilən “Qeqola” adlı ilk şeiri ilə başlamışdır. İlk satirik şeirləri, eyni zamanda 1957-1960-cı illərdə “Atamın hədiyyəsi”, “Bahar gözəldir, ya qış?”, “Milçək ürəyi” kitabları Hikmət Əfəndiyev imzası ilə çap olunmuşdur. Əsərləri keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuş, şair özü İ.A.Krılövün təmsillərini Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir.

“Mozalan” satirik kino-jurnalı bədii şurasının, “Azərbaycan pioneri” və “Literaturniy Azerbaydjan” jurnalının redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur.

“Əli Bayramlı” (1971), “Azərbaycan qadını” (1974) sənədli filmlərinin, “Qərib cinlər diyarında” (1977) bədii filminin, “Dəcəl dovşan” (1981) cizgi filminin ssenari müəllifidir. Şairin

“Sınaq”, “Ekiz qardaşlar” pyesləri tamaşaya qoyulmuş, “Nənəmin nağılı”, “İkilərin sərgüzəştləri”, “Solğun çiçəklər” librettolarına və bir sıra şeirlərinə musiqi bəstələnmişdir.

40 ildən çox fəal bir jurnalist kimi respublika mətbuatında çalışan Hikmət Ziyanın yaradıcılıq simasını təmsilçilik müəyyən edir. O, təxminən 3000 təmsil yazmışdır. Qısa təmsil anlayışı müasir ədəbi prosesdə bilavasitə onun adı ilə bağlıdır. Hikmət Ziya təbiətin ona bəxş etdiyi nadir yumorist, təmsilçi istedadını ölkəmizin, respublikamızın həyatında, cəmiyyət üzvlərinin əxlaq və mənəviyyatında kök salmış ciddi qüsurların tənqid və ifşasına həsr etmişdir. Qısa təmsillərinin əksəriyyəti öz ədəbi taleyi olan, həyat və insan haqqında yazılmış əsərlərdir.

Görkəmli şair 1958-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, 1959-cu ildən Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü idi. 1978-ci ildə “Qabaqcıl maarif xadimi”, 1986-cı ildə isə “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına layiq görülmüş, 1988-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir.

Şair Hikmət Ziya 1995-ci il avqust ayının 2-də Bakıda vəfat etmişdir.

Respublikada “Hikmət Ziya” adına ədəbiyyat mükafatı təsis olunmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / H.Ziya; red. R.Yusifov; tərt. ed. A.Xudiyeva; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi. Cild 3.- Bakı: Təhsil, 2014.- 437, [3] s.

Əhmədov, T. Hikmət Ziya / T.Əhmədov // Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə): ensiklopedik məlumat kitabı.- Bakı, 2011.- S.412.

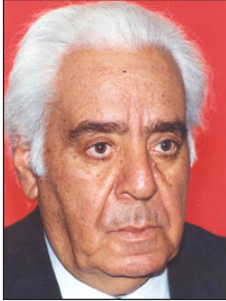
Yusifli, V.Ə. Təmsil ustası (“Ədəbiyyatımızın cəfakəşləri” silsiləsindən Hikmət Ziya) / V.Yusifli // Ədalət.- 2014.- 29 mart.- S.23.

Yusifov, R. Hikmət Ziyanın sənət dünyası: Hikmət Ziya - 85 / R.Yusifov // Ədalət.- 2014.- 30 may.- S.7.

Yusifov, R. Hikmət ziyası / R.Yusifov // Ədəbiyyat qəzeti.- 2014.- 16 may.- S.11.

Hüseyn İbrahimov
1919-2008

Yazıçı

Hüseyn Məmmədli oğlu İbrahimov 1919-cu il may ayının 23-də Naxçıvan MR-nın Şərur rayonunun Şahtaxtı kəndində anadan olmuşdur. Kənd yeddiillik məktəbini bitirdikdən sonra Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunda, 1953-1958-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) jurnalistika fakültəsində təhsil almışdır. 1940-cı ildə indiki Şərur rayonunun Sədərək kənd orta məktəbində müəllim kimi əmək fəaliyyətinə başlamış, bir sıra ictimai vəzifələrdə çalışmışdır.

1941-1943-cü illərdə indiki Şərur rayonu komsomol komitəsinin birinci katibi, 1943-1947-ci illərdə Naxçıvan vilayət komsomol komitəsinin katibi, 1947-1949-cu illərdə “Şərq qapısı” qəzetinin redaktor müavini, 1949-1954-cü illərdə isə Naxçıvan Nazirlər Soveti yanında Radio Verilişləri Komitəsinin sədri işləmişdir. 1954-1960-cı illərdə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı Naxçıvan filialının sədri, 1960-1961-ci illərdə Azərbaycan Kommunist Partiyası Naxçıvan Vilayət Komitəsində mühazirəçilər qrupunun rəhbəri, 1961-1965-ci illərdə “Şərq qapısı” qəzetinin redaktoru olmuş, 1963-cü və 1967-ci illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Sovetinin sədri seçilmişdir. 1965-1970-ci illərdə Azərbaycan Kommunist Partiyası Naxçıvan Vilayət Komitəsində təbliğat və təşviqat şöbəsinin müdiri, 1970-1975-ci illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Mədəniyyət naziri vəzifələrində çalışmışdır.

SSRİ “Bilik” cəmiyyəti nümayəndə heyətinin tərkibində 1967-ci ildə Finlandiya və Danimarkaya, 1975-ci ildə Azərbaycan mədəniyyət işçiləri nümayəndə heyətinin rəhbəri kimi İtaliya və Əlcəzairə səfər etmişdir. 1975-1980-ci illərdə “Şərq qapısı” qəzetində şöbə müdiri, 1977-ci ildən isə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı Naxçıvan şöbəsinin məsul katibi və Naxçıvan Yazıçı-

lar Birliyinin sədri vəzifələrində çalışmışdır. Naxçıvan MR Ali Məclisinin nümayəndə heyətinin tərkibində 1992, 1994 və 1996-cı illərdə İran İslam Respublikasında olmuşdur.

Ədəbi fəaliyyətə 1944-cü ildə “Ədəbiyyat qəzeti”ndə çap olunan “O, düşməndə qoymadı anasının qanını” adlı ilk şeiri ilə başlamışdır. Bundan sonra öz hekayələrini dövrü mətbuatda müntəzəm olaraq çap etdirmişdir. “Qu quşları öləndə oxuyurlar” əsərini və Hüseyn Cavidə həsr etdiyi “Böhtan” romanını 1998-ci ildə başa çatdırmışdır. Yazıçı həm komediya, həm də faciə janrında mükəmməl əsərlər yaratmışdır. “Torpağın övladları” və “İtirilən sağlıq” pyesləri C.Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. Əsərləri keçmiş SSRİ və bir çox xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. Ə.Nesinin (Türkiyə), M.Sibainin (Suriya), Ş.Ubeydin (Mısır) və A.Qəhharın (Özbəkistan) bir sıra hekayələrini Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir. SSRİ yazıçılarının II və III qurultaylarında nümayəndə kimi iştirak etmişdir.

“Əsrin onda biri”, “Günəş doğan yerdə”, “Bahar yağışı” romanlarının, “Göyərçinin məhəbbəti”, “Səhv edəndə”, “Baharın hekayəsi” povestlərinin, “Şirin xatirə”, “Qumralın məktubları”, “Təmiz adam”, “Kənd həsrəti”, “Arxayın Məmməd”, “Qadın nəfəsi”, “Vicdan səsi”, “Köhnə onluq” hekayələrinin müəllifidir.

Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafındakı xidmətlərinə görə beş medalla, 1994-cü ildə “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmiş, 1998-ci ildə Azərbaycanın “Xalq yazıçısı” fəxri adına layiq görülmüşdür. 2002-ci ildə Azərbaycan Prezidentinin fərdi təqaüdcüsü olmuşdur.

Hüseyn İbrahimov 2008-ci il aprel ayının 10-da vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri: 3 cildə / H.İbrahimov. – Bakı: Naksuana, 2007.

Əsrin onda biri: roman / H.İbrahimov. – Bakı: Avrasiya, 2005. – 383 s.

Həbibbəyli, İ.Ə. Şəxsiyyətin və sənətin vəhdəti Hüseyn İbrahimov-90 / İ.Həbibbəyli // Ədəbiyyat qəzeti. – 2009. – 12 iyun. – S.3.

Hüseyn Məmmədli oğlu İbrahimov [1919-2008] // Azərbaycan. – 2008. – 11 aprel. – S. 5.

Xəlilzadə, F. Sabahın sorağında / F.Xəlilzadə // Kaspi. – 2013. – 20-22 aprel. – S.17.

Гүлзар: Рассказы / Г.Ибрагимов. – Баку: Азернешр, 1958. – 95 с.

Когда ошцбаецца сєрдцє: рассказы / Г.Ибрагимов. – Баку: Гянджлик, 1968. – 171 с.

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / A.Səhhət; tərt., ed. ön söz və qeydlərin müəll. K.Talıbzadə.- Bakı: Lider, 2005.- 456 s.

Gün dağlara yayıldı: (kiçik yaşlı uşaqlar üçün şeirlər) / A.Səhhət; red. F.Hüseynova.- Bakı: Turan, 2002.- 12 s.

Təmsillər, tərcümələr / A.Səhhət; burax. və yayıma məsul A.İbrahimov.- Bakı: Turan, 2001.- 15 s.

Ağayev, M.M. Abbas Səhhət: fəlsəfi və sosial-siyasi görüşləri / M.M.Ağayev.- Bakı: Elm və təhsil, 2010.- 87 s.

Abbaslı, T. Can və ədəb-irfan təbibimiz: "Vətən əcdadımızın mədfənidir, Vətən övladımızın məskənidir" demiş Abbas Səhhət / T.Abbaslı // Mədəniyyət.- 2017.- 19 may.- S.13.

Bayramoğlu, A. Abbas Səhhətin naməlum əsərləri: Axtarışlar, tapıntılar / A.Bayramoğlu // Ədəbiyyat qəzeti.- 2015.- 11 iyul.- S.19.

Abbasqulu Əlabbas oğlu Mehdizadə (Abbas Səhhət) 1874-cü il may ayının 24-də Şamaxı şəhərində anadan olmuşdur. Burada atasının açdığı məktəbi bitirdikdən sonra Tehran Universitetində tibb təhsili almışdır.

1901-ci ildə Şamaxıya qayıdaraq həkimlik və Rüşdiyyə məktəbində müəllimlik etmişdir. Bir müddət sonra həkimlik fəaliyyətini dayandırmış və bədii yaradıcılığa meyil etmişdir.

1905-ci il inqilabı milli ədəbiyyatın ümumi inkişafına təsir göstərdiyi kimi, Abbas Səhhətin də yaradıcılıq imkanlarının genişlənməsi üçün münbit şərait yaratmışdır. Onun ilk mətbu şeiri 1905-ci ildə "Şərqi-rus" qəzetində dərc edilmişdir.

Burjua-demokratik inqilabının təsiri onun poetik yaradıcılığında ictimai-siyasi motivləri gücləndirmişdir. Şeirlərində, nəsr əsərlərində və məqalələrində xalqın həyatını, milli azadlıq mübarizəsini, vətənə məhəbbəti, əxlaq və tərbiyə məsələlərini əks etdirmişdir.

Azərbaycan romantik ədəbiyyatı cərəyanının nümayəndəsi olan Abbas Səhhətin yaradıcılığına Şərqi Nizami, Hafiz, Sədi kimi şairlərinin böyük təsiri olmuşdur. O, türk xalqlarının ədəbiyyatları ilə də yaxından maraqlanmış, xüsusilə Tofiq Fikrətin yaradıcılığına diqqət göstərmişdir.

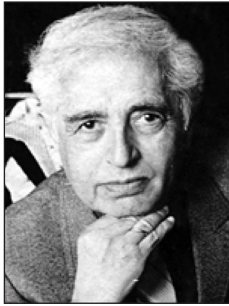
Ədibin tərcüməçilik fəaliyyəti də çox zəngin olmuşdur. O, M.Y.Lermontov, A.S.Puşkin, İ.A.Kırlov, M.Qorki, V.Hüqo və digər şair və yazıçıların əsərlərini Azərbaycan dilinə tərcümə etmiş, onları 1912-ci ildə "Məğrib

günəşləri" (iki cildə) adlı kitabında çap etdirmişdir. O, "Vətən", "Poetik nitq", "Azadlığa mədhiyyə", "Oyanışın səsi", "Özlərini sevənlərə", "Ey Vətən, getmə ki, əldən gedəriz", "Alimnəməllər" şeirlərinin, "Əhmədin şücaəti", "Şair, muza və şəhərli" adlı poemaların, "Cərrahlıq", "Bədbəxt ailə", "Qaragünlü Həlimə" hekayələrinin, "Yoxsulluq eyib deyil", "Neft fontanı", "Cəhalət səmərəsi, yaxud bir yetimin xoşbəxtliyi" pyeslərinin, uşaqlar üçün yazılmış "Ana və bala", "Ata və oğul", "Yay", "Ayı və şir", "Quşlar" və onlarla başqa əsərlərin müəllifidir.

Azərbaycan xalqının ictimai-siyasi, ədəbi-fəlsəfi fikir tarixində özünəməxsus yer tutan Abbas Səhhət fəal mədəniyyət xadimlərindən olmuş, məktəblərin, kitabxanaların açılmasına çalışmışdır. O, Azərbaycanda İslam dəyərlərindən imtinaya qəti etiraz edərək, əsərlərində "ümummüsəlman qərbçiliyi" ideyasını dəstəkləmişdir. 1918-ci ilin martında erməni-daşnak quldur dəstələrinin Şamaxıda törətdiyi soyqırımdan sonra başlanan qaçqın həyatı, üzləşdiyi məşəqqət və nəhayət, yatalaq xəstəliyi şairin ölümü ilə nəticələndi. O, cümhuriyyət barədə arzularını həyata keçirmək üçün əməli fəaliyyət göstərə bilmədi.

Şair, tərcüməçi, maarif xadimi Abbas Səhhət 1918-ci il iyul ayının 11-də Gəncə şəhərində vəfat etmişdir.

Respublikamızda bir sıra küçə, məktəb, kitabxana, mədəniyyət ocağı və uşaq bağçaları onun adını daşıyır.

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri: 3 cildə / İ.Əfəndiyev.- Bakı: Avrasiya Press, 2005.

Ceyran ovu / İ.Əfəndiyev; red. M. Namaz.-Bakı: Gənclik, 1994.-104 s.

Sən ey böyük yarıdan!.. / İ.Əfəndiyev; red. G.Əmrullah qızı.- Bakı: Şərq-Qərb, 1997.-164 s.

İlyas Əfəndiyev: bibliografiya / Azərb. Respub. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Azərb. Milli Kitabxanası; tərt. G.Səfəraliyeva; red. və burax. məsul K.Tahirov; ön söz müəll. Ş.Alişanlı.- Bakı: [s.n.], 2014.-511, [1] s.

İlyas Əfəndiyev. Ömür davam edir: İlyas Əfəndiyev haqqında xatirə kitabı / Azərb. Respub. Mədəniyyət və Turizm Naz.; tərt. ed., red. və ön söz müəll. Elçin.-Bakı: Təhsil, 2014.-598, [2] s.

İsrafilov, İ.R. Gələcəyin adamı: [İlyas Əfəndiyev: monoqrafiya] / İ.R.İsrafilov; [red. M.Çəmənli; nəşiri T.Axundov]; Azərb. Respub. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Bakı: Aspoliqraf, 2014.- 271 s.

Mədətoğlu, Ə. Əsrlərin, nəsillərin müasiri - İlyas Əfəndiyev / Ə.Mədətoğlu // Ədalət.- 2017.- 18 oktyabr.- S.15.

İlyas Məhəmməd oğlu Əfəndiyev 1914-cü il may ayının 26-da Azərbaycanın Füzuli rayonunda anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra 1930-1933-cü illərdə şəhər məktəbində və II dərəcəli partiya məktəbində dil və ədəbiyyat fənlərini tədris etmişdir. 1934-1938-ci illərdə Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunda coğrafiya şöbəsində qiyabi təhsil almışdır. O, 1938-1940-cı illərdə “Yeni yol”, “Kommunist” qəzetlərinin redaksiyalarında ədəbi işçi, 1940-1941-ci illərdə “Ədəbiyyat qəzeti” redaksiyasında Tənqid şöbəsinin müdiri, 1941-1947-ci illərdə Azərbaycan Radio Komitəsində Ədəbiyyat şöbəsinin müdiri, 1944-1945-ci illərdə Bakı Kinostudiyasında Ssenari şöbəsinin rəisi, 1946-1947-ci illərdə “İnqilab və mədəniyyət” jurnalı redaksiyasında Nəsr şöbəsinin müdiri vəzifələrində çalışmışdır.

1940-cı ildə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olmuşdur. 1952-1958-ci illərdə Azərbaycan Yazıçıları İttifaqında nəsr üzrə məsləhətçi, 1958-1961-ci illərdə məsul katib kimi çalışmışdır.

Yazıçı ədəbi fəaliyyətə 1939-cu ildən başlamışdır. İ.Əfəndiyevin “Berlində bir gecə” adlı ilk hekayəsi 1939-cu ildə “Ədəbiyyat qəzeti”ndə dərc olunmuşdur. “Söyüdlü arx” (1958), “Körpüsəlanlar” (1960), “Dağlar arxasında üç dost” (1963), “Sarıköynəklə Valehin nağılı” (1978), “Geriyə baxma, qoca” (1980), “Üçatılan” (1981) kimi romanları, bir çox digər povest və hekayələri Azərbaycan və rus dillərində dəfələrlə Bakıda nəşr edilmişdir. Eyni zamanda, əsərləri keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə, ingilis, fransız, alman, çex, slovak, bolqar, macar və başqa dillərə tərcümə olunmuşdur.

Onun “İşıqlı yollarla” (1947), “Bahar suları” (1948), “Atayevlər ailəsi” (1954), “Sən həmişə mənimləsən” (1964), “Unuda bilmirəm” (1968), “Məhv olmuş gündəliklər” (1969), “Mənim günahım” (1970), “Mahni dağlarda qaldı” (1971), “Xurşudbanu Natəvan” (1981), “Büllur sarayda” (1983), “Şeyx Məhəmməd Xiyabani” (1986), “Bizim qəribə taleyimiz” (1988) və başqa pyesləri Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında, eləcə də respublikanın digər teatr səhnələrində tamaşaya qoyulmuşdur.

İ.Əfəndiyev 1960-cı ildə “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına layiq görülmüş, 1972-ci ildə Dövlət mükafatı laureatı olmuşdur. 1974-cü ildə Azərbaycanın “Xalq yazıçısı” fəxri adına layiq görülmüşdür. 1949-cu ildə “Şərəf” nişanı, 1971-ci ildə “Qırmızı Əmək Bayrağı”, 1974-cü ildə “Oktyabr inqilabı”, 1994-cü ildə “Şöhrət” ordenləri və bir çox medallarla təltif olunmuşdur.

İlyas Əfəndiyev 1996-cı il oktyabr ayının 3-də Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

2001-ci ildə ulu öndər Heydər Əliyev yazıçının xatirəsinin əbədiləşdirilməsi haqqında, 2004 və 2014-cü illərdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev İlyas Əfəndiyevinin 90 və 100 illik yubileylərinin keçirilməsi haqqında Sərəncamlar imzalamışlar.

Yazıçının xatirəsini əbədiləşdirmək məqsədilə marka və zərflər buraxılmış, xatirə lövhəsi, xatirə abidəsi, büstü qoyulmuşdur. Bakıda Elitar gimnaziya, beynəlxalq fond ədibin adını daşıyır. Dünya sularında “İlyas Əfəndiyev” gəmisi üzür.

Mirzalıyev Xaspolad Salman oğlu (Aşıq Xaspolad Gülablı (Coşqun)) 1919-cu il may ayının 24-də (bəzi mənbələrdə 21 mart) Ağdam rayonunun Abdal kəndində anadan olmuşdur. Aşıq Valehin nəslindəndir (kötükəsidir). İbtidai təhsilini Abdal, orta təhsilini isə Gülablı kəndində almışdır. 1939-cu ildə hərbi xidmətə yollanmış, Böyük Vətən müharibəsinin iştirakçısı olmuşdur. Müharibədən sonra bir müddət kənd məktəbində hərbi rəhbər işləmiş, 1962-ci ildən ömrünün sonunadək Gülablı kənd mədəniyyət evinin rəhbəri olmuşdur.

Aşıqlığa gənc yaşlarından başlamışdır. İfaçılığı ilk dəfə əmisi aşıq Mustafadan və əmisi oğlu Yunusdan öyrənmişdir. 1958-ci ildən Azərbaycan Xalq Yaradıcılığı Evinin, sonradan yaradılmış Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin üzvü, III və IV aşıqlar qurultaylarının nümayəndəsi, çoxsaylı müsabiqə və festivalların laureatı olmuşdur. Bir çox ifaları Dövlət Televiziyasında lentə alınmışdır. Kənd mədəniyyət evinin rəhbəri olarkən “Aşıqlar”, “Zurnaçılar” və “Nənə qızlar” ansambllarını yaratmışdır.

8 (başqa məlumata görə 11) dastanın (“Səməd və Zeynəb”, “Valeh və Taleh”, “Taleh və Həqiqət”, “Mahir və Həsrət”, “Bəxtiyar və Lətafət”, “İqbal və İsmət”, “Nazim və Səkinə”, “Səxavət və Səadət”), çoxsaylı qoşma, gəraylı, təcnis, qəzəl, divanı, müxəmməs və b. şeirlərin müəllifidir. Bir çox aşıq və şairlərlə deyişmələri vardır.

Abdal-Gülablı aşıqlarının, xüsusən Aşıq Valehin irsinin toplanması ilə məşğul olmuşdur. 1970-ci ildə Fəmil Mehdi ilə birlikdə Aşıq Valehin şeirlərinin toplandığı “Alçaqlı ucalı

dağlar” kitabını tərtib etmişdir. Topladığı materialların bir hissəsi “Qarabağ: Folklor da bir tarixdir” folklor toplusunun 5-ci cildinə (2013) və Aşıq Valeh haqqında yazılmış “Haqq aşığı - Vücutnamədən Cahannaməyə” kitabına (2014) daxil edilmişdir.

Aşıq Xaspolad Qarabağ aşıq mühitinin görkəmli nümayəndəsi olmaqla yanaşı, ustad aşıq kimi el-oba arasında tanınmışdır. O, güclü hafizəyə, qeyri-adi yaddaşa, yüksək hazırlığa malik bir sənətkar idi. Onun yaradıcılığı geniş və çoxşaxəlidir. Ustadnamələr, gəraylılar, qoşmalar, müxəmməslər, divanilər, hərbe-zorbalar, həcvlər, qıfılbəndlər onun yaradıcılığında geniş yer tutur. Aşıq şeirinin müxtəlif şəkillərində yazdığı şeirlər, neçə-neçə sənətkarlarla deyişmələri, dastanları onun ustad aşıq olduğunu göstərən əsas əlamətlərdir. Aşıq Xaspoladın əsərlərinin təsir gücü, əhəmiyyəti böyükdür. Qıfılbəndləri hələ də aşıqlar tərəfindən açılmamış qalır.

Qarabağ aşıq mühitinin hazırkı sənətkarları arasında klassik aşıq sənət ənənələrinin inkişaf etdirilməsində, aşıq şeirinin müxtəlif şəkil və formalarında orijinal nümunələr yaradan Aşıq Xaspoladın yeri və rolu danılmazdır. Bu ustad sənətkarın yaradıcılığı çox zəngin və əhatəli olduğundan yurd nisgili, vətən həsrəti motivləri də onun ədəbi irsində üstünlük təşkil edir.

Aşıq Xaspolad 2000-ci il iyul ayının 3-də Ağdam rayonunun Xındırstan kəndində vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Qəlbimdə niskilli hekayətim var / A.X.Coşqun; nəşir M.Çobanlı; red. Ş.Əkbərzadə.- Bakı: [Təhsil], 1999.- 288, [2] s.

Taleh və həqiqət: şeirlər, dastanlar / A.X.Gülablı; red. Z.Yaqub.- Bakı: Yazıçı, 1990.- 276, [4] s.

Nəbiyeva, A. Aşıq Xaspoladın sənətkarlığı // Təzadlar.- 2015.- 17 fevral.- S.15.

155
illiyi**Etel Lilian Voyniç**
1864-1960*İngilis yazıçısı*

Etel Lilian Voyniç 1864-cü il may ayının 11-də İrlandiyanın Kork şəhərində anadan olmuşdur.

1887-1889-cu illərdə Rusiyada yaşamışdır. F.Engels və K.V.Plexanovla tanış olmuşdur.

1897-ci ildə “Ovod”, “Çek Reymond” (1901), “Oliviya Letam” (1904), “Ovod sürgündə” (1910), “Başmaqlarını çıxart” (1945) romanlarında italyan, rus, polyak xalqlarının inqilabi

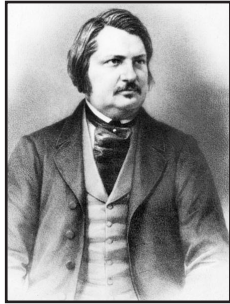
mübarizəsi əks etdirilir. Rus, Ukrayna, polyak dillərindən tərcümələri vardır. Musiqi əsərləri də bəstələmişdir. Onun “Babilistan” (1948) oratoriyası Rusiyada çarizmin devrilməsinə həsr olunmuşdur.

Etel Lilian Voyniç 1960-cı il iyul ayının 28-də Nyu-Yorkda vəfat etmişdir. Vəsiyyətinə görə nəşi yandırılaraq külü Nyu-Yorkun mərkəzi parkına səpilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Çek Reymond: [roman] / E.L.Voyniç; tərc. ed. H.Həbibova; red. F.Əliyeva.- [Bakı]: [Qanun], [2017].- 151 s.

Qırılmış dostluq: [roman: Voyniçin sevimli qəhrəmanı Artur-Ovod haqqında əfsanəvi trilogiyasının ikinci romanı] / Etel Lilian Voyniç; tərc. ed. H.Həbibova.- [Bakı]: [Qanun], [2013].- 335 s.

220
illiyi**Onore de Balzak**
1799-1850*Fransız yazıçısı*

Onore de Balzak 1799-cu il may ayının 20-də Fransanın Tur şəhərində anadan olmuşdur. İlk təhsilini Tur şəhərində, sonra Bandom kollecində almış, 1814-cü ildə Paris hüquq məktəbində davam etdirmişdir.

Balzakın yaradıcılığı janr etibarilə rəngarəngdir. İlk əsərlərindən olan, 1820-ci ildə yazdığı “Kromvel” faciəsi J.Rasinin yaradıcılığına təqliddir. Romantizmin təsiri ilə yazılmış “Biraq varisi”, “Luzilyanlı Klotilda”, “Yüz yaşlı qoca” və s. romanları melodramatikdir. Yaradıcılığının ilk illərində gizli imzalarla yazdığı əsərlərdən yazıçı sonralar imtina etmişdir. Balzaka şöhrət qazandıran ilk əsər Bretanda əksinqilabi qiyamın yatırılmasına həsr olunmuş “Şyanlar” tarixi romanıdır. Bundan sonra Balzak əsas əsərlərini

mühüm tarixi-ictimai problemlərə həsr etmişdir.

Onun ən məşhur əsəri - “Bəşəri komediya” və ya “İnsan komediyası” (La Comédie humaine) adlı epopeyada fransız həyatının bütün sahələrinin 143 kitabda əks etdirilməsi planlaşdırılmışdır. Yazıçı bütün gücünü sərf edərək 90 roman və novella yazdı. Bu epopeyaya “Şaqren dərisi”, “Yevgeniya Qrande”, “Qorio ata”, “Sezar Biroto”, “İtirilmiş illüziyalar”, “Vadidəki Zambaq” və s. romanlar daxildir.

XIX əsrin görkəmli fransız yazıçı-dramaturqu Onore de Balzak 1850-ci il avqust ayının 18-də Parisdə vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / O.de Balzak; tərc. ed. M.Rəfili.- Bakı: Şərq-Qərb, 2006.- 408 s.

Hacı, K. Unudulmuş qəhrəmanların yazıçısı / K. Hacı // Ədəbiyyat qəzeti.- 2017.- 26 avqust.- S.13.

Qismət, A. Fobiyalı yazıçılar / A.Qismət // Ədəbiyyat qəzeti.- 2018.- 10 fevral.- S.23.

220
illiyiAleksandr Sergeyeviç Puşkin
1799-1837

Rus şairi

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri: iki cilddə /
tərt. Telman Cəfərov.- Bakı:
Avrasiya Press, 2006.- C.I.-
279 s., C.II.- 318 s.

Seçilmiş əsərləri [şeyrlər,
poemalar, Yevgeni Onegin
mənzum romanı] /A.S.Puşkin;
tərt. və tərc. E.Borçalı; ön
sözün müəll. Elçin.- Bakı:
Çağdaş As, 2012.- 333, [3] s.

Yevgeni Onegin: Mənzum
roman /A.S.Puşkin; Tərc. ed.:
S.Vurğun.- Bakı: Adiloğlu,
2005.- 210 s.: portr., 21 sm.

Полное собрание сочинений
в одном томе/А.Пушкин;
[отв. ред. Е.Г.Басова.-
Москва: Альфа-Книга,
2010.- 1214, [2] с.

Qismət, A. Tanınmadığı-
mız Puşkin / A.Qismət //
Ədəbiyyat qəzeti.- 2017.- 9
sentyabr.- S.25.

Mirzəzadə, R. "...Şeyriylə
dolaşdı Yer kürəsini, Puşkin-
Rusiyanın şair balası...":
10 fevral - dahi rus şairi
Aleksandr Sergeyeviç Puşki-
nin ədəbiyyətə qovuşmasının
180 illiyi münasibəti ilə /
R.Mirzəzadə // Həftə içi.-
2017.- 1 fevral.- S.4.

Svetaeva, M. Mənim Puşki-
nim / M.Svetaeva // Kaspi.-
2017.- 8-10 aprel.- S.14.

Aleksandr Sergeyeviç Puşkin 1799-cu il may ayının 26-da (bəzi mənbələrdə iyun ayının 6-da) qədim boyar nəslindən olan dvoryan ailəsində doğulmuşdur.

Puşkinin dünyagörüşünün formalaşmasında şairin nənəsi Mariya Alekseyevnanın (Hannibal), tərbiyəsində isə dayəsi Arina Radionovnanın böyük rolu olmuşdur. Dayəsini çox sevən Puşkin ona bir neçə gözəl şeir də həsr etmişdir. Sonradan Puşkin dayəsinin danışdığı nağılların süjetlərindən istifadə edərək "Çar Saltan haqqında nağıl", "Qızıl xoruz haqqında nağıl", "Ölmüş çar qızı haqqında nağıl" və başqa əsərlər yazmışdır.

1817-ci ildə liseyi bitirən Puşkin Kollegiya katibi rütbəsi almış, Xarici işlər kollegiyasına təyin olunmuşdur. 1817-1820-ci illərdə yazdığı əsərlərdə gənc şairin Peterburq həyatı, gərginləşən siyasi şərait, yetişməkdə olan dvoryan inqilabçıları nəslinin görüşləri öz əksini tapmışdır.

1820-ci ildə xidməti təyinat adı ilə Rusiyanın cənubuna sürgün edilən Puşkin Qafqaz və Kırımda olmuş, Kişinyovda və Odessada yaşamış, burada dekabristlərdən V.F.Rayevski, P.I.Pestel və b. ilə görüşmüşdür. Cənub sürgünü Puşkin romantizminin vüsət aldığı dövrdür. Yaradıcılığında mühüm yer tutan üsyankar ruhlu "Qafqaz əsiri", "Quldur qardaşlar", "Baxçasaray fontanı" poemalarında ilk dəfə olaraq Puşkinin azadlıq, məhəbbət, şəxsiyyət problemlərinə fəlsəfi münasibət nəzərə çarpır.

1824-cü ilin iyul ayında şair xidmətdən kənar olunaraq, Pskov vilayətinin Mixaylovskoye kəndinə sürgün edilmişdir. Puşkin orada hələ cənubda yazmağa başladığı "Yevgeni Onegin" mənzum romanının yeni fəsilərini və "Qraf Nulin" satirik poemasını yazmış, Rusiyanın tarixini, salnamələrini öyrənmiş, xalq mahnı və nağıllarını qələmə almışdır. Puş-

kinin yaradıcılıq təkamülündə mühüm mərhələ olan "Boris Qodunov" faciəsində realizm, xalqilik və tarixilik prinsiplərinin əsası qoyulmuşdur.

Dekabristlər üsyanının məğlubiyyətindən sonra Puşkin 1926-cı il sentyabrın 8-də II çar I Nikolayla görüşmüş və çar onu bağışladığını demişdir. 1830-cu ilin payızında Boldinoda yaşayan Puşkin 50-yə yaxın müxtəlif janrlı əsər yaratmışdır. 1831-ci ilin fevral ayında evlənmiş, həmin ilin may ayında Peterburqa köçmüş, Rusiya tarixinə, o cümlədən I Pyotr dövrünə və Puqaçov hərəkətinə dair arxiv materialları, sənədləri araşdırmışdır. 1833-cü ilin oktyabrında yenidən Boldinoya qayıtmışdır. Puşkin orada "Dubrovski" romanını, "Puqaçov tarixi"ni, "Tunc atlı", "Ancelo" poemalarını, "Qaratoxmaq qadın" povestini, bir sıra məşhur nağıllarını yazmışdır.

A.Puşkin əsərlərinin Azərbaycan dilinə tərcüməsi üzərində xalqımızın ən görkəmli və istedadlı şair, ədib və mütərcimləri çalışmışlar. Bunlardan M.S.Ordubadi, S.Vurğun, A.Şaiq, M.Rahim, R.Rza, M.Arif və b. göstərmək olar.

Dahi rus şairi Aleksandr Sergeyeviç Puşkin 1837-ci il yanvar ayının 27-də dueldə yaralanmış və iki gündən sonra vəfat etmişdir.

Görkəmli rus şairi haqqında bir çox Azərbaycan yazıçı və şairləri əsərlər yazmışdır. Bunların içərisində ən məşhuru görkəmli dramaturq Mirzə Fətəli Axundov tərəfindən 1837-ci ildə yazılmış "Puşkinin ölümünə Şərq poeması"dır.

Xalqımızın dünya şöhrətli rus şairinə olan ehtiramının təzahürüdür ki, sevimli paytaxtımız Bakı şəhərində küçələrdən biri və park şairin adını daşıyır, eyni zamanda şəhərin mərkəzində A.S.Puşkinin gözəl abidəsi ucaldılmışdır.

120
illiyiLeonid Leonov
1899-1994

Rus yazıçısı

Ə d ə b i y y a t

Yevgenia İvanovna: povest / L.Leonov; [red. M.Mirkişiyev; tərc. ed. İ.Yaqubov]. - Bakı: Azər nəşr, 1966.- 113, [3] s.: 17 sm.

Leonov Leonid Maksimoviç // Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: on cildlə.- Cild 6.- Bakı, 1982.- S.204.

Вахитова, Т. М. Художественная картина мира в прозе Леонида Леонова (структура, поэтика, эволюция) / Институт русской литературы (Пушкинский Дом) РАН. - СПб.: Наука, 2007.- 317 с.

Прилепин, З. Леонид Леонов «Игра его была огромна» / З.Прилепин.- Молодая гвардия, 2010.- Т. 1427 (1227).- 569 с.

Ранняя проза / Л.М.Леонов; [отв. ред. О.Старикова].- Москва: ОГИ, 2009.- 509, [2] с.

Русский лес: роман /Л.М.Леонов.- Москва: Сов. писатель, 1991.- 535, [9] с.

Leonid Maksimoviç Leonov 1899-cü il may ayının 31-də (bəzi mənbələrdə 19-u) Moskva şəhərində anadan olmuşdur. Atası Maksim Leonoviç Leonov Kaluqa quberniyasından olmuş, Moskvada kitab nəşriyyatı yaratmış, 1905-ci ildə Tver bulvarında “İskra” adlı kitab dükanına malik olmuşdur.

Leonid Leonovun ilk ədəbi təcrübəsi atasının redaktoru olduğu “Şimal səhəri” adlı qəzetdə başlamışdır. O, 1918-ci ildə 3-cü Moskva Gimnaziyasını gümüş medal ilə bitirərək Moskva Universitetində təhsilini davam etdirmişdir. Cənub Frontunda döyüşmüş, Moskva Hərbi dairəsi qəzetinin katibi olmuşdur. Orduda öz məqalələrini Lapot və Maksim Laptev təxəllüsləri ilə çap etdirmişdir. Böyük Vətən müharibəsi illərində Tataristanda, Çistopol şəhərində yaşamış, Moskvaya qayıtdıqdan sonra peşəkar şəkildə yazıçılıq fəaliyyətinə başlamışdır. İlk iri həcmli əsəri olan “Porsuqlar” (1924) romanında inqilab ərəfəsində Moskvanın meşşan həyatı, kənddə inqilabi mübarizə təsvir olunur. “Oğru” (1927) romanı, “Əylət əhvalatı”, “Bəyaz gecə” (1928) povestləri də həmin mövzudadır. Sovet ədəbiyyatında sosializm qurucularının əmək qəhrəmanlığından bəhs edən ilk əsərlərdən olan “Sot” (1930) romanında bacarıqlı təşkilatçı, kommunist Uvad-yev surətini yaratmışdır. “Skutarevski” (1932), “Okeana yol” (1935) romanlarında köhnə ziyalıların yeni həyat quruculuğuna qoşulmasından danışılır. 1930-1940-cı illərdə bir sıra dram əsərləri (Polovcan bağları”, “Canavar” (1938), “Çovğun” (1939), “Adi adam” (1941) və s.) yazmışdır. “Basqın” (1942), “Lyonuşka” (1943) pyesləri, “Velikoşumskun alınması” (1944) povesti Böyük Vətən müharibəsinə həsr

olunmuşdur.

Yazıçının müharibə dövrü publisistik fəaliyyəti də diqqətəlayiqdir. (“Kiyev düşüncələri”, “Qəzəb” və s.). Müharibədən sonrakı sovet ədəbiyyatında mühüm yer tutan “Rus meşəsi” (1953) romanında sovet xalqının faşizmə qarşı mübarizəsi təsvir olunur, müasir dövrün aktual məənvi-əxlaqi problemləri qaldırılır.

1950-1960-cı illərdə əvvəlki əsərlərinə yenidən qayıtmış (“Qızıl kareta” pyesinin (1946) 2-ci (1955) və 3-cü (1964) variantları, “Basqın” pyesinin yeni redaksiyası (1964), “Oğru” romanının yenidən işlənmiş nəşri (1961), rus mühacirlərinin həyatından bəhs edən “Evgeniya İvanovna” (1938) povestinin tamamlanması (1963) və s.), müharibə əleyhinə yönəldilmiş “Mister MakKinlinin qaçqınlığı” (1961; eyniadlı film, 1976) satirik kino pamfletini yazmışdır. “Dımkovun dünyası” (1974), “Son gəzinti” (1979) romanları insan və təbiət, bəşəriyyətin və məənvi sərəvətlərin gələcək taleyi problemlərinə həsr edilmişdir. Əsərləri dünya xalqları dillərinə tərcümə olunmuşdur.

SSRİ Ali Sovetinin deputatı (2-7-ci çağırış) olmuş, 5 dəfə Lenin ordeni, 2 dəfə SSRİ Dövlət mükafatı laureatı (1943, 1977), Sosialist Əməyi Qəhrəmanı (1967) və çoxlu sayda mükafatlarla təltif olunmuşdur. 1972-ci ildə SSRİ EA akademiki seçilmiş, 1976-cı ildən SSRİ Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin katibi olmuşdur.

Leonid Leonov 1994-cü il avqust ayının 8-də “Piramida” adlı ən böyük romanının nəşrindən sonra vəfat etmişdir. Fəlsəfi-mistik 1500 səhifəlik roman üzərində yazıçı 45 il (1940-1994) çalışmışdır.

80 illiyi Ramiz Zöhrabov 1939-2017

Musiqişünas-alim

Ramiz Fərzulla oğlu Zöhrabov 1939-cu il may ayının 2-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

1947-1958-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyası nəzdindəki orta ixtisas musiqi məktəbində təhsil almış və 1958-1960-cı illərdə Konservatoriyanın ifaçılıq fakültəsinin simli alətlər şöbəsində oxumuş, 1965-ci ildə isə Konservatoriyanı musiqişünaslıq ixtisası üzrə bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə 1965-ci ildə Gəncə şəhərindəki Q.Hüseynli adına orta ixtisas musiqi məktəbində musiqi tarixi və nəzəriyyəsi üzrə müəllim kimi başlayan Ramiz Zöhrabov 1966-1968-ci illərdə Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında xalq musiqisi üzrə redaktor vəzifəsində işləmişdir.

O, 1968-1969-cu illərdə Bakı şəhər 16 sayılı musiqi məktəbində musiqi nəzəriyyəsi üzrə dərslər aparmış, 1969-cu ildən etibarən indiki Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasında Azərbaycan xalq musiqisinin tarixi və nəzəriyyəsi kafedrasında çalışmışdır.

1990-cı ildə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının İdarə Heyətinin katibi seçilən Ramiz Zöhrabov 2012-ci ilədək həmin vəzifədə çalışmış, ölkəmizdə musiqişünaslığın inkişafına dəyərli töhfələr vermişdir. 1974-cü ildə sənətsünaslıq namizədi, 1994-cü ildə sənətsünaslıq doktoru elmi dərəcəsinə, 1992-ci ildə professor elmi adını almışdır.

Ramiz Zöhrabov şifahi ənənəli Azərbaycan professional musiqi janrlarının nəzəri problemlərinə, Azərbaycan bəstəkarlarının yaradıcılığına dair 20 kitabın, 350 elmi-publisistik məqalənin, bir sıra müxtəlif musiqi əsərlərinin müəllifidir. Bunlardan 1983-cü ildə Moskvada, 1991-ci ildə Təbrizdə nəşr edilən “Azərbaycan təsnifləri” kitabını, “Azərbaycan zərbi-muğamları” (1986), “Muğam” (1991),

“Bəstəkarlarımızın portreti” (Bakı, 1997) kitablarını misal göstərmək olar. Bundan başqa, 1999-cu ildə Tehranda nəşr edilmiş “Azərbaycan modal musiqisi” kitabı, 2000-ci ildə Bakıda çap edilmiş “Cahargah muğamının nəzəri əsasları” kitabı da Azərbaycan musiqişünaslıq elminin tədqiqində xüsusi yer tutur. “Azərbaycan musiqi ədəbiyyatı”, “Musiqi ədəbiyyatı”, “Şifahi ənənəli Azərbaycan professional musiqisi” adlı dərsliklərin də müəllifidir.

R.Zöhrabovun xalq çalğı orkestri üçün “Bayram lövhələri”, “Uşaq səhnələri”, “Ərdəbil lövhələri” suitaları, instrumental pyesləri Dövlət Teleradio Verilişləri Şirkətinin fonduna daxil edilmiş, müxtəlif məzmunlu mahnıları məşhur müğənnilər, uşaq xoru və solistlər tərəfindən ifa olunmuşdur.

1971-ci ildən televiziya silsilə verilişlərin müəllifi və aparıcısı olmuşdur. R.Zöhrabovun ilk dəfə olaraq, görkəmli xanəndələrin ifasında 100 təsnifi nota alınması və onun əsasında təsniflərin janr xüsusiyyətlərinin təhlilini aparması, o cümlədən, 9 zərbi-muğamı xanəndə və sazəndə ansamblının ifasında partitura şəklində nota yazaraq, onların nəzəri əsaslarını öyrənməsi sayəsində fəaliyyəti diqqətəlayiqdir.

Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin zənginləşdirilməsi sahəsində çoxillik səmərəli fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilmiş, 1990-cı ildə Azərbaycan Respublikasının “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adını, 1997-ci ildə “Humay” mükafatını almışdır. 2008-ci ildə “Xalq artisti” fəxri adına layiq görülmüş, 2009-cu ildə isə müstəqil Azərbaycan Respublikasının ali mükafatlarından olan “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir.

Professor Ramiz Zöhrabov 2017-ci il aprel ayının 23-də vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Bəstəkarlarımız haqqında söz: [topluluq] / R.Zöhrabov.- Bakı: Şur, 1995.- K.1.- 90 s.

Muğam / R.Zöhrabov; red. M.İsmayılov.- Bakı: Azər nəşr, 1991.- 119 s.

Zərbi - muğamlar: musiqi - nəzəri tədqiqat / R.Zöhrabov; red. Ş.Hüseynov.- Bakı: Mars-Print, 2004.- 405 s.

Fərəcov, S. “Azərbaycan muğamları” kitabının təqdimatı / S.Fərəcov // Mədəniyyət.- 2014.- 19 mart.- S. 10.

Həsənova, C. Muğamşünaslığın üföqləri: Ramiz Zöhrabov - 75 / C.Həsənova // Mədəni həyat.- 2014.- № 5.- S.71-73.

İlhamoğlu, F. Görkəmli musiqişünas Ramiz Zöhrabovun yubiley gecəsinin təəssüratı / F.İlhamoğlu // 525-ci qəzet.- 2014.- 30 may.- S. 7.

Ramiz Fərzulla oğlu Zöhrabov // Azərbaycan.- 2017.- 25 aprel.- S.4.

90
illiyi

Roza Cəlilova
1929

Rəqqasə, xoreoqraf

Ə d ə b i y a t

Çəmənli, M. Səhnəmizin ağ çiçəyi /Mustafa Çəmənli; red. G.Ələkbərqızı; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Bakı: Aspoliqraf, 2017.-189, [3] s.

Çəmənli, M. Səhnədən ulduz keçdi... / Mustafa Çəmənli//Qobustan: sənət toplusu.- 2017.- №4.- S.52-55.

Musaqızı, L. Sona baxış, ülkər gülüş, incə yeriş... / L.Musaqızı // Kaspi.- 2015.- 27 fevral.- S.21.

Rəqs sənətinə töhfə // 525-ci qəzet.- 2017.- 2 may.- S.8.

Təhminə. "Səhnəmizin ağ çiçəyi": Roza Cəlilova / Təhminə // Azad Azərbaycan.- 2017.- 2 iyun.- S.13.

Roza İsmayıl qızı Cəlilova 1929-cu il may ayının 17-də Şabranda anadan olmuşdur. 1947-ci ildə Bakı Xoreoqrafiya məktəbini bitirərək, iki il M.F.Axundov adına Opera və Balet Teatrının balet truppasında çalışmışdır. 1949-cu ildə M.Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının Mahnı və Rəqs Ansamblına keçmiş, 1965-ci ilə qədər ansamblın rəqs qrupunda solist kimi fəaliyyətini davam etdirmiş, 1965-1975-ci illərdə isə qrupa rəhbərlik etmişdir. 1973-1983-cü illərdə Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi Xalq Yaradıcılığı Elmi-Metodik Mərkəzində baletmeyster kimi çalışmışdır.

Roza Cəlilova istedadla bərabər, Xoreoqrafiya Məktəbindən əxz etdiyi professional hazırlığı ilə səhnəyə qədəm qoyan ilk rəqqaslardan idi. Peşəkar keyfiyyətləri sayəsində rəqqasə iki il sonra sənətdə bir-birinin ardınca böyük uğurlara imza atmağa başladı. Professional rəqslə folkloru məharətlə birləşdirməsi onun şöhrətini artırdı. Lirik süjeti, bədən plastikası və kəpənək uçuşunu xatırladan zərif əl hərəkəti ilə rəqqasə hər bir rəqsində mükəmməl, bitkin bir sənət əsəri yaradırdı. Repertuarına Azərbaycan milli rəqsləri "Bənövşə", "Novruzu", "Zərif yerişli", "Qaragöz", "Lalə", "Tərəkəmə", "Ənzəli", həmçinin iran, hind, ərəb, benqal və b. xalqların rəqsləri daxil idi.

Rəqqasə parlaq ifaçılığı ilə yanaşı, uzun illər xoreoqraf kimi də fəaliyyət

göstərirdi. O, 1989-cu ildə "Gülüstan" Mahnı və Rəqs Ansamblını yaratmışdır. Yüksək professional səviyyə və tərkibinə görə "Gülüstan" ansamblı qısa zamanda populyarlaşaraq xarici ölkələrdən dalbadal dəvətlər almağa başlayır. "Gülüstan" ansamblı ilə bərabər, Roza Cəlilova Bakı Dövlət Universiteti nəzdində fəaliyyət göstərən "Sevinc" rəqs ansamblına da rəhbərlik edirdi.

Hal-hazırda pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olaraq Milli Konservatoriyanın nəzdindəki gimnaziyada tələbələrə xoreoqrafiya sənətinin incəliklərini öyrədir.

Milli mədəniyyət sahəsindəki uğurlarına görə Roza Cəlilova 1959-cu ildə "Əməkdar artist", 2007-ci ildə isə "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüşdür. O, Ümumdünya festivallarının və Beynəlxalq müsabiqələrin laureatı olmuşdur və 1999-cu ildən Prezident təqaüdüçüsüdür.

Xalq artisti, rəqqasə, xoreoqraf-baletmeyster Roza Cəlilova Azərbaycan milli xoreoqrafiya sənətinin görkəmli nümayəndəsidir.

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin sifarişi ilə 2017-ci ildə tanınmış yazıçı-publisist Mustafa Çəmənlinin rəqs sənətimizin canlı əfsanəsi hesab olunan Roza Cəlilovanın həyat və səhnə fəaliyyətinə dair "Səhnəmizin ağ çiçəyi" adlı kitab çap olunmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

*Ad günün mübarək:
Mahnı şeirləri / Oqtay
Zülfüqarov.- Bakı, 1998.-
68 s.*

*Musiqi: Ümumtəhsil
məktəblərinin 6-cı
sinfi üçün dərslik /
O.Zülfüqarov, V.Xəlilov.-
Bakı: Pedaqogika, 2006.-
96 s.*

*Oxuyur "Aysel" /
O.Zülfüqarov.- Bakı: Çə-
şoğlu, 2003.- 148 s.*

*Xəlilov, V. Bəstəkar Oqtay
Zülfüqarov: Monoqra-
fiya / V.Xəlilov; red.:
Q.İsabəyli.- Bakı: Şur,
1997.- 190 s.*

*Maestro Oqtay Zülfüqarov
- 80 il /İdeya və prodüsi.
V. Mustafayev; Çingiz
Mustafayev ad. Fond].-
Bakı: ANS-PRESS,
[2009].- 43, [1] s.*

*AZƏRTAC. Bəstəkar
Oqtay Zülfüqarov son
mənzilə yola salımb //
Azərbaycan.- 2016.- 1
sentyabr.- S.2.*

*Oqtay Qədir oğlu Zül-
füqarov // Mədəniyyət.-
2016.- 2 sentyabr.- S.6.*

Oqtay Qədir oğlu Zülfüqarov 1929-cu il may ayının 31-də anadan olmuşdur.

Uşaqlıqdan musiqiyə həvəsi, yüksək musiqi duyumu olan O.Zülfüqarov 1947-ci ildə A.Zeynallı adına Musiqi Texnikumunun violonçel sinfinə daxil olmuş, məşhur musiqiçi A.Şvartsdan dərs almışdır. Bu dövrdə violonçel ifaçılığı ilə bərabər, bəstəkarlıqla da məşğul olmuş, violonçel üçün pyeslər və bir neçə mahnı yazmışdır.

1949-cu ildə gənc musiqiçilərin bəstələdiyi ən yaxşı mahnılar üzrə keçirilən müsabiqədə III yer tutmuşdur. O, 1951-ci ildə Ü.Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının simli alətlər şöbəsinə - violonçel sinfinə daxil olmuş, 1958-ci ildə bəstəkarlıq şöbəsində təhsilini Q.Qarayevin sinfində başa vurmuşdur.

Oqtay Zülfüqarov bəstəkarlıq texnikasına yiyələnərək musiqinin müxtəlif janrlarına müraciət etmişdir.

Onun iki simfoniyası, violonçel, fleyta və simfonik orkestr üçün konsertləri, "Şənlən mənim xalqım" uvertürası, "Qız ulduz", "Meşə nağılı", "Pişik və sərçə" nağıl-operaları, "Məlikməmməd" nağılı əsasında yazdığı "Şehrli alma" uşaq baleti, "Əlibaba və 40 quldur" librettosu, simli kvartetləri, fortepiano triosu, mahnı və romansları musiqi tariximizdə özünəməxsus yer tutur.

Bəstəkarın 300-ə qədər uşaq mahnısı var. Bunlardan "Ovçu oğlan", "Dumbulumu çalaram", "Rəssam", "Kuklam", "Nə əzizsən, vətən", "Əziz

ana, can ana" və başqalarının adını çəkə bilərik. Adından da göründüyü kimi, bu mahnılar müxtəlif mövzuları əhatə edərək körpələrdə ana, vətən, təbiət, gözəllik, məktəb, müəllim və s. haqda daha aydın təsəvvür yaradır.

1958-ci ildə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının üzvü olmuş, İttifaqın bütün tədbirlərində çox fəal iştirak etmişdir.

Bəstəkar həmçinin Dövlət Uşaq Filarmoniyasının bədii rəhbəri olmuşdur.

Uşaqların sevimli bəstəkarı 1967-ci ildən rəsmi, xalq sənəti (dekorativ təsviri sənət) ilə ciddi məşğul olmağa başlamışdır. Onun rəsmlərində simvolika fantastika ilə birləşir. Bəstəkar rəssamın çoxcəhətli, geniş fəaliyyəti dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir.

Uzun illər "Tumurcuq" və "Aysel" Uşaq Mahnı Teatrı Oqtay Zülfüqarovun rəhbərliyi altında Azərbaycan Dövlət Televiziyasında verilişlər hazırlamışdır. Bəstəkar həm də şeirlər yazmış və onlar "Oxuyur Aysel" adlı topluda işıq üzü görmüşdür.

Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin zənginləşdirilməsi sahəsində səmərəli xidmətlərinə görə Oqtay Zülfüqarov 1972-ci ildə "Əməkdar incəsənət xadimi", 2000-ci ildə "Xalq artisti" fəxri adına layiq görülmüşdür. 2009-cu ildə isə anadan olmasının 80 illiyi münasibəti ilə "Şöhrət" ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Oqtay Zülfüqarov 2016-cı il avqust ayının 31-də 87 yaşında vəfat etmişdir. Əvəzolunmaz sənətkar II Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

60
illiyiFirəngiz Mütəllimova
1959

Aktrisa

Firəngiz Bəhər qızı Mütəllimova 1959-cu il may ayının 1-də Ağcabədi rayonunda anadan olmuşdur. Əslən şuşalı olan Firəngiz Mütəllimova 1976-1980-ci illərdə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun (indiki ADMİU) dram və kino aktyorluğu fakültəsində təhsil almışdır. Həmin il Azərbaycan Akademik Milli Dram Teatrında işə başlamış, teatrda səmərəli fəaliyyət göstərməklə yanaşı televiziya tamaşalarında da iştirak etmişdir.

Qısa müddətdə teatrın repertuarkı tamaşaların bir neçəsinə daxil edilib, təzə əsərlərdə rollar oynamışdır. Gözəl ("Qılınc və qələm", M.S. Ordubadi), Qumral ("Əliqulu evlənin", S.Rəhman), Bəyim ("Xurşidbanu Natəvan", İ.Əfəndiyev), Aynur ("Büllur sarayda", İ.Əfəndiyev), Mələk ("Bizim qəribə taleyimiz", İ.Əfəndiyev), Gülnaz ("Mahnı dağlarda qaldı", İ.Əfəndiyev), Gülrüh ("Şeyx Xiyabani", İ.Əfəndiyev), Gülnaz ("Tənha iydə ağacı", İ. Əfəndiyev), Azadə xanım ("Dəlilər və ağıllılar", İ.Əfəndiyev), Sonya ("Sizi deyib gəlmişəm", Anar), Firəngiz ("Təhminə və Zaur", Anar), Anna ("Həyatın dibində", M.Qorki), Reya ("Böyük Romul", F.Dürrenmatt), Tereza ("Biganələr oteli", R.İbrahimbəyov), Əsmər ("Günah", R.Əlizadə), Nisə xanım ("Lənkəran xanım vəzir", M.F.Axundzadə), Maral ("Sənsiz", Ş.Qurbanov), Nədidə ("Qanlı Nigar", S.Şəndil), Aysulu ("Sokratı anma gecəsi", Ç.Aytmatov və M.Şahanov), Arvad ("Mənim ərim dəlidir" ("Di-aqnoz D"), Gülzar ("Poçt şöbəsində xəyal", Elçin), Sevər ("Bu dünyanın

adamları", H.Orucov), Həvva ("Varlı qadın", Ə.Əmirli), Raisa ("Mesenat", Ə.Əmirli), Nigar ("Qanlı Nigar", S. Şəndil), Kərbəlayi Fatmanisə ("Almaz", C.Cabbarlı) və b. obrazlar yaratmışdır.

Firəngiz Mütəllimova Azərbaycan Dövlət Televiziyasında hazırlanmış iyirmidən çox teletamaşada müxtəlif səpkili rollar ifa etmişdir. Onlardan Gülnar ("Səni axtarıram", "Bağışla", "Səndən xəbərsiz", A.Qəhrəmanov), Mərcan ("Evləri köndələn yar", Anar), Ana və qız ("Unutmaq olmur"), Nazan ("Yad qızı", O.Kamal), Almaz ("Topal Teymur", H.Cavid), Almaz ("Göz həkimi", İ.Səfərlil), Günay ("Səninlə və sənsiz", M.Haqverdiyev) və s. rolların bədii estetik keyfiyyətlərini xüsusi qeyd etmək olar.

Aktrisa "Azərbaycanfilm" kinosudiyasında istehsal edilmiş "Qaçaq Nəbi" (Sərvinaz), "Qocalar, qocalar" (Leyli), "Bəyin oğurlanması" (Telli), "İşarəni dənizdən gözləyin" (Sona) bədii filmlərində, "Mənim ağ şəhərim" (Ana), "Şərəf" (Mila xanım) telefilmlərində aparıcı rollar oynamışdır.

Firəngiz Bəhər qızı Mütəllimova 1986-cı ildə Naxçıvan Muxtar Respublikasının "Əməkdar artist", 1991-ci ildə Azərbaycan Respublikasının "Əməkdar artist" və 2000-ci ildə "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüşdür. ADMİU-nun dosentidir.

Müxtəlif illərdə (2012, 2014, 2015, 2016, 2017) Prezident mükafatçısı olmuş, 2017-ci ildə "Cəfər Cabbarlı mükafatı" ilə təltif edilmişdir.

Ə d ə b i y a t

Firəngiz Mütəllimova:
"Teatr həyatının bir parçasıdır"... / F.Mütəllimova; müsahibəni apardı Z.Nadir // Olaylar.- 2017.- 13 yanvar.- S.10.

Rəhimli, İ. Firəngiz Mütəllimova / İlham Rəhimli // Azərbaycan Teatr Ensiklopediyası: 3 cildə / layih. rəhb. Ə.M.Qarayev [ön söz]; red. hey.: T.İ.Əfəndiyev [və b.]; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Cild 1.- Bakı, 2016.- S.402-403.

Rəhimli, İ. Firəngiz Mütəllimova / İlham Rəhimli // Azərbaycan teatr tarixi: dərslik / İ.Rəhimli; elmi red.: T.Əfəndiyev.- Bakı: Çarşıoğlu, 2005.- 864 s.

120 illiyi Rza Əfqanlı 1899-1973

Aktyor

Rza Rüstəm oğlu Cəfərzadə (Rza Əfqanlı) 1899-cu il may ayının 15-də Cənubi Azərbaycanın Sərab şəhərində anadan olmuşdur.

1912-ci ilin yazında Bakıya gəlmiş, 1916-cı ildə Pyatiqorskda gedərək orada çəkməçi şagirdi işləmişdir. İki il sonra rus ordusunda könüllü xidmət etmişdir. 1920-ci ildə Bakıya dönən Rza Əfqanlı əvvəl Sabunçu qəsəbəsindəki dram dərnəyində aktyorluq etmiş və tezliklə Akademik Teatrın aktyoru Xəlil Hüseynovun təşəbbüsü ilə Mərkəzi Dövlət Səyyar Teatrında işləməyə başlamışdır.

1923-cü ildə Milli Dram Teatrının truppasına işə götürülmüş və paralel olaraq 1926-cı ildə Bakı Teatr Məktəbini bitirmişdir.

1929-cu ildə görkəmli rejissor və aktyor İbrahim İsfahanlının dəvəti ilə Tiflis Azərbaycan Dövlət Teatrında işləməyə getmişdir.

1933-1934-cü il teatr mövsümündə Türkmənistan Respublikasının paytaxtı Aşqabaddakı "Az Millətlər Teatrı"nda ("Natsmen" Teatrı) baş rejissor olmuşdur. 1935-ci ilin əvvəllərində yenidən Milli Dram Teatrının kollektivinə qayıtmışdır.

Rza Əfqanlı müxtəlif illərdə Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin "Ağa Məhəmməd şah Qacar" (Tavad Orbeliani), "Köhnə dudman" (Bədəl), "Baba yurdunda" (İsgəndərzadə), "Pəri cadu" (Qurban), "Dağılan tifaq" (Nəcəf bəy), Cəfər Cabbarlının "Od gəlini" (Rəbi, Aqşin və Elxan), "Oqtay Eloğlu" (Oq-

tay), "Sevil" (Balaş və Əbdüləli bəy), "1905-ci ildə" (General-qubernator), "Aydın" (Dövlət bəy), Vilyam Şekspirin "Otello" (Yaqo), "Hamlet" (Horatio), "Kral Lir" (Edmund), Hüseyn Cavidin "Knyaz" (Anton), "Şeyx Sənan" (Platon və Şeyx Sənan), Aleksandr Şirvanzadənin "Namus" (Seyran) və s. tamaşalarda rəngarəng rollar yaramışdır.

Rza Əfqanlıın yaradıcılığında kino rolları ayrıca bir mərhələdir. Kino fəaliyyətinə 1930-cu illərdə başlayan aktyorun "Bakılılar" filmindəki Cəfər obrazı uğurlu debüt idi və bu filmin ardınca o, "Kəndlilər", "Yeni horizont", "Qanun naminə", "O olmasın, bu olsun", "Dağlarda döyüş" və s. ekran əsərlərində maraqlı obrazlar yaratmışdır.

O, 1963-cü ildə teatrdan haqsız olaraq uzaqlaşdırılmış, uzun illər işsiz qalmış (arada ancaq bir neçə filmə çəkilib), bir müddət Sumqayıt Dövlət Dram Teatrında aktyorluq etmişdir.

Onun milli teatrımızın inkişafı yolundakı xidmətləri və səhnədəki səmərəli fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilmiş, aktyor 1938-ci il dekabr ayının 4-də "Əməkdar artist", 1943-cü il iyul ayının 17-də "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüşdür. 1948-ci ildə "Şərqi səhəri" (Ənvər Məmmədخانlı) tamaşasındakı Fərhad roluna görə Stalin mükafatı ilə təltif edilmişdir.

Xalq artisti Rza Əfqanlı 1973-cü il noyabr ayının 9-da Bakıda vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

İsmayıloğlu, A. Rza Əfqanlı.- Bakı: Şərq-Qərb, 2017.-143, [1] s.

Polad, Ə. Rza Əfqanlı (1899-1973) / Əli Polad // Mədəniyyətlərin beşiyi: Təbriz / Ə.Polad; tərc. ed., elmi red., əlavə və şərh. müəll. Q. Şəhriyar.- İstanbul, 2015.- S.244-245.

Xəlilzadə, F. Təzad dolu aktyor ömrü / F.Xəlilzadə // Kəsp.- 2016.- 2 noyabr.- S.15.

Rəhimli, Ş. Həbsxanada bəy qızına vurulan azərbaycanlı aktyorun qaribə taleyi / Ş.Rəhimli // Azad Azərbaycan.- 2017.- 9 avqust.- S.7.

Yusif, M. Unudulmaz sənətkar: Rza Əfqanlı: / M.Yusif // Ekran-efir.- 2014.- 1 avqust.- S.9.

Şükufə Mühəddin qızı Yusupova 1954-cü il may ayının 30-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

1971-1975-ci illərdə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun (indiki ADMİU) dram və kino aktyorluğu fakültəsində təhsil almışdır.

Görkəmli rejissor Mehdi Məmmədovun rəhbərlik etdiyi kursda oxuyan tələbə-aktrisa sənət müəlliminin 1974-cü ildə Akademik Milli Dram Teatrında hazırladığı S.Vurğunun "İnsan" dramının tamaşasında Tatyana rolunu ifa etmişdir.

Gənc aktrisa həmin ərəfədə "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında "Tütək səsi" və "Xoşbəxtliyin qiyməti" filmlərinə çəkildiyinə görə təyinatdan azad edilmişdir. Akademik teatrın baş rejissoru Tofiq Kazımov "Qılınc və qələm" (M.S.Ordubadı) tamaşasını hazırlayanda Şükufə Yusupovanı Rəna roluna dəvət etmişdir. Aktrisa 1976-cı ildə Akademik Milli Dram Teatrına aktyor truppasına işə götürülmüşdür.

Psixoloji teatr estetikasının prinsiplərində cəsarətli axtarışlar aparmağı sevən Şükufə Yusupova Akademik Milli Dram Teatrında Anyuta ("Daşqın", A.Safronov), Müttəhimin arvadı ("İstintaq", R.İbrahimbəyov), Təhminə, Zara xanım, Sədaqət ("Xurşidbanu Natəvan", "Bizim qərribə taleyimiz", "Büllur sarayda", İ.Əfəndiyev), Həmidə xanım ("Sizi deyib gəlmişəm...", Anar), Xavər ("İblis", H.Cavid), Gülnar ("Vaqif", S.Vurğun), Anna ("Həyatın dibində", M.Qorki), Şölə xanım ("Lənkəran

xanının vəziri", M.F.Axundov), Lüsi ("Dəfn edilməmiş ölümlər", J.P.Sartr), Zəhra xanım, Sona Ərəblinskaya ("Köhnə ev", "Mesenat", Ə. Əmirli), Qadın ("Qatil", Elçin) kimi rolları oynamışdır.

Aktrisa Azərbaycan Dövlət Televiziyasında N.Hacızadənin "Yaşa, ey haqq" (Ümbül banu), J.Koktonun "İnsan səsi" (Qadın), M.Normanın "Gecən xeyrə qalsın, ana!" (Qız) əsərlərinin teletamaşalarında oynamışdır.

Akademik Milli Teatrın aktrisaları arasında kinoya ən çox çəkilən sənətkarlardan biri də Şükufə Yusupovadır. O, 1974-cü ildən başlayaraq "Dörd bazar günü" (Ustanın qızı), "Ad günü" (Rəna), "1001 gecə" (Şəhrizad), "Musiqi ilə xaş" (Qadın), "Asif, Vasif, Aqasif" (Ana), "Nar ağacı haqqında xatirələr" (Mədinə), "Gümüş göl əfsanəsi" (Səidə), "Ümid" (Ana) və s. filmlərə çəkilmişdir.

Şükufə Yusupova 1991-ci ildə "Əməkdar artist", 2005-ci ildə "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüşdür. Müxtəlif illərdə (2012, 2014, 2015) Prezident mükafatı, 2014-cü il iyun ayının 3-də "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir. 2016-cı il may ayının 6-da Azərbaycanın Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdünə layiq görülmüşdür.

Ə d ə b i y y a t

Ş.M.Yusupovanın "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 3 iyun 2014-cü il //Azərbaycan.- 2014.- 4 iyun.- S.4.

Babayeva, S. Musiqili Teatrda ad günü / S.Babayeva // 525-ci qəzet.- 2014.- 28 may.- S.8.

Nizamiqızı, H. Oynamayan qadın: yaxud Tutudan qatıl müəlliməyə Şükufə yolu / H.Nizamiqızı //Mədəniyyət.- 2014.- 13 iyun.- S. 7.

Rəhimli, İ. Şükufə Yusupova / İlham Rəhimli // Azərbaycan Teatr Ensiklopediyası: 3 cildə / layih. rəhb. Ə.M.Qarayev; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Cild 3.- Bakı, 2017.- S.283-284.

Talibzadə, A. Buludlar üstündə gəzişən aktrisa: Şükufə xanım üçün fotoval / A.Talibzadə // 525-ci qəzet.- 2014.- 4 iyun.- S.7.

45
illiyi**Faiq Cəfərov**
1974-1999*Milli Qəhrəman*

Faiq Əliqulu oğlu Cəfərov 1974-cü il may ayının 1-də Cəlilabad rayonunun Şiləvəngə kəndində anadan olmuşdur.

1991-ci ildə Bakı Maşınqayırma Texnikumuna daxil olmuş, 1992-ci ilin sentyabr ayından Sərhəd Qoşunları Baş İdarəsinin Naxçıvan Sərhəd Dəstəsində hərbi xidmətə başlamışdır. Sərhəd Qoşunlarında xidmət etdiyi dövrdə Azərbaycanın cənub hüdudlarının mühafizəsində fərqlənmişdir. 1995-ci ilin mart ayında dövlət çevrilişi cəhdinin qarşısının alınması zamanı xüsusi qəhrəmanlıq nümunəsi göstərmiş, döyüşlərdə ağır yaralanmış və ehtiyata buraxılmışdır.

Bir ildən sonra öz həyatını dövlətçiliyimiz və xalqımıza xidmət etməyə bağlayan qəhrəmanımız yenidən orduya qayıtmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1995-ci il 27 dekabr tarixli fərmanı ilə Cəfərov Faiq Əliqulu oğlu “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Faiq Cəfərov 1999-cu il avqust ayının 19-da avtomobil qəzası nəticəsində həlak olmuşdur.

Cəlilabad rayonunun Şiləvəngə kəndində dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y a t

Faiq Əliqulu oğlu Cəfərova “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Sırvı – Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, dövlət quruluşunun müdafiəsi, onun müstəqilliyinin qorunub saxlanması və dövlət çevrilişi cəhdinin qarşısının alınması zamanı şəxsi qəhrəmanlıq və şücaət göstərdiyinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 27 dekabr 1995-ci il //Azərbaycan.- 1995.- 28 dekabr.- S.1.

Əsgərov, V. Cəfərov Faiq Əliqulu oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2010.- S.58-59.

Seyidzadə, M. Cəfərov Faiq Əliqulu oğlu / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.44.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Faiq_C%C9%99f%C9%99rov

<http://veten-ugrunda.az/milliqehremanlar/74-cfrov-faq-lqulu-olu.html>

http://www.wikiwand.com/az/Faiq_C%C9%99f%C9%99rov

<http://www.enter.news/az/news/interesting/115935/azerbaycanin-milli-qehremanlari-mikayil-cebrayilov-ve-faiq-ceferov-dosye#.WqtjsmrFLcc>

Milli Qəhrəmanlar

45
illiyi

Namiq Abdullayev
1974-1993

Milli Qəhrəman

Namiq Vahid oğlu Abdullayev 1974-cü il may ayının 10-da Ağcabədi rayonunun Avşar kəndində anadan olmuşdur. 1991-ci ildə Avşar kənd orta məktəbini bitirmişdir.

1992-ci ilin dekabr ayında cəbhəyə yola düşmüş, işğal olunmuş bir neçə kəndin azad olunmasında fəal iştirak etmişdir.

1993-cü il fevral ayının 9-da erməni silahlı dəstələri Xocavənd rayonunda mövqe tutmuş döyüşçülərimizin üzərinə böyük qüvvə ilə hücum keçmiş, düşmənin güclü hərbi texnikası qarşısında bu kiçik dəstə tab gətirə bilməmiş, lakin hücumu dəf etməyə çalışmışlar. Onlarla erməni quldurunu

məhv edən Namiq son anda əlindəki qumbaranı sinəsinə sıxaraq özünü tankın altına atmışdır. Zirehli texnikanın heyəti məhv edilmiş, vətənimizin bu cəsur oğlu şəhidlik zirvəsinə ucalmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 16 sentyabr 1994-cü il tarixli 202 sayılı Fərmanı ilə Abdullayev Namiq Vahid oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

Avşar kəndində dəfn edilmişdir. Avşar kənd orta məktəbi qəhrəmanın adını daşıyır.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyinin hərbi qulluqçularına "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Abdullayev Namiq Vahid oğlu – sırası – Azərbaycan Respublikasının suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, Vətənimizin torpaqlarının erməni işğalçılarından müdafiə edilməsində gedən döyüşlərdə qəhrəmanlıqla vuruşaraq göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə, öz müqəddəs əsgəri və xidməti borcunu şəərəflə yerinə yetirməsində göstərdiyi misilsiz xidmətlərinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 16 sentyabr 1994-cü il //Azərbaycan.- 1994.- 21 sentyabr.- S.1.- (Ölümündən sonra).

Daşdəmirli, Ə. Azərbaycanın milli qəhrəmanları Abdullayev Namiq; Ağayev Bəylər; Ağayev Faiq; Ağayev Eldar / Ə.Daşdəmirli // Təhsil.- 2014.- № 3.- S.82-83.

Qasımov, Ə. Bir döyüşün əks sədəsi / Ə.Qasımov // Azərbaycan ordusu.- 2016.- 11 fevral.- S.3.

Seyidzadə, M. Abdullayev Namiq Vahid oğlu / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.18.

Seyidzadə, T. Müharibə şəhidsiz keçməz / T.Seyidzadə // Azad Azərbaycan.- 2016.- 9 dekabr.- S.7.

Seyidzadə, T. Şəhid adını xalqımız həmişə uca tutur / T.Seyidzadə // Azad Azərbaycan.- 2016.- 16 dekabr.- S.7.

Tapdıqoğlu, A. Ağcabədidə Milli Qəhrəman Namiq Abdullayev anilib / A.Tapdıqoğlu // Azad Azərbaycan.- 2017.- 18 fevral.- S.7.

İ n t e r n e t d ə

<http://veten-ugrunda.az/milliqehremanlar/44-abdullayev-namq-vahd-olu.html>

<http://www.milliqahremanlar.az/hero/25>

55
illiyi**Fikrət Hacıyev**
1964-1992*Milli Qəhrəman*

Fikrət Əli oğlu Hacıyev 1964-cü il may ayının 19-da Goranboy rayonunun Qızılhacılı kəndində anadan olmuşdur. 1978-ci ildə səkkizinci sinfi bitirərək, Gəncə texniki-peşə məktəbində elektrik ixtisasına yiyələnmişdir.

1982-ci ildə Goranboy rayon Hərbi Komissarlığı tərəfindən hərbi xidmətə çağırılmışdır. Hərbi xidməti Ufa şəhərində keçirmişdir. Bakı Kooperativ Texnikumunda təhsilini başa vurmuşdur.

1991-ci ilin sonunda könüllü olaraq cəbhəyə yollanmışdır. Goranboy özünümüdafiə batalyonunun tərkibində Şəfəq, Zeyvə, Qaraçınar və digər məntəqələrin müdafiəsində fəal iştirak etmiş və 1992-ci il may ayının 5-də qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 iyun 1992-ci il tarixli 833 sayılı Fərmanı ilə Hacıyev Fikrət Əli oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

Qızılhacılı kənd qəbiristanlığında dəfn edilmişdir. Ballıqaya kənd orta məktəbi qəhrəmanın adını daşıyır. Goranboy rayonunda büstü qoyulmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyinin hərbi qulluqçularına "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Hacıyev Fikrət Əli oğlu – sırası – Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhəlinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 7 iyun 1992-ci il // Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1992.- №13.- S.25.- (Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. Hacıyev Fikrət Əli oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2010.- S.108.

Seyidzadə, M. Hacıyev Fikrət Əli oğlu / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.82.

Tofiq, H. Şəhid şam kimidir-onun xidməti yanmaq və işiq / H.Tofiq // Azad Azərbaycan.- 2017.- 27 yanvar.- S.7.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Fikr%C9%99t_Hac%C4%B1yev

http://www.faktxeber.com/m304ll304-q399hr399man---haciye-f304kr399t-399l304-o287lu_h45232.html

110
illiyi**Müseyyib Allahverdiyev**
1909-1969*Sovet İttifaqı Qəhrəmanı*

Müseyyib Abdulla oğlu Allahverdiyev 1909-cu il may ayının 5-də (bəzi mənbələrdə 22 aprel) Qazax rayonunun Dağ Kəsəmən kəndində anadan olmuşdur. 1931-ci ildə könüllü olaraq Sovet ordusunda hərbi xidmətə başlamışdır. Serqo Orconikidze adına Azərbaycan diviziyasında xidmət edərkən, hərbi sənətinə marağını, komandir qətiyyətinə malik olduğunu gören hərbi hissə rəhbərləri onu 1933-cü ildə hərbi və siyasi hazırlıq əlaçısı kimi Tiflisdəki hərbi məktəbə göndərməyi məsləhət bilmişlər. 1936-cı ildə həmin məktəbi bitirən gənc leytenant orduda siyasi komandir kimi xidmətə başlamışdır. M.Allahverdiyev həmin məktəbi bitirən ilk azərbaycanlılardan biridir.

1941-ci ilin iyul ayından isə Böyük Vətən müharibəsi cəbhələrində vuruşmuşdur. İlk dəfə faşistlərlə Moskva uğrunda gedən döyüşlərdə qarşı-qarşıya gəlmişdir. Moskva yaxınlığındakı döyüşlərdə göstərdiyi qəhrəmanlığa görə "Qırmızı Ulduz" ordeni ilə təltif edilmişdir. Sonra Xarkov uğrunda döyüşlərin iştirakçısı olmuş, Dnepropetrovsk, Zaporozhye, Nikolayev, Krivoy Roq, Kirovqrad, Kişinyov şəhərlərinin azad edilməsində qətiyyətlə döyüşmüşdür.

Beləliklə, çox keçməmiş, qvardiya kapitanı hərbi rütbəsinə layiq görülmüşdür. M.Allahverdiyev Macarıstan torpağında böyük bir düşmən qrupunun ləğv edilməsində xüsusilə fərqlənmişdir. 13 noyabr 1944-cü ildə onun komandanlıq etdiyi batalyon düşmənin müdafiə xəttini yara-

raq alayın döyüş tapşırığının yerinə yetirilməsini təmin etmişdir. 1944-cü ilin 1 dekabr gecəsi Allahverdiyevin batalyonu düşmənin top atəşi altında Dunay çayını keçərək sağ sahilə gedən qızğın döyüşlərə qatılmışdır. Ordu komandanlığının həmin xüsusi tapşırığını yerinə yetirərkən alman-faşist işğalçıları ilə döyüşlərdə göstərdiyi qəhrəmanlıq və şəxsi şücaətə görə SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 1945-ci il 24 mart tarixli fərmanı ilə Müseyib Allahverdiyev "Sovet İttifaqı Qəhrəmanı" adına layiq görülmüş, "Lenin" ordeni və "Qızıl Ulduz" medalı ilə təltif edilmişdir.

1946-cı ildə ordudan tərxis olunan M.Allahverdiyev uzun illər Qazax, Ağstafa, Tovuz rayonlarında rəhbər vəzifələrdə, təsərrüfat işlərində çalışmışdır. Ağstafa rayon xalq deputatları soveti sədrinin müavini, rayonlararası meşə təsərrüfatı idarəsinin direktoru olmuşdur. O, dinc illərdə SSRİ Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisinin qızıl medalına və fəxri diplomuna layiq görülmüşdür.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Müseyib Allahverdiyev 1969-cu il may ayının 19-da vəfat etmiş, doğulduğu Dağ Kəsəmən kəndində dəfn edilmişdir.

Ağstafa rayonunun Dağ Kəsəmən kəndindəki orta məktəb onun adını daşıyır. Ağstafa və Qazax rayonlarında adına küçələr salınmış, görkəmli yerlərdə büstü qoyulmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

Allahverdiyev Müseyib Abdulla oğlu // Azərbaycan Milli Ensiklopediyası. - Bakı, 2009. - C.1. - S.335.

Kazımov, C. Sovet ittifaqı qəhrəmanı mayor Müseyib Allahverdiyev / C.Kazımov // Respublika. - 2014. - 25 may. - S.5.

Nəzirli, Ş. Dost xatirəsi / Şəmişan Nəzirli // Krım dəftəri / Ş.Nəzirli. - Bakı, 2004. - S.22-26.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/M%C3%BCseyib_Allahverdiyev

<http://respublika-news.az/index.php/dig-r-x-b-rl-r/item/3638-sovet-ittifagi-gaehraemani-mayor-museyib-allahverdiyev>

140
illiyi**Xosrov bəy Sultanov**
1879-1943*Dövlət xadimi*

Xosrov bəy Paşa bəy oğlu Sultanov 1879-cu il may ayının 10-da Zəngəzur qəzasının Kürdhacı kəndində (indiki Laçın rayonu) dünyaya göz açmışdır. Gəncə gimnaziyasını bitirdikdən sonra Odessada Novorossiysk Universitetində ali tibb təhsili almışdır. Zəngəzur və Qarabağda topladığı zəngin bitkilərdən hazırladığı dərmanlarla kəndlərə gedərək xəstələri təmənnəsiz müalicə etmişdir.

Vətən tarixini, ədəbiyyatını və mədəniyyətini sevən ziyalılardan olan Xosrov bəy Şuşadakı evlərindən birini Şərq kitabxanası adlandırmış, quberniya işçilərinə Şərq xalqlarının tarix və mədəniyyətindən mühazirələr oxumuşdur.

1918-ci il mayın 27-də Azərbaycan Milli Şurasının üzvü seçilmiş, həmin ilin 28 mayında Tiflisdə Azərbaycan Milli Şurası adından Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin elan edilməsi Bəyannaməsinə imza atan 26 nəfərdən biri olmuşdur. Mayın 28-də Baş Nazir Fətəli Xan Xoyskinin formalaşdırdığı ilk hökumət kabinetində Hərbi nazir vəzifəsinə təyin edilmişdir. Bundan əvvəl Zaqafqaziya Seyminin və sonradan Azərbaycan Parlamentinin üzvü olmuşdur. Azərbaycan hökumətinin formalaşdırdığı ikinci və üçüncü kabinetlərdə Əmək naziri vəzifəsini yerinə yetirmişdir. Azərbaycanın ilk Hərbi naziri vəzifəsini qısa müddətə icra etdikdən sonra X.Sultanov F.Xoyskinin başçılığı altında formalaşan Azərbaycanın ikinci və üçüncü hökumətində Torpaq naziri təyin edilmişdir.

X.Sultanov 1919-cu il yanvarın 15-də Bakıdakı ingilis qoşunlarının komandanı general Tomson tərəfindən Qarabağın general-qubernatoru təyin edilmişdir. Qarabağ general-qubernatorluğu 1919-cu il yanvarın 15-də Gəncə quberni-

yasından ayrılaraq təşkil edilmişdir. Həmin dövrdə, 1919-cu ildə keçirilən Novruz bayramında erməni-daşnak hərbi dəstələri Qarabağa yeganə keçid olan Əsgəranı zəbt etmişlər. Amma daşnak generalı Dronun hərbi dəstələri Xosrov bəyin başçılıq etdiyi Azərbaycan əsgərləri tərəfindən may ayının 30-da darmadağın edilmiş, Xankəndi və Şuşa düşməndən geri alınmışdır.

X.Sultanovun başçılığı ilə keçirilən digər əməliyyatda isə (1919-cu ilin iyununda) Şuşaya gizli yolla silah aparan erməni milli Şurasının üzvləri həbs edilərək Qarabağ ərazisindən çıxarılmışdır.

1920-ci ildə Qızıl ordunun Azərbaycana daxil olduğu xəbərini eşidən Xosrov bəy Sultanov özünü Qarabağ İnkilabi Komitəsinin sədri elan etmiş və Sovet ordusunun gəlişini gözlədiyini Nəriman Nərimanova demişdir. Nəriman Nərimanov isə onun yerinə Dadaş Bünyadzadəni təyin etmişdir.

1923-cü ildən general Xosrov bəy Sultanovun həyatında mühacirət dövrü başlanmışdır. O, Türkiyədə, İranda (1926), daha sonra Fransa və Almaniya da yaşamış, Almaniya da Tibb Universitetində professor vəzifəsində çalışmışdır. 1936-cı ildə Türkiyəyə qayıdan Xosrov bəy Sultanov Trabzonda məskunlaşmışdır.

1942-ci ildə X.Sultanov Berlində "Adlon" otelində keçirilən konfransda iştirak etmişdir. 1942-1943-cü illərdə Berlindəki Azərbaycan Milli Komitəsinin üzvü olmuşdur.

Sonradan İstanbula köçmüş, orada 1943-cü ildə, yanvar ayının 7-də dünyasını dəyişmişdir. Məzarı İstanbulun "Fəriköy" qəbiristanlığındadır.

Ə d ə b i y y a t

Cingizoglu, Ə. Xosrov bəy Sultanov: tarixi-bioqrafik tədqiqat / Ə.Cingizoglu; elmi red. Q.Hacıyev; red. F.Şahsuvarov; Azərbaycan Tarix Qurumu.- Bakı: Mütərcim, 2012.- 101, [2] s.

Dünyaminqızı, Q. Cümhuriyyət dönməsinin ilk hərbi naziri: O, həm də Qarabağın qubernatoru idi, Cümhuriyyət - 100 / Q.Dünyaminqızı // Kaspı.- 2018.- 7 mart.- S.15.

Qaraca, B. Taleyin didərgin saldığı vətən övladı: Qərib məzarlar / B.Qaraca // Azərbaycan.- 2015.- 20 sentyabr.- S. 10.

Tahirqızı, Ü. Peşakar və qəhrəman general / Ü.Tahirqızı // Xalq cəbhəsi.- 2014.- 5 avqust.- S.13.

Yaqublu, N. Cümhuriyyət qurucuları: Qarabağın general-qubernatoru Xosrov bəy Sultanov / N.Yaqublu // 525-ci qəzet.- 2018.- 9 yanvar.- S.5.

Züleyxa İsmayıl qızı Hüseynova 1924-cü il may ayının 29-da Bakıda anadan olmuşdur.

1942-ci ildə Azərbaycan Sənaye İnstitutunun neft-mexanika fakültəsinə qəbul olunmuş, ali təhsilini başa vurduqdan sonra İ.Q.Yesman adına Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Energetika İnstitutunun aspiranturasında oxumuşdur.

1953-cü ildə namizədlik dissertasiyası müdafiə etmiş, sonrakı 6 il ərzində Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasında fəaliyyət göstərmişdir. Daha sonra Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin elm və tədris müəssisələri şöbəsinin müdir müavini təyin edilmiş, 1963-cü ildə isə komitənin sədri vəzifəsinə təyin edilmişdir.

1965-ci ilin iyulunda Komitə Azərbaycan SSR Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyinə çevrilmiş, Züleyxa Hüseynova nazir təyin edilmişdir. Onun nazir kimi fəaliyyəti dövründə respublikada ali təhsil şəbəkəsinin genişləndirilməsi, məktəblərin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi istiqamətində sanballı işlər görülmüşdür. Belə ki, Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutu nəzdində 4 yataqxananın, xarici tələbələr üçün tədris korpusunun inşası onun təşəbbüsü və köməyi ilə reallaşdırılmışdır. Ölkənin ikinci sənaye şəhəri olan Sumqayıtda Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunun filialı açılmışdır (həmin filialın bazası əsasında hazırda Sumqayıt Dövlət Universiteti fəaliyyət göstərir). Kirovabad (indiki Gəncə) Texniki İnstitutu da onun təşəbbüsü ilə yaradılmışdır.

Daim gənclərə qayğı göstərmiş, ali məktəblərə qəbul zamanı imtahanların şəffaf keçirilməsi üçün xüsusi nəzarət komissiyaları yaratmışdır. Onun müzakirə etdiyi məsələlər və çıxardığı qərarlar respublika rəhbərliyi tərəfindən həmişə bəyənilmiş və dəstəklənmişdir.

1965-1970-ci illərdə Ali və orta ixtisas təhsili naziri vəzifəsində uğurla çalışan Züleyxa Hüseynova 1970-ci ildə Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycan Həmkarlar İttifaqı Şurasının sədri vəzifəsinə seçilmişdir.

1981-ci ildən Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetində Elm, texnika və təhsil müəssisələri şöbəsinin müdiri olmuşdur. Təqaüdə çıxandan sonra Azərbaycan Texniki Universitetində daxiliyanma mühərrikləri kafedrasında məsləhətçi-professor işləmişdir. Bir çox elmi məqalə və metodik işləri nəşr olunmuşdur. “Avtomobillər və traktorlar” adlı orijinal ali məktəb dərslisinin həmmüəlliflərindəndir.

SSRİ Ali Sovetinə (VII-X çağırış) deputat seçilmiş, Ali Sovetin daimi komissiyasının sədr müavini və sədri, Asiya və Afrika Ölkələri ilə Həmrəylik Komitəsi sədrinin müavini olmuşdur.

Züleyxa Hüseynovanın Azərbaycanda maarif və təhsilin inkişafı sahəsindəki xidmətləri dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmiş, “Oktyabr inqilabı”, “Qırmızı Əmək Bayrağı” ordenləri, bir sıra medal və fəxri fərmanlarla təltif edilmişdir.

Züleyxa Hüseynova 1996-cı il may ayının 24-də vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

Avtomobil və traktor mühərrikləri: ali texniki məktəblər üçün dərslər / Z.Hüseynova, N.Kərimov, R.Mehdiyev, V.Əfəndiyev.- Bakı: Maarif, 1971.- H.1.- 436 s.

Mirzə, N. Bir yaz səhəri dün-yaya gəlmişdi... Xatirələrdə yaşayan nazir / N.Mirzə // Azərbaycan müəllimi.- 2008.- 8 fevral. - S.5.

Züleyxa İsmayıl qızı Hüseynova: Azərbaycanın təhsil nazirləri // Azərbaycan müəllimi.- 2012.- 3 fevral.- S.6.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Cleyxa_H%C3%BCseynova
<http://www.muallim.edu.az/www.old/axiv/2012/05/16.htm>

90 illiyi Yusif Seyidov 1929-2013

Dilçi alim, tənqidçi

Ə d ə b i y y a t

Əsərləri: on beş cildə / Y.Seyidov; haz. və ümumi red. N.Cəfərov. Cild 1.- Bakı: Bakı Un-ti, 2006.- 628 s.

Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyətində dil, məktəb və tədris problemləri: dərslik / Y.Seyidov, S.Abbasova; elmi red. M.Ə.Abdullayeva.- Bakı, 2010.- 186, [2] s.

Azərbaycan dili: ümumtəhsil məktəblərinin 8-ci sinfi üçün dərslik / Y.M.Seyidov, T.Əsədova; elmi red. N.Cəfərov, Y.Seyidov.- Bakı: Çapaşoğlu, [Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi], 2012.- 143 s.

Sözün şöhrəti / Y.M.Seyidov; red. S.Əlizadə.- Bakı: Yazıçı, 1982.- 266, [2] s.

Yusif Seyidov yaradıcılığından seçmələr / tərt. ed. M.Ə.Abdullayeva [ön söz], R.D.Mahmudova; red. E.H.Məmmədov.- Bakı: [Turxan NPB], 2016.- 102, [2] s.

Məmmədli, V. Professor Yusif Seyidovun elmi-pedaqoji fəaliyyətinə həsr olunan seminar keçirilib / V.Məmmədli // 525-ci qəzet.- 2015.- 27 noyabr.- S.2.

Şükürov, Ə. Elm səmasında parlayan ömür / Ə.Şükürov // Respublika.- 2015.- 22 iyul.- S.9.

Yusif Mirəhməd oğlu Seyidov 1929-cu il may ayının 2-də Naxçıvan MR-nın Şərur rayonunda anadan olmuşdur. 1944-cü ildə orta məktəbi bitirmiş, 1944-1946-cı illərdə ikiillik Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunda təhsilini davam etdirmişdir. 1947-1952-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır. 1952-1955-ci illərdə Dilçilik ixtisası üzrə aspiranturada təhsil almış, 1955-ci ildə “Müasir Azərbaycan dilində feli bağlama tərkibləri” mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1955-1967-ci illərdə Ümumi dilçilik kafedrasında müəllim, baş müəllim, dosent, 1967-ci ildən professor kimi çalışmışdır. 1965-ci ildə “Müasir Azərbaycan dilində söz birləşmələri” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Əsası qoyulduğu ilk gündən (1965) ömrünün sonunadək Azərbaycan dili və onun tədrisi metodikası kafedrasına rəhbərlik etmişdir. Elmi-pedaqoji fəaliyyəti ilə yanaşı, tənqidçi və ədəbiyyatşünas kimi də çalışmış, dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. İlk məqaləsi 1952-ci ildə “Azərbaycan müəllimi” qəzetində dərc olunmuşdur. Rusdilli məktəblər üçün “Azərbaycan dili” dərsliyinin müəllifidir. Y.Seyidov bir sıra məqalələrində, “Klassik Azərbaycan şairləri söz haqqında” (1977), “Yazıçı və dil” (1979), “Sözün şöhrəti” (1981), “Sözün qüdrəti” (1988), “Sözün hikməti” (1989) kimi sanballı monoqrafiyalarında XI əsrdən başlayaraq müstəqillik dövrünə qədərki, təxminən min ilə qədər, Azərbaycan yazıçılarının söz və sənət haqqında, dil və onun insan həyatında, cəmiyyətdə rolu, əhəmiyyəti barədə fikirlərini toplayıb sistemə salmış, ədəbi-tarixi ardıcılıqla təsvir və təhlil etmiş, xalqın dilçilik, qismən də ədəbiyyatşünaslıq və estetik görüşlərinin yığcam salnaməsini yaratmışdır.

Dilçi alim Y.Seyidov dilçiliyin nəzəri və tətbiqi problemlərinə həsr edilmiş 200-dən çox elmi əsərin, o cümlədən 30-dan çox kitabın müəllifidir.

Azərbaycan dilinin qrammatikası və dilin tarixinə dair səmərəli tədqiqatlar aparmışdır. “Azərbaycan dilinin qrammatikası. Morfologiya”, “Azərbaycan və rus dillərinin müqayisəli qrammatikası. Fonetika”, “Azərbaycan dilinin qrammatikası problemləri” (15 cildə) kitabları, “Nəsiminin əsərləri Azərbaycan ədəbi dilinin tarixi abidəsi kimi”, “Dastani- Əhməd Hərəmi” haqqında bəzi qeydlər”, “Kitabi-Dədə Qorqud”un dilində sadə cümlə (inkışaf səviyyəsi)”, “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanlarının dilində tərkib və budaq cümlə paralelizmi”, “Dövrün (XII-XIX əsrlər) şeir dilinə ümumi bir nəzər”, “Ədəbi şəxsiyyət və dil” və s. məqalələri, habelə “Nəsiminin dili” monoqrafiyası ciddi müşahidə və axtarıların məhsuludur.

1970-ci illərdə fakültə partiya təşkilatının katibi, universitet partiya komitəsinin üzvü, 1985-2006-cı illərdə universitet metodşurasının, bir neçə il Təhsil Nazirliyi Elmi metodik şurası filologiya bölməsinin sədri olmuşdur. AAK-ın Ekspert şurasının sədr müavini kimi fəaliyyət göstərmişdir. Y.M.Seyidov gənc dilçi kadrların və ali məktəb müəllimlərinin yetişməsində böyük əmək sərf etmiş, bir sıra elmlər namizədlərinin elmi rəhbəri, elmlər doktorları və elmlər namizədlərinin rəsmi opponenti kimi çıxış etmişdir. “Rəsul Rza” adına beynəlxalq mükafata layiq görülmüş, elmi uğurlarına görə BDU-da “İlin alimi” adını almışdır.

1974-cü ildə Dövlət mükafatı laureatı olmuş, 2000-ci ildə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür. Prezident təqaüdcü idi.

Yusif Seyidov 2013-cü il noyabr ayının 18-də vəfat etmişdir.

110
illiyiMəmməd Cəfər
1909-1992

Akademik

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri: 2 cildə / M.Cəfər.- Bakı: Azərnaşır, 1974.- C.1.- 256 s.; C.2.- 340 s.

Nizaminin fikir dünyası / M.Cəfər.- Bakı: Yazıçı, 1982.- 199 s.

Məmməd Cəfər Cəfərov = Məmməd Джəфəр Джəфəрəв = Məmməd Jəfər Jəfərov: bibliografiya / Tərtibçi-müəll. A.Əliyeva-Kəngərli; elmi red. İ.Həbibbəyli.- Bakı: Elm, 2011.- 197 s.

Həbibbəyli, İ. Akademik Məmməd Cəfər Cəfərovun çap olunmamış dram əsəri / İ.Həbibbəyli // Ədəbiyyat qəzeti.- 2017.- 23 sentyabr.- S.22.

Salmanoğlu, T. Məmməd Cəfər Cəfərovun tənqidi: zamanın parametrləri, sənətin həqiqətləri / T.Salmanoğlu // Kredə.- 2014.- 1-8 mart.- S.4; 12.

Şəmsizadə, N. Akademik Məmməd Cəfər Ədəbi-nəzəri fikrimizin patriarxı / N.Şəmsizadə // Əgər onlar olmasaydı....- Bakı, 2015.- S.30-42.

Литературные раздумья / М.Джəфəр; науч. ред. и пред. Я.Кəрəев.- Бəкү: Язычы, 1988.- 382 с.

Məmməd Zeynalabdin oğlu Cəfərov (Məmməd Cəfər) 1909-cu il may ayının 9-da Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. 1928-1932-ci illərdə Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunda təhsil almışdır.

1932-1935-ci illərdə API-nin (indiki ADPU) Dil və ədəbiyyat fakültəsində təhsilini davam etdirməklə yanaşı, "Gənc işçi", "Maarif işçisi" qəzetlərinin redaksiyalarında şöbə müdiri vəzifəsində çalışmışdır. 1935-1938-ci illərdə həmin institutun Ərəb ədəbiyyatı kafedrasının aspiranturasında təhsil almışdır. 1938-1939-cu illərdə Ədəbiyyat fakültəsinin dekanı, 1939-1941-ci illərdə Bakı İkiillik Müəllimlər İnstitutunda baş müəllim, 1941-1943-cü illərdə ADU-nun Rus ədəbiyyatı kafedrasında dosent, həmçinin "Ədəbiyyat qəzeti" redaksiyasında şöbə müdiri, 1943-1945-ci illərdə Quba Müəllimlər İnstitutunda elmi işlər üzrə direktor müavini, 1945-1949-cu illərdə ADU-nun Rus ədəbiyyatı kafedrasında dosent, eyni zamanda "Ədəbiyyat qəzeti"nin redaktoru, 1949-1951-ci illərdə ADU-nun Filologiya fakültəsinin dekanı, Azərbaycan EA Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda baş elmi işçi, 1951-1953-cü illərdə ADU-nun Rus ədəbiyyatı kafedrasının müdiri, 1959-1962-ci illərdə Azərbaycan EA Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda Sovet ədəbiyyatı şöbəsinin, 1963-1982-ci illərdə Ədəbiyyat nəzəriyyəsi şöbəsinin müdiri, 1982-1984-cü illərdə institutun direktoru olmuşdur. 1984-1987-ci illərdə Azərbaycan EA ictimai elmlər bölməsinin akademik katibi olmuşdur.

1949-cu ildə filologiya elmləri namizədi, 1961-ci ildə filologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsinə, 1963-cü ildə professor elmi adını almış, 1976-cı ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının (indiki AMEA) həqiqi üzvü seçilmişdir.

Ədəbi fəaliyyətə 1937-1938-ci illərdə "Kommunist", "Yeni yol" və "Ədəbiyyat qəzeti"ndə dərc etdirdiyi məqalələrlə başlamışdır. Əsərlərini "Zurnaçı", "M.N.", "Dəmdəməki", "Zorən təbib",

"M.Zeynalıoğlu" imzaları ilə çap etdirmişdir. İlk bədii əsəri "Snayper İlyas" 1942-ci ildə nəşr edilmişdir.

30-dan artıq monoqrafiya, dərslik və kitab, 300-dən çox elmi məqalənin müəllifidir. O, rus ədəbiyyatının görkəmli bilicisi və tədqiqatçısı idi. Onun "Rus ədəbiyyatı tarixi oçerkləri" (1939), "Rus klassikləri" (1969), üçcildlik "XIX əsr rus ədəbiyyatı tarixi" (1970, 1974) kitabları istər yazıldığı, istərsə də hal-hazırkı dövrdə Azərbaycanda rus ədəbiyyatı ilə bağlı qələmə alınmış ən sanballı elmi əsərlər sayılır. Azərbaycan romantizmi ilə bağlı ilk ən mükəmməl tədqiqatlar da onun adı ilə bağlıdır. Görkəmli alimin "Hüseyn Cavid" (1960), "Azərbaycan romantizmi" (1963) əsərləri Azərbaycan romantizminin bir ədəbi cərəyan olaraq tədqiqində yeni mərhələ idi. Alim eyni zamanda estetik nəzəriyyəçisi və sənətsünas filosof idi. Qələmə aldığı "Estetik zövq haqqında" (1965), "Mütəfəkkirin şəxsiyyəti" (1966), "Həyatın romantikası" (1968), "Nizaminin fikir dünyası" (1982) əsərləri Azərbaycan estetik və fəlsəfi fikrinin ən gözəl nümunələrindən sayılır. Onun "Ədəbi düşüncələr" (1958) və "Sənət yollarında" (1975) kitabları ədəbi tənqid tariximizdə öz elmi sanbalını bu gün də saxlamaqdadır.

Əsərləri keçmiş SSRİ xalqlarının dillərində nəşr olunmuş, "Mirzə Ələkbər Sabir" və "Cəlil Məmmədquluzadə" kitabları rus, ingilis, fransız, ərəb, fars, ispan, türk dillərində buraxılmışdır.

Aspirant və dissertantlara elmi rəhbərlik etmiş, elmlər namizədi və elmlər doktorları yetişdirmişdir.

1976-cı ildə Azərbaycan SSR Dövlət mükafatına, 1982-ci ildə Azərbaycan SSR "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüş, "Lenin ordeni" və iki dəfə "Şərəf Nişanı" ordeni ilə təltif edilmişdir.

Məmməd Cəfər 1992-ci il may ayının 11-də Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

85 Şamil Qurbanov illiyi 1934-2004

Ədəbiyyatşünas, dövlət xadimi

Ə d ə b i y y a t

Cəmaləddin Əfqani və türk dünyası / Ş.D.Qurbanov; red. İ.Sadiq, A.Hüseynova.- Bakı: Azər nəşr, 1996.- 220 s.

İstedadlar ocağı / Ş.Qurbanov.- Bakı: Azərbaycan, 2001.- 208 s.

Nəriman Nərimanov: ömrünün son illəri / Ş.Qurbanov.- Bakı: Azərbaycan, 2003.- 376 s.

Məmməd Əmin Rəsulzadə / Ş.Qurbanov.- Bakı: Nurlan, 2001.- 132 s.

Müəllimlər / Ş.Qurbanov.- Bakı: Çarşıoğlu, 2003.- 368 s.

Yaxın və uzaq dünya-mız: Son illərin publisist qeydləri / Şamil Qurbanov.- Bakı: Azər nəşr, 1997.- 316 s.

Şamil Qurbanov: Bibliografiya / Ön sözün müəllifi və red.: A.Əmrahov, tərt. ed. T.İ.Yusifova.- Bakı: Nurlan, 2001.- 100 s.

Əbdülhəsənli, T. Ustadlar unudulmur / T.Əbdülhəsənli // Şərq.- 2017.- 11 yanvar.- S.13.

Şamil Dünyamalı oğlu Qurbanov 1934-cü il may ayının 10-da Bolnisi rayonunun Fəxrəli kəndində anadan olmuşdur. 1955-ci ildə orta məktəbi bitirmiş və həmin ildə ADU-nun (indiki BDU-nun) jurnalistika şöbəsinə daxil olmuşdur. Universiteti fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş və "Azərbaycan məktəbi" jurnalında ədəbi işçi kimi fəaliyyətə başlamışdır. 1961-ci ildə universitetin jurnalistika fakültəsində baş laborant işləmişdir. 1962-ci ildə Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi kafedrası üzrə aspiranturaya qəbul olmuş və 1965-ci ildə "Zaqafqaziya rusdilli mətbuatında Azərbaycan ədəbiyyatı (1905-1917)" mövzusunda dissertasiyanı vaxtından əvvəl müdafiə edərək filologiya elmləri namizədi elmi dərəcəsi almışdır. Müdafiədən sonra o, "Bakı" və "Baku" qəzetlərində ədəbiyyat şöbəsinin müdiri işləmişdir. 1968-ci ildə yenidən universitetə qayıtmış və "Azərbaycan dili və onun tədrisi metodikası" kafedrasında dosent işləmiş, Azərbaycan dilindən dərs demişdir. 1971-ci ildə Rus ədəbiyyatı tarixi kafedrasına keçmiş və rus ədəbiyyatından mühazirə oxumağa başlamışdır. 1973-cü ildən Türk və Şərqi slavyan xalqları ədəbiyyatı kafedrasına (o zaman "SSRİ xalqları ədəbiyyatı" kafedrası adlanırdı) keçmiş və həmin kafedrada dosent, professor işləmiş, 1989-cu ildən kafedraya rəhbərlik etmişdir. 1975-ci ildə "XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan-rus ədəbi əlaqələri" mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmiş, filologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsi almışdır.

Şamil Qurbanov Azərbaycan ədəbiyyatında yeni səhifələr açmış, indiyə qədər məlum olmayan və ya az məlum olan şəxsiyyətləri üzə çıxarmışdır. Bunlar Hüseyn Minasazov, Rəhimbəy Məlikov, Məmməd Qarayev, Həməzətbəy Qəbulov, Şirvanski, Sona xanım Axundova, Kərim Yaycılı və başqalarıdır. Onun Əlibəy Hüseynzadə, Əhmədbəy Ağaoğlu, M.Ə.Rəsulzadə haqqında da dərin tədqiqat əsərləri vardır. Ən böyük ədəbi xidməti Ömər Faiq Nemanzadə və Şeyx Cəmaləddin Əfqani haqqında tədqiqatlarıdır. Bunların hərəsi haqqında məqalələrdən əlavə 4-5 kitab nəşr etdirmiş, onların böyük xidmətləri şərh olunmuşdur. 1978-ci ildən 1992-ci ilə qədər doktorluq elmi dərəcəsi verən Elmi Şuranın elmi katibi, 1981-1992-ci illərdə filologiya fakültəsinin qiyabi və axşam şöbəsinin dekanı olmuşdur. 10-dan çox beynəlxalq simpozium və konfranslarda (Ankara, Bursa, Tehran, Bağdad, İsfahan, Moskva, Tbilisi, Daşkənd və Düşənbə) iştirak etmiş, Daşkənd və Tbilisi ali məktəblərində Azərbaycan ədəbiyyatından dərs demişdir. BDU-nun "Türk və Şərqi slavyan xalqları ədəbiyyatı" kafedrasının müdiri və professoru olmuşdur. 22 kitabın, 300-dən çox məqalənin müəllifidir. Məqalələri İran, İraq, Türkiyə, Gürcüstan və s. ölkələrdə çap olunmuşdur. 1995-ci ildə (I çağırış) və 2000-ci ildə (II çağırış) Bakı şəhərinin Nizami rayonundakı 12 sayılı seçki dairəsindən Milli Məclisə deputat seçilmişdir.

Şamil Qurbanov 2004-cü ilin yanvar ayının 1-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

*Azərbaycan ədəbiyyatının
qaynaqları / Salman Mümtaz;
tərtib ed. R. Tağıyev;
red. M. Adilov. - Bakı: Avra-
siya press, 2006. - 440 s.*

*Azərbaycan ədəbiyyatı:
el şairləri: 2 cildə /
S. Mümtaz; nəşrə haz.
C. Nağıyeva, T. Nuraliyeva;
red. P. Kərimov; AMEA,
M. Füzuli ad. Əlyazmalar
İn-tu. - Bakı: Nurlan, 2005. -
C. 1, 2. - 461 s.*

*Mirzə Şafi Vazeh /
S. Mümtaz; nəşrə haz.
A. Ramazanov; red.
M. Adilov; AMEA, M. Füzuli
ad. Əlyazmalar İn-tu. -
Bakı: Nurlan, 2005. - 31 s.*

*Tahirzadə, Ə. Salman Mümtaz:
Tərcümeyi-hal oçerki
/ Ə. Tahirzadə. - Bakı: Kür,
2002. - 16 s.*

*Paşayeva, M. Salman
Mümtaz arxivinin təsviri /
M. Paşayeva, Z. Hacıyeva;
red. M. Məmmədova; AMEA
Məhəmməd Füzuli adına
Əlyazmalar İnstitutu. - Bakı:
Nurlan, 2005. - 240 s.*

*Salman Mümtazın şəxsi
fondundan folklor mətnləri
/ AMEA, Folklor İn-tu;
translit. və tərt. R. Xəlilov,
A. Xürrəmçizadə. - Bakı: [Nur-
lan], 2013. - 91 s.*

Salman Məmmədəmin oğlu Əsgərov (Salman Mümtaz) 1884-cü il may ayının 20-də Nuxa (indiki Şəki) şəhərində anadan olmuşdur. Kiçik yaşlarında ailəsi ilə birlikdə Aşqabad şəhərinə köçdüklərindən uşaqlıq dövrü orada keçmiş, ibtidai təhsilini Mirzə Əsədullanın məktəbində almışdır. Ərəb, fars və urdu dillərini mükəmməl öyrənmiş, onda klassik Şərq ədəbiyyatını toplayıb nəşr etməyə güclü həvəs oyanmışdır. Ticarətlə məşğul olsa da, Zaqafqaziyanın ictimai mədəni həyatı, dövrü mətbuatı ilə ciddi maraqlanmış, burada çıxan qəzet və jurnalların, xüsusən "Molla Nəsrəddin" in Türkiyə, Ural və Sibir üzrə müvəkkili olmuşdur. "Molla Nəsrəddin", "Zənbur", "Kəlniyyət", "Tuti", "Qardaş köməyi" jurnallarında, "Günəş", "Səda", "Tərəqqi", "İqbal", "Yeni iqbal", "Açıq söz" və s. qəzetlərdə satirik şeirləri, məqalələri, məktubları və mənzum felyetonları dərc olunmuşdur. 1910-cu ildə Aşqabaddan Bakıya köçmüş, burada klassik ədəbi irsi toplamağa, nəşr və tədqiq etməyə geniş imkan yaranmışdır.

1920-1930-cu illərdə Bakı dövrü mətbuatı ilə - "Füqəra füyuzatı", "Kommunist", "Maarif və mədəniyyət", "Azərbaycanı öyrənmə yolu" jurnal və qəzetləri ilə əməkdaşlıq etmiş, eyni zamanda Azərbaycan ədəbiyyatı, şifahi xalq ədəbiyyatının nümunələrini toplamaq və tədqiq etməklə ardıcıl məşğul olmuşdur. "Kommunist" qəzeti redaksiyasında əməkdaşlıq etdiyi illər "Azərbaycan ədəbiyyatı" seriyasından "Ağa Məsih Şirvani", "Molla Pənah Vaqif", "Nişat Şirvani", "Qövsi", "Qasımbəy Zakir", "Mirzə Şafi Vazeh" və s. kitablarını nəşr etdirmişdir. 1927-1928-ci illərdə Azərbaycan Dövlət

Nəşriyyatında klassik irs şöbəsinin müdiri işlədiyi zaman "Baba bəy Şakir", "El şairləri" (iki cildə), "Aşıq Abdulla", "Mehdi bəy Şəqaqi", "Ağa Bağır Şirvani", "Mirzə Nəsrulla bəy Didə" adlı kitablarını müqəddimə və şərhlerle nəfis şəkildə çap etdirmişdir.

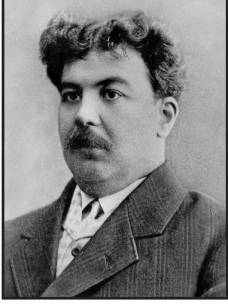
1926-1936-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Muzeyində, SSRİ Elmlər Akademiyasının Azərbaycan filialının Tarix, Dil, Ədəbiyyat İnstitutunun kiçik elmi işçisi, klassik irs şöbəsinin müdiri, elmi işçi vəzifələrində çalışmışdır.

"Kommunist" qəzetində "Unudulmuş yarpaqlar" sərlovhəsi altında verilən silsilə məqalələri, tapıntı və araşdırmaları klassik Azərbaycan ədəbiyyatının öyrənilməsinə kömək etmişdir. 1926-1936-cı illərdə "Kommunist" nəşriyyatı onun 24 kitabını çapdan buraxmış, 1927-1935-ci illərdə "Molla Pənah Vaqif", "Şeirlər" (Sarı aşıq), "Azərbaycan ədəbiyyatı", "El şairləri", "Sarı aşıq və bayatıları" kitablarını tərtib edib müqəddimə ilə nəşr etdirmişdir. 1934-cü ildə Sovet Yazıçılarının Birinci Ümumittifaq qurultayına nümayəndə seçilmişdir.

Salman Mümtaz 1937-ci il oktyabr ayının 8-də həbs olunmuş, 1941-ci il sentyabr ayının 6-da qətlə yetirilmişdir.

Azərbaycanın tanınmış folklorşünası və görkəmli ədəbiyyatşünas alimi Ələsgərov Salman Mümtaza 1956-cı il noyabrın 16-da SSRİ Ali Məhkəməsi tərəfindən ölümündən sonra bəraət verilmiş, ittihamnamə ləğv edilmişdir.

Azərbaycan ədəbiyyatı qarşısında ki xidmətləri nəzərə alınaraq ulu öndər Heydər Əliyevin 13 sentyabr 1996-cı il tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan Dövlət Ədəbiyyat və İncəsənət Arxivinə Salman Mümtazın adı verilmişdir.

Mehdi bəy Hacinski
1879-1941*Teatr xadimi,
ictimai-siyasi xadim*

Mehdi bəy Süleyman oğlu Hacinski 1879-cu il may ayının 24-də Qubada anadan olmuşdur. Əvvəlcə mədrəsədə oxuyan Mehdi sonra təhsilini türk-rus realını məktəbində davam etdirmişdir. Rus və fars dillərini mükəmməl öyrənmişdir.

Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya və hüquq fakültələrində təhsil almışdır. 1896-cı ildə Bakıda müsəlman teatr truppasının təşkilində fəal iştirak etmişdir. 1906-cı ildə ikinci teatr truppasının, sonralar Artistlər Şurasının üzvü olmuşdur. Hacinskinin ilk çıxışı Nəriman Nərimanovun “Nadanlıq” əsərində olmuşdur. Qastrol-larda türk artistlərinə rəhbərlik etmişdir. 1905-ci ildə Bakı şəhər idarəsinin üzvü, Müsəlman xeyriyyə cəmiyyətinin (“Cəmiyyəti-xeyriyyə”), “Nicat” və “Səfa” mədəni-maarif cəmiyyətlərinin təşkilatçılarından olmuşdur. 1906-cı ildən “Nicat”ın teatr bölməsinin rəhbəri, “Nəşri-maarif” cəmiyyətinin sədr müavini, 3 il “Səfa” cəmiyyəti xalq məktəblərinin rəisi, 1914-cü ildən teatr bölməsinin sədr müavini olmuşdur. Bakı teatrlarında müxtəlif xarakterli obrazlar - Karl Moor (“Qaçaq”, F.Şiller), Nadir şah (“Nadir şah”, N.Nərimanov) və s. yaratmışdır.

İlk məqaləsi İsmayıl bəy Qaspralının “Tərcüman” qəzetinin 1898-ci il 8 dekabr tarixli sayında Azərbaycan və rus dillərində dərc olunmuşdur. “Kaspi”, “Həyat”, “İqbal”, “İrşad” və s. qəzetlərdə, “Zənbur”, “Molla Nəsrəddin” jurnallarında “Ürfüzadə”, “Dəmdəmki”, “Avara”, “Estet” və s. imzalarla Azərbaycan teatrına, aktyor sənətinə dair məqalələr, hekayə, oçerk və felyetonlar dərc etdirmişdir. 1906-1907-ci illərdə bir müddət “Hümmət” təşkilatının orqanı olan “Təkamül” qəzetinin naşiri olmuşdur. “Sultan Əbdüləzizin xəli, yaxud ilk Türk Cümhuriyyəti” adlı dram əsəri var.

Bir sıra pyesləri (“Əl-Mənsur”,

H.Heyne; “Qaçaq”, F.Şiller; “Nadan övlad”, D.İ.Fonvizin və s.) Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir. Xalq yaradıcılığı nümunələrinin toplanıb, Azərbaycan və rus dillərində nəşr edilməsində xidmətləri olmuşdur.

Hacinski siyasi xadim kimi də fəaliyyət göstərmişdir. “Müsavat” partiyasının üzvü olmuş, 1917-ci ildə partiyanın Bakı bürosunun tərkibinə seçilmiş, 1918-ci il 26 may tarixində Zaqafqaziya seyminin, Zaqafqaziya Demokratik Federativ Respublikasının süqutundan sonra 1918-ci il 27 may tarixində Azərbaycan Milli Şurasının üzvü olmuşdur. Milli Şuranın Azərbaycanın istiqlal bəyannaməsini qəbul edən 26 üzvündən biri idi. Milli Şuranın 1918-ci il 19 noyabr tarixli “Azərbaycan Məclisi Məbusanının təsis haqqında qanun”una əsasən, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Parlamentinin tərkibinə daxil edilmiş, rəyasət heyətinin katibi olmuşdur.

Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikası məhkəmə xadimlərinin 1-ci qurultayında xalq hakimləri şurası rəyasət heyətinin üzvü seçilmişdir. Xalq ədliyyə komissarlığının təlimatçısı kimi, məhkəmə idarələrinin təşkili üçün Naxçıvan Muxtar Respublikasına ezam edilmişdir. Xalq ərzaq komissarının, xalq maarif komissarının müavini təyin edilmiş, Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikası Ali İqtisadi Şurasının üzvü və muxtar respublikanın tədqiqi üzrə komitənin sədri seçilmişdir. Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı Şurası (AXTŞ) Baş idarəsi rəisinin Gürcüstanda müavini təyin edildiyindən Tiflisə çağırılmışdır. AXTŞ-nin “Xalq təsərrüfatı” jurnalı redaksiya kollegiyasının üzvü olmuş, Azərbaycanın dövlət qulluqçuları üçün türk dili kurslarına rəhbərlik etmişdir.

Mehdi bəy Hacinski 1941-ci ilin iyun ayının 18-də Bakıda vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Hacinski Mehdi bəy Süleyman oğlu // Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensiklopediyası: 2 cildə.- Cild 1.- Bakı, 2004.- S.411-412.

Mehdi bəy Hacinski // Unudulmaz səhnə ustaları / Tərt. ed. A.Hacıbabayev; red. C.Səfərov.- Bakı: Yazıçı, 1981.- S.102-105.

Rəhimli, İ. Milli teatr tariximizdən naxışlar: Mehdi bəy Hacinski / İlham Rəhimli // Üç nöqtə.- 2003.- 19 noyabr.- S.16.

Rəhimli, İ. Unudulmayanlar: Mehdi bəy Hacinski: İkinci yazı / İ.Rəhimli // Ədəbiyyat qəzeti.-2018.- 3 fevral.- S.10-11.

125
illiyiVəli Xulufu
1894-1937

Folklorşünas alim

Ə d ə b i y y a t

El aşığı / V.Xulufu;
red. heyəti M.Kazımoğlu
(İmanov) [və b.]; translite-
rasiya edən və çapa hazırlayan
və ön söz R.Xəlilov,
A.Xürrəmçizi; elmi red.
İ.Abbaslı; AMEA Folklor
İn-tu.- Bakı: [Elm və təhsil],
2013.- 90, [2] s.

Koroğlu: Vəli Xulufu nəşri
/ qeyd, şərh, ön söz. müəl.
A.M.Nəbiyev; nəşrə açıqlayan,
tərt. ed. və mətni yeni nəşrə haz.
Y.N.İsmayılova; red. S.G.Rzasoy.- Bakı:
Tofiq-M, 2017.- 179, [2] s.

Tapmacalar / Vəli Xulufu;
transliterasiya edən R.Xəlilov;
tərtib ed. R.Xəlilov, A.Xürrəmçizi;
red. heyəti M.Kazımoğlu
(elmi red.) [və b.]; Azərb. Milli Elmlər Akademiyası,
Folklor İn-tu.- Bakı: [Nurlan], 2013.- 111, [1] s.

Salmanlı, R. Gizli güllələnən alim: xatirə-memuar: Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illik yubileyi qarşısında / R.Salmanlı; red. B.Sadıqov; elmi məsləhətçi Ş.Vəliyev.- Bakı: [Elm və təhsil], 2016.- 183, [1] s.

Vəli Məmmədhüseyn oğlu Xulufu 1894-cü il may ayının 26-da Yelizavetpol quberniyasının (indiki Şəmkir rayonu) Xulufu qəsəbəsində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini 1905-1907-ci illərdə mollaxanada almış, 1912-ci ildə “Mədrəseyi-Ruhaniyyə”ni bitirmişdir. Həmin məktəbdə müəllim saxlanmış, 1917-ci ildə Gəncədəki müəllimlər kursunu bitirmiş və bu dövrdə inqilabi hərəkatda da fəal iştirak etmişdir. 1920-ci ildə Azərbaycan K(b)P-nın I Qurultayına nümayəndə göndərilmiş V.Xulufu tezliklə bolşeviklərin həyata keçirdiyi partiya sıralarındakı təmizləmə işi ilə əlaqədar partiya üzvlüyündən çıxarılmış, lakin əməllərində heç bir cinayət tərkibi olmadığından 1927-ci ildən partiya sıralarına bərpa edilmişdir. 1921-1922-ci illərdə Gəncə quberniyasında qəza partiya komitəsinin katibi işləmişdir.

1922-1927-ci illərdə ADU (indiki BDU) Şərqşünaslıq fakültəsində təhsil almış, bu illərdə Ümumittifaq Yeni Türk Əlifbası Komitəsinin təlimatçısı, “Bakinskiy raboçiy” nəşriyyatının və “Azərnəşr”in redaktoru olmuşdur. 1928-ci ildə Bakıda keçirilən Azərbaycan Aşıqlarının I Qurultayında iştirak etmiş və burada bir çox aşıqlarla tanış olmuşdur.

Azərbaycan folklor örnəklərinin toplanması, nəşri və tədqiqi sahəsində müstəsna xidmətləri olan bu görkəmli folklorşünas alim 1927-ci ildə “Koroğlu” dastanının Aşıq Hüseyn Bozalqanlı-nın dilindən yazdığı iki qolunu, 1929-cu ildə isə 4 qolunu və 6 nağılvari hekayəti kitab halında nəşr etdirmişdir. Həmçinin 1927-ci ildə “El aşığı”, 1928-ci ildə “Tapmacalar” kitablarını tərtib etmişdir.

1926-ci ildə “Azərbaycan xalq

ədəbiyyatından materiallar” seriyası ilə “El aşığı” kitabını çap etdirmişdir. Bu kitaba Qurbani, Xəstə Qasım, Aşıq Ələsgər, Aşıq Hüseyn Şəmkirli və başqalarının tərcümeyi-halları ilə yanaşı, müxtəlif aşıqların repertuarından yazıya alınmış yüzdən çox qoşma, gəraylı, tənislər və Şəmkirli Aşıq Hüseynə məxsus “Reyhan” dastanı daxil edilmişdir.

1929-1933-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Elmi-tədqiqat İnstitutunun elmi katibi, “Dil, Ədəbiyyat və İncəsənət” bölməsinin direktoru, sonrakı illərdə SSRİ EA Azərbaycan filialı Tarix İnstitutunun direktor müavini və s. vəzifələrdə çalışmışdır. 1929-cu ildə dosent, 1931-ci ildə professor adını daşımışdır.

1933-cü ildə bir müddət Mərkəzi Arxiv İdarəsində müdir, sonra Azərbaycan SSR Xalq Maarif Komissarlığında Universitet və elmi-tədqiqat müəssisələri idarəsinin rəisi və Dövlət Elmi Şurasının sədr müavini, eyni zamanda 1933-cü ildən SSRİ EA Azərbaycan şöbəsinin baş mütəxəssisi olmuşdur. 1924-cü ildən Azərbaycanı Tədqiq və Tətəbbü Cəmiyyətinin işlərində fəal çalışmışdır. Zaqafqaziya federasiyasının 10 illiyində ictimai, elmi və ədəbi xidmətlərinə görə Fəxri tərifnamə və qızıl saatla təltif olunmuşdur.

Azərbaycanın görkəmli ziyalılarından biri olan V.Xulufu 28 fevral 1937-ci ildə əksinqilabi millətçi təşkilatın üzvü kimi həbs olunmuş və 13 oktyabr 1937-ci ildə güllələnmişdir. V.Xulufuya 17 noyabr 1956-cı ildə bəraət verilmişdir.

Bakının ən gözəl küçələrindən biri, Gəncədə küçə və məktəb, doğulduğu Şəmkir rayonunda orta məktəb və ən geniş küçələrdən biri Vəli Xulufunun adını daşıyır.

85 illiyi Bəhram Nərimanov 1934-2010

İdman xadimi

Bəhram Əhməd oğlu Nərimanov 1934-cü il may ayının 6-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1957-ci ildə Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi İnstitutunu bitirmiş (indiki Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası) və həmin ildən əmək fəaliyyətinə institutun “Gimnastika və onun metodikası” kafedrasında müəllim, 1962-ci ildən baş müəllim və 1973-cü ildən vəfatınadək kafedra müdiri vəzifəsində çalışmışdır.

1973-1981-ci illər Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi İnstitutu Həmkarlar İttifaqının sədri, pedaqoji fakültənin dekanı vəzifəsində çalışmışdır.

B.Nərimanov 1957-ci ildən elmi fəaliyyətə başlamış, 1981-ci ildə Moskvada dissertasiya müdafiə edərək pedaqoji elmlər namizədi elmi dərəcəsi almış, 1984-cü ildə dosent elmi adına layiq görülmüşdür. 1979-1987-ci illərdə SSRİ Nazirlər Sovetinin Bədən Tərbiyəsi və İdman Komitəsinin elmi-metodiki və fənn komissiyalarının üzvü olmuşdur. Onun 80-dən çox elmi əsəri, o cümlədən, gimnastika üzrə dərslikləri, dərs vəsaitləri və metodiki tövsiyələri vardır.

1995-ci ildə elmi və ictimai fəaliyyətinə görə, ona Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyası professor fəxri adını vermişdir.

1958-ci ildə Azərbaycan tarixində idman akrobatikası üzrə ilk “SSRİ idman ustası”, 1962-ci ildə “SSRİ-nin fəxri idman ustası” adlarına layiq görülmüş, 1957-ci ildə SSRİ Həmkarlar İttifaqı Spartakiadasının, 1958-ci ildə SSRİ çempionatının mükafatçısı olmuşdur. 1952-1968-ci illərdə Ümumit-

tifaq “Neftçi” İdman Klubu Mərkəzi Şurasının Azərbaycan Respublikasının çempionu (16 dəfə) olmuşdur.

B.Nərimanov 1959-1972-ci illərdə Azərbaycan yığma komandasının baş məşqçisi olmuş, sayısız miqdarda SSRİ idman ustaları, Azərbaycan çempionları, SSRİ birinciləri və mükafatçıları hazırlamışdır.

Ona bu nailiyyətlərinə görə 1962-ci ildə Azərbaycan Respublikasının “Əməkdar məşqçi”, 1964-cü ildə isə “SSRİ Bədən Tərbiyəsi və İdman Əlaçısı” fəxri adları verilmişdir.

B.Nərimanov 1960-1972-ci illərdə və 1994-2000-ci illərdə Azərbaycan İdman Akrobatikası Federasiyasının sədri, Azərbaycan Gimnastika Federasiyasının vitse-prezidenti olmuşdur.

1961-1990-cı illərdə SSRİ Akrobatika Federasiyasının üzvü olmuş, 1993-cü ildə dünyada akrobatikanın inkişafında böyük rolu nəzərə alınaraq, Beynəlxalq İdman Akrobatika Federasiyası tərəfindən medal və diplomla təltif edilmişdir.

1973-cü ildə Ümumitifaq və 1994-cü ildə “Beynəlxalq dərəcəli hakim” adına layiq görülmüşdür.

Bəhram Nərimanov Azərbaycanda keçirilən gimnastika yarışlarında çıxışların quruluşu ilə də məşğul olmuş, 1991-ci ildə Azərbaycanın bədən tərbiyəsi və idman üzrə “Əməkdar xadim” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Azərbaycanda bədən tərbiyəsi və idmanın inkişafına verdiyi töhfələrə görə Bəhram Nərimanov 2001-ci ildə “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmiş və Prezident təqaüdünə layiq görülmüşdür.

Bəhram Nərimanov 2010-cu il iyun ayının 10-da vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Bayramov, O. *Ömrün 75-ci baharı* /O.Bayramov// *Xalq qəzeti*.-2009.- 3 may.- S. 8.

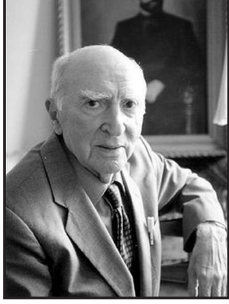
İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/B%C9%99hram_N%C9%99rimanov

<https://az.trend.az/azerbaijan/society/1702771.html>

<http://m.apa.az/az/idman-xeberleri/atletika-azerbaycan/azerbaycan-gimnastika-federasiyasinin-vitse-prezidentini-dunyasini-deyisib>

http://anl.az/download/meqale/xalqgazeti/xalqgazeti_may2009/77506.htm

Ə d ə b i y y a t

Əsədzadə, Ə. Əliş Ləmbəranski: *Ömür yolu. Anımlar / Ə.Əsədzadə; red. V.Bəhmənli; lay. rəhbəri Ə.Qarayev.- [Bakı]: [Renesans], [2014].- 326, [2] s.*

Aslanoglu, N. Əliş Ləmbəranski - millətin fəxri, iftixarı (Ömrünü vətəninə, xalqının rifahına həsr etmiş Əliş Cəmil oğlu Ləmbəranskinin anadan olmasının 100 illik yubileyinə həsr olunur) / H.N.Aslanoglu // *Təzadlar.- 2014.- 3 may.- S.7.*

Əliş Ləmbəranski haqqında sənədli filmin təqdimatı // *Mədəniyyət.- 2014.- 10 oktyabr.- S. 4.*

Əliş Ləmbəranski şəxsiyyəti qəlblərdə əbədi olaraq yaşayır // *Səs.- 2014.- 9 oktyabr.- S.11.*

Gəncəliyeva, N. Əliş Ləmbəranski: Bakı-mizin əfsanəvi meri / N.Gəncəliyeva // *Mədəniyyət.- 2014.- № 12.- S.32-34.*

Hüseynov, F. Tikdim ki, izim qala...: Dövlət xadimi, memar və mühəndis Əliş Ləmbəranskinin 100 illiyinə həsr olunmuş dəyirmi masa / F.Hüseynov // *Mədəniyyət.- 2014.- 12 noyabr.- S. 5.*

Əliş Cəmil oğlu Ləmbəranski 1914-cü il may ayının 10-da Ağdam rayonunda anadan olmuşdur. 1936-cı ildə Azərbaycan Sənaye İnstitutunu (indiki ADNSU) bitirdikdən sonra əmək fəaliyyətinə Bakıda Neft-yağ zavodunda başlamışdır.

1939-1941-ci illərdə hərbi xidmətə yollanmış, hərbi xidmətdən qayıdandan az sonra böyük vətən müharibəsi başlamışdır. O, könüllü olaraq xidmətə getmiş və 1944-cü ildə cəbhədə yaralanmışdır. Sonra müxtəlif illərdə Neft ayırma zavoduna rəhbər, Bakı İcraiyyə komitəsinin sədri təyin edilmişdir.

1942-1959-cu illərdə Neft-yağ zavodunda baş mühəndis və direktor, Bakı Neftayırma Zavodları Trestində müdir, Azərbaycan Neftayırma Zavodları Birliyində rəis vəzifələrində çalışmışdır. Əliş Ləmbəranski eyni zamanda 1954-cü ildən Respublika Neft Sənayesi nazirinin müavini vəzifəsini icra etmişdir.

1959-1966-cı illərdə Bakı Şəhər Zəhmətkeş Deputatları Soveti İcraiyyə Komitəsinin sədri, 1966-cı ildə SSRİ Nazirlər Soveti yanında Mikrobiologiya Sənayesi Baş İdarəsi rəisinin birinci müavini, 1970-ci ildə isə Azərbaycan Nazirlər Soveti sədrinin müavini vəzifəsinə təyin olunmuşdur. 1987-ci ildə bu vəzifədən təqaüdə çıxmışdır. Buna baxmayaraq, Əliş Ləmbəranski ömrünün sonunadək respublika əhəmiyyətli müxtəlif tikintilərə uğurla rəhbərlik etmişdir. 1998-ci ildə yenidən istifadəyə verilmiş Azərbaycan Musiqili Komediya Teatrının bərpasında, Heydər Əliyev adına Respublika Sarayının tikilməsində Əliş Ləmbəranskinin xüsusi xidməti olmuşdur.

Əliş Ləmbəranski tutduğu hər bir

vəzifədə özünü bilikli mütəxəssis, bacarıqlı təşkilatçı və təşəbbüskar rəhbər kimi göstərmişdir. Bütün ömrünü respublikada təsərrüfatın müxtəlif sahələrinin inkişafına həsr etmiş Əliş Ləmbəranskinin əməksevərliyi və peşəkarlığı neçə-neçə nəsə örnəkdir. Gərgin əmək fəaliyyəti ilə yanaşı o, ömrünün son günlərinə qədər respublikanın ictimai həyatında fəal iştirak etmişdir.

Əliş Ləmbəranskinin əməyi yüksək mükafatlara layiq görülmüş, o, 1962-ci ildə SSRİ Dövlət mükafatı laureatı olmuş, 1964-cü ildə “Əməkdar mühəndis” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Əliş Ləmbəranski 1999-cu il may ayının 1-də vəfat etmişdir.

2014-cü ildə Əliş Ləmbəranski haqqında “İthaf” adlı sənədli film çəkilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 11 may 2004-cü il tarixli Sərəncamına əsasən Əliş Ləmbəranskinin xatirəsini əbədiləşdirmək məqsədilə onun yaşadığı binaya (Bakı şəhəri, Tərhan Əliyərbəyov küçəsi, 5) xatirə lövhəsi vurulmuşdur.

Əliş Ləmbəranskinin dövlət idarəçiliyinin müxtəlif sahələrində uzunmüddətli səmərəli fəaliyyətini, respublikada mühüm əhəmiyyətə malik sənaye və mədəniyyət müəssisələrinin qurulmasında, Bakı şəhərinin infrastrukturunun təkmilləşdirilməsində təqdirəlayiq xidmətlərini nəzərə alaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidenti onun 100 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında 28 fevral 2014-cü il tarixdə Sərəncam imzalamışdır.

65
illiyiBəybala Ələsgərov
1954

Kitabxanaçı, publisist

Ə d ə b i y y a t

Kitabxana resurslarının istifadəsində müəlliflik hüquqları problemi: metodik vəsait / B.Ələsgərov; elmi red. Y.Qaraliev.- Bakı: [ADPÜ], 2016.- 34, [1] s.

Müdrilik zirvəsinə aparan yol! / B.Ələsgərov; red. M.Cəfər.- Bakı: Elm, 2011.- 85, [3] s.

Professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilovun bibliografyası / Tərt.-müəll. B.A.Ələsgərov; elmi red. A.Z.Hacıyeva; ixt. red. B.Alarlı.- Bakı: [Adiloğlu], 2017.- 507, [1] s.

Professor Nizami Cəfərovun kitab dünyası: bibliografiya / B.A.Ələsgərov.- Bakı: AzAtaM, Elm və təhsil, 2015.- 171, [1] s.

Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə-görkəmli din xadimi, sülhməramlı elçi / B.A.Ələsgərov; elmi red. A.İsgəndərli; Azərb. Resp., Nobel İnformasiya Mərkəzi.- Bakı: Elm və təhsil, 2014.- 375, [1] s.

Qusarın şanlı övladları / B.B.Davudov, B.A.Ələsgərov, M.S.Muradağayev; nəşir. R.Xan-Sayadoğlu.- Bakı: [s.n.], 2005.- 168 s.

Ələsgərov Bəybala Aydıbala oğlu 1954-cü il may ayının 9-da Qusar rayonunun Köhnə Xudat Qazmalar kəndində anadan olmuşdur.

Əmək fəaliyyətinə 1971-ci ildə Bakıdakı Xəzər Gəmiçiliyinin "Paris kommunası" gəmi təmiri zavodunda başlamışdır. Burada fəhlilikdən növbə rəisi vəzifəsinədək yüksəlmiş, zavodun partiya təşkilatına, müxbir postuna, təbiəti mühafizə cəmiyyətinə rəhbərlik etmişdir.

1976-1982-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) Kitabxanaçılıq fakültəsində təhsil almış, oranı bitirdikdən sonra M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Kitabxanasında (indiki Azərbaycan Milli Kitabxanası) metodist, redaktor, böyük redaktor, aparıcı mütəxəssis vəzifələrində çalışmışdır. Hazırda Kitabxanaların metodik təminatı şöbəsində bölmə müdiri vəzifəsində çalışır. B.Ələsgərov 1988-1992-ci illərdə Moskva Dövlət Mədəniyyət İnstitutunun aspiranturasında təhsil almışdır. O, keçmiş Sovet İttifaqının ilk kitabxana-klub sisteminin metodikasının nəzəri cəhətdən hazırlanmasında iştirak etmiş, həmin sahə ilə bağlı elmi axtarışlar aparmış, bir sıra nüfuzlu jurnallarda elmi məqalələrlə çıxış etmişdir.

1993-cü ildən Ümumdünya Nobel Mükafatları Komitəsinin Beynəlxalq Mərkəzinə üzv, 1996-cı ildən həqiqi üzv seçilmiş ilk azərbaycanlıdır. 1996-cı ildə Beynəlxalq Nobel İnformasiya Mərkəzinin xüsusi medalına layiq görülmüşdür. Dünyada sayca 5-ci (ABŞ,

Almaniya, İngiltərə, Rusiyadan sonra) Nobel İnformasiya Mərkəzinin yaradıcısı və təşkilatçısıdır. 2005-ci ildən Beynəlxalq Nobel İnformasiya Mərkəzinin Qafqaz və Orta Asiya ölkələri üzrə səlahiyyətli nümayəndəsidir. 2013-cü ildən Beynəlxalq Nobel İnformasiya Mərkəzinin vitse-prezidentidir. Rusiya Federasiyasının Ali Attestasiya Komissiyasının, Ural Federal Universitet şurasının 22 may 2015-ci il tarixli qərarı ilə Bəybala Ələsgərova tarix üzrə fəlsəfə doktoru diplomu təqdim edilmişdir.

2006-cı ildən Azərbaycan Jurnalistlər, 2008-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. 2008-ci ildə "Qızıl Qələm" mükafatını almışdır. 2011-ci ildən Respublika Ağsaqqallar Şurasının üzvüdür.

Bəybala Ələsgərov 250-dən çox məqalənin, həmçinin 15-dən çox elmi-metodiki vəsaitin ("Şəmsi Bədəlbəyli - 90", "Paşa Qəlbınur - 50", "Boylarda yaşayan ömür", "Nizami Cəfərov - 50", "Sədaqət Kərimova - 50", "Elçin - 60", "Müdrilik zirvəsinə gedən yol", o cümlədən irihəcmli ("Elçin", "Hidayət", "Zahid Xəlil", "Sədaqət Kərimovanın həyat və yaradıcılığı", "Görkəmli din xadimi, sülhməramlı elçi") biblioqrafik vəsaitlərin, "Kamal Abdullayev - 70. Zamanın sınaqlarından ömrə açılan yol", "Qusarın şanlı övladları" (həmmüəllif) adlı kitabların müəllifidir.

65
illiyiƏliağa Cəfərov
1954

Kitabşünas alim

Ə d ə b i y a t

Aşiq repertuarında "Koroğlu" dastanı: monoqrafiya / Ə.Q.Cəfərov; elmi red. A.M.Nəbiyev; AMEA Folklor İnstitutu.- Bakı: Elm, 2011.- 368 s.

Azərbaycan "Koroğlu" dastançılığı ənənələri: monoqrafiya / Ə.Q.Cəfərov; elmi red. M.Q.Allahmanlı; AMEA Folklor İnstitutu.- Bakı: Elm, 2014.- 154 s.

Bəlalı dağlar: roman / Ə.Q.Cəfərov.- Bakı: Azərbaycan, "Çıraq", 2004.- 424 s.

Qaçaq Nəbi / AMEA Folklor İnstitutu; tərt.: Ə.Ə.Axundov, Ə.Q.Cəfərov.- Bakı: Çıraq, 2009.- 440 s.

Qırğın: roman / Ə.Q.Cəfərov; red.: Y.Türksas, İ.Cəfərov.- Bakı: Çıraq, 2018.- 548 s.

Puç olmuş arzular: roman.- Bakı: Azərbaycan "Çıraq", 2007.- 408 s.

Nağıllardan boylanan ömür / Ə.Q.Cəfərov // Azad Azərbaycan.- 2016.- 24 sentyabr.- S.17.

İ n t e r n e t d ə

http://www.anl.az/down/meqale/az_azerbaycan/2016/sentyabr/507419.jpg

Əliağa Qafar oğlu Cəfərov 1954-cü il may ayının 16-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1960-1970-ci illərdə Qubadlı rayon Əliqulu-uşağı kənd orta məktəbində təhsil almışdır. Məktəbi bitirdikdən sonra Sumqayıt Politexnik Texnikumunun "Sənaye və mülki tikinti" fakültəsinə daxil olmuş, 1973-cü ildə oranı bitirmişdir. 1973-1975-ci illərdə ordu sıralarında xidmət etmişdir. 1977-1982-ci illərdə S.M.Kirov adına Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) Kitabxanaçılıq fakültəsində təhsil almışdır. 1988-1991-ci illərdə Moskva Dövlət Mətbuat Akademiyasının aspirantı olmuş, 1992-ci ildə "Azərbaycanda kitab ticarətinin meydana gəlməsi və inkişafı" mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək tarix üzrə fəlsəfə doktoru, 2018-ci ildə "Şifahi və yazılı ənənədə "Koroğlu" süjetləri (eposun Azərbaycan versiyası əsasında)" mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə edərək filologiya üzrə elmlər doktoru elmi dərəcəsinə almışdır.

1982-1994-cü illərdə "Azərkitab" kitab ticarəti birliyinin 69 sayılı mağazasında direktor, Sumqayıt şöbəsinin direktoru və birliyin plan şöbəsinin rəisi işləmişdir.

O, "Xocalı faciəsi", "Bəlalı dağlar", "Puç olmuş arzular", "Qırğın" romanlarının, "Сасанитская держава в 3-5 вв", "O, insanlara yaxşılıq üçün gəlmişdi", "Arzular ümüdlər məktəbi", "Aşiq "Koroğlu" dastanı", "Azərbaycanda "Koroğlu" dastançılıq ənənələri" əsərlərinin və bir sıra elmi məqalələrin, soraq-məlumat xarakterli kitabların və lüğətlərin müəllifidir.

Alim, London şəhərində nəşr olunmuş "Koroğlu" dastanının dünyada ilk nəşrini üzə çıxarmış, Azərbaycan dilinə tərcümə etdirmiş, ön söz yazaraq elmi

ictimaiyyətə təqdim etmişdir. 5 cildəndən ibarət "Azərbaycan nağılları" və "Azərbaycan dastanları", "Azərbaycan folkloru antologiyası", "Qaçaq Nəbi" dastanlarının yenidən işlənilib nəşr olunması da alimin elmi fəaliyyətinin əsas göstəricilərindən biridir. O, Azərbaycan yenidən müstəqillik əldə etdikdən sonra ilk dəfə "Qurani-Kərim"-i latın qrafikasında nəşr etmişdir.

Əliağa Cəfərov elmi əsərlərlə yanaşı, hekayələr, mənsur şeirlər, felyetonlar, oçerklər, publisistik yazıların və Qarabağ problemi, onun erməni qəsbkarları tərəfindən işğalı, erməni faşizmi və qəddarlığını əks etdirən iri həcmli romanların müəllifidir. O, 2004-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür.

1999-2000-ci illərdə Bakı Dövlət Universitetində pedaqoji fəaliyyət göstərmiş, mühazirələr aparmış, buraxılış işləri və istehsalat təcrübələrinə rəhbərlik etmişdir.

Respublikamızda çap olunmuş 80-nə yaxın bədii və elmi əsərin redaktoru və ön sözlərinin müəllifidir. Kitabşünas alim 40 ilə yaxındır ki, kitab yayımı sahəsində fasiləsiz və 25 ildən çoxdur ki, (1994-cü ildən bu günə) AMEA-nın "Akademkitab" idarəsinə (kitab ticarəti şəbəkəsinə) rəhbərlik edir. Bu müddət ərzində kitab evində həyata keçirilən yüzlərcə yeni nəşr olunmuş kitab təqdimatının, Ulu öndər Heydər Əliyevin zəngin irsinin öyrənilməsi və təbliği sahəsində çap olunmuş kitabların sərgisinin və bu istiqamətdə konfransların keçirilməsi sahəsində uğurlu layihələrin müəllifidir.

1997-ci ildən özünün təsis etdiyi özəl "Çıraq" nəşriyyatının direktorudur. MNAEP-in akademikidir.

Beynəlxalq Söz və Mətbuat Azadlığı Günü 1993

1993-cü ildə Namibiyanın Vindhuk şəhərində müstəqil və plüralist Afrika mətbuatının inkişafına təkan vermək məqsədilə seminar keçirilmişdir. Seminar iştirakçılarının qəbul etdikləri Vindhuk Bəyannaməsi Afrikada mətbuat azadlığının qorunması, müstəqil və plüralist informasiya vasitələrinin inkişafı üçün zəmin yaratmışdır. YUNESKO-nun Baş Konfransı özünün 26-cı sessiyasında may ayının 3-nü hər il “Ümumdünya Söz və mətbuat azadlığı günü” kimi qeyd etməyi” qərara almışdır.

Söz və mətbuat azadlığı bir çox hallarda cəmiyyətdə demokratiyanın meyarı, ölçüsü rolunu oynayır. Söz azadlığının olmadığı, mətbuatın senzura məruz qaldığı cəmiyyətdə insan hüquqları da tez-tez pozulur. Məhz bu səbəbdən bir çox mütəbər beynəlxalq qurumlar və demokratiyanın inkişafına xidmət edən təsisatlar müxtəlif ölkələrdə söz və mətbuat azadlığını daim diqqət mərkəzində saxlayırlar.

Mütəqilliyimizin ilk illərindən Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan Respublikası 1993-cü ildən insan hüquqları, söz və mətbuat azadlığının təmin edilməsi ilə bağlı bir sıra beynəlxalq konvensiyalara, sazişlərə qoşulmuşdur. 1995-ci ildə ümumxalq referendumu ilə qəbul edilmiş Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 50-ci maddəsində hər kəsin informasiya əldə etmək hüququ təmin edilmiş, prezidentin 1998-ci il avqustun 6-da imzaladığı “Azərbaycan Respublikasında söz, fikir və mətbuat azadlığının təmin edilməsi sahəsində tədbirlər haqqında” fərmanı kütləvi informasiya vasitələrinin sərbəst inkişafı, onların cəmiyyətin dinamik şəkildə demokratikləşməsinə təsir edən qüdrətli

vasitəyə çevrilməsi yolunda dövlət siyasətinin həyata keçirilməsində mühüm addım olmuşdur.

Dövlət başçısı cənab İlham Əliyev respublikada mətbu nəşrlərin sərbəst fəaliyyətinə, jurnalistlərin öz fikirlərini azad şəkildə ifadə etməsinə lazımı şərait yaratmışdır. Hələ 2005-ci il 21 iyul tarixində “Azərbaycan mətbuat işçilərinin təltif edilməsi haqqında”, “Azərbaycan mətbuat işçilərinə fəxri adların verilməsi haqqında”, habelə “Kütləvi informasiya vasitələrinə maliyyə yardımı göstərilməsi haqqında”, 2008-ci il 31 iyul tarixli “Azərbaycan Respublikasında kütləvi informasiya vasitələrinə birdəfəlik maliyyə yardımı göstərilməsi haqqında”, eləcə də “Azərbaycan Respublikasında kütləvi informasiya vasitələrinin inkişafına Dövlət Dəstəyi Konsepsiyasının təsdiq edilməsi haqqında” sərəncamları bunun bariz nümunəsidir.

Cənab İlham Əliyevin 3 aprel 2009-cu il tarixli “Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun yaradılması haqqında” Sərəncamı da məhz Azərbaycan Respublikasında kütləvi informasiya vasitələrinin inkişafına Dövlət Dəstəyi Konsepsiyasında əksini tapmış məsələlərin təcrübədə gerçəkləşdirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Ölkədə 5000-ə yaxın müstəqil qəzet və jurnalın, informasiya agentliyinin, elektron KİV-in, jurnalist qurumlarının, eləcə də bu sahədə qeyri-hökumət təşkilatlarının azad fəaliyyət göstərməsi demokratik mətbuatın mövcudluğunu təsdiq edən amillərdir.

Ə d ə b i y a t

Azərbaycanda söz və mətbuat azadlığı sahəsində vəziyyət, 2003: “Ruh” AJMK-nin illik hesabatı / haz. H.Salmanov; red. B. İmanquliyev.- Bakı, 2004.- 82 s.

Azərbaycanda söz və mətbuat azadlığı dövlətin iradəsinə əsaslanır // Olaylar.- 2017.- 10 yanvar.- S.12.

Hacalıyev, E. Mətbuatda milli-mənəvi dəyərlərə, dövlətçilik maraqlarına hörmət prinsipi bütün maraqlardan öndə dayanmalıdır / Elnur Hacalıyev // Azərbaycan.- 2015.- 3 may.- S.10.

Söz və mətbuat azadlığı demokratik cəmiyyətin əsas göstəricisidir // Olaylar.- 2017.- 28-30 yanvar.- S.15.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/download/meqale/olaylar/2017/yanvar/522878.htm>

<http://www.anl.az/download/meqale/olaylar/2017/yanvar/525625.htm>

Digər tarixi hadisələr

Əlillərin Hüquqlarının Beynəlxalq Müdafiəsi Günü 1992

Ə d ə b i y y a t

*Avropa Əlilliyi olan İnsanların Hüquqlarının Müdafiəsi Günü*nə həsr olunmuş “Əlillərin hüquqlarının müdafiəsində əlaqələndirmə və monitorinq mexanizmlərinin rolu mövzusunda “Dəyirmi masa”nın materialları: 27 aprel 2010-cu il /tərtib. ed. Z. Əliyev, M. Mahmudov; *Azərbaycan Respublikası İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman)*.- Bakı: [Azərbaycan Respublikası İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman)], 2010.- 126 s.

Nərimanoğlu, M. Onlarda sönməz həyat eşqi var 5 may Əlillərin Hüquqlarının Müdafiəsi Günüdür /M.Nərimanoğlu// Azərbaycan.-2015.- 5 may.- S.12.

Конвенция о правах инвалидов: учебно-методическое пособие / Управление Верховного комиссара по правам человека ООН ; [предисл. Н. Пиллэй].-Нью-Йорк: Женева: ООН, 2014.-174 с.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasının qərarı ilə 1992-ci ildən etibarən hər il 5 may bütün dünyada “Əlillərin Hüquqlarının Beynəlxalq Müdafiəsi Günü” kimi qeyd olunur. Bu günün qeyd olunmasında məqsəd əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin hüquqlarının qorunmasını beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmaq, bu kateqoriyadan olan insanların cəmiyyətə inteqrasiyasını gücləndirməkdir.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev Azərbaycanda ikinci dəfə siyasi hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra, bütün sahələrdə olduğu kimi, əlillərin hüquqlarının müdafiəsi, onların sağlamlığının qorunması istiqamətində də ardıcıl tədbirlər görülmüş, bu sahədə zəngin qanunvericilik bazası yaradılmışdır. 1998-ci il iyunun 18-də “İnsan Hüquqlarının Müdafiəsinə dair Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi ölkəmizdə insan hüquqlarının qorunmasına göstərilən yüksək diqqətin ifadəsi olmaqla yanaşı, əlillərin hüquqlarının müdafiəsində də mühüm əhəmiyyətə malikdir.

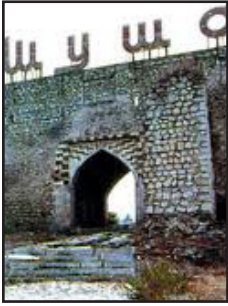
Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin sosial müdafiəsi və sosial məsələlərinin həllində yeni hüquqi imkanlar yaradan qanunvericilik aktlarının qəbul edilməsi bu gün ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. 2006-cı il dekabrın 28-də “Azərbaycan Respublikasında İnsan Hüquqlarının Müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Planı”, 2011-ci il dekabrın 27-də “Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini

artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramı” təsdiq olunmuş, əlilliyi olan şəxslər üçün sosial, iqtisadi və hüquqi təminatlar müəyyən edən yeni normativ aktlar qəbul edilmişdir.

Əlillərin, o cümlədən sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların sosial müdafiəsi və cəmiyyətə fəal inteqrasiyasının təmin edilməsi məqsədilə bir sıra normativ hüquqi aktlar qəbul edilmişdir. Belə ki, “Əlilliyin və uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun qarşısının alınması, əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası və sosial müdafiəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu əlilliyi və uşaqların sağlamlıq imkanlarının məhdudluğunu doğuran səbəblərin aradan qaldırılmasına, onların reabilitasiyasına, ictimai həyatın bütün sahələrində fərdi qabiliyyətlərinə və maraqlarına müvafiq fəaliyyət göstərmələrinə hüquqi təminat yaradır.

Ölkəmizdə sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların yaş həddinin 18-dək yüksəldilməsi, mənzil şəraitini yaxşılaşdırmaq məqsədilə qeydiyyatda alınmış müharibə əlili vəfat etdiyi halda, güzəştli mənzil qeydiyyatının onun ailə üzvlərində saxlanılması ilə əlaqədar mövcud qanunvericilikdə edilən dəyişikliklər, özəlləşdirilən, ləğv olunan dövlət müəssisələrinin əmək xəsarəti və peşə xəstəliyi ilə əlaqədar zərərçəkənlərinə kompensasiyanın verilməsinin təmin edilməsi kimi yeniliklər bu sahədə aparılan islahatların tərkib hissəsidir.

Şuşanın işğalı günü 1992

Şuşanın işğal altında olması qəlbimizi kədərləndirir, sıxır, incidir... Şuşanın işğalına şərait yaradanlar, onu sadəcə olaraq hakimiyyət mübarizəsi zamanı qurban veriblər ki, bu da dəhşətdir.

Heydər Əliyev, ümummilli lider

Ərazisi: 289 km²
Əhalisi: 32 800
İşğal tarixi: 08.05.1992

Azərbaycanın dilbər guşəsi, musiqi və mədəniyyət ocağı olan Şuşa şəhəri dünyanın bəzi aparıcı dövlətlərinin məzlum xalq kimi tanıdıqları, əslində nəinki xalqımıza, bütün insanlığa qarşı terror siyasəti həyata keçirən məkrli ermənilər tərəfindən keçmiş sovet ordusunun 366-cı alayının 40 zirehli texnikasının bilavasitə iştirakı və köməyi ilə işğal edilmişdir.

289 kvadrat kilometr ərazisi olan Şuşa şəhərində həmin dövrdə 24.900 nəfər əhali yaşayırdı. İşğal zamanı 480 nəfər insan qətlə yetirilmiş, 600 nəfər yaralanmış, 150 nəfər əlil olmuş, 552 körpə yetim qalmış, 20 mindən artıq əhali isə məcburi köçkün vəziyyətinə düşmüşdür.

Qeyd etmək lazımdır ki, Şuşaya hücumdan bir neçə saat öncə Tehrandə İran Prezidentinin vasitəçiliyi ilə Ermənistan və Azərbaycan dövlət başçıları Qarabağ münaqişəsinin dinc yolla həllinə dair saziş imzalamışdı.

İşğal nəticəsində Şuşadakı bir sıra tarixi-mədəniyyət abidələri düşmən tərəfindən talan edilmişdir. Beş minə yaxın eksponatı olan Şuşa Tarix Muzeyi, Dövlət Xalça Muzeyinin filialı və

Xalq Tətbiqi Sənəti Muzeyi, Qarabağ Dövlət Tarix Muzeyi, həmçinin Laçın rayonundakı Ağoqlan məbədi, dünya əhəmiyyətli arxeoloji abidə sayılan paleolit dövrünə aid Azıx mağarası, Xocalıdakı Əsgəran qalası, Kəlbəcər Tarix Muzeyinin və digər mədəniyyət ocaqlarının, rəsm qalereyalarının bənzərsiz ekspozisiyaları dağıdılmış və talan olunmuş, müqəddəs məbəd və məscidlər təhqir edilmiş, kitabxanalar yandırılmış, misilsiz əlyazma nümunələri məhv edilmişdir.

Bu siyahıya Xan mağarası, Qaxal mağarası, Şuşa qalası da olmaqla bütövlükdə 279 dini, tarixi və mədəni abidə daxildir. Ermənilər Azərbaycana məxsus olan bir çox abidənin məhv edilməsinə və ya onların erməniləşdirilməsinə nail olmuşlar. Onlar Şuşada 7 məktəbəqədər uşaq müəssisəsini, 22 ümumtəhsil məktəbini, mədəni-maarif, kənd təsərrüfatı texnikumlarını, 8 mədəniyyət evini, 14 klubunu, 20 kitabxanayı, 2 kinoteatrı, 3 muzeyi, Şərqi musiqi alətləri fabrikinə dağıtmışlar.

Artıq Şuşanın işğalından 27 il ötür. Tezliklə qədim Azərbaycan torpağının işğaldan azad olunacağı günü arzulayır və Allahdan bütün şəhidlərə rəhmət diləyirik!

Ə d ə b i y y a t

Hüseynov, Y. *Qarabağ: [Şuşa şəhərinin tarixinə həsr olunur] / Y.Hüseynov; red. Z.H.Bayramlı [ön söz]; rəssam Ə.B.Əliyev.-Bakı: [Afpoliqraf], 2018.-334, [2] s.*

Hüseynov, Y. *Şuşa salnaməsi / Yunis Hüseynov; red. V.X.Quliyev; [rəssam Ə.B.Əliyev].-Bakı: [Şuşa], 2015.- 150, [2] s.*

Məmmədov, N. *Azərbaycan Respublikasının Şuşa şəhərinin tarixi / Nazim Məmmədov; elmi red. Y.Mahmudov; AMEA, A.A.Bakıxanov ad. Tarix İn-tu.- Bakı: [Avropa], 2016.- 959, [1] s.*

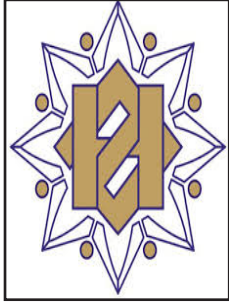
Qaraoğlu, F. *Gözəl, həsrət Şuşanın tarixindən... / F.Qaraoğlu // Bakı xəbər.- 2017.- 7 iyun.- S.12.*

www.anl.az

www.az.wikipedia.org

www.shusha-ih.gov.az

www.voanews.com

15
illiyiHeydər Əliyev Fondunun yaradılması
2004

Ə d ə b i y a t

Heydər Əliyev Fondu 2004-2014: [albom].- [Bakı]: [Elm və təhsil], [2016].- 473 s.

Ədilzadə, Ə.

Mədəniyyətimizin təbliğatçısı - Heydər Əliyev Fondu / Ə.Ədilzadə // Ədalət.- 2017.- 20 yanvar.- S.5.

Əlizadə, H. Heydər Əliyev Fondu və global sosial iş / H.Əlizadə, Ü.Şəfiyev // Xalq qəzeti.- 2017.- 5 yanvar.- S.5.

Heydər Əliyev Fondu ilə Qazaxıstanın Birinci Prezident Fondu arasında memorandum imzalanıb // Azərbaycan.- 2017.- 3 may.- S.10.

Salmanlı, R. Heydər Əliyev Fondu beynəlxalq miqyaslı tədbirlərin təşkilatçısıdır / R.Salmanlı // Azərbaycan.- 2017.- 5 iyul.- S.4.

Sarıyeva, İ. Heydər Əliyev Fondu və milli mədəniyyətimizin təbliği / İ.Sarıyeva // Bakı xəbər.- 2017.- 12 yanvar.- S.15.

Heydər Əliyev Fondu - qeyri-hökumət, qeyri-kommersiya təşkilatıdır. Rəsmi açılışı 2004-cü il 10 may tarixində olmuşdur. Fondun prezidenti Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Azərbaycan Mədəniyyət Fondunun prezidenti, YUNESKO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban Əliyevadır.

Mövcudluğunun on beş ili ərzində xalqın həqiqi məhəbbət və inamını qazanan Heydər Əliyev Fondu ölkə və beynəlxalq miqyaslı irihəcmli layihələri gerçəkləşdirməklə məşğul olur. İnsanların sağlamlığı, gənc nəslin təlim-tərbiyəsi, valideyn himayəsindən məhrum olan uşaqların məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması, milli mədəniyyətimizin inkişafı və təbliği, tarixi, mədəniyyət və dini abidələrin bərpası və qorunması, ekologiyanın təmizlənməsi, xüsusi qayğıya ehtiyac duyan insanların himayəyə alınması Fondun diqqət mərkəzində saxladığı məsələlər sırasında olmuşdur.

Hazırda ölkəmizin hər bir guşəsində xalqın məhəbbət və ehtiramının ifadəsi kimi Heydər Əliyev muzeyləri və Heydər Əliyev mərkəzləri tikilərək fəaliyyət göstərir. Heydər Əliyev Fondu bu muzeylərin müvafiq eksponatlar, sənədlər, fotosəkillər və digər əyani vasitələrlə təmin olunmasını həyata keçirir.

Fondun gördüyü işlər sırasında Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ probleminin həllinə yardım ön yeri tutur. Qarabağ həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə, beynəlxalq təşkilatlara çatdırılması və daim gündəmdə saxlanması üçün müxtəlif forma və metodlardan istifadə olunur. Ölkə xaricində maarifləndirmə işlərinin aparılması üçün müxtəlif dillərdə çoxsaylı kitablar

və bukletlər buraxılır, sənədli və tarixi filmlər çəkilir.

Məsələn, Fondun 2005-ci ildən başlayaraq müxtəlif dillərdə nəşr etdirdiyi “Qarabağ həqiqətləri” toplusu. Toplu “Qarabağın tarixi haqqında qısa məlumat”, “Qarabağ münaqişəsinin başlanması”, “Xocalı soyqırımı”, “Erməni terror təşkilatlarının Azərbaycana qarşı fəaliyyəti”, “Azərbaycana qarşı erməni təcavüzünün nəticələri” adlı 5 bukleti əhatə edir. Burada Qarabağın tarixi, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin başlanması, onun nəticələri, xalqımızın yaddaşından heç vaxt silinməyəcək Xocalı faciəsi, ermənilərin dünyanın müxtəlif ölkələrində törətdiyi terror aktlarından bəhs olunur. Bundan başqa “Azərbaycana qarşı müharibə - mədəni irsin hədəfə alınması”, “Xocalı soyqırımı” kitabları, “İşğal olunmuş ərazilərdə vəziyyət” məlumat toplusu və s.

İşğal və matəm günlərində keçirilən tədbirlərdə fondun təşəbbüsü ilə xaricdə oxuyan azərbaycanlı tələbələrin, habelə türk diasporunun gücündən səmərəli istifadə olunur. Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın rəhbərliyi ilə 2008-ci ildən gerçəkləşdirilən “Xocalıya ədalət” kampaniyası öz uğurlu nəticəsini vermiş, əllidən çox dövlətin parlamenti, ayrı-ayrı təşkilatlar faciənin soyqırımı kimi tanınması ilə bağlı qərarlar qəbul etmişlər.

Fondun ən uğurlu layihələrindən biri 2009-cu ildə Bakıda Beynəlxalq Muğam Mərkəzinin istifadəyə verilməsi olmuşdur. Bu musiqi məbədi YUNESKO tərəfindən bəşəriyyətin şifahi və qeyri-maddi mədəni irsinin şah əsərləri siyahısına daxil edilmiş Azərbaycan muğamının inkişafına və dünyada ta-

nınmasına böyük töhfələr vermişdir. Dünyada ilk dəfə olaraq “Muğam aləmi” Beynəlxalq muğam festivalı bu mərkəzdə keçirilmişdir.

“Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb” layihəsi (2005) Azərbaycanın bölgələrində yeni məktəb binalarının inşası, qəzalılı və köhnəlmiş tikililərin əsaslı təmir və yenidənqurmada sonra müvafiq avadanlıqlarla təmin edilməsində mühüm rol oynamışdır. “Təhsilə dəstək” layihəsi isə hər il məcburi köçkün ailələrindən olan birinci sinif şagirdlərinin çanta və digər dərs ləvazimatları ilə təmin olunmasına xidmət göstərmişdir.

“Uşaq evləri və internat məktəblərinin inkişafı” (2009) proqramı uşaq müəssisələrində yaşayış və təhsil şəraitinin yaxşılaşdırılmasına, asudə vaxtın səmərəli təşkilinə yeni töhfələr vermişdir.

BMT-nin İnkişaf Proqramı ilə birgə həyata keçirilən “Kor və görmə qabiliyyəti zəif olan insanların informasiya-kommunikasiya texnologiyalarına çıxışının təmin edilməsi” layihəsi kor və görmə qabiliyyəti zəif uşaqlar üçün respublika internat məktəbində model İKT sinfinin, audiostudiyanın, Brayl əlifbalı zəngin kitabxananın yaradılmasına dəstək vermişdir.

2004-cü ildən başlayaraq “Diabetli uşaqlara ən yüksək qayğı” layihəsi çərçivəsində xəstə olan 14 yaşnadək uşaqlar müntəzəm şəkildə insulin preparatları və şpris-qələmlərlə təmin edilir. “Talassemi-yasız həyat naminə” layihəsi əsasında inşa edilərək 2009-cu ildə istifadəyə verilən mərkəz xəstəlikdən əziyyət çəkənlərin əsl dayağına çevrilmişdir.

“Tolerantlığın ünvanı - Azərbaycan” layihəsi məscidlərlə yanaşı, pravoslav və katolik kilsələrinin bərpasına, habelə dünyanın bir sıra ölkələrində yerləşən dini məbədlərin təmirinə və rekonstruksiyasına, yeni dini ibadətqahların inşasına yardım göstərilməsinə hesablanıb və bu sahədə ciddi uğurlar qazanılmışdır.

Fond tərəfindən gerçəkləşdirilən mədəni-kütləvi tədbirlərin qısa siyahısını diqqətə çəkirik: Parisdə, Miluzda və Reymsdə Məhsəti Gəncəvinin və Nizami Gəncəvinin həyat və yaradıcılığına həsr olunmuş sərgi və konsertlər, Ştutqartda “Azərbaycan gecəsi”, BMT-nin mənzil-qərargahında “Azərbaycan - tolerantlıq məkanı” adlı fotosərgi, Parisdə “Azərbaycan - tolerantlıq məkanı” adlı fotosərgi, YUNESKO-da “Azərbaycan - tolerantlıq məkanı” adlı fotosərgi, “Qız qalası” Beynəlxalq incəsənət festivalı, “Tullantıdan sənətə” adlı beynəlxalq sərgi, Kann, Miluz, Strasburq, Şabli, Bove, Van, La Roşel, Bordo, Evian və Leqldə “Qafqazın mirvarisi olan Azərbaycanın mədəni dəyərləri” sərgi və konserti, Vatikanada “Azərbaycanın zəngin incilərinə tarixi baxış” sərgisi, Fransanın San-Trope şəhərində “Azərbaycanın mədəni zənginlikləri” adlı sərgi,

YUNESKO-da Azərbaycan xalçalarına həsr olunmuş sərgi, Parisdə “Ödlər yurdu Azərbaycanın müasir əsərləri” sərgisi, Londonda “Azərbaycan xalçaları ilə nağıllar aləminə” sərgisi, “Mən Azərbaycanı sevirəm” rəsm sərgisi; Venesiya Biennalesində Azərbaycan pavilyonu, Hamburqda və Kölnədə “Azərbaycan gecəsi”, Münhendə Azərbaycan mədəniyyəti gecəsi, Romada “Azərbaycan: mədəniyyət ruzigarı” adlı mərasim, İtaliyada Azərbaycan mədəniyyəti günlərinin başa çatması ilə bağlı mərasim, Avropa Parlamentinin mənzil-iqamətgahında Azərbaycan mədəniyyəti günləri; Qəbələ Beynəlxalq musiqi festivalı, beynəlxalq muğam festivalları, Muğam televiziya müsabiqəsi, Florensiyada Azərbaycan incəsənət ustalarının konserti, “San-Remo festivalının ulduzları Bakıda” konserti, Mstislav Rostropoviç adına Beynəlxalq musiqi festivalı, “Eurovision” Mahnı Müsabiqəsi, YUNESKO-da “Azərbaycanın gənc istedadları” konsert proqramı, Beynəlxalq Aşıq Festivalı; Bakıda, Parisdə “YARAT!” Müasir İncəsənət Məkanının “Ev. Doğma ev” mövzusunda sərgiləri, Bakıda, Londonda, Parisdə, Berlində, Moskvada, Romada, Vyanada “Bakıya uçuş. Müasir Azərbaycan incəsənəti” sərgiləri, Bakıda “Avrovizion - Afrikadan müasir incəsənət”, “Fransa inciləri”, “Uşaqlar və müharibə”, “Azərbaycan əcnəbilərin gözü ilə” sərgiləri.

Fondun nəşrləri sırasında “Azərbaycan”, “Azərbaycan mətbəxi”, “Azərbaycan mətbəx mədəniyyəti”, “Azərbaycan xalçaları”, “İpək yolu və Azərbaycan”, “Azərbaycan muğamı ensiklopediyası”, “Mədəniyyətlərin dialoqu: sosial, siyasi və dəyər aspektləri”, “Qabusnamə”, “Muğam haqqında əlyazmalar toplusu”, “Qloballaşma şəraitində mədəniyyətlərin dialoqu. Bakı forumu”, “Nəsirəddin Tusi. “Əxlaqi-Nasiri””, “Qala Arxeoloji-Etnoqrafik Muzey Kompleksi”, “Heydər Əliyev: Qəlbimin bir hissəsi Rusiyadadır...””, “Mir Cəlal - 100” fotoalbomu, “Üzeyir dünyası” və s. kitablar, buklet və albomlar da yer tutur.

Heydər Əliyev Fondu nəinki Azərbaycanda, hətta onun hüdudlarından kənar da irimiqyaslı layihələr həyata keçirir. Fondun dəstəyi ilə 2016-cı ildə Vatikanada 2012-ci ildə imzalanmış ikitərəfli sazişə əsasən xristian katakombaları arasında önəmli yeri olan Müqəddəs Marçellinio və Pietro katakombalarının bərpası həyata keçirilmişdir. Fond, eyni zamanda, Vatikan Apostol kitabxanasında olan Azərbaycana aid əlyazmaların bərpasına da töhfə vermişdir.

Fond Heydər Əliyevin insanpərvər və işıqlı ideyalarını gerçəkləşdirməklə bərabər, onun adını və əməllərini də özünə layiq şəkildə yaşadır və davam etdirir.

25 illiyi Ermənistanla-Azərbaycan arasında atəşkəs elan edilmişdir 1994

1993-cü ilin yayında ikinci dəfə siyasi hakimiyyətə gələn ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini məhv olmaqdan, ölkəni parçalanmaqdan, Azərbaycan xalqını tarixi bir rəzalət təhlükəsindən xilas etdi. 1988-ci ildən 1993-cü ilin yayınadək ölkədə mövcud olmuş ictimai-siyasi, iqtisadi və hərbi proseslər Azərbaycanı girdaba doğru sürətlə yuvarlamışdı. Son dərəcə çətin və ağır şəraitdə hakimiyyət yükünü çiyinlərinə götürən Heydər Əliyevin qısa bir zaman kəsiyində qazandığı uğur və nailiyyətlərin əsasını təcavüzkar Ermənistanla atəşkəsin əldə edilməsi təşkil edir. Əlbəttə ki, xarici havadarlarının birbaşa himayəsi ilə Azərbaycan torpaqlarını sürətlə işğal etməkdə olan Ermənistanı atəşkəsə məcbur etmək qətiyyəti asan məsələ deyildir. Lakin Heydər Əliyev böyük müdrikliklə buna nail ola bildi və bu nailiyyət bütövlükdə Qafqazda uzunmüddətli sülh və sabitliyin yaranmasının, eləcə də region dövlətlərinin kompleks iqtisadi inkişafının əsasını müəyyən etdi. Minsk qrupuna daxil olan ölkələrin 1994-cü il mayın 4-5-də MDB parlamentlərarası məclisinin təşəbbüsü ilə Bişkekdə Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin nizama salınmasına dair görüş keçirildi. Bu görüşdə Azərbaycan tərəfi yekun protokolunu imzalamadı. Çünki imzalamaq üçün təklif olunan yekun sənəddə Azərbaycanın mənafeyinə zidd bir sıra müddəalar var idi. Sənəddə tutulmuş ərazilərdən qoşunların çıxarılmasının zəruriliyi bildirilir, lakin bu qoşunların kimə mənsub olması göstərilirdi. “Tutulmuş ərazilər” termini münaqişədəki real siyasi şəraitə uyğun gəlmirdi. Burada söhbət işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərindən getməli idi. Həmçinin Dağlıq Qarabağın erməni icmasına sənədi imzalamaq hüququ verilsə də, Azərbaycan

icmasına bu hüquq verilmirdi. Bütün bunlarla bərabər Azərbaycan dövləti mürəkkəb tarixi situasiyanı nəzərə alaraq 1994-ci ilin mayın 9-da Bakıda atəşkəs haqqında yekun protokolunu imzaladı. Azərbaycanın ardınca mayın 10-da Yerevanda, mayın 11-də isə Xankəndində (Stepanakertdə) də Yekun protokolu imzalandı. Beləliklə, 1994-cü il mayın 12-də Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsində atəşkəs rəsmi qüvvəyə mindi və hazırkı vaxta qədər davam etməkdədir.

Atəşkəsin əldə edilməsi istiqamətində Heydər Əliyevin etdiyi cəhdlər, göstərdiyi çoxşaxəli fəaliyyəti dünya tarixində görünməmiş sülh missiyasıdır. Ulu Öndər bu işin uğurlu sonluqla başa çatması naminə, böyük siyasi məharətlə dünyanın bütün aparıcı dövlətlərinin və beynəlxalq təşkilatların imkanlarından istifadə etmişdir. Xüsusilə də, Rusiya Federasiyasının Ermənistanla təsir imkanlarını yetərincə düzgün qiymətləndirən Heydər Əliyev atəşkəsin əldə edilməsində şimal qonşumuzun vasitəçilik missiyasından məharətlə bəhrələnmişdir. Heydər Əliyev atəşkəsdən sonra Rusiyanın regiondakı proseslərdə rolunu və Ermənistanla təsir imkanlarını belə qiymətləndirirdi: “Rusiya öz imkanlarından istifadə etsə idi, məsələni artıq həll etmək, böyük sülh sazişi imzalamaq mümkün olardı. Bununla belə, biz ümidimizi itirmirik. Böyük iş görülmüşdür, atəşkəsə nail olunub və bundan tam sülh əldə etmək üçün istifadə edilir. Dünyanın iri dövlətləri başa düşürlər ki, Azərbaycanın hüquqlarını tapdalamaq olmaz, biz torpaqlarımızın bir qarışını da heç kimə verməyəcəyik, süverenliyimizin və ərazi bütövlüyümüzün pozulması ilə razılaşmamağa çağır”.

Ə d ə b i y a t

Tapdıqoğlu, N. *Ermənistanın Azərbaycana təcavüzünün faciəli nəticələri: 1988-1994 / N. Tapdıqoğlu (ön söz əvəzi); elmi red. X. Məmmədov; red. S. X. Səfərov. - Bakı: Təknur, 2015. - 862 s.*

“Atəşkəs” sənədli filmi Azərbaycan dilində ilk dəfə nümayiş olunub: *Macar və Azərbaycan jurnalistlərinin Qarabağ həqiqətlərindən bəhs edən birgə işi dünyaya sülh mesajıdır / AZƏRTAC // Azərbaycan. - 2016. - 18 fevral. - S. 9.*

Şahtaxtı, S. *Ermənistanla Azərbaycan arasında atəşkəsin əldə olunmasının tarixi əhəmiyyəti // Bakı Universitetinin xəbərləri. - № 4. Humanitar elmlər seriyası. - 2010. - S. 129-135.*

Laçın rayonunun işğal günü 1992

Biz torpaqlarımızın azadlığını, ərazi bütövlüyümüzü təmin edəcəyik, müstəqil Azərbaycanın hüduqlarını bərpa edəcəyik.

Heydər Əliyev, ümummillil lider

Ərazisi: 1835 km²
Əhalisi: 73 100
İşğal tarixi: 17.05.1992

Bu gün Azərbaycanın strateji cəhətdən mühüm əhəmiyyət kəsb edən Laçın rayonunun işğalından 27 il keçir.

1992-ci il may ayının 17-18-də erməni işğalçıları rayonun yüzrlərlə mədəni-məişət obyektini, onlarla qəsəbə, kənd və tarixi abidələrini dağıdaraq talan etmişdir. İşğal nəticəsində 63 min 341 Azərbaycan vətəndaşı öz yurdundan didərgin düşmüş, 300-dən artıq hərbi və mülki şəxs həlak olmuş və itkin düşmüşdür. Rayonda 8950 bina, o cümlədən 7 sənaye və tikinti müəssisəsi, 471 xidmət idarəsi, 154 məktəb, yüzrlərlə tarix-mədəniyyət abidəsi işğal altında qalmışdır.

Şuşa şəhərinin Turşsu deyilən ərazisindən və Ermənistan istiqamətindən hücum keçən düşmən mayın 18-də Laçını işğal etmişdir. Əhəmiyyətli geostrateji mövqeyə malik olan Laçının işğalı Azərbaycan iqtisadiyyatına ciddi ziyan vurmuşdur.

Təbii sərvətlərlə zəngin olan Laçın rayonunda Turşsu, Qaladərəsi, Ağanus, Xırmanlar, Tiqiq, Turş-tiqiq, Nürəddin, Nağdalı, Hacıxanlı kimi müləicəvi əhəmiyyətli bulaqlar mövcud olmuşdur.

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin rayonun işğalı ilə bağlı yaydığı məlumatda bildirilmişdir ki, Laçın rayonu ərazisində ümumi ehtiyatları 1124 ton olan 3 civə (Narzanlı,

Çilgəzçay, Sarıbulaq), ehtiyatları 4457 min ton olan və əhəng istehsalına yararlı Laçın əhəngdaşı, ehtiyatları 2533 min kubmetr olan və istismara cəlb edilən üzlük daşı istehsalına yararlı Qoçaz mərmərləmiş əhəngdaşı, mişar daşı istehsalına yararlı 2 tuf (Ağoğlan, Əhmədli), 2 əlvan bəzək daşı, vulkan külü və digər təbii sərvətləri var.

Laçın rayonundakı Qaragöl Dövlət Təbiət Qoruğu və Dövlət Təbiət Yasaqlığı da hal-hazırda işğal altındadır. Ümumi sahəsi 240 hektar olan qoruqda 68 növdən və 27 aildən ibarət bitki örtüyü var. 1961-ci ilin noyabr ayında heyvan və quşları qoruyub saxlamaq və artırmaq məqsədilə yaradılan Dövlət Təbiət Yasaqlığının ərazisində cüyür, qaya keçisi, çöl donuzu, ayı, tırac, kəklik, qaratoyuq kimi nadir fauna növləri məskunlaşmışdır. 1989-cu ildə yasaqlıqda aparılan yoxlama zamanı dağ-keçisi (bezoar keçisi) 96, qaban 360, cüyür 320, ayı 110 baş, eləcə də çoxlu sayda canavar, porsuq, dələ, qır-qovul, kəklik qeydə alınmışdır.

İşğalçı dövlət beynəlxalq hüquq normalarına, zəbt olunan Azərbaycan torpaqlarından Ermənistan qoşunlarının qeyd-şərtsiz çıxarılmasına dair BMT-nin qətnamələrinə məhəl qoymayaraq hazırda Laçında qanunsuz məskunlaşma aparır.

Bu gün hər bir azərbaycanlı Qarabağın işğal altından qurtulacağı günü gözləyir. Qarabağa böyük qayıdışın olacağına hamılıqla inanırıq.

Ə d ə b i y y a t

Abdullayev, Ə. Qarabağ faciəsi: [monografiya] / Ə.İ. Abdullayev; elmi red. Ə.Əliyev.- Bakı: [İqtisad Universiteti], 2016.- 227 s.

Qasımov, Ş. Əsirlikdə qalan Laçın / Ş.M.Qasımov; elmi red. və ön söz Y.M.Mahmudov.- Bakı: Elm, 2012.- 203 s.

Bəxtiyar, N. Ulu keçmişin əbadiyəşar nişanələri: və ya yurd yaddaşından lövhələr: [Laçının Picənis kəndi haqqında] / Nemət Bəxtiyar // 525-ci qəzet.- 2016.- 14 iyul.- S.4.

Nərimanoğlu, M. Laçının minillik yadigarları: Bu ulu yurddakı tarixi, dini, mədəniyyət abidələri erməni vandalları tərəfindən məhv edilir / M.Nərimanoğlu // Azərbaycan.- 2018.- 18 may.- S.7.

Nəzərli, A. Qarabağa qayıdacağımız gün uzaqda deyil: Laçının işğalından 26 il ötür / A.Nəzərli // Xalq qəzeti.- 2018.- 18 may.- S.5.

Salmanlı, R. Laçınlılar doğma yurda qayıtmaq arzusu ilə yaşayırlar / Rəhman Salmanlı // Azərbaycan.- 2016.- 17 may.- S.7.

Ümumdünya Dialoq və İnkişaf Uğrunda Mədəni Müxtəliflik Günü 2003

Ə d ə b i y y a t

Aslanova, R. *Qloballaşma və mədəni müxtəliflik / R.Aslanova.- Bakı: Elm, 2004.-264 s.*

YUNESKO-nun mədəni müxtəliflik haqqında ümumi bəyannaməsi: YUNESKO-nun Baş konfransının 31-ci sessiyasında 2001-ci ilin noyabrın 2-də Parisdə qəbul edilmişdir.- Paris: UNESCO, 2002.- 8 s.

Estoniyada Azərbaycan günü keçirilib // Mədəniyyət.- 2018.- 27 aprel.- S.6.

Hüseynov, F. Mədəni müxtəliflik həyatımızın zənginliyidir: Dialoq və inkişaf naminə dünya mədəni müxtəliflik gününə həsr olunmuş rəsm müsabiqəsinin yekun sərəğisi / F.Hüseynov // Mədəniyyət.- 2018.- 23 may.- S.7.

Xudanlı, F. Mədəniyyətlərarası dialoq, pluralizm və mədəni müxtəliflik / F.Xudanlı // Kaspi.-2018.- 7-9 aprel.- S.20-21.

Hər il may ayının 21-də Dialoq və İnkişaf Uğrunda Dünya Mədəni Müxtəliflik Günü qeyd olunur. Bu gün BMT Baş Məclisi tərəfindən 2002-ci ilin dekabrında təsis edilmişdir. Dünya Mədəniyyətinin İnkişafı Gününü əvəzləyən Dialoq və İnkişaf Uğrunda Dünya Mədəni Müxtəliflik Günü ilk dəfə 2003-cü il mayın 21-də keçirilmişdir. 2003-cü ildə BMT Baş Məclisi qeyri-maddi mədəni irsin: bayramların, ənənələrin, adətlərin və dillərin qorunması haqqında Konvensiya qəbul etmişdir.

Hazırda dünya mədəniyyətini çox müxtəlif amillər təhdid edir - bir halda milli özünəməxsusluğun həddən artıq qorunması müxtəlif azlıqların mədəniyyətləri üçün təhlükə yaradır, digər halda din mədəniyyətə təzyiq göstərir, üçüncü halda praktik olaraq dünyanın bütün ölkələrində qloballaşmanın təsiri altında dillər yox olur, ənənələr itirilir, zəif mədəniyyətlər kənarda qalır, bəlkə də tamamilə yox olur. Bütün bu faktların nəzərə alınması və onların əhəmiyyətinin dərk edilməsi 2001-ci ildə YUNESKO-nun "Mədəniyyətlərin müxtəlifliyinə dair" bəyannaməsinin qəbul olunmasını zəruri etmişdir. Bu bəyannamənin həyata keçirilməsi üçün iyirmi əsas istiqamətdən ibarət Fəaliyyət Planı qəbul olunmuşdur. Bəyannamədə müxtəliflik, dialoq və inkişaf arasında əlaqənin yeni anlayışı irəli sürülür.

YUNESKO-ya üzv olan dövlətlər bu qurumun Bəyannaməsini təsdiqləməklə mədəni müxtəlifliklə əlaqədar dəyərlərin tanınmasını, qorunmasını və yerli, milli və beynəlxalq səviyyədə fəal təbliğ olunmasını öhdələrinə götürmüşlər.

Dialoq və İnkişaf Uğrunda Dün-

ya Mədəni Müxtəliflik Günü'nün əsas məqsədi insanlara mədəni müxtəlifliyin əhəmiyyətini və dəyərini dərinlən dərk etməyə imkan vermək və dünya xalqları arasında əməkdaşlığı inkişaf etdirməyi öyrənməkdir. Bu günə həsr olunmuş tədbirlər mədəniyyətlərarası dialoqun vacibliyi haqqında məlumatlılığın qlobal səviyyəsini yüksəltməyə yönəlmişdir. Keçirilən tədbirlərin məqsədi gündəlik həyatda müxtəlifliyi dəstəkləməyə, müxtəlif xalqların və mədəniyyətlərin nümayəndələri arasında qarşılıqlı anlaşma və əməkdaşlığın yaxşılaşdırılması üçün stereotiplərlə mübarizə aparmağa cəhd göstərən insanların dünya cəmiyyətini formalaşdırmaqdır.

2013-cü ildə ənənəvi Dialoq və İnkişaf Uğrunda Dünya Mədəni Müxtəliflik Günü çərçivəsində YUNESKO və BMT Sivilizasiyalar Alyansı "Bir iş gör" şüarı altında müxtəliflik və iştirak uğrunda hərəkəti dəstəkləyən kampaniyaya start vermişdir. Bütün dünyada insanları və təşkilatları müxtəlifliyin dəstəklənməsi üzrə konkret tədbirlər görməyə vadar edən bu kampaniya həm də mədəniyyətlərarası dialoqun, müxtəlifliyin və inteqrasiyanın vacibliyi barəsində məlumatlılığın qlobal səviyyəsini artırılması, real və gündəlik həyatda müxtəlifliyi dəstəkləməyə çalışan insanların dünya cəmiyyətinin formalaşdırılması məqsədi daşıyır.

Dünya cəmiyyəti, bununla mədəni müxtəlifliyin inkişafına töhfələr verməklə, mədəni irsin qorunması, müxtəlif mədəniyyətlərin nümayəndələri arasında münasibətlərin qurulması vacibliyini həmişə yadda saxlamalıdır.

Respublika Günü 1990

1918-ci il may ayının 28-də müsəlman Şərqiində ilk dünyəvi demokratik dövlət - Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti (1918-1920) yaradılmışdır. Bu respublika millətimizin tarixi yaddaşında Azərbaycan dövlətçiliyinin ilk təcrübəsi kimi iz qoymuşdur.

Məmməd Əmin Rəsulzadə tərəfindən əsası qoyulan Demokratik Cümhuriyyət Türk və İslam dünyasında ilk Parlamentli Respublika və ilk demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət nümunəsi idi.

1918-ci il may ayının 28-də Azərbaycan milli Şurası İstiqlaliyyət Bəyannaməsi ilə Azərbaycanın şimal torpaqlarında Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyəti yarandığını elan etmişdir. Bu tarixi sənədə görə Azərbaycan qonşu xalqlar və dövlətlərlə dostluq münasibəti quracaqdı. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin təşkil idarəsi xalq cümhuriyyəti idi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti millət, məzhəb, sinif və cins fərqi qoymamış və bütün vətəndaşların siyasi hüquqlarını təmin etmişdir.

Azərbaycan müvəqqəti hökumətinin ilk başçısı isə Fətəli Xan Xoyski seçilmişdir. 10 gün Milli Şura Tiflisdə işlədikdən sonra Gəncəyə köçürülmüş, yalnız 1918-ci ilin sentyabrında Türkiyə ordusunun rəhbərliyi ilə Bakı daşnak-rus qüvvələrindən təmizləndikdən sonra milli hökumət Gəncədən Bakıya köçmüşdür.

Müstəqil Azərbaycan Cümhuriyyəti qısa ömründə böyük nailiyyətlər və qalibiyyətlər əldə etmişdir. İlk dəfə qadınlara seçim hüququ tanıyan və qadın-kişi bərabərliyini təmin edən Müstəqil Azərbaycan

Cümhuriyyəti, o cümlədən milli ordu, milli pul, demokratlaşma, milli bank, azad seçkilər, beynəlxalq əlaqələr və beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən Azərbaycan istiqlalının tanınması, Azərbaycanın bütövlüyünü təmin etmiş, iqtisadi islahatları həyata keçirmişdir.

Azərbaycan Demokratik Respublikasını rəsmi surətdə 1918-ci il iyun ayının 4-də tanıyan ilk dövlət Osmanlı dövləti olmuşdur.

1918-ci il 9 noyabr tarixində M.Ə.Rəsulzadənin təklifi əsasında Azərbaycan Demokratik Respublikasının üç rəngli bayrağı qəbul edilmişdir. O zamana qədər Azərbaycan Demokratik Respublikasının bayrağı qırmızı rəngdə idi.

Azərbaycan Demokratik Respublikası gərgin və mürəkkəb ictimai-siyasi şəraitdə cəmi 23 ay fəaliyyət göstərə bilmişdi. Təəssüflər olsun ki, Müstəqil Azərbaycan Cümhuriyyəti iki yaşına çatmadan bolşeviklərin hücumuna məruz qalmış, müvəqqəti olaraq devrilmişdi. Sovetlər Birliyi Azərbaycanı məcburi surətdə öz tərkibinə daxil etmişdir. Bolşeviklər tərəfindən devrilməsinə baxmayaraq, istiqlal ideyası yenilməmiş və M.Ə.Rəsulzadənin "BİR KƏRƏ YÜKSƏLƏN BAYRAQ, BİR DAHA ENMƏZ" şüarı öz əksini tapmış və nəhayət, 1991-ci ildə Sovet İmperiyasının dağılması ilə Azərbaycan yenidən öz müstəqilliyini elan etmişdir.

1990-cı ildən 28 may Respublika günü – dövlət müstəqilliyinin bərpa edilməsi günü dövlət bayramı kimi qeyd edilir.

Ə d ə b i y a t

Şərqdə ilk Demokratik Respublika ("28 may-Respublika günü" ilə əlaqədar elmi-praktik konfrans): məqalələr toplusu / Elmi red. V.Quliyeva.- Bakı: Elm və təhsil, 2014.-222 s.

"Bir kərə yüksələn bayraq bir daha enməz": Respublika Günü bölgələrdə qeyd olunub // Mədəniyyət.- 2017.- 31 may.- S.7.

28 may - Respublika Günü münasibətilə Bakıda idman yürüşü keçirilib // Azərbaycan.- 2017.-28 may.- S. 10.

Quliyev, T. Cümhuriyyətdən başlamış müstəqillik: 28 May Respublika Günü / T.Quliyev // Olaylar.- 2014.- 28-29 may.- S.10.

Nəcəfəliyev, Ə. Bölgələrdə Respublika Günü qeyd olundu / Ə.Nəcəfəliyev, H.Qasımov // Xalq qəzeti.- 2014.- 31 may.- S.4.

Əkizlər
bürcünün
Nişanı Havadır.
Merkurinin
himayəsindədir.
Günəşin
Əkizlər
bürcünün
keçdiyi dövrdə
doğulanlar
çox ağıllı
olub, hər şeyi
bilməyə həvəs
göstərir, şəraitə
asanlıqla
uyğunlaşırlar.

Ş.	1
B.	2
B.E.	3
Ç.A.	4
Ç.	5
C.A.	6
C.	7
Ş.	8
B.	9
B.E.	10
Ç.A.	11
Ç.	12
C.A.	13
C.	14
Ş.	15
B.	16
B.E.	17
Ç.A.	18
Ç.	19
C.A.	20
C.	21
Ş.	22
B.	23
B.E.	24
Ç.A.	25
Ç.	26
C.A.	27
C.	28
Ş.	29
B.	30

- Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü (01.06.1950)
- Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü (05.06.1972)
- Milli Qurtuluş Günü (15.06.1993)
- İnsan Hüquqları Günü (18.06.2007)
- Milli Silahlı Qüvvələr Günü (26.06.1998)

650 il İmadəddin Nəsimi 1369-1417

2017-ci il may ayının 18-də Parisdə UNESCO-nun baş qərargahında Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin və Azərbaycanın UNESCO yanında daimi nümayəndəliyinin birgə təşkilatçılığı ilə böyük şair və mütəfəkkir İmadəddin Nəsiminin vəfatının 600-cü ildönümü ilə əlaqədar tədbir keçirilmişdir.

Nəsiminin yaradıcılığı tək Azərbaycan üçün önəmli deyil: Nəsimi, XIV-XV əsrlərin ən böyük türkdilli mistik şairi və türk xalqlarının tarixində ilk türkdilli divan ustalarından biri sayılır. O, ərəb və fars dillərində də çoxlu şeirlərin müəllifidir.

Tədbirin bədii hissəsində Xalq artisti Firəngiz Əlizadənin Nəsiminin xatirəsinə bəstələdiyi balet konserti nümayiş olunmuşdur. Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının solistlərinin rol aldığı xoreoqrafik səhnələr milli-folklor və klassik musiqinin sintezi ilə təqdim olunmuşdur. Qərb və Şərq musiqisinin sintezindən ibarət baletdə tamaşaçılara Nəsiminin mistik və sirli ələmi, onun şər qüvvələrə qarşı mübarizəsi nümayiş etdirilmişdir.

Milli ədəbiyyat

- Xalq şairi, Əməkdar incəsənət xadimi, dramaturq Vəkilov Vaqif Səməd oğlunun (Vaqif Səmədoğlu) (05.06.1939-28.01.2015) anadan olmasının 80 illiyi **241**
- Əməkdar incəsənət xadimi, yazıçı Rəsulzadə Natiq Rəsul oğlunun (05.06.1949) anadan olmasının 70 illiyi **242**
- Xalq şairi Hüseynzadə Hüseyn Camal oğlunun (Hüseyn Arif) (15.06.1924-14.09.1992) anadan olmasının 95 illiyi **243**
- Şair, ədəbiyyatşünas Alışanov Hüseyn Həsən oğlunun (Hüseyn Kürdoğlu) (15.06.1934-12.07.2003) anadan olmasının 85 illiyi **244**
- Əməkdar incəsənət xadimi, şair, dramaturq, professor, Türkiyənin Milli şairi Xəndan Rəfiq Zəka Cəfər oğlunun (Rəfiq Zəka Xəndan) (16.06.1939-07.01.1999) anadan olmasının 80 illiyi **245**
- Şair, yazıçı, alim, mütəfəkkir və tərcüməçi Bakıxanov Abbasqulu Mirzə Məhəmməd oğlunun (Abbasqulu ağa Bakıxanov Qüdsi) (21.06.1794-1847) anadan olmasının 225 illiyi **246**
- Yazıçı Cavadov Cəlal Novruz oğlunun (Cəlal Bərgüşad) (22.06.1924-09.07.1996) anadan olmasının 95 illiyi
- Əməkdar incəsənət xadimi, şair Əliyev Çingiz Əli oğlunun (Çingiz Əlioğlu) (29.06.1944) anadan olmasının 75 illiyi **247**

Dünya ədəbiyyatı

- Rus şairəsi Axmatova (Qorenko) Anna Andreyevnanın (23.06.1889-05.03.1966) anadan olmasının 130 illiyi **248**
- İran yazıçısı, publisist Behrəngi Səməd İzzət oğlunun (24.06.1939-31.08.1968) anadan olmasının 80 illiyi **249**

Rəssamlıq. Heykəltəraşlıq. Memarlıq

- Əməkdar rəssam, heykəltəraş Rzayeva Münəvvər Məcid qızının (06.06.1929-06.06.2004) anadan olmasının 90 illiyi **250**

Musiqi.Opera.Balet

Əməkdar müəllim Əliyeva Elmira Mirzə Ağa qızının (03.06.1929) anadan olmasının 90 illiyi
Xalq artisti Kərimova Qərinə Rəhim qızının (16.06.1964) anadan olmasının 55 illiyi

Teatr.Kino

Xalq artisti Cəfərova Bəsti Əli qızının (13.06.1959) anadan olmasının 60 illiyi **251**
Xalq artisti, rejissor Fərzəlibəyov Mərahim Fərzəli oğlunun (26.06.1949) anadan olmasının 70 illiyi **252**
Xalq artisti Dadaşov Məlik Yusif oğlunun (27.06.1924-03.12.1996) anadan olmasının 95 illiyi **253**
Xalq artisti Şəkinskaya Barat Həbib qızının (28.06.1914-14.01.1999) anadan olmasının 105 illiyi **254**

Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Ağayev Faiq Alış oğlunun (06.06.1969-23.12.1991) anadan olmasının 50 illiyi **255**
Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Allahverdiyev Bəxtiyar Əzizulla oğlunun (10.06.1974) anadan olmasının 45 illiyi **256**
Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Hüseynov Vüqar Tofiq oğlunun (20.06.1969-20.07.1991) anadan olmasının 50 illiyi **257**
Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Sarıyev Zaur Rəşid oğlunun (28.06.1974-17.03.1995) anadan olmasının 45 illiyi **258**
Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Zülfüqarov Elxan Qaçay oğlunun (29.06.1954-05.01.1994) anadan olmasının 65 illiyi **259**

Tarix

Əməkdar elm xadimi, tarix elmləri doktoru, professor Mustafazadə Tofiq Teyyub oğlunun (01.06.1949) anadan olmasının 70 illiyi **260**

Fəlsəfə.İqtisadiyyat.Hüquq

Kənd təsərrüfatı elmləri doktoru, professor Teymurov Kamil Heydər oğlunun (17.06.1914-24.02.1998) anadan olmasının 105 illiyi
AMEA-nın müxbir üzvü, iqtisad elmləri doktoru, professor Nuriyev Əli Xudu oğlunun (26.06.1939) anadan olmasının 80 illiyi **261**

Mədəniyyət.Maarif.Təhsil

Akademik, Əməkdar elm xadimi, professor Dadaşzadə Məmməd Arif Məhərrəm oğlunun (Məmməd Arif) (10.06.1904-27.12.1975) anadan

olmasının 115 illiyi	262
Maarif xadimi Mahmudbəyov Həbib bəy Hacı İbrahimxəlil bəy oğlunun (16.06.1864-30.07.1928) anadan olmasının 155 illiyi	263
Əməkdar elm xadimi, filologiya elmləri doktoru, professor, tənqidçi Əsədullayev Seyfulla Qüdrət oğlunun (19.06.1924-04.08.2011) anadan olmasının 95 illiyi	
Ədəbiyyatşünas, filologiya elmləri doktoru, professor Axundov Nazim Fərrux oğlunun (20.06.1924-10.03.1994) anadan olmasının 95 illiyi	264
Türkoloq, filologiya elmləri doktoru, professor Zeynalov Fərhad Ramazan oğlunun (22.06.1929-16.10.1984) anadan olmasının 90 illiyi	265

İdman

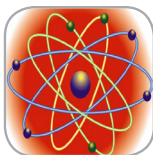
Əməkdar bədən tərbiyəsi və idman xadimi Ağayev Elxan Ağabala oğlunun (04.06.1939) anadan olmasının 80 illiyi	
İdman ustası Şabanov Ələddin Hacı Ağa oğlunun (18.06.1944-04.11.2014) anadan olmasının 75 illiyi	

Coğrafiya.Geologiya

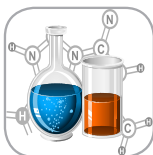
Geologiya və mineralogiya elmləri doktoru Ağamirzəyev Ramiz Əlirza oğlunun (18.06.1924-23.06.1986) anadan olmasının 95 illiyi	
---	--

Riyaziyyat.Fizika.Astronomiya

Fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, Əməkdar mədəniyyət işçisi Mehdiyev Tələt Rzaqulu oğlunun (04.06.1944) anadan olmasının 75 illiyi	
Akademik, Əməkdar elm xadimi Qacar Çingiz Oveys oğlunun (06.06.1929) anadan olmasının 90 illiyi	266
Fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor Araslı Dürdanə Həmid qızının (09.06.1939) anadan olmasının 80 illiyi	

Kimya.Biologiya.Tibb

Biologiya elmləri doktoru, professor Qasımov Mayis Ələkbər oğlunun (06.06.1939-13.10.2017) anadan olmasının 80 illiyi	267
Kimya elmləri doktoru Kazımova Tamella Həsən qızının (16.06.1939) anadan olmasının 80 illiyi	
Əməkdar elm xadimi, tibb elmləri doktoru, professor Rzayev Nurəddin Məmmədbağır oğlunun (26.06.1929-17.10.2011) anadan olmasının 90 illiyi	267

Texnika.Mühəndis işi

“Nobel Qardaşları” şirkətinin və “Lüdviq Nobel” cəmiyyətinin başçısı Emmanuel Nobelin (22.06.1859-31.05.1932) anadan olmasının 160 illiyi	
---	--

Kitabxanaşünaslıq.Bibliografiya

Sumqayıt şəhər MKS yaradılmasının (01.06.1974) 45 illiyi

Digər tarixi hadisələr

Uşaqların Beynəlxalq Müdafiə Günü (01.06.1950)	268
Azərbaycanda Mülki Aviasiya İşçilərinin Peşə Bayramı Günü (02.06.2006)	
Beynəlxalq Təcavüzə Məruz Qalmış Uşaqlar Günü (04.06.1982)	
Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü (05.06.1972)	269
Ümumdünya Okeanlar Günü (08.06.1992)	
Beynəlxalq Qan Donoru Günü (14.06.2004)	
Milli Qurtuluş Günü (15.06.1993)	270
Ümumdünya Səhrələşmə və Quraqlıqla Mübarizə Günü (17.06.1994)	
Səhiyyə İşçiləri Günü (17.06.2001)	
Azərbaycanda İnsan Hüquqları Günü (18.06.2007)	271
Ümumdünya Qaçqınlar Günü (20.06.2000)	272
“Milli arxiv fondu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmişdir (22.06.1999)	
Avropa Birliyi ilə Azərbaycan arasında Tərəfdaşlıq və Əməkdaşlıq sazişi qüvvəyə minmişdir (22.06.1999)	
Beynəlxalq Olimpiya Komitəsinin yaradılmasının (23.06.1894) 125 illiyi	
Beynəlxalq Olimpiya Qaçış Günü (23.06.1967)	
Dövlət Qulluqçularının Peşə Bayramı (23.06.2006)	
Narkomaniya və Narkobiznesə qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü (26.06.1987)	273
Milli Silahlı Qüvvələr Günü (26.06.1998)	274
Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının yaradılmasının (30.06.1934) 85 illiyi	275

80
illiyiVaqif Səmədoğlu
1939-2015

Şair, dramaturq

Ə d ə b i y y a t

Bəxt üzüyü: (pyeslər) / V.Səmədoğlu.- Bakı: Gənclik, 1999.- 402 s.

Bir gün təbəssüm olmuşum =Un jour, j'ai e te le sourire: seçilmiş şeirlər / V.Səmədoğlu; tərt.

N.Babayeva-Vəkilova; nəşir S. Babullaoğlu; fransızcaya tərc., ön söz A.Məstəliyeva-Səmədova.-Bakı: Mütərcim, 2016.-124 s.

Dramaturgiya: 2 cildə / V.Səmədoğlu; tərt. ed. N.Babayeva-Vəkilova.- Bakı: Şərq-Qərb, 2014.- C.1.-277, [3] s.; C.2.-269 s.

Uzaq yaşıl ada: [şeirlər] / V.Səmədoğlu.- Bakı: Şərq-Qərb, 2004.- 263 s.

Xəyal, S. Vaqif Səmədoğlu: (yaradıcılığı əsasında) /Sona Xəyal.- Bakı: Yurd NPB, 2006.- 174, [2] s.

Cabbarlı, N. Vaqif Səmədoğlu koloriti / N.Cabbarlı // Kəsp.- 2016.- 30 yanvar.- 1 fevral.- S.19.

Yusifli, C. Vaqif Səmədoğlu: "...həyat ayrılıq imiş insanla ölüm arasında..." yaxud ömrün bəhanəsi / C.Yusifli // 525-ci qəzet.- 2016.- 2 fevral.- S.6.

Vaqif Səməd oğlu Vəkilov 1939-cu il iyun ayının 5-də Bakı şəhərində, məşhur Azərbaycan şairi Səməd Vurğunun ailəsində anadan olmuşdur.

O, Bülbül adına musiqi məktəbində və Ü.Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında təhsil almışdır.

Vaqif Səmədoğlu 1962-1963-cü illərdə Moskvada Çaykovski adına Konservatoriyada ixtisas kursu keçmiş, 1963-1971-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında fortepiano üzrə ixtisas müəllimi, 1968-1971-ci illərdə Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasında incəsənət redaksiyasının müdiri, 1982-1985-ci illərdə C.Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında kinoaktyor teatrının ədəbi hissə müdiri, 1992-1994-cü illərdə "Oğuz eli" qəzetinin baş redaktoru vəzifələrində çalışmışdır.

"Yeddi şeir" adlı ilk əsəri 1963-cü ildə "Azərbaycan" jurnalında çap olunmuşdur. Bundan sonra dövrü mətbuatda vaxtaşırı çıxış etmiş, 1968-ci ildə "Yoldan teleqram" adlı ilk kitabçası işıq üzü görmüşdür. Kitaba toplanmış şeirlərdə dünya və insan, insan və həyat, ölümün labüdlüyü, ümid və kədər, vətən və vətənin taleyi, məhəbbət və məhəbbətin acısı və bu qəbildən olan əbədi mövzular əsas yer tutur. Şairin "Qobustan" toplusunun 1983-cü il, birinci sayında musiqi ilə bağlı altı şeiri dərc olunmuşdur. Elə ilk şeirdən səslərin rəng çalarları gözlə qulaq arasında qəribə bir mənərə yadır.

Şairin "Uca dağ başında", "Bəxt

üzüyü", "Lotoreya", "Yayda qartopu oyunu", "Yaşıl eynəkli adam", "Generalın son əmri", "Mamoy kişinin yuxuları" pyesləri Bakı, Naxçıvan, Şəki Dövlət Dram Teatrlarında tamaşaya qoyulmuşdur. İlk dəfə dramaturq kimi "Bəxt üzüyü" tamaşası ilə tanınmış və böyük şöhrət qazanmışdır. Müasirlərimizin həyatını qələmə alan yazıçı əsərdə mənəvi-psixoloji, etik-əxlaqi məsələləri ön plana çəkmiş, əqidəsi, ideali, məqsədi müxtəlif olan insanların yaşayış tərzini və həyata baxışlarını dörd ailənin simasında gərgin dramatik səhnələrdə canlandırmışdır.

4 kitabın, 8 dram əsərinin, sayısız hesabsız şeirlərin, 23 filmin ssenari müəllifi Vaqif Səmədoğlu 2000-2005-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı olmuşdur.

Şair, dramaturq, publisist Vaqif Səmədoğlu 1970-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə üzv seçilmişdir.

Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafında xüsusi xidmətlərinə görə 1989-cu ildə "Əməkdar incəsənət xadimi", 1999-cu ildə "Xalq şairi" fəxri adına layiq görülmüş, 2009-cu ildə "Şərəf" ordeni, 2014-cü ildə "İstiqlal" ordeni ilə təltif edilmişdir. 1998-ci ildə "Humay" mükafatı, 2014-cü ildə "Nəsimi" mükafatı laureatı olmuşdur.

Vaqif Səmədoğlu 2015-ci il yanvar ayının 28-də Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

Vaqif Səmədoğlunun xatirəsinə həsr olunmuş "Vaqifə 40 dua" adlı şeirlər kitabı işıq üzü görmüş, kitabda şairin qələm dostlarının ona həsr etdiyi qırx şeir toplanmışdır.

70 illiyi Natiq Rəsulzadə 1949

YAZIÇI

Natiq Rəsul oğlu Rəsulzadə 1949-cu il iyun ayının 5-də Bakıda anadan olmuşdur.

1975-ci ildə Moskvada M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunu bitirmişdir. 1979-cu ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, Kinematoqrafçılar İttifaqı və Teatr Xadimləri İttifaqının üzvüdür. 40 ilə yaxındır ki, əsərləri bir çox dillərdə və dünyanın adlı-sanlı ölkələrində çap olunur. Azərbaycanda, ABŞ-da, Rusiyada, Macarıstanda, Yuqoslaviyada, Polşada və başqa yerlərdə 40-dan artıq kitabı işıq üzü görmüşdür.

Əsərləri kompozisiya və süjet baxımından bitkinliyi, səlis, ifadəli dili ilə diqqət çəkir. N. Rəsulzadə insan psixologiyasına dərinlən bələd olduğu üçün yazıçı müşahidəsi ilə ümumiləşdirdiyi həyat hadisələri fonunda dolğun təbii obrazlar qalereyası yarada bilmişdir.

Əsərləri bir çox nüfuzlu milli və beynəlxalq ədəbi mükafatlar almışdır. 1984-cü ildə N.Ostrovski adına Ümumittifaq mükafatına layiq görülmüşdür.

“İntihar edənin gündəliyi”, “Gecə çaparı”, “Nonsens”, “Məhəbbət ili”,

“Yağışlı bayram”, “Kabuslar arasında”, “Quş çəkirəm”, “Ulduz yollar”, “Tələ”, “Adacıq” və başqa geniş oxucu rəğbəti qazanmış əsərlərin müəllifi olan Natiq Rəsulzadənin ssenariləri əsasında “Mələklərə inanmayın”, “Bayramda yağış”, “Yaşa, qızıl balıq”, “Vahimə”, “Sifarişçi”, “Gecə qatarında qətl”, “Nə gözəldir bu dünya...”, “Girov”, “Ovsunçu”, “Biz qağıdacağıq” kimi onlarla maraqlı filmlər çəkilmişdir.

2017-ci ildə yazıçının əsəri əsasında Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrında “Meme” tamaşası səhnəyə qoyulmuşdur.

N.Rəsulzadə Azərbaycan ədəbiyyatı və kinodramaturgiyasının inkişafındakı xidmətlərinə görə 1999-cu ildə “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür. Dövlət mükafatı laureatıdır. Azərbaycan Respublikasının ədəbi həyatında fəal iştirakına görə 2009-cu ildə “Şöhrət” ordeni ilə təltif olunmuş, 2015-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdünə layiq görülmüşdür.

Ə d ə b i y y a t

N.R.Rəsulzadəyə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdünün verilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 21 dekabr 2015-ci il // Azərbaycan.- 2015.- 22 dekabr.- S.1.

Pəncərə: hekayə və povest / N.Rəsulzadə; tərc. ed. A.Arıfçı, İ.Fəhmi; nəşrin red. Ə.Mirzalı; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Bakı: Mütərcim, 2010.- 82 s.

Bartolomeo hekayə / N.Rəsulzadə // Ulduz.-2016.- № 5.- S.29-36.

Abdullayev, Ç. Özümüz seçən yollar. Natiq Rəsulzadənin yaradıcılığı haqqında söz / Ç.Abdullayev // 525-ci qəzet.- 2014.- 31 may.- S.16.

Abdullayeva, S. Natiq Rəsulzadənin “Pəncərə”si tanıdıldı / S.Abdullayev // 525-ci qəzet.- 2015.- 21 oktyabr.- S.7.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Natiq_Rəsulzadə

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / Hüseyn Arif; tərt. ed. və red. M.Çəmənli; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Bakı: Təhsil, 2014.- 397 s.

Şeirlər / Hüseyn Arif; topl. və red. Z.Hüseynzadə; [naşir A.Fəttahova].-Bakı: [MBM], 2014.- C.1.- 495 s.; C.2.- 488 s.; C.3.- 487 s.

Hüseyn Arif olasan...: [şeirlər] / Topl., tərt. ed. və ön söz Z.Hüseynzadə.- Bakı: Şuşa, 2000.- 272 s.

Köçkün, İ. Bir Hüseyn Arif vardı...: (poemalar və şeirlər) / İ.Köçkün; [red. və ön sözün müə. Ə.R.Xələfli].- Bakı: Səda, 2008.- 159 s.

Abbaslı, T. Başdan-başa təbiət təbli... xalq duyğulu, elat qəlbli, "Arif" təxəllüsü ilə bahəm "qağa" ləqəbli Hüseyn Arif / T.Abbaslı // Mədəniyyət.- 2016.-15 iyun.- S.13.

Həsənli, H. Yaddaşimdakı Hüseyn Arif: Və ya söhbəti də səmimi idi, ülfəti də... / H.Həsənli // 525-ci qəzet.- 2017.- 28 yanvar.- S.22-23.

Hüseyn Camal oğlu Hüseynzadə (Hüseyn Arif) 1924-cü il iyun ayının 15-də Ağstafa rayonunun Yenigün kəndində anadan olmuşdur.

Ağstafa şəhər yeddiillik məktəbini bitirdikdən sonra, 1937-1940-cı illərdə Bakı Pedaqoji məktəbində təhsil almışdır. Əmək fəaliyyətinə Tovuz şəhər orta məktəbində müəllim kimi başlamışdır.

İkinci Dünya müharibəsi dövründə döyüşən ordu tərkibində Ukrayna cəbhəsində, Polşa, Çexoslovakiya və Almaniya ölkələrində olmuş, yaralanmış, müalicə olunandan sonra Moskva hərbi mühəndislik məktəbinə göndərilmişdir. 1943-1945-ci illərdə SSRİ Xalq Daxili İşlər Komissarlığı qoşunları tərkibində vızvod komandiri olmuşdur. Sovet Ordusu sıralarından tərxis olunandan sonra, 1946-1951-ci illərdə ADU-nun (indiki BDU) Şərqsünaslıq fakültəsində təhsil almışdır.

Şair 1949-cu ildə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olmuşdur. 1951-1952-ci illərdə Moskvada M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunun aspiranturasında təhsilini davam etdirmişdir.

1957-1959-cu illərdə Azərbaycan Xarici Ölkələrlə Dostluq və Mədəni Əlaqələr Cəmiyyətində şöbə müdiri, 1965-1967-ci illərdə "Azərnəşr" in Bədii ədəbiyyat redaksiyasında böyük redaktor, 1967-1968-ci illərdə "Gənclik" nəşriyyatında Bədii ədəbiyyat redaksiyasının müdiri, 1980-1982-ci illərdə Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyinin Mədəni-Maarif idarəsində Repertuar redaksi-

ya kollegiyasının üzvü olmuşdur.

1982-1992-ci illərdə Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin sədri vəzifəsində çalışmış, 1991-ci ildə Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Ağsaqqallar Şurasının üzvü seçilmişdir.

Ədəbi fəaliyyətə İkinci Dünya müharibəsi illərində başlamışdır. Onun librettosu əsasında 1957-ci ildə "Azad" tamaşası M.F.Axundov adına Opera və Balet Teatrında, "Yolda" poeması əsasında yazdığı eyniadlı pyesi 1974-cü ildə Gənc Tamaşaçılar Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur.

1971-ci ildə "Dağ kəndi" poemasına görə "Qızıl Orağ" mükafatına layiq görülmüşdür. Əsərləri keçmiş SSRİ və bir sıra xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. "Mən inanmadım", "Qonşu qız", "Dedim, dedi", "Xatırla məni", "Mən sülhə səs verirəm", "Könül deyir yaşa hələ", "Sən mənimlə get" və b. şeirlərinə musiqi bəstələnmişdir.

1976-cı ildə Yuqoslaviyada (Sarayevo) Beynəlxalq poeziya günlərinin, 1979-cu ildə Liviyada SSRİ günlərinin iştirakçısı olmuşdur.

Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafı sahəsində xidmətlərinə görə 1978-ci ildə Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı olmuş, 1989-cu ildə isə "Xalq şairi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Hüseyn Arif 1992-ci il sentyabr ayının 14-də Bakıda vəfat etmiş, doğma kəndində dəfn olunmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

İmana - dinə gəldim: şeirlər / Hüseyn Kürdoğlu; red. T.Kərimli. - Bakı: Elm, 1999. - 108 s.

Ziyalımız - Ziyamız: İthafatlar / Hüseyn Kürdoğlu; red. Asif Rüstəmli. - Bakı: Ozan, 1999. - 100 s.

Bir şeir bulağıydım... : Şair Hüseyn Kürdoğlu haqqında məqalələr, xatirələr, şeirlər / Red.: Ş.Alişanlı; tərt. ed.: İ.Alişanlı. - Bakı: Sabah, 2005. - 364 s.

Paşayev, Q. Hüseyn Kürdoğlunun poetik dünyası / Qəzənfər Paşayev. - Bakı: Sabah, 2017. - 288 s.

Albalyev, Ş. Hüseyn Kürdoğlu monoqrafik araşdırmada / Ş.Albalyev // Kredo. - 2018. - 27 yanvar. - S.15.

Bəxtiyar, N. Hüseyn Kürdoğlunun poeziyasında Azərbaycan təbiəti / N.Bəxtiyar // Ədalət. - 2017. - 10 mart. - S.3.

Xəlilzadə, F. Dilin şirinliyi, şeirin dərinliyi / F.Xəlilzadə // Kaspi. - 2017. - 19 aprel. - S.7.

Hüseyn Həsən oğlu Alişanov (Hüseyn Kürdoğlu) 1934-cü il iyun ayının 15-də Laçın rayonunda anadan olmuşdur.

Orta təhsilini Əhmədli kənd yeddi-illik, Ağdam şəhər 1 sayılı orta, Laçın şəhər orta və Qubadlı rayonu Xanlıq kənd məktəblərində almışdır.

1953-1958-ci illərdə ADU-nun (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır.

Əmək fəaliyyətinə Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində ədəbi dram şöbəsinin redaktoru kimi başlamışdır. 1960-cı ildən Azərbaycan EA Şərqşünaslıq İnstitutunda kiçik elmi işçi vəzifəsində çalışmışdır.

1966-cı ildə "Müasir kürd şairi A.Qoranın poeziyası" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1968-1993-cü illərdə Şərqşünaslıq İnstitutunun "İran ədəbiyyatı" şöbəsində böyük elmi işçi vəzifəsində, 1993-cü ildən ömrünün sonunadək Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda işləmişdir.

Ədəbi yaradıcılığa erkən başlamış, ilk şeirlərini hələ orta məktəbin beşinci sinfində oxuyarkən Laçın rayonunda çıxan "Sovet Kürdüstanı" qəzetində çap etdirmişdir. Onun "Gözəldir" rədifli ilk qoşması 1950-ci ildə "Azərbaycan gəncləri" qəzetində dərc olunandan sonra dövrü mətbuatda müntəzəm çıxışlar etməyə başlamışdır.

Hüseyn Kürdoğlu III kursda oxuyarkən (1956) nəğməyə çevrilən, məşhur müğənni və bəstəkar Qulu Əsgərovun bəstəsində və ifasında geniş yayılan "Bəyənmiş mənə", "Könül bağladım", "Qoy dolanım bu dağların başına" kimi şeirlərini yazır və məşhurlaşır. Hələ tələbə ikən yazdığı

"Mənəm", "Titrədi", "Kəklik" və s. şeirləri ədəbiyyatımıza istedadlı bir şairin gəldiyindən xəbər verirdi.

Onun ilk kitabı - "Səhər nəğmələri" 1963-cü ildə görkəmli şair Əhməd Cəmilin redaktəsi ilə "Azərənəşr"də çap olunmuşdur.

1973-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü olmuşdur.

"Yurdumu gəzə-gəzə" (1968), "Qaya çiçəkləri" (1970), "Doğma diyarım" (1973), "Çiçək təbəssümü" (1975), "Ata yurdum" (1978), "Dördtelli durna" (1979), "Toy karvanı" (1981), "Durna səsi" (1985), "Bu dünyaya bir karvan yolu" (1989), "Min bir bayatı" (1992), "Yaralı torpağım, yaralı sevgim" (1997), "Tovuzum mənəm, Oğuzum mənəm" (1998), "Ziyalımız-ziyamız" (1999), "İmana-dinə gəldim" (1999), "Hər şəhid bir nəğmədir" (1999), "Yurduma qurbandır sözüm" (2005), 2 cildlə "Seçilmiş əsərləri" (2011) və s. kitabları çap olunmuşdur.

Özbəkistanda "Seçilmiş əsərləri" (Daşkənd, 2014) tanınmış şair Osman Qoşqarın tərcüməsində nəşr olunmuşdur.

Şairin yaradıcılığında uşaq şeirləri də xüsusi yer tutur. Onun "Quzular dağa çıxdı" (1986) və "Aytənin nəğmələri" (2009) adlı iki kitabında uşaq şeirləri toplanmışdır.

Hüseyn Kürdoğlu bədii tərcümə ilə də məşğul olmuş, Azərbaycanda rəsmi fəaliyyət göstərən "Ronahi" Kürd Mədəniyyət Mərkəzinin (1990) və Mərkəzin mətbu orqanı olan "Denge Kurd" ("Kürdün Səsi", 1992) qəzetinin təsisçilərindən biri olmuşdur.

Hüseyn Kürdoğlu 2003-cü il iyul ayının 12-də Bakıda vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / R.Z.Xəndan.- Bakı: Şərq-Qərb, 2004.- 360 s.

Atatürkiyə / Rəfiq Zəka Xəndan; nəşiri və red.: T.Vəlixanlı.- Bakı: Mütərcim, 1998.- 200 s.

Mustafayeva, N. Rəfiq Zəka yaradıcılığında türkcülük və Türkiyə: Rəfiq Zəka Xəndanın anadan olmasının 70 illiyi münasibətilə / N.S.Mustafayeva; elmi red. B.Ə.Nəbiyev, R.B.Hüseynov; ön söz. B.Ə.Nəbiyev.- Bakı: [Avropa], 2009.- 180 s.

İstedadlı şair, ədəbiyyatşünas və filosof // Mədəniyyət.- 2014.- 19 dekabr.- S. 15.

Şeirləri həzin musiqiyə çevrilməmiş Rəfiq Zəka Xəndan // Yeni Azərbaycan.- 2014.- 26 noyabr.- S. 5.

Yusifli, V. Vətənpərvər şair: Rəfiq Zəka - 75 / V.Yusifli // Azərbaycan.- 2014.- 7 noyabr.- S.11.

Rəfiq Cəfər oğlu Xəndan (Rəfiq Zəka Xəndan) 1939-cu il iyun ayının 16-da Bakıda anadan olmuşdur.

Rəfiq Zəka Azərbaycan ədəbiyyatında fərqli dəst-xətti ilə seçilən sənətkarlardan idi. İstedadlı şair, ədəbiyyatşünas-alim və filosofun ilk şeir kitabı “Çağlayan” 1962-ci ildə nəşr olunmuşdur. Kitabdakı şeirlərin böyük qismi və “Səni düşünürəm” poeması çox sevdiyi şair Mikayıl Müşfiqə həsr olunmuşdur.

“Axırı yaxşı olar” (1968), “Mənim əziz vətənciyim” (1970) musiqili komediyalarının, “Füzuli” və “Söyüdlər ağlamaz” operalarının mətnlərinin müəllifidir.

Heca və əruz vəznlərində əsərlər yaradan şairin əsərlərinin əsas mövzusu azərbaycançılıq, türkcülük, vətən sevgisi, məhəbbət, qəhrəmanlıq, tariximədəni dəyərlərə bağlılıq və istiqlal ideyalarının tərənnümü idi. “Səadət”, “Vətən kimləridir?”, “Meşədə”, “Altı gül”, “Baharın heykəli”, “Könlümün yadigarı” və ümumilikdə 30-dək kitabı işıq üzü görmüş, əsərləri müxtəlif dillərə tərcümə edilmişdir.

Rəfiq Zəka Xəndan ötən əsrin 80-90-cı illərində Azərbaycan-Türkiyə ədəbi əlaqələrinin inkişafında mühüm rol oynamışdır. Dəfələrlə Türkiyənin bir çox şəhərlərində keçirilən elmi konqreslərdə, beynəlxalq konfranslarda və simpoziumlarda iştirak edən şair demək olar ki, bu əlaqələrin özülünü qoyanlardan olmuşdur. Həmin illərdə Rəfiq Zəka Türkiyədə nəşr edilən “Size”, “Tanıtım” kimi məşhur türk jurnallarında Azərbaycan şair və yazıçıları haqqında yazılar dərc etmiş, yaradıcılıqlarını işıqlandırmışdır. Türkiyə Folklor Akademiyasının fəxri

akademiki seçilən alim Atatürk mükafatı kimi yüksək fəxri təltifə layiq görülmüşdür.

R.Z.Xəndan həm də bir alim kimi diqqət mərkəzində olmuş, klassik Şərq ədəbiyyatını, ərəb və fars dillərini, eləcə də Türkiyə türkcəsini dərinləndirən bilmişdir. Türk dünyasının görkəmli söz ustaları haqqında monoqrafiyalar nəşr etdirmişdir. Gözəl dramaturq olan Rəfiq Zəka, dünya klassik ədəbiyyatı nümunələrini tərcümə etmişdir.

R.Z.Xəndan həm də nəğməkar-şair idi. Tanınmış bəstəkarların, demək olar ki, əksəriyyəti onun şeirlərinə mahnılar bəstələmişlər. Bu mahnılardan “Ana Kür”, “Səadət”, “Qarabağım” bu gün də müğənnilərin repertuarında geniş yer alır.

Bədii yaradıcılıqla yanaşı, pedaqoji sahədə də fəaliyyət göstərən R.Z.Xəndan estetika mütəxəssisi kimi Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində dərs demişdir. Uzun illərin axtarışlarının nəticəsi olaraq “Məhəmməd Hadi”, “Cavid sənəti” və “Müşfiq incelikləri” monoqrafiyalarını yazıb.

Şair 1987-ci ildə Azərbaycan Respublikasının “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına layiq görülmüş, Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı olmuşdur.

Rəfiq Zəka Xəndan 1999-cu il yanvar ayının 7-də vəfat etmişdir.

2014-cü ildə Azərbaycan poeziyasının tanınmış nümayəndəsi, ədəbiyyatşünas-alim və filosof Rəfiq Zəka Xəndanın 75 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyev Sərəncam imzalamışdır.

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / A.Bakıxanov.- Bakı: Avrasiya Press, 2005.- 488 s.

Gülüstani-İrəm / A.Bakıxanov.- Bakı: Xatun, 2010.- 300 s.

Abbasqulu ağa Bakıxanov baxış müstəvisində / Tərt. H.Cəbrayilov; elmi red. İ.Həbibbəyli; məsul red. A.Şükürov.-[Bakı]: [Elm və təhsil], [2016].- 183 s.

Qüdsinin musiqi dünyası [Notlar]: simfonik və kamerara orkestri ilə oxumaq üçün: Abbasqulu Ağa Bakıxanovun sözlərinə yazılmış romanslar məcmuəsi / T.Bakıxanov.- Bakı: 2014.-12 s.: notlar

Əlioğlu, P. Abbasqulu ağa Bakıxanovun əlyazma irsi. A.Bakıxanov - 220 / P.Əlioğlu // 525-ci qəzet.- 2014.- 15 fevral.- S.22.

Ömərov, V. A.Abbasqulu Ağa Bakıxanovun siyasi irsi və insan haqları / V.A.Ömərov // Sas.- 2016.- 25 may.- S.12.

Yurdsevər, A. Ədəbi-mədəni təmaslarda Abbasqulu ağa Bakıxanov nümunəsi / A.Yurdsevər // 525-ci qəzet.- 2015.- 7 mart.- S.30.

Abbasqulu Mirzə Məhəmməd oğlu Bakıxanov (Qüdsi) 1794-cü il iyun ayının 21-də Bakı şəhəri yaxınlığında Əmircan (köhnə adı Xilə) kəndində varlı bir ailədə anadan olmuşdur. Onun atası II Mirzə Məhəmməd xan Bakı xanları nəslindən, anası Sofiya xanım isə müsəlmanlığı qəbul etmiş gürcü qızı idi. Bakıxanov səkkiz yaşına qədər Bakıda yaşamış, uşaqlığının ilk dövrünü Abşeronun Əmircan, Maşağa, Balaxanı, Ramana kəndlərində keçirmişdir. İlk təhsilini Bakıda almış, Qubada davam etdirmişdir. Qubada birlikli ruhanilərdən fars və ərəb dillərini mükəmməl öyrənmişdir. Müntəzəm və əsaslı təhsil A.Bakıxanova Firdovsi, Xəyyam, Nizami, Xaqani, Mövlanə, Rumi, Sədi, Hafiz kimi Yaxın Şərqdə tanınmış alim və mütəfəkkirlərin əsərləri ilə tanış olmağa imkan yaratmışdır. O, gənclik illərində rus dili ilə də maraqlanmış, sonralar Tiflisdə onu mükəmməl öyrənmişdir.

1819-cu ildə Bakıxanov general Yermolovun dəvəti ilə Tiflisə gəlib Qafqaz Baş Hərbi İdarəsində Şərq dilləri tərcümanı vəzifəsinə qəbul olunmuş və 26 il bu vəzifədə çalışmışdır. Abbasqulu ağa Bakıxanov Azərbaycan elmi tarixində mühüm rolunu oynayan böyük alimdir. Onun birinci elmi əsəri 1831-ci ildə fars dilinin qanun və qaydalarını təlim edən "Qanuni-Qüdsi" adlı əsəridir. 1835-ci ildən etibarən Qubada yaşamış, elmi və ədəbi fəaliyyətini davam etdirərək, "Əsrarül-mələküt", "Təhzi-bül-əxlaq", "Eynül-mizan", "Gülüstani-İrəm" kimi əsərlərini yazaraq böyük şöhrət qazanmışdır. Bu illərdə o, Qubada "Gülüstani" adında ədəbi məclis təşkil edərək, Qubanın az-çox tanınmış şair və ziyalıları bu

məclisə toplamışdır.

A.Bakıxanov görkəmli alim olduğu kimi, həm də istedadlı şair idi. Bədii irsi lirik və epik əsərlərdən ibarətdir. Onun maraqlı satirik şeirləri də vardır. "Təbriz əhlinə xitab" şeiri XIX əsr Azərbaycan poeziyasında zadəgan və ruhanilər əleyhinə ilk ictimai satiradır.

Bakıxanovun "Kitabi-Əsgəriyyə" hekayəsi isə Azərbaycan nəsrinin ilk nümunələrindəndir. Əsərdə iki gəncin məhəbbətindən bəhs olunur, onların səadətində mane olan feodal qayda-qanunları tənqid edilir.

Ədibin yaradıcılığında 1833-1834-cü illərdə Varşavada olarkən fars dilində yazdığı "Merace xəyal", "Məclisə firəng" poemalarını, 1836-cı ildə Azərbaycan türkcəsində tərtib etdiyi "Kitabi-nəsaib" ("Nəsihətnamə") əsərini, 1841-ci ildə fars dilində yazdığı "Mirat əl-Camal" ("Gözəllik güzgüsü") adlı şeir kitabı, yaradıcılığının ilk dövründə yazılmış "Kitabi-Əskəriyyə" ("Əsgər haqqında kitab") hekayəsi, ərəb dilində yazdığı "Hədis-i Qüdsi" əsəri, eləcə də müxtəlif illərdə yazdığı şeirləri, şeir "Divan"ı və tərcümə əsərləri mühüm yer tutur.

Onun dil, coğrafiya, tarix, astronomiya, məntiq, psixologiya və sair elmlərə aid əsərləri A.Bakıxanovun hərcəhətli bir alim olduğunu göstərməkdədir. Ömrünün sonlarında o, Yaxın Şərqi səyahətə çıxmışdır.

Abbasqulu ağa Bakıxanov 1847-ci ildə Məkkədən Mədinəyə gedərkən Vadiyi-Fatimə adlanan yerdə vəba xəstəliyinə tutularaq vəfat etmiş və həmin yerdə dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Atlantlar: şeirlər / Ç.Əlioğlu.- Bakı: Aspoliq-raf, 2006.- 664 s.

Çərçivə / Ç.Əlioğlu.- Bakı: Təhsil MMC, 2010.- 363 s.

Qonşunun iti: şeirlər / Ç.Əlioğlu; layih. rəhb. X.Rza.- Bakı: Mütərcim, AYB, 2015.-212 s.

Sevgi oyunları: yeni şeirlər kitabı / Çingiz Əlioğlu; nəşiri: B.Axundov; red: A.Şirinov.- Bakı: Təhsil, 2000.- 244 s.

Xəyal, S. Çingiz Əlioğlu (yaradıcılığı əsasında) /Sona Xəyal: red. T.Vəliyev.- Bakı: Çinar-Çap, 2004.- 124 s

Kamal, R. Çingiz Əlioğlu şeiri: dilin magik təcrübəsi / R.Kamal // Ədəbiyyat qəzeti.- 2018.- 31 mart.- S.28-29.

Şəmsizadə, N. Şair, əməkdar incəsənət xadimi Çingiz Əlioğlu. Ucalığın tənhalıği / N.Şəmsizadə // Əgər onlar olmasaydı...-Bakı, 2015.- S.134-137.

Çingiz Əli oğlu Əliyev (Çingiz Əlioğlu) 1944-cü il iyun ayının 29-da Füzuli rayonunda anadan olmuşdur.

1961-1965-ci illərdə M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunun (indiki ADNSU) İstehsalat proseslərinin avtomatlaşdırılması və texnologiyası fakültəsində təhsil almışdır.

Bədii yaradıcılığa 1967-ci ildə "Gənc qələmlər" toplusunda çıxan "Xatirələr" şeiri ilə başlamışdır. Elə o vaxtdan da fəal ədəbi yaradıcılıqla məşğul olur, dövrü mətbuatda şeir, hekayə, ədəbi-bədii tərcümələr və publisistik məqalələrlə müntəzəm çıxış edir. 1977-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.

Əmək fəaliyyətinə "Gənclik" nəşriyyatında redaktor kimi başlamışdır. 1977-1988-ci illərdə böyük redaktor, 1988-1991-ci illərdə redaksiya müdiri, 1991-1992-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında baş redaktor, 1992-2001-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Mətbuat və İnformasiya Nazirliyində Nəşriyyatlar idarəsinin rəisi vəzifəsində, 2001-2014-cü illərdə isə indiki Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyində müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır.

Gənc şairlərin Ümumittifaq poeziya festivallarında (IV, V, VI), gənc yazıçıların yeddinci Ümumittifaq müşavirəsində və birinci Ümumittifaq toplantısında, Şuşenskoyedə keçirilən yazıçı və tənqidçilərin Ümumittifaq nəzəri konfranslarında, Krasnoyarsk diyarında, İvanovo-Frankovsk vilayətlərində, Latviya SSR-də keçirilən Sovet ədəbiyyatı günlərində, bir neçə dəfə Moskvada keçirilən Azərbaycan şeiri günlərində,

Riqada və Vilyandə keçirilən lats, Tilva tərcüməçilərinin beynəlxalq müşavirəsində iştirak etmişdir.

XX əsr Azərbaycan avanqard şeirinin görkəmli nümayəndəsi Çingiz Əlioğlunun "Təhsil" nəşriyyatında çap olunmuş "Çərçivə" kitabı bir çox mükafatlar qazanıb. 2010-cu ildə isə Moskvada keçirilən VII Beynəlxalq "Kitab sənəti" müsabiqəsinin baş mükafatına - "Qran Pri"yə layiq görülmüşdür. Əsərləri keçmiş SSRİ və bir çox Avropa xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur.

"Nikbinlik" (1969), "Vağzallar... Yollar..." (1974), "Soraqlar sevgi məni" (1978), "Ömür ağacı" (1980), "Alnından ay doğan adam" (1983), "Günəşli dayanacaqlar" (1984), "Tanrını tanı" (1992), "Ruhumun həndəsəsi" (2003), "Fraqmentlər" (2006), "Qonşunun iti" (2015) və s. kitabları çap olunmuşdur.

Ümumittifaq poeziya müsabiqəsinin üç qalibindən biri kimi "Yunnost" jurnalının "Yaşıl yarpaq" mükafatına, Azərbaycan LKGI MK-nın və Ukrayna KP İvanovo-Frankovsk vilayət komitəsinin fəxri fərmanlarına layiq görülmüşdür. Finlandiya Respublikası Maarif Nazirliyinin təqaüdçüsü (1990), Beynəlxalq "Kalevala" cəmiyyətinin üzvüdür.

1991-ci ildə "Əməkdar mədəniyyət işçisi", 2005-ci ildə "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

2015-ci ildə Belarus Prezidentinin Fərmanı ilə "Fransisk Skorina" medalına layiq görülmüş, Belarus Yazıçılar İttifaqının "Ədəbiyyata verdiyi böyük töhfəyə görə" döş nişanı ilə təltif olunmuşdur.

130 illiyi Anna Axmatova 1889-1966

Rus şairəsi

Anna Andreyevna Axmatova 1889-cu il iyun ayının 23-də (bəzi mənbələrdə 11 iyun) Odessada anadan olmuşdur. 1900-1905-ci illərdə Tsarskoe Selo Gimnaziyasında, daha sonra Evpatoriyada, 1906-1907-ci illərdə Kiyev Fundukleyevsi Gimnaziyasında, 1908-1910-cu illərdə Kiyev ali qadın kurslarında və Peterburqdakı N.P.Paevin Ali qadın tarix-ədəbiyyat kurslarında təhsil almışdır.

İlk şeirini 11 yaşında yazmışdır. Lakin atası Qorenko soyadı ilə yazdığı qadağan etdiyinə görə "Axmatova" soyadını götürmüşdür. 1910-1912-ci illərdə iki dəfə Parisdə olmuş, İtaliyanı səyahət etmişdir. Parisdə Amedeo Modilyani ilə tanışlıq şairənin yaradıcılığına nəzərə çarpan dərəcədə təsir etmişdir. 1921-ci ildə keçmiş həyat yoldaşı, şair N.Qumilyovu əksinqilabçı kimi ittiham edib güllələmiş, sonralar tarixçi-filosof olan oğlu L.Qumilyovu gənc yaşlarında - 1935-ci ildə həbs etmişlər.

1941-ci ildə Leninqrada, daha sonra Moskva, Çistopol, Kazan və Daşkəndə göndərilmişdir. 1944-cü ildə Leninqrada qayıtmış, 1954-cü ildə Sovet Yazıçıları İttifaqının II konqresində iştirak etmişdir.

"Anna Axmatova" adı ilə ilk dəfə 1911-ci ildə çap olunmuş, 1912-ci ildə ilk kitabı olan "Axşam" 300 nüsxə ilə nəşr olunmuşdur. 1939-cu ildə Sovet Yazıçıları İttifaqına üzv olmuş, 1946-cı ildə yaradıcılığı tənqid edilərək üzvlükdən çıxarılsa da 1951-ci ildə A.Fadeyevin təklifi ilə ittifaqda üzvlüyü bərpa edilmişdir.

O, ziddiyətli yaradıcılıq yolu keç-

miş, ədəbi fəaliyyətinin ilk dövründə akmeizmə ("Axşam" (1912), "Təsbeh" (1914) və s. şeir kitabları) meyil etmişdir. Böyük Oktyabr Sosialist inqilabından sonra yeni həyatdan kənar qalmasına baxmayaraq, ağ mühacirləri qətiyyətlə pisləmişdir. Böyük Vətən müharibəsi illərində vətənpərvərlik ruhunda şeirlər yazmışdır ("Seçilmiş əsərlər" kitabı, 1943). "Şeirlər (1909-1960)" (1961), "Zamanın qaçışı" (1965) və s. şeir toplularının müəllifidir. "Qəhrəmansız poema" (1940-1962) lirik-epik əsəri onun yaradıcılığının zirvəsidir. Şeirləri forma kamilliyi, ahəngdarlığı, dərin lirizmi ilə seçilir.

Yaradıcılığının müəyyən dövründə Şərq ədəbiyyatına məxsus mükəmməl ədəbi nümunələrdən tərcümələr etmişdir. O, müasir Azərbaycan ədəbiyyatının böyük nümayəndəsi R.Rzadan, hind ədəbiyyatının korifeyi R.Taqordan, çin ədəbiyyatının nümayəndəsi Süy Yuandan, tatar ədəbiyyatı nümayəndəsi olan Musa Cəlildən tərcümələr etmişdir.

1964-cü ildə İtaliyada "Etna-Taormino" mükafatına, 1965-ci ildə İngiltərədə Oksford Universitetinin Fəxri doktoru adına layiq görülmüşdür.

Görkəmli rus şairəsi Anna Axmatova 1966-cı il mart ayının 5-də Domoedovada sanatoriyada vəfat etmişdir.

N.Rəfibəyli, Anar, K.Abdulla, V.Bayatlı, Çingiz Əlioğlu, Tofiq Bayram, Məmməd Alim, Ağamir Cavad Anna Axmatova irsinə müraciət etmiş, onun şeirlərini dilimizə tərcümə etmişlər.

Ə d ə b i y y a t

İsrafilova, A. Anna Axmatova / A. İsrafilova; elmi red. Ş. Qurbanov; [son söz. Ə. Nəcəfzadə]. - Bakı: Elnur-P, 2005. - 67 s.

Nəcəfova, A. Anna Axmatova və Şərq: [monografiya] / A. Nəcəfova; baş elmi məsl. və ön söz müəll. T. Kərimli. - Bakı: Mütərcim, 2018. - 166 s.

Kolodni, L. Şair və katib - Anna Axmatova / L. Kolodni: tərcümə edən. X. Nurgül // Kəsp. - 2018. - 23-25 iyun. - S. 18-19.

Svetayeva, M. Anna Axmatovaya yazılan şeirlər silsiləsi: şeirlər / M. Svetayeva // Ədəbiyyat qəzeti. - 2017. - 20 may. - S. 30.

Победа над Судьбой: Стихотворения / А.Ахматова; сост., подг. текс., прим. Н.И.Крайневой. - Москва: Русский путь, 2005. - 471 с.

Сероглазый король: стихотворения / А.А.Ахматова; сост.: А.Марченко. - Москва: Эксмо, 2007. - 416 с.

Ə d ə b i y y a t

Səgmə hekayələr / S.Behrəngi; tərt. ed. İ.Umudlu; tərc. ed.: M.Afiyət, İ.Qasimov; red. F.Şixlinski; rəssam E.Cabarov.- [Bakı]: [Altun kitab], [2015].- 223, [1] s.

Balaca qara balıq / S.Behrəngi; tərc. M.Afiyət; rəssam Didem Düyüci Okur.- [Bakı]: [Qanun], [2014].-46 s.

Bir şaftalı min şaftalı / S.Behrəngi; tərc. M.Afiyət; rəs. Didem Düyüci Okur.- Bakı: [Qanun], [2014].- 43 s.

Nəbioğlu, S. Səməd Behrəngi: monoqrafiya / S.Nəbioğlu; elmi red. və nəş. haz. V.Sultanlı.-Bakı: [Azərənəşr], 2009.- 134, [2] s.

Fuad, E. Güney Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının banisi - Səməd Behrəngi...: Avqustun 31-i onun xatirə günüyüdü... / E.Fuad //Ədəbiyyat qəzeti.- 2015.- 19 sentyabr.- S.30.

Səməd İzzət oğlu Behrəngi 1939-cu il iyun ayının 24-də Cənubi Azərbaycanın Təbriz şəhərində fəhlə ailəsində anadan olmuşdur.

İbtidai təhsilini burada “Tərbiyyət” məktəbində almış, sonra Təbriz pedaqoji texnikumunda təhsilini davam etdirmişdir.

Tələbəlik illərində “Xənde” (Gülüş) adlı həftəlik divar qəzeti buraxmışdır. İlk ədəbi tənqidi və satirik qələm təcrübələrini bu dövrdə yazmışdır.

Əmək fəaliyyətinə Azərşəhr (Tufarqan) mahalının Mamağan, Gögan ibtidai məktəbində müəllim kimi başlamışdır. 1956-1961-ci illərdə Təbriz Universiteti filologiya fakültəsinin ingilis dili şöbəsində təhsil almışdır. Azərbaycan nağıllarını tədqiq etmiş, onları toplayaraq fars dilinə tərcümə etmiş və həmkarı Behruz Dehqani ilə birlikdə nəşr etdirmişdir. Eyni zamanda fars dilindən doğma dilə çevirdiyi tərcümələri dövrü mətbuatda dərc olunmuşdur.

1969-cu ildə ilk hekayələri olan “Adət”, “Binam” dərc olunmuşdur. Bundan sonra 1967-1969-cu illərdə “Ulduz və qarğalar”, “Çuğundursatan oğlan”, “24 saat yuxuda və ayıqlıqda”, “Qar dənəsinin sərgüzəşti”, “Bir hulu, min hulu” və s. hekayə və nağıllarını yazmışdır. Onun topladığı ilk folklor nümunələri “Parə - parə” adı

ilə Təbrizdə çap edilmişdir. “Xırdaca qara balıq” onun şah əsəridir və bir siyasi manifestdir.

Səməd Behrəngi müasir fars və İran Azərbaycanının mütərəqqi nəsrinin, xüsusilə uşaq ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi kimi təkcə İranda deyil, həm də dünyanın bir çox ölkəsində tanınır. Yazıcının əsərləri İngiltərədə keçirilən uşaq ədəbiyyatı sərgisində nümayiş etdirilmiş, İtaliyanın Boloni şəhərində Beynəlxalq uşaq ədəbiyyatı müsabiqəsində onun “Balaca qara balıq” hekayəsi qızıl medala layiq görülmüşdür. Birinci yeri tutduğuna görə kitabları italyan, fransız, ingilis, türk dillərində nəşr edilmişdir.

Həmkarları onu “Azərbaycan kəndlilərinin canlı dili”, “Milli mədəniyyətin oyaq vicdanı”, “Xalqa üz tutan”, “Səyyar müəllim” adlandırdılar.

1987-ci ildə “Məhəbbət nağılı” adı ilə seçilmiş əsərləri Bakıda kütləvi tirajla çap olunmuşdur.

Səməd Behrəngi cəmi 29 il yaşamış, ömrünün son 8 ilini müəllimlik və şairliklə məşğul olmuşdur. 1968-ci il avqust ayının 31-də İranda Xumarlı yaşayış məntəqəsi yaxınlığında Araz çayında boğularaq vəfat etmişdir. Təbrizin İmamıyyə qəbiristanlığında dəfn edilmişdir.

90
illiyiMünəvvər Rzayeva
1929-2004

Heykəltəraş

Münəvvər Məcid qızı Rzayeva 1929-cu il iyun ayının 6-da Şuşada anadan olmuşdur.

1950-ci ildə Əzim Əzimzadə adına rəssamlıq məktəbini, 1956-cı ildə isə V.İ.Surikov adına Moskva Dövlət Rəssamlıq Akademiyasının heykəltəraşlıq fakültəsini, N.V.Tomskinin sinfini bitirmişdir.

Münəvvər Rzayeva həyatı boyu yüzə qədər müxtəlif səpkili sənət əsəri yaratmışdır. 1943-cü ildən müxtəlif sərgilərin iştirakçısı olmuş, 1953-cü ildə Rəssamlıq İttifaqına üzv seçilmişdir. Mədəniyyət Nazirliyinin Dövlət Komissiyasının üzvü, AMEA Nizami adına Ədəbiyyat Muzeyində bərpəçi rəssam kimi fəaliyyət göstərmiş və bir neçə heykəlləri bərpə etmişdir.

Onun əsərləri R.Mustafayev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyində, AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat Muzeyində, Ordubadi Muzeyində, Siyəzən rayon Mədəniyyət Evində, Bədii Fondada saxlanılır.

Yaradıcılığında ədiblərə xüsusi məhəbbətlə yanaşmışdır. Hüseyn Cavid, Sergey Yesenin, Nəriman Nərimanov, Mikayıl Müşfiq, Nazim Hikmətin büstləri onun yaradıcılığında ayrıca yer tutur.

Münəvvər Rzayevanın ən son əsəri Qusar rayonunda yerləşən dağın 3763 metr hündürlüyündəki "Heydər Zirvəsi"yə bərkidilən Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyevin tunc

barelyefi olmuşdur. Barelyef 1998-ci ildə mayın 10-da Heydər Əliyevin 75 illik yubileyi münasibətilə alpinistlər dəstəsi tərəfindən fəth edilmiş ən uca dağ zirvəsinə bərkidilmişdir.

Münəvvər Rzayeva özünəməxsus dəst-xəttə malik heykəltəraşdır. O, əsasən psixoloji portret ustası idi; yaratdığı obrazların daxili aləmini, psixoloji durumunu əks etdirmək üçün heykəlin gözlərini xüsusi incəlik və dolğunluqla işləyirdi. Bu, onun yaradıcılıq üslubunun əsas cəhəti idi. İstedadı, zəngin təxəyyülü, yüksək professionallığı və texniki ustalığı sayəsində qranit, mərmər, bürünc, ağac və s. materiallardan istifadə edərək yaratdığı heykəllərdə bədii ideyanın orijinallığı diqqəti cəlb edir. Əsasən sənət adamlarının (şair və yazıçıların) heykəlləri, o cümlədən dövlət xadimlərinin və əmək qəhrəmanlarının heykəlləri, büstləri, barelyef və başqa bu kimi əsərlərinin hər biri nadir sənət nümunələri kimi qiymətləndirilmişdir.

Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafındakı xidmətlərinə görə 1997-ci ildə "Əməkdar rəssam" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Azərbaycanın ilk monumentalçı qadın heykəltəraşı Münəvvər Rzayeva 2004-cü il iyun ayının 6-da vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Qasımova, E. Daşlarda əbədiləşən ömür [İzomaterial]: Əməkdar rəssam Münəvvər Rzayevanın 80 illik yubileyinə ithaf / E.Qasımova.- [Bakı]: [s. n.], [2013?].-[16] s.

Bəkirov, V. Heykəltəraş Münəvvər Rzayevanın portret qalereyası / V.Bəkirov // Paritet.- 2012.- 3-5 mart.- S.14.

Cəfərli, Z. Əbədiləşən ömür / Z.Cəfərli // Respublika.- 2009.- 4 iyul.- S. 7.

İsmayıl, S. Münəvvər Rzayevanın heykəllər və büstlər dünyasından strixlər: Onların hamısında gözlərin ifadəliliyi obrazdan obraza nə qədər fərqlənmiş / S.İsmayıl // Ayna.- 2009.- 11 iyul.- S.19.

Qasımova, E. Daş, çəkiç... və zərif qadın əlləri / E.Qasımova // Mədəni məarif.- 2009.- № 11.- S.77-80.

Ə d ə b i y a t

“Qatibə İnanç obrazı Bəsti Cəfərova əfsanəsinin var olmasını sübuta yetirdi...” / Bəsti Cəfərova; söhbətləşdi S.Əşrəf // Ədəbiyyat qəzeti.- 2018.- 9 iyun.- S.12-13.

Ağazadə, A. Səhnəmizin kralıçası / A.Ağazadə // 525-ci qəzet.- 2017.- 8 mart.- S.6.

Bəsti Cəfərova: “İçimdəki o balaca Bəsti hələ də yaşayır...”: Dördüncü divar layihəsinin bugünkü qonağı xalq artisti Bəsti Cəfərovadır / B.Cəfərova; müsahibəni apardı S.Əşrəf // Ədəbiyyat qəzeti.- 2017.- 6 may.- S.14-15.

Pirimova, N. Milli teatrda nağıllar gecəsi / N.Pirimova // Kəsp. - 2015.- 19 iyun.- S.10.

Rəhimli, İ. Bəsti Cəfərova // İlham Rəhimli // Azərbaycan Teatr Ensiklopediyası: 3 cildə.- Cild 1.- Bakı, 2016.- S.243.

Bəsti Əli qızı Cəfərova 1959-cu il iyun ayının 13-də Bakıda anadan olmuşdur.

1976-cı ildə Bakı şəhəri 82 nömrəli tam orta məktəbi bitirmiş və həmin ildə M.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun (indiki ADMİU) dram və kino aktyorluğu fakültəsinə daxil olmuşdur. Tələbəlik dövründə baş rejissor Tofiq Kazımovun dəvətilə Akademik Milli Dram Teatrına çağırılmış və Ə.Əylislinin “Quşu uçan budaqlar” psixoloji dramında Səltənət rolunu oynamışdır. Milli rejissorlarımızın fəxri, səhnə klassiklərimizin cərgəsində layiqli yer tutan Adil İsgəndərovun kursunda təhsil alan Bəsti Cəfərova ali təhsilini 1980-ci ildə başa vurmuş, təyinatla Akademik Milli Dram Teatrına göndərilərək aktyor truppasına aktrisa götürülmüşdür.

Bəsti Cəfərova Akademik teatrda işləyə-ışləyə rejissor Vaqif İbrahimoğlunun Tədris teatrında hazırladığı “Mən Dədə Qorqud...” (Oğuz Xatunu və Dəli Domrulun anası), Antuan de Sent Ekzüperinin “Təskinlik verməyi unutmayın” (“Kiçik şahzadə”, Qızılgül, Göl çiçəyi və Fanarçı), “Yuğ” Dövlət Teatrında Məhəmməd Hüseyin Şəhriyarın “Heydərbaba” əsəri əsasında səhnələşdirilən “Salam” (Qadın) əsərlərinin tamaşalarında da rəngarəng rollar ifa etmişdir. Akademik teatrda oynadığı rollar səhnə təcəssümündə daha geniş şəkildə üzə çıxmışdır. Nazlı (“Əliqulu evlənilir”), Bənövşə (“Nişanlı qız” S. Rəhman), Qadın (“Sizi deyib gəlmişəm...”, Anar), Əsmər

(“Günah”, R.Əlizadə), Bədidə və Nigar (“Qanlı Nigar”, S.Şendil), Xurşidbanu Natəvan (“Xurşidbanu Natəvan”, İ.Əfəndiyev), Solmaz (“Od gəlini”, C.Cabbarlı), Martrio (“Dişi canavar”, F.Q. Lorka), Qonerilya (“Kral Lir”, V.Şekspir), Qaliyə və Adlay (“Sokratı anma gecəsi”, Ç. Aytmatov və M.Şahanov), Ədilə (“Poçt şöbəsində xəyal”, Elçin), Fedra (“Fedra”, J.Rassin), Afət (“Afət”, H.Cavid), Qadın (“İnsan səsi”, J.Kokto) və s.

Aktrisa “Yaramaz” (Ələsgərin katibəsi), “Günaydın, mələyim” (Aktrisa Sahibə), “Canavar balası” (Rimma) televiziya filmlərinə çəkilmiş, Ruhəngiz Qasımovanın “Ömrün yolları” (Qurbanovun sevgilisi), Hüseynbala Mirələmovun “Güllələnmiş heykəllər” (Ağabəyim ağa) əsərlərinin televiziya tamaşalarında oynamışdır.

2013-cü ildə pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olduğu Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin professoru olmuşdur.

1978-ci ildən bu günə qədər saysız-hesabsız obrazlar qalereyası yaradaraq tamaşaçıların sevimlisinə çevrilən Bəsti Cəfərovanın əməyi Azərbaycan dövləti tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. O, 1989-cu ildə “Əməkdar artist”, 1998-ci ildə isə “Xalq artisti” fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Xalq artisti Bəsti Cəfərova Azərbaycan Prezidentinin fərdi təqaüdçüsüdür. 2014-cü il aprel ayının 30-da və 2015-ci il may ayının 6-da Prezident Mükafatına layiq görülmüşdür.

70
illiyiMərahim Fərzəlibəyov
1949

Teatr rejissoru

Ə d ə b i y a t

“Mən əsl teatr rejissoruyam” Mərahim Fərzəlibəyov: “Ən böyük səhvim direktora inanmadığım oldu...” / M.Fərzəlibəyov // Ekspress.-2014.- 13-15 dekabr.- S.31.

“Tamaşa içində tamaşa yaratdım”: Mərahim Fərzəlibəyov: “İlyas Əfəndiyev qadın psixologiyasını qadın yazıçılarından daha yaxşı bildirdi” / M.Fərzəlibəyov; müsahibəni apardı U.Qaraqızı // Ekspress.- 2015.- 6 may.- S.15.

Xanoğlan, V. “Mənim günahım” yeni quruluşda / V.Xanoğlan // Qobustan: sənət toplusu.- 2016.- № 1.- S.40-42.

“Qürbətdən gələn məktublar” yenidən səhnədə // 525-ci qəzet.- 2016.- 6 fevral.- S.12.

Nizamiqızı, H. Milli Dram Teatrında “Nazirin xanımı” / H.Nizamiqızı // Mədəniyyət.- 2014.- 7 fevral.- S. 6.

Rəhimli, İ. Mərahim Fərzəlibəyov / İlham Rəhimli // Azərbaycan Teatr Ensiklopediyası: 3 cildə.- Cild 2.- Bakı, 2017.- S.275-277.

Mərahim Fərzəli oğlu Fərzəlibəyov 1949-cu il iyun ayının 26-da Bakıda anadan olmuşdur.

56 sayılı orta məktəbi bitirmiş, səhnəyə orta məktəbdən maraq göstərmiş, ali təhsil almaq üçün Leningrad (indiki Sankt-Peterburq) getmişdir. Burada Dövlət Teatr Musiqi Kinematografiya İnstitutunun rejissorluq fakültəsinə daxil olmuşdur. Diplom işi kimi Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrının rus bölməsində dramaturq Maykl Stüartın Bəstəkar Cerri Germanın “Hello Doli” müzikl-operettasını tamaşaya hazırlamışdır. Bundan sonra isə bütün yaradıcılığı boyu bir daha operetta janrına müraciət etməmiş, yalnız dram teatrında tamaşalar hazırlamışdır. İnstitutda təhsilini başa vurandan sonra təyinatla Çeçenistan Muxtar Respublikasının paytaxtı Qroznı şəhərindəki Mixail Lermontov adına Dövlət Rus Dram Teatrına göndərilmiş, mövcud təyinat qaydasına əsasən iki il (1975-1977) bu teatrda quruluşçu rejissor işləmişdir. Bu təcrübəli kollektivdə Tennessi Uilyamsın “Arzu tramvayı” dramına, Jan Batist Molyerin “Tartüf” komediyasına, Boris Vasilyevin “Qış gecəsinin nağılı” pyesinə, Alla Sokolovanın “Faryatevin fantaziyası” psixoloji tragikomediyasına, Yevgeni Sefir və Nikolay Novitskinin “Yegelyanın səadəti”, uşaqlar üçün Sergey Mixalkovun “Lovğa dovşan” nağılına maraqlı səhnə quruluşları vermişdir.

Kino rejissoru kimi qısa müddət də olsa özünü sınamış, “Mənim ağ şəhərim” filminin, sonralar “Canavar balası” və “Qırmızı qar” filmlərini çəkmişdir.

Bir neçə filmdə aktyor kimi rol alan

M.Fərzəlibəyov bu işin də öhdəsindən özünəməxsus tərzdə gələ bilmiş, “Ölülər”də Şeyx Əhməd, “Qəm pəncərəsi”ndə Uçitel Həsənov rollarını ifa etmişdir.

1977-1981-ci illərdə Sumqayıt Dövlət Dram Teatrında baş rejissor işləmişdir. Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyinin əmri ilə 1981-ci ildə Akademik Milli Dram Teatrına rejissor təyin olunmuşdur. Burada əsasən çağdaş Azərbaycan dramaturqlarının, həmçinin dünya klassiklərinin əsərlərinə müxtəlif janrlarda səhnə quruluşları vermişdir. 2006-2010-cu illərdə Akademik Milli Dram Teatrında baş rejissor vəzifəsini icra etmişdir.

Milli Dram Teatrında “Maqbet” (U.Şekspir, 1981), “Yalan” (S.Rəhman, 1991), Sokratı anma gecəsi” (Ç.Aytmatov və M.Şahanov, 1999), “Medeya” (J.Anuy, 1982), “Ölülər” (C.Məmmədquluzadə, 2004) və s. tamaşalara quruluş vermişdir.

Mərahim Fərzəlibəyov dəvətlə Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrında Nəriman Həsənzadənin “Pompeyin Qafqaza yürüşü” və “Atabəylər”, Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçı Teatrında Marat Haqverdiyevin “Məhəbbət, şeytan və lambada” və “Ləyaqət”, “Azərbaycanfilm” kinostudiyasının nəzdindəki Kino-Aktyor Teatrı truppasında Məmməd Muradın “Təkan”, Qarsia Lorkanın “Qanlı toy” pyeslərini tamaşaya hazırlamışdır.

Teatr sənətinin inkişafında göstərdiyi xidmətlərə, rejissorluqda qazandığı nailiyyətlərə görə 1982-ci il dekabr ayının 1-də “Əməkdar artist”, 2000-ci il oktyabr ayının 28-də isə “Xalq artisti” fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

95
illiyiMəlik Dadaşov
1924-1996

Aktyor

Ə d ə b i y a t

Abbaslı, T. *Bənzərsiz Məlik Dadaşov: Görkəmdə də, "səhnə iyerarxiyası" deyilən diksiya, baxış-naxış, yerləş-dürüş aksiyalarında da...* / T.Abbaslı // *Mədəniyyət*.- 2017.- 21 iyun.- S.12.

Bəlkə bir Qəmlo obrazı da yetərdi... Səhnəyə yetkin bir sənətkar kimi gəlmişdi // *Azadlıq*.- 2012.- 4 fevral.- S. 14.

Qurbanlı, R. *"Bu mükafat Məlik Dadaşova düşür, Qəmlonu yaratdığına görə"* / R.Qurbanlı // *Üç nöqtə*.- 2018.- 25 aprel.- S.12.

Mükərrəmoğlu, M. *Ti-pik xarakterlər ustası* / M.Mükərrəmoğlu // *Xalq qəzeti*.- 2013.- 26 iyun.- S.9.

Rəhimli, İ. *Məlik Dadaşov / İlham Rəhimli* // *Azərbaycan teatr tarixi* / İ.Rəhimli.- Bakı, 2005.- S.352-354.

Rəhimli, İ. *Məlik Dadaşov / İlham Rəhimli* // *Azərbaycan Teatr Ensiklopediyası: 3 cildə*.- Cild 2.- Bakı, 2017.- S.297-299.

Məlik Yusifoğlu Dadaşov 1924-cü il iyun ayının 27-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1950-ci ildə Azərbaycan Teatr İnstitutunu bitirdikdən sonra M.Əzizbəyov adına Akademik Dram Teatrına işləməyə başlamış və burada ilk dəfə H.Muxtarovun "Ailə namusu" pyesində oynamışdır.

Onun yaradıcılığının başlanğıcı Azərbaycan milli teatr sənətinin güclü inkişaf dövrünə təsadüf etmişdir. Akademik Dram Teatrının səhnəsində çalışan Ələsgər Ələkbərov, Mehdi Məmmədov, Adil İsgəndərov və onlarla digər sənət korifeyləri onun yaradıcılıq bioqrafiyasına güclü təsir göstərmiş və tezliklə onu səhnəmizin qüdrətli sənətkarları sırasına çıxarmışdır.

Məlik Dadaşovun Azərbaycan aktyorluq məktəbinin formalaşmasında xüsusi xidmətləri olmuşdur. O, klassik və müasir aktyor sənətinin sintezindən yaranan bir ifa tərzini seçmişdir. Aktyor dramatik rolların mahir ifaçısı idi. Yaratdığı obrazların ifası üçün elə gözəl ifadə vasitələri tapırdı ki, hətta tarixi qəhrəmanlar belə reallığa çox yaxınlaşırdı. Kinoda 1947-ci ildə "Fətəli xan" tarixi-bioqrafik filminə Sərdar xanın hərbi rəisi rolunda debüt edib.

Tarixi səxsiyyətlər aktyorun ifasında çox real alınır. Kinorejissor Əjdər İbrahimov onu bir neçə filminə çəkmişdi. "26 Bakı komissarı" və "Ulduzlar sönmür" filmlərində o, M.Əzizbəyovun və N.Nərimanovun çox real obrazlarını ekranda əbədiləşdirə bilmişdi. Bir çox filmlərdə baş rollara çəkilmiş və yadda qalan obrazlar yaratmışdır. Bunlardan "Birisə gün, gecəyarısı", "O dünyadan salam", "Hacı Qara" "Bir məhəlləli

iki oğlan", "Dəli Kür", "Axırıncı aşırım", "Mezozoy əhvalatı", "Fəryad" və s. filmlərini misal göstərmək olar.

Məlik Dadaşov "Özbəkfilm" in istehsal etdiyi "Təyyarələr enmədi", "Moldovafilm" də lentə alınan "Dmitri Kantemir", "Belarusfilm" in istehsalı olan "Müsaibə götürən adam" filmlərində də çəkilmişdir.

Xalq yazıçısı İ.Əfəndiyevin "Atayevlər ailəsi" pyesi əsasında hazırlanmış televiziya tamaşasında M.Dadaşovun yeni ampuada yaratdığı Atayev obrazı çox uğurlu ekran qəhrəmanı idi.

Özü haqda "mənfi tiplərin klassik ifaçısı" kimi özəl bir rəy yaratmış Məlik Dadaşov ömrünün sonuna kimi teatrdə çalışmışdır. V.Şekspirin "On ikinci gecə", L.Tolstoyun "Canlı meyt", S.Vurğunun "Fərhad və Şirin", Ş.Qurbanovun "Sənsiz", İ.Qasımovun "Nağıl başlananda" və s. tamaşalarda onun yaratdığı obrazlar bu gün də xatirələrdə qalmışdır.

XX əsrin 80-ci illərində Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində aktyor sənətindən dərs demişdir.

Aktyor S.Vurğun adına Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrında direktor kimi çalışdığı dövrdə teatrın repertuarı xeyli zənginləşmiş, buraya yeni yaradıcı qüvvələr cəlb olunmuşdur.

Aktyorun fəaliyyəti dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmiş, 1974-cü ildə "Xalq artisti" fəxri adına layiq görülmüş, müxtəlif orden və medallarla təltif olunmuşdur. Dövlət mükafatı laureatı olmuşdur.

Məlik Dadaşov 1996-cı il dekabr ayının 3-də vəfat etmişdir.

105
illiyiBarat Şəkinskaya
1914-1999

Aktrisa

Ə d ə b i y a t

Barat Şəkinskaya: xatirələrım / B.Şəkinskaya; red. K.Cəfərzadə.- Bakı: İşıq, 1986.-37, [3] s.

Axundov, İ. Barat Şəkinskaya: monoqrafiya / İ.A.Axundov; elmi red. İ.S.Kərimov.- Bakı: Mütərcim, 2014.- 102, [2] s.

Rəhimli, İ. Barat Şəkinskaya / İlham Rəhimli; [baş red. G.Cəfərova; red. R.Həsənova; burax. məsul S.İsmayılova; dizayn. Z.Abbasov].- Bakı: Şərq-Qərb, 2017.- 214, [2] s.

Bürçəliyev, A. Sənət dünyasına üç işiq / A.Bürçəliyev // Mədəniyyət.- 2017.- 27 oktyabr.- S.11.

İbrahimov, R. Azərbaycan səhnəsinin Cülyettası: Yaxud teatrımızda Barat Şəkinskaya fenomeni / R.İbrahimov // Bizim yol.- 2014.- 20 iyun.- S. 13.

Sarıyeva, İ. Gövhər ağanın nəvəsi şöhrətli Barat xanım Şəkinskaya / İ.Sarıyeva // Bakı xəbər.- 2015.- 28 avqust.- S.15.

Barat Həbib qızı Şəkinskaya 1914-cü il iyun ayının 28-də Şuşada bəyzadə ailəsində anadan olmuşdur.

İlk təhsilini Şuşada alan Barat Şəkinskaya, 1923-cü ildə ailəsi ilə birlikdə Gəncəyə köçmüşdür. 13 yaşından Gəncə Qadınlar Klubunun dram dərnəyində iştirak etmişdir.

1930-cu ildə pedaqoji məktəbi bitirərək müəllim kimi çalışmış, 1933-cü ildə isə Gəncə Türk İşçi Teatrosunun truppasına aktrisa götürülmüşdür.

Yaradıcılığının əsas dövrü 1935-ci ildən etibarən Akademik Milli Dram Teatrı ilə bağlı olmuşdur. Barat Şəkinskaya həm də Azərbaycanın ilk travisti - oğlan rolları oynayan aktrisası olmuşdur. Onun Gəncə teatrında Kostya, Bakıda 1939-cu ildə oynadığı Napoleon obrazları yüksək bədii-estetik məziyyətləri ilə teatr tariximizə yazılmışdır. Aktrisa çoxlu sayda uşaq rolları da oynamışdır. Axırınıcı dəfə o, uşaq rolunu 37 yaşında yaratmışdır. Bu, Məhəmmədhüseyn Təhmasibin “Çiçəklənən arzular” pyesində 7-ci sinif şagirdi Nazlı rolu olmuşdur.

“Azərbaycan səhnəsinin Cülyettası” deyə çağırılan Barat Şəkinskaya 1935-ci ildən Xalq artisti Mustafa Mərdanovun təşəbbüsü ilə radio verilişlərinə cəlb olunmuşdur.

1943-cü ildə yenidən Gəncəyə qayıdaraq buradakı Dövlət teatrının yaradıcı kollektivinə üzv olmuşdur. 1944-cü ildə Barat xanım yenidən Bakıya çox sevdiyi Akademik Milli Dram Teatrına qayıtmışdır. 1956-cı ildə aktrisa

ərizə ilə növbəti məzuniyyətə çıxmış, lakin sonra işə qayıtmamışdır.

4 il “Azərbaycanfilm” kinostudiyasında aktrisa, filarmoniyada aparıcı, yenidən açılan televiziya diktör işləmişdir.

1955-ci ildə “Görüş” filmində yaratdığı Şövkət obrazı aktrisanın kino fəaliyyətinin uğurlu başlanğıcı kimi qiymətləndirilir. Sonralar “O olmasın, bu olsun”, “Qızmar günəş altında”, “Kölgələr sürünür”, “Qəribə əhvalat”, “Telefonçu qız”, “Evin kişisi”, “Onun bələli sevgisi” filmlərində müxtəlif rollarda çəkilmişdir.

1960-cı ildə onun həyat yoldaşı Mehdi Məmmədov Akademik Dram Teatrına baş rejissor təyin ediləndən sonra Barat xanım və başqa aktyorlar da teatra qayıtmışlar.

1970-ci ildə Sumqayıtdakı Hüseyn Ərəblinski adına Dövlət Dram Teatrında aktrisa kimi işləməyə başlamış, 1971-ci ildə yenidən Akademik Dram Teatrında işini davam etdirmişdir.

1978-ci ildə təqaüdə çıxan aktrisa, 1986-cı ildə “Xatirələrım” kitabını nəşr etdirmişdir.

Qazandığı sənət nailiyyətlərinə görə 1940-cı ildə Azərbaycan Respublikasının “Əməkdar artist”, Milli teatrımızın yaranmasının 75 illiyi münasibətilə 1949-cu il iyul ayının 21-də isə “Xalq artisti” fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Barat Şəkinskaya 1999-cu il yanvar ayının 14-də vəfat etmişdir.

Milli Qəhrəmanlar

50
illiyi

Faiq Ağayev
1969-1991

Milli Qəhrəman

Faiq Aliş oğlu Ağayev 1969-cu il iyun ayının 6-da Ağdam rayonunun Papravənd kəndində anadan olmuşdur. O, 1990-cı ilin sentyabr ayında Ağdam Rayon Polis İdarəsinin tərkibində yaranmış polis alayına yazılmışdır.

1991-ci il dekabr ayının 23-də Meşəli kəndi erməni silahlıların hücumuna məruz qalmış, körpələrə, yaşlılara məhəl qoymadan günahsız, silahsız insanları vəhşicəsinə qətlə yetirmişdilər. Döyüşçülərimiz yerli əhalini xilas etməyə çalışmış, uçurulmuş evlərdən birini özünə istehkam seçən Faiq dəqiq atəşlərlə azğınlaşmış erməni quldurlarını məhv etmişdir. O, düşmənin atəşini özünə cəlb etməklə

onlarla qadını, uşağı xilas etmiş, son ana qədər mövqeyini tərk etməmiş, son damla qanına və son nəfəsinə qədər vuruşmuşdur.

Vətənimizin igid oğlu başqalarının həyatını xilas edərək öz həyatını qurban vermişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264-saylı Fərmanı ilə Ağayev Faiq Aliş oğlu ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Ağdam rayonunun Papravənd kəndində dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Daxili işlər orqanlarının bir qrup əməkdaşına “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Ağayev Faiq Aliş oğlu – polis nəfəri – Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 8 oktyabr 1992-ci il // Azərbaycan.- 9 oktyabr.- (Ölümündən sonra).

Ağayev Faiq Aliş oğlu // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.23-24.

Daşdəmirli, Ə. Azərbaycanın milli qəhrəmanları Abdullayev Namiq; Ağayev Bəylər; Ağayev Faiq; Ağayev Eldar / Ə.Daşdəmirli // Təhsil.- 2014.- № 3.- S.82-83.

Əsgərov, V. Ağayev Faiq Aliş oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2010.- S.25.

Seyidzadə, M. Ağayev Faiq Aliş oğlu / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.21.

Seyidzadə, T. Şəhidlərimizin ruhu şad olsun! / T.Seyidzadə // Azad Azərbaycan.- 2016.- 13 dekabr.- S.7.

45
illiyi**Bəxtiyar Allahverdiyev**
1974*Milli Qəhrəman*

Bəxtiyar Əzizulla oğlu Allahverdiyev 1974-cü il iyun ayının 10-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

1991-ci ildə 199 sayılı orta məktəbi bitirmiş, 1992-ci ilin avqustunda Milli Ordu sıralarına çağırılmışdır. 776 sayılı hərbi hissədə əsgəri xidmətə başlamış, həmin ilin oktyabrında cəbhəyə yollanmışdır. Əvvəlcə Qubadlı bölgəsində, sonra Füzuli, Murovdağ əməliyyatlarında qəhrəmanlıq nümayiş etdirmişdir.

1994-cü ildə Tərtər, Ağdərə bölgələrinə göndərilmiş və müddətdən artıq xidmətə keçirilmişdir.

Vətənə layiqli xidmətinə görə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 sayılı Fərmanı ilə Allahverdiyev Bəxtiyar Əzizulla oğluna “Azərbaycanın Milli

Qəhrəmanı” fəxri adı verilmişdir.

1997-ci ildə gizir rütbəsi alaraq, 196 sayılı hərbi hissənin kəşfiyyat təqımına komandir təyin olunmuşdur. 1998-1999-cu illərdə Zabitləri Təkmilləşdirmə və Gizirlər kurslarında təminat təqımının komandiri, 1999-2000-ci illərdə Bakı Ali Komandirlər məktəbində taktika kafedrasının təlimatçısı vəzifələrində çalışmışdır. Həmin ilin oktyabr ayında ordudan tərxis olunmuş, 2001-ci ildə Polis Akademiyasına qəbul olunmuşdur.

Hazırda polis kapitanı rütbəsində Binəqədi rayon Polis İdarəsində ictimai təhlükəsizlik şöbəsinin baş inspektoru vəzifəsində xidmətini davam etdirir.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikasının hərbi qulluqçularının və polis işçilərinin bir qrupuna “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Allahverdiyev Bəxtiyar Əzizulla oğlu- Müdafiə Nazirliyi – çavuş – Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, dövlət quruluşunun müdafiəsi, onun müstəqilliyinin qorunub saxlanması və dövlət çevrilişi cəhdinin qarşısının alınması zamanı şəxsi qəhrəmanlıq və şücaət göstərdiyinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 4 aprel 1995-ci il // Azərbaycan.- 1995.- 5 aprel.- S.1.

Allahverdiyev Bəxtiyar Əzizulla oğlu // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt.ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.26-27.

Daşdəmirli, Ə. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları / Ə.Daşdəmirli // Təhsil.- 2014.- № 4.-S.80-81.

Əsgərov, V. Allahverdiyev Bəxtiyar Əzizulla oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2010.- S.31-32.

Seyidzadə, M. Allahverdiyev Bəxtiyar Əzizulla oğlu / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.24.

50
illiyiVüqar Hüseynov
1969-1991

Milli Qəhrəman

Vüqar Tofiq oğlu Hüseynov 1969-cu il iyun ayının 20-də Cəbrayıl rayonunun Daşkəsən kəndində anadan olmuşdur.

1976-cı ildə burada məktəbə getmiş və 1986-cı ildə Bakıda 14 saylı texniki-peşə məktəbində elektrik-qaynaqçı ixtisasına yiyələnmişdir.

1987-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmış, daxili qoşunlarda xidmət etmişdir.

1989-cu ildə hərbi xidmətini başa vuraraq, Binəqədi Neft və Qazçıxarma İdarəsində elektrik qaynaqçısı kimi əmək fəaliyyətinə başlamışdır.

1990-cı ilin oktyabrından DİN-in xüsusi təyinatlı polis dəstəsinə yazıl-

mışdır.

Vüqar Hüseynov 1991-ci il iyun ayının 20-də Goranboy rayonunun Buzluq kəndi uğrunda gedən döyüşdə vuruşmuş və qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 iyun 1992-ci il tarixli 831 sayılı Fərmanı ilə Hüseynov Vüqar Tofiq oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Doğulduğu Daşkəsən kəndində dəfn edilmişdir. Təhsil aldığı orta məktəb onun adını daşıyır.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikası Daxili işlər orqanlarının bir qrup əməkdaşına "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Hüseynov Vüqar Tofiq oğlu – XTMD milis baş serjantu – Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhəlinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 6 iyun 1992-ci il //Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1992.- №13.- S.24.- (Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. Hüseynov Vüqar Tofiq oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Sumqayıt, 2010.- S.94.

Seyidzadə, M. Hüseynov Vüqar Tofiq oğlu / M.Seyidzadə // Milli qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.91.

Seyidzadə, T. Şəhidlər qürür mənbəyimizdir / Tofiq Seyidzadə // Azad Azərbaycan.- 2017.- 8 fevral.- S.7.

İ n t e r n e t d ə

<http://veten-ugrunda.az/milliqehremanlar/92-hseyinov-vqar-tofq-olu.html>

<http://tarix.info/qehremanlar/740-v252qar-tofq-o287lu-h252seyinov.html>

<http://karabakhmedia.az/main/7081-milli-qehreman-vuqar-huseynovun-dogum-gunudur.html>

45
illiyi**Zaur Sarıyev**
1974-1995*Milli Qəhrəman*

Zaur Rəşid oğlu Sarıyev 1974-cü il iyun ayının 28-də Şəmkir rayonunun Qaralar kəndində anadan olmuşdur. İlk təhsilini doğma kəndlərində alan Zaur, 1989-cu ildə onuncu sinfi bitirərək, Gəncə şəhər texniki peşə məktəbində elektrik-qaynaqçı peşəsinə yiyələnmişdir. 1993-cü ildə Milli Ordu sıralarına çağırılmışdır. Qusar rayonunda hərbi təlim keçərək, döyüş bölgəsinə yola düşmüşdür. Döyüş yolu Tərtərdən başlayan Zaur sonralar Füzuli, Ağdam, Kəlbəcər, Murovdağa qədər gedib çıxmışdır.

1994-cü ildə Murovdağ istiqamətində kəşfiyyata çıxmaq əmri almış, mühasirəyə düşməsinə baxmayaraq, cəsurluğu nəticəsində 13 gündən son-

ra mühasirədən azad olunmuşdur. Bir müddət müalicə aldıqdan sonra yenidən cəbhəyə qayıtmış, 776 sayılı hərbi hissədə xidmət etmişdir.

1995-ci il mart ayının 17-də dövlət çevirilişinə cəhdin qarşısını almaq məqsədi ilə silahlı qiyamçıların önünə çıxmış, silahlı dəstə ilə üz-üzə gələn Zaur qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 sayılı Fərmanı ilə Sarıyev Zaur Rəşid oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

Şəmkir rayonunun Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikasının hərbi qulluqçularının və polis işçilərinin bir qrupuna "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Sarıyev Zaur Rəşid oğlu- Müdafiə Nazirliyi – kiçik çavuş – Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, dövlət quruluşunun müdafiəsi, onun müstəqilliyinin qorunub saxlanması və dövlət çevrilişi cəhdinin qarşısının alınması zamanı şəxsi qəhrəmanlıq və şücaət göstərdiyinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 4 aprel 1995-ci il // Azərbaycan.- 1995.- 5 aprel.- S.1.- (Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. Sarıyev Zaur Rəşid oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2010.- S.253.

Sarıyev Zaur Rəşid oğlu //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt.ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.182-183.

Seyidzadə, M.Sarıyev Zaur Rəşid oğlu / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.196.

İsayev, Ə. Ölümündən güclü / Ə.İsayev // Azərbaycan.- 2015.- 4 aprel.- S.7.

Milli Qəhrəmanlar

65
illiyi

Elxan Zülfüqarov
1954-1994

Milli Qəhrəman

Elxan Qaçay oğlu Zülfüqarov 1954-cü il iyun ayının 29-da Füzuli rayonunun Uçbulaq kəndində anadan olmuşdur.

1969-cu ildə Bünyad Sərdarov adına 1 sayılı məktəbin səkkizinci sinfini bitirmişdir. Daha sonra Yevlax rayonunda orta təhsilini davam etdirmiş, 1971-ci ildə texnikuma daxil olmuş, 1972-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır.

1974-cü ildə Ukrayna Respublikasında xidmətini başa vurmuş və yarımçıq qalmış təhsilini davam etdirmişdir. Elxan 1975-ci ildə təyinatla Novosibirsk şəhərinə göndərilmişdir. Milis işçisi olaraq fəaliyyətə başlamış, ona baş leytenant rütbəsi də verilmişdir.

1988-ci il Qərbi Azərbaycandan soydaşlarımızın deportasiya edilməsi və Qarabağ hadisələrini bilən kimi o, Vətənə qayıtmış, 1992-ci ildə könüllü olaraq Milli Orduya qoşulmuşdur. Cəsur döyüşçü Laçın, Qubadlı, Zəngilan, Füzuli bölgələrində rəşadətli vuruşmuşdur. Onu "Edik" kimi tanıyan ermənilər Elxanın başına mükafat qoymuşdular. 40-dan çox

hərbi əməliyyatda iştirak edən Elxan xeyli erməni quldurunu məhv etmişdir. Qısa müddətdə ona kapitan rütbəsi verilmiş və kəşfiyyat qrupunun komandir müavini vəzifəsinə təyin edilmişdir. Erməni, rus dillərini səlis bilən Elxan kəşfiyyata gedərkən mühüm məlumatlar əldə edərdi.

Cəsur Vətən oğlu 4 yanvar 1994-cü ildə yenidən kəşfiyyata yollanmış, əldə etdiyi məlumatlardan sonra 19 kənd azad edilmişdir. Ermənilərin xeyli sayda canlı qüvvəsi məhv edilmiş, sonra saysız silah sursat ələ keçirilmişdir. Döyüşçülərimiz hərbi texnikaları belə götürə bilməmişdilər. 5 yanvar 1994-cü ildə Şükürbəyli kəndi uğrunda gedən döyüşlər zamanı Elxan qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 16 sentyabr 1994-cü il tarixli 203 sayılı Fərmanı ilə Zülfüqarov Elxan Qaçay oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adına layiq görülmüşdür. Bakı şəhərinin Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyinin hərbi qulluqçularına "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Zülfüqarov Elxan Qaçay oğlu- kapitan – Azərbaycan Respublikasının suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, Vətənimizin torpaqlarının erməni işğalçılarından müdafiə edilməsində gedən döyüşlərdə qəhrəmanlıqla vuruşaraq göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə, öz müqəddəs əsgəri və xidməti borcunun yerinə yetirilməsində göstərdiyi misilsiz xidmətlərə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 16 sentyabr 1994-cü il // Azərbaycan.- 1994.- 21 sentyabr.- S. 1.- (Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. Zülfüqarov Elxan Qaçay oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2010.- S.280.

Qacar, M. "Məni yurdumuzda axtarın" / M.Qacar // Ədalət.- 2015.- 3 aprel.- S. 6.

Məmmədhasən. Şəhidlər ana yurdunu candan baha tutdular / Məmmədhasən // Azad Azərbaycan.- 2017.- 13 may.- S.7.

Tofiq Mustafazadə
1949

Alim

Ə d ə b i y y a t

XVIII yüzillik - XIX yüzilliyin əvvəllərində Osmanlı-Azərbaycan münasibətləri: Monoqrafiya / Tofiq Mustafazadə; elmi red. İ.Əliyev; AMEA, A.Bakıxanov ad. Tarix İn-tu.- Bakı: Elm, 2002.- 372 s.

"Erməni məsələsi"ndən erməni terrorizminə / T.Mustafazadə; baş red. Y.Mahmudov; red. İ.Məmmədova; Azərb. Tarix Qurumu.- Bakı: [Turxan], 2016.- 139, [1] s.

Quba xanlığı / Tofiq Mustafazadə; elmi red. V.Z.Piriyev; AMEA, AA.Bakıxanov ad. Tarix İn-tu.- Bakı: Elm, 2005.-457 s.

Ümumi tarix: [dərslik] / T.Mustafazadə; elmi məsl. Y.M.Mahmudov; red. M.N.Mirzəyev və b.; Azərbaycan Tarix Qurumu.- Bakı: İqtisad Universiteti Nəşriyyatı, 2009.- 1151, [1] s.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.science.gov.az/forms/doktora-nauk-institutu-istorii/2849>

Tofiq Teyyub oğlu Mustafazadə 1949-cu il iyun ayının 1-də Dəvəçi (indiki Şabran) rayonunun Zeyvə kəndində anadan olmuşdur.

1966-cı ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) tarix fakültəsinə daxil olmuş, 1971-ci ildə oranı fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir.

Tofiq Mustafazadə 1971-1974-cü illərdə Azərbaycan Elmlər Akademiyası (AMEA) Yaxın və Orta Şərq Xalqları İnstitutunda laborant, ADU-nun Ümumi tarix kafedrasında baş laborant, Sumqayıt şəhərinin və Dəvəçi rayonunun orta məktəblərində tarix müəllimi vəzifələrində çalışmışdır.

1974-1977-ci illərdə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Tarix İnstitutunun aspiranturasında təhsil almışdır.

1977-ci ilin dekabrından "Azərbaycanın Rusiya və Qafqaz xalqları ilə əlaqələri tarixi" (1991-ci ildən bu şöbə "Azərbaycanın qonşu xalqlarla əlaqələri və xanlıqlar dövrü" şöbəsi adlandırılmışdır) şöbəsində çalışmış və 1996-cı ilin noyabr ayından 2011-ci il yanvarın sonunadək bu şöbəyə rəhbərlik etmişdir. 130-a qədər elmi əsərin, o cümlədən 6 monoqrafiyanın müəllifidir.

1980-ci ildə namizədlik, 1992-ci ildə isə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmiş, 1999-cu ildə professor elmi adını almışdır.

Tofiq Mustafazadə uzun illər Bakı, Moskva, Sankt-Peterburq, Həştərxan, İstanbul arxivlərində və kitabxanalarında elmi axtarışlar aparmışdır. Ha-

zırda da bu istiqamətdə fəaliyyətini davam etdirir.

"XVIII yüzillik - XIX yüzilliyin əvvəllərində Osmanlı-Azərbaycan münasibətləri", "XVIII əsrin birinci yarısında Azərbaycanda Rusiyaya meylin güclənməsi", "Qarabağ xanlığı", "Азербайджан и русско-турецкие отношения в первой трети XVIII века" və s. sanballı elmi əsərlərin müəllifidir.

Tofiq Mustafazadə öz elmi məktəbini yaratmışdır. O, bu istiqamətdə 18 nəfərin namizədlik dissertasiyasına (tarix üzrə fəlsəfə doktoru) və 2 nəfər doktorluq dissertasiyasına rəhbərlik etmişdir.

Tarixçi alim, professor Tofiq Mustafazadə pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olmuş, Bakı Dövlət Universiteti və Lənkəran Dövlət Universitetində əvəzçiliklə professor vəzifəsində çalışmışdır.

Ölkədə ilk dəfə olaraq dörd cilddən ibarət "Ümumi tarix" kitabını yazmışdır. Həmin kitab Təhsil Nazirliyi tərəfindən ali məktəblər üçün dərs vəsaiti kimi təsdiq olunmuşdur. 2009-2011-ci illərdə həmin kitabı genişləndirib iki kitab şəklində yenidən nəşr etdirmişdir.

1993-cü ildən Azərbaycan Tarix Qurumu ictimai birliyinin sədridir, 2007-ci ildən "Tarix və Gerçəklik" jurnalının baş redaktorudur.

Tofiq Mustafazadə 2012-ci il 25 may tarixində Azərbaycan Respublikasının Dövlət mükafatına, 2016-cı ildə "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

80
illiyiƏli Nuriyev
1939

İqtisadçı alim

Ə d ə b i y a t

İnsan və həyat fəlsəfəsi: Elmi, bədii-fəlsəfi traktatlar toplusu / Ə.Nuriyev; red.: M.İskəndərzadə; C.Qocayev; rəyçilər: S.Cümşüdoğ, T.Rəsulov.- Bakı: Çarşıoğlu, 2005.- 264 s.

Regional idarəetmənin əsasları / Ə.Nuriyev; elmi red. S.T.Qəndilov; Azərb. Resp. Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası.- Bakı: Elm, 2007.- 428 s.

Böyük əzm və tükənməz enerji ilə / Ə.Nuriyev // Respublika.- 2016.- 22 dekabr.- S.7.

Dövlətin regional inkişaf proqramları ölkənin qüdrətini artırır, xalqın rifahını yüksəldir / Ə.Nuriyev // Xalq qəzeti.- 2018.-18 fevral.- S.4.

Səmədzadə, Z. İqtisadçı alimin zəngin ömür yolu: Əli Nuriyev - 75 / Z.Səmədzadə, A.Ələsgərov, İ.Aliyev // Xalq qəzeti.- 2014.- 29 noyabr.- S.5.

Əli Xudu oğlu Nuriyev 1939-cu il iyun ayının 26-da Füzuli rayonunda anadan olmuşdur.

1963-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) iqtisad fakültəsini bitirmişdir.

1969-cu ildə iqtisad elmlər namizədi, 1991-ci ildə iqtisad elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 2001-ci ildə AMEA-nın müxbir üzvü seçilmiş, 2005-ci ildə ona Dövlət İdarəetməsi və menecment kafedrası üzrə professor elmi adı verilmişdir.

1964-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin Siyasi iqtisad kafedrasında baş laborant, 1965-ci ildə AMEA-nın İqtisadiyyat İnstitutunda kiçik elmi işçi, 1966-1968-ci illərdə əyani aspirant, 1969-1972-ci illərdə həmin institutda kiçik elmi işçi, böyük elmi işçi, 1972-1979-cu illərdə Naxçıvan Elm mərkəzində İqtisadiyyat şöbəsinin müdiri, 1974-1979-cu illərdə ictimai əsaslarla həm də tarix şöbəsinin müdiri, 1980-1981-ci illərdə ÜİKT Elmi-Tədqiqat İnstitutunun Azərbaycan filialında elmi hissə üzrə direktor müavini, 1982-1989-cu illərdə Sumqayıt Sənaye İnstitutunda dosent, 1989-1991-ci illərdə AMEA-nın İqtisadiyyat İnstitutunda baş elmi işçi, şöbə müdirinin müavini, 1992-2002-ci illərdə şöbə müdiri, 2002-2012-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasında Geostrategji Araşdırmalar Mərkəzinin direktoru vəzifələrində işləmişdir. 2012-ci il iyul ayından həmin Akademiyada Regional iqtisadi və sosial araşdırmalar İnstitutunun direktoru vəzifəsində işləyir.

260-dan çox əsərin, o cümlədən 10 monoqrafiya, 7 broşurun və metodiki vəsaitin müəllifi, 10 monoqrafik əsərin

həmmüəlliflərindən biridir.

Əli Nuriyev Azərbaycanda regional idarəetmənin nəzəri əsaslarını yaratmışdır. Onun bir neçə dəfə nəşr olunmuş “Regional siyasət və idarəetmənin əsasları” kitabı (Bakı-2004, 2007, 2011) və tədris proqramları 2004-cü ildən başlayaraq respublikanın əksər ali məktəblərində Regional İdarəetmə, Regional siyasət fənnlərinin tədrisində əsas dərslik kimi istifadə olunur. 2003-cü ildə f.e.d. V.Həbibəoğlu ilə birlikdə “Dövlət İdarəçiliyi: nəzəriyyə və təcrübə” jurnalının nəşrini təşkil etmiş və 2007-ci ilədək bu jurnalda baş redaktorun müvini olmuşdur.

Əli Nuriyev AMEA-nın Naxçıvan Bölməsində və İqtisadiyyat İnstitutunda doktorluq və namizədlik alimlik dərəcəsi verən İxtisaslaşdırılmış dissertasiya şuralarının üzvü, 2002-ci ildən AMEA-nın İqtisadiyyat İnstitutunda Dissertasiya şurası nəzdində elmi seminarın sədridir. O, bir neçə dissertasiyanın müdafiəsinə sədrlik etmişdir. Bir çox Respublika və Beynəlxalq elmi konfranslarda Azərbaycan İqtisad elmini ləyaqətlə təmsil etmiş, çoxsaylı monoqrafiya və digər əsərlərin redaktoru olmuşdur. “AMEA-nın Xəbərləri (iqtisadiyyat seriyası)”, “Kooperasiya”, “Təfəkkür”, “Azərbaycanın vergi xəbərləri” elmi-nəzəri jurnallarının redaksiya heyətinin üzvüdür.

Ə.Nuriyevə 2009-cu ildə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adı verilmişdir. 2000-ci, 2009-cu və 2014-cü illərdə AMEA-nın Rəyasət heyətinin fəxri fərmanları ilə, 2014-cü ildə AMEA-nın 70 illik yubiley medalı ilə təltif olunmuşdur. Əli Nuriyev “Ustad”, “Qızıl qələm”, “Şərəf”, “Nüfuzlü ziyalı” ali jurnalistika və media mükafatları laureatıdır.

115
illiyiMəmməd Arif
1904-1975

Akademik

Ə d ə b i y y a t

*Əsrin oğlu / Məmməd Arif.-
Bakı: Yazıçı, 1979.- 135 s.*

*Sənətkar qocalmır /
Məmməd Arif.- Bakı: Yazıçı,
1980.-368 s.*

*Ədəbiyyatımızın vicdanı.
Məmməd Arif Dadaşzadə:
məqalələr, xatirələr,
məktublər: akademik
Məmməd Arif Dadaşzadənin
anadan olmasının 110
illiyinə həsr olunur / AMEA;
tərt. A.Dadaşzadə; red.
Z.Dadaşzadə; ön söz. müəl.
İ. Həbibbəyli.- Bakı: Elm,
2015.- 586 s.*

*Akimova, E. Məmməd
Arif Dadaşzadə və dünya
ədəbiyyatı / E.Akimova
// Respublika.- 2014.- 18
dekabr.- S.7.*

*Elsevər, S. Arif və vaqif
Məmməd Arif. Xalqına
və vətəninə xidmət etmək
istəyən hər kəs bu böyük
alimin yolu ilə getməlidir /
S.Elsevər // Kəsp.- 2016.- 6
yanvar.- S.10.*

*Şükürlü, M. Ədəbiyyatımızın
vicdanı" - akademik
Məmməd Arif Dadaşzadə
haqqında dəyərli nəşr /
M.Şükürlü // 525-ci qəzet.-
2015.- 12 noyabr.- S.7.*

Məmməd Arif Məhərrəm oğlu Dadaşzadə (Məmməd Arif) 1904-cü il iyun ayının 10-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1925-1931-ci illərdə ADU-nun (indiki BDU) Şərqşünaslıq fakültəsini bitirmiş, Moskvada Sovet Şərq Xalqları Elmi-Tədqiqat İnstitutunun aspiranturasına daxil olmuşdur.

1932-1938-ci illərdə Azərbaycan Maarif Komissarının müavini, eyni zamanda API-nin Rus ədəbiyyatı kafedrasının baş müəllimi, dosenti işləmiş, ADU-nun Rus ədəbiyyatı kafedrasının müdiri təyin edilmişdir. Keçmiş SSRİ EA Azərbaycan filialının Ədəbiyyat və Dil İnstitutunda baş elmi işçi, 1957-1959-cu illərdə İnstitutun direktoru vəzifəsində çalışmışdır.

Görkəmli alim 1936-cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olmuşdur. O, 1941-1945-ci illərdə "Vətən uğrunda" jurnalının redaktoru olmuş, Azərbaycan EA Rəyaset Heyəti nəzdində Terminologiya Komitəsinin sədri kimi çalışmışdır. O, 1954-cü ildə "Cəfər Cabbarlının yaradıcılıq yolu" mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmiş, filologiya elmləri doktoru, professor adı almışdır. 1955-ci ildə Azərbaycan EA-nın müxbir üzvü, 1958-ci ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdir.

1959-cu ildə EA-nın ictimai elmlər bölməsinin akademik katibi, 1960-cı ildə vitse-prezidenti olmuş, ömrünün sonuna kimi bu vəzifədə işləmişdir. M.Arif EA-nın "Dünya ədəbiyyatının inkişaf qanunauyğunluqları" problemi üzrə elmi şurasının, Moskvada çıxan "Qısa ədəbiyyat ensiklopediyası"nın redaksiya heyətinin üzvü idi.

Məmməd Arif 1946-cı il İran yazıçılarının I konqresində, 1960-cı ildə şərqşünasların XXI Beynəlxalq konqresində iştirak etmiş, Azərbaycan Ali Sovetinin deputatı və sədri olmuşdur.

Ədəbiyyata ötən əsrin 20-ci illərinin

əvvəllərində yazdığı şeir, hekayə və məqalələrlə qədim qoymuşdur. Ədibin "Yurdsuz cocuqlar", "Son bahar təranələri", "Brodskinin boyaları", "Təyyarə və mən", "İki nəşədən biri", "Həvəs" şeirləri, "Son izdivac", "Arakəsmə", "Mal həkimi", "Tar çalınır" hekayələri müxtəlif qəzet və jurnallarda işıq üzü görmüş, maraqla qarşılanmışdır.

İlk publisist məqaləsi 1923-cü ildə "Xızılı Məhəmməd Bağır" imzası ilə "Kommunist" qəzetində çap olunmuş, "Bədgümanam", "Belə getsə düzələr", "Elan", "Hövsələ", "Mərsiyə xəbərləri" felyetonlarını "Məğmun Xızılı" imzası ilə "Molla Nəsrəddin" jurnalında dərc etdirmiş, 1925-ci ildən isə əsərlərini Məmməd Arif təxəllüsü ilə yazmışdır.

Alim "Cəfər Cabbarlının yaradıcılıq yolu", "Səməd Vurğunun dramaturgiyası" monoqrafiyaları, 2 cildlik "Müxtəsər Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi", 3 cildlik "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi", 2 cildlik "Azərbaycan sovet ədəbiyyatı tarixi" kimi mühüm tədqiqatların müəlliflərindən və baş redaktorlarından biridir.

Azərbaycanda dünya ədəbiyyatının fəal təbliğatçısı və tədqiqatçısı olmuşdur. Onun "Vladimir Mayakovski", "Qorki faşizm əleyhinə", "Krilov və Azərbaycan ədəbiyyatı", "Dahi rus şairi A.S.Puşkin", "İqor polku haqqında dastan" (1958), "Anton Pavloviç Çexov" (1960), "M.V.Lomonosov və rus ədəbiyyatı" (1961) və s. tədqiqatları ayrıca kitabça şəklində çap olunmuşdur.

1974-cü ildə Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı, iki dəfə "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni ilə təltif edilmişdir. Məhsuldar əməyinə görə "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Məmməd Arif Dadaşzadə 1975-ci il dekabr ayının 27-də Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur. Bakı küçələrindən birinə onun adı verilmişdir.

Həbib bəy Hacı İbrahimxəlil bəy oğlu Mahmudbəyov (Mahmudbəyli) 1864-cü il iyun ayının 16-da Şamaxı şəhərində anadan olmuşdur.

Atası Hacı İbrahimxəlil bəy Şamaxının mötəbər şəxslərindən olmuşdur. Səkkiz yaşında ikən Həbib bəy Şamaxının məhəllə məktəblərindən katib Mirzə Hüseyn adlı bir molla məktəbində oxumuş, sonra Şamaxının şəhər məktəbində təhsil almışdır.

1872-ci il zəlzələsində şəhər məktəbinin binası dağılıqdan sonra Həbib bəy Bakıya gələrək real məktəbə daxil olmuşdur. Bu məktəbdə altıncı sinfədək oxuduqdan sonra 1883-cü ildə Sultanməcid Qənizadə ilə birlikdə Tiflisə gedərək oradakı Aleksandrov Müəllimlər İnstitutuna daxil olmuşdur. 1887-ci ildə həmin institutu bitirərək yenə də Sultanməcid Qənizadə ilə birlikdə Bakıya dönmüş və elə həmin il onlar ilk özəl rus müsəlman məktəbini açmışlar. Bu, Azərbaycanda maarifin inkişafında böyük hadisə olmuş və onun gələcək inkişafının istiqamətini müəyyənləşdirmişdir. Qısa müddətdə həmin məktəb məşhurlaşmış və 1891-ci ildə dövlət təminatına keçmişdir. Sonradan bu tip məktəblər Azərbaycanda geniş yayılmışdır. Sonralar İçərişəhərdə açılan birinci “rus-müsəlman” məktəbinə müdir təyin olunmuş, on dörd il ona rəhbərlik etmişdir.

1896-cı ildə Həbib bəy Mahmudbəyov S.M.Qənizadə, İ.Məlikov və başqaları ilə birlikdə rus-

müsəlman kitabxanası təşkil etmişdir.

1905-1916-cı illərdə ikinci dərəcəli Bakı şəhər məktəbinin müdiri işləmiş, yoxsul uşaqlarının təhsilə cəlb olunmasına çalışmışdır.

1917-ci il oktyabr çevrilişində H.Mahmudbəyov böyük ictimai maarifləndirmə fəaliyyəti ilə məşğul olmuş, Bakı şəhər dumasında məktəb komissiyasının üzvü kimi Azərbaycan müəllimlərinin Birinci qurultayının (1906) hazırlanması və keçirilməsində fəal iştirak etmişdir.

Azərbaycanda sovet işğal rejimi qurulduqdan (1920-ci il 28 aprel) sonra H.Mahmudbəyov respublikada xalq təhsilinin inkişafında yeni istiqamətlərin işlənilməsi üçün fəal iştirakçılardan olmuşdur. Respublikada ali pedaqoji təhsilin təşkilində onun böyük xidmətləri var. 1920-ci ildə Sosial təşkilat komissiyasının üzvü kimi pedaqoji institutun təşkilində fəal iştirak etmişdir. Ali pedaqoji institut yarandıqda onun direktor müavini, sonra isə direktoru olmuş, eyni zamanda rus dili və ədəbiyyatından dərs demişdir.

Həbib bəy Mahmudbəyov gecə kursları da təşkil etmişdir. Bu kurslar bir zaman Həbib bəy Mahmudbəyovun müdir olduğu və Şamaxı yolundakı binada yerləşmiş (Yasamal rayonu 18 və sonralar 240 nömrəli) məktəbdə təşkil olunmuşdur.

Görkəmli maarif xadimi Həbib bəy Mahmudbəyov 1928-ci il iyul ayının 30-da vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

Fərəcov, S. Fədakar ziyalı ömrü: Həbib bəy Mahmudbəyov Azərbaycan maarifçiliyində və teatr sənətində böyük xidmətlər göstərmişdir // S.Fərəcov // Mədəniyyət.- 2015.- 21 yanvar.- S. 15.

Mahmudbəyov Həbib bəy // Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: on cildə.- Cild 6.- Bakı, 1982.- S.396.

Mahmudbəyov Həbib bəy Hacı İbrahimxəlil oğlu // Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ensiklopediyası: 2 cildə.- Cild 2.- Bakı, 2005.- S. 170.

Nəhmətova, K. Üç əsrin şahidi: 2 nömrəli Texniki-Humanitar Lisey-Həbib bəy Mahmudbəyovun yaratdığı məktəb // K.Nəhmətova // Azərbaycan müəllimi.- 2014.- 4 aprel.- S.5.

95
illiyiNazim Axundov
1924-1994

Ədəbiyyatşünas

Nazim Fərrux oğlu Axundov 1924-cü il iyun ayının 20-də Şuşa şəhərində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Orta təhsilini Mirbəşir (indiki Tərtər) rayonunun Qaynaq kəndində almış, 1937-ci ildə Bakı Pedaqoji Məktəbinə daxil olmuş, 1940-cı ildə oranı bitirmişdir.

1940-1944-cü illərdə kənd məktəblərində müəllimlik etməklə yanaşı, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU) qiyabi şöbəsində təhsilini davam etdirmiş, 1945-ci ildə həmin institutun aspiranturasına daxil olmuşdur. 1948-ci ilin oktyabrında Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) Elmi Şurasında “Molla Nəsrəddin” jurnalının nəşri tarixinə aid tədqiqlər” mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək filologiya elmləri namizədi elmi dərəcəsini almışdır.

Nazim Axundov 1948-1950-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun dil və ədəbiyyat fakültəsinin dekanı vəzifəsində çalışmışdır. 1950-ci ilin mart ayından 1952-ci ilə qədər Quba Pedaqoji İnstitutunun, 1953-1956-cı illərdə isə H.Zərdabi adına Kirovabad Pedaqoji İnstitutunun direktoru işləmişdir.

1953-cü ildə Elmi-Tədqiqat Pedaqogika İnstitutunda baş elmi işçi, 1958-ci ildən isə Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Mərkəzi Elmi Kitabxanasının direktoru vəzifəsində çalışmışdır. 1961-ci ilin iyunundan Nizami adına Ədəbiyyat və Dil İnstitutunun Dövrü mətbuat və bibliografiya şöbəsinin müdiri işləmişdir. 1966-cı ildə “Azərbaycan satira jurnalları” mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmişdir.

Nazim Axundovun ilk monoqrafiyası 1959-cu ildə işıq üzü görmüşdür. “Molla Nəsrəddin” jurnalının nəşr tarixinə həsr olunan bu qiymətli elmi əsər mətbuat tarixi-

mizin öyrənilməsində ilk sanballı tədqiqatlardan biri sayılır.

Nazim Axundovun “Azərbaycanda dövrü mətbuat”, “Azərbaycan satira jurnalları”, “Azərbaycan mətbuatının ilki (“Əkinçi”-100)”, “Azərbaycan dövrü mətbuatı (bibliografiya)”, “Hümmət” qəzetinin izahlı bibliografiyası”, “Sənədlərin dili ilə”, “Üzeyir Hacıbəyov” və s. kitabları mətbuat tariximizin öyrənilməsində, ətraflı tədqiqində böyük rol oynamışdır.

N. Axundov respublikanın görkəmli bibliograflarından biri olmuşdur. Onun 100-dən artıq elmi-tənqidi və bibliografik məqalələri, broşura və kitabları nəşr olunmuşdur. Onlardan “Molla Nəsrəddin” jurnalının nəşri tarixi (1959), “Azərbaycan satira jurnalları” (1968) adlı monoqrafiyaları, “M.Ə. Sabir” (1959), “Cəfər Cəbbarlı” (1964), “Azərbaycan dövrü mətbuatı”, “Səməd Vurğun”, (1965) bibliografiyalarını göstərmək olar.

Mətbuat tariximizin yorulmaz tədqiqatçısı, ədəbiyyatşünas alimin S.Mümtaz adına Ədəbiyyat və İncəsənət arxivində mühafizə olunan zəngin şəxsi fondundakı sənədləri arasındamətbuatımızın izahlı bibliografiyaları, onlarla görkəmli şəxsiyyətlərimiz barədə elmi məqalələr, Beneqsin (Paris Universitetinin professoru), Q.Xəzai (Berlin), V.Samadov, N.Məsumi (Düşənbə), O.Maltser, İ.Oratovski, M.Hüseyn, O.Sarıvəlli, M.C.Paşayev, Ə.Şərif, Ə.Cəfərzadə, Ə.Xanbabayev və onlarla məktub da diqqəti cəlb edir. M.İbrahimov, M.Cəlal, Z.Göyüşov, C.Xəndan və b. alimin yaradıcılığına yüksək qiymət verərək N.Axundovu Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığının bel sütünlarından biri adlandırmışlar.

Görkəmli ədəbiyyatşünas alim, bibliograf Nazim Axundov 1994-cü il mart ayının 10-da Bakıda vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Qarabağ salnamələri / N.Axundov; red. F.Əliyev.- Bakı: Yazıçı, 1989.- 232 s.

Qarabağnamələr / Tərt. ed. N.Axundov; elmi red. A.Fərzəliyev.- Bakı: Şərq-Qərb, 2006.- K.2.-288 s.; K.3.-248 s.

Üzeyir Hacıbəyov xaricdə / N.Axundov; [red. İ.Səfərov]; AzSSR “Bilik” Cəmiyyəti.- Bakı: [s.n.], 1986.- 52, [2] s.

Çəmənli, M. Nəşriyyatlarda keçən ömrüm: [N.Axundov haqqında xatirələr] / M.Çəmənli // Ədalət.- 2017.- 28 yanvar.- S.9.

Çəmənli, M. Unudulmaz görüş (“Ürəyimdən kimlər keçdi” silsiləsindən) / M.Çəmənli // 525-ci qəzet.- 2013.- 16 noyabr.- S. 16.

Xəlilzadə, F. Mətbuat və ədəbiyyat cəfakəsi / F.Xəlilzadə // Mədəniyyət.- 2012.- 10 oktyabr.- S. 13.

90
illiyiFərhad Zeynalov
1929-1984

Türkoloq alim

Ə d ə b i y a t

Türkologiyanın əsasları: ali məktəblərin filoloji fakültələrinin tələbələri üçün dərslik / F.R.Zeynalov; elmi red. A.Qurbanov.- Bakı: Maarif, 1981.- 343, [5] s.

Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası / F.R.Zeynalov; nəşrə haz., red. və ön sözün müəll. M.D.Qıpçaq.- Bakı: MBM, 2008.- 354 s.

Nəsrəddinov, N. Türkologiyanın Fərhadı - professor Fərhad Ramazan oğlu Zeynalov-85: və yaxud hər gün xatırlanan adam (22 iyun 1929-16 oktyabr 1984) / N.Nəsrəddinov // Kəsp. - 2014.- 25 iyun.- S.15.

Süleymanov, E. Unudulmaz alim / E.Süleymanov // Olaylar.- 2010.- 17 dekabr.- S. 12.

Zeynalov Fərhad // Naxçıvan ensiklopediyası: 2 cildə.- Cild 2.- Naxçıvan, 2005.- S.367.

Fərhad Ramazan oğlu Zeynalov 1929-cu il iyun ayının 22-də Ordubad şəhərində anadan olmuşdur.

1947-ci ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra Ordubad Şəhər Mədəniyyət Evinə direktor işləmişdir. 1948-1953-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində, 1953-1956-cı illərdə M. Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin aspiranturasında təhsil almışdır. Orada onun elmi rəhbəri məşhur türkoloq N.A.Baskakov olmuşdur. Fərhad Zeynalovun 1956-cı ildə "Nitq hissələrinin təsnifat prinsipləri" mövzusunda dissertasiya işini müdafiə etmiş, bu mövzu daha sonralar bir çox elmi tədqiqatlara başlanğıc vermişdir.

1956-cı ildən Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində çalışmış, ADU nəşriyyatının direktoru vəzifəsini icra etmişdir. 1962-ci ildə bu universitetdə Ümumi dilçilik kafedrasının dosenti olmuşdur. Elə həmin universitetdə 1969-cu ildə Türkologiya kafedrasının yaradılması məhz onun adı ilə bağlıdır. O, ömrünün sonuna kimi bu kafedraya rəhbərlik etmişdir.

1966-cı ildə elmlər doktoru alimlik dərəcəsi, 1968-ci ildə isə professor elmi adını almışdır.

Azərbaycanda türkologiya məktəbinin yaradıcılarından olan Fərhad Zeynalov onun aktual problemlərinə, o cümlədən türk dillərində nitq hissələrinin təsnif prinsiplərinə, köməkçi nitq hissələrinə, türk dillərinin müqayisəli qrammati-

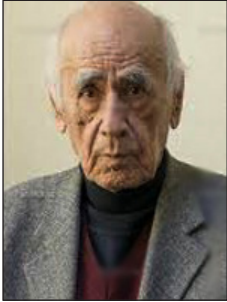
kasına, qədim türk yazılı abidələrinə dair tədqiqatların, 11 monoqrafiya, dərslik və tədris vəsaitinin müəllifidir. "Türkologiyanın əsasları" (1981) adlı fundamental monoqrafiyasında o, türk dillərinin yeni təsnifini vermişdir. ADU-da türkoloji fənlərin və ixtisas kurslarının ("Türkologiyaya giriş", "Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası", "Qədim türk yazılı abidələri") tədrisi, bu ixtisaslar üzrə tədris proqramlarının hazırlanması məhz onun adı ilə bağlıdır. Onun "Türkologiyanın əsasları" dərsliyi SSRİ miqyasında ilk belə təşəbbüs idi. Bu kitabın çapdan çıxması xeyli rezonans doğurdu, belə ki, o zamanlar türkologiya hələ təzə-təzə "antisovet" elmləri siyahısından çıxırdı.

Fərhad Zeynalov mətnşünaslıq sahəsində də çalışmış, S.Əlizadə ilə birlikdə "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunun elmi-tənqidi mətnini geniş müqəddimə ilə tərtib etmişdir. "Kitabi-Dədə Qorqud və dünya şərqşünaslığı", "Dastani-Əhmədi Hərami - Azərbaycanın ən qədim ədəbi abidəsi", "Türk dillərində analitik yolla yaradılmış feilin formaları" və s. elmi əsərləri türkologiyanın ən aktual problemlərinə toxunmuşdur. Ümumilikdə, 70-dən çox elmi əsərin, o cümlədən 20-yə yaxın monoqrafiyanın müəllifidir. Əsərləri Türkiyə, Rusiya, Almaniya, Fransa və Macarıstanda çap olunmuşdur. Beynəlxalq elmi məclislərdə məruzələr etmişdir.

Professor Fərhad Zeynalov 1984-cü il oktyabr ayının 16-da vəfat etmiş, Ordubadda dəfn olunmuşdur.

90
illiyi
Çingiz Qacar
1929

Akademik

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan qədim və orta əsrlərdə: görkəmli şəxsiyyətlər / Ç.Qacar; tərt. ed. N.Quliyev, N.Qaramanlı; üz qabığı rəssamı E.Şahtaxtinskaya.- Bakı: Oka Ofset, 2012.- 448 s.

Fizika həyatımızda / Ç.Qacar.- Bakı: Şərq-Qərb, 2011.- 184.

Qədim və orta əsrlər Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri / Ç.Qacar.- Bakı: [Nicat], 1997.- 304 s.

Mizandarlıq: fizika ölçülərlə başlanır / Ç.Qacar.- Bakı: Şərq-Qərb, 2010.- 136 s.

Qacarların nəslini təmsil edən görkəmli alim // Azadlıq.- 2013.- 24 avqust.- S. 14.

Старая Шуша / Ч.Каджар; ред.: Ф.Мамедова, В.Кулиев; [Фонд Друзей Культуры Azerbaijan].-Бакы: [Şərq-Qərb], [2014].-344 c.

Old Baku / C.Qajar; edt. A.Abbasov; trl. R.Samadov.- Bakı: Oka Ofset, 2009.-204 p.

Çingiz Oveys oğlu Qacar 1929-cu il iyun ayının 6-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur. O, 1953-cü ildə Leningrad (indiki Sankt-Peterburq) Politexnik İnstitutunu texniki-fizika ixtisası üzrə bitirdikdən sonra Azərbaycan EA-nın Fizika-Riyaziyyat İnstitutunda əmək fəaliyyətinə başlamışdır. Tanınmış alim, akademik Lətif İmanovun rəhbərlik etdiyi Radiofizika laboratoriyasında molekulyar spektroskopiyaya sahəsində orijinal elmi-tədqiqat işləri aparmış, mikrodalğalar diapazonunda biratomlu spirt molekulları və onların törəmələrinin fırlanma və rəqsi-fırlanma spektrlərinin ilk tədqiqatçısı olmuşdur.

Elmi fəaliyyətini 1973-cü ildən Fotoelektronika İnstitutunda davam etdirmiş, burada institutun əsas elmi istiqamətlərindən biri olan Tətbiqi spektroskopiyaya şöbəsini yaratmış, onun rəhbərliyi altında şöbənin kollektivi bir sıra maraqlı nəticələr əldə etmiş, nadir qeyri-standart elmi cihazların işlənilməsi, quraşdırılması və zavod şəraitində kiçik seriyada istehsalı ilə məşğul olmuşdur. Ç.Qacar infraqırmızı diapazonda optik rabitə sahəsində də mühüm nailiyyətlərə əldə etmişdir. Fizika İnstitutunda başladığı mikrodalğalı spektroskopiyaya sahəsində tədqiqatlarını Fotoelektronika İnstitutunda uğurla davam etdirmişdir. 52 müəlliflik şəhadətnaməsi və patentlərin, 200-ə yaxın elmi əsərin müəllifidir.

1982-ci ildə cihazqayırma sahəsində S.İ.Vavilov adına mükafata layiq görülmüşdür. 2001-ci ildə Ç.Qacarın aldığı elmi nəticələrdən yapon mütəxəssisləri də istifadə etmişlər.

2001-ci ildə AMEA-nın həqiqi üzvü seçilmişdir.

Akademik Ç.Qacar AMEA Fizika İnstitutunda etil, izopropil, butil, izobutil, tretikbutil spirtləri və onların izotopomerlərinin mikrodalğalı spektrlərinin tədqiqi ilə məşğul olur. Ç.Qacarın işlərinin əsas fərqləndirici cəhəti onların yüksək nəzəri təməl üzərində qurulması, təcrübələrin aparılmasında müasir metodlardan, kompüter texnikasından istifadə olunmasıdır. Onun rəhbərliyi altında yaradılmış yeni fiziki metodlar, qurğu və cihazlar ölkəmizdə, həmçinin keçmiş İttifaqda, Türkiyədə, İran İslam Respublikasında tətbiq olunmuşdur.

Çingiz müəllim ölkəmizdə yüksəkixtisaslı elmi kadrların hazırlanmasında da böyük xidmətlər göstərir. O, nüfuzlu spektroskopçular məktəbi yaratmış, yüksəkixtisaslı fiziklər yetişdirmişdir. 24 fəlsəfə doktoru, 6 elmlər doktorunun rəhbəri olmuşdur. Onun çoxsaylı yetirmələrinin bir çoxu Avstraliya, Rusiya, Amerika, Türkiyə və ölkəmizin nüfuzlu ali məktəblərində, elmi-tədqiqat institutlarında çalışır.

Alimin yaradıcılıq dairəsi əhatəli və rəngarəngdir. Onun qələmindən çıxmış "Qədim və orta əsrlər Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri" (rus, ingilis, Azərbaycan dillərində), "Qacarlar", "Köhnə Bakı", "Köhnə Şuşa", "Tiflis Vorontsova 53, 55" kimi əsərləri, dərslik və lüğətləri ictimaiyyət tərəfindən maraqla qarşılanmışdır. O, "Azərbaycan-irs" jurnalının redaktorudur.

Çingiz Qacar 1990-cı ildə "Əməkdar elm xadimi" fəxri adını almış, 2004-cü ildə "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmiş, 2014-cü ildə Nəsrəddin Tusı adına mükafata layiq görülmüşdür.

80 Mayis Qasimov illiyi 1939-2017

Alim

Ə d ə b i y y a t

Mayis Qasimov // Naxçıvan ensiklopediyası. - C.1. - Naxçıvan, 2005. - S.328.

Mayis Ələkbər oğlu Qasimov 1939-cu il iyun ayının 6-da Naxçıvanda anadan olmuşdur. 1967-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) biologiya fakültəsini bitirmişdir. 1981-1999-cu illərdə AMEA Xüsusi Konstruktor Bürosunun laboratoriyasının müdiri olmuşdur. 1999-cu ildən Botanika İnstitutunda aparıcı elmi işçi vəzifəsində çalışmış və biologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsinə almışdır.

Tədqiqatları əsasən Azərbaycanın boyaq, ədviyyat, aşı və qida bitkilərinin

öyrənilməsinə həsr edilmişdir. “Azərbaycanın boyaq bitkiləri” (1987), “Azərbaycanın ədviyyat bitkiləri” (1992) kitablarının, 100-dən çox elmi məqalənin, habelə 15-dən çox ixtira və patentin müəllifidir. Beynəlxalq konqres və simpoziumlarda məruzələr etmişdir. Elmi və praktiki işlərinin nəticələrinə görə 1987-ci ildə Moskvada keçmiş SSRİ XTNS-nin qızıl medalına layiq görülmüşdür.

Mayis Qasimov 2017-ci il oktyabr ayının 13-də vəfat etmişdir.

90 Nurəddin Rzayev illiyi 1929-2011

Alim

Ə d ə b i y y a t

Qan damarlarının cərrahlik xəstəlikləri / N.Rzayev, V.C.Seyidov. - Bakı: Azərnaşr, 1988. - 174 s.

Nurəddin Məmmədbağır oğlu Rzayev 1929-cu il iyun ayının 26-da Gədəbəydə anadan olmuşdur. 1945-1950-ci illərdə N.Nərimanov adına Azərbaycan Tibb İnstitutunda (indiki ATU) təhsil almışdır. 1953-cü ilədək Türkmənistanda işləmiş, təyinat müddətini başa vurduqdan sonra Bakıya qayıtmış və elmi, cərrahi işini davam etdirmişdir.

1958-ci ildə namizədlik, 1965-ci ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş, professor elmi adını almışdır.

1966-cı ildən Azərbaycan SSR Səhiyyə Nazirliyinin elmi şura üzvü, 1973-1983-cü illərdə Azərbaycan Cərrahlar Cəmiyyətinin sədri olmuşdur.

1983-cü ildən Beynəlxalq Cərrahlar Cəmiyyətinin, 1993-cü ildən Avropa Təxirəsalınmaz Cərrahlik və Travma Cəmiyyətinin, 1994-cü ildən Nyu York Elmlər Akademiyasının üzvü olmuşdur.

1961-ci ildən Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Elmi Tədqiqat Klinik

və Eksperimental Cərrahlik İnstitutunun elmi katibi, sonra elmi işlər üzrə direktor müavini, 1963-cü ildə direktor əvəzi və 1964-cü ildən 1994-cü ilədək institutun direktoru vəzifəsində işləmişdir.

1994-cü ildə Xəzər Universitetində Cərrahiyyə departamentinin müdiri, 1995-ci ildə universitetin prorektoru, 1996-cı ildə Azərbaycan Universitetində “Şərq-Qərb” elmi mərkəzinin professoru, 1999-cu ildən Ali Diplomatiya Kollecinə “Türkoloji araşdırmalar mərkəzi”nin rəhbəri olmuşdur.

1996-cı ildən Azərbaycan Tibb Universitetində professor-konsultant kimi çalışmışdır.

Əməkdar elm xadimi, professor N.M.Rzayev 5 elmi ixtiranın, 300-dək elmi məqalənin müəllifi, 5 elmlər doktorunun və 31 elmlər namizədinin elmi rəhbəri olmuşdur.

Nurəddin Rzayev 2011-ci il oktyabr ayının 17-də vəfat etmişdir.

Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü 1950

Tarixə nəzər salsaq görərik ki, ilk dəfə olaraq Uşaqların hüquqlarını təmin edən bəyənnamə 1924-cü ildə qəbul edilmişdir. Bu bəyənnamədə deyilirdi ki, “bəşəriyyət məcburdur ki, uşaqları ən yaxşı şeylərlə təmin etsin”. Bu bəyənnamənin qəbul edilməsində ilk işlər Eqlantayn Ceb (Eglantyne Djebb) tərəfindən görülmüşdür. E. Ceb bacısı Doroti Bakstonun köməyi ilə 1919-cu ildə uşaqlara yardım göstərmiş, onların müdafiəsini təmin etmək məqsədilə Londonda “uşaqlara yardım fondu”nun əsasını qoymuşdur.

Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü (ing. International Children’s Day) 1950-ci il iyun ayının 1-dən etibarən BMT Baş Assambleyasının qərarı ilə qeyd olunmağa başlanmışdır. Həmin gün təşkil olunan “Qadınların Beynəlxalq Konfransı”nda uşaq hüquqlarının təmin edilməsi ilə bağlı təkliflər səslənmiş və elə həmin tədbirdə də 1 iyun tarixini uşaqların beynəlxalq müdafiəsinə həsr etmək qərarı verilmişdir. Bundan sonra iyun ayının 1-i Uşaqların Beynəlxalq

Müdafiəsi Günü kimi tarixə düşmüşdür. Dünyanın əksər ölkələrində olduğu kimi, bu gün Azərbaycanda da qeyd edilir.

Bu bayramla yanaşı BMT-nin Baş Assambleyası tərəfindən 20 noyabr tarixində Ümumdünya Uşaqlar Günü də qeyd olunur. “Ümumdünya Uşaqlar Günü” 1954-cü ildə BMT-nin Baş Assambleyasının № 836 (IX) sayılı qətnaməsində 1956-cı ildən bütün dövlətlərdə uşaqların şərəfinə keçirilməsi tövsiyə olunan bayram kimi qeyd olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Azərbaycan Respublikasında uşaqlara dövlət qayğısının gücləndirilməsi, uşaq problemlərinə vətəndaş cəmiyyəti qurumlarının diqqətinin artırılması və ölkənin uşaqlarla bağlı demoqrafik perspektivlərinin müəyyənləşdirilməsi məqsədilə 22 dekabr 2008-ci il tarixli Sərəncam imzalamışdır. Sərəncama görə 2009-cu il “Uşaq ili” elan olunmuşdur.

Ə d ə b i y a t

Bəşirqızı, Z. Dünya boyda sevinc daşıyan gözlər: 1 İyun-Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü / Z. Bəşirqızı // Xalq qəzeti.- 2018.- 1 iyun.- S.11.

Əmircanov, P. Azərbaycan uşaqları hər cür qayğı və məhəbbətlə əhatə olunub / P.Əmircanov // Xalq qəzeti.- 2017.- 1 iyun.- S.9.

Məmmədli, M. Demokratik cəmiyyətdə uşaq hüquqlarının qorunması: 1 İyun - Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü / Murad Məmmədli // Ekspress.- 2016.- 1 iyun.- S.10.

Veysova, S. Uşaqlara qayğı dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindəndir: 1 iyun Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günüdür / S.Veysova // Azərbaycan.- 2018.- 1 iyun.- S.8.

Digər tarixi hadisələr

Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü 1972

1971-ci il may ayının 11-də dünyanın 23 ölkəsinin 2200 elm və mədəniyyət xadimlərinin imzası ilə BMT-nin Baş katibinə ətraf mühitin çirklənməsi ilə bağlı müraciət ünvanlanmışdır. Onlar “Ya biz çirklənməyə son qoyaq, ya da çirklənmə bizə son qoyacaq” adlı müraciətləri ilə bəşəriyyətə ətraf mühitin çirklənməsi barədə xəbərdarlıq etmişdilər. Bu məqsədlə 1972-ci il 16 dekabr tarixində İsveçrənin Stokholm şəhərində keçirilən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasının 27-ci sessiyasında 5 iyun tarixinin Beynəlxalq Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü kimi qeyd olunması elan edilmişdir.

Həmçinin Baş Assambleyanın bu sessiyasında BMT sistemində BMT Ətraf Mühit Proqramı (UNEP) yaradılmışdır. Hər il bu təşkilat tərəfindən Beynəlxalq Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü keçirilir. Baş Assambleya bu günün qeyd edilməsi ilə bağlı qətnaməsində BMT-yə daxil olan ölkə və təşkilatları hər il həmin gün ərəfəsində ətraf mühitin qorunması və yaxşılaşdırılmasına yönələn işlər həyata keçirməyə çağırır. Hər il Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ətraf Mühit Proqramı (UNEP) Dünya Ətraf Mühit Günü'nün Avropa regionunda qeyd edilməsi üçün Qitə ölkələrindən baş şəhərlər elan edir. 2010-cu ildə İtaliyanın Genuya, İsveçrənin Cenevrə şəhərləri ilə bərabər, Azərbaycanın Bakı şəhəri də mərkəz şəhər seçilmişdir. Bakının bu statusa layiq görülməsi Azərbaycanda ətraf mühitin mühafizəsi, ekologiya sahəsində görülən işlərin, həyata keçirilən dövlət və milli proqramların uğurlu nəticəsi kimi qiymətləndirilmiş və Beynəlxalq qurumların Cənubi Qafqaz regionunda Azərbaycana böyük əhəmiyyət

verməsindən irəli gəlmişdir.

5 İyun - Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü hər il ölkəmizdə də qeyd olunur. Ətraf mühitin mühafizəsi və ekoloji problemlərin həlli bu gün Azərbaycanda da diqqət mərkəzindədir. Beynəlxalq ekoloji proqramların həyata keçirilməsi, təbii sərvətlərin bərpasının təmin edilməsi və mühafizəsi, milli parkların təşkili və ekoloji şəbəkənin yaradılması istiqamətində görülən işlər də bu qəbildəndir.

Prezident İlham Əliyevin 2010-cu ili ölkədə “Ekologiya ili” elan etməsi bu sahəyə diqqəti daha da artırmışdır. “Ekologiya ili” çərçivəsində, eləcə də sonrakı illərdə ölkəmizdə milyonlarla ağac əkilməsi, yeni parkların salınması və dövlətimizin başçısının özünün bu kampaniyalarda iştirakı ətraf mühitin qorunmasına xüsusi diqqətin göstəricisidir. Heydər Əliyev Fondunun ekologiyasının, ətraf mühitin qorunmasına xidmət edən “Hərəməz bir ağac əkək” layihəsi də bu sahəyə böyük töhfələr vermişdir. Fondun prezidenti, YUNESKO-nun və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə həyata keçirilən bu layihə çərçivəsində ölkəmizdə hektarlarla sahə yaşıllaşdırılmışdır. Ölkədə bu məsələ ilə bağlı Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin keçirdiyi monitorinqlər öz müsbət nəticəsini verməkdədir.

Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü ərəfəsində genişmiqyaslı tədbirlərin keçirilməsində məqsəd insanların ətraf mühitin mühafizəsinə münasibətini dəyişmək, ictimaiyyətin diqqətini ekoloji problemlərin həllinə yönəltmək, əhalinin bu sahədə şüur və təfəkkürünü inkişaf etdirməklə təbiəti qorumağın vacibliyini diqqətə çatdırmaqdır.

Ə d ə b i y y a t

Bağirov, H. Ekologiya sahəsində davamlı inkişaf prinsipləri tətbiq olunur: Bu gün Azərbaycanda 9 milli park, 11 dövlət təbiət qoruğu, 24 dövlət təbiət yasaqlığı var / Hüseyin Bağirov // Azərbaycan.- 2014.- 5 iyun.- S.9.

Hüseynov, B. Təbiətə qayğı sevgidən başlanır: 5 İyun Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günüdür / B. Hüseynov // Xalq qəzeti.- 2018.- 5 iyun.- S.6.

Ömərov, V. 5 iyun tarixi Ümumdünya ətraf mühit günü kimi qeyd olunur / V. Ömərov // Səs.- 2018.- 5 iyun.- S.12.

Sadıqlı, F. Azərbaycanda ekoloji vəziyyətin yaxşılaşdırılması üçün ardıcıl tədbirlər görülür / Flora Sadıqlı // Azərbaycan.- 2015.- 5 iyun.- S.10.

Milli Qurtuluş Günü 1993

Ə d ə b i y a t

Bayramlı, N. Milli Qurtuluş Günü müasir Azərbaycan tarixinin dönüş nöqtəsidir / N.Bayramlı // Yeni Azərbaycan.-2018.- 15 iyun.- S.4.

Əliyev, N. Tarixi xilaskarlıq missiyası: 23 il öncə Ulu Öndər Heydər Əliyev qətiyyəti Azərbaycanı dünyaya xəritəsindən silinmək təhlükəsindən qurtardı / Nəriman Əliyev // Səs.- 2016.- 11 iyun.- S.11.

Əliyeva, X. Davamlı inkişaf yolumuzun təməli Milli Qurtuluş Günü ilə qoyulub / X.Əliyeva // İki sahil.- 2017.- 13 iyun.- S.2.

Muradova, B. Azərbaycanın həqiqi müstəqilliyi Milli Qurtuluş Günündən başlayır / B.Muradova // Azərbaycan.- 2018.- 13 iyun.- S.4.

Nəcəfov, E. Heydər Əliyev və azərbaycançılıq məfkurəsi: Milli Qurtuluş Günü / E.Nəcəfov // Xalq qəzeti.- 2018.- 15 iyun.- S.5.

1991-ci ilin oktyabrında Azərbaycan müstəqillik əldə etsə də, Ermənistanın işğalçılıq niyyəti güdən təcavüzü respublikada vəziyyəti gərginləşdirmişdi.

1993-cü il iyunun 4-də Gəncədə polkovnik Surət Hüseynovun nəzarəti altında olan hərbi hissənin hakimiyyətə itaətsizliyi ölkəni tamamilə xaosla sürükləmişdi. Situasiyanı nəzarətə almaq üçün hakimiyyətin atdığı tələsik addımlar vəziyyəti düzəltməmiş, əksinə, Gəncəyə yola düşən dövlət nümayəndələri girov götürülmüşdür. Qiyamçı hərbi hissənin rəhbərliyi, əvvəlcə Baş nazir və Milli Məclis sədrinin, sonra isə Prezidentin istefasını tələb etmişdi. Vəziyyət nəzarətdən çıxmış, ətraf rayonların icra başçıları zorla dəyişdirilmiş, Surət Hüseynovun qiyamı məhdud Gəncə civarlarından çıxaraq üzü Bakıya doğru geniş miqyas almışdı. Belə böhranlı və ağır vəziyyətdə ölkə vətəndaşları yeganə çıxış yolunu yenə də müdrik rəhbərinin hakimiyyət sükanı arxasına keçməsinə görmüşdür. Bu tələpə sınaq anında xalqın çağırışına səs verən, dövlətin gələcək taleyinə biganə qalmayan böyük strateq Heydər Əliyev Bakıya dönərək respublikada yaranmış hakimiyyət böhranının aradan qaldırılması istiqamətində əməli fəaliyyətə başlamışdı. Ümummilli Liderin bir qrup ziyalı ilə Gəncəyə səfər etməsi və heç bir riskdən çəkinməyərək silahlanmış qüvvələrlə danışıqlar aparması vətəndaş müharibəsi təhlükəsinin qarşısının alınmasında mühüm addım olmuşdu. Bundan bir neçə gün sonra - iyun ayının 15-də isə Ulu Öndər parlamentdə səslənən təkidli xahişləri,

ən əsası xalqın istəyini nəzərə alaraq o zamankı Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədri vəzifəsinə seçilməsinə razılıq vermişdi. Bu tarixi hadisə respublika həyatında xaos və anarxiyadan qurtuluşa doğru yeni mərhələnin başlanğıcına çevrilmişdi. Beləliklə də, 15 iyun Azərbaycanın tarixinə Milli Qurtuluş Günü kimi daxil olmuşdur.

Ulu Öndərin 1993-cü ilin 15 iyun tarixində Ali Sovetin Sədri seçilməsi Azərbaycanda eyni zamanda mütərəqqi parlamentarizm ənənələrinin formalaşmasını təmin etmişdi. Heydər Əliyev bu vəzifədə səylə çalışaraq ilk növbədə parlamentin cəmiyyətdəki nüfuzunun sağlamlaşdırılması tədbirlərinə başlamış, yüksək idarəçilik keyfiyyətləri sayəsində ali qanunverici orqanda xoşagəlməz siyasi çəkişmələrin, qeyri-etik davranışların qarşısını almışdı. Müzakirə və diskussiyaların sivil, demokratik meyarlar çərçivəsində aparılması üçün şəxsi nümunə göstərmiş, parlament idarəçiliyinə yeni ruh və müasirlik gətirmişdi. Milli Məclisin iclasları, mətbuat konfransları, respublika əhəmiyyətli müşavirələr bir-başa yayımla televiziya ekranlarına verilmişdi.

Sonralar millət vəkilləri 15 iyun tarixinin təqvimə Azərbaycanın Qurtuluş Günü kimi salınması təklifi ilə çıxış etmişlər və Milli Məclis bu təklifi bəyənmişdi. O vaxtdan Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə qayıdışı Milli Qurtuluş Günü kimi qeyd edilir. Xalq bu günü Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etməklə anır.

Azərbaycanda İnsan Hüquqları Günü 2007

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycanda insan hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsi və müdafiəsinin vəziyyəti: 2015-ci il üzrə illik məruzənin qısa icmalı: / Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman); ön söz E.T.Süleymanova Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman).- Bakı: [Qanun], 2016.- 297, [1] s.

Qənbərov, D. İnsan hüquqlarının nəzəri-hüquqi əsasları və onların qorunması problemi / Daşqın Qənbərov; elmi red. Ə.İ.Əliyev.- Bakı: [Papyrus NP], 2016.- 135, [1] s.

İnsan Hüquqları Günü qeyd olunub // Mədəniyyət.- 2016.- 22 iyun.- S.14.

Milli Məclisdə "18 İyun - Azərbaycan Respublikasında İnsan Hüquqları Günü" mövzusunda dinləmələr keçirilib / AzərTac // Azərbaycan.- 2016.- 17 iyun.- S.3.

Vəliyev, İ. Ədalət... Ləyaqət... Bərabərlik... Müstəqil Azərbaycan dövləti milli inkişafın ən vacib şərti olan insan hüquqlarının müdafiəsinə hər zaman sadıqlıq nümayiş etdirir / İ.Vəliyev // Azərbaycan.- 2017.- 10 dekabr.- S.6.

İyun ayının 18-i Azərbaycanda İnsan Hüquqları günüdür. Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin 18 iyun 2007-ci il tarixli Sərəncamı ilə hər il bu tarix ölkəmizdə İnsan Hüquqları Günü kimi qeyd olunur. Fərəhli haldır ki, Azərbaycan dünyada öz Milli İnsan Hüquqları Gününü qeyd edən yeganə ölkədir.

Bu əlamətdar gün ölkəmizdə təntənəli şəkildə qeyd olunmaqla yanaşı, hamı üçün, o cümlədən, insan hüquqlarının müdafiəsi ilə məşğul olan hər bir kəs üçün önəmli bir gündür.

1995-ci il noyabrın 12-də referendum yolu ilə qəbul edilmiş müstəqil Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası dövlətimizin tarixində hakimiyyət bölgüsü prinsipini, demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğunun hüquqi əsaslarını, insan hüquq və azadlıqlarının qeyri-şərtsiz təmin olunmasının bünövrəsini qoymuşdur. Bu Əsas Qanunun maddələrinin təxminən üçdə biri məhz insan hüquq və azadlıqlarının qorunmasına aiddir.

1998-ci il 18 iyun tarixində insan hüquqları sahəsində ilk proqram "İnsan hüquqlarının müdafiəsinə dair Dövlət Proqramı", 28 dekabr 2006-cı il tarixdə "Azərbaycan Respublikasında İnsan Hüquqlarının Müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Planı" və 27 dekabr 2011-ci il tarixdə "İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramı" təsdiq edilmişdir. Milli Fəaliyyət Proqramının "İnsan hüquqları sahəsində tədris, elmi-analitik və maarifləndirmə tədbirləri"ndən bəhs edən dördüncü

fəslin 4.11-ci maddəsində insan hüquq və azadlıqlarına mühüm təhlükə yaradan təcavüz, terrorçuluq, korrupsiya, insan alveri kimi cinayətlərin qarşısının alınması, mədəniyyətlər və dinlərarası dialoqun uğurlarının təminatında tolerant münasibətin rolu xüsusi vurğulanmışdır.

Ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən 5 mart 2002-ci il tarixində "Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) haqqında" fərman imzalanmışdır.

Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə müvəkkili Elmira Süleymanovanın təşəbbüsü ilə hər il Milli İnsan Hüquqları Günü ərəfəsində mayın 18-dən iyunun 18-dək respublikamızda "İnsan hüquqları aylığı" keçirilir. Bununla bağlı yerli və mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarına, eləcə də vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarına, QHT-lərə, habelə kütləvi informasiya vasitələrinə müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi, insan hüquqlarına diqqətin bir qədər də artırılması, bu hüquqların təminatı və təbliği məqsədini daşıyan tövsiyələr verilir.

Azərbaycan Respublikası insan hüquqlarının qorunması ilə bağlı bütün beynəlxalq sazişlərə "İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının qorunması haqqında" Avropa Konvensiyasına və "Mülki və siyasi hüquqlar haqqında" Beynəlxalq Pakta qoşulmuşdur.

2012-ci ilin dekabrında təsdiq olunmuş "Azərbaycan-2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyası da insan hüquqlarının səmərəli qorunması üçün yeni imkanlar açır.

Ümumdünya Qaçqınlar Günü 2000

Hər il iyun ayının 20-də BMT Ümumdünya Qaçqınlar Günü qeyd etməklə bütün dünyanı qaçqınların və məcburi köçkünlərin vəziyyətinə diqqət ayırmağa çağırır. Ümumdünya Qaçqınlar Günü 2000-ci il 4 dekabr tarixində BMT Baş Assambleyası tərəfindən yekdilliklə qəbul olunmuş qətnamə ilə müəyyən edilmişdir. 20 iyununda qaçqınların və məcburi köçkünlərin cəsurluğu, mətanət və iradəsi qeyd olunmaqla onlara mənəvi dəstək verilir.

Bu gün BMT Qaçqınlar üzrə Ali Komissarı 6300 nəfər heyətlə 120 ölkədə fəaliyyət göstərir. Heyətin 80 faizdən çoxu dünyanın müxtəlif yerlərindəki sahə ofislərində, tez-tez isə ailələrindən ayrı, çətin şərtlər altında çalışır.

BMT-nin açıqlamasına görə dünyada 15.4 milyon qaçqının beşdə dördü kəsib ölkələrin payına düşür. Qaçqınların ümumi sayının dördüdə birindən bir qədər çox isə 3 ölkəyə - Pakistan, İran və Suriyaya aiddir. Bu göstəriciyə Şimali Afrika və Yaxın Şərqdə baş verən son ixtişaşlardan qaçqın düşən insanlar daxil edilməmişdir. Onların sayı isə artmaqda davam edir. Dünya qaçqınları sırasında Azərbaycanın da 20 faiz torpaqları erməni yaraqlıları tərəfindən işğal edilib. Bu işğal nəticəsində 1 milyondan artıq azərbaycanlı öz yurd-yuvasından qaçqın düşüb.

Azərbaycanda BMT QAK-ın 20 nəfərlik heyəti qaçqın və sığınacaq axtaran şəxslərə zəruri maddi yardı-

mın göstərilməsi və mümkün olduqca fəal şəkildə davamlı həll yollarını təmin etməkdən ibarətdir. Azərbaycan hökumətinin 250 mindən çox qaçqının inteqrasiya edilməsi və yarım milyondan artıq məcburi köçkünün yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması BMT-nin QAK və BMT Baş Katibinin məcburi köçkünlərin hüquqları üzrə xüsusi nümayəndəsi tərəfindən təqdirəlayiq hal kimi qiymətləndirilmişdir. Təşkilat məcburi köçkünlərin hələ də üzləşdikləri humanitar problemlərin aradan qaldırılmasında və onların hüquqlarının, o cümlədən Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həlli nəticəsində öz doğma yurdlarına qayıtma hüququnun qorunması sahəsində hökumətin səylərinə fəal şəkildə qoşulmuş və dəstək vermişdir.

20 iyununda biz dünya qaçqınlarını yada salır, həyata ruhlandırır, onlara mənəvi dəstək göstəririk. Bu şərəf və ləyaqətini ən çətin şəraitdə qorumaq üçün mücadilə edən didərgin və yurd yuvasından məhrum olmuş insanların həmrəyliyi günüdür.

Ümumdünya Qaçqınlar Günü münaqişələr nəticəsində doğma yurd-yuvalarından didərgin düşənlərə dəstək olmaq üçün imkan yaradır. Ümumdünya Qaçqınlar Günü qeyd edilməsində əsas məqsəd dünya ictimaiyyətinin diqqətini bu insanların yaşadıkları ağır şəraitə cəlb etməkdir.

Ə d ə b i y y a t

Əliyev, S. "Ən böyük dayağımız, himayədarımız İlham Əliyevdir": [Qaçqın və məcburi köçkünlər Azərbaycan Prezidentinin qayğısı nəticəsində yeni həyata başladıklarını deyirlər] / Sabir Əliyev // Azərbaycan.- 2016.- 19 iyun.- S.7.

Əsas hədəf işğal olunmuş torpaqları azad etmək və qaçqın düşən vətəndaşları öz yurd-yuvalarına qaytarmaqdır // Azərbaycan.- 2018.-21 iyun.- S.2.

Rəcəbli, H. Prezident İlham Əliyev: "Qaçqınların və məcburi köçkünlərin problemləri dövlətin bir nömrəli problemidir": 20 iyun Ümumdünya Qaçqınlar Günüdür / H.Rəcəbli // Xalq qəzeti.- 2017.-20 iyun.- S.3.

Zümrüd. 20 İyun - Ümumdünya Qaçqınlar Günüdür / Zümrüd // Səs.- 2015.- 20 iyun.- S.11.

Digər tarixi hadisələr

Narkomaniya və Narkobiznesə Qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü 1987

BMT-nin 1987-ci il Konvensiyasına daxil olan ölkələrin “Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə haqqında” Bəyannaməsinə əsasən, dünya əhalisi 26 iyunu “Narkomaniya və Narkobiznesə Qarşı Ümumdünya Mübarizə Günü” kimi qeyd etməkdədir.

Narkomaniya insanları sağalmaz xəstəliklər məngənəsində boğan “ağ ölüm”, narkotik zəhərlərdən psixi asılılıq yaradan xəstəlikdir. Narkomaniya yunan sözüdür. “Narko” donub qalmaq, “maniya” psixi pozğunluq deməkdir. Bu, xəstəliyə tutulmuş şəxslər özlərini cəmiyyətdən təcrid edirlər. Bu da onların ətrafdakı insanlara münasibətini dəyişir. Belə insanlara cəmiyyətin hər bir təbəqəsində rast gəlmək olur. Narkomanlıq eynilə narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinin coğrafiyası kimi sərhəd tanımır. Bu dəhşətli xəstəlik dinindən, dilindən, irqindən, sosial vəziyyətindən və s. asılı olmayaraq hamı üçün eyni dərəcədə təhlükəlidir. Ümumiyyətlə, BMT-nin hesablamalarına görə, bu gün dünyada təqribən 250 milyona yaxın insan narkotiklərdən bu və ya digər formada əziyyət çəkir. Bu 15-64 yaş üzrə dünya əhalisinin təqribən 5 faizini təşkil edir.

Azərbaycan “Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə haqqında” Beynəlxalq Vyana Konvensiyasına 1992-ci ildə qoşulsa da, narkotizmlə və narkobizneslə mübarizənin əsası ölkə tarixində ilk dəfə olaraq ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuşdur. Heydər Əliyev tərəfindən 1996-cı il avqustun 26-da “Narkomanlığa və narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə tədbirləri haqqında” imzaladığı fərmana əsasən 2000-2006-cı illərədək narkomanlığın yayılmasına, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə üzrə ümummilli Proqram hazırlanmış, həmin bəşəri bəlaya qarşı mübarizə məqsədilə Dövlət Komissiyası yaradılmışdır.

Azərbaycan 1998-ci ildə BMT-nin “Narko-

tik vasitələr haqqında” 1961-ci il və “Psixotrop maddələr haqqında” 1971-ci il, “Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə mübarizə haqqında” 1988-ci il konvensiyalarına da qoşulmuş, Milli Məclisin 18 iyun 1999-cu il tarixdə qəbul etdiyi Azərbaycan Respublikasının qanununa müvafiq olaraq, ölkəmizdə narkotik tərkibli bitkilərin kultivasiyası, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin istehsalı, dərman preparatlarının və xammalın hazırlanması qadağan edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2005 və 2007-ci illərdə verdiyi tarixi fərman və sərəncamlar da “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsi və narkomanlığın yayılması ilə mübarizə üzrə Dövlət Proqramı”nın həyata keçirilməsi istiqamətində atılmış daha bir uğurlu addım idi.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlığa qarşı mübarizəyə dair 2013-2018-ci illər üçün Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi barədə imzaladığı sərəncamı insanları sağalmaz xəstəliklərə düşər edən bu dəhşətli bəlaya qarşı mübarizə sahəsində atılmış ən xeyirxah addım kimi dəyərləndirmək gərəkdir. Sərəncamda bəşəriyyətin bu dəhşətli bəlasına qarşı ayrı-ayrı dövlət strukturlarının, qeyri-hökumət təşkilatlarının, kütləvi informasiya vasitələrinin, hüquq-mühafizə orqanlarının, təhsil və səhiyyə sisteminin birgə mübarizə aparması, onun qismən də olsa yayılmasının və kütləvi hal almasının qarşısının qətiyyətlə alınması təxirəsalınmaz bir vəzifə kimi qarşıya qoyulmuşdur.

Narkomaniya ilə mübarizə ümumxalq işidir. Gəlin, hamımız bu şüara qoşulaq. Gələcəyimizi birlikdə düşünək, narkomaniyaya “yox” deyək.

Ə d ə b i y y a t

Narkomaniya, narkobiznes və ona qarşı mübarizədə kitabxanaların rolu: [metodik tövsiyələr] / Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi; Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərtib. M.Talibova; ixtisas red. və buraxılışa məsul K.Tahirov; red. A.Abdullayeva. - Bakı: [s. n.], 2012. - 40 s.

Əliqızı, Ş. 26 iyun Beynəlxalq Narkotiklərlə mübarizə günüdür / Şəmsiyyə Əliqızı // İki sahil. - 2015. - 26 iyun. - S.31.

Milli Silahlı Qüvvələr Günü 1998

Ə d ə b i y y a t

Abbasov, İ. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə milli ordunun təşkili və fəaliyyəti: 26 iyun Silahlı Qüvvələr Günüdür / İ.Abbasov // Respublika.- 2014.- 26 iyun.- S.8.

Ağamirzəyev, F. Qüdrətli ordu milli təhlükəsizliyimizə təminatdır: 26 iyun Silahlı Qüvvələr Günüdür / F.Ağamirzəyev // Respublika.- 2014.- 26 iyun.- S.8.

Bayramqızı, Ə. Ordum varsa, yurdum var...: 26 iyun Silahlı Qüvvələr Günüdür / Ə.Bayramqızı // Xalq qəzeti.- 2014.- 26 iyun.- S.7.

Süleymanov, M. Milli hərbi kadrlar hazırlanmasında Heydər Əliyev uzaqgörənliyi. 26 iyun Silahlı Qüvvələr Günüdür: Ulu öndərin rəhbərliyinin I dövründə azərbaycanlı kursantların sayı 20 dəfə artmışdı / M.Süleymanov // Xalq qəzeti.- 2016.- 25 iyun.- S. 9

26 iyun tariximizin əlamətdar səhifələrindən biri - Azərbaycan Milli Ordusunun yarandığı gündür. 1918-ci il iyun ayının 26-da Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökuməti ilk milli diviziyanın və Hərbi Nazirliyin yaradılması barədə qərar qəbul etmişdir.

Milli Ordunun yaranması Azərbaycan xalqının milli dövlətçilik və milli özünü təsdiq tarixinin ən önəmli mərhələlərindən biri idi. Məhz güclü, nizami ordu 1918-ci il may ayının 28-də elan edilmiş istiqlalın bütün ölkə ərazisində qələbə çalmasını təmin edə bilərdi. Artıq iyun ayının əvvəlində Şaumyanın başçılıq etdiyi Bakı Xalq Komissarları Soveti əksəriyyəti ermənilərdən ibarət olan 20 minə yaxın döyüşçü ilə cümhuriyyətə qarşı savaşa başlamışdı. Məqsəd milli hökumətin Tiflisdən Gəncəyə köçməsinə mane olmaq idi. Lakin daşnaklar buna nail ola bilmədilər.

İyun ayının 26-da ilk hərbi korpusun (diviziya statusunda) yaradılması barədə qərar qəbul edilmiş, Azərbaycan Milli Ordusunun təməli qoyulmuşdur. General Səmədağa Mehmandarov hərbi nazir, general Əliağa Şıxlinski hərbi nazirin müavini, general Süleyman Sulkeviç isə baş qərargah rəisi təyin olunmuşdu.

1919-cu il milli ordu quruculuğunda həlledici mərhələ olmuşdu. Ordunun yaradılması prosesi 1920-ci il yanvar ayında əsasən başa çatdırılmışdı. 40 min nəfərlik nizami ordunun 30 mini piyada, 10 mini isə süvari qoşun hissələrindən ibarət idi

1920-ci ilin aprel ayında XI Qızıl Ordu Azərbaycan sərhədlərinə yaxınlaşmış və A.Mikoyan başda olmaqla Bakı bolşevikləri rus ordu-

sunu Bakıya çağırmışdı. Milli Ordunun sərhəddəki azsaylı hissələri rusa müqavimət göstərə bilməmişdi. Aprelin 27-də Bakı buxtasına yan alan XI ordunun hərbi gəmiləri artıq toplarını parlament binasına tuşlamış, Bakıda milli hökumət süqut etmişdi. Azərbaycan istiqlaliyyətinin süqutu ilə Milli Ordunun mövcudluğuna da son qoyulmuşdu. Bolşevik hökuməti isə artıq 1920-ci il mayın 7-də Azərbaycanda ordu və donanmanın yenidən təşkil edilməsi barədə dekret vermişdi. Milli Ordunun ləğvindən sonra 21 generaldan 15-i bolşeviklər tərəfindən güllələnmiş, komandirlərin böyük hissəsi repressiyaya məruz qalmışdı.

İlk dəfə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1992-ci il 18 sentyabr tarixli Fərmanı ilə təsis edilmiş və 1991-ci ildə Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra Azərbaycan ordusunun yaradılması barədə Azərbaycan Ali Sovetinin qərarının qəbul edildiyi tarix - 9 oktyabr, Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri günü elan edilmişdir.

Məhz Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərliyə qayıdandan sonra ölkədə gerçək ordu quruculuğuna başlamışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 22 may 1998-ci il tarixli Fərmanına əsasən Əlahiddə Azərbaycan Korpusunun yarandığı gün - 26 iyun tarixi Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri Günü kimi elan edilmişdir. Hər il bu tarix rəsmi dövlət bayramı kimi qeyd edilir.

85 Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının illiyi yaradılması 1934

30 iyun 1934-cü il Bəstəkarlar İttifaqının yaranma günüdür. Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının tarixi XX əsrdə meydana gəlmiş yeni musiqi mədəniyyətimizin tarixi hesab oluna bilər. Bu təşkilat cəmiyyətin həyatının ən çətin zamanlarında yaranıb və şərəfli yol keçmişdir. Bəstəkarlar İttifaqına 1936-cı ildən ömrünün sonuna kimi dahi Üzeyir Hacıbəyli (1936-1948) rəhbərlik etmiş, bütöv bir bəstəkar nəslinin yetişməsində müstəsna rol oynamışdır. O, Bəstəkarlar İttifaqının yaradılma məqsədi və fəaliyyətinin istiqamətlərini özündə əks etdirən Nizamnaməni tərtib etmiş və milli musiqimizin yüksək tərəqqisini təmin edən bir təşkilat kimi təşəkkülü və formalaşmasının əsasını qoymuşdur.

1948-ci ildə Ü.Hacıbəylinin vəfatından sonra İttifaqın sədri vəzifəsinə Ü.Hacıbəylinin tələbəsi, bir çox mahnıların bəstəkarı, Xalq Çalğı Alətləri Ansamblının bədii rəhbəri olmuş Səid Rüstəmov (1948-1952) seçilmişdir.

Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı tarixində 30 illik böyük bir mərhələ məhz Qara Qarayevin (1953-1982) adı ilə bağlıdır. O, 1953-cü ildən ömrünün sonuna kimi İttifaqın əvəzsiz sədri kimi çalışmış, bu təşkilatı SSRİ Bəstəkarlar İttifaqının ən qabaqcıl qurumları səviyyəsinə qaldıra bilmişdir.

1990-cı ilin fevralında keçirilmiş VII qurultay Qara yanvar günlərinin ağır psixoloji durumunu özündə əks etdirirdi. Bu, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının tarixində musiqi proqramı olmayan, yalnız təşkilatı məsələləri gündəmə çıxaran yeganə qurultay olmuşdur. Həmin qurultayda İttifaqın sədri bəstəkar Tofiq Quliyev (1990-2000) seçilmişdir.

Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının fəaliyyətinin tənzimlənməsində, musiqi sənətimizin inkişaf etdirilib dünya miqyasında tanıtılmasında xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin misilsiz xidmətləri olmuşdur. Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin nailiyyətləri ölkəmizin öz dövlət müstəqilliyini bərpa etməsindən sonrakı illərdə ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin yaradıcı

şəxslərə xüsusi dəstəyi, müəlliflərin hüquqlarının qorunmasına, onların yaradıcılığı üçün əlverişli şəraitin yaradılmasına göstərdiyi böyük diqqət və qayğı sayəsində daha da artmışdır.

Azərbaycan Prezidentinin tapşırığı ilə Nazirlər Kabinetinin 2008-ci il 14 aprel tarixli Sərəncamına əsasən bina Bəstəkarlar İttifaqının istifadəsinə verilmişdir. Həmçinin, Prezident İlham Əliyevin “Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı üzvlərinin yaradıcılıq şəraitinin yaxşılaşdırılması haqqında” 2007-ci il 12 mart tarixli Sərəncamına uyğun olaraq, burada yüksək səviyyədə əsaslı təmir və yenidənqurma işləri aparılmış, bundan əlavə, musiqi alətləri, müasir texniki avadanlıq alınmışdır. Bir il müddətində bu üçmərtəbəli memarlıq abidəsi (bina 1912-ci ildə tikilib) əsaslı şəkildə yenidən qurulmuşdur.

Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının tarixində ən böyük hadisələrdən biri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə Bakının Xaqani küçəsi 55 ünvanında yerləşən İttifaqın binasının əsaslı təmir və yenidənqurmada sonra istifadəyə verilməsi münasibətilə 2009-cu il sentyabrın 1-də açılış mərasiminin keçirilməsi olmuşdur. Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının yaradılmasının 75 illiyi ərəfəsində, binanın istismara verilməsi və onun təmirindən sonra açılış mərasimində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev və xanımı, birinci vitse-prezident, YUNESKO və İSESKO-nun Xoşməramlı səfiri, millət vəkili Mehriban Əliyevanın iştirak etməsi musiqi ictimaiyyəti üçün ikiqat bayram olmuşdur.

Hazırda Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı öz sıralarında 200-ə yaxın yüksəkixtisaslı, peşəkar bəstəkar və musiqişünaslar ordusunu birləşdirir. Təşkilatın başında Q. Qarayev məktəbinin ən parlaq nümayəndələrindən biri olan və beynəlxalq aləmdə öz sözünü demiş, yüksək nüfuz qazanmış bir şəxsiyyət - Respublikanın Xalq artisti, professor, YUNESKO-nun “Sülh artisti”, “Şöhrət” və “Şərəf” ordenli, AMEA-nın müxbir üzvü Firəngiz Əlizadə durur.

Ə d ə b i y y a t

Əlizadə, F. Möhtəşəm musiqi ocağı / F.Əlizadə // Mədəni həyat. - 2015. - № 2. - S.16; 19.

https://az.wikipedia.org/wiki/Azərbaycan_Bəstəkarlar_İttifaqı

Xərcəngin
Nişanı sudur. Ayın
himayəsindədir.
Günəşin Xərçəng
bürcündən
keçdiyi dövrdə
doğulanlar daha
çox açıq xasiyyətli,
xəyalpərəst olurlar.

B.E.	1
Ç.A.	2
Ç.	3
C.A.	4
C.	5
Ş.	6
B.	7
B.E.	8
Ç.A.	9
Ç.	10
C.A.	11
C.	12
Ş.	13
B.	14
B.E.	15
Ç.A.	16
Ç.	17
C.A.	18
C.	19
Ş.	20
B.	21
B.E.	22
Ç.A.	23
Ç.	24
C.A.	25
C.	26
Ş.	27
B.	28
B.E.	29
Ç.A.	30
Ç.	31

650 il İmadəddin Nəsimi 1369-1417

Parisdə UNESCO-nun baş qərargahında İmadəddin Nəsiminin vəfatının 600-cü ildönümü ilə əlaqədar keçirilmiş tədbir çərçivəsində konsert zalının qarşısındakı foyedə şair İmadəddin Nəsimiyə həsr olunmuş sərgi nümayiş olunmuşdur. Sərgidə dünyanın ölməz sənətkarları sırasında şərəfli yer tutan, poeziyamızda yeni, çox əlamətdar bir dövrün başlanğıcı olan, Azərbaycan dilini ədəbi-bədii dil səviyyəsinə yüksəldən qüdrətli sənətkar İmadəddin Nəsiminin zəngin irsini əks etdirən kitablar, müxtəlif rəssamlar tərəfindən çəkilmiş rəsmlər təqdim olunmuşdur.

Milli ədəbiyyat

Şair, publisist Mahmudov Tofiq Cavad oğlunun (Tofiq Mahmud) (24.07.1944) anadan olmasının 75 illiyi

Folklor

Etnoqraf, folklorşünas Əbdülhəlimov Hikmət Əhməd oğlunun (17.07.1939) anadan olmasının 80 illiyi

280

Aşıq Hüseyinli Məhərrəm Hüseyin oğlunun (Aşıq Məhərrəm Hüseyinli) (26.07.1959) anadan olmasının 60 illiyi

Dünya ədəbiyyatı

Alman yazıçısı Feyxtvanger Lionun (07.07.1884-21.12.1958) anadan olmasının 135 illiyi

Çex yazıçısı Neruda Yanın (09.07.1834-22.08.1891) anadan olmasının 185 illiyi

Amerika yazıçısı, Nobel mükafatı laureatı Heminquey Ernest Millerin (21.07.1899-02.07.1961) anadan olmasının 120 illiyi

281

Rus yazıçısı, kinossenarist, kinoaktyor, kinorejissor, Əməkdar incəsənət xadimi Şukşin Vasili Makaroviçin (25.07.1929-02.10.1974) anadan olmasının 90 illiyi

282

Heykəltəraşlıq.Rəssamlıq.Memarlıq

Əməkdar memar Əliyev Rasim Həsən oğlunun (16.07.1934) anadan olmasının 85 illiyi

283

Musiqi.Opera.Balet

Xalq artisti, violonçelçalan Abdullayev Rasi Mahmud oğlunun (06.07.1944) anadan olmasının 75 illiyi

SSRİ-nin Xalq artisti Esambayev Mahmud Əlisoltanoviçin (15.07.1924-07.01.2000) anadan olmasının 95 illiyi

284

Musiqi xadimi, xanəndə Məhəmməd Məşədi Xəlil oğlunun (Keçəçi oğlu Məhəmməd) (18.07.1864-20.11.1940) anadan olmasının 155 illiyi

285

277

Teatr. Kino

Xalq artisti, teatr və kino aktyoru, teatr rejissoru, Əməkdar incəsənət xadimi Novruzov Cahangir Mütəllib oğlunun (31.07.1954) anadan olmasının 65 illiyi

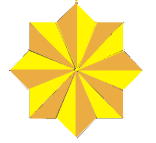
286

Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Məmmədov Aqil Səməd oğlunun (30.07.1969-07.08.1992) anadan olmasının 50 illiyi

287

Siyasət.Hərbi iş

Əməkdar müəllim, pedaqoji elmlər doktoru, professor Qaralov Zahid İbrahim oğlunun (10.07.1934-07.01.2015) anadan olmasının 85 illiyi

288

Fəlsəfə.İqtisadiyyat.Hüquq

Filosof Makovelski Aleksandr Osipoviçin (10.07.1884-16.12.1969) anadan olmasının 135 illiyi

Mədəniyyət.Maarif.Təhsil

Azərbaycan EA-nın müxbir üzvü, filologiya elmləri doktoru, professor, Əməkdar elm xadimi Dəmirçizadə Əbdülzəl Məmməd oğlunun (08.07.1909-10.04.1979) anadan olmasının 110 illiyi

289

Türkoloq, tərcüməçi Babayev Əkbər Ağarza oğlunun (10.07.1924-12.09.1979) anadan olmasının 95 illiyi

290

Pedaqoq və şair Axundzadə Xosrov Mirzə Əli oğlunun (13.07.1889-10.05.1960) anadan olmasının 130 illiyi

291

Ədəbiyyatşünas, tərcüməçi Tariverdiyeva Kövsər Məmməd qızının (14.07.1914-2013) anadan olmasının 105 illiyi

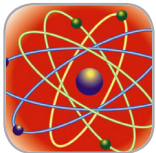

Riyaziyyat.Fizika.Astronomiya

Akademik, riyaziyyatçı Qasimov Mirabbas Göycə oğlunun (11.07.1939-06.09.2008) anadan olmasının 80 illiyi

292

Fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor Zamanova Elmira Nəzər qızının (17.07.1939-16.03.2010) anadan olmasının 80 illiyi

Kimya.Biologiya.Tibb

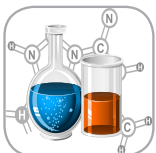
Akademik, Əməkdar elm xadimi İsmayilov Rüstəm Hacı Əli oğlunun (01.07.1909-01.06.1972) anadan olmasının 110 illiyi

293

Tibb elmləri doktoru, professor, Əməkdar elm xadimi Abdullayev Məmmədsadiq Məmmədəğa oğlunun (01.07.1924-18.10.2006) anadan olmasının 95 illiyi

293

Kimya elmləri doktoru Heydərov Arif Əmrah oğlunun (05.07.1954) anadan olmasının 65 illiyi

Digər tarixi hadisələr

Beynəlxalq İdman Jurnalistləri Günü (02.07.1995)

Azərbaycan Polisi Günü (02.07.1998)

Qızılağac Dövlət Təbiət qoruğunun yaradılmasının (03.07.1929) 90 illiyi

Bakı metrosunun “28 May” və “Gənclik” stansiyaları arasında qatarda partlayış törədilmişdir (03.07.1994)

Ağdərə rayonunun işğalı günü (07.07.1993)

294

Ümumdünya Əhali Günü (11.07.1989)

Heydər Əliyevin Azərbaycan KP MK-nın I katibi (14.07.1969) seçilməsinin 50 illiyi

Amerika astronomlarının Ayın səthinə enmələrinin (21.07.1969) 50 illiyi

Beynəlxalq Valyuta Fondunun əsası qoyulmuşdur (22.07.1944)

Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü (22.07.1991)

Ağdam rayonunun işğalı günü (23.07.1993)

295

296

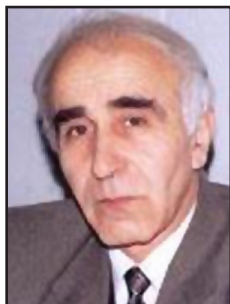
297

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı ilə Gənclər və İdman Nazirliyi yaradılmışdır (26.07.1994)

I Dünya müharibəsinin (28.07.1914) başlanmasının 105 illiyi

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ermənistan tərəfindən blokadaya alınmasına başlanılmışdır (29.07.1989)

İnsan Alverinə Qarşı Mübarizə Günü (30.07.2009)

Hikmət Əbdülhəlimov**1939***Etnoqraf, folklorşünas*

Hikmət Əhməd oğlu Əbdülhəlimov 1939-cu il iyul ayının 17-də Şəki şəhərində anadan olmuşdur.

Orta məktəbi bitirdikdən sonra, 1956-1958-ci illərdə 3 saylı baramaçılıq və ipəkçilik fabrikində fəhləlik etmişdir.

1962-ci ildə İpək kombinatının istehsalatında fəhlə, Kombinat komsomol komitəsinin katibi işləmişdir.

1965-ci ildə Bakı Ali Partiya Məktəbinə daxil olmuş və oranı fərqlənmə diplomu ilə bitirərək partiya və komsomol işində məsul vəzifələrdə çalışmışdır. Şəki şəhər mədəniyyət şöbəsinə başçılıq etmiş, Şəki şəhər İcra Hakimiyyəti aparatında şöbə müdiri olmuşdur. Bakı Telefon Rabitəsi İstehsalat Birliyində kadrlar şöbəsinin müdiri işləmişdir. Rəsmi işdən başqa böyük həvəslə və 40 ildən artıq müddətdə xalqımızın mədəni sərvətini - folklor nümunələrini zərrə-zərrə toplamışdır. “Şəkinin gülüş çələngi”, “Saa quzu kəsərəm”, “Şəki lətifələri” kitablarını ərsəyə gətirmişdir.

Azərbaycan MEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun nəşr etdiyi

“Azərbaycan folklor antologiyası”nın IV kitabının, “Şəki folkloru”nun I cildinin tərtibçilərindən biri, “Azərbaycan folkloru antologiyası”nın VI-XIII kitablarının, “Şəki folkloru”nun II və III cildlərinin toplayanı, tərtibçisi, qeyd və şərhələrin müəllifi olmuşdur. “Ünsiyyət körpüsü”, “Qəhrəman ana, qayğıkeş qadın”, “Ədəbiyyətə qovuşan insan” kitabları da onun tərtibatında və ön sözü ilə işıq üzü görmüşdür. Toplamış olduğu folklor nümunələri “Ulduz” jurnalında, “Ədəbiyyat qəzeti”ndə, müxtəlif mətbuat orqanlarında dərc edilmişdir.

Layiqli xidmətlərinə görə Qırmızı Əmək Bayrağı, Şərəf Nişanı ordeni və bir neçə medallarla təltif olunmuşdur.

2003-cü ildə Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Bədii Ədəbiyyatı Təbliğ Bürosunun “Yaddaş” mükafatına layiq görülmüşdür.

2011-ci il dekabr ayının 2-də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə Əbdülhəlimov Hikmət Əhməd oğlu “Şöhrət” ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

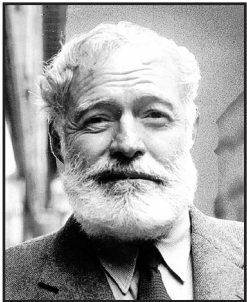
Şəki folklor örnəkləri / Azərb. MEA, Folklor İn-tu; toplayıb tərt. ed. H.Əbdülhəlimov; red. L.Süleymanova.- Bakı: [Nurlan], 2014.- 411 s.

Yaddaşa qayıdış / H.Əbdülhəlimov; red. Ə.Tahizadə; ön sözün müəll. Z.Xəlil.- Bakı: [Nurlan], 2017.- 263 s.

Xəlil, Z. “Yaddaşa qayıdış”, yaxud dünəndən sabaha boylanın sətirlər / Zahid Xəlil // 525-ci qəzet.- 2017.- 27 sentyabr.- S.6.

Murtuzayev, S. Hikmət Əbdülhəlimovun sözünün və özünün dünyası / Sadıq Murtuzayev // 525-ci qəzet.- 2013.- 2 noyabr.- S.2.

Paşayev, Q. Hərdər yaşanmayan ömür: [H.Əbdülhəlimovun eyniadlı kitabı haqqında] / Qəzənfər Paşayev // Ədəbiyyat qəzeti.- 2012.- 14 iyul.- S.5.

Ə d ə b i y y a t

Əcəl zəngi: roman / Ernest Heminqey; tərc. ed. Hacı Hacıyev; red. M.N.Qarayev.- Bakı: Qanun, 2014.- 567 s.

Kilimancaro qarları / Ernest Heminqey; tərc. ed. M.N.Qarayev.- Bakı: Qanun, 2013.- 120 s.

Ya var, ya yox: roman / Ernest Heminqey; rusca-dan tərc. M.N.Qarayev; red. X.Kazımlı.- Bakı: Qanun, Əli və Nino, 2014.- 235 s.

Ədəbiyyat üzrə 1954-cü ilin Nobel mükafatçısı: Ernest Heminqey (ABŞ) // Ədəbiyyat qəzeti.- 2017.- 6 may.- S.31.

Qismət, A. Bosqçu Heminqey, şahmatçı Nabokov / Azər Qismət // Ədəbiyyat qəzeti.- 2018.- 18 avqust.- S.31.

Hüseynzadə, X. Doğulmadan ölənlə istedad / Xuraman Hüseynzadə // Ədəbiyyat qəzeti.-2018.- 9 iyun.- S.27.

İ n t e r n e t d ə

<http://kitabdar.blogspot.com/2014/02/ernest-hemingway-kimdir.html>

Ernest Miller Heminqey 1899-cu il iyul ayının 21-də ABŞ-ın İllinoys ştatında Ouk Park rayonunda anadan olmuşdur. İlk yazılarını orta məktəb illərində yazmış, məktəbin divar qəzetinin redaktoru olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra “The Kansas City Star” qəzetində işləmişdir. Valideynlərinin sözünə qulaq asmayan Heminqey universiteti tərk edib müxbirliyə başlamışdır. 1917-ci ildə Amerika yavaş-yavaş Birinci dünya müharibəsinə qoşulanda Heminqey orduya müraciət etmiş, lakin sol gözü zəif olduğuna görə qəbul edilməmiş, bir il sonra Qızıl Ayparaya cəmiyyətinə üzv olaraq könüllü şəkildə təcili yardım məşinində sürücülüyə başlamışdır. Yaxınlığında partlayan topdan yaralanmış, özü yaralı olduğu halda italyalı bir əsgəri çiyində daşmış, həmin vaxt qıçlarından da yaralanmışdır. Bu hadisədən sonra İtaliyada qəhrəman elan edilərək “Gümüş Şərəf Medalı” almış, Milanda müalicə olunarkən bir tibb bacısına aşiq olmuş və bu eşq ona bir şah əsər - “Əlvida, silah” əsərini yazdırmışdır.

“Hekayələr və üç şeir” (1923), “Bizim zəmanəmizdə” (1924) adlı ilk kitabları Parisdə işıq üzü görmüşdür.

1921-ci ildə Hadli Riçardson ilə evlənən yazıçı Parisə qayıtmış və ən çox 1925-1929-cu illərdə məşhurlaşmışdır. 1926-cı ildə “Günəş çıxır” romanı, “Kişilərsiz qadınlar” (1927) kitabı nəşr edilmişdir. Nisbətən

sonrakı dövrün məhsulu olan “Zəng kimin üçün çalınır?” (1940) romanı ilə birlikdə “Əlvida, silah!” üslub gözəlliyi və ifadəliliyi baxımından Heminqeyin ən yaxşı əsəri sayılırdı.

İspan korridasından bəhs edən “Gü-nortadan sonra ölüm” (1932), yaxud “Afrikanın yaşıl təpələri” (1935) sənədli povestləri, bu dövrün ən uğurlu əsərləri “Frensis Makomberin ani xoşbəxtliyi” və “Klimancaro qarları” (1932) kimi hekayələrin müəllifidir. İspaniyadakı vətəndaş müharibəsi Heminqeyin bir sıra diqqətəlayiq cəhətlərini üzə çıxarmışdır. “Beşinci dəstə” (1937) pyesi və “Zəng kimin üçün çalınır?” (1940) romanı bu dövrün acı ibrət dərslərinin nəticəsi kimi meydana çıxmışdır.

1949-cu ildə yazıçı yenidən Kubaya gedərək, burada yaşamağa başlamışdır.

1952-ci ildə ona dünya şöhrəti gətirəcək “Qoca və dəniz” povestini yazmış, povest beynəlxalq aləmdə dərhal böyük əks-sədaya səbəb olmuşdur. 1953-cü ildə bu əsərə görə Ernest Heminqeyə beynəlxalq “Pulitser” mükafatı verilmişdir. 1954-cü ildə isə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür. 1956-cı ildə “Həmişə səninlə olan bayram” adlı avtobioqrafik əsərini qələmə almışdır.

Ernest Heminqey 1961-ci il iyul ayının 2-də Ketçumdakı evində intihar etmişdir.

90
illiyi

Vasili Makaroviç Şukşin

1929-1974

Rus yazıçısı, kinorejissor

Ə d ə b i y y a t

Bir evin sakinləri: hekayələr və povestlər / V.Şukşin.- Bakı: Yazıçı, 1981.- 191 s.

Povestlər və hekayələr / V.Şukşin, V.Rasputin, V.Belov.- Bakı: Yazıçı, 1991.- 312 s.

Abbaslı, T. Vasili Şukşin: bütün dövrlərdə maraqlı, istedadlı, "səsküy"lü ədəbi-ictimai təbəddülatlar yaşamış rus ədəbiyyatının hələlik son "silkələyici"si... / T.Abbaslı // Mədəniyyət.- 2017.- 26 iyul.- S.12.

Şukşin Vasili Makaroviç // Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: 10 cildə.- Cild 10.- Bakı, 1987.- S.575.

Варламов, А. Шукин / А.Варламов.- Москва: Молодая гвардия, 2015.- 400 с.

İ n t e r n e t d ə

www.az.wikipedia.org B. Шукин — литературоведческий сайт

Vasili Makaroviç Şukşin 1929-cu il iyul ayının 25-də Altay əyalətinin Biysk rayonunun Srostki kəndində kəndli ailəsində doğulmuşdur.

1960-cı ildə Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya İnstitutunun rejissorluq fakültəsini bitirmişdir. 1960-cı illərin əvvəllərində bir-birinin ardınca Şukşinin bədii əsərləri işıq üzü görmüşdür. "Həqiqət", "Nurlu ürəklər", "Stepkinin məhəbbəti" hekayələri 1961-ci ildə, "İmtahan", "Dirsəkli vallar", "Jurnalistika fakültəsindən Jelya Seleznyova" əsərləri 1962-ci ildə nəşr olunmuşdur. 1963-cü ildə "Kənd sakinləri" adlı ilk toplusu çapdan çıxmışdır. 1965-ci ildə qələmə aldığı "Lyubavinlər" pyesi əsasında 1972-ci ildə "Lyubavinlərin aqibəti" filmi çəkilmişdir.

Vasili Şukşin tarixi-inqilabi romanında Stepan Razin haqqında "Sizə azadlıq gətirmişəm" (1971) kinoromanı və hekayələrində xalq nümayəndələrinin dolğun xarakterlərini yaratmışdır. Həmin il "Noviy mir" jurnalında onun iki hekayəsi dərc edilmişdir: "Əla sürücü" və "Qrinka Malyuqin" ("Onlar Katundandırılar" silsiləsindən). 1975-ci ildə "Mənim qardaşım" hekayələr toplusu nəşr olunmuşdur. Bu hekayələr əsasında, Şukşin "Belə bir oğlan yaşayır" adlı ilk tammetrajlı filminin ssenarisini yazmışdır.

1974-cü ildə Bakıda keçirilən VII

Ümumittifaq kinofestivalında "Kalina Krasnaya" ("Qırmızı başınağacı") filmi əsas mükafata layiq görülmüşdür. Filmdə baş rolda Şukşinin özü çəkilmişdir. "Kalina Krasnaya" filmində sovet gənclərinin hünər göstərmək əzmi təsvir olunmuş, insan mənəviyyəti ilə meşşan təbiəti qarşı-qarşıya qoyulmuşdur. 1973-cü ildə onun "Xarakterlər" adlı hekayələr toplusu çapdan çıxmışdır. Toplu proza aləmində böyük hadisəyə çevrilmiş və kəskin müzakirələrə səbəb olmuşdur. Şukşin "İki Fyodor", "Söz istəyirəm", "Göl sahilində", "Onlar Vətəni müdafiə edirdilər" filmlərində aktyor kimi çəkilmişdir. Q.Tovstonoqov Böyük Teatrda Şukşinin "Enerjili adamlar" pyesi əsasında tamaşa hazırlamışdır (bu, Şukşinin teatrı ilk əməkdaşlığı idi). Tamaşanın son məşqi 1974-cü ilin iyununda Şukşinin iştirakı ilə keçirilmiş və müəllifə olduqca gözəl təsir bağışlamışdır.

Onun bir neçə hekayəsi dilimizə tərcümə edilmişdir.

Yazıçı, kinorejissor, ssenarist və aktyor Vasili Şukşin bir sıra orden və medallarla təltif edilmiş, fəxri adlara layiq görülmüşdür.

Vasili Makaroviç Şukşin 1974-cü il oktyabr ayının 2-də "Onlar Vətəni müdafiə edirdilər" filminin çəkilişi zamanı qəflətən vəfat etmişdir.

85
illiyiRasim Əliyev
1934

Memar

Ə d ə b i y y a t

Rasim Əliyev. Xatirələr. Memar / Səlim Babullaoglu; red. qrupu: R.Rza [və b.]; ön söz əvəzi Anar; foto: F.Xayrulın [və b.]. - Bakı: [İstanbul]: [Mega basım], 2016.- 365 s.

Babullaoglu, S. Öz böyük olmayan ölçülərinə rəğmən məqbərə möhtəşəm, nəhəng görünür... / Səlim Babullaoglu // Ədəbiyyat qəzeti. - 2016. - 16 iyul. - S.12-13.

Memarlığa həsr edilən ömür // Azərbaycan. - 2014. - 19 iyul. - S.7.

Rasim Əliyev haqqında fikirlər // Memar. - 2014. - № 5. - S.171-172.

Расим Алиев. Воспоминания: [архитектор] / ред. группа: С. Бабуллаоглу [и др.]; литературный ред. русской версии О. Буланова; пер. на рус. яз.: А. Саидов, Н. Мамедов; место предисл. Ф. Абдуллазаде; фото: Ф. Хайрулин [и др.]. - Баку: [б.у.], 2017. - 397, [3] с.

Rasim Aliyev: Memories / For. doc. F.Abdullazade; trl. prof. J.Yusifli; ed. A.Samadov; photo F.Khayrulın, S.Huseynov. - Baku: [s.n.], 2017. - 388 p.

Rasim Həsən oğlu Əliyev 1934-cü il iyul ayının 16-da Gəncə şəhərində akademik Həsən Əliyevin ailəsində anadan olmuşdur.

1958-ci ildə Politeknik İnstitutunun (indiki Azərbaycan Texniki Universiteti) memarlıq şöbəsini bitirmişdir. Görkəmli memar Mikayıl Hüseynovun tələbəsi olmuşdur. 1958-1965-ci illərdə "Azərdövlətlayihə" İnstitutunda və Azərbaycan Milli EA Memarlıq və İncəsənət İnstitutunda fəaliyyət göstərmişdir.

1965-1974-cü illərdə Bakı şəhəri Baş memarının birinci müavini kimi çalışmış, 1974-1988-ci illərdə Bakı şəhərinin Baş memarı olmuşdur. 1980-1988-ci illərdə Azərbaycan Memarlar İttifaqının katibi işləmişdir.

Bakının və respublikanın digər şəhərlərinin planlaşdırılması və tikintisi, o cümlədən Bakı şəhərinin Baş planı, İçərişəhərin regenerasiya planı layihələrinin müəllifidir. Bakıda yaşayış binaları, Respublika Nazirlər Kabinetinin qonaq evi, "Həzi Aslanov" və "Xalqlar dostluğu" metrostansiyaları (müştərək layihə), Xırdalan mədəniyyət sarayı, Quba şəhərinin mərkəzi meydanı və burada tikilmiş 600 yerlik mədəniyyət sarayı və s., Naxçıvanda Hüseyn Cavidin məqbərəsinin (mərmər, granit, 1996; heykəl-fiqurun müəllifi Ö.Eldarovdur), Bakıda bir sıra xatirə abidələrinin (R.Zorge, heykəltəraş V.Siqal) və s. memarlıq layihəsini vermişdir. Heydər Əliyev adına Beynəlxalq

hava limanı (müştərək) və Azərbaycanın Türkiyədəki səfirliyi binası layihələrinin müəllifidir. Bakının 8-ci, 9-cu mikrorayonlarının, Əhmədli qəsəbəsinin, Kiyev, Yeni Günəşli yaşayış massivlərinin salınması da Rasim Əliyevin adı ilə bağlıdır.

1979-cu ildə Azərbaycan Respublikasının "Əməkdar memar" fəxri adına layiq görülmüşdür.

1992-ci ildən Şərqlərlə Beynəlxalq Memarlıq Akademiyasının (Bakı) həqiqi üzvü, 1994-cü ildən Rusiya Memarlıq Akademiyasının fəxri üzvüdür.

"Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni ilə, 2009-cu il 24 sentyabr tarixində Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı ilə Azərbaycanda memarlıq sənətinin inkişafında xidmətlərinə görə "Şərəf", 2014-cü il 16 iyul tarixində isə "İstiqlal" ordenləri ilə təltif edilmişdir.

Rasim Əliyev Azərbaycan Respublikası Dövlət mükafatı, Hüseyn Cavid adına və bir sıra mükafatların laureatıdır.

2006-cı ildə Rasim Əliyevə həsr edilmiş "Memar" filmi çəkilmişdir. 2014-cü ildə Beynəlxalq Muğam Mərkəzində memarın 80 illik yubileyi şərəfinə tədbir keçirilmişdir. Tədbirdə görkəmli memarın rəsm əsərlərinin sərgisi də nümayiş etdirilmişdir.

2017-ci ildə istedadlı memar, fırça ustası, şəhərsalma prosesinin təşkilatçısı R.Əliyevin Azərbaycan, rus və ingilis dillərində "Xatirələr" kitabı çap olunmuşdur.

95
illiyi**Mahmud Esambayev**
1924-2000*Rəqqas, xoreoqraf*

Mahmud Əlisoltanoviç Esambayev 1924-cü il iyul ayının 15-də Qroznı yaxınlığındakı Köhnə Atagi kəndində anadan olmuşdur.

1939-1941-ci illərdə Qroznı Xoreoqrafiya Məktəbində oxumuş, 1944-1956-cı illərdə Qırğızıstan Opera və Balet Teatrının solisti olmuşdur. Məşhur rəqqas balet ustası olana qədər çətin bir həyat yolu keçmişdir. 1957-ci ildən estradada çıxış etmişdir. Esambayevin repertuarına dünya xalqlarının rəqsləri daxil idi. “Çoban” (çəçen-inquş, özbək), “Ovçu və qartal” (monqol rəqsi), “Döyüşçü” (başqırd rəqsi), “Qızıl allah” (“Bharat natyam” hind klassik rəqsi üslubunda), “Makum-ba” (Braziliya mərasim rəqsi), “Ave Mariya” rəqs novellası (F.Şubertin musiqisi əsasında), “Alov rəqsi” (M. de Falyanın musiqisi əsasında) Esambayevin məşhur rəqslərindəndir. Virtuozluq, yüksək emosionallıq və plastiklik, rəqsin üslub və xarakterini dəqiq, qabarıq vermək məharəti onun ifaçılıığı üçün xarakterikdir. İncəsənət aləmində onu “rəqs şairi” adlandırırlar.

1962-ci ildə “Azərbaycanfilm”in istehsal etdiyi “Mən rəqs edəcəyəm” adlı 91 dəqiqəlik tammetrajlı bədii film Mahmud Esambayevin həyat və yaradıcılığına həsr olunmuşdur. Baş rolunu M.Esambayevin özünün canlandırıdığı filmin digər adı “Əmək və qızılgül”dür. Filmdə rəqqasın yaradıcılığından söhbət getməklə yanaşı, çəçen-inquş xalqının həyatı da öz əksini tapmışdır. Filmin ssenari müəllifi İdris Bazorkin,

Tofiq Tağızadə, quruluşçu rejissoru Tofiq Tağızadə, operatoru Rasim Ocaqov, rəssamı Kamil Nəcəfzadə, bəstəkarı Rauf Hacıyevdir. Rollarda Mahmud Esambayev, Vladimir Txapsayev, Leyla Abaşidze, Münəvvər Kələntərli, Hökümə Qurbanova, Adil İsgəndərov, İsmayıl Əfəndiyev, Gündüz Abbasov, Tələt Rəhmanov, İbrahim Əliyev və başqaları çəkilmişlər.

1959-cu ildə Esambayev öz proqramı ilə Moskvada çıxış etmiş, sonra “Sovet baletinin ulduzları” qrupunun tərkibində Fransada, Cənubi Amerikada qastrol səfərlərində olmuşdur. Beynəlxalq estrada incəsənəti xadimləri ittifaqının prezidenti, Beynəlxalq rəqs akademiyasının akademiki idi. Onun fəal dəstəyi nəticəsində Qroznıda dramatik teatr və sirkin yeni binaları tikilmişdir. 10-cu çağırış SSRİ Ali Sovetinin deputatı olmuşdur.

1957-ci ildə RSFSR-in “Əməkdar artist”, 1966-cı ildə RSFSR-in “Xalq artisti” fəxri adını almışdır. 1969-cu ildə Qırğızıstan SSR-nin “Xalq artisti”, 1974-cü ildə SSRİ-nin “Xalq artisti”, 1987-ci ildə “Sosialist Əməyi Qəhrəmanı” fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

1984-cü ildə “Lenin”, 1994-cü ildə “Dostluq” 1999-cu ildə III dərəcəli “Vətənə xidmət” ordeni ilə təltif edilmişdir.

Mahmud Esambayev 2000-ci il yanvar ayının 7-də 76 yaşında vəfat etmiş, Moskvada Danilov müsəlman qəbiristanlığında dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y a t

Esambayev Mahmud Əlisoltanoviç // Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: 10 cildə.- Cild 4/- Bakı, 1980.- S.95.

Məhərrəmov, T. Milli qürur nümunəsi /Təranə Məhərrəmov // Kaspi.- 2010.- 15 iyul.- S.15.

Tağıyev, A. “Mən rəqs edirəm...”: Sənət haqqında hekayələr /Aydın Tağıyev // Qobustan: sənət toplusu.- 2011.- № 4.- S.56-60.

Ахмадов, Я.З. История Чечни в XIX-XX веках / Я.З.Ахмадов, Э.Х. Хасмагоматов.- М.: «Пульс», 2005.- 995 с.

Мусаев, А. Махмуд Эсамбаев /Алауди Мусаев.- Москва: Молодая гвардия, 2011.- 381 с.

İ n t e r n e t d ə

www.https://ru.wikipedia.org/wiki/Эсамбаев,_Махмуд_Алисултанович

155
illiyi**Keçəçi oğlu Məhəmməd**
1864-1940*Xanəndə*

Məhəmməd Məşədi Xəlil oğlu 1864-cü il iyul ayının 18-də Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. Məhəmməd kiçik yaşlarından atasının peşəsinə (keçəçilik sənətinə) yiyələndiyindən xalq arasında Keçəçi adı ilə məşhur olmuşdur.

Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafında xüsusi rol oynamışdır. Xanəndəlik sənətini Şuşada Xar-rat Qulunun məktəbində və məşhur xanəndə Məşədi İsidən öyrənmişdir. Qarabağ məktəbinin digər görkəmli nümayəndələri ilə yanaşı, yaradıcılığında muğam sənətini inkişaf etdirmiş, Azərbaycan muğamının şöhrətini hər yana yaymışdır.

Onun repertuarında klassik muğamlar, təsnif və xalq mahnıları əsas yer tuturdu. Geniş diapozonlu, güclü və zil səsə malik xanəndə bütün muğam-dəsgahları və zərbi-muğamları ustalıqla oxuyurdu. Keçəçi oğlu Məhəmməd öz sənətinə tələbkarlıqla yanaşan və öz üzərində daim, yorulmaq bilmədən çalışan xanəndə olmuşdur. Oxuduğu “Zəminxarə”, “Hümayun” kimi muğamlarla o, dinləyiciləri ələ almağı və öz bənzərsiz ifası ilə onları valeh etməyi

bacarırdı.

Keçəçi oğlu Məhəmməd klassik muğamları, həmçinin, “Nəva”, “Mahur”, “Bayatı-Qacar” muğamını orijinal bir şəkildə, özünəməxsus cəhətlərlə ifa edirdi. Bununla yanaşı, o, xüsusən zərbi muğamların təbliğatçısı kimi tanınmışdır. Xanəndə Şərq konsertlərində çıxışları ilə də xalqın rəğbətini qazanmışdır. Xüsusilə onun Cabbar Qaryağdıoğlu ilə birgə Füzulinin “Leyli və Məcnun” poeməsindən səhnələri duet şəklində oxumaları çox məşhur idi.

Xanəndəliklə yanaşı, pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olmuşdur. Keçəçi oğlu Məhəmməd bütün qüvvəsini və biliyini musiqi mədəniyyətimizin inkişafına həsr etmişdir. 1926-cı ildə Üzeyir Hacıbəyovun təşəbbüsü ilə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına dəvət edilmiş, bir çox xanəndələr yetişdirmişdir.

Onun ifasında bir sıra muğam, təsnif və xalq mahnıları “Sport-rekord” (Varşava) və “Ekstrafon” (Kiyev) şirkətləri tərəfindən qrammofon valına yazılmışdır.

Keçəçi oğlu Məhəmməd 1940-cı ildə Qubada vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Hüseynoğlu, S. Keçəçi oğlu Məhəmməd / Sərvaz Hüseynoğlu; [baş red. G.Cəfərova; red. R.Həsənova; burax. məsul S.İsmayılova; dizayn. Z. Abbasov].- Bakı: Şərq-Qərb, 2017.- 126, [2] s.

Fərəcov, S. Avropada yazılan səs: Keçəçi oğlu Məhəmməd - 150 / S.Fərəcov // Mədəniyyət.- 2014.- 30 may.- S.6.

Qarabağlı Keçəçi oğlu Məhəmməd: Keçəçi Məşədi Xəlilin gözəl səsli oğlu // Azadlıq.-2013.- 10 mart.- S.14.

Qulamova, J. Ritmik muğamların ustadı / J.Qulamova // Mədəniyyət.- 2015.- 7 yanvar.- S.12.

Şuşinski, F.M. Keçəçi oğlu Məhəmməd / FŞuşinski // Azərbaycanın musiqi xəzinəsi / F.M.Şuşinski; topl., tərt. ed., nəşrə haz. və ön söz. müəll. A.Kənan; red. V.Quliyev.- Bakı, 2015.- S.138.

Кечачиоглу Мухаммед // Энциклопедия Азербайджанского мугама / Фонд Гейдар Алиева, Союз Композиторов Азербайджана, Научный Центр “Азербайджанская Национальная Энциклопедия”; председ. ред. кол. М.А.Алиева; ред. кол.: С.Агаева (авт. и сост.) [и др.].- Баку, 2012.- С.122-123.

65 Cahangir Novruzov illiyi 1954

Aktyor, teatr rejissoru

Cahangir Mütəllib oğlu Novruzov 1954-cü il iyul ayının 31-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1971-ci ildə Mirzəağa Əliyev adına İncəsənət İnstitutunun (indiki ADMİU) rejissorluq fakültəsinə daxil olmuş və SSRİ Xalq artisti Mehdi Məmmədovun rəhbərlik etdiyi sinifdə təhsil almış və 1976-cı ildə həmin institutu bitirmişdir. Diplom işini Musiqili Komediya Teatrının səhnəsində Georgi Xuqayevin “Sevgilimin anası” operettasını hazırlayaraq müdafiə etmişdir. Eyni ildə təyinat alaraq həmin teatrda çalışmağa başlamışdır.

1979-cu ildə Sabit Rəhman adına Şəki Dövlət Dram Teatrına quruluşçu rejissor vəzifəsinə təyin edilmişdir. Bu teatrın səhnəsində həm də aktyor kimi bir çox rollar oynamışdır. 1981-ci ildə isə SSRİ Mədəniyyət Nazirliyinin Mədəniyyət İşçilərini Təkmilləşdirmə İnstitutunun rəhbər işçilər fakültəsinə qəbul olunmuşdur. İki il ərzində bir çox əsərlərin quruluşlarında A.Efrosa assistentlik etmişdir.

1983-cü ildə Moskvadakı təhsilini bitirərək Şəki teatrına qayıtmışdır. 1984-cü ildə SSRİ Xalq artisti, professor G.Tovstonoqovun yaradıcı laboratoriyasına qəbul olunmuş və hər il iki dəfə olmaq üzrə Sankt-Peterburqda 1988-ci ilə qədər çalışmalarda iştirak etmişdir. 1985-ci ildə Şəki teatrına baş rejissor vəzifəsinə təyin olunmuşdur. Orada çalışdığı illər ərzində teatrı Kazan, Daşkənd, Səmərqənd, Moskva və Praqa şəhərlərinə qastrol səfərlərinə aparmışdır.

1986-cı ildə Çexoslovakiyada keçirilən “Çeşskaya Buduyovutsa” gənc teatrlar festivalında münşiflər heyətinin üzvü kimi iştirak etmişdir. 1987-ci ildə Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyinin

təşkil etdiyi Mirzə Fətəli Axundovun 175 illik yubileyinə həsr olunmuş teatr festivalında hazırladığı “Müsyö Jordan və Dərviş Məstəli Şah” əsərlə birincilik mükafatını qazanmışdır. 1988-ci ildə Parisdə keçirilən “Bovinyi” teatr festivalında fəxri münşif heyətinin üzvü kimi iştirak etmişdir. 1989-cu ildə Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən Musiqili Komediya Teatrına baş rejissor vəzifəsinə təyin olunmuşdur.

1990-cı ildə teatrın əsaslı təmir və yeni inşaata başlaması səbəbilə Gənc Tamaşaçılar Teatrının rus bölməsinə baş rejissor olaraq təyin olunmuşdur. 1991-ci ildə Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının təşkil etdiyi I Mono tamaşalar festivalında Şekspirin “Hamlet” əsərinin motivləri əsasında hazırlanmış “Olum ya ölüm” tamaşası ilə birincilik mükafatı qazanmışdır.

1995-ci ildə Türkiyə Cümhuriyyətinə universitetdə dərslər demək üçün dəvət olunmuşdur. Hal-hazırda Türkiyənin Adana şəhərində Çukurova Universitetinin Dövlət Konservatoriyasının teatr bölməsində çalışmaqdadır.

2011-ci il iyulun 4-də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə mədəniyyət və incəsənət sahəsindəki fəaliyyətlərinə görə “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına, 2014-cü ilin aprelində “TÜRKSÖY-un 20 illiyi” yubiley medalına, 23 dekabr 2015-ci ildə TÜRKSÖY-un “Haldun Taner” mükafatına layiq görülmüşdür. O. Janaydarmovun “Dans Plus” əsərini səhnələşdirdiyinə görə 2016-cı ildə “Qazaxıstanın Fəxri Mədəniyyət Xadimi” medalını almışdır.

2018-ci il may ayının 27-də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə “Xalq artisti” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Ə d ə b i y a t

“Aktyor ona verilən rolun daxilini qavramalıdır” /C.Novruzov; müsahibəni apardı L.Hüseyn // Mədəniyyət.- 2015.- 9 oktyabr.- S.10.

Adanada azərbaycanlı rejissorun yeni tamaşasının premyerası // Mədəniyyət.- 2018.- 7 fevral.- S.16.

İsrafilov, İ. Teatr tamaşaçıdan başlayır /İ.İsrafilov // Mədəniyyət.- 2017.- 13 dekabr.- S.11.

Müşfiq, Ş. Bir ömürdə neçə tale.. /Ş.Müşfiq // 525-ci qəzet.- 2017.- 29 iyul.- S.24.

İ n t e r n e t d ə

www.https://az.wikipedia.org/wiki/Cahangir_Novruzov

50 illiyi Aqil Məmmədov 1969-1992

Milli Qəhrəman

Aqil Səməd oğlu Məmmədov 1969-cü il iyul ayının 30-da Qubadlı rayonunda anadan olmuşdur. 1984-cü ildə Qubadlı rayonu 2 sayılı natamam orta məktəbi bitirdikdən sonra təhsilini 126 sayılı Xınalıq texniki peşə məktəbində davam etdirmişdir. Əmək fəaliyyətinə Qubadlı rayon Avtomobil Nəqliyyatı İdarəsində başlamışdır. 1987-ci ildə Orenburq vilayətinə hərbi xidmətə göndərilmişdir. Bir müddətdən sonra xidmətini yarımçıq qoyaraq vətənə qayıtmış, Qubadlı rayonunda yaradılan özünümüdafiə taboruna qoşulmuşdur. “Qaranquş” kəşfiyyat dəstəsinin məğlubedilməz döyüşçüsü kimi tanınmışdır.

1992-ci ilin iyun ayında girov götürdüyü erməni zabiti ilə əsir düşmüş əsgərimizi dəyişmişdir.

1992-ci il avqustun 7-də Laçın rayonunun Susuzdağ yüksəkliyi uğrunda gedən döyüşdə ağır yaralanmışdır. Çoxlu qan itirdiyindən Aqilin həyatını xilas etmək mümkün olmamış və o, qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Qubadlı rayonundakı Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir. Ailəli idi. Bir qızı yadigar qalıb.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 5 fevral 1993-cü il tarixli 457 sayılı Fərmanı ilə Məmmədov Aqil Səməd oğlu ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Hazırda Sumqayıt şəhərində fəaliyyət göstərən təhsil aldığı 2 sayılı orta məktəb qəhrəmanın adını daşıyır. Qubadlıda və Gəncədə adına küçə var.

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyinin hərbi qulluqçularına “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Məmmədov Aqil Səməd oğlu – sırası - Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində şəxsi igidlik və şücaət göstərdiyinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 5 fevral 1993-cü il // Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1993.- № 3.- S.11.- (Ölümündən sonra).

Aqil Səməd oğlu Məmmədov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya /Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.134-135.

Əlizamin. Məmmədov Aqil Səməd oğlu // Vətən fədailəri /Əlizamin.- Bakı, 1994.- S.120.

Əsgərov, V. Məmmədov Aqil Səməd oğlu // Azərbaycan Milli Qəhrəmanları / V.Əsgərov.- Bakı, 2005.- S.136-137.

Məmmədov Aqil Səməd oğlu (1969-1993) // Qubadlının Milli Qəhrəmanları: (Plakat).- Bakı: Işıq, 1993.

Seyidzadə, M. Aqil Səməd oğlu Məmmədov // Milli Qəhrəmanlar zirvəsi /M

Ə d ə b i y a t

Ədəbiyyətə gedən yollar /Zahid Qaralov; tərt. G.Zahidqızı.- Bakı: Elm, 2005.- 576 s.

Heydər Əliyev - milli ləyaqət ölçüsü /Z.İ.Qaralov (ön söz).-Bakı: Təhsil, 2015.- 405, [3] s.

İdeologiya və mənəviyyat /Z.Qaralov; məsul red. G.Z.Qaralova.- Bakı: Hüquq ədəbiyyatı, 2008.- 483, [1] s.

Məhəmməd Nəsirəddin Tusi: elm, səfərlər dünyasına açılan qapı /Z.Qaralov; məsul red. A.A.Abaszadə, G.Qaralova.- Cild 2.- Bakı: Hüquq ədəbiyyatı, 2010.- 571, [1] s.

Qaralov Zahid dünyası / Red. İ. Akifqızı; burax. məsul Ə.Osmanlı; tərt. ed.: Ə.Osmanlı, R.Faxralı.- Bakı: Cəşir, 1999.- 272 s.

Müdrük müəllimimiz: Zahid Qaralov - 80 /tərt. ed.: S.Tağıyev, A.İbrahimova, A.Abdullayeva; elmi red. G.Qaralova; ön söz Z.Qaralov.- Bakı: Təhsil, 2014.- 366, [2] s.

Zahid İbrahim oğlu Qaralov 1934-cü il iyul ayının 10-da Gürcüstanın Dmanisi rayonundakı Ormeşən kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra o, 1952-1956-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun fizika-riyaziyyat fakültəsində ali təhsil almışdır.

Əmək fəaliyyətinə 1956-cı ildə Gürcüstanın Dmanisi rayonundakı Ormeşən kəndində orta məktəb direktoru kimi başlayan Zahid Qaralov 1959-1961-ci illərdə Dmanisi rayon komsomol komitəsinin birinci katibi olmuşdur.

1961-1964-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun əyani aspiranturasında oxumuşdur. Zahid Qaralov 1964-1976-cı illərdə Azərbaycan Elmi Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İnstitutunda kiçik elmi işçi, baş elmi işçi, şöbə müdiri və elmi işlər üzrə direktor müavini, 1976-1984-cü illərdə isə həmin institutun direktoru vəzifələrində çalışmışdır.

1984-1987-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Maarif nazirinin müavini işləmişdir. Zahid Qaralov 1987-ci ildən 1995-ci ilədək yenidən Azərbaycan Elmi Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İnstitutunun direktoru vəzifəsini tutmuşdur.

Respublikanın ictimai-siyasi həyatının fəal iştirakçısı olaraq Zahid Qaralov 1995-2005-ci illərdə iki çağırış Azərbaycan Respublikası Milli

Məclisinin deputatı seçilmişdir.

Zahid Qaralov 1967-ci ildə namizədlik, 1994-cü ildə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmiş və həmin ildə professor elmi adını almışdır.

Azərbaycanda pedaqogikanın inkişafında Zahid Qaralovun xidmətləri təqdirəlayiqdir. O, təhsil quruculuğu və məktəblilərin təlim-təربiyəsi problemlərinə dair sanballı tədqiqatların müəllifi kimi tanınırdı. Alimin 200-dən çox elmi məqaləsi və 60-dan artıq monoqrafiyası, dərslik və dərs vəsaiti nəşr olunmuşdur.

Respublikada pedaqogika sahəsində elmi kadrların hazırlanmasında Zahid Qaralovun böyük əməyi vardır. Onun rəhbərliyi altında onlarla tədqiqatçı dissertasiya müdafiə etmişdir. Alimin ölkəmizdə və onun hüdudlarından kənarında pedaqogikanın aktual problemlərinə həsr olunmuş müxtəlif elmi simpozium və konfranslarda çıxışları mütəxəssislər tərəfindən yüksək dəyərləndirilmişdir.

Zahid Qaralovun elmi və ictimai fəaliyyəti layiqincə qiymətləndirilmişdir. O, bir sıra orden və medallarla, o cümlədən müstəqil Azərbaycan Respublikasının ali mükafatları olan “Şöhrət” və “Şərəf” ordenləri ilə təltif edilmişdir.

Zahid İbrahim oğlu Qaralov 2015-ci il yanvar ayının 7-də vəfat etmişdir.

110
illiyi**Əbdüləzəl Dəmirçizadə**
1909-1979*Alim***Ə d ə b i y y a t**

Müasir Azərbaycan dili: [dərslük] / Ə.M.Dəmirçizadə; red. A.Axundov; [buraxılışa məsul Ə.Güləliyev]. - Hissə 1: Fonetika, orfoepiya, orfoqrafiya. - Bakı: Şərq-Qərb, 2007. - 253, [3] s.

Şahbazlı, F. Azərbaycan dilçiliyi və professor M.Dəmirçizadə / Faiq Şahbazlı. - Bakı: Nurlan, 2000. - 142 s.

Abbaslı, T. Bir yazı ki - "mürəkkəb" və sadə... / Tahir Abbaslı // Mədəniyyət. - 2014. - 4 iyul. - S.13.

Abbaslı, T. Əbdüləzəl Dəmirçizadə: Azərbaycan dilçiliyinin məşhur isimlərindən, "əzəl mübtədə"lərindən, xalqın gözəl mədəniyyət nümayəndələrindən biri / Tahir Abbaslı // Mədəniyyət. - 2017. - 7 iyul. - S.15.

Bir daha Əbdüləzəl Dəmirçizadə: anadan olmasının 105, vəfatının 35 illiyi // Kreda. - 2014. - 6 sentyabr. - S.8-9.

İ n t e r n e t d ə

www.muallim.edu.az/www.old/arkiv/2011/07/25.htm

Əbdüləzəl Məmməd oğlu Dəmirçizadə 1909-cu il iyul ayının 8-də Şəkidə anadan olmuşdur. İbtidai və orta təhsilini Şəkidə almışdır. Əvvəlcə "Həqiqətül-maatif" adlanan yeni tipli məktəbdə, sonra isə "Şəki nümunə zəhmət" məktəbində oxumuşdur. Şəki Müəllimlər Seminariyasını bitirdikdən sonra 1925-ci ilin sentyabrından 2 sayılı şəhər məktəbində müəllim kimi əmək fəaliyyətinə başlamışdır. Onun ilk məqaləsi də həmin ildə "Yeni Məktəb" məcmuəsində dərc edilmişdir. Ə.Dəmirçizadə gəncliyində bədii yaradıcılığa böyük həvəs göstərmiş, bir sıra şeirlər, hekayələr və oçerklər yazmışdır.

1929-cu ildə Bakı şəhərinə gələn Dəmirçizadə ADU-nun (indiki BDU) pedaqoji fakültəsinə daxil olmuşdur. 1933-cü ildə API-nin (indiki Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti) Dillər kafedrasına aspirant qəbul olunmuş və müəllim işləmişdir. 1936-cı ildə "Türk dili" adlı ilk kitabı, aspiranturanı bitirdikdən sonra isə, yəni 1938-ci ildə "Azərbaycan ədəbi dili tarixinin xülasələri" adlı ikinci kitabı işıq üzə görmüşdür.

1940-cı ildə Ə.Dəmirçizadəyə filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi verilmişdir. 1940-1943-cü illərdə ADU-da, 1943-cü ildən ömrünün sonuna qədər isə API-də Azərbaycan dilçiliyi kafedrasına rəhbərlik etmişdir.

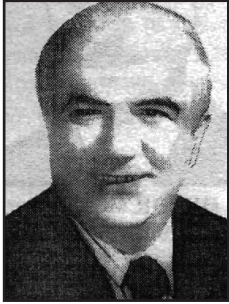
1951-1960-cı illərdə Azərbaycan SSR EA-nın Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda Azərbaycan dili tarixi şöbəsinin müdiri olmuşdur. Onun 20-dən çox kitabı, 200-dən artıq elmi və elmi-metodik məqaləsi çap olunmuşdur. "Azərbaycan dili tarixi xülasələri" (1938), "M.F.Axundov dil haqqında və Axundovun dili" (1941), "Azərbaycan dilinin tarixi" (1948), "Azərbaycan ədəbi dilinin inkişaf yolları" (1959), "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanının dili" (1959), "Azəri ədəbi dilinin tarixi" (1967), "Azərbaycan dilinin tarixi qrammatikası" (1967) və ölümündən sonra çap olunmuş "Azərbaycan ədəbi dilinin tarixi (II hissə)" kitabları yalnız Azərbaycan dilçiliyinin deyil, türk aləminin xəzinəsini zənginləşdirmişdir. 1962-ci ildə "50 söz" adlı orjinal kitab nəşr etdirmişdir.

Azərbaycan EA-nın müxbir üzvü, filologiya elmləri doktoru, professor, Azərbaycan SSR Əməkdar elm xadimi, Azərbaycan SSR Dövlət mükafatı laureatı Əbdüləzəl Dəmirçizadə 50-dən çox elmlər namizədi və doktoru hazırlamışdır.

Əbdüləzəl Dəmirçizadə 1979-cu il aprel ayının 10-da vəfat etmişdir. Paytaxt küçələrindən biri onun adını daşıyır.

95 illiyi Əkbər Babayev 1924-1979

Türkoloq, tərcüməçi

Əkbər Ağa Rza oğlu Babayev 1924-cü il iyul ayının 10-da Gəncənin Zərrabi məhəlləsində anadan olmuşdur. Atası Ağarza Axund Molla Ələkbər oğlu 1947-ci ildə Stalin hökumətinin qəzəbinə tuş gələrək “pantürkist” damğası ilə 25 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilmişdir. O, yalnız 1953-cü ildə, “millətlər atası”nın vəfatından sonra bəraət almışdır.

Ə.Babayev ADU-nun (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır.

1941-ci ildə, müharibə başladıqda hərbi-tərcüməçilik məktəbini bitirib cəbhəyə göndərilmiş, 1942-ci ilin əvvəllərində Xarkov ətrafında gedən döyüşlərdə yaralanmışdır. Sağaldıqdan sonra Bakıya qayıdaraq təhsilini davam etdirmiş, eyni zamanda Azərbaycan Radio Verilişləri Komitəsində çalışmış, dərin məzmunlu publisistik yazıları ilə dinləyicilərin rəğbətini qazanmışdır. 1945-1946-cı illərdə Moskvada SSRİ Elmlər Akademiyası Şərqsünaslıq İnstitutunun “Türk şöbəsi” nəzdində aspiranturaya daxil olmuş, eyni zamanda Moskva Radio Verilişləri Komitəsində çalışmışdır. Bir çox türk yazıçılarının əsərlərini rus dilinə tərcümə etmişdir. Atasının həbs olunması Əkbərin təhsilinə də öz təsirini göstərmiş, onun aspiranturada təhsil almasına maneələr yaranmışdır.

Görkəmli türk şairi Nazim Hikmətlə tanışlığı onun həyatında böyük dönüş yaratmışdır. Nazim Hikmətin Moskva-ya gəlişi onun aspiranturaya bərpa olunmasına böyük köməklik göstərmişdir. Məhz, böyük türk şairinə olan hədsiz

sevgisi, sonralar, 1951-ci ildə Əkbər Babayevi Nazim Hikmətin yaradıcılığı mövzusunda “Nazim Hikmət Sülh uğrunda mübarizdir” namizədlik dissertasiyasını müdafiə etməyə sövq etmiş və görkəmli alimlərin təklifi ilə bu sahədə tədqiqatlarını davam etdirmişdir.

Əkbər Babayev Nazim Hikmətin 8 cildlik əsərləri toplusunun Bolqarıstan nəşrinə bilavasitə rəhbərlik etmişdir. Səmərəli elmi-tədqiqat və ədəbi yaradıcılıq fəaliyyəti ilə yanaşı, Türkiyə ilə ədəbi və mədəni əlaqələrin genişlənməsində də faydalı xidmət göstərmişdir.

Şərqsünaslıq İnstitutunda apardığı elmi işlə yanaşı, Əkbər Babayev istedadlı tərcüməçi kimi də fəaliyyət göstərmişdir. Nazim Hikmətin, Əziz Nesinin və başqa türk yazıçılarının ən gözəl əsərlərini rus dilinə tərcümə etmiş, başqa tərcüməçilərə dəyərli məsləhətlər vermiş və bir sıra tərcümə əsərlərini redaktə etmişdir. O, Azərbaycan ədəbiyyatı nümunələrinin rus dilinə tərcüməsi, Moskva nəşriyyatlarında çap edilib geniş yayılması sahəsində də xeyli əmək sərf etmişdir. Ziyalımız “Azərbaycan poeziyası antologiyası” adlı kitabını Moskvada rus dilində Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə ilə birgə çap etdirmişdir. Türkoloq ömrünün sonunadək keçmiş SSRİ Elmlər Akademiyası Şərqsünaslıq İnstitutunda çalışmışdır.

1963-cü ildən Yazıçılar Birliyinin üzvü olmuşdur.

Əkbər Ağa Rza oğlu Babayev 1979-cu il sentyabr ayının 12-də Moskva şəhərində vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Anar. Əkbərsiz türk olmaz /Anar //Ədəbiyyat qəzeti.- 2014.- 5 sentyabr.- S.4-5.

Şükürov, C. Yazıçılar Birliyində türkoloq-alim Əkbər Babayev yad edilib /C.Şükürov // 525-ci qəzet.- 2014.- 18 oktyabr.- S.11.

Назым Хикмет. Жизнь и творчество /А.Бабаев; АН СССР. Ин-т востоковедения.- М.: Главная редакция восточной литературы издательства “Наука”, 1975.- 380 с.

Очерки современной турецкой литературы / А.Бабаев; Акад. наук СССР. Ин-т востоковедения.- Москва: Изд-во вост. лит., 1959.- 242 с.

İ n t e r n e t d ə

www.az.wikipedia.org/wiki/Əkbər_Babayev

<http://www.ayb.az/index.php/xəbərlər/3220-əkbər-babayev-90.html>

Ə d ə b i y y a t

Pedaqoji mülahizə və təcrübələrim: metodiki vəsait /X.M.Axundzadə; red. V.Quliyev; tərt. P.Axundbəyli; rəyçi. Ə.Ağayev A.- Bakı: Adiloğlu, 2008.- 263, [1] s.

Əbilova, J. Tanınmış müəllim, maarifpərvər ziyalı Mirzə Xosrov Axundzadə - 125 /J.Əbilova // Azərbaycan müəllimi.- 2014.- 25 iyul.- S.5.

Fərəcov, S. Xalqın mədəniyyəti naminə çalışanlar: Xosrov Axundzadə /S.Fərəcov //Mədəniyyət.- 2011.- 15 iyul.- S.12.

Qarabağlı "Şaiq" - Xosrov Axundzadə: Üzeyir bəyin sinif yoldaşı //Azadlıq.- 2012.- 6 noyabr.- S.14.

İ n t e r n e t d ə

www.az.wikipedia.org/wiki/Xosrov_Axundzadə

www.azeribalasi.com/showthread.php/80605-xosrov-axundzade-saiq-1889-1960

Xosrov Mirzəli oğlu Axundzadə 1889-cu il iyul ayının 13-də Şuşa şəhərində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Atası Mirzəli Aşiq Zeynalabdin oğlu müəllim olmaqla bərabər, şair və gözəl səsə malik məşhur musiqişünas, Cabbar Qaryağdıoğlunun və onun həmkarlarının müəllimi olmuşdur.

Xosrov Axundzadə Şuşada şəhər (keçmiş "Nikolayski") məktəbində təhsil almış, Üzeyir və Zülfüqar Hacıbəyov qardaşları ilə birlikdə oxumuşdur. O, şəhər məktəbində oxuyarkən atası Mirzəli Aşiq vaxtsız vəfat etmişdir. Atasının vəfatından sonra altı nəfər ailə üzvünün ağırlığı onun üzərinə düşmüşdür. Gənc Xosrov 1905-ci ildə məktəbi bitirmiş, 1906-cı ildən dərs deməyə başlamışdır.

1906-cı ildən 1913-cü ilə kimi Şuşa "Nərimaniyyə", "Nəşri-maarif" və s. məktəblərində, 1913-1917-ci illərdə Şuşada 5 nömrəli məktəbdə müəllimlik etmişdir. 1920-ci ildə Şuşada "Nərimaniyyə" və "Haşimiyyə" məktəblərinin təşkilində Hüseyn Qayıbov, Zülfüqar Abdullayev, Mircabbar Vəzirov, Hacı Zalov və başqaları ilə bərabər Xosrov Axundzadənin də xidməti olmuşdur.

Xosrov Axundzadə 1919-cu ilin fevral ayında Həmidə xanımın xahişi ilə Mirzə Cəlilin "Ölülər" və "Anamın kitabı" əsərinin üzünü köçürüb Həmidə xanıma təqdim etmişdir.

O, 1936-1938-ci illərdə Şuşa rayonu üzrə FKK sıralarına hazırlıqlı

getmək üçün 6 nəfər savadsız çağırışçını bir ay müddətində savadlandırılmışdır. O, həmin müddətdə "çağırışçılar məntəqəsi"ndə müdir vəzifəsində işləmişdir.

Xosrov Axundzadə 1935-ci ildə Şuşa şəhər kütləvi kitabxanasına müdir təyin olunmuşdur. 1956-cı ilə kimi Şuşada 7 illik və orta məktəblərin ibtidai siniflərində dərs demişdir. 1956-cı ildən şəxsi təqaüdə buraxılmışdır.

X.Axundzadənin yaradıcılıq fəaliyyətinin bir sahəsi də ədəbi irsimizlə əlaqədardır. O, 54 il ədəbi yaradıcılıqla məşğul olaraq, ədəbiyyat aləmində "Şaiq" təxəllüsü ilə tanınmışdır. Xosrov Şaiq ilk şeir təlimini atası Mirzəli Aşıqdən almışdır. Xosrov Şaiq ömrünün son günlərində böyük diqqət və həvəslə qəzəllərini və şeirlərini bir yerə toplayıb "Məcmueyi-əşəri" əsərinin (şeirlər məcmuəsinin) əlyazmasını xalqımıza miras qoymuşdur. XIX əsrin qabaqcıl şair və yazıçılarından olan Xurşud Banu Natəvan, Mir Möhsün Nəvvab, Süleyman Sani Axundov, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Nəcəf bəy Vəzirov, Firudin bəy Köçərli, Cəlil Məmmədquluzadə və Üzeyir bəy Hacıbəyovun gənc Xosrova böyük təsiri olmuşdur. Xosrov Axundzadə, eyni zamanda "Qarabağın tarixçisi" kimi də məşhurdur.

Xosrov Mirzəli oğlu Axundzadə 1960-cı il may ayının 10-da Şuşada vəfat etmişdir.

80
illiyiMirabbas Qasimov
1939-2008

Akademik

Mirabbas Göycə oğlu Qasimov 1939-cu il iyul ayının 11-də Şamaxının Nərimankənd kəndində anadan olmuşdur. 1956-cı ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) fizika-riyaziyyat fakültəsinə daxil olmuş, 1958-ci ildə göstərdiyi yüksək nəticələrə görə M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin uyğun fakültəsinə köçürülmüşdür. 1961-ci ildə təhsilini başa vurduqdan sonra, MDU-nun aspiranturasında saxlanmışdır.

Mirabbas Qasimovun əsas işləri müxtəlif sinif diferensial operator sinifləri üçün spektral analizin tərs məsələlərinə və öz-özünə qoşma olmayan operatorlar nəzəriyyəsinə aid olmuşdur.

1964-cü ildə M.Q.Qasimov MDU-nun mexanika-riyaziyyat fakültəsinin Elmi Şurasında namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmişdir. Elmi Şuranın xüsusi qərarına əsasən iş “Görkəmli iş” olaraq qiymətləndirilmişdir. Həmin ildə o, Moskvanın Fiziki-texniki İnstitutuna assistent vəzifəsində çalışmış, 1965-ci ildə müsabiqə yolu ilə F.E.Dzerjinski adına Hərbi-Mühəndislik Akademiyasının Riyaziyyat kafedrasına baş müəllim təyin olunmuşdur.

1967-ci ildə M.Qasimov Moskva Dövlət Universitetində doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmiş və bu iş ABŞ-da ingilis dilinə tərcümə edilmişdir.

1968-ci ilin sentyabrından o, Azərbaycan Dövlət Universitetində

professor vəzifəsində çalışmışdır. 1972-ci ildən (2007-ci ilədək) Tətbiqi riyaziyyat kafedrasının müdiri olmuşdur. 1970-1976-cı illərdə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunda Xüsusi törəməli diferensial tənliklər bölməsinin rəhbəri olmuşdur. 1980-ci ildə M.Qasimov Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, 1989-cu ildə həqiqi üzvü seçilmişdir.

1990-1992-ci illərdə o, BDU-nun rektoru, 1990-1995-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Ali Sove-tinin deputatı olmuşdur. O, riyaziyyatçıların üç Beynəlxalq konqresində (Moskva – 1966, Fransa-Nitsa – 1970, Kanada-Vankuver – 1974) iştirak etmişdir. 1977-ci ildə Varşavada S.Banax adına Beynəlxalq Riyaziyyat Mərkəzinin dəvəti ilə orada bir sıra silsilə elmi məruzələr etmişdir. M.Qasimov Egey-İzmir və Səlcuq-Konya Universitetlərinin fəxri doktoru olmuşdur.

O, elmin inkişafındakı töhfələrinə görə SSRİ Kosmonavtika Federasiyası tərəfindən akademik M.V.Keldiş adına qızıl medalla təltif olunmuşdur. Təxminən 100 elmi iş nəşr etdirmişdir.

Mirabbas Göycə oğlu Qasimov 2008-ci il sentyabr ayının 6-da Bakı şəhərində vəfat etmiş və öz vəsiyyətinə əsasən doğulduğu Nərimankənd kəndində dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y a t

Ənsərli, G. Akademik Mirabbas Qasimovun 70 illik yubileyi qeyd olundu // G.Ənsərli // Elm.- 2009.- 8 oktyabr.- S.14.

Qarayeva, S. Görkəmli riyaziyyatçı alim Mirabbas Qasimovun xatirəsi yad edilib // S.Qarayeva // 525-ci qəzet.- 2009.- 25 sentyabr.- S.3.

Şamaxı ensiklopediyası /ideya müəll. və nəşir E.Süleymanov; baş red. F.Babayev.- Bakı: [Şərq-Qərb], 2015.- 430, [2] s.

Обратная задача теории рассеяния для системы уравнений Дирака порядка 2n // М.Касимов // Труды Московского математического общества.- 1968.- Т.19.- С.41-112.

Определение дифференциального оператора по двум спектрам // М.Касимов // УМН.- 1969.- Т.12, №2.- С.3-63.

110
illiyiRüstəm İsmayılov
1909-1972

Akademik

Rüstəm Hacıəli oğlu İsmayılov 1909-cu il iyul ayının 1-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

Rüstəm İsmayılovun əsas elmi işləri neft kimyasına və neft emalı texnologiyasına aid idi. Respublikanın neftayırma sənayesində termik krekinq texnologiyasının əsaslı surətdə təkmilləşdirilməsində R.İsmayılovun xidməti olmuşdur. O, respublika neft-kimyəvi sintez proseslərinin, o cümlədən Sumqayıt sənaye rayonunda kimya sahəsinin inkişafının təşəbbüscülərindən olmuşdur. Onun rəhbərliyi altında Bakı termiki krekinq qurğularının rekonstruksiyası, aşağı oktan ədədli benzin-liqroin fraksiyalarının katalitik aromatizləşdirilməsi üzrə tədqiqatlar, neft xammalının pirolyzi texnologiyasının təkmilləşməsi üzrə mühüm işlər aparılmışdır. Respublika-

nın neft-kimya sahəsinin inkişafı üçün karbohidrogen xammalı bazasının yaradılması onun adı ilə bağlıdır.

120 elmi əsərin, o cümlədən 7 monoqrafiyanın müəllifidir.

1948-ci ildə “Sosialist Əməyi Qəhrəmanı” və “Stalin” mükafatı laureatı, beş dəfə “Lenin ordeni”, “Şərəf Nişanı” ordeni və müxtəlif medallarla təltif edilmişdir. 1961-ci ildə texnika elmləri doktoru, 1962-ci ildə EA-nın akademiki olmuşdur. 1964-cü ildə Azərbaycan SSR-in “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür.

1967-1970-ci illərdə Azərbaycan SSR EA-nın prezidenti seçilmişdir.

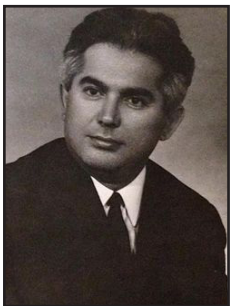
Rüstəm İsmayılov 1972-ci il iyun ayının 1-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

İsmayılov Rüstəm Hacı Əli oğlu //Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: 10 cildə.- Bakı, 1980.- C.IV.- S.551.

95
illiyiMəmmədsadiq Abdullayev
1924-2006

Alim

Məmmədsadiq Abdullayev 1924-cü il iyul ayının 1-də Lənkəran şəhərində anadan olmuşdur. 1940-cı ildə 2 sayılı orta məktəbi bitirmiş və 16 yaşında Azərbaycan Tibb İnstitutuna qəbul olmuşdur.

1944-cü ildə institutu fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş, 1943-cü ildən son günlərinə qədər Azərbaycan Tibb İnstitutunda dərslər demişdir. 1947-ci ildə institutun aspiranturasını və 1965-ci ildə Leninqrad S.M.Kirov adına Hərbi-Tibb Akademiyasında doktoranturayı bitirmiş və orada “Gözün hərəkət aparat sinirləri” mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə edərək tibb elmləri doktoru, 1967-ci ildə isə professor adını almışdır.

1969-cu ildə Azərbaycan Tibb İnstitutunun Histologiya və 1969-1979-cu

illərdə İnsan anatomiyası kafedralarının müdiri işləmişdir.

1973-1979-cu illərdə Azərbaycan Anatomlar, Histoloqlar və Embrioloqlar Elmi Cəmiyyətinin sədri, 1976-1979-cu illərdə Azərbaycan SSR EA Terminologiya Komitəsinin üzvü, 1976-1979 və 1992-1995-ci illərdə “Azərbaycan tibb jurnalı”nın baş redaktoru, 1988-2006-cı illərdə Azərbaycan Tibb İnstitutunun İnsan anatomiyası kafedrasının professoru olmuşdur.

1971-ci ildə SSRİ Ali Sovetinin rəyasət heyətinin fərmanı ilə “Şərəf nişanı” ordeni ilə təltif olunmuşdur. 2001-ci ildə “Qızıl qələm” mükafatı laureatı olmuşdur.

Məmmədsadiq Abdullayev 2006-cı il oktyabr ayının 18-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

İnsanın anatomiyası: dərslər: [2 cildə] /M.M.Abdullayev, E.H.Məmmədova.- Cild I.- Bakı: Azərnaşır, 2000.- 416 s.

Qalenizm və renessans anatomiyasının iztirabları /M.M.Abdullayev.- Bakı: Nurlan, 2000.- 162 s.

Ağdərə rayonunun işğalı günü 1993

Ağdərənin adı dəfələrlə dəyişdirilmiş - 8 avqust 1930-cu ildə yaradılan rayon 10 sentyabr 1939-cu ilədək Çerabert, 1991-ci ilə qədər Mardakert, sonra isə ilk adı özünə qaytarılaraq Ağdərə adlandırılmışdır.

1992-ci ilin oktyabrında Azərbaycan hökumətinin qərarı ilə Ağdərə rayonu ləğv edilərək ərazisi Tərtər, Ağdam və Kəlbəcər rayonlarına qatıldı.

1960-cı ildə şəhər tipli qəsəbə, 1985-ci ildə şəhər statusu alıb. İşğaldan əvvəl Ağdərənin ərazisi 1705 km², əhalisi 44,4 min nəfər olub. Ağdərənin rayon tipli iki qəsəbə, 57 kənd, 67 klub, 51 kitabxana, 30 orta məktəb, 27 məktəbəqədər müəssisə, 7 xəstəxana, 1 texniki peşə məktəbi işğal altında qalıb. Tərtər çayı dərəsi boyunca Azərbaycanın yuxarı və aşağı Qarabağını birləşdirən karvan və avtomobil yolları var idi.

Ağdərə qədim yaşayış məntəqəsi olduğu üçün burada tarixi, dini, mədəniyyət abidələri də az deyildi. Onlardan ən məşhuru memarlıq nümunəsi sayılan Vəngli kəndindəki məşhur Gəncəsər alban məbədi, Herabert qəsəbəsindəki qalalar, kilsə, Kolatağda 635-ci ildən son illərə kimi qalan məbəd sovet dövründə ümumittifaq miqyasda tanınır və qorunurdu. Taliş kəndi yaxınlığındakı Urek, Madagizdəki 12-ci yüzilliyin yadigarı, Tərtər çayının yuxarı axarındakı XIII əsrə aid məbədlər, eləcə də Kasapetdəki Hatəm Məlik qalasını misal göstərmək olar. Təcavüzə məruz qalan bütün bu abidələrin sonrakı taleyi məlum olmasa da, onların əksəriyyətinin ya məhv edilməsi, yaxud “erməniləşdirilməsi” şəksizdir.

Ağdərə həm də faydalı qazıntıları-

la zəngindi. Qızılbulaqda qızıl və mis, Mehmana yatağında qurğuşun, sink, mis yatağı, Canyonatq-Gülyatqda qızıl yataqlarını misal göstərə bilərik. Ötən əsrin 80-ci illərinin sonlarında rayonun ərazisində zəngin daş kömür yataqlarının da olduğu aşkarlanmışdı.

Ağdərə şəhəri Dağlıq Qarabağdakı bir çox ərazilər kimi Qarabağ müharibəsinin başlanğıcında erməni hərbiçilərinin nəzarəti altına keçir. 1992-ci ildə Azərbaycan ordusunun hücumu nəticəsində iyulun 4-də Ağdərə şəhəri erməni işğalçılarından azad edilir. Bir il boyunca şəhər ətrafındakı kəndlərdə və yüksəkliklərdə aramsız döyüşlər gedir. Lakin 1993-cü ildə Azərbaycanda 4 iyun Gəncə qiyamı baş verir, erməni təcavüzkarları Azərbaycanda baş vermiş siyasi böhrandan istifadə edərək yeni hücum əməliyyatına başlayır. Ermənistan ordusu 7 iyul 1993-cü ildə Ağdərə şəhərini yenidən işğal edir.

Ağdərənin qədim memarlıq abidələri və qədim körpüləri, müqəddəs ziyarət gahı Ulduztəpə piri də düşmənlər tapdağındadır və bütün bu abidələr düşmənlər tərəfindən dağıdılıb. Ölkənin müxtəlif guşələrində məskunlaşaraq Ağdərə qubasını qəlbində həsrətə çevirənlərin bir istəyi, təmənnası var: tez bir zaman ərzində doğma yurda qayıtmaq! Heç kəs unutmamalıdır ki, bizim qarşımızda müqəddəs vəzifə var: Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin etmək, işğal olunmuş torpaqlarımızı azad etmək və həmin torpaqlardan didərgin düşmüş soydaşlarımızı öz yerinə-yurduna qaytarmaq, Ağdərənin bütün ərazilərinə yenidən qayıtmaq. Bu bizim ali məqsədimizdir.

Ə d ə b i y y a t

Məmmədov, N.R.
Azərbaycanın Ağdərə rayonunun tarixi / Nazim Məmmədov; elmi red. Q.Hacıyev; AMEA, A.A.Bakıxanov ad. Tarix İn-tu.- Bakı: Avropa, 2014.- 502, [2] s.

Nərimanoğlu, M. İki dəfə qanda boğulan ağ dərə...: Ağdərənin işğalından 23 il ötür / Məhəmməd Nərimanoğlu // Azərbaycan.- 2016.- 6 iyul.- S.5.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.azadinform.az/news/a-116544.html>

Digər tarixi hadisələr

Beynəlxalq Valyuta Fondunun əsası qoyulmuşdur 1944

Ə d ə b i y a t

Fərrux, Z. Maliyyə, pul tədavülü, kredit: dərs vəsaiti / Dr. Z.Fərrux, V.Zeynalov.- Bakı: Azər nəşr, 2007.- 400 s.

Fərzəliyeva, L.R. Beynəlxalq valyuta çərçivəsində dövlətlərin valyuta siyasətinə nəzarət / L.R.Fərzəliyeva // Elmi məcmuələr / Milli Aviasiya Akademiyası.- 2014.- C.16, №1.- S.113-118.

Gənciyev, G. Beynəlxalq iqtisadi münasibətlər: müasir vəziyyət və inkişaf problemləri / G.Gənciyev.- Bakı: Elm, 2005.- 258 s.

İqtisadiyyat və hüquq: ensiklopedik izahlı lüğət / Aydın Əliyev, Cümşüd Nuriyev, Günay Nuriyeva.- Bakı: Qanun, 2006.- 320 s.

Məmmədli, O. İqtisadi nəzəriyyə: Ali məktəblər üçün dərs vəsaiti / O.Məmmədli, M.İsmayılov, F.İsmayılov.- Bakı: MBM, 2010.- 887 s.

Егоров, А.В. Международная финансовая инфраструктура.- М.: Липор, 2009.- 136 с.

Beynəlxalq Valyuta Fondu – valyuta münasibətləri sahəsində qlobal əməkdaşlığı stimullaşdırmaq, maliyyə stabilliyini təmin etmək, beynəlxalq ticarətə köməklik etmək, yüksək məşğulluq səviyyəsini və davamlı iqtisadi artımı təmin etmək və bütün dünyada yoxsulluğun azaldılması məqsədilə fəaliyyət göstərən, 186 ölkədən ibarət Beynəlxalq maliyyə təşkilatlarından biridir.

Əsası 1944-cü ildə ABŞ-ın Hempşir ştatının Bretton-Vuds əyalətində BMT-nin valyuta konfransında qoyulmuşdur. Beynəlxalq Valyuta Fondu rəsmi olaraq 1945-ci ilin dekabr ayında, ilk 29 üzv ölkənin onun Razılaşma Maddələrini imzalamasından sonra yaranmışdır. Fond 1 mart 1947-ci ildə fəaliyyətə başlamışdır. Elə həmin il Fransa Beynəlxalq Valyuta Fondundan borc alan ilk ölkə olmuşdur. BVF-nin ali rəhbər orqanı İdarəedicilər Şurasıdır. Bu şurada hər bir üzv ölkə idarəedici və onun müavini qismində təmsil olunur. Beynəlxalq Valyuta Fonduna üzvlük 1950-ci illərin sonlarında və 1960-cı illərdə genişlənməyə başlamışdır. Belə ki, Afrika ölkələrinin əksəriyyəti müstəqillik qazanaraq BVF-ya üzv olmaq üçün müraciət etmişlər. Lakin Soyuq müharibə Fondun üzvlüyünü məhdudlaşdırmışdır. Fondun idarəedici direktorlarının sayı 24-dür. BVF-da ən çox səsə malik ölkələr aşağıdakılardır: ABŞ – 17.78%, Almaniya – 5.58%, Yaponiya – 5.53%, Böyük Britaniya – 4.48%, Fransa – 4.98%, Səudiyyə Ərəbistanı – 3.45%, İtaliya – 3.09%, Rusiya –

2.9%.

Fondəsasən ikiməqsədə xidmət edir: tədiyyə balansındakı qeyri-tarazlığı aradan qaldırmaq, büdcə xərclərinin kreditləşməsi başda olmaqla, ölkənin makroiqtisadi stabilliyinə yönəldilən tədbirlərin həyata keçirilməsi.

Üzv ölkələrin cəlb etdikləri kreditin həcmi kvotanın 25%-dən çox ola bilməz. Bundan yuxarı həcmdə kredit verilməsi isə BVF-nin direktorunun razılığından asılıdır və bir qayda olaraq bu elə həmin ölkənin ümumiqtisadi, eləcə də, maliyyə siyasətinin təhlili əsasında həyata keçirilir. Üzv ölkələrin məqsədli layihələri həyata keçirmək üçün onların qarşısında bir sıra şərtlər qoyulmuşdur. Üzv ölkələrin qarşısında duran şərtlər aşağıdakılardır: beynəlxalq ticarət fəaliyyətində valyuta məhdudlaşdırılmalarına, hissə-hissə üzən valyuta sisteminin tətbiq edilməsinə, eləcə də möhtəkir xarakterli kapital hərəkətinə yol verməmək, dövrü olaraq ölkənin maliyyə və iqtisadi durumu haqqında fonda məlumat vermək, məqsədli devalvasiya siyasətinə zəruriyyət yarandıqda, devalvasiya dərəcəsini fonda bildirmək və s.

Fonda üzv olan ölkələr üzərinə götürdükləri məsuliyyəti yerinə yetirmədikdə, bir sıra cəza tədbirlərinə məruz qalırlar. Belə ki, bu maliyyə qurumu həmin ölkələrə kredit verilişini dayandıra, hətta onları üzvlükdən uzaqlaşdıra bilər. Ümumiyyətlə, tətbiq edilən cəzaların ağırlığı öhdəliklərdən yayınmanın səviyyəsindən asılıdır.

Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü 1991

Ə d ə b i y a t

Babaoğlu, H. Milli mətbuatımız heç vaxt indiki qədər azad, müstəqil və təminatlı olmayıb // Hikmət Babaoğlu // Yeni Azərbaycan.- 2014.- 22 iyul.- S.4.

“Əkinçi”nin açdığı yol // Mədəniyyət.- 2015.- 24 iyul.- S.12.

Əliyeva, A. “Əkinçi”dən düşün işıq / Aynurə Əliyeva // Türkiyə.- 2018.- 21-30 iyul.- S.8-9.

Hüseynova, F. Azərbaycan mətbuatının 142 ili / Firuzə Hüseynova // Şərq.- 2017.- 19 sentyabr.- S.2.

Qələndərli, N. Azərbaycan mətbuatı özünün inkişaf dövrünü yaşayır: Əli Həsənov: Otən illərdə həyata keçirilmiş çoxsaylı tədbirlər Azərbaycanda KİV-lərin kəmiyyət və keyfiyyət göstəricilərinin inkişafına mühüm təsir göstərmişdir / Nurlan Qələndərli // Yeni Azərbaycan.- 2014.- 24 iyul.- S.3.

22 iyul – Azərbaycanda Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü kimi qeyd olunur. Dövrün görkəmli ziyalı-sı Həsən bəy Zərdabinin 1875-ci il 22 iyul tarixində nəşr etdirdiyi “Əkinçi” qəzeti ilə əsas qoyulmuş Azərbaycan milli mətbuatı bütün dövrlərdə həqiqət carçısı olmuş, cəmiyyəti düşündürən problemləri, dövrün mütərəqqi ideyalarını əks etdirmiş, xalqımızın maariflənməsində, milli və bəşəri dəyərlərin təbliğində mühüm rol oynamışdır.

XX əsrin əvvəllərində mətbuat orqanları Azərbaycanda milli-azadlıq hərəkatının əsas istiqamətverici qüvvəsini təşkil etmiş, milli oyanış, milli özünüdərk proseslərinin aparıcı vasitələrindən biri olmuşlar. Milli siyasi mətbuatın təşəkkül dövrü adlandırılan 1905-1907-ci illərdə KİV-lər Azərbaycan cəmiyyətinin siyasi və ideoloji fəallığının artırılmasında mühüm rol oynamışlar. “Şərqi-rus”, “Həyat”, “Füyuzat”, “Tazə həyat”, “Şəlalə”, “Açıq söz”, “Dirilik” və digər qəzetlər xalqın milli özünüdərk hissini formalaşmasına çalışmışlar.

Azərbaycan mətbuatı Sovet hakimiyyəti dövründə kommunist ideologiyasının güclü təsiri altında fəaliyyət göstərsə də, milli varlığını qoruyub saxlaya bilmiş, respublikanın ictimai-siyasi həyatında fəal rol oynamışdır. Ölkədə qəzet və jurnalların şəbəkəsi genişlənmiş, jurnalistikanın çeşidli növləri meydana çıxmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 5 iyul 1991-ci il tarixli Fərmanı ilə Azərbaycanın ilk milli qəzeti olan “Əkinçi” qəzetinin birinci nömrəsinin çapdan çıxdığı gün – 22 iyul Azərbaycan Mətbuatı və Jurnalistika Günü elan edilmişdir.

Müstəqilliyin əldə edilməsindən sonra Azərbaycanda KİV-lərin sayında önəmli dərəcədə irəliləyiş baş vermişdir. Hazırda ölkədə 5000-ə yaxın kütləvi informasiya vasitəsi qeydiyyatla alınmışdır. Ölkədə informasiya texnologiyalarının inkişafı Azərbaycan mətbuatını qlobal informasiya şəbəkəsinin bir hissəsinə çevirmişdir. Artıq Azərbaycan mətbuatı həm kəmiyyət, həm də keyfiyyət baxımından region ölkələrini qabaqlamışdır.

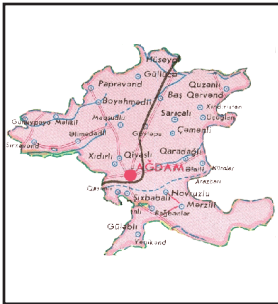
Bir çox demokratik ölkələrdə olduğu kimi, Azərbaycanda da Mətbuat Şurası yaradılmış və “Mətbuat haqqında” Qanun qəbul edilmişdir. Azərbaycan Respublikasının 1995-ci ilin noyabrında ümumxalq səsverməsi ilə qəbul edilən Konstitusiyasının 50-ci maddəsində söz, azad məlumat toplamaq azadlıqları, öz baxışlarının azad ifadə edilməsi və digər azadlıqlar möhkəmləndirilmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin 1998-ci il 16 avqust tarixli “Azərbaycan Respublikasında söz, düşüncə və informasiya azadlığının təmin edilməsi tədbirləri haqqında” Fərmanı ilə ölkədə kütləvi informasiya vasitələri üzərində senzura ləğv edilmişdir.

Ağdam rayonunun işğalı günü 1993

“Qarabağsız, Ağdamsız Azərbaycan yaşaya bilməz!”

Heydər Əliyev, ümummilli lider

Ərazisi: 1154 km²
Əhalisi: 197700 nəfər
İşğal tarixi: 23.07.1993

Bu gün Azərbaycanın Ağdam rayonunun işğalından 26 il keçir.

1993-cü il 23 iyul tarixində birinci Qarabağ müharibəsinin ən geniş miqyaslı əməliyyatlarından biri baş vermiş, 1993-cü ilin iyun-iyul aylarında Gəncə və Bakıda baş verən hadisələr ermənilərə Qarabağ cəbhəsində hücum əməliyyatlarını genişləndirmək imkanı vermişdir.

Ağdam üzərinə edilən birinci hücum nəticəsiz qalmışdır.

Bunun ardınca ermənilərin iki ordu korpusu Ağdam istiqamətində əməliyyata başlamışdır. 600 minlik erməni ordusuna qarşı əsasən könüllülərdən ibarət və düşməndən sayca az olan Azərbaycanın milli ordusu durmuş, 42 gün davam edən döyüş Ağdamın işğalı ilə sona çatmışdır. Ərazisi 1154 kvadrat kilometr olan Ağdamın 882 kvadrat kilometr, bir şəhər və 80 kəndi işğal olunmuşdur. İşğal nəticəsində 128 min insan məcburi köçkün həyatını yaşayır.

İşğal nəticəsində Ağdamın rayon mərkəzi ilə birlikdə 90 kəndi, 38 kolxozu, 12 sənaye, 74 məktəb, 271

mədəniyyət evi, 67 idarə və 99 klub düşmən əlinə keçmişdir.

Ağdam uğrunda gedən döyüşlər zamanı 6 mindən artıq insan şəhid olmuşdur. Ağdamdan olan məcburi köçkünlər Azərbaycanın 59 rayonunun 875 yaşayış məntəqəsində məskunlaşmışdır.

Ərazisinin 70 faizini itirən Ağdamın işğalı ilə Azərbaycan iqtisadiyyatı 3 milyard manat vəsait itirmişdir. 40 min ha-dan çox əkin sahəsi olan və ölkənin ən iri aqrar rayonlarından sayılan Ağdamda indi 17 min ha sahədə əkin aparılır.

Ermənistan Silahlı Qüvvələri tərəfindən Azərbaycanın Ağdam rayonunun işğalı nəticəsində ölkəmizə ümumilikdə 6 milyard 179 milyon dollar məbləğində ziyan dəymişdir.

Hər bir azərbaycanlı, hər bir ağdamlı əmindir ki, onun müqəddəs ziyarətgahı, dəyişməz qıbləgahı olan, bu gün azan səsinə həsrət qalmış məscidimiz, musiqi səslərinə möhtac qalmış bərli-bərəkətli torpaqlarımız, ata-babalarımızın uyduqları məzaristanlıqlarımız tezliklə azad ediləcək.

O gün də uzaqda deyil.

Ə d ə b i y a t

Abbasoğlu, B. Ağdam ağırları: [məlumat kitabı] / B. Abbasoğlu; red. Vəlif Quliyev.- Bakı: Şuşa, 2003.- 151 s.

Qarabağın giriş qapısı - Ağdam: Ağdamın işğalının 25-ci ildönümünə həsr edilmiş tədbir keçirildi // Ekspress.-2018.- 21-23 iyul.- S.13.

Qonaq, Ə. Ağdam - Ağ günlərimizin qara çözümü: Ömrümün Qarabağ səhifəsi / Əniqə Qonaq // Olaylar.-2018.- 24 iyul.- S.4.

Sadiqov, B. Sən belə deyildin, Ağdam: Ağdamın işğalından 25 il keçir / Bəxtiyar Sadiqov // Azərbaycan.-2018.- 22 iyul.- S.3.

Seyidağa, E. 25 il Ağdamsız: 6 min şəhid versək də xilas edə bilmədiyimiz, birinci Qarabağ müharibəsinin episentri olan rayonumuz... / Etibar Seyidağa // Yeni Müsavat.- 2018.- 24 iyul.- S.4.

İ n t e r n e t d ə

<https://myaghdam.wordpress.com/2010/07/15/agdam-rayonu-tarixi-haqqinda-qisame%99lumal/>

22 iyul-
23 avqust

Şirin Nişanəsi
oddu. Ulduzlar
padşahı olan
Günəşin
himayəsindədir.
Günəşin şir
bürcündən keçdiyi
dövrə doğulanlar
hökmli və daxili
aləmləri zəngin
olur.

C.A.	1
C.	2
Ş.	3
B.	4
B.E.	5
Ç.A.	6
Ç.	7
C.A.	8
C.	9
Ş.	10
B.	11
B.E.	12
Ç.A.	13
Ç.	14
C.A.	15
C.	16
Ş.	17
B.	18
B.E.	19
Ç.A.	20
Ç.	21
C.A.	22
C.	23
Ş.	24
B.	25
B.E.	26
Ç.A.	27
Ç.	28
C.A.	29
C.	30
Ş.	31

- Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü (01.08.2001)
- Azərbaycan Kinosu Günü (02.08.2001)
- Cəbrayıl rayonunun işğal günü (23.08.1993)
- Füzuli rayonunun işğal günü (23.08.1993)
- Qubadlı rayonunun işğal günü (31.08.1993)

650 il İmadəddin Nəsimi 1369-1417

Heydər Əliyev Fondunun təşkilatçılığı və Mədəniyyət Nazirliyinin dəstəyi ilə 27-30 sentyabr tarixlərində Şərqi dahi şair və mütəfəkkirlərindən biri İmadəddin Nəsiminin (1369-1417) doğulduğu Şamaxı şəhərində yaradıcılığına həsr olunan festival keçirilmişdir.

Festival şairin fəlsəfi baxışlarını əks etdirən "Simadan – asimana" və onun öz kəlamından götürülən "Zərrə mənəm, günəş mənəm..." şüarları ilə keçirilmişdir. Layihə beynəlxalq miqyasda, müasir cəmiyyətdə mənəviyyat haqqında yazan dünya şöhrətli ifaçıların, filosofların, alimlərin, həmçinin bu sahədə peşəkar və həvəskarların, o cümlədən – geniş tamaşaçı kütləsinin iştirakı ilə reallaşdırılmışdır. Layihə çərçivəsində həm şairin doğulduğu Şamaxı şəhərində, həm də Bakıda müxtəlif sənət növləri üzrə sərgilər, musiqi layihələri, tamaşalar, eləcə də mühazirə, simpozium və seminarlar təşkil olunmuşdur. Dörd gün davam edən festival Nəsimi yaradıcılığının təənnümü ilə yanaşı, şeir və sənətin yaşadılması, müxtəlif müstəvilərdə və formatlarda təqdimatlar ilə yadda qalmışdır.

2018-ci il 19-20 noyabr tarixlərində Rusiyanın paytaxtı Moskvada Heydər Əliyev Fondunun təşkilatçılığı ilə İ.Nəsiminin yaradıcılığının təbliği və iki ölkə arasında mədəni-ədəbi əlaqələrin genişləndirilməsi məqsədi ilə "Nəsimi - şeir, sənət və mənəviyyat festivalı" keçirilmişdir.

Festival çərçivəsində Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunda (MDBMI) XIV-XV əsrlərin böyük Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri İmadəddin Nəsiminin büstünün təntənəli açılış mərasimi olmuşdur.

Milli ədəbiyyat

Şair Qoşqarlı Oruc Hüseyn oğlunun (04.08.1909-25.11.1989) anadan olmasının 110 illiyi

Əməkdar jurnalist və mədəniyyət xadimi, yazıçı, dramaturq Fərzəliyev Şamil Xurşud oğlunun (Şamil Xurşud) (18.08.1934-24.04.1986) anadan olmasının 85 illiyi

Dünya ədəbiyyatı

Alman şairi Höte İohann Volfqanqın (28.08.1749-22.03.1832) anadan olmasının 270 illiyi

302

Rəssamlıq.Heykəltəraşlıq.Memarlıq

Rus boyakarı və qrafiki Repin İlya Yefimoviçin (05.08.1844-29.09.1930) anadan olmasının 175 illiyi

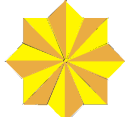
303

Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Novruzov Ələsgər Xanlar oğlunun (01.08.1949-26.02.1992) anadan olmasının 70 illiyi

304

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Həsənov Məhəmməd Ələsgər oğlunun (09.08.1959) anadan olmasının 60 illiyi

305

Siyasət.Hərbi iş

Hərbi xadim, general-leytenant Qasımov Əbülfəz Əsədulla oğlunun (05.08.1934-07.04.2009) anadan olmasının 85 illiyi

Fransa dövlət xadimi və sərkərdə Napoleon Bonapartın (Napoleon I) (15.08.1769-05.05.1821) anadan olmasının 250 illiyi

306

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Əliyeva Mehriban Arif qızının (26.08.1964) anadan olmasının 55 illiyi

307-309

Tarix.Din

Qafqaz müsəlmanlarının XII Şeyxülislamı və Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədri, tarix elmləri doktoru, professor Paşazadə Allahşükür

Hümmət oğlunun (Hacı Allahşükür Paşazadə) (26.08.1949) anadan olmasının 70 illiyi

310-311

Mədəniyyət.Maarif.Təhsil

Filologiya elmləri doktoru, professor, Əməkdar elm xadimi Bağirov Bağır İbrahimxəlil oğlunun (Bağır Ulduz) (01.08.1929-15.01.2010) anadan olmasının 90 illiyi

Ədəbiyyatşünas, filologiya elmləri doktoru, professor Məmmədov Xeyrulla Qulam oğlunun (01.08.1934-08.09.2005) anadan olmasının 85 illiyi

312

Sənətşünaslıq doktoru, professor Əliyeva Kübra Muxtar qızının (04.08.1944) anadan olmasının 75 illiyi

313

Şair, dramaturq, publisist, filologiya elmləri üzrə fəlsəfə doktoru, nəşir, ilahiyyatçı alim Əhmədov Elbrus Misir oğlunun (Əhməd Elbrus) (07.08.1944-11.12.2006) anadan olmasının 75 illiyi

Akademik, Əməkdar elm xadimi Hüseynov Rafael Baba oğlunun (12.08.1954) anadan olmasının 65 illiyi

314

İdman

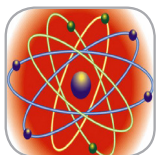

Əməkdar idman ustası Hüseynov Nazim Qalib oğlunun (02.08.1969) anadan olmasının 50 illiyi

315

Beynəlxalq dərəcəli idman ustası Məmmədov Ədalət Aydın oğlunun (03.08.1974) anadan olmasının 45 illiyi

Riyaziyyat.Fizika.Astronomiya

Fizika-riyaziyyat elmləri doktoru Məmmədov Tofiq Qambay oğlunun (04.08.1949) anadan olmasının 70 illiyi

Akademik, fizika-riyaziyyat elmləri doktoru Əliyev Fikrət Əhmədəli oğlunun (13.08.1949) anadan olmasının 70 illiyi

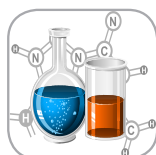
316

Akademik Əliyev Maqsud İsfəndiyar oğlunun (27.08.1924-23.12.2016) anadan olmasının 95 illiyi

317

Fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor Əliyev İsfəndiyar Maqsud oğlunun (31.08.1954) anadan olmasının 65 illiyi

Kimya.Biologiya.Tibb

Biologiya elmləri doktoru Əsgərova Roza Qasım qızının (15.08.1929) anadan olmasının 90 illiyi

Kitabxanaşünaslıq.Biblioqrafiya

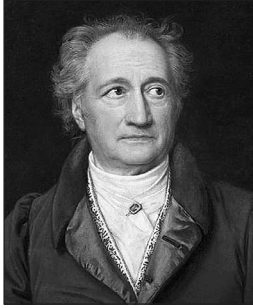

Kitabxanasünas, pedaqoq, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Xələfova Sevda Abbasqulu qızının (01.08.1964) anadan olmasının 55 illiyi

Digər tarixi hadisələr

N.Nərimanovun Bakıda ilk ictimai kitabxana-qiraətxana açmasının (01.08.1894) 125 illiyi	318
Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü (01.08.2001)	319
Azərbaycan Kinosu Günü (02.08.2001)	320
Azərbaycanda Hərbi-Dəniz Qüvvələri Günü (05.08.1996)	320
Beynəlxalq Gənclər Günü (12.08.1999)	321
Beynəlxalq Kimsəsiz Heyvanlar Günü (16.08.1992)	
Sərhəd Qoşunları Əməkdaşlarının Peşə Bayramı Günü (18.08.2000)	321
Beynəlxalq Humanitar Yardım Günü (19.08.2003)	
Azərbaycan Respublikasında "Bilik günü"nin təsis edilməsi və təhsil müəssisələrində iş rejiminin tənzimlənməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidenti fərman imzalamışdır (21.08.2004)	
Türk dünyasının tarixi Çaldıran döyüşünün (23.08.1514) 505 illiyi	322
Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti Əməkdaşlarının Peşə Bayramı Günü (23.08.2008)	
<i>Cəbrayıl rayonunun işğal günü (23.08.1993)</i>	323
<i>Füzuli rayonunun işğal günü (23.08.1993)</i>	324
Beynəlxalq Azərbaycan Muğamı Günü (26.08.2010)	325
<i>Qubadlı rayonunun işğal günü (31.08.1993)</i>	326
Altağac Parkı yaradılmışdır (31.08.2004)	327

270
illiyi**İohann Volfqanq Höte**
1749-1832*Alman şairi*

İohann Volfqanq Höte 1749-cu il avqust ayının 28-də anadan olmuşdur. Hötenin həyat və yaradıcılığı yalnız vətəni Almaniyada deyil, bütün Avropada mürəkkəb ictimai-siyasi çaxnaşmalar dövrünə təsadüf etmişdir. O, ilk gənclik yaşlarından bu “fırtına və hücum” cəbhələrinə atılmış, hətta həmin ad altında məlum olan ədəbi cərəyana, bu coşqun ədəbi mübarizəyə başçılıq etmişdir.

Höte evdə təhsil almış, 1765-ci ildə Leypsiq Universitetində təhsilini davam etdirmişdir. 1770-ci ildə Strasburqda dissertasiya müdafiə edərək hüquq elmləri doktoru elmi dərəcəsi almışdır.

1775-ci ildə Veymar prinsisi, sonralar isə hersoq olan Karl Avqustun dəvəti ilə Höte onun sarayına köçmüş və ömrünü orada keçirmişdir. Sarayda müşavir, nazir, məhkəmə rəisi və s. vəzifələrə təyin edilmiş, nəhayət, əyan adı almış, belə ki, sözdə feodalizm quruluşunun düşməni olan Höte, işdə saray xadimi olmuşdur. Saray həyatının ilk on ili ədəbi yaradıcılıq baxımından, demək olar ki, təmənilə səmərəsiz keçmişdir. Bu durğunluq illərindən sonra, 1786-cı ildə məqsədyönlü İtaliya səfəri Hötenin yaradıcılıq ruhunu yenidən dirçəltmişdir. Klassik mədəniyyətin canlı xatirələrini yaşadan İtaliya şəhərləri, möhtəşəm saraylar, binalar, heykəllər, abidələr, muzeylər Höteyə o qədər təsir etmişdir ki, bir zaman yeni ictimai quruluş

yaratmaq arzusu ilə köhnə dünyaya meydan oxuyan, onu məhv etmək istəyən, coşqun, üsyankar, “Fırtına və hücum” başçısı olmuş Höte, memarlıq abidələrinə valeh və heyran olaraq, indi antik sənət əsərlərinin məftunu kimi tanınmışdır. Özü də klassik üslubda əsərlər yazmağa başlamışdır. Adları, məzmunları, qəhrəman və iştirakçıları da, başlıca olaraq klassik ədəbiyyatla əlaqədar olan “İfigeniya Tavridada” (1887), “Torkvato Tasso” (1790), “German və Doroteya” və sair əsərləri məhz belə nümunələrdəndir.

Höte məşhur “Faust” əsəri üzərində, demək olar ki, bütün yaradıcılığı boyunca işləmişdir. O, bu əsərini 23 yaşında yazmağa başlamış, 1831-ci ildə - yəni 82 yaşında, ölümündən bir il əvvəl bitirmişdir. Haqlı olaraq “Faust” alman həyatının ensiklopediyası kimi yüksək qiymətləndirilir.

Təbiətşünaslıq sahəsində də Hötenin mühüm xidməti olmuşdur. Heyvanların və bitkilərin müqayisəli morfoloqiyasına dair Hötenin tədqiqatları böyük tarixi əhəmiyyətə malikdir. 1770-ci ildə yazdığı “Bitki metamorfозuna dair təcrübə” əsərində bitki aləminin geniş təhlilini verə bilmişdir. Hötenin bitki və heyvan orqanizmlərinin birliyinə dair baxışları onu Ç.Darvinin sələflərindən biri hesab etməyə imkan verir.

Höte İohann Volfqanq 1832-ci il mart ayının 22-də Frankfurt-Maynda vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Gənc Verterin iztirabları [roman] / İ.V.Höte; tərc. ed. S.Şamilov.- Bakı: Qanun, 2014.- 226 s.

Abbaslı, T. İohann Volfqanq Höte - Adı çox “sifət”lərdə hallandırılan Almaniyanın baş dünyəvi şöhrət isimlərindən... / T.Abbaslı // Mədəniyyət.- 2017.- 30 avqust.- S. 13.

Bakıda İ.Höte günü // Ədəbiyyat qəzeti.- 2014.- 3 oktyabr.- S. 2.

Hacıyev, V. Yohan Volfqanq Höte - bütün dövrlərin ən böyük şairi / V.Hacıyev // Ədəbiyyat qəzeti.- 2016.- 19 mart.- S. 5.

Kamal, R. Höte belə buyurmuş... / Rüstəm Kamal // Ədəbiyyat qəzeti.- 2016.- 21 may.- S. 7.

175
illiyi**İlya Yefimoviç Repin**
1844-1930*Rus rəssamı və qrafiki*

İlya Yefimoviç Repin 1844-cü il avqust ayının 5-də Ukraynanın Xarkov vilayətində anadan olmuşdur.

1864-1871-ci illərdə Peterburq Rəssamlıq Akademiyasında oxumuş, 1893-cü ildən isə həmin akademiyanın həqiqi üzvü seçilmişdir.

Repin portret, məişət və tarixi boyakarlıq janrlarında fəaliyyət göstərmiş, ofort və litoqrafiyalar çəkmişdir.

Onun 1870-1873-cü illərdə yaratdığı “Burlaklar Volqada” tablosunda zülmə qarşı etiraz motivləri, sadə adamların mənəviyyəti, qüvvə və qüdrəti əks etdirilmişdir.

Rəssam 1873-cü ildə İtaliya və Fransaya səyahət etmiş, 3 il orada qalaraq Avropa incəsənəti ilə yaxından tanış olmuş, “Paris kafesi” (1874-1875), “Sadko sualtı səltənətdə” (1876) əsərlərini yaratmış və plener üsulundan məharətlə istifadə etmişdir.

Xaricdən qayıtdıqdan sonra 1882-ci ildən Peterburqda yaşayan Repin rus həyatının sosial ziddiyyətlərini və ictimai münasibətləri qabarıq şəkildə təsvir edərək “Qorxaq kəndli” (1877), “Bədnəzər kəndli” (1877) əsərlərində

bir sıra kəndli obrazları yaratmışdır. “Tövbədən imtina” (1879-1885), “Təbliğatçının həbsi” (1880-1892), “Gözləməyirdilər” (1884-1888) tablolarında sürgündən qayıtmış inqilabçıların obrazını təsvir etmiş, qəhrəmanın ağır taleyini, onun ailə üzvlərinin hiss və həyəcanlarını mürəkkəb rəng çalarları ilə göstərmişdir. Bu illərdə Repin “V.V.Stasov” (1873), “A.F.Pisemski” (1880), “L.N.Tolstoy” (1887) əsərlərini işləmiş, həmçinin tarixi janr sahəsində “Şahzadə Sofiya” (1879), “İvan Qroznı və oğlu İvan” (1885), “Zaporojyelilər Türkiyə sultanına məktub yazarkən” (1878-1891) adlı görkəmli portretlərini yaratmışdır.

İlya Yefimoviç Repin 1930-cu il sentyabr ayının 29-da vəfat etmişdir.

1940-cı ildə rəssamın dəfn olunduğu Repino qəsəbəsində ev-muzeyi Çuquyevdə xatirə muzeyi açılmışdır. 1958-ci ildə Moskvada rəssama abidə ucaldılmışdır.

Sankt-Peterburq Boyakarlıq, Heykəltəraşlıq və Memarlıq İnstitutu Repinin adını daşıyır.

Ə d ə b i y a t

Евстратова, Е.Н. *Репин* / [текст и сост. Е.Н.Евстратовой; отв. за выпуск Н.Красновская; ред. А.Казакова]. - Москва: Олма Медиа Групп, 2008. - 127 с.

Ляковская, О.И. *Е.Репин* / О.А.Ляковская. - 3-е изд. - М., 1983. - 382 с.

Пилипенко, И. *Репин в Абрамцево* / И.Пилипенко. - Л., 1980. - 80 с.

Репин, Суриков, Васнецов: *летописцы русской жизни* / [Е.Н.Евстратова, Л.А.Ефремова, Т.В.Постникова]; оформ. пер. С.Щавелева Евстратова, Елена Николаевна. - Москва: ОЛМА Медиа Групп, 2013. - 304 с.

Чуковский, К. *Илья Репин* / К.Чуковский. - 2-е изд. - М., 1983. - 144 с.

70
illiyi**Ələsgər Novruzov**
1949-1992*Milli Qəhrəman*

Ələsgər Xanlar oğlu Novruzov 1949-cu il avqust ayının 1-də Laçın rayonunun Kürdhacı kəndində anadan olmuşdur.

1966-cı ildə Kürdhacı kənd orta məktəbini bitirmiş və 1968-1970-ci illərdə Ermənistan Respublikasının Leninkan şəhərində hərbi xidmətdə olmuşdur. Hərbi xidmətini başa vuraraq, 1971-ci ildə Şuşa Pedaqoji Texnikumuna daxil olmuş və 1973-cü ildə oranı bitirərək, bədən tərbiyəsi müəllimi ixtisasına yiyələnmişdir.

1979-cu ildə Xocalı şəhərinə köçərək öz ixtisası üzrə müəllim işləmişdir. 1988-ci ildə gizli yaranan Xocalının Müdafiə Şurasının ilk beş üzvündən biri Ə.Novruzov olmuşdur. Azğınlaşmış ermənilərə qarşı keçirilən

əks əməliyyatlarda Ələsgər həmişə fərqlənmişdir.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı soyqırımında soydaşlarımızın təhlükəsizliyini təmin etmək üçün var gücü ilə vuruşmuşdur. Düşmənlər böyük çətinliklə Ə.Novruzovu əsir götürmüş və böyük işgəncə ilə qətlə yetirmişlər. Doğma kəndi Kürdhacıda dəfn edilmişdir.

Ailəli idi. Üç övladı yadigar qalıb.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 25 fevral 1997-ci il tarixli 553 sayılı Fərmanı ilə Novruzov Ələsgər Xanlar oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir. Ölümündən sonra Məhəmməd Əsədov adına mükafata layiq görülmüşdür.

Ə d ə b i y y a t

Ələsgər Xanlar oğlu Novruzova "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Xocalı özünümüdafiə dəstəsinin döyüşçüsü – Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün qorunmasında, erməni qəsbkarlarına qarşı mübarizədə, Xocalı soyqırımı zamanı dinc əhalinin xilas edilməsində xüsusilə fərqlənərək şücaət və mərdlik göstərdiyinə, Vətən qarşısındakı borcunu şəraflə yerinə yetirdinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 25 fevral 1995-ci il // Azərbaycan.- 1995.- 26 fevral.- S.1.- (Ölümündən sonra)

Əsgərov V. Novruzov Ələsgər Xanlar oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları / V.Əsgərov.- Bakı, 2005.- S.174.

Novruzov Ələsgər Xanlar oğlu (1949-1992 // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.167.

Novruzova, Ş. Vətən uğurunda canlarından keçənlər unudulmurlar / Şəkibə Novruzova; müsahibəni apardı S.Hakıyeva // Olimpiya dünyası.- 2014.- 24-27 yanvar.- S.6.

Seyidzadə, M. Novruzov Ələsgər Xanlar oğlu / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.179.

60
illiyiMəhəmməd Həsənov
1959

Milli Qəhrəman

Məhəmməd Ələsgər oğlu Həsənov 1959-cu il avqust ayının 9-da Goranboy rayonunun Qarasüleymanlı kəndində anadan olmuşdur.

1976-cı ildə 3 saylı orta məktəbi bitirmişdir. 1977-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmış, 1979-cu ildə Murmanskda hərbi xidmətini başa vurduqdan sonra Kiyev şəhərinə gəlmişdir.

1980-ci ildə Kiyev Radio Elektronika Texnikumuna daxil olmuşdur. 1984-cü ildə texnikumu bitirmiş, orada "Kommunist" zavodunda çalışmışdır. Sonra Vətənə qayıdaraq, 1989-cu ildə M.F.Axundov adına ADPI-yə daxil olmuşdur.

1991-ci ildən könüllü olaraq vətənin müdafiəsinə qalxmışdır. Mənəşli, Erkəc, Rus Borisi, Erməni Borisi, Qaraçinar, Talış kəndlərində düşməne

qarşı mübarizədə rəşadət nümayiş etdirmişdir.

1993-cü ildə Bakı Ali Komandirlər Məktəbini bitirmiş, 1994-2000-ci illərdə Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Akademiyasında baş müəllim vəzifəsində işləmişdir. Polkovnik-leytenant rütbəsinədək yüksəlmişdir. 2002-ci ildə Goranboy rayonunun Veysli kənd orta məktəbinin direktoru vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 23 iyun 1992-ci il tarixli 6 sayılı Fərmanı ilə Həsənov Məhəmməd Ələsgər oğluna "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri hərbi qulluqçularına "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Həsənov Məhəmməd Ələsgər oğlu – baş leytenant – Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 23 iyun 1992-ci il // Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1992.- № 12.- S.35.

Əsgərov, V. Həsənov Məhəmməd Ələsgər oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları / V.Əsgərov.- Bakı, 2005.-S.233-234.

Həsənov Məhəmməd Ələsgər oğlu (1959-1992) //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.82.

Qəhrəmanlar unudulmur // Şərq.- 2011.- 10 avqust.- S.5.

Seyidzadə, M. Həsənov Məhəmməd Ələsgər oğlu / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.86.

250 illiyi Napoleon Bonapart 1769-1821

Fransanın hərbi xadimi

Ə d ə b i y a t

Eyvazlı, G. Bonapart - Tənha qəhrəmanın döyüş və məhəbbət hekayəti / Günel Eyvazlı // Ədəbiyyat qəzeti. - 2018. - 17 fevral. - S.12-13.

Tarle, Y.V. Napoleon / Y.V.Tarle; ruscadan tərc. ed.: İ.Xəlilov; red. A.Bağirov.- Bakı: Azərbaycan Ensiklopediyası NPB, 1993.- 463 s.

Благовещенский, Г. Наполеон I Бонапарт: [в ранге каждого солдата лежит жезл маршала] / Глеб Благовещенский.- Москва: АСТ; Санкт-Петербург: Астрель-СПб, 2010.- 539, [5]с.

Кастело, А. Бонапарт / А.Кастело; [пер. с фр. Л.Д.Каневского; ответ. ред. Л.И.Глебовская].- Москва: ЗАО Центрполиграф, 2010.- 525 с.

Коленкур, А. Наполеон глазами генерала и дипломата: [перевод с французского] / Арман де Коленкур; [отв. ред. З.И.Бичанина].- Москва: АСТ, 2016.- 630 с.

Napoleon Bonapart 1769-cu il avqust ayının 15-də Korsikada anadan olmuşdur. O, Karlo Bonapartın və Letizia Ramolinonun 2-ci oğlu idi.

Napoleon Bonapart əvvəlcə Ayaçço şəhər məktəbinə getmiş, daha sonra bacı-qardaşları ilə birlikdən bir abbatın yanında riyaziyyat və yazı yazmaq dərsləri almışdır. Napoleon çalışqanlılığı ilə seçilmiş, zəngin kitabxananın olması və şəxsən Karlo Bonapartın səyləri nəticəsində böyük qardaşlar erkən olaraq tarixlə, ədəbiyyatla və hüquqla maraqlanmağa başlamışlar.

Napoleon Briendəki hərbi akademiya daxil olmuş və 1785-ci il 28 oktyabra qədər burada təhsilini davam etdirmişdir. Elə həmin ildən artilleriya üzrə kiçik leytenant rütbəsi ilə peşəkar hərbi fəaliyyətə başlamışdır.

O dövrdə Fransada böyük çaxnaşmalar baş verirdi. Napoleon Korsikaya qayıdaraq öz vətəni uğrunda döyüşlərə qoşulmuşdur. O, 1793-cü il 17 dekabrda ilk hərbi uğurunu İngiltərə tərəfindən zəbt olunmuş Tulu azad etməklə qazanmışdır. Bu qələbəsinə görə Napoleon briqada generalı, 23 fevral 1796-cı ildə isə İtaliya ordusunun komandanı təyin edilmişdir.

1796-cı il 9 martda Napoleon Bonapart Jozefina de Boqarne ilə ailə həyatı qurmuşdur. 1799-cu ilin noyabr ayında dövlət çevrilişi edərək birinci konsul olmuş və bütün hakimiyyəti öz əlində cəmləyib ölkədə diktatura rejimi yaratmışdır.

1800-cü ildə Fransa bankının əsasını qoymuş, 1804-cü ildə “Vətəndaş məcəlləsi” islahatını həyata keçirmişdir. 1804-cü il may ayının 18-i isə Napoleon özünü kral elan etmişdir.

Napoleonun 1805-ci ildə Avstriya, 1806-cı ildə Prussiya, 1807-ci ildə Polşa üzərindəki parlaq qələbələri Fransanı Avropa qitəsinin demək olar ki, heqemon dövlətinə çevirmişdir. Lakin dəniz rəqabətində Böyük Britaniyaya uduzması, 1812-ci ildə Rusiyaya məğlub olması onun qurduğu Fransa imperiyasının süqutunu tezləşdirmişdir.

Fransa əleyhinə müttəfiqlər Parisdə Napoleonu taxtdan əl çəkməyə məcbur etmiş və Elbaya sürgünə yollamışlar. Lakin Napoleon öz xarizmasının gücü hesabına 1815-ci ildə yenidən hakimiyyətə qayıtmışdır. 1815-ci il iyunun 22-də baş verən Vaterlo döyüşündə məğlub olduqdan sonra o ikinci dəfə hakimiyyətdən əl çəkməli olmuşdur. İngilislər onu dustaq kimi Müqəddəs Yelena adasına sürgün etmişlər. Burada ikən Napoleon öz memuarlarını yazmışdır.

Napoleon Bonapart əsirlikdə olarkən, 1821-ci il may ayının 5-də vəfat etmişdir. Ölümündən demək olar ki iyirmi il sonra cəsədi 15 oktyabr 1840-cı ildə ekshümasiya olunaraq Fransaya gətirilmiş və özü tərəfindən tikdirmiş olduğu, lakin sağlığında altından keçə bilmədiyi Parisin Zəfər Tağından keçirilməklə Əlillər meydanında sarkofaqda dəfn edilmişdir.

55 illiyi Mehriban Əliyeva 1964

İctimai-siyasi xadim

Mehriban Arif qızı Əliyeva 1964-cü il avqust ayının 26-da Bakı şəhərində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur.

1982-ci ildə Bakı şəhəri 23 №-li orta məktəbi qızıl medalla bitirərək N.Nərimanov adına Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun müalicə-profilaktika fakültəsinə daxil olmuşdur. 1988-ci ildə M.Seçenov adına 1-ci Moskva Dövlət Tibb İnstitutunu fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. 1988-1992-ci illər ərzində Moskvada akademik Krasnovun rəhbərliyi altında Göz Xəstəlikləri Elmi-tədqiqat İnstitutunda işləmişdir.

1995-ci ildə Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə hal-hazırda onun rəhbərlik etdiyi Azərbaycan Mədəniyyət Fondu təsis olunmuş, 1996-cı ildə Azərbaycan mədəniyyətinin geniş təbliğ olunması məqsədilə üç dildə (Azərbaycan, ingilis və rus) çap olunan "Azərbaycan - İrs" jurnalını təsis etmişdir. 2002-ci ildə Azərbaycan Gimnastika Federasiyasının prezidenti seçilmişdir. Onun yüksək təşkilatçılıq qabiliyyəti və beynəlxalq aləmdə artmaqda olan nüfuzu Beynəlxalq Gimnastika Federasiyasının bədii gimnastika üzrə dünya kubokunun "A" kateqoriyalı mərhələsinin (2003), Dünya kubokunun (2004), 27-ci Dünya çempionatının (2005), 23-cü (2007), 25-ci (2009) və 30-cu (2014) Avropa çempionatlarının Azərbaycanda keçirilməsinə dair qərarın qəbul olunmasında həlledici rol oynamışdır.

Mehriban Əliyeva Azərbaycan xalqının ümummilli liderinin zəngin irsinin öyrənilməsi və həmçinin Heydər Əliyevin yaratdığı milli dövlətçilik ideyalarını yeni nəsillərə daim aşılamaq

məqsədi ilə yaradılan Heydər Əliyev Fonduna rəhbərlik edir. 2004-cü il may ayının 10-da Heydər Əliyev Fondunun rəsmi açılışı olmuşdur.

2004-cü il avqustun 13-də Azərbaycanın şifahi xalq ədəbiyyatının və musiqi irsinin qorunub saxlanılması və inkişaf etdirilməsi sahəsindəki yorulmaz səylərinə görə Mehriban Əliyeva UNESCO-nun Xoşməramlı səfiri adına layiq görülmüşdür.

Mehriban xanım Əliyeva 2004-cü il dekabrın 28-də Azərbaycan Respublikası Milli Olimpiya Komitəsinin IV Baş Məclisində MOK-un İcraiyə Komitəsinə üzv seçilmişdir.

2004-cü ildən Yeni Azərbaycan Partiyası Siyasi Şurasının üzvüdür.

2005-ci ilin martında Mehriban Əliyeva "2004-cü ilin ictimai xadimi" nominasiyası üzrə "Caspian Energy Integration Award - 2005" beynəlxalq mükafatına, Azərbaycanda keçirilən sosioloji sorğuya əsasən "İlin qadını" adına layiq görülmüşdür. Həmin ildə iyunun 9-da ictimai, məsənətlik və xeyriyyəçilik fəaliyyətinə görə, təhsil və mədəniyyət müəssisələrinin dəstəklənməsinə, Rusiya və Azərbaycan xalqları arasında dostluğun möhkəmlənməsinə sanballı töhfələrinə görə Rusiyanın "Yüzdilliyin məsənatları" Beynəlxalq Xeyriyyə Fondunun "Yaqut Xaç" ordeninə layiq görülmüşdür. Eləcə də "Evtanaziya və təbabətdə humanizm problemi" mövzusunda dissertasiya işini müdafiə etmiş və fəlsəfə elmləri namizədi alimlik dərəcəsinə almışdır. 2005-ci il noyabrın 6-da Milli Məclisə keçirilən seçkilərdə namizədliyi Yeni Azərbaycan Parti-

yası tərəfindən 14 sayılı Əzizbəyov ikinci seçki dairəsindən irəli sürülmüş Mehriban Əliyeva 92.12% (23106 səs) səs toplayaraq deputat seçilmişdir.

Mehriban Əliyeva mədəni-mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanmasına verdiyi töhfələrə görə 2006-cı ilin martında BMT-nin Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının (WIPO) qızıl medalına, həmin il noyabrın 23-də ISESCO-nun Xoşməramlı səfiri adına layiq görülmüşdür.

Dünya Səhiyyə Təşkilatı (DST) İcraiyyə Komitəsinin 2007-ci il yanvarın 29-da Cenevrədə keçirilən 120-ci sessiyasının yekdil qərarı ilə Mehriban Əliyeva ana, uşaq və ailə sağlamlığının qorunması və möhkəmlənməsi işində müstəsna xidmətlərinə görə bu beynəlxalq təşkilatın mükafatına, genişmiqyaslı xeyriyyəçilik fəaliyyətinə, bəşəriyyətin ali ideallarına xidmət sahəsində yüksək nailiyyətlərinə görə 2007-ci ilin mayında “Qızıl ürək” beynəlxalq mükafatına layiq görülmüşdür.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 2009-cu il 5 may tarixli sərəncamı ilə Mehriban Əliyeva Azərbaycan Respublikasının ictimai-siyasi və mədəni həyatında səmərəli fəaliyyətinə görə Heydər Əliyev Mükafatı ilə, sentyabrın 14-də Azərbaycan ilə Polşa arasında dostluq münasibətlərinin inkişafındakı xidmətlərinə görə Polşa Respublikasının “Xidmətlərə görə” Böyük Komandor Xaçı ordeni ilə təltif edilmişdir.

2010-cu il fevralın 15-də Mehriban Əliyeva Fransaya münasibətdə göstərdiyi xidmətlərinə və nümayiş etdirdiyi sadıqlıyına görə Fransa Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə “Şərəf Legionu” ordeninin zabit dərəcəsi ilə təltif edilmiş, həmin il iyul ayının 30-da ona UNESCO-nun “Qızıl Motsart” medalı təqdim edilmişdir. 2010-cu il noyabrın 7-də Milli Məclisə keçirilən seçkilərdə namizədliyi Yeni Azərbaycan Partiyası tərəfindən 14 sayılı Xəzər ikinci seçki dairəsindən irəli sürülmüş Mehriban Əliyeva 94,49% (31797 səs) səs toplayaraq deputat seçilmişdir.

Mehriban Əliyevaya 2011-ci il iyunun 24-də Krans Montana Forumunun Qızıl medalı, 2012-ci il iyunun 29-da isə “Prix de la Fondation” mükafatı təqdim edilmiş, həmin il fevralın 13-də Rusiya Federasiyasının İ.M.Seçenov adına Birinci Moskva Dövlət Tibb Universitetinin Fəxri professoru adına layiq görülmüşdür.

2012-ci il aprelin 13-də Mehriban Əliyevaya

MDB iştirakçısı olan dövlətlərin Humanitar Əməkdaşlıq Şurası (HƏŞ) və MDB iştirakçısı olan ölkələrin Dövlətlərarası Humanitar Əməkdaşlıq Fondu (DHƏF) tərəfindən “Birlik Ulduzları” dövlətlərarası mükafatı təqdim edilmişdir. 2012-ci ildə Mehriban Əliyeva “mərhəmətinə, xeyirxahlığına, xalqların rifahı naminə yorulmaz fəaliyyətinə və kazaklara göstərdiyi köməyə görə” Azərbaycan Kazaklar İttifaqı tərəfindən ali “Kazak şöhrəti” (“Kazatskaya slava”) mükafatına layiq görülmüşdür.

2012-ci il dekabrın 8-də Avropa Olimpiya Komitəsi Baş Assambleyası 2015-ci ildə I Avropa Oyunlarının Bakıda keçirilməsi haqqında qərar qəbul etmiş, Birinci Avropa Oyunlarını yüksək səviyyədə keçirmək məqsədi ilə 2013-cü il yanvarın 17-də Təşkilat Komitəsi yaradılmış və onun sədri Mehriban Əliyeva təyin olunmuşdur.

2013-cü ilin yanvarında Pakistanın nüfuzlu “Daily Times” qəzeti və Qadın Könüllülər Təşkilatı Mehriban Əliyevanı “Humanizm simvolu – 2012-ci ilin adamı” elan etmişdir. 2013-cü il iyunun 7-də Yeni Azərbaycan Partiyasının sədr müavini vəzifəsinə seçilmişdir. 2013-cü il dekabrın 27-də Mehriban Əliyeva Pakistanın “Şəhid Bənazir Bhutto Qadın Mükəmməlliyi Mükafatı - 2013” mükafatına layiq görülmüşdür. Fransanın Ərəb Mədəni İrsi Mərkəzi və Misirin “Nefertiti Media Productions” şirkətinin 2013-cü il martın 8-dən 2014-cü il yanvarın 10-dək birgə keçirdiyi sorğunun nəticəsinə görə, Mehriban Əliyeva 2014-cü ilin ən nüfuzlu qadını adına layiq görülmüşdür.

2014-cü ilin mayında Mehriban Əliyeva sivilizasiyalararası dialoqa verdiyi töhfələrə, həmçinin Almaniyada türk dünyasının tanıtılmasına, Azərbaycan-Almaniya əlaqələrinin inkişafındakı xidmətlərinə görə Türk-Alman Dostluq Federasiyasının fəxri mükafatına layiq görülmüşdür.

2014-cü ilin iyununda Olimpiya dəyərlərinin təbliğindəki xidmətlərinə görə Beynəlxalq Olimpiya Akademiyasının “Olympic Excellence” xüsusi fəxri mükafatı ilə, həmin ilin avqustunda “Həştərxan vilayəti qarşısında xidmətlərinə görə” ordeni ilə və İslam mədəni irsinin dünyada geniş təbliği, Azərbaycanda və ölkə hüdudları xaricində nəcib xeyriyyə fəaliyyəti, təhsilə, tibbə verdiyi böyük töhfələrə görə Küveyt Dövlətinin Fəxri diplomu ilə təltif olunmuşdur.

2015-ci il fevralın 11-də Pakistan İslam Respublikasının “Hilal-e Pakistan” ali ordeni ilə,

martın 26-da Serbiya qarşısında ictimai, mədəni və humanitar sahələrdə xüsusi xidmətlərinə görə Serbiya Respublikasının yüksək dövlət mükafatı – “Sreten” ordeni ilə təltif edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2015-ci il 29 iyun tarixli sərəncamı ilə Mehriban Əliyeva Azərbaycan Respublikasında mədəniyyətin, təhsilin, səhiyyənin və idmanın inkişafında səmərəli fəaliyyətinə, Azərbaycan xalqının mədəni irsinin beynəlxalq miqyasda geniş təbliğinə və birinci Avropa Oyunlarının təşkilində böyük xidmətlərinə görə “Heydər Əliyev” ordeni ilə təltif edilmişdir.

2015-ci il noyabrın 1-də Milli Məclisə keçirilən seçkilərdə namizədliyi Yeni Azərbaycan Partiyası tərəfindən 14 saylı Xəzər seçki dairəsindən irəli sürülmüş Mehriban Əliyeva 96,7% (38 029 səs) toplayaraq deputat seçilmişdir.

2016-cı il yanvarın 21-də Mehriban Əliyevaya Avropada idmanın inkişafında göstərdiyi xüsusi xidmətlərə görə Avropa Olimpiya Komitələrinin İcraiyə Komitəsinin qərarı ilə Avropa Olimpiya Komitələrinin ən yüksək mükafatı olan Ali Orden təqdim edilmiş, martın 6-da “Macarıstanın Xidmətlərə görə Komandor Xaçı” ordeni ilə təltif edilmişdir.

2016-cı ildə Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının üzvü seçilmişdir. 2016-cı il sentyabrın 22-də Bolqarıstanın Veliko Tırnovo şəhərinin mədəni irsinin qorunmasındakı xidmətlərinə görə Mehriban Əliyevaya şəhərin fəxri vətəndaşı diplomu və döş nişanı təqdim edilmişdir. Həmin il sentyabrın 22-də Bolqarıstanın mədəni irsinin qorunmasına və

təşviqinə böyük töhfəsinə, bu işdə fəal iştirakına görə Müqəddəs Kiril və Mefodiy adına Veliko Tırnovo Universitetinin fəxri doktoru diplomu ilə təltif olunmuşdur.

2017-ci il fevralın 21-də Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə Mehriban Əliyeva Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti təyin edilmiş, bu təyinatla əlaqədar 6 mart 2017-ci il tarixində V çağırış Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı Mehriban Əliyevanın deputat səlahiyyətlərinə xitam verilmişdir.

2017-ci il iyunun 2-də Memarlar İttifaqının fəxri üzvü seçilmiş, Azərbaycan memarlıq irsinin qorunub saxlanılmasında fəaliyyətinə və bu sahəyə verdiyi töhfələrə görə “Akademik Mikayıl Hüseynov” xatirə medalı ilə də təltif olunmuşdur. 2017-ci il dekabrın 26-da Rus Pravoslav Kilsəsinə göstərdiyi köməyə və Həştərxan şəhərinin abadlaşdırılmasına qayğısına görə ona II dərəcəli Müqəddəs Mələksima Knyaginya Olqa ordeni təqdim edilmişdir.

2018-ci il martın 15-də global layihələrin, təhsilin, elmin və mədəniyyətin inkişafına verdiyi töhfələrə görə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin qızıl medalı, 2018-ci il iyulun 18-də İtaliya Respublikasının “Xidmətlərə görə” Böyük Xaç Kavaləri ordeni Mehriban Əliyevaya təqdim edilmişdir.

2018-ci il sentyabrın 22-də Mehriban Əliyevaya idman aləmində və “Ədalətli oyunlar”ın təbliğində nümunəvi nailiyyətlərinə görə Beynəlxalq Ədalətli Oyunlar Komitəsinin “Xüsusi xidmətlərə görə” medalı təqdim olunmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

Mehriban Əliyeva: “Bütün fəaliyyətimdə, bugünkü çox məsuliyyətli vəzifəmdə mənim güc mənbəyim xalqdır”: Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva mərasimdə iştirak etdi / M.Əliyeva // Azərbaycan.- 2017.-30 iyun.- S.1,8.

Heydər Əliyev Fondu / ön söz M.Əliyeva.- Bakı, 2005.103 s.

Mehriban Əliyeva - Azərbaycan mədəniyyətinin hamisi = Mecene de la culture Azerbaïdjanaïse / tərt. və ön söz müəll. Ə. Ələkbərova; elmi red. P.Kərimov; tərc.: H.Babayev, Z.Mustafayev; dizayner R.Quliyev; fotoqr. V.Əmrullayev.- [Bakı]: [Şərq-Qərb], [2018].- 208 s.

Mehriban Əliyeva: dini və etnik dözümlülük bizim sərəvətimizdir: tədbirlər, görüşlər, çıxışlar: [toplu] / [Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi; tərt. S.Aslanov; burax. məsul M. Qurbanlı].- Bakı: [DQİDK], 2017.- 331, [7] s.

Nasir, Ş. İşıqlı əməllər sahibi Mehriban Əliyeva / Şəfəq Nasir // Respublika.- 2016.- 26 avqust.- S.2.

Курбанов, А.М. Мехрибан Алиева и ее роль в современном Азербайджане / А.М.Курбанов, Р.А.Курбанов.- Москва: МГИУ, 2010.- 366, [2] с.

Allahşükür Paşazadə
1949

Şeyxülislam

Allahşükür Hümmət oğlu Paşazadə 1949-cu il avqust ayının 26-da Lənkəran rayonunun Cil kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra 1966-1968-ci illərdə sovxozda fəhləlik etmişdir. Yerli ağsaqqallardan gizli şəkildə dini biliklər öyrənən Allahşükür Paşazadə 1968-1970-ci illərdə Buxarada “MİR-ƏRƏB” mədrəsəsində təhsil almışdır. 1971-ci ildə İmam əl-Buxari adına Daşkənd İslam Universitetinin ilahiyat fakültəsinə daxil olmuş və 1975-ci ildə oranı müvəffəqiyyətlə bitirərək tam ali dini təhsilə yiyələnmişdir.

1975-ci ildən Qafqaz Müsəlmanları İdarəsində məsul katib, 1978-ci ildən “Təzəpir” məscidinin axundu, İdarənin sədr müavini vəzifələrində çalışmışdır. 1980-ci ildə Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədri vəzifəsinə seçilmiş və Şeyxülislam rütbəsi almışdır. XII Şeyxülislamdır. Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi Qazılar Şurasının sədridir. 1986-cı ildə Bakıda keçirilən “Müsəlmanlar sülh uğrunda mübarizədə” Beynəlxalq İslam Konfransının təşəbbüskarı və onun daimi fəaliyyət göstərən komissiyasının sədridir.

1987-ci ildə Moskvada keçirilən “Nüvə silahsız dünya, bəşəriyyətin xilasını uğrunda” Beynəlxalq forumun təşəbbüskar qrupunun başçısı və həmsədri olmuşdur. 1989-cu ildə SSRİ Ali Sovetinin xalq deputatı seçilmişdir. 1990-1995-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin deputatı olmuşdur. Qafqaz müsəlmanlarının 2003-cü ildə keçirilmiş XI qurultayında ömürlük Şeyxülislam seçilmişdir.

Ümumdünya İslam Konqresi, Ümumdünya Xalq Rəhbərliyi, Ümum-

dünya Sülh Şurası, Avrasiya İslam Şurası, “Vicdana çağırış” Beynəlxalq Fondu və digər beynəlxalq təşkilatların rəyasət heyətlərinin üzvüdür.

1991-ci ildə keçmiş sovet respublikaları arasında birinci olaraq Azərbaycanın İslam Konfransı Təşkilatına üzv qəbul olunmasında A.Paşazadənin böyük rolu olmuşdur. Dini-ictimai xadim kimi beynəlxalq aləmdə malik olduğu böyük nüfuzdan istifadə edərək A.Paşazadə Azərbaycan həqiqətlərini, Qarabağ probleminin mahiyyətini tanıtmış din və dövlət liderləri ilə yüksək səviyyəli görüşlərində, ən yüksək xitabət kürsülərindən etdiyi çıxış və məruzələrdə dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırır, bölgəmizdə sülhün və əmin-amanlığın möhkəmləndirilməsi ilə bağlı geniş təbliğat aparır.

Qarabağ probleminin sülh yolu ilə həll olunması üçün əlindən gələni əsirgəməyən A.Paşazadə ermənilərin dini liderləri ilə dəfələrlə görüşmüş, münaqişənin dini müstəviyə keçməsinə imkan verməmişdir. 1988-ci ildən başlayaraq erməni kilsəsinin rəhbərlərini Qarabağ məsələsi ilə bağlı konstruktiv dialoqa dəvət etmişdir. A.Paşazadə 2006-cı ildə Roma Katolik və Rus Pravoslav kilsələrinin təklifi ilə katolik-pravoslav məzhəblərarası əlaqələr komissiyasına üzv seçilmişdir.

Sülh yaradılması və toleranlığın bərqərarı sahəsində uğurlu fəaliyyətinə görə Şeyxülislam 2007-ci ildə Sülh Fondları Beynəlxalq Assosiasiyası, Ümumdünya Veteranlar Federasiyası və “Xalq yaddaşı” Beynəlxalq Veteranlar Fondunun təsis etdikləri xatirə medalı ilə təltif olunmuşdur. A.Paşazadə

bu mükafatın ilk laureatlarından biridir.

Şeyxülislam A.Paşazadənin Azərbaycanda dini mərasimlər içərisində xüsusi həssaslıqla yanaşılan Aşura mərasimi ilə bağlı uğurlu təşəbbüsü müasir Azərbaycanın mənəviyyat tarixinə həkk olunmuşdur. O, Aşura günlərində simvolik olaraq qan çıxarılması ayininin mahiyyətinin saxlanması şərtilə, onun ictimai baxımdan əhəmiyyətli formasının tətbiqinə nail olmuşdur. Belə ki, irsi qan xəstəliklərindən əziyyət çəkən insanların, xüsusilə talassemialı uşaqların ehtiyaclarının ödənilməsi istiqamətində təmənnəsiz qan verilməsi aksiyalarının təşkilinə nail olunmuşdur.

A.Paşazadə bu illərdə elmi fəaliyyətlə də məşğul olmuşdur. 1986-cı ildə İordaniya İslam Mədəniyyəti Kral Akademiyasına müxbir üzv, 2001-ci ildə isə həqiqi üzv seçilmişdir. Beynəlxalq Fiqh Akademiyasının həqiqi üzvüdür. O, həmçinin, 2008-ci ildə yaradılmış Beynəlxalq Fiqh Təşkilatının təsisçilərindən biridir. 1992-ci ildə doktorluq dissertasiyasını müdafiə edərək, tarix elmləri doktoru elmi dərəcəsi almışdır. Azərbaycan Ziyalıları Milli Elmi Yaradıcılıq Qurumunun akademikidir. Bakı Dövlət Universitetinin professorudur. Tarix və ilahiyyat üzrə “Qafqazda İslam”, “İslamda ümmət və şüubilik”, “Quranın təfsiri və tərcüməsi tarixi” monoqrafiyalarının, “Qurani-Kərimin ilahi hökmləri və öyrənilməsi”, “İslamda şəhidlik”, “Milli münasibətlər və din”, “Qurani-Kərimin ecazkarlığı”, “Qurani-Kərimdə insan təbiəti” mövzularında elmi əsərlərin və çox sayda məqalələrin müəllifidir.

İslam tarixi abidələrinin, qədim əlyazmalarının üzə çıxarılması, mübadiləsi və s. sahələrdə bir sıra elmi axtarışlar həyata keçirmişdir. A.Paşazadə

Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının Ekspertlər Şurasının üzvüdür. O, onadək kitabın elmi redaktorudur. 2009-cu ilin iyununda A.Paşazadə MDB müsəlman dini liderlərinin Məşvərət Şurasının sədri, iyulunda isə YUNESKO yanında yaradılan din xadimlərinin yüksək səviyyəli məşvərət qrupunun üzvü seçilmişdir.

Allahşükür Paşazadə 1988-ci ildə SSRİ-nin “Xalqlar dostluğu”, 1992-ci ildə Misirin I dərəcəli “Əl elm və əməl”, 1998-ci ildə Çexen Respublikasının “Millət qəhrəmanı”, 2001-ci ildə Rus Pravoslav kilsəsinin I dərəcəli “Müqəddəs Vladimir”, 2002-ci ildə Gürcüstan Respublikasının “Şərəf”, 2005-ci ildə I dərəcəli “Sergi Radonejski” və Vatikan dövlətinin “Müqəddəs Qreqori”, 2006-cı ildə Rusiya Federasiyasının “Dostluq”, 2007-ci ildə İordaniya krallığının I dərəcəli “Kral Hüseyin”, 2009-cu ildə Rus Pravoslav Kilsəsinin “Şöhrət və Şərəf” və Gürcüstan Respublikasının “Qoyunun qızıl dərisi” ordenləri və s. layiq görülmüşdür. 1994-cü ildə Azərbaycan Respublikasının “Şöhrət”, 1999-cu ildə “İstiqlal” və 2009-cu ildə “Şərəf” ordenləri ilə təltif edilmişdir.

2010-cu ildə “INTERSAFETY” Terrorizm, korrupsiya, ekoloji cinayətə qarşı Beynəlxalq Təhlükəsizlik Komitəsi və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təltiflər İttifaqının (UNCOPA) “Aypara və Ulduz” ordeninin ali dərəcəsi, Beynəlxalq Ekoenergetika Akademiyasının Qızıl medalı ilə təltif olunmuşdur.

Ə d ə b i y a t

İslamda ümmət və şüubilik /Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə; red. R.Əliyev; “İrşad” İslam Araşdırmaları Mərkəzi.- Bakı: Bilik, 1992.127 s.

Qafqazda İslam: Tarix və müasirlik /Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə; elmi red. Z.Bünyadov; Red. R.Əyyubov, T.Babayev.- Bakı: Azər nəşr, 1991.- 224 s.

Ömrün müdriklik zirvəsi: Xalq elçiləri / Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə // Azərbaycan.-2018.- 22 fevral.- S. 3.

Şeyxülislam - ənənə və müasirliyin vəhdəti 60 il / Dr. Adil Abdulla əl-Fələh; red. A. İsgəndərov; tərc. ed.: M. Payızov.- Bakı: Qismət, 2009.- 142, [2] s.

Şeyxülislam Hacı Allahşükür Paşazadənin orden və medalları / red. və ön sözüün müə. A. İsgəndərov; tərt. ed. A. İsgəndərov, S. İsmayılov, Z. Əmrahov; nəşrə məsul. S.Musayev.- Bakı: Qismət, 2010.- 184 s.

On ikinci Şeyxülislam / Şəhrəli, H.Ə.Nağıyev, R.Ağayev, H.A.Yaqubov; red.: H.V.Məmmədəliyev və b.- Bakı: Əlhuda, 2000.- 451səh.

Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə: bibliqrafik göstərici / tərt. ed. A. İsgəndərov (red.) [və b.]; nəşrə məsul H.S.Musayev.- Bakı: Nurlar, 2014.- 343, [1] s.- (Azərbaycanın görkəmli din xadimləri).

Bünyatov, T. On ikinci Şeyxülislam Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə – 65 /T.Bünyatov //Xalq qəzeti.-2014.- 26 avqust.- S.3.

85 illiyi Xeyrulla Məmmədov 1934-2005

Alim, tənqidçi

Xeyrulla Qulam oğlu Məmmədov 1934-cü il avqust ayının 1-də Lerik rayonu Zuvand mahalının Hoveri kəndində anadan olmuşdur.

1952-ci ildə Lerik kənd (o vaxtlar kənd sayılırdı) orta məktəbini bitirmişdir. 1957-ci ildə S.M.Kirov adına ADU-nun (indiki BDU-nun) filologiya fakültəsində təhsil almışdır. 1957-1960-cı illərdə Lerik qəsəbə orta məktəbində Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi kimi pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir. Eyni zamanda internat məktəbində baş tərbiyəçi işləmişdir. Lerik rayonunda çıxan “Kolxoz yolu” qəzetində müntəzəm çıxış etmiş və bu qəzetin məsul katibi işləmişdir.

1960-1963-cü illərdə V.İ.Lenin adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunda (indiki Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti) aspiranturada təhsil almışdır. 1963-cü ilin noyabr ayında ADPI-nin Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi kafedrasında işə başlamış, 1963-1965-ci illərdə həmin kafedrada müəllim kimi çalışmışdır. 1965-1967-ci illərdə baş müəllim, 1967-1982-ci illərdə isə dosent vəzifələrini tutmuşdur. 1968-1970-ci illərdə Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi kafedrası müdirinin müavini vəzifəsinə təyin olunmuşdur.

1982-ci ildə elmlər doktoru elmi dərəcəsinə almışdır. 1991-ci ildən filologiya-tarix fakültəsinin qi-yabi şöbəsinə dekan seçilmişdir. X.Məmmədov ömrünün sonunadək müxtəlif elm ocaqlarında pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuşdur.

Görkəmli alimin elmi fəaliyyətində ədəbi tənqid tariximizin öyrənilməsi xüsusi yer tuturdu. X.Məmmədov həm də uşaq ədəbiyyatının araşdırıcılarından biri idi. O, üçcildlik Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı müntəxəbatının tərtibçisi olmuşdur.

Professor X.Məmmədov klassik ədəbiyyatımız ilə əlaqələrin itməsinə imkan verməmiş, köhnə mətnləri xüsusi qayğı və diqqətlə araşdırıb üzə çıxarmışdır. Onun ən mühüm özəlliklərindən biri araşdırdığı böyük ədəbi əsərlərin, yaradıcı şəxsiyyətlərin ali məktəblərdə öyrədilməsi üçün tədris proqramlarının və uyğun dərslərlərin hazırlanması sahəsindəki fəaliyyəti olmuşdur.

Respublikanın tanınmış mətnşünaslarından biri olan X.Məmmədov sanballı elmi əsərləri ilə sovet ideologiyasının yox, azərbaycançılıq ideyasının əsas tədqiqatçılarından biri idi. Elmi ictimaiyyətdə xüsusi yeri və çəkisi olan X.Məmmədovu bir alim kimi fərqləndirən, hörmət və nüfuz sahibi edən əsas cəhət zəhmətkeşliyi, obyektivliyi, elmi vicdana və elmi etikaya ciddi əməl etməsi olmuşdur. X.Məmmədov klassik və müasir ədəbiyyatımızın bir sıra aktual məsələlərinə, ədəbi əlaqələrimizə, mətbuat xadimlərimizin fəaliyyətinə həsr olunmuş 200-dən çox məqalənin müəllifidir.

Xeyrulla Qulam oğlu Məmmədov 2005-ci il sentyabr ayının 8-də vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı / Xeyrulla Məmmədov; elmi red., nəşrə hazırl. və ön söz. müəl. E.Quliyev.- Bakı: 2006.- 214 s.

Sultan Məcid Qənzadə / X.Məmmədov; red. H.Qasımzadə.- Bakı: Yazıçı, 1983.- 211, [5] s.

Dünyada qala bilmək... : [filol. e. d-ru prof. Xeyrulla Məmmədov haqqında] / Tərt. ed. R.Novruz; red. İ.Israfilov; ön söz müəl.T. Həmid.- Bakı: Qanun, 2012.- 209, [3] s.

Həsənli, A. Bənzərsiz xarakter sahibi / Ağacəfər Həsənli // 525-ci qəzet.- 2011.- 3 mart.- S.7.

Quliyev, E. Görkəmli ədəbiyyatşünas alim, tanınmış pedaqoq / Elman Quliyev // Ədəbiyyat qəzeti.- 2011.- 20 may.- S.5.

İ n t e r n e t d ə

http://web.anl.az/el/Kitab/2015/2006-1580.pdf

75
illiyiKübra Əliyeva
1944

Sənətşünas

Ə d ə b i y a t

Lətif Kərimov: həyat və yaradıcılığı / K.Əliyeva, E.İbrahimov; red. Ç.Əlioğlu.- Bakı: Aspoliqraf, 2007.- 248 s.

50 illik xalça muzeyi / Kübra Əliyeva // Palitra.- 2017.- 17 mart.- S.13.

Azərbaycan və dünya incəsənətində soyqırım mövzusu / Ə.Salamzadə, R.Abdullayeva, A.Sadiqova [və b.]; elmi red. K.Əliyeva; bədii tərtibat N.Novruzov; AMEA, Memarlıq və İncəsənət İn-tu.- Bakı: Bəxtiyar-4, 2016.- 431 s.

Məmmədov, T. Bədii fotoqrafiya / T.Məmmədov; red. K.Əliyeva; məsləhətçi C.Hüseynov; Azərb. Respub. Təhsil Nazirliyi, Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akad.- Bakı, 2011.- 173 s.

Muradov, V. Azərbaycan xalçaları. Qarabağ qrupu / V.A. Muradov; elmi red. K.Əliyeva; tərc. Y.Səlimov; Heydər Əliyev Fondu; "Azər-ilmə" MMC; "Sehrli ilmələr" Azərbaycan Xalçaları Qalereyası.- Bakı: Elm, 2010.- 272 s.

Kübra Muxtar qızı Əliyeva 1944-cü il avqust ayının 4-də Ağdam rayonunda ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Azərbaycanın nəşriyyat tarixində görkəmli yeri olan bərdəli Orucov qardaşlarından Abuzər Orucovun qız nəvəsi olan Kübra Əliyeva 1963-cü ildə M.A.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun (indiki AD-MİU) mədəni-maarif fakültəsinə daxil olmuş, 1967-ci ildə oranı fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun Dekorativ tətbiqi sənət şöbəsində baş laborant, elmi işçi vəzifəsində çalışmışdır.

1978-1980-ci illərdə Moskva şəhərində Lomonosov adına Universitetin tarix fakültəsində professor V.M.Vasilenkonun yanında təcrübə keçmişdir. 1984-cü ildə sənətşünaslıq namizədi elmi dərəcəsinə almışdır. 2004-cü ildə doktorluq dissertasiyasını müvəffəqiyyətlə müdafiə etmişdir.

Kübra xanım Əliyeva 1979-cu ilin axırlarından 2001-ci ilədək Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət İnstitutunun rəssamlıq bölməsində (əvəzçiliklə) (Quba filialında 10 il) dosent vəzifəsində çalışmış, neçə-neçə pəşəkar rəssamlar yetişdirmişdir.

2001-ci ildən 2004-cü ilə qədər (əvəzçiliklə) Azərbaycan Dövlət Memarlıq və İnşaat Universitetinin Memarlıq dizaynı bölməsində savadlı memar-magistrlərin yetişməsində böyük əmək sərf etmişdir.

2003-cü ildən Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasının Sənətşünaslıq kafedrasında müəllim-

dosent, hal-hazırda isə professor vəzifəsində çalışır. Azərbaycan Ensiklopediyasının III-X cildlərində gedən Azərbaycan dekorativ-tətbiqi sənətinə aid 60-dan artıq məqalənin müəllifidir. Rusiyada çap edilən Sovet Ensiklopediyasının xüsusi cildində Azərbaycan xalçalarına aid məqalələrin, Azərbaycanın dövrü mətbuatında və xarici ölkələrdə nəşr edilən 100-dən artıq elmi məqalənin müəllifidir. "Azərbaycan xovsuz xalçaları" (1988), "Xalı və xalçaçılıq terminləri lüğəti" (1998); "XVI-XVII əsr Təbriz xalça məktəbi və onun Yaxın və Orta Şərq xalça sənəti ilə əlaqəsi" (R.Əfəndiyevlə müştərək (1999), "Lətif Kərimov: Həyat və yaradıcılığı" (E.İbrahimovla müştərək (2007) kitablarının müəllifidir.

2011-ci ildən Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun Qafqaz Albaniyasının memarlığı və incəsənəti şöbəsinin rəhbəri vəzifəsində çalışır.

1989-cu ildə "Əmək veteranı" medalı ilə təltif edilmişdir.

1988-ci ildən Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının üzvüdür. Rəssamların yaradıcılığına həsr edilən onlarla kataloqun müəllifidir. Uzun illər Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının eksperti və AMEA Tarix Muzeyinin eksperti olmuşdur. AMEA Terminologiya Komitəsinin üzvüdür. Sənətşünaslıq doktoru, xalçaçı-rəssam 5 beynəlxalq simpoziumda (Berlin, Bakı, Aşqabad, Dənizli, Kazan) iştirak etmişdir.

2004-cü ildə "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Ə d ə b i y y a t

Şirvan şairləri / R.Hüseynov; [rəssam S.Şatıkov].- Bakı: [Elm və təhsil], 2012.- 107 s.

Yurdun adındakı can / R.Hüseynov; red. C.Həsənli, L.Kərimli (Rəfibəyli).- Bakı: Elm, 2010.- 903 s.

Mehseti Gencevi Edebi portre (portret-oçerk) / R.Hüseynov.- Bakı: Şərq-Qərb, 2013.-100 s.

Akademik Rafael Hüseynov Böyük Britaniyada yüksək mükafatla təltif edilib //525-ci qəzet.- 2015.- 19 dekabr.- S.11.

İsmayilov, O. Beynəlxalq aləmdə Azərbaycan elminin artan nüfuzunun yeni təsdiqi: akademik Rafael Hüseynov Oksford Akademiyası İttifaqının üzvü seçilib //Orxan İsmayilov //Azərbaycan.- 2014.- 16 oktyabr.- S.6.

Miriyev A. Rafael Hüseynov: "Avropada qaçqınlarla bağlı böhranın şiddətlənməsi səbəblərindən biri Avropa Şurasının vaxtında Azərbaycanın səsinə səs verməməsidir" /A.Miriyev //Palitra.- 2017.- 30 iyun.- S.11.

Rafael Baba oğlu Hüseynov 1954-cü il avqust ayının 12-də Kürdəmir şəhərində anadan olmuşdur. 1971-ci ildə burada 12 saylı şəhər orta məktəbini bitirmiş, 1971-1976-cı illərdə ADU-nun (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsində, fars filologiyası ixtisası üzrə təhsil almışdır.

Əmək fəaliyyətinə 1976-cı ildə, AMEA Fəlsəfə və Hüquq İnstitutunun Fəlsəfə tarixi şöbəsində başlamışdır. 1978-1982-ci illərdə həmin institutun İran filologiyası şöbəsində kiçik elmi işçi, 1982-1988-ci illərdə isə Orta əsrlər Şərq yazılı mənbələrinin tədqiqi və nəşri şöbəsində baş elmi işçi vəzifəsində çalışmışdır.

1980-ci ildə namizədlik, 1992-ci ildə doktorluq elmi dərəcələrini almışdır. Bir neçə il AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Milli Muzeyinin şöbə müdiri işləmiş, 1993-cü ildən isə muzeyin direktorudur.

Ədəbi fəaliyyətə 1975-ci ildə Kürdəmir rayonunda çıxan "İrəli" qəzeti səhifələrində dərc olunan şeirləri ilə başlamışdır. Dövri mətbuatda vaxtaşırı məqalələri dərc edilmiş, Azərbaycan xalq musiqisi və onun görkəmli ifaçıları haqqında hazırladığı "Nəğməli ömürlər" və "Axşam görüşləri" adlı həftəlik verilişlər silsiləsi efrədə səslənmişdir. "Qobustan" incəsənət toplusunda "Görməyən gözlərin aydınlığı", "Əsas odur ki, xalq sizi sevir", "Həsrət qatırı" və s. publisistik yazıları çap olunmuşdur. Orta əsrlər fars və türkdilli poeziyanın müxtəlif problemlərinə həsr edilmiş 30-dan artıq ədəbiyyatşünaslıq əsərinin müəllifidir. AYB-nin və Teatr Xadimləri İttifaqının üzvüdür. M.Gəncəvinin rübailərini, R.Rza və N.Rəfibəyli haqqında "İki ömrün işığı" (1987) adlı

xatirələr və b. kitabların tərtibçisidir.

ADU-da fars ədəbiyyatı (1987-1989), konservatoriyada mədəniyyət tarixi (1990-1991), Xəzər Universitetində Azərbaycan ədəbiyyatı və Azərbaycan mədəniyyəti (1995) fənlərindən dərs demişdir. 1995-1998-ci illərdə Xəzər Universitetində Azərbaycan filologiyası və şərqşünaslıq kafedrasının müdiri olmuşdur. Onlarla monoqrafiyanın, dərslik və dərs vəsaitinin, 300 elmi araşdırmanın, 500-dən çox publisistik məqalənin, 3 tammetrajlı sənədli-publisistik filmin ssenarisinin, 200-dən çox televiziya və radio verilişinin və proqramının müəllifidir.

2001-ci ildən Azərbaycan Milli Məclisinin və AŞPA-dakı Azərbaycan nümayəndə heyətinin üzvü seçilmişdir. Milli Məclisin Mədəniyyət Məsələləri Daimi Komissiyasının sədridir. Azərbaycan Bosniya-Hersoqovina, Azərbaycan-İspaniya, Azərbaycan-İsveç, Azərbaycan-İtaliya parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupunun üzvüdür. Hacıqabul-Kürdəmir seçki dairəsindən deputat seçilmişdir.

1997-ci ildə "Cavidlər" əsərinə görə Azərbaycan Respublikası EA-nın, Yazıçılar Birliyinin, Azərbaycan Universitetinin xüsusi mükafatına layiq görülmüşdür.

2005-ci ildə "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür. 2014-cü ildə AMEA-nın həqiqi üzvü seçilmiş, "Elmdə ad" Beynəlxalq mükafatını almışdır. "Avropa evi" quruculuğu istiqamətində xidmətləri nəzərə alınaraq Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının rəsmi qeydiyyatında olan "Birləşmiş Avropa Mükafatı" prizi və medalı ilə təltif edilmişdir.

Nazim Hüseynov
1969

İdman ustası

Nazim Qalib oğlu Hüseynov 1969-cu il avqust ayının 2-də Bakı şəhərində ləzgi ailəsində anadan olmuşdur.

N.Hüseynovun atası əslən Qusar rayonunun Piral kəndindən, anası isə Dağıstanın Axtı kəndindəndir. Hələ uşaq yaşlarından idmana maraq göstərən Nazim bir neçə dəfə SSRİ birinciliyində çempion olmaqla yanaşı bir neçə dəfə də mükafatçılar siyahısında olmuşdur. Dünya cüdo arenasında ilk dəfə 1991-ci ildə Budapeştdə keçirilən super dünya kubokunda fəxri kürsünün ən yüksək pilləsinə qalxmışdır. Eyni zamanda həmin ildə Barselonada keçirilən dünya çempionatında 3-cü yer tutaraq mükafatçılar sırasına yüksəlmişdir. 1992-ci ildə isə daha da irəliləyərək Fransanın paytaxtı Parisdə keçirilən Avropa çempionatında qızıl medal qazanmışdır. Final görüşündə fransız cüdoçuya qarşı işlətdiyi fənd dünyanın 101 ən baxımlı ipponları siyahısına düşmüşdür.

1992-ci ildə cüdo əfsanəsi Nazim Hüseynov Azərbaycan tarixində ilk olaraq Barselonada keçirilən 25-ci yay olimpiya oyunlarında qızıl medal qazanaraq adını Azərbaycan idmanının tarixinə qızıl hərflərlə yazmışdır.

1993-cü ildə Yunanistanın paytaxtı Afinada keçirilən Avropa çempionatında yenidən bütün rəqiblərinə qalib gələrək ikinci dəfə Avropa çempionu olmuşdur. Həmin ildə Hamiltonda keçirilən dünya çempionatında gümüş

medala layiq görülmüşdür.

1994-cü ildə Qdanskda keçirilən Avropa çempionatının finalında dəfələrlə məğlub etdiyi italyalı Girolamo Giovinazzoniyə hakimlərin xalı (XANTE) nəticəsində məğlub olmuşdur.

1995-ci ildə “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir.

Nazim Hüseynovun birinci məşqçisi Azərbaycanın Əməkdar məşqçisi Tərhan Həsənovdur.

Bundan sonra isə onun səhhətində baş vermiş problemlər və ardıcıl zədələr yenidən çempion olmağa mane olmuşdur. Buna baxmayaraq, 1997-ci ildə keçirilən super dünya kubokunda qızıl medal qazanmışdır. Sidney Olimpiya oyunlarının lisenziya xarakterli turnirlərində isə viza problemi ucbatından yarışlara qatıla bilməsə də həmin lisenziya yarışlarında sonradan olimpiya oyunlarının mükafatçısı olan gürcü Vazaqaşvillini ipponla məğlub etmişdir.

Azərbaycan cüdosunun əfsanəsi Nazim Hüseynovun gənc idmançılara öz bilik və bacarığını əsirgəməməsi səbəbindən son illərdə bu sahədə yeni çempionlar dünya cüdo arenasına daxil olurlar.

Nazim Hüseynov İtaliyanın cüdo üzrə yığma komandasına baş məşqçilik postuna rəhbərlik etmək təklifini rədd etmişdir.

Ə d ə b i y a t

Nazim Hüseynov: “Avropa oyunları hər birimizin yaddaşında iz qoyacaq” / N.Hüseynov // Olimpiya dünyası. - 2015. - 26 may-1 iyun. - S.4.

İ n t e r n e t d ə

[https://az.wikipedia.org/wiki/azim_H%C3%BCs%C3%A9ynov_\(e%C3%BCdo%C3%A7u\)](https://az.wikipedia.org/wiki/azim_H%C3%BCs%C3%A9ynov_(e%C3%BCdo%C3%A7u))
<http://apa.tv/video/20832>

70
illiyiFikrət Əliyev
1949

Akademik

Fikrət Əhmədli oğlu Əliyev 1949-cu il avqust ayının 13-də Ermənistanın Nüvədi kəndində anadan olmuşdur.

1971-ci ildə S.M.Kirov adına Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki Bakı Dövlət Universiteti) riyaziyyat fakültəsini, 1975-ci ildə aspiranturanı bitirib, Ukraynada namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir.

1990-cı ildən fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, 1992-ci ildən isə professorudur.

1975-1992-ci illərdə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunda əvvəl kiçik, sonra isə böyük elmi işçi kimi fəaliyyət göstərmişdir.

1992-1993-cü illərdə İstanbul Texniki Universitetinin professoru olmuşdur.

2011-ci ildə “Sistem analizi və avtomatik idarəetmə” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. 150-dən çox elmi əsərin müəllifidir.

95 adda elmi əsəri xaricdə nəşr olunmuşdur.

Əsas elmi nailiyyətləri: Diskret halda stabilləşdirici tənzimləyicilərin parametrisasiyası verilmiş, “frequency” - “state - spase” metodları arasında əlaqə yaradılmış və qeyri xətti Rikkafi tənliyinin dayanıqlı həlli üçün analitik spektral metod verilmişdir. Polinom və kəsr rasionel matrislərin faktorizasiyası üçün effektiv alqoritmlər təklif olunmuş və çıxışa nəzərən optimal və etibarlı stabilləşdirici tənzimləyicilərin qurulması yolları işlənib hazırlanmışdır. Periodik optimal idarəetmə və tərs məsələlərin həlli üçün effektiv həll üsulları, robotların hərəkəti üçün optimal proqram trayektoriya və idarəedicilərin

qurulması üçün yeni riyazi model təklif olunmuş, uyğun həll alqoritmləri qurulmuşdur. Neftçixarma sənayesində geniş istifadə olunan qaz lift prosesinin riyazi modeli yaradılmış, uyğun proqram trayektoriya – idarəedicinin qurulması üçün effektiv həll alqoritmı işlənib hazırlanmışdır. Burada geniş istifadə olunan hidravlik müqavimət əmsalının tapılması üçün tərs məsələlər qoyulmuş, yeni effektiv ədədi alqoritmlər verilmişdir. Həmçinin ştanqlı nasos qurğularında plunjerin hərəkətin riyazi modeli qurulmuş, minimum enerji sərfi üçün yeni idarəetmə alqoritmləri verilmiş, dinamogramların tapılması üçün yeni riyazi üsul təklif olunmuşdur.

1993-cü ildən Amerika Riyaziyyat Cəmiyyəti, 1996-cı ildən Beynəlxalq Kompüter Assosiasiyası, 1997-ci ildən Nyu-York Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvüdür. Tətbiqi Riyaziyyat Elmi Tədqiqat İnstitutunun direktorudur.

Fikrət Əliyev 2001-ci ildə AMEA-nın həqiqi üzvü seçilmişdir.

F.Əliyev Azərbaycan elminin təbliğindəki xidmətlərinə görə Rabitə və İnformasiya Nazirliyinin təqdimatı və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə “Tərəqqi”, Rumıniya Respublikasının Riyaziyyat Cəmiyyətinin 100 illiyinə həsr olunmuş “Xatirə” və Qazaxıstan Respublikasının Əl-Fərabî adına Milli Universitetinin Yubiley medallarına və Fəxri Fərmanlara layiq görülmüşdür.

6 elmlər doktoru, 7 fəlsəfə doktoru hazırlığı üzrə doktorant və dissertantların elmi rəhbəri və məsləhətçisi olmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycanda elmin problemləri və inkişaf perspektivləri / F.Əliyev, Ş.Ağayev; red. C.Məmmədli. - Bakı: Elm, 2011. - 151 s.

İnformatika telekommunikasiya radioelektronika üzrə ingiliscə-rusca-azərbaycanca terminoloji lüğət / Ə.Abbasov, F.Əliyev, Ə.Əliyev, F.Əhmədov. - Bakı: Elm, 2004. - 296 s.

Humanitar elmlər: prioritetlər, tədqiqatlar, nəşrlər / F.Əliyev // Respublika. - 2010. - 30 yanvar. - S.5, 7.

Методы решения задач оптимизации при эксплуатации нефтяных скважин: монография / М.М.Муталлимов, Ф.А.Алиев. - LAMBERT Academic Publishing GmbH & Co, KG Germany, 2012. - 164 p.

Алгоритм нахождения оптимального решения одной задачи с граничным управлением / Ф.А.Алиев, Н.А.Исмаилов, Н.С.Мухтарова // Автоматика и телемеханика. - 2015. - № 4. - С.97-104.

95 illiyi Maqsud Əliyev 1924-2016

Akademik

Maqsud İsfəndiyar oğlu Əliyev 1924-cü il avqust ayının 27-də Tiflis şəhərində anadan olmuşdur.

1941-1943-cü illərdə Tiflis Dövlət Universitetinin fizika-riyaziyyat fakültəsinin tələbəsi olmuş, 1943-1945-ci illərdə isə Sovet Ordusu sıralarında xidmət etmişdir.

1950-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) fizika-riyaziyyat fakültəsini bitirmiş, Politexnik İnstitutunda, Neft və Kimya İnstitutunda, Azərbaycan Dövlət Universitetində pedaqoji iş aparmışdır. Maqsud Əliyev selenin kristallaşmasına, elektrik, optik və istilik xassələrinə az miqdarda aşqarların təsirinin ilk tədqiqatçılarından biri olmuşdur. M.İ.Əliyev bu nəticələri ümumiləşdirərək 1957-ci ildə namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmişdir.

M.İ.Əliyev 1961-ci ildən Azərbaycan EA Fizika İnstitutunda əvvəlcə böyük elmi işçi, sonralar isə “Yarımkəçiricilərdə köçürmə hadisələri” laboratoriyasının müdiri vəzifəsində çalışmışdır. Tədqiqatlarında əsas yerlərdən birini yarımkəçiricilərin istilikkeçirməsi problemi tutur. O, 1966-cı ildə fizika-riyaziyyat elmləri doktoru elmi dərəcəsinə, 1967-ci ildə isə professor adını almış, bir sıra orden, medal və diplomlara layiq görülmüşdür.

Akademik Maqsud Əliyev ittifaq mətbuatında və xarici mətbuatda dərc olunmuş 300-dən artıq elmi məqalənin və 20 ixtiranın müəllifidir.

1969-cu ildə Azərbaycan Respublikası EA-nın müxbir üzvü, 1980-ci ildə

isə həqiqi üzvü seçilmişdir

M.Əliyev elmi yaradıcılığını pedaqoji fəaliyyəti ilə daim ahəngdar şəkildə əlaqələndirmiş və Azərbaycanın bir sıra ali təhsil ocaqlarında yüksəkixtisaslı kadrların yetişdirilməsində fəal iştirak etmişdir. O, nüfuzlu beynəlxalq elmi simpozium, forum və konfranslardakı çıxışları ilə Azərbaycan elmini ölkənin hüdudlarından kənar da layiqincə təmsil etmişdir. Alimin rəhbərliyi ilə yarımkəçiricilər fizikası və onun tədris metodikası üzrə 40-dan çox fəlsəfə və elmlər doktoru hazırlanmışdır.

O, Azərbaycan Respublikası EA fizika-riyaziyyat və texnika elmləri bölməsinin akademik-katibinin müavini vəzifəsində işləyərək, aktiv elmi təşkilatçılıq işi aparmışdır. O, Azərbaycan EA-nın “Fizika problemləri” elmi şurasının sədr müavini, Rusiya EA Rəyasət Heyətinin “Yarımkəçiricilər fizikası və kimyası” kompleks problemi və “Yarımkəçirici materialşünaslığının fiziki-kimyasının əsasları” üzrə elmi şuraların üzvü olmuşdur. Akademik M.Əliyev “Fundamental və tətbiqi işlər” üzrə komisiyanın sədri kimi 1986-2005-ci illər üçün elmi-texniki tərəqqi kompleks proqramının tərtib olunmasında fəal iştirak etmişdir. Elmi nailiyyətlərin fəal təbliğatına görə Maqsud Əliyev keçmiş Ümumittifaq “Bilik” Cəmiyyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif olunmuşdur. Akademikin adı “Respublika Əmək Şöhrəti” kitabına yazılmışdır.

Akademik Maqsud Əliyev 2016-cı il dekabr ayının 23-də Bakıda vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

Dönüş mərhələsində global idarəetmə: dəyişilən cəmiyyətdə sülhün qorunmasına innovasiya yanaşmaları, beynəlxalq seminar / red. hey. M.Əliyev və b.; tərt. F.Məmmədov və b.; N.Hüseynov.- Bakı: Nağıl evi, 2005.- 176 s.

Dünya şöhrətli alim / Maqsud Əliyev, H.İbrahimov // Respublika.- 2014.- 23 oktyabr.- S.7.

M.İ.Əliyev: bibliografiya / AzEA Qırmızı Əmək Bayrağı ordenli Fizika İnstitutu; Mərkəzi Elmi Kitabxana; tərt. ed. A.Xəlilova, Ç.Əhmədova; elmi red. H.Abdullayev; red. N.Teymurova.- Bakı: Elm, 1992.- 116 s.

Культура спасет мир: АКА «Симур» - 25 лет / Махсуд Алиев // Каспий.- 2016.- 29 октябрь.- С.10.

İ n t e r n e t d ə

www.science.gov.az/institutes

[/www.google.az/search?q=Maqsud+Əliyev](http://www.google.az/search?q=Maqsud+Əliyev)

125
illiyi**Bakıda ilk ictimai kitabxana-qiraətxana
açılmışdır
1894**

Azərbaycanda ilk ümumi açıq milli kitabxananın əsası 1894-cü ildə Nəriman Nərimanov tərəfindən qoyulmuşdur. O, görkəmli ziyalılardan S.M.Qənizadə, H.Mahmudbəyov, S.Vəlibəyov, Ə.Axundov, Ə.Cəfərzadənin yaxından köməyi ilə Xaqaninin, Nizaminin, Füzulinin, Sədinin, Hafizin, Firdovsinin, A.Bakıxanovun, M.F.Axundovun, M.P.Vaqifin, Q.Zakirin, S.Ə.Şirvaninin və b.-nin əsərlərini, həmçinin jurnal və qəzet komplektlərini toplamağa başlamışdı. Bakı qubernatorunun icazəsi ilə Qorçakov küçəsində (indiki Fəvvarələr bağının yanında yerləşən dördmörtəbəli binanın birinci mərtəbəsində) ilk kütləvi milli qiraətxana açıldı.

1894-cü il avqustun 1-də fəaliyyətə başlamış “Nəriman qiraətxanası” qısa müddət ərzində təkcə Zaqafqaziyada deyil, Rusiyada və Şərq ölkələrində rəğbətlə qarşılandı.

O dövrdə kitabxana-qiraətxanani lazımi ədəbiyyatla təmin etmək olduqca çətin idi. Buraya Kəlküttə, İstanbul, Sofiya, Qahirə, Tehran, Təbriz və digər şəhərlərdən xeyriyyə yolu ilə qəzet, jurnal və kitablar göndərilirdi. Qəzet və jurnalların çoxu milyonçu H.Z.Tağıyevin hesabına alınır.

Qiraətxanaya giriş haqqı 2 qəpik idi. Oxucuların suallarına tez və vaxtında cavab vermək üçün kataloq düzəldilmişdi. Kitabxanaçı-qiraətxanaçı vəzifəsində Nərimanovun ən yaxın silahdaşlarından olan Əlisgəndər Cəfərov işləyirdi. Kitabxana-qiraətxananın fəaliyyətə

başladığı bir ay ərzində ora 710 nəfər oxucu gəlmiş, bunlardan 151 nəfəri azərbaycanlı, digər qismi isə müxtəlif millətlərin nümayəndələri idi. Bu da o zaman Zaqafqaziya kitabxanalarının heç birinin malik olmadığı bir rəqəm idi.

N.Nərimanov qiraətxanani yalnız yaşatmaq deyil, həm də onun imkanlarını genişləndirmək, gənc nəslin mənəvi tərbiyəsi üçün bir baza yaratmaq istəyirdi. Bu məqsədlə kitabxananın yanında gənc ədəbiyyat həvəskarlarının, gənc aktyorların dərnəkləritəşkil edilmişdi. Dərnəklərdə həm bədii əsərlər oxunub müzakirə edilmiş, həm də Azərbaycanın teatr mədəniyyəti tarixində xüsusi rol oynamış bir neçə əsər tamaşaya qoyulmuşdu. Tamaşadan yığılan pullar qiraətxanaya verilmişdi.

“Kaspi” qəzeti 6 mart 1897-ci il tarixli nömrəsində yazırdı ki, N.Nərimanov qiraətxanada bir müəlliminin əməkdaşlığı ilə uşaq kitabları şöbəsi yaratmışdır.

İlk milli qiraətxana dörd il fəaliyyət göstərmişdir. Çar hakim dairələri gənclərin qiraətxana ətrafında sıx toplaşmasından ehtiyat edərək, 1898-ci ilin oktyabr ayında onu şübhəli siyasət ocağı kimi bağlatmışdı. Buna baxmayaraq, milli mədəniyyətin yüksəlişində ilk cığır açan “Nəriman qiraətxanası” Azərbaycan xalqının ictimai fikrində yeni səhifənin başlanğıcı olmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

Abdullayeva, A. Bakıda ilk ictimai kitabxana-qiraətxana / Aida Abdullayeva // Mədəni-maarif.- 2010.- №1/2.- S.72.

Xələfov, A. Nəriman Nərimanovun ilk ümuməvi milli kitabxana-qiraətxanası / A.Xələfov // Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi: dərslik.- 2 hissədə.- Bakı: BUN, 2004.- H.1.- 328 s.

İ n t e r n e t d ə

<http://az.baku-art.com/index.php?newsid=10481#Wuf65aSFPcc>

<http://sabunchu.cls.az/more/text/27055>

<http://nneriman.blogspot.com/2017/01/ilk-milli-qiraxana-nrimanov-qiraxanas.html>

Digər tarixi hadisələr

Azərbaycan Əlifbası və
Azərbaycan Dili Günü
2001

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan dilinin saflığının qorunması və dövlət dilindən istifadə ilə bağlı fərman imzalanıb //Mədəniyyət.-2018.- 2 noyabr.- S.1-2.

Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü ilə bağlı tədbirlər //Mədəniyyət.- 2016.- 3-5 avqust.- S.3.

1 avqust - Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili //Yeni Azərbaycan.- 2016.- 2 avqust.- S.5.

Ələddinqızı, N. 1 Avqust Azərbaycan Dili və Əlifbası Günüdür / Nəzakət Ələddinqızı // Səs.- 2016.- 30 iyul.- S.13.

Salmanlı, R. Ana dilinin inkişafı və qorunması dövlətin prioritet istiqamətlərindəndir: 1 Avqust Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günüdür / Rəhman Salmanlı //Azərbaycan.- 2016.- 31 iyul.- S.7.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/down/meqale/medeniyyet/2018/noyabr/614967.htm>

1 avqust ölkəmizdə ən əziz günlərdən biri kimi qeyd olunur. Bu gün milli varlığımızın əsas atributlarından olan Ana dilimizlə bağlıdır. Dil millətin simasını səciyələndirən amillərdən biri, onun milli sərvətidir. Millətin dilinin dövlət dili statusuna yüksəlməsi isə tarixi hadisə, milli dövlətçilik tarixinin qızıl səhifəsidir. Ulu öndər milli-mənəvi dəyərlərimizin ən qiymətli və bir millət kimi milli varlığımızın rəmzi olan Azərbaycan dilinin saflaşdırılması və inkişafı istiqamətində çox mühüm addımlar atmışdır. Ölkəmizdə Azərbaycan dilinin hərtərəfli inkişafı, işlək dilə çevrilməsi, beynəlxalq münasibətlər sistemə yol tapması Ana dilimizin gözəl bilicisi, mahir natiq, ulu öndər Heydər Əliyevin dilin qorunmasına yönələn düşünülmüş siyasətinin nəticəsidir.

Azərbaycan SSR-in 1978-ci il Konstitusiyasında Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi qəbul edilməsi isə həmin dövr üçün əhəmiyyətli hadisə idi. 1993-cü ildə Heydər Əliyevin Azərbaycanda ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışından sonra Azərbaycan dili öz inkişafında yeni mərhələyə qədəm qoymuşdur. 1995-ci ildə müstəqil dövlətimizin ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul edilən ilk Konstitusiyası ilə dövlət dilinin adı bərpa edildi. Bu, ulu öndərin Ana dilimizə dəyişməz mövqeyinin daha bir parlaq nümunəsi olmuşdur.

Bundan sonra hökumət səviyəsində Ana dilinin inkişafı və qorunması istiqamətində əhəmiyyətli sənədlər qəbul edilmişdir. “Dövlət dili işinin təkmilləşdirilməsi haqqında” 18 iyun 2001-ci il tarixli Fərman, yeni əlifbaya keçidin 2001-ci ilin avqustuna kimi ölkəmizdə bütünlüklə təmin edilməsi

ulu öndərin öz doğma dilinə bağlılığını bir daha təsdiq etmişdir.

Ümummilli liderin 9 avqust 2001-ci il tarixli “Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili gününün təsis edilməsi haqqında” Fərmanı ilə avqustun 1-i ölkəmizdə Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü kimi qeyd olunur.

2002-ci il 30 sentyabr tarixində “Azərbaycan Respublikasında Dövlət dili haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun qəbul edilməsi Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi işlədilməsi, onun tətbiqi, qorunması və inkişaf etdirilməsi istiqamətində daha bir addım olmuşdur. Bu ənənələri ölkə Prezidenti İlham Əliyev uğurla davam etdirməkdədir. Dövlət başçısının müxtəlif vaxtlarda imzaladığı “Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında” və “Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının hazırlanması haqqında” Sərəncamları və bu istiqamətdə görülən işlər də dilimizin inkişafına böyük qayğının təzahürüdür.

Prezident İlham Əliyev 2018-ci il noyabr ayının 1-də Azərbaycan dilinin saflığının qorunması və dövlət dilindən istifadənin daha da təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında fərman imzalamışdır. Fərmanda Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə Azərbaycan Respublikasının dövlət dilinin tətbiqinə nəzarət edən, kütləvi informasiya vasitələrində, internet resurslarında və reklam daşıyıcılarında ədəbi dil normalarının qorunmasını təmin edən, dövlət büdcəsindən maliyyələşən “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Dil Komissiyası yanında Monitoring Mərkəzi” publik hüquqi şəxs yaratmaq tapşırılmışdır.

Azərbaycan Kinosu Günü 2001

Ə d ə b i y y a t

Azəri, L. Cümhuriyyətin simaları milli filmlərimizdə: Azərbaycan kinosu 120 /Lalə Azəri //Mədəniyyət.- 2018.- 2 mart.- S.10.
Kazımzadə, A. Azərbaycan maarifçi-realist kinosu : Azərbaycan kinosu - 120 /Aydın Kazımzadə //Kaspi.- 2018.- 10-12 mart.- S.7.

1898-ci il avqust ayının 2-də yeni proqram hazırlanmış və bu proqrama “Bibiheybətdə neft fontanı yanğını”, “Əlahəzrət Buxara əmirinin “Великий князь Алексей” paroxodunda yolasalma mərasimi”, “Qafqaz rəqsi” xronikal-sənədli və “İlişdin” bədii kinosüjətləri daxil edilmişdir. Bu kinosüjətləri fransız yəhudisi, 25 ildən artıq Bakıda yaşayıb işləmiş, Bakı elmi foto dərnəyinin katibi, nəşir və fotoqraf Aleksandr Mixayloviç Mişon lentə almışdır. Bununla da Azərbaycanın kino tarixində ilk süjətlər yaranmışdır. Həmin kinosüjətlərdən 2-si – “Bibiheybətdə neft fontanı yanğını” və

“Balaxanıda neft fontanı” 2001-ci ildə Azərbaycan Dövlət Film Fondunun təşəbbüsü ilə Fransanın kino arxivindən Azərbaycana göndərilmiş və hazırda filmfondda 35 mm-lik plyonkada və videokasetdə qorunub saxlanılır.

Azərbaycan Respublikasının mədəni inkişafı sahəsində kino işçilərinin xidmətlərini və ölkəmizdə çəkilmiş kinosüjətlərin 1898-ci il avqustun 2-də ilk kino seansının həyata keçirildiyini nəzərə alaraq, ulu öndər Heydər Əliyev 18 dekabr 2000-ci il tarixli Sərəncamı ilə avqustun 2-si tarixini kino işçilərinin peşə bayramı - Azərbaycan Kinosu Günü elan etmişdir.

Hərbi-Dəniz Qüvvələri Günü 1996

Ə d ə b i y y a t

Əzimova, A. Xəzər Hərbi Donanmasının Bakıda gedən siyasi mübarizədə mövqeyinə dair (mart 1917-sentyabr 1918) / Aygün Əzimova // Azərbaycan MEA-nın Xəbərləri: İctimai elmlər seriyası.- 2017.- №2.- S.46-59.

Azərbaycanın hərbi dəniz donanması 1918-ci ildə yaradılmışdır. Daha sonra Bakını tərk edən ingilis əsgərləri özlərinin döyüş gəmilərinin və yardımçı üzgüçü vasitələrinin bir hissəsini Azərbaycana vermişdir. Demokratik cümhuriyyətin süqutundan sonra donanma Sovet Azərbaycanının Qırmızı donanması adlandırılmış və 1920-ci ilin yayında bu donanma Xəzər Dəniz Qüvvələrinin tərkibinə daxil olunmuşdur.

Keçmiş SSRİ-nin Qırmızı bayraqlı Xəzər Donanmasının Bakı və Moskva arasında bölünməsi 1992-ci ildə həyata keçirilmişdir. Hərbi gəmilərin Azərbaycanın balansına qəbul edilməsində HDQ-nın keç-

miş komandanı, kontr-admiral Rafiq Əsgərov mühüm rol oynamışdır. 1992-ci ilin iyul ayında Azərbaycan hərbi gəmiləri ölkəmizin bayrağı altında reyde çıxmışlar. Hazırda Azərbaycanın Hərbi Dəniz Qüvvələrinin şəxsi heyətinin sayı 3000 nəfərdən çoxdur.

1996-cı ildə Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbi əsasında Dəniz Akademiyası təşkil olunmuş və həmin ildə ulu öndər Heydər Əliyevin Fərmanı əsasında 5 avqust tarixi - Azərbaycanda Hərbi-Dəniz Qüvvələri Günü kimi qeyd olunmağa başlanmışdır.

Beynəlxalq Gənclər Günü 1999

Ə d ə b i y a t

Əfəndiyev, M.
Azərbaycanda gənclər
siyasəti mahiyyətə yeni
mərhaləyə qədəm qoyur
/ M. Əfəndiyev // Xalq
qəzeti.-2018.- 12 avqust.-
S.3.

1998-ci il 8-12 avqust tarixində Lissabon şəhərində keçirilmiş Gənclər Nazirlərinin I toplantısında Beynəlxalq Gənclər Günü'nün keçirilməsi BMT-nin Baş Assambleyasının 54/120 sayılı qətnaməsi ilə 17 dekabr 1999-cu ildən bəri 12 avqust tarixində qeyd olunur.

Respublikamızda Beynəlxalq Gənclər Günü ilk dəfə 2000-ci il avqust ayının 12-də qeyd edilmişdir.

Hazırda dünya əhalisinin təqribən 3 milyard nəfəri, yaşı 25-ədək olan gənclərdir. Onların yarım milyarddan çoxu kasıbçılıq həddində yaşayır. 100 milyondan artıq uşaq məktəbə gedə bilmir. Hər gün 30 min uşaq acliqdan

ölür. BMT-nin Baş katibi dünya birliyi-ni gənclərin problemlərini həll etməyə çağırmışdır.

Azərbaycanda gənclər dövlətin qayğısı ilə hərtərəfli şəkildə əhatə olunmuşdur. Ulu öndər Heydər Əliyevin Sərəncamı ilə 2 fevral tarixi 1996-cı ildən etibarən Azərbaycan Gəncləri Günü kimi təsdiq olunmuşdur. Bu, ulu öndər Heydər Əliyevin gəncliyə göstərdiyi diqqət və qayğının bir nümunəsi idi. Onu da qeyd edək ki, gənclər günü MDB məkanında və Şərqi Avropa ölkələri arasında ilk dəfə olaraq Azərbaycanda qeyd olunmuşdur.

Sərhəd Qoşunları Əməkdaşlarının Peşə Bayramı Günü 2000

Məlum olduğu kimi, Azərbaycanda milli sərhəd xidmətinin yaranma tarixi 1918-ci il dövrünə təsadüf edir. 1918-ci il iyun ayının 22-də Azərbaycanda ilk dəfə olaraq Poylu sərhəd postu yaradılmış, digər istiqamətlərdə də oxşar məntəqələrin yaradılması işinə başlanılmışdır. 1919-cu il avqust ayının 18-də Azərbaycan Demokratik Respublikası Nazirlər Kabineti "Azərbaycan Respublikasının gömrük baxımından sərhəd mühafizəsinin təsis edilməsi haqqında" qanun qəbul etdikdən sonra əlavə olaraq 99 post yaradılaraq Azərbaycan sərhədlərinin mühafizəsi təşkil edilmişdir.

Müstəqillik illərində Azərbaycan Ordusunun yaradılması, formalaşdırılması proseslərinə bilavasitə rəhbərlik edən ulu öndər Heydər Əliyev Sərhəd Qoşunlarının formalaşdırılması,

ölkəmizin sərhədlərinin qorunması işinin təşkili istiqamətində əvəzsiz xidmət göstərmiş, milli sərhəd siyasətinin əsasını qoymuş, sərhəd strategiyasını müəyyənləşdirmişdir. Ümumiyyətlə, üçrəngli bayrağımızın Silahlı Qüvvələrdə ilk dəfə Naxçıvan Sərhəd Dəstəsində qaldırılmasından, sərhədlərimizdə ilkin zəruri infrastrukturların yaradılmasından tutmuş Dövlət Sərhəd Xidmətinin təşkilinə qədər bütün proseslər ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

2000-ci il avqust ayının 16-da Prezident Heydər Əliyev ADR-in ilk sərhəd mühafizəsinin təsis edildiyi tarixin - 18 avqustun Azərbaycan Respublikasının Sərhəd Qoşunları Əməkdaşlarının Peşə Bayramı Günü kimi elan edilməsi haqqında Sərəncam imzalamışdır.

Digər tarixi hadisələr

505
illiyiÇaldıran döyüşü
1514

Çaldıran döyüşü Səfəvilər və Osmanlılar arasında 1514-cü il avqustun 23-də Çaldıran düzündə (Maku şəhəri yaxınlığında) baş vermişdir.

Ağqoyunluların süqutundan sonra Səfəvilər qısa zamanda tarixi Azərbaycan torpaqlarını və ona yaxın əraziləri birləşdirməklə kifayətlənməyib, Asiyanın bir hissəsini, Xorasan və İraq kimi vacib regionları da özlərinə tabe etmişlər. Qısa zamanda bu cür yüksəliş Səfəvilər dövlətinin Qərb sərhədlərində yerləşmiş və sürətlə böyüməkdə olan başqa bir türk mənşəli sülalənin maraqlarına zidd idi.

Hələ Səfəvilərin Ərdəbil hakimliyi dövründə onların hakimiyyətə gəlmələrində, hərbi-siyasi qüvvə kimi meydana çıxmalarında Anadoludakı türk-qızılbaş tayfaları çox mühüm rol oynamışdır. Səfəvilərlə sıx əlaqəsi olan bu tayfalar Osmanlı ərazisində böyük təhlükədə idilər Səfəvilərlə müharibə təqdirində Osmanlı imperiyası ərazisində yaşayan qızılbaşların arxada üsyan qaldıracağından çəkinən Sultan I Səlim (1512-1520) onlardan təqribən 40 minini edam və sürgün etdirmişdir. Beləliklə, özünə arxadan müdafiəni təmin etmişdir.

Döyüşün baş tutmasında Səfəvi hökmdarı I Şah İsmayıl və Osmanlı sultanı I Səlimin bir-birlərinə bəslədikləri münasibətlər də rol oynamışdır. Sultan II Bayazid Osmanlının genişlənməsinə çox da çalışmış, ölkənin daha çox mədəni inkişafına fikir verirdi. Ona görə də Şərqdə sürətlə güclənən Səfəvilər onun üçün təhlükəli görünürdü, əksinə gözəl şair olan I Şah İsmayıl və mədəniyyətə böyük maraq göstərən II Bayazid arasında isti münasibətlər formalaşmış, 1504-cü ildə isə Səfəviləri bir dövlət kimi tanıyırdı. II Bayazid həyatda ola-ola özümdən böyük qardaşlarını öldürməklə hakimiyyətə gələn Bayazidin üçüncü oğlu sultan I Səlim isə ölkənin coğrafi cəhətdən genişlənməsini, babası Fateh Sultan Məhəmmədin

yolunu davam etdirmək istəyirdi. Təqribən 300 top, tüfənglə silahlanmış yeniçəri dəstələri və s. qoşun növlərindən ibarət Osmanlı ordusu avqust ayında Səfəvilər dövlətinin ərazisinə soxuldu. Avqustun 23-də baş verən döyüşdə hər iki tərəf ağır itkiyə məruz qaldı. Osmanlı ordusunun sağ cinahında Anadolu bəylərbəyisi Sinan paşa, sol cinahında isə Rumeli bəylərbəyisi Həsən paşa komandanlıq edirdi. Bir-birinə zəncirlə bağlanmış toplar və yeniçəri dəstələri mərkəzdə yerləşdirilmişdi. Heç bir odlu silahı və topu olmayan qızılbaş ordusu sayca osmanlılardan xeyli az idi. Müharibəyə kifayət qədər hazırlaşmayan I Şah İsmayıl yaxın adamlarının məsləhətinə baxmayaraq, düşməni qəflətən yaxalayaraq məğlubiyyətə uğratmaq üçün gözlənilmədən hücum etməkdən boyun qaçırırdı. Səfəvi ordusunun sağ cinahında Durmuş xan Şamlı, sol cinahında isə Məhəmməd xan Ustaclı komandanlıq edirdi. I Şah İsmayıl təkbətək döyüşdə Osmanlı pəhlivanı Əlibəy Məlcuc oğlunu qılıncdan keçirdi. Lakin Osmanlı piyadasını geri oturdan qızılbaş süvarisi düşmən toplarının atəsinə məruz qaldı. Yaralanmış I Şah İsmayıl ölkənin daxilinə doğru çəkildi. Məğlubiyyətə uğrayan qızılbaşlar Məhəmməd xan Ustaclı, Sarı Pirə Ustaclı, Hüseyn bəy Lələ Şamlı, Xadim bəy Xülafə, osmanlılar isə Həsən paşa, Məlcuc oğlu, Üveys bəy, Süleyman bəy kimi sərkərdələrini itirdilər. Hücumu keçən Osmanlı qoşunu Xoy, Mərənd və Təbrizi tutdu.

Lakin Osmanlı ordusunda müharibəni davam etdirmək əleyhinə narazı əhvali-ruhiyyə yaradıldığından sultan I Səlim Təbrizdə cəmi 6 gün qaldıqdan sonra şəhəri tərk etmişdir. Sultan I Səlim geri çəkilərkən bir neçə min sənətkar ailəsini İstanbula köçürmüşdür. Döyüşdə həlak olanların sayı barəsində mənbələrdə məlumatlar ziddiyyətlidir. Çaldırandakı məğlubiyyət Səfəvilər dövlətinin hərbi-siyasi nüfuzuna ağır ziyan vurmuşdur.

Ə d ə b i y a t

Əfəndiyev, O. Azərbaycan Səfəvilər dövləti / Oqtay Əfəndiyev; rus dilindən tərc. ed. K.Muxtarov; elmi red. Ə.Əlizadə.- Bakı: Şərq-Qərb, 2007.- 344 s.

Kərimzadə, F. Seçilmiş əsərləri: 5 cildə / Fərman Kərimzadə; tərt. ed. Q.Kərimzadə; red. Ə.Ələkbərli.- Cild 2: Çaldıran döyüşü: roman.- Bakı: Ağrıdağ, 2003.- 326, [1] s.

Qasımova, A. Yeniyyətəmlərin tarixi şəxsiyyətlərin nümunəsində tərbiyə edilməsi / Afaq Qasımova.- Bakı: Nurlan, 2006.

Məmmədli, K. Çaldıran döyüşü haqqında 11 mif - Kərəm Məmmədli ilə "Səsli tarix" / Kərəm Məmmədli // Türkünistan.- 2016.- 15-28 mart.- S.12; 15.

Cəbrayıl rayonunun işğalı günü 1993

1993-cü il avqust ayının 23-də Cəbrayıl rayonu işğalçı erməni silahlı qüvvələri tərəfindən zəbt edilmişdir.

1994-cü il Horadiz əməliyyatı zamanı Milli Ordunun hərbi silahlı qüvvələri şəhər mərkəzinə və Xudafərin körpüsü istiqamətində irəliləsə də, Cəbrayılın yalnız Cocuq-Mərcanlı kəndi düşmən işğalından azad olunmuşdur.

Ərazisi 1050 kv.km olan Cəbrayıl rayonunun Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən tutulması ilə 72 ümumtəhsil məktəbi, 8 xəstəxana, 5 məscid, 2 muzey, 129 tarixi abidə, 149 mədəniyyət ocağı işğal altında qalıb.

Cəbrayıldan olan 61 100 nəfər məcburi köçkün ölkənin 58 rayonunun 2000-dən artıq yaşayış məntəqəsində məskunlaşılıb.

Ümumiyyətlə, döyüşlərdə 180, atəşkəs dövründə isə 16 nəfər həlak olmuş, 14 nəfər polis, 60 nəfər mülki şəxs dünyasını dəyişmiş, 90 nəfərə yaxın isə əsir və itkin düşmüşdür. Cəbrayılılılar içərisində 180 nəfərə yaxın Qarabağ müharibəsi əlili statusu almış, 6 nəfər isə "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adına layiq görülmüşdür. Cəbrayılılılar arasında 351 nəfər şəhid ailəsi var.

2006-2007-ci illər ərzində erməni işğalçıları tərəfindən rayonun 16 min hektardan artıq ərazisində yanğınlar törədilmişdir.

2016-cı ilin aprel döyüşlərində

Füzuli rayonunda geniş ərazini nəzarətdə saxlamaq imkanı verən strateji əhəmiyyətli Lələ Təpə yüksəkliyi Azərbaycan qüvvələrinin nəzarətinə keçdi. Lələ Təpənin ələ keçirilməsi ilə Cəbrayıl rayonunun Cocuq Mərcanlı kəndində tam təhlükəsiz həyat şəraiti təmin edildi. Bu gün Cocuq Mərcanlıda geniş tikinti-quruculuq işləri davam edir. Birinci mərhələdə yaşayış məntəqəsində 50 fərdi ev, məktəb binası və müvafiq infrastrukturun tikintisindən sonra ikinci mərhələdə 100 fərdi yaşayış evinin, 50 yerlik uşaq bağçasının, tibb məntəqəsi və klub-icma mərkəzi üçün binaların, poçt binasının və digər zəruri infrastruktur obyektlərinin inşası aparılmışdır.

Qəsəbədəki evlərə Cocuq Mərcanlı kəndindən olan məcburi köçkünlər köçürülür. Bu gün bütün ölkə ictimaiyyəti, qaçqın və məcburi köçkünlər hesab edirlər ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən atılan bu qətiyyətli addımlar növbəti uğurlarımızın, doğma ellərə "Böyük qayıdış"ın başlanğıcıdır.

Biz inanırıq ki, qələbə uzaqda deyil. Ali baş komandanın yürütdüyü uzaqgörən siyasət, apardığı danışıqlar nəticəsində torpaqlarımız işğaldan azad olacaq, bütün həmvətənlərimiz öz yurd-yuvalarına dönəcəklər.

Ə d ə b i y a t

Arazlı, A. *Cəbrayılın: şeirlər / Abbas Arazlı; nəşrə hazırl. və red. Müşfiq Çobanlı.- Bakı: Təhsil, 1997.- 96 s.*

Quliyev, Ş. *Cəbrayıl: [tarixi очерк] / Ş.Quliyev, T.Abbasov, F.Quliyev; red. Q.İsabaylı; foto S.Məmmədvaliyev.- Bakı: İşiq, 1993.- 112 s.*

Təhməzli, H. *Cəbrayıl / H.Təhməzli; red. B.Zeynalov.- Bakı: Nurlan, 2007.- 61 s.*

Abdullayev, S.Ə. *Tarixi təhrif etmək və ya onu unutmaq gələcək nəsillərin qınağı üçün əsaslı zəmindir / Sahib Əhməd oğlu Abdullayev // Kredito.- 2015.- 10 iyul.- S.11; 14.*

Faxralı, R. *Bu yol hara aparır?! / Rəşid Faxralı // Azərbaycan.- 2016.- № 6.- S.3-13.*

Nərimanoğlu, M. *Cəbrayılılılar doğma yurdda: Cəbrayılın işğalından 24 il ötür / Məhəmməd Nərimanoğlu // Azərbaycan.- 2017.- 23 avqust.- S.6.*

Füzuli rayonunun işğalı günü 1993

1993-cü il avqust ayının 23 -də ümumi sahəsi 1386 km² hektar olan Füzuli rayonunun Qərb hissəsindən (50 kənd) 125368 hektar ərazinin erməni bədxahları tərəfindən işğal olunmasından 26 il ötür.

Rayonun əsası 1827-ci ildə qoyulmuş və ilkin adı Qarabulaq olmuşdur. Rayon 8 avqust 1930-cu ildə yenidən təşkil olunmuş və Qaryagin adlandırılmışdır. 1959-cu ilin aprelində böyük şairimiz Məhəmməd Füzulinin anadan olmasının 400 illiyi şərəfinə Qaryagin rayonunun adı dəyişərək Füzuli rayonu adlandırılmışdır.

Füzuli rayonu ərazisində müxtəlif dövrlərdə Qaraköpəktəpədə, Qarabulaq kurqanlarında, Günəştəpədə, Quruçay sahillərində və digər yerlərdə tədqiqatlar aparılmış, Azərbaycanın qədim kökə sahib olduğu sübut edilmişdir. 1968-ci ilin yayında arxeoloq-alim Məmmədali Hüseynov tərəfindən aşkar olunmuş preneandertal – Azıxantrop adamının alt çənəsinin sümükləri rayon mərkəzindən 15 km aralı məsafədə yerləşən Azıx mağarasında tapılmışdır. Azərbaycan arxeologiyaya elminin böyük nailiyyətləri olan bu abidə Qarabağın Füzuli ərazisində vaxtilə qədim paleolit dövrünün mövcudluğunu aşkarlamışdı.

İşğaldan əvvəl rayonda 1 şəhər, 1 şəhər tipli qəsəbə, 75 kənd, 70 kitabxana, 20 mədəniyyət evi, 45 klub, xalq və dövlət dram teatrları, 685 çarpayılıq 13 xəstəxana, 40 feldşer-mama məntəqəsi, vərəm və dəri-zöhrəvi xəstəlikləri dispanseri, 2 kinoqurğu, texnikum, 2 texniki peşə məktəbi, 38 məktəbəqədər müəssisə, 2 muzey, stadion, 65 kolxoz və sovxoz, 12 fermer təsərrüfatı və s. obyektlər var idi. Məhsuldarlıq baxımından kənd təsərrüfatına yararlı boz, şaba-

lıdı, boz-qəhvəyi kimi torpaq sahələri olan rayonda taxılçılıq, heyvandarlıq, üzümçülük, qoyunçuluq, quşçuluq, baramaçılıq geniş inkişaf etmişdi. Kənd təsərrüfatı ilə yanaşı, tikinti tresti, 6 nəqliyyat təşkilatı, 13 sənaye müəssisəsi və s. fəaliyyət göstərirdi.

1988-ci ildən başlayan erməni təcavüzünə qarşı mübarizədə minlərlə Füzuli sakini döyülmüş, yüzlərlə insan şəhid olmuş, yaralanmış, itkin düşmüşdür. Qarabağ müharibəsində ölkəmizdə ən çox itkin və şəhid verən Füzuli rayonunun əhalisi olmuşdur. Füzulinin 1100-dən çox şəhid və itkini, 113 girovu, 1450 nəfər müxtəlif dərəcəli əlili var. Füzuliyə erməni təcavüzü nəticəsində 36 361 nəfər uşaq zərər çəkmiş, onlardan 155 nəfəri yetim qalmışdır. Müharibənin əsas ağırlığını Qacar, Divannalar, Yuxarı Veysəlli, Aşağı Veysəlli, Qaradağlı, Üçbulaq, Arış, Qoçəhmədli, Cuvanlı, Güzdək, Gorazıllı, Cəmilli, Dilağarda, Yağlıvənd, Govşad, Xələfşə, Mollavəli kəndlərinin əhalisi çəkmişlər. Hazırda 51 kənd və rayon mərkəzi erməni tapdağı altında zillət çəkir, 55 min nəfərə yaxın füzulili köçkün həyatı yaşayır.

Rayonun işğaldan azad olunmuş ərazisində 13 qəsəbə və 20 kənd vardır. Qəsəbələrdən 12-si işğaldan azad olunmuş ərazidə yeni salınmış və məcburi köçkün ailələri müvəqqəti olaraq burada yerləşdirilmişlər. Hazırda ərazidə 51 min nəfər məcburi köçkün məskunlaşmışdır.

2006-2009-cu illər ərzində rayonun 35 000 hektardan artıq ərazisi ermənilər tərəfindən yandırılmışdır.

Ümid edirik ki, işğal olunmuş torpaqlarımız yaxın zamanlarda erməni zülmündən azad ediləcək və Füzuli rayonu yenidən öz əvvəlki qüdrətini, əzəmətini bərqərar edəcəkdir.

Ə d ə b i y a t

Qarabağlı, R. Füzuli rayonunun memarlıq abidələri = Monuments of architecture in Fizuli district: [monoqrafiya] / Rizvan Qarabağlı; elmi red. C.Qiyasi.- Bakı: [Nafta-Press], 2017.- 251, [5] s.- Mətn paralel Azərb. və ingilis dillərindədir.

Məmmədov, N. Azərbaycan Respublikasının Füzuli rayonunun tarixi /Nazim Məmmədov; elmi məsl. və red. Y.M.Mahmudov; AMEA, A.A.Bakıxanov ad. Tarix İn-tu.- Bakı: Avropa, 2017.- 359, [1] s.

Babayeva, M. ...25 il Füzuli və Cəbrayılız / M.Babayeva // İki sahil.- 2018.- 22 avqust.- S.14.

Sultanov, Z. Füzuli: Cəbhə xətti, güllə səsi, bir də bol məhsul... /Z.Sultanov // Xalq qəzeti.- 2018.- 18 oktyabr.- S.6.

Beynəlxalq Azərbaycan Muğamı Günü 2010

26 avqust - Beynəlxalq Azərbaycan Muğamı Günü və İpək Yolu üzərində yerləşən ölkələrin musiqisi günü elan olunmuşdur. Qərar Kanadanın Niaqara şəhərinin meriyası və ənənəvi olaraq hər il keçirilən Beynəlxalq Niaqara musiqi festivalının rəhbərliyi tərəfindən qəbul olunmuşdur. Muğam Azərbaycanın qədim musiqisi olub, 1975-ci ildə YUNESKO tərəfindən "Musiqi mənbələri" seriyasına daxil edilmişdir.

Azərbaycanın müstəqilliyi dövründə milli muğam ifaçılığı yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Yüzdilliklərlə cilalanan, zaman-zaman üslub, obraz, məzmun, ifaçılıq mahiyyəti zənginləşən Azərbaycan muğamının müasir tarixində Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO-nun və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərliyi ilə həyata keçirilən çoxşaxəli silsilə tədbirlər müstəsna rol oynamışdır. Bu fəaliyyətin nəticəsidir ki, son illər muğam ifaçılığı ən müxtəlif aspektlərdən hərtərəfli dəstək alaraq, sözün əsl mənasında, intibah dövrünü yaşayır.

Bakıda Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü və təşkilatı dəstəyi ilə, dünyada ilk dəfə olaraq, "Muğam aləmi" Beynəlxalq Muğam Festivalının keçirilməsi xüsusi olaraq qeyd edilməlidir. Festival çərçivəsində keçirilən Respublika Muğam Müsabiqəsi, Beynəlxalq Muğam Müsabiqəsi və Beynəlxalq Elmi Simpoziumda muğamsevərlər, elmi tədqiqatçılar və dünyanın bir çox ölkələrindən dəvət olunmuş xarici qonaqlar iştirak etmişlər.

Son illərdə "Qarabağ xanəndələri" albomu buraxılmış, "Muğam" jurnalı, "Muğam ensiklopediyası" nəşr edilmişdir. Muğama dair müasir texnologiyalara əsaslanan və 8 diskdən ibarət "Azərbaycan muğamı" multimedia toplusu ilk tədris vəsaiti kimi hazırlanmışdır.

Bəşəriyyətin şifahi və mənəvi irsinin bənzərsiz xəzinələrindən olan muğam ötən əsrin əvvəllərindən başlayaraq dünya mədəniyyəti məkanına daxil olmağa başlamışdır. 1971-ci ildə YUNESKO 50 albomdan ibarət olan "Dünya ənənəvi musiqisinin antologiyası" kolleksiyasına

"Şərqi musiqi antologiyası" seriyasında çıxan "Azərbaycan musiqisi" plastinkasını da daxil etmişdir. Azərbaycan muğamı Andrey Tarkovskinin bütün dünya ekranlarını dolayan "Stalker" filmində də səslənmişdir.

Bütün bunlarla yanaşı muğamlarımız təkcə Yer kürəsi sakinlərini deyil, həm də göy cisimlərini özünə cəlb etmişdir. ABŞ Milli Kosmik Agentliyi (NASA) Azərbaycanın milli sərvəti olan muğam musiqi nümunəsini 1977-ci ildə peyklə kosmosa göndərmişdir.

Muğam Şərqi ən qədim musiqi janrlarından biri olduğu üçün dünya musiqişünaslarının, sənətsevərlərin daim diqqətini cəlb etmişdir. Qədim və orta əsr Şərqi musiqi mədəniyyətinin, folkloru-

nun öyrənilməsində bu janr əsas amillərdən biri kimi tədqiqatçıların təhlil obyektinə çevrilmişdir.

YUNESKO-nun qərarı ilə muğamın dünya mədəniyyətinin qeyri-maddi irsinin bəşəri əhəmiyyətə malik sərvətləri sırasına daxil edilməsi təkcə xalqımızın deyil, bütün bəşəriyyətin misilsiz mədəni sərvətinin ayrılmaz hissəsi kimi qiymətləndirilməsinə bariz nümunədir.

Bu gün Azərbaycan muğam sənətinin nüfuzlu simaları dünya miqyasında Azərbaycan muğam sənətini təbliğ edərək bu sənəti nadir əsər tək tamaşaçılara çatdırırlar. Demək olar ki, bu gün Azərbaycan muğamı dünyanı fəth edib. Bu sənətin qocaman, yaşlı, gənc sənətkarları hər zaman öyrənir, öz üzərlərində çalışır və Azərbaycan muğamını çoxsaylı tamaşaçılara təqdim edirlər. Belə bir sənət növü ilə hər bir azərbaycanlı qürurlanmaqda haqlıdır.

Ə d ə b i y y a t

Beynəlxalq Azərbaycan Muğamı Günü münasibətilə konsert // Mədəniyyət.- 2015.- 28 avqust.- S.5.

Beynəlxalq Azərbaycan Muğamı və Musiqisi Günü qeyd olunub // 525-ci qəzet.- 2016.- 27 avqust.- S.12.

Fərəcova, Z. Gözəlliyin və məhəbbətin rəmzi: 26 avqust Beynəlxalq Azərbaycan Muğamı Günüdür / Zöhrə Fərəcova // Azərbaycan.- 2017.- 26 avqust.- S.4-5.

Zümrüd. Beynəlxalq Azərbaycan Muğamı və Musiqisi Günü / Zümrüd // Səs.- 2017.- 26 avqust.- S.10.

Qubadlı rayonunun işğalı günü 1993

Qubadlı rayonunun 31 avqust 1993-cü il tarixində ermənilər tərəfindən işğalından artıq 26 il ötür.

Qubadlı rayonu 1933-cü ildə yaradılmışdır. İnzibati mərkəzi Qubadlı şəhəridir. İnzibati bölgüsünə 1 şəhər, 93 kənd, 31 inzibati-ərazi dairəsi aid idi. Qubadlı rayonu şimaldan Laçın, cənubdan Zəngilan, şərqdən Xocavənd və Cəbrayıl rayonları, qərbdən Ermənistanla həmsərhəddir.

Qubadlının iqtisadiyyatının əsasını taxılçılıq, heyvandarlıq, tütünçülük, baramaçılıq və üzümçülük təşkil etmişdir. Rayonda 27-si mexanikləşdirilmiş olan 31 süd-əmtə ferması mövcud olmuşdur. Rayonda üzümün ilkin emalı üzrə 2 zavod fəaliyyət göstərmişdi. Tam gücü ilə işləyən asfalt zavodu təkə Qubadlıya deyil, eyni zamanda qonşu rayonlara da xidmət etmişdir. Daş karxanası və mərmər sexi əhalinin tələbatını əsaslı şəkildə ödəmişdi. Qubadlıda 21 rabitə müəssisəsi var idi. 8 avtomat stansiyası quraşdırılmışdı. 1950 nömrəlik həmin stansiyalar gecə-gündüz xalqın xidmətində dururdu.

Ümumiyyətlə, Qubadlı rayonunda 62 idarə və müəssisə fəaliyyət göstərmişdir.

Rayonun 33 səhiyyə müəssisəsində 56 həkim və 511 orta tibb işçisi fəaliyyət göstərirdi. 4 xəstəxana, 5 həkim ambulatoriyası, 54 feldşermama məntəqəsi, 4 əczaxana əhalinin

sağlamlığının keşiyində durmuşdu. Rayon gigiyena-epidemiologiya mərkəzi və profilaktik dezinfeksiya şöbəsi yüksək səviyyədə iş aparırdı.

Erməni işğalçıları Qubadlıda 94 kənd və qəsəbəni, 205 mədəni-məişət obyektini, 12 tarixi abidəni yandırmış və talan etmişlər. İşğala qədər 33 800 nəfər əhalisi olan Qubadlıda 21 orta, 15 səkkizillik, 15 ibtidai məktəb, 7 məktəbəqədər təhsil müəssisəsi fəaliyyət göstərirdi, bu təlim-tərbiyə və təhsil müəssisələrində 1280 nəfər müəllim çalışırdı. Qubadlının işğalı zamanı ermənilər 5 mindən çox nadir eksponat saxlanılan Qubadlı Tarix-diyarşünaslıq Muzeyini də talan etmişlər.

IV əsrə aid “Gavur dərəsi”ndəki ibadətqah, 5-ci əsrə aid “Qalalı” və “Göyqala” abidələri, 14-cü əsrdə tikilmiş “Dəmirçilər” türbəsi, Hacı Bədəl körpüsü, Laləzar körpüsü, eləcə də Əyin, Yusifbəyli, Seytas, Qarağaclı, Xocamsaxlı kəndlərindəki digər tarixi abidələr hazırda işğal altındadır.

Rayonda 111 mədəni-maarif müəssisəsi, o cümlədən 60 kitabxana, 10 mədəniyyət evi və 28 klub, 6 avto-klub olmuşdur. Qubadlı uğrunda gedən döyüşlərdə 54 nəfər şəhid olmuş, Qarabağ müharibəsində isə Qubadlının ümumilikdə 232 sakini şəhid, 146-sı əlil olmuşdur.

Rayonun 30 min əhalisi məcburi köçkün həyatı yaşayır.

Ə d ə b i y y a t

Əvəzoğlu, T. *Qubadlıdan nigaranam: şeirlər* / T.Əvəzoğlu; red.: X.Rəhimli.- Bakı: Mütərcim, 2001.- 200 s.

Fətəyev, Y. *Qubadlı, görüşünə gəlmişəm: Xatirələr, düşüncələr* / Y.Fətəyev.- Bakı: Zaman, 2002.- 516 s.

Tapdıqoğlu, N. *Qubadlı toponimləri* / Nazim Tapdıqoğlu; red. F.Turan.- Bakı, 2001.- 121 s.

Əliyev, A. *Onlar doğma yurda dənəcəklərinə inanırlar: Qubadlı rayonunun işğalından 24 il ötür* / A.Əliyev // Azərbaycan.- 2017.- 31 avqust.- S.4.

Mükərrəmoğlu, M. *Qubadlılar doğma torpağa qayıdacaqlarına inanırlar: Qubadlı rayonunun işğalından 24 il ötür* / M.Mükərrəmoğlu // Xalq qəzeti.- 2017.- 31 avqust.- S.6.

Altağac Milli Parkı yaradılmışdır 2004

Ə d ə b i y a t

Altağac Milli Parkı // Azərbaycan Milli Ensiklopediyası: Azərbaycan.- Bakı, 2007.- S.81.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2004-cü il 23 noyabr tarixli 147 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Altağac Milli Parkı haqqında Əsasnamə" də dəyişikliklər edilməsi barədə: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 15 dekabr 2014-cü il Azərbaycan Respublikası Prezident (2003; İ.H.Əliyev) //Azərbaycan.- 2014.- 18 dekabr.- S.3.

Məktəblilər üçün ətraf mühitin mühafizəsi üzrə bələdçi // "Elmi Biliklərin İnkişafına Kömək" İctimai Birliyi, Azərb. Resp. Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası. "Elmi Biliklərin İnkişafına Kömək" İctimai Birliyi.- Bakı, 2016.

Xıdırli N. Bizə etibar edilən əmanət - Altağac Milli Parkı //N.Xıdırli //Zaman.- 2014.- 24 yanvar.- S.13.

Altağac Milli Parkı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 365 sayılı Sərəncamı ilə 2004-cü il 31 avqust tarixində Xızı və Siyəzən rayonlarının inzibati ərazilərində Altağac Dövlət Qoruğu əsasında yaradılmışdır.

Altağac Milli Parkı 1990-cı ildə yaradılmış Altağac Dövlət Təbiət Qoruğu və ona həmsərhəd olan dövlət meşə fondu torpaqlarının bazasında yaradılmışdır. Ərazisi 11035 hektardır.

Milli Parkın yaradılmasında əsas məqsəd Böyük Qafqazın cənub-şərq yamaqlarının təbii landşaftlarının, flora və fauna növlərinin qorunub saxlanması, bərpası, təbii komplekslərin mühafizəsinin gücləndirilməsi, ekoloji monitorinqin həyata keçirilməsi, eləcə də, tədqiqatlar, turizm və istirahət (rekreasiya) üçün şəraitin yaradılması və əhalinin ekoloji cəhətdən maarifləndirilməsidir.

Altağac Milli Parkının adının mənşəyi məsafə ölçü vahidi olan "ağac" sözündən götürülmüşdür. Milli Park Şamaxıdan altı ağac məsafəsində yerləşdiyindən ona və kəndlərin birinə Altağac adı verilmişdir (bir ağac təqribən 5-6 km-ə bərabərdir).

Milli Parkın ərazisində qonur dağ-meşə, çürüntülü-karbonatlı dağ-meşə, qəhvəyi dağ-meşə, bozqırlaşmış dağ-çəmən və s. torpaq tipləri yayılmışdır. Altağac Milli Parkının ərazisindən

Ataçay və onun bir sıra kiçik qolları keçir. Ataçay öz başlanğıcını Dübrar dağının 1870 metr hündürlüyündən götürərək, Xəzər dənizinə tökülür. Suyundan suvarma məqsədləri üçün istifadə olunur. Milli Parkın ərazisinin çox hissəsini meşələr əhatə edir. Buradakı meşələri əmələ gətirən əsas ağac növləri Qafqaz palıdı, Qafqaz vələsi, Şərq fisdığı, adi göyrüş, itiyarpaqlı ağcaqayındır. Ərazidə yemişan, böyürtkən, əzgil, qaratikan, itburnu kimi kol bitkiləri üstünlük təşkil edir.

Altağac Milli Parkının ərazisində məməlilərdən cüyür, qonur ayı, çöl donuzu, vaşaq, yenot, dovşan, tülkü, dələ, canavar, quşlardan qırqovul, alabaxta, bildirçin, çobanaldadan, çöl qartal, kəklik, qaratoyuq kimi növlərə rast gəlinir. Burada adları Azərbaycanın "Qırmızı Kitab"ına daxil edilmiş qartalkimilərin müxtəlif növləri diqqəti daha çox cəlb edir.

Altağac Milli Parkının nəzdində Vəhşi Təbiətin Bərpası Mərkəzi və Reabilitasiya Klinikaı fəaliyyət göstərir.

Altağac Milli Parkı 5 hissədən ibarətdir.

2008-ci il avqust ayının 22-də ölkə Prezidenti İlham Əliyevin iştirakı ilə Altağac Milli Parkının rəsmi açılış mərasimi olmuşdur.

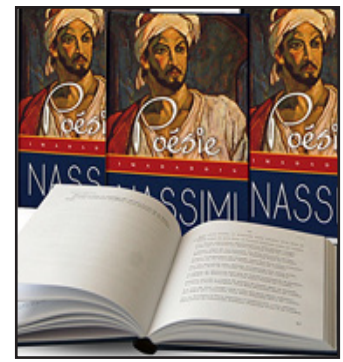
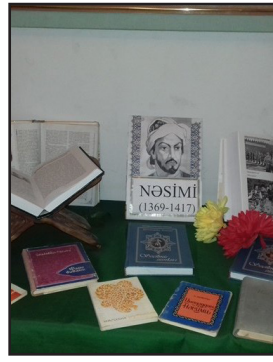
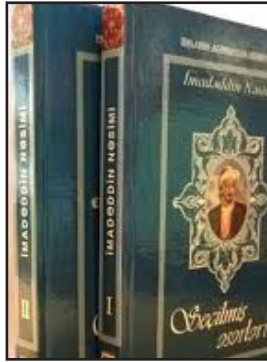

24 avqust-
23 sentyabr

Qız bürcü
Nişanəsi yerdir.
Günəşin Qızlar
bürcünün keçdiyi
dövrə doğulanlar
hər işdə aydınlıq,
dəqiqliyin olmasını
istəyirlər.

B.	1
B.E.	2
Ç.A.	3
Ç.	4
C.A.	5
C.	6
Ş.	7
B.	8
B.E.	9
Ç.A.	10
Ç.	11
C.A.	12
C.	13
Ş.	14
B.	15
B.E.	16
Ç.A.	17
Ç.	18
C.A.	19
C.	20
Ş.	21
B.	22
B.E.	23
Ç.A.	24
Ç.	25
C.A.	26
C.	27
Ş.	28
B.	29
B.E.	30

650 il İmadəddin Nəsimi 1369-1417

- Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin parlamenti tərəfindən Bakı Dövlət Universiteti təsis edilmişdir (01.09.1919)
- Bilik Günü (15.09.2004)
- Milli Musiqi Günü (18.09.1995)
- Beynəlxalq Sülh Günü (21.09.1981)

İmadəddin Nəsimi 3 dildə gözəl müləmmələr yazmışdır. Nəsimi Azərbaycan ədəbiyyatında ana dilində ilk dəfə müstəzad, mürəbbə və tərcibəndlər yazmışdır. Onun rübailəri, tiyuqları bədii quruluş və məzmunca orijinal və qiymətlidir. Rübailərində hürufiliyin müddəaları, şairin fəlsəfi görüşləri, həyat və kainat haqqında düşüncələri yığcam və məntiqi bir dildə ifadə olunmuşdur. Nəsiminin əsərləri hələ sağlığında Azərbaycan, Yaxın Şərq, İraq, Kiçik Asiya və Suriyada, eləcə də Orta Asiyada və uyuqlar içərisində geniş şöhrət tapmışdır.

Nəsimi əsərləri Yaxın Şərqdə geniş yayılmasına baxmayaraq bu vaxta qədər bütövlükdə toplanıb mükəmməl şəkildə nəşr edilməmişdir. Doğrudur, onun əsərləri ilk dəfə 1844-cü, sonra isə 1871 və 1880-ci illərdə İstanbulda çap edilmişdir. Bu nəşrlərin əvvəlində şairin fars dilində şeirlərindən də nümunələr vardır. Azərbaycanda isə görkəmli ədəbiyyatşünas Salman Mümtaz 1926-cı ildə Nəsimi divanını ərəb əlifbası ilə nəşr etmişdir. Bu nəşrlər Nəsimi irsinin geniş yayılmasında mühüm rol oynasalar da, böyük sənətkarın əsərlərini tamamilə əhatə etməmişlər. Şairin ana dilində divanının elmi-tənqidi mətnini ilk dəfə Azərbaycan alimlərindən C.Qəhrəmanov nəşrə hazırlamışdır. O, Bakı, Leningrad və İrəvan əlyazmaları fondlarında saxlanılan beş nüsxəni İstanbul və Bakı nəşrləri ilə tutuşduraraq şairin ana dilində əsərlərinin ilk elmi-tənqidi mətnini ərəb əlifbası ilə nəşr etdirmişdir.

Şairin əsərləri dəfələrlə çap edilmiş, haqqında tədqiqat əsərləri yazılmışdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında 12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı ilə seçilmiş əsərləri 2 cildə (təkrar) nəşr olunmuşdur.

2012-ci ilin sentyabrında Heydər Əliyev Fondu fransız dilində İmadəddin Nəsiminin poeziyasına həsr olunmuş kitab nəşr etmişdir. Kitabda şairin qəzəlləri, məsnəviləri, rübailəri toplanmışdır.

Milli ədəbiyyat

Görkəmli yazıçı-jurnalist və ictimai xadim Şahvələd Rza Nəbi oğlunun (02.09.1909-02.07.1984) anadan olmasının 110 illiyi

Əməkdar incəsənət xadimi, şair-dramaturq, ictimai xadim Orucov Hidayət Xuduş oğlunun (05.09.1944) anadan olmasının 75 illiyi

333

Əməkdar incəsənət xadimi, şair, tərcüməçi Vəkilov Mənsur Fəxri oğlunun (Mənsur Fəxri) (07.09.1939-2009) anadan olmasının 80 illiyi
Yazıçı, dramaturq Qəhrəmanlı Aslan Qəhrəman oğlunun (14.09.1939) anadan olmasının 80 illiyi

Əməkdar incəsənət xadimi, yazıçı Əsgərov Əfqan Hacıağa oğlunun (Əfqan) (23.09.1929) anadan olmasının 90 illiyi

334

Şair, publisist Bünyadzadə Ülvi Yusif oğlunun (23.09.1969-20.01.1990) anadan olmasının 50 illiyi

335

Dünya ədəbiyyatı

Amerika yazıçısı Kuper Ceyms Fenimorun (15.09.1789-14.09.1851) anadan olmasının 230 illiyi

336

Türk yazıçısı Mehmet Raşit Ögütçünün (Orxan Kamal) (15.09.1914-02.06.1970) anadan olmasının 105 illiyi

337

Rus yazıçısı Ostrovski Nikolay Alekseyeviçin (29.09.1904-22.12.1936) anadan olmasının 115 illiyi

338

Musiqi.Opera.Balet

Əməkdar incəsənət xadimi, bəstəkar Hacıbəyov İsmayıl Soltan oğlunun (02.09.1949-25.03.2006) anadan olmasının 70 illiyi

Əməkdar artist, tarzən Dadaşov Əhsən Əliabbas oğlunun (16.09.1924-29.05.1976) anadan olmasının 95 illiyi

339

Teatr.Kino

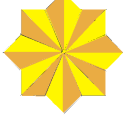

Əməkdar incəsənət xadimi, rejissor, aktyor Atakişiyev Hüseynağa Ağahüseyn oğlunun (08.09.1949-09.04.2006) anadan olmasının 70 illiyi

340

Ukrayna kino rejissoru Dovjenko Aleksandr Petroviçin (11.09.1894-25.11.1956) anadan olmasının 125 illiyi

Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əhmədov Natiq İlyas oğlunun (01.09.1969-26.09.1991) anadan olmasının 50 illiyi

341

Siyasət.Hərbi iş

Azərbaycan dövlət xadimi Rəhimov Sadiq Hacıyarəli oğlunun (28.09.1914-11.06.1975) anadan olmasının 105 illiyi

Tarix

Tarix elmləri namizədi, arxeoloq Əbilova Güllü Əbil qızının (16.09.1924 -17.07.1994) anadan olmasının 95 illiyi
Əməkdar müəllim, tarix elmləri doktoru Bayramov Qurban Məmməd oğlunun (17.09.1934-08.11.2004) anadan olmasının 85 illiyi

İqtisadiyyat.Fəlsəfə

Əməkdar elm xadimi, fəlsəfə elmləri doktoru, filosof, professor Şirəliyev Həsən İsmayıl oğlunun (22.09.1929-30.11.1997) anadan olmasının 90 illiyi

Mədəniyyət.Maarif.Təhsil

AMEA-nın müxbir üzvü, Əməkdar incəsənət xadimi, teatrşünas Cəfərov Cəfər Haşım oğlunun (07.09.1914-19.09.1973) anadan olmasının 105 illiyi

342

Əməkdar incəsənət xadimi, sənətşünaslıq doktoru, professor Rəhimli İlham Əziz oğlunun (08.09.1949) anadan olmasının 70 illiyi

343

Sənətşünaslıq doktoru, professor İsrailov İsrail Ramazan oğlunun (10.09.1949) anadan olmasının 70 illiyi

344

Psixologiya üzrə fəlsəfə doktoru, professor İbrahimbəyova Rəna Fuad qızının (15.09.1944) anadan olmasının 75 illiyi

Filologiya elmləri doktoru, professor Məmmədli (Məmmədov) Nadir Baloğlan oğlunun (19.09.1959) anadan olmasının 60 illiyi

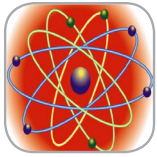
Akademik, Əməkdar elm xadimi, professor Cəfərov Nizami Qulu oğlunun (21.09.1959) anadan olmasının 60 illiyi

345

İdman

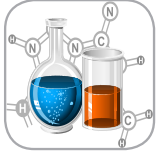
İdmançı, Avropa çempionu Ağasiyev Ceyhun Fikrət oğlunun (07.09.1984) anadan olmasının 35 illiyi

Riyaziyyat.Fizika.Astronomiya

Akademik, Əməkdar elm xadimi Allahverdiyev Cəlal Eyvaz oğlunun (17.09.1929-19.01.2017) anadan olmasının 90 illiyi

346

Kimya.Biologiya.Tibb

Akademik, ilk azərbaycanlı qadın biologiya elmləri doktoru, professor Tutayüq Validə Xaspolad qızının (23.09.1914-12.12.1980) anadan olmasının 105 illiyi

347

Texnika.Mühəndis işi

Akademik, texnika elmləri doktoru Quluzadə Məmmədpəşə Piri oğlunun (05.09.1914-28.02.1994) anadan olmasının 105 illiyi

348

Əməkdar elm xadimi, texnika elmləri doktoru, professor Hüseynov Həsən Əhməd oğlunun (07.09.1944) anadan olmasının 75 illiyi

349

Akademik, Əməkdar elm və texnika xadimi, kimyaçı Orucova İzzət Mirzəağa qızının (16.09.1909-22.04.1983) anadan olmasının 110 illiyi

350

Azərbaycanda, Qafqazda ilk qadın təyyarəçi Məmmədbəyova Leyla Ələsgər qızının (17.09.1909-1989) anadan olmasının 110 illiyi

351

Texnika elmləri doktoru Kəngərli Ulduz Səttar oğlunun (28.09.1924) anadan olmasının 95 illiyi

Akademik, texnika elmləri doktoru Həşimov Arif Məmməd oğlunun (28.09.1949) anadan olmasının 70 illiyi

352

Kitabxanaşünaslıq.Bibliografiya

Kitabxanaşünas-alim Quliyev Tacəddin Fərhad oğlunun (25.09.1929-10.10.2005) anadan olmasının 90 illiyi

353

Digər tarixi hadisələr

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin parlamenti tərəfindən Bakı Dövlət Universiteti təsis edilmişdir (01.09.1919)

354

II Dünya müharibəsinin başlanmasının (01.09.1939) 80 illiyi

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin orqanı olan "Azərbaycan müəllimi" qəzeti nəşrə başlamışdır (02.09.1934)

Bakıda Televiziya Mərkəzinin təməli qoyulmuşdur (02.09.1954)

Jurnalistlərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü (08.09.1958)

Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrının yaranmasının (14.09.1989) 30 illiyi

Azərbaycanla Qətər dövləti arasında diplomatik əlaqələr qurulmuşdur (14.09.1994)

Bilik Günü (15.09.2004)

"Greenpeace" (Yaşıl sülh) təşkilatının yaranma günü (15.09.1971)

Ümumdünya Ozon Qatının Mühafizəsi Günü (16.09.1994)

Milli Musiqi Günü (18.09.1995)

355

Neftçilər Günü (20.09.2001)

“Əsrin müqaviləsi”nin (20.09.1994) imzalanmasının 25 illiyi	356
Beynəlxalq Sülh Günü (21.09.1981)	357
Tarixi mənbələrə görə, Azərbaycanın qədim şəhəri Gəncənin əsası qoyulmuşdur (e.ə.23.09.494)	
Qori seminariyasında Azərbaycan şöbəsinin yaradılması haqqında qərarın qəbul olunmasının (23.09.1874) 140 illiyi	
Azərbaycan dili Azərbaycanın dövlət dili elan olunmuşdur (23.09.1989)	
Azərbaycan SSRİ-nin Ali Soveti “Azərbaycan SSRİ-nin dövlət suverenliyi haqqında” Konstitusiya aktını qəbul etmişdir (23.09.1989)	
Beynəlxalq Lal-Karlar Günü (24.09.1951)	
Beynəlxalq Dəniz Günü (24.09.1978)	
Beynəlxalq Turizm Günü (27.09.1980)	358
Turizm İşçiləri Günü (27.09.2016)	
I Ümumazərbaycan diyarşünaslıq qurultayı keçirilmişdir (29.09.1924)	
Gəncədə dəhşətli zəlzələ baş vermişdir (30.09.1139)	

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / Hidayət.- Bakı: Şərq-Qərb, 2007.- 488 s.

Azərbaycanda din ən qədim dövrdən bu günədək / H.Orucov.- Bakı: İdrak, 2012.- 384, [1] s.

İntellektimizin Ağamusa Axundov abidəsi: Esse / Hidayət // 525-ci qəzet.- 2017.- 1 sentyabr.- S.14.

Yazıçı və mütəfəkkir bütün zamanlardan irəliddə / Hidayət // Ədəbiyyat qəzeti.- 2018.- 20 oktyabr.- S.6-7.

Ümmandan damlalar: Mir Cəlil-110 / Hidayət // Xalq qəzeti.- 2018.- 26 aprel.- S.8.

Cəfərov, N. Hidayət dünyası / N.Cəfərov // 525-ci qəzet.- 2015.- 5 sentyabr.- S.18; 31.

Hidayət (Orucov Hidayət Xuduş oğlu): bibliografiya / tərtibçi G.Səfəraliyeva; ixtisas red. və ön söz müəl. K.Tahirov; red. S.Nəzərli; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Azərb. Milli Kitabxanası.- Bakı: [Zərdabi LTD MMC], 2014.- 366, [2] s.- (Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri).

Hidayət Xuduş oğlu Orucov 1944-cü il sentyabr ayının 5-də Zəngəzurun Muğru bölgəsinin Maralzəmi kəndində anadan olmuşdur. 1963-1968-ci illərdə ADU-nun (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır.

Bir müddət kənddə müəllim, “Sovet Ermənistanı” qəzetində ədəbi işçi, 1968-ci ildən başlayaraq C.Cabbarlı adına İrəvan Dövlət Azərbaycan Dram Teatrının direktoru kimi fəaliyyət göstərmişdir. Hidayət Orucovun poeziya, publisistika, nəsr, tərcümə kitabları nəşr edilmiş, pyesləri İrəvan və Azərbaycan teatrlarında səhnəyə qoyulmuşdur.

1984-cü ildə Bakıya köçdükdən sonra həmin ildən 1986-cı ilə qədər “Gənclik” nəşriyyatının baş redaktor müavini, 1986-1992-ci illərdə həmin nəşriyyatın baş redaktoru vəzifələrində çalışmışdır. “Dünya Uşaq Ədəbiyyatı Kitabxanası” adlı seriyalı nəşr onun “Gənclik” nəşriyyatında baş redaktor olduğu müddətdə çap edilmişdir. “Azərbaycan folkloru” (15 cild), “Macəra və fantastika” (5 cild), “SSRİ Xalqları Ədəbiyyatı” (17 cild) və digər bir sıra mühüm seriyaların nəşrinə də həmin illərdə onun təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə başlanılmışdır.

H.Orucov 150-dən çox məqalənin, publisist qeydlərin müəllifidir. Onun “Heydər Əliyev və Azərbaycanda milli siyasət” monoqrafiyası rus, ingilis, gürcü dillərində də nəşr olunmuşdur.

Müəllifin pyesləri Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında, Səməd Vurğun adına Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrında və baş-

qa teatrlarda uğurla səhnəyə qoyulur. Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Məclisinin və “Ədəbiyyat qəzeti”nin redaksiya heyətinin üzvüdür.

1992-1993-cü illərdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin millətlərarası münasibətlər üzrə müşaviri olmuş, 1993-2005-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Milli siyasət məsələləri üzrə Dövlət Müşaviri, 2005-2006-cı illərdə Azərbaycan Respublikası Milli azlıqlarla və dini qurumlarla iş üzrə Dövlət Müşaviri işləmişdir. 25 iyul 2006-cı ildə Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri vəzifəsinə təyin edilmişdir.

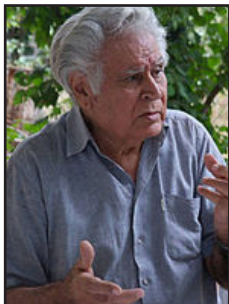
31 may 2012-ci ildə həmin vəzifədən azad edilmiş, 27 dekabr 2012-ci ildə ona Azərbaycan Respublikasının fəvqəladə və səlahiyyətli səfir diplomatik rütbəsi verilmiş və Azərbaycan Respublikasının Qırğız Respublikasında fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri təyin edilmişdir.

1970-ci ildə “Əməkədgidliyə görə” medalı, 1991-ci ildə Azərbaycan Respublikasının “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür. Dağıstan Respublikasının Fəxri Fərmanı, Çuvaşstan Respublikasının Paydulla İskev adına Çuvaş Beynəlxalq ədəbi mükafatı, 2002-ci ildə Gürcüstanın “Ləyaqət”, 2004-cü ildə Azərbaycanın “Şöhrət” ordenləri ilə təltif edilmişdir.

2014-cü ildə “İpək Yolu” Prezident hədiyyəsi və “Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fəxri diplomu” ilə təltif edilmişdir.

90
illiyiƏfqan
1929

Yazıçı

Əfqan Hacıağa oğlu Əsgərov 1929-cu il sentyabr ayının 23-də Əli Bayramlı (indiki Şirvan) rayonunun Qarabağlı kəndində anadan olmuşdur. Burada orta məktəbi bitirdikdən sonra 1948-1953-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsil almışdır.

1953-cü ildə “Azərbaycan” qəzeti redaksiyasında şöbə müdiri kimi əmək fəaliyyətinə başlamış və 1958-ci ilədək orada işləmişdir. Bu dövrdə “O mənim oğlumdur” adlı ilk pyesi gənclik mövzusunda ən yaxşı pyələr müsabiqəsində mükafata layiq görülmüşdür. Əsər 1954-cü ildə Gənc Tamaşaçılar Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur.

1958-1961-ci illərdə C.Cabbarlı adına “Azərbaycanfilm” kinostudiyasında redaktor, 1961-1990-cı illərdə “Kommunist” qəzeti (indiki “Xalq qəzeti”) redaksiyasında Ədəbiyyat və incəsənət şöbəsinin müdiri, 1990-cı ildən “Sovet kəndi”, “Bərəkət”, “Həyat”, “Azərbaycan”, “İqtisadçı” qəzetlərində redaktor vəzifəsində çalışmışdır.

Dramaturgiya sahəsində də qələmini sınayan Ə.Əsgərov yarıdıcılığa hekayələrlə başlasa da, ilk səhnə əsərləri ilə şöhrət qazanmış və “Gecikmisən” (1961), “Gözəllik soracağında” (1962), “Sən belə deyilsən” (1963), “Sarı əlcək” (1965) və s. kimi

əsərləri nəşr edilmişdir. O, Moskvada ali ssenarist kursunda təhsil almışdır.

“Sarı əlcək”, “O mənim oğlumdur”, “Dağ seli”, “Gülməyən adam” adlı pyələri respublikamızın müxtəlif teatrlarında tamaşaya qoyulmuşdur. Tamaşaçılar tərəfindən xüsusi rəğbətlə qarşılanan və teatrlarda ən çox oynanılan tamaşalardan biri “Qız atası” komediyası, yaxud “Tamah dişi”, “Cənnət alması” Ə.Əsgərovun ən yaxşı səhnə əsərlərindən sayılır. “Qız atası” əsəri Azərbaycan Televiziyası tərəfindən də hazırlanmış və hazırda “Qızıl fond”da mühafizə edilir.

“Dədə Bəhmən” trilogiyası 70-ci illərin ən təsirli, cəmiyyət həyatındakı ziddiyyət və iztirablının geniş lövhəsini özündə əks etdirən, Xosrov Ənuşirəvan şaha həsr etdiyi “Şahlar şahı” romanı isə tarixi həqiqətlərə söykənən əsərləridir.

1958-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.

Əfqan Əsgərov 1986-cı ildə “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Ə d ə b i y y a t

Bəy İnal: roman / Əfqan.- Bakı: Yazıçı, 1989.- 332, [2] s.

Dünya gözəlliyindir: povestlər / Əfqan.- Bakı: Yazıçı, 1987.- 325, [2] s.

Xankəndi radiosunun Azərbaycanlı diktoru: “Verilişlərimiz ermənilər üçün arzuolunmaz idi” / Əfqan // 525-ci qəzet.- 2014.- 22 yanvar.- S.8.

“Közəran satirlər”in işığında / Əfqan // Ədəbiyyat qəzeti.- 2012.- 16 oktyabr.- S.4.

Mən o tarixi yaşamışdım... və yazmalıydım / Ə.Əsgərov; müsahibəni apardı C.Seyidzadə // Ədəbiyyat qəzeti.- 2017.- 16 dekabr.- S.14-15.

Rəvayətlər / Əfqan // Ədəbiyyat qəzeti.- 2014.- 20 mart.- S.5.

Xəlilzadə, F. Bir ömrün işığı / F.Xəlilzadə // Azərbaycan.- 2009.- 16 oktyabr.- S.6.

Ülvi Yusifoğlu Bünyadzadə 1969-cu il sentyabr ayının 23-də Göyçə mahalının Basarkeçər rayonunun Kəsəmən kəndində, ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Orta təhsilini Daşkəsən şəhərində almış, 12-13 yaşlarından sonra, bütün şagirdlik həyatı boyunca vaxtaşırı olaraq şeirləri, müxtəlif səpkili bədii və publisistik yazıları ilə "Daşkəsən" qəzetində çıxış etmişdir. Eyni zamanda, rayonda fəaliyyət göstərən "Qoşqar" ədəbi birliyinin üzvü olmuşdur.

1986-cı ildə sənədlərini Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsinin fars dili şöbəsinə vermiş, imtahanlarını müvəffəqiyyətlə versə də, müsabiqədən keçməmişdir. O, Daşkəsən şəhərinə qayıdaraq rayon təmir-tikinti idarəsində rəngsaz işləmişdir. 1987-ci ildə SSRİ-nin 50 illiyi adına Azərbaycan Pedaqoji Xarici Dillər İnstitutunun (indiki ADU) ingilis dili fakültəsinə daxil olmuşdur. Təhsilə başladığı ilk günlərdən qrup nümayəndəsi seçilmiş, dərs əlaçısı və fəal ictimaiyyətçi kimi tezliklə bütün institutda tanınmışdır. İnstitutun qəzetində yazıları mütəmadi çap olunmuşdur. Ülvi ərəb, fars, latın, özbək dillərində (sərbəst öyrənməklə) yazıb-oxumağı, ingilis, rus dillərini isə mükəmməl bilmişdir. 1987-1989-cu illər Ülvi Bünyadzadənin qısa ömrünün ən məhsuldar dövrü olmuşdur. 1988-ci ilin iyunundan 1989-cu ilin sentyabrına qədər hərbi xidmətdə olmuşdur.

10 sentyabr 1989-cu ildə Ana torpağı, doğma xalqı qarşısında övladlıq borcunu şəərəflə, ləyaqətlə yerinə yetirəcəyini vicdan borcu bilərək öz müqəddəs "And"ını yazmışdır.

Ülvi Bünyadzadə Xarici Dillər İns-

titutunda Azərbaycan Xalq Cəbhəsinin dayaq dəstəsinin və Şimali Azərbaycan Azad Tələbələr İttifaqının (ŞAATİ) yaradılmasında fəal iştirak etmişdir. AXC-nin institutdakı dayaq dəstəsinin fəaliyyət proqramını hazırlayanlardan biri olmuşdur.

Ülvi 1990-cı il yanvar ayının 19-da, gecə Bakıya girən Sovet ordusunun yolunu kəsmiş, dinc piketin gülləbaran edilməsinə dözməyərək, sinəsini xalqına tuşlanmış gülləyə sipər etmiş və saat 00:20-də həlak olmuşdur. Yanvarın 20-də axşamüstü dostları, tələbə yoldaşları və müəllimləri onun cəsədini 1 saylı Şəhər Kliniki Xəstəxanasından (Semaşko) tapmışdılar. Ülvi Bünyadzadə Bakıda Şəhidlər Xiyabanında 40-cı qəbirdə dəfn olunmuşdur.

Ülvinin əsərlərinə - 200-dən çox şeiri, "Ömür yolu" poeması və "Qansızlar" povesti (Hər iki əsər Əfqanıstanda döyüşən həmvətənlərimizə həsr olunub), 40-a yaxın hekayəsi, 5 pyesi, 20-yə yaxın dünya ədəbiyyatından orijinal tərcümələr (ingilis və rus dillərindən), 7 ədəbi və ictimai məzmununda məqaləsi, bibisi Almaza, dostları Məhəbbət və Cavidə yazdığı xeyli məktubları və s. yazıları daxildir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 1998-ci il 31 mart tarixində imzaladığı "20 Yanvar Şəhidi" fəxri adının təsis edilməsi haqqında fərmana əsasən Ülvi də "20 Yanvar Şəhidi" fəxri adına layiq görülənlərdən biri olmuşdur.

Ülvinin son illər yaşadığı küçəyə (babasının evi yerləşən küçəyə) onun adı verilmiş, həmin evin divarına barelyef-lövhəsi vurulmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

Sənin oxşarın bənövşədi...: seçilmiş əsərləri / Ü.Bünyadzadə.- Bakı: Ağrıdağ, 2005.- 496 s.

Ömür yolu: poema: 5 dildə / Ü.Bünyadzadə.- Bakı: Mütərcim, 2009.- 99 s.

Avşar, İ. Şəhidlər Xiyabanında ömrünün baharında solan bir cavan şair: Ülvi Bünyadzadə / İ.Avşar // 525-ci qəzet.- 2012.- 20 yanvar.- S. 9.

Rafiq, N. Ülvi sıramızdadır / N.Rafiq // Təzadlar.- 2014.- 20 sentyabr.- S. 15.

Ülvi, A. Nağıl ömürdən sətirler ... / A.Ülvi // Ulduz.- 2015.- yanvar.- S.67-68.

Ülvi, A. Ülvinin "Əfqanlar" faciəsinə yazdığı elegiyalar / A.Ülvi // 525-ci qəzet.- 2018.- 20 yanvar.- S.16.

Ülvi Bünyadzadənin anım günü keçirilib // Kaspi.- 2017.- 23-25 sentyabr.- S.9.

230 Ceyms Fenimor Kuper illiyi 1789-1851

Amerika yazıçısı

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / C.F.Kuper; tərc. ed. Ə.Zeynalov; ön söz müəll. R.Qafarlı; red. İ.Çərkəzoğlu; bədii tərtibat və dizaynın müəll. T.Qorçu.- Bakı: Şərq-Qərb, 2010.- 709, [3] s.

Sonuncu mogikan: [roman] / C.F.Kuper; tərc. ed. Ə.Zeynalov; red. C.Nağıyev (ön sözün müəll.), S.Mustafayev.- Bakı: Öndər, 2005.- 376 s.

Ləpirci / C.F.Kuper; tərc. ed. Ə.Zeynalov; ön sözün müəll. və red. C.Nağıyev.- Bakı: Çarşıoğlu, 2004.- 336 s.

Qismət, A. Kuper: barıt partlayışından məşhur nasirliyə / Azər Qismət // Ədəbiyyat qəzeti.- 2018.- 11 avqust.- S.30.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/download/meqale/edebiyat/2018/avqust/602295.htm>

Ceyms Fenimor Kuper 1789-cu il sentyabrın 15-də Amerikanın Nyu-Cersi ştatının Berlinqton şəhərində anadan olmuşdur. O, ilk təhsilini “Akademiya” adlı kütləvi kənd məktəbində almış, sonra Nyu-York ştatının Olbani şəhərində təhsilini davam etdirmişdir. Bu zaman o, latın dilini, Antik Roma şairi Vergilinin şeirlərini, iqtisadiyyat, fəlsəfə, kənd təsərrüfatı, din tarixi və s. kimi bir çox elm sahələri ilə maraqlanmış və öyrənmişdir. 1803-cü ildə Kuper Yel kollecinə daxil olmuş, lakin bir müddətdən sonra o, kollecini daxili qaydalarını pozduğu və dəcəllik etdiyi üçün məktəbdən çıxarılmışdır.

Atası vəfat edincə ona qalan mirasla kənd təsərrüfatı və ticarətlə məşğul olmuşdur. Bir müddət siyasətə meyil etmişdir.

1776-1783-cü illərdə “Yeni Dünya”da ingilis müstəmləkəçiliyinin dönüş mərhələsi sayılan milli istiqlaliyyət uğrunda müharibə Kuperin yaradıcılığının əsas qollarından birini təşkil edir.

Milli Amerika ədəbiyyatının ilk nümunələrini yaradan Kuper məhsuldar yazıçılardan olmuşdur. Tədqiqatçılar onun yaradıcılığını üç dövrə bölürlər: Birinci dövrdə (1821-1826) “Casus”, “Losman”, “Pionerlər”, “Sonuncu Mogikan”; ikinci dövrdə (1826-1833) “İgid”, “Heydenmauer”, “Cəllad”; üçüncü dövrdə (1833-1850) “Evə”, “Evdə”, “Mogikanlar”, “Ləpirci”, “Vəhşi heyvan ovçusu” əsərləri yaranmışdır. C.F.Kuper əvvəlcə kiçik tarixçələr, sonralar isə Qərbi Avropa yazıçılarının təsiri altında ilk romanla-

rını - “Ehtiyat”, “Casus”, “Pionerlər”, “Lotsman” - qələmə almışdır.

“Yeni Dünya”da yaranan bədii əsərlər daha çox Avropa ədəbiyyatlarının, xüsusilə, ingilis ədəbiyyatının təsiri altında yazıldığından, onlarda milli xüsusiyyətlər çox az idi. Digər tərəfdən də hələ Amerika xalqı yeni-yeni formalaşmağa başladığı üçün bunu yaxşı dərk edən Kuper məhz milli Amerika ədəbiyyatını yaratmağa çalışmışdır.

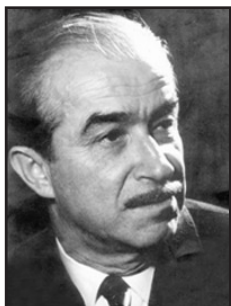
Kuper 1826-1833-cü illərdə Avropaya səyahətə çıxmış, Fransanı, İtaliyanı və Almaniyani gəzmiş, 1830-cu il “İyul İnqilabı”nın şahidi olmuş, vətənə qayıdandan sonra “Amerikanın Avropa qeydləri” adlı publisistik əsərini qələmə almışdır. Avropa səyahəti yazıçının dünyagörüşünü dəyişmiş və onu Amerika hadisələrinə düzgün qiymət verməyə sövq etmişdir.

Kuper uşaqlıqdan haqsızlıqlara qarşı barışmaz olmuşdur. Gözləri önündə hindilərə məxsus torpaq sahələri hərraca qoyulanda, siyasi avanturistlər cəzasız qalanda, müstəmləkəçilər yerli əhali ilə qəddarcasına rəftar edəndə o kədərlənmiş, qəlbində yaşadığı quruluşa nifrət oyanmışdır. Avropa səyahətindən sonra “Mədəni Amerikada” törənən haqsızlıqlara daha kəskin etirazını bildirmiş və 1835-ci ildə “Mogikanlar” adlı alleqorik satirasını yazmışdır.

C.F.Kuper 1851-ci il sentyabrın 14-də vəfat etmiş və Kuperstaunda ailə qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur.

105 illiyi Orxan Kamal 1914-1970

Türk yazıçısı

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / Orxan Kamal; red. hey. Ə.Quliyev (baş red.) və b.; ön söz. müəl. və red. N.Cəfərov; tərc. ed.: Z.Hüseynli, P.Məmmədova, S.Məmmədova, A.Mamayeva.- Bakı: Çası-oğlu, 2004.-304 s.

Qürbət quşları: [roman] / O.Kamal; türkcədən tərc. N.Zöhrabi; red. T.Bədəlova.- Bakı: Qanun, 2015.- 471 s.

Nazim Hikmətlə üç il yarım / O.Kamal // Ədəbiyyat qəzeti.- 2015.- 25 iyul.- S.10-11.

Yad qızı / Orxan Kamal; burax. məsul. A.Bəhramlı; Azərb. dilinə tərc. ed. Z.Hüseynli; ön söz. A.Bağirov.- Bakı: Azərbaycan Ensiklopediyasının Baş Redaksiyası, 1991.- 301 s.

"Ayaqsız Orxan" Türkiyəni necə fəth etdi?: Müasir türk ədəbiyyatında əvəzsiz rol oynayan Orxan Kamalın həyat hekayəsi // Bizim yol.- 2016.- 16 sentyabr.- S.15.

Mehmet Raşit Ögütçü (Orxan Kamal) 1914-cü il sentyabr ayının 15-də Adananın Ceyhan ilçesinde dünyaya gəlmişdir. Uşaqlıq illəri Adanada keçmiş, I Dünya müharibəsindən sonra fransızların Adananı işğal etməsi ilə əlaqədar olaraq ailəsilə birgə Niğdeyə, daha sonra isə Konyaya köçmüşdür. Atasının zamanının fəal siyasi xadimi olsa da öz siyasətlə məşğul olmamışdır. Atasının partiyası bağlandığına görə bütün ailə Suriyaya qaçmış, Beyrutda yaşamışlar.

Bir ildən sonra Mehmet Türkiyəyə qayıdaraq pambıq fabrikində işçi olaraq fəaliyyətə başlamışdır. 1938-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmış və əsgərlikdə olarkən M.Qorki və N.Hikmətin kitablarını oxumaq, xarici rejimlər lehində təbliğat və üsyana sövq etmək kimi ittihamlarla 5 il müddətinə həbs edilmişdir.

İlk şeirlərini Kayseri həbsxanasında yazmış, "Divarlar" adlı şeiri "Yeddi gün" dərgisində "Rəşad Kamal" imzası ilə nəşr olunmuşdur. 1940-cı ildə Bursa Həbsxanasında şair Nazim Hikmətlə tanış olmuş və üç ildən artıq bir müddətdə onunla eyni otaqda həbs həyatı yaşamış və ondan fransız dili, fəlsəfə və siyasət öyrənmişdir.

Nazim Hikmətin məsləhətilə öznü nasirlikdə sınımış, roman, hekayə yazmağa başlamış, "On səkkiz yaş" romanını yazmışdır. 1940-cı ildə ilk dəfə olaraq "Yeni Ədəbiyyat" dərgisində "Bacaksız Orhan" imzası ilə "Balıq" adlı əsərini çap etdirmişdir.

1943-cü ildə həbsxanadan azad edildikdən sonra Karataşda Dövlət Dəmiryollarında günlük işçi kimi çalışmış və ilk dəfə həmin ildə "İkdam" qəzetində çap olunmuş "Asma Çubuğu" hekayəsində "Orxan Kamal" imzasını işlətməmişdir. 1945-ci ildə 35 günlük yarımqıç qalmış hərbi xidmətini tamammaq üçün yenidən əsgərliyə çağırılmış

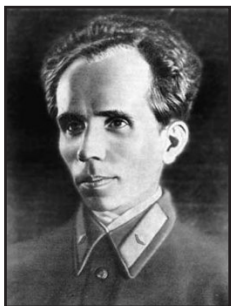
və ordan qayıtdıqdan sonra yenidən dərğilərdə hekayələr çap etdirmişdir ki, bu əsərlərinin oxucular arasında aparılmış sorğu əsasında ən çox oxunan əsərlər olduğu müəyyən edilmişdir.

O.Kamal 1949-cü ildə İstanbula köçmüş və bundan sonra məqalə, kino ssenarisi və s. kimi əsərlər yazmaqla ailəsini maddi cəhətdən təmin etmişdir. 1952-ci ildə çap etdirdiyi "Murtaza" və "Cəmilə" romanlarından sonra daha çox məşhur olmuşdur. "Bərəkətli torpaqlar", "72. Koğuş" və s. kimi bir çox əsərləri nəşr edilmiş, kino ssenariləri isə senzuradan keçməmişdir. 1965-ci ildə "Bir Filiz vardı" və Nazim Hikmətlə birlikdə "3,5 il" adlı xatirə kitabını çap etdirmişdir. 1966-cı ildə kommünizm propoqandası adı ilə yenidən həbs edilsə də onun fəaliyyətində cinayət tərkibli əsas olmadığı üçün yenidən azad edilmişdir. 1967-ci ildə "72. Koğuş" adlı əsəri Ankara Sənət Teatrı tərəfindən səhnəyə qoyulmuş və bu əsəri Ankara Sənətsevərlər Dərnəgi tərəfindən ən yaxşı oyun yazarı, 1969-cu ildə isə "Türk Dil Qurumu Ödülü" və "Öncə Çörək" əsəri ilə də "Sait Faiq Hekayə Örməgani"ni almışdır.

Orxan Kamal 1970-ci ildə Bolqar Yazıçılar Birliyinin dəvəti ilə Sofiyaya getmiş və orada iyun ayının 2-də beyin qanaması nəticəsində vəfat etmişdir. Cənəzəsi Türkiyəyə gətirilərək Zincirlikuyu məzarlığında dəfn edilmişdir.

Hazırda İstanbulun Beyoğlu ilçəsində "Orxan Kamal" muzeyi fəaliyyət göstərir. 1972-ci ildən etibarən "Orxan Kamal roman yarışması" keçirilir.

Bir neçə əsəri Azərbaycan dilinə tərcümə edilmiş, 1990-cı ildə rejissor L.Məmmədbəyov və T.Vəliyev tərəfindən "Yad qızı" əsərinin televiziya tamaşası hazırlanmış və dərin rəğbət qazanmışdır. 2004-cü ildə akademik Nizami Cəfərovun redaktəsi və ön sözü ilə "Seçilmiş əsərləri" çap olunmuşdur.

115
illiyi**Nikolay Alekseyeviç Ostrovski**
1904-1936*Rus yazıçısı*

Nikolay Alekseyeviç Ostrovski 1904-cü il sentyabr ayının 29-da Ukraynanın Rovno vilayətində anadan olmuşdur. 1913-cü ildə öz kəndlərində kilsə məktəbini bitirmişdir. Daha sonra ailəsi Şepetovka şəhərinə köçdüüyü üçün Ostrovski orada ikisinifli peşə məktəbində təhsil almış, çox erkən - 11 yaşından işləməyə başlamışdır. 1919-cu ilin iyul ayında komsomol sıralarına daxil olmuş, könüllü cəbhəyə getmişdir. Q.İ.Kotovskinin süvari briqadasında və Birinci süvari orduda vuruşmuşdur. 1920-ci ilin avqustunda ağır yaralanmışdır. 1923-1924-cü illərdə Ukraynanın sərhəd rayonlarında rəhbər komsomol işi aparmışdır.

1927-ci ildə ağır iflic Nikolay Ostrovskini yatağa salmış, 1928-ci ildə isə gözləri tutulmuşdur. Lakin Ostrovski xəstəliklərə yenilmədən bütün mənəvi qüvvəsini toplayaraq mübarizə aparmış, təhsilini artırmışdır.

N.A.Ostrovski 1930-cu ilin payızında "Polad necə bərkidi" romanını

yazmışdır. O, 1934-1936-cı illərdə Qərbi Ukrayna zəhmətkeşlərinin inqilabi mübarizəsindən bəhs edən 3 cildlik "Fırtınadan doğulmuşlar" romanı üzərində işləmişdir.

1935-ci ildə briqada komissarı hərbi rütbəsini almışdır. "Lenin" ordeni ilə təltif edilmişdir.

N.A.Ostrovski 1936-cı il dekabr ayının 22-də vəfat etmişdir.

Ölümündən sonra, 1966-cı ildə Ümumittifaq Lenin Komsomolu mükafatı laureatı adına layiq görülmüşdür. 1928-1936-cı illərdə yaşadığı Soçidə, Moskvada və vətəninə N.A.Ostrovskinin ev-muzeyləri təşkil edilmişdir. 1979-cu ildə Xmelnitski vilayətinin Şepetovka şəhərində Ostrovskinin şəərəfinə xatirə kompleksi yaradılmışdır.

Yazıcının əsərləri 100-dən çox dildə, o cümlədən Azərbaycan dilində dəfələrlə nəşr olunmuş və ekranlaşdırılmışdır.

Ə d ə b i y y a t

Polad necə bərkidi: roman / N.A.Ostrovski; [red. Ş.Mirbağirova].- Bakı: Gənclik, 1972.- 410, [2] s.

Ostrovskinin Mehdi Hüseynə məktubu: "Ədəbiyyat qəzeti"nin arxivindən... 23 dekabr 1935-ci il № 30 (50) / N.Ostrovski // Ədəbiyyat qəzeti.- 2017.- 17 iyun.- S.13.

Əşrəf, S. Sənəmdə döyünən ürəyin cəmi iyirmi iki yaşı var... / S.Əşrəf // Ədəbiyyat qəzeti.- 2017.- 8 aprel.- S.25.

Ostrovski Nikolay Alekseyeviç // Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: 10 cildə.- Cild 7.- Bakı, 1983.- S.392.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Nikolay_Ostrovski

<http://portal.azertag.az/az/node/1966>

95 Əhsən Dadaşov illiyi 1924-1976

Tarzən

Ə d ə b i y a t

Əhsən Dadaşovun rəngləri
[Notlar]: metodik vəsait
/Azərb. Resp. Təhsil
Nazirliyi, Ü.Hacıbəyli
ad. Bakı Musiqi Akad.;
tərt. ed. A.M.Əsədullayev;
red. Ş.A.Eyvazova; rəy.
O.M.Rəcəbov [və b.].-
Bakı: [s. n.], 2014.- 28,
[1] s.

Həsənova, Ş. Əhsən Dadaşov
/ Ş.Həsənova; [burax.
məsul. S.İsmayılova; baş
red. G.Cəfərova].- Bakı:
Şərq-Qərb, 2017.- 143,
[1] s.

*Çəmənli, M. Səs qərib
olmur / Mustafa Çəmənli*
// Sənət hekayələri
/M.Çəmənli.- Bakı, 2014.-
S.251-259.

*Fərəcov, S. Tar ifaçılı-
ğı sənətinin görkəmli
nümayəndəsi / S.Fərəcov*
// Mədəniyyət.- 2017.- 6
sentyabr.- S.12.

*Hacıyev, R. "Əhsən sənə,
Əhsən...": Tarin ecazkarı,
ürək çalğıcısı Əhsən
Dadaşovun işıqlı xatirəsinə
ithaf olunur / R.Hacıyev //*
Ədalət.- 2014.- 19 dekabr.-
S.6.

*Hacıyev, R. Ürəyi
aldı Əhsənə ərköyün
Qədirin sənət möcüzəsi /*
R.Hacıyev //5 25-ci qəzet.-
2018.- 8 mart.- S.6.

Əhsən Əliabbas oğlu Dadaşov 1924-cü il sentyabr ayının 4-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Bakıdakı 22 sayılı orta məktəbdə təhsil almışdır.

1938-ci ildə 1 sayılı Azərbaycan Dövlət Musiqi Texnikumunun (indiki Bakı Musiqi Kolleci) tar sinfinə qəbul olmuşdur. Burada Səid Rüstəmov, Mənsur Mənsurov, Ənvər Mənsurovdan dərs almış, klassik muğam ifaçılığının xüsusiyyətlərini dərinlən mənimsəyərək onu inkişaf etdirmişdir. Onun parlaq istedadı görkəmli bəstəkar və dirijor Səid Rüstəmovun diqqətini cəlb etmiş və 1940-cı ildə onu rəhbərlik etdiyi xalq çalğı alətləri orkestrinə qəbul etmişdir. Əhsən Dadaşovun gənclik illəri dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin rəhbərliyi ilə Azərbaycan mədəniyyətində böyük işlərin həyata keçirildiyi bir dövrə təsadüf etmişdir.

Ötən əsrin 20-ci illərindən Ü.Hacıbəylinin təşəbbüsü ilə not sisteminin xalq çalğı alətlərinə tətbiqi, notlu xalq çalğı alətləri orkestrinin yaranması və digər bu kimi faktlar yeni ifaçılar nəslinin yetişməsinə güclü təkan vermişdir. Onun lentə yazdığı "Rast", "Orta Mahur", "Şur", "Zabul-Segah", "Hümayun", "Vilayəti - Dilkeş", "Çahargah", "Bayatı - Şiraz" və s. muğamları hazırda Azərbaycan Radio və Televiziya Verilişləri Şirkətinin qızıl fondunda mühafizə edilir.

Tarzən muğamların və bəstəkar əsərlərinin tar və ud alətlərinin ifaçısı idi. Görkəmli müğənni Rəşid Behbudovun ansamblının üzvü kimi dünyanın bir çox ölkələrində qastrol səfərlərində olmuş, Azərbaycan musiqisini təmsil

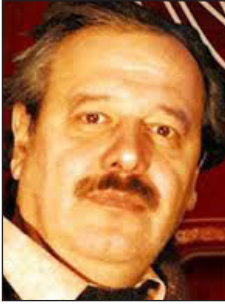
etmişdir.

AzTV QSC nəzdində 1960-cı ildə xalq çalğı alətləri ansamblı yaratmış və ömrünün sonuna kimi bu ansamblın bədii rəhbəri olmuşdur. Hazırda "Xatirə" xalq çalğı alətləri ansamblı (bədii rəhbəri Adil Bağırov) Əhsən Dadaşovun adını daşıyır. Əhsən Dadaşov bir çox tarzənlərin sənət müəllimi olmuşdur. Onun 40 illik yaradıcılıq fəaliyyətinə nəzər salsaq görərik ki, Əhsən Dadaşovun bütün ömrü Azərbaycan xalqına, onun musiqisinə xidmətdə keçmişdir.

Ustad tarzənin qısa, lakin mənalı ömrünün yaradıcılıq dövrünü solist, müşayiətçi, orkestr ifaçısı, ansambl rəhbəri, bəstəçi, pedaqoq-müəllim mərhələlərinə bölmək olar. Ustad tarzən heç vaxt özündən əvvəlki ifaçıları təkrar etməmiş, ifa etdiyi kiçik bir musiqi parçasına da yaradıcı yanaşmışdır. Odur ki, onun çalğısı ilk mizrabdan tanınır. Əhsən Dadaşov bəstəkar qəlblə sənətkar idi. O, musiqi folklorumuzu zənginləşdirən bir çox rəng, mahnı və rəqs havaları bəstələmişdir. "Rahab", "Şur", "Rast", "Hümayun", "Segah" rəngləri bu qəbildəndir. Onun bəstələdiyi bir çox mahnılar bu gün də dillər əzbəridir. Hazırda mərhum sənətkarın adını daşıyan "Xatirə" xalq çalğı alətləri ansamblının ifasında milli mahnılarımız geniş şəkildə təbliğ edilir.

Görkəmli tarzən 1953-cü ildə "Əməkdar artist" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Əhsən Dadaşov 1976-cı il may ayının 29-da vəfat etmişdir.

70
illiyi**Hüseynağa Atakişiyev**
1949-2006*Teatr rejissoru***Ə d ə b i y a t**

Abdin, T. Geriyə baxanda, ikinci dönm: Hüseynağa Atakişiyev / T.Abdin // Ədalət.- 2013.- 17 avqust.- S. 15.

Əliyeva, K. "Fatehlərin divanı" və ya Hüseynağa Atakişiyev kimdir? / K.Əliyeva // Kaspi.- 2012.- 14-16 yanvar.- S.22.

İdrisoğlu, A. "Qətl günü"ndən "Qara qutu"yədək / A.İdrisoğlu // Azad Azərbaycan.- 2014.- 9 sentyabr.- S.7.

İdrisoğlu, A. Onun yeri görünür: Hüseynağa Atakişiyev - 65 / A.İdrisoğlu // Ədəbiyyat qəzeti.- 2014.- 26 sentyabr.- S.11.

Qafarov, V. Hüseynağa Atakişiyev: "Hamı qocalır da..." / Vidadi Qafarov // Kaspi.-2018.- 13 sentyabr.- S.12.

Müşfiq, Ş. Səhnəmizin sönməyən Hüseynağa Atakişiyev işığı / Şahənə Müşfiq // 525-ci qəzet.- 2018.- 8 sentyabr.- S.23.

Pirimova, N. Qısa ömrün uzun akkordları / N.Pirimova // Kaspi.- 2014.- 5 sentyabr.- S.12.

Hüseynağa Ağahüseyn oğlu Atakişiyev 1949-cu il sentyabr ayının 8-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

1955-1963-cü illərdə Bakı şəhər 7 saylı orta məktəbdə oxumuşdur. Ailə vəziyyəti ilə əlaqədar olaraq bir müddət Ş.Qurbanov adına Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrında çalışmış, eyni zamanda 51 saylı fəhləgənclər məktəbində orta təhsilini davam etdirmişdir.

1971-1975-ci illərdə M.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun (indiki ADMİU) dram və kino aktyorluğu fakültəsini bitirdikdən sonra Şəki Dövlət Dram Teatrına işləməyə göndərilmişdir. 1975-1985-ci illərdə əvvəlcə orada rejissor, sonra baş rejissor (1979) işləmişdir. Bu müddətdə teatrda Azərbaycan və dünya dramaturgiyasının şah əsərlərini - "Lənkəran xanın vəzirini", "Hacı Qara", "Xırs Quldurbasan" (M.F.Axundov), "Aydın" (C.Cabbarlı), "Adamın adamı", "Şəhərin yay günləri" (Anar), "Əks-səda" (N.Xəzri), "Şirinbala bal yığır" (S.Qədirzadə), "Ağ xəstəlik" (K.Çapek) və s. tamaşaya qoymuşdur. Şəki teatrı ölkədən kənara çıxaraq qastrollarda uğurlu tamaşalarla çıxış etmişdir.

1974-cü ildə 9 tamaşa ilə Moskva qastrolda olması isə teatr tarixinin qırmızı səhifələrindəndir. Səfər ərəfəsində kollektivin təqdim etdiyi səhnə əsərlərindən bir neçəsi pay-

taxt tamaşaçılarının xahişi ilə üç dəfə yenidən oynanılmışdır.

1985-1988-ci illərdə Akademik Milli Dram Teatrının baş rejissoru kimi çalışmışdır.

Hüseynağa Atakişiyev həm də aktyor kimi fəaliyyət göstərmişdir. Tamaşaçıları onu Xalq yazıçısı Anarın "Uzun ömrün akkordları" filmində Üzeyir Hacıbəyli rolunda görmüş və sevmişlər. Bundan başqa o, "Üzeyir ömrü" (1981), "Ac həriflər" (1993), "Olum ya ölüm və ya hər şeyə rəğmən" (1994), "Ömürdən uzun gecə" (1996), "Fatehlərin divanı" (1997) filmlərində rol almışdır.

1989-cu ildə Azərbaycan Dövlət Gənclər Teatrını yaratmış və vəfatına qədər teatrın bədii rəhbəri və direktoru olmuşdur. Teatr 1989-cu il mart ayının 27-də pərdələrini Yusif Səmədoğlunun "Qətl günü" tamaşası ilə açmış və bundan sonra çoxlu sayda uğurlu tamaşalar nümayiş edilmişdir. "Ölülər günü" (C.Məmmədquluzadə), "Hamam hamam içində", "Dadaşbala əməliyyatı" (R.Əlizadə) və s. kimi bir çox tamaşalara quruluş vermişdir.

İstedadlı rejissor 1982-ci ildə Azərbaycanın "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adına, 1996-cı ildə "Qızıl dərviş" mükafatına layiq görülmüşdür.

Hüseynağa Atakişiyev 2006-cı il aprel ayının 9-da vəfat etmişdir.

Milli Qəhrəmanlar

50
illiyi

Natiq Əhmədov
1969-1991

Milli Qəhrəman

Natiq İlyas oğlu Əhmədov 1969-cu il sentyabr ayının 1-də Xocalı rayonunun Kosalar kəndində anadan olmuşdur. 6 yaşı olarkən ailəsi Ağdamın Kosalar kəndindən Novruzlu kəndinə köçmüş və Natiq Ağdam rayonunun Novruzlu kənd orta məktəbini bitirmişdir. Rayonda keçirilən müxtəlif idman yarışlarında oxuduğu məktəbin şərəfini həmişə ləyaqətlə qorumuşdur. Orta məktəbi bitirərkən onu Ağdamın futbol komandasına dəvət etmişdilər. Sonralar isə o, Riqada şərq əlbəyaxa döyüşü sənətini – karateni öyrənmişdir.

Orta məktəbi bitirdikdən sonra Kalininqrad şəhərinin artilleriya hissəsində hərbi xidmətdə olmuş, 1988-ci ildə hərbi xidməti başa vuraraq vətənə qayıtmışdır. İlk vaxtlar Novruzlu kəndində üzümçülük kolxozunda çalışmışdır. Lakin sonra o, ermənilərin Dağlıq Qarabağda törətdikləri vəhşiliklərin sayı

gəlmədiyi bir vaxtda Xocalı rayon Daxili İşlər şöbəsinin yol patrul xidməti müfəttişi vəzifəsinə qəbul olunmuşdur.

N.Əhmədov Ağdam-Şuşa marşrutu ilə hərəkət edən sənişin avtobuslarının təhlükəsizliyini təmin etmək üçün dəfələrlə ölümlə üzbəüz gəlmişdir. Neçə dəfə ermənilərlə əlbəyaxa olmuşdur. 26 sentyabr 1991-ci ildə Əsgəranda Xocalıya işə gedərkən içərisində olduğu maşına ermənilər pusqu qurmuş və atəşə tutmuşdurlar. Əsgəran qalası yaxınlığında Natiq düşmənlə döyüşərək qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264 sayılı Fərmanı ilə Əhmədov Natiq İlyas oğlu ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Ağdam rayonunun Novruzlu kəndində dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan Respublikası Daxili işlər orqanlarının bir qrup əməkdaşına “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Əhmədov Natiq İlyas oğlu-yol keşik xidməti inspektoru – Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 8 oktyabr 1992 -ci il // Azərbaycan.- 1995.- 9 oktyabr.- S. 1.- (Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. Əhmədov Natiq İlyas oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları / V.Əsgərov.- Bakı, 2005.- S.75.

Seyidzadə, M. Əhmədov Natiq İlyas oğlu / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar zirvəsi / M.Seyidzadə.- Bakı, 2010.- S.75.

İ n t e r n e t d ə

<http://veten-ugruna.az/milliqehremanlar/218-hmdov-natq-lyas-olu.html>

<http://enter.news/az/news/interesting/123175/azerbaycanin-milli-qehremanlari-ehmedov-natiq-ve-ehmedov-riad-dosye>

https://az.wikipedia.org/wiki/Natiq_%C6%8Fhm%C9%99dov

Mədəniyyət.Maarif.Təhsil

105 Cəfər Cəfərov
illiyi 1914-1973

Teatrşünas

Ə d ə b i y a t

Əsərləri: iki cildə
/ C.Cəfərov; burax.
məs. A.Cəfərov; red.
Ə.Əsədzadə; Azərb.
Resp. Mədəniyyət və
Turizm Nazirliyi.- Bakı:
Renessans-A, 2016.- C.1.-
455, [1] s.; C.2.- 359, [1]
s.

İsmayıl Hidayətzadə /
C.Cəfərov; təzə nəşrin red.
İ.Rəhimli.- Bakı: Çəşmə, 2005.- 132 s.

M. F. Axundov və te-
atr / C.Cəfərov; red.
Ə.Əsədzadə; buraxıl. məsul
A.Cəfərov; Azərb. Resp.
Mədəniyyət və Turizm Na-
zirliyi.- Bakı: Renessans-A,
2016.- 128, [2] s., [1] v.-
(Bərpanəştr).

Qafarov, V. Cəfər Cəfərov -
100 / V.Qafarov // Qobus-
tan: sənət toplusu.- 2014.-
№ 3.- S.8-9.

Qurban, T. Sənədlərin
dili ilə: Cəfər Cəfərov
barədə Mir Cəfər Bağiro-
vun imzaladığı sənədlər
haqqında / Teyyub Qurban
// Azərbaycan.- 2015.- №
4.- S.112-127.

Cəfər Haşım oğlu Cəfərov 1914-cü il sentyabr ayının 7-də Bakıda anadan olmuşdur. İlk təhsilini burada almış, 1937-ci ildə Moskvada A.Bubnov adına Pedaqoji İnstitutu bitirmişdir. Sonra Bakıya qayıdaraq 1937-1938-ci illərdə Akademik Milli Dram Teatrında ədəbi hissə müdiri, 1938-1939-cu illərdə Cəfər Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında Ssenari şöbəsinin müdiri, 1939-cu ildə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının məsul katibi, mədəniyyət nazirinin müavini işləmişdir.

O, 1951-1953-cü illərdə Azərbaycan KP MK-nın şöbə müdiri, 1959-1973-cü illərdə EA-nın Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun Teatr və kino şöbəsinin müdiri, 1967-1971-ci illərdə Azərbaycan KP MK ideoloji kati-
bi və s. kimi vəzifələrdə çalışmışdır. Hökumətdə müxtəlif məsul vəzifələr tutan Cəfər Cəfərov 1959-cu ildən ömrünün sonunadək Azərbaycan EA Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun Teatr və kino şöbəsinin müdiri olmuşdur. Burada bir sıra teatrşünas alimlərin yetişdirilməsinə, kino və teatr sənətinə aid tədqiqatlar aparılmasına rəhbərlik etmişdir.

C.Cəfərov 1961-ci ildə sənətşünaslıq doktoru elmi dərəcəsinə almış, 1962-ci ildə Azərbaycan EA-nın müxbir üzvü seçilmişdir. 1963-cü ildə professor elmi adını almışdır.

Klassik və müasir Azərbaycan və dünya ədəbiyyatının, dramaturgiya və teatr tənqidçisi, milli teatr tarixinin tədqiqatçısı olmuşdur. H.Ərəblinskiyin,

İ.Hidayətzadənin, H.Rzayevanın, M.Məmmədovun, T.Kazımovun, A.Şərifzadənin, R.Təhmasibin yaradıcılıqları barədə dəyərli elmi məqalələr və monoqrafiyalar yazmış, Akademik Milli Dram Teatrının tarixini fundamental şəkildə araşdırmış və həmin mövzuda bir neçə kitab çap etdirmişdir. "M.F.Axundovun dramaturgiyası" (1953), "C.Cabbarlı" (1960), "M.F.Axundov" (1962), "V.Şekspir" (1964), "Azərbaycanda estetik fikir tarixindən" (M.Qasimovla birgə; 1964) və s. kitabları çapdan çıxmışdır. Milli teatr tarixinə, müasir teatr proseslərinə və məsələlərinə həsr olunmuş "Azərbaycan dram teatri tarixi" (1953, 1959, 1974), "Azərbaycan sovet dram teatri" (1968) kimi fundamental tədqiqatları vardır.

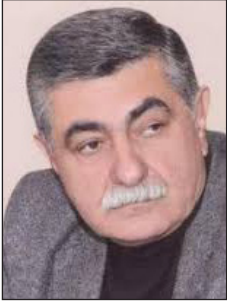
Azərbaycan və bir sıra rus teatrlarının ən maraqlı tamaşalarına resenziyalar yazmışdır. Alimin "Rejissor sənəti", iki cildə Azərbaycan və rus dillərində "Seçilmiş əsərləri", "Azərbaycan Dram Teatri" kitabı dəyərli tədqiqat nümunələridir. Onun "Cavid və teatri", "M.F.Axundovun dramaturgiyası", "M.F.Axundov və teatr", "V.Şekspirin dramaturgiyası" elmi əsərləri milli teatrşünaslıq elmimizin dəyərli yaradıcılıq nümunələridir.

Alim 1972-ci ildə Azərbaycan Respublikasının "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Cəfər Cəfərov 1973-cü il sentyabr ayının 19-da Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

70
illiyiİlham Rəhimli
1949

Teatrşünas

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan teatr / İ.Rəhimli; elmi red. Ə.Vəliyev; red.: M.Əlizadə, R.Şadıqov, A.Talibzadə.- İstanbul: TEAS Press, 2018.- 911 s.

Azərbaycan Teatr Ensiklopediyası: üç cildə / İ.Rəhimli; layih. rəhb. Ə.M.Qarayev; red. heyv.: T.İ.Əfəndiyev və b.; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Bakı: Azərnaşr, 2016-2017.-C.1.- 427 s.; C.2.- 390 s.; C.3.- 415 s.

Fatma Qədri / İ.Rəhimli; red. T.Rüstəmov; burax. məsul S.İsmayilova.- Bakı: Şərq-Qərb, 2017.- 175 s.

Həsən Turabov / İ.Rəhimli; red. T.Rüstəmov; burax. məsul S.İsmayilova.- Bakı: Şərq-Qərb, 2017.- 183 s.

Məmmədza Şeyxzamanov / İ.Rəhimli; baş red. G.Cəfərova; red. Q.Nuriyev; burax. məsul S.İsmayilova.- Bakı: Şərq-Qərb, 2017.-167 s.

Səmimiyyətin qəm nuru: Görkəmli kino aktyoru. Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti, Dövlət mükafatı laureatı Rəsim Balayevin yaradıcılıq portreti / Tərt. İ.Rəhimli; red. F.Mustafayev.- Bakı: Apostroff, 2017.- 226 s.

İlham Əziz oğlu Rəhimli 1949-cu il sentyabr ayının 8-də Yevlax rayonunun Malbinəsi kəndində anadan olmuşdur. 1966-cı ildə Yevlaxdakı 1 saylı orta məktəbi bitirmiş, bir il oradakı 4 saylı avtobazada çilingər işlədikdən sonra 1967-ci ildə M.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun (indiki ADMİU) teatrşünaslıq fakültəsinə daxil olmuşdur.

O, 1972-ci ildə ali məktəbi fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Hələ institutun son kursunda oxuyarkən “Kommunist” qəzeti redaksiyasına təcrübə keçməyə göndərilmiş, təcrübə keçdiyi zaman bir neçə məqaləsi çap olunmuş və redaksiyanın yazılı məktub-tələbnaməsinə əsasən təyinatla həmin qəzetdə iş göndərilmişdir.

İ.Rəhimli hərbi xidmətdən sonra (may 1973 - may 1974) yenə redaksiyaya qayıdaraq müxtəlif illərdə ədəbi işçi, baş müxbir, felyeton və publisistika, mədəniyyət şöbələrinin müdiri işləmişdir.

Onun teatra aid ilk yazısı 1969-cu ildə “Azərbaycan gəncləri” qəzetində çap olunmuşdur. İlham Rəhimli səhnə sənətinə, kinoya, təsviri incəsənətə, dramaturgiyaya, aktyor və rejissor sənətinə, mədəniyyətin müxtəlif problemlərinə aid 100-ə qədər kitabın və 1000-ə yaxın məqalənin müəllifidir.

Teatrşünas alim 1975-ci ildən ADMİU-nun Teatr tarixi kafedrasında dərs deyir.

1991-1993-cü illərdə “Azərbaycan”

qəzetinin baş redaktoru, Prezident Aparatının Humanitar siyasət şöbəsinin məsul işçisi olmuşdur. 1993-2003-cü illərdə Akademik Milli Dram Teatrının ədəbi hissə müdiri kimi fəaliyyət göstərmiş, 2007-ci ilin aprel ayından Azərbaycan Televiziya və Radio Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin “Maarifçilik” redaksiyasında baş redaktor vəzifəsində çalışmışdır. 2011-ci il aprel ayının 14-dən “Mədəniyyət” televiziya kanalının direktor müavini.

1996-cı ildə sənətşünaslıq doktoru elmi dərəcəsinə 1997-ci ildə professor elmi adını almışdır.

Azərbaycan Televiziyasında “Ekran. Kino. Yeniliklər”, “Teatr”, “Yeni tamaşalar”, “Aktyorlar və rollar”, “Sərbəst söhbət” verilişlərinin müəllifidir.

Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının, Rəssamlar İttifaqının, Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının, Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.

Professor İlham Rəhimli milli teatrımızın tədqiqatçısı kimi Dehli, Praqa, Moskva, Tehran, Dəməşq, Kiyev, İstanbul, Berlin, Brüssel, Paris, Roma və digər şəhərlərdə Beynəlxalq teatr simpoziumlarında elmi məruzələrlə çıxış etmişdir. Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının “Qızıl qələm” (5 may, 1977), Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının “Qızıl Dərviş” (10 mart 1992), “Humay” mükafatları laureatıdır.

İlham Rəhimli 1989-cu il sentyabr ayının 1-də “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür.

70 illiyi İsrafil İsrailov 1949

Teatrşünas

İsrafil Ramazan oğlu İsrailov 1949-cu il sentyabr ayının 10-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1956-1966-cı illərdə Bakıda 31 sayılı orta məktəbdə, 1967-1971-ci illərdə M.A.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda (indiki ADMİU) ali təhsil almışdır. 1971-1972-ci illərdə Ordu sıralarında xidmət etmişdir.

1973-1975-ci illərdə Bakı şəhəri 1 May mədəniyyət sarayında bədii rəhbər, 1975-1978-ci illərdə Akademik Milli Dram Teatrında trupp müdiri vəzifəsində çalışmışdır. Eyni zamanda rejissor fəaliyyəti ilə də məşğul olmuş, görkəmli rejissor T.Kazımovla bir sıra tamaşaların hazırlanmasında, o cümlədən, V.Şekspirin "Fırtına", M.S.Ordubadinin "Qılınc və Qələm", Anarın "Şəhərin yay günləri", M.F.Axundovun "Müsyö Jordan və Dərviş Məstəli şah", A.Safronovun "Daşqın" əsərlərinin səhnə təcəssümündə rejissor kimi işləmişdir.

ADMİU-da Tədris teatrının direktoru (1978-1985), Azərbaycan KP MK-nın mədəniyyət şöbəsində təlimatçı (1986-1989), ADMİU-da elmi işlər üzrə prorektor (1989-1991), AR Prezidentinin Aparatında böyük məsləhətçi (1991 avqust-sentyabr), Azərbaycan Ali Sovetinin XII çağırış seçkilərində deputat (1991-1995), AR Abşeron rayonu İcra Hakimiyyətinin başçısı (1991-1992), AR EA Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan Ədəbiyyatı muzeyinin direktoru (1993-2003), Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyinin direktoru (2003-2010), Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrının direktoru (2010-2016) olmuş, Türkdilli Xalqların Dövlət Teatrları Rəhbərləri Şurasının sədri, eləcə də dissertasiya müdafiəsi şurasının, Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin Elmi-Dini Şurasının sədr müavini, Teatr Xadimləri İttifaqının və "Simurq" Azərbaycan

Mədəniyyəti Assosiasiyasının idarə heyətlərinin, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, Beynəlxalq Muzeylər Şurasının, həmçinin Beynəlxalq Teatr Tənqidçiləri Assosiasiyasının üzvüdür.

1985-ci ildə filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, 2004-cü ildə sənətşünaslıq üzrə elmlər doktoru elmi dərəcələrini, professor elmi adını almışdır.

Mədəniyyətin müxtəlif problemlərini işıqlandıran 300-dən artıq elmi əsərləri ölkəmizdə və xarici mətbuatda dərc olunmuşdur. Müxtəlif ölkələrdə keçirilən beynəlxalq simpozium və konfranslarda respublikamızın elmi ictimaiyyətini təmsil etmişdir.

Teatr sənətinin elmi-nəzəri məsələlərinə, milli və dünya teatr prosesinə həsr edilən "Sən nə üçün yaşayırsan?" (rus dilində), "Həyatın səhnəsi, səhnənin həyatı", "Düşündüklərim", "Zaman. Rejissor. Poetika", "Ədil İsgəndərovun teatri", "Mehdi Məmmədovun rejissor sənəti", "Azərbaycan milli rejissor sənətinin poetikası", "Tofiq Kazımovun rejissor dərsləri", "Gələcəyin adamı", "...və Teatr", "Teatr haqqında söhbətlər" adlı monoqrafiyaların müəllifidir. Həmçinin, ADMİU-dakı elmi-pedaqoji fəaliyyəti dövründə elmi rəhbərliyi ilə onlarla gənc alim yetişdirilmiş, tədris üçün müvafiq proqramlar, metodik vəsaitlər və dərsliklər hazırlanmışdır.

2012-ci ildə "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür. "Qızıl qələm", "Qızıl dərviş", "Humay", "Qızıl Arzu", "Simurq" mükafatları ilə, müxtəlif beynəlxalq diplomlarla təltif edilmişdir. 2015-ci ildə "Avropa Nəşr Mətbuat Evi"nin təsis etdiyi "Ən yaxşı vətənpərvər tədqiqatçı alim" qızıl medalına və elə həmin ildə TÜRKSOY-un "Haldun Tanager" mükafatına layiq görülmüşdür.

Ə d ə b i y y a t

Tofiq Kazımovun rejissor dərsləri / İ.İsrailov.- Bakı: Aspoliqraf, 2013.- 232 s.

Zaman, rejissor, poetika / İ.İsrailov.-Bakı: Mars-Print, 1999.- 275 s.

Dünyanın ən gözəl yeri: teatr rejissoru Tofiq Kazımovun 95 illik yubileyi haqqında / İ.İsrailov // 525-ci qəzet.-2018.- 12 yanvar.- S.6-7.

Gələcəkdən gələn məktublar: İlyas Əfəndiyev zamanının başlanğıcı / İ.İsrailov // Ədəbiyyat qəzeti.- 2014.- 21 noyabr.- S.6.

Tarixdə yaşayan "Ötlər" / İ.İsrailov // Azərbaycan.-2017.- № 1.- S.121-145.

Teatr sənətinin "əzəl mübtədası" / İ.İsrailov //Azərbaycan.- 2018.- № 3.- S.163-168.

Teatr təhsilimiz haqqında bəzi mülahizələr / İ.İsrailov // Kaspi.- 2017.- 7 dekabr.- S.12.

60
illiyi**Nizami Cəfərov**
1959*Akademik***Ə d ə b i y y a t**

Dolan, kəfirim, dolan...: Manaf Süleymanovun ömür dastanı / N.Cəfərov; red. A.Kənan.- Bakı: Elm və təhsil, 2018.- 190, [2] s.

Ədəbiyyat söhbətləri: [məqalələr toplusu] / N.Cəfərov; red. D.Osmanlı Azərbaycanca Atatürk Mərkəzi.- Bakı: Elm və təhsil, 2018.- 387, [1] s.

Molla Pənah Vaqif / N.Cəfərov; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi; [ing. dil. tərc. ed. İ.Abdullayeva].- Bakı: Renessans-A, 2017.- 238, [2] s.

Milli ədəbi təfəkkürün "Azərbaycan" miqyası "Azərbaycan" - 95 / N.Cəfərov // Azərbaycan.- 2018.- № 1.- S.23-29.

Cəfərov Nizami Qulu oğlu: bibliografik məlumat kitabı / tərt. H.Tahirqızı.- Bakı: Bakı Universiteti, 2004.- 124 s.

Məmmədaliyeva, L. Nizami Cəfərov yaxud yaşın akademik zirvəsi / L.Məmmədaliyeva // Ədəbiyyat qəzeti.- 2017.- 16 sentyabr.- S.26.

Nizami Qulu oğlu Cəfərov 1959-cu il sentyabr ayının 21-də Ağstafa rayonunun Zəlimxan kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra 1977-1982-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almış və universiteti fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. 1982-1985-ci illərdə Azərbaycan dilçiliyi ixtisası üzrə "Sadə cümlənin struktur semantik təkamülü" mövzusunda görkəmli mütəxəssis professor Tofiq Hacıyevin rəhbərliyi ilə elmi-tədqiqat işi apararaq 1985-ci ildə filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almış və həmin ildən Azərbaycan EA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun elmi işçisi olmuşdur. Dövri mətbuatda tez-tez müasir Azərbaycan dilçiliyinin və nəzəri linqvistikanın ayrı-ayrı problemlərinə həsr etdiyi məqalələri ilə çıxış etmişdir.

Alim 1987-1991-ci illərdə "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində tənqid və ədəbiyyatşünaslıq şöbəsinin müdiri vəzifələrində işləmişdir. 1991-ci ildə "XVIII əsr Azərbaycan türk ədəbi dili" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə edərək filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almışdır.

Nizami Cəfərov 1993-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.

Onun "Füzulidən Vaqifə qədər" (1991), "Eposdan kitaba" (1999), "Azərbaycanşünaslığa giriş" (2001), "Qədim türk ədəbiyyatı" (2004) və bir çox başqa əsərləri Azərbaycan dilçiliyini zənginləşdirmiş və onun tarixi keçmişinə elmi aydınlıq gətirmişdir. Professor N.Cəfərov orta məktəblər üçün çap olunmuş Azərbaycan dili dərslərinin yazılışında və orta məktəb

proqramlarının tərtibində yaradıcı alim kimi özünü göstərmişdir.

Eləcə də "Azərbaycançılıq ideologiyasının etnoqrafik əsasları" (2016), "Türkologiyanın müasir problemləri" (2017), "Molla Pənah Vaqif" (2017), "Ədəbiyyat söhbətləri" (2018), "Mir Cəlalin milli idealları" (2018) kitablarının, 500-dən çox elmi əsərin müəllifidir. O, 30-dan çox fəlsəfə doktoru, 3 elmlər doktoru yetişdirmişdir.

2001-ci ildə AMEA-nın müxbir üzvü, 2017-ci ildə həqiqi üzvü seçilmişdir.

N.Cəfərov BDU-nun Türkologiya kafedrasının baş müəllimi (1994-2001), professoru (1994), Ümumi dilçilik kafedrasının müdiri (2000), fakültənin dekanı (1994-2001), Azərbaycan Ali Attestasiya Komissiyasının Dilçilik üzrə doktorluq müdafiəsi Şurasının sədri (2001-2003), həmçinin orada filologiya elmləri üzrə Ekspert Şurasının sədridir (2003).

2001-ci ildən Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin rəhbəridir.

Yeni Azərbaycan Partiyasının üzvü, Azərbaycan Respublikası (II (2000-ci il), III (2005-ci il), IV (2010-cu il) və V (2015) çağırış Milli Məclisinin deputatıdır. Parlamentin Mədəniyyət Komitəsinin sədri olmuşdur. Azərbaycan-Türkiyə parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupunun rəhbəri, Azərbaycan-Qazaxıstan, Azərbaycan-Qırğızıstan, Azərbaycan-Küveyt parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qruplarının üzvüdür.

N.Cəfərov 2000-ci ildə "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür. "Bilik" Maarifçilik Cəmiyyətinin qərarı ilə "Yusif Məmmədaliyev adına medal"la təltif olunmuşdur.

90
illiyiCəlal Allahverdiyev
1929-2017

Akademik

Ə d ə b i y a t

*Azərbaycanca-turkcə-rusca-
ingiliscə ehtimal nəzəriyyəsi
və riyazi statistika
terminləri lüğəti / AMEA,
Terminologiya komissiyası;
tərt. ed. C.Ə.Allahverdiyev,
A.H.Hacıyev,
H.M.Əhmədova. - Bakı:
Gənclik, 2002. - 436 s.*

*Ehtimal nəzəriyyəsi
və riyazi statistika en-
siklopediyası / Tərt.
ed. C.Ə.Allahverdiyev,
H.M.Əhmədova,
A.H.Hacıyev; məsul
red. G.A.Nəbiyeva; red.
Ü.E.Həsənova. - Bakı: Elm,
2010. - 1183 s.*

*Об одном классе
непрерывных
операторов в банаховом
пространстве /
Дж. Э.Аллахвердиев //
Докл. НАНА. - 2007. - Т.3-7,
№ 5-6.*

*Спектральная теория
возмущенных линейных
пар операторов
действующих из одного
комплексного банахового
пространства в другое
/ Дж. Э.Аллахвердиев,
М.Б.Рагимов // Доклады
НАНА. - 2006. - Том 3-8. -
№ 2.*

*Əhmədov, Ə. Unudulmaz
elm xadimi / Ə.Əhmədov
// Respublika. - 2018. - 17
yanvar. - S.5.*

Cəlal Eyvaz oğlu Allahverdiyev 1929-cu il sentyabr ayının 17-də Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. 1946-cı ildə Şuşa şəhərində məktəbi “əla” qiymətlərlə bitirmiş və qızıl medala təqdim edilmişdir. 1951-ci ildə ADU-nun (indiki BDU) riyaziyyat fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Mstislav Keldışın rəhbərliyi ilə Moskva Dövlət Universitetinin aspirantı olmuş və “Öz-özünə qoşma olmayan bəzi tənliklər sinfinin məxsusi və qoşma funksiyalar sisteminin tamlığı haqqında” namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1957-ci ildə isə Funksional analiz ixtisası üzrə - “Spektral parametrdən rasioal asılı öz-özünə qoşma olmayan operatorların məxsusi qiymətləri və məxsusi elementləri haqqında” riyaziyyat üzrə elmlər doktoru (1968) elmi dərəcəsini, 1969-cu ildə isə professor elmi adını almışdır. 1972-ci ildə “Funksional analiz” ixtisası üzrə öncə AEA-nın müxbir üzvü, 2001-ci ildə eyni ixtisas üzrə həqiqi üzvü seçilmişdir.

1956-1960-cı illərdə ADU-da baş müəllim, dosent, 1960-cı ildən AEA Hesablama Mərkəzində şöbə müdiri, elmi işlər üzrə direktor müavini, 1969-cu ildə AEA Kibernetika İnstitutunda direktor müavini, 1970-1988-ci illərdə direktor, 1988-1994-cü illərdə isə BDU-nun prorektoru olmuşdur. Ömrünün sonunadək həmin institutda laboratoriya müdiri və BDU-da kafedra müdiri (1994-cü ildən) vəzifələrində çalışmışdır.

C.Allahverdiyev ilk dəfə bir sinif öz-özünə qoşma olmayan və spektral parametrdən polinomial və ya rasioal asılı olan operatorlar üçün məxsusi elementlər sisteminin və məxsusi elementlər sisteminin bir hissəsinin tamlığını araşdırmış, tamlıq və bazislik haqqında teoremlər isbat etmişdir; xətti

operatorların sonlu ölçülü operatorlarla ən yaxşı yaxınlaşması anlayışını vermiş, onun dəqiq ifadəsini tapmışdır və bunu tamam kəsilməz operatorların rezolventalarının qiymətləndirilməsinə tətbiq etmişdir; xətti fəzalarda elementlər sisteminin çoxqat tamlığı anlayışını vermiş və buna dair əsaslı teoremlər isbat etmişdir. Banax və Hilbert fəzalarında spektral parametrdən rasioal asılı olan operatorlar üçün məxsusi və qoşma elementlər sisteminin tamlığı, bazisliyi haqqında yeni tip teoremlər isbat etmişdir; Operatorların qapana bilməsi, məhdudluğu, tamam kəsilməz olması üçün (multiplikator terminləri ilə) zəruri və kafi şərtlər tapmışdır; Operatorların məxsusi ədədlərinin təqribi hesablanmasına aid mühüm nəticələr almışdır; Banax fəzasında optimal biortoqonal sistemlər anlayışını vermişdir. Bundan əlavə Banax fəzalarında kəsilməz operatorlar sinfi ilə tamam kəsilməz operatorlar sinfi arasında yeni abstrakt xətti operatorlar sinfi olduğunu müəyyən etmiş və onu əsaslı araşdırmışdır. Bu sinfə daxil olan operatorlar üçün operatorların baş ədədləri və baş elementləri anlayışlarını vermiş, baş ədədlər sisteminin öz-özünə qoşma tamam kəsilməz operatorların məxsusi ədədlərinin malik olduğu məlum “minimaks” xassəsinə malik olduğunu isbat etmişdir.

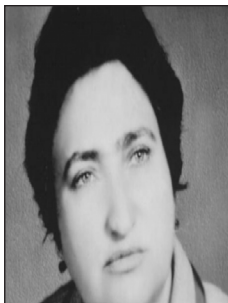
Onun rəhbərliyi altında 6 elmlər doktoru, 40-dan çox fəlsəfə doktoru hazırlanmış, öz elmi məktəbini yaratmışdır. 130-dan çox elmi əsərin müəllifidir.

1972-ci ildə Azərbaycan SSRİ Dövlət mükafatına, 1982-ci ildə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Cəlal Allahverdiyev 2017-ci il yanvar ayının 19-da Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

105
illiyiValidə Tutayuy
1914-1980

Akademik

Ə d ə b i y a t

Botanikadan praktikum / V.Tutayuy.- Bakı: Maarif, 1979.- 223 s.

K.A.Timiryazevin həyat və fəaliyyəti /V.Tutayuy.- Bakı: Azər nəşr, 1970.- 35 s.

Allahverdiyev, E. "Çinara bənəyəyən insan" /E.Allahverdiyev //Ekran-efir.- 2014.- 31 oktyabr.- S.4.

Xəlilzadə, F. "İlk"lərin müəllifi /F.Xəlilzadə //Kaspi.- 2014.- 31 iyul.- S.10.

Seyidzadə, T. Validə Tutayuy: Azərbaycanın ilk akademik qadını /T.Seyidzadə //Azad Azərbaycan.- 2017.- 26 sentyabr.- S.7.

Validə Tutayuy -100 //AMEA-nın Xəbərləri biologiya və tibb elmləri.- 2014.- №2.- C.69.- S. 135-137.

İ n t e r n e t d ə

[https://az.wikipedia.org/wiki/Akademik_Valid%C9%99_Tutayuy_\(film,_2008\)](https://az.wikipedia.org/wiki/Akademik_Valid%C9%99_Tutayuy_(film,_2008))

https://az.wikipedia.org/wiki/Valid%C9%99_Tutayuy

Validə Xaspolad qızı Tutayuy 1914-cü il sentyabr ayının 23-də Şuşa şəhərində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur.

1930-cu ildə Şuşa şəhər 9 illik orta məktəbini bitirərək Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunun (indiki ADAU) bağçılıq və bostançılıq fakültəsinə qəbul olunmuşdur.

1932-ci ildə həmin institutun Bağçılıq kafedrasına preparator vəzifəsinə qəbul edilən V.Tutayuy elə bu vaxtdan etibarən axşam təhsili ilə yanaşı əmək fəaliyyətinə başlamışdır.

1934-cü ildə aspiranturaya qəbul olunmuş və K.A.Timiryazev adına Moskva Kənd Təsərrüfatı Akademiyasına ezam edilmişdir. "Şəbbügülündə çoxləçəkliyin təbiəti" adlı namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmişdir.

SSRİ-nin müxtəlif bölgələrində örtülütoxumlu bitkilərin nümayəndələrinin çoxləçəkli çiçəklərinin tədqiqini davam etdirmiş, "Çoxləçəkli örtülütoxumluların embriologiyası" adlı dissertasiya işini 1949-cu il mayın 11-də Leninqradda, SSRİ EA V.L.Komarov adına Botanika İnstitutunda müdafiə edərək 35 yaşında biologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsinə alan ilk azərbaycanlı qadın olmuşdur.

V.X.Tutayuy 1939-1957-ci illərdə və 1962-cü ildən vəfatına qədər S.Ağamalı oğlu adına Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda Botanika kafedrasına başçılıq etmiş, 1951-1954-cü illərdə institutun meşə təsərrüfatı fakültəsinin dekanı, sonralar isə elmi hissə üzrə prorektoru olmuşdur.

1957-ci ildə Azərbaycan SSR EA V.L.Komarov adına Botanika İnstitutunun direktoru seçilmiş, 1962-ci ilədək bu vəzifədə çalışmış, 1968-ci ildə Azərbaycan EA-nın həqiqi üzvü seçilmişdir.

1950-ci ildə Kanadanın Monreal şəhərində Botaniklərin 9-cu Beynəlxalq konqresində məruzə etmişdir.

1968-1972-ci illərdə V.Tutayuyun rəhbərliyi ilə Azərbaycanın qış və yay otlaqlarının geniş geobotaniki tədqiqi aparılmışdır. Qarabağın, xüsusən Şuşanın bitki aləminin öyrənilməsi üçün böyük elmi ekspedisiya təşkil etmiş Qarabağın nadir və endem bitkiləri və 100 minə yaxın herbari toplanmışdır. Hazırda bu kolleksiya ADAU Biologiya kafedrasının herbari fondunun əsasını təşkil edir. Şuşanın cıdır düzünün "Xarı bülbül" bitkisinin bioekoloji xüsusiyyətləri ilk dəfə olaraq Validə xanım Tutayuy tərəfindən öyrənilərək elmi məqalə formasında çap edilmişdir. Bundan sonra dünya botanikləri bu nadir bitkinin məhz Şuşa endemi olduğunu qəbul etmişdir.

V.Tutayuy 250-dən artıq elmi əsərin, o cümlədən, 9 monoqrafiyanın və Azərbaycan dilində ilk dərsliklərin (10) müəllifidir.

Akademik "Şərəf nişanı", "Oktyabr İnkilabı" ordenləri və bir sıra medallarla təltif edilmişdir.

1974-cü ildə Azərbaycan SSR Ali Sovetin fərmanı ilə "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Validə Tutayuy 1980-ci il dekabr ayının 12-də Gəncə şəhərində vəfat etmişdir.

105
illiyiMəmmədpaşa Quluzadə
1914-1994

Akademik

Məmmədpaşa Piri oğlu Quluzadə 1914-cü il sentyabr ayının 5-də Bakının Əmircan kəndində anadan olmuşdur. 1927-ci ildə N.Nərimanov adına Sənaye Texnikumuna daxil olmuşdur. 1932-1938-ci illərdə Azərbaycan Sənaye İnstitutunun (indiki ADNSU) neft-mədən fakültəsində təhsil almış, oranı fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş və qazma üzrə dağ mühəndisi ixtisasına yiyələnmişdir.

M.P.Quluzadə 1938-1941-ci illərdə “Əzizbəyovneft” neftqazçıxarma idarəsində qazma üzrə texnik, qazma ustası, mühəndis, böyük mühəndis vəzifələrində çalışmışdır. O, 1941-1946-cı illərdə Böyük Vətən müharibəsində iştirak etmiş, orden və medallarla təltif olunmuşdur. 1946-cı ildən başlayaraq əmək fəaliyyəti Azərbaycan Sənaye İnstitutu ilə bağlı olmuşdur. 1946-cı ildə institutun əyani aspirantı olmuş, 1949-cu ildə namizədlik, 1959-cu ildə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmişdir. 1951-1964-cü illərdə institutda assistent, dosent, professor, Neft və qaz quyularının qazılması kafedrasının müdiri, institutun elmi işlər üzrə prorektoru vəzifələrində çalışmışdır. 1958-1964-cü illərdə Ümumittifaq “Neft və Qaz” jurnalının məsul redaktoru olmuşdur. Akademikin elmi-tədqiqat işləri neft elminin və texnikasının inkişafına, xüsusən də neft və qaz quyularının qazılma texnologiyasının nəzəriyyə və təcrübəsinə həsr edilmişdir. Yerinə yetirilmiş elmi-tədqiqat işlərinin nəticələri Azərbaycanda, Qərbi Sibirdə, Qazaxıstanda, Krımda, Başqırdıstanda, Saxalında və başqa neft-qaz rayonlarında tətbiq edilmişdir. Bu gün Xəzər dənizində maili quyuların qazılması işlərinin nəzəri və mühəndisi əsasını akademikın yerinə yetirdiyi elmi-tədqiqat işləri təşkil edir. Bu üsulun geniş miqyasda

tətbiqinə görə M.Quluzadə bir qrup alim və mütəxəssislə birlikdə 1972-ci ildə Azərbaycan Respublikasının dövlət mükafatına layiq görülmüşdür.

1968-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, 1972-ci ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdir.

Akademik məruzə və çıxışları ilə ABŞ, Almaniya, Hindistan, Meksika və digər ölkələrdə keçirilən konqres və simpoziumlarda Azərbaycan elmini ləyaqətlə təmsil etmişdir. M.P.Quluzadə SSRİ Nazirlər Sovetinin Elm və Texnika Komitəsi yanında dərin neft və qaz quyularının qazılması texnikası və texnologiyasının təkmilləşdirilməsi üzrə elmi-texniki komissiyanın, SSRİ Neftçixarma Sənayesi Nazirliyinin elmi-texniki şurasının, SSRİ Ali təhsil Nazirliyinin neft təhsili üzrə elmi-texniki şurasının, Azərbaycan EA-nın “Elm və torpaq” elmi şurasının doktorluq və namizədlik alimlik dərəcələri verən ixtisaslaşdırılmış Elmi Şuranın, Azərbaycan Ensiklopediyası baş redaksiyasının elmi şurasının, “Neft və qaz” jurnalının ilk redaktoru və redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur.

400 elmi əsərin, o cümlədən 15 monoqrafiya, 15 ixtira və kəşflərin və Azərbaycan dilində yazılmış ilk fundamental dərslərin, dərslər vəsaitlərinin müəllifidir. O, rəhbərlik etdiyi 10 elmlər doktorunun elmi məsləhətçisi olmuş və 45 texnika elmləri namizədi hazırlamışdır.

Elm və texnikanın inkişafı və yüksəkixtisaslı kadrların hazırlanmasında xidmətlərinə görə M.Quluzadə “Lenin” və “Qırmızı Əmək Bayrağı”, “II dərəcəli Vətən müharibəsi” ordenləri, bir çox SSRİ medalları və Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Fəxri fərmanları ilə təltif olunmuşdur.

Məmmədpaşa Quluzadə 1994-cü il fevral ayının 28-də vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

Maili və üfui quyuların profilininin lahiyələndirilməsi:
Metodik göstərişlər /
O.K.Məmmədbəyov;
P.M.Quluzadə; M.M.Şirinov;
E.E.Şmonçeva;
H.Ə.İsmaylova.- Bakı:
Nafta-Press, 2001.- 45 s.

Qədirov, F. Görkəmli neftçi alim və pedaqoq / F.Qədirov // Azərbaycan.- 2014.- 10 sentyabr.- S.5.

Quluzadə Məmməd Paşa / Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası.- Cild 3.-Bakı, 1979.- S.271.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Məmmədpaşa_Quluzadə

75 illiyi Həsən Hüseynov 1944

Alim

Həsən Əhməd oğlu Hüseynov 1944-cü il sentyabr ayının 7-də Cəbrayıl şəhərində anadan olmuşdur. 1961-ci ildə akademik M.Mehdizadə adına (keçmiş M.Qorki) Cəbrayıl şəhər orta məktəbini bitirdikdən sonra Ç.İldırım adına Azərbaycan Politeknik İnstitutunda (indiki ATU) mexanika fakültəsində “Maşınqayırma texnologiyası, metalkəsən dəzgahlar və alətlər” ixtisası üzrə təhsil almışdır. İnstitutun göndərişi əsasında Bünyad Sərdarov adına maşınqayırma zavodunda mühəndis kimi əmək fəaliyyətinə başlamışdır.

1967-1968-ci illərdə hərbi xidmətdə olmuş, 1968-1984-cü illərdə Ümumittifaq Elmi-Tədqiqat və Layihə Texnologiya Maşınqayırma İnstitutunda böyük mühəndis və aparıcı mühəndis vəzifələrində işləmişdir. 1974-cü ildə institutun aspiranturasına daxil olmuş, 1978-ci ildə İ.M.Qubkin adına Rusiya Dövlət Neft-Qaz Universitetində namizədlük dissertasiyası müdafiə edərək texnika elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır və həmin ildən institutda kiçik elmi işçi, assistent, baş müəllim, dosent və professor vəzifələrində çalışmışdır. O, 1984-1985-ci tədris ilində M.Torez adına Moskva Xarici Dillər İnstitutunda fransız dili üzrə 10 aylıq intensiv kurs keçmiş və 1984-1987-ci illərdə Madaqaskar Dövlət Universitetində professor vəzifəsində işləmişdir. 1990-cı ildə Maşınqayırma ALS kafedrasına müdir vəzifəsinə seçilmiş, 1995-ci ildə “STANKİN” Moskva Dövlət Texnologiya Universitetində doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş, 1996-cı ildə Rusiya Federasiyası Keyfiyyət Problemləri Akademiyasının akademik seçilmiş və professor elmi adını almışdır.

150-dən artıq çap olunmuş elmi-metodiki materialların, 4 ixtiranın, 3 monoqrafiyanın, onlarla dərslik və dərs vəsaitinin müəllifidir. Madaqaskar Demokratik Respublikasının

da fransız dilində 4 dərsliyi çap edilmiş, 6 nəfər texnika elmləri namizədi hazırlamışdır. Təhsilin İnkişafı üzrə Dövlət Strategiyasının tətbiq mexanizmlərinə, Diferensial əməkhaqqı sisteminin tətbiqi imkanlarına və digər aktual məsələlərə həsr olunmuş bir çox məqalələrin müəllifidir.

Onun Azərbaycan Texniki Universitetində (ATU) TK və XT kafedrasına rəhbərlik etdiyi son illərdə “Biotibbi praktikada mühəndis işi T-360200” və “Kömrük eksport və import nəzarəti cihaz və sistemləri T130009” ixtisasları açılmış və onların tədris metodiki bazalarının yaradılması istiqamətində məqsədyönlü fəaliyyət həyata keçirilmişdir. Kafedranın maddi-texniki bazasının formalaşması istiqamətində əməli işlər görülmüş; plotter, skaner və yeni kompüterlər alınmış və CAD/CAM/CAE texnologiyaları tədris prosesinə geniş tətbiq olunmuşdur.

O, 2003-cü ildə DAAD xəttilə Almanyanın Frayberq Dağ Akademiyası Texniki Universitetində, 2006-cı ildə isə TEMPUS proqramı çərçivəsində uzun müddətli təcrübə mübadiləsi keçmişdir. Onun rəhbərliyi ilə cari ildə Almaniyanın Frayberq Dağ Akademiyası və Fransanın Orlean Texniki Universitetləri ilə birlikdə TEMPUS proqramı çərçivəsində “Təhsildə kompüter texnologiyaları mərkəzi” – JEP-27088-2006 birgə Avropa layihəsi işlənmişdir. Onun yetirmələrindən 4 nəfər elmlər namizədi hazırda Almaniyanın müxtəlif universitetlərində müəllim vəzifəsində çalışırlar.

ATU-nun Texnoloji Maşınlar fakültəsinin, Universitetin Elmi Şurasının, Elmi-metodiki Şuranın, Dissertasiya Şurasının üzvü və Dissertasiya Şurası nəzdində fəaliyyət göstərən Elmi seminarın sədridir.

Professor Həsən Hüseynov 2011-ci ildə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Ə d ə b i y a t

Biotibbi alətlər: [ali texniki məktəblər üçün dərs vəsaiti] / H.Ə.Hüseynov, V.Ə.Nərimanov; rəyçilər C.B.Quluyev, A.T.Rəhimov, N.T.Abdullayev; elmi red. İ.N.İsgəndərli.- Bakı: Müəllim, 2013.- 169, [1] s.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Həsən_Hüseynov
http://aztu.edu.az/azp/curriculum/texnoloji_kompleks/az/about/kaf_m.jsp

110
illiyiİzzət Orucova
1909-1983

Akademik

Ə d ə b i y y a t

Bakı nefti qələbənin açarı: şərəfli keçmiş, işıqlı gələcək: 1941-1945 / layihə üzərində işləyiblər: A.Səmədzadə [və b.] Böyük Qələbə 1945-2016.- Bakı: Neoprint, 2015.- 451, [1] s.

Tahirqızı, Ü. Kino tariximizdə ilk milli kinoaktrisa. İzzət Orucova həm də Azərbaycanın ilk qadın kimyaçı-alimidir / Ü.Tahirqızı // Xalq cəbhəsi.- 2014.- 2 oktyabr.- S.13.

Zeynalova, A. "İklərə imza atan xanım" / A.Zeynalova // Təhsil problemləri.- 2015.- 24-30 aprel.

Исследование защитной способности некоторых противознозных присадок // Защита металлов.- 1976.- № 3.

Исследование поведение масел с различными композициями присадок во влажной среде // Труды Института химии присадок АН Азерб. ССР.- 1980.- № 6.

İzzət Mirzəağa qızı Orucova 1909-cu il sentyabr ayının 16-da Bakıda anadan olmuşdur. 1932-ci ildə Azərbaycan Sənaye İnstitutunu (indiki ADNSU) bitirdikdən sonra doğma şəhərdəki Elmi-Tədqiqat Neft Emalı İnstitutunda (AETNEİ) laborant vəzifəsinə işə daxil olmuşdur. İlk günlərdən yüksək keyfiyyətli sürtkü yağlarının işlənilib hazırlanması məsələləri ilə məşğul olmuş, Azərbaycanda geniş təşəkkül tapmış yeni və mühüm əhəmiyyətli elmi istiqamətlərdən olan aşqarlar kimyasının əsasını qoyanlardan birinə çevrilmişdir.

1935-ci ildə İ.Orucova qonşuluğunda yaşayan Mövsüm İsmayilzadə ilə ailə qurmuş, 1937-ci ildə M.İsmayilzadə xalq düşməni kimi həbs ediləcəyini hiss edərək öncədən İ.Orucovadan ayrılmış, onu və körpə oğlu Yılmazı sürgündən xilas etmişdir.

1932-1959-cu illərdə V.Kuybişev adına AETNEİ-də işləmiş, həmin institutun əsasında yaradılan Neft Kimyası Prosesləri İnstitutunun laboratoriya müdiri (1959-1967), Qeyri-üzvi və Fiziki Kimya İnstitutunun direktoru (1967-1971), Aşqarlar Kimyası İnstitutunda motor yağları üçün aşqar kompozisiyaları hazırlama laboratoriyasının müdiri olmuşdur (1971-1983).

Əsas tədqiqatları sürtkü yağlarının istehsalının artırılmasına və keyfiyyətinin yüksəldilməsinə aiddir. İ.Orucova neft yağlarının yeni çeşidlərinin alınma texnologiyasının işlənilib hazırlanmasında, selektiv təmizləmə və parafinsizləşdirmə proseslərinin təkmilləşdirilməsində, alkil-fenol və sulfonat tipli yeni aş-

qar növlərinin istehsalında, AzNİİ-5, AzNİİ-7, AzNİİ-8u, SB-3, SK-3, BFK və s. markalı aşqarların hazırlanması və sənayedə tətbiqində yaxından iştirak etmişdir. O, neft kimyasının müxtəlif problemlərinə dair 200-dən artıq elmi məqalənin, 30-a qədər müəlliflik şəhadətnaməsinin və bir çox monoqrafiyaların müəllifidir.

İzzət Orucova həmçinin, ilk Azərbaycan kino aktrisalarından biri olmuşdur. O, "Sevil" və "Almaz" filmlərində baş rollarda çəkilmiş, azadlığa çıxan Azərbaycan qadınının lirik, canlı obrazını yaratmışdır.

SSRİ-nin Moskva, Leningrad, Tol'yatti, Perm, Tambov şəhərlərindəki aparıcı elmi mərkəzləri arasında elmi-texniki əlaqələrin yaradılmasında onun böyük xidmətləri olmuşdur. O, Azərbaycan-Almaniya dostluq cəmiyyətinin sədri, ASE-nin baş redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur. Texnika üzrə fəlsəfə doktoru (1947), elmlər doktoru (1962) elmi dərəcəsinə və professor elmi adını almışdır.

1967-ci ildə Azərbaycan SSR EA-nın müxbir üzvü, 1972-ci ildə həqiqi üzvü seçilmişdir.

"Lenin ordeni", "Qırmızı Əmək Bayrağı", "Şərəf Nişanı" ordenləri, "Qafqazın müdafiəsinə görə", "1941-1945-ci illər Böyük Vətən müharibəsində rəşadətli əməyə görə" medalları ilə təltif olunmuşdur. "Əməkdar elm və texnika xadimi" fəxri adına və Azərbaycan SSR Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür.

İzzət Orucova 1983-cü il aprel ayının 22-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Leyla Ələsgər qızı Məmmədbəyova 1909-cu il sentyabr ayının 17-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Əslən Qubadan olan Leyla Məmmədbəyova ilk təhsilini Bakıda almış, 1918-ci ildə ermənilərin azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdikləri mart soyqırımını ərəfəsində ailəsi ilə birlikdə Həştərxana köçmüş, yalnız Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yarandıqdan sonra yenidən Bakıya qayıtmışdır. Leyla Məmmədbəyova 1925-ci ildə Azərbaycanın tanınmış mütəxəssislərindən olan Bəhram Firudin oğlu Məmmədbəyovla ailə həyatı qurmuşdur.

İlk əmək fəaliyyətinə 1930-cu ildən başlayan Leyla Məmmədbəyova sənət təhsilini Bakı aeroklubunda almış və ilk uçuşunu 1931-ci ildə U-1 təyyarəsində yerinə yetirmişdir. 1932-ci ildə təhsilini davam etdirmək məqsədilə Moskvaya getmiş və 1933-cü il mart ayının 17-də Moskvanın Tuşino aerodromunda U-2 təyyarəsindən paraşüt ilə atlanaraq Sovet İttifaqının ikinci qadın paraşütçüsü olmuşdur (Nina Kamnevadan sonra). 1934-cü ildə Cənubi Qafqaz respublikaları arasında keçirilən paraşütçülər yarışında birinci yeri tutmuş və 1941-ci ilədək artıq aviasiya mayoru olmuşdur. Sonralar sənətini Bakı aeroklubunda müəllim kimi davam etdirmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi illərində yetkinlik yaşına çatmamış dörd uşaq anası olduğu üçün mayor Məmmədbəyovanın müharibədə işti-

rakına icazə verilməmişdir.

Müharibə illərində Aeroklubun bağlanması nəticəsində desantçı və paraşütçü kurslarını tədris etməyə icazə almış, 4000 paraşütçü-desant hazırlayaraq cəbhəyə yola salmışdır. Onlardan iki nəfər - Adil Quliyev və Nikolay Şeverdyayev Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür. Leyla Məmmədbəyovanın özünün iki övladı - böyük oğlu Firudin İkinci Dünya müharibəsində, kiçik oğlu Xanlar isə Qarabağ müharibəsində döyüşmüşdür.

Səhhəti ilə əlaqədar olaraq Məmmədbəyova təyyarəçi karyerasını 1949-cu ildə son uçuş ilə başa çatdırmışdır. Sonralar Orduya, Aviasiyaya və Donanmaya Könüllü Yardım Cəmiyyətinin (OADKYC) Bakı filialında sədr müavini kimi çalışmışdır. 1961-ci ildən təqaüdə çıxmışdır.

Sovet Azərbaycanının 15 illiyi tamam olarkən Respublika nümayəndə heyətinin tərkibində Leyla Məmmədbəyova da Moskvaya getmiş, SSRİ MİK-in sədri M.Kalin ona "Şərəf nişanı" ordenini təqdim etmişdir.

Qadın təyyarəçiyə bir sıra şeir və kinofilm həsr olunmuş, 1934-cü ildə "İsmət" bədii filmi, 1995-ci ildə isə haqqında sənədli film çəkilmişdir.

Leyla Məmmədbəyova 1989-cu ilin iyulunda vəfat etmiş və II Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Ə d ə b i y a t

Kazımzadə, A. Kinomuzun "İsməti" / A.Kazımzadə // Kəsp. - 2014. - 15-17 mart. - S.22-23.

Kərimov, Y. Muzeydə anım günü / Y.Kərimov // Azərbaycan. - 2009. - 22 oktyabr. - S.6.

Tahirqızı, Ü. Şərqiñ əfsanəvi xanımı: Leyla Məmmədbəyova / Ü.Tahirqızı // Xalq cəbhəsi. - 2014. - 5 aprel. - S.15.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Leyla_Məmmədbəyova
<http://modern.az/az/news/68665>

70
illiyiArif Həşimov
1949

Akademik

Ə d ə b i y a t

Kərimov, M. Görkəmli alim, bacarıqlı elm təşkilatçısı, akademik Arif Həşimov - 60 / M.Kərimov // Elm.- 2009.- 19 sentyabr.- S.3.

Методические указания по предотвращению феррорезонанса в распределительных устройствах 110-500 кВ с электромагнитными трансформаторами напряжения и выключателями, содержащими емкостные делители напряжения / А.Гашимов.- М.: спр, Союзтехэнерго, 1987.- 36 с.

«В научных учреждениях страны ощущается большая потребность в молодых кадрах»: Интервью академика Арифа Гашимова, первого вице-президента НАНА / А.Гашимов // Азербайджанские известия.- 2011.- 3 сентября.- С. 2.

«Дешевая наука не может быть конкурентоспособной» / А.Гашимов // Азербайджанские известия.- 2009.- 16 июля.- С.1-3.

Arif Məmməd oğlu Həşimov 1949-cu il sentyabr ayının 28-də Naxçıvan MR Şahbuz rayonunda müəllim ailəsində anadan olmuşdur.

1966-cı ildə Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunun (indiki ADNSU) energetika fakültəsinə daxil olmuş, 1971-ci ildə mühəndis-elektrik ixtisasına yiyələnmişdir. Həmin il AMEA Fizika İnstitutunun “Elektrofizika” laboratoriyasında mühəndis kimi işə başlamışdır. 1978-ci ildə “Yüksək gərginlikli elektrik şəbəkələrinin neytralının rejiminə aid kompleks işlər”ə görə müəlliflər kollektivi ilə birlikdə Elm və Texnika sahəsində Azərbaycan Respublikasının Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür.

1980-ci ildə Ukrayna MEA Elektrodinamika İnstitutunda namizədlilik, 1993-cü ildə isə həmin institutda doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmişdir. Elmi işlərinin əsasını müasir elmin çox əhəmiyyətli istiqamətlərindən biri olan energetikanın fiziki-texniki problemləri sahəsində elmi tədqiqat işləri və mürəkkəb elektrik şəbəkələrində dissipativ faktorları, ifrat gərginlikdən elektrotexniki avadanlıqları mühafizə edən və qısaqapanma cərəyanlarını məhdudlaşdıran qurğuları tam nəzərə almaqla elektromaqnit dalğa proseslərini hesablaşmaq üçün riyazi modellərin işlənilib hazırlanması təşkil edir.

Akademik 1999-cu ildə “Yüksək

gərginliklər fizikası və texnikası” laboratoriyasının rəhbəri seçilmişdir.

Yüksək gərginliklər texnikası və elektrotermiki qurğular kafedrasının professoru, AMEA Fizika İnstitutunda fəaliyyət göstərən elmlər doktoru alimlik dərəcəsi verən şüranın sədri, Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Energetika və Enerjilayihə İnstitutunda elmlər doktoru alimlik dərəcəsi verən şüranın üzvüdür.

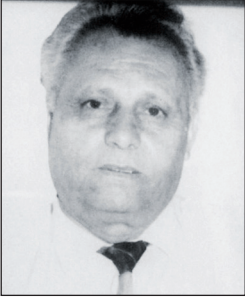
A.Həşimov 2007-ci ildə AMEA-nın həqiqi üzvü seçilmişdir.

300-dən artıq elmi əsərin müəllifidir. Moldova Respublikasının MEA-nın Tətbiqi Fizika İnstitutunda nəşr olunan “Электронная обработка материалов”, İran İslam Respublikasının “Taba Elm” elmi mərkəzində nəşr olunan “Energetikanın texniki fiziki problemləri”, İspaniyanın Bilbao Universitetində nəşr olunan “International Journal for knowledge science and texnoloji” jurnallarını redaksiya heyətinin üzvü, AMEA-nın Fizika İnstitutunda nəşr olunan “Energetikanın Problemləri” jurnalının redaktorunun müavini, AR Müdafiə sənayesi Nazirliyi Milli Aero-kosmik Agentliyinin “Xəbərləri” jurnalının redaksiya heyətinin üzvüdür.

Arif Həşimov 2005-ci ildə Azərbaycan Respublikasının “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür.

90
illiyiTacəddin Quliyev
1929-2005

Kitabxanaşünas

Ə d ə b i y a t

Azərbaycanda kitabxanaçılıq işi (Respublika Həmkarlar İttifaqı kitabxanalarının materialları əsasında) / T.Quliyev; elmi red. A.Xələfov.- Hissə 2.- Bakı: Vətən, 2004.- 232 s.

Təbiətşünaslığa dair ədəbiyyatın təsviri, təsnifləşdirilməsi metodikası / T.Quliyev, M.Həsənov, A.Əliyev; red. T.F.Quliyev; M.Ə.Rəsulzadə ad. BDU.- Bakı, 1997.- 91 s.

Kitabxanaçılıq işinin tarixi / T.Quliyev // Azərbaycan.- 2005.- 12 mart.- S.5.

Barlı bəhərli illər: Tacəddin Fərhad oğlu Quliyev (anadan olmasının 75, elmi-pedaqoji fəaliyyətinin 50 illiyinə həsr olunur) / Tərtib ed. K.Aslan; red. A.Xələfov.- Bakı: Bakı Universiteti, 2005.- 182 s.

Quliyev Tacəddin Fərhad oğlu // Azərbaycan Kitabxana Ensiklopediyası /Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Naz., Azərb. Milli Kitabxanası; layih. rəhb. Ə.Qarayev; baş red. K.Tahirov; elmi red. A.Xələfov.- Bakı, 2015.- S.391-392.

Tacəddin Fərhad oğlu Quliyev // Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya: Elmi-nəzəri, metodik və təcrübi jurnal.- 2005.- № 2.- S.143-144.

Tacəddin Fərhad oğlu Quliyev 1929-cu il sentyabr ayının 25-də Goranboy rayonunun Zeyvə kəndində anadan olmuşdur. Zeyvə kənd natamam orta məktəbini bitirdikdən sonra, İkinci Dünya müharibəsinin başlaması və ağır həyat şəraiti səbəbindən əmək fəaliyyətinə başlamış, əvvəlcə kolxozda, sonra isə Goran dəmir yolunda fəhlə işləmişdir.

1945-ci ildə Gəncə Pedaqoji Texnikumuna daxil olmuş, təhsilini başa vurduqdan sonra Qasım İsmayılov (indiki Goranboy) rayon mədəni-marifət şöbəsində təlimatçı kimi işə başlamışdır. 1949-1954-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinin kitabxanaçılıq şöbəsində ali təhsil almışdır.

T.Quliyev Respublika Elmi Texniki Kitabxanasında kitabxanaçı, Sabunçu rayonunun "Zərbəçi" adına Uşaq Kitabxanasının direktoru olmuşdur. Ali təhsilini tamamladıqdan sonra N.K.Krupskaya adına Bakı Kitabxanaçılıq Texnikumunun müəllimi, metodisti, 1958-1962-ci illərdə isə eyni zamanda Respublika Kitabxana Kollektorunun direktoru vəzifəsində çalışmışdır.

1962-ci ildə ADU-nun Kitabxanaşünaslıq kafedrası üzrə aspiranturaya daxil olmuş, professor A.Xələfovun rəhbərliyi altında "Azərbaycan SSR-də Həmkarlar İttifaqı kitabxanalarının tarixi (1920-1940-cı illər)" mövzusunda tarix üzrə namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmişdir.

1965-ci ildən taleyini BDU-nun kitabxanaçılıq fakültəsinə bağlayan alim, əvvəlcə Kitabxanaşünaslıq kafedrasında müəllim, 1973-cü ildən isə dosent vəzifəsində işləmişdir. 1973-1986-cı illərdə ADU-nun kitabxanaçılıq fakültəsində dekan müavini, 1990-cı ildən 2005-ci ilə qədər Kitabxana fondu və kataloqların təşkili kafedrasının müdiri vəzifəsində çalışmışdır.

50 ilə yaxın bir dövrdə elmi-pedaqoji fəaliyyət göstərmiş, 100-dən artıq elmi irsin - dərslük, dərslük vəsaiti, monoqrafiya, elmi məqalə və s. müəllifidir. "Biblioqrafik təsvirin tərtib qaydaları" (1996), "Təbiətşünaslığa dair ədəbiyyatın təsviri, təsnifləşdirilməsi və metodikası" (1997), "Azərbaycanda kitabxanaçılıq işi: Həmkarlar İttifaqı Kitabxanalarının materialları əsasında" (2004, 2 hissə) və s. kimi bir çox əsərlərin müəllifidir.

O, 1970-ci ildən kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya ixtisası ilə bağlı nəşr olunan elmi məcmuələrin, elmi toplusların və elmi əsərlərin, 1997-ci ildən isə "Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya" elmi-nəzəri və təcrübi jurnalının redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur.

Görkəmli kitabxanaşünas alim T.Quliyev Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin fəxri fərman və diplomları ilə, "Əmək veteranı", "Əmək şücaətinə görə" medalları ilə təltif edilmişdir.

Tacəddin Quliyev 2005-ci il oktyabr ayının 10-da vəfat etmişdir.

Digər tarixi hadisələr

100
illiyiBakı Dövlət Universitetinin yaradılması
1919

Ə d ə b i y a t

BDU-nun 95 illiyinə həsr olunmuş "Kitabxana-informasiya və nəşriyyat fəaliyyətinin müasir problemləri" mövzusunda Respublika Elmi Konfransının materialları: Bakı, 25 dekabr 2014-cü il /Azərbay. Respub. Təhsil Nazirliyi, Bakı Dövlət Universiteti.- [Bakı]: [Müərcim], [2014].- 112, [2] s.

Bakı Dövlət Universiteti (BDU) // Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensiklopediyası: 2 cild / Baş red. Yaqub Mahmudov; Red. heyəti. İ. Ağayev, T. Babayev (məsul katib), A. Bağırov və b. - Cild 1. - Bakı, 2004. - S. 200-209.

İsgəndərov, A. Cümhuriyyətin yadigarı: Bakı Dövlət Universiteti: Bakı Dövlət Universiteti-95 / A. İsgəndərov // Xalq qəzeti. - 2014. - 17 dekabr. - S. 11.

1918-ci ildə Azərbaycan milli hökuməti yarandığı ilk günlərdən bir sıra iqtisadi və siyasi problemlərlə üzləşsə də, xalqın maariflənməsi üçün çox ciddi addımlar atmış, bütün məktəblərdə təhsilin icbari olması və ana dilində aparılması sahəsində konkret tədbirlər həyata keçirmişdir. Bu tədbirlərin içərisində bütün müsəlman Şərqi Avropa tipli ali məktəb kimi fəaliyyətə başlayan, hazırda Azərbaycan Respublikasının aparıcı ali təhsil müəssisələrindən biri olan Bakı Dövlət Universitetinin yaradılması xüsusi yer tutur. Şərqi dünyasına respublika məfkurəsini və demokratik idarə üsulunu gətirən Azərbaycan xalqının və dövlətinin həyata keçirdiyi tarixi hadisələrdən biri də BDU-nun yaradılması olmuşdur. Dövrün ağır və mürəkkəb beynəlxalq şərtlərinə, xarici təhdidlərə, kəskin maliyyə və kəskin çatışmazlığın baxmayaraq, milli hökumət ölkədə təhsil və mədəniyyətin inkişafına xüsusi diqqət yetirmiş, ciddi tədbirlər həyata keçirmişdir. Ölkənin maliyyə imkanlarının xeyli zəif, maddi-texniki bazanın qeyri-mövcudluğu, milli kadrların çatışmazlığı tədris prosesinə rüsdilli müəllimlərin cəlb olunmasını zəruri etmişdir. Bu tədrisdə ruslaşdırma siyasətinə gətirib çıxara bilərdi. Lakin bu narahatlıqlar Azərbaycan dövlət xadimlərini niyyətlərindən döndərə bilməmiş, gərgin müzakirələrdən sonra – 1919-cu il sentyabrın 1-də Azərbaycan parlamenti icimai fikir tariximizdə, elmin, maarifin inkişafında əvəzedilməz xidmətlər göstərmiş, ilk universitetin açılması haqqında qanun qəbul etmişdir. BDU-nin idarə olunması və onun tədris-elmi fəaliyyətinin tənzimlənməsi qaydalarını müəyyən edən nizamnamə üç ayadək müzakirədən sonra 1919-cu il sentyabrın

29-da parlamentin 79-cu iclasında BDU-nin idarə olunması və onun tədris-elmi fəaliyyətinin tənzimlənməsi qaydalarını müəyyən edən 5 fəsil, 72 maddədən ibarət nizamnamə qəbul olunmuşdur. 1919-cu il noyabrın 15-də şənbə günü universitetdə ilk dərs günü elan edilmişdir. Universitet ilk tədris ilini 2 fakültə – tarix-filologiya, tibb fakültələri və 1094 tələbə ilə başlamışdır. Universitetin ilk rektoru Kazan Universitetinin professoru, cərrah V.İ. Razumovski olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq və ölkədə ali təhsilin, elmin ənənələrinin zənginləşdirilməsində, gənc nəslin müstəqil dövlətçilik ideallarına sədaqət ruhunda tərbiyəsində mühüm xidmətlərini nəzərə alaraq, Azərbaycan xalqının milli sərvəti BDU-nin 100 illik yubileyinin layiqincə qeyd olunması üçün 2017-ci il noyabrın 14-də sərəncam imzalamışdır. Sərəncamda qeyd edilir ki, AXC-nin yadigarı BDU müsəlman Şərqi Avropa tipli ilk ali məktəb kimi yarandığı vaxtdan etibarən nailiyyətlərlə zəngin şərəfli bir yol keçmişdir. Daim Azərbaycançılıq məfkurəsinə sadiqlik nümayiş etdirən Universitetin ölkədə ali təhsil sisteminin qurulmasında, elmi tədqiqatların dərin məzmun kəsb edərək müasir standartlara uyğun aparılmasında və milli özünüdərk prosesinin sürətləndirilməsində təqdirəlayiq xidmətləri vardır.

Parisdə keçirilən YUNESKO-nun Baş Konfransının 39-cu sessiyası çərçivəsində qurumun 2018-2019-cu illər üzrə yubileylər siyahısına əsasən 2019-cu ildə BDU-nun YUNESKO-nun dəstəyi ilə Parisdə 100 illik yubileyi qeyd ediləcək.

Milli Musiqi Günü 1995

Ə d ə b i y a t

Bakıxanov, T. Dahi bəstəkar Üzeyir bəy Hacıbəylini hər zaman böyük ehtiram və rəğbətlə xatırlayram: 18 sentyabr - Milli Musiqi Günüdür / Toftq Bakıxanov // Xalq qəzeti.- 2016.- 18 sentyabr.- S.10.

Gülər. Milli Musiqinin bayramı: Üzeyir Hacıbəylinin doğum günü və Milli Musiqi Günü qeyd edildi / Gülər // Ekspres.- 2018.- 19 sentyabr.- S.13.

Müşfiq, Ş. Milli Musiqi Günü təntənələri / Ş.Müşfiq // 525-ci qəzet.- 2017.- 19 sentyabr.- S.7.

Sarıyeva, İ. 18 sentyabr - Milli Musiqi Günü azərbaycançılıq təcəssümü kimi... / İ.Sarıyeva // Bakı xəbər.- 2016.- 17-19 sentyabr.- S.12.

İ n t e r n e t d ə

http://www.anl.az/down/meqale/baki_xeber/2016/sentyabr/506297.htm

<http://www.anl.az/down/meqale/525/2017/sentyabr/555623.htm>

Sentyabr ayının 18-də Azərbaycan xalqının dahi oğlu, musiqi mədəniyyətimizin korifeyi Üzeyir bəy Hacıbəylinin doğum günüdür.

Həmin gün təkcə musiqisevərlərin deyil, həm də xalqımızın bayramıdır. Böyük bəstəkarın ad gününün bayram kimi qeyd edilməsi ənənəsinin əsası maestro Niyazi qoymuşdur. Maestro Niyazinin təşəbbüsü ilə XX əsrdə hər il sentyabrın 18-i böyük bəstəkarımız Üzeyir bəy Hacıbəylinin anadan olduğu gün respublikamızda xüsusi təntənə və mərasimlərlə qeyd edilirdi.

Mədəniyyət ocaqlarında, musiqi məktəblərində, xüsusilə konservatoriyamızın - indiki Musiqi Akademiyasının qarşısında Üzeyir Hacıbəylinin şərəfinə onun ölməz əsərlərindən fraqmentlər səsləndirilirdi. Ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində Azərbaycanda, xüsusilə də Bakıda yaşanan siyasi böhranla əlaqədar bu ənənə bir müddət unuduldu.

Böyük bəstəkarın özfəaliyyət səviyyəsində xatırlanması həqiqətən narahatlıq doğururdu.

Mədəniyyətimizin böyük hamisi, ümummillə lider Heydər Əliyev məhz bu günü də unutmadı. Ulu öndər Heydər Əliyevin dahi Üzeyir Hacıbəylinin 110 illik yubileyi münasibətilə 1995-ci il 17 sentyabr tarixində imzaladığı Sərəncama əsasən, 18 sentyabr Azərbaycanda Milli Musiqi Günü kimi qeyd olunmağa başladı. Bu gün Azərbaycan musiqisi əsl çiçəklənmə dövrünü yaşayır. Ölkəmizdə davamlı olaraq keçirilən beynəlxalq musiqi festivalları, müxtəlif müsabiqələr bütövlükdə, Azərbaycan mədəniyyətinin, Azərbaycan musiqisinin daha geniş miqyasda təbliğinə

xidmət edir.

Üzeyir Hacıbəylinin ədəbi irsi çox zəngin və qiymətli. Bütün ömrü boyu Azərbaycan mədəniyyətinə, musiqisinə xidmət edən bu unudulmaz şəxsiyyət 300-dən çox xalq mahnısını nota salmış, marş, kantata, fantaziya, mahnı və romanslar, kamera və xor əsərlərini yazmışdır. Maraqlıdır ki, həm Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin, həm də sovet Azərbaycanının himnləri dahi sənətkara məxsus olmuşdur. Sevinirik ki, müstəqilliyimizi qazandıqdan sonra millətimizə azadlıq şərəfi çatdıran o ilk himni biz bu gün də məhəbbətlə səsləndiririk. Ü.Hacıbəylinin anadan olmasının 100 illik yubileyi YUNESKO-nun qərarı ilə beynəlxalq miqyasda qeyd olunmuşdur.

2009-cu ildən, hər il 18 sentyabr tarixində Azərbaycanda Üzeyir Hacıbəyli adına Beynəlxalq Musiqi Festivalı keçirilməyə başladı.

Xalqımız Milli Musiqi Günü müxtəlif musiqi tədbirləri ilə böyük təntənə ilə qeyd edir. Həmin gün Fəxri Xiyabanda Üzeyir Hacıbəylinin, habelə görkəmli mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin məzarları, həmçinin Milli İncəsənət Muzeyinin bağında yerləşən "Güllələnmiş heykəllər" – Xurşudbanu Natəvan, Üzeyir Hacıbəyli və Bülbülün bir vaxtlar Şuşada ucalan büstləri ziyarət edilir. Üzeyir Hacıbəyli adına Beynəlxalq Musiqi Festivalında bütün dünyadan gələn qonaqlar iştirak edirlər. Mədəniyyət ocaqlarında rəngarəng tədbirlər, musiqi gecələri təşkil olunur.

Digər tarixi hadisələr

25
illiyi“Əsrin müqaviləsi” imzalanmışdır
1994

Ə d ə b i y a t

Abdullayev, R.

Azərbaycanın zəngin ənənələrə malik neft-qaz sənayesi bu gün də ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişafına dəyərli töhfələr verir: 20 sentyabr

neftçilərin peşə bayramı günüdür / Rövnaq Abdullayev // Azərbaycan.- 2016.- 20 sentyabr.- S.3; İki sahil.- 2016.- 20 sentyabr.- S.8-15.

Bu gün Azərbaycanda Neftçilər Günü qeyd olunur // Üç nöqtə.- 2015.- 20 sentyabr.- S.8.

İsayev, R. “SOCAR-AQŞ” MMC müasir beynəlxalq müəssisəyə çevrilir: 20 Sentyabr neftçilərin peşə bayramı günüdür /Ramin İsayev // Azərbaycan.- 2015.- 20 sentyabr.- S.5.

Sadıqlı, F. “Əsrin müqaviləsi” sosial-iqtisadi inkişafın bünövrəsidir: 20 Sentyabr neftçilərin peşə bayramı günüdür / Flora Sadıqlı // Azərbaycan.- 2015.- 20 sentyabr.- S.5.

1994-cü il sentyabr ayının 20-də Bakıda “Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda yerləşən “Azəri-Çıraq-Günəşli” (AÇG) yataqlar blokunun birgə işlənməsi və hasil olunan neftin pay şəklində bölüşdürülməsi haqqında” 8 ölkənin (Azərbaycan, ABŞ, Böyük Britaniya, Türkiyə, Norveç, Yaponiya, Rusiya və Səudiyyə Ərəbistanı) 13 məşhur neft şirkəti (BP, SOCAR, “Amoco”, “McDermott”, “Unocal”, “LUKoil”, “Statoil”, “Exxon”, TPAO, “Pennzoil”, “Itochu”, “Ramco”, “Delta”) ilə ARDNŞ-ın işbirliyini rəsmiləşdirən sənəd imzalandı. Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin böyük müdrikliklə işləyib hazırladığı neft strategiyasının həyata keçirilməsi və Azərbaycanın çiçəklənən diyara çevrilməsi üçün bu mühüm bir addım oldu.

Təxminən 400 səhifə həcmində və 4 dildə hazırlanmış müqavilə öz tarixi, siyasi və beynəlxalq əhəmiyyətinə görə “Əsrin müqaviləsi” adını aldı.

Bu müqavilə ilə “AÇG”də hasil edilən neft Bakı-Tbilisi-Ceyhan və Bakı-Supsa boru kəmərləri ilə dünya bazarlarına ixrac edilir.

BTC 2006-cı ildə istifadəyə verilmiş və həmin müddətdən 2015-ci il sentyabrın 1-nə qədər kəməyə 282,982 mln. tondan artıq neft vurulmuşdur.

Saziş üzrə “AÇG”də neft hasilatının artırılması tədricən yeni yataqların -“Çıraq” yatağında hasilata 1997-ci ildə, “Mərkəzi Azəri”də 2005-ci ilin

əvvəlində, “Qərbi Azəri”də 2005-cü ilin dekabrında, “Şərqi Azəri”də 2006-cı ildə və “Dərinsulu Günəşli”dən (Faza-3) 2008-ci ilin aprel ayında işə salınması ilə həyata keçirilmişdir.

Sonuncu mərhələnin başlanması isə 2010-cu ildə sanksiya verilən “Çıraq” neft layihəsidir. “Qərbi Çıraq” platforması dənizin mövcud “Çıraq” və “Dərinsulu Günəşli” platformaları arasında quraşdırılıb və burada 2014-cü il yanvarın 28-də hasilat başlamışdır.

20 sentyabr 1995-ci ildə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Bakıda, “Respublika” sarayında “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanmasının birinci ildönümü münasibəti ilə neft-qaz sənayesi kollektivlərinin nümayəndələri ilə görüş keçirilmişdir.

Bu görüşdən sonra hər il 20 sentyabrda Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin neft-qaz sənayesi kollektivləri ilə görüşləri mütəmadi xarakter almışdır.

Qeyd edilən tarix Azərbaycanda 1999-cu və 2004-cü ildə, yəni “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanmasının beşinci və onuncu ildönümü rəsmi səviyyədə bayram kimi qeyd edilmişdir.

16 avqust 2001-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, ümummillə lider Heydər Əliyev hər il sentyabrın 20-ni Azərbaycanda “Neftçilər Günü” peşə bayramı kimi qeyd edilməsi barədə Fərman imzalamışdır.

Digər tarixi hadisələr

Beynəlxalq Sülh Günü 1981

BMT 1981-ci il sentyabr ayının 21-i dünyanın 192 ölkəsinin səs çoxluğu ilə “Beynəlxalq Sülh Günü” qeyd olunması barədə qərar qəbul etmişdir. Bu əlamətdar günün əhəmiyyəti zaman keçdikcə, münaqişə ocaqları alovlandıqca üzə çıxır. 21 sentyabr nəinki xalqlar arasında, həmçinin, ailələrdə, məktəblərdə köklü zorakılığa qarşı mübarizənin əldə olunmasına nail olmaq üçün bir gündür. Bu səbəbdən də 21 Sentyabr bütün planet insanları üçün çox vacibdir.

İnsanları sülhə, sabitliyə, təhlükəsizliyə çağıran bu gün BMT-nin Nyu-Yorkdakı Baş qərargahında quraşdırılan “Sülh zəngi”nin çalınması ilə başlayır.

1999-cu ildə rejissor Ceremi Cilli insan cəmiyyətinin əsas problemləri və nisbətən təcili həll olunmalı olan məsələlər barəsində “Peace one day”i yaratdı. Onun əsas cəhd etdiyi o idi ki, heç olmasa ildə bircə gün bütün dünyada insan zorakılığının baş verməsinin qarşısını alsın, atəşkəs olsun.

BMT-nin 60 illik yubileyinə həsr olunmuş “Qızıl Göyərçin” beynəlxalq sülh mükafatı 2008-ci ildən etibarən inteqrasiya, sülh, insan hüquqları bərabərliyi, sosial tərəqqi və azadlıq şəraitində yaşayış səviyyəsinin daha da yaxşılaşdırılması uğrunda mübarizə aparan şəxslərə təqdim edilir. Bu yüksək və ali mükafata dünyanın tanınmış simalarından olan Roma papası XVI Benedikt, Dalay Lama, Nobel mükafatları laureatları Desmond Tutu və Lex Valensa, Çexiya prezidenti Vatslav Havel, Almaniya Prezidenti Roman Hersoq, Almaniya Bundestaqının spikeri Lammert, Almaniyanın təhsil naziri xanım Annete Şavan, Almaniyanın ailə naziri xanım dr. Kristina Şröder və digər görkəmli şəxsiyyətlər layiq görülmüşlər.

Azərbaycan xalqının Beynəlxalq Sülh Gününi qeyd etməsi isə, təbii ki, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllindən keçir.

Ə D Ə B İ Y Y A T

Süleymanova, E. Davamlı sülh - ümumbəşəri dəyərdir: 21 sentyabr Beynəlxalq Sülh Günüdür / Elmira Süleymanova // Respublika.- 2015.- 20 sentyabr.- S.3.

Bayramova, Z. Sülhsevər Azərbaycan dünyaya nümunədir: 21- Sentyabr- Beynəlxalq Sülh Günüdür / Z.Bayramova // Səs.-2018.- 21 sentyabr.- S.12.

Beynəlxalq vasitəçilərin apardıqları sülh danışıqlarının səmərə verməməsi regionda təhlükəsizliyin təminatına əngəl yaratmaqdadır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin istər beynəlxalq tribunalardan, istərsə də doğma yurd-yuvasını itirmiş bir milyon qaçqın və məcburi köçkünlə görüşlərində bəyan etdiyi kimi, NATO-nun “Sülh Naminə Tərəfdaşlıq” Programına qoşulan respublikamız münaqişənin dinc vasitələrlə, beynəlxalq norma və prinsiplər əsasında, sülh yolu ilə həllinə tərəfdar olduğunu dəfələrlə təsdiqləsə də, təcavüzkar Ermənistan tamamilə bunun əksini göstərməkdədir. Bütün bunlara baxmayaraq, respublikamızda son illər Beynəlxalq Sülh Günü xüsusi olaraq qeyd edilməkdədir. Bu əlamətdar gün münasibətilə İsveçrə səfirliyinin Bakı Ofisi ilə Azərbaycan Respublikasının insan hüquqları üzrə müvəkkili (Ombudsman) və BMT-nin İctimai İnformasiya Departamenti daim birgə tədbirlər keçirirlər.

Ombudsmanın təşəbbüsü ilə hər il ənənəvi olaraq, avqustun 21-dən sentyabrın 21-dək Azərbaycanda “İnsan hüquqları ayı”, “Uşaq hüquqları ayı” ilə yanaşı, “Sülh ayı” elan olunur. Bu ayıq çərçivəsində “Azərbaycan Respublikasında İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramı”nın müddəaları əsasında respublikanın bütün regionlarında insan hüquqları ilə bağlı silsilə tədbirlər və müzakirələr təşkil olunur, əhalinin hüquqi maarifləndirməsi işinə mühüm töhfələr verməklə, ölkəmizdə insan hüquqları sahəsində müsbət təcrübə formalaşdırır.

Sülh mövzusu bu gün torpaqlarının 20 faizi işğal altında olan, bir milyondan çox qaçqın və məcburi köçkünü olan Azərbaycan üçün də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan hər zaman sülhün tərəfdarıdır.

Beynəlxalq Turizm Günü 1980

27 sentyabr Ümumdünya Turizm Günüdür. 1925-ci ildən Cenevrədə müxtəlif adlar altında fəaliyyət göstərən turizm təşkilatları 1970-ci ilin 27 sentyabrında Ümumdünya Turizm Təşkilatı kimi formalaşmışdır. 1979-cu ildə Baş Qərarı Madrid şəhərinə köçürülən Təşkilat 27 sentyabr - Ümumdünya Turizm Gününi təsis etmişdir. Ümumdünya Turizm Günü artıq dünyanın 150-dən çox ölkəsində qeyd olunur.

Azərbaycanın zəngin tarixi, mədəni və təbii irsi dünyanın hər yerindən qonaqları ölkəmizə cəlb edir. Son illər dövlətimizin bu sahəyə ayırdığı diqqət və qayğı sayəsində turizm inkişafımızın prioritet istiqamətlərindən birinə çevrilmişdir.

2001-ci il sentyabrın 25-də Koreya Respublikasının paytaxtı Seulda keçirilən Ümumdünya Turizm Təşkilatının XIV Baş Assambleyasında Azərbaycan Respublikası bu beynəlxalq turizm təşkilatına üzv oldu və müstəqil respublikamızda ilk dəfə olaraq hər il 27 sentyabr - Ümumdünya Turizm Günü kimi qeyd olunmağa başlandı.

Turizm sahəsi üçün ölkəmizdə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında 2002-2005-ci illərdə turizmin inkişafı üzrə Dövlət Proqramı", "Regionların sosial-iqtisadi inkişafı üzrə Dövlət Proqramı", habelə "2010-2014-cü illərdə Azərbaycanda turizmin inkişafına dair" dövlət proqramlarının qəbul olunması böyük əhəmiyyət kəsb etmiş, onların həyata keçirilməsi zəngin infrastrukturun qurulması və ölkəmizin beynəlxalq turizm bazarına inteqrasiyasının təməlinin qoyulması üçün şərait yaratmışdır.

Bakının daxili şəhəri olan İçərişəhər, Şirvanşahlar Sarayı, Qız qalası və habelə qayaüstü rəsmlər muzeyi Qobustan YUNESKO-nun dünya mədəni irsi siyahısına salınmışdır. Prezident İlham Əliyev tərəfindən 2011-ci ilin Turizm İli elan edilməsi və "Eurovision -2012" nüfuzlu mahnı müsabiqəsinin

Azərbaycanın paytaxtında keçirilməsi bütün dünyadan turistlərin ölkəmizə gəlməsi üçün şərait yaratdı və ölkənin turizm sənayesinin inkişafına güclü təkan verdi. Ölkədə hər il beynəlxalq "Turizm və Səyahətlər" sərgisi AITF keçirilir, ölkə isə 20-dək ən nüfuzlu beynəlxalq turizm forumlarında: Londonda (WTM), Berlində (ITB), Moskvada (MITT), İstambulda (MTE) və digərlərində iştirak edir.

Azərbaycanın turizm potensialını dünyaya nümayiş etdirmək, həmçinin turist axınına cəlb etmək məqsədilə ölkəmizin turizm imkanlarını əks etdirən filmlər və reklam çarxları 2006-cı ildən etibarən dünyanın nüfuzlu televiziya kanallarında (CNN, Euronews, Travel Channel, BBC, CNBC, Eurosport, National Geographic, TV5 MONDE) yayımlanır, eyni zamanda xarici ölkələrdə turizmin təbliği məqsədilə 50-yə yaxın müxtəlif növ və dillərdə informasiya xarakterli reklam-çap məhsulları hazırlanmışdır.

2014-cü ildə Azərbaycan Turizm Assosiasiyası, Bakı Turizm İnformasiya Mərkəzi və Azərbaycan Turizm İnstitutu BMDTT-yə qoşulmuş üzv (Affiliate member) seçilmişdir. Bu o deməkdir ki, Azərbaycan turizmi DTT-nin üzvü olan ölkələrdə kifayət qədər geniş təbliğ oluna biləcək. Bu gün assosiativ üzvlərinin sayına görə Dünya Turizm Təşkilatında birinci yeri İspaniya, ikinci yeri Azərbaycan, üçüncü yeri isə Braziliya tutur. Bu o deməkdir ki, Azərbaycan artıq turizm sahəsində dünyada öz sözünü deyir.

Azərbaycanda turizm sahəsi günü-gündən inkişaf edir və tezliklə iqtisadiyyatın ən mühüm sahələrindən birinə çevriləcəkdir. Turizm sahəsində əldə etdiyimiz uğurların ən böyük səbəbi isə Azərbaycanda bu sahəyə dövlət tərəfindən göstərilən diqqətdir.

Ə d ə b i y y a t

Hüseynov, F. Beynəlxalq abidələr və tarixi yerlər günü qeyd edildi: Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin "Milli irs mükafatı"nın növbəti təqdimatı oldu / F.Hüseynov // Mədəniyyət.- 2018.- 20 aprel.- S.3.

Qarayev, Ə. Azərbaycan turizminə baxış: 10 illik inkişafın nəticələri: 27 sentyabr - Ümumdünya Turizm Günüdür / Əbülfəs Qarayev // Azərbaycan.- 2013.- 27 sentyabr.- S.4.

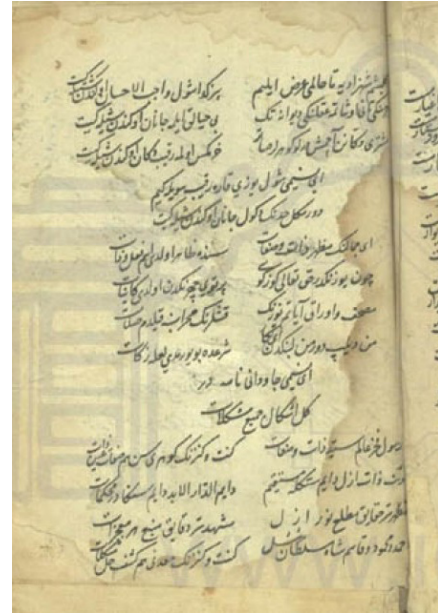
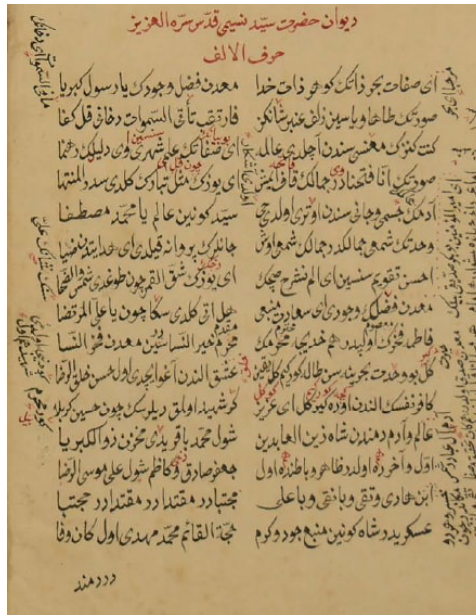
24 sentyabr-
23 oktyabr

Tərəzi bürcü
Nişanı havadır.
Veneranın
himayəsindədir.
Günəşin Tərəzi
bürcündən keçdiyi
dövrə doğulanlar
yumşaq xasiyyətli,
parlaq zəkali
olurlar.

Ç.A.	1
Ç.	2
C.A.	3
C.	4
Ş.	5
B.	6
B.E.	7
Ç.A.	8
Ç.	9
C.A.	10
C.	11
Ş.	12
B.	13
B.E.	14
Ç.A.	15
Ç.	16
C.A.	17
C.	18
Ş.	19
B.	20
B.E.	21
Ç.A.	22
Ç.	23
C.A.	24
C.	25
Ş.	26
B.	27
B.E.	28
Ç.A.	29
Ç.	30
C.A.	31

- *Beynəlxalq Ahıllar Günü (01.10.1992)*
- *Xocavənd rayonunun işğal günü (02.10.1992)*
- *Dövlət Müstəqilliyi Günü (18.10.1991)*
- *Zəngilan rayonunun işğal günü (29.10.1993)*

650 il İmadəddin Nəsimi 1369-1417

Nəsiminin divanı Azərbaycanda 1972-ci ildə Həmid Məhəmmədzadə tərəfindən çap olunmuş və İranda da bir dəfə “Gecə qaranlığında Simurq” adı ilə Seyid Əli Salehinin təşəbbüsü, 1968-ci ildə Hüseyn Ahi, 1980-ci ildə “Foruği” nəşriyyatı vasitəsi və 1972-ci ildə isə “Nəşri Nei” tərəfindən Cəlal Pəndərinin səyi ilə çap edilmişdir.

AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun direktor müavini, filologiya üzrə elmlər doktoru Paşa Kərimov Ankara Milli Kitabxanasından böyük Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin anadilli divanının iki nüsxəsinin surətini əldə etmişdir. 83 vərəqdən ibarət birinci divan aydın nəsx xətti ilə köçürülmüş, 308 vərəqdən ibarət olan ikinci divan da səliqəli və gözəl xətlə yazılmışdır. Qeyd edək ki, bu divan Nəsiminin əlyazma divanları içərisində ən irihəcmliyədəndir. Divanın əvvəlində “Divani-həzrəti-Seyyid Nəsimi qəddəsə sirülhül-əziz” (“Həzrət Seyid Nəsiminin (qəbri pak olsun) divanı”) sözləri yazılıb. Buraya 711 qəzal, 6 tərəcibənd, 3 məsnəvi, 9 müstəzad, 5 müxəmməs, 603 rübai, 3 qitə daxildir. Diqqəti cəlb edən cəhət odur ki, bu nüsxədə Nəsiminin əlyazma və mətbu divanlarında rast gəlmədiyimiz bir sıra şeirlər vardır. Mənbələrdə şairin heç bir müxəmməsinə rast gəlmədiyimiz halda, burada onun 5 müxəmməsi verilmişdir. O, həmçinin Tehranın Mulis kitabxanasından böyük Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin anadilli divanının – lirik şeirlər toplusunun yeni əlyazma nüsxəsinin surətini əldə edərək Bakıya gətirib. 140 vərəqdən ibarət, nəstəliq xətti ilə köçürülmüş bu nüsxədə şairin “Nəsimi” təxəllüsü ilə yanaşı, “Hüseyl”, “Seyyid” təxəllüsü ilə yazdığı şeirləri də var.

Milli ədəbiyyat

Şair, tərcüməçi Cəbrayilov Vaqif İsib oğlunun (Vaqif Bayatlı Odər) (01.10.1949) anadan olmasının 70 illiyi **364**
 Əməkdar incəsənət xadimi, şair Rzayev Hüseyn Məmməd oğlunun (Hüseyn Razi) (17.10.1924-27.02.1998) anadan olmasının 95 illiyi
 Əməkdar incəsənət xadimi, şair, kinodramaturq Axundova Alla Nuru qızının (27.10.1939) anadan olmasının 80 illiyi

Dünya ədəbiyyatı

Ukrayna şairi, SSRİ Dövlət mükafatı laureatı Bajan Mikolo Platanoviçin (09.10.1904-23.11.1983) anadan olmasının 115 illiyi **365**
 Rus şairi Lermontov Mixail Yuryeviçin (15.10.1814-27.07.1841) anadan olmasının 205 illiyi
 Məşhur türk ozan-şairi Satıroğlu Veysəlin (Aşiq Veysəl) (25.10.1894-21.03.1973) anadan olmasının 125 illiyi **366**

Musiqi.Opera.Balet

Tanınmış opera müğənnisi, aktrisa Aslanova Sonanın (04.10.1924-09.03.2011) anadan olmasının 95 illiyi **367**
 Bəstəkar, şair, rəssam, folklorçu Cavid Ərtoğrul Hüseyn Cavid oğlu Rasizadənin (22.10.1919-14.10.1943) anadan olmasının 100 illiyi

Teatr.Kino

Əməkdar incəsənət xadimi, aktyor, teatr rejissoru Həsənov Vaqif İbrahim oğlunun (Vaqif İbrahim oğlu) (18.10.1949-12.05.2011) anadan olmasının 70 illiyi **368**

Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Məmmədov Kazım Ərşad oğlunun (01.10.1969-15.11.1991) anadan olmasının 50 illiyi **369**
 Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Babayev Çingiz Adil oğlunun

- (02.10.1964-28.10.1995) anadan olmasının 55 illiyi **370**
Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Rzayev Rövşən Abdulla oğlunun
(15.10.1969-08.01.1999) anadan olmasının 50 illiyi **371**
Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Polovinko Ruslan Aleksandroviçin
(21.10.1969-06.08.1992) anadan olmasının 50 illiyi **372**

Siyasət.Hərbi iş

- General-mayor Bakıxanov Cəfərqulu ağa Mirzə Məhəmməd xan
oğlunun (24.10.1799-1867) anadan olmasının 220 illiyi
Dövlət xadimi, tarix elmləri doktoru Seyidzadə Dilarə Bağır qızının
(25.10.1939) anadan olmasının 80 illiyi **373**

Fəlsəfə.İqtisadiyyat

- Akademik, Əməkdar elm xadimi Qasımsadə Fuad Feyzulla oğlunun
(22.10.1929-03.08.2010) anadan olmasının 90 illiyi **374**

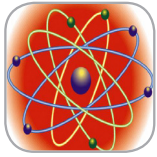
Mədəniyyət.Maarif.Təhsil

- Əməkdar jurnalist, şair, tərcüməçi və ədəbiyyat tədqiqatçısı Cəmilov
Adil Savalan oğlunun (Adil Cəmil) (08.10.1954) anadan olmasının 65
illiyi
Maarif xadimi Qayıbzadə Əsgər ağa Mirzə Nəbi Əfəndi oğlunun
(09.10.1849-30.12.1919) anadan olmasının 170 illiyi
Şərqsünas, ədəbiyyatşünas, tənqidçi, tərcüməçi, filologiya elmləri
doktoru İmanquliyeva Aida Nəsir qızının (10.10.1939-19.09.1993)
anadan olmasının 80 illiyi **375**
Akademik, Əməkdar elm xadimi, ədəbiyyatşünas Həbibbəyli İsa
Əkbər oğlunun (16.10.1949) anadan olmasının 70 illiyi **376**
Türkoloq, filologiya elmləri doktoru Mirzəliyeva Məhəbbət Mirzəxan
qızının (17.10.1949-22.07.2016) anadan olmasının 70 illiyi
Filologiya elmləri doktoru, professor Məmmədov Alxan Bayram
oğlunun (Alxan Bayramoğlu) (22.10.1954) anadan olmasının 65 illiyi **377**
Ədəbiyyatşünas, filologiya elmləri doktoru, professor Mikayılov
Şəmistan Abdu oğlunun (24.10.1929-14.11.2018) anadan olmasının 90
illiyi

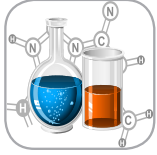
Coğrafiya.Geologiya

- AMEA-nın müxbir üzvü, coğrafiya elmlər doktoru Xəlilov Şahvələd
Binnət oğlunun (07.10.1939-26.09.2007) anadan olmasının 80 illiyi
Əməkdar geoloq Ağdamski Məmməd Əhməd oğlunun (20.10.1934)
anadan olmasının 85 illiyi

Riyaziyyat.Fizika.Astronomiya

Fizika-riyaziyyat elmləri doktoru Sadıxov Rzaqulu Zeynal oğlunun (15.10.1944-15.10.2015) anadan olmasının 75 illiyi

Kimya.Biologiya.Tibb

Akademik, biologiya elmləri doktoru Məmmədyarov Məhərrəm Əli oğlunun (17.10.1924) anadan olmasının 95 illiyi
Biologiya elmləri doktoru Novruzova Zivər Ələkbər qızının (29.10.1914-22.10.1995) anadan olmasının 105 illiyi

378

Kitabxanaşünaslıq.Biblioqrafiya

Əməkdar mədəniyyət işçisi Əhmədov Mayıl Hilal oğlunun (17.10.1959) anadan olmasının 60 illiyi

Texnika.Mühəndis işi

AMEA-nın müxbir üzvü, texnika elmləri doktoru, professor Ramzanova Elmira Məmmədəmin qızının (28.10.1934) anadan olmasının 85 illiyi
Əməkdar elm xadimi, avtomexanika sahəsində alim Babayev Sabir Həbib oğlunun (08.10.1929) anadan olmasının 90 illiyi
Texnika elmləri doktoru, professor Cavadova Həqiqət Əliəşrəf qızının (09.10.1939) anadan olmasının 80 illiyi
Texnika elmləri doktoru Məmmədov Vaqif Əhməd oğlunun (27.10.1939-01.02.2008) anadan olmasının 80 illiyi
AMEA-nın müxbir üzvü, texnika elmləri doktoru, professor Qurbanov Ramiz Seyfulla oğlunun (30.10.1934) anadan olmasının 85 illiyi

379

380

Digər tarixi hadisələr

Beynəlxalq Musiqi Günü (01.10.1975)

381

Beynəlxalq Ahıllar Günü (01.10.1992)

382

Prokurorluq İşçiləri Günü (01.10.1998)

Xocavənd rayonunun işğalı günü (02.10.1992)

383

Beynəlxalq Qeyri-zorakılıq Günü (02.10.2007)

Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Günü (03.10.2009)

Beynəlxalq Heyvanları Müdafiə Günü (04.10.1931)

Beynəlxalq Müəllim Günü (05.10.1966)

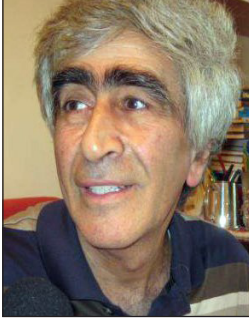
Ümumdünya Quşları Müşahidə Günü (5-6.10.1993)

Ümumdünya Yaşayış Yerini Qoruma Günü (06.10.1979)

Ümumdünya Poçt Günü (09.10.1971)

Azərbaycanla Küveyt arasında diplomatik münasibətlər qurulmuşdur (10.10.1994)

Ümumdünya Yoxsulluqla Mübarizə Günü (17.10.1992)	
Dövlət Müstəqilliyi Günü (18.10.1991)	384
Beynəlxalq Kulinariya Günü (20.10.2004)	
Ümumdünya Statistika Günü (20.10.2010)	
Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Günü (24.10.1971)	385
Hepatit virusu kəşf edilmişdir (25.10.1984)	
Azərbaycan Respublikası Mavritaniya ilə diplomatik əlaqələr qurmuşdur (29.10.1994)	
Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə Mətbuat haqqında Nizamnamə qəbul edilmişdir (30.10.1919)	
Ümumdünya siyasi repressiya qurbanlarının xatirə günü (30.10.1974)	
<i>Zəngilan rayonunun işğalı günü (29.10.1993)</i>	386

Ə d ə b i y y a t

Yupyumru bir eşq ilə / V.B.Odər; naşir: Q.İsmayıloğlu. - Bakı: Çinar-Çap, 2008. - 336 s.

Ölümdən sonra başlar şair ömrü: şeir / V.B.Odər // Ədalət. - 2017. - 1 mart. - S.4.

"Sultan Mehmet Fateh kimi güşənşin olmaq istərdim" / V.B.Odər // Bizim yol. - 2017. - 7 iyul. - S.15.

Şeirlər // V.B.Odər // Ədəbiyyat qəzeti. - 2015. - 25 aprel. - S.8-9.

Akimova, E. Göyüzünün bu üzünü dinləyən şair- Vaqif Bayatlı Odər / E.Akimova // Ədəbiyyat qəzeti. - 2016. - 17 sentyabr. - S.16-18.

Əhmədov, T. Vaqif Bayatlı Odər / Teymur Əhmədov // XX əsr Azərbaycan yazıçıları: Ensiklopedik məlumat kitabı / T.Əhmədov. - Bakı, 2004. - S.896.

<http://edebiyatqazeti.az/news/edebi-tenqid/317-goyuzunun-bu-uzunu-dinleyen-sair-vaqif-bayatli-oder>

Vaqif İsisib oğlu Cəbrayilov (Vaqif Bayatlı Odər) 1949-cu il oktyabr ayının 1-də Cəbrayıl rayonunun Böyük Mərcanlı kəndində anadan olmuşdur.

Azərbaycan İnşaat Mühəndisləri İnstitutunun (indiki AMİU) sənaye və mülki tikinti fakültəsinin axşam şöbəsində təhsil almışdır.

Bakıda 445 sayılı tikinti idarəsində fəhlə, inşaat texniki, 48 sayılı tikinti idarəsində normalayıcı mühəndis, "Məhsul" cəmiyyəti mərkəzi şurasında mühəndis, 1981-1990-cı illərdə "Ulduz" jurnalında şöbə müdiri işləmişdir.

1989-1992-ci illərdə "Xəzər" toplusunun baş redaktoru olmuş, 1992-ci ildən Azərbaycan Televiziya və Radio Şirkətinin xarici ölkələrə verilişlər studiyasının direktoru vəzifəsində çalışmışdır. 1991-ci ildə Azərbaycan Yazıçılar Birliyi katibliyi idarə heyətinə (gənclərlə iş üzrə) katib seçilmişdir.

1981-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.

Ümumittifaq konfranslarında, Sovet ədəbiyyatı günlərində, XI poeziya festivalında və s. kimi bir çox tədbirlərdə iştirak etmişdir.

Vaqif Bayatlı Odər çağdaş Azərbaycan şeirinin sürrealist üslubda yazan ən parlaq nümayəndələrindən hesab olunur. Şeirləri lirik-psixoloji poeziyanın ən gözəl nümunələrindəndir.

V.B.Odər 70-cı illərin sonlarında ədəbiyyata gəlsə də poetik isteda-

dı daha çox 80-ci illərdən etibarən parlamağa, poeziyanın yenilik axtarışlarında Cəbrayılzadə imzası ilə sabitləşməyə başlamışdı. Müstəqillik dönməsinə qədər şairin "Tənha ulduz altında" (Bakı: Yazıçı, 1982), "Unudulacaq bütün sevdalar" (Bakı: Yazıçı, 1986), "Ölənəcən sevmək azdır" (Bakı: Yazıçı, 1990) kitabları çap olunmuşdur.

Müstəqillik dövrünün poeziyası daha çox minor motivlər üstə köklənən, insanın mənəvi-ruhsal tənəzzülünü sərgiləyən ovqat şeirləri ilə xarakterizə olunur. V.Bayatlı poeziyaya daha çox intonasiya fərqliliyi gətirmiş şairdir.

2008-ci ildə "Yupyumru bir eşq ilə" şeirlər kitabı nəşr olunmuşdur.

Türkiyə Cümhuriyyətinin Azərbaycandakı səfirliyinin İslam peyğəmbərinin 1442 illiyinə həsr etdiyi "Nati Şərif" adlı şeir müsabiqəsində birincilik qazanmışdır.

1993-cü ildə Azərbaycan mətbuat fondunun "Mirzə Cəlil mükafatı"na və Moskvanın "Molodaya qvardiya" nəşriyyatının kütləvi tirajla buraxdığı "Sıçrayış" kitabına görə Gürcüstan Nazirlər Sovetinin "Vladimir Mayakovski mükafatı"na layiq görülmüşdür.

205
illiyi**Mixail Yuryeviç Lermontov**
1814-1841*Rus şairi*

Mixail Yuryeviç Lermontov 1814-cü il oktyabr ayının 15-də Moskvada anadan olmuşdur.

Şairin uşaqlıq illəri nənəsinin malikanəsində - Tarxanı kəndində keçmişdir. Qohumları ilə Qafqaza səfərləri (1818, 1820, 1825) Lermontovun xatirəsində silinməz izlər buraxmışdır.

İlk təhsilini evdə xarici müəllimlərdən almış, 1828-ci ildə Moskva Əsilzadələr Pansionuna daxil olmuş və 1828-ci ildə “Çərkəzlər”, “Dəniz qulduru”, “Qafqaz əsiri”, 1829-cu ildə “Cani”, “Demon” poemalarını, bir çox lirik şeirlərini burada yazmışdır. Moskva Universitetindəki təhsil illəri (1830-1832) Lermontovun formalaşmasında əhəmiyyətli rol oynamışdır. Bu illərdə Lermontov Puqaçov hərəkatından bəhs edən “Xadim” (1832) tarixi romanı üzərində işləmiş, “İsmayıl bəy”, “Hacı Abrek” (1833-1834) romantik poemalarını və “Qəribə adam” (1831) dramını yazmışdır. A.S.Puşkinin ölümünə həsr etdiyi “Şairin ölümünə” (1837) şeiri Lermontovun yaradıcılığında həlledici rol oynamışdır. M.Y.Lermontov dostu S.Rayevskiyə yazdığı məktublarda Qafqaz təəssüratlarını onunla bölüşmüşdür.

O, Tiflisdə olarkən “tatar (azərbaycanlı) alim Əli və Əhməd”lə tanış olduğunu, Şuşa (yəqin ki, Şəki), Quba, Qusar və Şamaxını gəzdirdiyini, yerli əhali ilə ünsiyyətini və hətta, fransız dili Avropada vacib olduğu qədər, Asiyada geniş işlənən tatar dilini öyrənməyə başladığını da vurğulamışdır. Şair hərbi qulluqda ikən Qafqaza səfəri zamanı dramaturq Mirzə Fətəli Axundzadə ilə tanış ol-

muş və dost olmuşdur. Axundzadənin sayəsində şair Qafqaz xalqları, onların adət və ənənələrini yaxından tanımış və həmçinin Azərbaycan dilini öyrənməyə səy göstərmişdir.

Lermontov şeir yazmaqla yanaşı, həm də Qafqaz mənzərələrini çəkmişdir. O, Azərbaycan dilini yüksək qiymətləndirmiş və əsərlərində çoxlu Azərbaycan sözləri işlətməmişdir. Lermontovun “İsmayıl bəy”, “Hacı Abrek”, “Fərari”, “Demon”, “Mtsiri” romantik poemalarının mövzuları Qafqazla bağlıdır. Dəfələrlə Qafqaza səyahət edən şair M.F.Axundovun yaxından köməyi nəticəsində məşhur məhəbbət dastanımız “Aşıq Qərib”i “Türk nağılı” adı ilə yazıya almışdır.

M.Y.Lermontov rus ədəbiyyatında realist rus sosial-psixoloji roman janrının əsasını qoymuş və “Zəmanəmizin qəhrəmanı” romanını qələmə almışdır. Bu əsər 1908-ci ildə Azərbaycan türkcəsinə çevrilmişdir. Bu mövzudan təsirlənən tanınmış şair və yazıçımız, rus ədəbiyyatının gözəl bilicisi və tərcüməçisi Abdulla Şaiq isə Azərbaycan həqiqətlərini əks etdirən “Əsrimizin qəhrəmanı” romanını yazmışdır.

Mixail Yuryeviç Lermontov 1841-ci il iyul ayının 7-də Pyatigorskda duəldə öldürülmüşdür.

Onun “Zəmanəmizin qəhrəmanı”, “Maskarad” və s. əsərləri ekranlaşdırılmışdır. Ədəbi irsi Azərbaycan dilində nəşr olunmuş, Azərbaycanla əlaqəsi öyrənilmişdir. Bakıda adına küçə var. Qusarda olarkən yaşadığı evdə barelyefi qoyulmuş, ev-muzeyi yaradılmışdır.

Ə d ə b i y y a t

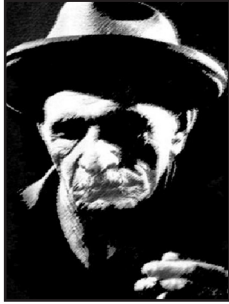
Seçilmiş əsərləri / M.Y.Lermontov.- Bakı: Öndər nəşriyyatı, 2005.- 520 s.

Aşıq Qərib / M.Y.Lermontov / tərc. ed. Ş.Mir Bağirova; red. R.Şixəmirova; şək. A.Mogilevski; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Bakı: [s. n.], 2016.- 23, [1] s.

Cəfərov, T. M.Y.Lermontov yaradıcılığında Qafqaz və Azərbaycan mövzusu: M.Y.Lermontov - 200 / T.Cəfərov // Azərbaycan müəllimi.- 2014.- 19 dekabr.- S.4.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Mixail_Lermontov

125
illiyi**Aşıq Veysəl**
1894-1973*Türk xalq ozanı*

Veysel Şatıroğlu (Aşiq Veysel) 1894-cü il oktyabr ayının 25-də Sivasın Şarkışla səmtinə bağlı Sivrialan kəndində anadan olmuşdur.

Yeddi yaşında Sivasda həmin zamanlar geniş yayılmış çiçək xəstəliyindən iki bacısı vəfat etmiş, Veysel də bu xəstəliyə yoluxaraq görmə qabiliyyətini tamamilə itirmişdir. Atası Veyselini iztirablardan qurtarmağa çalışaraq Yunus İmrə, Pir Sultan Abdal, Qaracaoğlan, Əmrah, Dadaloğlu kimi ozanların şeirlərini oğluna öyrətmiş və dərddini azca da olsa unudacağı ümidi ilə ona bir saz almış, onu saz çalmağa, söz qoşmağa həvəsləndirmişdir. Saz onun sevincinin, kədərinin, məhəbbət və iztirablarının tərcümanı olmuşdur.

Çətin həyat keçirmiş, ailə həyatında da ağır sınaqlardan keçmiş aşığın həyatı bir acınacaqlı keçmişdir. Sonra dərvişliyə başlamış, 1928-ci ildən dostlarının köməyi ilə öz elindən ayrılıb qonşu kəndlərdə aşıqlıq etmiş, Sivasın mərkəzinə gəlib çıxmışdır. 1931-ci ildə Sivasın maarif müdiri Əhməd Qutsi Tecərin hazırladığı “Xalq şeirlərini qorumaq dərniyi”nin bayramında iştirak etmiş, 3 gün davam edən bayramda

şeirlərini oxuyan Veyseləlin şöhrəti yayılmağa başlamışdır.

1941-1944-cü illərdə Əhməd Qutsi Tecərin köməyi ilə şeirlərini yazıya köçürüb kitab kimi çap etdirmişdir. 1942-1943-cü illərdə Arifiyə və Həsənoğlu kəndlərində, daha sonra isə Əskişəhər Çiftçilər kənd institutlarında xalq şeiri müəllimi kimi çalışmış, 1965-ci ildə TBMM tərəfindən ana dili və milli birliyə xidmətlərlə bağlı qanun qüvvəyə minmiş və aşıq Veyselə maaş kəsilməmişdir.

1970-ci illərdə isə Hümeyra, Fikrət Qızılox və Esin Əfşar kimi sənətcilərin Aşiq Veysel tərəfindən yazılan mahnıları səsləndirməsi onun şöhrətinin bütün ölkə hüdudlarına yayılmasına səbəb olmuşdur.

1944-cü ildə “Deyişmələr”, 1950-ci ildə “Sazımdan səslər”, 1970-ci ildə “Dostlar məni xatırlasın” kitabları işıq üzü görmüşdür. Ölümündən sonra 1984-cü ildə “Bütün şeirləri” adı altında əsərləri təkrar nəşr olunmuşdur.

Anadolu aşıq məktəbinin son magikanlarından olan Aşiq Veysel 1973-cü il mart ayının 21-də Sivasda vəfat etmişdir. Sivasda ev-muzeyi yaradılmışdır.

Ə d ə b i y y a t

Gəlməz yola gedirəm mən: şeirlər / A.Veysel // Ədəbiyyat qəzeti. - 2017. - 24 iyun. - S.30.

Fərəcov, S. Mənim sadiq yarım qara torpaqdı: Aşiq Veysel həyatdakı gerçəklikləri bəsirət gözü ilə görürdü / S.Fərəcov // Mədəniyyət. - 2014. - 3 dekabr. - S.15.

Müsfığ, Ş. Dünyaya qaranlıqdan boylanan nur - Aşiq Veysel / Şahanə Müsfığ // 525-ci qəzet. - 2018. - 30 oktyabr. - S.6.

Özdemir, A. İki kapılı bir handa aşık Veysel / A.Özdemir; editör İ.Subaşı; kapak E.Çalışkan. - İstanbul: Sivas platformu, 2010. - 454 s.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/down/meqale/525/2018/oktyabr/613973.htm>

<http://www.trt.net.tr/azerbaycan>

100
illiyiƏrtoğrul Cavid
1919-1943

Bəstəkar

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan musiqi keçmişi və adətləri haqda Süleyman Mansurovun xatirələri / Ə.Cavid.- Bakı: Çarşıoğlu, 2011.- 103, [1] s.

Azərbaycan qeyri-maddi mədəniyyət abidələri və Ərtoğrul Cavid: 13 cildə /AMEA, Hüseyn Cavidin ev muzeyi; layihənin müə. və tərt. G.Babaxanlı; red. hey. A.Əlizadə [və b.].- Cild 1.- Bakı: [Proqres], 2011.- 369 s.

Babaxanlı, G. Ərtoğrul Cavid - 90 / G.Babaxanlı // Ədəbiyyat qəzeti.- 2009.- 11 sentyabr.- S.4.

Əhədli, Ə. Ərtoğrul Cavidin 100 illiyi qarşısında / Ə.Əhədli // Xalq qəzeti.- 2018.- 17 fevral.- S.8.

Naxçıvanlı, Ə. Bir fotosəkilin tarixçəsi Ərtoğrul Cavid - 90 / Ə.Naxçıvanlı // 525-ci qəzet.- 2009.- 22 oktyabr.- S.7.

İ n t e r n e t d ə

http://anl.az/download/meqale/edebiyat/edebiyat_sentyabr2009/89785.htm

Ərtoğrul Hüseyn oğlu Rasizadə (Ərtoğrul Cavid) 1919-cu il oktyabr ayının 22-də Bakıda Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Hüseyn Cavidin ailəsində anadan olmuşdur.

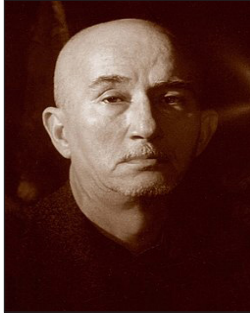
1941-ci ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU) filologiya fakültəsini bitirmiş, elə həmin il Konservatoriyanın bəstəkarlıq şöbəsinə daxil olmuşdur. Burada dahi Üzeyir bəydən və başqa məşhur musiqiçilərdən sənətin incəliklərini öyrənmiş, Qara Qarayev, Fikrət Əmirov, Cövdət Hacıyev, Tofiq Quliyev, Cahangir Cahangirov, Süleyman Ələsgərov, Əsrəf Abbasov, Hacı Xanməmmədov kimi bəstəkarlarla birlikdə təhsil almışdır. 1938-ci ildə ilk elmi əsəri sayıla biləcək "Məktəb və ailə" referatını yazmışdır. Ərtoğrul 1932-ci ildə SSRİ Xalq artisti Bülbülün yaratdığı və rəhbərlik etdiyi Musiqi Elmi Tədqiqat Kabinetində məhz onun qayğısı ilə işə başlamış, 1940-1941-ci illərdə ştatdankənar işçi kimi Azərbaycan Musiqi Elmi Tədqiqat Kabinetində musiqi və poetik folklorunu yazmaq, habelə rus dilindən Azərbaycan dilinə mahnı mətnlərini tərcümə etmək sahəsində çalışmışdır. O, Bülbül ilə Azərbaycanın bir sıra rayonlarında folklor toplamaq üçün ekspedisiyalarda da iştirak etmişdir.

Gənc Ərtoğrul qələmini dramaturgiya və poeziya sahəsində də sınımış və uğurlu əsərlər yaratmışdır. 34-dən artıq xalq mahnısı və el havalarını nota köçürmüş ("Kürd qızı", "Dağlarda çiçək", "Uca dağlar", "Sona bülbüllər", "Ceyran bala" və s.), aşıqlarımızın ifasında söylənən dastanların mətnlərini yazıya almış, öz yaradıcılığında onlardan yararlanaraq gözəl əsərlər yaratmışdır.

İlk böyük əsəri öz sevimli müəllimi Üzeyir bəyə həsr etdiyi fortepiano üçün yazılmış "Doqquz variasiya"dır. Skripka ilə fortepiano üçün poema, Nizamini "Sevgili yar gəlmiş idi" qəzəlinə, N.Rəfibəylinin "Eşq olsun", türkmən şairi Kəminənin "Leylanın vəsfi", T.Rasizadənin "Səninlə olaydım" və s. şeirlərinə romans və mahnılar bəstələmişdir. Böyük Vətən müharibəsi başlanarkən "Cəbhədən məktub" simfonik balladasını və marşlar yazmışdır. "Şeyx Sənan", "Məhsəti" operaları, yazacağı baletdən "Adajio", "Babəkin andı" simfonik poeması və bir sıra vokal, instrumental, kamera əsərləri yarımçıq qalmışdır. O, musiqi sahəsindən başqa, ədəbi-bədii yaradıcılıqda da qələm sınımış, "Eqoistin taleyi" adlı pyes yazmışdır.

Ərtoğrul 1942-ci il fevralın 22-də İkinci Dünya müharibəsində iştirak etmək üçün ordu sıralarına çağırıldığı üçün təhsilini yarımçıq qoymalı olmuşdur. O, "xalq düşməni"nin oğlu olduğu üçün ön cəbhəyə deyil, Tiflisdəki fəhlə batalyonuna göndərilmişdir. Kübar bir ailədə boya-başa çatmış Ərtoğrul, buradakı ağır şəraitə dözə bilməmiş, tez bir zamanda soyuqlamış, sağalmaz ciyər xəstəliyinə (vərəmə) düşmüşdür. O zaman Gürcüstanda məsul vəzifədə çalışan atasının yaxın dostu Əziz Şərif onu Naxçıvana gətirməyə müvəffəq olmuşdur. Lakin müalicələrə baxmayaraq Ərtoğrul 1943-cü ildə Naxçıvanda vəfat etmişdir.

Ərtoğrul Cavidin məzarı ölümündən 53 il sonra ümummilli lider Heydər Əliyevin göstərişi ilə Hüseyn Cavidin Naxçıvandakı məqbərəsinə köçürülmüşdür.

70
illiyi**Vaqif İbrahimovlu**
1949-2011*Teatr rejissoru*

Vaqif İbrahim oğlu Həsənov (Vaqif İbrahimovlu) 1949-cu il oktyabr ayının 18-də Bakı şəhərində Mərdəkan qəsəbəsində anadan olmuşdur. 1967-ci ildə Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət İnstitutunun (indiki ADMİU) dram və kino aktyorluğu fakültəsinə daxil olmuş, 1972-ci ildə həmin institutu bitirmişdir. 1973-1976-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçıları Teatrında aktyor kimi çalışmışdır.

1976-1979-cu illərdə Azərbaycan Teatr Cəmiyyətinin nəzdindəki Eksperimental Teatr Studiyasında, 1979-1982-ci illərdə Tədris Teatrında bədii rəhbər, 1982-1989-cu illərdə isə Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrında baş rejissor vəzifəsində fəaliyyət göstərmişdir.

Sənətkar bir rejissor kimi fəaliyyətə Eksperimental Teatr Studiyasından başlamışdır. Gənc, istedadlı rejissorun studiyaçılığa meyli onun eksperimental, yenilikçi, qeyri-standart rejissurası ilə izah olunmalıdır.

V.İbrahimovlunun studiyaçılıq meyli yaradıcılığının sonrakı dövrlərində də özünü göstərmişdir. Rejissor elə ilk işi olan “Əhvalat vaqe olur”, Cəlil Məmmədquluzadənin “Yığıncaq” və Cəfər Cabbarlının “Yaylağa gedir” birpərdəli komediyalarının kompozisiyaları ilə seçdiyi sənət istiqamətini əks etdirmişdir.

Rejissorun milli teatr poetikasını yaratmaq arzusu və bu yolda mətin

mübarizəsi artıq fərqli konsepsiya ilə işləyən, fərqli bədii-estetik prinsiplərə söykənən yeni bir teatrın yaranmasını zərurətə çevirmişdir.

1989-cu ildə Həsənağa Turabovun təşəbbüsü və yaxından köməklili nəticəsində Akademik Milli Dram Teatrının nəzdində “Yuğ” Teatr-Studiyası açılmış və 1992-ci il 18 oktyabr tarixində bu studiya dövlət statusu almışdır. Yarandığı ildən Vaqif İbrahimovlu teatrın bədii rəhbəri vəzifəsində çalışmışdır.

Vaqif İbrahimovlu “YUĞ” teatrında 1989-cu ildən həyatının sonuna qədər 90-a yaxın tamaşaya quruluş vermişdir. Onun quruluş verdiyi son tamaşa Dövlət Akademik Dram Teatrında “Sərgüzəşti-vəzir-xanilənkeran” tamaşası olmuşdur.

1991-ci il may ayının 22-də Azərbaycan Respublikasının “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür. 2006-cı ildən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdünə almışdır. Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının təsis etdiyi “Qızıl Dərviş” mükafatı laureatı olmuşdur. ADMİU-nun dosenti idi.

Vaqif İbrahimovlu 2011-ci il may ayının 12-də Bakıda vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

Ağ quşum mənim / V.İbrahimovlu; nəşir Q.İsabəyli.- Bakı: Şirvanəşir, 2011.- 139, [1] s.

Amma və lakin... / V.İbrahimovlu; tərt. ed. K.Əliyeva; red. E.Cəfərov; son söz Z.Məmmədli.- Bakı: Qanun, 2009.- 359 s.

Qəlbimdəki xoş arzular / V.İbrahimovlu; nəşir Q.İsabəyli.- Bakı: Şirvanəşir, 2012.- 242 s.

Cəfərov, E. Vaqif İbrahimovlunun nağılı... / E.Cəfərov // Kaspi.- 2017.- 19 oktyabr.- S.11.

İsrafilov, F. “Xalq şairi Qabilin danışq və hərəkətlərinə baxıb bir obrazımı yaratdım”: Fərhad İsrafilov: “Vaqif İbrahimovlu məni özümdən də yaxşı tanıyırdı” / F.İsrafilov // Türkünstan.- 2017.- 9-13 noyabr.- S.16.

Milli Qəhrəmanlar

50
illiyi

Kazım Məmmədov
1969-1991

Milli Qəhrəman

Kazım Ərşad oğlu Məmmədov 1969-cu il oktyabr ayının 1-də Cəbrayıl rayonunun Böyük Mərcanlı kəndində anadan olmuşdur.

Orta təhsilini 1976-1986-cı illərdə kənd 1 saylı orta məktəbdə almış, 1986-cı ildə Gəncə İnşaat Texnikumuna daxil olmuşdur.

1988-ci ildə ordu sıralarına çağırılmış, hərbi xidmətini Çelyabinsk şəhərində etmiş, 1990-cı ildə ordundan tərxis olunaraq təhsilini davam etdirmək üçün Gəncə şəhərinə qayıtmışdır. 1991-ci ildə Kazım Məmmədov Cəbrayıl rayon DİŞ-də post-patruil xidmətində işə başlamış və tezliklə cəbhəyə yollanmışdır.

1991-ci il noyabr ayının 15-də

ermənilər Xocavənd rayonunun Zamzur kəndinə hücum etmişdir. Gərgin döyüşdə cəsur döyüşçümüz, kiçik çavuş, Azərbaycanın igid oğlu Kazım Məmmədov qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264 sayılı Fərmanı ilə Məmmədov Kazım Ərşad oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

Böyük Mərcanlı kəndində dəfn edilmişdir. Təhsil aldığı məktəbə onun adı verilmiş, məktəbin önündə büstü qoyulmuşdur.

Adına 3 mükafat təsis edilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikası Daxili işlər orqanlarının bir qrup əməkdaşına "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Məmmədov Kazım Ərşad oğlu – polis serjantu – Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 8 oktyabr 1992-ci il // Azərbaycan.- 1992.- 9 oktyabr.- S.1.- (Ölümündən sonra).

Təhməzli, H. Mərcanlılar: İsmayıl uşağı tayfası / H.Təhməzli; red. Bənövşə.- Bakı: Ecoprint, 2017.- 399, [1] s.

Əsgərov, V. Məmmədov Kazım Ərşad oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları / V.Əsgərov.- Bakı, 2005.- S.144.

Məmmədov Kazım Ərşad oğlu // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Mili Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.141-142.

Seyidzadə, M. Məmmədov Kazım Ərşad oğlu / M.Seyidzadə // Milli qəhrəmanlar zirvəsi / M.Seyidzadə.- Bakı, 2010.-S.144.

Milli Qəhrəmanlar

55
illiyi

Çingiz Babayev
1964-1995

Milli Qəhrəman

Çingiz Adil oğlu Babayev 1964-cü il oktyabr ayının 2-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

Orta təhsilini Yasamal rayonundakı 20 sayılı orta məktəbdə almışdır. Məkəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Politexnik İnstitutuna daxil olmuşdur.

1986-cı ildə təhsilini başa vura-raq, təyinatla Azərelektroterm zavodunda əmək fəaliyyətinə başlamışdır. İşləməklə yanaşı Azərbaycan Dövlət Xarici Dillər İnstitutunun nəzdində ingilis dili üzrə ikiillik kurs bitirmişdir.

1992-ci ildə o, Yasamal rayon Əhalinin Əmək və Məşğulluq Mərkəzində aparıcı mütəxəssis vəzifəsinə işə qəbul olunmuş, həmin il də könüllü olaraq Milli Ordu sıralarına qoşulmuşdur. Bir müddət hərbi hissələrin birində qərargah rəisi vəzifəsində çalışmışdır.

1994-cü ildə Azərbaycan Müdafiə Nazirliyinin sərəncamı ilə C.Naxçıvanski adına hərbi liseyə keçirilmişdir. Əvvəlcə taqım komandiri, sonra isə bölük komandiri və tərbiyəvi

işlər üzrə müavin vəzifəsinə irəli çəkilmişdir.

Çingiz Babayev 1995-ci il oktyabr ayının 28-də Bakı Metropoliteninin “Ulduz” və “Nərimanov” stansiyaları arasında hərəkət edən qatarda baş vermiş qəzada sərnişinlərin həyatını xilas edərkən faciəli surətdə həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 3 noyabr 1996-cı il tarixli 506 sayılı Fərmanı ilə Babayev Çingiz Adil oğluna ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adı verilmişdir.

Bakının Yasamal rayon qəbiristanlığında dəfn edilmişdir. Onun şərəfinə Bakı Metrosunun “Ulduz” stansiyasında abidə kompleksi ucaldılmış, C.Naxçıvanski adına hərbi liseydə isə büstü qoyulmuşdur. Təhsil aldığı orta məktəbə və yaşadığı binanın önünə xatirə lövhəsi vurulmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

Çingiz Adil oğlu Babayevə “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Babayev Çingiz Adil oğlu –Naxçıvanski adına Hərbi məktəbin baş leytenantı – Bakı metrosunda baş vermiş faciə zamanı öz həyatı və sağlamlığı üçün mövcud olan təhlükəyə məhəl qoymadan zərər çəkmişlərin xilas olunmasında göstərdiyi xüsusi şücaət və qəhrəmanlığa görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 5 noyabr 1996-cı il // Azərbaycan.- 1996.- 6 noyabr.-S.1.- (Ölümündən sonra).

Bayramlı, M. Qəhrəmanlar heç vaxt unudulmurlar... / M.Bayramlı // Yeni Azərbaycan.- 2016.- 28 oktyabr.- S.11.

Kərimzadə, Y. Cənab baş leytenant / Y.Kərimzadə // Ədalət.- 2017.- 28 oktyabr.- S.7.

Məmmədhasən. Şəhidlər Xiyabanı ziyarət yerimizdir / Məmmədhasən // Azad Azərbaycan.- 2017.- 17 may.- S.7.

Sərvi, S. Əfsanəvi qəhrəman / S.Sərvi, A.Sadıqızı; red. S.Sərvi.- Bakı: [MBM], 2014.- 222, [2] s.

Milli Qəhrəmanlar

50
illiyi

Rövşən Rzayev
1969-1999

Milli Qəhrəman

Rövşən Abdulla oğlu Rzayev 1969-cu il oktyabr ayının 15-də Bakı şəhərinin Sahil qəsəbəsində anadan olmuşdur.

1986-cı ildə 253 sayılı orta məktəbi bitirərək, Vladiqafqaz Ali Hərbi Komandirlər Məktəbinə daxil olmuşdur. 1991-ci ildə təhsilini başa vuraraq Orta Asiyaya və Qazaxıstana təyinat almış, daxili qoşunların tərkibində taqım komandiri kimi fəaliyyətə başlamışdır.

1992-ci ildə Bakıya qayıtmış və 6500 sayılı mühafizə alayına komandir təyin edilmişdir. Rövşən Rzayev Ağdam rayonunun Papravənd, Pircamal, Aranzəmin, Şelli, Naxçıvanik kəndləri uğrunda gedən döyüşlərdə qəhrəmanlıq nümayiş etdirmişdir. Qəhrəmanlığına görə Rövşən 1993-cü ildə Ədliyyə Nazirliyinin hərbi hissəsinin qərargah rəisi təyin edilmişdir.

1994-cü ildə isə vaxtilə xidmət etdi-

yi alayın 4-cü taborunda qərargah rəisi olmuşdur. 1996-cı ildə isə Ədliyyə Nazirliyi məhkəmə Qərarlarının Baş İdarəsinin mühafizə alayında qərargah rəisi vəzifəsinə təyin edilmişdir. Son zamanlar isə Qobustan həbsxanasında mühafizə bölüyünün komandiri olmuşdur.

1999-cu il yanvar ayının 8-də məhbus qiyamının yatırılmasında iştirak edərək, yaralı əsgərlərə xidməti zamanı qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 12 yanvar 1999-cu il tarixli 73 sayılı Fərmanı ilə kapitan Rzayev Rövşən Abdulla oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

Sahil qəsəbəsində dəfn edilmişdir. Həmin qəsəbədə adına park var və burada büstü qoyulmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

Rövşən Abdulla oğlu Rzayevə "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Kapitan – Qobustan həbsxanasında baş vermiş cinayətin qarşısının alınmasında, terrorçuların zərərsizləşdirilməsində, girov görürülmüş insanların həyatının xilas edilməsində, hərbi hissənin qarşısında qoyulmuş tapşırıqları yerinə yetirərək göstərdiyi şəxsi qəhrəmanlıq və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 12 yanvar 1999-cu il // Azərbaycan.- 1999.- 13 yanvar.- (Ölümündən sonra).

Arazlı, A. Təki əsgər yaşasın: povest /A.Arazlı.- Bakı: Çarşıoğlu, 2001.- 224 s.

Əsgərov, V. Rzayev Rövşən Abdulla oğlu //Əsgərov V. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.191-192.

Rzayev Rövşən Abdulla oğlu //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Mili Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.183-184.

Seyidzadə, M. Rzayev Rövşən Abdulla oğlu /M.Seyidzadə //Milli qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.193.

Milli Qəhrəmanlar

50
illiyi

Ruslan Polovinko
1969-1992

Milli Qəhrəman

Ruslan Aleksandroviç Polovinko 1969-cu il oktyabr ayının 21-də Xarkov vilayətinin Zmiyev şəhərində mühəndis ailəsində anadan olmuşdur.

1987-ci ildə Sızran Ali Hərbi Təyyarəçilər məktəbinə daxil olmuşdur. Ali məktəbi bitirdikdən sonra 1991-ci ildə Naxçıvan şəhərində yerləşən 15425 saylı hərbi hissəyə göndərilmişdir. Azərbaycanda hərbi Hava Qüvvələri yarananda, xidmətini Bakı Əlahiddə Vertolyot Eskadrilyasında təyyarəçi operator vəzifəsində davam etdirmişdir.

Ruslan Polovinko 1992-ci ildən başlayaraq erməni hərbi birləşmələrinə qarşı əməliyyatlarda fəallıq göstərmişdir. Qubadlı, Laçın,

Ağdərə uğrunda gedən döyüşlərdə rəşadət nümayiş etdirmişdir. Dəfələrlə vertolyotu ilə təhlükəli yerlərə uçuş etmiş, əhalini və yaralı döyüşçüləri təhlükəsiz yerlərə aparmışdır. Dördüncü uçuş zamanı Ruslan Polovinko qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1992-ci il 14 sentyabr 204 saylı Fərmanı ilə Polovinko Ruslan Aleksandroviçə ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adı verilmişdir.

Doğulduğu Zmiyev şəhərində dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikası Hərbi-Hava qüvvələrinin hərbi qulluqçularına “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Polovinko Ruslan Aleksandroviç – leytenant – xidməti borcunu yerinə yetirərkən şəxsi igidlik və şücaət göstərdiyinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 14 sentyabr 1992-ci il // Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1992.- № 17.- S.33.- (Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. Polovinko Ruslan Aleksandroviç / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.179.

Faxralı, R. Ruslan Polovinko / R.Faxralı // Ömrün üfüqləri /R.Faxralı.- Bakı, 1996.- S.114.

Polovinko Ruslan Aleksandroviç // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Mili Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.173.

Seyidzadə, M. Polovinko Ruslan Aleksandroviç / M.Seyidzadə // Milli qəhrəmanlar zirvəsi / M.Seyidzadə.- Bakı, 2010.-S.184.

80
illiyi**Dilarə Seyidzadə**
1939*Dövlət xadimi*

Dilarə Bağır qızı Seyidzadə 1939-cu il oktyabr ayının 25-də Bakı şəhərində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur.

1956-1961-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) tarix fakültəsində təhsil almışdır.

O, 1961-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Tarix İnstitutuna işə qəbul olunmuşdur. 1964-1967-ci illərdə SSRİ EA Tarix İnstitutunun aspiranturasında (əyani) təhsil almışdır.

Dilarə Seyidzadə 1974-cü ildə namizədlik, 1993-cü ildə doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmiş, 2004-cü ildə professor elmi adını almışdır.

D.B.Seyidzadə 1978-1983-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının (indiki BMA) Sov.İKP tarixi kafedrasında baş müəllim və dosent işləmişdir.

1983-cü ildə yenidən Tarix İnstitutuna qayıdaraq Azərbaycanın yeni tarixi şöbəsində böyük elmi işçi vəzifəsində çalışmışdır. 1993-cü ildə Tarix İnstitutunda 0,5 ştatda aparıcı elmi işçi vəzifəsində (əvəzçiliklə) qalmaqla Azərbaycan Respublikası Prezidenti Aparatı Humanitar Siyasət şöbəsinin baş məsləhətçisi vəzifəsinə təyin edilmiş (1993-1997), 1997-1998-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi, 25 aprel 1998-ci ildən 16 noyabr 1999-cu ilədək Azərbaycan

Respublikası Prezidenti katibliyinin rəis müavini, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 16 noyabr 1999-cu il tarixli Sərəncamı ilə Dilarə Seyidzadə Azərbaycan Respublikası Prezidenti Katibliyinin rəisi - Prezidentin köməkçisi vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Tarix elmləri doktoru, professor D.B.Seyidzadə tarixşünaslıqda ilk dəfə olaraq Azərbaycan milli burjuaziyasının yaranması və formalaşması tarixini tədqiq etmişdir.

Onun "XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan burjuaziyasının tarixindən" (Bakı, 1978), "Rusiya Dövlət Dumasında Azərbaycan deputatları" (Bakı, 1991), "Azərbaycan XX əsrin əvvəllərində: müstəqilliyə gedən yollar" (Bakı, 1998, 2004) adlı monoqrafiyaları çap olunmuşdur.

Professor D.B.Seyidzadə həmçinin, Müstəqil Azərbaycan Respublikasının qurucusu ümummillə lider H.Ə.Əliyevin həyat və fəaliyyətinə həsr olunmuş "H.Əliyev – siyasi portretə ştrixlər" (Kiyev, 1994; ukrayna dilində) adlı kitabın müəllifidir.

Dilarə Seyidzadə dövlət qulluğunda xidmətlərinə görə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 24 oktyabr 2009-cu il tarixli sərəncamı ilə "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan XX əsrin əvvəllərində: müstəqilliyə aparan yollar / D.Seyidzadə; red. A.Həsənov.- Bakı: [s.n.], 2004.- 348 s.

Əsl ziyalı, əsl vətəndaş, əsl insan: tanınmış alim Hafiz Paşayev haqqında / D.Seyidzadə // Yeni Azərbaycan.- 2016.- 14 may.- S.3.

H.Aliyev - önəmli politik yaşamdan esintilər / D.Seyidzadə; tert. N.İbrahimov; terc. S.Mehmedova; rəssam N.Babayev; fotoq. R.Bağirov.- Bakı: Azərbaycan, 1994.- 31 s.

İ n t e r n e t d ə

<https://www.president.az/administration/structure>

<http://www.tarix.gov.az/about/doktorlar/dilare.pdf>

90
illiyiFuad Qasımzadə
1929-2010

Akademik

Fuad Feyzulla oğlu Qasımzadə 1929-cu il oktyabr ayının 22-də Bakı şəhərində akademik Feyzulla Qasımzadənin ailəsində anadan olmuşdur.

1947-ci ildə Bakının 1 sayılı orta məktəbini başa vurmuşdur. Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) tarix fakültəsinin fəlsəfə şöbəsinə qəbul edilmiş və 1952-ci ildə oranı fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Elə həmin il universitet Elmi Şurasının qərarı ilə fəlsəfə ixtisası üzrə aspiranturada saxlanılmışdır.

Əmək fəaliyyətinə 1953-cü ildə, hələ Azərbaycan Dövlət Universitetinin aspiranturasında təhsil alarkən başlayan Fuad Qasımzadə həyatını bu təhsil ocağı ilə bağlamışdır.

O, 1955-1967-ci illərdə burada müəllim, baş müəllim, dosent və professor vəzifələrində çalışmış, 1958-ci ildə fəlsəfə elmləri namizədi, 1966-cı ildə fəlsəfə elmləri doktoru elmi dərəcələrini almışdır. 1966-cı ildən ömrünün sonunadək kafedra müdiri olmuşdur. Pedaqoji işlə yanaşı o, 1990-1992-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müşaviri vəzifəsini tutmuşdur.

Fuad Qasımzadə 1989-cu ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, 2001-ci ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdir.

Alimin bədii-ictimai fikir tariximizə görkəmli nümayəndələrinin yaradıcılığının fəlsəfi-estetik aspektlərinə həsr olunmuş əsərləri elmi ictimaiyyətin rəğbətini qazanmışdır. Məhəmməd Füzuli,

İmadəddin Nəsimi, Abbasqulu ağa Bakıxanov, Mirzə Fətəli Axundzadə kimi şəxsiyyətlərin irsinə dair araşdırmaları ilə o, fəlsəfi fikir tariximizə layiqli töhfələr vermiş, 60 il ərzində Bakı Dövlət Universitetində müəllim, uzun müddət müdafiə şuralarının üzvü və sədri kimi fəaliyyət göstərmişdir. Çox sayda aspirant və dissertantların elmi rəhbəri kimi onların alimlik dərəcəsi almasına yardımçı olmuşdur. Fuad Qasımzadə BDU-nun texniki fakültələr üzrə fəlsəfə kafedrasının müdiri olmuşdur.

1968-ci ildə “Qəm karvanı, yaxud zülmətdə nur Füzulinin dünyagörüşü” adlı monoqrafiyası çap edilmişdir. Sonrakı illərdə onun Füzuli haqqında 20-dən çox elmi məqaləsi işıq üzünə görmüşdür.

Akademik elmi yaradıcılığı dövründə 30 kitab və 500-dən çox elmi məqalə çap etdirmişdir. Fuad Qasımzadənin əsas tədqiqat sahəsi Azərbaycan fəlsəfə ictimai fikri, sosial fəlsəfə, ontologiya və idrak nəzəriyyəsi, estetika olmuşdur.

Alimin çoxillik elmi və pedaqoji fəaliyyəti Azərbaycan dövləti tərəfindən daim yüksək qiymətləndirilmiş, o, müstəqil Azərbaycan Respublikasının ali mükafatları olan “Şöhrət” və “İstiqlal” ordenləri ilə təltif edilmişdir.

Fuad Feyzulla oğlu Qasımzadə 2010-cu il avqust ayının 3-də Bakı şəhərində vəfat etmiş, II Fəxri Xiyanı bəndə dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Avestadan bu günədək / F.Qasımzadə, T.Hacıyev; Azərbaycan SSR “Bilik” Cəmiyyəti.- Bakı, 1982.- 51 s.

XX əsr Qərb fəlsəfəsi tarixi: ali məktəblər üçün dərs vəsaiti: 2 cildə / F.İsmayılov; elmi red. F.F.Qasımzadə.- Bakı: Təhsil, 2000.- C.2.- 664 s.

Novruz - bahar bayramı / F.F.Qasımzadə.- Bakı: 1989.- 64 s.

Hacıyev, T. Müdrik müasirəm Fuad Qasımzadə alimlik və vətəndaşlıq portretinin cizgiləri / T.Hacıyev; rəyçi B.Nəbiyev; elmi red. M.Dəmirli.- Bakı: Təfəkkür NPM, 2000.- 88 s.

Fuad Feyzulla oğlu Qasımzadə // Azərbaycan.- 2010.- 4 avqust.- S.2.

Ə d ə b i y a t

Cübran Xəlil Cübran / A.İmanquliyeva; red. A.Əsədova.- Bakı: Elm, 2002.- 119 s.

Nizami və nəzirəçiləri / A.İmanquliyeva // Ədəbiyyat qəzeti.- 2012.- 5 oktyabr.- S.3.

Yeni ərəb ədəbiyyatı korifeyləri: XX əsrin əvvəllərində Şərq və Qərb ədəbiyyatlarının qarşılıqlı əlaqəsi probleminə dair: ali məktəblər üçün dərslik / A.İmanquliyeva; red. A.Əsədova; rəyçilər A.Dolinina, A.Kudelin, N.Priqarina; AMEA.- Bakı: Elm, 2003.- 398 s.

Aida Nəsir qızı İmanquliyeva: bibliografiya / tərt.-müə. A.Əliyeva-Kəngərli, İ.Səfərov; red. V.Məmmədəliyev; AMEA, Mərkəzi Elmi Kitabxana.- Bakı: Elm, 2009.- 245, [3] s.

Məmmədəliyev, V. Görkəmli şərqşünas alim: Elm xadimləri / V.Məmmədəliyev // Azərbaycan.- 2017.- 10 oktyabr.- S.6.

Aida Nəsir qızı İmanquliyeva 1939-cu il oktyabr ayının 10-da Bakı şəhərində görkəmli jurnalist, pedaqoq, Əməkdar elm xadimi Nəsir İmanquliyevin ailəsində anadan olmuşdur.

1947-1957-ci illərdə Bakıda 132 saylı orta məktəbdə təhsil almış və məktəbi qızıl medalla bitirmişdir. 1957-1961-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsinin ərəb dili şöbəsində təhsil almışdır. 1962-1966-cı illərdə Moskvada SSRİ Elmlər Akademiyasının Şərqşünaslıq İnstitutunda ərəb filologiyası üzrə aspirantura təhsili alaraq 1967-ci ildə ““Qələmlər birliyi” və onun Mixail Nüaymənin yaradıcılığında rolu” mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmiş və həmin ildən etibarən filologiya elmləri namizədi kimi Azərbaycan EA-nın Şərqşünaslıq İnstitutunda kiçik elmi işçi vəzifəsində çalışmağa başlamış, 1973-1992-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin şərqşünaslıq fakültəsində ərəb dili müəllimi kimi fəaliyyət göstərmişdir. 1970-ci ildə həmin Şərqşünaslıq İnstitutunda “Ərəb ədəbiyyatı” qrupunda kiçik elmi işçi, 1972-ci ildən həmin qrupun rəhbəri, 1976-cı ildən Ərəb filologiyası şöbəsinin müdiri, 1987-ci ildə elmi işlər üzrə direktor müavini, 1991-1992-ci illərdə direktor vəzifəsini icra etmişdir.

1976-1988-ci illərdə institutun ərəb filologiyası şöbəsinə rəhbərlik etdiyi müddətdə 10 nəfər ərəbşünas namizədlik dissertasiyalarını müdafiə edərək filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır.

A.İmanquliyeva 1989-cu ildə Tbilisi şəhərində Yeni ərəb ədəbiyyatı korifeyləri Cübran Xəlil Cübran, Mixail Nüaymə və Əmin ər-Reyhani yaradıcılığına dair

doktorluq dissertasiyası müdafiə edərək ilk azərbaycanlı qadın-ərəbşünas elmlər doktoru olmuş, 1991-ci ildə “Xarici Asiya və Afrika xalqları ədəbiyyatı” ixtisası üzrə ilk professor adını almışdır.

Üç monoqrafiya və 70-dən artıq elmi məqalənin müəllifi, bir çox kitabın ön söz müəllifi, elmi əsərlərin, məqalələrin məcmuələrinin redaktoru, redaksiya heyətinin üzvlərindən biri olmuşdur.

A.İmanquliyeva elmi yaradıcılığında tərcümə əsərlərinə də yer vermişdir. O, 1970-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin şərqşünaslıq fakültəsində ərəb dili müəllimi, filologiya elmləri namizədi M.Qarayevlə birlikdə “İnsan və quş” adlı hekayələr məcmuəsini, İraq yazıçısı Mahmud əz-Zahirin “Boğulmuş hıçqırıqlar” adlı hekayəsini tərcümə edərək “Ağ günlərin sorağında” adlı məcmuədə, Livan yazıçısı M.Nüaymənin bir neçə hekayəsini ərəb dilindən rus dilinə tərcümə edərək 1979-cu ildə Moskvada “Vostoçni almanax” jurnalında çap etdirmişdir.

Görkəmli şərqşünas 1981-ci ildə Yazıçılar Birliyinin üzvü, 1983-cü ildən Ümumittifaq Şərqşünaslar Cəmiyyətinin Rəyasət Heyətinin Azərbaycan bölməsinin sədr müavini, 1987-ci ildə bu cəmiyyətin üzvü və Şərq ədəbiyyatlarının tədqiqi üzrə Ümumittifaq Koordinasiya Şurasının üzvü olmuşdur.

Görkəmli ədəbiyyatşünas alim Aida İmanquliyeva 1993-cü il sentyabr ayının 19-da Bakıda vəfat etmişdir.

Alimin 2005-ci ildə “Yeni ərəb ədəbiyyatı korifeyləri” kitabı Tbilisi şəhərində gürcü dilində, 2007-ci ildə Türkiyə türkcəsində çap edilmişdir. 2005-ci ildə Sankt-Peterburq Dövlət Universitetinin xatirə medalı ilə təltif edilmişdir.

70
illiyiİsa Həbibbəyli
1949

Akademik

Ə d ə b i y y a t

Akademik Səməd Vurğun Vəkilov /İ.Həbibbəyli; baş məsl. və elmi red. A.Əlizadə; red. B.Əhmədov.- Bakı: [Elm], 2015.- 145, [1] s.- (Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Təsisçiləri / Silinməz izlər, unudulmaz şəxsiyyətlər).

Duzdağ mozaikası: [məqalələr və şeirlər] / İ.Həbibbəyli; elmi red. İ.Hacıyev; məsul red. A.Şükürov.- Bakı: Elm və təhsil, 2017.- 307, [1] s.:

Heydər Əliyev dövlətçilik təlimi və müasir dövr / İ.Həbibbəyli.- Naxçıvan: Əcəmi, 2013.- 272 s.

Sosialist realizmindən milli istiqlaladək / İ.Həbibbəyli // 525-ci qəzet.- 2018.- 6 yanvar.- S.8; 10.

Akademik İsa Həbibbəyli (Həbibbəyli İsa Əkbər oğlu): bibliografiya / Azərb. Resp. Mədəniyyət Nazirliyi, Azərb. Milli Kitabxanası; [tərt. müəll. Z.Əliyeva, A.Şükürov; elmi red.: T.Kərimli, K.Tahirov; ön sözün müəll.: K.Əliyev, M.Əliyev].- Bakı: [Azərbaycan Milli Kitabxanası], 2018.- 614, [2] s.- (Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri).

İsa Əkbər oğlu Həbibbəyli 1949-cu il oktyabr ayının 16-da Naxçıvan MR-nın Şərur rayonunun Dan yeri (Danzik) kəndində anadan olmuşdur. Əvvəlcə Dan yeri kənd səkkizillik məktəbində oxumuş, sonra Ulya Noraşen (indiki Oğlanqala) kənd orta məktəbində təhsilini davam etdirmişdir.

1967-1971-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Naxçıvan filialının dil-ədəbiyyat fakültəsində ali təhsil almış, oranı fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş, 1971-ci ildə doğma kəndində müəllim işləməyə başlamışdır. 1972-ci ildə hərbi xidmətə yollanmışdır. 1973-cü ildə Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun qiyabi aspiranturasına daxil olmuşdur. 1980-ci ildə namizədlilik, 1996-cı ildə doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmişdir. 1997-ci ildə professor elmi adını almışdır.

1975-ci ildən Y.Məmmədəliyev adına Naxçıvan Dövlət Universitetində müəllim, dosent, elmi işlər üzrə prorektor vəzifələrində çalışmışdır. 1996-2013-cü ilin aprel ayınadək Naxçıvan Dövlət Universitetinin rektoru olmuşdur.

1988-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, 1998-ci ildən Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür. Yeni Azərbaycan Partiyasının üzvü, YAP Siyasi Şurasının üzvü, YAP Elm və təhsil komitəsinin sədr müavinidir.

2001-ci ildə AMEA-nın müxbir üzvü, 2003-cü ildə həqiqi üzvü seçilmişdir.

2001-ci ildə Nyu-York Elmlər Akademiyasının, 2006-cı ildə BMT yanında Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının, 2010-cu ildə Amerika Bioqrafiya İnstitutunun akademiki seçilmişdir. 109 kitabı, 800-dən artıq elmi əsəri (8 monoqrafiya, 2 dərslik, 6 dərs vəsaiti, 6 tanıtma kitabı, 7 albom-monoqrafiya, 8 broşurası, 35 tərtib kitabı) çap olunmuşdur. 147 kitabın elmi redaktoru, 53 kitabın rəyçisi, 7 layihənin rəhbəridir. 152 əsəri xarici ölkələrdə müxtəlif dillərdə çap olunmuş-

dur. 237 məqaləsi beynəlxalq bazalarda referatlaşdırılan və indeksləşdirilən jurnallarda çap olunmuşdur.

Akademik 33 fəlsəfə doktoru, 16 elmlər doktoru yetişdirmişdir. Birinci və ikinci çağırış Naxçıvan MR Ali Məclisinin deputatı olmuşdur.

2005-ci ildən Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatıdır (2005, 2010, 2015). Prezident İham Əliyevin sərəncamı ilə İslam Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatı (İSESKO) üzrə Azərbaycan Respublikasının Milli Komissiyasının üzvü seçilmişdir (2016). Azərbaycan-Belçika, Azərbaycan-Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Azərbaycan-Pakistan, Azərbaycan-Yaponiya parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qruplarının üzvüdür.

Təhsil Nazirliyinin Fəxri fərmanı (1999), “Ankara Universitetinin fəxri dostu” (1999) və Amerika Bioqrafiya İnstitutu tərəfindən “İlin adamı” seçilmiş (2001), TC Dil Qurumunun “Üstün xidmət Baratı” (2004), Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının “İnformasiya aləminin elitası” diplomuna və “Elmi istiqamətin rəhbəri” medalına (2009), Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının “XIX-XX əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatının (Mirzə Cəlil) və Azərbaycanda müasir elmi-bədii fikrin inkişafı elmi istiqamətinin rəhbəri” mükafatına (2009), Naxçıvan MR Ali Məclisinin Fəxri fərmanına (2009), TC Avrasiya Kültür və Sənət Qurumunun rəmzi mükafatına (2009), TC Hüseyin Qazi Kültür və Sənət Vəqfinin mükafatına (2009), “The Name in Science Award” (“Elmdə ad”) mükafatına layiq görülmüşdür (2013).

İ.Həbibbəyli 1999-cu ildə Azərbaycan Respublikasının “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülmüş, 2007-ci ildə “Şöhrət”, 2009-cu ildə “Şərəf” ordeni ilə təltif edilmişdir.

2013-cü ildən AMEA-nın vitse-prezidenti, Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun direktorudur.

65
illiyiAlxan Bayramoğlu
1954

Ədəbiyyatşünas

Ə d ə b i y y a t

Jurnalist sənətkarlığı / A.Bayramoğlu; red. C.Məmmədli.- Bakı: Elm və təhsil, 2015.- 85, [3] s.

Şamaxıda maarif və maarifçilik: XIX əsrin ortalarından mart 1918-ci ilə qədərki ədəbi mühit / A.Bayramoğlu; elmi red. Ə.Mirəhmədov.- Bakı: Maarif, 1997.- 240 s.

Mollanəsrəddinçi "Şey-pur" jurnalı: Azərbaycan Milli Mətbuatı-141 / A.Bayramoğlu // Azərbaycan.- 2016.- 22 iyul.- S.5.

Tarixin burulğanlarından bugünün gerçəkliyinə... / A.Bayramoğlu // 525-ci qəzet.- 2017.- 11 may.- S.7.

Yaddaşın ağırları / A.Bayramoğlu // 525-ci qəzet.- 2017.- 13 iyun.- S.8.

İ n t e r n e t d ə

<http://shamakhi-encyclopedia.az/alxan-bayramoglu->

http://journalism.bsu.edu.az/az/content/mmmmdov_alxan_bayram_olu_375mm%C9%99dov-alxan-bayram-oglu/

http://journalism.bsu.edu.az/az/content/mmmmdov_

Alxan Bayram oğlu Məmmədov (Alxan Bayramoğlu) 1954-cü il oktyabr ayının 22-də Qazax rayonunun Birinci Şıxlı kəndində anadan olmuşdur. 1977-ci ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU) filologiya fakültəsini bitirmiş, 1977-1982-ci illərdə Şamaxıda müəllim işləmişdir.

1982-1984-cü illərdə Azərbaycan EA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun aspirantı olmuş, 1986-cı ildə "M.Ə.Sabir və ictimai-ədəbi mühit (elmi tərcümeyi-hal məsələləri)" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. Elmlər Akademiyasında elmi işçi, baş elmi işçi vəzifələrində çalışmışdır. Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında klassik sənətkarın elmi tərcümeyi-halının yazılması istiqamətində elmi tədqiqat işi ilk dəfə bu dissertasiyada yerinə yetirilmişdir. A.B.Məmmədov 1991-1993-cü illərdə AMEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun doktorantı olmuşdur. Onun 1998-ci ildə müdafiə etdiyi "Şamaxı ədəbi mühiti (XIX əsrin ortalarından mart 1918-ci ilə qədər)" mövzusunda doktorluq dissertasiyası Azərbaycan ədəbiyyatının regional tədqiqi istiqamətində atılan ilk addımdır.

Görkəmli alim 2002-ci ildən BDU-da Jurnalistikanın nəzəriyyəsi və təcrübəsi kafedrasının professorudur və həmin ildən AMEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun nəzdində fəaliyyət göstərən Doktorluq üzrə Dissertasiya Şurasının, 2006-cı ildən isə həm də BDU-nun nəzdində fəaliyyət göstərən Doktorluq üzrə Dissertasiya Şurasının seminarının üzvüdür. Jur-

nalist sənətkarlığının əsasları, müasir mətbuatda ədəbi tənqid, Azərbaycan juralistikasının məktəbləri kimi fənləri tədris edir.

Alxan Bayramoğlu XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin aktual problemlərinin, o cümlədən böyük mollanəsrəddinçi şair M.Ə.Sabirin həyat və yaradıcılığının öyrənilməsi sahəsində müntəzəm və ardıcıl tədqiqat aparan ədəbiyyatşünas alimlərdəndir.

Onun Azərbaycan Demokratik Respublikası dövründə ədəbi fikrin əsas istiqamətlərinə dair çap etdirdiyi monoqrafiyalarAXC dövrü ədəbiyyatımıza həsr edilmiş ilk monoqrafik tədqiqat nümunələridir. AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda hazırlanan çoxcildli "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi"nin V cildinin redaksiya heyətinin üzvü və əsas müəlliflərindən biridir. Ədəbiyyatşünaslığa, mətbuatşünaslığa dair faydalı və məhsuldar araşdırmaları ilə tanınmış alim A.Bayramoğlu 530-dan çox elmi məqalə, 13 monoqrafiya, 6 kitab (tərtib, ön söz, lüğət və şərhələrlə) və ali məktəblər üçün 2 dərs vəsaiti, 6 tədris proqramı nəşr etdirmişdir.

Professor Alxan Bayramoğlunun 2010-cu ildə "Elm" nəşriyyatında çapdan çıxan və M.Ə.Sabirin tərcümeyi-halına, Sabir və ümumazərbaycan mədəniyyəti probleminə, şairin əsərlərinin nəşri və tədqiqi məsələlərinə həsr edilmiş müxtəlif vaxtlarda ayrı-ayrı məcmuələrdə, jurnallarda, qəzetlərdə işıq üzü görmüş məqalələrdən ibarət tərtib olunmuş "Bənzərəm bir qocaman dağa ki..." kitabı Azərbaycan Respublikasının Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür.

Ə d ə b i y a t

“Allah erməniləri ona görə yaradıb ki, pisi görüb yaxşını yaddan çıxarmayaq”:
Kimya elmləri doktoru,
AMEA-nın həqiqi üzvü
Məhərrəm Məmmədyarov
/ M.Məmmədyarov;
müsahibəni apardı A.Camal,
A.Rzaoğlu // Türkiyəstan.-
2017.- 16-22 may.- S.8-9.

*Döyüş səngərlərindən
elmi kəşflərə... /*
M.Məmmədyarov;
müsahibəni apardı Ceyhun
Abbasov // 525-ci qəzet.-
2014.- 29 noyabr.- S.14.

*Məhərrəm Əli oğlu
Məmmədyarov: bibliografiya*
/AMEA, Y.H.Məmmədaliyev
ad. Neft-Kimya Prosesləri
İn-tu, Mərkəzi Elmi Kitab-
xana; tərt.: F.X.Əliyeva,
L.N.Hüseynova; elmi
red. V.M.Abbasov;
red.: L.B.İmanova,
G.Q.Abbasova.- Bakı: Elm,
2015.- 220, [2] s.

*Химическая структура и
вязкостно-температурные
свойства эфиров
алкенилэнтарных кислот.
тһт (рус.) / М.Мамедьяров,
Ф.Алиева // Химия и
технология топлив и
масел.- ООО “ТУМА
ГРУПП”, 2009.- С.24-27.*

Məhərrəm Əli oğlu Məmmədyarov 1924-cü il oktyabr ayının 17-də Naxçıvan MR Culfa rayonu Yayıc kəndində anadan olmuşdur. 1941-ci ildə Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunu bitirmişdir.

1949-cu ildə Azərbaycan Dövlət Universitetini (indiki BDU), 1953-cü ildə isə Leningrad (indiki Sankt-Peterburq) Texniki Universitetinin aspiranturasını bitirmişdir. 1953-1955-ci illərdə Azərbaycan EA-nın Kimya İnstitutunda elmi katib, 1955-1959-cu illərdə SSRİ EA-nın N.D.Zelinski adına Üzvi Kimya İnstitutunda baş elmi işçi, 1959-1969-cu illərdə Y.H.Məmmədaliyev adına Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunda işləmişdir. 1973-1979-cu illərdə isə Azərbaycan MEA Naxçıvan regional elmi mərkəzinin rəhbəri olmuşdur.

Alim 1980-ci ildə Naxçıvan termal mənbələrinin karbon qazının sənayedə istifadə texnologiyasını işləyib hazırladığına görə Azərbaycan Respublikasının Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür.

1975-1978-ci illərdə Naxçıvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunda dərslər demişdir. 1981-ci ildən 1994-cü ilə qədər şöbə müdiri, 1994-cü ildən 2002-ci ilə qədər isə Azərbaycan EA Mikrobiologiya İnstitutunun direktoru işləmişdir. 1969-cu ildən Y.H.Məmmədaliyev adına Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunda sintetik yağların sintez və texnologiyaları laboratoriyasının rəhbəri işləyir.

Tədqiqat apardığı üzvi kimya, neft kimyası, neft kimyəvi biotexnologiyalar sahələri alimin fəaliyyətində xüsusi yer tutur. Vinilxloridin toplu

miqyasda qaynar katolizatorun layında etilenin xlorlaşdırılması üsulu ilə alınması onun rəhbərliyi altında həyata keçirilmişdir. Həmçinin, hərbi spesifikasiyasının tələblərinə uyğun – neft karbohidrogenlərin mikrobioloji çevrilmələri – sintetik efir yağlarının yeni növlərinin sintezi həyata keçirilmişdi. Bundan əlavə, nefti oksidləşdirən mikroorqanizmlərin fizioloji fəaliyyətinin istifadəsi əsasında layların hasilatının artırılması üçün biotexnologiya işləyib hazırlanmışdı. Bu üsul Abşeronun bir sıra neft yataqlarında tətbiq edilmişdir.

M.Məmmədyarov 250-dən çox çap olunmuş elmi işin, 39 patent və müəlliflik şəhadətnaməsinin, 3 monoqrafiyanın müəllifidir. Onun rəhbərliyi altında 14 elmlər namizədi və bir elmlər doktoru hazırlanmışdır.

1941-1945-ci illərdə Böyük Vətən müharibəsində iştirak etmiş, 12 medal və ordenlə təltif olunmuşdur.

Akademik I dərəcəli “Böyük Vətən müharibəsi” ordeni, Azərbaycan SSR Dövlət mükafatı (1980), Y.H.Məmmədaliyev adına medal (1995), elm və texnika sahəsində əldə etdiyi nailiyyətlərə görə İslam Ölkələri İqtisadi İnkişaf təşkilatının “OGS” qızıl medalı və diplomu (2006), Y.H.Məmmədaliyev adına mükafatla (2014) təltif edilmişdir.

M.Məmmədyarov 2009-cu ildə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülmüş, 2005-ci ildə “Şöhrət”, 2014-cü ildə “Şərəf” ordeni ilə təltif edilmişdir.

85
illiyiElmira Ramazanova
1934

Alim

Elmira Məmmədəmin qızı Ramazanova 1934-cü il oktyabr ayının 28-də Bakıda anadan olmuşdur.

1952-ci ildə Bakıdakı 134 nömrəli məktəbi qızıl medalla, 1957-ci ildə isə Azərbaycan Sənaye İnstitutunu (indiki ADNSU) fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir.

Əmək fəaliyyətinə Azərbaycan Energetika İdarəsində mühəndis işləməklə başlayan Elmira Ramazanova 1960-cı ildən Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının aspiranturasında oxuyaraq neft-qaz və qaz kondensat sistemləri karbohidrogenlərin termodinamikası üzrə ixtisaslaşmışdır.

Energetik alim 1965-ci ildə namizədlik, 1975-ci ildə isə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmişdir.

1967-1977-ci illərdə Neft və qaz yataqlarının işlənməsi kafedrasında dosent, 1978-1981-ci illərdə professor, 1981-1992-ci illərdə isə axşam və qiyabi təhsil üzrə prorektor vəzifələrində işləmişdir.

2007-ci ildə AMEA-nın müxbir üzvü seçilmişdir. Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının nəzdində yaradılmış Neftin, Qazın Geotexnoloji Problemləri və Kimya Elmi-Tədqiqat İnstitutunun rəhbəridir.

50 ildən artıq elmi-pedaqoji iş stajına malik Elmira xanım Ramazanova 300-dən çox elmi əsərin, o cümlədən 3 monoqrafıya, 11 tədris metodik vəsait, 16 elmi-metodik rəhbərlik,

25 patent və ixtiranın müəllifidir. O, eyni zamanda Azərbaycan Milli Neft Komitəsinin vitse-prezidenti, "Azərbaycan neft təsərrüfatı" jurnalı və "Vışka" qəzeti redaksiya heyətinin, Təbiət Elmləri üzrə Rusiya Akademiyasının, Beynəlxalq Şərq Neft Akademiyasının üzvüdür.

Elmira Ramazanovanın rəhbərlik etdiyi Elmi-Tədqiqat İnstitutunun nəzdində Ali Attestasiya Komissiyasının (indiki Azərbaycan Respublikası Prezidenti Yanında Ali Attestasiya Komissiyası) təsdiq etdiyi "Neft yataqlarının işlənməsi və istismarı"; "Quyuların qazılması"; "Maşınlar, aqreqatlar və proseslər" kimi üç ixtisas üzrə doktorluq və namizədlik dissertasiyalarının müdafiəsi üzrə Şura fəaliyyət göstərir.

Elmin inkişafında və yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasında göstərdiyi böyük xidmətlərə görə professor E.Ramazanova 1981-ci ildə "SSRİ neft sənayesi əlaçısı" nişanı, 1986-cı ildə "Şərəf nişanı" ordeni, 1990-cı ildə "SSRİ-nin fəxri neftçisi" və "Əməkdar elm xadimi" fəxri adlarına layiq görülmüş, 2012-ci ildə "Azərbaycan Dünyası" Beynəlxalq jurnalının Ağsaqqallar şurasının qərarı ilə "Dədə Qorqud" Milli Fondu tərəfindən "Mehriban ana" ordeni və s. kimi fəxri adlarla təltif olunmuşdur.

Ə d ə b i y a t

Композит наноструктурных поликристаллических порошков ВАФ-1 ВАФ-2-современная технология / Э.Рамазанова // Международная Научно-Техническая Конференция.- УФА.- Ноябрь.- 2016.

Обсуждены вопросы создания новых технологий / Э.Рамазанова // Вышка.- 2015.- 13 марта.- С.7.

Сепарационная система внутритрубного исполнения / Э.Рамазанова // Нефте газовые технологии.- 2015.- № 6.- июнь.

www.mir-azerbaydjana.az

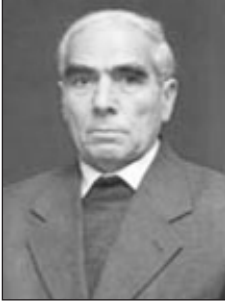
<http://science.gov.az/forms/chlenyikorrepondentyi/142>

Texnika.Mühəndis işi

85
illiyi

Ramiz Qurbanov
1934

Alim

Ramiz Seyfulla oğlu Qurbanov 1934-cü il oktyabr ayının 30-da Salyan şəhərində anadan olmuşdur.

1956-cı ildə Azərbaycan Sənaye İnstitutunun (indiki ADNSU) Neft yataqlarının işlənilməsi və istismarı ixtisası üzrə neft-mədən fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir.

26 Bakı komissarı adına NQÇİ-də operator kimi əmək fəaliyyətinə başlayaraq, usta köməkçisi, neft və qaz hasilatı üzrə usta, böyük mühəndis vəzifələrində işləmişdir.

1961-ci ildən başlayaraq AzNKİ-nin (indiki ADNSU) “Nəzəri mexanika” kafedrasında assistent (1961-1963), böyük müəllim (1963-1965), dosent (1965-1969), professor (1970), kafedra müdiri (1969) işləmişdir.

R.Qurbanov 1963-cü ildə “Neft işində maye və qaz axmasının təyin edilmə məsələləri” mövzusunda namizədlik, 1968-ci ildə isə “Qeyri-nyuton neftlərinin hasilatının hidrodinamik xüsusiyyətləri” mövzusunda doktorluq dissertasiyaları müdafiə etmişdir. Onun əsas tədqiqat sahəsi neft-mədən avadanlığının və idarəetmə sistemlərinin Soft Kompüterinq bazasında intellektual robotlarla

təkmilləşdirilməsinin elmi əsaslarının işlənməsidir.

1968-1989-cu illərdə AzNKİ-də Nəzəri mexanika kafedrasının müdiri, 1982-1989-cu illərdə institutun elmi işlər üzrə prorektoru, 1989-1990-cı illərdə Azərbaycan Texniki Universitetinin rektoru olmuşdur. 1989-cu ildə Azərbaycan EA müxbir üzvü seçilmişdir.

R.S.Qurbanov 150-dən artıq elmi məqalənin, 2 monoqrafiyanın, 2 broşürünün müəllifidir. İxtiralara görə 3 müəlliflik şəhadətnaməsi almış və 15 emllər namizədi hazırlamışdır.

Bərk cismin mexanikası və neft hasilatı texnologiyası sahəsində tanınmış alim R.S.Qurbanov Azərbaycan SSR Dövlət mükafatının laureatı (1986), “SSRİ fəxri neftçisi” adlarına layiq görülmüş, “SSRİ ali təhsil sahəsində işində əla müvəffəqiyyətlərə görə”, “Azərbaycan neft sənayesi əlaçısı”, “Azərbaycan qaz sənayesi əlaçısı” nişanları ilə təltif olunmuş, Amerika neftçiləri cəmiyyətinin həqiqi üzvü seçilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Hidravlika: ali texniki məktəb və fakültələr üçün dərslik / A.X.Mirzəcanzadə, R.S.Qurbanov, Z.M.Əhmədov.- Bakı: Maarif, 1990.- 280 s.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Ramiz_Qurbanov

<http://binegedi-ih.gov.az/page/114.html>

Beynəlxalq Musiqi Günü 1975

Bəşəriyyətin musiqi ilə tanışlığı çox qədim dövrlərdən başlamışdır. Afrika mağaralarında aşkar edilən qayaüstü rəsmlərdə əlində musiqi aləti tutan insanlar təsvir edilmişdir. 2000-ci ildə isə Çin arxeoloqları iki min illik tarixi olan musiqi alətləri muzeyini aşkar etmişlər.

Azərbaycanda da musiqinin tarixi çox qədimlərə gedib çıxır. Qobustandakı qavaldaş daş dövründə yaşamış insanların istifadə etdikləri musiqi alətidir. Qobustan qayalarında qədim Azərbaycanın “Yallı” rəqs səhnələri təsvir olunmuşdur. Bu rəqsin uğurlu ov üçün ovsun mərasimi olduğu vurğulanmışdır. Azərbaycan dilinin musiqi dili olması da buradan qaynaqlanır.

UNESCO-nun qərarı ilə Beynəlxalq Musiqi Günü 1975-ci il oktyabrın 1-də təsis edilmişdir. Bu bayram hər il bütün dünyada ən yaxşı musiqiçi və incəsənət kollektivlərinin iştirak etdiyi möhtəşəm konsert proqramları ilə qeyd olunur. Beynəlxalq Musiqi Günündə dünya xəzinəsinin qeyri-adi, bənzərsiz inciləri ifa edilir.

Azərbaycan musiqiçiləri də bu tarixi, əlamətdar günə daim öz töhfəsini verir. Xalqımızın milli-mənəvi sərvətlərinin yaşadılması və gələcək nəsillərə çatdırılması, eyni zamanda bəşəriyyətə layiqincə təqdim edilməsi istiqamətində bir çox layihələrin müəllifi olan Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsləri və onları gerçəkləşdirməsi də bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlərdəndir. Onu da qeyd etməliyik ki, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, UNESCO-nun və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyevanın milli mədəniyyətin dünya miqyasında təbliği və

qorunması naminə həyata keçirdiyi nəcib missiya son illərlə məhdudlaşmır. Fondun birbaşa himayəsi ilə Azərbaycanda muğam sənətinin qorunması, inkişafı və təbliği sahəsində çox böyük layihələrə imza atılmışdır. Məhz vitse-prezident Mehriban Əliyevanın gərgin səyləri nəticəsində muğam 2008-ci ildə UNESCO tərəfindən şedevr əsər kimi Bəşəriyyətin Qeyri-Maddi Mədəni İrs Siyahısına daxil edilmişdir.

Hələ 2009-cu ilin mart ayında vitse-prezident Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə reallaşdırılan Beynəlxalq Muğam Festivalı Azərbaycan mədəniyyətinin və musiqisinin təbliği istiqamətində ən möhtəşəm tədbirlərdən biri kimi yadda qalmışdır. Heydər Əliyev Fondunun təşkilatçılığı ilə 2005, 2007, 2009, 2011, 2013 və 2015-ci illərdə keçirilən muğam müsabiqələri də Azərbaycanın milli-mənəvi sərvətlərinin təbliğinə layiqli töhfədir. Bakıda - Dənizkənarı Milli Parkda Beynəlxalq Muğam Mərkəzinin tikilib istifadəyə verilməsi fondun global mədəniyyət layihələri siyasətində mühüm yer tutur. Dünyada ilk dəfə olaraq muğam haqqında təşkil olunmuş “Muğam aləmi” Beynəlxalq Muğam Festivalı da məhz bu mədəniyyət mərkəzində keçirilmişdir.

Ölkəmizdə Heydər Əliyev Fondunun təşkilatçılığı, Mədəniyyət Nazirliyinin dəstəyi ilə həyata keçirilən digər bir musiqi festivalı da mövcuddur. Artıq onuncu dəfə keçirilən (2018) Qəbələ Beynəlxalq Musiqi Festivalı da milli və dünya musiqiçilərinin bir araya gətirilməsində bir ənənəyə çevrilmiş, öz möhtəşəmliyi ilə xarici və yerli musiqiçilərin dərin rəğbətini qazanmışdır.

Ə d ə b i y y a t

Musiqi Mədəniyyəti Dövlət Muzeyində Beynəlxalq musiqi günü // Mədəniyyət.- 2017.- 4 oktyabr.- S.2.

https://azertag.az/xeber/1_oktyabr___Beynəlxalq_Musiqi_Gunudur-799797

<http://mct.gov.az/az/umumi-xeberler/qebelede-x-beynəlxalq-musiqi-festivali-kecirilir>

Beynəlxalq Ahıllar Günü 1992

Ə d ə b i y y a t

Fərəcova, Z. Ömrün də qocalıq adlı bir payızı var: 1 oktyabr Beynəlxalq Ahıllar Günüdür / Z.Fərəcova // Azərbaycan.- 2017.- 1 oktyabr.- S.7.

İsmayıloğlu, Z. Suraxanı rayonunda Beynəlxalq Ahıllar Günü qeyd olunub / Z.İsmayıloğlu // Yeni Azərbaycan.- 2017.- 4 oktyabr.- S. 7.

Məmmədli, Q. Ahıllar dövlət qayğısı ilə əhatə olunublar / Q.Məmmədli // Ekspress.- 2015.- 1 oktyabr.- S.10.

Mustafayev, M. Azərbaycanda ahıl insanların sosial müdafiəsi dövlət siyasətinin dəyişməz əsas istiqamətidir / M.Mustafayev // Respublika.- 2015.- 1 oktyabr.- S.6.

İ n t e r n e t d ə

<http://aztv.az/readnews.php?lang=az&id=2977>

BMT-nin inkişaf proqramında son illər ərzində ahıllar problemi geniş yer tutmuşdur. 2002-ci ilin aprel ayında İspaniyanın paytaxtı Madrid şəhərində BMT-nin ahıllar üzrə II Ümumdünya məclisinin keçirilməsi də buna misaldır. Bu Ümumdünya tədbirində belə bir fikir səslənmişdi ki, yaşlılar da cəmiyyətin bərabərhüquqlu vətəndaşlarıdır, onlara ehtiram göstərmək yüksək insani keyfiyyətdir.

Adı-sanı, nəcib əməlləri ilə tanınan, bəlkə də heç tanınmayan, lakin ləyaqətlə yaşayan, həyat təcrübəsi ilə yeni nəsillərə nümunə olan ahıllar, həqiqətən hörmətə layiqdirlər.

İnsanın qocalıq dövründə heç nəyə qadir olmadığını söyləmək səhv olardı. Lap qədim zamanlardan ağsaqqal, ahıl insanlar ən hörmətli, müdrik adamlar hesab olunmuşlar. Onlara cavanlar da, böyüklər də hörmətlə yanaşmış, fikirləri ilə hesablaşmışlar. Qocaların sərvəti onların həyat təcrübəsidir. Onlara qulaq asıb, dediklərinə əməl etməklə bu sərvətə sahib olmaq mümkündür.

BMT-nin Baş Məclisi 1992-ci ildə Ahılların müdafiəsi ilə bağlı Qətnamə qəbul etmişdir. Həmin Qətnamənin prinsiplərinə uyğun olaraq hər il oktyabr ayının 1-i Beynəlxalq Ahıllar Günü kimi qəbul edilmiş, həmçinin 1999-cu il Beynəlxalq Ahıllar İli elan olunmuşdur.

Bu məsələyə respublika-

mızda da ciddi diqqət yetirilir. Həmin günün keçirilməsində məqsəd ahıl vətəndaşların sosial problemləri ilə tanış olmaq, ehtiyaclarını müəyyənləşdirərək imkanı müəssisələr, təşkilatlar və qeyri-hökumət təşkilatları ilə birlikdə əməli tədbirlər görməkdən ibarətdir.

2001-ci il iyun ayının 22-də “Ahıllara sosial xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmişdir. Qanuna əsasən ölkədə 70 yaşına çatmış Azərbaycan Respublikası vətəndaşları, habelə Azərbaycan Respublikasında daimi yaşayan əcnəbi və vətəndaşlığı olmayan şəxslər ahıl sayılır.

Beynəlxalq Ahıllar Günü ərəfəsində bütün dünyada olduğu kimi, Respublikamızın şəhər və rayonlarında da İcra hakimiyyətləri, əmək kollektivləri, ictimai təşkilatlar və qeyri-hökumət təşkilatları rayon ərazisində yaşayan ahıl vətəndaşların ehtiyaclarını öyrənərək onlar üçün bayram süfrələri, ərzaq bağlamaları təşkil edir, müxtəlif xeyriyyə, şəfqət və mədəni-kütləvi tədbirlər həyata keçirirlər. Həmin tədbirlərdə respublika üzrə 10 minlərlə ahıl və əlil vətəndaş bayram süfrələrinə dəvət olunur, onlara ərzaq paylanır, maddi yardım göstərilir.

Xocavənd rayonunun işğal günü 1992

Biz heç vaxt yol verməyəcəyik ki, Azərbaycan torpaqları işğal altında qalsın. Biz buna heç vaxt yol verməyəcəyik! Nəyin bahasına olursa-olsun, Azərbaycanın işğal altındakı torpaqları azad ediləcəkdir!

Heydər Əliyev, ümummilli lider

Ərazisi: 1458 km²
Əhalisi: 42 871

Xocavənd rayonunun erməni qəsbkarları tərəfindən işğalından 27 il ötür.

Azərbaycan Respublikasının 26 noyabr 1991-ci il tarixli Qanununa əsasən Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti ləğv edilmiş, Martuni şəhəri Xocavənd şəhəri, Martuni rayonu Xocavənd rayonu adlandırılmışdır. Hadrut rayonu isə ləğv edilərək ərazisi Xocavənd rayonunun tərkibinə verilmişdir.

Ərazisi alçaqdağlıq və düzənlikdən ibarət olan Xocavənd rayonunun ümumi sahəsi 1458 km², əhalisi 42871 (o cümlədən azərbaycanlılar - 10.648) nəfər olmuşdur. Rayonda 1 şəhər (Xocavənd şəhəri-rayon məkəzi), 2 iri qəsəbə (Qırmızı Bazar və Hadrut), 81 kənd vardı.

Olduqca əlverişli coğrafi mövqeyə və şəraitə malik Xocavənd rayonu Ağdam, Ağcabədi, Füzuli, Cəbrayıl, Qubadlı, Laçın, Şuşa, Xocalı rayonları ilə həmsərhəddir.

Qədim yaşayış məskənlərindən sayılan Xocavəndin ərazisi təbii sərvətlərlə - tikinti materialları və faydalı qazıntılarla, meşə zolaqları və şirin su ehtiyatları ilə zəngindir.

Dəniz səviyyəsindən 900 metr hündürlükdə yerləşən, uzunluğu 190 metr olan AZIX mağarası Xocavəndin Füzuli rayonuna yaxın, Azix kəndinin 1 kilometr cənub-şərqində yerləşir.

1988-ci ilin fevralından başlayan Qarabağ müharibəsində Xocavənd rayonu 145 şəhid vermiş, 3600 uşaq zərər çəkmişdir.

2 oktyabr 1992-ci il tarixində Xocavənd rayonu Ermənistan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğal olunmuşdur.

İşğal nəticəsində Xocavənddə 71 arxeoloji-memarlıq abidəsi, 41 klub, 40 kitabxana, 12 ziyarətgah, 10 məktəbəqədər müəssisə, 21 səkkizillik məktəb məhv edilmişdir. İşğal altında olan Xocavəndin ərazisi bütövlükdə ekoloji terrora məruz qalmış, Azix mağarasını ermənilər silah anbarına çevirmişlər.

Rayonun ərazisində yerləşən və ümumi sahəsi 25,5 min hektar olan meşədəki palıd ağacları qırılaraq daşınmış, Xonaşen çayının kənarlarında bitən təbii meşə isə tamamilə məhv edilmişdir. Xocavəndin Yelli Gədik sahəsində Füzuliyə gedən yolun sağ və sol tərəflərində avtomobil yollarının mühafizəsi məqsədilə əkilən ağaclar da kəsilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Xocavənd rayonu // Qarabağ. Yaddaş.- Bakı, 2010.- S.179-186.

Məmmədov, N. Azərbaycan Respublikasının Xocavənd rayonunun tarixi / Nazim Məmmədov; elmi red. Y.Mahmudov; AMEA,

A.A.Bakıxanov ad. Tarix İn-tu.- Bakı: Avrora, 2016.- 678 s.

Babayev, S. Xocavənd: tarixin və bu günün aynasında / S.Babayev // Respublika.- 2014.- 26 aprel.- S.9.

Dərdlər böyük olanda...: ...Zamanda yaralara məlhəm ola bilmir; Xocavənd və Zəngilanın işğal günləri // Mədəniyyət.az.- 2015.- № 10.- S.14-17.

Mədətoğlu, Ə. Bu ellər bizim ellər / Əbülfət Mədətoğlu // Ədalət.- 2015.- 10 iyun.- S.7.

Mədətoğlu, Ə. Qarabağın Xocavəndi: Salınan qəsəbələr ümid yeridir / Əbülfət Mədətoğlu // Ədalət.- 2014.- 17 yanvar.- S.7.

Nərimanoğlu, M. Doğma yurdlarına qayıdacaqları günü gözləyirlər: Xocavəndin işğalından 24 il keçir / Məhəmməd Nərimanoğlu // Azərbaycan.- 2016.- 2 oktyabr.- S.7.

Dövlət Müstəqilliyi Günü 1991

18 oktyabr Azərbaycanın Dövlət Müstəqilliyi Günüdür. 28 il öncə bu gün Azərbaycan Ali Soveti Dövlət Müstəqilliyi haqqında Konstitusiya Aktını qəbul etmişdir. Oktyabrın 8-də işə başlayan növbədənənar sessiya məsələni 4 gün müzakirə etsə də, qərar verməyi bir həftə sonraya saxlayır. Nəhayət, 1991-ci il oktyabrın 18-də Ali Sovetin sessiyasında tarixi sənəd-Konstitusiya Aktı qəbul edilir.

1990-cı illərin əvvəllərində keçmiş SSRİ-nin demək olar ki, əksər regionlarında millətlərin və xalqların azadlıq hərəkatı başlamış, 1991-ci ilin avqustunda İttifaqın ləğv edilməsi haqqında qərar verilmiş və Sovetlər Birliyi dünya xəritəsindən silinmişdir. Digər müttəfiq respublikalar kimi, həmin ilin oktyabrın 18-də Azərbaycan Ali Soveti də dövlət müstəqilliyi haqqında Konstitusiya aktı qəbul etmiş və suveren dövlət kimi Azərbaycan Respublikası dünya birliyinin üzvü olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasında 1991-ci il dekabrın 29-da ümumxalq səsverməsi keçirildi. Səsvermə hüququ olanların 95%-dən çoxu referendumda iştirak etdi. Azərbaycan xalqı yekdilliklə respublikanın dövlət müstəqilliyinə tərəfdar çıxdı. Müstəqilliyi elan edilmiş Azərbaycan Respublikası çox mürəkkəb tarixi şəraitdə fəaliyyət göstərməyə başlamışdır. Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyini dünya dövlətləri - ilk olaraq 1991-ci il noyabrın 9-da Türkiyə Cümhuriyyəti, 1991-ci il dekabrın 11-də Rumıniya, 1991-ci il dekabrın 13-də Pakistan, 1991-ci il dekabrın 23-də İsveçrə, 1991-ci il dekabrın

25-də İran, 1992-ci il yanvarın 23-də ABŞ, 1992-ci il aprelin 10-da Rusiya və b. dövlətlər tanıdılar. 2 mart 1992-ci ildə Azərbaycanın BMT-yə üzv qəbul olunması ilə onun beynəlxalq aləmdə de-fakto tanınmasına başlandı. Lakin müstəqilliyini qazandıqdan iki il sonra xalqımız yenidən onu itirmək təhlükəsi ilə üzləşdi. Bir tərəfdən Ermənistan silahlı qüvvələrinin təcavüzü nəticəsində geniş miqyas almış Birinci Qarabağ müharibəsi, digər tərəfdən dövlət rəhbərliyində olan savadsız, səriştəsiz adamların yeritdikləri səhv siyasət və daxildə gedən siyasi çəkişmələr, separatçılıq hərəkatı müstəqilliyin beşiyində boğulması təhlükəsini reallaşdırırdı. Lakin böyük siyasi təcrübəyə malik olan Heydər Əliyevin ölkədə hakimiyyətə qayıdışı ilə bu təhlükə sovuşdu.

Azərbaycan bu gün həm siyasi, həm də iqtisadi cəhətdən dünyanın qüdrətli dövlətlərindən birinə çevrilmişdir. İqtisadi artım tempinə görə ölkəmiz nəinki regionda, həm də dünyada lider mövqeyə çatmışdır.

Azərbaycan xalqı yekdilliklə respublikanın dövlət müstəqilliyinə tərəfdar çıxdı. 1992-ci ilin mayında Milli Məclis tərəfindən Azərbaycan Respublikasının Dövlət himni (musiqisi Üzeyir Hacıbəyovun, sözləri Əhməd Cavadın), az sonra üçrəngli bayraq, içində alov olan səkkiz guşəli ulduz təsvirli dövlət gerbi təsdiq edildi. 1991-ci il oktyabrın 18-dən Azərbaycan istiqlal, suveren bir ölkədir və xalq bunu bir bayram kimi qeyd edir. Dövlətimiz və müstəqilliyimiz möhkəmlənir, Azərbaycan qüdrətlənir.

Ə d ə b i y y a t

Qocayev, Ə. 18 oktyabr- Müstəqillik günü / Ə.Qocayev // Bayramlar və tarixi günlər.- Bakı, 2006.- S.26.

Azəri, L. Milli Kitabxanada Müstəqillik Günü münasibətilə sərgi açılıb / Lalə Azəri // Mədəniyyət.- 2016.- 29 oktyabr.- S.3.

Bədəlov, Ə. Milli maraqlarımızın beynəlxalq səviyyədə qorunması və mövqeyimizin möhkəmləndirilməsi müstəqillik tariximizdə prioritet vəzifə olub / Əliqismət Bədəlov // Xalq qəzeti.- 2016.- 29 oktyabr.- S.1.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Günü 1971

Oktyabrın 24-ü Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Günüdür. 1971-ci ildən Baş Assambleyanın tövsiyəsi ilə bu tarix bütün üzv ölkələrdə qeyd edilir.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı - BMT (ing. United Nations Organization, UNO) 1945-ci il oktyabr ayının 24-də yaradılmışdır. Müstəqil dövlətlərdən yalnız Vatikan BMT-nin üzvü deyil.

Qərargahı Nyu-York şəhərindədir. Əsas vəzifəsi beynəlxalq sülhü və təhlükəsizliyi qorumaq və möhkəmlətmək, dövlətlər arasında əməkdaşlığı inkişaf etdirməkdir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı İkinci Dünya müharibəsindən sonra, beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanması, millətlər arasında dostluq əlaqələrinin inkişafı və sosial tərəqqiyə yardım, insan həyatının və hüquqlarının müdafiəsi səviyyəsinin yüksəldilməsi məqsədilə yaradılmışdır. BMT-nin Nizamnaməsi 1945-ci il iyul ayının 26-da San-Fransisko konfransında 50 dövlətin nümayəndəsi tərəfindən imzalanmış və 1945-ci il oktyabr ayının 24-də qüvvəyə minmişdir.

Azərbaycan Respublikası 1992-ci ildən BMT-nin üzvüdür.

Üzv ölkələr öz aralarında BMT-nin Nizamnaməsinin - onların dünya birliyinin üzvləri kimi hüquq və vəzifələrini müəyyənləşdirən beynəlxalq müqavilənin prinsipləri ilə əlaqələndirirlər.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı "ailəsi" aşağıdakı 6 əsas qurumlardan ibarətdir:

Baş Assambleya, Təhlükəsizlik Şurası, İqtisadi və Sosial Şura, Hamilik Şurası, Beynəlxalq Məhkəmə və Katiblik. Niderlandın Haaqa şəhərində yerləşən Beynəlxalq Məhkəmədən başqa, digər qurumlar Nyu-Yorkda, BMT-nin Mərkəzi idarələrində yerləşirlər.

BMT-nin Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatı (UNESCO), BMT-nin Uşaq Fondu (UNICEF), BMT-nin İnkişaf Proqramı (BMTİP) və BMT-nin

Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığı (BMTQAK) kimi inkişaf, humanitar yardım və insan hüquqlarının müdafiəsi sahələrində fəaliyyətləri həyata keçirən ixtisaslaşmış təşkilatları mövcuddur.

Məqsədləri:

- münaqişələrin sülh yolu ilə tənzimlənməsi və kollektiv tədbirlər qəbul etməklə beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunub saxlanması;

- xalqın özünü dərk etmək və bərabərlik prinsipinə hörmət etmək əsasında ölkələr arasında dostluq münasibətlərinin inkişaf etdirilməsi;

- beynəlxalq humanitar, mədəni, sosial, iqtisadi xarakterli problemlərin həllində beynəlxalq əməkdaşlığı həyata keçirmək, insanlara heç bir fərq qoymadan azadlıq, insan hüquqlarına hörmət və onun genişləndirilməsi;

- müxtəlif ölkələrin razılaşması üzrə; bu məqsədlərə çatmağa yönəldilmiş mərkəzi orqanın funksiyalarının yerinə yetirilməsi.

Prinsipləri:

- onun bütün üzvlərinin bərabərliyi;

- nizamnamə üzrə qəbul edilən öhdəçiliyi vicdanla yerinə yetirmək;

- beynəlxalq münasibətlərin sülh vasitəsi ilə həll edilməsi;

- beynəlxalq münasibətlərdə bir ölkənin digər ölkəyə güc tətbiq etməsindən imtina etmək;

- bu prinsipləri qəbul etməklə bütün hərəkətlərdə BMT-nin bütün üzvlərinə köməklik göstərmək;

- beynəlxalq sülhü və təhlükəsizliyi təmin etmək (BMT-nin üzvü olmayan dövlət BMT-nin prinsiplərinə uyğun olaraq lazım gələrsə hər şeyi təmin etməlidir);

- dövlətlərin daxili işlərinə qarışmamaq;

- insanların əsas hüquq və azadlıqlarına hörmət etmək;

- xalqların özünü idarə etməsi və bərabər hüquqlu olması;

- əməkdaşlıq və tərksilah.

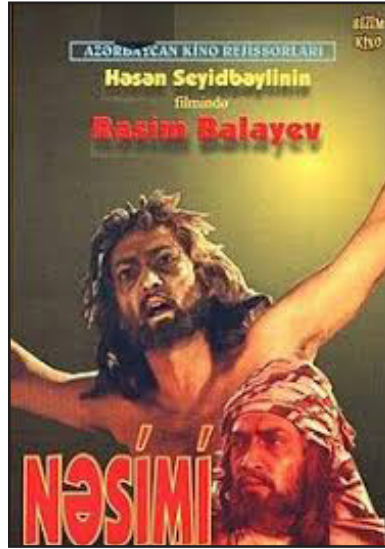

24 oktyabr-
22 noyabr

Əqrəbin Nişanı sudur. Marsın və Neptunun himayəsindədir. Günəşin Əqrəb bürcündən keçdiyi dövrdə doğulanlar güclü xarakterli olurlar.

C.	1
Ş.	2
B.	3
B.E.	4
Ç.A.	5
Ç.	6
C.A.	7
C.	8
Ş.	9
B.	10
B.E.	11
Ç.A.	12
Ç.	13
C.A.	14
C.	15
Ş.	16
B.	17
B.E.	18
Ç.A.	19
Ç.	20
C.A.	21
C.	22
Ş.	23
B.	24
B.E.	25
Ç.A.	26
Ç.	27
C.A.	28
C.	29
Ş.	30

650 il İmadəddin Nəsimi 1369-1417

- Azərbaycan Bayrağı Günü (09.11.2010)
- Konstitusiya Günü (12.11.1995)
- Beynəlxalq Tolerantlıq Günü (16.11.1995)
- Milli Dirçəliş Günü (17.11.1992)
- **Qarakənd faciəsi (20.11.1991)**
- Qadın Zorakılığına Qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü (25.11.1999)

1973-cü ildə YUNESKO-nun qərarı ilə böyük Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin anadan olmasının 600 illiyi qeyd edilmişdi. Kinematoqrafçılar da Azərbaycan xalqının mədəni həyatında böyük hadisə olan bu yubiley münasibətilə "Nəsimi" bədii filmini çəkmişlər. Film İsa Hüseynovun "Məhşər" romanı əsasında çəkilməmişdir. 2010-cu ildə yenidən bərpa edilmişdir.

Film Azərbaycan xalqının görkəmli şair və filosofu, hürufi təriqətinin nəğməkarı, insan zəkasının, istedadının və hisslərinin gözəlliyinin tərənnümçüsü İmadəddin Nəsiminin anadan olmasının 600 illiyinə həsr olunmuşdur.

Ekran əsəri 1974-cü ildə Bakıda VII Ümumittifaq kinofestivalı çərçivəsində "Ən yaxşı tarixi film" mükafatına layiq görülmüşdür.

Aparıcı rolda çıxış edən aktyor Rasim Balayev isə "Ən yaxşı kişi rolu" mükafatını qazanmışdır.

Haqqında digər "Nəsimi" (film, 1971), "İmadəddin Nəsimi" (film, 1973), "Məndə sığar iki cahan..." (film, 1973) filmləri çəkilməmiş, şeirlərinə musiqi əsərləri yazılmışdır: Tofiq Quliyev "Nəsimi" filmində dərvişlərin "İstəmə", "Qafil oyan" mahnılarını, bəstəkar Ağabacı Rzayeva 7 romans, Fikrət Əmirov "Nəsimi dastanı" baletini bəstələmişlər.

Milli ədəbiyyat

- Şair, publisist İsmayılov Məmməd Mürşüd oğlunun (Məmməd İsmayılov) (01.11.1939) anadan olmasının 80 illiyi
- Şair, geologiya-minerologiya elmləri namizədi Rzalı Oqtay Məhərrəm oğlunun (Oqtay Rza) (02.11.1934) anadan olmasının 85 illiyi **392**
- Əməkdar mədəniyyət işçisi, yazıçı Vəzirov Cəlil Həbib oğlunun (08.11.1944-19.08.2008) anadan olmasının 75 illiyi
- Şair, tərcüməçi Tapdıqov İlyas Oruc oğlunun (İlyas Tapdıq) (30.11.1934-25.12.2016) anadan olmasının 85 illiyi **393**

Dünya ədəbiyyatı

- Rus şərqşünası, akademik Bartold Vasili Vladimiroviçin (03.11.1869-19.08.1930) anadan olmasının 150 illiyi **394**
- Alman şairi Şiller İohann Kristof Fridrixin (10.11.1759-09.05.1805) anadan olmasının 260 illiyi **395**
- XVII əsr Fransız maarifçisi, şair, publisist, tarixçi, insan hüquqları müdafiəçisi Fransua-Mari Aruenin (Volter) (21.11.1694-30.05.1778) anadan olmasının 325 illiyi **395**
- Türk yazıçısı Rəşad Nuri Güntəkinin (25.11.1889-07.12.1956) anadan olmasının 130 illiyi **396**

Rəssamlıq.Heykəltəraşlıq.Memarlıq

- Əməkdar incəsənət xadimi, rəssam Səmədova Vəcihə Əli qızının (24.11.1924-18.10.1965) anadan olmasının 95 illiyi **397**

Musiqi.Opera.Balet

- Xalq artisti, Əməkdar incəsənət xadimi, professor, dirijor Adıgözəlov Yalçın Vasif oğlunun (04.11.1959) anadan olmasının 60 illiyi **398**
- Estrada müğənnisi Ağayev Oqtay Cəfər oğlunun (07.11.1934-14.11.2006) anadan olmasının 85 illiyi
- Xalq artisti, bəstəkar Kərimi Siyavuş Əşrəf oğlunun (09.11.1954) anadan olmasının 65 illiyi **399**

- Xalq artisti, xanəndə Rzayev İslam Tapdıq oğlunun (11.11.1934-26.01.2008) anadan olmasının 85 illiyi **400**
- Əməkdar incəsənət xadimi, dirijor Əliverdibəyov Kazım Ağalar oğlunun (27.11.1934) anadan olmasının 85 illiyi **401**
- Xalq artisti, Əməkdar incəsənət xadimi, professor, bəstəkar İbrahimova Sevda Mirzə qızının (28.11.1939) anadan olmasının 80 illiyi **402**

Teatr.Kino

- Xalq artisti Qurbanova Solmaz Cəbrayıl qızının (13.11.1939-04.06.2013) anadan olmasının 80 illiyi

Milli Qəhrəmanlar

- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Musayev Aqil Hüseyn oğlunun (03.11.1974-05.10.1994) anadan olmasının 45 illiyi **403**
- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əliyev Əsgər Ələkbər oğlunun (08.11.1974-17.03.1995) anadan olmasının 45 illiyi **404**

Siyasət.Hərbi iş

- AMEA-nın müxbir üzvü, Əməkdar hüquqşünas, professor Məlikova Məsumə Fazil qızının (22.11.1929) anadan olmasının 90 illiyi **405**
- Akademik Baxşəliyeva Gövhər Ağabala qızının (26.11.1954) anadan olmasının 65 illiyi **406**

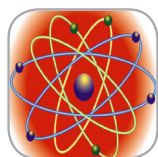
Mədəniyyət.Maarif.Təhsil

- Ədəbiyyatşünas, filologiya elmləri doktoru, professor Əliyeva İfrat Səlim qızının (09.11.1939) anadan olmasının 80 illiyi
- Ədəbiyyatşünas, filologiya elmləri doktoru Feyzullayeva Aida Hənifə qızının (15.11.1939) anadan olmasının 80 illiyi

Coğrafiya.Geologiya

- Neftçi-alim Bağırov Mikayıl Kazım oğlunun (01.11.1934-29.12.2017) anadan olmasının 85 illiyi **407**
- Geologiya-minereologiya elmləri doktoru Abdullayev Rəsmi Əsəd oğlunun (07.11.1924-20.01.1995) anadan olmasının 95 illiyi
- Geologiya-mineralogiya elmləri doktoru Əliyev Vəlif İsmayıl oğlunun anadan olmasının (07.11.1929-25.01.1982) 90 illiyi
- Geologiya-mineralogiya elmləri doktoru, paleontoloq Babayev Şıxəli Əlikram oğlunun (29.12.1939-19.10.2017) anadan olmasının 80 illiyi

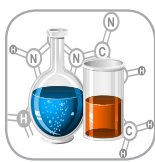

Riyaziyyat.Fizika.Astronomiya

- AMEA-nın müxbir üzvü, Əməkdar elm xadimi, fizika-riyaziyyat elmləri doktoru Babayev Arif Əliheydər oğlunun (11.11.1934-

05.06.1998) anadan olmasının 85 illiyi

408

Kimya.Biologiya.Tibb

Akademik, kimyaçı-alim Rizayev Ramiz Həsən Qulu oğlunun (02.11.1939) anadan olmasının 80 illiyi

409

AMEA-nın müxbir üzvü, Əməkdar elm xadimi, seleksiyaçı Axundzadə İdris Məmmədhüseyn oğlunun (21.11.1914-15.06.1999) anadan olmasının 105 illiyi

410

Kitabxanaşünaslıq.Bibliografiya

Bibliograf, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Sadıqova Solmaz Azay qızının (05.11.1959) anadan olmasının 60 illiyi

411

A.Şaiq adına uşaq kitabxanasının yaradılmasının (indi Nərimanov MKS-nin mərkəzi kitabxanası) (18.11.1954) 65 illiyi

Naxçıvan MR Kəngərli rayon MKS-nin yaradılmasının (01.11.2004) 15 illiyi

Digər tarixi hadisələr

Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin yaradılmasının (01.11.1939) 80 illiyi

Azərbaycan Respublikası ilə Qvatemala arasında diplomatik münasibətlər qurulmuşdur (01.11.1994)

Kənd Təsərrüfatı İşçilərinin Peşə Bayramı Günü (01.11.2008)

Azərbaycan Respublikası ilə Çili arasında diplomatik münasibətlər qurulmuşdur (03.11.1994)

Televiziya və Radio İşçiləri Günü (06.11.)

Abşeron yarımadasında “Qara daşlar” buruğunda ilk neft quyusu fontan vurmuşdur (07.11.1949)

Azərbaycan Bayrağı Günü (09.11.2010)

412

Çar I Pyotr erməni əhalisinin Xəzəryanı bölgələrə yerləşdirilməsi barədə fərman vermişdir (10.11.1724)

Avropa Şurası Parlament Assambleyası Azərbaycan-Ermənistan cəbhəsində atəşkəsin əldə edilməsi ilə bağlı məmnunluğunu bildirən 1047 sayılı qətnaməni qəbul etmişdir (10.11.1994)

Konstitusiyaya Günü (12.11.1995)

413

Beynəlxalq Gözdən Əlillər Günü (13.11.)

414

Ümumdünya Diabet Günü (14.11.1991)

Beynəlxalq Tolerantlıq Günü (16.11.1995)

415

“Lider FM” radiosu efirə çıxmışdır (15.11.1999)

Azərbaycan Respublikası ilə Əfqanıstan arasında diplomatik münasibətlər qurulmuşdur (16.11.1994)

Milli Dirçəliş Günü (17.11.1992)

416

Azərbaycan neftinin Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri

vasitəsilə nəqlinə dair dövlətlərarası sazişin imzalanmasının (18.11.1999) 20 illiyi	
Ümumdünya Uşaq Hüquqları Günü (20.11.1954)	418
Xəstə insanlara ilk dəfə olaraq süni qan köçürülmüşdür (20.11.1979)	
<i>Qarakənd faciəsi (20.11.1991)</i>	
Bakı Müsəlman Qadın Xeyriyyə Cəmiyyəti yaradılmışdır (21.11.1914)	
Ümumdünya Salam Günü (21.11.1973)	
Ümumdünya Televiziya Günü (21.11.1996)	
Sumqayıt şəhərinin yaranmasının (22.11.1949) 70 illiyi	419
Ədliyyə İşçilərinin Peşə Bayramı Günü (22.11.2000)	
Azərbaycan Respublikası ilə Nikaraqua arasında diplomatik münasibətlər qurulmuşdur (23.11.1994)	
C.Cabbarlı adına Azərbaycan Dövlət Teatr Muzeyinin yaradılmasının (24.11.1934) 85 illiyi	420
Beyləqan rayonunun yaradılmasının (24.11.1939) 80 illiyi	421
Qadın Zorakılığına Qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü (25.11.1999)	418
DQMV-də XİK ləğv edilmiş, Azərbaycan SSR-in Təşkilat Komitəsi yaradılmışdır (28.11.1989)	
Ümumdünya Təbiəti mühafizə cəmiyyətinin yaranması günü (29.11.1948)	
Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü (30.11.1988)	422

85
illiyiOqtay Rza
1934

Şair

Ə d ə b i y y a t

Adlı, ünvanlı misralar / O.Rza; red. M. Hüseyinli; rəssam Ədalət.- Kitab 4.- Bakı: Yazıçı, 2016.- 263 s.

Daş çırağın işığında / O.Rza; red.: Z.Şahsevənli, A.Səmədli.- Bakı: Yazıçı, [Gənclik], 2015.- 166 s.

İyirminci kitabım: müxtəlif illərin nümunələri / O.Rza; red. D.Osmanlı; tərt.-red. A.Ziyad.- Bakı: İrfan, AzAtaM, 2013.-249 s.

Rübai karvanı, dördlük çələngi / O.Rza; ön sözü mül. və kitabın red. V.Arzumalı.-Bakı: Yazıçı, 2011.-185 s.

Alim. Ədəbiyyatımızın ədəbi əxlaq nümunəsi-Oqtay Rza: Şairin 80 illik yubiley tədbiri keçirilib / Alim // Olaylar.- 2014.- 16 dekabr.- S.2; 525-ci qəzet.-2014.- 17 dekabr.- S.7.

Məmmədzadə, R. Oqtay Rzanın "ədəbiyyat" şeiri və bir müsabiqə haqqında qeydlərim / R.Məmmədzadə // Ədalət.-2016.- 10 sentyabr.- S.11.

www.adam.az

www.kataloq.net

Oqtay Məhərrəm oğlu Rzalı (Oqtay Rza) 1934-cü il noyabr ayının 2-də Salyan rayonunun Qalalı kəndində anadan olmuşdur.

1948-ci ildə Arbatan kənd yeddi-illik məktəbini, 1951-ci ildə Salyan şəhərindəki Nizami adına orta məktəbi bitirmişdir.

1951-1956-cı illərdə Azərbaycan Sənaye İnstitutunun (indiki ADNSU) geoloji-kəşfiyyat fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirib geoloq ixtisası almışdır.

Əmək fəaliyyətinə Bayılda yerləşən Neft və Qazçıxarma İdarəsinin 5 saylı mədəninə başlamışdır. 1956-1961-ci illərdə operator, baş operator, neftçixarma ustası vəzifələrində işləmiş, on il neftçi-geoloq kimi çalışmışdır.

1959-1960-cı illərdə Bakı Sovetinin deputatı seçilmişdir.

1961-ci ilin noyabr-dekabr aylarında Ümumdünya Həmkarlar İttifaqları Təşkilatının Moskvada keçirilən 5-ci konqresində sovet nümayəndə heyətinin tərkibində iştirak etmişdir.

1965-ci ildə dissertasiya işi müdafiə edərək, geologiya-minerologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır. N.Tusi adına API-nin Ümumi coğrafiya kafedrasında müəllim, 1966-1969-cu illərdə baş müəllim, 1971-ci ildən 2016-cı ilədək dosent işləmişdir.

1980-ci ildə Azərbaycan KP MK yanında ikiillik Marksizm-leninizm Universitetini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir.

Ədəbi yaradıcılığa orta məktəbdə oxuyarkən başlamış, "Bir may" adlı ilk şeiri "Sosializm yolu" rayon qəzetində

dərc edilmişdir. 1952-ci ildən isə tamamilə poetik yaradıcılıqla məşğul olmuş, dövrü mətbuatda müntəzəm çap olunmuşdur. "Torpağı dinləyirəm" adlı ilk şeirlər kitabı 1970-ci ildə nəşr edilmişdir.

1981-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.

2011-ci ildə "Rübai karvanı, dördlük çələngi", 2013-cü ildə "İyirminci kitabım: müxtəlif illərin nümunələri", 2015-ci ildə "Daş çırağın işığında" və s. kitabları çap olunmuşdur.

Son illər qələmə aldığı 4 kitabdən ibarət "Adlı, ünvanlı misralar" əsərində əsasən Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətlərinə, tanınmış insanlara həsr etdiyi şeirlər toplanmışdır. Bu şeirlərdə insanlar Oqtay Rza tərəfindən hərtərəfli ürək çırpıntıları ilə anılmışdır. Həyatla vidalaşmış insanlara həsr edilmiş şeirlər isə sanki matəm marşı və məzarların üzərinə qoyulmuş çiçək çələngləridir.

Görkəmli şair dünya xalqlarının ədəbiyyatından tərcümələri ilə də məşhurdur.

Dərslik, vəsait və tədris proqramlarının, 24 kitabın müəllifidir.

Əsərləri xarici mətbuatda dərc edilmişdir. "Kamennyi Svetilnik" şeirlər toplusu 1987-ci ildə Moskvada, kütləvi tirajla buraxılmışdır.

Azərbaycanda təhsilin inkişafındakı xidmətlərinə görə "Əməkdar müəllim" fəxri adına layiq görülmüşdür. Beynəlxalq "Rəsul Rza", "M.Müşfiq", "Araz" və 1971-ci ildə "Qızıl qələm" mükafatı laureatıdır.

85
illiyiİlyas Tapdıq
1934-2016

Şair

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri: [Şeirlər və poemalar] / İ.Tapdıq.-Bakı: Şur, 2009.- C.I.- 599 s.; C.II.- 2010.- 677 s.

Şeir sevən balalar: Şeir və poemalar / İlyas Tapdıq; red. O. Hüseynli.- Bakı: [Turan evi], 2005.-528 s

Əziz bir insanı xatırlayıram: Mir Cəlal haqqında xatirələr / İ.Tapdıq; red. N.Hacıadə.- Bakı: Şur, 1999.-32 s.

Təqvimə düşən oğlan / İ.Tapdıq.- [Bakı]: [Beşik], [2009].-13 s.

İlyas Tapdıq: bibliografiya / Azərb. Resp. Mədə. və Turizm Naz., F.Köçərli adına Resp. Uşaq Kitabxanası; tərt. ed.: N.Tahirova, L.Qafarova; ixt. red. və burax. məsul Ş.Qəmbərova; ön söz müəl. Z.Xəlil; red. G.Səfərliyeva.- Bakı: [F.Köçərli ad. Respublika Uşaq Kitabxanası], 2015.-247 s.

İlyas Tapdıq // Ədəbiyyat qəzeti.- 2017.- 14 yanvar.- S.19.

İlyas Oruc oğlu Tapdıqov (İlyas Tapdıq) 1934-cü il noyabr ayının 30-da Gədəbəy rayonunun Əli İsmayılı kəndində anadan olmuşdur.

Gədəbəyin Kiçik Qaramurad kəndində orta məktəbi bitirdikdən sonra 1952-1956-cı illərdə APİ-nin (indiki ADPU) dil və ədəbiyyat fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir.

Ədəbi yaradıcılığa tələbəklik illərində "Azərbaycan" jurnalında dərc olunan "Bakının gecəsi" şeir ilə başlamışdır. 1955-ci ildə əsas mövzusu kənd həyatı, təbiət təsvirləri olan "Kəndimizin çobanı" adlı şeirlər kitabı nəşr olunmuşdur.

1958-ci ildə Yazıçılar Birliyinin üzvlüyünə qəbul olunmuşdur.

1957-1962-ci illərdə "Uşaqgənc-nəşr" də redaktor, 1962-1968-ci illərdə "Azərnəşr"də redaktor, böyük redaktor, 1968-1976-cı illərdə "Gənclik" nəşriyyatında böyük redaktor, redaksiya müdiri, baş redaktor, 1976-1978-ci illərdə Azərbaycan Baş Mətbuat Müvəkkilliyində qrup rəhbəri, 1978-1983-cü illərdə Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində televiziya Gənclər baş redaksiyasının baş redaktoru, 1989-1992-ci illərdə "Azərnəşr"də Bədii ədəbiyyat şöbəsinin müdiri vəzifələrində işləmişdir. 1992-1995-ci illərdə Türkiyəyə getmiş, Ankara şəhərində Türk Standartları İnstitutunda və Xarici İşlər Nazirliyi və kalkınma ajansında müəllim kimi çalışmış, "Azərbaycan" qəzetinin Türkiyə üzrə xüsusi müxbiri olmuşdur.

"Gənclik" nəşriyyatı redaksiya şurasının üzvü, Azərbaycan komssomolu Şöhrət şurasının üzvü, "Türk əsrində Azərbaycan" jurnalının redak-

siya heyətinin üzvü və Azərbaycan təmsilçisi olmuş, bir sıra respublika festival və müsabiqələrində münisflər heyətinin üzvü kimi iştirak etmişdir.

İlyas Tapdıq müasir uşaq ədəbiyyatının tanınmış nümayəndələrindən idi. Onun əsərlərinin mühüm bir qismi yurdumuzun təbiətinə, gözəlliklərinə həsr olunmuşdur.

"Bildirçin", "Dəmirağac", "Bir evim var...", "Qaçaq dovşan", "Şiltəq günəş", "Təpələr", "Günlərin adı" və s. uşaqların çox sevdiyi, həvəslə əzbərlədiyi, söylədiyi şeirlərdəndir. Onun "Meşənin mahnısı" və "Çiçəklərim, güllərim" kitablarında toplanan şeirlərini Azərbaycan uşaq poeziyasının incilərindən saymaq olar. 1000-ə yaxın kitabın redaktoru olmuşdur.

"Aşıq Ələsgər" sənədli filminin ssenarisini yazmışdır.

Tərcümə ilə də məşğul olmuş, rus dilindən "İki xoruz" (Litva xalq şeri), V.Suteyevin "Miyə eləyən kim idi?", M.Zoşşenkonun "Kələkbazlar və ağıllılar", E.Mejelaytisın "Dovşan - oğlan", V.Berestovun "Səhər laylası" və s. əsərləri dilimizə tərcümə etmişdir.

Şairin 30-a yaxın şeir və tərcümə kitabı, rus dilində isə 9 şeir kitabı çap olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 5 iyul 2003-cü il tarixli Fərmanı ilə Prezident təqaüdünə layiq görülmüşdür.

İlyas Tapdıq 2016-cı il dekabr ayının 25-də Bakıda vəfat etmiş, Badaşdar qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur.

150
illiyi

Vasili Vladimiroviç Bartold

1869-1930

Akademik, rus şərqşünası

Ə d ə b i y y a t

Müsəlman dünyası tarixində Xəzəryanı bölgələrin yeri / V.V.Bartold.- Bakı: Elm, 1999.-159 s.

Bartold Vasili Vladimiroviç // Azərbaycan Sovet ensiklopediyası: 10 cilddə.- Cild 2.- Bakı, 1978.- S.36.

Книга моего деда Коркута: огузский героический эпос / подгот. В.М.Жирмунский, А.Н.Кононов; пер. В.В. Бартольда.- Санкт-Петербург: Наука, 2007.- 299 с.

Работы по исторической географии и истории Ирана: сочинения / В.В.Бартольд; ред. кол. А.М.Беленицкий [и др.]; VII т. подготовили к изд. Е.В.Зеймаль и В.А. Лившиц; отв. ред. И.П.Петрушевский; АН СССР, Ин-т Востоковедения.- Том 7.- Москва: Наука, 1971.- 663 с.

Сочинения: в 9 т. / В.В.Бартольд.- М., 1963-1977.

Тюрки: двенадцать лекций по истории тюрских народов Средней Азии / В.В.Бартольд; [ред. В.Мирошин]; ил. И.Тиболовой.- Москва: Ломоносовъ, 2015.-232 с.

Vasili Vladimiroviç Bartold 1869-cu il noyabr ayının 3-də Rusiyanın Sankt-Peterburq şəhərində anadan olmuşdur.

1887-ci ildə Sankt-Peterburq şəhərinin 8 nömrəli gimnaziyasını bitirmiş, Sankt-Peterburq Universitetinin Şərq dilləri fakültəsinə daxil olmuşdur. 1891-ci ildə universiteti bitirən V.V.Bartold, 1892-ci ildən universitetdə işləməyə başlamış və uzun illər elmi-pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuşdur.

Yaxın və Orta Şərq xalqlarının tarixi, coğrafiyası, mədəniyyəti, ədəbiyyatı və dininə aid 400-dən çox əsəri vardır. 1899-1900-cü illərdə yazdığı “Türküstan monqol istilasası dövründə” əsərinə görə ona Şərq tarixi üzrə doktor elmi dərəcəsi verilmişdir.

Bartold islam dini tarixinə dair əsərlərində ərəb və Qərbi Avropa alimlərinin islam dininə münasibətlərinə tənqidi yanaşaraq, islam dini haqqında geniş material toplayıb, dinin yaranması və yayılması tarixi haqqında yeni görüşlərini ortaya qoymuşdur.

Görkəmli şərqşünas qədim slavyanlardan yazan ərəb müəlliflərinin əsərləri üzərində yorulmadan və məhsuldar işləmişdir. 1917-ci ildən isə “Müsəlman dünyası” jurnalını nəşr etdirmişdir.

1924-cü ildə ADU-da (indiki BDU) “Türk-tatar xalqları tarixi” kursundan mühazirələr oxumuşdur. 1926-cı ildə Bakıda Birinci Ümumittifaq türko-loji qurultayın təşkilatçılarından biri, V.V.Radlovun “Türk ləhcələri sözlüyü

təcrübəsi”nin yenidən nəşri üzrə komissiyanın sədri seçilmişdir.

1926-cı ildə Daşkənddə, Bakıda, İstanbulda mühazirələr oxumuşdur. Faktiki materialı hərtərəfli və dərinlən bilməsi, bir sıra Şərq dillərinə gözəl yiyələnməsi, son dərəcə yüksək iş qabiliyyəti ona şərqşünaslığın müxtəlif sahələrinə dair çoxsaylı əsərlər yazmaq, bütün dünyada tanınan rus tarixi şərqşünaslıq məktəbinin banisi olmaq imkanı vermişdir.

V.Bartold 1892-ci ildə “Kitabi Dədə Qorqud dastanları”nın dörd bəyünü (I, II, III, IV) rus dilinə çevirərək kiçik bir şərhlə nəşr etdirmişdir. 1922-ci ildə bütün boyları rus dilində çapa hazırlamışdır. Lakin onun sağlığında dastanlar işıq üzü görməmiş, əsəri ilk dəfə Azərbaycan alimləri H.Araslı və M.Təhmasib 1950-ci ildə Bakıda “Dədə Qorqud” adı ilə nəşr etdirmişlər.

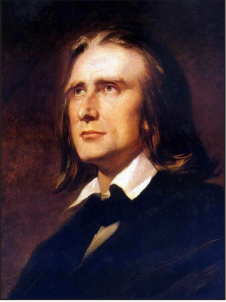
“Türküstan monqol istilasası dövründə” (2 cildə, 1898-1900), “Avropa və Rusiyada Şərqin öyrənilməsi tarixi” (1911, 2-ci nəşr 1925), “Uluqbəy və onun dövrü” (1918), “İslam” (1918), “Türküstan tarixi” (1922), “Müsəlman aləmi” (1922), “İran. Tarixi icmal” (1926) və s. əsərləri vardır.

Əsərləri ingilis, alman, türk və s. dillərə tərcümə edilmişdir. “İslam” ensiklopediyasında dərc olunmuş bir çox məqalənin müəllifi olmuşdur. Azərbaycan tarixi, folkloru və ədəbiyyatı haqqında tədqiqatları vardır.

Vasili Vladimiroviç Bartold 1930-cu il avqust ayının 19-da Sankt-Peterburq şəhərində vəfat etmişdir.

Fridrix Şiller
1759-1805

Alman şairi

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / F.Şiller; tərc. ed.: M.Məmmədov, H.Şərifov, N.Rəfibəyli.- Bakı: Şərq-Qərb, 2009.-372 s.

https://az.wikipedia.org/wiki/Fridrix_Şiller

İohann Kristof Fridrix Şiller 1759-cu il noyabr ayının 10-da Almaniyanın Marbax şəhərində anadan olmuşdur. Özünü ilk öncə hüquq, daha sonra isə tibb elminə həsr etmişdir.

1780-ci ildə Şiller Ştutqartda hərbi alay həkimi vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Şiller hələ məktəbdə oxuduğu illərdə "Oğrular" adlı ilk pyesini qələmə almışdır. 1781-ci ildə yazdığı "Quldurlar" pyesinin 1782-ci ildə Manheyimdə tamaşaya qoyulmasından sonra, o, hərbi tribunala verilmiş və ondan bir daha yazmamaq tələb olunmuşdur. 1873-cü ildə Ştutqartdan qaçmışdır. Qaçışdan əvvəl qələmə aldığı iki pyesi "Fiesko" və "Məkr və məhəbbət" də Manheim teatrında səhnəyə qoyul-

muşdur.

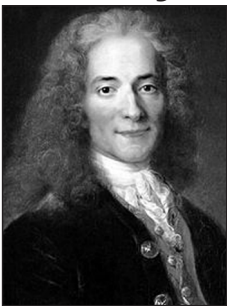
Şairin 1785-ci ildə yazdığı dünya şöhrətli "Şadlığa mədhiyyə" əsərinə sonralar dahi alman bəstəkarı Lüdviq van Bethoven musiqi bəstələmişdir. Bu musiqi əsəri hazırda Avropa İttifaqının rəsmi himnidir.

1789-cu ilə qədər Veymarda yaşamışdır. 1793-1794-cü illərdə özünün ən məşhur fəlsəfi-estetik əsəri olan "İnsanın estetik tərbiyəsi haqqında məktublar" əsərini yazmışdır.

1799-cu ildə Şiller Höte ilə görüşmüşdür. Onlar tezliklə sonradan Almaniyanın ən aparıcı teatrlarından birinə çevriləcək Veymar teatrını yaratmışlar. Şiller ömrünün sonuna qədər Veymarda yaşamış, 1805-ci il may ayının 9-da vəfat etmişdir.

Volter
1694-1778

Fransız maarifçisi

Ə d ə b i y y a t

Fransua-Mari Aruen (Volter) Kandid, yaxud optimizm / Volter; tərc. ed. N.Ağazadə // Fransız ədəbiyyatı antologiyası / ön söz müəl. C.Bəydili; red. Ə.Nəsirli.- Bakı, 2013.- S.74-95.

Hacı Kənan. Kandidin yaşam qaydaları / K. Hacı // Ədəbiyyat qəzeti.- 2016.- 28 may.- S.23.

Fransua-Mari Aruen (Volter) 1694-cü il noyabr ayının 21-də Parisdə anadan olmuşdur.

O, feodal qaydalarına və katolik kilsəsinə qarşı çıxışları ilə şöhrət qazanmışdı. Volter yaradıcılığının əsas məqsədi maarifi yaymaq, xalqın beynindən dini xürafatları çıxarmaq vəzifəsini həyata keçirməkdən ibarət idi.

1746-cı ildə Fransa Akademiyasının üzvü olmuşdur. Didronun başçılıq etdiyi "Ensiklopediya"da maarifçi materilistlərlə əməkdaşlıq etmişdir. "Fəlsəfi məktublar" (1733), "Metafizika haqqında traktat" (1734), "Nyuton fəlsəfəsinin əsasları" (1738), "Fəlsəfə lüğəti" (1764-69) və s. əsərlərində ma-

arifçi fəlsəfəni inkişaf etdirmişdir.

Volter şeir, poema, novella, povest və dram əsərləri yazmışdır. Janna Darka həsr olunmuş "Orlean qızı" (1735) poeması din və ruhanilər əleyhinə qüvvətli satiradır. Maarifçilik ideyalarını yaymaq üçün Volter dramaturgiyadan, xüsusilə faciədən geniş istifadə etmişdir. "Brut", "Zaira", "Sezarın ölümü", "Fanatizm, yaxud Məhəmməd peyğəmbər" və s. əsərlərində istibdad, dini fanatizm ifşa olunur.

Mari Aruyen 1778-ci il may ayının 30-da Parisdə vəfat etmişdir.

Adı tarixdə 100 ən çox öyrənilmiş şəxsiyyətlər siyahısına daxil edilmişdir.

Rəşad Nuri Güntəkin
1889-1956

Türk yazıçısı

Ə d ə b i y y a t

Çalıquşu: roman / R.N.Güntəkin.-Bakı: Şərq-Qərb, 2006.- 373 s.

Dodaqdan qəlbə: roman / R.N.Güntəkin.-Bakı: Şərq-Qərb, 2006.- 280 s.

Yarpaq tökümlü / R.N.Güntəkin.-Bakı: Nurlan, 2006.- 129 s.

Qaraoğlu, F. Ədəbi adlar: Rəşad Nuri Güntəkin: Qadın azadlığı uğrunda qələm çalan, sonralar peşman yazıçı öz əsərlərində rejimə necə etiraz edirdi?.. / F.Qaraoğlu // Ədalət.- 2018.- 2 fevral.- S.8.

Qaraoğlu, F. Tarixdə iz buraxanlar: Rəşad Nuri Güntəkin / F.Qaraoğlu // Bakı xəbər.- 2017.- 28 mart.- S.13.

İ n t e r n e t d ə

http://www.anl.az/download/meqale/baki_xeber/2017/mart/534562.htm

<http://www.anl.az/download/meqale/adalet/2018/fevral/575053.htm>

Rəşad Nuri Güntəkin 1889-cu il noyabr ayının 25-də İstanbulda anadan olmuşdur.

1912-ci ildə İstanbul Universitetinin ədəbiyyat fakültəsini bitirmiş, Bursada fransız dili müəllimi kimi pedaqoji fəaliyyətə başlamışdır. Yazıçı Vəfa və Erenköy liseylərinin müdiri olmuş, Kabataş, Qalatasaray, Camlıca və başqa liseylərdə ədəbiyyat, türk dili və fəlsəfə müəllimi işləmişdir. 1931-1939-cu illərdə Maarif Nazirliyində müfəttiş işləyən Rəşad Nuri Güntəkin 1933-1943-cü illərdə Cümhuriyyət Xalq Partiyasının (CHP) təmsilçisi kimi Çanaqqaladan Böyük Millət Məclisinə millət vəkili seçilmişdir.

İlk əsəri “Əski ahabap” povestini 1917-ci ildə nəşr etdirmişdir. İlk dəfə 1922-ci ildə təfriqə şəklində “Vaxt” (“Vakit”) qəzetində çap olunan “Çalıquşu” romanı yazıçıya böyük şöhrət gətirmişdir.

Rəşad Nuri Güntəkin müxtəlif janrlarda qələmə aldığı yüzdən artıq əsərin müəllifidir. Onların on doqquzu romandır: “Gizli əl” (1922), “Çalıquşu” (1922), “Damğa” (1924), “Dodaqdan qəlbə” (1925), “Bir qadın düşməni” (1927), “Yaşıl gecə” (1928), “Atəş gecəsi” (1942), “Dəyirman” (1944), “Miskinlər təkkəsi” (1946), “Xarabaların çiçəyi” (1953), “Qovay yelləri” (1950), “Son sığınaq” (1961) və “Qan davası” (1955) və s.

Müəllifin hekayələri yeddi müxtəlif kitabda toplanmışdır. Bunların içərisində “Tanrı müsafiri” (1927),

“Sönmüş ulduzlar” (1927), “Leyli ilə Məcnun” (1928), “Olağan işlər” (1930) və digərləri xüsusi yer tutur. Rəşad Nuri Güntəkinin “Anadolu notları” adlı iki cilddən ibarət səyahət yazıları, dram əsərləri, tərcümələri onun yaradıcılığında xüsusi yer tutur.

Yazıçı tərcümə yaradıcılığı ilə də məşğul olmuş, Migel de Servantesin “Don Kixot”, Albert Kamyunun “Yad”, Emil Zolyanın “Həqiqət” romanlarını, habelə dünya yazıçılarının bir çox hekayələrini türkcəyə çevirərək nəşr etdirmişdir.

Onun haqqında Türkan Poyraz, Müəzzəz Albek, Müzəffər Uyğunər, İbrahim Zəki Burdurlu, Kamal Yavuz, Birol Emil və başqaları ciddi monoqrafik tədqiqatlar aparmışlar.

Azərbaycan oxucuları Rəşad Nuri Güntəkinin “Çalıquşu”, “Dodaqdan qəlbə”, “Damğa”, “Yarpaq tökümlü”, “Dəyirman” romanları və bir sıra hekayələri ilə yaxından tanışdırlar.

1950-ci ildə Türkiyənin Parisdəki səfirliyində mədəniyyət attaşesi kimi fəaliyyət göstərmiş, YUNESKO-nun Türkiyə üzrə təmsilçisi olmuş, 1954-cü ildə təqaüdə çıxmışdır.

Rəşad Nuri Güntəkin 1956-cı il dekabr ayının 7-də Londonda vəfat etmiş, İstanbulun Qaraca Əhməd məzarlığında dəfn olunmuşdur.

95
illiyiVəcihə Səmədova
1924-1965

Rəssam

Ə d ə b i y a t

Vəcihə Səmədova [İzomaterial]: rəngkarlıq və qrafika / [ideya Xalq Bank; lay. rəhb. R.Həşimov; nəşrin tərt. E.Məmmədov; bədii tərt. və dizayn T.Qorçu; mətnin müəll. Ş.Y.Məlikova; red. S.Babullaoğlu]. - Bakı: Xalq Bank, 2015.-245 s.

Vəcihə Səmədova [İzomaterial]: 1924-1965, rəngkarlıq, qrafika / lay. rəhb. Ç. Fərzəliyev; lay. əlaqələndiricisi və mətnin müəll. T. Əfəndiyev; ing. dilinə tərc. İ. Peart, S. İbrahimova, Ə.Məlikova; fotolar Ə. Ağasiyev; baş dizayner İ.Eldarova. - Bakı: [Şərq-Qərb], 2013.-104 s.

Əliyeva, İ. Qısa ömürlü sənətkarın uzunömürlü əsərləri: Vəcihə Səmədova-90 / İ.Əliyeva // Azərbaycan.- 2014.- 27 noyabr.- S.7.

Sarıyeva, İ. Azərbaycanın ilk peşəkar rəngkar qadını - Vəcihə Səmədova... / İ.Sarıyeva // Bakı xəbər.- 2015.- 7 yanvar.- S.15.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/download/azerbaycan/2014/NOYABR/405284.html>

Vəcihə Əli qızı Səmədova 1924-cü il noyabr ayının 24-də Bakıda anadan olmuşdur.

1939-1944-cü illərdə Əziz Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumunda təhsil alan Vəcihə xanım, sonradan V.İ.Surikov adına Moskva Dövlət Rəssamlıq İnstitutunun rəngkarlıq fakültəsinə – tanınmış rus rəssamı Pavel Korinin sinfinə daxil olmuşdur.

1951-ci ildə “Üzeyir Hacıbəyov tələbələri arasında” adlı diplom işini müvəffəqiyyətlə müdafiə etmiş, müəllimlərinin təkidi ilə daha üç il aspiranturada oxumuşdur. Sonradan oxuduğu institutda dərslər demək təklifi alan Vəcihə Səmədova vətənə qayıtmağı üstün tutaraq, müstəqil yaradıcılığa başlamışdır. O, Azərbaycanın ilk peşəkar qadın rəngkarı olmuşdur.

V.Səmədova həmkarı və həyat yoldaşı Lətif Feyzullayevlə birgə yaradıcılıq ezamiyyətlərində Azərbaycanı qarış-qarış gəzmiş və vətənin əsrarəngiz gözəlliyini, həmvətənlərinin həyat və məişətini, əmək və qaygılarını əsərlərində ustalıqla təsvir etmişdir. “Kür qırağında”, “Mahni”, “İntizarda”, “Toya hazırlıq” tematik tabloları, “Qoşqar yaylağında”, “Göygöl”, “Kəpəz”, “Kür sahillərində” silsilə mənşərə əsərləri yaratmışdır. İstedadlı rəssam özünü portret janrında da sınaaraq, “Aktrisa Leyla Bədirbəylinin portreti”, “Pambıqçı”, “Şamama Həsənovanın portre-

ti”, “Geoloq Minirə Məmmədbəylinin portreti” kimi gözəl əsərlər yaratmışdır.

Vəcihə Səmədova eyni zamanda, əvvəllər təhsil aldığı rəssamlıq texnikumunda da pedaqoji fəaliyyət göstərmiş, istedadlı gənclərə sənətin sirlərini öyrətməmişdir.

1962-ci ildə rəssamın Bolqarıstana yaradıcılıq ezamiyyətinin nəticəsi kimi Bakıda fərdi sərgisi açılmışdır. O, “Sofiyada bazar”, “Türk qızı”, “Tırnovo”, “Bayram” və böyük ustalıqla işlənmiş digər tablolarla tamaşaçıların rəğbətini qazanmışdır.

Qısa ömür yolu keçən, fitri istedadla malik olan Vəcihə xanım Səmədovanın fərdi sərgiləri dəfələrlə Bakıda, Moskvada, Sofiyada uğurla nümayiş etdirilmişdir. Onun tablolarındakı rəng çalarları, milli kolorit, böyük ustalıq bu əsərlərin dünya muzeylərində layiqli yer tutmasına səbəb olmuşdur.

Görkəmli Azərbaycan rəssamı 1965-ci ildə Azərbaycanın “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Vəcihə Səmədova 1965-ci il oktyabr ayının 18-də Bakıda vəfat etmişdir.

Bakının mərkəzindəki Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının yaraşlıq sərgi salonu 1965-ci ildən Vəcihə Səmədovanın adını daşıyır.

60
illiyiYalçın Adıgözəlov
1959

Dirijor

Ə d ə b i y a t

Əfəndiyeva, İ. Yalçın Adıgözəlov - Zirvələri fəth edən sənətkar / İmruz Əfəndiyeva // Axtarış yollarının bəhrəsi / İ.Əfəndiyeva; tərt. L.Məmmədova (Fərəcova), M.Əhmədova.- Bakı, 2014.- S.60-64.

Adıgözəlov, V. "Qarabağ Şikəstəsi" oratoriyası [Şəsyazma]; Konsert № 3: piano və orkestr üçün / V.Z. Adıgözəlov; dirijor Y.Adıgözəlov, V.Dudarova; xor dirijoru E.Kərimova; solist R.Adıgözəlov; muğam ifaçıları A.Qasımov, S.İsmayılova; tar R. Quliyev; piano T.Şəmsiyev; Ü.Hacıbəyov ad. Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestri; Moskva Dövlət Filarmoniyasının Simfonik Orkestri.- Bakı: Musiqi dünyası, 2015.- 1 elektron. opt. disk (CD ROM): 12 sm.

Musaqızı, L. "Niyazi məndən dirijor çıxmayacağı dedi" / L.Musaqızı // Kəsp. -2015.-26 iyun.- S.21.

Yalçın Adıgözəlov (1959) // Muğam Ensiklopediya / Heydər Əliyev Fondu.- Bakı, 2008.- S.12-13.

Yalçın Vasif oğlu Adıgözəlov 1959-cu il noyabr ayının 4-də Bakı şəhərində görkəmli bəstəkar, Xalq artisti Vasif Adıgözəlovun ailəsində anadan olmuşdur.

Musiqi ilə məşğul olmağa atasının rəhbərliyi ilə başlamışdır. Y.Adıgözəlov pianoçu kimi Bülbül adına Orta-İxtisas Musiqi Məktəbini bitirərək, 1982-ci ildə Bakı Musiqi Akademiyasında fortepiano ixtisası üzrə professor Rauf Atakişiyevin sinfində təhsil almışdır.

1983-cü ildə N.A.Rimski-Korsakov adına Leningrad Dövlət Konservatoriyasına dirijorluq ixtisası üzrə daxil olmuş, 1984-1989-cü illərdə opera simfonik dirijorluğu ixtisası üzrə maestro İ.A.Musindən dərs almışdır. Konservatoriyanı bitirdikdən sonra Bakı şəhərinə qayıtmış və Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının (indiki Azərbaycan Dövlət Akademik Filarmoniyası) Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestrində dirijor kimi çalışmağa başlamışdır.

1991-1992-ci illərdə Vyana Musiqi Akademiyasında professor Karl Esterayxerin yanında təcrübə keçmişdir. 1991-1998-ci illərdə Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət simfonik orkestrinin bədii rəhbəri və baş dirijoru kimi çalışmışdır. Bu kollektivlə həm doğma vətəndə, həm də müxtəlif ölkələrdə klassik-simfonik və müasir bəstəkarların, xüsusilə də azərbaycanlı muəlliflərin əsərləri ilə geniş konsert

fəaliyyəti göstərmişdir.

Yalçın Adıgözəlov 1997-ci ildən pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuş, Bakı Musiqi Akademiyasının dosenti, 2000-ci ildən dirijorluq kafedrasının professorudur.

2001-ci ildən maestro Y.Adıgözəlov böyük opera teatrlarından biri olan İstanbul Opera və Balet Teatrının dirijorudur.

Yalçın Adıgözəlov Rusiya Milli Orkestri, Çaykovski adına Böyük Simfonik Orkestri, Sankt-Peterburq Filarmoniyasının Orkestri, ABŞ, İspaniya, Avstriya, Belçika, Rumıniya və bir çox ölkələrin aparıcı simfonik orkestrləri ilə əməkdaşlıq etmiş, dünya şöhrətli M.Rostropoviç, N.Petrov, S.Stadler, İ.Moniqetti kimi tanınmış musiqiçilərlə çıxış etmişdir.

Azərbaycan Simfonik Orkestri və P.İ.Çaykovski adına Böyük Simfonik orkestr ilə birgə ABŞ, Rusiya, İngiltərə və Türkiyədə buraxılmış səkkiz kompakt-disk yazdırmışdır.

2004-cü ildə Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrında Vasif Adıgözəlovun "Natəvan" operasının musiqi rəhbəri və dirijoru olmuşdur.

Yalçın Adıgözəlov 2007-ci ildə Azərbaycan Respublikasının "Əməkdar incəsənət xadimi", 2012-ci il sentyabr ayının 14-də "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüş, 2012-2017-ci illərdə Prezident Mükafatçısı olmuşdur.

65
illiyiSiyavuş Kərimi
1954

Bəstəkar

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan xalq mahnıları [Not]: topla /tərt. S.Kərimi; red. E.Dadaşova.- Bakı: Öndər nəşriyyat, 2005.- C.I.- 169 s.; C.II.- 168 s.

Saz məktəbi [Notlar]: Musiqi və incəsənət məktəblərinin saz ixtisası dərsləri / [S.Kərimi, A.Quliyev, M.Əliyev]; elmi red. T. Məmmədov; rəylər: V. Əbdülqasimov, C.Quliyev, M.Kərimov, M.Qasımlı; Azərbaycan Milli Konservatoriyası.-Bakı: Qarabağ, 2007.- 227 s.

Siyavuş Kərimi: Ən böyük arzum Milli Konservatoriyanın Şuşa filialının açılışını görməkdir / S.Kərimi; müsahibəni apardı R.Salmanov // Xalq qəzeti.- 2017.- 19 mart.- S.9.

Siyavuş Əşrəf oğlu Kərimi // Azərbaycanın görkəmli bəstəkarları [İzomaterial]: [albom] / lay. müə. və tərt. Ə. Məhəmmədov; dizayn F.Vəliyev.-[Bakı]: [Nurlar], [2014].-[52] ayrı rəngli vərəq qovluqda: portr.

Siyavuş Əşrəf oğlu Kərimi 1954-cü il noyabr ayının 9-da Bakıda anadan olmuşdur.

1961-1969-cu illərdə Bakıda 159 saylı tam orta məktəbdə oxumuşdur.

1969-1972-ci illərdə Bülbül adına orta ixtisas musiqi məktəbində təhsil almış və görkəmli tarzən Əhsən Dadaşovun tar sinfini bitirmişdir.

1972-1977-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında təhsilini davam etdirmişdir.

1979-cu ildən başlayaraq Rəşid Behbudov adına Azərbaycan Dövlət Mahnı Teatrının orkestrində solist, Azkonsertin "Aşıqlar" ansamblında bədii rəhbər, "AzTR" Estrada Simfonik orkestrinin bədii rəhbəri, "Cəngi" Etno Folklor Ansamblının musiqi rəhbəri, C.Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" Kinostudiyasının Rafiq Babayev adına musiqi studiyasında bədii rəhbər vəzifələrində çalışmışdır. Bu studiyada işlədiyi illərdə birgə çalışdığı Xalq Artisti Rafiq Babayevlə yaxın dost olmuş və onun musiqisindən təsirlənmişdir.

2001-ci ildən Azərbaycan Milli Konservatoriyasının rektorudur. 2007-ci ildən, həmçinin, həmin konservatoriyanın Milli musiqinin tarixi və nəzəriyyəsi kafedrasının professorudur.

Siyavuş Kərimi bir çox beynəlxalq miqyaslı musiqi lahiyələrinin müəllifidir. 2001-ci ildə Azərbaycan-

Norveç vokal musiqi lahiyəsi, 2002-ci ildə Azərbaycan və Cənubi Amerika musiqiçiləri ilə müştərək yaratdıqları "Salam hola" Beynəlxalq lahiyəsi onun rəhbərliyi ilə uğurla həyata keçirilmişdir.

Professor Siyavuş Kərimi istedadlı bəstəkar kimi də ciddi fəaliyyət göstərir. O, "Sarı gəlin", "Sonuncu döyüş", "Əlvida cənub şəhərim", "Girov", "Ovsunçu", "Yuxu" və s. bədii filmlərə, 9 seriyadan ibarət "Heydər Əliyev" televiziya filminə, 2 animasiya filminə və 10-dan artıq teatr tamaşasına musiqi bəstələmişdir.

Siyavuş Kərimi "Saz məktəbi" dərsliyinin həmmüəllifi (A.Quliyev, M.Əliyevlə birlikdə), iki cilddən ibarət "Azərbaycan xalq mahnıları" məcmuəsinin tərtibçisidir.

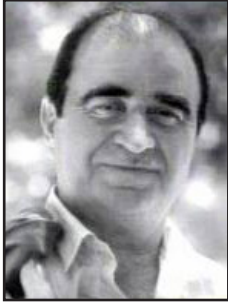
"Muğam ensiklopediya"sının, "Azərbaycan xanəndələri" CD toplusunda "Gənc xanəndələr" bölməsinin sənəyazısına rəhbərlik etmişdir.

2003-cü ildə "Hamlet" tamaşasına yazdığı musiqisinə görə "Qızıl Dərviş" mükafatına layiq görülmüşdür.

Siyavuş Kərimi 2005-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə "Xalq artisti" fəxri adına layiq görülmüşdür. 2014-cü ildə musiqi təhsili sahəsində səmərəli fəaliyyətinə görə "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir.

85
illiyiİslam Rzayev
1934-2008

Xanəndə

İslam Tapdıq oğlu Rzayev 1934-cü il noyabr ayının 11-də Füzuli rayonunun Sərdarlı kəndində anadan olmuşdur.

İlk təhsilini başa vurduqdan sonra Bakıda Asəf Zeynallı adına Musiqi Texnikumuna daxil olmuş, ustad sənətkar Seyid Şuşinskiyinin sinfində xanəndəlik sənətinin sirlərinə yiyələnmişdir. Bu dövrdə onun bir müğənni kimi yetişməsində görkəmli ifaçılardan Zülfi Adıgözəlovun və Həqiqət Rzayevanın böyük təsiri olmuşdur.

Daha sonralar Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetini bitirmişdir. İfaçılıq sənətinə gənc yaşlarından başlayan xanəndə uzun illər ərzində M.Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının solisti kimi çalışmışdır.

Muğam Teatrının yaradıcılarından biri olan İslam Rzayev 1988-ci ildən ömrünün sonunadək burada bədii rəhbər kimi fəaliyyət göstərmişdir.

O, dünyanın 80-ə yaxın ölkəsində - Kolumbiya, Peru, Kuba, Yaponiya, Hindistan, Nepal və digərlərində Azərbaycan musiqi mədəniyyətini böyük uğurla təmsil etmiş, respublikanın hüdudlarından çox-çox uzaqlarda müxtəlif səhnələrdəki çıxışları ilə milli musiqimizə geniş şöhrət qazandırmışdır. Görkəmli xanəndə eyni zamanda ifa etdiyi 10-larla mahnının müəllifi olmuşdur.

İslam Rzayev Qarabağ xanəndəlik məktəbinin layiqli nümayəndəsi və da-

vamçısı idi. Onun yaradıcılığı əhatəli və çoxşaxəlidir. O, geniş diapazonlu, zəngin çalarlı səs tembrinə malik idi. Onun böyük məhəratlə oxuduğu “Çahargah”, “Bayatı-kürd”, “Mahur-hindi”, “Rast” muğam dəsgahları milli muğam sənətinin qızıl fonduna daxil olmuş, Azərbaycan musiqi xəzinəsini zənginləşdirmişdir. Sənət biliciləri onun ifasında, xüsusilə “Bayatı-şiraz” muğamını çox yüksək qiymətləndirmişlər. Bir sıra təsniflərin və xalq mahnılarının mahir ifaçısı kimi onun lent yazıları musiqi tariximizin parlaq səhifələrini təşkil edərək qızıl fonda daxil olunmuşdur.

İslam Rzayev eyni zamanda, pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olmuş, Azərbaycan Milli Konservatoriyasının, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin professoru olmuşdur. Mələhətli səsini xalqdan, sənətin sirlərini isə gənclərdən əsirgəməyən Xalq artisti 120-yə yaxın ifaçı yetişdirmişdir. Onun yetirdiyi tələbələr xanəndəlik məktəbinin layiqli davamçıları kimi tanınırlar.

Azərbaycan musiqi sənəti sahəsindəki nailiyyətlərinə görə bir sıra mükafatlara - 1991-ci ildə “Xalq artisti” fəxri adına layiq görülmüş, 2004-cü ildə “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdcüsü idi.

İslam Rzayev 2008-ci il yanvar ayının 26-da vəfat etmiş və II Fəxri Xiya-banda dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

İslam Rzayev mahir təsnif ifaçısı kimi / İ.Rzayev // Musiqi dünyası.- 2015.- 4/65.- S.5-9.

Möhbəddin, S. İslam Rzayev / Səməd Möhbəddin.- Bakı: Şərq-Qərb, 2017.- 118 s.

İslam, X. Yerini yaman görünür / X.İslam; dizayn C.İbrahimbəyli.- Bakı: [Parni iz Bakı], 2008.- 96 s.

Səməd, M. Səsin sehri varmış / M.Səməd; elmi red. V.Quliyev.- Bakı: Azərbaycan, 1995.- 104 s.

Verdiyeva, S. Xanəndə İslam Rzayevin bəstələdiyi mahnı və təsniflər / Z.Fərəcova//Musiqi dünyası.- 2015.- № 1/62.- S.69.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/İslam_Rzayev

<https://metbuat.az/melumat/taninmis/50/islam-rzayev.html>

85 illiyi Kazım Əliverdibəyov 1934

Dirijor

Kazım Ağalar oğlu Əliverdibəyov 1934-cü il noyabr ayının 27-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

1959-cu ildə Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının nəzdindəki Orta İxtisas Musiqi məktəbinin xor dirijorluğu sinfini, eyni zamanda skripka sinfini və Dövlət Konservatoriyasının xor dirijorluğu fakültəsini bitirmişdir.

1958-ci ildə tələbə ikən bəstəkar Süleyman Ələsgərovun dəvəti ilə Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrında işləməyə başlamışdır. Gənc musiqiçi fransız bəstəkarı Brommenin “Marionun toyu” operettasını tamaşaya hazırlamış, 1960-cı ildə operettaya baxışdan sonra onu M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrına (indiki Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrı) dirijor vəzifəsinə qəbul edilmişdir. Teatrda Ü.Hacıbəylinin “Leyli və Məcnun” operası istedadlı dirijorun ilk işi olmuşdur.

1960-cı ildən müəyyən fasilələrlə Opera və Balet Teatrında dirijor, 1988-1995-ci illərdə teatrın baş dirijoru

işləmişdir.

1960-1996-cı illərdə teatrın repertuarına daxil olan bir çox opera və balet tamaşalarını – “Leyli və Məcnun”, “Aşıq Qərib”, “Gəlin qayası”, “Şah İsmayıl”, “Vaqif”, “Madam Batterflyay”, “Sevilya bərbəri”, “Karmen” operaları, eyni zamanda (Minkus) “Jizel”, “Xəzər balladası”, “Bolero”, “Karmen-süita”, “Paxita”, “Şopeniana” baletlərinə dirijorluq etmişdir.

1978-ci ildə Azərbaycan SSR-in “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Kazım Əliverdibəyov 1996-2006-cı illərdə Türkiyənin İzmir şəhərinin konservatoriyasında fəaliyyət göstərmişdir.

Teatrdakı fəaliyyəti ilə yanaşı, K.Əliverdibəyov eyni zamanda pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olmuşdur.

2007-ci ildən Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrı və Bakı Musiqi Akademiyasının Opera Studiyasının professorudur.

Kazım Əliverdibəyov 2008-ci ildən Prezident təqaüdçüsüdür.

Ə d ə b i y a t

Adilqızı, S. Nəsilərin varisliyi / S.Adilqızı // Mədəniyyət.- 2015.- 9 yanvar.- S.12.

Elsevər, S. Üzeyir bəy ocağının yadigarı: Kazım Əliverdibəyov mənsub olduğu nəslin adını həmişə uca tutmaqla yanaşı, özü də sevilib-seçilib / S.Elsevər // Kəsp. - 2015.- 25 noyabr.- S.13.

Ələsgərova, G. Görkəmli nəslin layiqli övladı / G.Ələsgərova // Mədəniyyət.- 2014.- 19 dekabr.- S.6.

İ n t e r n e t d ə

http://www.anl.az/download/meqale/kaspi_az/2015/noyabr/464900.htm

<http://www.anl.az/download/meqale/medeniyyet/2014/dekabr/410349.htm>

<http://www.anl.az/download/meqale/medeniyyet/2015/yanvar/413041.htm>

Ə d ə b i y a t

Xüsusi pedaqoji hazırlıq kursu üzrə müntəxəbat [Notlar]: dərs vəsaiti / BMA; tərt. ed.: S.İbrahimova, G.Səfərova; elmi red. G.Abdullazadə; rəyçi. O.Abasquliyev.-Bakı: Adiloğlu, 2008.-264 s.

Müntəxəbat [Notlar]: xüsusi pedaqoji hazırlıq kursu üzrə / S. İbrahimova.- Bakı: Adiloğlu, 2008.- 262 s.

Vokal musiqisi albomu [Not] / Sevda İbrahimova.- Bakı: [s.n.], 2009.- Dəftər 1.- 145 s.; Dəftər 2.-145 s.

Həsənova, C. Sevda İbrahimova / Cəmilə Həsənova; elmi red. H.Babayeva; [burax. məs. S. İsmayılova; baş red. S.Bektaşlı]; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Naz.-Bakı: Şərq-Qərb NE, 2014.- 30 s.

Yusifova, H.Sevda İbrahimovanın instrumental əsərlərinin ifaçılıq xüsusiyyətləri: dərs vəsaiti / H.S.Yusifova; elmi red. G.A.Abdullazadə; Azərb. Resp. Təhsil Nazirl., Ü.Hacıbəyli ad. Bakı Musiqi Akad.- Bakı: [ADPU], 2014.- 176 s.

Sevda Mirzə qızı İbrahimova 1939-cu il noyabr ayının 28-də Bakı şəhərində Xalq yazıçısı Mirzə İbrahimovun ailəsində anadan olmuşdur.

İlk musiqi təhsilini Bülbül adına Orta Musiqi Məktəbində almış, 1956-1964-cü illərdə Ü.Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının fortepiano (prof. M.R.Brennerin sinfi) və bəstəkarlıq (Q.Qarayevin sinfi) fakültələrində təhsil almışdır.

1965-ci ildə Bakıda keçirilən ilk "Zaqafqaziya baharı" musiqi festivalında fortepiano və orkestr üçün poema ilə çıxış etmiş, mütəxəssislər gənc müəllifin yüksək biliyini, təqdim olunan əsərin peşəkar orkeströvkasını vurğulamış, məşhur ustadı Qara Qarayev isə Sevdanı istedadlı bəstəkar adlandırmışdır. Q.Qarayev onun poemasında fortepiano klassikasının ən yaxşı ənənələri və Azərbaycan xalq musiqisi ilə bağlılığını diqqətə çatdırmışdır. Sevda xanım öz yaradıcılıq üslubu və ilkin həyat prinsiplərinə, böyük ustadı Qara Qarayevin öyrətdiyi hər şeyə bu gün də sadıqdır.

Sevda İbrahimova müxtəlif janrlarda musiqi əsərlərinin: 2 opera, 2 kantata, 2 kvartet, fortepiano və orkestr üçün 5 konsert, fortepiano və orkestr üçün konsertino, fantaziya, orqan və orkestr üçün konsert, skripka və orkestr üçün musiqi, fortepiano üçün silsilə pyeslər, teatr və kino üçün romans və mahnıların müəllifidir. Yaradıcılığında uşaqlara xüsusi yer ayırmış, bir-çox əsərlərini,

o cümlədən "Biri-vardı" uşaq operasını onlara həsr etmişdir.

Bəstəkarın "Sənin səadət", "De-yir gözün", "Ceylaya", "Azərbaycan təranələri", "Yaşa, ülvi məhəbbətim", "Necə sevməyim səni" kamera instrumental və vokal əsərlərini yazmışdır. S.İbrahimova müxtəlif illərdə dünyasını dəyişmiş əzizlərinin xatirəsinə bəstələdiyi "Əzizlərimin xatirəsinə" adlı silsilə musiqi əsərləri - "Qurbansız qalan tarım" kamera əsəri, görkəmli yazıçımız Mirzə İbrahimovun sözlərinə yazdığı "Lay-lay", anasına və ömür-gün yoldaşı Arif müəllimin xatirəsinə ithaf etdiyi "Əhval-ruhiyyələr" və "Məhəbbət işığı" adlı pyeslərin müəllifidir.

Əsərləri ABŞ, Fransa, İsveç, Almaniya, MDB ölkələri, Əlcəzair və başqa ölkələrdə ifa olunur.

S.İbrahimova həm də geniş pedaqoji fəaliyyətlə məşğuldur. O, 1989-cu ildən Bakı Musiqi Akademiyasının dosenti, 1994-cü ildən professorudur. Metodika və pedaqoji hazırlıq kafedrasının müdürüdür. 150-dən artıq tələbə buraxılışı (BMA-da, respublika musiqi məktəblərində və respublika xaricində) yola salmışdır.

Sevda İbrahimova Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafındakı xidmətlərinə görə 1989-cu ildə "Əməkdar incəsənət xadimi", 2005-ci ildə isə "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüşdür. 2008-ci ildən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fəxri təqaüdçüsüdür.

45
illiyiAqil Musayev
1974-1994

Milli Qəhrəman

Aqil Hüseyn oğlu Musayev 1974-cü il noyabr ayının 3-də Qazax rayonunun Aşağı Əskipara kəndində anadan olmuşdur.

1991-ci ildə kənd məktəbini bitirmiş, sonra Qazax şəhərindəki 117 sayılı texniki peşə məktəbinə daxil olmuşdur. Sürücü peşəsinə yiyələnən Aqil 1993-cü ildə Milli Ordu sıralarına çağırılmışdır.

Təlim-məşq toplantılarında iştirak edərək, 777 sayılı hərbi hissənin tərkibində cəbhəyə yollanmışdır. Aqilin ilk döyüş yolu Ağdam bölgəsindən başlamışdır. O, sonralar Füzuli və Tərtər bölgələrində də erməni işğalçılarına qarşı aparılan əməliyyatlarına fəal iştirak etmişdir. Füzuli istiqamətində gedən döyüşlərdə yaralanmış, bir

müddət müalicə aldıqdan sonra yenidən döyüşə qayıtmışdır.

1994-cü il oktyabr ayının 5-də Gəncə hadisələri zamanı qiyamçı dəstənin zərərsizləşdirilməsində iştirak edərək qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 5 oktyabr 1994-cü il tarixli 215 sayılı Fərmanı ilə Musayev Aqil Hüseyn oğluna ölümündən sonra "Azərbaycan Milli Qəhrəmanı" fəxri adı verilmişdir.

Qazax rayonunun Əzizbəyli kəndindəki Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin bir qrup hərbi qulluqçusuna "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Musayev Aqil Hüseyn oğlu – çavuş –Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya, dövlət quruluşunun müdafiəsi zamanı göstərdiyi şəxsi qəhrəmanlıq və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 5 oktyabr 1994-cü il //Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1994.- S.10.

Əsgərov, V. Musayev Aqil Hüseyn oğlu // V. Əsgərov Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Bakı, 2005.- S.159.

Musayev Aqil Hüseyn oğlu //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.-S.151.

Seyidzadə, M. Musayev Aqil Hüseyn oğlu // M. Seyidzadə Milli Qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.164.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.milliqahramanlar.az/hero/159>

<https://az-az.facebook.com/.../photos/a.../870282636368386/> -

Milli Qəhrəmanlar

45
illiyi

Əsgər Əliyev
1974-1995

Milli Qəhrəman

Əsgər Ələkbər oğlu Əliyev 1974-cü il noyabr ayının 8-də Lənkəran rayonunun Ləj kəndində anadan olmuşdur.

1992-cı ildə Haftoni qəsəbə orta məktəbini müvəffəqiyyətlə başa vuraraq, Bakı Ali Ümumqoşun Komandirlər Məktəbinin tank-artilleriya fakültəsinə daxil olmuşdur.

17 mart 1995-ci ildə hakimiyyəti zorla devirmək cəhdi zamanı Ə.Əliyev Milli Orduda xidmət edirdi. Çevirilişə cəhd edilən döyüşdə yaralanan Əsgər Əliyev digər 4 yaralını xilas edərkən qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 sayılı Fərmanı ilə Əliyev Əsgər Ələkbər oğluna ölümündən sonra “Azərbaycan Milli Qəhrəmanı” fəxri adı verilmişdir.

Ləj kənd qəbiristanlığında dəfn edilmişdir.

Lənkəran şəhərində adına park var. Büstü qoyulmuş, xatirə lövhəsi vurulmuşdur. Haftoni qəsəbə orta məktəbində xatirə guşəsi yaradılmışdır.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikasının hərbi qulluqçularının və polis işçilərinin bir qrupuna “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Əliyev Əsgər Ələkbər oğlu – Müdafiə Nazirliyi, kursant – Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya, dövlət quruluşunun müdafiəsi, onun müstəqilliyinin qorunub saxlanması və dövlət çevrilişi cəhdinin qarşısının alınması zamanı şəxsi qəhrəmanlıq və şücaət göstərdiyinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 4 aprel 1995-ci il // Azərbaycan.- 1995.- 5 aprel.-S.1.- (Ölümündən sonra).

Şükürlü, İ. Ömür çırağı sönmədi : (sənədli povest).- Bakı: Açıq dünya, 2001.-75 s.

Əliyev Əsgər Ələkbər oğlu // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.59.

Əsgərov, V. Əliyev Əsgər Ələkbər oğlu / V.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- Yenidən işlənmiş II nəşr.- Bakı, 2010.- S.83.

Seyidzadə, M. Əliyev Əsgər Ələkbər oğlu / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar zirvəsi.- Bakı, 2010.- S.58.

İ n t e r n e t d ə

[https://az.wikipedia.org/wiki/Əsgər_Əliyev_\(hərbçi\)](https://az.wikipedia.org/wiki/Əsgər_Əliyev_(hərbçi))
veten-ugrunda.az/.../226-lyev-sgr-lkbr-olu.html

90 illiyi Məsumə Məlikova 1929

Hüquqşünas

Məsumə Fazil qızı Məlikova 1929-cu il noyabr ayının 22-də Bakıda anadan olmuşdur.

1952-ci ildə ADU-nun (indiki BDU) hüquq fakültəsini bitirmiş, 1953-cü ildə M.V. Lomonosov adına MDU-nun aspiranturasında təhsil almışdır.

1956-1958-ci illərdə Bakı Dövlət Universitetinin Dövlət hüququ kafedrasında müəllim, 1958-1960-cı illərdə baş müəllim, 1960-1968-ci illərdə həmin kafedrada dosent, 1968-ci ildən hal-hazırda kimi Bakı Dövlət Universitetinin Dövlət və hüquq nəzəriyyəsi və tarixi kafedrasının müdürüdür.

1958-ci ildə namizədlik, 1973-cü ildə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə edərək hüquq elmləri doktoru elmi dərəcəsinə, 1974-cü ildə professor elmi adını almışdır. 1989-cu ildən AMEA-nın müxbir üzvüdür.

M.F.Məlikovanın elmi fəaliyyəti hüquqşünaslığın iki mühüm sahəsinin - Siyası və hüquqi təlimlər tarixinin və Dövlət və hüquq nəzəriyyəsinin aktual problemlərinin tədqiqinə həsr edilmişdir. M.F.Məlikova Azərbaycanın siyasi və hüquqi təlimlər tarixinin öyrənilməsi məktəbinin banisidir. O, Azərbaycanda ilk dəfə olaraq milli siyasi və hüquqi fikir tarixinin öyrənilməsinin əsasını qoymuş və beləliklə də hüquqşünaslıqda yeni bir istiqamətin bünövrəsini yaratmışdır.

M.F.Məlikova baş redaktor qismində Azərbaycanda ilk dəfə 1991-ci ildə nəşr edilmiş "Hüquq ensiklopedik lüğəti"nin tərtib edilməsinin təşkilatçısı olmuş, böyük müəlliflər kollektivinə rəhbərlik etmişdir və həm də bu lüğətdə 80-dən artıq məqalənin müəllifidir.

M.F.Məlikova bir çox monoqrafiya, elmi jurnal və dərsliklərin elmi redak-

torudur. M.F.Məlikova tərəfindən ilk dəfə yazılmış "Azərbaycanın siyasi-hüquqi nəzəriyyələri tarixi" (1984), "Kitabi Dədə Qorquddə ictimai siyasi ideyalar" monoqrafiyaları ölkədə hüquq elminin inkişaf etdirilməsində diqqətəlayiq hadisə olmuşdur. Qədim "Avesta"dakı hüquqi və siyasi ideyaları araşdırmış, dövlət formalarının və qanunların elmi təhlilini vermişdir.

Beynəlxalq seminar, simpozium və konfranslarda müntəzəm olaraq iştirak etmişdir.

M.Məlikova Azərbaycanın suverenliyi haqqında 23 sentyabr 1989-cu il Konstitusiyaya Qanununu tərtib edənlərdən biri, 1978-ci il Azərbaycan SSR Konstitusiyasının və 1995-ci il Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının hazırlanması üzrə Komissiyanın üzvü olmuşdur.

Görkəmli hüquqşünas hazırda AMEA-nın nəzdində fəaliyyət göstərən Hüquq problemləri əlaqələndirmə şurasının sədridir. O, 20 ildən artıq müddətdə "Bakı Universitetinin Xəbərləri" jurnalının sosial-siyasi elmlər seriyasının redaktoru, "AMEA-nın Xəbərləri" jurnalının tarix və hüquq elmləri seriyasının redaksiya şurasının üzvüdür.

Bir çox dərslik, dərs vəsaiti, monoqrafiyaların, 150-dən artıq risalə və elmi məqalənin müəllifidir. Rəhbərliyi altında 20 namizədlik və 2 doktorluq dissertasiyası müdafiə edilmişdir.

Elmi-pedaqoji sahədəki xidmətlərinə görə 1969-cu ildə Azərbaycan SSR-in "Əməkdar hüquqşünas" fəxri adına layiq görülmüş, 1976-cı ildə "Şərəf nişanı", 2000-ci ildə "Şöhrət" ordenləri ilə təltif edilmişdir. 2009-cu ildən Prezident təqaüdçüsüdür.

Ə d ə b i y y a t

Xarici ölkələrin dövlət və hüquq tarixi: dərslik / M.Məlikova, E.Məmmədov. - Hissə 1. - Bakı: Qanun, 1997. - 414 s.

Qədim dövrlərdə və erkən orta əsrlərdə Azərbaycanın dövlət və hüququ / M.Məlikova, X.İsmayılov; elmi red. Y.Mahmudov. - Bakı: Hüquq ədəbiyyatı, 2001. - 184 s.

Müasir dövlət və hüquq tarixi: ali məktəb tələbələri üçün dərslik / M.F.Məlikova, E.Q.Nəbiyev; red. M.F.Məlikova; [bur. məsul A.Səyavuş qızı]. - Bakı: Elm və həyat, 2003. - 635 s.

Haqqı, ədaləti qorumaq amalı: Elm xadimləri / M.Məlikova // Azərbaycan. - 2015. - 9 yanvar. - S.5.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/down/meqale/azerbaycan/2015/yanvar/412902.htm>

65
illiyiGövhər Baxşəliyeva
1954

Akademik

Gövhər Ağabala qızı Baxşəliyeva 1954-cü il noyabr ayının 26-da Bərdə şəhərində anadan olmuşdur.

1977-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) şərqşünaslıq fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş, Azərbaycan EA-nın Şərqşünaslıq İnstitutunda baş laborant, kiçik elmi işçi, elmi işçi, baş elmi işçi, elmi işlər üzrə direktor müavini, şöbə müdiri vəzifələrində işləmişdir.

1984-cü ildə namizədlik, 1996-cı ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə edərək filologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsi almışdır, professordur. 1997-ci ildən AMEA-nın akademik Z.M.Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutunun direktoru vəzifəsində çalışır. 2017-ci ildə AMEA-nın həqiqi üzvü seçilmişdir.

2000-ci ildən Milli Məclisin deputatıdır. Elm və təhsil komitəsinin üzvüdür. 2001-ci il iyunun 12-dən 2005-ci il dekabrın 2-dək parlament sədrinin müavini olmuşdur.

Azərbaycan-Latviya parlament-lərərası əlaqələr üzrə işçi qrupunun və İslam Konfransı Təşkilatının Parlament Məclisində Azərbaycan nümayəndə heyətinin rəhbəridir.

Dünya ədəbiyyatı (ərəb ədəbiyyatı) ixtisası üzrə 19 elmlər namizədi yetişdirmişdir. Gövhər xanım Baxşəliyeva Azərbaycan elmini bir çox xarici ölkələrdə uğurla təmsil etmişdir (Türkiyə, Rusiya, İran, Misir, Səudiyyə Ərəbistanı, Suriya, BƏƏ, Fransa,

İngiltərə, İtaliya, Macarıstan, Rumıniya, Çin, Malaziya, İndoneziya və s.). “Türk xalqları ədəbiyyatı” və “Dünya ədəbiyyatı” ixtisasları üzrə Müdafiə Şurasının sədridir.

Qədim və müasir ərəb ədəbiyyatının, ərəbdilli Azərbaycan ədəbiyyatının, ərəbdilli mənbələrin, ərəb-Azərbaycan ədəbi əlaqələrinin tədqiqi ilə məşğul olmuş, şərqşünaslıq elminin ən müxtəlif sahələrinə aid onlarca əsəri çap edilmişdir. “Əbülfərəc İsfahani. Bir Məcnun vardı...”, “Hamıdan ucadır alimin yeri. Məqalələr. Müsahibələr. Rəylər.”, “Ak. Z.M.Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutu”, “Абу-л-Фарадж ал-Исфাহани. Рассказы о Кайсе ибн Мулаввахе по прозвищу Меджнун и арабоязычных азербайджанских поэтах”, 2 cildə “Cübran Xəlil Cübran. Qırılmış qanadlar, Məqalələr, məruzələr, müsahibələr...”, “İslam”, “Əsassız erməni iddiaları və tarixi faktlar” və s. əsərlərin müəllifidir.

Şərqşünaslıq elminin müxtəlif sahələrinə aid 200-dən artıq məqaləsi və məruzəsi, 24 xaricdə dərc edilən məqaləsi, 4 monoqrafiyası, 10 kitabı çap olunmuşdur.

“Türk xalqları ədəbiyyatı” və “Dünya ədəbiyyatı” ixtisasları üzrə Müdafiə Şurasının, Şərqşünaslıq sahəsində Problem Şurasının sədridir. “Elmi araşdırmalar” dərgisinin məsul redaktoru, “Azərbaycan şərqşünaslığı” dərgisinin baş redaktorudur.

Ə d ə b i y y a t

Məqalələr, məruzələr, müsahibələr...: [2 cildə] / G.Baxşəliyeva; elmi red. V.Məmmədaliyev.- Bakı: [Bakı Çap Evi], 2011.- C.1.- 435 s.; C.2.- 511 s.

Ölməzliyə aparan yol: [Əbülfərəc İsfahani haqqında] / G. Baxşəliyeva; red. A.İmanquliyeva.- Bakı: Adiloğlu, 2009.- 155 s.

Əsassız erməni iddiaları və tarixi faktlar: suallar və cavablar / AMEA, akad. Z.M.Bünyadov ad. Şərqşünaslıq İn-tu; ing. dilindən tərc. ed. və ön söz müəll. G.Baxşəliyeva; red. B.Sadıqov.-Bakı: Elm, 2016.-127 s.

Cəfərov, N. Professor Gövhər Baxşəliyeva / N.Q.Cəfərov; red. D.Osmanlı.- Bakı: AzAtaM, [Elm və təhsil], 2013.- 98 s.

Gövhər Ağabala qızı Baxşəliyeva // Azərbaycanca kim kimdir: ensiklopedik məlumat kitabı.- Bakı, 2010.- S.27.

85
illiyiMikayıl Bağirov
1934-2017

Neftçi alim

Ə d ə b i y a t

Quyuların təmiri üçün avadanlıq və alətlər: Mühazirələrin icmalı / M.K.Bağirov; red. Ə.X.Canəhmədov.- Bakı: Çası-oğlu, 2000.- 70 s.

Neft elminin beşiyi / M.K.Bağirov və b.; red.F.Abdullayev.- Bakı, 1999.- 150 s.

Neftçixarmanın texnika və texnologiyası / Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti; "Quruda neft və qazçıxarma" İstehsalat Birliyi.; Azərbaycan Dövlət Neft Sənayesi Elmi-Tədqiqat və Layihə İnstitutu (AzNSETLİ); red. heyəti: M.K.Bağirov, Ş.P.Kazımov, Q.Ə.Məmmədov və b.- Bakı, 1999.- 312 s.

Respublika neft sənayesinin problemlərinin həlli yolları: AzNSETLİ-nin elmi əsərlər toplusu / Azərbaycan Dövlət Neft Sənayesi Elmi-Tədqiqat və Layihə İnstitutu; red. heyəti: M.K.Bağirov [və b.]; -Bakı: AzNSETLİ, 1997.-511 s.

Mikayıl Kazım oğlu Bağirov 1934-cü il noyabr ayının 1-də Naxçıvan MR-nın Şərur rayonunun Daşarx kəndində anadan olmuşdur.

1956-cı ildə "neft yataqlarının işlənilməsi və istismarı" ixtisası üzrə Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunun (indiki ADNSU) neft-mədən fakültəsini bitirdikdən sonra, 1960-cı ilə qədər "Qaradağneft" NQÇİ-də operatorndan sahə rəisinə qədər müxtəlif vəzifələrdə işləmişdir.

1960-cı ildən Azərbaycan Elmi-Tədqiqat neftçixarma İnstitutunda çalışmışdır. 1966-cı ildə "Layların hidravlik parçalanması məsələlərinin (ünsürlərinin) tədqiqi" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir.

1971-1975-ci və 1982-1985-ci illərdə Əlcəzair Neft və Kimya İnstitutunda pedaqoq işləmiş və eyni zamanda öz elmi fəaliyyətini davam etdirmişdir.

1975-1992-ci illərdə "Neft quyularının hasilatının intensivləşdirilməsi", "Quyuların əsaslı və cari təmiri" laboratoriyalarının rəhbəri olmuşdur.

1992-2002-ci illərdə Azneftqaz Detli-də direktor vəzifəsində işləmişdir.

1998-ci ildə "Neft-qaz hasilatının intensivləşdirilməsi üsullarının səmərəliliyinin artırılması" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir.

2002-ci ildən M.Bağirov "Geofizi-

ka və mühəndis geologiyası" institutunun baş elmi işçisi və eyni zamanda ADNA Neft yataqlarının işlənilməsi və istismarı kafedrasının professoru vəzifəsində işləmişdir. Neft və qaz yataqlarının işlənilməsi sahəsində tanınmış alim olmuşdur.

M.Bağirovun tədqiqatları neft və qaz yataqlarının işlənilməsi, istismar olunan quyuların məhsuldarlığının artırılması, laylara və quyudibi sahəyə təsir üsullarının yaradılmasına və neft sənayesinin aktual problemlərinin həllinə yönəldilmişdir.

Beynəlxalq Şərq Akademiyasının akademiki, prof. Mikayıl Bağirov 130-dan artıq elmi məqalənin, 7 monoqrafiyanın müəllifidir. İxtiralarına görə 40 müəlliflik şahadətnaməsi və patentləri vardır.

Görkəmli alimin rəhbərliyi ilə 5 elmlər namizədi hazırlanmışdır.

Prof. M.Bağirov Beynəlxalq Neftçi Mühəndislər Cəmiyyəti Azərbaycan şöbəsinin vitse-prezidenti, Beynəlxalq Ekoenergetika Akademiyasının elmlər doktoru və professoru olmuşdur.

Mikayıl Bağirov 2017-ci il dekabr ayının 29-da vəfat etmişdir.

85
illiyi**Arif Babayev**
1934-1998*Riyaziyyatçı alim*

Arif Əliheydər oğlu Babayev 1934-cü il noyabr ayının 11-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

1952-ci ildə orta məktəbi qızıl medal ilə bitirərək Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) fizika-riyaziyyat fakültəsinin riyaziyyat bölməsinə daxil olmuş və 1957-ci ildə təhsilini bitirmişdir. 1957-ci ildə Funksiyalar nəzəriyyəsi və funksional analiz kafedrasının aspirantı olmuşdur. Əmək fəaliyyətinə universitetdə laborant kimi başlamış, 1965-1979-cu illərdə Riyazi analiz kafedrasının müdiri, 1979-1994-cü illərdə mexanika-riyaziyyat fakültəsinin dekani olmuşdur.

Görkəmli alim 1960-cı ildə namizədlik, 1966-cı ildə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmişdir.

60-a yaxın elmi əsərin müəllifidir. Arif Babayevin elmi əsərləri bütün dövrlərdə aktuallığı itirməyən məxsusi inteqral və sinqulyar tənliklərin həllinə həsr olunmuşdur. O, ilk dəfə inteqralları ayırma əyrisi hamar olmadıqda məxsusi inteqrallar üçün Ziqmund qiymətləndirilməsi almış, həmin qiymətləndirmənin köməyi ilə normal fəzalar quraraq sinqulyar inteqral tənliklərin həllini vermişdir.

Arif Babayev “Məxsusi inteqral və sinqulyar tənliklər” elmi seminarlarının

rəhbəri, ixtisaslaşmış Müdafiə Şurasının sədri, EA-da İxtisaslaşmış Müdafiə Şurasının üzvü, SSRİ dövründə Ali Attestasiya Komissiyasının eksperti, Azərbaycan Respublikası Ali Attestasiya Komissiyasının riyaziyyat ixtisası üzrə şurasının sədri, AMEA-nın Rəyasət Heyətinin “Riyaziyyat problemləri” Şurasının üzvü, Azərbaycan Riyaziyyat Cəmiyyətinin vitse-prezidenti, müxtəlif elmi jurnalların redaksiya heyətlərinin üzvü kimi fəaliyyət göstərmişdir.

Professor A.Ə.Babayevin rəhbərliyi altında 40-dan çox namizədlik dissertasiyası müdafiə olunmuşdur.

Elmin və xalq təhsilinin inkişafındakı, yüksəkixtisaslı elmi kadrların hazırlanmasındakı xidmətlərinə görə A.Ə.Babayev 1968-ci ildə professor elmi adını almış, 1976-cı ildə AMEA-nın müxbir üzvü seçilmişdir.

Prof. Arif Babayevin əməyi Azərbaycan dövləti tərəfindən yüksək qiymətləndirilmiş və o, “Şərəf nişanı” ordeni və Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif olunmuş, 1992-ci ildə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Arif Babayev 1998-ci il iyun ayının 5-də Bakıda vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

Babayev Arif Əliheydər oğlu // Azərbaycan Milli Ensiklopediyası.- Cild 2.- Bakı, 2010.- S.582.

Боголюбов, А.Н. Математики Механики / А.Н. Боголюбов. - Киев, Наукова думка, 1983.

[https://az.wikipedia.org/wiki/Arif_Babayev_\(riyaziyyat%C3%A7%C4%B1\)](https://az.wikipedia.org/wiki/Arif_Babayev_(riyaziyyat%C3%A7%C4%B1))

<http://www.imm.az/exp/gork%C9%99mli-az%C9%99rbaycan-riyaziyyatcilari/arif-%C9%99liheyd%C9%99r-oglu-babayev/>

80
illiyiRamiz Rizayev
1939

Akademik

Ə d ə b i y y a t

Aromatik nitrillərin istehsalında heterogen katalizi /R.H.Rizayev.- Bakı: Elm, 1992.

R.G.Rizaev, E.A.Mamedov, E.G.Gamid-zade, Yu.D.Pankratiev, A.R.Kuliev (aռղ.) // Reaction Kinetics and Catalysis Letters. - 1979. - T. 10. - № 1. - C. 19-23. - 0133-1736.

R.G.Rizaev, P.G.Firuzi, V.P.Vislovskii, E.A.Mamedov (aռղ.)//Reaction Kinetics and Catalysis Letters. - 1981. - T.16. - № 1. - C. 61-63. - 0133-1736.

R.G.Rizaev, P.G.Firuzi, V.P.Vislovskii, E.A.Mamedov (aռղ.)//Reaction Kinetics and Catalysis Letters. - 1981. - T. 18. - № 3-4. - 0133-1736.

R.G.Rizaev, P.G.Firuzi, E.A.Mamedov, F.M.Agaev (aռղ.)//Reaction Kinetics and Catalysis Letters. - 1984.-T. 24.-№ 3-4.-C.371-374. - 0133-1736.

Ramiz Rizayev Həsən Qulu oğlu // Naxçıvan ensiklopediyası.- Bakı, 2002.- S.481-482.

Ramiz Həsən Qulu oğlu Rizayev 1939-cu il noyabr ayının 2-də Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur.

1962-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) kimya fakültəsini bitirmiş, 1962-1973-cü illərdə AMEA-nın Neft Prosesləri İnstitutunda elmi işçi və baş elmi işçi, 1973-1985-ci illərdə laboratoriya müdiri, 1985-1993-cü illərdə AMEA-nın Qeyri-üzvi və Fiziki Kimya İnstitutunun direktoru vəzifələrində işləmişdir.

R.Rizayev “Neft və neft-kimya sintezi” ixtisası üzrə doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmişdir.

1983-cü ildə AMEA-nın müxbir üzvü, 2001-ci ildə həqiqi üzvü seçilmişdir.

Azərbaycan Dövlət Universitetində fiziki-kimya fənnindən dərs demişdir. AMEA Akad. M.F.Nağıyev adına Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya İnstitutunda baş elmi işçi vəzifəsində çalışır.

1993-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Rusiya Federasiyasında fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri, 1994-cü il 15 avqust tarixindən səlahiyyətli nümayəndəsi vəzifəsinə təyin edilmişdir. 2005-ci ildə vəzifəsindən geri çağırılmışdır.

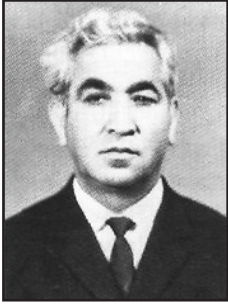
Əsas tədqiqatları aromatik birləşmələrin oksidləşdirici ammonoliz reaksiyalarının nəzəri və tətbiqi problemlərinin həllinə aiddir. Onun rəhbərliyi ilə keçmiş SSRİ-də ilk dəfə benzonitrilin, ftalonitrilin və teref-

talonnitrilin texnologiyası hazırlanmış və tətbiq edilmişdir. Bu maddələr əsasında yeni növ plastik kütlələr, sintetik qətranlar, boyalar, stabilizatorlar və s. istehsal edilir.

Akademikin ixtiralarına ABŞ, Yaponiya, Fransa, İngiltərə, AFR, Belçika və s. ölkələrin 30-dan çox patenti verilmişdir. Əsərləri mötəbər xarici jurnallarda çap olunmuşdur. Rumınyada, AFR-da, Niderlandda, İsveçdə keçirilən elmi məclislərdə məruzələr etmişdir. Kimya sənayesi sahəsində əməkdaşlıq üzrə keçmiş Sovet-Niderland işçi qrupunun üzvü olmuş (1981-1991), “AKZO” konserninə (Niderland) Mançestr və Amsterdamdakı elmi mərkəzləri, Almaniyanın Leypsiq və Hindistanın Heydərabad Universitetləri ilə birgə tədqiqatlar aparmışdır.

R.Rizayev 280-dən çox elmi əsərin, o cümlədən 50 müəlliflik şəhadətnaməsi və 30 xarici patentin, 1 monoqrafiyanın müəllifidir. Rəhbərliyi ilə 7 elmlər doktoru və 26 fəlsəfə doktoru hazırlamışdır. R.Rizayev keçmiş SSRİ EA-nın “Kataliz” Elmi Şurasının üzvü, SSRİ Nazirlər Kabineti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının üzvü, neft-kimya üzrə ekspert şurasının və “Neft-kimya” jurnalının redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur.

R.Rizayev Azərbaycan Ali Sovetinin Fəxri Fərmanı, “Əmək rəşadətinə görə” medalı ilə təltif edilmişdir.

İdris Məmmədhusəyn oğlu Axundzadə 1914-cü il noyabr ayının 21-də Tovuz rayonunda anadan olmuşdur. 1930-cu ildə Zaqatala Kənd Təsərrüfatı Texnikumunu və 1934-cü ildə Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunu (AKTİ) bitirmişdir.

1934-cü ildə akademik N.İ.Vavilovun dəstəyi ilə Rütubətli Subtropik Elmi-Tədqiqat Mərkəzinin (sonradan Çay və Subtropik Bitkilər Ümumittifaq Elmi-Tədqiqat İnstitutu) aspiranturasına qəbul edilmişdir. 1939-1942-ci illərdə həmin institutda elmi işçi və kafedra müdiri, 1942-1944-cü illərdə respublika Torpaq Komissarlığında təhsil və elmi tədqiqat müəssisələri idarəsinin müdiri, 1944-1951-ci illərdə Azərbaycan Elmi Tədqiqat Çoxillik bitkilər İnstitutunun direktoru, 1951-1956-cı illərdə Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Əkinçilik İnstitutunun elmi bazasının müdiri, 1956-1960-cı illərdə Azərbaycan SSR EA Genetika və Seleksiya İnstitutunun direktoru vəzifələrində işləmişdir.

1964-cü ildə dissertasiya işini müdafiə edərək biologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsi almış, 1966-cı ildə professor elmi adına layiq görülmüşdür. Azərbaycan EA-nın müxbir üzvü seçilmişdir.

Tədqiqatları subtropik və bir sıra meyvə bitkilərinin genofondunun öyrənilməsi, introduksiya və iqlimləşdirmə, Radiasiya genetikası və s. sahələrdə olmuşdur. Bir sıra xarici ölkələrdə subtropik bitkilərin öyrənilməsi üzrə ekspedisiyaların işti-

rakçısı və rəhbəri, 1964-1978-ci illərdə Əfqanıstanda meyvə plantasiyalarının salınması layihəsinin müəllifi və rəhbəri olmuş, o yerlərdən yüzlərcə müxtəlif bitki sortları gətirmişdir.

Onun tədqiqatları nəticəsində respublikada 60 fəsiləyə, 114 cinsə və 369 növə aid subtropik bitkilərin mövcudluğu üzə çıxmış, 1 cırtıdan alma, 1 innab, 2 feyxoa, 4 nar sortu yetişdirmişdir.

O, uzun müddət Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda və Azərbaycan Dövlət Universitetində meyvəçilik, subtropik bitkiçilik, genetika və seleksiya fənlərindən dərslər demiş, 30 nəfər elmlər namizədi və bir nəfər elmlər doktoru hazırlamışdır.

İdris Axundzadə botanika, genetika və bağçılıq üzrə Kanada, ABŞ, Yaponiya, Çexoslovakiya və Polşada keçirilən beynəlxalq konqreslərdə fəal iştirak etmişdir. Professor 200 elmi məqalə, 6 monoqrafiya, 1 dərslik və aqronomlar üçün 3 məsləhət kitabçasının müəllifidir.

İ.M.Axundzadənin elmi, təcrübə, peşəkarlığı, ictimai fəaliyyəti sahəsindəki böyük xidmətləri dəfələrlə yüksək dövlət mükafatları ilə təltif edilmiş - "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüş, "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni, 5 medal, Özbəkistan SSR-in və Əfqanıstanın fəxri fərmanları, Əfqanıstanın ali "Ulduz ordeni" ilə təltif edilmişdir.

İdris Axundzadə 1999-cu il iyun ayının 15-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan SSR-in aqroekoloji rayonlaşdırılması / İ.Axundzadə; red. Ə.Şıxlinski; Azərb. SSR EA Genetika və Seleksiya İn-tu.- Bakı: AzSSR EA, 1961.-160 s.

Axundzadə İdris Məmmədhusəyn oğlu // Azərbaycan Milli Ensiklopediyası.- Cild 1.- Bakı, 2010.- S.224.

İdris Məmmədhusəyn oğlu Axundzadə // Meyvəçilik: dərslik / Z.Həsənov.- Bakı, 2009.- S.27-28.

Quliyev, R. Subtropik bitkilərin görkəmli tədqiqatçısı / R.Quliyev // Respublika.-2014.- 21 noyabr.- S.11.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.genres.az/az/content/item/215>

https://az.wikipedia.org/wiki/İdris_Axundzadə

Kitabxanaşünaslıq.Biblioqrafiya

60
illiyi

Solmaz Sadıqova
1959

Biblioqrafiyaşünas

Ə d ə b i y a t

Sosial-siyasi informasiya resursları: dərs vəsaiti / Sadıqova S.A.- Bakı: BUN, 2016.- 126 s.

Şərəfli ömrün elm və təhsil naxışları: Xəlil İsmayilov - 70 / Sadıqova S.A.- Bakı: Mütərcim, 2015.- 192 s.

Vətəndaş cəmiyyətində multi-kultural inkişafın informasiya təminatında ilkin resursların rolu / S.A.Sadıqova // Mədəni müxtəliflik: Dünya və Azərbaycan / Beynəlxalq Elmi-praktik Konfrans, Bakı, 29 aprel 2016-cı il.- Bakı, 2016.- S.90-91.

İnformasiya cəmiyyəti şəraitində İslam. Həmrəyliyi və toleranlığa dair ilkin mənbələr / S.A.Sadıqova // Ulu Öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 94-cü ildönümünə həsr olunmuş "Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi" mövzusunda Respublika Elmi Konfransının Tezisləri: Bakı, 10 may 2017-ci il.- Bakı, 2017.- S.36-39.

The reflection of the socio-political information resources in the indicators of "the Azerbaijan book" / S.A.Sadıqova // Respublika Elmi Konfransının Tezisləri: Bakı, noyabr 2017-ci il.- S.47-49.

Information resources on state and law / S.A.Sadıqova // Kitabşünaslıq və redaktor sənəti: Elmi-nəzəri və təcrübə-metodik jurnal. - Bakı: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2018.- №1(6).- S.97-102.

Solmaz Azay qızı Sadıqova 1959-cu il noyabr ayının 5-də Zərdab şəhərində anadan olmuşdur.

1980-1985-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) kitabxanaçılıq fakültəsində təhsil almışdır. 1985-ci ildə F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasında böyük kitabxanaçı, elmi katib, 1986-1994-cü illərdə Elmi-metodika şöbəsinin müdiri vəzifələrində işləmişdir.

1987-1989-cu illərdə Azərbaycan KP MK yanında Partiya-təsərrüfat fəalları fakültəsinin ideoloji iş şöbəsini bitirmiş, 1985-1989-cu illərdə Bakı şəhəri Nəsimi rayon kitabxanaları üzrə Birləşmiş Partiya Təşkilatının katibi olmuşdur. İşlədiyi müddətdə Moskva və Kiyev şəhərlərində elmi, eləcə də respublikamızın müxtəlif bölgələrində əməli və metodiki ezamiyyətlərdə olmuşdur. 1994-cü ildən BDU-nun Biblioqrafiyaşünaslıq kafedrasında baş laborant işləmiş, 1995-1999-cu illərdə doktorant (qiyabi) olmuş, 2004-2008-ci illərdə müəllim işləmiş, 2008-ci ildən baş müəllim, 2015-ci ildən dosent əvəzi olmuş, 2017-ci ildə Biblioqrafiyaşünaslıq kafedrası üzrə dosent elmi adı almışdır.

2011-ci ildə "Azərbaycan mətbuatının (kitab və dövrü nəşrlər) bibliografik repertuarı: tarixi, müasir vəziyyəti və perspektivləri (1959-2000-ci illər)" mövzusunda dissertasiya müdafiə etmiş, tarix üzrə fəlsəfə

doktoru elmi dərəcəsi almışdır.

Hazırda magistratura pilləsində "Milli ideologiyaya dair ədəbiyyatın bibliografiyası" və "Humanitar ədəbiyyatın bibliografiyası", bakalavr pilləsində "Biblioqrafiyaşünaslıq", "Sosial-siyasi informasiya resursları" (Azərbaycan və ingilis bölməsində), Xarici bibliografiya", Azərbaycan bibliografiyasının tarixi", "Kitabxanada bibliografiya işinin təşkili və metodikası", "Uşaq və gənclər ədəbiyyatının bibliografiyası" və s. fənləri tədris edir.

S.A.Sadıqova 140-dan çox elmi əsərin - 1 qrant qalibi, 27 kitab, 9 fənn proqramı, 21 tezis və 84 məqalənin (5 məqalə, 1 proqram və 1 dərs vəsaiti ingilis dilində çap olunmuşdur), 2 dərs vəsaitinin müəllifidir. Bir sıra bibliografik əsərlərin, o cümlədən Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevə həsr edilmiş 3 dildə çap olunmuş bibliografik məlumat kitabının həmmüəllifidir.

2002 və 2016-cı illərdə BDU rektorluğunun təşəkkürnaməsinə, 2002, 2013 və 2018-cü illərdə fəxri fərmanına layiq görülmüşdür.

Bakı Dövlət Universitetinin 90 illiyi münasibətilə Səmərəli elmi-pedaqoji fəaliyyətinə görə Azərbaycan Respublikası Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin "Fəxri Fərman"ı ilə təltif edilmişdir.

Azərbaycan Bayrağı Günü 2010

Ə d ə b i y a t

Əhmədov, S. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağı / S.Ə.Əhmədov, V.S.Məmmədov; elmi red. və ön sözlün müəll. N.Vəlixanlı.- Bakı: Mega basım, 2010.- 153 s.

Əliyev, İ.H. Azərbaycan Respublikasının dövlət rəmzləri / İ.H.Əliyev, E.Ə.Məhərrəmov.- Bakı: Nurlan, 2008.-56 s.

Göyüşov, R.Üçrəngli göy qurşağı / R.Göyüşov // Ədalət.-2017.- 9 noyabr.- S.6.

Qasımov, R. Dövlətçiliyimizin, müstəqilliyimizin rəmzi - Azərbaycan bayrağı. Hamı bu bayrağı altında birləşməlidir / R.Qasımov // Kaspi.- 2016.- 9-10 noyabr.- S.15.

Məmmədli, M. Üçrəngli bayrağımız qürur mənbəyimizdir: 9 Noyabr - Azərbaycan bayrağı günü / M.Məmmədli // Ekspres.- 2017.- 9-10 noyabr.- S.10.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/down/meqale/express/2017/noyabr/562317.jpg>

<http://www.anl.az/down/meqale/adalet/2017/noyabr/562318.htm>

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağı haqqında ilk hökumət qərarı 1918-ci il iyunun 24-də verilmişdir.

1918-ci il noyabr ayının 9-da Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Nazirlər Şurası milli bayraq haqqında qərar vermişdir. Nazirlər Şurasının sədri Fətəli Xan Xoyskinin imzaladığı həmin qərarla deyilir: “Milli bayraq kimi yaşıl, qırmızı, mavi rənglərdən, ağ aypara və səkkizguşəli ulduzdan ibarət olan bayraq qəbul edilsin”.

1920-ci il aprelin 28-də Xalq Cümhuriyyəti süqut etdikdən və Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra Azərbaycanda bu bayraqdan imtina edilmişdir.

Həmin bayraq 1990-cı il noyabrın 17-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri, xalqımızın ümum-milli lideri Heydər Əliyevin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə keçirilən sessiyada Naxçıvan Muxtar Respublikasının dövlət bayrağı olaraq təsdiq edilmişdir. Bundan sonra 1991-ci il fevral ayının 5-də Azərbaycan Respublikasının Ali Soveti “Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı haqqında” Qanun qəbul edərək həmin bayrağı Dövlət bayrağı elan etmişdir.

1991-ci il oktyabr ayının 18-də “Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi haqqında” Konstitusiyaya Aktı ilə Azərbaycan Respublikası Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisi kimi onun dövlət rəmzlərini, o

cümlədən üçrəngli Dövlət bayrağını bərpa etmişdir.

2004-cü il iyun ayının 8-də “Azərbaycan Respublikası Dövlət bayrağının istifadəsi qaydaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə bu sahədə qanunvericilik bazası təkmilləşdirilmişdir.

Dövlət bayrağı respublikamızın dövlət qurumlarının və diplomatik nümayəndəliklərinin binaları üzərində ucalır, mühüm beynəlxalq tədbirlər, mötəbər mərasimlər və məclislərlə yanaşı, irimiqyaslı ictimai-siyasi toplanılarda, mədəni tədbirlərdə və idman yarışlarında qaldırılaraq milli birliyi təcəssüm etdirir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev cənablarının “Azərbaycan Respublikasının paytaxtı Bakı şəhərində Dövlət bayrağı meydanının yaradılması haqqında” 2007-ci il 17 noyabr tarixli Sərəncamı Dövlət bayrağına dövlət rəmzləri sırasında xüsusi yer verilməsinin parlaq nümunəsi olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin 2009-cu il noyabr ayının 17-də imzaladığı Sərəncamla hər il noyabr ayının 9-u ölkədə Dövlət Bayrağı Günü kimi qeyd edilir. Dövlət Bayrağı Günü ilə bağlı Əmək Məcəlləsinin 105-ci maddəsinə edilmiş əlavəyə əsasən, 9 noyabr ölkədə qeyri-iş günü olan bayramların siyahısına daxil edilmişdir.

Konstitusiya Günü 1995

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası /burax. məsul E.M.Əfəndiyev.-Bakı: Hüquq ədəbiyyatı, 2011.-365 s.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası : 12 noyabr 1995-ci ildə ümumxalq səsverməsi - referendumla qəbul edilmişdir. 27 noyabr 1995-ci ildən qüvvəyə minmişdir: 24 avqust 2002-ci il tarixdə ümumxalq səsverməsi-referendumla qəbul edilmiş əlavə və dəyişikliklərlə: 18 mart 2009-cu il tarixdə ümumxalq səsverməsi-referendumla qəbul edilmiş əlavə və dəyişikliklərlə: 13 dekabr 2005-ci il tarixli № 7-III QD Konstitusiya Qanunu ilə edilmiş əlavələrlə.- Bakı: Qanun, 2016.- 71 s.

Xəlilov, Y. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasına dair 555 sual – 555 cavab / Y.Xəlilov.- Bakı: Qanun, 2008.- 93 s.

Sadayoğlu, P. 12 noyabr - Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Günüdür / P.Sadayoğlu // Yeni Azərbaycan.- 2018.- 9 noyabr.- S. 3.

Azərbaycanın ilk Konstitusiyası 1921-ci il mayın 19-da, SSRİ Konstitusiyasına uyğunlaşdırılmış yeni redaksiyası isə 1925-ci il martın 14-də qəbul olunmuşdur. 1978-ci il aprelın 21-də qəbul edilmiş Konstitusiya da, əvvəlki konstitusiyalar kimi, SSRİ Konstitusiyasına uyğunlaşdırılmışdı.

Ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanan və 1995-ci il noyabr ayının 12-də keçirilmiş ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul edilən Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası müstəqil dövlətçiliyimizin və milli inkişafımızın başlıca hüquqi-siyasi əsasıdır. Bu müstəqil Azərbaycanın ilk, ümumilikdə isə respublikamızın tarixində dördüncü Konstitusiyadır. Təsədüfi deyil ki, şəxsiyyətin toxunulmazlığı, insan həyat və sağlamlığının qorunması, layiqli həyat səviyyəsinin təmin olunması, humanizm və insanpərvərlik prinsipləri Azərbaycan Konstitusiyasının başlıca mahiyyətini təşkil edir. 5 bölmə, 12 fəsil, 158 maddədən ibarət Konstitusiyada insan hüquq və azadlıqlarına geniş yer verilməsi (Konstitusiyanın 48 maddəsi, yəni üçdə biri insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarına həsr edilmişdir) ölkəmizin demokratiya ideallarına sadıqlıyının göstəricisidir.

Sonrakı dövərdə də konstitusion əsaslarla siyasi-hüquqi islahatların ardıcılıqla davam etdirilməsi ilə həm hüquqi dövlət və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu, həm də siyasi sistemin struktur elementlərinin təkmilləşdirilməsi nöqtəyi-nəzərindən əhəmiyyətli işlər görüldü.

24 avqust 2002-ci il və 18 mart 2009-cu ildə keçirilən ümumxalq səsverməsi – referendumlar da bu prosesə xüsusi töhfələr bəxş etmişdir. Bəhs olunan ümumxalq səsvermələri qanunvericilik bazasının zənginləşməsi, insan və

vətəndaş hüquq və azadlıqlarının əhatə dairəsinin genişlənməsi, sosial-siyasi təsisatların fəaliyyət mexanizminin səmərəlilik səviyyəsinin artırılması istiqamətlərində müstəsna əhəmiyyət kəsb etmişdir.

2016-cı il sentyabrın 26-da keçirilən ümumxalq səsverməsi – referendum vasitəsilə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasına edilmiş əlavə və dəyişikliklər xüsusilə qeyd edilməlidir. Bu dəyişikliklər ölkəmizin gələcək inkişafı, dövlətimizin daha da gücləndirilməsi, siyasi sistemin təkmilləşdirilməsi, əhalinin rifah halının daha da yüksəldilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Belə ki, Azərbaycanda prezident üsul-idarəsinin daha da təkmilləşdirilməsinə, onun funksionallığının artırılmasına xidmət edən vitse-prezidentlik institutunun yaradılması, həmçinin, seçkili vəzifələrə yaşla bağlı məhdudiyətlərin aradan qaldırılması, ölkəmizdə həyata keçirilən sosial məzmunlu siyasətin, eləcə də bu sahəyə aid islahatların dəstəklənməsi, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının qorunmasına xidmət edən mexanizmlərin təkmilləşdirilməsi, ayrı-ayrı vəzifəli şəxslərin və dövlət orqanlarının vətəndaşlar qarşısında məsuliyyətinin artırılması kimi məsələlər referendum yolu ilə həyata keçirilən Konstitusiya islahatlarının başlıca istiqamətlərini təşkil etdi.

Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, universal dəyərlərə əsaslanan Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası bu gün də böyük hüquqi, siyasi və ideoloji potensiala malikdir və Azərbaycan xalqının firavanlığına xidmət edir.

1996-cı il fevral ayının 6-da ulu öndər Heydər Əliyevin sərəncamı ilə noyabrın 12-i Konstitusiya Günü elan edilmişdir.

Beynəlxalq Gözdən Əlillər Günü

Ə d ə b i y y a t

Həmidə. "Sərhədsiz incəsənət" layihəsinin təqdimatı / Həmidə // Mədəniyyət.-2014.-14 noyabr.-S. 4.

Kamal, M. Qayğı həyata, inteqrasiyaya stimül verir: 13 noyabr Beynəlxalq Gözdən Əlillər günüdür / M.Kamal // Respublika.-2014.- 13 noyabr.- S.10.

Məmmədli, Q. Gün işığına həsrət insanlar: 13 noyabr Ümumdünya Gözdən Əlillər Günüdür; Ölkəmizdə 40 minə yaxın gözdən əlil yaşayır / Q.Məmmədli // Ekspress.-2014.- 14 noyabr.- S.9.

Rəşad, R. Azərbaycanda 40 min gözdən əlil var / R.Rəşad // Ekspress.-2015.- 13 noyabr.- S.10.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/down/meqale/medeniyyet/2014/noyabr/402651.htm>

<http://www.anl.az/down/meqale/express/2015/noyabr/463176.jpg>

<http://www.anl.az/down/meqale/express/2014/noyabr/402444.htm>

Beynəlxalq Gözdən Əlillər Günü Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının qərarı ilə gözdən əlillik və zəif görmə problemlərinə diqqəti cəlb etmək məqsədilə yaradılmışdır. Əlillər üçün məhz 13 noyabr tarixinin ayrılması isə özünəməxsus tarixi səbəbləri var. Belə ki, bu tarix fransız pedaqoqu Valentin Qayuinin doğulduğu tarixdir. 1745-ci ilin 13 noyabrında anadan olan Valentin dünyada ilk dəfə öz hesabına gözdən əlillər üçün qabartmalı şrifflər yaratmışdır. XVIII əsrə qədər dünyada korlar üçün təhsil müəssisəsi yox idi. Valentin Qayui ilk dəfə Fransada gözü dünya işığından məhrum olanların təhsili üçün xüsusi üsul yaratmışdır. O, 1784-cü ildə dünyada ilk dəfə Parisdə hökumətin və xeyriyyə cəmiyyətlərinin köməyi olmadan öz evində şəxsi vəsaiti hesabına kor uşaqlar üçün "işləyən korların emalatxanası"nı açmışdır. İlk dəfə həmin məktəbə kimsəsiz uşaqlar qəbul edilmişdir.

Valentin Qayui kor uşaqlarının təlim və tərbiyəsinə elmi cəhətdən yanaşmışdır. Onun işləyib hazırladığı "unsial" adlanan xüsusi qabarıq şriftin köməyi ilə kor uşaqlara oxu öyrətmək və onlar üçün kitablar çap etmək mümkün olmuşdur. Kor uşaqlar həmin şrifflərlə mətn yığmaq bacarığına da yiyələnmişlər. Bundan başqa, Valentin Qayui gözdən əlillər üçün cihazlar, qabarıq aşkar dərslərlərin, coğrafiya xəritələri və qlobusların istehsalı üçün matrislər qurmuşdur. Gözdən əlillər

üçün kitabların yaradılması ideyası da ona məxsusdur. Özünün ciddi maddi çətinlik çəkməsinə baxmayaraq, Valentin Qayui mətbəə yaradaraq qabarıq-xətti şrifflə korlar üçün ilk kitablar çap etmişdir. 1829-cu ildə isə Paris Milli İnstitutunun şagirdi Lui Brayl kor uşaqlar üçün nöqtə-relyef şriftinin universal sistemini hazırlamış və həmin sistem bütün dünyada yayılmışdır.

Hazırda dünyada təxminən 124 milyon kor yaşayır.

Azərbaycanda gözdən əlillərin ictimai birliyi 1929-cu ildən, Gözdən Əlillər cəmiyyəti isə 2002-ci ildən fəaliyyət göstərir. Noyabr ayının 13-də Azərbaycanda cəmiyyətin diqqətini görmə qabiliyyətini itirənlərə cəlb etmək üçün müxtəlif tədbirlər keçirilir.

2007-ci il dekabrın 9-da BMT-nin inkişaf Proqramı ilə Heydər Əliyev Fondu arasında görmə qabiliyyətini itirənlər və zəif görənlər üçün informasiya-rabitə texnologiyalarına çıxışı təmin edən razılaşma sənədi imzalanmışdır.

Azərbaycanda 320 min əlilin 40 min nəfərini korlar və zəif görənlər təşkil edir. Layihə cəmiyyətin həyatında onların iştirakına xidmət edəcək, informasiya-rabitə vasitələrinə yiyələnməklə bilik və informasiya almaq imkanlarının genişlənməsinə, məşğulluğunun artırılmasına, bütövlükdə həmin təbəqəyə məxsus olanların həyat tərzinin yaxşılaşmasına xidmət edir.

Beynəlxalq Tolerantlıq Günü 1995

Ə d ə b i y y a t

Hüseynov, S. Azərbaycan nümunəvi tolerantlıq məkanıdır: 16 noyabr Beynəlxalq Tolerantlıq Günüdür / S.Hüseynov // Azərbaycan.-2015.- 15 noyabr.- S. 4.

Mürvətqızı, S. Beynəlxalq Tolerantlıq Günü'nün qeyd olunması - mənəvi haqqımızın ifadəsi: / S.Mürvətqızı // 525-ci qəzet.-2015.-21 noyabr.- S.14.

Şükürov, Ə. Tolerantlıq günü insanlar üçün dəyərli bəxışdir: Aqrar Universitetdə beynəlxalq tolerantlıq günü ilə bağlı tədbir keçirilib / Ə.Şükürov // Azad Azərbaycan.- 2016.- 16 noyabr.- S.5

Vəliyev, İ. Fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam: Tolerantlıq prinsipləri bəyannaməsi kontekstində: 16 Noyabr Beynəlxalq Tolerantlıq Günüdür / İ.Vəliyev // Xalq qəzeti.- 2014.- 16 noyabr.- S.4.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/download/meqale/525/2015/noyabr/464394.htm>

<http://www.anl.az/download/meqale/xalqqazeti/2014/noyabr/402884.htm>

16 noyabr Beynəlxalq Tolerantlıq Günüdür. Beynəlxalq Tolerantlıq Günü 1995-ci ildə YUNESKO-nun 50 illiyi münasibətilə təsis edilmişdir.

Bu günün təsis edilməsində məqsəd qurumun da nizamnaməsində qeyd olunduğu kimi, dünyada hamını bir-birinə dözümlülük nümayiş etdirərək mehriban qonşular kimi yaşamağa çağırışdır. Sivilizasiyaların qovuşduğu, şərq və qərb mədəniyyətlərinin çuğlaşdığı Azərbaycanda daim müxtəlifliyə, fərqliliyə hörmət, dinindən, dilindən, irqindən asılı olmayaraq bütün insanlara eyni isti münasibət, eyni rəğbət olub. Bu, özünü xalqımızın əsrlərdən gələn ədəbiyyat nümunələrində, bədii və fəlsəfi fikir tarixində də göstərir.

Azərbaycan indi bütün dünyada həm də tolerantlıq örnəyi kimi tanınır. Ulu öndər Heydər Əliyevin ölkəmizdə tolerantlığın qorunub saxlanması istiqamətində həyata keçirdiyi tədbirlər Azərbaycanı müxtəlif milli və mədəni dəyərlərin qovuşma müstəvisinə çevirib. Azərbaycan indi dünyanın nadir ölkələrindəndir ki, burada bütün millətlər, bütün xalqlar, bütün dinlərin nümayəndələri bir ailə kimi yaşayır.

Bu müdrik addım indi də Ulu Öndərin siyasətinin məntiqi davamı olaraq ölkə prezidenti İlham Əliyevin həyata keçirdiyi uğurlu siyasətə öz töhfələrini verir. Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə 2016-cı ilin Azərbaycanda “Multikulturalizm ili” elan edilməsi ölkəmizdəki bütün xalqların qədimdən multikultural ənənələrin hakim olduğu mühitdə mehriban yaşadığını bir daha sübut edir.

Ölkəmizdə dini və milli dözümlülük, tolerantlıq yüksək səviyyədədir. Prezident İlham Əliyevin dindarlarla keçirdiyi görüşlər, Ramazan bayramlarında ənənəvi olaraq din xadimləri ilə iftar süfrələrində birgə iştirakı və bu mərasimlərə Azərbaycanda mövcud digər dini icmaların nümayəndələrinin də qatılması ölkədə tolerant düşüncənin artıq tam bərqərar olduğunun göstərir. Prezident dindarlarla görüşlərində islam dininə elmi yanaşmanı, islam elminin və fəlsəfəsinin öyrənilməsinə mühüm şərt kimi səciyyələndirir.

Prezident İlham Əliyev Bakıda keçirilən “Dinlərarası dialoq: qarşılıqlı anlaşmadan birgə əməkdaşlığa doğru” beynəlxalq konfransda da bir daha bəyan edib ki, dünyada sülhün, əmin-amanlığın təmin edilməsi, asayışın qorunması üçün mütləq dinlərarası münasibət, dinlərarası dialoq gücləndirilməlidir.

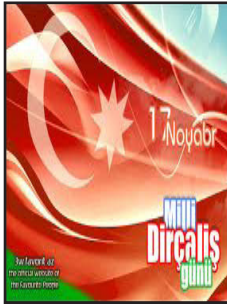
Dövlətin gücünü əhalinin çoxmillətli olmasında, müxtəlif dinlərin, mədəniyyətlərin və sivilizasiyaların birgəyaşayışında görən Azərbaycan prezidenti bütün dünyaya göstərir ki, tolerantlıq Azərbaycan xalqının ruhundadır.

Beynəlxalq Tolerantlıq Günü ərəfəsində bütün ölkə ərazisində aparılan sistemli maarifləndirici tədbirlər müxtəlif təbəqələrə mənsub insanları, ayrı-ayrı xalqların nümayəndələrini, Azərbaycanda yayılan bütün dinlərin daşıyıcılarını azərbaycançılıq ideologiyası ətrafında bir daha sıx birləşdirir.

Milli Dirçəliş Günü 1992

“XX əsri sona vuraraq, 2000-ci ilə gedərək qürur hissi ilə deyə bilərəm ki, həyatımızın nə qədər çətin, faciəli bir dövrünü yaşadıqsa, eyni zamanda ölkəmizin dirçəlişini, inkişafını, daha da gözəl gələcəyini təmin edə bildik”.

Heydər Əliyev, ümummilli lider

17 Noyabr - Milli Dirçəliş Günüdür. Azərbaycan xalqı keşməkeşli, mübarizələrlə dolu tarixi yol keçərək azadlıq, müstəqillik, dirçəliş yoluna qovuşa bilmişdir. Qeyd etdiyimiz Milli Dirçəliş Günü də, məhz xalqın istəklərini reallaşdırmaq məqsədindən güc almış, bu gün xalqın ona edilən ədalətsizliyə qarşı yumruq kimi birləşmək qüdrətində olduğunu sübut etmişdir.

Sovet rəhbərliyinin Qarabağ məsələsi ətrafında apardığı anti-Azərbaycan siyasəti nəticəsində XX əsrin 80-ci illərinin sonunda Azərbaycanda anti-sovet xalq hərəkatı təşəkkül tapdı və 17 noyabr 1988-ci ildə Bakının əsas meydanı sayılan Azadlıq meydanında Azərbaycan xalqının uzunmüddətli mitinqləri başladı. Qeyd edək ki, Ermənistan və Qarabağın dağlıq hissəsində Azərbaycan xalqına qarşı yönəldilmiş soyqırımını sovet ordusu tərəfindən dəstəklənirdi. O zamankı SSRİ rəhbərliyi məkrli qonşularımız ermənilərlə əlbir olub Dağlıq Qarabağı işğal edərək Ermənistanın nəzarətinə verməsi istiqamətində atdığı addımlar xalqın səbir kəmərinə daşırılmışdı. Xalqımız imperiya buxovlarından, əsarət zəncirindən azad olmaq istəyirdi. Azərbaycanda meydan hərəkatı geniş vüsət aldı. Bu milli hərəkat xalqın dirçəlişiydir. Xalq hərəkatı təkcə Bakıda deyil, Naxçıvan, Gəncə və Lənkəranda da kütləvi xarakter aldı. Respublikamızın bütün şəhər və rayonlarını bürümüş qüdrətli xalq hərəkatı

kommunist rejimini Azərbaycandan süpürüb atmaq təhlükəsi yaratmışdı.

Bundan qorxuya düşən imperiya başçıları noyabrın 24-dən 25-nə keçən gecə Bakıya qoşun yeritdilər. Komendant saati tətbiq olundu. Lakin xalq geri çəkilmədi. Sovet rejimindən Ermənistan və Qarabağın dağlıq hissəsində erməni separatçılığına və terrorizminə son qoymaq, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin etmək, sərvətlərimizin talan edilməsini dayandırmaq kimi tələblərlə başlamış “Meydan hərəkatı” tezliklə Azərbaycanı müstəqilliyə çağıran şüarlara keçdi. Azərbaycanda bu hadisələr milli-azadlıq hərəkatı kimi qiymətləndirilir və respublikamızın istiqlalı qazanmasında əsas amil sayılır. Dekabrın 4-dək 18 gün aramsız davam edən aksiyalara 1 milyonadək insan toplaşmışdı. Bu, keçmiş Sovet İttifaqında ən genişmiqyaslı kütləvi çıxışlar idi.

1988-ci ilin 17 noyabrında başlanan kütləvi çıxışlar Azərbaycanın tarixinə milli dirçəliş aksiyaları kimi düşdü. 17 noyabr bir daha göstərdi ki, bütün ciddi-cəhdlərə baxmayaraq, azad yaşamaq üçün xalq olunmuş milləti müstəmləkə boyunduruğu altında saxlamaq qeyri-mümkündür. Zəngin tarixə malik xalqımız artıq neçə ildir ki, Milli Dirçəliş Günü bayram kimi qeyd edir və bu günün qeyd olunması bütün Azərbaycan xalqının mənəvi haqqıdır.

Ə d ə b i y y a t

Dadaşova, Ş. Azadlıq və istiqlalıyyət hər bir xalqın milli sərvətidir / Ş.Dadaşova // İki sahil.- 2016.- 17 noyabr.- S.9.

Qurbanlı, Dr. Milli dirçəlişdən milli tərəqqiyə doğru / D.Qurbanlı // Azad Azərbaycan.- 2017.- 17 noyabr.- S.2.

Məmmədli, R. Müstəqilliyimizin müqəddəs bayramları / R.Məmmədli // Mədəniyyət.az.-2017.- № 6, noyabr-dekabr.- S.12-15.

Milli Dirçəliş Günü // Bayramlar və tarixi günlər / Ə.Qocayev.- Bakı, 2006.-S.30.

Müstəqilliyin simvollarından biri - 17 noyabr Milli Dirçəliş Günü // Bakı xəbər.- 2015.- 17 noyabr.- S.15.

İ n t e r n e t d ə

http://anl.az/download/meqale/baki_xeber/2015/17noyabr/463539.jpg

<http://www.anl.az/download/meqale/>

Qarakənd faciəsi 1991

Qarakənd faciəsi və ya 20 noyabr faciəsi - 1991-ci ildə Xocavənd rayonunun Qarakənd kəndinin yaxınlığında, Ağdam rayonunun Mərzili kəndi ərazisində hərbi vertolyotun erməni quldurları tərəfindən vurulduğu gündür. Qarakənd üzərində üç yüz metr yüksəklikdə uçan Mİ-8 N72 vertolyotu 1991-ci il noyabrın 20-də saat 14:42 radələrində vurulmuşdu. Faciə haqqında ilkin məlumat Prezident Aparatına saat 19:55-də çatmış, lakin nə qədər maraqlı olsa da bu faciə haqqında xəbər Xankəndindən erməni dilində yayımlanan “Vətən və vətəndaş” verlişinin xəbərlər bölümündə, saat 15:30-də yayımlanmışdı. Həmin gün bu məlumatı saat 16:15-də Tehran radiosu, 17:00-da Moskva radiosu açıqlamışdı.

1991-ci il noyabr ayının 20-də Xocavənd rayonunun Qarakənd kəndi yaxınlığında Mİ-8 N72 hərbi helikopterinin erməni silahlıları tərəfindən atəşə tutulması nəticəsində heyət və səmşinlər – Azərbaycanın görkəmli dövlət və hökumət nümayəndələri, Rusiya və Qazaxıstandan olan müşahidəçilər – dövlət katibi Tofiq Kazım oğlu İsmayılov, Baş prokuror İsmət İsmayılov oğlu Qayıbov, dövlət müşaviri Məhəmməd Nəbi oğlu Əsədov, Baş nazirin müavini Zülfi Saleh oğlu Hacıyev, deputatlar Vaqif Cəfər oğlu Cəfərov və Vəli Hüseyn oğlu Məmmədov, Prezidentin İcra Aparatının şöbə müdiri Osman Hüseyn oğlu Mirzəyev, nazir müavini Qurban Hüseyn oğlu Namazəliyev, DQMV prokuroru İqor Aleksandroviç Plavski, DQMV Daxili İşlər İdarəsinin rəisi Vladimir Vladimiroviç Kovalyov, Dağlıq Qarabağ üzrə milli təhlükəsizlik şöbəsinin rəisi Sergey Semyonoviç İvanov, fəvqəladə vəziyyət rayonunun komandanı Nikolay Vladimiroviç Jinkin, Qazaxıstan daxili işlər nazirinin müavini Sanlal Dasumoviç Serikov, milis general-mayoru Mixail Dmitriyeviç Lukaşov, polkovnik-leytenant Oleq Nikoloyeviç Ko-

Ə d ə b i y a t

çerev, dövlət katibinin köməkçisi Rafiq Məmməd oğlu Məmmədov, telejurnalist Alı Mustafa oğlu Mustafayev, AzTV-nin işıqçısı Arif İsmayılov oğlu Hüseynzadə, videooperator Fəxrəddin İbrahim oğlu Şahbazov, vertolyot heyətinin komandiri Vyacheslav Vladimiroviç Kotov, heyət üzvləri Gennadi Vladimiroviç Domov, Dmitri Borisoviç Yarovenko həlak olmuşlar.

Əvvəlcə rəsmi olaraq helikopterin dumana düşərək qayaya çırpılması ehtimalı irəli sürülsə də, bir neçə gündən sonra onun vurulması faktı təsdiqlənmişdir.

Üstündən iyirmi yeddi il keçməsinə baxmayaraq, hadisə ilə bağlı bir sıra qaranlıq məqamlara bu günə qədər aydınlıq gətirilməmişdir. Məsələn, nə üçün bu qədər dövlət rəsmisi eyni zamanda bir helikopterdə toplanmışdır? Nə üçün döyüş zonasında mühafizə üçün onu hərbi helikopter müşayiət etməmişdir? Uçuşun dəqiq marşrutunu ermənilər haradan bilmişdir? Yeri gəlmişkən, həmin məlumata yalnız Qarabağda sovet silahlı qüvvələrinin komandanlığı malik olmuşdu. Helikopterin vurulduğu raketin mənbəyi də məlum deyil. Qarabağda o zaman ən çox istifadə edilən silah təyyarəvuran zenit raketləri və eyninövlü “Alazan” raketləri idi. İstilik raketlərindən istifadə edilmirdi. Aviaqəzalarda bütövlüyünü saxlayan və zədəsiz qalan qara qutudakı lentin “yanması” da qaranlıq məsələ olaraq qalmışdır.

Bu terror aktı ilə erməni separatçıları özlərinin terrorçu mahiyyətini bir daha sübut etmişdilər. Faktla bağlı 1991-ci ildə Azərbaycanın Hərbi Qar-nizon Prokurorluğu tərəfindən cinayət işi açılmış, istintaqın aparılması Respublika Prokurorluğuna verilmişdir. Hazırda isə cinayət işi üzrə istintaq dayandırılmışdır. Buna səbəb isə terror aktının baş verdiyi ərazinin Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğalı altında olmasıdır.

Abdullayev, S. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda şəhid olmuş yeganə general / S.Abdullayev // Kaspi.- 2017.- 16 noyabr.- S.15.

Nəzakət. Qarakənd faciəsindən 26 il ötür / Nəzakət // Səs.- 2017.- 17 noyabr.- S.7.

http://anl.az/down/meqale/kaspi_az/2017/noyabr/563715.htm

Ümumdünya Uşaq Hüquqları Günü 1954

1954-cü ildə BMT-nin Baş Assambleyası 836 (IX) sayılı qətnaməsinə əsasən noyabrın 20-ni Ümumdünya Uşaqlar Günü (Universal Children's Day) kimi qəbul etmişdir. Bu bayram 1956-cı ildən bütün dövlətlərdə uşaqların şərəfinə keçirilməsi tövsiyə olunan bayramdır. Bayram Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (BMT) dünya uşaqlarının əmin-amanlığının təmin olunmasına, yaxşılaşdırılmasına yönəldilən fəaliyyətinin möhkəmləndirilməsinə yönəlib.

BMT tərəfindən 1959-cu ilin 20 noyabrında "Uşaq Hüquqları Bəyannaməsi", 1989-cu ildə isə "Uşaq Hüquqları Konvensiyası"nı qəbul edilmişdir.

BMT-nin Uşaq Fondu Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Məclisi tərəfindən Uşaq Hüquqları Konvensiyası (UHK) uşaqların insan hüquqlarını təsdiq edən ilk icbari hüquqa malik beynəlxalq konvensiyadır. 1989-cu ildən bu günədək BMT-yə

Əliyeva, İ. Ölkəmizdə uşaq hüquqları yüksək səviyyədə qorunur: 20 noyabr Ümumdünya Uşaq Günüdür / İ.Əliyeva // Azərbaycan.- 2014.- 20 noyabr.- S.8.

və ya Cenevrə Konvensiyasına üzv olan ölkələrin sayını üstələyən 193 ölkə tərəfindən ratifikasiya edilmiş Konvensiya demək olar ki, bütün dünyada qəbul edilib.

BMT-nin Uşaq Fondu (UNICEF) doğumdan əvvəlki dövrdən tutmuş gənclik dövrünə qədər uşaq sağlamlığının bütün aspektlərinə dair geniş iş aparır. Fond doğumdan əvvəl və doğum zamanı hamilə qadınların lazımı tibbi müşahidə ilə təmin olunmalarına, ailələrin uşaq xəstəliklərindən öhdəsindən ev şəraitində gəlmək imkanının möhkəmləndirilməsinə dair tədbirlər görür, məsləhətlər verir.

Uşaq Fondu İÇV/QİÇS üzündən valideynlərini itirmiş uşaqlara yaşıdları kimi qulluq edilməsinə nail olmaq üçün xüsusi səylər göstərir, habelə QİÇS-ə yoluxan qadın və uşaqların layiqli həyatının təmin olunmasına kömək edir.

Qadın Zorakılığına Qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü 1999

BMT Baş Assambleyası 1999-cu ildə 25 noyabrı Qadın Zorakılığına Qarşı Mübarizə Günü elan edib. Qadın Zorakılığına Qarşı Mübarizə Günü'nün məhz 25 noyabrda qeyd edilməsi təsadüfi deyil. Bu, 1961-ci ildə Dominikan Respublikasında baş verən hadisədən qaynaqlanır. Həmin vaxt Dominikan prezidenti Rafael Truxilonun əmri ilə siyasi fəallardan olan 3 tibb bacısı vəhşicəsinə öldürülüb.

Qadınların zorakılığa qarşı mübarizə simvolları ağ lentdir. Ağ lent qadın zorakılığının bütün formalarına etirazın, analığın qorunmasının rəmzidir, ondan həmçinin oxşar hadisələrdə istifadə edilir. Son illər onun mövcudluğu tədricən ölkələrin çoxunda tanınır. Lakin qadın zorakılığı qlobal pan-

demiya olmaqda davam edir. Qadınların təxminən 70 faizi məişət zorakılığından əziyyət çəkir. BMT-nin məlumatına görə, dünyada qadınların və qızların 35 faizi ömründə ən azı bir dəfə fiziki və ya cinsi zorakılığın bu və ya digər formasına məruz qalır. BMT bununla bağlı müraciətində bildirib ki, qadınlara qarşı zorakılıqdan qadınlarla bərabər ümumilikdə ailələr, körpələr və bütün cəmiyyət əziyyət çəkir: "Zorakılıq qadınlara öz potensiallarından istifadə etməyə icazə vermir, iqtisadi inkişafı məhdudlaşdırır".

BMT cəmiyyətin bu problemə diqqətini cəlb etmək üçün noyabr ayının 25-də hökumətlərə, beynəlxalq təşkilatlara və QHT-lərə tədbirlər keçirməyi təklif edir.

Natiq. Qadın zorakılığına qarşı mübarizədə Azərbaycan nümunə ölkədir: 25 dekabr Qadın Zorakılığına Qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günüdür / Natiq // Azad Azərbaycan.- 2016.- 22 noyabr.- S.3.

70
illiyiSumqayıt şəhərinin yaradılması
1949

Ə d ə b i y a t

Aliyev, H. *Sumqayıt şəhərinin tarixi: [monoqraya] / Həmid Aliyev; elmi red. A.B.Baxşəliyev; Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi, Sumqayıt Dövlər Un-ti.-Bakı: Elm və təhsil, 2011.-542 s.*

Məmmədov, İ. *Azərbaycana qarşı Sumqayıt təxribatı - "Qriqoryanın işi" / İ.Məmmədov; ön sözün müəl. və elmi red. R.Mehdiyev.- Bakı: Təhsil, 2013.- 335 s.*

Mustafayev, R. *Sumqayıt sürətli inkişaf dövrünü yaşayır / R.Mustafayev // Respublika.- 2017.- 10 fevral.- S.5.*

Nəcəfəxanlı, Ə. *Sumqayıt: Görənlər zövq alır gözəlliyindən / Ə.Nəcəfəxanlı // Xalq qəzeti.- 2016.- 9 oktyabr.- S.2.*

Nəcəfəxanlı, Ə. *Sumqayıt sürətli inkişaf yolundadır / Ə.Nəcəfəxanlı // Xalq qəzeti.- 2017.- 12 fevral.- S.4.*

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/down/meqale/respublika/2017/fevral/527927.jpg>

Azərbaycan Respublikasının üçüncü böyük şəhəri olan Sumqayıt, Abşeron yarımadasının şimal-qərb sahillərində, Bakıdan 35 km məsafədə yerləşir. Sumqayıtın ərazisi 96 kvadrat kilometr, əhalisinin sayı 406.100 nəfərdir. Şəhərdə azərbaycanlılar, ruslar, ləzgilər, ukraynalılar, talışlar, tatarlar, tatlar yaşayır.

Tarixi sənədlərdə Sumqayıtın adı ilk dəfə 1580-ci ildə ingilis səyyahı X.Berou tərəfindən çəkilir. 1858-ci ildə fransız yazıçısı A.Dümanın "Qafqaz səyahəti" adlı kitabında Sumqayıt adlı poçt stansiyasından bəhs edilir. Şəhərin Qərb və Şərqi qərbində müvafiq olaraq "Hacı Zeynalabdin Tağıyev" (əvvəllər "Nasosnaya") və "Corat" adlı iki qədim qəsəbə vardır.

1935-ci ildə SSRİ Xalq Ağır Sənaye Komissarlığının azərbaycanlı mütəxəssislərin iştirakı ilə keçirilmiş kollegiya iclasında Abşeron yarımadasında sənaye müəssisələri və istilik-elektrik mərkəzi tikilməsi üçün yer seçilməsi barədə qərar qəbul edilmişdir. Bundan bir müddət sonra yeni sənaye şəhərinin salınması üçün Abşeronun şimal-qərbində Bakıdan 30-35 km məsafədə Sumqayıt dəmiryol stansiyası yaxınlığındakı ərazi seçilmişdi.

Şəhərin təməli 1939-cu ildə sənaye obyektləri inşa edilməsi ilə qoyulmuşdur, lakin Böyük Vətən müharibəsi bu planların həyata keçirilməsini bir neçə

il təxirə salmışdır.

1949-cu il noyabr ayının 22-də Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin qərarı ilə Sumqayıta şəhər statusu verilmişdir. Qafqazda istehsal edilən neft-kimya sənayesi məhsullarının, sintetik kauçukun, qeyri-üzvi gübrələrin, müxtəlif kimyəvi preparatların və yuyucu vasitələrin 40 faizdən çoxu Sumqayıtda istehsal edilirdi.

1953-cü il oktyabr ayının 23-də Sumqayıt Boru prokat zavodunun marten sexində ilk dəfə polad əridilmişdi. 1955-ci il martın 8-də Zaqafqaziyada ilk metallurjiya zavodu olan Sumqayıt alüminium zavodu özünün ilk məhsulunu vermişdir.

1960-cı ildə Sumqayıtda Avropada ən böyük neft-kimya kombinatının tikintisi başlanmışdır.

1969-cu ildən Sumqayıtda H.Ərəblinski adına Musiqili Dövlət Dram Teatrı fəaliyyət göstərir.

Şəhərdə Sumqayıt Dövlət Universiteti, Müəllimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun Sumqayıt filialı, Texniki Kolleç, Tibb məktəbi, Musiqi Texnikumu, Pedaqoji seminariya və musiqi məktəbləri fəaliyyət göstərir.

85 C.Cabbarlı adına Azərbaycan Dövlət illiyi Teatr Muzeyinin yaradılması 1934

1927-ci ildə teatr işçilərinin respublika müşavirəsində Azərbaycanda teatr muzeyinin yaradılması barədə məsələ qaldırılmış və elə həmin ildə Azərbaycan Dövlət Dram Teatrının binasında belə bir muzey təşkil olunmuşdur. Əslində bu, teatr tarixinə aid sərgi və gələcək muzeyin təməli idi. Sərgi tez bir zamanda, o vaxtlar fəaliyyət göstərən Azərbaycan Dövlət Muzeyinin Teatr şöbəsi kimi rəsmiləşdirilmişdir. Nəhayət, 1934-cü il noyabr ayının 24-də Azərbaycan Dövlət Muzeyinin müvafiq şöbəsinin bazasında Azərbaycan Dövlət Teatr Muzeyi yaradılmış və Ağakərim Şərifov muzeyin direktoru təyin edilmişdir.

1935-ci ildə muzeyə böyük Azərbaycan dramaturqu Cəfər Cabbarlının adı verilmişdir. Muzey Azərbaycan peşəkar teatr tarixinin bir əsrdən artıq dövrünü özündə əks etdirir. Burada toplanan nadir eksponatlar sayəsində milli teatrın yaranma tarixi, təşəkkül dövrü, müxtəlif inkişaf mərhələləri, Azərbaycan mədəniyyəti tarixində misilsiz xidmətləri olan maarifçi və ziyalılar, teatr korifeyləri, sənətkarlar haqqında tam məlumat almaq mümkündür. Bu materiallar müxtəlif janrlı ilk teatr tamaşalarının proqram və afişalardan, dramaturqlar, aktyor və rejissorlara məxsus əlyazmalardan, məktublardan, rol dəftərlərindən, foto və neqativlərdən, geyim və dekorasiya eskizlərindən, tamaşaların müxtəlif pərdələri üçün verilmiş səhnə tərtibatlarının maketlərindən, şəxsi əşya və rekvizitlərdən, teatr kostyumlarından, obrazlara düzəldilmiş kuklalardan və s. ibarətdir. Muzeydə qorunan eksponatların əksəriyyəti orijinaldır və onların bir qismi xronoloji ardıcılıqla muzeyin 7 zaldan ibarət ekspozisiyasında sərgilənir. 1873-cü ildə Mirzə Fətəli Axundzadənin

“Lənkəran xanının vəzirli” komediyası əsasında oynanılmış ilk teatr tamaşasının afişası, ilk teatr truppasının 1888-ci ilə aid fotosəkli, 1926-cı ildə Şərq üslubunda oynanılmış “Hamlet” tamaşasının kinolenti, Şərq aləmində 1908-ci ildə ilk opera “Leyli və Məcnun”un premyera-proqramı muzeyin ən qədim eksponatlarındandır. Dini adət və ənənələrdən, el-oba şənliklərində rast gəlinən teatrlə elementlərini əks etdirən rəsmlər, XIX əsrin əvvəllərində Avropa tipli peşəkar teatrın yaranmasında və inkişafında ilk cığırını açan sənət fədailərinə aid materiallar, həmin dövrün teatr həyatını əks etdirən ipək üzlü yastıq və parçalar üzərində yazılmış proqramlar, ilk Şərq konsertində çalınmış musiqi alətləri böyük maraq doğurur.

XIX əsrin ortalarında əsərləri Fransa və Almaniya nuyada nəşr olunan, Yaxın Şərqdə və Zaqafqaziyada dramaturgiyanın banisi sayılan Mirzə Fətəli Axundzadəyə, öz acı taleyi və sənət fədakarlığı baxımından dünya teatrlarına nümunə ola biləcək Hüseyn Ərəblinskiyə, müsəlman aləmində opera və operetta janrının əsasını qoymuş dünya şöhrətli bəstəkar Üzeyir Hacıbəyliyə, İtaliyada musiqi təhsili almış ilk professional opera müğənnisi Bülbülə, Şövkət Məmmədovaya həsr olunmuş güşələr də Azərbaycan teatr sənətinin inkişaf prosesində Şərq və Qərb mədəniyyətinin sintezini göstərir.

Muzeyin sərgi zalında müntəzəm olaraq müxtəlif mövzularda sərgilər qurulur ki, burada şəxsi kolleksiyalar, fondlarda saxlanılan nadir eksponatlar - fotosəkillər, proqramlar, dekorasiya eskizləri və s. nümayiş etdirilir, qüdrətli sənətkarlara tez-tez xatirə gecələri keçirilir, onların sənət yolundan bəhs edən mühazirələr oxunur.

Ə d ə b i y y a t

Cəfər Cabbarlı adına Azərbaycan Dövlət Teatr Muzeyi - 75 il / Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Muzeyi; C.Cabbarlı Azərbaycan Dövlət Teatr Muzeyi; [layihənin rəhbəri. N.Nurullayeva; mətnin müəll. S.Mikaylova; ön sözün müəll. A.P.Nemət; dizayn. A.Babiç]. - Bakı: [s.n.], 2009.-35 s., [12] v.

80
illiyi**Beyləqan rayonunun yaradılması
1939****Ə d ə b i y a t**

Beyləqan 70 il. 1939-2009: rayon haqqında qısa məlumat / [Beyləqan rayon İcra Hakimiyyəti].- [Beyləqan]: [2010].-30 s.

Qismətoğlu, Faiq. Beyləqan yüksəliş yolunda... / F.Qismətoğlu // Ədalət.- 2015.- 16 iyul.- S.3.

Sultanov, Z. Beyləqan: Mil düzünün bərəkət üzü / Z.Sultanov // Xalq qəzeti.- 2017.- 16 dekabr.- S.9.

Sultanov, Z. Beyləqan: sosial-iqtisadi inkişafın yeni mərhələsində təşəbbüskarlıq uğurların mühüm amilinə çevrilib / Z. Sultanov // Xalq qəzeti.- 2016.- 29 dekabr.- S.9.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/down/meqale/xalqqazeti/2016/dekabr/521932.htm>

<http://www.anl.az/down/meqale/xalqqazeti/2017/dekabr/568094.htm>

<http://www.anl.az/down/meqale/adalet/2015/iyul/1697.htm>

Mil düzü rayonları qrupuna daxil olan Beyləqan rayonu 1939-cu il noyabr ayının 24-də yaranmış və Jdanov rayonu adlandırılmışdır.

Azərbaycan SSR Ali Sovetinin 19 mart 1989-cu il tarixli qərarı ilə rayonun adı dəyişdirilərək Beyləqan rayonu adlandırılmışdır.

Beyləqan rayonu Ağcabədi, Zərdab, Füzuli, İmişli rayonları ilə, habelə İran İslam Respublikası ilə həmsərhəddir.

Əsasının IV əsrdə qoyulması ehtimal olunmaqla XIII əsrdə dağıldığı tarixi faktdır. Qədim İpək yolunun buradan keçməsi Beyləqanın Bərdə, Gəncə və Təbrizlə əlaqəsini genişləndirmişdir. Tariximənbələrdə Beyləqanın 3 minə qədər kəndi - yaşayış məskəni olduğu göstərilir.

Beyləqan xarabalığı Öranqala tarixi abidəsi rayondan 18 km uzaqlıqda yerləşən Kəbirli kəndinin yaxınlığındadır. Burada qədim Beyləqan şəhəri mövcud olmuşdur.

XIV əsrdə Əmir Teymur tərəfindən şəhərin yenidən inşasına başlansa da, onun ölümü ilə əlaqədar olaraq işlər yarımçıq qalmışdır.

Ərəb səyyahı İbn Xoddadbeh, İtalya səyyahı Marteço Polo, rus səyyahı Afanasi Nikitinin Beyləqan, beyləqanlılar və təsərrüfatı haqqında zəngin məlumatları qalmaqdadır.

Beyləqan rayonunda bir neçə

tarixi abidə mövcuddur. Bunlar Həzrəti Cərciz Peyğəmbər ziyarətگاهی, orta əsrlər dövrünü əhatə edən qədim Beyləqan şəhər xarabalığı (Öranqala) və Soltanbud təpəsidir. Həzrəti Cərciz Peyğəmbər ziyarətگاهی XVII-XVIII əsrlərdə tikilmişdir. Hal-hazırda bu ziyarətگاه respublikamızın bütün bölgələrindən, eləcə də Gərəcəstandan və Dağıstandan gələn müsəlmanların inam və səcdə yeridir.

Beyləqanda rayonunda Saray təpəsi, Soltanbud qəbiristanlığı, Seyid Əminə türbəsi, Əminə Xatun məscidi, Kərbəlayı Seyid Ağa türbəsi, Gəray Əsədovun ev-muzeyi, Böyük Vətən müharibəsi iştirakçılarının xatirə kompleksi, Sevil Qızıyevanın ev-muzeyi və büstü, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Gəray Əsədovun xatirəsinə ucaldılmış abidə, Türklər məscidi, Əmək birliyi abidəsi, Mücrəddin Beyləqaninin heykəli, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Həzi Aslanovun büstü və s. tarix, memarlıq və incəsənət abidələri mövcuddur.

Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü 1988

Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü 1988-ci il noyabrın 30-da qeyd olunur. Məhz həmin ilin noyabrında universitetlər, elmi-tədqiqat institutları və hərbi idarələr də daxil olmaqla ARPANET-in minlərlə qovşağını sıradan çıxaran ilk kompyuter virusu meydana gəldi və nəhəng itkilərə səbəb oldu. Yaradıcısının adı ilə “Morris soxulcanı” adlandırılan bu virusun vurduğu ziyan təxminən 100 milyon dollar həcmində qiymətləndirilmişdir.

“Morris soxulcanı” göstərdi ki, informasiya təhlükəsizliyi həqiqətən də çox ciddi məsələdir və insanlar tərəfindən böyük səylər və müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsini tələb edir. Buna görə də dünya ictimaiyyəti informasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə kompleks yanaşmanın zəruriliyi haqqında ciddi düşünməyə başladı. Həmin vaxtdan bəri informasiya texnologiyaları, təbii olaraq informasiya cəmiyyəti inkişaf etdikcə bu problem daha da aktuallaşır. Bunları əsas tutaraq 1988-ci ildə Kompyuter avadanlığı üzrə Amerika Assosiasiyası 30 noyabrı Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü elan etdi. Ona görə ki, informasiya təhlükəsizliyi bir ölkəni yox, bütün bəşəriyyəti təhdid edən problemdir.

İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü çoxdan istifadə olunan parolların yeniləşdirilməsi, sistemdə virusların mövcudluğunun yoxlanması, verilənlərin arxivləşdirilməsi, lazımsız informasiyanın silinməsi, vacib informasiyaların mühafizə səviyyəsinin auditi, kompleks təhlükəsizliyin və digər bu kimi tədbirlərin həyata keçirilməsi, ictimaiyyətin diqqətinin artırılması, müvafiq qurumların və mütəxəssislərin məsuliyyətinin xatırlanması və ümumiyyətlə, bir monitoring günüdür.

Ə d ə b i y y a t

Ələddinqızı, N. 30 noyabr Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi gündüdür / N.Ələddinqızı // Səs.- 2017.- 30 noyabr.- S.11.

Həmin vaxtdan etibarən informasiya təhlükəsizliyi problemlərinin müxtəlif aspektlərinə həsr olunmuş beynəlxalq tədbirlər keçirilir.

Keçən müddət ərzində bu günün əhəmiyyəti daha da artmışdır. Cəmiyyətin bütün sahələrinin və insanların informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından (İKT) asılılığı gücləndikcə informasiya təhlükəsizliyinin əhəmiyyəti özünü daha çox büruzə verir. İnformasiya təhlükəsizliyi dövlətin, cəmiyyətin və şəxsiyyətin təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin əsas istiqamətlərindən birinə çevrilir.

İnformasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin ən vacib vəzifələrindən biri də yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin hazırlanmasıdır. Bu istiqamətdə ölkədə müəyyən işlər görülür. Bir sıra ali məktəblərdə müvafiq ixtisaslar üzrə kadr hazırlanmasına başlanmışdır.

Vətəndaşlarda informasiya mədəniyyətinin vacib hissəsi olan informasiya təhlükəsizliyi mədəniyyətinin formalaşdırılması istiqamətində davamlı və məqsədyönlü tədbirlərin görülməsi zəruriyyəti də dövrümüzün reallıqlarıdır. Belə ki, istifadəçilərdə informasiya-kommunikasiya sistemlərində iş zamanı təhdidlərin vura biləcəyi ziyan, həmin təhdidlərdən mühafizə mexanizmləri haqqında zəruri bilikləri və onlarla işləmək bacarıqları olmalıdır. İnternet şəbəkəsindən istifadə mədəniyyətini formalaşdırmaq, neqativ təsirlərə qarşı “immunitet”in möhkəmləndirilməsi üçün bu mədəniyyət normalarını təbliğ etmək lazımdır.

30 noyabr - Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü'nün əsas məqsədlərindən biri də elə budur.

23 noyabr-
21 dekabr

Oxatanın Nişanı
oddur. Yupiterin
himayəsindədir.
Günəşin Oxatan
bürcündən keçdiyi
dövrə doğulanlar
təmkinli, fəal
olurlar. Kişilər
qadınların xoşuna
gəlirlər.

B.	1
B.E.	2
Ç.A.	3
Ç.	4
C.A.	5
C.	6
Ş.	7
B.	8
B.E.	9
Ç.A.	10
Ç.	11
C.A.	12
C.	13
Ş.	14
B.	15
B.E.	16
Ç.A.	17
Ç.	18
C.A.	19
C.	20
Ş.	21
B.	22
B.E.	23
Ç.A.	24
Ç.	25
C.A.	26
C.	27
Ş.	28
B.	29
B.E.	30
Ç.A.	31

- QİÇS-ə Qarşı Mübarizə Günü (01.12.1988)
- Beynəlxalq Əlillər Günü (03.12.1992)
- Ümummilli lider Heydər Əliyevin anım günü (12.12.2003)
- Xankəndi işğal olunmuşdur (26.12.1991)
- Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü (31.12.1991)

650 il İmadəddin Nəsimi 1369-1417

***Məndə sığar iki cahan, mən bu cahana sığmazam,
Gövhəri-laməkan mənəm, kövnü məkanə sığmazam.***

- deyən Nəsiminin sənətinin böyüklüyünü və qüdrətini də heç bir şeydən çəkinmədən, yalnız və yalnız həqiqəti deyə bilməsində axtarmaq lazımdır. Nəsimi gerçəklik simvolu, qorxmazlıq mücəssəməsi, humanizm carçısıdır.

Bəxtiyar Vahabzadə, Xalq şairi

Nəsiminin bütün ədəbi-bədii yaradıcılığı, Azərbaycan, fars və ərəb dillərində yazdığı əsərlərin ideya istiqaməti və bədii vüsəti, carçısı olduğu hürufilik cərəyanının təlqin etdiyi fəlsəfi ideallar, məsləki uğrunda mübarizəsi və faciəyə ölümü XV əsrdən bəri mütərəqqi bəşəriyyəti düşündürmüş, alim və şairlər, təzkirəçi və xəttatlar şairin irsinə dönə-dönə müraciət etmiş, əsərlərini əldə etməyə, üzünü köçürüb mənimsəyə can atmışlar.

Cahangir Qəhrəmanov, professor, Əməkdar elm xadimi

Milli ədəbiyyat

- Xalq şairi Babayev Nəbi Ələkbər oğlunun (Nəbi Xəzri) (10.12.1924-15.01.2007) anadan olmasının 95 illiyi **428**
- Əməkdar incəsənət xadimi, şair Bayramov Tofiq Qulam oğlunun (Tofiq Bayram) (16.12.1934-18.04.1991) anadan olmasının 85 illiyi **429**
- Şair, dramaturq, publisist Qurbanov Teyyub Yarməmməd oğlunun (Teyyub Ourban) (18.12.1934-21.02.2018) anadan olmasının 85 illiyi **430**
- Əməkdar mədəniyyət işçisi, şair Aslanov Məmməd Muxtar oğlunun (Məmməd Aslan) (24.12.1939-23.09.2015) anadan olmasının 80 illiyi **431**
- Şair, Filologiya elmləri doktoru, professor Mehdiyev Famil Ağalar oğlunun (Famil Mehdi) (25.12.1934-28.09.2003) anadan olmasının 85 illiyi **432**
- Əməkdar incəsənət xadimi, şair Mirzəyev Ağalar Həmzə oğlunun (Ağalar Mirzə) (25.12.1954-05.03.2008) anadan olmasını 65 illiyi
- Əməkdar incəsənət xadimi, yazıçı-publisist və jurnalist Nəzirova Sara Mollaçı qızının (Sara Oğuz Nəzirova) (29.12.1944-22.06.2014) anadan olmasının 75 illiyi **433**

Dünya ədəbiyyatı

- Gürcüstanın Xalq şairi Leonidze Georgi Nikolayeviçin (15(27).12.1899-09.08.1966) anadan olmasının 120 illiyi
- Özbəkistanın Xalq yazıçısı Daşməhəmmədov Musanın (Aybək) (28.12.1904/05-01.07.1968) anadan olmasının 115 illiyi

Rəssamlıq.Heykəltəraşlıq.Memarlıq

- Xalq rəssamı, Əməkdar incəsənət xadimi Bəhlulzadə Səttar Bəhlul oğlunun (15.12.1909-14.10.1974) anadan olmasının 110 illiyi **434**
- Xalq rəssamı, Əməkdar incəsənət xadimi Zeynalov İbrahim İsmayıl oğlunun (27.12.1934-06.03.2008) anadan olmasının 85 illiyi **435**
- Xalq rəssamı Nəcəfzadə Kamil Nəcəf oğlunun (29.12.1929-29.06.2011) anadan olmasının 90 illiyi **436**

Musiqi.Opera.Balet

- Azərbaycanın və Dağıstanın Xalq artisti, professor, opera müğənnisi Zeynalov Azər Zeynalabdin oğlunun (13.12.1964) anadan olmasının 55 illiyi **437**
- Xalq artisti, rəqqasə Dilbazi Əminə Paşa qızının (26.12.1919-

30.04.2010) anadan olmasının 100 illiyi

438

Teatr.Kino

Əməkdar incəsənət xadimi, kino rejissoru Mahmudbəyov Şamil Fərəməz oğlunun (05.12.1924-1997) anadan olmasının 95 illiyi

439

Xalq artisti Məmmədov İbrahim Əhməd oğlunun (22.12.1934) anadan olmasının 85 illiyi

Xalq artisti, rejissor Şərifov Ələsgər Məmmədtağı oğlunun (25.12.1909-28.09.1982) anadan olmasının 110 illiyi

440

Xalq artisti Mahmudova Fatma Yaqub qızının (30.12.1954) anadan olmasının 65 illiyi

441

Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əliyev Yusif Əliyusif oğlunun (02.12.1969-14.09.1991) anadan olmasının 50 illiyi

442

Siyasət.Hərbi iş

Hərbi xadim, mühəndis qoşunları general-mayoru Rüstəmov Əmir Məmməd oğlunun (05.12.1909-13.04.1979) anadan olmasının 110 illiyi

Əməkdar hüquqşünas Əhmədova Flora Cəfər qızının (09.12.1934-03.08.2012) anadan olmasının 85 illiyi

443

Dövlət xadimi Rəhimov Şəmsi Nuru oğlunun (18.12.1924-29.09.1994) anadan olmasının 95 illiyi

443

Tarix

Tarix elmləri doktoru, professor Məmmədov Adil Əli oğlunun (02.12.1929-21.12.2016) anadan olmasının 90 illiyi

444

Şərqsünas alim, tarix elmləri doktoru, professor Əliyev Saleh Məmməd oğlunun (13.12.1929-22.11.2006) anadan olmasının 90 illiyi

445

Akademik, professor Əzizbəyova Püstə Əzizağa qızının (29.12.1929-08.01.1998) anadan olmasının 90 illiyi

445

İctimai xadim, tarixçi İsgəndərov Məmməd Salman oğlunun (30.12.1909-1965) anadan olmasının 110 illiyi

Fəlsəfə.İqtisadiyyat.Hüquq

İqtisad elmləri doktoru, profesor Allahverdiyev Mədət Mustafə oğlunun (21.12.1929-1992) anadan olmasının 90 illiyi

Mədəniyyət.Maarif.Təhsil

Gürcüstanın Əməkdar mədəniyyət işçisi, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi Əliyeva Dilarə Ələkbər qızının (14.12.1929-20.04.1991) anadan

425

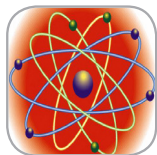
olmasının 90 illiyi	446
Pedaqoq və mətbuat tədqiqatçısı, professor Hüseynov Şirməmməd Ağamməd oğlunun (17.12.1924) anadan olmasının 95 illiyi	447
Teatrşünas, pedaqoq Atayev Məmmədşah Qədim oğlunun (20.12.1939-2011) anadan olmasının 80 illiyi	448
Əməkdar elm xadimi, filologiya elmləri doktoru, professor İsmayilov Rauf Əbdüləli oğlunun (22.12.1939) anadan olmasının 80 illiyi	449
Filologiya elmləri doktoru, professor Şəmsizadə Nizaməddin Şəmsəddin oğlunun (30.12.1954) anadan olmasının 65 illiyi	449

Coğrafiya.Geologiya

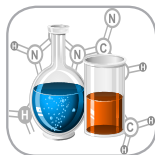
Akademik Məmmədov Şirəli Nəsir oğlunun (Nəsirzadə) (25.12.1904-1984) anadan olmasının 115 illiyi	450
Azərbaycan SSR EA-nın müxbir üzvü, coğrafiya elmləri doktoru, professor Gül Qasım Kazım oğlunun (Ağaqasım Kazım oğlu Güləhmədov) (31.12.1909-30.05.1972) anadan olmasının 110 illiyi	451

Riyaziyyat.Fizika.Astronomiya

Akademik, Əməkdar elm xadimi, fizika-riyaziyyat elmləri doktoru Mehdiyev Arif Şəfaət oğlunun (19.12.1934-19.12.2016) anadan olmasının 85 illiyi	452
Fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor Əsədov Yusif Qəzənfər oğlunun (20.12.1934) anadan olmasının 85 illiyi	

Kimya.Biologiya.Tibb

Həkim cərrah Mehmandarov Əbdülkərim (Kərim) bəy Mirzə Mustafa bəy oğlunun (02.12.1854-20.12.1929) anadan olmasının 165 illiyi	453
Akademik, Əməkdar elm xadimi Mehdiyev Soltan Cəfər oğlunun (02.12.1914-12.10.1985) anadan olmasının 105 illiyi	454
Tibb elmləri doktoru, oftalmoloq Qasıмова Münəvvər Cavad qızının (03.12.1924-10.01.1990) anadan olmasının 95 illiyi	
Akademik, Əməkdar elm xadimi Fərzəliyev Vaqif Məcid oğlunun (19.12.1939) anadan olmasının 80 illiyi	455
Cərrah-endokrinoloq, tibb elmləri doktoru, professor Diyarova Hüsniyyə Ağayar qızının (20.12.1919 -) anadan olmasının 100 illiyi	
AMEA-nın müxbir üzvü, kimyaçı Babaxanov Rauf Əliməmməd oğlunun (21.12.1929-04.05.1992) anadan olmasının 90 illiyi	
AMEA-nın müxbir üzvü, Əməkdar elm xadimi Ağabəyli Ağaxan Ələsgər oğlunun (22.12.1904-20.08.1980) anadan olmasının 115 illiyi	456
AMEA-nın müxbir üzvü, seleksiyaçı alim Hüseynov Rəhim Məşədi Allahverdi oğlunun (23.12.1914-25.05.1971) anadan olmasının 105 illiyi	457
Əməkdar həkim, tibb elmləri doktoru, cərrah Quliyeva Xurşid Cəmil	

qızının (25.12.1919-05.11.2016) anadan olmasının 100 illiyi
Əməkdar həkim, tibb elmləri doktoru, hematoloq Axundova Asya
Mahmud qızının (26.12.1919-30.11.1983) anadan olmasının 100 illiyi

Texnika.Mühəndis işi

Neft ustası Əliyev Gülbala Ağabala oğlunun (05.12.1879-27.03.1971)
anadan olmasının 140 illiyi

Neftçi-geoloq, Əməkdar mühəndis Şıxlinski Arif Şərif oğlunun
(26.12.1929-20.07.1995) anadan olmasının 90 illiyi

Kitabxanaşünaslıq. Biblioqrafiya

Kitabxanaşünas, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Kazımi Pərviz Firidun
oğlunun (10.12.1959) anadan olmasının 60 illiyi

458

Digər tarixi hadisələr

QİÇS-ə Qarşı Mübarizə Günü (01.12.1988)

459

Beynəlxalq Əlillər Günü (03.12.1992)

Beynəlxalq Könüllülər Günü (05.12.1985)

Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Sahəsi İşçilərinin Peşə Bayramı
Günü (06.12.2006)

Azərbaycan İstiqlal Muzeyinin yaradılmasının (07.12.1919) 100 illiyi
Xalça bayramı (07.12.2004)

460

Beynəlxalq Dağlar Günü (11.12.2003)

Uşaqların Beynəlxalq Televiziya və Radio Verilişləri Günü (11.12.)

Ümummilli lider Heydər Əliyevin anım günü (12.12.2003)

461

Azərbaycan Respublikası Kolumbiya ilə diplomatik münasibətlər
qurmuşdur (13.12.1994)

I Pyotr Rusiyada yeni ilin 1 sentyabrda deyil, 1 yanvarda qeyd edilməsi
barədə fərman vermişdir (20.12.1699)

Azərbaycan Respublikası Honduras ilə diplomatik münasibətlər
qurmuşdur (22.12.1994)

Xankəndinin işğalı günü (26.12.1991)

462

Beynəlxalq Kino Günü (28.12.1895)

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Fondunun (ARDNF)
yaradılmasının (29.12.1999) 20 illiyi

463

Gəncə şəhərinin tarixi adının bərpa olunmasının (30.12.1989) 30 illiyi

Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü (31.12.1991)

464

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / N.Xəzri; tərt. ed. və red. M.Çəmənli; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Bakı: Təhsil, 2014.- 439 s.

Ümmandan damlalar: roman / N.Xəzri; [red. S.Hüseynova].- Bakı: Yazıçı, 1979.- 355 s.

Baxşəliyev, Ə.Ş. Nəbi Xəzrinin yaradıcılıq yolu / Ə.Ş.Baxşəliyev; red. Ə.Əsgərli; AMEA Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tu.- Bakı: Sabah, 2014.-243 s.

Cəfərov, A. Nəbi Xəzrinin poetik dili: [dərs vəsaiti] / A.Cəfərov; elmi red. R.Məhərrəmov; rəy.: N.Cəfərov, T.Əfəndiyeva, F.Sahbazlı, İ.Vəliyev; Azərb. Resp. Təhsil Nazirliyi.- Bakı: Elm və təhsil, 2012.- 143 s.

İ n t e r n e t d ə

<https://www.kitab-yurdu.org> › Kitab › Ədəbiyyat

ebooks.azlibnet.az/book-Nbl2mZLW.html

Nəbi Ələkbər oğlu Babayev (Nəbi Xəzri) 1924-cü il dekabr ayının 10-da Bakı şəhərinin Xırdağan kəndində anadan olmuşdur.

1942-1943-cü illərdə İkinci Dünya müharibəsində arxa cəbhədə iştirak etmiş, ordudan tərxis olunduqdan sonra 1943-1945-ci illərdə "Kommunist" qəzeti redaksiyasında korrektor və Azərbaycan radiosunda diktör vəzifələrində çalışmışdır. 1945-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinə (indiki BDU) qəbul olunmuşdur. 1947-1949-cu illərdə Leningrad Dövlət Universitetində (indiki Sankt-Peterburq), 1949-1952-ci illərdə M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunda ali təhsilini davam etdirmişdir.

1952-ci ildə təhsilini başa vuran Nəbi Xəzri 1957-ci ilədək Azərbaycan Yazıçıları İttifaqında məsləhətçi, 1957-1958-ci illərdə "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, 1958-1965-ci illərdə Azərbaycan Yazıçıları İttifaqının katibi, 1965-1971-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsi sədrinin müavini, 1971-1974-cü illərdə Azərbaycan mədəniyyət nazirinin müavini vəzifələrində çalışmışdır. 1974-cü ildən Azərbaycanın Xarici Ölkələrlə Dostluq və Mədəni Əlaqələr Cəmiyyətinin Rəyasət heyətinin sədri, 1992-ci ildən "Azərbaycan Dünyası" Beynəlxalq Əlaqələr Mərkəzi adı altında fəaliyyət göstərən bu təşkilatın prezidenti olmuşdur.

Ədəbi yaradıcılığa erkən yaşlarında başlamış, "Günəş" adlı ilk şeirini 16 yaşında qələmə almışdır. "Çiçəklənən arzular" adlı ilk şeirlər kitabı 1950-ci ildə çap olunmuşdur. 1945-ci ildə Yazıçıları İttifaqına üzvlüyə qəbul edilmişdir. 1958-ci ildən "Xəzri" təxəllüsü ilə yaradıcılığını davam etdirmişdir. O, 60-dan çox kitabın müəllifidir. "Vətən və qürbət", "Xatirələr çıraqında", "Avropa xatirələri", "Seçilmiş əsərləri" (2, 3, 5 cildə), "Dərələr", "İllər və sahillər", "Son illərin sətirləri", "Ulduz karvanı", "Ümmandan damlalar" və s. kitabları nəşr olunmuşdur.

dur.

"Sən yanımsan", "Əks-səda", "Mirzə Şəfi", "Qütb ulduzu", "Torpağa sancılan qılınc", "Mənsiz dünya", "Gecə döyülən qapılar", "Burla xatun" və s. dram əsərləri Azərbaycan teatrlarında uğurla tamaşaya qoyulmuş, tamaşaçı rəğbətini qazanmışdır.

Nəbi Xəzri nəğməkar şair kimi də tanınmış, şeirlərinə bəstələnən "Azərbaycan", "Gələmi, gəlməzmi", "Dərələr", "Mavidir", "Pəncərəmə qondu çiçək", "Sən danışanda", "Güllərim" və s. mahnıları dinləyicilər tərəfindən bu gün də sevilə-sevilə dinlənir. Nəbi Xəzrinin sözlərinə yazılmış nəğmələri sırasında "Heydər Əliyev haqqında oda", yaxud "Məşəl kimi yanan ürək" adlı şeiri onun şah əsəridir. Bəstəkar R.Mirişlinin bu sənət əsərinə bəstələdiyi mahnı ulu öndər Heydər Əliyevə həsr olunmuş ən gözəl nəğmələrdən biridir.

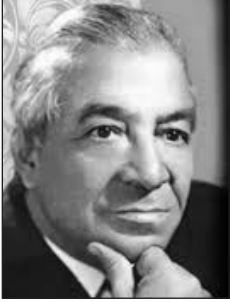
Nəbi Xəzri uşaq mövzusunda da müraciət etmiş, "Arzunun arzuları", "Nənəm nağıl danışır", "Qaranquş qonaqmıdır?", "Dəniz niyə daşmayır", "Sarı top" və s. şeirləri balaca oxucuların sevə-sevə oxuyub, əzbərlədikləri ən gözəl sənət incilərindəndir. Şeir və poemaları dünya xalqlarının dillərinə tərcümə edilərək nəşr olunmuş, onun bədii tərcümələri sayəsində isə Azərbaycan oxucusu dünya poeziyası nümunələri ilə tanış olmaq imkanı əldə etmişlər.

Nəbi Xəzrinin ədəbi və ictimai fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilmişdir. O, bir sıra orden və medallara - 1982-ci ildə Azərbaycan dövlət mükafatı laureatı adına, 1979-cu ildə Azərbaycan SSR-in "Əməkdar incəsənət xadimi", 1984-cü ildə "Xalq şairi" fəxri adlarına layiq görülmüş, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının ali dövlət təltifləri - "Şöhrət" (1993) və "İstiqlal" (2004) ordenləri ilə təltif olunmuşdur.

Nəbi Xəzri 2007-ci il yanvar ayının 15-də Bakı şəhərində vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

85 illiyi Tofiq Bayram 1934-1991

Şair

Tofiq Qulam oğlu Bayramov (Tofiq Bayram) 1934-cü il dekabr ayının 16-da Bakının Əmircan kəndində anadan olmuşdur. 1954-1959-cu illərdə APİ-nin (indiki ADPU) tarix fakültəsində təhsil almışdır.

Əmək fəaliyyətinə 1959-cu ildə “Azərbaycan müəllimi” qəzeti redaksiyasında şöbə müdiri kimi başlamışdır.

1960-1961-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində ədəbi işçi, 1961-1964-cü illərdə M.F.Axundov adına Dövlət Opera və Balet Teatrında ədəbi hissə müdiri, 1964-1968-ci illərdə “Ulduz” jurnalı, 1968-1978-ci illərdə “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzeti redaksiyalarında şöbə müdiri, 1978-ci illərdə “Yazıçı” nəşriyyatında baş redaktor müavini vəzifələrində işləmişdir.

İlk şeiri 1950-ci ildə, orta məktəbdə oxuduğu zaman dərc olunmuşdur. 1959-cu ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə üzv qəbul edilmişdir.

Yaradıcılığının əsas qayəsi yalnız Azərbaycan vətəni və Azərbaycan xalqı olmuşdur. T.Bayram sovet dövründə millətçi və vətənpərvər ruhda ən güclü şeirləri yazmış şairlər sırasındadır.

Tofiq Bayramın müxtəlif illərdə nəşr etdiyi “Ana təbəssümü” (1961), “Mənim şair xalqım” (1963), “Sizi düşünürəm” (1964), “Azərbaycan dünya gəzir” (1965), “İnamım, əqidəm” (1969), “Gərək elə yanımda” (1971), “Azərbaycan deyəndə” (1974), “Ürəkdən ürəyə” (qardaş xalqlar poeziyası) (1975), “Əsrin oyunu” (şeirlər və poemalar) (1979), “Könlümdə yaşayanlar” (1980), “Məsləkətim, silahım” (1984), “Ay gecikən məhəbbətim” (1987), “Ay anam Bakı!” (2012),

“Azərbaycanım” (2015) və s. kitablarına hər bir Azərbaycan ziyalisinin evində rast gəlmək olar. Tofiq Bayram yaradıcılığında tərcümə xüsusi yer tutmuş, A.Tvardovskinin “Üfüqlərdən-üfüqlərə”, “Yaddaşın hökmü”, “Ürəkdən-ürəyə”, “Durnalar” və “Dostları qoruyun” şeir kitablarını, Puşkinin “Mosart və Salyeri”, Anna Axmatovanın “Rekviyem” poemalarını və ispan dramaturqu Lope de Veqanın “Hiyləgər məşuqə” əsərini ustalıqla Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir.

Fədakar şairin xidmətləri dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. O, 1984-cü ildə Azərbaycanın “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adına layiq görülmüş, 1988-ci ildə A.T.Tvardovskinin “Yaddaşın hökmü” poemasının tərcüməsinə görə M.Qorki adına Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı olmuşdur.

Tofiq Bayram 1991-ci il aprel ayının 18-də vəfat etmiş, doğma kəndində dəfn edilmişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Əmircan kəndində istirahət parkına onun adı verilmiş və şairin əzəmətli büstü qoyulmuşdur. Parkın açılışında şəxsən iştirak edən Ulu Öndər şairin yaradıcılığına yüksək qiymət verdiyini bir daha bildirmişdir: “...Bəli, Tanrının ona bəxş etdiyi mənalı ömrünü başa vurub, şeirləri qəlblərində kök salmış olan insanlardan həmişəlik ayrıldı Tofiq Bayram. Lakin sağlığında əbədilik qazandığı üçün silinib getmir xatirələrdən...” 2005-ci ildə “Azərbaycantelefilm” Yaradıcılıq Birliyində şair Tofiq Bayramın həyat və yaradıcılığında bəhs edən “Şair haqqında ballada” sənədli filmi çəkilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / T.Bayram; tər. ed. S.Bayramova; ön sözü müəl. Ş.Salmanov.- Bakı: Lider, 2005.- 328 s.

Ay anam Bakı!: [şeirlər] / T.Bayram; tərt. Z.Bayramova.- Bakı: Qanun, 2012.- 280 s.

Azərbaycanım / T.Bayram; tərt. ed. və red. S.Bayramova; [rəssam N.Rzaquliyev].- Bakı: Azərbaycan, 2015.-638, [2] s.

Bəzən uşaq kimi, ən ürəksizdən, məhəbbət umandır qadın ürəyi / T.Bayram // Aydın yol.- 2016.- 29 iyul.- S.12.

Basqallı, B. Bayramlar: [şair Tofiq Bayram və onun ailə üzvləri haqqında xatirələr] / B.Basqallı.- Bakı: Klubu, 2015.- 47 s.

Ə d ə b i y y a t

Bir kərə yüksələn bayraq: Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin anadan olmasının 130 illiyinə həsr olunur / Teyyub Qurban; red. Ə. Balayev.- Bakı: [OL MMC], 2014.-189 s.

Gündəlikdən sətirələr / T.Qurban.-Bakı: "OL" MMC, 2013.- 46 s.

Elə oyna ki...: uşaqlar üçün şeirlər / Teyyub Qurban; red. Z.Dadaşova.- Bakı: "OL" MMC, 2014.-20 s.

Qapına gəlməyəcəyəm / T.Qurban.- Bakı: "OL" MMC, 2013.- 95 s.

Yüz tələbə, yüz tale / T.Qurban; red. Q.Dünyaminqızı.- Bakı: [Şur], 2018.- 254, [2] s.

Sənədlərin dili ilə / T.Qurban // Azərbaycan.- 2015.- № 4.- S.112-127.

Vəliyeva, M. Teyyub Qurban - 80: bibliografiya / M.Vəliyeva; red. S.Əsədova; ixt. red. M.İbrahimova, G.Misirova.- Bakı: [ADPU], 2014.- 160 s.

Teyyub Yarməmməd oğlu Qurbanov (Teyyub Qurban) 1934-cü il dekabr ayının 18-də Bakının Bülbülə qəsəbəsində anadan olmuşdur.

1954-cü ildə orta məktəbi bitirmiş, Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filoloji fakültəsinin jurnalistika şöbəsinə daxil olmuşdur.

1960-1963-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin Jurnalistika kafedrasının aspiranturasında təhsil almışdır.

1963-1991-ci illərdə respublika Xalq Nəzarəti Komitəsinin məsul işçisi olmuş, 1992-ci ildə Suraxanı rayon İcra Hakimiyyəti başçısının I müavini vəzifəsində işləmişdir.

“Koreyalı döyüşçüyə” adlı ilk şeiri 1950-ci ildə “Pioner” jurnalında çap olunmuşdur.

1968-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olmuşdur.

“Mənim gəncliyim”, “Dostluğun gücü”, “Unudulmayan”, “Yanğı”, “El yolu”, “Gözəllik yarışı”, “Ömrün gənclik yazı”, “Dönməzlik”, “Sara”, “Məcrə”, “Düşmənlərindən güclü şəxsiyyət”, “Müqəddəs məkanda Qüdsümüz vardır” və s. kitabların müəllifidir. Şeirləri ayrı-ayrı xalqların dilində çap olunmuşdur.

Milli müstəqillik uğrunda mübarizə illərindən başlayaraq Teyyub Qurban şeir yaradıcılığını davam və inkişaf etdirməklə bərabər, bir sıra bədii-sənədli publisist əsərləri ilə çıxış etmiş,

hətta qələmini dram janrında sınamışdır. Müstəqillik uğrunda mübarizə tariximiz haqqında, M.Ə.Rəsulzadə haqqında “Dönməzlik” sənədli povestini, “Bir kərə yüksələn bayraq” adlı dram əsərini yazmışdır. M.Ə.Rəsulzadəyə həsr etdiyi ikihissəli “Azərbaycan, Azərbaycan” dramı Şəhriyar adına Bakı Mədəniyyət Mərkəzinin “Miniatür” teatrında tamaşaya qoyulmuş, bu əsərə görə “Araz” Ali Ədəbi mükafatı diplomu ilə təltif edilmişdir.

1993-cü ildə Hacı Zeynalabdin Tağıyevə həsr etdiyi “Yaşayan ömür” pyesi Azərbaycan Dövlət Gənclər Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. 1994-cü ildə “Xəzər” Beynəlxalq Fondunun işində yaxından iştirak etdiyinə və anadan olmasının 60 illiyi münasibətilə fondun mükafatını almışdır.

1994-cü ildə Bakı və Kəndlər Birliyinin mətbuat xidmətinin rəhbəri təyin edilmişdir.

2001-ci ildə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin Xalq Təhsili Muzeyində şöbə müdiri işləmişdir.

2002-ci ildə “Yaşıl rəngin işığı” kitabına görə Rəsul Rza Beynəlxalq mükafatı laureatı adını almışdır.

Teyyub Qurban 2018-ci il fevral ayının 21-də vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / M.Aslan; red. T.Qaraqaya; ön söz müəll. M.Süleymanlı.- Bakı: Avrasiya press, 2006.- 320 s.

Şair səlahiyyəti / M.M.Aslan; red. İ.Məmmədli; tərt.: F.Rüstəmçizi, M.Paşabəyli; [rəssam.: Y.Əsədov, M.Yavəroğlu].-Bakı: Azərənşr, 2015.- 342 s.

Varlıqla yoxluq arasında: iki cildə: [poeziya] / M.Aslan; red. İ.Məmmədli; rəssam.: Y.Əsədov, M.Yavəroğlu.- Bakı: Qismət, 2011.- C.I.- 576 s.; C.II.- 424 s.

Məmməd Aslan ədəbiyyətə verdi // Türkiyə.- 2015.- 29 sentyabr-4 oktyabr.- S.16.

Məmmədli, İ. Şeirimizizin səməndər quşu, yaxud sözün ucalığında Məmməd Aslan ünvanı / İ.Məmmədli // 525-ci qəzet.- 2017.- 19 avqust.- S.23.

Rüstəmçizadə, S. Məmməd Aslan: şair / S.Rüstəmçizadə // Ədəbiyyat qəzeti.- 2017.- 10 iyun.- S.4.

Məmməd Muxtar oğlu Aslanov (Məmməd Aslan) 1939-cu il dekabr ayının 24-də Kəlbəcər rayonunun Laçın kəndində anadan olmuşdur.

Orta məktəbi bitirdikdən sonra APİ-nin (indiki ADPU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır. Əmək fəaliyyətinə Kəlbəcər rayonunun Yanşaq və İstisu kənd məktəblərində müəllim kimi başlamışdır.

Rayonda nəşr olunan çoxtiraajlı "Yenilik" qəzeti redaksiyasında məsul katib işləmişdir.

1970-ci ildə Bakıya köçmüş, "Ulduz", "Azərbaycan təbiəti" jurnallarında, "Azərbaycan gəncləri", "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti redaksiyalarında çalışmış, 1985-1991-ci illərdə "Yazıçı" nəşriyyatında redaktor, böyük redaktor, 1991-ci ildə "Günəş" jurnalında məsul katib, 1992-1995-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Teleradio Şirkətinin "Ekran-efir" qəzetinin baş redaktoru vəzifələrində çalışmışdır.

Bədii yaradıcılığa 1960-cı ildə "Azərbaycan müəllimi" qəzetində çıxan ilk şeiri ilə başlamışdır. Dövri mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. "Dağ ürəyi" adlı ilk şeirlər kitabı 1969-cu ildə oxucuların ixtiyarına verilmişdir. Onun müxtəlif illərdə "Səsimə səs ver", "Ürək möhlət verəydi", "Nur içində nur", "Dağ ürəyi", "Bizdən sonra nə qalır", "Dəvə niyə gövşəyir", "Ərzurumun gədiyinə varanda", "Saxla izimi, dünya", "Nur içində nur", "Allahın rəsulu", "Bir sultan yaşardı Sultantəpədə", "Varlıqla yoxluq arasında" və s. nəşr edilmiş kitabları şairə geniş oxucu auditoriyası qazandırmış-

dır.

Şair həm də uşaqların sevimlisi idi. "Böyütkən, böyütkən", "Səhəri kim açır", "Dəvə niyə əsnəyir" şeir kitabları kiçik oxuculara töhfədir.

Məmməd Aslan qələmini publistikada da sınımış, "Durnalar lələk salır" hekayələr kitabının, "Ərzurumun gədiyinə varanda", "Bir sultan yaşardı Sultantəpədə", "Ömrün yarı yaşında" və s. publisistik kitabları nəşr edilmişdir.

Məmməd Aslanın türk dünyası ədəbiyyatından çoxlu tərcümələri vardır. Şair keçmiş MDB xalqları ədəbiyyatından Zülfüyyənin "Torpağa səcdə", qazax şairi Qədir Murzalıyevin "Bu bağda bülbüllər ötür" (1980) şeirlər məcmuələrini şərqli tərcümə etmişdir.

1981-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olmuşdur.

O, çoxlarının yaddaşında təkəş şair və publisist deyil, həm də ürəkləri oxşayan məharətli bir televiziya aparıcısı kimi qalır. M.Aslan AzTV-də hazırladığı "Dərədən-təpədən" verilişi ilə böyük tamaşaçı sevgisi qazanmışdır, son illər "Xəzər" televiziyasında müəllif verilişi ilə çıxış edirdi.

Şairin ədəbiyyatımız qarşısındakı xidmətləri yüksək qiymətləndirilmiş, o, 1998-ci ildə "Əməkdar mədəniyyət işçisi" fəxri adına layiq görülmüş, 2000-ci ildə "Şöhrət" ordeni ilə təltif olunmuşdur. Bir sıra beynəlxalq və respublika mükafatları laureatı olmuşdur.

Məmməd Aslan 2015-ci il sentyabr ayının 23-də vəfat etmiş, Masazır qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur.

85
illiyiFamil Mehdi
1934-2003

Şair

Ə d ə b i y y a t

Bədii publisistika /F.Mehdi; elmi red. T.Rüstəmov.-Bakı: Maarif, 1982.-293 s.

Borc : şeirlər və poema /F.Mehdi.-Bakı: Gənclik, 1984.-277 s.

Əllidən sonra: şeirlər /F.Mehdi.-Bakı: Yazıçı, 1993.-136 s.

Mətbuatda publisistika: sənətkarlıq söhbəti: dərs vəsaiti /F.Mehdi; elmi red. M.Mahmudov; AzSSR Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyi, S.M.Kirov ad. Azərb. Döv. Un-ti.- Bakı: ADU, 1981.-75 s.

O vicdan, məslək mücəssəməsi, nurlu bir şəxsiyyət idi /Ağdamlı ziyalılar və ziyalılıq səviyyəsi: bədii-publisistik düşüncələr /X.Məmmədov; red. S. Əzimov, A. Məmmədov.- Sumqayıt: Dərələyəz-M, 2010.-S.31-36.

İsiti qəlbini xəyallar onun - Famil Mehdi'nin ilk kitabı: şeirlər /F.Mehdi; hazırladı: A. Kərimova //Kaspi.-2018.- 13-15 yanvar.- S.17.

Famil Ağalar oğlu Mehdiyev 1934-cü il dekabr ayının 25-də Ağdam rayonunun Sarıhacılı kəndində anadan olmuşdur.

Əhmədavar kənd məktəbində 7-ci sinfi bitirdikdən sonra Ağdam Pedaqoji Məktəbinə daxil olmuş, həm məktəbi, həm də texnikumu fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir.

1953-1958-ci illərdə ADU-nun (indiki BDU) filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsilini davam etdirmişdir.

Əmək fəaliyyətinə 1958-ci ildə "Bakı-Baku" qəzetində ədəbi işçi kimi başlamış, ADU-nun filologiya fakültəsində aspirant (1961-1964), müəllim, baş müəllim, 1973-cü ildən Jurnalistika fakültəsində Jurnalistika-nın nəzəriyyəsi və təcrübəsi kafedrasının müdiri vəzifələrində işləmişdir.

Akademik Mirzə İbrahimovun rəhbərliyi altında namizədlik, 1974-cü ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1977-ci ildə professor elmi adını almışdır.

Fəal pedaqoji, elmi və ictimai işlə məşğul olmuşdur. "Jurnalistika məsələləri" adlı ali məktəb tələbələri üçün dərslərin müəlliflərindən biridir. "Alovlı publisist Səməd Vurğun", "Azərbaycan bədii publisistikasının sənətkarlıq problemləri", "Mətbuatda publisistika", "Bədii publisistika" kimi monoqrafik kitablar və dərs vəsaitləri onun qələminin məhsuludur.

Bədii yaradıcılığa 1951-ci ildə

Ağdam rayon qəzetində çıxan ilk şeiri ilə başlamış, dövrü mətbuatda vaxtaşırı çıxış etmişdir. İlk poeması "Gənclik eşqi" də tələbəlik illərində "Azərbaycan" jurnalında dərc olunmuşdur. Həmin jurnalda nəşr edilən "Səni gözləyirəm" poeması bütün respublikada böyük oxucu marağına səbəb olmuşdur. "Təbriz xalısı" (1981), "Ömür keçir, gün keçir" (1983), "Borc" (1984), "Əyilmə, dünyam" (1985), "Seçilmiş əsərləri" (1989), "50-dən sonra" (1993), "Qarabağ faciəsi" (publisistika) (1995) və s. onlarca kitabın müəllifidir.

1959-cu ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olmuşdur.

Əsərləri müxtəlif xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur.

Bakı şəhər Oktyabr rayonu Xalq Deputatları Sovetinin (XVII, XVI-II, XIX çağırış) deputatı olmuşdur. "Oqonyok" jurnalının laureatı adına layiq görülmüşdür. SSRİ "Bilik" cəmiyyətinin ən yaxşı elmi-kütləvi əsərlərə görə diplomunu almışdır.

Qarabağ müharibəsinin ilk günlərindən "Nicat" cəmiyyətini yaratmış və Vətənin müdafiəsinə qalxan könüllülər arasında stimül yaratmaq məqsədi ilə cəmiyyət adından "General Məhəmməd Əsədov" mükafatı təsis etmişdir.

Famil Mehdi 2003-cü il sentyabr ayının 28-də Bakıda vəfat etmişdir.

75
illiyiSara Nəzirova
1944-2014

Yazıçı-publisist

Sara Mollaçı qızı Nəzirova 1944-cü il dekabr ayının 29-da Oğuzda (keçmiş Vartaşen) anadan olmuşdur. 1965-ci ildə API-nin (indi ADPU-nun İbtidai təhsil fakültəsi) İbtidai təhsilin pedaqogikası və metodikası fakültəsini bitirmişdir. 1966-1988-ci illərdə Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyində (indiki Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyi) müşayiətçi, kiçik elmi işçi, filial müdiri, şöbə müdiri və baş elmi işçi vəzifələrində çalışmışdır. Elə ilk elmi-publisistik və bədii yazılarını da burada qələmə almışdır.

1975-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Fəlsəfə və Hüquq İnstitutunda estetikə üzrə aspiranturayı bitirmişdir.

1984-cü ildə SSRİ Rəssamlar İttifaqına, 1988-ci ildə isə SSRİ Yazıçılar İttifaqına üzvlüyə qəbul olunmuşdur. 2002-ci ildə Fransanın Lill şəhərində Avropa Beynəlxalq Jurnalist Məktəbini müvəffəqiyyətlə başa vurmuşdur.

Sara Nəzirovanın əsərləri 1968-ci ildən dövrü mətbuatda çap olunmağa başlamışdır. Onun incəsənətdə axtarıları sənətsüənəsləşməyə aləminə bir sıra töhfələr bəxş etmişdir: "Gözəlləmə", "Ocaqlarımızın bərəkəti", "Çin-süsləməsi", "Keçmişimiz və mədəniyyətimiz", "Şəki xan sarayı və bərpası", "Söz sənəti və miniatür", həmçinin rəssamlıq sənəti ilə bağlı məqalələri elmi təfəkkürün məhsuluydu. Sara xanım etnoqraf idi. Bizim milli-mənəvi varlığımızın bərəsi olan adət-ənənlərə yaxşı bələd idi, Şərq və Azərbaycan xalçaçılıq sənətinə, rəssamlığa, musiqiyə aid yazıları da bunu sübut edirdi.

O, ədəbiyyata bir qədər gec, yetmişinci illərin sonlarında gəlmişdi. İlk

hekayələrini "Azərbaycan" jurnalında çap etdirmişdir. "Ümid ulduzu", "Savab yiyəsi", "Tale damğası" povestlərinin, "Bayat oxşaması", "Yevlaxdan keçən yollar", "Ölü dərdi", "Köhnə kişi" və s. hekayələrin müəllifidir.

1994-cü ildə Amerika Birləşmiş Ştatlarında "İkarus" jurnalında onun povesti Azərbaycanı təmsil etmişdir.

1996-cı ildə YUNESKO-nun "The World Literature to Day" toplusunun payız sayında "Kəpənək ömrü" povesti dərc olunmuşdur. O, 2010-cu ildə ən yaxşı hekayəyə görə Beynəlxalq müsabiqənin qalibi olmuşdur.

S.Nəzirovanın 1983-cü ildə "Yazıçı" nəşriyyatında "Terrakota", 1986-cı ildə "Qədir ağacı", 1992-ci ildə "Tale damğası", 1990-cı ildə "Nağıl nabatı", 1996-cı ildə "Beton evdən yazılar", 2007-ci ildə "Əşraf Muradoğlu", ingilis dilində "Selected Works" kitabları çap edilmişdir. Yaradıcılığı haqqında 2003-cü ildə "Elm" nəşriyyatında "Oğuz gözəlləməsi" kitabı nəşr olunmuşdur. "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında "Batmış şəhərin incəsənəti", "Nar nağılı", "Qəsd", "İçərişəhərin hamamları", "Dost dostu tən gərək", "Üfüqü ötənlər" filmləri onun ssenariləri əsasında çəkilmişdir.

Onun "Nağılını göstər", "Mərd körpüsü", "Qayıt", "Sözün sehri" pyesləri Azərbaycan Dövlət Teatrlarında tamaşaya qoyulmuşdur. Əsərləri rus, ukrayna, ingilis, ispan, çin və s. dillərdə nəşr olunmuşdur.

Yazıçı 2012-ci il may ayının 9-da "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Sara Oğuz Nəzirova 2014-cü il iyun ayının 22-də vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Beton evdən yazılar:
[povestlər və hekayələr]
/S.A.Nəzirova; red.
Ə.Əmirli; rəssam
T.Qorçuyev.- Bakı:
Yazıçı, 2014.-399 s.

Dəli istək / S.Oğuz
(Nəzirova); red. və tərc.
M.Hüseynzadə.- Bakı:
Ziya, 2007.- 32 s.

Qəhrəmanova, A.
Sara Oğuz nəsrində
qadın dünyası /
A.Qəhrəmanova //
Kaspi.-2017.- 4-6 no-
yabr.- S. 21-22.

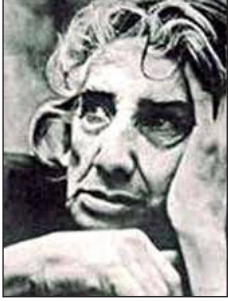
Yusifli, V. Bu dünyadan
Sara getdi... (Yazıçı-
sənətsüənəsləşmə
Sara Oğuzun
70 yaşı tamam oldu)
/ V.Yusifli // Ədalət.-
2014.- 25 dekabr.- S.7.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/down/meqale/medeniyyet/2014/dekabr/411288.htm>

110 illiyi Səttar Bəhlulzadə 1909-1974

Rəssam

Ə d ə b i y y a t

Əliyev, Z. *Günahlı dünyanın günahsız adamı və yaxud Səttar Bəhlulzadə romantizmi* / Z.Əliyev; red. A.Xəlilov; [üz qabığı. müəll. A.Həsənov]. - Bakı: TimePrint, 2014.- 232 s.

Səttar Bəhlulzadənin karikaturaları: "Kommunist" qəzetinin materialları əsasında: [kataloq] / Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Səttar Bəhlulzadənin ev-muzeyi; kataloqun tərt. və giriş sözünün müəll. P.Abdinova.-Bakı: [s.n.], 2016.-47 s.

Səttar Bəhlulzadə: bibliografiya / Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, M.F.Axundov ad. Azərb. Milli Kitabxanası; layih. rəhb. Ə.Qarayev; tərt. ed. M.Cahangirova, P.Qurbanova; ixtisas red. və burax. məs. K.Təhrov.- Bakı, 2009.- 181 s.

Səttar Bəhlul oğlu Bəhlulzadə 1909-cu il dekabr ayının 15-də Bakının Əmircan kəndində anadan olmuşdur. 1927-1931-ci illərdə Azərbaycan Rəssamlıq Texnikumunda təhsil almışdır.

Yaradıcılığa "Kommunist" qəzetində Əzim Əzimzadənin rəhbərliyi ilə başlamışdır. 1931-1933-cü illərdə müasir məzmunlu ilk karikaturaları çap edilmişdir. 1933-1940-cı illərdə V.İ.Surikov adına Moskva Dövlət Rəssamlıq İnstitutunun "Qrafika" fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir. 1941-ci ildə Bakıya qayıtmış, Əzim Əzimzadə adına Bakı Rəssamlıq Məktəbində müəllimlik etmişdir. Yaradıcılığının ilk illərində əsərlərində tarixi mövzular və tarixi şəxsiyyətlərin təsviri "Babək üsyanı", "Fətəli xan", "Xəttat Mir Əli" və s. əsas yer tutmuşdu. Mühəribədən sonrakı illərdə Bəhlulzadənin yaradıcılığında təbiət təsvirlərinə meyl getdikcə güclənmiş, o, mənərə janrında daha bitkin əsərlər yaratmağa başlamışdır. 1946-1947-ci illərdə Respublika bədii sərgilərində real Azərbaycan təbiətini təsvir edən rəssamın Abşeron etüdləri ("Buzovna neft mədənləri", "Əmircan" və s.), gərgin yaradıcılıq axtarışlarının məhsulu olan "Xəzər üzərində axşam", "Xəzər gözəli", "Əbədi məşəllər", "Kəpəzin göz yaşları", "Vətənimin baharı", "Azərbaycan nağılı", "Suraxanı atəşgahı", "Əfsanəvi torpaq", "Şahna-bat", "Naxçıvan.Axşamçağı Ordubad bağlarında", "Vətənimin baharı", "Bakıda atəşfəşanlıq", "Qudyalçay vadisi", "Qızıl bənövşəyə gedən yol", "Suraxanı atəşgahı", "Neft daşları", "Şamaxı üzümlükləri" və s. əsərləri nümayiş edilmişdir.

Səttar Bəhlulzadənin 34 illik yara-

dıcılığında qrafika janrı çox geniş yer tutur. 1966-cı ilin payızında Praqanın "U rjeçitskix" qalereyasında qrafik əsərlərindən ibarət fərdi sərgisi açılmışdır. Bu sovet dönəmində Azərbaycan rəssamının xarici ölkədə açılmış ilk sərgisi idi. Səttar Bəhlulzadənin fərdi sərgiləri Əlcəzair, Misir, Livan, Suriya, ADR, Çexoslovakiya, Bolqarıstan, İraq, Kuba, Kanada, Belçika, Fransa, Yaponiya və dünyanın bir sıra başqa ölkələrində nümayiş etdirilmişdir. Dünyanın onlarla muzeylərində onun əsərləri daimi eksponatlar sırasındadır. Azərbaycanda əsərləri R.Mustafayev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyində və Azərbaycan Dövlət Şəkil Qalereyasında saxlanılır.

Məhsuldar fəaliyyətinə və yüksək sənətinə görə yaradıcılığına yüksək qiymət verilmiş, 1960-cı ildə Azərbaycanın "Əməkdar incəsənət xadimi", 1963-cü ildə "Xalq rəssamı" fəxri adlarına layiq görülmüş rəssama 1972-ci ildə Azərbaycan SSR Dövlət mükafatı verilmişdir. O, iki "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni və medallarla təltif edilmişdir.

Səttar Bəhlulzadə 1974-cü il oktyabr ayının 14-də Moskvada vəfat etmiş, doğma Əmircan kəndində dəfn olunmuşdur. Əmircanda qəbirüstü abidəsi ucaldılmışdır.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin istedadlı fırça ustasının Əmircanda yaşadığı evdə muzeyinin təşkil olunması haqqında müvafiq Sərəncamına əsasən 1994-cü ildə ev-muzeyi yaradılmışdır.

Əsərlərinin UNESCO səviyyəsində sərgisi təşkil olunmuş, 2009-cu il "Səttar Bəhlulzadə ili" elan edilmişdir.

85
illiyi**İbrahim Zeynalov**
1934-2008**Heykəltəraş****Ə d ə b i y a t**

İbrahim Zeynalov - heykəltəraş = Ибрагим Зейналов - скульптор = İbrahim Zeynalov - sculptor / Mətnin müəll. C. Novruzova.- Bakı: n. y., 1998. - 75 s.- Azərbaycan, rus və ingilis dillərində.

Məsimli, E. Bizim İbrahim müəllim: İbrahim Zeynalov - 80 / E.Məsimli // Mədəni həyat.-2014.- № 5.- S. 34-35.

Fərəcov, S. Sənət tariximizi zənginləşdirən heykəltəraş: / S.Fərəcov // Mədəniyyət.- 2015.- 6 mart.- S.11.

Вольценбург, О.Э. Зейналов Ибрагим Исмаил оглы // Художники народов СССР: биобиблиографический словарь. /О.Э. Вольценбург, Т.Н.Горина; Научно-исследовательский институт теории и истории изобразительных искусств (Академия художеств СССР).- Том 4.- [Москва], 1983.- S.283.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/download/meqale/medeniyyet/2015/mart/424863.htm>

<https://az.wikipedia.org/>

İbrahim İsmayıl oğlu Zeynalov 1934-cü il dekabr ayının 27-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

Orta məktəbi bitirdikdən sonra 1951-ci ildə Ə.Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Məktəbinin heykəltəraşlıq sinfinə (Həyat Abdullayevanın sinfinə) daxil olmuşdur.

1956-cı ildə məktəbin heykəltəraşlıq şöbəsini bitirən İbrahim Zeynalov elə həmin ildən təhsilini Xarkov Rəssamlıq institutunda davam etdirmişdir. O, 1962-ci ildə ali təhsilini başa vuraraq Bakıya qayıtmış və bütün ömrünü heykəltəraşlıq sənətinə həsr etmişdir.

1957-ci ildən etibarən ən müxtəlif respublika, ümumittifaq və beynəlxalq sərgilərdə iştirak etmişdir.

Azərbaycanda milli heykəltəraşlıq məktəbinin inkişaf etdirilməsində İbrahim Zeynalovun böyük xidmətləri olmuşdur. Onun monumental heykəl, büst-portret və digər heykəltəraşlıq janrlarında yaratdığı gözəl sənət əsərləri ölkəmizin zəngin ənənələrə malik heykəltəraşlıq mədəniyyətinin parlaq səhifələrindəndir.

Öz yaradıcılıq illərində İbrahim Zeynalov Beyləqan şəhərində M.Beyləqaninin, Ə.Naxçıvaninin, İ.Nəsiminin (Tokay Məmmədovla birlikdə) Bakıda Şah İsmayıl Xətəinin, Qəbələdə İsmayıl bəy Qutqaşının, M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın foyesində Mirzə Fətəli Axundzadənin, Şamaxıda Mirzə Ələkbər Sabirin, Nəriman Nərimanovun və Hacı Zeynalabdin Tağıyevin unudulmaz ob-

razlarını gözəl abidələrə çevirərək mədəniyyət tariximizə həmişəlik həkk etmişdir.

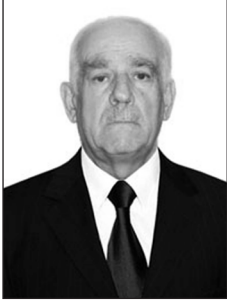
İbrahim Zeynalov heykəltəraşlıq sənəti ilə yanaşı, pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olmuşdur. 1971-1973-cü illərdə Ə.Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Məktəbində müəllim işləmiş, 1973-1993-cü illərdə Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunda (indiki ADPU) müəllim, baş müəllim, dosent, professor və kafedra müdiri vəzifələrində çalışmışdır.

Harada işləməsindən və hansı vəzifəni tutmasından asılı olmayaraq, milli mədəni irsin təbliği, tədrisi və qorunmasında qüvvə və bacarığını əsirgəməmiş, özünün zəngin bilik və təcrübəsini gənc sənətkarlar nəslinin yetişdirilməsi işinə sərf etmişdir.

1994-cü ildən 2003-cü ilədək Rüstəm Mustafayev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyinin direktoru olmuşdur.

İbrahim Zeynalovun Azərbaycan mədəniyyəti qarşısındakı xidmətləri yüksək qiymətləndirilmişdir. O, 1972-ci ildə SSRİ Dövlət mükafatı, 1976-cı ildə “Avrora” (indiki Qara Qarayev) metrostansiyasının tərtibatına görə Azərbaycan Dövlət mükafatları laureatı olmuş, 1975-ci ildə “Əməkdar incəsənət xadimi”, 1988-ci ildə isə “Xalq rəssamı” fəxri adlarına layiq görülmüşdür. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdçüsü olmuşdur.

İbrahim İsmayıl oğlu Zeynalov 2008-ci il mart ayının 6-da vəfat etmiş, II Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Kamil Nəcəfzadə
1929-2011**Rəssam****Ə d ə b i y y a t**

Azərbaycan Respublikasının Xalq Rəssamı Kamil Nəcəfzadə [İzomaterial] / Azərb. Resp. Mədəniyyət Nazirliyi, Səttar Bəhlulzadə ad. Sərgi salonu; tərt. ed. F. Abdullayev; mətnin müəll. Ü. Zeynalova; tərc. ed. Z. Hacıyeva; fotoqraf R. Sadiqov.- Bakı: [s. n.], 2004.- 64 s.

Həsənzadə, C. Kamil Nəcəfzadə / C. Həsənzadə, C. Səmədov; Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Bakı: Təhsil, 2009.- 127 s.

Kazımzadə, A. Kamil Nəcəfzadə: Azərbaycanın Xalq rəssamı, Dövlət mükafatları laureatı, professor Kamil Nəcəfzadənin 75 illiyinə həsr olunur / A. Nəcəfzadə; red. Y. Şeyxov.- Bakı: Nağil evi, 2005.- 49 s.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/download/respublika/2013/aprel/304242.htm>

Kamil Nəcəf oğlu Nəcəfzadə 1929-cu il dekabr ayının 29-da Lənkəran şəhərində anadan olmuşdur. 1943-1948-ci illərdə Ə. Əzimzadə adına Rəssamlıq Məktəbində oxumuş, 1949-1955-ci illərdə isə Moskvada Ümumittifaq Kinematografiya İnstitutunda təhsil almışdır.

1955-ci ildən "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında quruluşçu rəssam kimi fəaliyyətə başlamışdır. O, Azərbaycan kinosunun korifeyləri olan H. Seyidbəyli, Ə. İbrahimov, R. Ocaqov, T. Tağızadə, A. Babayev kimi rejissorlarla işləmiş, "Ulduz", "Ad günü", "Mən ki, gözəl deyildim", "Bir cənub şəhərində", "Bir məhəlləli iki oğlan", "Atları yəhərləyin", ümumiyyətlə, 40-a yaxın bədii, tammetrajlı filmlərə tərtibat vermişdir.

Kamil Nəcəfzadə teatr rəssamı kimi Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrında unudulmaz şair Səməd Vurğunun "Fərhad və Şirin", Akademik Milli Dram Teatrında "Kor", "Knyaz", "Oqtay Eloğlu" və başqa əsərlərə hazırlanmış tamaşalara tərtibatlar vermişdir. Natürmort, portret, süjetli kompozisiya, mənzərə janrlarında da uğurlar qazanmışdır. Kamil müəllim portret janrında "Füzuli", "Şah İsmayıl Xətai", "Şəhriyar", "Səməd Vurğun", "Nəriman Nərimanov", "Cəfər Cabbarlı", "Əli Zeynalov", "Həsənağa Turabov" və başqa portret əsərləri respublikamızın və dünya muzeylərinin daimi eksponatlarıdır. N. Nərimanovun həyat və yaradıcılığına həsr etdiyi qrafik təsvirlər, "Azərbaycan" adlı akvarel silsiləsi, C. Cabbarlının "Sevil" pyesinə, M. Hüseyinin "Komissar" povestinə, M. S. Ordubadinin "Döyüşən şəhər" romanına çəkdiyi illüstrasiyalar fırça ustasının uğurlu yaradıcılığının sübutudur.

1957-ci ildən Rəssamlar İttifaqının və Kinematografçılar İttifaqının üzvüdür.

Rəssam respublikamızda və xaricdə keçirilən bir çox rəssamlıq sərgilərinin iştirakçısı, 15 fərdi sərginin müəllifi olmuşdur. Amerika Birləşmiş Ştatlarının Vaşinqton şəhərində fərdi sərgisi açılan ilk azərbaycanlı rəssamdır. Həmin tədbirdə ulu öndər Heydər Əliyev də iştirak etmiş, fırça ustasına uğurlar arzulamışdır.

Əsərləri dünyanın bir çox ölkələrində - Amerika, Böyük Britaniya, Yaponiya, Türkiyə, Çexoslovakiya, Almaniya, Fransa, Kanada, Monreal və s. muzeylərdə, şəxsi kolleksiyalarda saxlanılır.

O, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuş, Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasının professoru kimi çalışmışdır.

Kino və rəngkarlıq sahəsində xidmətlərinə görə 1964-cü ildə Çeçen-İnquş Respublikasının "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adını almış, 1976-cı ildə Azərbaycanın SSR-in "Əməkdar rəssam", 1987-ci ildə "Xalq rəssamı" fəxri adlarına, iki dəfə Dövlət mükafatına layiq görülmüş, 1999-cu ildə "Şöhrət" ordeni ilə və medallarla təltif olunmuşdur.

Əsərləri Dövlət İncəsənət Muzeyi və Dövlət Rəsm Qalereyasının fondunda saxlanılır. 2009-cu ildə sənətsünaslıq doktoru Cəmilə Həsənzadə və Ceyhun Səmədovun müəllifliyi ilə "Kamil Nəcəfzadə" adlı kitab çap olunmuşdur.

Kamil Nəcəf oğlu Nəcəfzadə 2011-ci il iyun ayının 29-da vəfat etmişdir.

2014-cü ildə Kamil Nəcəfzadənin 85 illik yubileyinə "Ağ kətanın sehri... Kamil Nəcəfzadə" qısmetrajlı sənədli televiziya filmi çəkilmişdir.

55
illiyiAzər Zeynalov
1964

Opera müğənnisi

Azər Zeynalabdin oğlu Zeynalov 1964-cü il dekabr ayının 13-də Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur.

1969-cu ildə Bakı şəhərinə köçmüş, 1982-1989-cu illərdə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun (indiki ADMİU) dram rejissorluğu şöbəsində təhsil almışdır.

Musiqiyə olan həvəs onu 1990-cı ildə Rəşid Behbudov adına Dövlət Mahnı Teatrına gətirmiş, eyni zamanda Rafiq Babayevin "Cəngi" ansamblında da fəaliyyət göstərmişdir. 1990-cı ildə "Odlar Yurdu Bakı - 90" mahnı müsabiqəsinin laureatı olmuşdur. 1992-ci ildə Bakı Musiqi Akademiyasının vokal şöbəsinə daxil olmuş, 1994-cü ildə İtaliyada imtahan verərək "Aqostino Steffani" adına (Kastelfranco Veneto şəhəri) İtaliya Dövlət Konservatoriyasının vokal şöbəsinə qəbul olmuşdur.

1996-cı ildə "Opera ifaçısı" ixtisası ilə təhsilini bitirmiş, Azərbaycana dönmüş və Bakı Musiqi Akademiyasında yarımçıq qalmış təhsilini də başa vurmuşdur.

1996-cı ildən Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının solistidir. "Liriko-dramatik tenor" səs tembrinə malik olan Azər Zeynalov Avropanın və Azərbaycanın klassik operalarında baş rolların ifaçısıdır. O, yalnız opera ifaçısı kimi yox, həm də Azərbaycan bəstəkarlarının mahnı və romanslarını, oda və oratoriyalarını da ifa edir.

E.Sabitoğlunun "Şükriyyə", "Gəncədən gəlirəm", T.Quliyevin "Bəxtəvər oldum", "Azərbaycan", R.Hacıyevin "Leyla", R.Mirişlinin "Vətən harayı", R.Qasımovanın "Səninləyəm, Azərbaycan",

R.Mustafayevin "Məhəmməd və Leyla", V.Adıgözəlovun "Qəm karvanı", S.Kəriminin "Ömrümün istəyi", "Sənsizləmişəm", S.Əliyevanın "Əziz anam" və s. musiqi əsərləri onun ifasında yaddaşlarda qalmışdır. Öz ifası ilə xarici dövlətlərin böyük konsert salonlarında dəfələrlə çıxış etmişdir.

Azər Zeynalov 2001-ci ildən ADMİU-da Vokal kafedrasının müdiri, 2015-ci ildən Musiqili teatr aktyoru kafedrasının və Azərbaycan Milli Konservatoriyasında yeni yaradılmış Milli vokal kafedrasının ictimai əsaslarla müdiri vəzifələrində çalışmış, 2016-2017-ci tədris ilindən etibarən pedaqoji fəaliyyətini yalnız Azərbaycan Milli Konservatoriyasında davam etdirərək Milli vokal kafedrasına rəhbərlik etmişdir.

2009-cu ildə "Milli vokal" kafedrası üzrə dosent, 2013-cü ildə isə professor adı almışdır. Vokal ifaçılığının tədrisi üzrə 2008-ci ildə maqistr, 2012 və 2016-cı illərdə isə bakalavr təhsil pilləsi üçün proqramlar tərtib etmişdir. 2012-ci ildə nəşr etdirdiyi "Vokal ifaçılığı" kitabı ali musiqi məktəblərinin opera-vokal sinfində təhsil alan tələbələr üçün ana dilində ilk dərslikdir.

Azərbaycan Opera sənəti sahəsində xidmətlərinə görə müxtəlif mükafatlar almışdır. 1995-ci ildə "Avropa Türk-İslam Kültür Cəmiyyəti" tərəfindən qızıl medalla təltif edilmiş, 1998-ci ildə Azərbaycan Respublikasının "Xalq artisti", 2008-ci ildə isə Dağıstan Respublikasının "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüşdür. 2013-cü ildə "TÜRKSÖY" təşkilatının təsis etdiyi medalla təltif olunmuşdur. 2001-2017-ci illərdə hər il Prezident Mükafatına layiq görülmüşdür.

Ə d ə b i y a t

Varlığın Zinəti (Nəti - Şəzif) [Səsyazma] / söz N.Gəncəvi; mus. R.Mirişli; qiraət V.Məmmədaliyev; aranj. Y.Mirişli; ifa edirlər: A.Zeynalov və xor: - Bakı: [2015?].-[1] elektron. opt. disk (CD ROM): 12 sm.

Xalq artisti Belarus teatrında çıxış edəcək // Mədəniyyət.- 2017.- 15 fevral.- S.2.

Şəmsizadə, N. Xalq artisti, professor Azər Zeynalov. Səs // Əgər onlar olmasaydı... / N. Şəmsizadə; red. E.İsgəndərzadə.-Bakı, 2015.- S.

İ n t e r n e t d ə

http://www.anl.az/download/meqale/medeniyyet/2017/fevral/528607.htm

100
illiyiƏminə Dilbazi
1919-2010

Rəqqasə

Ə d ə b i y y a t

Dilbazoğulları (Dilbazilər):
şəərə: XVII-XXI yüzillər:
[buklet] / [tərt. ed.
İ.B.Umudlu; dizayn M.
Bəhmən].-[Bakı]: [Apost-
roff], [2017].-1 qatlanmış v.
(16) s.

*İbrahim, Ə.S. Rəqqasə Əminə
Dilbazi: Albom-monoqrafiya*
/ Ə.S.İbrahim.-Bakı: [s.n.],
2009.- 69 s.

Abbaslı, T. Əminə Dilbazi
- şeiriyət yurdundan çıxıb,
düzi-dünyanı sarmış füsün-
kar rəqsiiyyat poeziyası... /
T.Abbaslı // Mədəniyyət.-
2017.- 22 dekabr. - S.13.

*Araplı, Y. Hər kəsi məftun
edən rəqqasə... / Y.Araplı //*
Mədəniyyət.az.-2015.- № 4.-
S.62-63.

*Çəmənli, M. İlk Azərbaycan
rəqs ansamblı / Mustafa
Çəmənli // Sənət hekayələri*
/M.Çəmənli.- Bakı, 2014.-
S.68-103.

İ n t e r n e t d ə

[http://www.anl.az/down/
meqale/medeni_az/2015/
aprel/468537.jpg](http://www.anl.az/down/meqale/medeni_az/2015/aprel/468537.jpg)

Əminə Paşa qızı Dilbazi 1919-cu il dekabr ayının 26-da Qazax mahalının Xanlıqlar kəndində anadan olmuşdur.

1935-ci ildə ilk dəfə səhnəyə çıxan Əminə xanım Üzeyir Hacıbəylinin bəstələdiyi “Kolxoz çölləri” mahnısını ifa etmişdir.

Sonralar rəqqasə kimi fəaliyyətə başlamış, 1936-1939-cu illərdə Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının Mahnı və Dövlət Rəqs ansamblının solisti olmuşdur.

1938-ci ildə Moskvada Ədəbiyyat və incəsənət oğünlüyündə iştirak etmişdir.

1957-ci ildə Moskvada Tələbə və Gənclərin 6-cı Ümumdünya festivalında qızıl medala layiq görülmüşdür.

Müəllimlik fəaliyyətinə 1939-cu ildə Teatr Texnikumunda başlamış, öz peşəsinin incəliklərini tələbələrinə öyrətmişdir. Əminə Dilbazi xalq rəqslərinin sirlərinə bələd olan yeni ifaçılar nəslinin hazırlanması yolunda yorulmadan çalışmışdır.

Əminə Dilbazinin adı ölkəmizdə professional və öz fəaliyyət rəqs ansambllarının yaradılması ilə də sıx bağlıdır. 1959-cu ildə Azərbaycan Tibb İnstitutunda yaratdığı “Çinar” tələbə rəqs kollektivinə rəhbərlik etmiş, 1967-ci ildə “Sevinc” qızlar ansamblını yaratmışdır. Görkəmli rəqqasə klassik milli rəqslərimizi yeni ifa tərzii ilə zənginləşdirərək əsl sənət inciləri yaratmağa müvəffəq olmuşdur.

Onun oynadığı “İnnabı”, “Tərəkəmə”, “Vağzalı-Mirzeyi”, “Turacı”, “Naz eləmə” rəqsləri xüsusilə məşhurdur. Əminə Dilbazi həm də “Leyli və Məcnun” operasında, “Arşın mal alan” və “O olmasın, bu olsun” komediya-larında və sair əsərlərdə də rəqslərə quruluş vermişdir. Əminə Dilbazinin fəaliyyəti boyu repertuarı hər zaman öz rəngarəngliyi ilə səciyyələnmişdir. Belə ki, rəqs ustadı bir çox filmlərdə rəqslərə quruluş vermiş, “Əzablı yollar”, “Mən mahnı qoşuram”, “Ulduz” və s. filmlərin xoreoqrafı olmuşdur.

Tarixi kökləri qədimlərə bağlanan rəqslərimizin parlaq nümunələrinin yaradılmasına layiqli töhfələr verməklə yanaşı, Əminə Dilbazi dünya xalqları rəqslərinin mahir ifaçısı kimi də tamaşaçıların qəlbinə yol tapmışdır. Görkəmli rəqqasənin repertuarına rus, ukrayna, özbək, ərəb, çin və s. rəqslər daxil idi. Əminə Dilbazi Azərbaycan mədəniyyətinin xarici ölkələrdə tanınmasında və geniş şöhrət qazanmasında özünəməxsus rol oynamışdır.

Əminə xanım 1954-cü ildə “Əməkdar artist”, 1959-cu ildə “Xalq artisti” fəxri adlarına layiq görülmüş, 1999-cu ildə müstəqil Azərbaycan Respublikasının ali mükafatı - “İstiqlal” ordeni ilə təltif edilmişdir.

Əminə Dilbazi 2010-cu il aprel ayının 30-da Bakı şəhərində vəfat etmiş, II Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

95 illiyi Şamil Mahmudbəyov 1924-1997

Kinorejissor

Ə d ə b i y a t

Əbdülrəhmanlı, N. Şamil Mahmudbəyov - ilk kino məmurumuz / N.Əbdülrəhmanlı // Aydın yol.-2016.- 13 may.- S.11.

Hüseynov, F. Kino lentlərində yaşayan ömür: Şamil Mahmudbəyova həsr olunmuş tədbir keçirildi / F.Hüseynov // Mədəniyyət.- 2015.- 6 fevral.- S.7.

Mahmudbəyov Şamil Fərəməz oğlu // Naxçıvan ensiklopediyası.-Bakı, 2002.- S.291.

Mahmudbəyov Şamil Fərəməz oğlu // Azərbaycan Sovet ensiklopediyası:10 cildə.- Cild 1.- Bakı, 1982.-S.396.

Şamil Mahmudbəyovun son filmi təqdim olunacaq // Mədəniyyət.-2017.- 20 dekabr.- S.3.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/download/meqale/medeniyyet/2015/fevral/419470.htm>

Şamil Fərəməz oğlu Mahmudbəyov 1924-cü il dekabr ayının 5-də Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur.

Gəncliyi Böyük Vətən müharibəsi illərinə təsadüf edən Şamil Mahmudbəyov ordu sıralarında xidmət etmiş, Qroznıda hərbi-texniki məktəbi qurtararaq Birinci Ukrayna Cəbhəsində döyüşən hissənin tərkibində vuruşmuşdur. Ordudan tərxis edildikdən sonra Moskvada Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya İnstitutuna daxil olmuş, görkəmli rejissor S.Gerasimovun və aktrisa T.Makarovanın kursunda təhsil almışdır.

1954-cü ildən Bakı Kinostudiyasında (Cəfər Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" Dövlət Kinostudiyasında) rejissor vəzifəsində çalışmış, Azərbaycan kinosunun klassikasına çevrilmiş onlarca bədii film çəkmişdir.

Quruluş verdiyi ilk bədii lenti 1955-1956-cı illərə aid "Sol gediz" qısametrajlı film olmuşdur. Sənətkarın yaradıcılığı sonralar çəkdiyi "Romeo mənim qonşumdur", "Qaraca qız", "Torpaq, dəniz, od, səma", "Şərikli çörək", "Həyat bizi sınayır", "Skripkanın sərgüzəşti", "Dərviş Parisi partladır", "Bayquş gələndə", "Vadidə üsyan", "Tənha narın nağılı" kimi filmlərlə zənginləşib. Həm rejissor, həm də aktyor kimi fəaliyyət göstərən Şamil Mahmudbəyov əsərlərində bir çox janrlara müraciət etmiş və fərqli səviyyələrdə uğurlar qazanmışdır.

1966-cı ildə Süleyman Sani Axundovun eyniadlı hekayəsi əsasında ekranlaşdırılan "Qaraca qız" filminin ssenarisi də Ş.Mahmudbəyova məxsus idi. Bu film böyük maraqla qarşılanmış və bu gündə tamaşaçıların sevərək baxdıqları filmlərdəndir.

İkinci Dünya müharibəsinin uşaqların həyatına təsirindən bəhs edən "Şərikli çörək" filmi Şamil Mahmudbəyovun şah əsəridir. 1969-cu ildə bu filmə görə rejissor və ssenari müəllifi Alla Axundova Dövlət Mükafatı ilə təltif edilmişdilər. Bədii filmlərindən əlavə, Ş.Mahmudbəyov vaxtilə çox məşhur olan "Mozalan" satirik kinojurnalı üçün də film-süjetlər yaratmışdır. Onun özünəməxsus yumor hissi bu əsərlərdə aydın görünür. "Yazmaqla düzəlsəydi", "Varlığa nə darlıq" kimi film-süjetlər buna parlaq misaldır.

Ş.Mahmudbəyov aktyor kimi də kino tariximizdə imzasını qoymuşdur. Onun bir sıra filmlərdə oynadığı rollar maraqlı doğurmuşdur. "Yenilməz batalyon"da Əlimərdan, həmçinin son çəkdiyi "Fəryad" filmində yaratdığı erməni həkim obrazı çox baxımlı və yaddaqalan alınmışdır.

1976-cı ildə Azərbaycan SSR-in "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Şamil Mahmudbəyov 1997-ci il iyun ayının 6-da Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

110
illiyiƏləsgər Şərifov
1909-1982

Teatr rejissoru

Ə d ə b i y a t

Fərəcov, S. Bir rejissorun ömür və sənət yolu / S.Fərəcov // Mədəniyyət.- 2017.- 8 sentyabr.- S.15.

Rəhimli, İ. Ələsgər Şərifov / İlham Rəhimli // Azərbaycan teatr tarixi / İ.Rəhimli.- Bakı, 2005.- S.159-160.

Rəhimli, İ. Ələsgər Şərifov / İlham Rəhimli // Azərbaycan Teatr Ensiklopediyası: üç cildə; layihənin rəhb. Ə.M.Qarayev [ön söz]; red. hey.: T.İ.Əfəndiyev [və b.]; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Cild 1.- Bakı, 2016.-S.344-345.

Süleymanova, A. Ələsgər Şərifov - xarici dramaturgiyanın mahir rejissoru / A.Süleymanova // Kəsp.- 2013.- 21-23 dekabr.- S.10.

Şərifov Ələsgər Məmmədağa oğlu // Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: 10 cildə.-Cild 10.- Bakı, 1982.- S.515.

Ələsgər Məmmədağa oğlu Şərifov 1909-cu il dekabr ayının 25-də Şamaxıda anadan olmuşdur.

1923-1926-cı illərdə M.F. Axundzadə adına Bakı Teatr məktəbinin aktyorluq fakültəsində oxumuşdur. Tələbəlik illərində Mustafa Mərdanovun, Mirseyfəddin Kirmanşahlının, Süleyman Səlimbəyovun ayrı-ayrı vaxtlarda rəhbərlik etdikləri Şvarts adına klubun dram dərnəyinin tamaşalarında baş rolları ifa etmişdir.

1928-1930-cu illərdə Moskvada Teatr Sənəti İnstitutunun eksperimental teatr emalatxanasında rejissor Vsevolod Meyerxoldun kursunda oxumuşdur. Ali rejissor diplomu ilə Bakıya qayıdaraq Dövlət Teatrının (indi Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrı) yaradıcı heyətinə qəbul olunmuşdur. Azərbaycanın kənd rayonlarında əhalinin mədəni səviyyəsini yüksəltmək məqsədilə Bakıda kolxoz-sovxoze Teatrı yaradılmış və bədii rəhbərlik Ələsgər Şərifova tapşırılmışdır. Səyyar fəaliyyət göstərən həmin teatrdə gənc rejissor Üzeyir bəy Hacıbəylinin “Arşın mal alan”, “O olmasın, bu olsun”, Cəfər Cabbarlının “Almaz”, “Sevil”, “Yaşar” pyeslərinə quruluş vermişdir.

Ələsgər Şərifov 1932-ci ildə Dövlət Teatrında Rza Darablı, Rza Təhmasib, İsmayıl Hidayətzadə ilə birgə Hüseyin Cavidin “Şeyx Sənan” faciəsinə rejissorluq etmişdir.

1934-cü il iyun ayının 11-də Dövlət Teatrına quruluşçu rejissor vəzifəsinə qəbul olunmuşdur. 1935-ci ildə ilk müstəqil işi Qurban Musayevin “Qızıl çeşmə” dramına verdiyi quruluş olmuşdur. Sonralar Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin “Pəri cadu” (1938, 1940, 1948, 1957), İmran Qasımo-

vun “Arzu” (1938), Məmmədhüseyn Təhmasibin “Bahar” (1940), “Aslan yatağı” (1942), Cəfər Cabbarlının “Oqtay Eloğlu” (1940), “Sevil” (1944), “Od gəlini” (1951 və 1961), Abdulla Şaiqin “Nüşabə” (1946), Mirzə Fətəli Axundzadənin “Lənkəran xanının vəziri” (1948), Cabbar Məcnunbəyovun “Məhəbbətin hökmü” (1962), Hüseyin Cavidin “Səyavuş” (1963), Qeybullarəsulovun “Söz yarası” (1966), Mirzə İbrahimovun “Közərən ocaqlar” (1967), Seyfəddin Dağlının “Mənziliniz mübarək!” (1971) pyeslərinin quruluşçu rejissoru olmuşdur.

Ələsgər Şərifov Gənc Tamaşaçılar Teatrında Mirmehdi Seyidzadənin “Qızıl quş” pyesinə, Cəfər Cabbarlı adına Gəncə Dövlət Dram Teatrında Səməd Vurğunun “Xanlar” (1940) və Nikolay Poqodinın “Kreml saati” (1941) əsərlərinə, Cəlil Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrında şair-dramaturq Hüseyin Cavidin “Şeyx Sənan” (1958) faciəsinə əlvan və parlaq quruluşlar vermişdir. Tanınmış rejissor özünü kinoda aktyor kimi də sınamış və “Səbuhi” filmində görkəmli Azərbaycan şairi Mirzə Şəfi Vazehin roluna çəkilmişdir.

Rejissorun teatr sənətinin inkişafında göstərdiyi xidmətlər yüksək qiymətləndirilmiş, o, “Qırmızı Əmək Bayrağı”, iki dəfə “Şərəf nişanı” ordeni və bir neçə medallarla təltif edilmişdir. 1943-cü ildə Azərbaycan SSR-in “Əməkdar artist”, 1960-cı ildə isə “Xalq artisti” fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Ələsgər Şərifov 1982-ci il sentyabr ayının 28-də Bakıda vəfat etmiş, II Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Ə d ə b i y a t

Xalq artisti: "aktrisa kimi xoşbəxtəm, amma qadın kimi yox..." / F.Mahmudova // Şərq.- 2017.- 13 iyun.- S.13.

Fatma Yaqub qızı Mahmudova / Z.Nağıyev // Ağdam və onun yetirmələri / Z.Ə.Nağıyev; red. Z. Nağıyeva.- Kitab 3.- Bakı, 2013.- S. 317-318.

Rəhimli, İ. Fatma Mahmudova /İlham Rəhimli // Azərbaycan Teatr Ensiklopediyası : üç cildə; layihənin rəhb. Ə.M.Qarayev [ön söz]; red. hey.: T.İ.Əfəndiyev [və b.]; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Cild 1.- Bakı, 2016. - S.390.

<http://www.anl.az/download/meqale/sherq/2017/iyun/548183.htm>

Fatma Yaqub qızı Mahmudova 1954-cü il dekabr ayının 30-da Ağdam rayonunda anadan olmuşdur.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət İnstitutunu (indiki Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti) bitirmişdir.

1968-ci ildən Ə.Haqqverdiyev adına Ağdam Dövlət Dram Teatrında aktrisa işləmişdir. Teatrın aparıcı aktrisaslarından olan F.Mahmudova bu müddət ərzində bir çox özünəməxsus obrazlar yaratmağa nail olmuşdur. Sona xanım (Ə.Haqqverdiyev "Dağılan tifaq"), Məryəm (S.Vurğun "Fərhad və Şirin"), Sara (C.Cabbarlı "Solğun çiçəklər"), Həcər (S.Rüstəm "Qaçaq Nəbi"), Təhminə (Anar "Təhminə və Zaur"), Ana (A.Kamyu "Qismət") və s. bu kimi obrazlar onu tamaşaçıların sevimlisinə çevirmişdir.

Aktrisa 1987-ci ildə "Pirverdinin Xoruzu" filmində Həlimə roluna çəkilmişdir.

1989-cu ildə Azərbaycan SSR Əməkdar artisti fəxri adına layiq görülmüşdür.

Ağdam rayonunun işğalı ilə bağlı Bakıda köçkün kimi yaşayan F. Mahmudova 1994-cü ildən taleyini Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrı ilə bağlamalı olmuşdur. Teatrın repertuarında olan tamaşaların əksəriyyətində rol alaraq bir sıra maraqlı obrazlar yarada bilmişdir. O, "On min dollarlıq keyf" (C.Məmmədov

və E.Sabitoğlu) tamaşasında Bağdagül, "Hərənin öz ulduzu"nda Xurma (İ.Məlikzadə və S.Ələsgərov), "Bankir adaxlı"da ağucu Gülbikə (E.Sabitoğlu və T.Vəliyeva), "Birgünlük siğə"də Adilə Dudu (R.N.Güntəkinin əsəri əsasında. Libretto müəllifi C.Məmmədov, bəstəkar S.Fərəcov), "Adamın adamı"nda At Balaxanım (Anar), "Məsmə xala dayımdır" əsərində Əsmər (C.Məmmədov və R.Mustafayev), "Şeytanın yubileyi"ndə Məryəm (A.Babayev və O.Rəcəbov) və s. rolların öhdəsindən bacarıqla gəlmişdir.

On beşə qədər filmə çəkilmişdir.

"Ərazi", "Məşədi İbad-94", "Mos-kva-Bakı qatarı", "Hərənin öz payı+tayı (Gülxanım)", "Bəylik dərsi və ya keçmişdən gülməcələr...", "Kəndim+nizə qayıdın!?", "Yanmış körpülər", "Acılar bitməz (qonşu)", "Bacanaqlar", "21 sual" filmlərində bir-birindən maraqlı obrazlar yaratmışdır.

Fatma Mahmudova 1989-cu ildə "Əməkdar artist", 2000-ci ildə "Xalq artisti" fəxri adlarına layiq görülmüşdür. Prezident təqaüdcüsüdür.

Milli Qəhrəmanlar

50
illiyi

Yusif Əliyev
1969-1991

Milli Qəhrəman

Yusif Əliyusif oğlu Əliyev 1969-cu il dekabr ayının 2-də Bakının Qobustan qəsəbəsində anadan olmuşdur. Qəsəbədəki 223 sayılı orta məktəbi bitirmişdir.

1988-ci ildə ordu sıralarına çağırılmış, hərbi xidmətini Sverdlovsk şəhər piyada qoşun hissəsində keçmişdir.

1990-cı ildə ordudan tərxis olunaraq Bakıya qayıtmışdır. İlk döyüş yolu 1991-ci ilin fevralında Goranboydan başlamışdır. Həmin ərəfədə ermənilər Buzluq, Mənəşid, Erkəs kəndləri istiqamətindən hücum etmişlər. 1991-ci il sentyabr ayının 14-də düşmən Buzluq kəndinə hücum etdikdə əsgərlərimizə sursat çatdırmaq Yusifin həyatı bahasına başa gəlmişdir. Həmin döyüşdə Yusif Əliyev qəhrəmancasına həlak ol-

muşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 iyun 1992-ci il tarixli 831 sayılı Fərmanı ilə Əliyev Yusif Əliyusif oğluna ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adı verilmişdir.

Ağsu rayonunun Rəhimli kəndində dəfn edilmişdir.

Qobustan qəsəbəsindəki 195 sayılı orta məktəb Milli Qəhrəmanın adını daşıyır. Məktəbdə büstü qoyulmuşdur.

“Yaddaş” studiyasında Yusif Əliyevin xatirəsinə həsr olunmuş “Vətənə bağışlanan həyat” sənədli filmi çəkilmişdir. 2015-ci ildə Qobustan qəsəbəsindəki Aşıq Rza adına Mədəniyyət evində filmin təqdimatı keçirilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Azərbaycan Respublikası Daxili işlər orqanlarının bir qrup əməkdaşına “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Əliyev Yusif Əliyusif oğlu - DİN PQKA milis nəfəri - Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 6 iyun 1992-ci il // Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.- 1992.- №13.- S.24.- (Ölümündən sonra).

Cəmilzadə, H. Əbədiyyətə qovuşmuş ömür / H.Cəmilzadə // Azərbaycanın ilk Milli Qəhrəmanları / H.Cəmilzadə.- Bakı, 1993.- S.106-115.

Əsgərov, V. Əliyev Yusif Əliyusif oğlu / Y.Əsgərov // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları / Y.Əsgərov.- Bakı, 2005.- S.63-64.

Əliyev Yusif Əliyusif oğlu // Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya / Azərbaycan Milli Kitabxanası; tərt. ed. H.Həmidova.- Bakı, 2008.- S.66.

Seyidzadə, M. Əliyev Yusif Əliyusif oğlu / M.Seyidzadə // Milli Qəhrəmanlar zirvəsi / M.Seyidzadə.-Bakı, 2010.- S.63.

“Vətənə bağışlanan həyat” sənədli filminin nümayişi // Mədəniyyət.- 2015.- 2 dekabr.- S. 12.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/down/meqale/medeniyyet/2015/dekabr/465893.htm>

85
illiyi**Flora Əhmədova**
1934-2012*Hüquqşünas*

Flora Cəfər qızı Əhmədova 1934-cü il dekabr ayının 9-da İrəvan şəhərində anadan olmuşdur.

1962-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) hüquq fakültəsini bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə Məhkəmə Ekspertizası İnstitutunda ekspert-kriminalist kimi başlamışdır.

1962-1979-cu illərdə Ədliyyə Nazirliyi sistemində işləmiş, Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyində idarə rəisi, respublikanın Baş Dövlət

arbitri olmuşdur.

1979-cu ildən Azərbaycan Respublikası İqtisad məhkəməsinə 30 il rəhbərlik etmişdir. Ali dərəcəli hakim olmuşdur. Azərbaycan qadınları arasında ilk dəfə general rütbəsi alan Əməkdar hüquqşünas idi.

Ölkədə məhkəmə islahatları aparılan dövrə – 2000-ci ilə qədər Azərbaycan İqtisad Məhkəməsinin Rəyasət Heyətinin sədri olmuşdur.

F.Əhmədova 2012-ci il avqust ayının 3-də vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

http://www.gender-az.org/index_az.shtml?id_main=19&id_sub=73

18

95
Şəmsi Rəhimov
illiyi **1924-1994***Dövlət xadimi*

Şəmsi Nuru oğlu Rəhimov 1924-cü il dekabr ayının 18-də Qafan rayonunun Gövdəklı kəndində müəllim ailəsində anadan olmuşdur.

1942-ci ildə hərbi məktəbdə zabıtlərin hazırlıq kurslarını bitirdikdən sonra ön cəbhəyə göndərilmiş, İkinci Dünya müharibəsində iştirak etmiş, Berlinədək döyüş yolu keçmişdir.

1943-1945-ci illərdə ordu sıralarında vızvod komandiri, 1946-1949-cu illərdə Bakı, Gəncə hərbi birləşmələrində, Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsində əməliyyat işçisi, sonra rəhbər vəzifələrdə işləmişdir.

1962-ci ildə ADU-nun (indiki BDU)

hüquq fakültəsini bitirmişdir. “Qırmızı Bayraq”, iki “Qırmızı Ulduz”, “Birinci dərəcəli Vətən müharibəsi” ordenləri və 14 medalla təltif edilmişdir.

İstefaya çıxdıqdan sonra 1985-ci ildən 1990-cı ilədək mülki vəzifələrdə işləmişdir. 1994-cü ildə respublikanın rəhbərliyi müharibə şəraitində olan ölkənin çətin vəziyyətini, Ş.Rəhimovun ordunun təşkilindəki təcrübəsini nəzərə alaraq onu yeni yaradılmış Prezident Aparatı Yanında Xüsusi İdarənin rəisi təyin etmişdir.

Şəmsi Rəhimov 1994-cü il sentyabr ayının 29-da sui-qəsd nəticəsində qətlə yetirilmişdir.

Ə d ə b i y a t

Nəcəfov, İ. *Gecə yarısı qətl: povest / İsa Nəcəfov.* - Bakı: Nağıl evi, 2002.-534 s.

Xanməmmədov, B. Rəhimov, Şəmsi Nuru oğlu // *Didərgin şəhidlər: Zəngəzurun Qafan rayonu üzrə /Bahadır Xanməmmədov.* - Bakı, 1995.- S.8-9.

Nuriyev, Y. *Onun xatirəsi ürəklərdə yaşayır / Y.Nuriyev // Respublika.* - 2014.- 18 dekabr.- S.10.

Rəhimov Şəmsi Nuru oğlu // *Fəxri Xiyaban.* - Bakı, 2007.-S.178.

**Adil Məmmədov
1929-2016**

Alim

Ə d ə b i y a t

Azərbaycanda Staxanov hərəkatı / A.Ə.Məmmədov; red. Ə.Mirzəyev.- Bakı: Azərnaşr, 1975.- 55 s.

Quliyeva, N. Müstəqillik illəri Azərbaycan ailəsi / N.M.Quliyeva; ARMEA Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu; elmi red. A.Ə.Məmmədov.- Bakı: Elm, 2006.- 94 s.

Azərbaycan tarix elminə xidmətin keşiyində / A.Məmmədov // Respublika.- 2014.- 8 fevral.- S.5.

Mahmudov, Y. Tədqiqatçı alim / Y.Mahmudov // Azərbaycan.- 2014.- 2 dekabr.- S.6.

Zakiroğlu, O. Sələflərinin layiqli xələfi Adil Məmmədov - 85 / O.Zakiroğlu // Kəsp.- 2014.- 2 dekabr.- S.10.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/download/meqale/respublika/2014/fevral/351466.htm>

<http://www.anl.az/download/meqale/azerbaycan/2014/dekabr/406208.htm>

Adil Əli oğlu Məmmədov 1929-cu il dekabr ayının 2-də Ağdam rayonunun Seyidli kəndində anadan olmuşdur.

1945-1947-ci illərdə Bakı Pedaqoji Texnikumunda oxumuş, 1947-1952-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) tarix fakültəsində ali təhsil almışdır.

Ali təhsilini başa vurduqdan sonra Respublika Baş Mətbuat İdarəsində müvəkkil vəzifəsində işləmişdir. 1953-cü ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının (indiki AMEA) A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun Azərbaycanın sovet dövrü tarixi şöbəsinə kiçik elmi işçi vəzifəsinə qəbul olunmuş, 1954-1957-ci illərdə həmin şöbə üzrə aspiranturada təhsil almışdır.

Adil Məmmədov 1961-ci ildə namizədlik, 1981-ci ildə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmişdir.

2004-cü ildə “Vətən tarixi” ixtisası üzrə professor elmi adı almışdır.

1985-1989-cu illərdə AEA-nın SSRİ Xalqlar Dostluğu Respublika sarayının direktoru, 1989-2016-cı ilədək A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun “Azərbaycanın müasir tarixi” şöbəsinin müdiri vəzifələrində işləmişdir.

Adil Məmmədov 100-ə yaxın elmi əsərin müəllifi idi. Adil Məmmədov “Azərbaycan tarixi” (III cild I hissə, müştərək) (Bakı, 1963), “Azərbaycan SSR fəhlə sinfinin tarixi oçerkləri” (1917-1940) (müştərək) (Bakı, 1974), “Azərbaycanda Staxanov hərəkatı” (Bakı, 1975), “Gəncə (tarixi oçerk)” (müştərək) (Bakı, 1994), “Azərbaycan tarixi” (VI cild, müştərək) (Bakı, 2000), “Ermənilərin Azərbaycan torpaqlarında törətdikləri əməllər barədə tarixi

həqiqətlər” (Bakı, 2003, rus, ingilis dillərində), “Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının yaradılması və elmi ziyalı kadrların formalaşması yollarında (1920-1945-ci illər)” (Bakı, 2005), “Azərbaycan xalqının əlifbasının inkişafı yollarında mühüm mərhələ” (Bakı, 2006, rus dilində) kitabların müəllifidir. O, “Heydər Əliyev” (iki cildə. I cild, Bakı, 2013) kitabının “Erməni separatizminə qarşı mübarizə”, “Heydər Əliyevin Azərbaycan SSR-ə rəhbərliyi dövründə Ermənistan SSR-nin ərazi iddialarına və erməni separatçılığına qarşı mübarizəsi (1969-1982-ci illər)” mətnlərinin müəlliflərindən biri olmuşdur.

Onun tarixçi kadrların hazırlanmasında xüsusi əməyi olmuş, rəhbərliyi altında bir nəfəri doktorluq, 12 nəfəri namizədlik dissertasiyaları müdafiə etmişdir.

1994-2014-cü illərdə Bakı Dövlət Universitetinin tarix fakültəsinin bakalavr buraxılışı üzrə dövlət imtahan komissiyasına sədrlik etmiş, 1993-2013-cü illərdə Azərbaycan Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının Tarix və siyasi elmlər üzrə ekspert şurasının üzvü olmuşdur. Azərbaycan Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin nəzdində fəaliyyət göstərən Milli problemlər üzrə elmi şuranın, respublika “Bilik” cəmiyyəti idarə heyətinin üzvü, Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasının məsləhətçisi olmuşdur. Dəfələrlə elm sahəsindəki xidmətlərinə görə AMEA-nın Rəyasət Heyətinin fəxri fərmanları ilə təltif edilmişdir.

Adil Məmmədov 2016-cı il dekabr ayının 21-də Bakıda vəfat etmişdir.

90 Saleh Əliyev illiyi 1929-2006

Şərqsünas alim

Saleh Məmməd oğlu Əliyev 1929-cu il dekabr ayının 13-də Gəncədə anadan olmuşdur.

Orta təhsilini bitirdikdən sonra 1947-1952-ci illər Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) Şərqsünaslıq fakültəsinin Fars dili bölməsində ali təhsil almışdır.

1955-ci ildə SSRİ Elmlər Akademiyasının Şərqsünaslıq İnstitutunda aspiranturaya qəbul olmuşdur. 1986-cı ildə doktorluq dissertasiyasını müdafiə edtikdən sonra o, Moskvada qalaraq ömrünün sonunadək həmin elmi-tədqiqat institutunda

Ə d ə b i y a t

çalışmışdır.

İran tarixi üzrə dəyərli mütəxəssis olan S.Əliyev, uzun illər araşdırmalar aparmış və "Neft və XX əsrdə İranın ictimai – siyasi inkişafı"(1985), "Müasir İran: arayış kitabçası"(1993), "İranın tarixi: XX əsr" (2004) adlı dəyərli kitabların ərsəyə gəlməsinə müvəffəq olmuşdur.

Görkəmli alim 2006-cı il noyabr ayının 22-də Moskvada vəfat etmiş və orada dəfn olunmuşdur.

История Ирана. XX век /С.М.Алиев; отв. ред. А.З.Егорин; РАН, Ин-т востоковедения.-Москва: ИВ РАН, Крафт+, 2004.-644 с.

Современный Иран: справочник/Л.Е.Авдеева и С.М.Алиев.-Москва: «Наука»,1993.-428 с.

90 Püstə Əzizbəyova illiyi 1929-1998

Akademik

Püstə Əzizağa qızı Əzizbəyova 1929-cu il dekabr ayının 29-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1951-ci ildə ADU-nun (indiki BDU) tarix fakültəsini bitirmiş, bir müddət M.Əzizbəyovun ev-muzeyinin direktoru işləmişdir.

1954-cü ildə dissertasiya müdafiə edərək tarix elmləri namizədi, 1961-ci ildə isə ilk azərbaycanlı qadın tarix elmləri doktoru elmi dərəcəsi almışdır.

P.Əzizbəyova 1972-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, 1989-cı ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdir. Pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olmuş, Bakının müxtəlif ali məktəblərində dərslər demiş, 1955-ci ildə dosent, 1962-ci ildə isə professor adını almışdır.

1955-ci ildə o, Azərbaycan Tarixi Muzeyinin Ən yeni tarix şöbəsinin müdiri vəzifəsinə keçirilmişdir. 1961-ci ildə muzeyin direktoru təyin olunan

P.Əzizbəyova ömrünün sonunadək (1998) bu vəzifədə işləmişdir.

50 kitabın, monoqrafiyanın, 300-ə yaxın məqalənin müəllifidir. İllər uzununu tədqiq etdiyi, arayıb axtardığı N.Nərimanovun çoxcəhətli inqilabi, siyasi və ədəbi fəaliyyətini əks etdirən üç cildliyi tarix elmimizə qiymətli töhfədir. Uzun müddət Ümumittifaq "Bilik" Cəmiyyətinin Bakı bölməsinə başçılıq etmişdir.

"Qırmızı Əmək Bayrağı", "Şərəf Nişanı" ordenləri, "Rəşadətli əməyə görə" medalı, Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin iki Fəxri Fərmanı ilə təltif edilmişdir. 1982-ci ildə Azərbaycan SSR-nin "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Püstə Əzizbəyova 1998-ci ildə Bakı şəhərində vəfat etmiş və Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Ə d ə b i y a t

Gəncəli, S. Püstəxanım Əzizbəyova / S.Gəncəli // Qadın, gözəllik və ülvyyə: ensiklopedik toplusu (Azərbaycan, ingilis və rus dillərində) / S.Gəncəli; ön söz. Z.Quliyeva.- Bakı, 2001.- S.237-238.

90
illiyi **Dilarə Əliyeva**
1929-1991

Ədəbiyyatşünas

Dilarə Ələkbər qızı Əliyeva 1929-cu il dekabr ayının 14-də Gürcüstan Respublikasının Tbilisi şəhərində anadan olmuşdur.

1945-1950-ci illərdə ADU-nun (indiki BDU) Şərqsünaslıq fakültəsində təhsil almışdır. Ali təhsilini başa vuran sonra, Azərbaycan EA (indiki AMEA) Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun aspiranturasına daxil olmuşdur. 1954-cü ildə “Azərbaycan-gürcü ədəbi əlaqələrinin XIX əsr ədəbiyyatında inikası” mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək filologiya elmləri namizədi elmi dərəcəsi almışdır.

Azərbaycan EA Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda kiçik elmi işçi, 1957-1959-cu illərdə Nizami adına Ədəbiyyat Muzeyində baş elmi işçi, 1959-1972-ci illərdə Qədim və orta əsrlər ədəbiyyatı şöbəsində müdir, 1972-1979-cu illərdə Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun ədəbi əlaqələr şöbəsində böyük elmi işçi, 1979-1986-cı illərdə Nizamişünaslıq şöbəsində

böyük elmi işçi, 1986-cı ildən institutun Ədəbi əlaqələr şöbəsində aparıcı elmi işçi, bölmə müdiri vəzifələrində çalışmışdır.

1985-ci ildə “Nizami və gürcü ədəbiyyatı” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş, filologiya elmləri doktoru elmi adı almışdır.

1960-cı ildə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə üzv seçilmişdir.

1980-ci ildə Gürcüstanın “Əməkdar mədəniyyət işçisi” fəxri adına layiq görülmüşdür. 1990-cı ildə Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin deputatı olmuşdur.

Dilarə Əliyeva 1991-ci il aprel ayının 20-də avtomobil qəzasında faciəli şəkildə həlak olmuş, Bakıda Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Dilarə Əliyeva Azərbaycan Qadın Hüquqlarını Müdafiə Cəmiyyətinin qurucularından və rəhbərlərindən biri olmuşdur. Hazırda Qadın Hüquqlarını Müdafiə Cəmiyyəti və Bakıda bir küçə onun adını daşıyır.

Ə d ə b i y y a t

Ürək bir, dilək bir / Dilarə Əliyeva.- Bakı: Yazıçı, 1981.- 217 s.

İsmayılı, Ə. Günahımız nəydi? / Ə.İsmayılı; red.: Ə.Saraçlı.- Bakı: Tbilisi: Araz, 2002.- 160 s.

Əliyeva Dilarə Ələkbər qızı // XX əsr Azərbaycan yazıçıları: ensiklopedik məlumat kitabı.- Bakı, 2004.- S.175.

Vəzir, M. Dilarə Əliyeva / Mehriban Vəzir // Dəyişikliklərə cəsarəti çatan örnək xanımlar / M.Vəzir; Rəşadət İnkişaf uğrunda Qadınlar Cəmiyyəti (RİQC).- Bakı, 2008.- S.67-68.

İ n t e r n e t d ə

https://az.wikipedia.org/wiki/Dilarə_Əliyeva

95 illiyi Şirməmməd Hüseynov 1924

*Pedaqoq,
tədqiqatçı alim*

Ə d ə b i y a t

“Azərbaycan” qəzetində parlament hesabatları və şərhlər: noyabr 1918-Aprel 1920 / Araşdırıb topl., ərəb əlifb. latın əlifb. çevirəni, ön söz. müəl., lüğətin tərtibçisi Ş.Hüseynov.-Bakı: [Qanun], 2015.- C.1.- 655s.; C. 2.-2016. - 559 s.; C. 3.- 2017.-551 s.

İstiqlal: 1918-28 Mayıs-1919: Cümhuriyyətimizin bir illik dövrü-istiqlalı münasibətilə təltif edilmiş məcmuə / Nəşrin təşəbbüskarı, ərəb əlifb. latın qrafik. çevirən Ş.Hüseynov; transliterasiyanın red. Ş. Hüseynov, S.Xalidoğlu.-[Bakı]: [Qanun], [2014].-255 s.

Azərbaycan prezidenti 2018-ci ili Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti İli elan etmişdir / Ş.Hüseynov // 525-ci qəzet.- 2018.- 17 fevral.- S.20-21.

Şirməmməd Hüseynov: bibliografiya / Azərb. Resp. Təhsil Nazirliyi, Bakı Dövlət Un-ti; tərt. ed.: A.Q.Əzimova, S.X.Mirzəyev; red. Ş.Q.Vəliyev.-Bakı: Bakı Universiteti, 2014.-102 s.

Şirməmməd Ağamməd oğlu Hüseynov 1924-cü il dekabr ayının 17-də Şəkidə anadan olmuşdur.

1941-1943-cü illərdə Şəki ikiillik Müəllimlər İnstitutunun fizika-riyaziyyat fakültəsində oxumuşdur.

Bir müddət Zaqatalanın Varxian, Şəkinin Aşağı Göynük, Oxut kənd orta məktəblərində fizika-riyaziyyat müəllimi, “Nuxa fəhləsi” qəzetində ədəbi işçi işləmişdir.

1945-1950-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsil almışdır. Universitetin “Lenin tərbiyəsi uğrunda” qəzetində redaktor müavini, daha sonra “Azərbaycan müəllimi” qəzetində şöbə müdiri işləmişdir.

1950-1954-cü illərdə M.V. Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin Jurnalistika fakültəsinin aspiranturasında təhsilini davam etdirmiş, 1954-cü ildə namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir.

1954-1961-ci illərdə ADU-nin filologiya fakültəsinin jurnalistika kafedrasının müəllimi, dosenti, 1962-1969-cu illərdə filologiya fakültəsinin dekan müavini, 1961-1971-ci illərdə BDU-nun Jurnalistikanın nəzəriyyə və təcrübəsi kafedrasının dosenti, 1971-1976-cı illərdə Jurnalistika fakültəsinin dekanı, 1976-1988-ci illərdə Mətbuat tarixi kafedrasının müdiri vəzifələrində çalışmışdır. 1988-ci ildən Mətbuat tarixi və ideoloji iş metodları kafedrasının professorudur.

Onun tədqiqatlarının xeyli hissəsi

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin fəaliyyətinə, onun yaradıcısı Məmməd Əmin Rəsulzadənin, cümhuriyyət qurucularının irsinin və o dövrün mətbuat orqanlarının tədqiqinə həsr olunmuşdur. Mətbuat tariximizin qaranlıq səhifələrinə işıq salanların sırasında onun adı ön cərgədə çəkilir. O dahi Mirzə Fətəlinin, Həsən bəy Zərdabının, Əli bəy Hüseynzadənin, Əhməd Ağaoğlunun, Ömər Faiq Nemanzadənin, Məmməd Əmin Rəsulzadənin, Üzeyir bəy Hacıbəylinin bu günümüzdə gəlib çatmış saralmış arxiv sənədlərinin hər sətirində bu millət fədailərinin düşüncələrini, arzu və istəklərini, sonsuz vətən eşqini aşkar etmişdir.

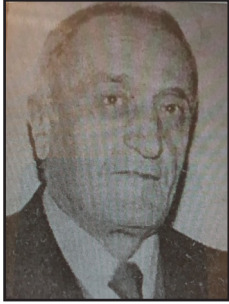
Ş.Hüseynovun “Mənəvi irsimiz və gerçəkliyimiz” adlı 500 səhifəyə yaxın kitabına yalnız 2001-2004-cü illərdə “Günay” qəzetində çap etdirdiyi materiallar daxil edilmişdir. Həmçinin “Mətbu irsimizdən səhifələr”, “Müstəqilliyin çətin yolu” kimi kitablarında da mətbu materiallarına xeyli yer ayrılmışdır.

Şirməmməd Hüseynov 1948-ci ildə “Nizami təqaüdü”, 1966-1972-ci illərdə “Qızıl qələm” mükafatı ilə təltif edilmiş, 1988-ci ildə “Əməkdar jurnalist” fəxri adına layiq görülmüşdür. 1991-ci ildə H.Zərdabi adına mükafatla, 1992-ci ildə Y.Məmmədəliyev adına mükafatla, 1998-ci ildə M.Ə.Rəsulzadə adına mükafatla, 2014-cü ildə “Şərəf” ordeni ilə təltif olunmuşdur. Ali Media Mükafatı laureatıdır.

Görkəmli alim 2005-ci ildən Prezident təqaüdçüsüdür.

80 illiyi Məmmədşah Atayev 1939-2011

Teatrşünas

Ədəbiyyat

Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrının fotosalnaməsi 1873-1950: [2 cildə] /Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrı; layihənin rəhbəri və ön söz müəll. Ə.Qarayev; toplayanı və tərt. ed. M.Atayev; red. A.İsmayıloğlu.- Bakı: Letterpress, 2010.- K.I.- 502 s.; K.II: Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrının fotosalnaməsi 1951-2010.- 507 s.

C.Məmmədquluzadə əsərlərinin səhnə taleyi: monoqrafiya / M.Q.Atayev; rəyçi. T.Yusifbəyli; red. A.Qəmbərov.- Bakı: Işıq, 1991.-116 s.

Həsənağa Salayev / M.Q.Atayev; red. C.Səfərov; Azərb. Teatr Cəmiyyəti.- Bakı: Azərnaş, 1974.

Oktay. Bu dünyada izi qalmaq... / Oktay // Xalq Cəbhəsi.- 2013.- 17 yanvar.- S.13.

Məmmədşah Qədim oğlu Atayev 1939-cu il dekabr ayının 20-də anadan olmuşdur. Valideynlərinin vəfatından sonra Qonaqkənd rayonunun (indiki Qubanın) qədim yaşayış yerlərindən olan Cimi kəndində yerləşən uşaq evində böyümüşdür. Yeddiillik kənd məktəbini bitirdikdən sonra Qonaqkənd orta məktəbi nəzdindəki internatda təhsilini davam etdirmişdir. Cimi məktəbində olduğu kimi burada da teatra böyük həvəs göstərmiş, orta məktəbi bitirdiyi üç il ərzində bir sıra tamaşalarda da müvəffəqiyyətlə çıxış etmiş, Vaqif, Qacar, Şeyx Nəsrullah və s. rolların ən yaxşı ifaçısı kimi tanınmışdır. Təhsilini davam etdirmək üçün Bakıya gəlmişdir. Əsgəri xidmətdən sonra Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirib taleyini həmişəlik teatra bağlamışdır. M.Atayev 1955-1985-cı illərdə M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında aktyor, trupp müdiri olmuş, özünün təşkil edib şəxsi əşyaları və arxiv sənədləri ilə zənginləşdirdiyi muzeyin direktoru vəzifəsində işləmişdir.

Jurnalist, publisist, teatrşünas, pedaqoq kimi fəaliyyət göstərən M.Atayev 1963-cü ildən ömrünün sonuna kimi teatr sənətinin tarixinə, elmi, nəzəri, tənqidi, metodik problemlərinə dair xeyli məqalə ilə mətbuatda çıxış etmişdir. İki məqaləsi Türkiyə mətbuatında dərc edilmişdir. C.Məmmədquluzadə haqqında 10-dan çox məqalə ("C.Məmmədquluzadə və teatr", "Ölülər SSRİ xalqları səhnəsində", "Axtarışlar və nəticələr" və s.) dərc etdirmişdir. "Həsənağa Salayev" (1974) və "C.Məmmədquluzadə əsərlərinin səhnə taleyi" (1991) monoqrafiyalarının müəllifidir.

10 cildlik "Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası" üçün 22, iki cildlik

"Azərbaycan Ədəbiyyatı və İncəsənəti Ensiklopediyası" üçün isə 50-dən çox məqalə yazmışdır. Qələmindən çıxmış məqalələrin sayı 150-dən artıqdır.

1983-cü ildə Ş.Rustaveli adına Gürcüstan Dövlət Teatr İnstitutunda "C.Məmmədquluzadənin əsərləri Azərbaycan səhnəsində" mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır.

Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda (İndiki ADMİU) 1985-ci ildən "Teatr işinin təşkili", "Səhnə texnikası və tamaşasının bədii tərtibatı" fənlərindən dərs demiş, beş proqram və metodik vəsait yazmışdır. Tədris teatrının direktoru, "Aktyor sənəti" fakültəsinin dekan müavini, elmi katibi, iki seçki "Aktyor sənəti", "Tətar və kino sənəti" fakültələrinin dekanı vəzifələrində işləmişdir. Universitet Elmi Şurasının üzvü olmuşdur.

Azərbaycan teatr rəssamlığı tarixində ilk dəfə olaraq respublikanın teatr rəssamlarının tamaşalara çəkdiqləri eskizləri Dövlət Teatr Muzeyindən, şəkil qalereyasından, teatrlardan, bədii fondan toplayıb səliqəyə salaraq 102 əsərdən ibarət bir sərgi hazırlamış, XX əsrin sonlarında Tiflis və Kiyev şəhərlərində nümayiş etdirmişdir.

ADMİU ilə İstanbul Beykent Universiteti arasında bağlanmış müqavilə əsasında (2004) iki dərs ili ərzində adı çəkilən universitetin Gözəl Sənətlər fakültəsində "Teatr işinin təşkili", "Sənət texnikası" fənlərindən dərs demiş və fakültənin Elmi Şurasına üzv seçilmişdir. Türkiyədə həmin fənlərə dair dərslik yazıb çapa təqdim etmişdir.

Məmmədşah Atayev 2011-ci ildə vəfat etmişdir.

65
illiyiNizaməddin Şəmsizadə
1954

Ədəbiyyatşünas

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri: üç cildə / N.Şəmsizadə; [ön sözüün müəl. B.Nəbiyev]. - Bakı: Elm, 2008.- C.I.- 556 s.; C.3.- 2011.-499, [4] s.

Azərbaycançılıq / N.Şəmsizadə; red. K.Talıbzadə.- Bakı: Nurlar, 2006.- 192 s.

Əgər onlar olmasaydı... / N.Şəmsizadə; red. E.İsgəndərzadə.- Bakı: Vektor, 2015.- 270 s.

Mən kiməm?: müxtəsər həyatnamə / N.Şəmsizadə.- Bakı: Yazıçı, 2015.-173 s.

Şəma: şeirlər toplusu / N.Şəmsizadə.- Bakı: Proqres, 2014.-223 s.

Türk təfəkkürü məcrasında akademik Kamal Talıbzadə / N.Şəmsizadə; [baş red. S. Bektaş; red. G.Cəfərova; burax. məsul S.İsmayilova]; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- Bakı: Şərq-Qərb, 2015.- 94 s.

Vəliyev, Ş. Azərbaycanşünas alim: [monoqrafiya] / Şamil Vəliyev; red. K.Talıbzadə.- Bakı: Elm, 2004.- 392 s.

Nizaməddin Şəmsəddin oğlu Şəmsizadə 1954-cü il dekabr ayının 30-da Quba rayonunun İspik kəndində anadan olmuşdur.

1972-1977-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində təhsil almışdır.

1978-ci ildə Azərbaycan EA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutuna Yaşar Qarayevin rəhbərlik etdiyi, yenidən açılmış Müasir ədəbi proses şöbəsinə baş laborant qəbul edilmiş, 1981-ci ildə kiçik elmi işçi, 1986-cı ildə baş elmi işçi vəzifələrində çalışmışdır.

1978-ci ildə "Azərbaycan" jurnalının 12-ci sayında "Sən kimsən müasirim" adlı ilk məqaləsi çap edilmişdir.

1982-ci ildə namizədlik, 1990-cı ildə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmişdir.

1985-ci ildən SSRİ Yazıçılar İttifaqının (indiki AYW) üzvüdür.

1990-cı ildən Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində elmi pedaqoji fəaliyyətini davam etdirmişdir: 1990-cı ildə müsabiqə yolu ilə baş müəllim, 1991-ci ildə dosent, 1992-ci ildə professor elmi adı almışdır. 1991-2006-cı illərdə Ədəbiyyat və dillər, Ədəbiyyat və Azərbaycan dili və Ədəbi yaradıcılıq kafedralarının müdiri vəzifələrində işləmişdir.

2002-ci ildə Tiflisdə Qafqaz Xalqları Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü seçilmişdir.

"Ədəbi mübahisələr" (1986), "Azərbaycan ideologiyası" (1996), "Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı" (1997), "Rejissor taleyi" (2004), "Tənqidin ədəbi prosesdə rolu" (2004), "Böyük nəslin davamçısı" (2005), "Azərbaycançılıq" (2006), "Ədəbi proses və ədəbi nəsil" (2008) kimi monoq-

rafıyaların, "Bürkü" (2003), "Tüstü" (2007) hekayələr və şeirlər kitablarının, 200-dən çox ədəbi-tənqidi, elmi-nəzəri və publisistik məqalənin müəllifidir. Onun yaradıcılığı haqqında 50-dən artıq elmi məqalə və professor Ş.Vəliyevin "Azərbaycanşünas alim" (2004) monoqrafiyası çap olunmuşdur. 20-30-cu illər tənqidin ilk sistemli öyrənilməsi, Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığının min illik tarixi və mərhələlərinin ilk monoqrafik tədqiqi, çoxəsrlik gülüş mədəniyyətimizin araşdırılması, Xalq Cümhuriyyətinin tarixini öyrənmək, H.Z.Tağıyevin tarixi haqqını bərpa etmək ideyası professor Nizaməddin Şəmsizadənin adı ilə bağlıdır.

O, milli ideologiyamız - azərbaycançılıq nəzəriyyəsi haqqında ilk kitabın müəllifidir. Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun Elmi Şurasının, BDU-nun nəzdində dissertasiya Şurasının üzvü, "Yaddaş" Milli Mükafatlar komissiyasının sədridir.

2007-2012-ci illərdə AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun Ədəbiyyat nəzəriyyəsi şöbəsinin müdiri, 2012-2013-cü illərdə Ədəbiyyat nəzəriyyəsi şöbəsində baş elmi işçi vəzifələrində işləmişdir.

2013-cü ildən Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin Ədəbiyyat və dillər kafedrasının professoru kimi elmi-pedagoji fəaliyyətini davam etdirir.

Elmi xidmətlərinə görə 2003-cü ildə akademik Y.Məmmədəliyev mükafatının laureatıdır. 2010-cu ildə "Heydər Əliyev və Azərbaycan ədəbiyyatı" (müştərək) kitabına görə Azərbaycan Respublikasının Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür.

Ə d ə b i y y a t

Açıq dağ-mədən işlərinin texnologiyası: tədris vəsaiti / Ş.N.Məmmədov, A.M.Əzizov, M.P.Nuriyev, N.M. Həkimova; red. H.H.Muxtarov; Azərb. SSR Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyi, M.Əzizbəyov ad. Azərb. Neft və Kimya İn-tu.-Bakı: Azərb. NKİ, 1975.-109 s.

Dağ-mədən işi texnologiyasının əsasları: ali məktəblər üçün dərslik / Ş.Məmmədov, A.Əzizov; elmi red. H. Muxtarov, M. Nuriyev.-Bakı: Maarif, 1972.-281 s.

Məmmədov Şirəli Nəsirzadə oğlu // Naxçıvan ensiklopediyası.- Bakı, 2002.- S.316.

Ş.N.Məmmədov: bibliografiya / AzSSR Elmlər Akad., Mərkəzi Elmi Kitabxana; tərt. ed. H.H.Muxtarov, D.M. Kazımova.- Bakı: Elm, 1985.-80 s.

Классификация систем подземной разработки рудных месторождений / Ш.Мамедов.- Баку, 1979.

Şirəli Nəsir oğlu Məmmədov (Nəsirzadə) 1904-cü il dekabr ayının 25-də Ordubad rayonunun Dəstə kəndində anadan olmuşdur.

1916-1918-ci illərdə beşinci rus-tatar məktəbində təhsil almış, 1921-1922-ci illərdə Bakıda hərbi-siyasi kursu bitirmiş, 1922-1925-ci illərdə Moskvada Mixail İvanoviç Kalinin adına fəhlə fakültəsində, 1925-1930-cu illərdə Moskva Dağ-Mədən İnstitutunda təhsil almışdır.

Mədən mühəndisi ixtisasına yiyələnən Şirəli Məmmədov 1931-1932-ci illərdə Moskva Dağ-Mədən İnstitutunun aspirantı olmaqla yanaşı, Osetiyanın Sadon mədənlərində mühəndis işləmişdir.

1932-1933-cü illərdə Maqnitogorsk Mədənlər idarəsinin əsaslı tikinti şöbəsinin rəisi vəzifəsinə təyin olunmuş, 1934-1936-cı illərdə Culfa mərgümüş kombinatının rəisi vəzifəsində işləmişdir. 1936-cı ildə məzunu olduğu Moskva Dağ-Mədən İnstitutuna qayıtmış, 1938-ci ildə namizədlik, on il sonra isə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Ş.Məmmədov 1941-ci ildə doğma Vətənə qayıtmışdır. Azərbaycan EA-nın Geologiya İnstitutunda baş elmi işçi kimi fəaliyyət göstərmiş, 1943-1944-cü illərdə Naxçıvan MR-da duz mədəninin baş mühəndisi və direktoru olmuş, 1944-cü ildə Azərbaycan KP Naxçıvan Vilayət Komitəsinin ikinci katibi vəzifəsinə təyin edilmişdir. 1947-1949-cu illərdə Azərbaycan EA-nın Neft İnstitutunda Mədən işləri şöbəsinin rəhbəri, 1970-1982-ci illərdə Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunun faydalı qazıntıların işlənməsi kafedrasının professoru olmuşdur.

1950-1953-cü illərdə Zaqafqaziya ən iri filiz-mədən kompleksinin Daşkəsən Dağ-Mədən Kombinatının

tikintisində rəhbərlik etmişdir. 1953-1954-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin elmi işlər üzrə prorektoru, 1956-1959-cu illərdə isə geofizika kafedrasının müdiri olmuşdur. 1958-ci ildən 1984-cü ilə qədər Azərbaycan EA Geologiya İnstitutunda (indiki Geologiya və Geofizika İnstitutu) dağ-mədən işləri sektoruna rəhbərlik edərək Azərbaycanda dağ-mədən elminin əsasını qoymuş və onun yaradıcısı olmuşdur.

1959-cu ildə Azərbaycan EA-nın müxbir üzvü, 1968-ci ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdir.

1959-1961-ci illərdə Azərbaycan Nazirlər Soveti yanında yaradılmış Ali və Orta İxtisas Təhsili Komitəsinin ilk sədri təyin edilmiş, 1958-ci ildən ömrünün sonunadək Azərbaycan EA Geologiya İnstitutunda mədən işləri bölməsinə rəhbərlik etmişdir. Elmi tədqiqatları filiz yataqlarının yeraltı və açıq üsullarla işlənməsi sistemlərinin və texnologiyalarının təkmilləşdirilməsi məsələlərinin həllinə həsr edilmişdir.

169 elmi əsərin, o cümlədən 13 monoqrafiya, 5 dərslik və dərs vəsaitinin müəllifidir.

Onun elmi fəaliyyəti və yüksək təşkilatçılıq bacarığı layiqincə qiymətləndirilmiş, “Əməkdə fərqlənməyə görə” (1939), “Qafqazın müdafiəsinə görə” (1945), “Böyük Vətən müharibəsində əmək igidliyinə görə” (1945), “Əmək veteranı” (1977) medalları və 1946-cı ildə “Qırmızı Əmək Bayrağı” ordeni ilə təltif edilmişdir. 1951-ci ildə Azərbaycan SSR Ali Sovetinə deputat seçilmiş, 1952-ci ildə isə Azərbaycan KP MK-nın üzvlüyünə namizəd olmuşdur.

Şirəli Məmmədov 1984-cü ildə vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

Azərbaycan SSR fiziki coğrafiyası: VII sinif üçün dərs vəsaiti / Q.K.Gül; [red. E. Muradağayev].-Bakı: Maarif, 1978.-93 s.

Meteorologiya və iqlimşünaslıq: [dərs vəsaiti] / Q.K.Gül; burax. məsul V.Bəhməni; red. Ə.Əsədzadə; [red. Ş.Kərimov]; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Azərb. Milli Kitabxanası.- Bakı: "Renessans-A", 2014.- 293 s.

Gül Qasım Kazım oğlu // Akademiya simalarında: 1945-2015: Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası - 70 il.-[Bakı], [2015].- S.282

Qasım Kazım oğlu Gül (1909-1972) // Coğrafiya kəşflərinin tarixi və səyahətlər: Pedaqoji universitetlər üçün dərs vəsaiti / M.C.Əliyev, F.A.Həsəni; Elmi red. M.Y.Xəlilov; Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti.-Bakı, 2008.- S.228-230.

Qasım Kazım oğlu Gül (Ağaqasım Kazım oğlu Güləhmədov) 1909-cu il dekabr ayının 31-də Şamaxı şəhərində anadan olmuşdur.

1920-1923-cü illərdə Xəzər dənizçiliyinin yunqa məktəbində təhsil almışdır.

1924-cü ildə Bakı Dəniz Texnikumuna daxil olmuş, texnikumu bitirdikdən sonra Gül soyadı ilə bir müddət Bakı Dəniz Texnikumuna (indiki Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyası) ilk azərbaycanlı rəis təyin edilmişdir. Təhsilini davam etdirmək üçün 1930-cu ildə Leninqrad Dəniz Nəqliyyatı Mühəndisləri İnstitutuna göndərilmişdir.

1933-cü ildə institutu bitirmiş, 1938-1941-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin Coğrafiya kafedrasında dərs demiş, həm də tədris və elmi hissə üzrə prorektor köməkçisi vəzifəsində çalışmışdır. 1941-1942-ci illərdə o, SSRİ Xalq Müdafiə Komitəsinin rabitə kurslarının siyasi rəhbəri olmuş, yerli sənayeyə rəhbərlik etmiş, 1942-1946-cı illərdə Azərbaycan SSR Balıq sənayesi xalq komitəsinin flaq-şurmanı təyin edilmişdir. Donanmada fədakar əməyinə görə "Qafqazın müdafiəsi" medalı ilə təltif olunmuşdur. Q.Gül 1947-ci ildə coğrafiya üzrə namizədlik, 1951-ci ildə elmlər doktoru elmi dərəcələrini və professor elmi adını almışdır. Azərbaycan Dövlət Universitetində (indiki BDU) Fiziki coğrafiya kafedrasının müdiri, 1954-1957-ci illərdə həmin universitetin elmi işlər üzrə prorektoru, 1957-1962-ci illərdə AEA Coğrafiya İnstitutunun direktoru, Xəzər problemləri bölməsinin rəhbəri vəzifələrində çalışmışdır. 1968-ci ildə Azərbaycan EA-nın müxbir üzvü seçilmişdir.

Q.Gül Azərbaycanda okeanologiya

məktəbinin banisidir. Xəzər dənizinin hidrologiyası ilk dəfə professor Q.Gülün doktorluq dissertasiyasında və bir sıra monoqrafiyalarında dərin təhlil olunmuşdur.

100-dən artıq elmi əsərin və 5 tədris kitabının müəllifidir. Azərbaycanda fiziki coğrafiya üzrə ilk orta məktəb dərsliyi onun tərəfindən hazırlanmışdır. "Xəzər dənizi", "Qızılağac körfəzinin coğrafiyası", "Dənizdə neft mədənləri rayonlarının coğrafiyası", "Xəzərin qərb sahillərində dalgaların rejimi və dinamikası", "Meteorologiya və iqlimşünaslıq" kimi elmi əsərlərin müəllifidir.

1959-cu ildə Nyu-Yorkda keçirilən okeanoqların 1-ci Ümumdünya Qurultayında və 1960-cı ildə İsveçin Stokholm şəhərində beynəlxalq konfransda məruzələrlə çıxış etmişdir.

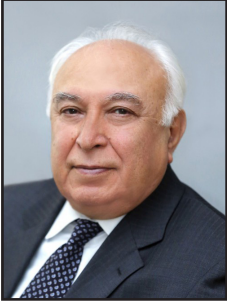
Q.Gülün Azərbaycanda coğrafiyaşünas alim kadrların hazırlanmasında xidmətləri böyükdür. O, milli dənizçi kadrlarının hazırlanması üçün Bakı Dəniz Texnikumu (indiki Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyası) tarixində ilk dəfə Azərbaycan dilində tədris qrupunu yaratmışdır. Doğma dildə dərs vəsaitlərinin olmadığı üçün o, rus dilindən "Naviqasiya", "Dəniz praktikasası", "Dəniz astronomiyası" və s. kitabları tərcümə edərək əlyazması şəklində tələbələrə çatdırmışdır.

1957-1972-ci illərdə keçmiş SSRİ Elmlər Akademiyası Okeanoqrafiya İnstitutu Aral-Xəzər Bölməsinin və AEA-nın Xəzər Komissiyasının, 1958-1970-ci illərdə isə Azərbaycan SSR Coğrafiya Cəmiyyətinin sədri olmuşdur.

Qasım Gül 1972-ci il may ayının 31-də vəfat etmişdir. Onun şərəfinə adlandırılmış "Professor Gül" bərəsi 1986-cı ildən Xəzər dənizində üzür.

85 illiyi Arif Mehdiyev 1934-2016

Akademik

Ə d ə b i y y a t

Aerokosmik informasiyanın emalı metodları və alqoritləri: dərslik / A.Mehdiyev, K.Ramazanov; Azərb. Resp. Təhsil Nazirliyi; "AZAL" QSC, MAA.- Bakı: [Mülki Aviasiya redaksiyası], 2010.-228 s.

Coğrafi informasiya sistemləri: ali məktəblər üçün dərslik / A.Mehdiyev, A.İsmayılov; red. R.M.Məmmədov.- Bakı: Müəllim, 2011.-231 s.

Arif Şəfaət oğlu Mehdiyev: bibliografiya / Tərt.-müəll.: A.Əliyeva-Kəngərli, İ.Səfərov; AMEA, Mərkəzi Elmi Kitabxana.-Bakı: [Nurlar], 2015.-287 s.

Ömrün qızıl payızı: akademik Arif Mehdiyev - 75 / Red. A.Hacıyev; tərt. ed. T.Nizamov; ön söz. A.Əlizadə.- Bakı: Qanun, 2009.- 215 s.

Görkəmli alim Arif Mehdiyev son mənzilə yola salınıb // Azərbaycan.- 2016.- 21 dekabr.- S.2; Xalq qəzeti.- 2016.- 21 dekabr.- S.5.

Arif Şəfaət oğlu Mehdiyev 1934-cü il dekabr ayının 19-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra 1952-1957-ci illərdə Moskva Elektrotexniki Rabitə İnstitutunda radorabitə mühəndisi ixtisası üzrə ali təhsil almışdır.

Əmək fəaliyyətinə 1957-ci ildə Azərbaycan EA-nın (AMEA) Fizika İnstitutunda başlamış, 1961-1965-ci illərdə SSRİ Elektron Sənayesi Nazirliyinin tərkibindəki qapalı müəssisədə çalışmış, 1965-1966-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Plan Komitəsində böyük mühəndis, 1966-1974-cü illərdə Elmlər Akademiyasının Fizika İnstitutunda böyük elmi işçi vəzifələrində işləmişdir.

1969-cu ildə fizika-riyaziyyat elmləri üzrə namizədlik, 1984-cü ildə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmiş, 1987-ci ildə isə professor elmi adını almışdır. 1973-cü ildən Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Fizika İnstitutunda, sonralar Təbii Ehtiyatların Kosmik Tədqiqi İnstitutuna çevrilmiş "Xəzər" Elmi Mərkəzində elmi işlər üzrə direktor müavini, 1979-cu ildə həmin Mərkəzin əsasında yaradılmış Təbii Ehtiyatların Kosmik Tədqiqi İnstitutunda baş direktorun birinci müavini vəzifələrində çalışmışdır. Arif Mehdiyev Birliyin bazasında yaradılmış Azərbaycan Milli Aerokosmik Agentliyinin ilk baş direktoru olmuşdur.

2001-ci ildə Azərbaycan EA-nın həqiqi üzvü seçilmişdir. 2001-2007-ci illərdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti vəzifəsini icra etmişdir. 2002-ci ildən etibarən ömrünün sonunadək Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attes-

tasiya Komissiyasının sədri vəzifəsində çalışmışdır.

1992-ci ildən Beynəlxalq mühəndis akademiyasının həqiqi üzvü, 1996-cı ildən isə Amerika astronomiya və aeronavtika institutunun üzvü olmuşdur.

Elmi yaradıcılığı pedaqoji fəaliyyətlə uğurla əlaqələndirərək uzun illər ərzində Azərbaycan Neft Akademiyasının və Azərbaycan Aviasiya Akademiyasının professoru kimi yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasında fəal iştirak etmişdir. Onun elm təşkilatçısı kimi də fəaliyyəti təqdirəlayiq olmuşdur. Arif Mehdiyev respublikamızda və ölkənin hüdudlarından kənarında mötəbər beynəlxalq simpozium və konfranslarda, o cümlədən ümumdünya kosmik konqreslərində Azərbaycan elmini layiqincə təmsil etmişdir.

A.Mehdiyevin araşdırmalarının nəticələri ölkəmizdə və xaricdə nəşr edilmiş 300-dən artıq elmi əsərdə və 50-dən çox ixtirada öz əksini tapmışdır. Rəhbərliyi altında Azərbaycanda onlarla elmlər doktoru hazırlanmışdır.

2011-ci ildə "Azərbaycanın elm və mədəniyyət xadimləri" seriyasından akademik Arif Şəfaət oğlu Mehdiyevin elmi əsərlərinin bibliografik göstəricisi çap olunmuşdur.

2009-cu ildə Arif Mehdiyev Azərbaycan elminin inkişafında xidmətlərinə görə "Şöhrət" ordeni ilə, 2014-cü ildə Azərbaycan Respublikasının ictimai-siyasi həyatında səmərəli fəaliyyətinə görə "Şərəf" ordeni ilə təltif edilmişdir.

Arif Mehdiyev 2016-cı il dekabr ayının 19-da vəfat etmiş, II Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

165
illiyi**Kərim bəy Mehmandarov**
1854-1929*Həkim*

Kərim bəy (Əbdülkərim Mustafa bəy oğlu) Mirzə Mustafa bəy oğlu Mehmandarov 1854-cü il dekabr ayının 2-də Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. Əslində onun adı Əbdülkərim bəy idi. Lakin bütün Qarabağ əhli ona Kərim bəy deyə müraciət edərdi.

1872-ci ildə Bakı şəhər gimnaziyasını bitirmiş, Sankt-Peterburq Tibb Cərrahlıq Akademiyasına daxil olmuş, 1877-ci ildə akademiyanı bitirmişdir. Sankt-Peterburq klinik hərbi xəstəxanasında həkim işləmiş və yenicə başlanmış Rusiya-Türkiyə müharibəsi ilə əlaqədar Dunayda döyüşən ordunun sanitariya dəstələrindən birinə göndərilmişdir.

1883-cü ildə Azərbaycana dönmüş, Yelizavetpol quberniyasının Cavanşir qəzasında həkim kimi çalışmışdır. Sonra Şuşa şəhərinə dəyişilmişdir. Şəhərdə çalışarkən ictimai işlərdə də fəal iştirak etmiş, "Difai" partiyasının Şuşa komitəsinin sədri olmuşdur.

1905-ci ildə erməni-müsəlman davasında Şuşanın müdafiəsini təşkil etmiş, müsəlmanları kütləvi qırğınlardan qorumuşdur. Həmin dövrdə şəhərin müsəlmanlar yaşayan aşağı hissəsində xəstəxana və yetim qalmış uşaqlar üçün məktəb də açmışdır.

Mehmandarov "Şuşa xeyriyyə cəmiyyəti"nin sədri kimi geniş fəaliyyət göstərmiş, şəhərdə keçirilən bütün mədəni-kütləvi tədbirlərə başçılıq etmişdir. Şəhər klubunda tibbin müxtəlif sahələrinə dair müntəzəm surətdə mühazirələr oxumuş, xeyriyyə

tədbirlərindən əldə olunan vəsaiti kasıblara, daha çox ehtiyacı olan tələbələrə paylamışdır.

1907-ci ildə Qarabağda yatalaq xəstəliyinə qarşı fəal mübarizə aparmışdır.

1911-ci ildə Əbdülkərim bəy Mehmandarovun səyi nəticəsində Şuşada ilk rus-tatar qız məktəbi açılmışdır. Elə həmin il o, Şuşa şəhər həkimi vəzifəsinə keçirilmişdir.

Mehmandarov çar hökumətinin bir çox mükafatlarını almışdır. 1880-ci ildə ikinci dərəcəli "Müqəddəs Stanislav", 1897-ci ildə ikinci dərəcəli "Müqəddəs Anna", 1911-ci ildə dördüncü dərəcəli "Müqəddəs Vladimir" ordenləri ilə təltif edilmişdir.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə də Mehmandarov səhiyyənin inkişafında yaxından iştirak etmişdir.

Sovet hakimiyyəti illərində, 1923-cü ildə Şuşa şəhər xəstəxanasının baş həkimi təyin olunmuşdur. Bu görkəmli həkimin, xeyirxah insanın qara günləri 1923-cü ildən sonra başlamışdır. Sovet dövründə hakimiyyət dairələri onu "xalq düşməni" damğasını vurmuşdular. Bu "xalq düşməni" uzun illər həkimlik etmiş ictimai xadim, xeyriyyəçi insan, Qarabağda torpağı uğrunda silaha sarılıb döyüşən Əbdülkərim (Kərim) bəy Mirzə Mustafa bəy oğlu Mehmandarov idi. O, məruz qaldığı fiziki və mənəvi iztirablara dözməyərək 1929-cu ildə vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Çingizoğlu, Ə. Mehmandarovlar / Ə.Çingizoğlu // ATŞC-nin xəbərləri.- Bakı.- 2002.

Dünyaminqızı, Q. "Xalq düşməni" olan xeyriyyəçi həkim Sovet hökumətinin damğaladıği Əbdülkərim bəy Mehmandarov bir çox xeyirxah işlərə imza atmışdı / Q.Dünyaminqızı // Kaspi.- 2016.-1-3 oktyabr.- S.7.

Mehmandarov Kərim bəy (Əbdülkərim Mustafa bəy oğlu) Mustafa bəy oğlu // Cəlil Məmmədquluzadə ensiklopediyası.- Bakı, 2008.- S.163.

İ n t e r n e t d ə

http://anl.az/download/meqale/kaspi_az/2016/oktyabr/508517.htm

105
illiyi**Soltan Mehdiyev**
1914-1985*Akademik***Ə d ə b i y a t**

*Kimya təbiətlə yarı-
şır / S.Mehdiyev; red.
M.Mərdanov; AzSSR EA,
Y.Məmmədaliyev ad. Neft-
Kimya Prosesləri İn-tu.-
Bakı: Elm, 1978.-35 s.*

*Rəxşanlı, R. Akademik Soltan
Mehdiyev / R.Rəxşanlı; elmi
red. Ə. Şabanov.-Bakı: Oğuz
Eli, 2014.-159 s.*

*Akademik S.C.Mehdiyevin
100 illik yubileyinə həsr
olunmuş neft-kimya sintezi
üzrə respublika elmi-praktiki
konfransı: məruzələrin
tezisləri: 2-3 dekabr / Red.
hey.: V.M.Abbasov (baş red.)
[və b.].-Bakı: [Elm], 2014.-
C. 1.-232 s.; C.2.- 281 s.*

*Soltan Cəfər oğlu Mehdi-
yev: bibliografiya / AMEA,
Akad. Y.H.Məmmədaliyev
ad. Neft-Kimya
Prosesləri İn-tu, Mərkəzi
Elmi Kitabxana; red.
V.M.Abbasov, M.İ.Rüstəmov,
E.T.Süleymanova; tərt. H.M.
Əlimərdanov, L.İ.Əliyeva,
G.Q.Abbasova, V.X. Quli-
yeva; tərc. X.Ə.Cavadova,
V.N.Sadıxova.-Bakı: Elm,
2014.-234 s.*

Soltan Cəfər oğlu Mehdiyev 1914-cü il dekabr ayının 2-də İsmayilli rayonunun Lahıc kəndində anadan olmuşdur.

1927-1931-ci illərdə Bakı Pedagoji Texnikumunu bitirərək, kənd orta məktəbində müəllim işləmişdir.

1939-cu ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) kimya fakültəsini bitirmişdir.

1936-1939-cu illərdə SSRİ Elmlər Akademiyasının Azərbaycan Filialının Kimya İnstitutunun Neft kimyası şöbəsində laborant, 1939-1944-cü illərdə Azərbaycan Elmi Tədqiqat Neft Emalı İnstitutunun (AzETNEİ) aspirantı, kiçik elmi işçi, 1943-1945-ci illərdə EA Kimya İnstitutunda baş elmi işçi, 1946-1953-cü illərdə Azərbaycan SSR EA Neft İnstitutunun laboratoriya rəhbəri, 1954-1955-ci illərdə Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunun Neft kimyası və texnologiyası kafedrasının dosenti vəzifələrində çalışmışdır.

S.Mehdiyev 1956-1958-ci illərdə AEA Neft İnstitutunun direktoru, 1959-1985-ci illərdə AEA Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun Monomerlər kimyası laboratoriyasının rəhbəri, 1962-1965-ci illərdə həmin institutun direktor müavini, 1967-1973-cü illərdə AEA Kimya Elmləri Bölməsinin akademik-katibi vəzifələrində çalışmış, 1956-1960-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin Neft kimyası kafedrasının dosenti, professoru, 1960-

1967-ci illərdə Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunun Neft-kimya sintezi kafedrasının müdiri və Monomerlər və polimerlər kimyası problem laboratoriyasının təşkilatçısı və rəhbəri olmuşdur.

1943-cü ildə Tbilisidə namizədlik dissertasiyası, 1955-ci ildə isə Moskvada "Tsiklan karbohidrogenlərinin sintezi və çevrilmələri sahəsində tədqiqatlar" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1956-cı ildə professor elmi adını almışdır.

1958-ci ildə Azərbaycan EA-nın müxbir üzvü, 1968-ci ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdir.

S.Mehdiyevin elmi tədqiqatlarının nəticələri 570 elmi əsərdə ("Kimya və həyat", "Neft və kimya sənayesi", "Sintetik liflər" və s.), o cümlədən 8 monoqrafiya, 82 müəlliflik şəhadətnaməsi və patentdə öz əksini tapmışdır. Əsərlərinin çox hissəsi xaricdə çap olunmuşdur. Yüksəkixtisaslı kadrların hazırlanmasında xidmətləri olmuşdur. Akademik S.Mehdiyev 10 elmlər doktoru, 75 elmlər namizədi yetişdirmişdir.

1979-cu ildə "Azərbaycanın Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüş, "Xalqlar dostluğu" ordeni ilə təltif edilmişdir.

Görkəmli akademik Soltan Mehdiyev 1985-ci il oktyabr ayının 12-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

80
illiyiVaqif Fərzəliyev
1939

Akademik

Ə d ə b i y a t

Kimya və həyat
/ V.M.Fərzəliyev,
M.Ə.Allahverdiyev,
K.M.Allahverdiyeva.- Bakı:
Elm, 2014.- 200 s.

*Azərbaycan Milli Elmlər
Akademiyası / [red.
V.Fərzəliyev; fotosəkillər
"Elm TV"nin çəkiliş
heyəti; ön söz A.Əlizadə].-
[Bakı]: [Elm], [2016].-
119 s.*

Gözəl ziyalı, səmimi insan
/ V.Fərzəliyev, G.Əliyeva //
İki sahil.- 2015.- 10 iyun.-
S.27.

*Vaqif Məcid oğlu
Fərzəliyev: bibliografiya /
AMEA, Akad. Ə. M. Quli-
yev ad. Aşqarlar Kimyası
İn-tu; Mərkəzi Elmi
Kitabxana.- Bakı: Elm,
2009.- 363 s.*

*Vaqif Məcid oğlu
Fərzəliyev: bibliografiyaya
əlavə / AMEA, Akad. Ə. M.
Quliyev ad. Aşqarlar Kim-
yası İn-tu; R. M. Rəşvanlı.-
Bakı: Elm, 2010.-251 s.*

*Присадки к смазочным
маслам: История
науки / В.Фарзалиев,
Н.Исмаилова,
М.Мусаева.- Баку: Элм,
2009.- 232 с.*

Vaqif Məcid oğlu Fərzəliyev 1939-cu il dekabr ayının 19-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

1958-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) kimya fakültəsinə qəbul olunmuşdur.

1963-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetini bitirdikdən sonra Azərbaycan Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun aspiranturasına daxil olmuşdur.

1967-1987-ci illər ərzində AMEA Aşqarlar Kimyası İnstitutunda kiçik və böyük elmi işçi, "Sürtkü yağlarına polimer aşqarlar" laboratoriyası müdirinin müavini, "Aşqarların sintezi və təsir mexanizminin elmi əsasları" laboratoriyasının rəhbəri, elmi işlər üzrə direktor müavini vəzifələrində çalışmışdır.

1968-ci ildə namizədlik, 1986-cı ildə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə edərək kimya elmləri doktoru elmi dərəcəsi, 1987-ci ildə isə professor elmi adını almışdır.

Elmi fəaliyyəti bilavasitə AMEA-da akademik Ə.M.Quliyevin rəhbərlik etdiyi "Sürtkü yağları və aşqarlar" laboratoriyası və 1965-ci ildə onun əsasında təşkil edilmiş, keçmiş SSRİ-də yeganə olan, hazırda da dünyada ixtisaslaşmış çox az sayda elm mərkəzlərindən olan AMEA-nın Aşqarlar Kimyası İnstitutu ilə bağlıdır. Elmi fəaliyyətinin əsas istiqamətini sürtkü yağları, yanacaq və yağlayıcı-soyuducu mayelərə yüksək təsirli aşqarların və onların əsasında yüksək keyfiyyətli yağ, yanacaq və yağlayıcı-soyuducu maye kompozisiyalarının yaradılmasının elmi əsaslarının işlənilməsi və hazırlanması təşkil etmişdir. Onun rəhbərliyi və bilavasitə iştirakı ilə yaradılmış bir sıra aşqarlar

və sürtkü yağları, o cümlədən xüsusi təyinatlı yağlar sənayedə tətbiq edilmişdir.

1987-ci ildə Aşqarlar Kimyası İnstitutuna direktor əvəzi təyin edilmiş, növbəti ildə isə institutun kollektivi tərəfindən direktor seçilmişdir.

Vaqif Fərzəliyev aşqarlar kimyası elminin inkişafı sahəsindəki böyük uğurlarına görə 2001-ci ildə AMEA-nın müxbir üzvü, 2007-ci ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdir.

2007-2013-cü illərdə AMEA RH-nin akademik-katibi vəzifəsində çalışmışdır.

Vaqif Fərzəliyev 670 elmi əsərin, o cümlədən 114 müəlliflik şəhadətnaməsi və patent, üç monoqrafiyanın, bir kitabın müəllifidir. Onun əsərlərinin təxminən 300-ə yaxını xaricdə çap olunmuşdur. 120-dən çox elmi əsəri isə beynəlxalq bazalarda referatlaşdırılan və indeksləşdirilən jurnallarda nəşr olunmuşdur.

Akademik V.Fərzəliyev Fırat Universitetinin medalı (1995), Hindistan Texnoloji İnstitutunun xatirə medalları (1997), "Akademik N.M.Emmanuelin xatirəsi" medalı (2009), "Kraliça Viktoriya adına ekskuliziv Britaniya mükafatı" (2011), Avropa Birliyinin Elm-Sənaye Palatasının "Qızıl" medalı və diplomu (2013) ilə təltif edilmişdir.

V.Fərzəliyev elm və texnikanın inkişafındakı nailiyyətlərinə və elmi nəticələrin xalq təsərrüfatına tətbiqinə görə 2005-ci ildə "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmiş, 2009-cu ildə "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür. 2017-ci ildə AMEA-nın akademik Yusif Məmmədəliyev adına mükafatı laureatı olmuşdur.

115
illiyiAğaxan Ağabəyli
1904-1980

Alim

Ə d ə b i y y a t

Zebu və onun qaramal ilə hibridləşdirilməsi / A.Ə.Ağabəyli; Azərbaycan SSR, EA Genetika və Seleksiya İn-tu.- Bakı: Elm, 1981.-71 s.

Kənd təsərrüfatı heyvanlarının yetişdirilməsi: kənd təsərrüfatı institutu üçün dərslik / A.Ə.Ağabəyli; [red. M.Kərimov, O.Məmmədov].- Bakı: Maarif, 1975.- 289 s.

Ağaxan Ağabəyli 100 / Tərtibçilər: Z.Ə.Abbasov, İ.R.Əbilov, R.A.Ağabəyli; red. M.A.Musayev; Ön söz: M.Musayev; Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası.- Bakı: Elm, 2004.-288 s.

Ağaxan Ələsgər oğlu Ağabəyli: bibliografiya / Tərt. Y.H.Hacıyev, İ.R.Əbilov, Z.Ə.Abbasov, R. A.Ağabəyli; red. M.A.Musayev; AMEA; Azərb. Resp. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi.-Bakı: Elm, 2005.-205 s.

Ağaxan Ələsgər oğlu Ağabəyli 1904-cü il dekabr ayının 22-də Salyanda anadan olmuşdur.

1923-cü ildə Azərbaycan Politexnik İnstitutunun kənd təsərrüfatı fakültəsinə daxil olmuş, oranı bitirdikdən sonra 1927-1929-cu illərdə Xalq Torpaq Komitəsinin Kolxoz mərkəzi sistemindəki Salyan peşə məktəbinin direktoru təyin olunmuşdur.

1929-1930-cu illərdə Bakı və Şəkiddə aqronom-zootexnik işləmişdir.

1925-1926-cı illərdə Ukrayna Ümumittifaq Hibridləşdirmə və İqlimləşdirmə İnstitutuna yunluq və ətlük məhsuldarlığı öyrənmək məqsədi ilə Askaniya-Nova Hibridləşdirmə İnstitutuna göndərilmişdir.

A.Ə.Ağabəyli 1930-cu ildə Moskva Ümumittifaq Elmi-Tədqiqat Heyvandarlıq İnstitutunun aspiranturasına daxil olmuş, məşhur seleksiyaçı-alim A.S.Serebrovskinin rəhbərliyi altında "Ləzgi cinsli qoyunlar və onların meronoslarla çarpazlaşdırılmasının nəticələri" mövzusunda tədqiqatlar aparmışdır. 1932-ci ildə aspiranturayı müvəffəqiyyətlə bitirmiş, 1938-ci ildə namizədlük, 1949-cu ildə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmiş, 1939-cu ildə dosent, 1950-ci ildə professor elmi adlarına layiq görülmüşdür.

36 il müddətinə AzKTİ-nin "Heyvanların yetişdirilməsi və genetikası" kafedrasına rəhbərlik etməklə yanaşı, "Zoologiya və darvinizm" kafedrasının müdiri, Azərbaycan Elmi Tədqiqat

Heyvandarlıq İnstitutunda baş elmi işçi, AzKTİ-nin zootexnika fakültəsinin dekanı işləmişdir.

O, 1956-cı ildə ÜİKT EA-nın (indi Rusiya Kənd Təsərrüfatı Elmləri Akademiyası) və AMEA-nın müxbir üzvü seçilmişdir.

1966-cı ildən həyatının son günlərində Azərbaycan EA Genetika və seleksiya İnstitutunda yeni yaradılmış "Heyvanların genetikası və seleksiyası" şöbəsinə rəhbərlik etmişdir.

A.Ə.Ağabəyli heyvandalıq sahəsindəki elmi tədqiqatlarının nəticəsi kimi 220-dən çox elmi əsər, o cümlədən bir neçə fundamental monoqrafiya və dərs vəsaiti çap etdirmişdir. Onun "Camışçılıq" adlı dərs vəsaiti bir neçə dəfə nəşr edilmiş, 1967-cı ildə isə Moskvada rus dilində çap olunmuşdur. Sonralar Vyetnam dilinə də tərcümə edilmişdir; 1975-ci ildə "Kənd təsərrüfatı heyvanlarının yetişdirilməsi" dərslisi, 1980-cı ildə "Azərbaycan camışları" monoqrafiyası, 1981-ci ildə "Azərbaycanda iri buynuzlu qaramalın zebu ilə hibridləşdirilməsi" əsərləri işıq üzünə görmüşdür.

1964-cü ildə Azərbaycanın "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüş, "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni, üç medal və Azərbaycan SSR Ali Sovetinin fəxri fərmanları ilə təltif olunmuşdur.

Ağaxan Ağabəyli 1980-ci il avqust ayının 20-də vəfat etmişdir.

105
illiyiRəhim Hüseynov
1914-1971

Seleksiyaçı alim

Rəhim Məşədi Allahverdi oğlu Hüseynov 1914-cü il dekabr ayının 23-də qədim Gəncənin Zərrabi məhəlləsində anadan olmuşdur.

1936-cı ildə Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunun ipəkçilik şöbəsini bitirdikdən sonra Tbilisi şəhərində ipəkçilik üzrə Zaqafqaziya İpəkçilik İnstitutunun aspiranturasına daxil olmuş, 1939-cu ildə biologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almış və Azərbaycan ipəkçilik stansiyasında elmi fəaliyyətə başlamışdır. Böyük Vətən müharibəsinin ilk günlərindən Sovet ordusu sıralarında Vətənin müdafiəsinə getmiş, 2-ci Ukrayna cəbhəsində döyüşmüş, əks-kəşfiyyatçı olmuşdur.

Hərbi xidməti başa vurduqdan sonra SSRİ Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi onu İpəkçilik İnstitutuna göndərmişdir. R.Hüseynovun yaratdığı yüksək məhsuldarlığı ilə seçilən "Azərbaycan" ipəkqurdu cinsi 1950-ci ildə Stalin mükafatına layiq görülmüşdür.

1951-ci ildə Azərbaycan Elmi-Tədqiqat İpəkçilik Stansiyasının direktoru, sonra isə Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunun İpəkçilik kafedrasının müdiri, 1969-cu ildə yenidən Elmi-Tədqiqat İpəkçilik İnstitutunun direktoru, Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı nazirinin birinci müavini vəzifələrində işləmişdir.

Rəhim Hüseynov 1962-ci ildə respublikamızda ipəkçilik sahəsində ilk biolo-

giya elmləri doktoru alimlik dərəcəsinə layiq görülmüş və Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü seçilmişdir.

İpəkçiliyin seleksiya və damazlıq işlərinə dair 60-dan artıq elmi əsərin müəllifidir. Alimin bir sıra əsəri Çin, Yaponiya və Hindistanda nəşr olunmuşdur.

Professor Rəhim Hüseynov 2 dəfə respublika Ali Sovetinə deputat seçilmiş, Azərbaycan KP XX və XXII qurultaylarının nümayəndəsi olmuş, şəhər partiya komitəsinin üzvü, şəhər sovetinin deputatı, Respublika Sülhü Müdafiə Komitəsinin üzvü kimi ictimai işlərdə fəaliyyət göstərmişdir.

1941-1945-ci illərdə Böyük Vətən müharibəsindəki şücaəti, əməyi və elmi fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilmişdir. O, "Lenin ordeni", "Qızıl ulduz", "Şərəf nişanı" ordenlərinə, bir sıra medallara və Azərbaycan SSR Ali Sovetinin fəxri fərmanlarına, SSRİ XTNS-nın qızıl medalına, Miçurin və Paster medallarına layiq görülmüş, SSRİ Dövlət mükafatı laureatı olmuşdur.

Rəhim Məşədi Allahverdi oğlu Hüseynov 1971-ci il may ayının 25-də vəfat etmişdir.

Hazırda Elmi-Tədqiqat İpəkçilik İnstitutu Rəhim Hüseynovun adını daşıyır. Gəncə şəhərində onun doğulub yaşadığı evin qarşısında barelyefi asılmış və şəhərin küçələrindən birinə onun adı verilmişdir.

Ə d ə b i y a t

Əli-zadə, Ə. Hüseynov Rəhim Allahverdi oğlu / Ə.Əlizadə // XX əsr Gəncənin görkəmli elm, mədəniyyət, partiya və dövlət xadimləri / Ə.Əlizadə, A.Əliyev; red. və ön söz. N.Araşlı.- Bakı, 2008.- S.133-135.

Hüseynov Rəhim Məşədi Allahverdi oğlu // Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: 10 cildə.- Cild 10.- Bakı, 1982.- S.289.

О новых высокопродуктивных породах шелкопряда и их внедрение в производство / Р.Гусейнов.- М., 1957.

К новым успехам науки в шелководстве / Р.Гусейнов // Вестник сельскохозяйственной науки.- 1970.- № 5.

Ə d ə b i y a t

Kitabxana informasiya fəaliyyətinin iqtisadiyyatı / P.F.Kazımı, A.İ.Qurbanov, N.İsmayılova.- Bakı: Mütərcim, 2012.- 308 s.

Kitabxana informasiya fəaliyyətinin menecmenti və marketinqi / P.F.Kazımı, A.İ.Qurbanov, M.Məmmədov.- Bakı: Mütərcim, 2012.

Türk dünyası milli kitabxanaları: monoqrafiya / A.A.Xələfov, P.F.Kazımı.- Bakı: Mütərcim, 2016.- 210 s.

Türk xalqlarının kitab və kitabxana mədəniyyəti (dərs vəsaiti) / P.F.Kazımı.-Bakı: ABC, 2012.- 314 s.

Türk xalqlarının kitab və kitabxana mədəniyyətinin mənbəşünaslığı: monoqrafiya / P.F.Kazımı.- Bakı: Mütərcim, 2014.- 134 s.

Informasiya mühəndisliyi / P.F.Kazımı.- Bakı: Mütərcim, 2018.- 280 s.

Информационная инженерия / П.Ф.Казими.- Германия: Lambert Akademiya Publikeşn.- 2013.- 90 c.

Pərviz Firudin oğlu Kazımı 1959-cu il dekabr ayının 10-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

1967-1977-ci illərdə Bakı şəhəri 240 nömrəli orta məktəbdə təhsil almışdır. 1977-ci ildə Bakı Baş Tikinti trestinin 21 nömrəli tikinti idarəsində fəhlə işləməyə başlamış və bir müddət İdarə gənclər təşkilatına rəhbərlik etmişdir.

1978-1983-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) kitabxanaçılıq fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir. Təhsil illərində professor A.A.Xələfov tərəfindən elmi tədqiqat işlərinə cəlb edilmiş və bir müddət Tələbə Elmi Cəmiyyətinin sədri olmuşdur.

1984-cü ildə Suraxanı rayonunda Respublika Həmkarlar Təşkilatının Mərkəzi İttifaqlararası Kitabxanasında çalışmağa başlamış və az müddətdən sonra Mərkəzi kitabxananın direktoru təyin edilmişdir.

1986-cı ildə BDU-nun dissertantı olmuş, 1987-ci ildən Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində müəllim olaraq fəaliyyətə başlamışdır.

2009-cu ildə “Səfəvilər dövründə Azərbaycanda kitabxana işi” mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmiş və tarix üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almışdır.

2012-2017-ci illərdə BDU-nun doktorantura layihəsində iştirak etmiş

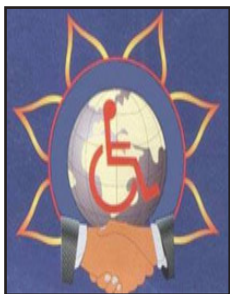
və “Türk xalqlarının kitab və kitabxana mədəniyyəti” mövzusunda doktorluq dissertasiyası üzərində işləyir.

2016-cı ildən “Kitabxanaşünaslıq” kafedrasının dosentidir və fakültə Tələbə Elmi Cəmiyyətinə rəhbərlik edir.

Elmi-pedaqoji fəaliyyətlə yanaşı, geniş ictimai fəaliyyətlə də məşğul olur. “Mühacir” ictimai birliyinin sədr müavini, İslam Konfransı ölkələrinin “Yüksək texnologiyalar sahəsində əməkdaşlıq” Assosiasiyasının və İslam ölkələri “Elmi İsnad Mərkəzinin” (mərkəzi Şiraz şəhəri) Azərbaycanda nümayəndəsi, professor A.A.Xələfovun rəhbərlik etdiyi “Kitabxanaşünaslıq və informasiya” elmi-təcrübi jurnalının məsul katibidir.

Bu illər ərzində P.F.Kazımı 100-ə qədər elmi məqalə, 3 dərs vəsaiti, 12 tədris proqramı, 2 monoqrafiya çap etdirmişdir. Bir neçə elmi əsərin redaktoru və rəyçisi olmuş, 2 elmi əsərin S.Kramerin “Tarix Şumerdən başlayır” kitabını rus dilindən tərcümə edərək, professor A.A.Xələfovun elmi redaktorluğu ilə çap etdirmiş və akademik V.P.Maksakovskinin “Dünyanın coğrafi mənzərəsi” əsərini Azərbaycan dilinə tərcümə etmiş və kitabın redaktorluğunu etmişdir.

Beynəlxalq Əlillər Günü 1992

3 dekabr Beynəlxalq əlilliyi olan şəxslər günü kimi qeyd olunur. İndi dünya əhalisinin təxminən 10 faizini fiziki cəhətdən qüsurlu insanlar təşkil edir.

Əlilliyi olan insanların 20 faizi inkişaf etməkdə olan ölkələrdə yaşayır.

Azərbaycanda dövlət tərəfindən bu qəbildən olan insanların sosial rifahının yüksəldilməsi istiqamətində mühüm addımlar atılır, bu insanların sosial təminatı ildən-ilə daha da yaxşılaşır.

Azərbaycan BMT Baş Məclisi tərəfindən 2006-cı ildə qəbul edilmiş “Əlillərin hüquqları haqqında” Konvensiyaya qoşulmuşdur. Ölkəmizdə əlillərin sosial müdafiəsi ilə bağlı həyata keçirilən genişmiqyaslı tədbirlərin əsası ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuşdur. İnsan amilini xüsusi diqqətdə saxlayan görkəmli dövlət xadiminin Azərbaycana rəhbərliyi dövründə əlillərin sosial müdafiəsi, onların cəmiyyətə inteqrasiyası ildən-ilə gücləndirilmişdir. Ölkədə əlillərin sosial müdafiəsi ilə bağlı dövlət proqramı hazırlanmışdır. Həmin proqramda əlilliyin qarşısının alınması, əlillərin reabilitasiyası və sosial müdafiəsi haqqında qanunun bütün müddəaları öz əksini tapmışdır. Bakıda və regionlarda əlillər üçün reabilitasiya mərkəzləri, protez-ortopedik müəssisələr yaradılmışdır.

Əlillərin, şəhid ailələri və müharibə veteranlarının sosial müdafiəsi Prezident İlham Əliyevin də diqqət mərkəzindədir. Dövlət başçısının əhalinin sosial problemlərinin həllinə xüsusi qayğısı əlillərin də həyat şəraitinin yaxşılaşmasına, onların ictimai hüquqlarının bərpasına şərait yaratmışdır. Əlilliyi olan şəxslərin maddi təminatının gücləndirilməsi dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindəndir. Bu sahədə qanunvericilik təkmilləşdirilmişdir.

2014-cü il iyunun 20-də dövlətimizin başçısının verdiyi Sərəncama uyğun olaraq Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin sifarişində Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, müstəqilliyi uğrunda şəhid olanların ailələri və əlillər üçün mənzillər və şəxsi evlər tikilmiş, həmin kateqoriyadan olan 5560 ailəyə (onlardan təxminən 5 100 nəfərini Qarabağ müharibəsinin əlilləri və şəhid ailələri təşkil edir) mənzil və ya fərdi evlər verilmişdir. Ölkəmizdə 6 min nəfərə yaxın əlil, o cümlədən 72 min sağlamlıq imkanları məhdud uşaq var. Onların hər birinin sağlamlığına, taleyinə və yaşam tərzinə qayğı ilə yanaşmaq, üzləşdikləri çətinlik və problemləri yüngülləşdirmək təkcə dövlətin yox, həm də hər kəsin vəzifəsi olmalıdır.

Ə d ə b i y y a t

Məmmədli, Q. *Azərbaycanda əlillərin hüquqları tam təmin olunur: 3 dekabr - Beynəlxalq Əlillər Günüdür* / Q.Məmmədli //Ekspress.- 2017.- 2-4 dekabr.- S.10.

Mənsimov, E. *Əlillərin cəmiyyətə inteqrasiyasında Gözdən Əlillər Kitabxanası mühüm rol oynayır* // Azərbaycan.- 2014.- 2 noyabr.- S.7.

Nəzakət. *3 dekabr Beynəlxalq Əlillər Günüdür* // Nəzakət // Səs.- 2017.- 2 dekabr.- S.12.

Vəliyev, V. *Beynəlxalq Əlillər Günü* / V.Vəliyev //Respublika.- 2016.- 7 dekabr.- S.7.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/down/meqale/express/2017/dekabr/565958.jpg>

100
illiyiİstiqlal Muzeyinin yaradılması günü
1919

Ə d ə b i y y a t

Şəmsi, F. *Biz müstəqil Azərbaycanın həmyaşdıyıq* / F.Şəmsi // İki sahil.- 2015.- 10 oktyabr.- S.25.

Şəmsi, F. *İstiqlal tariximizi yaşadan ünvan* / F.Şəmsi // Azərbaycan.- 2015.- 18 oktyabr.- S.2.

Hüseynov, F. *Xalq Cümhuriyyətinin yadigarı: Azərbaycan İstiqlal Muzeyində Məhəmməd Əmin Rəsulzadə və silahdaşlarının fəaliyyətindən bəhs edən bir sıra maraqlı eksponatlar nümayiş olunur* / F.Hüseynov // Mədəniyyət.- 2014.- 7 fevral.- S. 15.

Nərimanoğlu, M. *"Qara dastan - 37": Azərbaycan İstiqlal Muzeyinin növbəti sərgisi siyasi repressiyanın 80 illiyinə həsr olunub* / M.Nərimanoğlu // Azərbaycan.- 2017.- 19 dekabr.- S.7.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/download/meqale/medeniyyet/2014/fevral/351356.htm>

<http://www.anl.az/download/meqale/azerbaycan/2015/oktyabr/459215.htm>

Azərbaycan İstiqlal Muzeyi - Azərbaycan xalqının milli-azadlıq hərəkatını əks etdirən eksponatların saxlandığı muzeydir. Muzey Mərkəzində yerləşir.

Əslində bu muzeyin tarixi daha uzaq dövrə - 1919-cu ilə gedib çıxır. Çünki Azərbaycanın ilk dövlət muzeyi də məhz İstiqlal Muzeyi olmuşdur. 1919-cu il dekabrın 7-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti parlamentinin quruluşunun birinci ildönümü münasibətilə elə parlamentin binasında təşkil olunan İstiqlal Muzeyi cəmiyyəti bir neçə ay fəaliyyət göstərmişdir. 1920-ci ilin 28 aprelində Azərbaycanda sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra muzeyin fəaliyyəti dayandırılmışdır.

Muzey öz fəaliyyətini 71 il sonra müstəqilliyimizlə birlikdə bərpa etmiş, 1991-ci il yanvarın 9-da İstiqlal Muzeyi yaradılmışdır. 1919-cu ildə yaradılan muzeydən heç bir eksponat qalmasa da, yenidən fəaliyyətə başlayan muzey "İstiqlal" adını alaraq, birinci muzeyin mənəvi varisi olmuşdur. 7000 eksponatla fəaliyyətə başlayan muzeyin hazırda 22 000 eksponatdan artıq fondu mövcudur.

Muzeyin yaradılmasında məqsəd ən qədim zamanlardan müasir dövrümüzdə qədər Azərbaycan xalqının mədəni-tarixi həyatındakı mühüm hadisələri və xalqımızın azadlığı uğrunda çarpışan fədailərin mübarizə yolunu əks etdirməkdir. Muzey 6 zaldan ibarətdir.

1-ci zalda Azərbaycanın dövlət rəmzləri əks etdirən sənədlər nümayiş olunur.

2-ci zal XIX əsrin ikinci yarısından

XX əsrin əvvəlində olan dövrü əhatə edir. Bu dövr Azərbaycan üçün tarixi baxımdan qısa, lakin mahiyyətinə görə çox zəngin dövr olmuşdur.

Vətənimizin cənubunda yaşayan azərbaycanlılar XX əsrin əvvəlində öz müstəqilliyi uğrunda mübarizəyə qalxdılar. Muzeyin 3-cü zalı bu mövzuya həsr olunmuşdur. Burada Cənubi Azərbaycanda baş vermiş milli-azadlıq hərəkatlarından danışılır. Zalın digər bölməsində 1918-ci il 31 mart soyqırımına həsr olunmuş fotofaktlar, arxiv materialları, sənədlər nümayiş etdirilir.

4-cü ekspozisiya zalı iki hissədən ibarətdir. Birinci hissəsi Azərbaycanda repressiyaya məruz qalan görkəmli şəxsiyyətlər, digər bölməsi isə II Dünya müharibəsində (1939-1945) ölkəmizin qəhrəman oğul və qızlarının ön və arxa cəbhədə göstərdiyi şücaəti haqqında məlumat verir.

5-ci zal Qarabağ hadisələrinə həsr olunub.

6-cı zalda Milli Qurtuluş Günü, bu tarixdən başlayaraq ölkəmizin keçdiyi inkişaf yolu haqqında geniş məlumat verilir.

Azərbaycan İstiqlal Muzeyinin fondu daim yeni eksponatlarla zənginləşir.

Muzeyin yaranmasının 95 illiyi ərəfəsində onun rəsmi internet saytı istifadəyə verilmişdir. www.istiqlal-muzeyi.gov.az. ünvanında yerləşən veb sahifədə muzeyin fəaliyyəti haqqında ətraflı məlumatlar, fotosəkillər təqdim olunur, burada keçirilən tədbirlər haqqında xəbərlər, foto və videolar yerləşdirilir.

Digər tarixi hadisələr

Ümummilli lider Heydər Əliyevin anım günü 2003

Ə d ə b i y a t

Heydər Əliyev: bibliografiya / Azərb. Resp. Mədəniyyət Nazirliyi, Azərb. Milli Kitabxanası; layih. rəhb. Ə.Qarayev; tərtib ed.: M.Vəliyeva, M.İbrahimova, A.Hüseynova; elmi red. K.M.Tahirov; red. G.Səfəraliyeva.- Bakı, 2018.- 678 s.

Heydər Əliyevin siyasi irsi və azərbaycançılıq: [toplu] / AMEA, Fəlsəfə İn-tu; elmi red. E.Mədətli; [ön söz əvəzi İ.Həbibbəyli].-Kitab 1.- Bakı: [n.y.], 2018.- 270s.

Həbibbəyli, İ. Ədəbiyyatda Heydər Əliyev obrazı: tarixi gerçəklikdən ideala: [monografiya] / İsa Həbibbəyli; AMEA, N.Gəncəvi ad. Ədəbiyyat İn-tu.- Bakı: Elm və təhsil, 2018.- 399 s.

Əliyev, M. Əbədiyaşar lider / M.Əliyev // Xalq qəzeti.- 2017.- 14 dekabr.- S.3.

Kətanov, R. Ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsi xarici ölkələrdə anılıb / R.Kətanov // Xalq qəzeti.- 2017.- 13 dekabr.- S.7.

Mirzəyev, Ş. Azərbaycanın müasir tarixini yaradan lider / Ş.Mirzəyev // Xalq qəzeti.-2017.- 17 dekabr.- S.3.

2003-cü il dekabr ayının 12-də Azərbaycanın görkəmli siyasi və dövlət xadimi, xalqımızın ümummilli lideri, Azərbaycanın eks Prezidenti, Yeni Azərbaycan Partiyasının sədri Heydər Əliyev Amerika Birləşmiş Ştatlarının Klivlend Klivnikasında vəfat etmişdir.

Azərbaycanın son otuz ildən artıq bir dövrünü əhatə edən tarixi və taleyi ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə qırılmaz tellərlə bağlıdır. Bu illər ərzində xalqın ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatının bütün sahələrində dirçəliş, məhz onun adı ilə bağlıdır.

Heydər Əliyev rəhbərlik etdiyi bu dövrlər ərzində daim tərəqqisi üçün çalışdığı, zəngin mədəniyyəti, böyük tarixi keçmişi ilə həmişə qürur duyduğu doğma yurdu Azərbaycanı bir dövlət kimi zamanın ağır və sərt sınaqlarından çıxarmışdır.

12 dekabr - bu gün bütün dünyaya azərbaycanlıları milli liderimiz Heydər Əliyevin əziz xatirəsini yad edir. O, indi aramızda olmasa da, yoxluğuna inanmaq çox çətindir. Çünki bizi əhatə edən gözəl Bakımız, əzəmətli Azərbaycanımız milli liderimiz Heydər Əliyevin əməlləri ilə əhatə olunmuşdur. Son illər ölkəmizdə görülmüş və müvəffəqiyyətlə davam etdirilən quruculuq işləri, respublikamızın hərtərəfli sosial-iqtisadi inkişafı, xalqımızın rifahının yüksəldilməsi

istiqlamətində həyata keçirilmiş genişmiqyaslı tədbirlər Heydər Əliyev şəxsiyyətinin unudulmaz xatirəsinə ən böyük ehtiramdır.

Bütün mənalı həyatını öz xalqına bəxş etmiş Heydər Əliyevin siyasi və dövlət xadimi kimi zəngin fəaliyyəti Azərbaycan xalqının tarixində dərin iz buraxaraq, əsl dövlət idarəçiliyi məktəbinə çevrilmişdir. Azərbaycan xalqının hələ neçə-neçə nəsli bu böyük məktəbdən, Heydər Əliyevin zəngin siyasi irsindən ölkəmizin inkişafı, xalqımızın rifahı naminə faydalanacaqdır.

Heydər Əliyev eyni zamanda, taleyin xalqımıza bəxş etdiyi böyük tarixi şəxsiyyətdir.

Deyirlər dahilər yüz ildən, min ildən bir dünyaya gəlir... Böyük tarixi olan Azərbaycan əsrlər boyu çox dahilər yetişdirmişdir... Ancaq belə dahi insan dünyaya nə gəldi, nə də çətin ki, bundan sonra gələ...

Heydər Əliyev Bakıda, Fəxri Xiyabanda, ömür-gün yoldaşı, akademik Zərifə xanım Əliyevanın yanında dəfn olunmuşdur. Onun məzarı qədirbilən Azərbaycan xalqının müqəddəs ziyarətgahına çevrilmişdir.

Biz həmişə onunla fəxr etmişik, bu gün də fəxr edirik. Necə ki o, azərbaycanlı olduğu üçün həmişə fəxr edirdi!

Xankəndinin işğalı günü 1991

İnanıram ki, ölkəmizdə sülhün və əmin-amanlığın tam bərqərar olacağı, işğal edilmiş torpaqlarımızın azad ediləcəyi, qaçqın və köçkün düşmüş soydaşlarımızın öz ev-əşiklərinə qayıdacaqları gün uzaqda deyildir.

Heydər Əliyev, ümummilli lider

Ərazisi: 12 km²

Əhalisi: 53.300

26 dekabr – Yuxarı Qarabağın mərkəzi olan Xankəndi şəhərinin işğalı günüdür. Şəhər 26 dekabr 1991-ci il tarixində Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunmuş, separatçı rejim yaradılmışdır. Məhz həmin tarixdə Xankəndindən sonuncu azərbaycanlı ailələr qovulmuş və 1989-cu ildən soydaşlarımıza qarşı aparılan etnik təmizləmə başa çatmışdır.

1991-ci il dekabr ayının 26-da Xankəndinin itirilməsi, qarşıda Xocalı soyqırımı, Şuşa, Laçın, Kəlbəcər, Ağdam, Cəbrayıl, Füzuli, Qubadlı, Zəngilanın işğalına yol açdı. Yuxarı Qarabağın mərkəzi, Qarqar çayının sahilində, Qarabağ silsiləsinin Şərqi ətəyində, Bakıdan 329 km aralıda yerləşən Xankəndi, Azərbaycanın inkişaf etmiş sənaye mərkəzi idi. Şəhərdə yüngül və yeyinti sənayesi müəssisələri var idi. Elektrotexnika, avtomobil təmiri və asfalt-beton zavodları, mebel fabriki, tikinti materialları, sənaye, istehsalat və tədris istehsalat kombinatları belə müəssisələrdən idi.

Tarixi sənədlərə görə Xankəndi şəhəri XVIII əsrin axırlarında, o dövrdə müstəqil Azərbaycan dövlətlərindən biri olan Qarabağ xanlığının xanlarının istirahəti üçün yaşayış məskəni kimi salınmışdı. Elə şəhərin adı da buradan yaranmışdır. 1813-cü ilədək birçün nəfər erməninin də yaşamadığı Xankəndində sonralar çar Rusiyası tərəfindən etnik təmizləmə siyasəti aparılmış və

bura İrandan köçürülən ermənilər yerləşdirilmişdir. SSRİ dövründə Xankəndində azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə siyasəti daha da güclənmiş, şəhərdə erməni ailələrinin sayı süni surətdə artırılmışdır. 1923-cü ildə Rusiya imperiyasının siyasətilə Azərbaycanın tərkibində mərkəzi şəhəri Xankəndi olan Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti yaradılmışdı. Bundan sonra vilayətin erməniləşdirilməsi siyasəti aktivləşmiş, 6 oktyabr 1923-cü ildə ermənilərin müraciəti nəzərə alınaraq Xankəndinin adı dəyişdirilərək Azərbaycan xalqına qarşı genosid törətmiş cinayətkar Stepan Şaumyanın şərəfinə Stepanakert adlandırılmışdır. Muxtar Vilayətdə rəhbər vəzifələrə ermənilər irəli çəkilmiş, beləliklə də, Xankəndi erməni işğalı altına düşmüşdü. Keçmiş SSRİ dövründə Xankəndində yaşayan azərbaycanlılar tədricən buradan didərgin salınmışlar.

1988-ci il hadisələri başlayan da Xankəndində erməni əhalisi azərbaycanlılardan xeyli çoxluq təşkil edirdi. Həmin vaxt azərbaycanlıların sayı 17 minə yaxın idisə, ermənilər artıq 40 min nəfərədək artmışdılar.

1988-1989-cu illərdə Xankəndi artıq erməni separatizminin mərkəzinə çevrilmişdi. Moskvanın himayəsilə güclənən erməni separatizmi sonuncu azərbaycanlıları 26 dekabr 1991-ci ildə Xankəndindən qovmağa nail olmuş, şəhərin işğalı tam başa çatdırılmışdı.

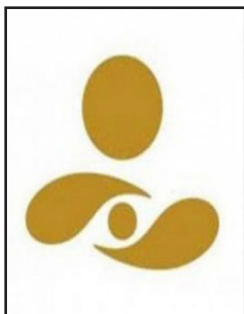
Ə d ə b i y y a t

Məmmədov, N. *Azərbaycanın Xankəndi şəhərinin tarixi: [monografiya] / Nazim Məmmədov; elmi red. Y.Mahmudov; AMEA, A.A.Bakıxanov ad. Tarix İn-tu.- Bakı: Təhsil, 2011.- 221, [3] s.*

Baxşəliyev, R. *Erməni məkrinin ilk qurbanı / Rəşad Baxşəliyev // Azərbaycan.- 2016.- 28 dekabr.- S.11.*

Qaraca, B. *Xankəndi - işğaldan əvvəl və sonra / Bəxtiyar Qaraca // Azərbaycan.- 2013.- 26 dekabr.- S.11.*

Qaraca, B. *Xankəndidən, Kərkicəhandan başlayan işğallar / Bəxtiyar Qaraca // Azərbaycan.- 2015.- 26 dekabr.- S.7.*

20
illiyi**Dövlət Neft Fondunun (ARDNF)
yaradılması günü
1999****Ə d ə b i y a t**

*Azərbaycan Respublikası
Dövlət Neft Fondu.- [Bakı]:
[s.n.], [2012].- [20] s.*

*İllik hesabat / Azərbaycan
Respublikası Dövlət Neft
Fondu.- Bakı: ARDNF, 2017.-
160 s.*

*İsmayılbaýlı, S. Dövlət Neft
Fondu - milli neft strategiya-
sının tərkib hissəsi kimi: Və ya
şəffaflıq və səmərəli idarəçilik
/ S. İsmayılbaýlı // Olaylar.-
2016.- 9-10 noyabr.- S.12.*

*Səfərova, S. Azərbaycanın
müstəqilliyinin iqtisadi
bünövrəsində milli neft stra-
tegiyasının rolu: Azərbaycan
Respublikası Dövlət Neft
Fondu milli neft strategiya-
sının tərkib hissəsi kimi...
/ S.Səfərova // Bakı xəbər.-
2016.- 11 noyabr.- S.13.*

İ n t e r n e t d ə

[http://www.anl.az/download/
meqale/baki_xeber/2016/
noyabr/514268.htm](http://www.anl.az/download/meqale/baki_xeber/2016/noyabr/514268.htm)

[http://www.anl.az/download/
meqale/olaylar/2016/
noyabr/513770.htm](http://www.anl.az/download/meqale/olaylar/2016/noyabr/513770.htm)

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu (ARDNF) - neft və qaz ehtiyatlarına dair sazişlərin həyata keçirilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının əldə etdiyi gəlirlərin toplanmasını, səmərəli idarə edilməsini, gələcək nəsillər üçün saxlanmasını təmin edən xüsusi məqsədli dövlət qurumudur.

ARDNF Azərbaycan Respublikası Prezidenti, Heydər Əliyevin 29 dekabr 1999-cu il tarixli 240 nömrəli Fərmanı ilə təsis edilmişdir. ARDNF-nin Əsasnaməsi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 29 dekabr 2000-ci il tarixli 434 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir. ARDNF əməli fəaliyyətə 2001-ci ilin iyun ayında Fondun vəsaitlərinin yerləşdirilməsi qaydalarının Prezident Fərmanı ilə təsdiq edilməsindən sonra başlamışdır. ARDNF-nin yaradılması ümum-milli lider Heydər Əliyev tərəfindən əsas qoyulmuş Milli Neft Strategiyasının ayrılmaz hissəsidir.

Milli Neft Strategiyasının əsasını xarici sərmayənin və təcrübənin cəlb olunması, çoxvariantlı ixrac sisteminin yaradılması və əldə olunmuş gəlirlərin səmərəli, şəffaf idarə edilməsi və istifadə olunması təşkil edir. Neft strategiyasının növbəti mərhələsi ölkənin neft yataqlarının xarici şirkətlər ilə birgə işlənməsindən əldə edilən neft gəlirlərinin toplanaraq səmərəli idarə edilməsi, həmin vəsaitlərin öncül sahələrin inkişafına və sosial-iqtisadi baxımdan mühüm əhəmiyyət kəsb edən layihələrin həyata keçirilməsinə yönəldilməsi təşkil edirdi.

Neft ilə zəngin olan ölkələrdə neft

fondlarının, suveren sərvət fondlarının və yaxud digər bu kimi qurumların təsis edilməsi bu dövlətlərdə neft sərvətlərinin nəsillər arasında bərabər bölünməsinə, onların səmərəli və məqsədyönlü şəkildə idarə edilməsinə şərait yaradır. Hazırda Neft Fondu institusional cəhətdən çox yüksək səviyyədə formalaşmaqla bərabər, ölkə daxilində və eləcə də beynəlxalq səviyyədə tanınmış və vəsaitlərin idarə edilməsi, şəffaflığın təmin edilməsi baxımından digər dövlətlərlə öz təcrübəsini bölüşdürməyə qadir olan bir quruma çevrilmişdir.

Bir sıra dünya dövlətlərində Neft Fondu ilə oxşar cəhətləri olan analoji fondlar fəaliyyət göstərməkdədir. Neft Fondu yaradılarkən bu fondların təcrübəsinə istinad edilməklə yanaşı, yerli xüsusiyyətlər və mövcud ehtiyaclar nəzərə alınmış və neft gəlirlərinin gələcək nəsillər üçün toplanması ilə bərabər, bugünkü nəsillərin problemlərinin həlli üçün də istifadə edilməsini nəzərdə tutan bir model seçilmişdir.

Yarandığı gündən etibarən həyata keçirdiyi şəffaf fəaliyyəti nəticəsində Neft Fondu beynəlxalq birlikdə etibarlı partnyor və etibarlı tərəfdaş kimi yüksək nüfuz əldə etmiş və Fondun fəaliyyəti dünyanın bir çox nüfuzlu qurumları tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. Belə ki, ARDNF BMT-nin Dövlət Qulluğu Mükafatı və 2009-cu ildə MHŞT mükafatını almışdır.

Digər tarixi hadisələr

Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü 1991

1991-ci il dekabrın 16-da Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Heydər Əliyevin sədrliyi ilə keçən iclasında 31 dekabrın dünya azərbaycanlılarının həmrəylik bayramı kimi qeyd olunması barədə qərar qəbul edilmişdir. Ali Məclis bununla bağlı qanunvericilik aktının qəbul olunması üçün ölkə parlamentinə - Ali Sovetə müraciət ünvanlanmışdır. Dekabrın 25-də Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Milli Şurası müraciəti nəzərə alaraq, dekabrın 31-nin Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü elan olunması barədə qanun qəbul etmişdir.

2001-ci il noyabrın 9-10-da Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı keçirilmişdir. Qurultay soydaşlarımızın milli mənlük şüurunun güclənməsinə, müxtəlif ölkələrdə azərbaycanlı icmalarının mütəşəkkilliyinin və fəallığının artmasına təsir göstərmişdir. Həmin qurultayda Ulu Öndərin böyük iftixarla söylədiyi "Mən həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam!" kəlamı isə dillər əzbərinə çevrilmişdir. Qurultaydan sonra ümummilli lider Heydər Əliyevin 2002-ci il 5 iyul tarixli Fərmanı ilə xaricdəki soydaşlarımızla əlaqələrin genişləndirilməsi və inkişaf etdirilməsi məqsədilə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (hazırda Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi) yaradılması, həmin il dekabrın 27-də isə soydaşlarımızla bağlı dövlət siyasəti haqqında Qanunun qəbul edilməsi dünya azərbaycanlılarının milli birliyi və təşkilatlanması prosesini daha da gücləndirmişdir. Dünya azərbaycanlılarının milli birliyinin ideologu, təbliğatçısı və təşkilatçısı olan Ulu Öndərimiz xarici dövlətlərə səfərləri zamanı proqramının zənginliyinə, iş gününün gərginliyinə baxmayaraq, həmin ölkələrdə yaşayan, fəaliyyət göstərən həmvətənlərimizlə görüşlərə də mütləq vaxt ayırırdı, onların problem və qayğıları ilə yaxından maraqlanırdı, daha sıx təşkilatlanmaları üçün dəyərli tövsiyələr verirdi.

Yorulmaz fəaliyyəti ilə Heydər Əliyev siyasəti fəlsəfəsinə, onun liderlik məktəbinə söykənən Prezident İlham Əliyev Ulu Öndərin bu sahədəki xidmətlərini uğurla davam etdirir. Dövlətimizin başçısının "Dünya azərbaycanlılarının II qurulta-

yının keçirilməsi haqqında" 2006-cı il 8 fevral tarixli Sərəncamına uyğun olaraq, həmin il martın 16-da Bakıda keçirilən növbəti mötəbər toplantı xaricdə yaşayan azərbaycanlıların diasporan lobbaya çevrilməsi istiqamətində yeni addım olmuş, ölkəmizlə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində əhəmiyyətli rol oynamışdır. 2007-ci il martın 9-da Bakıda keçirilən Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatları rəhbərlərinin birinci forumu isə bütün türkdilli xalqların həyatında mühüm hadisəyə çevrilmiş, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin türk dünyasının birliyinə verdiyi əhəmiyyətin parlaq təzahürü kimi tarixə düşmüşdür.

Diasporumuzun təşkilatlanması prosesi bu gün daha sürətlə gedir. Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayında yaradılmış Əlaqələndirmə Şurasının 2008-ci il dekabrın 18-də Bakıda keçirilmiş iclası, toplantıda "Dünya Azərbaycanlılarının Xartiyası"nın qəbulu birlik və mütəşəkkilliyinin artması, tarixi Vətənlə əlaqələrinin möhkəmlənməsi, diaspor potensialının möhkəm amilə çevrilməsini göstərməklə yanaşı, müstəqil Azərbaycanın bütün dünya azərbaycanlıları üçün cazibə mərkəzi olduğunu da bir daha təsdiqləmişdir. Həmrəylik günü milli birlik, Azərbaycana məhəbbət, milli mənəvi dəyərlərimizə hörmət, Vətənə bağlılıq hissələrini özündə təcəssüm etdirir. Dövlətimizin diaspor siyasəti, həmvətənlərimizin birlik və həmrəyliyinə möhkəmləndirilməsi, onların daha mütəşəkkil formada təşkilatlanması prosesi özünün yeni mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Artıq dünya azərbaycanlıları yaşadıkları ölkələrin sosial-iqtisadi, ictimai-siyasi və mədəni həyatında daha fəal rol oynayır, respublikamızla qarşılıqlı əlaqələrin genişlənməsinə böyük töhfə verir, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında, zəngin mədəni irsimizin təbliğində, təcavüzkar erməni dairələrinin ideoloji təxribatlarının qarşısının alınmasında qətiyyət nümayiş etdirirlər. Onlar Azərbaycan dövlətinin dəstəyi sayəsində qardaş və dost xalqların lobbi və diasporları ilə səmərəli əməkdaşlığın qurulması sahəsində təsirli tədbirlər həyata keçirirlər.

- *Bu bölmədə 2019-cu ildə qeyd olunacaq, lakin tarixi dəqiq bilinməyən yubileylər haqqında məlumat əldə edəcəksiniz.*

650 il İmadəddin Nəsimi 1369-1417

1417-ci ildə edam olunan Nəsiminin sərdabəsi Suriyanın Hələb şəhərindədir.

Nəsiminin məzarının Suriyanın Hələb şəhərində olması uzun illər Azərbaycan cəmiyyətinə məlum olmayıb. 1968-ci ildə Xalq şairi Rəsul Rza Suriyaya ezamiyyətə gedərkən Nəsiminin qəbrinin Hələbdə olduğunu aşkar etmiş və bir sıra əlyazma nüsxələrini tapmışdır. Rəsul Rza Bakıda “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetində dərc etdirdiyi “Cahana sığmayan şairin qərib məzarı” adlı məqaləsində bu səfərindən bəhs etmişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev 1970-ci ildə Suriyada olarkən Nəsiminin qəbrini ziyarət etmək üçün xüsusi olaraq Hələb şəhərinə getmiş, ümumi qəbiristanda olan Nəsiminin məzarını ziyarət etmişdir. Sonralar Azərbaycan hökumətinin dəstəyi ilə Nəsiminin məqbərəsi və onun ətrafı abadlaşdırılmışdır.

Nəsimi onun adı ilə tanınmış təkyədə dəfn olunub, bu təkyə Hələbin əl-Ferafire məhəlləsində “Sultan hamamı” adı ilə məşhur olan hamamla üzbəüz və hökumət evinin yanındadır. Bu təkyəni idarə edən şeyxlər ona “Nəsimi təkyəsi” deyirlər.

Şairin uyuduğu Türbənin qapısının açarı Nəsimi nəslinin nümayəndəsi Məhəmməd Məmduh Nəsimi və onun övladlarındadır. Türbənin həyatında həmin nəslin nümayəndələrinin qəbirləri və kiçik ibadətqah mövcuddur. Böyük şairin qəbri türbənin mərkəzindədir. Türbədə Nəsiminin qulluqçusu, habelə həmin dövrdə yaşamış Hələb valisinin həyat yoldaşı da dəfn olunmuşlar.

Nəsiminin məqbərə kompleksi Hələbin qədim hissəsində yerləşdiyinə görə, YUNESKO-nun Dünya Mədəni irs siyahısına daxil edilmişdir.

Suriyada gedən döyüşlər nəticəsində Hələb şəhərinin qədim mərkəzi terrorçu və ekstremist qüvvələr tərəfindən xarabazara çevrilmiş və şairin sərdabəsi dağıntılara məruz qalmışdır.

Milli ədəbiyyat

- Şair, mütəfəkkir Seyid Əli Seyid Məhəmməd oğlunun (İmadəddin Nəsimi) (1369-1417) anadan olmasının 650 illiyi **471-472**
- Şair Məhəmməd Füzuli ibn Süleymanın (1494-1556) anadan olmasının 525 illiyi **473**
- Şair Vidadi Molla Vəlinin (1709-1809) anadan olmasının 310 illiyi **474**
- Şair Qasım bəy Əlibəy oğlunun (Qasım bəy Zakir) (1784-1857) anadan olmasının 235 illiyi **475**
- Şair Mirzə Şəfi Vazehin (1794-28.11.1852) anadan olmasının 225 illiyi **476**
- Molla Nəsrəddinçi şair Abbaszadə Bayraməli Abbas oğlunun (1869-04.06.1926) anadan olmasının 150 illiyi
- Şair Məhəmməd Hacı Əbdülsəlimzadə Hadi (Şirvani) (Məhəmməd Hadi) (1879-04.1920) anadan olmasının 140 illiyi **477**
- Nasir Ələkbərzadə Əbülhəsən Əlibala oğlunun (1904-1986) anadan olmasının 115 illiyi **478**
- Şair Axundov Məzahir Həmzə oğlunun (Məzahir Daşqın) (1909-31.11.1979) anadan olmasının 110 illiyi **479**
- Əməkdar mədəniyyət işçisi, şair, ədəbiyyatşünas Əsgərov Şamil Səlim oğlunun (Şamil Dəlidağ) (09.1929-20.05.2005) anadan olmasının 90 illiyi
- Şairə Ağayeva-Zamanova Zivər Sübhan qızının (1934-22.06.2015) anadan olmasının 85 illiyi

Folklor

- Aşıq Allahverdi Kosacanlının (Ağ Aşıq) (1754-1860) anadan olmasının 265 illiyi
- Aşıq Rzayev Əsəd Əhməd oğlunun (Aşıq Əsəd) (1874-27.04.1951) anadan olmasının 145 illiyi **480**
- Aşıq Məhərrəmov İdris Şirin oğlunun (1894-1944) anadan olmasının 125 illiyi **481**
- Aşıq Qədirov Bəylər Hacı Rəşid oğlunun (Aşıq Bəylər) (25.05.1914-03.06.1991) anadan olmasının 105 illiyi **482**
- Aşıq Cavadova Nabat Paşa qızının (Aşıq Nabat) anadan olmasının (1914-03.10.1973) 105 illiyi **481**

Rəssamlıq.Heykəltəraşlıq.Memarlıq

Nəqqəş, xəttat Kərbəlayı Zeynalabdin Əbu Səid oğlu Usta Zeynal

Nəqqaşın (1839-1904) anadan olmasının 180 illiyi
Əməkdar rəssam, kino rəssamı, miniatürçü-rəssam Aslanov Elçin
Muxtar oğlunun (1934) anadan olmasının 85 illiyi

483

Musiqi.Opera.Balet

Əməkdar incəsənət xadimi, müğənni Qacar Xurşidin (1849-1963)
anadan olmasının 170 illiyi
Xanəndə Mütəllibov Mütəllib Kəblə Ələkbər oğlunun (1909-1981)
anadan olmasının 110 illiyi

Teatr.Kino

Aktyor Əliyev Ələkbər Fərəculla oğlunun (Ələkbər Süheyli) (1879-
26.2.1927) anadan olmasının 140 illiyi
Aktyor, teatr xadimi Muradov Murad bəy Məmmədrza bəy oğlunun
(1884-1964) anadan olmasının 135 illiyi
Xalq artisti Sultanov Əjdər Əliabbas oğlunun (1909-10.01.1962)
anadan olmasının 110 illiyi

484

Siyasət.Hərbi iş

Görkəmli dövlət xadimi, şair Sivasi Qazı Bürhanəddinin (1344-
1398) anadan olmasının 675 illiyi
Xalq qəhrəmanı Nəbi Alı oğlunun (Qaçaq Nəbi) (1854-12.03.1896)
anadan olmasının 165 illiyi
Zabit, hüquqşünas, maarifpərvər, bibliofil, ictimai xadim Kəngərli
Məmmədqulu bəy Şefi ağa oğlunun (1864-1905) anadan olmasının
155 illiyi
Hərbi xadim, Azərbaycan ordusunun general-mayoru Əfəndiyev
Süleyman bəy Əlisüleyman oğlunun (1864-21.02.1919) anadan
olmasının 155 illiyi
İctimai-siyasi xadimi, şərqşünas Ağayev Əhməd bəy Mirzə Həsən
oğlunun (Ağaoğlu) (1869-1939) anadan olmasının 150 illiyi
Dövlət xadimi, hərbi Cahangirzadə İbrahim bəy Cahangir oğlunun
(1874-19.05.1948) anadan olmasının 145 illiyi
İctimai xadim Şeyx Məhəmməd Hacı Əbdülhəmid oğlunun (Şeyx
Məhəmməd Xiyabani) (1879-1920) anadan olmasının 140 illiyi
Dövlət xadimi, ixtiraçı-mühəndis, texniki elmlər sahəsində ilk
azərbaycanlı professorlardan biri Məlikaslanov Xudadat bəy Ağ
oğlunun (? aprel 1879-23.07.1935) anadan olmasının 140 illiyi
Türkiyə Osmanlı ordusunun generalı, Qafqaz İslam Ordusunun
komandanı Killigil Nuru Paşanın (1889-1949) anadan olmasının 130
illiyi
Azərbaycan dövlət və ictimai xadimi Aslanova Çimnaz Əbdüləli

485

486

487

488

489

467

qızının (1904-10.03.1970) anadan olmasının 115 illiyi

Tarix

Tarixçi, şair Xəzani Mir Mehdi Mir Həşim bəy oğlunun (1819-1894) anadan olmasının 200 illiyi

490

Tarix elmləri doktoru Vəliyev Tofiq Talış oğlunun (1934-26.05.2014) anadan olmasının 85 illiyi

Fəlsəfə.İqtisadiyyat.Hüquq

XII əsr Azərbaycan və İran filosofu, sufi, İşraqilik fəlsəfi məktəbinin banisi Şihabəddin Yəhya Sührəvərdinin (tam adı Şihabəddin Əbülfütuh Yəhya ibn Həbəş ibn Əmirək Sührəvərdi) (1154-1191) anadan olmasının 865 illiyi

491

Filosof, şair Əhvədi Marağayinin (1274-1338) anadan olmasının 745 illiyi

Mədəniyyət.Maarif.Təhsil

Maarifçi Şərifzadə (Şərifov) Qurbanəlinin (1854-1917) anadan olmasının 165 illiyi

Əməkdar müəllim Ağalarova Bahar Əmirəli qızının (Anacan) (1884-16.02.1953) anadan olmasının 135 illiyi

Pedaqoq, coğrafiyaçı, publisist Mirzəzadə Qafur Rəşad Ələkbər oğlunun (Qafur Rəşad) (1884-1943) anadan olmasının 135 illiyi

492

Maarifçi, publisist Əlibəyova Xədicə Ələddin qızının (1884-1961) anadan olmasının 135 illiyi

493

Maarif xadimi Qiyasbəyli Mədinə Mehdi ağa qızının (1889-1938) anadan olmasının 130 illiyi

493

Əməkdar müəllim, maarif xadimi Mirişli Mir Cəfər Miriş ağa oğlunun (1899-1979) anadan olmasının 120 illiyi

Əməkdar mədəniyyət işçisi, jurnalist Məlikov Süleyman Dadaş oğlunun (1899-1969) anadan olmasının 120 illiyi

Əməkdar müəllim, ictimai xadim Ələkbərli Məmməd Həmid oğlunun (1899-1959) anadan olmasının 120 illiyi

Əməkdar müəllim Əliyev Əli İbrahim oğlunun (1904-04.04.1997) anadan olmasının 115 illiyi

Maarif xadimi Məmmədov Qulam Kərim oğlunun (1904-1985) anadan olmasının 115 illiyi

494

Əməkdar elm xadimi, görkəmli pedaqoq-alim, professor Muradxanov Mərdan Əsədulla bəy oğlunun (1909-1979) anadan olmasının 110 illiyi

494

Texnika.Mühəndis işi

Əməkdar mühəndis Rüstəmbəyova Fəridə Cəfər qızının (1924) anadan olmasının 95 illiyi

Texnika elmləri doktoru, professor Fərhadova Gülarə Məmmədağlı qızının (1944) anadan olmasının 75 illiyi

Coğrafiya.Geologiya.

Coğrafiya elmləri doktoru, professor Mədətzadə Əliabbas Abbasqulu oğlunun (1909-1972) anadan olmasının 110 illiyi

495

Kitabxanaşünaslıq.Bibliografiya

M.Seyidzadə adına mərkəzi şəhər uşaq kitabxanası (indi Səbail MKS-nin 2 sayılı filialı) açılmışdır (1889)

“8 mart” adına Bakıxanov qəsəbə uşaq kitabxanası (indi Sabunçu MKS-nin 3 sayılı filialı) açılmışdır (1904)

X.Natəvan adına uşaq kitabxanası (indi Yasamal MKS-nin 4 sayılı filialı) açılmışdır (1904)

Sabunçu qəsəbə kütləvi kitabxanası (indi Sabunçu MKS-nin 3 sayılı filialı) açılmışdır (1904)

Şəhriyar adına Bakıxanov qəsəbə uşaq kitabxanası (indi Sabunçu MKS-nin 1 sayılı filialı) açılmışdır (1904)

Bakı Dövlət Universitetinin Elmi kitabxanası yaradılmışdır (1919)

496

M.Dilbazi adına Sabunçu qəsəbə uşaq kitabxanası açılmışdır (indi Sabunçu MKS-nin 2 sayılı filialı) (1919)

Neftçala rayonunda ilk kitabxana, Xıllı qəsəbə (indi MKS-nin 1 sayılı Xıllı qəsəbə kitabxanası) kitabxanası yaradılmışdır (1919)

M.Ə.Sabir adına Mərkəzi şəhər kitabxanası (indi Səbail MKS-nin 1 sayılı filialı) açılmışdır (1919)

“28 may” adına Zabrat qəsəbə uşaq kitabxanası açılmışdır (indi Sabunçu MKS-nin 4 sayılı filialı) (1924)

Ordubad rayon Mərkəzi kitabxanası yaradılmışdır (1924)

N.Hikmət adına uşaq kitabxanası (indi Səbail MKS-nin 3 sayılı filialı) açılmışdır (1924)

M.Qorki adına Mərkəzi şəhər Səyyar kitabxana (indi Səbail rayon MKS) açılmışdır (1924)

497

Gəncə şəhər Mərkəzi Kitabxanası yaradılmışdır (1934)

498

Masallı rayon Mərkəzi kitabxanası yaradılmışdır (1934)

Ağcabədi rayon Mərkəzi kitabxanası yaradılmışdır (1934)

Astara rayon Mərkəzi kitabxanası yaradılmışdır (1939)

469

Şabran rayonunda ilk kitabxana yaradılmışdır (1939)
 Xəzər MKS-nin C.Cabbarlı adına Mərdəkan 7 sayılı filial kitabxanası yaradılmışdır (1944)
 Qax rayon Mərkəzi kitabxanası yaradılmışdır (1945)
 Kürdəmir rayon Mərkəzi kitabxanası yaradılmışdır (1949)
 Saatlı rayon Mərkəzi kitabxanası yaradılmışdır (1949)
 Televiziya və Radio Verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin kitabxanası yaradılmışdır (1954)
 Bərdə Rayon Mərkəzi kitabxanası yaradılmışdır (1954)
 Nizami rayon MKS-nin mərkəzi kitabxanası yaradılmışdır (1959)
 Ağcabədi rayon MKS yaradılmışdır (1974)
 Ağdam rayon MKS yaradılmışdır (1974)
 Şirvan şəhər MKS yaradılmışdır (1979)
 Balakən rayon MKS yaradılmışdır (1979)
 Ağsu rayon MKS yaradılmışdır (1979)
 Cəbrayıl rayon MKS yaradılmışdır (1979)
 Şabran rayon MKS yaradılmışdır (1979)
 Xətai MKS-nin Ş.İ.Xətai adına 1 sayılı filial kitabxanası açılmışdır (1984)
 Xızı rayon MKS yaradılmışdır (1994)

Digər tarixi hadisələr

Göy-gölün yaranmasının (Kiçik Qafqazda dağ gölü) (1139) 880 illiyi	499
Azərbaycanın ən qədim rəsədxanası - Marağa rəsədxanasının (1259) inşa edilməsinin 760 illiyi	500
İrəvan qalasının (orta əsrlərdə qala şəhər) inşa edilməsinin (1504-1510) 515 illiyi	501
“Şeyx Səfi” xalçasının (Təbriz xalçaçılıq məktəbinə mənsub Azərbaycan xalısı) (1539) 480 illiyi	502
N.Gəncəvi adına Gəncə Tarix Diyarşünaslıq Muzeyinin əsası (1924) qoyulmuşdur	
“Azərbaycan məktəbi” aylıq pedaqoji jurnal nəşrə başlamışdır (1924)	
Zaqatala dövlət təbiət qoruğunun (Zaqatala və Balakən rayonun ərazisində) yaradılmasının 90 illiyi (1929)	
Azərbaycan SSRİ-də latın qrafikasından kiril qrafikalı əlifbaya keçilmişdir (1939)	
“Azərbaycanfilm”də yaradılmış multiplikasiya sexində birhissəli rəngli “Cırtan” cizgi filmi çəkilməsinin (1969) 50 illiyi	
Qurban bayramı	503
Ramazan bayramı	504

650 illiyi Nəsimi 1369-1417

Şair, mütəfəkkir

Seyid Əli Seyid Məhəmməd oğlu (İmadəddin Nəsimi) 1369-cu ildə Şamaxı şəhərində anadan olmuşdur. Nəsiminin həyatı haqqında geniş məlumat mövcud deyil. Mənbələrin əksəriyyəti onun adını İmadəddin kimi göstərir, ancaq Nəsiminin əsl adının Əli və Ömər olduğunu qeyd edən mənbələr də vardır. Bir çox tədqiqatçılar onun Şamaxıda, başqaları isə Bursada, Təbrizdə, Bakıda, Diyarbəkirdə və hətta Şirazda anadan olduğunu iddia edirlər. “İmadəddin Nəsimi” adı ilə məşhurdur.

650 ildir ki, böyük Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin adı Yaxın Şərqdə mərdlik, fədakarlıq və iradə rəmzi kimi hörmətlə çəkilir. 650 ildir ki, məsləki uğrunda dara çəkilib dərisi soyulan, son nəfəsində belə öz sözündən dönməyən bu mərd insanın faciəli ölümü şairlərin şeirində, aşıqların sazında tərənnüm edilir. Nəsimi Azərbaycan dilində şeirin ilk gözəl nümunələrini yaradan, öz mütərəqqi fikirlərini yüksək bədii dillə ifadə etməyi bacaran qüdrətli sənətkarlardan biri olmuşdur. Onun ana dilindən başqa ərəb və fars dillərində də yaratmış olduğu divanlar şairin adının öz vətənindən çox-çox uzaqlarda, bütün Yaxın Şərqdə şöhrətlənməsinə səbəb olmuşdur.

Atası Seyid Məhəmməd dövrünün tanınmış şəxslərindən olmuşdur. Seyid Əli ilk təhsilini Şamaxı şəhərində almış, sonralar biliklərini daha da təkmilləşdirmiş, xüsusən fəlsəfi və dini cərəyanları öyrənməyə həvəs göstərmişdir.

Xəsrdə Bağdadda dəyərlənmiş Həllac Mənsur Hüseyninin sufi görüşlərini təbliğ edən Nəsimi ilk şeirlərini “Hüseyni” təxəllüsü ilə yazmışdır. XIV əsrin sonlarında Azərbaycanda geniş yayılmış hürufi təşkilatları ilə əlaqə saxlamışdır. Hürufiliyin banisi Fəzlullah Nəiminin

görüşlərini mənimsəyərək, bu təriqətin fikirlərini təbliğ edən şeirlər yazmağa başlamış və bu vaxtdan etibarən Nəsiminin təxəllüsü ilə həmahəng səsələnən “Nəsimi” təxəllüsünü qəbul etmişdir.

Nəsimi mürəkkəb yaradıcılıq yolu keçmişdir. O, lirik şairdir. Yaradıcılığa aşiqanə şeirlərlə başlayan Nəsimi sonralar dövrün siyasi, ictimai, əxlaqi mövzularında əsərlər yazmış, Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində ana dilində yazılmış fəlsəfi qəzəlin banisi olmuşdur.

Nəsiminin yaradıcılığı dilçilik, xüsusilə Azərbaycan türkcəsinin tarixi inkişafını öyrənmək baxımından da müstəsna əhəmiyyətə malikdir. O, Azərbaycan şeirinin şəkli xüsusiyyətlərinin təkmilləşməsində çox mühüm rol oynamış, əruz vəzninin bəhrlərini Azərbaycan dilinin xüsusiyyətlərinə uyğunlaşdırmağa çalışmışdır.

Nəsimi üç (Azərbaycan, fars, ərəb) dildə, “Hüseyni”, “Seyid Hüseyni”, “Seyid” təxəllüsləri ilə yazmış, Azərbaycan ədəbiyyatında ana dilində ilk dəfə müstəzad, mürəbbə və tərcibəndlər qələmə almışdır. Onun rübailəri, tüyuğları bədii quruluş və məzmunca orijinal və qiymətli. Rübailərində hürufiliyin müddəaları, şairin fəlsəfi görüşləri, həyat və kainat haqqında düşüncələri yığcam və məntiqli bir dildə ifadə olunmuşdur.

Nəsiminin əsərləri hələ sağlığında Azərbaycan, Yaxın Şərq, İraq, Kiçik Asiya və Suriyada, eləcə də Orta Asiyada geniş şöhrət tapmışdır. Nəsiminin ana dilində yazdığı əsərlər Azərbaycan şeirinin inkişafına, o cümlədən Şah İsmayıl Xətai, Füzuli, Vaqif kimi böyük sənətkarların yaradıcılığına təsir göstərmişdir. Şairin əsərlərinin əlyazmaları dünyanın bir sıra mötəbər kitabxa-

nalarında saxlanılır.

Hüruflilik təlimi əsasında irəli sürdüyü panteist ideyaları üstündə Hələb şəhərində 1417-ci ildə edam olunmuşdur.

Nəsimi əsərləri Yaxın Şərqdə geniş yayılmasına baxmayaraq bu vaxta qədər bütövlükdə toplanıb mükəmməl şəkildə nəşr edilməmişdir. Doğrudur, onun əsərləri ilk dəfə 1844-cü, sonra isə 1871 və 1880-ci illərdə İstanbulda çap edilmişdir. Bu nəşrlərin əvvəlində şairin fars dilində şeirlərindən də nümunələr vardır. Azərbaycanda isə görkəmli ədəbiyyatşünas Salman Mümtaz 1926-cı ildə Nəsimi divanını ərəb əlifbası ilə nəşr etmişdir. Bu nəşrlər Nəsimi irsinin geniş yayılmasında mühüm rol oynasalar da, böyük sənətkarın əsərlərini tamamilə əhatə etməmişlər. Şairin ana dilində divanının elmi-tənqidi mətnini ilk dəfə Azərbaycan alimlərindən C.Qəhrəmanov nəşrə hazırlamışdır. O, Bakı, Leninqrad və İrəvan əlyazmaları fondlarında saxlanılan beş nüsxəni İstanbul və Bakı nəşrləri ilə tutuşduraraq şairin ana dilində əsərlərinin ilk elmi-tənqidi mətnini ərəb əlifbası ilə nəşr etdirmişdir.

Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənətində Nəsiminin yaddaqalan obrazı yaradılmış, Bakı rayonlarından birinə Nəsiminin adı verilmiş, şəhərin mərkəzində şairin əzəmətli heykəli ucaldılmışdır. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Dilçilik İnstitutu Nəsiminin adını daşıyır.

2004-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında sərəncamı ilə Nəsiminin 2 cildə seçilmiş əsərləri təkrar nəşr olunmuşdur.

2012-ci ilin sentyabrında Heydər Əliyev Fondu fransız dilində İmadəddin Nəsiminin poeziyasına həsr olunmuş kitab nəşr etmişdir. Kitabda şairin qəzəlləri, məsnəviləri, rübailəri toplanmışdır.

2017-ci ilin may ayında Parisdə YUNESKO-nun baş qərargahında Nəsiminin vəfatının 600 illi-

yinin qeyd edilməsi və 2018-ci ilin sentyabr ayında ölkəmizdə Nəsimi şeir, incəsənət və mənəviyyat festivalının təntənəli şəkildə keçirilməsi ölməz şairin xatirəsinə dərin ehtiramın ifadəsi hesab oluna bilər. Heydər Əliyev Fondunun təşkilatçılığı və Mədəniyyət Nazirliyinin dəstəyi ilə Nəsimi – şeir, incəsənət və mənəviyyat Festivalının keçirildiyi dörd gün ərzində Bakıda və Şamaxıda ölməz şairin ruhunu və yaradıcılığını yaşadan, incəsənət və mənəviyyatı tərənnüm edən müxtəlif tədbirlər-sərgilər, mühazirələr, ədəbi-bədii gecələr, musiqili kompozisiyalar və s. təşkil olunmuşdur.

2018-ci il noyabr ayının 15-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev böyük Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında Sərəncam imzalamışdır. Sərəncamda vurğulan ki, “Nəsimi irsinin Azərbaycan xalqının mənəviyyat xəzinəsində layiqli yerini tutması ötən əsrin 70-ci illərində öz geniş fəaliyyəti sayəsində tarixi-mədəni dəyərlərimizə münasibətdə əsaslı dönüş yaratmış ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bilavasitə bağlıdır. Məhz Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən ilk dəfə Nəsiminin 600 illik yubileyi YUNESKO-nun tədbirləri siyahısına daxil edilmiş və 1973-cü ildə beynəlxalq miqyasda qeyd olunmuşdur. Şairin əsərləri dəfələrlə çap edilmiş, haqqında tədqiqat əsərləri yazılmışdır. Həmin dövrdən etibarən Nəsimi irsinin və bütövlükdə klassik Azərbaycan mədəniyyətinin daha əhatəli araşdırılması istiqamətində mühüm addımlar atılmışdır. Nəsiminin yaradıcılığı artıq milli-mənəvi varlığımızın ayrılmaz tərkib hissəsidir.”

Böyük şair və mütəfəkkir İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyi Azərbaycan Respublikasında dövlət səviyyəsində geniş şəkildə qeyd ediləcəkdir.

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri: iki cildə / İ.Nəsimi; rəssam A.Rəsul; [burax. məsul S.İsmayılova; dizayn Z.Abbasov].-[Bakı]: [Şərq-Qərb], 2013.- C.1 [Qəzəllər].-319 s.; C. 2 [İctimai-fəlsəfi şeirlər].-345 s.

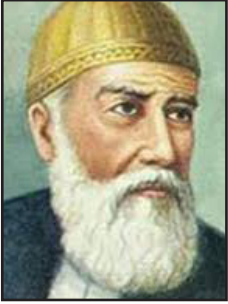
İraq divanı / İ.Nəsimi; tərt.ed. və ön soz müəl. Q.Paşayev; red., lüğət və şərhlərin müəll. M.Əsgərov.- Bakı: [CBS-PP], 2018.- 383, [1] s. Əsgərova, T. Nəsimi dilinin frazeologiyası / T.M.Əsgərova; elmi red. S.Mehdiyeva; AMEA, Nəsimi ad. Dilçilik İn-tu.-Bakı: Elm və təhsil, 2015.- 239 s.

Bayramoğlu, A. İmadəddin Nəsimi hüruflizminin humanizminə dair / A.Bayramoğlu // Ey Nəsimi, cahanı tutdu sözün... mövzusunda AMEA-nın müxbir üzvü, Əməkdar Elm Xadimi, professor, R.Azadənin xatirəsinə ithaf olunmuş III Beynəlxalq Elmi Konfransın materialları.- Bakı, 2017.- S.73-76.

Gül, M.M. Nəsimi / M.M.Gül // Elyas Gibb və Azərbaycan: monoqrafiya / M.M.Gül; elmi red. R.M. Qeybullayeva. -Bakı, 2014.- S.99-81. Həbibbəyli, İ. Böyük ideallar şairi İmadəddin Nəsimi / İ.Həbibbəyli // Ey Nəsimi, cahanı tutdu sözün... mövzusunda AMEA-nın müxbir üzvü, Əməkdar Elm Xadimi, professor, R.Azadənin xatirəsinə ithaf olunmuş III Beynəlxalq Elmi Konfransın materialları.-Bakı, 2017.- S.6-8.

Həsənoğlu, Ə. İmadəddin Nəsiminin “İraq divanı”na şərhlər / Ə.Həsənoğlu.- Bakı: Mütərcim, 2015.- 575 s.

Musayeva, İ. Ədəbiyyatşünaslığın klassik irs problemi: İmadəddin Nəsimi / İ.Musayeva // Ədəbiyyat qəzeti.- 2016.- 30 yanvar.- S.26.

525
illiyi**Məhəmməd Füzuli**
1494-1556*Şair***Ə d ə b i y y a t**

Əsərləri: 6 cildə / M.Füzuli.- Bakı: Şərq-Qərb, 2005.-336 s.

Seçilmiş əsərləri: 2 cildə / M.Füzuli.- Bakı: Altun kitab, 2005.- 600 s.

Fələklər yandı ahımdan: türkə divan / M.Füzuli; hazırlayan N.Purşərif.- Təbriz: [Azərtürk], 2016. [1395].- 642 s.

Rind və Zahid / M.S.Füzuli; tərc. və tərt. ed. M.Cəfərli.- Bakı: [Nurlar], 2012.- 135 s.

Əliyeva-Kəngərli, G. Füzuli poetikası / G.Əliyeva-Kəngərli; red. İ.Həbibbəyli.- Bakı: Yazıçı, 2015.- 279 s.

Əliyeva, S. Məhəmməd Füzulinin Azərbaycan Türk "Divan"ının leksikası: [monoqrafiya] / S.O.Əliyeva; AMEA, Nəsimi ad. Dilçilik İn-tu.- Bakı: Elm və təhsil, 2016.- 188 s.

Məhəmməd Füzuli (1494-1556): bibliografya.- Bakı: Nurlan, 2011.- 391 s.

Məhəmməd Füzuli ibn Süleyman 1494-cü ildə İraqın Kərbəla şəhərində anadan olmuşdur. Bir müddət İraqın Nəcəf və Hüllə şəhərlərində yaşamışdır. Şəxsi mütaliəsi sayəsində orta əsr elmləri- məntiq, tibb, nücum, riyaziyyat, xüsusən dini-fəlsəfi cərəyanları, yunan fəlsəfəsi ilə yaxından tanış olmuş, klassik türk, ərəb, fars və hind ədəbiyyatını öyrənmişdir. Füzuli hələ yeniyetmə yaşlarından, mədrəsədə oxuyarkən yazdığı aşiqanə qəzəlləri ilə lirik şair kimi şöhrətlənmişdir. Şair üç dildə qəzəl, qəsidə, müsəddəs, tərkibbənd, tərcibənd, rübai, qitə, mürəbbə və s.janrlarda yazmışdır. O, qəsidələrini ayrıca bir əsər kimi toplayıb kitab şəklində salmış, türk, fars və ərəb dillərində divanlar tərtib etmişdir.

Füzuli Azərbaycan ədəbi-bədii dilinin yaradıcılarındanır.Yaradıcılığının zirvəsi olan "Leyli və Məcnun" poeması Azərbaycan, eləcə də Şərq və dünya poeziyasının nadir incilərindəndir. Nizami Gəncəvinin ilk dəfə yazılı ədəbiyyata gətirdiyi "Leyli və Məcnun" mövzusunun bir çox türk, fars, hind, özbək və tacik şairləri tərəfindən qələmə alınmasına baxmayaraq, ana dilində yaratdığı əsər orijinallığı ilə bu mövzuda əvvəllər yazılmış poemalardan seçilir.

Füzuli hələ gənc yaşlarında ana dilində qələmə aldığı alleqorik "Bəngü badə" poemasında dövrünün mühüm siyasi məsələlərinə toxunmuş, lovgə, təkəbbürlü, şöhrətpərəst hökmdarların, şah və sultanların surətlərini yaratmışdır.

Dahi şairin fəlsəfi görüşləri əsasən ərəb dilində nəsrilə yazdığı "Mətlül-etiqaq" əsərində öz əksini tapmışdır. Fəlsəfi mahiyyətli qəsidələri, "Yeddi cam", "Ənisül-qəlb", "Səhhət və mərəz" əsərləri qocalıq dövrünün məhsullarıdır.

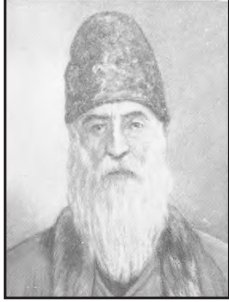
Onun əsərləri Təbrizdə, İstanbulda,

Ankarada, Misirdə, Daşkənddə, Buxarada, Aşqa-badda, Bakıda dəfələrlə çap olunmuş, şeirləri bir çox dillərə tərcümə edilmiş, dünya şərqşünasları tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. Əsərlərinə görkəmli rəssamlar miniatürlər, illüstrasiyalar çəkmiş, Ü.Hacıbəyli "Leyli və Məcnun" poeması əsasında eyniadlı ilk Azərbaycan operasını yazmışdır. Məhəmməd Füzuli qəməri tarixlə 963-cü, miladi təqvimlə 1556-cı ildə Kərbəlada vəfat etmiş, orada da dəfn olunmuşdur.

Məhəmməd Füzulinin anadan olmasının 500 illik yubileyi 1996-cı ildə YUNESKO səviyyəsində qeyd edilmiş, həmin il Füzuli ili elan edilmişdir. Keçirilən bu tədbirlərlə Füzuli kimi elm və sənət xadiminin əsərləri UNESCO-nun vasitəçiliyi ilə bir daha dünyaya nümayiş etdirilmişdir. Dahi şairin anadan olmasının 500 illik yubileyinə həsr edilmiş təntənəli gecədə çıxış edən ulu öndər Heydər Əliyev dünya mədəniyyətini zənginləşdirən Füzuli irsinə yüksək qiymət vermişdir. Əsərləri toplanaraq ən qədim nüsxələr əsasında Azərbaycanda altı cildə nəşr olunmuşdur. 2005-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin "Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında" 12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı ilə nəşr olunan kitablar sırasında 1996-cı ilin nəşri əsasında təkrar nəşr olunmuşdur. 1996-cı ildə Azərbaycan Milli Bankı Füzulinin 500 illiyinə həsr olunmuş 100 manat nominalında qızıl, 50 manat nominalında isə gümüş xatirə sikkələri buraxmışdır. Füzuli-500 (film, 1997), Məhəmməd Füzuli (film, 1958), Məhəmməd Füzuli (film, 1989), Şəbi-hicran (film, 1993) filmlərləri çəkilmişdir. Onun adına şəhər, rayon, küçə, mədəni-maarif müəssisələri və s. var. Bakıda abidəsi ucaldılmışdır.

310
illiyi**Molla Vəli Vidadi**
1709-1809

Şair

Molla Vəli Vidadi 1709-cu ildə Gəncə bəylərbəyinin Şəmkir şəhərində anadan olmuşdur.

Vidadi, əvvəl Şəmkirdə, sonra isə Qazağın Poylu kəndində təhsil almış, ərəb, fars dillərini mükəmməl öyrənmişdir. Şıxlı kəndində mirzəlik və məktəbdarlıq etmişdir. Molla Vəli Vidadi Molla Pənah Vaqifin müasiri, dostu olmuş, sonralar bu dostluq qohumluğa çevrilmişdir.

Vidadi zəmanəsinin məşhur şairi kimi şöhrət qazandıqdan sonra, bir müddət Qarabağda Gülüstan xanlığı sarayında, sonra isə Gürcüstanda II İraklinin sarayında yaşamışdır. Ancaq Vidadi hansı səbəbdənsə orada həbsə salınmışdır. Həbsdə ikən “Könül həsrət, can müntəzir, göz yolda” misrası ilə başlayan məşhur şeirini yazaraq xanlara, sultanlara dərin nifrətini bildirmişdir. 1781-ci ildə II İraklinin sarayını tərk etmiş, Qazağa qayıtmış və ömrünün sonuna kimi orada yaşamışdır.

Şairin şeirlər divanı, külliyyatı bizə çatmasa da, yüz il yaşayan Vidadinin belə az əsərlər yazmağına inanmaq çətindir. Əksinə, Vidadi ömrü boyu bədii yaradıcılıqdan əl çəkməmiş, gözəl, mənalı şeirləri ilə müasirlərinin dərin rəğbətini qazana bilmişdir. Onun Vaqiflə “Deyişmə”si də bunu aydın göstərir. Molla Vəli Vidadi həm əruz, həm də heca vəznlərində şeirlər yazmış, dövrünün hərə-mərəliyindən doğan kədər və ümitsizlik, mənəvi tənhalıqdan şikayət etmişdir. Onun yaradıcılığında vətənə, zəhmətkeşlərə məhəbbət güclüdür. “Dəli könül, gəl əylənmə qürbətdə”, “Ey həmdənim, səni qana qəra eylər”, “Xəstə düşdüm, gələn yoxdur üstümə” kimi şeirlərində vətən həsrəti, qəriblik izzirabı səmimi və təsirlidir. Şəki xanı şair Məmməd Hüseyn

xan Müştəqın xaincəsinə öldürülməsi münasibətilə yazdığı “Müsibətnamə” mənşuməsində dövrün səciyyəvi, real lövhəsini yaratmış, xalq mənafeyini unudan mənəsb, şöhrət düşgünlərinə, nahaq qan tökənlərə lənət yağdırmışdır. Vidadinin xalq kədərindən gələn bədbinlik fəlsəfəsi M.P.Vaqiflə müşairədə (deyişmədə) və “Belə qalmaz” rədifli müsəddədə daha qabarıq əks olunmuşdur.

XVIII əsrdə yaşamış bir sıra şairlər, ziyalılar və dövlət xadimləri Vidadi ilə yaxınlıq etmiş, onun şəxsiyyətinə, yaradıcılığına xüsusi ehtiram göstərmişlər. Şairin öz müasirlərindən Molla Pənah Vaqif, Şəki xanı şair Hüseyn xan Müştəq və başqaları onun ən səmimi dostları sayılmışdır.

Onun lirikası yüksək bədii sənətkarlıq nümunəsidir. Vidadi realist təsvirə meyl edən şairlərdən olmuşdur. Şair orijinal qəzəllər, müxəmməslər meydana gətirsə də, o, ən çox qoşma və gəraylı formasında öz bədii qüdrətini göstərə bilmişdir. Vidadinin qoşma və gəraylılarında ictimai düşüncələr çox qüvvətlidir. Bu şeirlərin qəhrəmanı olan aşıqı şəxsi səadət və məhəbbətdənsə, vətən, el-ulus sevgisi daha çox cəlb edir.

Molla Vəli Vidadi 1809-cu il may ayının 13-də Qazaxda, Şıxlı kəndində vəfat etmiş və Gəmiqaya adlı yerdə dəfn olunmuşdur. Xatirəsi əbədiləşdirilərək, Azərbaycanda bir çox mədəni-maarif müəssisəsinə, küçəyə Vidadinin adı verilmiş, Birinci Şıxlı kəndində qəbirüstü abidəsi ucaldılmışdır.

Vidadinin şeirləri kitab şəklində ilk dəfə 1939-cu ildə nəşr edilmişdir. Bir sıra əsərləri rus dilinə və digər dillərə tərcümə olunmuşdur.

Ə d ə b i y y a t

Əsərləri / M.V.Vidadi.- Bakı: Öndər, 2004.- 328 s.

Əhmədov, F. XVIII əsr Azərbaycan ədəbi dilinin inkişafında Vidadinin rolu / Fəzil Əhmədov; elmi red. R.Məhərrəmov.- Bakı: Nurlan, 2005.- 116 s.

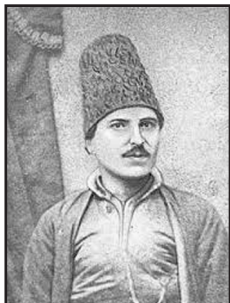
İsayev, İ. Molla Vəli Vidadi: həyatı və yaradıcılığı / İ.İsayev // Pedaqoji irsimizdən: M.V.Vidadidən H.K.Sarılyadək: [pedaqoji-metodik

ədəbiyyat] / İ.N. İsayev; elmi red. F.A.Rüstəmov; red. A.Ş.Hüseynəliyeva.- Bakı: [s. n.], 2014.-S.9-13.

Rüstəmov, F. Molla Vəli Vidadi: həyatı və yaradıcılığı // Pedaqoji irsimizdən: M.V.Vidadi, M.P.Vaqif, Q.B.Zakir / F.A.Rüstəmov, İ.N. İsayev; elmi red. H.Əhmədov.- Bakı, 2013.- S.10-15.

235
illiyiQasım bəy Zakir
1784-1857

Şair

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / Q.Zakir; tərt. ed. və ön sözün müəll. K.Məmmədov.- Bakı: Avra-siya Press, 2005.- 400 s.

Təmsillər / Q.Zakir; A.A.Bakıxanov, S.Ə.Şirvani; tərt. ed. M.Əvəz qızı.- Bakı: Aspoliqraf, 2009.- 31 s.

Rüstəmov, T. XIX əsr Azərbaycan təmsili yeni inkişaf mərhələsində (A.Bakıxanov, Q.Zakir, S.Ə.Şirvani yaradıcılığında) / Təranə Rüstəmov // Risalə: araşdırma məqalələri toplusu / AMEA, Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi; red. R.Hüseynov; red. heyəti K.Allahyarov, X.Bəşirli, Ş.Əlibəyli, A.Qasımova.- Cild 10.- Bakı, 2014.- 58-63.

İsayev, İ. Qasım bəy Zakir: həyatı və yaradıcılığı / İ.İsayev // Pedaqoji irsimizdən: M.V.Vidadidən H.K.Sanlıyadək: [pedaqoji-metodik ədəbiyyat] / İ.N.İsayev; elmi red. F.A.Rüstəmov; red. A.Ş.Hüseynəliyeva.-Bakı, 2014.- S.73-79.

Qasım bəy Əli bəy oğlu Zakir 1784-cü ildə Şuşa şəhərində, Qarabağda məşhur olan Cavanşirlər nəslində anadan olmuşdur. Onun ulu babası Kazım ağa Pənah xanın doğma qardaşı olmuşdur.

İlk təhsilini mollaxanada almış, ərəb, fars dillərini öyrənmişdir. Bu dilləri bilməsi ona Yaxın şərqin Firdovsi, Nizami, Sədi, Hafiz kimi məşhur söz usadlarının əsərləri ilə tanış olmaq imkanı vermişdir. Şairin yeniyetməliyi və gəncliyi Qarabağda baş vermiş siyasi-hərbi hadisələr dövrünə təsadüf etmişdir. Qarabağ xanlığı Rusiyanın idarəçiliyinə keçdikdən sonra Zakir çar ordusunun Qafqaz müsəlman könnüllü atlı dəstəsinə qoşulmuş, 1806-1813, 1826-1828-ci illərin Rusiya-İran müharibələrində Abbas Mirzənin başçılıq etdiyi İran qoşununa qarşı vuruşan dəstənin tərkibində olmuş, döyüşlərdə fərqləndiyinə görə 1828-ci ildə gümüş medalla təltif edilmişdir.

Q.Zakir yaradıcılığa lirik şeirlərlə başlamışdır. Ədəbi fəaliyyətinin ilk mərhələsində klassik qəzəl janrına nisbətən aşiq şeiri formasına daha çox üstünlük vermişdir. Milli poeziyamızın ən kütləvi formalarından olan qoşma və gəraylılarda Zakir bir tərəfdən Vidadi və Vaqif, digər tərəfdən isə Aşiq Qurban, Tufarqanlı Abbas kimi ustadların ənənələrini davam etdirmişdir. Sələflərinin ədəbi ənənələrini yeni tarixi şəraitdə davam etdirərək klassik üslubda yazdığı qəzəlləri, müxəmməs, müstəzad, tərcibənd, tərkibəndləri ilə yanaşı yaradıcılığında xalq şeiri formasına da - qoşma, təcnis və gəraylılara da geniş yer vermişdir.

Şairə ədəbiyyat tariximizdə xüsusi mövqə qazandıran və onu daha çox

şöhrətləndirən ictimai-siyasi satiralardır. Şifahi xalq ədəbiyyatına bağlı satiranın XIX əsrin əvvəllərində yazılı ədəbiyyatımızda meydana çıxması Zakirin adı ilə bağlıdır. Zakirin satiraları əsas etibarilə çar hakimləri və çarizmin müstəmləkəçi qanun və qaydaları əleyhinə çevrilmişdir. Onun satirasında ən amansız tənqid olunanlar gücsüzlərin və acizlərin hüquqlarını tapdalayanlardır. İfşaçılıq, kəskin tənqid və kinayəli gülüş Zakir satiralarının əsas xüsusiyyətlərindəndir.

Zakirin yaradıcılığında mənzum hekayə və təmsilləri mühüm yer tutur. Onun müxtəlif mövzularda yazdığı "Məlikzadə və Şahsənəm", "Əmirzadə, məşuq və cavan aşiq", "Aşıqın təam bişirməyi", "Aşiq və məşuq haqqında", "Zövcü-axər", "Tərhan və elçi", "Dəvəsi itən kəs", "Dərviş ilə qız", "Həyasız dərviş", "Əxlaqsız qazi", "Xalqa vəz deyən, özü fisqü fücürdan çıxan biəməl alim" kimi mənzum hekayələri vardır.

Zakirin realist yaradıcılığında təmsillərinin əhəmiyyəti müstəsnaadır. Onun nəşr olunmuş "Əsərləri"ndə: "Aslan, Qurd və Çaqqal", "Dəvə və Eşşək", "Tülkü və Qurd", "Xain yoldaşlar haqqında" ("Glan, Dəvə, Tıbağa"), "Tülkü və gir", "Sədaqətli dostlar haqqında" ("Tıbağa, Qarğa, Kəsəyən, Ahu") adları ilə altı təmsili çap olunmuşdur. "Dərviş və fəqir", "Dəvəsi itən kəs", "Aslan, Qurd və Çaqqal" və "Tülkü və qurd" əsərləri "Vətən dili" dərsliyinə salınmışdır.

Qasım bəy Zakir 1857-ci ildə Şuşada vəfat etmiş, Mirzə Həsən qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur.

225 illiyi Mirzə Şəfi Vazeh 1794-1852

Şair

Ə d ə b i y y a t

Məhəbbət təranələri / M.Ş.Vazeh; tərt. ed. və red. P. Məmmədli; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi. - Bakı: Aspoliqraff, 2014. - 78 s.

Bodenştedt, F. M. fon. Mirzə Şəfi haqqında xatirələr: "Şərqdə min bir gün" kitabından / F.M.fon Bodenştedt; red. D. Əhməd; lay. rəhbəri Ş.Sadiq; nəşir M.Xan; mətn tərtibatı R.Yerfi; dizayn və grafika T.Fərzi; rəssam V.Şəftərov. - [Bakı]: Hədəf Nəşrləri, [XAN], [2014]. - 134 s.

Əliyeva, N. Mirzə Şəfi Şərq-Qərb araşdırmalarında / N.Əliyeva. - Gəncə: Elm, 2013. - 236 s.

Yusifov, M. Mirzə Şəfi Vazeh 220 / M.İ.Yusifov; [dizayn Z. Məmmədov]. - [Bakı]: [Elm və təhsil], [2014]. - 183 s.

Qasımzadə, F. Mirzə Şəfi Vazeh / F.Qasımzadə // XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı: [dərslər] / F.Qasımzadə. - Bakı, 2017. - S.166-183.

Mirzə Şəfi Vazeh 1794-cü ildə Gəncə şəhərində anadan olmuşdur.

Erkən yaşlarından poetik sözlə böyük həvəsi ilə seçilən Mirzə Şəfi mədrəsədə dinin əsaslarını öyrənmiş, təhsilini başa vurandan sonra ərəb və fars ədəbiyyatı, Azərbaycan və rus klassiklərinin əsərləri, sufilik fəlsəfəsi ilə dərinlən maraqlanmış və öz bilik səviyyəsini artırmışdır.

Şair öz əsərlərində insan ruhunun əzəmətini, sevgi, həyat eşqi, gözəllik kimi dəyərləri vəsf etmişdir. "Züleyxa haqqında" şeirlər silsiləsi buna əyani sübutdur. Vazeh qələminin məhsulu olan "Yusif və Züleyxa", "Sədi və şah" poemaları, çoxsaylı qəzəlləri, rübailəri, kəskin satira və yumorla dolu aforizmləri o dövr üçün çox cəsarətli nümunələr idi. "Kitabi-türki" adlı ilk Azərbaycan dili dərsliyinin müəlliflərindən biri olmuşdur. Lakin şairin yaradıcılığını, onun tədrisə və maarifçiliyə yönəlmiş səylərini xoşlamayan din xadimləri ona güclü təzyiq göstərməyə başlamış və 1840-cı ildə Mirzə Şəfi doğma şəhərini tərk edərək, o vaxt Qafqazın mütərəqqi mədəniyyət, elm və təhsil mərkəzi sayılan Tiflisə köçməyə məcbur olmuşdur.

Ədəbi təxəllüsü Vazeh olan Mirzə Şəfi Tiflis məktəbində mükəmməl bildiyi "nəstəliq" xəttindən, sonra isə şərq dillərindən və ədəbiyyatdan dərs demişdir. Tiflisdə öz evində "Divani-Hikmət" ədəbi məclisi yaratmışdır. O dövrün tanınmış şair, yazıçı və filosoflarının çoxu, o cümlədən Vazehin şagirdi və davamçısı Mirzə Fətəli Axundzadə axşamlar tez-tez bu məclisdə toplaşardılar.

O vaxt Qafqaza gəlmiş alman şairi və şərqşünası Fridrix fon Bodenştedt də Qərbi Avropa, rus və Azərbaycan poeziyasını özündə birləşdirən "Divani-

Hikmət" məclisinə gəlmiş, Vazehdən fars və Azərbaycan dili dərsləri almışdır. Mirzə Şəfi avropalı şagirdləri vasitəsilə Şekspir, Höte, Heyne, Şiller, Bayron kimi böyük söz ustalarının yaradıcılığı ilə tanış olmuşdur.

Mirzə Şəfi Vazehi "Gəncəli müdrik" adlandıran F.Bodenştedt öz vətəninə qayıdarkən müəlliminin şeirlərini alman dilinə tərcümə edərək 1850-ci ildə nəfis tərtibatda kitabını çap etdirmişdir. Kitabın üz qabığında müəllifin portreti verilmişdir. "Şərqdə 1001 gün" adlı bu kitab Qərbdə böyük uğur qazanmışdır. Qısa müddətdə Vazehin şeirləri ingilis, fransız, italyan, polyak, macar, rus, ivrit və başqa dillərə tərcümə edilmişdir. Həmin dövrdə Veymarda yaşayan rus bəstəkarı Anton Rubinşteyn Mirzə Şəfi Vazehin şeirlərinə bəstələdiyini 12 romansdan ibarət "Fars nəğmələri" adlı vokal silsilə yaratmışdır.

Mirzə Şəfi Vazeh 1852-ci il noyabr ayının 28-də Tiflis şəhərində vəfat etmişdir.

Umummilli lider Heydər Əliyevin verdiyi xüsusi tapşırıqla unudulmaz şairimiz Mirzə Şəfi Vazehin məzarı abadlaşdırılaraq qəbirüstü abidəsi ucaldılmışdır. Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyev 2014-cü il fevralın 3-də "Mirzə Şəfi Vazehin 220 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında" Sərəncam imzalamışdır. Bu sərəncam diqqət və qayğının daha bir bariz nümunəsi olmaqla Mirzə Şəfi Vazehin məhz Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi olduğunu və Azərbaycanın öz tarixinə və mədəniyyətinə böyük hörmətini əks etdirir. 2016-cı ildə Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə Gəncədə Mirzə Şəfi Vazeh Muzeyi inşa edilmiş və 2017-ci ildə muzeyin açılışı olmuşdur.

140 illiyi Məhəmməd Hadi 1879-1920

Şair

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / M.Hadi; tərt. ed.: Ə.Hüseynov, Ə.Mirəhmədov, Ə.Hüseyni.- Bakı: Şərq-Qərb, 2005.- 464 s.

Qəribli, İ. Mən bir kitab, hər vərəqim min kitabdır: Məhəmməd Hadi haqqında məqalələr / İslam Qəribli; AMEA, Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tu.-Bakı: Elm və təhsil, 2013.-299 s.

Qəribli, İ. Məhəmməd Hadi və mətbuat: 1905-1920-ci illər / İ.Qəribli; elmi məsl. və red. B.Nəbiyev; AMEA Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tu.-Bakı: Elm və təhsil, 2011.- 446 s.

Anar. İki şairin acı taleyi: Məhəmməd Hadi (1879-1920) və Əhməd Cavad (1892-1937)... / Anar // Ədəbiyyat qəzeti.-2016.- 24 dekabr.- S.4-5.

Fərəcov, S. Qürbətə sönməyən vətən eşqi: Məhəmməd Hadi Xalq Cümhuriyyətinə bir çox əsərlər həsr edib / S.Fərəcov // Mədəniyyət.- 2015.- 25 fevral.- S.15.

<http://www.anl.az/down/meqale/medeniyyet/2015/fevral/422834.htm>

Məhəmməd Hacı Əbdülsəlimzadə Hadi (Şirvani) 1879-cu ildə Şamaxı şəhərinin Sarıtorpaq məhəlləsində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini məhəllə məktəbində Molla Səmədin yanında almış, sonra Hacı Molla Abbasın məktəbində oxumuşdur.

Hadi istədiyi məktəblərdə, istədiyi elmləri oxumağa nail ola bilmədiyindən, ticarət işinə əl atmış, ancaq bu iş onun ürəyinə yatmadığından tezliklə tərk etmişdir. 1902-ci il Şamaxı zəlzələsindən sonra Kürdəmirə köçən M.Hadi orada müəllimliklə məşğul olmağa başlamışdır.

İlk yazısı “Bəyani həqiqət” 1905-ci ildə “Həyat” (24 iyun, sayı 35) qəzetində çıxmışdır. Erkən qələm təcrübələri olan “Lövh-i-məkatib”, “Bürhani-tərəqqi”dəki mənzumələrin əsas mövzusu maarif məsələləri olmuşdur. Birinci rus inqilabından (1905-1907-ci illər) sonrakı illərdə yazdığı “Təraneyi-qəmpərvəranə”, “Nəğməyi-əhraranə”, “Düşüneyi-Hürriyyəyə”, “Təraneyi-əhraranə”, “Amali-viddan”, “Təraneyi-vətənpərəstanə” şeirlərində milli, mədəni, inqilabi oyanışı tərənnüm etmişdir. Əsərlərini “Həyat”, “İrşad” və xüsusilə “Füyuzat” qəzetlərində nəşr etdirmişdir. 1906-cı ildə Əli bəy Hüseynzadə onu dərgidə işləmək üçün Həştərxandan Bakıya dəvət etmişdir. Növbəti illərdə Hadi digər mütərəqqi milli ruhlu qəzetlərin əksərində (“Təzə həyat”, “Həqiqət”, “İttifaq”, “Tərəqqi”, “Səda” ...) çalışmış və dövrün vətənpərvər ziyalisini ürəkdən narahat edən müxtəlif mövzularda əsərlər çap etdirmişdir. Eyni zamanda Nizamidən, Sədidən, Hafiz Şirazidən, Cəlaləddin Rumi-dən zamanı üçün xüsusilə aktual və faydalı saydığı əsərləri (yaxud, əsərlərdən parçaları) ana dilinə çevirmişdir.

1908-ci ilin Türkiyə inqilabına böyük marağı və onun ideallarına inamı 1910-cu ildə Hadini İstanbul şəhərinə

gətirmiş, o, “Tənin” qəzetində tərcüməçi işləmiş, həmçinin, “Rübab”, “Şah-bal”, “Məhtab”, “Hilal” kimi qəzet və dərgilərlə də əməkdaşlıq etmişdir.

1913-cü ildə, hərbi nazirin qəmlu münasibətilə kənardan gələn ziyalılardan şübhələnən Osmanlı hökuməti Hadini də həbsə alır və Səlanikə sürgün edilir. Orada da Hadidən şübhələnir, onu incitməyə başlayırlar. Hadi başına gələn ağır fəlakətlərdən sonra 1914-cü ildə Bakıya qayıtmağa müvəffəq olur. 1915-ci ildə Qafqaz ordusunda feldşeyr sifəti ilə çalışdığı zaman Avstriya cəbhəsinə, Karpata gedir, müsəlman əsgərləri arasında alay mollası vəzifəsini icra edir. Cəbhədən yazdığı məktublarından görünür ki, Hadi gecə-gündüz yazıb, yaradılmış. Hadi cəbhədə ikən tərcüməçiyə halını əhatə edən “Sərgüzəşt”ini yazmağa başlamışdı. Qafqaz ordusundan qayıtdıqdan sonra (1918) Hadi bir müddət Gəncədə qalır və sonra Bakıya gəlir. 1918-ci ildə Bakıda Şərqdə ilk Xalq Cümhuriyyətinin bərqərar olması ilə Hadi şeirində üçüncü intibah, üçüncü milli azadlıq romantikası dövrü başlamış, Xalq Cümhuriyyətinin qurulmasını şair bədii alqışlar və “Əhrarlı təranələr”lə qarşılamışdır. “Azərbaycan hökuməti” novzadəsinə, “Şühədayi-Hürriyyətimizin ərvahinə ithaf”, “Zəfəri-nəhayiyə doğru”, “Əsgərlərimizə, könüllülərimizə”, “Məfkureyi-aliyəmiz” şeirləri buna misal ola bilər. “Azərbaycan” qəzetinin 1919-cu il 21 aprel sayında çap olunan “Əsgərlərimizə, könüllülərimizə” şeiri şairin cümhuriyyətin qələbəsinə inamını əks etdirirdi. O, öz əsərlərini satdığından biza az əsərləri çatmışdır. 2005-ci ildə 1978-ci ilin nəşri əsasında Məhəmməd Hadinin iki cildlə “Seçilmiş əsərləri” təkrar nəşr olunmuşdur.

Məhəmməd Hadi 1920-ci ildə Gəncədə vəfat etmişdir. Bakıda adına küçə vardır.

115 illiyi Əbülhəsən 1904-1986

Nasir

Əbülhəsən Əlibaba oğlu Ələkbərzadə 1904-cü ildə (bəzi mənbələrdə 12 mart 1906) Şamaxı qəzasının Basqal qəsəbəsində anadan olmuş, orada dörd sinifli rus-tatar məktəbini bitirmişdir.

1920-ci ildə Əbülhəsən sevimli müəlimi Ağarza Qasımخانlının köməyi ilə üç aylıq müəllimlər kursuna daxil olmuş, oranı bitirdikdən sonra Nuran kəndində bir il müəllim işləmişdir.

1921-ci ildə Bakı Müəllimlər seminariyasına daxil olmuş, 1925-ci ildə oranı bitirdikdən sonra 2 il Dərbənddə müəllimlik etmiş, Dağıstan xalqlarının milli mədəniyyəti ilə maraqlanmış, folklor materiallarının toplanmasında, maarif ocaqlarının təşkilində yaxından iştirak etmişdir. 1927-ci ildə Bakıya qayıtmışdır.

Əbülhəsən də, bir sıra nasirlərimiz kimi, yaradıcılığının ilk illərində şeirlə daha çox məşğul olmuşdur. 1925-1927-ci illərdə “Maarif yolu” jurnalında “Məhbub”, “Dalğalar”, “Bahar yağışları” şeirləri dərc edilmişdir. Bu əsərlər lirik xarakterdə olub, əsasən təbiət lövhələrindən və yerli əhalinin məişətinə aid müxtəlif səhnələrin təsvirindən ibarətdir. 1927-ci ildə “Sofi” adlı ilk hekayəsində həmişə şahidi və ya iştirakçısı olduğu hadisələri qələmə almışdır. Davamlı olaraq yerli mətbuat səhifələrində, xüsusilə “Maarif yolu” jurnalında şeir və məqalələrlə çıxış etmişdir.

Azərbaycan Kinematografiya Komitəsində baş redaktor, müxtəlif vaxtlarda iki dəfə “Azərbaycan” jurnalında baş redaktor vəzifələrində işləmişdir.

Lakin Əbülhəsənin yaradıcılığı üçün ən səciyyəvi janr romandır. İlk müasir Azərbaycan romanı da onun qələminə məxsusdur. Müasir Azərbaycan romanının ilk nümunəsi isə kənddə kollektivləşmə hərəkatına həsr edilmiş “Yoxuşlar” idi. 1930-cu ildə çap olunan “Yoxuşlar”ın birinci hissəsini müəllif 1933 və 1938-ci illərdə təkmilləşdirmişdir. Yazıçı roman üzərində yaradıcılıq işini davam etdirmiş və 1962-cı ildə əsərin ikinci hissəsini çap etdirmişdir.

1933-cü ildə yazılan “Dünyaya qopur” romanında Azərbaycan zəhmətkeşlərinin hakimiyyəti ələ alması və inqilabi dövlət yaratması prosesi verilmişdir. “Dünyaya qopur” həm müəllifin, həm də o zamankı bədii nəsrimizin görkəmli nailiyyəti idi. Bu əsərini də Ə.Əbülhəsən bir neçə dəfə təkmilləşdirmişdir. 1980-cı ildə isə “Üç ildən sonra” adı ilə romanın sonunu çap etdirmişdir.

1934-cü ildən AYB-yə üzv seçilmişdir.

“Yoxuşlar” (1933), “Müharibə” (I kitab, 1947), “Dostluq qalası” (1960), “Tərs adamlar” (1967), “Dünyaya qopur” (1968), “Seçilmiş əsərləri” (üç cildə 1984) və s. kitabları nəşr olmuşdur.

Döyüş və ədəbi-ictimai fəaliyyətinə görə üç dəfə “Qırmızı Əmək Bayrağı” ordeni (1966, 1971, 1976), fəxri fərmanlar və döyüş medalları ilə təltif edilmişdir. 1979-cu ildə “Xalq yazıçısı” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Əbülhəsən Ələkbərzadə 1986-cı ildə vəfat etmişdir. Bakı küçələrindən biri onun adını daşıyır.

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri: 3 cildə: roman / Əbülhəsən; [red. Y.Kürçaylı]. - Bakı: Azərnaşır, 1984-1985.- C.1.-398 s.; C.2.: Tamaşa qarının nəvələri: povest.- 273 s.; C.3.-1985.- 238 s.

Dostluq qalası: “Müharibə” romanının 4-cü kitabı / Ə.Əbülhəsən; [red. N.Nağıyev]. - Kitab 4.-Bakı: Azərnaşır, 1970.- 436 s.

Povestlər və hekayələr / Əbülhəsən; red. S.Bağırov.- Bakı: “E.L” NPŞ MMC, 2006.-400 s.

Tamaşa qarının nəvələri: povest / Ə.Əbülhəsən; [red. S.Məmmədova]. - Bakı: Gənclik, 1973.- 287 s.

Cəbiyeva, T. Əbülhəsən Ələkbərzadə / T.Cəbiyeva // Babadağa baxan ellər: [İsmayilli]. - Bakı, 2006.- S.79-80.

Yerfi, R. Yubileydən yubileyə xatırlanan yazıçı / R.Yerfi // Kaspi.- 2015.- 7-10 mart.- S.21.

110
illiyiMəzahir Daşqın
1909-1979

Şair

Ə d ə b i y y a t

Bir zaman can deyib, can eşidərdik...: (Şeirlər və rəvayətlər) / M.Borsunlu; red. Ə.Sayulov.- Bakı: Arız, 2005.- 314 s.

Susmaram: şerlər və poemalar / Borsunlu Məzahir Daşqın; toplayıb tərtib edən Ş.Tahirqızı; elmi red. A.Məmmədova; rəyçilər: Q.Namazov, S.Quliyev.-Bakı: Bakı Universiteti, 2001.- 244 s.

Borsunlu Məzahir Daşqın / Tərt. ed., ön söz. müəl. B.Ulduz; red. X.Yusifli.- Cild 1.- Bakı: Ağah, 2003.- 298 s.

Xudubəyli, M. Mənim sazlı-sözlü dünyam: 3 kitabda / M.Xudubəyli; elmi red. M.Həkimov; red. E.Məmmədli.- Kitab 3.- Bakı: Elm və təhsil, 2010.- S.147-158.

Quluyeva, Ş. Məzahir Daşqının poeziyası / S.Quluyeva.- Bakı: Nurlan, 2009.- 200 s.

İsayev, Ə. Qəm sazını çaldı Daşqın... İnsanlar və talelər / Ə.İsayev // Azərbaycan.- 2015.- 9 sentyabr.- S.7.

Məzahir Həmzə oğlu Axundov (Borsunlu Məzahir Daşqın) 1909-cu ildə Tərtər rayonunun İncə Borsunlu kəndində anadan olmuşdur.

Kiçik yaşlarından aşıq yaradıcılığına güclü meyil göstərmişdir. İbtidai məktəbi kənddə bitirdikdən sonra, Bakıda Fəhlə gənclər məktəbində təhsilini davam etdirmişdir.

1925-ci ildə atası həbs olunduğuna görə məktəbdən çıxarılmışdır. Şair Səməd Vurğunla şəxsi tanışlıqdan sonra təhsilini davam etdirə bilmişdir. İkinci Dünya müharibəsi başlayanda könüllü olaraq ordu sıralarına yazılmış, Sovet qoşunları tərkibində İranda olmuş, “İran səfəri” şeirlər silsiləsi elə bu zaman yaranmışdır.

1942-ci ildə Krım cəbhəsində əsir alınmış, Şimali Afrikada və İtaliyada ölüm düşərgələrində işgəncələrə məruz qalmışdır. Müharibədən sonra əsrlərdən azad olunmuş, vətənə qayıtmışdır. Lakin əsir düşdüyü üçün “vətən xaini” kimi 10 il həbsə məhkum edilmiş, Sibirə sürgün olunmuşdur. 1946-cı ildən sonra təqiblərə məruz qaldığından öz şeirlərini “Daşqın” təxəllüsü ilə çap etdirmişdir.

1956-cı ildə bəraət alan şair vətənə dönmüş, lakin ömrünün sonuna kimi nəzarət altında yaşamışdır. Məzahir Daşqının azad olunmasında Səməd Vurğunun böyük rolu olmuşdur. Görkəmli şair Məzahir Daşqına “Aşıq qardaşıma” adlı şeir də həsr etmişdir.

Şeirləri mətbuatda ara-sıra dərc olunsada, əsərlərinin çapına və ictimai tədbirlərdə şair kimi çıxış etməsinə imkan verilməmişdir. Lakin yaradıcılığı xalq tərəfindən sevilmiş, şeirləri əldən-ələ gəzmiş və el şənliklərində aşıqların dilinin əzbəri olmuşdur.

O, Respublika Xalq yaradıcılığı evində ştatdankənar metodist (1956-1960), sonra ömrünün axırınadək Gəncə rayonlararası Xalq yaradıcılığı evində Folklor şöbəsinin müdiri vəzifələrində çalışmışdır.

Məzahir Daşqının yaradıcılığı forma və məzmunca rəngarəngdir. Eyni zamanda qoşma, gəraylı, təcnis, divanı, qəzəl və müxəmməsləri də zəngin poetik çaları ilə seçilir. Məzahir Daşqının müxtəlif illərdə yazdığı qoşmalarında vətən məhəbbəti, diyar həsrəti qüvvətli bir həyəcanla, vurğunluqla tərənnüm olunur. Dünyanı qarış-qarış gəzən şair gözəl-gözəl şəhərlər, məkanlar görsə də Azərbaycanı hamısından üstün tutmuş, ona bağlılığını ürək yangısı ilə söyləmişdir.

O, “Dilənçi Gülzar”, “Nankor övlad və zülmün sonu”, “Vicdan əzabı”, “Xırda və Xançal” poemalarının müəllifidir. Ölümündən sonra üç kitabı çap olunmuşdur.

Məzahir Daşqın 1979-cu il oktyabr ayının 31-də vəfat etmiş, Borsunlu kəndində dəfn olunmuşdur. Tərtər şəhərində Məzahir Daşqına heykəl qoyulmuşdur.

145 illiyi Aşıq Əsəd 1874-1951

Aşıq

Əsəd Əhməd oğlu Rzayev (Aşıq Əsəd) 1874-cü ildə Göyçə mahalının Böyük Qara Qoyunlu kəndində, yoxsul kəndli ailəsində anadan olmuşdur. Kiçik yaşlarında atasını itirəndən sonra beş il muzdurluq etmişdir. Söz qoşmağa, çalıb-çağırmağa olan həvəsini bilən Aşıq Ələsgər onu şagirdliyə götürmüş, dörd il sənətin sirlərini öyrətmişdir.

1895-ci ildən müstəqil aşıqlıq etmiş, el arasında ustad sənətkar kimi tanınmışdır. Aşıq Əsəd 1918-ci ildə daşnaq ordusunun zabiti Selikovun öldürülməsində günahkar bilinmiş və qardaşı Məhəmmədlə birgə həbsə alınmışdır. Göyçədə Müsavat özəyinin köməyi ilə həbsdən qaçırılmışdır.

1921-ci ildə Qızıl Ordu sıralarında banditizmə qarşı mübarizədə iştirak etmişdir. Uzun müddət Tovuz, Qazax qəzalarında yaşadıqdan sonra 1932-ci ildən Tovuz mahalının Bozalqanlı kəndində məskunlaşmışdır.

Aşıq Əsəd Rzayev 1928-ci ildə Aşıqların 1-ci qurultayında yüksək ifaçılığa görə birinci mükafata layiq görülmüş və ona Azərbaycanın ilk aşığı adı verilmişdir.

1938-ci ildə Moskvada keçirilən Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənəti ongünlüyünün iştirakçısı olmuş, “Şərəf nişanı” ordeni ilə təltif edilmişdir. Dahi Səməd Vurğun Aşıq Əsəd haqqında “Aşıqların sultanı”dır demişdir.

O, 1930-1940-cı illərdə Respublikada keçirilən incəsənət tədbirlərində iştirak edən ən fəal aşıqlardan biri olmuş və mükafatlar almışdır. 1939-

cu ildə folklorşünas Hübət Əlizadə “Koroğlu” dastanının bir necə qolunu, xalq dastanlarından bir çoxunu Aşıq Əsədin dilindən yazıya almışdır. Onun xeyirxahlığı və köməkliyi sayəsində 1939-cu ildə Aşıq Əsədin ilk kitabı çap olunmuşdur. İkinci şeirlər kitabı isə ilk kitab çıxdıqdan qırx il sonra - 1979-cu ildə folklorşünas Bəhlul Abdullayev tərəfindən nəşr edilmişdir. 2010-cu ildə şeirləri toplayan və redaktoru olmuş, oğlu Vidadi Rzayev tərəfindən aşığın “Sazın sözün Koroğlusunu” kitabının 1-ci cildi, 2014-cü ildə isə 2-ci cildi işıq üzünə görmüş və geniş oxucu kütləsinə hədiyyə edilmişdir.

Aşıq Əsəd aşıq havalalarının istifadə olunan bütün nümunələrindən istifadə etmiş və hətta unudulanları bərpa etmişdir. Bu zəngin biliyinə görə Göyçənin, Tovuzun, Qazağın bir çox aşıqlarının yetişməsində Aşıq Əsədin böyük rolu olmuşdur.

Aşıq Məhərrəm Hüseynlinin böyük əməyi nəticəsində bu əzəmətli aşığımızın 1994-cü ildə, əvvəlcə Tovuz şəhərində, sonra isə Bakıda, Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında 120 illik yubileyi keçirilmişdir. Hər iki tədbirin audio-video lentini Azərbaycan Dövlət Teleradio Şirkəti vasitəsilə geniş ictimaiyyətə çatdırılmış, tədbir haqqında xəbərlər İranda, Türkiyədə, Orta Asiyada və başqa xarici ölkələrdə yayımlanmışdır.

Aşıq Əsəd 1951-ci il aprel ayının 27-də vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Rzayev, Ə. Sazın-sözün Koroğlusunu / A.Ə.Rzayev; red. və tərtibatçı M.Hüseynli; toplayıcı V.Rzayev.-Bakı: [MBM], 2014.-303 s.

Hüseynli, M. Saz-söz ustası - Aşıq Əsəd Rzayev: Aşıq Əsəd - 140 / M.Hüseynli // Təzadlar.- 2014.- 23 yanvar.- S.15.

125
illiyi**İdris Məhərrəmov**
1894-1944

Aşıq

İdris Şirin oğlu Məhərrəmov 1894-cü ildə Göyçə mahalının Zərkənd (əvvəllər adı Zərzibil olub) kəndində sənətkar ailəsində anadan olmuşdur.

İdris aşıqlıq sənətinə erkən yaşlarından maraq göstərmişdir, 12 yaşında ikən atası Aşıq Şirindən dərs almağa başlamış, sonralar Aşıq Ələsgərdən, Aşıq Musadan saz-söz sənətinin incəliklərini öyrənmişdir.

1938-1941-ci illər Basarkeçər ra-

yonunda aşıqlara rəhbərlik etmişdir. Azərbaycan aşıqlarının I və II qurultaylarının nümayəndəsi olmuşdur. 1938-ci ildə "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür. Bəzi mahnıları vala köçürülmüşdür.

1941-ci ildə könüllü olaraq II Dünya müharibəsinə getmiş və 1944-cü ildə itkin düşməsi haqqında qara kağız gəlmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Şirinova, R. *Aşıq Şirin, Aşıq İdris: Unutsaq unudularıq / R.Şirinova // Ozan dünyası. - 2014. - № 6 (21). - S.83-84.*

105
illiyi**Aşıq Nabat**
1914-1973

Aşıq

Nabat Paşa qızı Cavadova (Aşıq Nabat) 1914-cü ildə Şərur rayonunun Parçı kəndində kəndli ailəsində anadan olmuşdur.

Ata-anasını uşaqlıq çağlarında itirmişdir. Qohumlarının onun müğənni olmasına, toylara getməsinə icazə vermədikləri üçün Aşıq Nabat məcburiyyət qarşısında qalmış, 1934-cü ildə Qarabağa köçmüşdür. Bir müddət görkəmli xanəndələr - Xan Şuşinski, Seyid Şuşinski, Zülfü Adıgözəlov və tarzən Qurban Pirimovla bir yerdə müğənnilik etmişdir. Ancaq Nabat xanım müğənnilik yolunu tez dəyişmiş, yavaş-yavaş saza meyil göstərmiş və aşıqlığı özünə peşə seçmişdir. Göyçəli aşıq Musanın şagirdi olmuş, aşıqlıq sənətinin sirlərinə yiyələnmişdir. Bundan sonra müstəqil aşıqlığa başlamışdır. Mələhətli səsi və gözəl ifaçılıq

qabiliyyəti ilə qadın həmkarları arasında şöhrət qazanmışdır.

Bakıda və 1938-1940-cı illərdə Moskvada keçirilən ədəbiyyat və incəsənət ongunlülüklerinin, folklor festivallarının iştirakçısı olmuş, diplomlarla mükafatlandırılmışdır.

1938-ci ildə Azərbaycan aşıqlarının ikinci və 1962-ci ildə üçüncü qurultaylarının nümayəndəsi olmuşdur. Nabat xanım bu dövrdə şeir də yazmağa başlamışdır. Folklor arxivimizdə saxlanılan Aşıq Nabatın onlarla qoşma və gəraylısı, 20-dən artıq özünəməxsus bayatısı vardır.

Nabat Cavadova 1973-cü il oktyabr ayının 3-də Yevlax şəhərində vəfat etmiş, vəsiyyətinə görə Naxçıvanın Siyaqut kənd qəbiristanlığında dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Əldə xına, gözdə yaş / Aşıq Nabat; toplayanı, tərt. ed. və ön sözün müəll. S.P.Pirsultanlı; red. M.Qasımlı. - Bakı: [s.n.], 2012. - 121 s.

Fərəcov, S. "Qoymadılar gəzəm yarla qoşa mən...": / S.Fərəcov // Mədəniyyət. - 2014. - 17 sentyabr. - S.15.

<http://www.anl.az/down/meqale/medeniyyet/2014/sentyabr/391521.htm>

105
illiyiAşıq Bəylər
1914-1991

Aşıq

Ə d ə b i y y a t

Aşıq Bəylər Qədirov // Azərbaycan folkloru antologiyası / AMEA, Folklor İn-tu; toplayanı. B.Hüseynov; tərt. ed., red. və ön sözün müəll. H.İsmayılov; nəşrinə məsul. Ə.Ələkbərli.- Kitab 17: Muğan folkloru.- Bakı: Nurlan, 2008.- S.293-294.

Fərəcov, S. Ustad aşıq Bəylər Qədirovun 100 illik yubileyi qeyd olundu / S.Fərəcov // Mədəniyyət.- 2017.- 22 noyabr.- S.6.

Səfərova, A. Neftçala - Salyan aşıq mühiti: tarixi və nümayəndələri / A.Səfərova // Ozan dünyası.- 2014.- № 6 (21). - S.72-80.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/download/meqale/medeniyyet/2017/noyabr/564059.htm>

Bəylər Hacı Rəşid oğlu Qədirov 1914-cü ildə Salyan rayonunun Çuxanlı kəndində anadan olmuşdur. O, uşaq yaşlarından aşıqlıq sənətinə maraq göstərmiş, aşıqlıq sənətinin sirlərini Şamaxı rayonunun Cəyirli kəndindən olan atasının yaxın dostu Aşıq Abbasdan öyrənmişdir.

1938-ci ildən el məclislərində çıxış etmişdir. Azərbaycan Aşıqlarının II və III Qurultaylarının iştirakçısı olmuş, dövlət tərəfindən xidmətləri yüksək qiymətləndirilmiş, diplom, fəxri fərman və müxtəlif mükafatlara layiq görülmüşdür.

XX əsrdə Şirvan bölgəsində, eləcə də Azərbaycan səviyyəsində tanınan Aşıq Bəylər Şirvan aşıq mühitinin ən layiqli nümayəndəsi olmuşdur. Aşığın sənətkar kimi formalaşmasında toylar, el şənlikləri mühüm rol oynamışdır.

1966-cı ildə Azərbaycan Radio Komitəsinin səsyazma studiyasında Aşıq Abbas Tufarqanlının "Abbas və Gülgəz" dastanı yazıya alınmışdır. Dastanda musiqili hissəni Aşıq Bəylər, bədii hissəni Məhluqə Sadıqova və Lütfi Məmmədbəyli ifa etmişdir. Həmin səsyazma Azərbaycan radiosunun Qızıl fondunda saxlanılır.

O, 1970-ci ildə Moskvada Azərbaycan mədəniyyəti günləri günlüyündə iştirak etmişdir.

Yarım əsrdən çox telli sazı ilə xalqa xidmət edən Aşıq Bəylər "Peyvənd şikəstə", "Kərəmi", "Peşron"un əvəz

olunmaz ifaçısı olmuşdur. Hətta, o vaxtlar Aşıq Bəylər aşıq sənətinin "Bülbülü" adlandırılmışdır.

Qiyətli gözəlləmələr, ustadnamələr, dastanlar müəllifi və ifaçısı olan Aşıq Bəylər təkcə Şirvan-Muğan məktəbi ilə yox, eyni zamanda Gəncə-Tovuz və Göyçə-Borçalı məktəblərinə məxsus olan klassik aşıq havalarını özünəməxsus ustalıqla ifa etmişdir. Onun ifa etdiyi bir çox musiqi nömrələri və aşıq mahnıları Azərbaycan radiosunun Qızıl fondunda saxlanılır. Bu musiqilər bu gün də sevə-sevə dinlənilir. Belə musiqilərdən biri müəllifi olduğu "Kəndimiz" aşıq mahnısı mütəmadi olaraq televiziya verilişlərində, konsert salonlarında, toy məclislərində ifa edilir.

Aşığın ilk musiqi albomu 1999-cu ildə çıxmışdır. Daha sonra "Səbuhi studiyası" aşığın musiqi albomunu buraxmışdır.

2006-cı ildə "Azərbaycan Folklor İnciləri" seriyasından 14 aşıq musiqisindən (Telli sazım, Dolanır, Səhərlər, Pərimin, Qadan alım, Bizim qızlar, Vətən, Bizimdir, Pərim, Oynayır, Səs verir, Keçdi, Gözlərin, Bəxtəvər) ibarət musiqi albomu buraxılmışdır.

Görkəmli sənətkar Aşıq Bəylər 1991-ci il iyun ayının 3-də Salyan rayonunun Çuxanlı kəndində vəfat etmişdir.

180
illiyiUsta Zeynal Nəqqaş
1839-1904

Nəqqaş, xəttat

Ə d ə b i y a t

Kərbəlayı Zeynalabdin // Azərbaycan sovet ensiklopediyası: 10 cildə.- Cild 5.- Bakı, 1981.- S.353.

Fərəcov, S. Söz qədrini bilən sənətkar / Savalan Fərəcov // Mədəniyyət.- 2016.- 11 may.- S.10.

Qədimov, Ə. Usta Zeynalabdin Nəqqaş / Ə. Qədimov // XIX əsr Ordubad ədəbi mühiti: seçmə fənn: ali məktəblər üçün dərslər / Ə. Qədimov; elmi red. Ə. Səfərli.- Bakı, 2010.- S.86-93.

Usta Zeynalabdin Nəqqaş // Naxçıvan Ensiklopediyası / AMEA; red. hey. C. Ə. Əliyev, A. A. Əlizadə, İ. Ə. Həbibbəyli [və b.].- Bakı, 2002.- S.566-567.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/download/meqale/medeniyyet/2016/may/489913.htm>

www.ebooks.preslib.az

Kərbəlayı Zeynalabdin Əbu Səid oğlu Usta Zeynal Nəqqaş 1839-cu ildə Ordubadda anadan olmuşdur. İlk mədrəsə təhsilini Ordubadda, sonra isə Təbrizdə almış, nəqqaşlıq sənəti ilə yanaşı, ərəb və fars dillərini, klassik şeirin sirlərini mükəmməl öyrənmişdir.

Kiçik yaşlarından poeziyaya, xəttatlıq və nəqqaşlıq sənətinə maraq göstərmişdir. Onun Naxçıvanda "Xan sarayı", Bakıda H.Z. Tağıyevin evi (indiki Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi), Təbrizdə, Ordubadda Cümə məscidləri, rayonun Əylis, Vənənd kəndlərində evlərdə işlədiyi rəsmlər və vurduğu naxışlar hələ də durur. Ordubad şəhərinin "Malik İbrahim" qəbiristanlığında dağa bitişik "Qara pır"da işlədiyi naxış, XIX əsrin axırlarında İran şahının Ordubada gəlişi ilə əlaqədar "Came" məscidinin arxa divarına işlədiyi "Şiri-xurşid" gerbi də sənətkarın maraqlı yaradıcılıq nümunələrindəndir.

1863-cü ildə "Əncüməni-şüəra" ədəbi məclisi Ordubadda ikinci dəfə Şıxəli Naibov tərəfindən yaradılmış, ətrafına bir sıra ziyalılar toplamışdır. Məclisin məşğələləri çox vaxt Məhəmməd Tağı Sidqinin, bəzən də Usta Zeynal Nəqqaşın evində keçirilmişdir.

Ədəbi irsindən çox az nümunələr gəlib bizə çatmışdır. Əlyazma divanı itdiyindən yaradıcılığı haqqında ətraflı danışmaq mümkün deyil, lakin əldə olan nümunələr göstərir ki, o, həm klassik, həm də tənqidi-realist üslubda şeirlər yazmışdır. Son vaxtlar xalqın yaddaşında qorunan bəzi bədii

nümunələr yazıya köçürülmüşdür. Həmin nümunələrdən biri də "Pul" şeiridir.

Ə. Haqverdiyev "Dağılan tifaq" faciəsində onun "Ey əzizən, bir baxın dünyaya, ibrətxanədir" misrası ilə başlayan qəzəlinin ilk beytindən istifadə etmiş, görkəmli maarif xadimi R. Əfəndiyev isə həmin qəzəli bədii nümunə kimi özünün "Bəsrətül-ətfal" dərsliyinə salmışdır.

İctimai məzmunlu şeirlərində dövrün sosial ziddiyyətləri, yoxsul camaatı iqtisadi və mənəvi əsarətdə saxlayan hakim təbəqələr tənqid olunur. Azərbaycanın digər şəhərlərində fəaliyyət göstərən ədəbi məclislərin üzvləri ilə yaradıcılıq əlaqəsi saxlamış, onlarla şeirləşmiş, məktublaşmışdır. Şuşadakı "Məclisi-fərəmuşan"ın üzvü Həsənəli xan Qaradağının Usta Zeynal Nəqqaşın "Nə bilim" rədifli qəzəlinə bənzətmə yazması, Lənkərandakı "Fövcül-fusəha"nın başçısı M. İ. Qasirinin, həmin məclisin üzvü M. Ə. Mühəqqirin və Usta Zeynal Nəqqaşın eyni mövzuda "Qara pul" adlı eyni şeir qələmə almaları bunu təsdiq edir.

Şairin yaradıcılığında sözlə tətbiqi sənətin vəhdətini görmək mümkündür. Belə ki, şairin poeziyası ecazkar nəqqaşlıq sənəti ilə dövrün tarixi-memarlıq abidələrində epiqrafik sənət nümunəsinə çevrilmişdir. Müəllifin Ordubaddakı Cümə məscidinin divarına həkk etdiyi şeiri buna nümunədir.

Usta Zeynalabdin Nəqqaş 1904-cü ildə Ordubadda vəfat etmişdir.

110
illiyi**Əjdər Sultanov**
1909-1962**Aktyor**

Əjdər Əliabbas oğlu Sultanov 1909-cu ilin dekabr ayında Bakıda anadan olmuşdur.

1925-1928-ci illərdə Bakı Teatr Texnikumunu bitirərək 1926-cı ildən Bakı Türk İşçi Teatrında işləməyə başlamışdır. O, Bakı Türk İşçi və Gəncə teatrlarında “Əjdər”, “Əjdər Sultan” imzaları ilə çıxış etmişdir.

Bakı Türk İşçi Teatrı 1932-ci il yanvar ayının 4-də Gəncə şəhərinə köçürüləndə Əjdər Sultanov da kollektivlə Gəncə şəhərinə getmişdir. Teatrın hazır repertuarında olan və təzə hazırlanan tamaşalarda çıxış etmiş, kollektivin nəzdində Uşaq və Gənclər teatrları bölməsi yaradılmış və Əjdər Sultanov burada rejissorluqla məşğul olmağa başlamışdır.

1937-ci ilin sonlarında Gəncədən Bakıya qayıdan Əjdər Sultanov bir müddət Opera və Balet Teatrında işləmişdir.

1939-cu ildə isə Milli Dram Teatrının aktyor truppasına qəbul olunmuşdur. Bu səhnədə C.Cabbarlının “Od gəlini” (Qorxmaz), “Aydın” (Surxay),

“Almaz” (Balarza və Hacı Əhməd), “Dönüş” (Qüdrət Arslan), S.Rüstəmin “Qaçaq Nəbi” (Vəli, Təhmas bəy və Mehdi), Səməd Vurğunun “Xosrov və Şirin” (Şapur və Xosrov), Ənvər Məmmədخانlının “Şərqi səhəri” (Bəhruz) və s. tamaşalarda oynamışdır. Əjdər Sultanov səhnə plastikası, texniki hərəkətləri obrazın psixoloji göstəriciləri ilə ahəngdar cazibədarlıqla birləşdirməsi, rəqslə sözün (geniş mənada hərəkətlə sözün, məsələn, “Rəqs müəllimində” Alde-marro rolu) vəhdəti baxımından örnək olub. Yaradıcılıq imkanlarının estetik xüsusiyyətləri baxımından realist aktyor məktəbi ənənələrinə daha uyğun idi.

Aktyor 1943-cü il iyun ayının 17-də Azərbaycan Respublikasının “Əməkdar artist”, 1949-cu il iyul ayının 21-də isə “Xalq artisti” fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Əjdər Sultanov 1962-ci il yanvar ayının 10-da vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y a t

Rəhimli, İ. Əjdər Sultanov (Dekabr 1909-10.1.1962) / İlham Rəhimli // Azərbaycan teatr tarixi / İ.Rəhimli.- Bakı, 2005.-S.172.

Akademik Milli Dram Teatrı [Qeyri musiqili səsyazma]: Od gəlini, Almaz, Bahar suları, Hacı qara, Hamlet, İldırım, Kəllə, Kəndçi qızı, Otello, Sevil, Ölülər, Şeyx Sənən, Solğun çiçəklər, Vaqif, Yaşar, Xanlar tamaşalarından səslər / tamaşaları səsləndirdilər A.Şərifzadə [və b.].- [Bakı]: [s.n.], [2011].-1 CD: 12 sm.

675
illiyiSivasi Qazı Bürhanəddin
1344-1398

Dövlət xadimi

Ə d ə b i y a t

*Seçilmiş əsərləri:
izahlar və şərhlerle
/ Q.Bürhanəddin;
tərt., ön sözün müəll.
X.H.Yusifli; Azərbaycan
Mədəniyyətinin Dostları
Fondu.- Bakı: OKA Ofset,
2007.- 358 s.*

*Divan / Q.Bürhanəddin.-
təkrar nəşr.- Bakı: Öndər
nəşriyyat, 2005.-729 s.*

*Bəydili, C. Qazi
Bürhanəddin / K.Rüstəm
// Ədəbiyyat qəzeti.-2015.-
30 yanvar.- S.11.*

*Gül, M.M. Qazi
Bürhanəddin / M.M.Gül
// Elyas Gibb və
Azərbaycan: monoqrafi-
ya / M.M.Gül; elmi red.
R.M.Qeybullayeva.- Bakı,
2014.- S.53-63.*

*Mirələmov, H.
Qazi Bürhanəddin
səltənətinin süqutu
Roman / H.Mirələmov //
Azərbaycan.-2017.- № 5.-
S.28-91.*

*Nağısoylu, M. Qazi
Bürhanəddin yoxsa
Qazi Bürhanəddin /
M.Nağısoylu // Ədəbiyyat
qəzeti.- 2016.- 24 dekabr.-
S.19.*

Qazı Bürhanəddin Sivasi 1344-cü ildə Qeysəri şəhərində anadan olmuşdur. Şairin adı Əhməd, künyəsi Əbülabbas, təxəllüsü isə Qazı Bürhanəddin olmuşdur. O, irsən keçən qazilik hüququna malik, yüksək savad dərəcəsi və əsl-nəcabəti ilə məşhur olan bir ailədən idi.

1356-cı ildə atası ilə Dəməşqə getmiş, bir müddətdən sonra yenidən Qeysəriyəyə qayıtmış, atası sarayda qazı kimi işləməyə başlamışdır.

Bütün kübar ailələrindən çıxan uşaqlar kimi Qazı Bürhanəddin də vətəninə öz dövrünə görə yaxşı ilkin təhsil almış, 1358-ci ildə isə təhsilini davam etdirmək üçün Misirə getmişdir. Orada ilahiyyatı (fiqh, hədis), tibbi, nücumu, fəlsəfəni və digər elmləri öyrənmişdir. Daha sonra özünün ilahiyyat, təbiət və riyaziyyat sahələrində biliklərini artırmaq məqsədilə Dəməşqə, bütün Şərqdə məşhur olan alim Qütb əd-Din Razinin yanında təhsilini davam etdirmişdir. Şair on doqquz yaşında ikən Məkkəyə getmiş, atası öldəndən sonra isə Hələbə köçmüşdür.

1365-ci ildə Qeysəriyyəyə dönmüş, atasının yerinə qazi təyin edilmişdir. Bu vəzifədə on ildən də artıq işləyən Qazı Bürhanəddin öz yüksək savadı, mədəniyyəti və ədalətliliyi ilə bütün xalqın hörmətini qazanmışdır.

Əratna hökmdarı Məhəmməd öldükdən sonra onun taxtına oğlu Əli oturmuş, Əli azyaşlı olduğu üçün dövlətin bütün işlərini Qazı Bürhanəddin görmüş və 1378-ci ildə vəzir təyin olunmuşdur. İki ildən sonra Əli də ölmüş və Bürhanəddin onun körpə uşağının

atabəyi olmuşdur. Beləliklə, dövlətə bütün rəhbərlik onun əlinə keçmişdir. 1381-ci ildə Qazı Bürhanəddin öz adını daşıyan yeni bir dövlət yaratmış və sultan elan edilmişdir. Bundan sonra onun bütün həyatı daxili və xarici düşmənlərə qarşı fasiləsiz yürüş və döyüşlərdə keçmişdir. Öz aralarında daimi çəkişmələr aparən qaramanlı, osmanlı, türkmən tayfaları arasındakı düşmənçiliyi yox etmək və ölkədə qanun-qaydanı möhkəmləndirmək üçün o, əlindən gələni etmişdir. Osmanlı sultanı I Bayazid, Qızıl Orda xanı Toxtamış, Əmir Teymur kimi təhlükəli rəqiblərin və onlarla xırda əmirlərin əhatəsində qalan Bürhanəddin düz 17 il öz ölkəsində sülhü və əmin-amanlığı qoruya bilmişdir. Bürhanəddin ticarət, maarif və elmin inkişafına yardım etmiş, mədrəsələr, karvansaralar açdırmış, körpülər saldırmışdır.

Bir türkçə divanı ilə, iki ərəbcə yazılmış əsəri mövcuddur.

O, öz şeirlərini üç dildə – Azərbaycan türkcəsində, fars və ərəb dillərində yazmışdır. Azərbaycan türkcəsində “Divan”ı bircə nüsxədə saxlanmışdır. Bu nüsxə hələ müəllifin sağlığında xəttat Xəlil ibn Əhməd tərəfindən yazılıb və hal-hazırda Britaniya Muzeyindədir. Onu Londona ingilis səfirliyinin işçisi Tomas 1890-cı ildə İstanbuldan gətirmişdir. Bu “Divan” 1319 qəzəl, 20 rübai və 108 tuyuqdan ibarətdir.

2005-ci ildə “Divan” yenidən nəşr olunmuşdur.

Qazı Bürhanəddin 1398-ci ildə döyüşdə həlak olmuş və Sivas şəhərində dəfn edilmişdir.

150 illiyi Əhməd bəy Ağaoğlu 1869-1939

İctimai-siyasi xadim

Ə d ə b i y y a t

Seçilmiş əsərləri / Ə.Ağaoğlu; tərt. ed. Ə.Mirəhmədov, V.Quliyev; ön sözün müəll. V.Quliyev; red. A. Rüstəmli.-Bakı: Şərq-Qərb, 2007.-391 s.

Üç mədəniyyət / Ə.Ağaoğlu; elmi red., ön söz və şərhlərin müəll. V. Sultanlı; Azərbaycan türkcəsinə çevirəni. R.Soltanova.- Bakı: Mütərcim, 2006.- 154 s.

İran və inqilabı / Ə.Ağaoğlu; elmi red., ön söz və şərhlərin müəll. V.Sultanlı; Azərbaycan türkcəsinə uyğ. A.Həsənqızı; elmi məsləhətçi B.Əziz.- Bakı: Azərnaşr, 2009.-150 s.

Mirəhmədov, Ə. Əhməd bəy Ağaoğlu: [monografiya] / Ə.Mirəhmədov; nəşrə haz. və red. D.Ə.Mirəhmədova-Əlizadə.- Bakı: [Ərgünəş], 2014.- 264 s.

Ağayev, M. Əhməd bəy Ağaoğlu islam dini haqqında / M.Ağayev // Dövlət və din.- 2016.- № 5.- S.72-78.

Əhməd bəy Mirzə Həsən oğlu Ağayev (Ağaoğlu) 1869-cu ildə Şuşa şəhərində anadan olmuşdur.

Əhməd bəy Sankt-Peterburq və Parisin məşhur Sorbonna universitetlərində təhsil almışdır. Beş dilə mükəmməl şəkildə yiyələnən Əhməd bəy o zaman həm yerli, həm də əcnəbi mətbuatda məqalələr çap etdirmişdir.

1894-cü ildə Bakıya köçmüş, Azərbaycan xalqının milli özünüdərkətmə və türkcülük ideyalarını dəstəkləmiş və bu sahədə fəaliyyət göstərmişdir. Əhməd bəy əsərlərində milli qurtuluşa gedən yolun cəmiyyətin mədəni və təhsili inkişafından keçdiyini bildirirdi. Qadın azadlığı ideyalarını yayan və bunu azadlıq mücahidlərinin əsas faktoru kimi göstərən Ağaoğlu Azərbaycan ziyalıları arasında qadına bərabər hüquqların verilməsinə çağıran ilk ziyalılardan olmuşdur.

Ağaoğlu Transqafqaziya seyminə keçirilən seçkilərdə müsəlman fraksiyasından üzv seçilmiş və bu müddətdəki fəaliyyəti ilə 1905-ci ildə etnik erməni-müsəlman qarşıdurmalarının qarşısının alınmasında böyük rol oynamışdır. Bir qədər sonra onun millətçi fikirlərindən və sosial inqilabi düşüncələrindən təşvişə düşən erməni daşnaklarının təhdidlərinə cavab olaraq "Difai" adlı özünümüdafiə təşkilatı yaratmışdır.

Təqib və mümkün həbslər səbəbindən 1908-ci ilin sonlarında İstanbula köçməli olmuşdur. "Türk Ocağı" türk milli hərəkatının aparıcı siması olan Ağaoğlu bu hərəkatın keçirilmiş kongresinə prezident seçilmişdir.

1909-cu ilin oktyabrında İstanbul Darülfünununda müəllimliyə başlamışdır.

1915-ci ildə Osmanlı Məclisi Məbusanına (Millət Məclisi) Afyon nümayəndəsi olaraq daxil olan Əhməd bəy eyni zamanda "İttihad" və "Tərəqqi" təşkilatının Mərkəzi Ümu-

misinin üzvü olmuşdur.

1918-ci il Azərbaycanda ilk müstəqil, demokratik cümhuriyyətin qurulması xəbərini sonsuz sevinclə qarşılayan Əhməd bəy elə həmin il vətənə qayıtmış və yenidən qurulmuş, Şərqi ilk müsəlman demokratik dövlətinin möhkəmlənməsi naminə fəaliyyətə başlamışdır. Milli Məclisə üzv seçilən Əhməd bəy Ağaoğlu 1919-cu ildə Paris Sülh Konfransında Azərbaycan nümayəndə heyətinin tərkibində iştirak etmişdir.

Ötən əsrin 20-30-cu illəri Əhməd bəy Ağaoğlunun elmi-bədii yaradıcılığının və ictimai-siyasi fəaliyyətinin zəngin bir dövrüdür. Bu illərdə bir-birinin ardınca onun "Üç mədəniyyət", "Türk tarix hüququ", "Konstitusiyaya hüququ", "Dövlət və fərd", "Sərbəst insanlar ölkəsində", "İngiltərə və Hindistan" kimi orijinal əsərləri, habelə rus filosofu P.A.Kuropatkindən çevirdiyi "Etika" kitabı nəşr olunmuşdur. Ölümündən sonra Ankara və İstanbul nəşriyyatları Ə.Ağaoğlunun "Mən kiməm", "İran və inqilabı", "Könül-süz olmaz", "İxtilafımı? İnqilabımı?", "Sərbəst firqə xatirələri" kitablarını oxuculara çatdırmışdır.

Azərbaycanda Şura hökuməti qurulduqdan sonra Əhməd bəy yenidən Türkiyəyə, bu dəfə Ankaraya köçməli olmuşdur. Türkiyədə jurnalist və siyasi fəaliyyətini davam etdirən Əhməd bəy mətbuat bürosunun direktoru, Türkiyənin "Hakimiyyəti-Milliyə" qəzetinin baş redaktoru və müasir Türkiyə Cümhuriyyətinin banisi Mustafa Kamal Atatürkün yaxın məsləhətçisi kimi geniş fəaliyyət dairəsində çalışmışdır.

Azərbaycan xalqının böyük vətənpərvər oğlu Əhməd bəy Ağaoğlu 1939-cu il may ayının 19-da Türkiyədə vəfat etmişdir.

140
illiyi**Şeyx Məhəmməd Xiyabani**
1879-1920*İctimai xadim*

Şeyx Məhəmməd Hacı Əbdülhəmid oğlu (Şeyx Məhəmməd Xiyabani) 1879/80-ci ildə Cənubi Azərbaycanda Təbriz şəhərində anadan olmuşdur. İlk təhsilini Xamnə şəhərində məktəbdə, sonra Təbrizdə mədrəsədə ruhani təhsili almışdır. Təhsilini davam etdirərək müctəhid dərəcəsinə çatmışdır. Şeyx Məhəmməd eyni zamanda rus və fransız dillərini də öyrənmişdir. Dərin bilikləri sayəsində Təbrizin Talibiyyə mədrəsəsinə işə qəbul edilmiş, nücum elmindən (astronomiya) dərs demişdir.

O, İran inqilabı dövründə siyasətə qoşulmuş, 1908-1909-cu illərdə Təbrizdə baş verən döyüslərdə Səttarxanın başçılığı altında vuruşmuş, Təbrizin Xiyaban məhəlləsinin müdafiəsini təşkil edib qalib gəldiyinə görə Xiyabani adını qazanmışdır. Xalq arasında böyük nüfuzə malik olan Şeyx Məhəmməd Xiyabani 1909-cu ildə Azərbaycan milli əncüməninin (yerli özünüidarəetmə orqanı) üzvü və 2-ci çağırış İran Məclisinə deputat seçilmişdir. Bu dövrdə Şeyx Məhəmməd demokratik islahatlar keçirilməsi məqsədi ilə yaradılan İran Demokratik Firqəsinə (İDF) üzv yazılmışdır. Rusiya və İngiltərə dövlətlərindən kömək alan mürtəce şah rejimi əksinqilabi çevriliş etmiş, inqilabı silah gücünə boğmuşdur. Şeyx Məhəmməd Xiyabani Cənubi Azərbaycanı tərək etmək məcburiyyətində qalmışdır. 1911-ci ildə mühacir kimi Rusiya ərazisinə keçən Xiyabani Bakı, Port-Petrovsk, Tiflis şəhərlərində yaşamışdır. 1917-ci ildə Rusiyada fevral inqilabının baş verməsi və çar hakimiyyətinin devrilməsi Şeyx Məhəmməd Xiyabani tərəfindən rəğbətlə qarşılınmış, onun başçılıq etdiyi komitə açıq fəaliyyətə başlamışdır. 1917-ci il avqust ayının 24-də İDF Azərbaycan əyalət komitəsinin geniş iclasında Azərbaycan Demokratik Firqəsi (ADF) müstəqil elan edilmiş, Xiyabani partiyanın mərkəzi komitəsinin sədri seçilmişdir.

1920-ci il aprelin 7-də Təbrizdə başlayan üsyan sürətlə bütün Cənubi Azərbaycana yayılır. Hər yerdə şah tərəfdaşları tutduqları vəzifələrdən qovulurlar. İctimai idarə heyəti faktik olaraq müvəqqəti hökumət kimi fəaliyyət göstərməyə başlayır. İyunun 23-də onun əsasında Milli Hökumət təşkil edilir, Xiyabani Milli Hökumətin sədri seçilir. Cənubi Azərbaycan "Azadistan", yəni Azadlıq ölkəsi adlanmağa başlayır. Yeni iş yerlərinin açılması, pul islahatının keçirilməsi, bank-maliyyə sisteminin yaradılması, bələdiyyə seçkilərinin keçirilməsi istiqamətində işlər aparılır, torpaq islahatı başlanır. Həmçinin səhiyyə, maarif və ədliyyə sahələrində tədbirlər həyata keçirilir. Milli-azadlıq və demokratik hərəkət İngiltərənin İrandakı rəsmi nümayəndələrini və İran hökumətini təşvişə salır. Hərəkətin gətirdikə genişlənməsi, Milli Hökumətin tədbirlərinin xalq arasında rəğbətlə qarşılınması onları qorxudurdu. Nəticədə, birgə səylərlə hərəkəti silah gücünə boğmaq qərara alınır. 1920-ci il sentyabr ayının 12-də Cənubi Azərbaycana hücum başlanmışdır. Azsaylı fə dai dəstələri müqavimət göstərsələr də, qüvvələr nisbəti qeyri-bərabər olduğundan Təbriz şəhəri tutulmuş, axıra qədər müqavimət göstərən Xiyabaninin yerini bilən fars qoşunları 1920-ci il sentyabr ayının 14-də onu qətlə yetirmişlər.

1946-cı ildə Təbrizdə Xiyabaniyə abidə qoyulması, adına xiyaban və məktəbin verilməsi, hökumət bayrağında Səttar xanla yanaşı Xiyabaninin şəklinin həkk olunması, Xiyabani ilə bağlı muzeyin təşkili, Azərbaycan Milli Məclisi tərəfindən Xiyabani ailəsinə diqqət və göstərilən qayğı – bunların hamısı Xiyabaninin Güney Azərbaycandakı milli demokratik hərəkətindəki xidmətlərinə verilmiş qiymətin göstəriciləri idi. Bunlar həm də yeni nəslin şanlı keçmişinə hörmət və minnətdarlığı idi.

Ə d ə b i y y a t

Azadlıq uğrunda mübarizə tariximizdən: Xiyabani hərəkəti - 90: [məqalələr toplusu] / AMEA, Ziya Bünyadov ad. Şərəfşünaslıq İn-tu; elmi red. Əkrəm Rəhimli (Bije); red. E.F.Məmmədova.-Bakı: [Bakı Çap Evi], 2011.-230 s.

Əhməd, V. Məhəmməd Xiyabani: [həyatı, mühiti və ədəbi fəaliyyəti] / V.Əhməd; elmi red. T.Əhmədov; ön söz müəl. və rəyçi E.Quliyev.- Bakı: Müəllim, 2010.-139 s.

Məmmədli, P. Mətbuat Milli azadlıq hərəkəti dövründə (1917-1920) / P.Məmmədli // Cənubi Azərbaycan mətbuatı tarixi: dərslik / P.Məmmədli; elmi red. Ş.Vəliyev.- Bakı, 2009.-S.63-78.

140
illiyi**Xudadat bəy Məlik-Aslanov**
1879-1935*Dövlət xadimi*

Xudadat bəy Ağa bəy oğlu Məlik-Aslanov 1879-cu ildə Şuşa qəzasının Tuğ kəndində anadan olmuşdur. Şuşa real məktəbində oxumuş, 1898-ci ildə Şuşa realni məktəbini bitirmiş, 1904-cü ildə Sank-Peterburq Yol Mühəndisliyi İnstitutunda ali təhsilini birinci dərəcə ilə başa vurmuşdur.

1901-1904-cü illərdə Rusiya Sosial Demokrat Fəhlə Partiyasının üzvü olmuş, sonralar heç bir partiya mənsub olmamış, ömrünün sonunadək bitərəf qalmışdır.

1904-cü ildə Ali məktəbi bitirdikdən sonra yarım il Voloqda-Petrozavodsk yolunun tikintisində işləmişdir. 1905-ci ildə Tiflisə gəlmiş, Zaqafqaziya dəmir yolunda çalışmış, Surom bölməsində texniki qurğular tikmiş, Çianuri-Marqal mərkəzlərinə ensiz dəmir yolu çəkmişdir. 1912-1917-ci illərdə Peterburq elmi jurnallarında dəmir yollarının sonrakı perspektiv texniki inkişafı yolları haqqında bir sıra məqalələrlə çıxış etmişdir.

Fevral inqilabından sonra müvəqqəti hökumətin Zaqafqaziya dəmir yolu üzrə nümayəndəsi təyin olunmuş, Zaqafqaziya komissarlığında dəmir yolu komissarı, Zaqafqaziya federativ hökumətində dəmir yolu naziri olmuşdur (1917 noyabr-1918 may). Zaqafqaziya Seyminin, Azərbaycan Milli Şurasının üzvü seçilmişdir.

1918-ci ildə Zaqafqaziya dəmir yolu tarixindən kitab nəşr etdirmişdir.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti elan olunduqdan sonra, hökumətin birinci kabinetində dəmir yol, teleqraf və

poçt naziri, ikinci, üçüncü, dördüncü kabinetlərdə dəmir yolu naziri, beşinci kabinetdə dəmir yolu, eyni zamanda sənaye və ticarət naziri, həm də hökumətin birinci müavinivəzifələrində çalışmış, Azərbaycan parlamentinin üzvü olmuşdur.

1919-cu ildə bilavasitə Məlik-Aslanovun iştirakı ilə dəmir yolunu kadrlarla təmin etmək üçün Bakıda Dəmir yolu texnikumu açılmışdır.

1919-cu ildə Məlik-Aslanovun rəhbərliyi ilə latın əlifbasına keçmək üçün komissiya yaradılmışdır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti süqut etdiyindən bu məsələni həyata keçirmək mümkün olmamışdır.

Sovet hakimiyyətinin ilk günlərində Məlik-Aslanov əvvəlcə tikinti komitəsində şöbə müdiri, sonra komitənin sədri olmuşdur. 1923-1933-cü illərdə Xalq Təsərrüfatı Şurasında, Dövlət Plan komissiyasında, işləmiş, Bakı Politexnik İnstitutunda dekan olmuşdur. Texnika elmləri sahəsində ilk azərbaycanlı professorlardan biridir. SSRİ-nin və Azərbaycanın müxtəlif elmi texniki cəmiyyətləri və komissiyalarının üzvü olmuşdur. İki monoqrafiya bir sıra elmi məqalələr nəşr etdirmişdir.

1930-cu ildə həbs olunmuş və 1933-cü ildə azad olunmuşdur. Azərbaycanda dəmir yollarının inkişafında əvəzsiz xidmətlər göstərməyinə baxmayaraq, 1934-cü ildə əsassız ittihamlarla yenidən həbs olunmuş və 1935-ci ildə düşərgədə həlak olmuşdur.

1959-cu ildə ona bəraət verilmişdir.

Ə d ə b i y a t

Dünyaminqızı, Q. Texnika elmləri sahəsində ilk azərbaycanlı professor: O, Cümhuriyyətin qurucularından olub / Q.Dünyaminqızı // Kəsp. - 2018. - 31 mart. - S.7. Məlik-Aslanov Xudadat bəy Ağa oğlu // Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin ensiklopediyası: 2 cild. - Cild 2. - Bakı, 2005. - S.184.

Nəzirli, K. Əsilzadə ömrünün anları : [sənədlə oçerk] / K.Nəzirli. - Bakı: Mütərcim, 2004. - 86 s.

130
illiyiNuru Paşa
1889-1949

Türk generalı

Ə d ə b i y y a t

İbrahimov, R. Xilaskar ordu / müəll., haz.: R.İbrahimov, F.Xəlili; nəşrə haz. A.Qurbanov; məsləhətçi N. Sərdarov; dizayn N.Qəribov; Qafqaz İslam Ordusu.- [Bakı]: [İpək yolu], [2016].-238 s.

Süleymanov, M. Nuri Paşa və silahdaşları / M.S.Süleymanov; nəşrə haz. M.Rıhtım, M.Təkləli; [Qafqaz Universiteti, Qafqaz Araşdırmalar İn-tu].- [Bakı]: [Nurlar], [2014].-535 s.

Hacıbəyli, Ü.Ə. Üzeyir Hacıbəylinin Nuru Paşa haqqında məqaləsi: Nuru paşa həzrətləri şərafına böyük bir ziyafət / Ü.Hacıbəyli // Türkünstan.- 2017.- 14-20 fevral.- S.7.

Mirişli, E. Tarixin unudduğu Qəhrəman: Nuru Paşa / E. Mirişli // Türkünstan.- 2016.- 11-17 oktyabr.- S.7; 11.

<http://www.anl.az/download/meqale/turkustan/2017/fevral/528791.htm>

Nuru Paşa 1889-cu ildə (bəzi rəsmi sənədlərdə 1890-cı il may ayının-5-də Monastırda) İstanbulda hərbiçi Əhməd Tofiqin ailəsində anadan olmuşdur.

1934-cü ildə Türkiyədə soyadları haqqında qanun qəbul ediləndən sonra Nuru Paşa və yaxın qohumları özlərinə “Killioğlular” soyadı götürmüşdülər. Bu soyad onun əcdadının doğulduğu “Killi” adı ilə bağlı idi. O, 1906-cı ildə Quru qoşunları hərbi məktəbinə daxil olmuş və 1909-cu ildə həmin məktəbi leytenant rütbəsi ilə bitirərək 3-cü Ordu komandanlığında zabıt kimi xidmətə başlamış, 1910-cu ildən padşaha məxsus piyada bölüyünə keçirilmişdir. 1911-ci ildə Hərbi Akademiyanı bitirdikdən sonra, 1913-cü ildə yüzbaşı, 1916-cı ildə minbaşı, 1918-ci ildə yarıbay (yəni, 1913-cü ildə kapitan, 1916-cı ildə mayor, 1918-ci ildə podpolkovnik) rütbələri almışdır. 1914-cü ildə Türkiyənin Biyana səfirliyinin ataşeliyinə, bir az sonra hərbi ataşeyə yavər təyin edilmişdir. Birinci Dünya müharibəsi illərində Nuru Paşa Şimali Afrika cəbhəsinə göndərilmişdir. O, Liviya ərazisində cəbhə komandanı kimi Türkiyəyə və onun müttəfiqlərinə qarşı cəbhə yaradan qüvvələrlə döyüşlərə rəhbərlik etmiş, göstərdiyi şücaətə görə 1916-cı ildə “Altun ləyaqət”, Almaniyanın “Dəmir xaç” ordenlərinə, Avstriya-Macarıstan dövlətinin 3-cü dərəcəli fərqlənmə nişanına, Türkiyənin “Altun-İmtiyaz” medalına layiq görülmüş, padşahın qərarı ilə 1918-ci ildə ona vaxtından əvvəl hərbi rütbə verilmişdir. O, Trablis Qərb cəbhəsində italyan qoşunlarına qarşı döyüşlərdə göstərdiyi qəhrəmanlıq və sərkərdəlik qabiliyyətinə görə tarixi ədəbiyyatda “Trablis qəhrəmanı” kimi şöhrətləndirilmişdir.

1918-ci ilin yazında Osmanlı Türkiyəsi Azərbaycanı və Dağıstanı xilas etmək üçün qərargah yaradanda, Qafqaz İslam Ordusunun komandanı vəzifəsinə

Nuru Paşa təyin olunmuşdur. Ona padşah tərəfindən növbədənənkənar general-mayor rütbəsi verilmişdir. Nuru Paşa bir hərbiçi kimi Azərbaycanda qazandığı qələbələrlə təkcə Osmanlı dövlətinin deyil, Azərbaycanın da hərbi tarixinə və ümumən Türkiyə – Azərbaycan tarixinə parlaq səhifələr yazmışdır. O, 1918-ci ilin mayında Azərbaycana gələrək Qafqaz İslam Ordusunun yaradılmasında və Azərbaycanın düşmənlərdən təmizlənməsində böyük rol oynamışdır. Nuru Paşanın qoşunları 1918-ci il iyunun 17-dən sentyabrın 14-dək bir-birinin ardınca uğurlu döyüş əməliyyatları apararaq Azərbaycan torpaqlarını bolşevik-daşnak qanıçənlərindən təmizləmiş və həmin ilin 15 sentyabrında Bakını azad etmişdir. Bakı şəhəri azad edildikdən sonra Qafqaz İslam Ordusu hissələri Qarabağa göndərilərək Qarabağın erməni daşnaklarından təmizlənməsi əməliyyatına başlanılmışdır və uğurlu döyüşlərlə türk-azəri qoşunları Şuşaya daxil olaraq şəhərdə Azərbaycan bayrağını qaldırmışdır. Lakin Türkiyənin birinci dünya müharibəsində uduzması Nuru Paşanın bu işini yarımçıq qoymuşdur. 1918-ci il oktyabrın 30-da imzalanmış Mondros barışıqından sonra Osmanlı qüvvələri Azərbaycanı tərk etmək məcburiyyətində qalmışdır. Nuru Paşa 1920-ci il aprel çevrilişindən sonra da gizli olaraq bir qrup türk zabiti ilə Dağıstandan keçərək Şuşaya gəlmiş, bolşeviklərə qarşı döyüşlər aparmış, arın Qarabağ və Zaqatala bölgələrində xalqı bolşeviklərə qarşı üsyana qaldırmışdır. Sonra bir Azərbaycan süvari alayı və bir batareya ilə Türkiyəyə dönmən Nuru Paşa Ərzuruma gələrək Naxçıvan dəstəsinə qoşulmuş və azadlıq mücadiləsində iştirak etmişdir.

1949-cu il martın 2-də Nuru Paşa silah istehsal edən fabrikdə baş vermiş partlayış nəticəsində həlak olmuş və İstanbulda dəfn edilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Mir Mehdi Mir Xəzani. "Kitabi-tarixi-Qarabağ" // Qarabağnamələr / Tərt. ed. N.Axundov; elmi red. A.Fərzəliyev.-Kitab 2.- Bakı: Şərq-Qərb, 2006.- S.7-107.

Həsənov, S. Mir Mehdi Xəzaninin "Kitabi-tarixi-Qarabağ" əsəri Azərbaycan tarixini öyrənmək üçün mənbə kimi: tarix e. üzrə fəls. d-ru elmi dər. a. üçün təq. ed. dis.: 07.00.02. / S.H.Həsənov; Azərb. Resp. Təhsil Nazirliyi, LDU.-Bakı, 2010.-206 s.

Kərimov, R. Mir Mehdi Xəzaninin həyat və yaradıcılığı. Mir Mehdi Xəzani əsərləri / R.Ş.Kərimov; elmi red. Z. Əsgəri, M. Nağısoy-lu; red. M.Mailoğlu; AMEA, Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İn-tu.-Bakı: "Elm və təhsil", 2014.-236 s.

Musalı, V. Xəzani Mir Mehdi / V.Musalı // Osmanlı təzkiyələrində Azərbaycan şairləri: monoqrafiya / AMEA, M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tu.- Bakı, 2009.- S.10, 218-219.

Xəzani, Mir Mehdi // XIX əsr Azərbaycan şeiri antologiyası.- Bakı, 2005.- S.143-146.

Tarixçi və şair: Mir Mehdi Xəzani // Mədəniyyət.- 2014.- 4 iyul.- S.14.

Mir Mehdi Mir Həşim bəy oğlu (Mir Mehdi Xəzani) 1819-cu ildə Qarabağın Bərgüşad mahalının Məmər kəndində anadan olmuşdur.

Hələ kiçik yaşlarından atasız qaldığına, ailə vəziyyətinin ağırlığına baxmayaraq, mükəmməl təhsil almış, ərəb, fars dillərini öyrənmiş, dövrünün bir sıra elmlərinə dərinlənən yiyələnmişdir.

1830-cu ildə Qarabağın Şıxımlı kəndinə, 1838-ci ildə Gəncəyə köçmüş, orada məktəbdarlıqla məşğul olmuş, 1859-cu ildə yenidən Qarabağa qayıdaraq Tuğ kəndində yaşamışdır. O, burda da məktəbdarlıqla məşğul olmuşdur. Öz ana dilini dərinlənən sevmən Mir Mehdi Xəzani müsəlman dini ehkamına dair uşaqlar üçün Azərbaycan dilində mənzum bir əsər yazıb 1884-cü ildə çap etdirmişdi.

Mir Mehdi kənddə yaşasa da, Qarabağın ədəbi-mədəni mərkəzi Şuşa ilə daim əlaqə saxlayırdı. Mir Mehdi tarixçi idi. Onun yaradıcılığında ən əsas yeri "Kitabi-tarixi-Qarabağ" tutur. Müəllif özünün müqəddimədə qeyd etdiyinə görə əsəri Mirzə Adıgözləbəyin, Mirzə Camal Cavanşirin "Qarabağ tarix"lərindən əlavə "təvaxixi-qədimlər"dən geniş istifadə edərək Mirzə Camalın nəvəsi Məhəmmədbəy Cavanşirin xahişi ilə "xalis türki" (Azərbaycan) dilində yazmışdır. Əsər müqəddimə, 24 fəsil və xatimədən (nəticə) ibarətdir.

Azərbaycan SSR EA Əlyazmaları İnstitutunda "Kitabi-tarixi-Qarabağ"ın beş əlyazma nüsxəsi saxlanılır.

Aktual bir problem olan Qarabağ məsələsində erməni tarixçilərinin iddialarını puça çıxartmaq üçün Mir Mehdi Xəzaninin "Kitabi-Tarixi-Qarabağ" əsərinin araşdırılması əhəmiyyətlidir. Sadəcə Azərbaycan dilində yazılmış "Kitabi-Tarixi-Qarabağ" əsəri sadəcə Qarabağın deyil, ümumilikdə Azərbaycanın xanlıqlar dövrü üçün mühüm bir mənbədir. Bundan əlavə "Kitabi-Tarixi-Qarabağ" əsərində elə maraqlı məlumatlar və faktlar var ki, digər "Qarabağnamələr"də buna təsadüf olunmur. Ən əsas isə bu əsərdə erməni tarixçilərin iddialarının əsassız olduğunu sübut edəcək dəlillər çoxdur.

Mir Mehdi Xəzani həm də şair olmuşdur. Xəzani təxəllüsü ilə şeirlər yazmış, bədii yaradıcılığında Füzuli ənənələrinə və xalq ədəbiyyatı üslubuna daha çox müraciət etmişdir. Qəzəl, qəsidə, müxəmməs, müstəzad, qoşma, gəraylı, bayatı janrlarında yazılan şeirləri tapılmış və 1989-cu ildə əsərləri Bakıda çap olunmuşdur. Bir neçə il öncə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda Mir Mehdi Xəzaninin "Xəyalat məcmuəsi" adlı şeirlər toplusunun əlyazması əldə edilmişdir. Burada şairin yüzdən artıq şeiri ilə yanaşı, Vaqif, Zakir, Asi və digər Qarabağ şairlərinin şeirləri də təplanmışdır.

Mir Mehdi Xəzani təxminən 1894-cü ildə vəfat etmişdir.

865
illiyiŞihabəddin Yəhya Sührəvərdi
1154-1191

Filosof

Ə d ə b i y y a t

Xəlilov, S. *İşraqilik və müasir fəlsəfi təlimlər: (Şihabəddin Yəhya Sührəvərdinin anadan olmasının 850 illiyi münasibətilə) / Səlahəddin Xəlilov.- Bakı: Azərbaycan Universiteti, 2005.- 100 s.*

Məmmədova, Ü. *Şihabəddin Yəhya Sührəvərdinin ədəbi yaradıcılığı: filol. e.n. a. dər. al. üçün təq. ol. dis.: 10.01.01 / Ü.Z.Məmmədova; AMEA, Nizami ad. Ədəbiyyat İn-tu.- Bakı, 2005.- 140 s.*

Zakirqızı, Ü. XI-XIII əsrlərin görkəmli Sührəvərdiləri / Ü.Zakirqızı // AMEA-nın Xəbərləri: Humanitar elmlər seriyası.-2016.- № 1.- S.33-37.

Sarıyeva, İ. 38 yaşında vəfat edən Sührəvərdinin tükənməz elmi irsi... / İ.Sarıyeva // Bakı xəbər:- 2014.- 5 noyabr:- S.15.

Nuri, E. *Şihabəddin Yəhya Sührəvərdi - "işiq şeyxi" / E.Nuri // Aydın yol.- 2016.- 15 iyul.- S.10.*

http://www.anl.az/download/meqale/baki_xeber/2014/noyabr/401128.htm

Şihabəddin Sührəvərdinin (tam adı Şihabəddin Əbülfütuh Yəhya ibn Həbəş ibn Əmirək Sührəvərdi) doğum tarixi haqqında müxtəlif məlumatlar vardır. AMEA-nın müxbir üzvü, filosofun araşdırıcısı Z.C.Məmmədov yazır: Şihabəddin Sührəvərdinin yalnız gənc (əş-şəbb) adlandırılması faktı göstərir ki, o, ən çox 38 il yaşamışdır. 587-ci hicri ilindən 38 il çıxdıqda mütəfəkkirin təqribən 549-cu (1154-cü il) ildə doğulduğu müəyyənləşdirilmiş olur.

“Şihabəddin” filosofun ləqəbidir. İslam mistisizminin ən mühüm nümayəndələrindən biri olan Sührəvərdi eyni zamanda “Şeyx əl-Məqtul” və “Şeyx əl-İşraq” ləqəbləriylə də tanınmışdır.

Şihabəddin Sührəvərdinin əsərlərinin və onlara yazılmış şərhlərin, haşiyələrin əlyazma nüsxələri dünyanın bir sıra fondlarında və kitabxanalarında saxlanılır. Qeydə alınmış əlli iki əsərdən on üçü peripatetizm, on beşi sufizm, səkkizi işraqilik və on altısı müxtəlif mövzular üzrə qruplaşdırılmışdır.

Şihabəddin Sührəvərdinin onlarla əsərinin müxtəlif tarixdə köçürülmüş yüzə yaxın əlyazma nüsxəsi dünyanın otuzdan çox kitabxanasının fondunda saxlanılır. Onun irsinin yayılmasında görkəmli fransız şərqşünası A.Korbinin hazırladığı üç cildlik toplusunun əhəmiyyəti misilsizdir. Birinci məcmuə İstanbulda 1945-ci ildə buraxılıb, bura peripatetizmə dair əsərlərin metafizika hissələri toplanmışdır. 1952-ci ildə Tehrandə çıxmış ikinci məcmuədə “İşraq fəlsəfəsi”, “Filosofların görüşləri”, “Qərb qürbət” əsərləri verilmişdir. 1970-ci ildə Tehrandə buraxılmış məcmuədə filosofun on dörd traktatı toplanmışdır. Peripatetizmə dair “Filosofların görüşləri” traktatı ortodoks İslam ideoloqlarının Şərq

peripatetiklərinə qarşı güclü hücumla başladığı bir dövrə təsadüf edir. Burada müəllif aristotelçi filosoflara haqq qazandıraraq onların müddəalarının təhrifinə və rəşional fikirlərinin biddət kimi qələmə verilməsi cəhdinə qarşı çıxmışdır.

Azərbaycanda Sührəvərdinin həyatı, yaradıcılığı, fəlsəfi irsi ilə bağlı ilk tədqiqatlar AMEA-nın müxbir üzvü Zakir Məmmədov tərəfindən aparılmışdır. 2009-cu ildə nəşr edilmiş “Şihabəddin Sührəvərdi: həyatı, yaradıcılığı və dünyagörüşü” əsəri isə Sührəvərdi irsinin tədqiqinə həsr olunan geniş və hərtərəfli moniqrafiyadır. Alim filosofun iki traktatını Azərbaycan dilinə tərcümə edərək Bakıda nəşr etdirmişdir.

Professor Malik Mahmudov 1983-cü ildə nəşr edilmiş “Ərəbcə yazmış azərbaycanlı şair və ədiblər” adlı monoqrafiyada, 2010-cu ildə Bakıda Ülkər Zakirqızının (Məmmədova) “Şihabəddin Yəhya Sührəvərdi” (ədəbi-bədii yaradıcılığı) kitabında işraqi filosofun ədəbi-bədii yaradıcılığı geniş tədqiq edilmişdir.

Filosof müsəlman hüquqşünaslarının ciddi tələblərinə görə, Misir, Yəmən və Suriyanın hökmdarı Səlahəddin Əyyubinin (1169-1193) əmri ilə 1191-ci ildə 37 yaşında öldürülmüşdür.

25 dekabr 1991-ci ildə AMEA-nın Fəlsəfə və Hüquq İnstitutunda (indiki Fəlsəfə, Sosiologiya və Hüquq İnstitutu) filosofun vəfatının 800-ü ildönümü keçirilmişdir. İrənin Sənəndəc şəhərində Şihabəddin Yəhya Sührəvərdinin heykəli ucaldılmışdır...

YUNESKO-nun 2018-2019-cu illər üzrə yubileylər siyahısına əsasən Şərq böyük şair və filosofu, Azərbaycan əsilli Şihabəddin Yəhya Sührəvərdinin yaradıcılığa başlamasının 850 illik yubileyinin keçirilməsi qəbul edilmişdir.

135
illiyiQafur Rəşad
1884-1943

Pedaqoq, coğrafiyaçı

Qafur Ələkbər oğlu Mirzəzadə (Qafur Rəşad) 1884-cü ildə Şamaxıda (Bəzi tədqiqatçılar onun Lahıcda anadan olduğunu yazırlar) anadan olmuşdur.

1894-1901-ci illərdə Şamaxı şəhər realni məktəbində oxumuş, Bakıya gələrək III Aleksandr kişi gimnaziyasında xüsusi komissiya qarşısında imtahan vermiş və Azərbaycan dili müəllimi arayış-vəsiqəsini almışdır.

1902-ci ildə Şamaxı qəzasının Lahıc kənd ibtidai məktəbinə müəllim təyin olunmuş, beş il burada böyük sevgi ilə uşaqların biliklərə yiyələnməsinə çalışmışdır.

1907-ci ildə Bakıya gəlmiş və "Nəşri-maarif" cəmiyyətinin müəllim hazırlığı kursunda, "Rus-tatar" məktəbində müəllimlik etmişdir. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə (1918) Xalq məktəbləri direktorunun əmri ilə milli fənləri tədris etmək üçün 2-ci Realni məktəbinə təyinat almışdır.

O, 1923-1927-ci illərdə Bakı Ali Pedaqoji İnstitutunda (indi ADPU) oxumuşdur.

Sovet hakimiyyəti illərində Azərbaycan Dövlət Universitetində (indiki BDU), Zaqafqaziya Pambıqçılıq İnstitutunda, M.Əzizbəyov adına Bakı Politexnik İnstitutunda (indiki ADNSU) çalışmışdır.

Q.Rəşad Azərbaycan məktəblərinin dərsləklərlə təminatı məsələsində səyini əsirgəməmiş, "Qafqaz coğrafiyası", "Ümumi coğrafiya", "İbtidai coğrafiya", "Coğrafiya terminləri lüğəti", "SSRİ-nin iqtisadi coğrafiyası", "Xəritə üzərində əməli iş" kimi

ümumilikdə 18 dərslək və dərs vəsaiti nəşr etdirmişdir. Onun Məmmədsadiq Axundov və Əbdürrəhman Əfəndizadə ilə birgə hazırladığı "Rəhbəri-sərf", "Rəhbəri-hesab" dərsləkləri uzun illər məktəblərdə tədris olunmuşdur. Milli uşaq ədəbiyyatının inkişafında da Q.Rəşadın xidmətləri də böyükdür. Ə.Əfəndizadə ilə birgə Azərbaycanda "Məktəb" adlı ikinci (ilk uşaq nəşri 1906-cı ildə çıxan "Dəbistan" jurnalı idi) uşaq jurnalının (1911-1920) və eyniadlı mətbəənin təsisçisi olmuşdur. Jurnal Xalq Cümhuriyyəti dövründə uşaqların milli müstəqillik və dövlətçilik ruhunda tərbiyəsində müsbət rol oynamışdır. O, uşaq ədəbiyyatının yaradılmasında folklor nümunələrindən geniş şəkildə istifadə edir, xalq hikmətlərinin yaşadılması və gələcək nəsillərin təlim-tərbiyə olunmasını diqqətdə saxlayırdı.

Q.Rəşad kasıb və kimsəsiz uşaqları milli dövlət məktəblərinə, eləcə də özünün xüsusi məktəbinə cəlb etmək məqsədilə dövrü mətbuatda tez-tez çıxışlar etmişdir.

Tanınmış maarifçi tərcümə sahəsində də özünü sınamış, L.N.Tolstoyun "İnsana çoxmu torpaq lazımdır?", "Baha oturur", "Barmaq boyda uşaq", "Dövlətli sərçə və dişli siçan", "Bir-birinə məhəbbət ediniz" və P.N.Polevoyun "İki yol, iki yoldaş" əsərlərini dilimizə tərcümə edərək Azərbaycan oxucusunun ixtiyarına vermişdir.

Qafur Rəşad 1943-cü il noyabr ayının 26-da vəfat etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Ayineyi-millət / Q.R.Mirzəzadə; tərt. və ön söz müəllifi V.Əhməd; elmi red. X.Q.Məmmədov.-Bakı: Maarif, 1992.-56 s.

Hacıyeva, S. Qafur Rəşad Mirzəzadənin pedaqoji fəaliyyəti və maarifçilik görüşləri: ped. üzrə fəls. d-ru e. dər. al. üçün təq. ed. dis.: 5804.01 / S.T.Hacıyeva; Azərb. Resp. Təhsil Nazirliyi, Azərb. Dövlət Pedaqoji Un-ti.-Bakı, 2016.-168 s.

Fərəcov, S. Naşir, tərcüməçi, pedaqoq / S.Fərəcov // Mədəniyyət.-2016.-7 oktyabr.- S.15.

İ n t e r n e t d ə

<http://www.anl.az/down/meqale/medeniyyet/2016/oktyabr/509126.htm>

135
illiyi **Xədicə Əlibəyova**
1884-1961

Maarifçi, publisist

Xədicə Ələddin qızı Əlibəyova 1884-cü ildə Tiflisdə ruhani ailəsində anadan olmuşdur. Atasının ruhani olmasına baxmayaraq ilk təhsilini Rus qız gimnaziyasında almış, Zaqafqaziya Olginskaya Mamalıq İnstitutuna qəbul olmuş, 1907-ci ildə təhsilini bitirərək, birinci dərəcəli mama ixtisasına yiyələnmişdir. Azərbaycan qadınlarının həyatında, qadın xeyriyyə cəmiyyətlərinin işində yaxından iştirak etmişdir.

1911-ci ildə onun redaktorluğu ilə Azərbaycanda ilk qadın məcmuəsi olan "İşıq" jurnalı (cəmi 68 nömrəsi buraxılmışdır) nəşr olunmuşdur. Qadınları maarif və mədəniyyətə, öz haqlarını müdafiə etməyə çağıran "İşıq" jurnalında çalışanlar da əsasən qadınlar idi.

X.Əlibəyova "İşıq" jurnalında "Hüquqlarımız" sərlövhəli silsilə məqalələr yazmışdır. Qadınların

Ə d ə b i y a t

Əlibəyova Xədicə // Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensiklopediyası.- Cild 1.- Bakı, 2004.- S.339-340.

130
illiyi **Mədinə xanım Qiyasbəyli**
1889-1938

Maarifçi

Mədinə Mehdi ağa qızı Qiyasbəyli (Vəkilova) 1889-cu ilin aprel ayında Qazax qəzasının Salahlı kəndində anadan olmuşdur. Tiflisdə "Müqəddəs Nina" qız məktəbini, 1905-ci ildə birillik pedaqoji kursu bitirmiş, müəllimlik şəhadətnaməsi almışdır. 1906-cı ildə Salahlı kəndində öz yaşadığı evdə ilk kənd qız məktəbi açmış, ömrü boyu maarif və mədəniyyətin inkişafına çalışmışdır. 1918-ci ildə Qazax və Gədəbəy bölgələrində məktəb təşkil etmiş, Qazax qəzasında xalq məktəblərinin inspektoru olmuşdur. 1920-1933-cü illərdə Bakıda yaşadığı mənzildə kurslar təşkil etmiş, azərbaycanlı qızlar üçün Darülmüəllimat-qız məktəbləri üçün ibtidai sinif müəllimləri hazırlayan ilk pedaqoji təhsil ocağını yaratmışdır. Bakıda orta məktəblərdə, Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda müəllimlik etmişdir. "Şərq qadını" jurnalının yaradıcılarından biri

Ə d ə b i y a t

Qiyasbəyli Mədinə Mehdi ağa qızı (1889-1938) // Azərbaycan mətbuatı tarixi: ali məktəb tələbələri üçün dərslik / Tərt. və red.

A.Şahverdiyev; elmi məsl. Ə.Vəliyev.- Bakı, 2006.- S.202.

hüquq bərabərliyi, onları maarif və mədəniyyətə, ictimai həyatda iştiraka çağırış, qadın klublarının, savad kurslarının açılması, uşaqların tərbiyəsi, ev işləri və sağlamlıq məsələləri ətrafında gedən mübarizə və s. onun publisistik məqalələrinin əsas mövzusu idi.

1912-ci ildə "İşıq" jurnalı fəaliyyətini dayandırdıqdan sonra Bakı Müsəlman Qadınları Xeyriyyə Cəmiyyətinin fəal üzvlərindən biri kimi fəaliyyət göstərən Xədicə Əlibəyova Şəkiyə köçərək həkim-ginekoloq işləmişdir. 1920-ci ildən 1946-cı ilədək Şəkidə həkim - ginekoloq kimi fəaliyyət göstərən xanım Xədicə Əlibəyova həmçinin, savad kurslarının, qadın klubunun təşkilində də yaxından iştirak etmiş, ömrünün sonuna yaxın Bakıya qayıtmışdır.

Xədicə Əlibəyova 1961-ci ildə Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

kimi savadsızlığa qarşı mübarizəyə qoşulmuşdur. Onun təşəbbüsü ilə Türk respublikaları arasında ilk qadın müəllimlər seminariyasının əsası qoyulmuşdur.

Tərcüməçilik fəaliyyəti ilə ardıcıl məşğul olmuşdur. Səməd Vurğun A.S.Puşkinin "Yevgeni Onegin" mənzum romanının poetik tərcüməsi üzərində çalışarkən onun tövsiyələrinə qayğı ilə yanaşmışdır. Rus oxucuları onun tərcüməsi ilə M.S.Ordubadinin "Dumanlı Təbriz", Əbülhəsənin "Yoxuşlar" romanı ilə tanış olmuşlar.

Mədinə xanım Qiyasbəyli amansız repressiya tufanında məhv edilən, həyatı yarımçıq qalan ziyalı Azərbaycan qadınlarından biri olmuş, 1936-cı ilin dekabrında həbs olunmuş, iki ildən sonra güllələnmişdir. Ölümündən iki il sonra bəraət almışdır.

115
illiyi**Qulam Məmmədov**
1904-1985*Pedaqoq-alim*

Qulam Kərim oğlu Məmmədov 1904-cü ildə anadan olmuşdur. 1924-cü ildə Bakı Xalq Təhsili İnstitutunu bitirmişdir. 1920-1930-cu illərdə müəllim, məktəb direktoru (Ramana, Balaxanı), 1930-1931-ci illərdə RTXŞ-in müdiri (Bakı şəhəri), 1931-1933-cü illərdə Bakı Şəhər Təhsil Şöbəsi müdirinin müavini, 1934-1935-ci illərdə Elmi-Tədqiqat Pedaqogika İnstitutunda direktor, 1935-1936-cı illərdə Azərbaycan SSR Xalq Təhsili Komissarlığında Ali məktəblər və pedaqoji məktəb şöbəsinin rəisi, 1936-1939-cu illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Xalq Təhsili Komissarı, 1938-1941-ci illərdə Azərbaycan SSR Xalq Təhsili Komissarlığının Məktəb şöbəsinin rəis müavini vəzifələrində işləmişdir.

1941-1945-ci illərdə Q.Məmmədov Sovet Ordusu sıralarında qulluq etmiş, 1945-1946-cı illərdə Respublika Təhsil Nazirliyinin Məktəblər şöbəsinin rəisi olmuşdur. 1946-1952-ci illərdə Q.Məmmədov M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Müəllimlər İnstitutunda direktor müavini, 1952-1959-cu illərdə M.F.Axundov adına

Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunda elmi və tədris işləri üzrə rektor müavini işləmişdir.

1959-1968-ci illərdə M.F.Axundov adına Pedaqoji Dillər İnstitutunun rektoru olmuşdur. O, 15 ildən artıq İnstitutun Pedaqogika və psixologiya kafedrasının müdiri kimi çalışmışdır. 40-dan artıq elmi işin, o cümlədən "Savadsızlığın aradan qaldırılması" dərsliyinin (1933-1937), respublikanın rus məktəblərinin VI, IX, X sinifləri üçün "Azərbaycan dili" dərsliklərinin müəllifidir. Q.Məmmədov 1959-cu ildə "Validəynlər arasında məktəbin pedaqoji təbliği" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmişdir.

Görkəmli alim "Şərəf nişanı" ordeni, "Qafqazın müdafiəsi", "Almaniya üzərində qələbəyə görə" medalları ilə təltif olunmuşdur. O, həmçinin Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı, "Xalq təhsili əlaçısı" nişanları ilə təltif olunmuşdur.

Məmmədov Qulam Kərim oğlu 1985-ci ildə vəfat etmişdir.

Rüstəmov, F. 70 illik işıqlı və mənalı ömür yolu / Fərrux Rüstəmov // Pedaqoji очерlər: Səhləflərim və müasirlərim / F.Rüstəmov.- Bakı, 2010.- S.20.

110 Mərdan Muradxanov
illiyi 1909-1979*Maarif xadimi*

Mərdan Əsədulla bəy oğlu Muradxanov 1909-cu ildə Salyan rayonunda anadan olmuşdur. 1927-ci ildə Bakı Pedaqoji Texnikumunu, 1932-ci ildə Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunu bitirmişdir.

1946-1952-ci illərdə Azərbaycan Elmi Tədqiqat Pedaqogika İnstitutunda elmi işlər üzrə direktor müavini, 1952-1958-ci illərdə API-də Pedaqogika və 1960-1979-cu illərdə İbtidai təhsil nəzəriyyəsi və metodikası kafedralarının müdiri vəzifələrində işləmişdir. 40-dan artıq kitabın, 300-dən artıq elmi məqalənin müəllifi olmuşdur. Azərbaycanda pedaqogika elminin müxtəlif sahələrinə aid çoxlu sayda kitabların müəllifidir. "A.S.Makarenkonun pedaqoji irsi və ondan Azərbaycanda istifadə edilməsi

təcrübələri", "Ailədə uşağın əmək tərbiyyəsi", "50 sual – 50 cavab" kitabları onun pedaqogika sahəsində zəngin təcrübəsinin məhsullarıdır. Azərbaycanda çap olunan "Pedaqogika" (1958-1959, 1964) dərsliklərinin, Moskvada nəşr edilən ikicildlik "Pedaqoji lüğət" in və dördcildlik "Pedaqoji ensiklopediya"nın müəlliflərindəndir. Mərdan Muradxanov ilk dəfə olaraq M.Cəlilin "Danabaş kəndinin məktəbi" əsərinin pedaqoji təhlilini vermişdir. 1961-ci ildə professor elmi adını almışdır. Elmi fəaliyyətinə görə respublikanın "Əməkdar elm xadimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Mərdan Muradxanov 1979-cu ildə vəfat etmişdir.

50 sual-50 cavab / M.Ə.Muradxanov; [red. Q. İsmayılov].- Bakı: Gənclik, 1981.-92 s.

110
illiyi**Əliabbas Mədətzadə
1909-1972***Alim***Ə d ə b i y y a t**

Şərqi Qafqazın təbii-sinoptik iqlim fəsilləri / Ə.A.Mədətzadə; red. Ə.M.Şixlinski; Azərb. SSR EA, Coğrafiya İn-tu.-Bakı: Elm, 1973.-132] s.

Havanın qabaqcadan xəbər verilməsi və onun xalq təsərrüfatında əhəmiyyəti / Ə.A.Mədətzadə, F.A.Mütəlibov.-Bakı, 1960.-44 s.

Haqverdiyev, H.T. Azərbaycanın ilk meteoroloq-sinoptiki Ə.A.Mədətzadənin elmi-metodiki töhfələri haqqında / H.T.Haqverdiyev, T.H.İsmayilova, A.H.Ağzadə; AMEA akad. H.Ə.Əliyev adına Coğrafiya İnstitutu, Azərbaycan Coğrafiya Cəmiyyəti //Coğrafiya və təbii resurslar, №1, 2016.-S.121-123.

Mədətzadə Əliabbas Abbasqulu oğlu (1909- 1972) //Budaq Budaqov Azərbaycanın coğrafiyaçı alimləri.- Bakı: "Elm", 2013.-S.64-65.

Əliabbas Abbasqulu oğlu Mədətzadə (1909-1972)// Coğrafiya kəşflərinin tarixi və səyyahlar: Pedoqoji universitetlər üçün dərs vəsaiti /M.C. Əliyev, F. A. Həsəni; Elmi red. M.Y. Xəlilov; Rəyçilər. Ş.G. Həsənov, M.S. Həsənov; Azərbaycan Dövlət Pedoqoji Universiteti.-Bakı, 2008.-S.225-227.

Əliabbas Abbasqulu oğlu Mədətzadə 1909-cu ilin dekabr ayında Maştağa qəsəbəsində anadan olmuşdur.

1931-ci ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin fizika-riyaziyyat fakültəsini bitirib, Azərbaycan Respublikası Hidrometeorologiya Xidmət İdarəsində hava proqnozu sahəsində əmək fəaliyyətinə başlamışdır. İlk elmi işi 1936-cı ildə tərtib etdiyi "Azərbaycanın sinoptik rayonlaşdırılması" xəritəsi olmuşdur və ondan indi də hava proqnozlarının verilməsində istifadə olunur.

1946-cı ildə "Cənubi xəzərin fırtınaları" mövzusunda namizədlik, 1957-ci ildə isə "Abşeronun hava və iqlim tipləri" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1960-cı ildə professor elmi adı almışdır.

1947-ci ildə Azərbaycan Respublikası Hidrometeorologiya Xidmət İdarəsində Dəniz rəsədxanasının direktoru vəzifəsinə təyin olunmaqla Xəzər problemlərinin öyrənilməsində mühüm rol oynayan alimlərdən biri olmuşdur.

Onun bütün həyatı AMEA Coğrafiya İnstitutu ilə bağlı olmuşdur. 1959-1972-ci illərdə isə əvvəl "Sinoptik meteorologiya", sonra isə "Atmosfer fizikası" şöbəsinə rəhbərlik etmişdir.

Ə.A.Mədətzadə Azərbaycan Dövlət Universitetində, Azərbaycan Tibb İnstitutunda uzun müddət işləməklə

iqlimşünaslıq və meteorologiyadan dərs demiş, yerli mütəxəssislərin hazırlanmasında mühüm rol oynamışdır.

Onun Coğrafiya elminə verdiyi töhvələr içərisində 1963-cü ildə çap olunmuş "Azərbaycan Respublikasının atlası"nda işlədiyi xəritələr xüsusi qeyd olunur. O, ilk dəfə Azərbaycana daxil olan hava kütlələrinin hərəkət istiqamətini müəyyənləşdirmiş, fəsillik hava proqnozunun metodikasını işləmiş, təbii-sinoptik iqlim fəsillərinin xəritəsini tərtib etmişdir. Hal-hazırda respublikamızda uzmüddətli iqlim proqnozu verilməyəndən Ə.A.Mədətzadənin üsulundan istifadə olunur.

"Abşeronun hava növləri və iqlimi" əsərində Ə.A.Mədətzadə ilk dəfə olaraq yarımada mikroiklim rayonlaşdırılmasını aparmışdır. 1968-ci ildə çap olunmuş "Azərbaycanın iqlimi" monoqrafiyasının əsas müəllifi və redaktorlarından biri olmuş, 1970-ci ildə bu kollektiv monoqrafiyaya görə Respublika Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür.

Ə.A.Mədətzadə "Cənubi Xəzərin qasırğaları", "Abşeronun hava növləri və iqlimi", "Şərqi Qafqazın təbii sinoptik iqlim fəsilləri" monoqrafiyalarının, çoxlu sayda xəritələrin və 100-ə qədər məqalənin müəllifi olmuşdur.

Əliabbas Mədətzadə 1972-ci ildə vəfat etmişdir.

Bakı Dövlət Universitetinin Elmi kitabxanasının təşkili 1919

Ə d ə b i y a t

Xələfov, A. Bakı Dövlət Universitetinin Elmi Kitabxanası: 90 il elm və təhsilin xidmətində: [monoqrafiya] / A.Xələfov; red.: K.Aslan, N.Məmmədov.- Bakı: Bakı Universiteti, 2009.- 208 s.

Əliyev, A. Bakı Dövlət Universitetinin Elmi Kitabxanasının tədris ədəbiyyatı fondunun komplektləşdirilməsinin kompüterləşdirilməsi problemləri / Aşur Əliyev // Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya: Elmi-nəzəri, metodik və təcrübə jurnal.- 2014.- № 2.- S.36-41.

Əliyev, A. Bakı Dövlət Universitetinin Elmi kitabxanasında elektron kataloqun təşkili və inkişaf perspektivləri / Aşur Əliyev, R.Qardaşov // Dil və ədəbiyyat: Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal.-2015.- № 1 (93).- S.328-331.

Qurbanqızı, Z. Elmi kitabxana yeni inkişaf mərhələsində / Zümrüd Qurbanqızı // Respublika.- 2018.- 8 mart.- S.5.

Bakı Dövlət Universiteti 1919-cu ildə yaradılmış və həmin ildə onun strukturunda önəmli yeri olan kitabxana təşkil olunmuşdur.

Elmi kitabxana fondunun zənginliyinə, biblioqrafiya və informasiya işinin nümunəvi təşkilinə, oxuculara yüksək xidmət mədəniyyətinə, yüksək ixtisaslı kadrlarına görə Azərbaycan SSR Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyinin 1971-ci il 7 may tarixli 131 sayılı əmrinə əsasən, ali və orta ixtisas məktəb kitabxanalarının metodiki mərkəzidir.

1974-cü ildən universitetin kitabxanasına “Elmi kitabxana” statusu verilmişdir. Hazırda 2,5 milyondan çox kitab fondu var.

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 1999-cu il 171 sayılı əmrinə əsasən, tarix elmləri doktoru, professor A.Xələfovun rəhbərliyi ilə “Kitabxananın kompüterləşdirilməsi” Elmi Tədqiqat Laboratoriyası 2000-ci ildən fəaliyyətə başlamışdır. Laboratoriyanın əsas məqsədi universitet kitabxanasının informasiya fəaliyyətinə müxtəlif kitabxana prosesi səviyyələrində yeni texnologiyaların daxil olması ilə əlaqədar nəzəri və təşkilati məsələləri təkmilləşdirməkdir.

2001-ci ildən respublika ali məktəb kitabxanaları arasında ilk dəfə olaraq, BDU-nun Elmi kitabxanasında elektron kataloqun (EK) yaradılmasına başlanmışdır. Kitabxananın Azərbaycan dilində olan fondu tam elektron kataloqa daxil edilmiş və bu proses hal-hazırda davam etdirilir. Kitabxanada Azərbaycan, rus və xarici dillərdə olan dövri nəşrlər, dissertasiya və nadir kitablar da elektron kataloqa daxil edilmişdir. Bu proses İRBİS-64 avtomatlaşdırılmış kitabxana-informasiya sistemi ilə həyata keçirilir.

Elektron kataloq beynəlxalq kompüter şəbəkəsi vasitəsi ilə oxuculara dünyanın istənilən nöqtəsində xidmət göstərməyə imkan verir. Hal-hazırda Elmi kitabxanada tammətnli elektron kitabxana yaradılır.

2002-ci ildən Elmi kitabxananın **bdu.az** saytı sərbəst fəaliyyət göstərir. İstifadəçilər bu sayta daxil olmaqla, kitabxana haqqında məlumat ala bilərlər və eyni zamanda, elektron kataloq vasitəsilə On-line rejimində daha operativ axtarış apara bilərlər.

Son 10 ildə Elmi kitabxananın qiraət zalları müasir standartlara uyğun əsaslı təmir edilmiş, yeni, rahat mebel avadanlıqları, kompüter texnologiyaları alınmışdır.

Azərbaycan Respublikasının 1999-cu il 12 mart tarixli “Kitabxana işi haqqında” Qanununun 15-ci maddəsinə əsasən, BDU-nun Elmi kitabxanası poliqrafiya müəssisələri və digər hüquqi şəxslər tərəfindən buraxılan çap məhsullarından 2 pulsuz məcburi nüsxə alır.

Elmi kitabxana həm respublika ali məktəb kitabxanaları ilə, həm də 21 ölkənin 49 universiteti və beynəlxalq nəşriyyatı ilə informasiya mübadiləsi aparır. Amerika Kitabxana Assosiasiyası, Azərbaycan Kitabxana İşinin İnkişafı Assosiasiyası və universitetin Elmi kitabxanası ilə birgə işlənən layihə çərçivəsində “Hinari” verilənlər bazasında olan elektron jurnallardan oxucuların istifadəsi mümkün olmuşdur. BDU-nun Elmi kitabxanası hal-hazırda Respublika Mərkəzi Metodiki Kitabxana Komissiyasının, Azərbaycanın Kitabxana İşinin İnkişafı Assosiasiyasının, Azərbaycan Kitabxanaçıları Cəmiyyətinin və Avroasiya Kitabxanaşünaslıq Assambleyasının üzvüdür.

M.Qorki adına Mərkəzi şəhər Səyyar kitabxanasının təşkili 1924

Azərbaycanda sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra kitabxana işinə dövlət rəhbərliyini Azərbaycan Xalq Maarif Komissarlığı həyata keçirirdi. 1920 -ci ildə Xalq Maarif Komissarlığı kitab məhsullarını respublika kitabxanaları arasında düzgün bölüşdürmək və kitabxanaların komplektləşdirilməsini mərkəzləşdirmək məqsədilə Mərkəzi Kitabxana Kollektoru təşkil etmişdir. Mərkəzi Kitabxana Kollektoru 1922-ci ilin mart ayında müvəqqəti ləğv olunmuş, lakin həmin ilin iyul ayında yenidən bərpa edilmişdir.

1924-cü il iyun ayında Moskva-da kitabxana işçilərinin I qurultayı keçirildikdən sonra Mərkəzi Kitabxana Kollektoru müəssisələrdə səyyar kitabxanalar təşkil etmək işini genişlənməyə başlamışdır. İlk səyyar kitabxanalar Kollektor tərəfindən 1924-cü ilin oktyabr ayında "Qırmızı oktyabr" mebel fabrikində, Volodarski adına tikiş fabrikində, "Qırmızı Oktyabr" tütün fabrikində, sonralar isə bir sıra başqa yerlərdə təşkil edildi. Sonralar Bakı Xalq Maarif Şöbəsinin Kitabxana Kollektoru Mərkəzi Səyyar Kitabxana Fonduna çevrilmişdir.

1936-cı ildə MKSF-yə rus yazıçısı Maksim Qorkinin adı verilmişdir.

2009-cu ildən M.Qorki adına MSKF-də kitabxana işinin ən vacib sahəsi olan elektron kataloqun tərtibinə başlanmış, həmin ilin fevral

ayında isə M.Qorki adına Mərkəzi Səyyar Kitabxana Fondunda İnformasiya Mərkəzi açılmış, kitabxanasının saytı sabail-mks.az və elektron kataloq istifadəçilərin ixtiyarına verilmişdir.

Mərkəzin yaradılması Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 6 oktyabr 2008-ci ildə imzaladığı "Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramı" çərçivəsində həyata keçirilmişdir.

2011-ci ildə "Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramı"nın "Bakı şəhərində mövcud kitabxanaların bazasında 9 mərkəzləşdirilmiş kitabxana sistemlərinin yaradılması, şəhər və rayonlarda isə bir çox kitabxana filiallarının birləşdirilməsi" 2.1.5. bəndinə uyğun olaraq 1924-cü ildə yaradılmış M.Qorki adına Mərkəzi Səyyar Kitabxana Fondu əsasında Səbail MKS təşkil edilmişdir. 1 Mərkəzi kitabxanadan və 4 filialdan ibarətdir.

Hazırda kitabxanada Oxuculara xidmət şöbəsi (abonement, oxuzalı), Uşaq şöbəsi, Kitabışləmə və komplektləşdirmə, Metodika və biblioqrafiya, İnformasiya-resurs, Kitabxana-biblioqrafiya proseslərinin avtomatlaşdırılması şöbələri fəaliyyət göstərir.

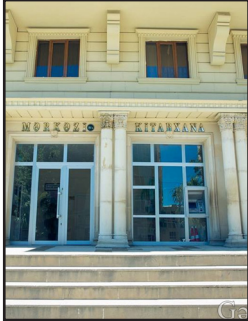
Ə d ə b i y a t

Səbail rayon
Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemi // Azərbaycan Kitabxana Ensiklopediyası / Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, M.F.Axundzadə adına Milli Kitabxana.- Bakı, 2015.- S.551.

İ n t e r n e t d ə

<http://sabail.cls.az/more/text/27361>

85 illiyi Gəncə şəhər Mərkəzi Kitabxanası yaradılmışdır 1934

Gəncə şəhər Mərkəzi Kitabxanası 1934-cü ildə şəhər maarif şöbəsi tərəfindən təşkil edilmişdir. 1935-ci ildə kitabxananın fondunda 5 min nüsxə kitab olmuş, 300 nəfər oxucusu xidmət göstərmişdir.

Gəncə şəhər MKS 1976-cı ildə təşkil edilmişdir. MKS-in 1 şəhər Mərkəzi Kitabxanası (MK) (9 şöbə ilə) uşaq kitabxanası və 21 kitabxana filialı var. Bunlardan 16 şəhər kitabxana filialı və 1 qəsəbə kitabxana filialı böyüklərə, biri gənclərə, üç kitabxana isə kiçik yaşlı uşaq - oxuculara xidmət edir.

MKS-in fondunda olan 391834 nüsxə fondu ilə Azərbaycan və dünya ədəbiyyatı nümunələrinin, bütün kitab sərəvətlərinin, digər informasiya vasitələrilə 62458 nəfər oxucuya, 1201983 kitab verlişi ilə xidmət göstərir.

Mərkəzi kitabxana sistemə daxil olan bütün kitabxanalara metodik rəhbərlik edir. Mərkəzi kitabxanada oxucuya lazım olan kitabı tapmağa kömək məqsədi ilə əlifba və sistemli kataloqlar, sistemli və ölkəşünaslıq kartotekaları tərtib edilmişdir.

2003-cü ildən Mərkəzləşdirilmiş kitabxana sisteminin “gencekitab.az” veb-saytı yaradılmış və 2015-ci ildən Vahid Mərkəzləşdirilmiş Kitabxaba Portalı yaradıldıqdan sonra kitabxana ikinci bir saytlada işləməyə başlamışdır. (cls.az)

2004-cü ildən İRBİS–64 kitabxana

proqramı alınmışdır. Kitabxanada avtomatlaşdırılmış infrastruktur qurulmuş, elektron kataloq və elektron kitabxana yaradılmışdır.

2015- ci ildən isə Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana İnformasiya sistemi (ALISA) proqramı ilə işləyir. Kitabxanada avtomatlaşdırılmış infrastruktur qurulmuş, elektron kataloq və elektron kitabxana yaradılmışdır. Hazırda müntəzəm olaraq elektron kataloqun bazalarında işlər və həmçinin elektron kitabxanaya dəyərli çap əsərlərinin yüklənməsi davam etdirilir. Hər bir İnternet istifadəçisi Kitabxananın Web sahifəsi vasitəsi ilə onun Elektron kataloqundan və digər elektron resurslarından istifadə edə bilər. Kitabxananın kollektivi müasir texnoloji vasitələrdən istifadə edərək oxucu sorğularını tez və dolğun ödəməyə çalışır.

Kitabxanaların avtomatlaşdırılması sahəsində görülən işlər filiiallarda da həyata keçirilir. Belə ki, MKS-in filiiallarında da kompüterləşdirilmiş infrastruktur qurulmuş, kitabxanaların kompyuterlə, internetlə, WI-FI ilə təmin olunması həyata keçirilir.

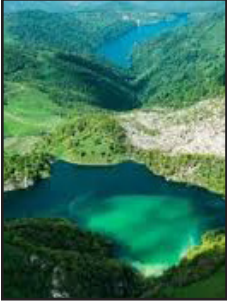
Ə d ə b i y y a t

Gəncə şəhər Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemi // Azərbaycan Kitabxana Ensiklopediyası / Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, M.F.Axundzadə adına Milli Kitabxana.- Bakı, 2015.- S.246-247.

İ n t e r n e t d ə

www.gencekitab.az;

www.ganja.cls.az.

880
illiyiGöygölün yaranması
1139

Azərbaycan gözəl mənzərələr məskənidir. Təbiət başı qarlı dağlarını, alp çəmənliklərini, subtropik zonalarını, qızmar günəşi, təmiz dağ havasını, iti axınlı çaylarını, mineral bulaqlarını, dəniz və göllərini buradan əsirgəməmişdir. Azərbaycanın ən gözəl göllərindən biri olan Göygöl Gəncədə yerləşir.

1139-cu ildə Gəncədə baş vermiş zəlzələ nəticəsində Kəpəz dağı uçaraq Ağsu çayının qarşısını kəmiş və füsunkar gözəlliyi, xüsusilə də suyunun şəffaflığı ilə seçilən məşhur Göygöl yaranmışdır.

Göygöl ərazisində ümumilikdə 19 göl var. Bunlardan 7-si böyük göllər sırasına daxildir: Maral göl, Qara göl, Ördək göl, Zəli göl, Ağ göl, Ayna göl, Şamlıq göl...

Dəniz səviyyəsindən 1556 metr yüksəkliyində yerləşir. Uzunluğu 2800 metr, eni 800 metrədən 1000 metrə qədər, dərinliyi 96 metrdir. Gölün görünmə qabiliyyəti 8-10 metrdir.

Göygölün faunası olduqca zəngindir. Göldə qorunmaqda olan forel balıqları yaşayır. O, Azərbaycanın digər çay forellərindən xeyli fərqlənir. Öz mənşəyi etibarilə Göygöl foreli çay forelindən əmələ gəlmişdir. Onların əmələgəlmə tarixi Göygölün yaranma tarixi ilə bağlıdır. Zəlzələ zamanı gölün ərazisində qalan çay forelləri uzun illər ərzində tədricən göl forelinə çevrilmiş, artıb çoxalmış və zamanəməzə qədər gəlib çatmışdır.

1925-ci ildə Göygöl Dövlət Təbiət Qoruğu elan olunmuşdur. Qoruq yarandığı dövrdən 1948-ci ilə kimi ərazisi təqribən 1200 hektar olmuş və həmin ildə elə o qədər meşə sahəsi ona əlavə edilmiş və qoruğun sahəsi 1958-ci ildə daha da böyüdülməklə 6739 hektara çatdırılmışdır. Lakin 1961-ci ildə SSSR

Ali Sovetinin qərarı ilə Azərbaycanda bir neçə ovçuluq təsərrüfatı, Göygöl Dövlət Təbiət Qoruğu ləğv edildiyinə görə, qoruğun ərazisi parçalanaraq meşə hissəsi Gəncə Meşə Təsərrüfatına, açıq sahəsi isə Dövlət Torpaqları Fonduna qaytarılmışdır. Bu hadisələrin baş verməsi bir çox alimlərin narazılığa səbəb olub və Milli Elmlər Akademiyasının üzvlərinin SSR Ali Sovetinə müraciətindən sonra, 1965-ci ildə Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin qərarı ilə Göygöl təkrarən Dövlət Təbiət Qoruğu elan edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2008-ci il 1 aprel tarixli sərəncamı ilə Xanlar, Goranboy və Daşkəsən rayonlarının inzibati ərazilərinin 12755 hektar sahəsində Göygöl Milli Parkı yaradılmışdır. Milli Park Göygöl Dövlət Təbiət Qoruğunun bazasında və ona bitişik meşə və dövlət torpaqlarının hesabına yaradılmışdır. Göygöl Dövlət Təbiət Qoruğu yarananda ərazisi 6739 hektar olub, lakin indi Milli Park yaranandan sonra onun sahəsi 12755 hektara çatdırılıb. Onun 5094 hektarı meşə, 109 hektarı su, yerdə qalan hissəsi isə açıq və dağ sahələridir. Dağ sahələri xüsusi olaraq çöl heyvanlarının orada yaşaması, onların miqrasiyası üçün nəzərdə tutulmuşdur. Dağ sahələrində ən çox bezuar dağ keçiləri yaşayır. Orada dağ kəklikləri, ular, bir neçə Qafqaz tetrası kimi nadir heyvanlar da var. Bu ərazilər Milli Parkla birləşdiriləndə həmin heyvanların mühafizə olunması üçün xüsusi qoruq yuvalarına salınmışlar.

Göygöl və onun ətrafının meşə landşaftı öz təbiət zənginliyi və füsunkarlığı ilə dünyada məşhurdur.

2015-ci ildə “Göygöl Milli Parkı” adlı sənədli film çəkilmişdir.

Ə d ə b i y a t

İbrahimov, T. Göygöl dövlət qoruğu / T.İbrahimov, A.Şabandayeva; elmi red. B.Ə.Budaqov; Azərb. Resp. Təhsil Nazirliyi, BDU, Coğrafiya fakültəsi; AMEA, Eroziya və Suvarma Elmi Tədqiqat İntu.-Bakı: [Elm və təhsil], 2012.- 181 s.

“Göygöl Milli Parkı” sənədli filminin təqdimatı olub: Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva təqdimatda iştirak edib: [Nizami Kino Mərkəzində] // Azərbaycan.- 2015.- 30 dekabr.- S.6; Xalq qəzeti.- 2015.- 30 dekabr.- S.5; Yeni Azərbaycan.- 2015.- 30 dekabr.- S.4.

760 illiyi Marağa rəsədxanasının inşa edilməsi 1259

1253-cü ildə Çingiz Xanın nəvəsi Hülaku xan böyük bir qoşunla Səmərqənddən keçməklə Xəzər dənizinə doğru hərbi yürüşə başlamış və bu əraziləri işğal etmişdir. O, digər alimlərlə yanaşı Nəsirəddin Tusini də həbsdən azad etmişdir. Hülaku xan Tusinin qabiliyyətini, ağıllı fikir və mühakimələrini və Şərq xalqları arasında böyük hörməti olduğunu nəzərə alaraq onu özünün şəxsi müşaviri təyin etmişdir. Görkəmli alim qazandığı nüfuzdan istifadə edərək çoxdan arzuladığı rəsədxananı yaratmaq arzusunı həyata keçirməyə başlamışdır. O, rəsədxananın tikiləcəyi yeri müəyyənləşdirmiş, eyni zamanda astronomik cihazlar hazırlamış, müxtəlif şəhərlərdən burada yaradılacaq kitabxana üçün qiymətli kitablar əldə etmiş və rəsədxanada araşdırmalar aparmaq üçün dünyanın bir çox ölkəsindən alimlər dəvət etmişdir.

Tusi gələcək rəsədxana üçün çox əlverişli bir yer seçmişdir. Bu yer, Urmiya gölünün Şərq sahilindən 35 km aralıda, dəniz səviyyəsindən 1613 metr yüksəklikdə yerləşən bağlar və geniş çöllərlə əhatələnmiş qədim mədəniyyətə malik Marağa şəhərinin qərb tərəfində, təpəliyin zirvəsində idi. Burada astro-iqlim çox əlverişli idi. Rəsədxananın ərazi ölçüləri 150m × 35m idi. Hülaku xan rəsədxana yaratmaq üçün 20000 dinar pul buraxılmasına razılıq vermiş və nəhayət, 1259-cu ildə (Şamaxı Astrofizika rəsədxanasının təməlindən düz 700 il əvvəl) Marağa astronomiya rəsədxanasının (təqribən 50 il fəaliyyət göstərmişdir) əsasının qoyulmasına nail olmuşdur. Nəsirəddin Tusi rəsədxananın həm layihəsinin müəllifi idi, həm də astronomiya cihazlarının çertyojlarının hazırlanmasında yaxından iştirak etmişdir. Görkəmli astronom və konstruktor Müəyyidəddin Ordı ilə birlikdə onlar rəsədxanada beş yeni, bir o qədər də köhnə konstruksiyalı astronomik cihaz

quraşdırmışlar. Bundan başqa, Marağa rəsədxanasında bir sıra astronomik məsələlərin həlli üçün zəruri sayılan, həmçinin, tədris məqsədilə istifadə olunan yer və göy qlobusları da hazırlanmışdır. Ordinin oğlu Məhəmməd tərəfindən hazırlanmış göy qlobuslarından biri bizim günlərə qədər çatmış və hal-hazırda Drezdendə saxlanılır. Rəsədxananın nəzdində 400 min kitab saxlanan kitabxana və bu elmi mərkəzi kadrlarla təchiz etməkdən ötrü məktəb fəaliyyət göstərmişdir. Burada çalışanlar türk, fars, ərəb, monqol, çin, gürcü tatar, yəhudi və digər millətlərin nümayəndələri idilər. Tusinin rəsədxanası öz həcminə görə Şərqin bütün məşhur rəsədxanalarını geridə qoyurdu. Marağa rəsədxanasında çalışan əməkdaşların elmi fəaliyyəti və astronomik müşahidələri "Zici-İlxani" (İlxanilərin astronomik cədvəlləri) adlandırılan kollektiv əsərin yaranmasına gətirib çıxarmışdır. Bu cədvəllərin sonuncusu 1284-cü ildə, Nəsirəddinin vəfatından sonra tərtib edilmişdir.

Məşhur alimlərdən ibarət böyük kollektiv 12 illik gərgin zəhmətdən sonra "Zic Elxani" (Elxan cədvəlləri) adlı məşhur kataloq yaratmışdılar. Elxanilər sülaləsinin şərafinə adlandırılmış bu kataloq bütün Avropa ölkələrində əsrlərlə geniş istifadə edilmişdir.

Marağa rəsədxanası dünya elm tarixində möhtəşəm bir abidədir. Burada aparılan elmi işlərin diapazonu, səviyyəsi onun irsinin sonrakı əsrlərdə inkişafına təsir göstərmişdi ki, rəsədxana öz çərçivəsindən çıxaraq Elmlər Akademiyası zirvəsinə yüksəlmişdir. Yüksək səviyyəli böyük elmi kollektivə, mükəmməl astronomik alətlərə və zəngin kitabxanaya malik olmuş Marağa rəsədxanası XIII əsrdə dünyanın ən görkəmli elm və mədəniyyət mərkəzi kimi şöhrət qazanmışdır. Təsadüfi deyil ki, YUNESKO 2008-ci ili "Marağa rəsədxanası ili" elan etmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Rzayev, A. Nəsirəddin Tusi: həyatı, elmi, dün-yagörüşü /A.Q.Rzayev; Red.: R.Əhmədov, Q.Camalov; AMEA İctimai-Siyasi Tədqiqatlar və İnformasiya İnstitutu.-Bakı: Elm, 2001.-352 s.

Sarıyeva, İ. Şöhrətli Marağa rəsədxanası və Nəsirəddin Tusi dühası... /İ.Sarıyeva // Bakı xəbər.- 2014.- 20 oktyabr.- S.12.

İ n t e r n e t d ə

http://www.anl.az/down/meqale/baki_xeber/2014/oktyabr/397096.htm

515 illiyi İrəvan qalasının inşa edilməsi 1504-1510

İrəvan qalası 1504-cü ildə Səfəvi hökmdarı I Şah İsmayılın tapşırığı ilə, vəziri Rəvanqulu xan tərəfindən Zəngi çayının sahilində, indiki İrəvan şəhərinin yerində 7 ilə inşa edilmişdir. Səfəvilər dövlətinin sərhədlərini xarici basqınlardan qorumaq üçün qala, onu tikdirənin adı ilə Rəvan qalası kimi tanınmış, sonralar “Rəvan” sözü dialektdə “İrəvan” kimi işlədilmişdir. Qala Rəvanqulu xanın şərafinə “Rəvan”, daha sonra isə “İrəvan” adlandırılmışdır. Qalada 8 məscid, 800 ev olmuş və yalnız azərbaycanlılar yaşamışdır. Uzunluğu 850 metr olan qalının divarları çiy kərpicdən hörülmüşdür. Divarlar elə qalın olub ki, hətta top mərmisinə davam gətirib. Qalının bayır divarının hündürlüyü 10 metrdən hündür olub və bu divarda 17 bürc olmuşdur. Qala ikiqat divarla dövrələnmişdir. Daxili divar daha hündür idi və onların arasında təxminən 50-60 metr məsafə olmuşdur. İç qaladan təxminən 1 km məsafədə Keçiqağa adlı köməkçi qala da tikilmişdir. Ümumiyyətlə, İrəvan qalasının 50-60 bürcü, 3 qapısı olub: Cənubda Təbriz qapısı, Şimalda Meydan qapısı və Körpü qapısı. Qaladaxili şəhər isə dörd məhəlləyə bölünüb: Qala məhəlləsi, Şəhər məhəlləsi, Təpəbaşı məhəlləsi və Dəmirbulaq məhəlləsi. Uzunmüddətli mühasirəyə davam gətirmək üçün qalının daxilinə gizli yolla su kəməri çəkilmişdir.

Qaladaxili şəhərsalma tipik Şərqi-Azərbaycan şəhərləri üslubunda olmuşdur; küçələr dar, evlərin divarları hündür olduğuna görə küçədən evlərin hündürlərini müşahidə etmək mümkün olmayıb. Bəzi məlumatlara görə qalada iki, bəzilərinə görə isə dörd məscid olmuşdur. Bunlardan ən qədimi 1510-cu ildə inşa edilmişdir. Ən möhtəşəmi isə Sərdar sarayının yaxınlığında əsası I Şah Abbasın hakimiyyəti dövründə (1587-1629) qoyulmuş Şah Abbas məscidi (Cümə məscidi) olmuşdur. Sərdar sarayının əsası İrəvan qalası ilə eyni vaxtda qoyulsa da, sonrakı illərdə saray əsaslı surətdə təkmilləşdirilmiş və Azərbaycan memarlığının incilərindən birinə çevirilmişdir. Sonralar Osmanlı-Səfəvi müharibəsi zamanı dağıdılan qala divarlarını 1582-1583-cü illərdə Osmanlı sərkərdəsi Fərhad paşa daha da möhkəmləndirmişdir. İrəvan qalası

Ə D Ə B İ Y Y A T

Nəcəfli, G. *İrəvan xanlığı: İrəvan qalası - qəhrəmanlıq qalası* / [G.Nəcəfli]; ideya müəll., layihə. rəhb., elmi red. və ön söz. müəll.

Y.Mahmudov; *Azərbaycan Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası, Azərbaycan Tarixçiləri İctimai Birliyi. - [Bakı]: [Azərbaycan Tarixçiləri İctimai Birliyi], [2016]. - 47 s.*

1604-cü ildə Səfəvi-Osmanlı müharibəsi (1603-1612) zamanı I Şah Abbas tərəfindən tutulmuş və İrəvanın idarəçiliyi Əmirgün xan Qacara verilmişdir. Sonrakı iki əsrdə İrəvan bölgəsi (xanlığı) daha bir neçə dəfə Səfəvilərlə Osmanlılar arasında əldən-ələ keçmişdir. 11 aprel 1635-ci ildə Səfəvi-Osmanlı müharibəsi (1623-1639) gedişində türk qoşunları İrəvan qalasını almışlar. İrəvan qalası uğrunda döyüşlərdə 1804-cü ildə İrəvan xanı Məhəmməd xan və mühasirədə olan qardaşlarına köməyə gəlmiş Naxçıvan xanı Kəlbəli xan, 1808-ci ildə isə İrəvan xanı Hüseynqulu xan və qardaşı Həsən xan yüksək sərkərdəlik məharəti, xalqı yadelli işğalçılara qarşı səfərbər etmək bacarığı və şəxsi şücaət nümayiş etdirmişlər. Bu qələbələrdən sonra qala əhalisi 20 ilə yaxın müddətdə müharibəsiz həyat sürmüşdür. 1804-cü ilin iyun-avqustunda general P.Sisianov, 1808-ci ilin iyun-avqustunda isə general – feldmarşal İ.Qudoviçin komandanlığı altında çoxsaylı rus qoşununun İrəvan qalasını mühasirəyə alaraq ələ keçirmək cəhdləri qala müdafiəçilərinin cəhdləri nəticəsində boşa çıxmışdır.

Yalnız II Rusiya-Qacar müharibəsinin (1826-1828) gedişində I.Paskeviçin komandanlığı altında rus qoşunu İrəvan qalasının müdafiəçilərinin müqavimətini qıra bilmiş, 1827-ci ilin 1 oktyabrında Çar Rusiyasının İvan Paskeviçin rəhbərlik etdiyi qoşunu tərəfindən işğal edilmiş, bundan sonra qala daxilində ermənilərin yerləşdirilməsi və yaşaması başlanmışdır.

İrəvan qalasının işğal edilməsi şərafinə 1827-ci il 8 noyabrda Sankt-Peterburqdakı Qış sarayının kilsəsində I Nikolayın iştirakı ilə dua mərasimi keçirilmişdir. İrəvan qalasını zəbt edən general İ. Paskeviçin titullarına isə “İrəvan qrafı” titulu da əlavə edilmişdir.

1853-cü ildə baş vermiş zəlzələ nəticəsində qala divarları ciddi zədələr almışdır. 1865-ci ildə isə qalının ərazisi erməni Nerses Tahiryants gildiyası tərəfindən satın alınmışdır. 1880-ci illərdə Tahiryants qalının şimal divarlarını dağıdaraq yerində konyak zavodu inşa etmişlər.

1930-cu illərdə isə qala divarları ermənilər tərəfindən tamamilə məhv edilmişdir.

480
illiyi**“Şeyx Səfi” xalçası toxunmuşdur
1539**

Xalqımızın dünya incəsənəti xəzinəsinə bəxş etdiyi bu unikal sənət nümunəsi 1539-cu ildə Səfəvi hökmdarı I Təhmasibin sifarişi ilə Ərdəbil məscidi üçün toxunmuşdur. “Şeyx Səfi” adını bu xaliya Azərbaycan xalça elminin banisi Lətif Kərimov vermişdir. O, bunu I Təhmasibin sifarişi ilə Təbrizdə 1539-cu ildə toxunan xalının Səfəfiyyə təriqətinin başçısı Şeyx Səfiəddin İshaqın Ərdəbildəki məscid -türbəsinə vəqf (dini və xeyriyyə məqsədilə dövlətin, yaxud ayrı-ayrı şəxslərin könüllü bağışladığı daşınan və daşınmaz əmlak) edilməsi ilə əlaqələndirilmişdir. Uzun müddət Şeyx Səfi kompleksini bəzəyən xalı mədəni irsə biganəlik üzündən 1893-cü ildə Londonda auksiona çıxarılmış və burada ingilislərin ianəsi hesabına o dövrə qədər heç bir xaliya təyin edilməyən ən yüksək dəyər -25 min funt-sterlinqə Viktoriya və Albert Muzeyi üçün alınmışdır.

Şəhərin rəmzinə çevrilmiş dini-memarlıq tikilisində ərdebillilərin biganəliyini görən kompleksin xidmətçiləri bərpa işləri aparmaq üçün buradakı bəzi əşyaları auksiona çıxarmağa məcbur olublar. Məscid-türbənin döşəməsinə salınmış bir cüt xalı da satılan əşyaların arasında olmuşdur. Onları zamanında İngiltərənin xalça satışı ilə məşğul olan “Ziqler” şirkəti alıb və son nəticədə onlardan biri Londondakı auksiona çıxarılıb və muzey üçün alınmışdır.

Azərbaycanda “Şeyx Səfi” adı ilə tanınan bu ecazkar sənətkarlıq nümunəsi Londondakı Viktoriya və Albert (V&A) Muzeyində 1888-ci ildə “İran xalıları” sergisində “Ərdəbil xalçası” kimi nümayiş olunmuşdur. Mütəxəssislərtərəfindən sənət möcüzəsi kimi dəyərləndirilən bu toxuculuq nümunəsinin ümumi sahəsi isə 56,12 kvadratmetrdir. Xalının bədii əsasını “Ləçək-türünc” kompozisiyası təşkil edir. Xalının mərkəzindəki onaltı

guşəli göl-türünc günəşi, qübbələr isə ondan ayrılan şüaları andırır. Ara sahənin künclərində yerləşdirilmiş üçbucaq şəkilli türüncülərin istiqaməti mərkəzi sahəyə yönəldiyindən bütünlükdə kompozisiyanı çox yaxşı tamamlayır. Mərkəzlə bu küncələr arasındakı əlaqəni isə sürməyi rəngli yerliyə ritmik şəkildə səpələnmiş müxtəlif rəngli (ağ, qırmızı və şəkəri) gözoşşayan nəbatı naxışları “seli” yaradır. Bu ecazkar görüntünü xalının enli haşiyəsindəki bulud rəsmləri ilə bəzədilmiş kətəbə silsiləsi, ensiz haşiyə və mədaxili təşkil edən bulud və “xətai” (formaca uzun olub, enli yarpağa bənzəyən, kənarları büzməli diliklər ilə əhatələnən naxış elementi) elementləri əhatələyir. Bütünlükdə, kodlaşdırılmış kimi görünən naxış örtüyünün əsl mənasını çox vaxt açmaqda acizlik çəkənlərin xalçalarını “gələcəyə göndərilmiş məktub” kimi dəyərləndirilməsinin qarşılığında, “Şeyx Səfi”nin də məna-məzmunun “alt qata” – sirliliyə bələnməsi də ehtimal olunandır. İlmələrin sıxlığı hər kvadrat santimetrə 74x74 ilmə yerləşir (hər kvadrat metrə 547600 ilmə). Xalının bütün sahəsində 30732312 ilmə var.

“Şeyx Səfi” xalısının istehsalı ənənə üzrə bugünkü günə qədər davam edir. Lakin sonrakı xalılardan heç biri Londonda Viktoriya və Albert muzeyində saxlanılan xaliya məxsus bədii mükəmməlliyə nail ola bilməmişdir. Bu xalça cəmi 6 dəfə nümayiş etdirilmişdir.

Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə Azərbaycan xalçaçılıq mədəniyyətinin əvəzsiz incisi olan bu mükəmməl sənət əsərinin təkrar nüsxəsi yaradılmışdır. Hazırda, həmin üzü köçürülmüş nüsxə Azərbaycan Müasir İncəsənət Muzeyində nümayiş etdirilir.

“Şeyx Səfi” xalısı haqqında “İllərin ilmə yaddaşı” adlı ikihissəli sənədli film çəkilmişdir.

Ə d ə b i y y a t

Bayramlı, M. Viktoriya və Albert Muzeyində saxlanılan “Şeyx Səfi” xalçası dünyada ən nadir sənət nümunələrindəndir // Yeni Azərbaycan.- 2018.- 7 fevral.- S.7.

Nərimanoğlu, M. Azərbaycanın daha bir rəmzi / M.Nərimanoğlu // Azərbaycan.- 2014.- 3 sentyabr.- S.4.

İ n t e r n e t d ə

<https://www.youtube.com/watch?v=4DdpoiHLjJ8>

<https://heydar-aliyev-foundation>.

Qurban Bayramı

Bütün müsəlman aləmində Qurban bayramı hər il hicri təqvimə ilə Zilhiccə ayının 10-cu günündən başlayır və adətən üç gün davam edir. Dini qurbankəsmə İbrahim Peyğəmbərin həyatında baş verən əhvalatdan sonra yaranmışdır. Belə ki, yuxuda Allah (S.S.) İbrahim peyğəmbərə oğlu İsmayılı qurban verməyi (onların Allaha imanını yoxlamaq üçün) əmr etmişdir. İbrahim əsl dindar kimi Allahın əmrini yerinə yetirməyə hazır olmuş, İsmayıl özü də qurban olmağa razılaşmışdır. Lakin uca Allah bunu öz elçisinə rəva bilməmiş və qurbanlıq üçün ona bir qoç göndərmişdi. Buna görə də bu bayramda kəsilən qurbana “İsmayıl qurbanı” da demişlər.

İsmayıl Qurbanında kəsilən heyvanlarda bir sıra şərtlər vacib sayılır. Qurbanlıq kimi seçilən heyvan qoç, iribuynuzlu dana, yaxud da dəvə olmalıdır. Nəsil artımında diş heyvanların müstəsna rolu olduğuna görə qurbanlıq heyvanın erkək olması daha üstün tutulur. Qurbanlıq qoçun yaşına gəlincə, bu, ən azı altı aylıq heyvan olmalıdır. Lakin dana, yaxud dəvənin bir yaşı tamam olsa, daha yaxşıdır. Qurban bayramında kəsilən heyvanın sağlam olması da vacib şərtidir. Əzalarında hər hansı nöqsanı olan, buynuzunun, yaxud qulağının biri olmayan, axtalanmış heyvanın qurban kəsilməsi İslamda məsləhət görülmür. Kəsiləcək qurbanlıq gözəgəlimli olmalıdır. Qurbanın bir hissəsindən din xadimlərinə pay göndərilir, bir hissəsi isə kasıblara paylanır. Hamıya bərabər pay verilir,

qurban kəsən özü də bərabər pay götürə bilər. Ənənəyə görə dilənçi və kasıblar bayram günü ac qalmasınlar deyə bu gün həmin mərasimlərə dəvət olunurlar.

Qurbanlığın şərtlərindən biri də budur ki, qurban kəsmək yalnız buna imkanı olan varlı adamların boynunda haqdır. İmkanı olmayan adama isə qurban kəsmək vacib deyil. Qurban kəsmək üçün borc pula heyvan almaq İslamda təqdir olunmur, çünki bu bayramın əsas mahiyyəti zənginlərlə imkansızların birliyi, qardaşlığıdır. Bu bayramda hamı sevinməlidir: varlılar - Allaha xoş gedən əməli icra etdikləri və kasıbları sevindirdiklərinə görə, kasıblar isə - dünya nemətindən əldə etdiklərinə və başqalarından gördükləri mərhəmətə və qayğıya görə.

Çox sevdiyi övladını Allah yolunda qurban verməyə hazır olması peyğəmbərin Allah qarşısında imanının, səmimiliyinin və mütiliyinin bariz sübutudur. Odur ki, din tarixində dərin iz salmış bu hadisə Allaha iman, dərin etiqadın nümunəsidir. Bu rəvayətin başqa bir fəlsəfi-əxlaqi mənası ondan ibarətdir ki, İslamda insanın Allah yolunda qurban kəsilməsi qəbul olunmur. İslama qədər bir çox dinlərdə insanları qurban vermə ayinlərinə rast gəlmək mümkündür. Məsələn, atəşpərəstlər insanı odda yandırirdilər. Onlar bu yolla Allaha yaxın olduqlarını göstərirdilər. Qədim Çində də insanları tanrılara qurban vermək adəti var idi. Bu ölkədə təbii fəlakətlərdən, daşqınlardan hifz olunmaq üçün uşaqları suya atırdılar.

Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra Milli Məclisin qəbul etdiyi 1992-ci il 27 oktyabr tarixli “Azərbaycan Respublikasının bayramları haqqında” Qanuna əsasən Qurban bayramı ölkəmizdə də dövlət səviyyəsində bayram edilir.

Qurbanlıq o deməkdir ki, insanlar Allahın xoşuna gələcək bir əməli icra edirlər.

Allah kəsilən bütün qurbanlarımızı qəbul etsin!

Ramazan Bayramı

“Ramazan” hicri-qəməri aylardan doqquzuncusunun adıdır. Bu ay müsəlmanların oruc tutmaqla mükəlləf olduqları, dinimizcə uca və müqəddəs qəbul edilən bir aydır. “Ramazan” ərəb sözü olub “ramda” sözündən alınmış, yaz sonunda, payız mövsümünün əvvəlində yağış yer üzünü tozdan təmizləyən yağış mənasını verir. Bu yağışın yer üzünü təmizlədiyi kimi, Ramazan ayı da möminlərin günahlarını təmizləyir.

Ramazan ayına “On bir ayın sultanı” da deyilmişdir. Müqəddəs kitabımız olan Qurani Kərimdə də adı açıq olaraq keçən tək ay Ramazan ayıdır. Qurani-Kərim bu ay içərisində nazil olmuşdur. Uca Rəbbimiz “Ramazan ayı elə bir aydır ki, insanlara doğru yolu göstərən, hidayəti və haqqı batıldən ayırmağı açıqlayan Quran, bu ayda endirildi” (əl-Bəqərə, 2/185) deyərək buyurmuşdur. Müqəddəs kitabda “Min aydan daha xeyirli” olduğu ifadə olunan Qədr gecəsi də məhz bu ay içərisindədir.

Ramazan ayının girməsini iki yolla müəyyən etmək olar. Onlardan biri Ramazan ayparasının görülməsi ilə (Ru'yet-i Aypara), ikinci isə əgər aypara hər hansı bir səbəbdən görülməzsə, Şaban ayı otuz tamamlanaraq Ramazan orucuna başlanar. Məhəmməd Peyğəmbər (s.ə.s) bu mövzuda belə buyurmuşdur: “Ramazan ayının ayparasını gördüncə oruc tutun, Şəvval ayının ayparasını gördüncə iftar edin, oruc tutmağı buraxın. Əgər göy üzü bağlıdırsa Şaban ayının günlərini otuz tamamlayın”

Oruc tutan insan Allah-Təalanın əmrini yerinə yetirməsi üçün səhər azanından şam azanına qədər orucu pozan bir sıra əməllərdən uzaq durmalıdır. Orucun başa çatdığı gün “Fitr bayramı” adlanır. Həmin gün bütün müsəlmanlar bir-birlərini təbrik edir, vəfat edənlərin qəbirlərini ziyarət edir, ruhlarına dualar oxuyurlar. Bayram günü hər kəs öz himayəsində olanlar üçün təqribən 3 kq buğda, yaxud xurma və ya kişmiş miqdarında kasıblar üçün fitrə zəkati verməlidir. Oruc insanlara öz iradələrini, dözümlülüyünü yoxlamaq imkanı verir, onları paklığa, xeyirxahlığa dəvət edir.

Ramazan bayramının məqsədlərindən biri müsəlmanların toplanması və görüşməsidir. Müsəlmanlar bayramda görüşür, bir yerdə namaz qılırlar. Bayramın başqa məqsədlərindən də, müsəlmanların bir-birini ziyarət etməsi, qohum-əqrabalarla görüşməsi, əgər arada inciklik varsa barışması üçündür. Bayramda kasıblar və yoxsullar da sevinməlidir, onlar da yeni paltar geyərək bütün müsəlmanlarla bir yerdə namaza gəlməlidirlər. Məhz buna görə fitrə zəkati buyurulmuşdur ki, yoxsul müsəlmanlar da bayramı keçirsinlər.

Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra insanların vicdan azadlığı bərpa olunmuş, İslam dininə, onun ibadət və ayinlərinə olan münasibət də dəyişmişdi. Ramazan (Oruc) bayramı Azərbaycanda Milli Məclisin qəbul etdiyi 1992-ci il 27 oktyabr tarixli “Azərbaycan Respublikasının bayramları haqqında” Qanuna əsasən, 1993-cü ildən dövlət səviyyəsində qeyd olunmağa başlanmışdır.

Ə d ə b i y a t

Qurucan, Ə. *Ramazan üfqü* / Ə. *Qurucan* (ön söz); red. İ. Quliyev; tərc. C. Əsgərov.- [Bakı]: [Xəzər], [2013].- 111 s.

Mehdiyev, A. İnsanlarda vəhdət və humanizm duyğularını, Allah və vətən sevgisini daha da gücləndirən bayram / A. Mehdiyev // Azərbaycan.- 2016.- 6 iyul.- S.1.

<http://www.anl.az/download/meqale/azerbaycan/2016/iyul/498368.htm>

Əlifba göstəricisi

- A**
- A.Şaiq adına uşaq kitabxanası 390
- Abbasquliyev Əhməd Əlibala o. 149, 183
- Abbas Səhhət. 192, 199
- Abbasov Teymur Tofiq o. 7
- Abbasov Zöhhak Yaqub o. 149, 180
- Abbaszadə Bayraməli Abbas o. 466
- Abdinov Övsat Bəhram oğlu 37, 73
- Abdullayev Çingiz Akif o. 147, 152
- Abdullayev Lütfəli Əmir o. 91, 112
- Abdullayev Məmmədsadiq Məmmədəğa o. 278, 293
- Abdullayev Namiq Vahid o. 193, 212
- Abdullayev Rasi Mahmud o. 277
- Abdullayev Rəsmi Əsəd o. 389
- Abdullayev Rövşən Əbdülhüseyn o. 6, 20
- Abdullayev Süleyman Cümşüd o. 35, 47
- Abdullayev Şövqiyar Cəmil o. 148, 172
- Abiyev Aydın Müstəcəb o (Aydın Abi Aydın) 149
- Abramoviç Mixail Vladimiroviç 37, 70
- Abşeron yarımadasında "Qara daşlar" adlanan yerdə ilk neft quyusu 390
- Abutalıbov Hacıbala İbrahim o. 194
- Adıgözəlov Yalçın Vəlif o. 388, 398
- ADNA-da (indi ADNSU) terror. 150, 190
- Ağabəyli Ağaxan Ələsgər o. 426, 456
- Ağahüseynova Minirə Məhəmməd Əli q. ... 93
- Ağalarova Bahar Əmirəli q. (Anacan) 468
- Ağamirzəyev Ramiz Əlirza o. 239
- Ağasiyev Ceyhun Fikrət o. 330
- Ağayev Bəylər Tapdıq o. 36, 58
- Ağayev Elxan Ağabala o. 239
- Ağayev (Ağaoğlu) Əhməd bəy Mirzə Həsən o. 467, 486
- Ağayev Faiq Alış o. 238, 255
- Ağayev Oqtay Cəfər o. 388
- Ağayev Səməd Əhmədbəy o. 147, 156
- Ağayeva Xuraman Telman q. 38, 81
- Ağayeva-Zamanova Zivər Sübhan q. 466
- Ağcabədi rayon mərkəzi kitabxanası 469
- Ağcabədi rayon MKS 470
- Ağdam rayon MKS 470
- Ağdam rayonunun işğalı 279, 297
- Ağdamski (Bədəlbəyli) Əhməd bəy Bəşir o. 5, 13
- Ağdamski Məmməd Əhməd o. 361
- Ağdərə rayonunun işğalı 279, 294
- Ağsu rayon MKS 470
- AXC dövründə Mətbuat haqqında Nizamnamə qəbul edilmişdir 363
- AXC-nin qərarı ilə Əlifba islahatı komissiyası yaradılmışdır 94
- Axmatova Anna Andreyevna 237, 248
- Axundov Məzahir Həmzə o. (bax Məzahir Daşqın)
- Axundov Nazim Fərrux o. 239, 264
- Axundov Nazim Yusif o. 93, 130
- Axundova Alla Nuru q. 360
- Axundova Asya Mahmud q. 427
- Axundova Şəfiqə Qulam q. 5, 14
- Axundzadə Xosrov Mirzə Əli o. 278, 291
- Axundzadə İdris Məmmədhüseyn o. ... 390, 410
- Aqarunov Albert Aqarunoviç 148, 175
- Alışanov Hüseyn Həsən o. (bax Hüseyn Kürdoğlu)
- Allahverdi Kosacanlı (Ağ Aşıq). 466
- Allahverdiyev Bəxtiyar Əzizulla o. ... 238, 256
- Allahverdiyev Cəlal Eyvaz o. 331, 346
- Allahverdiyev Kərim Rəhim o. 149, 181
- Allahverdiyev Mədət Mustafa o. 425
- Allahverdiyev Müseyib Abdulla o. 193, 214
- Altiqac Parkı yaradılmışdır 301, 327
- VI Ümumazərbaycan Sovetlər qurultayının qərarı 150
- Amerika astronomlarının Ayın səthinə en. ... 279
- Anarlı (Məmmədov) Əbülhəsən 193
- Aprel döyüşləri 149, 185-186
- Araslı Dürdanə Həmid q. 239
- Araslı Həmid Məmmədtağı o. 37, 67
- Aslanov Elçin Muxtar o. 467
- Aslanov Məmməd Muxtar o. (bax Məmməd Aslan)
- Aslanova Çimnaz Əbdüləli q. 467
- Aslanova Sona 360

Astara rayon mərkəzi kitabxanası	469	Azərbaycan Respublikası Ekvador ilə diplomatik əlaqələr.	94
Aşıq Bəylər	466, 482	Azərbaycan Respublikası Əlcəzair ilə diplomatik əlaqələr.	150
Aşıq Ədalət	5, 12	Azərbaycan Respublikası Keniya ilə diplomatik əlaqələr	195
Aşıq Xaspolad	192, 201	Azərbaycan Respublikası ilə Malavi dövləti arasında	195
Aşıq Məhərrəm Hüseynli	277	Azərbaycan Respublikası Mavritaniya ilə diplomatik əlaqələr	363
Aşıq Nabat	466, 481	Azərbaycan Respublikası Paraqvay ilə diplomatik əlaqələr.	150
Aşıq Veysəl	360, 366	Azərbaycan Respublikasında “Bilik günü”nün təsis edilməsi və təhsil müəssisələrində iş rejiminin tənzimlənməsi haqqında	301
Atakişiyev Hüseynağa Ağahüseyn o.	329, 340	Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına əlavələr və dəyişikliklər edilməsi haqqında” Referendum	93
Atakişiyev İntiqam Vahid o.	148, 171	Azərbaycan SSRİ-də latın qrafikasından kiril qrafikalı əlifbaya keçmişdir	470
Atayev Məmmədşah Qədim o.	426, 448	“Azərbaycan SSRİ-nin Dağlıq Qarabağ Muxtar vilayətində xüsusi idarə formasının tətbiq edilməsi barədə” Fərman	8
Avropa Birliyi ilə Azərbaycan arasında Tərəfdaşlıq və Əməkdaşlıq Sazişi	240	“Azərbaycan SSRİ-nin dövlət suverenliyi haqqında” Konstitusiya	332
Avropa Şurası Parlament Assambleyası Azərbaycan-Ermənistan cəbhəsində atəşkəsin əldə edilməsi ilə bağlı məmnunluğunu bildiren 1047 sayılı qətnaməni qəbul etmişdir	390	Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri QSC- nin kitabxanası	470
Avşarov Muxtar Həsən o.	36, 55	Azərbaycanda ərəb əlifbasından latın qrafikalı əlifbaya keçid	7
Azərbaycan Bayrağı Günü	390, 412	Azərbaycanda Hərbi-Dəniz Qüvvələri Günü	301, 320
Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı	240, 275	Azərbaycanda ilk Dövlət Bankı	93
Azərbaycan Çad və Şərqi Timor dövlətləri ilə diplomatik münas.	149	Azərbaycanda ilk Milli Təhlükəsizlik Orqanının yaradılması	94, 143
Azərbaycan dili Azərbaycanın dövlət dili	332	Azərbaycanda İnsan Hüquqları Günü	240, 271
“Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında” Sərəncam	7	Azərbaycanda Mülki Aviasiya İşçilərinin Peşə Bayramı Günü	240
Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü	301, 319	Azərbaycanda Nobel Qardaşları şirkəti	94
Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələri Günü	38	Azərbaycanla Əfqanıstan arasında diplomatik münasibətlər	390
Azərbaycan Honduras ilə diplomatik münasibətlər	427	Azərbaycanla Küveyt arasında diplomatik münasibətlər	362
Azərbaycan İstiqlal muzeyi yar.	427, 460	Azərbaycanla Qətər dövləti arasında	
Azərbaycan Kinosu Günü	301, 320		
Azərbaycan Kolumbiya ilə diplomatik münasibətlər	427		
Azərbaycan Latviya və Slovakiya ilə diplomatik münas.	7		
“Azərbaycan məktəbi” jurnalı	470		
“Azərbaycan müəllimi” qəzeti.	331		
Azərbaycan parlamenti Hərbi məhkəmənin və alay məhkəmələrinin yaradılması haq.	150		
Azərbaycan Polisi Günü	279		
Azərbaycan Respublikası Çili ilə diplomatik münasibətlər	390		

diplomatik əlaqələr	331
Azərbaycanla Qvatemala arasında diplomatik münasibətlər	390
Azərbaycanla Nikaraqua arasında diplomatik münasibətlər	391
Azərbaycanla Vatikan dövləti arasında diplomatik münas.	7
Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü	94, 144-145
Azərbaycanın BM-yə qəbul olunması günü	93, 138

B

Baba Vəziroğlu	5, 9
Babaxanov Rauf Əliməmməd o.	426
Babayev Abdulla Murtuz o.	147, 159
Babayev Arif Əliheydər o.	389, 408
Babayev Çingiz Adil o.	360, 370
Babayev Əkbər Ağarza o.	278, 290
Babayev Sabir Həbib o.	362
Babayev Şıxəli Əlikram o.	389
Babayev Nəbi Ələkbər o. (bax Nəbi Xəzri)	
Bağirov Bağır İbrahimxəlil o. (Bağır Ulduz)	300
Bağirov Mikayıl Kazım o.	389, 407
Baxşəliyev Rza İbrahim o.	92
Baxşəliyeva Gövhər Ağabala q.	389, 406
Bajan Mikolo Platanoviç	360
BDU-nun Elmi kitabxanası	469, 496
Bakı Dövlət Universitetinin təsis edil.	331, 354
Bakı metropoliteninin “20 Yanvar” stansiyasında terror aktı	93
Bakı metrosunun “28 May” və “Gənclik” stansiyaları arasında qatarda partlayış törədilib	279
Bakı Müsəlman Qadın Xeyriyyə Cəmiyyəti	391
Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri	390
Bakıda Atatürk Mərkəzinin açılışı	150
Bakıda ilk ictimai kitabxana-qiraətxana	301, 318
Bakıda Televiziya Mərkəzi	331
Bakıxanov Abbasqulu Mirzə Məhəmməd o. (Qüdsi)	237, 246
Bakıxanov Cəfərqulu ağa	361
Balakən rayon MKS	470
Barxalov Barxal Şaban o.	194
Bartold Vasili Vladimiroviç	388, 394
Bayramov Adilxan Hüseynəli	37, 66
Bayramov Qurban Məmməd o.	330
Bayramov Tofiq Qulam o. (bax Tofiq Bayram)	
Bayramova Gülarə Əşrəf q.	92
Behrəngi Səməd İzzət o.	237, 249
Beqdeli Qulamhüseyn Fətulla xan o.	92, 123
Berns Robert	5
Beyləqan rayonu	391, 421
Beynəlxalq Ahıllar Günü	362, 382
Beynəlxalq Ailə Günü	195
Beynəlxalq Ana Dili Günü	38, 87
Beynəlxalq Azərbaycan Muğamı Günü	301, 325
Beynəlxalq Bioloji Müxtəliflik Günü	195
Beynəlxalq Dağlar Günü	427
Beynəlxalq Dəniz Günü	332
Beynəlxalq Ekoloji Bilik Günü	150
Beynəlxalq Elektronrabitə Günü	195
Beynəlxalq Əqli Mülkiyyət Günü	150
Beynəlxalq Əlillər Günü	427, 459
Beynəlxalq Gənclər Günü	301, 321
Beynəlxalq Gözdən Əlillər Günü.	390, 414
Beynəlxalq Günəş Günü	195
Beynəlxalq Heyvanları Müdafiə Günü	362
Beynəlxalq Humanitar Yardım Günü	301
Beynəlxalq İdman Jurnalistləri Günü	279
Beynəlxalq İqlim Günü	195
Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü	391, 422
Beynəlxalq İnternet Təhlükəsizliyi Günü	38, 83
Beynəlxalq Kimsəsiz Heyvanlar Günü	301
Beynəlxalq Kino Günü	427
Beynəlxalq Kitab Bağışlama Günü	38, 85
Beynəlxalq Kitab və Müəllif Hüquqları Günü	150, 189
Beynəlxalq Könüllülər Günü	427
Beynəlxalq Kulinariya Günü	363
Beynəlxalq Qadınlar Günü	93
Beynəlxalq Qan Donoru Günü	240
Beynəlxalq Qeyri-zorakılıq Günü	362
Beynəlxalq Quşlar Günü	149
Beynəlxalq Lal-Kar Günü	332
Beynəlxalq Mədəniyyət Günü	150, 187
Beynəlxalq Musiqi Günü	362, 381
Beynəlxalq Muzeylər Günü	195

Beynəlxalq Müəllim Günü	362	Cəbrayıl rayon MKS	470
Beynəlxalq Novruz Günü	94	Cəbrayıl rayonunun işğalı günü	301, 323
Beynəlxalq Olimpiya Komitəsi	240	Cəbrayılın Vaqif İsisib o. (bax Vaqif Bayatlı Odər)	
Beynəlxalq Olimpiya Qaçış Günü	240	Cəfərov Cəfər Haşım o.	330, 342
Beynəlxalq Poeziya Günü	94	Cəfərov Əliəğa Qafar o.	195, 226
Beynəlxalq Rəqs Günü	150	Cəfərov Faiq Əliqulu o.	193, 211
Beynəlxalq Söz və Mətbuat		Cəfərov Məmməd Zeynalabdin o. (bax Məmməd Cəfər)	
Azadlığı Günü	195, 227	Cəfərov Nizami Qulu o.	330, 345
Beynəlxalq Sülh Günü	332, 357	Cəfərov Vaqif Cəfər o.	148, 176
Beynəlxalq Teatr Günü	94	Cəfərova Bəsti Əli q.	238, 251
Beynəlxalq Təcavüzə Məruz Qalmış		Cəfərzadə Əhməd İsmayıl o.	
Uşaqlar Günü	240	(Əhməd Cəfəroğlu)	149, 178
Beynəlxalq Tolerantlıq Günü	390, 415	Cəfərzadə Rza Rüstəm oğlu (bax Rza Əfqanlı)	
Beynəlxalq Turizm Günü	332, 358	Cəlilova Roza İsmayıl q.	193, 206
Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü	149	Cəmilov Adil Savalan o. (Adil Cəmil)	361
Beynəlxalq Valyuta Fondu	279, 295	“Cırdan” cizgi filmi.	470
Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü	93, 139	Ç	
Bəhlulzadə Səttar Bəhlul o.	424, 434	Çaldıran döyüşü	301, 322
Bərdə Rayon Mərkəzi Kitabxanası	470	Çar I Pyotr erməni əhalisinin Xəzəryanı	
Bilik Günü	331	bölgələrə yerləşdirilməsi barədə fərmanı	390
II Dünya müharibəsinin başlanması	279	Çirinqov Ramazan Heybullah o.	36, 60
I Pyotr Rusiyada yeni ilin 1 sentyabrda deyil, 1		D	
yanvarda qeyd edil.	427	Dadaşov Əhsən Əliabbas o.	329, 339
I Ümumazərbaycan diyarşünaslıq		Dadaşov Məlik Yusif o.	238, 253
qurultayı keçirilmişdir	332	Dadaşzadə Məmməd Arif Məhərrəm o. (bax	
Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Günü	363, 385	Məmməd Arif)	
Budaqova Zərifə İsmayıl q.	149, 179	Daxili Qoşunlar Günü	93
Bünyadzadə Ülvi Yusif o.	329, 335	Daşmöhəmmədov Musanın (Aybək)	424
Bürcliyev Məmməd İsmayıl o.	148, 169	Dəmir Gədəbəyli	90, 95
C		Dəmirçizadə Əbdüləzəl Məmməd o.	278, 289
C.Cabbarlı adına Azərbaycan Dövlət Teatr		«Dinc dağlar» Beynəlxalq ekspedisiyasının üzvü	
Muzeyi	391, 420	Murşaqulov Səridanən Azərbaycanın dövlət	
Cabbarlı Cəfər Qafar o.	90, 96	bayrağını dünyanın ən uca zirvəsi olan Everestə	
Cahangirzadə İbrahim bəy Cahangir o.	467	sancmışdır	195
Cavadov Ağahüseyn Xəlil o.	148, 168	Dilbazi Əminə Paşa q.	424, 438
Cavadov Cəlal Novruz o. (Cəlal Bərgüşad)	237	Diyarova Hüsniyyə Ağayar q.	426
Cavadov Mais Həbib o.	92	DQMV-də XİK ləğv edilməsi	391
Cavadova Həqiqət Əlişəraf q.	362	Dmitri Mendeleev dövrü cədvəli	93
Cavadova Nəbat Paşa q. (bax Aşıq Nəbat)		Dovjenko Aleksandr Petroviç	330
Cavid Ərtoğrul Hüseyn Cavid o.	360, 367	Dövlət İdarəçiliyi Akademiyası yaradılm.	7, 30
Ceyhan terminalına Heydər Əliyevin			
adının veril.	38		

Dövlət Qulluqçularının Peşə Bayramı	240
Dövlət Müstəqilliyi Günü	363, 384
Dövlət Neft Fondunun (ARDNF) yaradılması	427, 463
Dünya Autizm Məlumatlandırma Günü.	149
Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü	427, 464
Dünya Ekoloji Təhsil Günü	8
Dünya Elektron Kitabxanası saytı	150
Dünya Qoruqları və Milli Parklar Günü	7

E

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi Əməkdaşlarının Peşə Bayramı Günü.	195
Elm Günü.	150
Ermənistanla əldə olunmuş atəşkəs sazişi ilə bağlı sənəd	195, 232
Esambayev Mahmud Əlisoltanoviç	277, 284
Eynşteyn Albert	93, 134

Ə

Əbdülhəlimov Hikmət Əhməd o.	277, 280
Əbülhəsən (Ələkbərzadə Əbülhəsən Əlibala o.)	478, 466
Əbilova Güllü Əbil q.	330
Ədliyyə İşçilərinin Peşə Bayramı Günü	391
Əfəndiyev Fuad Ələddin o.	37, 77
Əfəndiyev Hikmət Ziya o. (bax Hikmət Ziya)	
Əfəndiyev İlyas Məhəmməd o.	192, 200
Əfəndiyev Süleyman bəy Əlisüleyman o.	467
Əfəndiyeva Türkan Əşrəf q.	92, 122
Əhmədov Elburus Misir o.	300
Əhmədov İlham Namiq Kamal o.	6, 15
Əhmədov Mayıl Hilal o.	362
Əhmədov Natiq İlyas o.	330, 341
Əhmədov Yusif Yaqub o.	35, 42
Əhmədova Flora Cəfər q.	425, 443
Əhvədi Marağayi	468
Əkbərov Məhəmməd Həmzə o.	192
Ələkbərli Məhəmməd Həmid o.	468
Əkbərov Surxay Cabbar o.	38, 78
Ələkbərov Kazım Əbdülmanaf o.	37, 69
Ələsgərov Bəybala Aydaş o.	195, 225
Ələsgərov Süleyman Əyyub o.	35, 48

Ələsgərova Şamama Məmmədkərim q.	93, 130
Əli Tudə	5, 11
Əlibəyova Xədicə Ələddin q.	468, 493
Əlillərin Hüquqlarının Beynəlxalq Müdafiəsi Günü	195, 228
Əlioğlu Çingiz	237, 247
Əliverdibəyov Kazım Ağalar o.	389, 401
Əliyev Çingiz Əli o. (bax Çingiz Əlioğlu)	
Əliyev Fikrət Əhmədəli o.	300, 316
Əliyev Gülbala Ağabala o.	427
Əliyev Hüseynqulu Əli o.	35, 43
Əliyev Ələkbər Fərəculla o.(Ələkbər Süheyli)	467
Əliyev Əli İbrahim o.	468
Əliyev Əsgər Ələkbər o.	389, 404
Əliyev İsfəndiyar Maqşud o.	300
Əliyev Maqşud İsfəndiyar o.	300, 317
Əliyev Rasim Həsən o.	277, 283
Əliyev Saleh Məmməd o.	425, 445
Əliyev Teymur Süleyman o. (bax Teymur Elçin)	
Əliyev Vasif İsmayıl o.	389
Əliyev Vəsili Əhməd o.	6, 19
Əliyev Yusif Əliyusif o.	425, 442
Əliyeva Dilarə Ələkbər q.	425, 446
Əliyeva Elmira Mirzə Ağa q.	238
Əliyeva İfrat Səlim q.	389
Əliyeva Kübra Muxtar q.	300, 313
Əliyeva Mehriban Arif q.	299, 307-309
Əlizadə Ağasəməd Əbdülhüseyn o.	93, 132
Əlizadə Akif Ağa Mehdi o.	37, 71
Əmənzadə Yusif Əmən o.	38
Əsədov Yusif Qəzənfər o.	426
Əsədullayev Seyfulla Qüdrət o.	239
Əsgərov Əfqan Hacıağa o.	329, 334
Əsgərov Salman Məmmədəmin o. (bax Salman Mümtaz)	
Əsgərov Şamil Səlim o.(Şamil Dəlidağ)	466
Əsgərov Vasif Fətulla o.	149
Əsgərova Roza Qasım q.	300
«Əsrin müğaviləsi»nin imzalanması	332, 356
Əyyubova Amaliya Abdulla	93
Əzizbəyova Püstə Əzizəğa q.	425, 445

F

Famil Mehdi	424, 432
-----------------------	----------

Faşizm üzərində Qələbə Günü	195	Həkimov Mürsəl İsmayıl o.	194
Feyzullayeva Aida Hənifə q.	389	Həsənov Əşrəf Həsən o.	5
Fərhadova Gülarə Məmmədağı q.	469	Həsənov Məhəmməd Ələsgər o.	299, 305
Fərzəlibəyov Mərahim Fərzəli o.	238, 252	Həsənov Səyavuş Həsən o.	6, 21
Fərzəliyev Şamil Xurşud o.(Şamil Xurşud) .	299	Həsənov Vaqif İbrahim o. (bax İbrahimovlu Vaqif)	
Fərzəliyev Vaqif Məcid o.	426, 455	Həşimov Arif Məmməd o.	331, 352
Füzuli Məhəmməd Süleyman o.	466, 473	Hikmət Ziya	192, 197
Füzuli rayonunun işğalı günü	301, 324	Hirkan Milli Parkı yaradıl.	38
Feyxtvanger Lion.	277	Höte İohann Volfqanq	299, 302

G

Gəncə şəhər Mərkəzi Kitabxanası	469, 498	Hüseyn Kürdoğlu	237, 244
Gəncə şəhərinin tarixi adı	427	Hüseynli Məhərrəm Hüseyn o. (bax Aşiq Məhərrəm Hüseynli)	
Gənclər və idman nazirliyi yaradılmışdır . . .	279	Hüseynov Çingiz Həsən o.	147, 155
Gəncədə zəlzələ baş verib	332	Hüseynov Emil Kamil o.	92
Gəncənin əsası qoyulub	332	Hüseynov Hacıbaba Hüseynəli o.	90, 105
Gənclər Günü	38, 82	Hüseynov Həsən Əhməd o.	331, 349
Gömrük İşçiləri Günü	8	Hüseynov Mehdi Əli o. (bax. Mehdi Hüseyn)	
Göygöl şəhəri salınıb	150	Hüseynov Nazim Qalib o.	300, 315
Göy-gölün yaranması.	470, 499	Hüseynov Rafael Baba o.	300, 314
“Greenpeace” (Yaşıl sülh) təşkilatının yaranma Günü	331	Hüseynov Rəhim Məşədi Allahverdi o.	426, 457
Gül Qasım Kazım oğlu	426, 451	Hüseynov Şirməmməd Ağamməd o.	426, 447
		Hüseynov Tofiq Mirsiyab o.	148, 173
		Hüseynov Vəli Allahverdi o.	37, 72
		Hüseynov Vüqar Tofiq o.	238, 257
		Hüseynova Züleyxa İsmayıl q.	194, 216
		Hüseynzadə Əlibəy Molla Hüseyn o.	37, 68
		Hüseynzadə Hüseyn Camal o. (bax Hüseyn Arif)	

H

Hacıbəyli Zülfüqar Əbdülhüseyn o.	147, 163	X.Natəvan adına uşaq kitabxanası	469
Hacıbəyov İsmayıl Soltan o.	329	Xalça bayramı	427
Hacıbəyov Soltan İsmayıl o.	193	“Xalçaçı günü” peşə bayramı	195
Hacinski Mehdibəy Süleyman o.	194, 221	Xankəndinin işğalı günü	427, 462
Hacıyev Dəmir Vahid o.	7, 28	Xələfova Sevda Abbasqulu q.	300
Hacıyev Əmir Səhliəli o.	193	Xəlilbəyli Təbriz Xəlil Rza o.	36, 59
Hacıyev Fikrət Əli o.	193, 213	Xəlilov Elçin Nüsrət o.	149
Haqverdiyeva Tahirə Həbib q.	194	Xəlilov Şahvələd Binnət o.	361
Haşımova Ceyran Əsəd q.	90, 104	Xəlilov Zeynal Rza o.	90, 99
Heminquey Ernest Miller	277, 281	Xəndan Rəfiq Zəka	237, 245
Hepatit virusu kəşf edil.	363	Xəstə insanlara ilk dəfə olaraq süni qan köçürülmüşdür	391
Heydər Əliyev Fondu.	195, 230-231	Xətai MKS-nin Ş.İ.Xətai adına 1 saylı filial	
Heydər Əliyevin Azərbaycan KP MK-nın I katibi seçilməsi	279		
Heydərov Arif Əmrah o.	278		
Həbibbəyli İsa Əkbər o.	361, 376		
Həbibov Rəfael Hacı Şərafət o.	148, 174		

X

kitabxanası	470
Xəzani Mir Mehdi Mir Həşim bəy o...	468, 490
Xəzər MKS-nin C.Cabbarlı adına	
Mərdəkan 7 sayılı filial kitabxanası	470
Xızı rayon MKS yaradılmışdır	470
Xocalı soyqırımı günü	38, 88
Xocavənd rayonunun işğalı günü	362, 383
Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndinin	
işğal günü	38, 86
Xudiyev Nizami Manaf o.	148, 177
Xuluflu Vəli Məmmədhüseyn o.	194, 222
Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti	
Əməkdaşlarının Peşə Bayramı Günü	301

i

“28 may” adına Zabrat qəsəbə uşaq kit.	469
İbrahimbəyova Rəna Fuad q.	330
İbrahixəlilov İbrahixəlil Şıxəhməd o.	92, 127
İbrahimoglu Vaqif	360, 368
İbrahimov Əjdər Mütəllim o.	148, 170
İbrahimov Hüseyn Məhəmmədəli o.	192, 198
İbrahimov Samir Həsən o.	194
İbrahimova Sevda Mirzə q.	389, 402
II Dünya müharibəsinin başlaması.	331
İlyas Tapdıq	388, 393
İmanquliyeva Aida Nəsir q.	361, 375
İnsan Alverinə Qarşı Mübarizə Günü	279
İrəvan qalası.	470, 501
İrqi ayrı-seçkiliyin (diskriminasiyanın)	
ləğv edilməsi uğrunda Beynəlxalq	
Mübarizə Günü	94
İsayev İbrahim İsa o.	37, 75
İsmayılov Məmməd Mürşüd o. (bax Məmməd	
İsmayıl)	
İsgəndərov Məmməd Salman o.	425
İsmayıl Şıxlı	90, 98
İsmayılov Etibar Bəylər o.	91, 116
İsmayılov Hacı Məcid o.	6, 16
İsmayılov İlqar Sədi o.	91, 115
İsmayılov Rauf Əbdüləli o.	426
İsmayılov Rüstəm Hacı Əli o.	278, 293
İsmayılov Tofiq Hüseyn	148, 164
İsmayılova Svetlana Rəhim q.	35
İsrafilov İsrail Ramazan o.	330, 344

J

Jurnalistlərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü	331
--	-----

K

Kazimi Pərviz Firidun o.	427, 458
Kazımov Məmməd İsrail o.	
(Məmməd Kazım)	192
Kazımova Tamella Həsən q.	239
KazıMZadə Səməd Hacı Əhməd o. (bax Səməd	
Mənsur)	
Keçəçi oğlu Məhəmməd	277, 285
Kəlbəcər rayonunun işğalı günü	149, 184
Kəməli Əli Əkbər o.	192
Kənd Təssərüfatı İşçilərinin Peşə	
Bayramı Günü	390
Kəngərli Məmmədqulu bəy Şefi ağa o.	467
Kəngərli Ulduz Səttar o.	331
Kərimi Siyavuş Əşrəf o.	388, 399
Kərimova Qərinə Rəhim q.	238
Killigil Nuru Paşa	467, 489
Konstitusiyə Günü	390, 413
Köçərli Tofiq Qasım o.	36, 63
Kuper Ceyms Fenimor.	329, 336
Kürdəmir rayon mərkəzi kitabxanası	470

Q

Qacar Çingiz Oveys o.	239, 266
Qacar Xurşid	467
Qacar Seyfulla Mirzə Bəhmən Mirzə o.	91, 119
Qaçaq Nəbi	467
Qadın Zorakılığına Qarşı Beynəlxalq	
Mübarizə Günü	391, 418
Qafarova Elmira Mikayıl q.	91, 118
Qafur Rəşad	468, 492
Qax rayon mərkəzi kitabxanası	470
Qaqarın Yuri Alekseyeviç	93, 133
Qarakənd faciəsi	391
Qaralov Zahid İbrahim o.	278, 288
Qasım bəy Zakir	466, 475
Qasımov Dəmir müseyib o. (bax Dəmir	
Gədəbəyli)	
Qasımov Əbdül Hüseynəli o.	92, 128

Qasimov Əbülfəz Əsədulla o.	299
Qasimov Ənvər Yusif oğlu.	5
Qasimov Mayis Ələkbər o.	239, 267
Qasimov Mirabbas Göycə o.	278, 292
Qasimov Tariyel İsgəndər o.	36, 51
Qasimova Münəvvər Cavad q.	426
Qasımzadə Fuad Feyzulla o.	361, 374
Qayıbzadə Əsgər ağa Mirzə Nəbi Əfəndi o. .	361
Qazıyeva Xədicə Bahəddin q.	36
Qədirov Bəylər Hacırəşid o. (bax Aşıq Bəylər)	
Qəhrəmanlı Aslan Qəhrəman o.	329
Qəhrəmanlı Nazif Ələkbər o.	92
Qəhrəmanov Fariz Çoban o.	91, 117
Qəhrəmanov Səfa Hüseyn o.	90, 107
QİÇS-ə Qarşı Mübarizə Günü	427
Qiyasbəyli Mədinə Mehdi ağa q.	468, 493
Qılman İlkin.	147, 157
Qızıl Aypara Günü	93
Qızılağac Dövlət Təbiət qoruğu.	279
Qoqol Nikolay Vasilyeviç	90, 103
Qolikov Arkadi Petroviç (Qaydar)	35
Qori seminariyasında Azərbaycan şöbəsi ...	332
Qoşqarlı Oruc Hüseyn o.	299
Qubadlı rayonunun işğalı günü	301, 326
Qulamrza Səbri Təbrizi	92, 125
Quliyev Qabil Əzizulla o.(Qabil Mehdixanlı)	
Quliyev Məmməd Allahverdi o.	91, 109
Quluyev Mətləb Kamran o.	6, 17
Quliyev Mirzə Məcid o.	6, 18
Quliyev Piri Dostməmməd o.	91
Quliyev Tacəddin Fərhad o.	331, 353
Quliyeva Xurşid Cəmil q.	426
Quluzadə Məmmədpəşə Piri o.	331, 348
Qurban bayramı	470, 503
Qurbanlı Mübariz Qəhrəman o.	6, 23
Qurbanov Afad Məhəmməd o.	7, 27
Qurbanov Ramiz Seyfulla	362, 380
Qurbanova Solmaz Cəbrayıl q.	389
Qurbanov Şamil Dünyamalı o.	194, 219
Qurbanov Teyyub Yarməmməd o. (bax Teyyub Qurban)	

L

Laçın rayonunun işğal günü	195, 233
Leninqradın 900 günlük mühasirəsi.	8
Leonidze Georgi Nikolayeviç	424
Leonov Leonid Maksimoviç	192, 204
Lermontov Mixail Yuryeviç.	360, 365
Lessinq (Qothold Efraim)	5
Ləmbəranski Əliş Cəmil o.	195, 224
Lənkəran rayon MKS	7
“Lider FM” radiosu efirə çıxmışdır	390

M

M.Dilbazi adına Sabunçu qəsəbə uşaq kitabxanası	469
M.Ə.Sabir adına Mərkəzi şəhər kitabxanası .	469
M.Qorki adına Mərkəzi şəhər Səyyar kitabxana	469, 497
M.Seyidzadə adına mərkəzi şəhər uşaq kitabxanası	469
Mahmudbəyov Həbib bəy Hacı İbrahimxəlil o.	239, 263
Mahmudbəyov Şamil Fərəməz o.	425, 439
Mahmudov Tofiq Cavad o. (bax Tofiq Mahmud)	
Mahmudov Yaqub Mikayıl o.	36, 62
Mahmudova Fatma Yaqub q.	425, 441
Makovelski Aleksandr Osipoviç	278
Marağa rəsədxanası	470, 500
Masallı rayon mərkəzi kitabxanası	469
Mehdi Hüseyn	90, 97
Mehdixanlı Qabil Əzizulla o.	148, 165
Mehdiyev Arif Şəfaət o.	426, 452
Mehdiyev Famil Ağalar o. (bax Famil Mehdi)	
Mehdiyev Soltan Cəfər o.	426, 454
Mehdiyev Tələt Rzaqulu o.	239
Mehmandarov Əbdülkərim (Kərim) bəy Mirzə Mustafa bəy o.	426, 453
Mehrəliyeva Nailə Müzəfər q.	38, 81
Mendeleyev Dmitri İvanoviç	37, 74
Mədətzadə Əliabbas Abbasqulu o.	469, 495
Məhəmməd Cahan Pəhləvanın hakimiyyətə gəlm.	149
Məhəmməd Hacı Əbdülsəlimzadə Hadi	466, 477
Məhəmməd Tağı Sidqi	92, 126

Məhərrəmov İdris Şirin o.	466, 481	Milli Musiqi Günü	331, 355
Məlikaslanov Xudadat bəy Ağa o.	467, 488	Milli Silahlı Qüvvələr Günü	240, 274
Məlikov Süleyman Dadaş o.	468	Milli Teatr Günü	93
Məlikova Məsumə Fazil q.	389, 405	Milli Təhlükəsizlik Orqanları	
Məlikzadə İsi Abbas o.	192, 196	İşçilərinin Peşə Bayramı Günü	94
Məmməd Arif	238, 262	Mingəçevir Su Elektrik Stansiyası (SES) ...	38
Məmməd Aslan	424, 431	Mirişli Mir Cəfər Miriş ağa o.	468
Məmməd Cəfər	194, 218	Mirişli Ramiz Aqil o.	147, 162
Məmməd İsmayıl	388	Mirqasimov Mirələsgər Mirəsədulla o.	35
Məmmədbəyova Leyla Ələsgər q.	331, 351	Mirzalıyev Xaspolad Salman o. (bax Aşıq	
Məmmədquluzadə Cəlil Məmmədqulu o.	35, 40-41	Xaspolad Gülablı Coşqun)	
Məmmədli Nadir Baloğlan o.	330	Mirzə Şəfi Vazeh	466, 476
Məmmədov Adil Əli o.	425, 444	Mirzəliyeva Məhəbbət Mirzəxan q.	361
Məmmədov Aqil Səməd o.	278, 287	Mirzəyev Ağalar Həmzə o. (Ağalar Mirzə) ..	424
Məmmədov Alxan Bayram o.	361, 377	Mirzəyev Arif Abdulla o.	147
Məmmədov Aydın Mirsaleh o.	7	Mirzəzadə Qafur Ələkbər o. (bax Qafur Rəşad)	
Məmmədov Ədalət Aydın o.	300	Muxtarova Əsməd İmamməmməd q.	148
Məmmədov Xeyrulla Qulam o.	300, 312	Muradxanov Mərdan Əsədulla bəy o. ...	468, 494
Məmmədov İbrahim Əhməd o.	425	Muradov Hikmət Oqtay o.	6, 22
Məmmədov İsmayıl Məmməd Rəhim o. ...	193	Muradov Murad bəy Məmmədrza bəy o. ...	467
Məmmədov Kazım Ərşad o.	360, 369	Musayev Aqil Hüseyn o.	389, 403
Məmmədov Qulam Kərim o.	468, 494	Musayev Qılman İsabala o. (bax Qılman İlkin)	
Məmmədov Maqsud Davud o.	193	Mustafayev Teymur Ağaxan o.	147, 159
Məmmədov Sahil Ələmdar o.	36, 61	Mustafazadə Tofiq Teyyub o.	238, 260
Məmmədov Şirəli Nəsir o.	426, 450	Müfəzadə Cəmil Mir Yusif o.	35, 44
Məmmədov Tariyel Aydın o.	36, 50	Mütəllibov Tofiq Mütəllim o.	147, 154
Məmmədov Tofiq Qambay o.	300	Mütəllimov Mütəllim Kəblə Ələkbər o.	467
Məmmədov Tofiq Səfərəli o.	149	Mütəllimova Firəngiz Bəhər q.	193, 208
Məmmədov Vaqif Əhməd o.	362		
Məmmədova Nəzakət Əli q.	35, 49	N	
Məmmədova Svetlana Həmid q.	7	N.Gəncəvi adına Azərbaycan	
Məmmədyarov Məhərrəm Əli o.	362, 378	Ədəbiyyatı Muzeyi.	390
Mərdanov Mustafa Haşım o.	36, 56	N.Gəncəvi adına Gəncə Tarix	
Məzahir Daşqın	466, 479	Diyarşünaslıq Muzeyi	470
Mikayıl Azafli	90, 101	N.Hikmət adına uşaq kitabxanası	469
Mikayılov Şəmistan Abdu o.	361	Nadirov Asəf Abbasqulu o.	91, 121
«Milli arxiv fondu haqqında» Azərbaycan		Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrının yaranması. 331	
Respublikasının qanunu.	240	Naxçıvan Konservatoriyasının yaradılması ..	38
Milli Dirçəliş Günü	390, 416	Naxçıvan MR Kəngərli rayon MKS	
Milli Qurtuluş Günü	240, 270	yaradılmışdır	390
Milli Məclis “Xocalı soyqırımı günü		Naxçıvan MR-da Kəngərli rayonu	
haqqında” qərar	38	yaradıl	93, 140
Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü ...	279, 296	Naxçıvan MR-nın yaradılmasının	38, 84
		Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ermənistan	

tərəfindən blokadaya alın. 279
 Naxçıvanski İsmayıl xan Ehsan xan o. 6
 Napoleon Bonapart (Napoleon I) 299, 306
 Narkomaniya və Narkobiznesə qarşı
 Beynəlxalq Mübarizə Günü 240, 273
 Neftçala rayonunda ilk kitabxana 469
 Neftçilər Günü 331
 Nemətova Məşədixanım Sədulla q. 6, 26
 Neruda Yan 277
 Nəbi Alı o. (bax Qaçaq Nəbi)
 Nəbi Xəzri 424, 428
 Nəcəfov Qəşəm Mirzə o. 147, 151
 Nəcəfzadə Kamil Nəcəf o. 424, 436
 Nərimanov Bəhram Əhməd o. 194, 223
 Nərimanova Zemfira Əli q. 148, 167
 Nəsimov Ədalət Məhəmmədli o. (bax Aşıq
 Ədalət)
 Nəsimi Seyid Əli İmadəddin 466, 471-472
 Nəsirov Məmməd Yəhya o. 93, 129
 Nəsrullayeva Həcər Məhəmməd q. 194
 Nəzirova Sara Mollaçı q. (Sara Oğuz) 424, 433
 Nizami rayon MKS-nin mərkəzi kitabxanası 470
 Nobel Emmanuel 239
 Novruz bayramı 94, 141
 Novruzov Cahangir Mütəllib 278, 286
 Novruzov Ələsgər Xanlar o. 299, 304
 Novruzova Zivər Ələkbər q. 362
 Nuriyev Əli Xudu o. 238, 261

O

Oqtay Rza 388, 392
 Ordubad rayon mərkəzi kitabxanası 469
 Orxan Kamal (Mehmet Raşit Ögütçü) 329, 337
 Orucov Hidayət Xuduş o. 329, 333
 Orucova İzzət Mirzəğa q. 331, 350
 Onore de Balzak. 192, 202
 Ostrovski Nikolay Alekseyeviç 329, 338

P

Parklara Yürüş Günü 150
 Paşayev Arif Mircəlal o. 38, 79-80
 Paşazadə Allahşükür Hümmət o. 299, 310-311
 Polovinko Ruslan Aleksandroviç 361, 372

Popov Aleksandr Stepanoviç 93, 135
 Prokurorluq İşçiləri Günü 362
 Puşkin Aleksandr Sergeyeviç 192, 203

R

Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları
 Sahəsi İşçilərinin Peşə Bayramı 427
 Rable Fransua. 35
 Ramazan bayramı. 470, 504
 Ramazanov Emin Ramazan o. 194
 Ramazanova Elmira Məmmədəmin q. 362, 379
 Recep Tayyip Erdoğan 36
 Regionların sosial-iqtisadi inkişafına
 dair Dövlət Proqramının qəbul edilməsi 38
 Repin İlya Yefimoviç. 299, 303
 Respublika Günü 195, 235
 Rəhimli İlham Əziz o. 330, 343
 Rəhimov Sadıq Hacıyarəli o. 330
 Rəhimov Şəmsi Nuru o. 425, 433
 Rəsulzadə Məhəmməd Əmin 6, 25
 Rəsulzadə Natiq Rəsul o. 237, 242
 Rəşad Nuri Güntəkin 388, 396
 Rizayev Ramiz Həsən Qulu o. 390, 409
 Rus qoşunları tərəfindən Gəncənin işğalı 7
 Rüstəmbəyova Fəridə Cəfər q. 469
 Rüstəmli Asif Heydər o. 37, 65
 Rüstəmov Əmir Məmməd o. 425
 Rza Əfqanlı 193, 209
 Rzalı Oqtay Məhərrəm o. (bax Oqtay Rza)
 Rzayev Əsəd Əhməd o. (Aşıq Əsəd) 466, 480
 Rzayev Hüseyn Məmməd o. (Hüseyn Razi) 360
 Rzayev İslam Tapdıq o. 389, 400
 Rzayev Nurəddin Məmmədbağır o. 239, 267
 Rzayev Rövşən Abdulla o. 361, 371
 Rzayeva Münəvvər Məcid q. 237, 250

S

“8 mart” adına Bakıxanov qəsəbə uşaq kit. 469
 Saatlı rayon mərkəzi kitabxanası 470
 Sabunçu qəsəbə kütləvi kitabxanası 469
 Sadıxov Rzaqulu Zeynal o. 362
 Sadıqov Hüseynağa Ələsgər o. 91, 111
 Sadıqov (Sadıqlı) Murtuz Zeynal o. 92, 124

Sadıqova Solmaz Azay q. 390, 411
 Salman Mümtaz 194, 220
 Sarabski (Rzayev) Hüseyinqulu Məlik o. 90, 106
 Sarıyev Zaur Rəşid o. 238, 258
 Satiroğlu Veysəl (bax Aşıq Veysəl)
 Seryoqin Viktor Vasilyeviç 91, 113
 Seyid Şuşinski 147, 161
 Seyidməmmədova Züleyxa Həbib q. . . . 93, 136
 Seyidov Ənvər Cümşüd o. 91
 Seyidov Səməd İsmayıl o. 6
 Seyidov Yusif Mirəhməd o. 194, 217
 Seyidzadə Dilarə Bağır q. 361, 373
 Səfərov Məhəmməd Tağı Kərbəlayi Səfər o. (bax
 Məhəmməd tağı Sidqi)
 Səhiyyə İşçiləri Günü 240
 Səməd Mənsur 5, 10
 Səmədova Fəzilə İbrahim qızı 93, 131
 Səmədova Vəcihə Əli q. 388, 397
 Sərhəd Qoşunlarının Peşə
 Bayramı Günü 301, 321
 Sivasi Qazı Bürhanəddin 467, 485
 Sultanov Əjdər Əliabbas o. 467, 484
 Sultanov Xosrov bəy Paşa bəy o. 193, 215
 Sultanov Qeys Cəmşid o. 92
 Sumqayıt şəhər MKS 240
 Sumqayıt şəhərinin yaranması 391, 419

Ş

Şabanov Ələddin Hacı Ağa o. 239
 Şabran rayon MKS 470
 Şabran rayonun ilk kitabxana 470
 Şahtaxtinskaya Adilə İsasultan q. 149, 182
 Şahvələd Rza Nəbi o 329
 Şekspir Vilyam. 147, 158
 Şevçenko Taras Qriqoryeviç 90, 102
 Şeyx Məhəmməd Xiyabani (Şeyx Məhəmməd
 Hacı Əbdülhəmid o.) 467, 487
 “Şeyx Səfi” xalçası. 470, 502
 Şəhriyar adına Bakıxanov qəsəbə
 uşaq kitabxanası 469
 Şəkinskaya Barat Həbib q. 238, 254
 Şəmsizadə Nizaməddin Şəmsəddin o. . . 426, 449
 Şərifov Ələsgər Məmmədağlı o. 425, 440

Şərifov Niyaz Səttar o. 91, 110
 Şərifova Firəngiz Abbasmirzə q. 36, 52
 Şərifzadə (Şərifov) Qurbanəli 468
 Şihabəddin Yəhya Sührəvərدي 468, 491
 Şıxlinski Arif Şərif o. 427
 Şıxlinski İsmayıl Qəhrəman o. (bax. İsmayıl
 Şıxlı)
 Şiller İohann Kristof Fridrix 388, 395
 Şirəliyev Həsən İsmayıl o. 330
 Şirvan şəhər MKS 470
 Şukşin Vasili Makaroviç 277, 282
 Şuşa rayonunun işğalı 195, 229

T

Tağıyev Bahadır Hüseyin o. 92
 Tağıyev Şahin Talib o. 36, 57
 Tağızadə Aida Zeynal q. 35, 45
 Tağızadə Tofiq Mehdiqulu o. 36, 53
 Talıbov Təriyel Hüseyinli o. 37, 76
 Talışinskaya Cahan Rza q. 35, 46
 Tapdıqov İlyas Oruc o. (bax İlyas Tapdıq)
 Tarixi Abidələrin Mühafizəsi Günü . . . 150, 188
 Tarıverdiyeva Kövsər Məmməd q. 278
 Televiziya və Radio İşçiləri Günü 390
 Teymur Elçin 90, 100
 Teymurov Kamil Heydər o. 238
 Təhmasib Rza Abbasqulu o. 148, 166
 Təhməzov Paşa Qurban o. 91, 114
 Tərtər rayonunun yaranması 8, 33
 Teyyub Qurban 424, 430
 Tofiq Bayram 424, 429
 Tofiq Mahmud 277
 Turizm İşçiləri Günü 332
 Tutayüq Validə Xaspolad q. 331, 347
 Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Günü . . . 362

U

Ucar rayonunun yaranması 8, 32
 Usta Zeynal Nəqqaş Kərbəlayi Zeynalabdin Əbu
 Səid oğlu 466, 483
 Uşaqların Beynəlxalq Müdafiə Günü . . 240, 268
 Uşaqların Beynəlxalq Televiziya və Radio
 Verilişləri Günü 427

Ü

Ümumdünya Aviasiya və Kosmonavtika Günü	150
Ümumdünya Diabet Günü	390
Ümumdünya “Dialoq və İnkişaf üçün Mədəni Müxtəliflik” Günü.	195, 234
Ümumdünya Əhali Günü	279
Ümumdünya Əməyin Mühafizəsi Günü	150
Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü	240, 269
Ümumdünya Gülüş Günü	149
Ümumdünya Hemofiliya Günü	150
Ümumdünya Xərçənglə Mübarizə Günü	38
Ümumdünya İnformasiya Cəmiyyəti Günü	195
Ümumdünya İstehlakçılar Günü	93
Ümumdünya Qaçqınlar Günü	240, 272
Ümumdünya Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Günü	195
Ümumdünya Quşları Müşahidə Günü	362
Ümumdünya Meşələr Günü	94
Ümumdünya Meteorologiya Günü	94, 142
Ümumdünya Metrologiya Günü	195
Ümumdünya Mülki Müdafiə Günü	93, 137
Ümumdünya Okeanlar Günü	240
Ümumdünya Ozon Qatının Mühafizəsi Günü	331
Ümumdünya Poçt Günü	362
Ümumdünya Sağlamlıq Günü	149
Ümumdünya Salam Günü	391
Ümumdünya Səhrələşmə və Quraqlıqla Mübarizə Günü	240
Ümumdünya siyasi repressiya qurbanlarının xatirə Günü	363
Ümumdünya Statistika Günü	363
Ümumdünya Su Günü	94
Ümumdünya Su Məməlilərinin Mühafizəsi Günü	38
Ümumdünya Televiziya Günü	391
Ümumdünya təbiəti mühafizə cəmiyyətinin yaranması günü	391
Ümumdünya Tütünlə Mübarizə Günü	195
Ümumdünya Uşaq Hüquqları Günü	391, 418
Ümumdünya Yaşayış Yerini Qoruma Günü	362
Ümumdünya Yer Günü	150, 188
Ümumdünya Yoxsulluqla Mübarizə Günü	363
Ümumxalq Hüzn Günü	8, 31

Ümummilli lider Heydər Əliyevin

anım günü 427, 461

V

Vaqif Bayatlı Odər	360, 364
Veysəlova Rəmziyyə Osman q.	36, 54
Vəkilov Məmmədrza Hacı Mənsur o.	91, 120
Vəkilov Mənsur Fəxri o. (Mənsur Fəxri)	329
Vəkilov Mustafa ağa Məmməd ağa o.	6
Vəkilov Vaqif Səməd o.	237, 241
Vəlibəyov Bahadır Qasım o.	6, 24
Vəlixanlı Məmmədəli Hacı Heydər o.	91, 108
Vəliyev Tofiq Talış o.	468
Vəliyev Vaqif Əli o.	7
Vəzirov Cəlil Həbib o.	388
Vəzirov Nəcəf bəy Fətəli bəy o.	147, 153
Vəzirova Fəridə Şamil q.	37, 64
Vidadi Molla Vəli.	466, 474
Volter Fransua-Mari Aruen	388, 395
Voyniç Etel Lilian	192, 202

Y

Yeni il.	7, 29
Yusupova Şükufə Mühəddin q.	193, 210

Z

Zaqatala dövlət təbiət qoruğu	470
Zamanova Elmira Nəzər q.	278
Zeynallı Asəf Zeynalabdin o.	147, 160
Zeynalov Azər Zeynalabdin o.	424, 437
Zeynalov Fərhad Ramazan o.	239, 265
Zeynalov İbrahim İsmayıl o.	424, 435
Zeynalov Mikayıl Cabbar o. (bax Mikayıl Azafli)	
Zəngilan rayonunun işğalı günü	363, 386
Zöhrabov Ramiz Fərzulla o.	193, 205
Zülfüqarov Elxan Qaçay o.	238, 259
Zülfüqarov Oqtay Qədir o.	193, 207

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensiklopediyası: 2 cildə.-Bakı, 2004-2005.
2. Azərbaycan XX əsrin informasiya məkanında: I və II cild.-Bakı, 2007.- 820 s.
3. Azərbaycan qadını ensiklopediyası.- Bakı, 2002.-404 s.
4. Azərbaycan Milli Ensiklopediyası: 25 cildə. C.1-2 .-Bakı, 2009-2010.
5. Azərbaycan Milli Ensiklopediyası: 25 cildə: “Azərbaycan cildi” .-Bakı, 2007.- 884 s.
6. Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası:10 cildə.-Bakı, 1976-1986.
7. Azərbaycan tarixi günbəgün: kitab-təqvim.- Bakı, 2008.-368 s.
8. Azərbaycanda kim kimdir: ensiklopedik sorğu kitabı.- Bakı, 2010.- 392 s.
9. Azərbaycanın elmi elitəsi-elmlər doktorları: məlumat kitabçası.- Bakı, 2011.- 320 s.
10. Azərbaycanın tanınmış xanımları = Famous ladies of Azerbaijan.- Bakı, 2002.- 270 s.
11. Cəfərov, T. Məktəblinin ədəbiyyat lüğəti.- Bakı, 2007.- 219 s.
12. Cəlil Məmmədquluzadə ensiklopediyası.- Bakı: Şərq Qərb, 2008.- 320 s.
13. Dəyişikliklərə cəsarəti çatan örnək xanımlar = Role models: Women daring to change.- Bakı, 2008.- 135 s.
14. Əhmədov, S. Azərbaycan tarixindən 100 şəxsiyyət.- Bakı, 2006.- 267 s.
15. Əhmədov, T. Azərbaycan Yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə).- Bakı, 2011.-1056 s.
16. Əlizadə, Y.M. Azərbaycan efiri:tarix və müasirlik.- Bakı: Nurlan, 2006.- 184 s.
17. Əsgərov, V. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları .- Bakı, 2010.- 288 s.
18. Fəxri Xiyaban = The Honorary Cemetery.- Bakı, 2007.- 208 s.
19. Qarabağ:Yaddaş.-Bakı, 2010.-192 s.
20. Qocayev, Ə. Bayramlar və tarixi günlər.- Bakı: Altun Kitab, 2006.- 152 s.
21. Muğam ensiklopediyası.- Bakı, 2008.- 215 s.
22. Naxçıvan Ensiklopediyası.-Bakı, 2002.- 594 s.
23. Nicat, Ə. Müdriklik məbədi /Əlisa Nicat.- Bakı, 2005.-1108 s.
24. Rəhimli, İ. Azərbaycan teatr tarixi.-Bakı: Çarşıoğlu, 2005 - 864 s.
25. Rəhimli, İ. Üç əsrin yüz otuz ili.-Bakı: “Qapp-poliqraf” korporasiyası, 2003.-264 s.
26. Seyidzadə, M. Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi.- Bakı, 2010.- 252 s.
27. Şərif, A. XX əsr Azərbaycanın yaradıcı nəsilləri = Творческие династии Азербайджана в XX веке. Bakı, 2007.-120 s. +120 s.
28. Üzeyir Hacıbəyli Ensiklopediyası.- Bakı: Şərq-Qərb, 2008.-239 s.
29. Varlıq: ensiklopedik toplu.- Bakı, 1998.- 283 s.
30. İnternet resursları

Mündəricat

Donuz ili.....	3
Yanvar.....	4-33
Fevral.....	34-88
Mart.....	89-146
Aprel	146-190
May.....	191-235
İyun	236-275
İyul	276-297
Avqust	298-327
Sentyabr	328-358
Oktyabr.....	359-387
Noyabr	388-422
Dekabr	423-464
Əlavələr.....	465-504
Əlifba göstəricisi.....	505-516
İstifadə olunmuş ədəbiyyat	517

2019

Əlamətdar və tarixi günlər təqvimi

Nəşriyyat redaktoru:

Mehriban Cəfərova

Kompüter yığımı:

N.Alısova

Kompüter dizaynı:

İ.Zəkəriyev

Ünvan:

AZ-1000 Bakı ş., Xaqani küç.57

E-mail: contact@anl.az

URL: www.anl.az

Sifariş: № 38

Çapa imzalanmışdır: 05.12.2018

Tiraj: 300

Pulsuz

Mətbənin direktoru:
Elman Qasimov

“Zərdabi-Nəşr” MMC
Nəşriyyat Poliqrafiya müəssisəsi
Sifariş № 33
Tel.: iş (012) 514 73 73
mob. (050, 055) 344 76 01
e-mail: zerdabi_em@mail.ru